Jesucristo oy oa’pak: Kenda Jesucristoa;

monigka’uyatenok; Diostaj mo’manopo’yarea’ika’ne

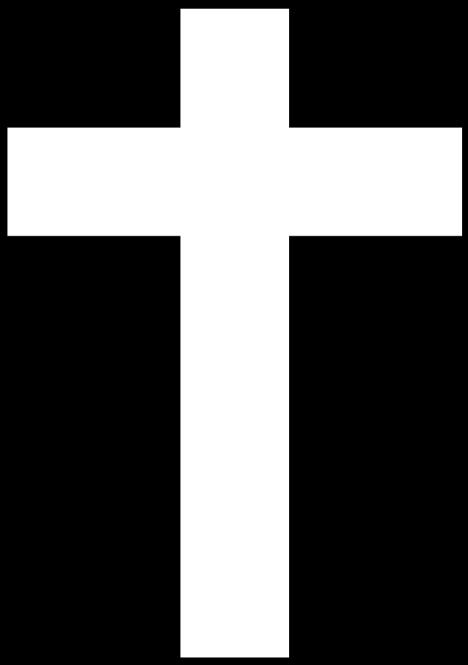

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

Jesucristo oy oa’pak: Kenda Jesucristoa; monigka’uyatenok; Diostaj mo’manopo’yarea’ika’ne

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
9f244e52-4e0f-5ab2-a2bc-389d22cb8fbb

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 60
SAN LUCAS 94
SAN JUAN 162
HECHOS 210
ROMANOS 263
1 CORINTIOS 288
2 CORINTIOS 310
GÁLATAS 327
EFESIOS 337
FILIPENSES 347
COLOSENSES 353
1 TESALONICENSES 360
2 TESALONICENSES 366
1 TIMOTEO 369
2 TIMOTEO 377
TITO 383
FILEMÓN 387
HEBREOS 389
SANTIAGO 412
1 PEDRO 418
2 PEDRO 425
1 JUAN 430
2 JUAN 436
3 JUAN 437
JUDAS 438
APOCALIPSIS 441

SAN MATEO
Mateoa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane'.
(Lc. 3.23-38)

1 Jesucristo Davidkudaken adhuea'si'po kenpa'ti Abrahamkudaken adhuea'si'po o̲'u̲yate. In beroba'te do Mateoa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen adhuea'pane'dik on'nigmadoya'dene.

2 A'nennanada Abraham Isaacen huaoj o̲'u̲yate. Isaac Jacoben huaoj o̲'u̲yate. Jacob Judáen huama'buyereen huaoj o̲'u̲yate. 3 Judá Faresen Zaraereen huaoj o̲'u̲yate. Tamar kenomeyen huaoj o̲'u̲yate. Fares Esromen huaoj o̲'u̲yate. Esrom Aramen huaoj o̲'u̲yate. 4 Aram Aminadaben huaoj o̲'u̲yate. Aminadab Naasónen huaoj o̲'u̲yate. Naasón Salmónen huaoj o̲'u̲yate. 5 Salmón Boozen huaoj o̲'u̲yate. Rahab Boozen hua̲ye̲ o̲'u̲yate. Booz Obeden huaoj o̲'u̲yate. Rut Obeden hua̲ye̲ o̲'u̲yate. Obed Isaíen huaoj o̲'u̲yate. 6 Isaí Huairi Daviden huaoj o̲'u̲yate. David Salomónen huaoj o̲'u̲yate. Uríasen ayhua Salomónen inag o̲'u̲yate.

7 Salomón Roboamen huaoj o̲'u̲yate. Roboam Abíasen huaoj o̲'u̲yate. Abías Asaen huaoj o̲'u̲yate. 8 Asa Josafaten huaoj o̲'u̲yate. Josafat Joramen huaoj o̲'u̲yate. Joram Uzíasen huaoj o̲'u̲yate. 9 Uzías Jotamen huaoj o̲'u̲yate. Jotam Acazen huaoj o̲'u̲yate. Acaz Ezequíasen huaoj o̲'u̲yate. 10 Ezequías Manasésen huaoj o̲'u̲yate. Manasés Amónen huaoj o̲'u̲yate. Amón Josíasen huaoj o̲'u̲yate. 11 Josías Jeconíasen huama'buyereen huaoj o̲'e̲po kenoka' Israel aratbuttaj Babilonia huadaribayo on'batohua'de'uyate.

12 Nogok Jeconías Salatielen huaoj o̲'u̲yate. Salatiel Zorobabelen huaoj o̲'u̲yate. 13 Zorobabel Abiuden huaoj o̲'u̲yate. Abiud Eliaquimen huaoj o̲'u̲yate. Eliaquim Azoren huaoj o̲'u̲yate. 14 Azor Sadocen huaoj o̲'u̲yate. Sadoc Aquimen huaoj o̲'u̲yate. Aquim Eliuden huaoj o̲'u̲yate. 15 Eliud Eleazaren huaoj o̲'u̲yate. Eleazar Matánen huaoj o̲'u̲yate. Matán Jacoben huaoj o̲'u̲yate. 16 Jacob Joséen huaoj o̲'u̲yate. José Maríaen hua̲to̲e̲ o̲'u̲yate. María Jesúsen hua̲ye̲ o̲'u̲yate. Jesústaj konogdikda o'dikka'uy Cristo, Diosa o'ta'mona'uyate.

17 Ken Abraham Davidte catorce Daviden adhuea'pane' o̲'nuyate. Kenpa'ti David Babilonia huadariyo en'batohuade'te Jeconíaste catorce adhuea'pane' o̲'nuyate. Kenpa'ti Jesús e'si'poe̲de'te nog catorce adhuea'pane' o̲'nuyate.

Jesucristo o'si'poe̲'uyate.
(Lc. 2.1-7)

18 In konig Jesucristo o'si'poe̲'uyate. María Jesúsen hua̲ye̲ Joséere o'to̲e̲pakapo. To̲e̲pakhueda̲da huaboa'da bogdakhue'da o̲'e̲ on'tinopo̲e̲'uy. Diosen Nokire̲ga̲ o'dapoka'uy. 19 José Maríaen hua̲to̲e̲ huadak huaka'eri e̲'e̲a̲da María bogdakhue' o̲'e̲nok e'huaa'ta' pakhue'ada soatayo' hua̲to̲e̲ e̲'enta' o'pakuynig'a. 20 Kenpa' José e'nopo̲e̲de'te o'yorokpo Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—On José i̲'e̲. Daviden adhuea'si'po i̲'e̲. María e'to̲e̲paktaj me'pukehue' ya̲e̲'. Huasi'po o'to̲e̲a̲ponig Dios Noki̲re̲gen o̲'e̲a̲po. 21 Bokereksi'poa' o'si'popakapo. Kentaj i'dikka'apo Jesús. (Jesúsdik Judíoen hua'ate dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o̲'e̲a̲po) konige̲po ke'nen aratbut Israel aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopo'yarea'apo. —Diosen huata'moneria kenda ona'uyate. Josétaj ona'uyate.

22 Dios Huairien huamanbatia'pakeria o'manbatia'pakuynig in aya'da o̲'u̲y.

23 Mune'yo̲ katenohued e̲'e̲a̲da bogdakhue' o̲'e̲po. Huabokereksi'po o'si'popakapo. Kentaj on'dikka'apo Emanuel. Dios Huairia o'mana'uyate.

Emanuel huadik konig Dios oro'ere o̲'i̲ka'.
24 José o'mabodepo Dios Huairien huata'moneritaj o'nigpe̲e̲po hua̲to̲e̲ e'to̲e̲a̲da
25 e'si'popakde'te batohuedhue' o̲'u̲yate. E'si'popakde'te Jesús o'dikka'uyate.

2

Diga̲da huanopo̲e̲'eria Jesús yo̲bedtaj on'ta'huade̲'uyate.

1 Belén huakka' jakyo Judea huadaribayo Jesús o'si'poe̲'uyate. Kenoka' Herodes Roma
hua̲e̲'eri Judea gobierno huairi o̲'u̲y. Kenoka' Jerusalén huakka' jakyo sue'da huabok-
erek on'tiakdepo, kenomey diga̲'da huanopo̲e̲'eria nogbaya' niokpo e'behuikyon
on'tiakdepo,
2 —Judío aratbuten huairi o'si'popakdeme'. ¿Meyon ya̲'e̲? Ke̲yon niokpo ome'
judío Huairi e'si'popakde' huanopo̲e̲' siokpo o'tiahuayme'po, judío Huairitaj dak-
iti Dios aa'ya'po o'tiakdey. —On'mana'uyate. 3 Kenoka' Herodes Huairi kenda
o'matipe̲e̲depo o'me'puke'uyate. 4 Aya' sacerdote huairitaj kenpa'ti aya'da Apagba' hua-
manmadika'eritaj o'makupopaka'uyate Herodesa. Ogkupopakdepo, "¿Cristo Diosya'
o'tiakdepo meya̲' ya'si'poe̲apo?" o'mana'uyate.
5 —Judeabayo Belén huakka' jakyo o'si'poe̲apo. Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'
o'nigmadoya'uyate:
6 Judea huadaribayoda Belén huakka' jak suhuigda e̲e̲'pi' huakhuairi Cristo o'si'poe̲'apo.
Belén jakya' huamata'monanhua' Huairi Cristo o̲'oro̲kapo. Ke'na Israel aratbuttaj
o'batiokika'apo. —Judío huairia o'nona'uyate.
7 Kenoka' diga̲'da huanopo̲e̲'erite o'mata'mona' Herodesa. "I̲re̲gi̲re̲g yan'batotiak."
Herodesa o'mana'uyate. "¿Judío huairien siokpo menok huaboa'da ya̲'o̲ro̲kuy
bo'tiahuayne?" Herodesa diga̲'da huanopo̲e̲'eritaj o'mana'uyate. 8 O'nopo̲e̲depo
diga̲'da huanopo̲e̲'erite Belényo o'mata'mona'po,
—A̲yon yan'huati'. Huasi'potaj daka' yaduk. Kenoka' yan'huahuaydepo do'taj
yan'tiakti'. Enade'te do kenpa'ti huahua'dik i̲jje̲po kentaj huikudate ijtihuadpo, "'U-
rua'da huairi i̲'e̲ne." Yona'apoy. —Herodesa nama'da o'mana'uyate.
9 Ken Herodestaj on'pe̲e̲depo diga̲'da huanopo̲e̲'eria o'nokhua'uyate. Ken siokpo
niokpo ya'behuikyon on'tiahuayde ken siokpo huakkuruyon o'hua'uy. O'hua'po
kutaya' kente huasi'po e̲'hua̲e̲'te o'batik. 10 Diga̲'da huanopo̲e̲'eria siokpo on'tiahuaypo
huakka'da on'durugpakuy. Judío aratbuten huairisi'po kente o̲'e̲ on'nopo̲e̲po. 11 Jakyo
on'kuddepo huasi'potaj on'tiahuay'uy. Huasi'po hua̲ye̲ Maríaere on'tiahuay'uyate.
Konig gobierno huairitaj huikudate on'huadikuy huasi'po Jesústaj huikudate
on'tihuadpo 'urua'da judío aratbuten gobierno huairi o̲'e̲ on'batia'pakpo. Kenoka'
caja' o'nokhuikedepo katetehue' huasi'potaj oro on'yokuyate. 'Urua'da o̲hue̲y
huasihuaj daka'da e'bakpakte 'uru'hui̲e̲a̲da o'hui̲ri̲kika'. Huakka'teda e̲e̲'tada Jesústaj
on'yokuyate. Nogda konig 'uru'hui̲e̲a̲da e'hui̲ri̲kika' kenpa'ti huakka'teda e̲e̲'tada
on'yokuyate. Katetehue' huasi'po huairitaj on'yokuyate. 12 Nogok on'yorokdepo
"Herodeste onte'ti huahue' yane'," kenda on'pe̲e̲depo kenomeyenbayo nog dagtekon
on'hua'uyate.

Nog aratbutenbayo Egiptobayo on'mon'uyate.

13 Diga̲'da huanopo̲e̲'eri en'huade'te José o'taypo o'yorokpo Diosen huata'moneritaj
o'tiahuay'uy.
—Herodes Jesússi'potaj a'arakya'po o'ukaponok, yamabo', huasi'po hua̲ye̲ere ya-
batohua'po Egipto aratbutenbayo yamatomon'. Ke̲yo̲ yanikati'. Kenok yakumejti'
ona'apone. —José e'yorokya' Diosen huata'moneria ona'uyate.
14 Ken José o'pe̲e̲depo o'maboduyate. Sikyo huasi'po hua̲ye̲erea o'tohua'bedpo Egip-
tobayo o'tohua'uyate. 15 Egiptoyo o̲'i̲ka'uyate. Herodes Huairi e'bueyde'te o̲'i̲ka'uyate.

Konig Oseas Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uy konigti ogka'uyate. "Egipto-baya' yaorok. Do'hued Huasi'potaj yona'apoy." Dios Huairia oa'uy.

"Huasi'potaj yan'batiaraka'." Herodesa o'mana'uyate.

16 Digaa'da huanopoe'eria judío huairisi'potaj a'batia'pakya'po tiakhue' yaa'neapet. Nama'da me'nona'uyne. Herodes kenda o'nokotdepo digaa'da o'diaypo, "Aya'da huabokereksi'po yobed nogbayoktidaere botta' huabayokere en'taetada yan'batiaraka'. Belén huakka' jakyo kenpa'ti Belén meyohue'da huasi'potaj yan'batiaraka'." O'mana'uyate. Digaa'da huanopoe'eria a'nenda botta' huabayok Jesúsen siokpo huaboa'da on'tiahuay'uyate. Kenoka' Herodestaj on'batia'pakuy. 17 Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Kenda Herodesa o'ka'uy.

18 Ramá huakka' jak huae'eria digaa'da on'bahuikonhuahua'. Bidteda on'mapeeonhuahua'. Huasi'po on'mabueynok Raquel huasi'potaj on'bahuikonhuahua'apo. Jeremíasa kenda oa'uyate.

19 Herodes e'bueyde'te José e'yorokya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy. Egipto-bayo o'epo o'tiahuay'uy.

20 —Ke'na huasi'potaj e'arakta' o'pakuy o'bueyde, yabo', Israel aratbutenbayo yakumejti'. Huasi'po huayeeretaj yabatohua'. —Diosen huata'moneria Josétaj ona'uyate.

21 José o'peedepo o'bodpo huasi'po huayeere Israel aratbutenbayo o'batohua'uyate. 22 Herodesensi'po Arquelao Judeabayo gobierno huairi o'e. José o'peedepo Judeayo e'hua'ta' o'me'pukpo o'bayorokpo, "Judeayo huahue' yaae'," o'peedepo Galileabayo o'hua'uyate. 23 Nazaret huakka' jakyo o'hua'uyate. O'ika'uyate. Jesús Nazaret huae'eri o'e on'dikka'apo Apagba' huamanbatia'pakeria oa'uyate. Konig Apagba' oa'uyate aratbut Jesústaj on'dikka'uyate.

3

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan bautiza huaka'eria Diosba' o'mana'onhuahua'uyate. (Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Nogok Jesús Nazaretyo o'kerekdepo Juan bautiza huaka'eria huaboa'da o'mana'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jordánhueyon o'mana'onhuahua'uyate.

2 —Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'. Diosen Huairi o'tiakdeapo Diosensi'po mo'eapone. —Juana aratbut egkupopakya' o'mana'uyate.

3 Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda Juantaj o'timadoya'uyate,

Sue'da aratbut e'nahue'yo kentaj mo'peeapo. 'Utta' ena'pakte mo'peeapo. "Huairi e'tiakde'te daka'da ae'ya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpee'. Huairitaj yade'." 'Utta'da o'mana'apo. Kenda Isaíasa o'timadoya'uyate.

4 Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak maka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asigku o'minika'uyate. 5 Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'da aratbut Juantaj on'huatiakuyate. Huakka' Jerusalén huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti huakka' Judea huadari huae'eri kenpa'ti Jordánhue idbodte huae'eria Juantaj on'huatiakuyate. 6 "Dakhuea'da ijkika'mey, bekkahuea' Dios." Enade'te Juana bautiza o'magka'uyate. Jordánhueya' bautiza o'magka'uyate.

7 Huakka'ada huamanmadika'eri huairi on'bahua'po fariseo huairi saduceo huairiere on'bahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate. Juana o'batiahuaydepo:

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egkade'te

Diosa dakhuea'da castiga ẹgka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopọẹne.
8 'Urua'da yạg'kikati'. Daknopo'da yạg'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada
tiahuaydik mo'ẹạpone. 9 "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' ọ'ẹnok Diostaj
me'pukhue'dik ọ'ẹy." Nopọẹhue' yanika'. Diosa e'paknayo in huid o'bahuednigtaj
Abrahamen huayayoa' magka'dik ọ'ẹ. 10 Nopo'koreahue' ẹẹ'nayo ịda Diosa castiga
mogka'apone. In konig ọ'ẹ. Konig ta'bayo huada huatọẹ'eri ọ'ẹpo. Huada 'urua'da
onhuadhue' ọ'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo yami'a o'ta'tegpo
ta'akyo o'mahuịgika'. 11 Dakhuea' e'kika' mo'nopo'korea'de huamanopọẹạ' huẹ'ẹya
do'hua bautiza ẹgka'tada nogạnayo Cristoanayo o'tiakdepo Diosen Nokịrẹgạ
ta'akerea bautiza o'magka'apo. Kennayo huakhuairinanada teynanada ẹ'ẹạda
do'huataj ehue'nanada ịjjẹy. 12 Cristo o'tiakdepo konig aroz huatugạ'eri ọ'ẹpo aroz
o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kudạ'depo huakusi'hue
ta'akyo o'huịgonhuahuika'po okbithue' ọ'ẹạpo. Ken huadak huakid konig Cristotaj
huaknopọẹ'eri ọ'ne. On'nigpẹika'. Huaknopọẹ'eritaj o'bakudạ'apo, Diosen jakyo
o'bakudạ'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpẹẹhue' ọ'nika'. Konig castiga
e'magka' ta'akyo o'majenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

Juana Jesústaj bautiza ọgka'uyate.
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

13 Kenoka' Galilea huadaribaya' Jordánhuẹyọ Juante o'huahua'uyate Jesúsa. Bautiza
megke'po o'huahua'po. 14 Juan Jesústaj bautiza ẹgka'ta' pakhue' ọ'ẹpo,

—Do'taj bautiza ọgka'dik ọ'ẹne ọ'na. ¿Mena'po bautiza megke'po do'taj i'tiak? —Juana
Jesústaj ona'uyate.

15 —Aya'da Diosa o'paknig e'ka'ta' ijpaknok bautiza megka'. —Jesúsa ona'uyate.

—Huadak bautiza ọgkai'. —Juana ona'uyate. 16 Juan bautiza ọgka'denok Jesús
huạhueyạ' e'behuikde'te ịda kurud konig akbogpe okhuikepo Diosen Nokịrẹgạ
daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot. Jesúsa e'tiahuayte o'tikotpo.

17 —On do'hued Huasi'po ọ'tạẹne. Huadi'da ọ'tạẹne. Ontaj durugda o'tọẹne. —
Kurudyạ' Diosa ona'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj ona'uyate.
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

1 Nogok sue'da aratbut e'nahuẹ'yọ Diosen Nokịrẹgạ Jesústaj o'tohua'uyate. Toto'a
Jesústaj a'dikdikya'po kẹyọ Jesústaj o'tohua'uyate.

2 Jesús cuarenta huame'noe cuarenta sikyo bapehue' ọ'unhuahuika'depo aypota'
ọ'ụyate. 3 Jesús nama'da kake'po toto'a Jesústaj o'huahua'depo,

—On buttida Diosensi'po ẹẹ'nayo in huidtaj aypo yạẹ' yana'. —Toto'a Jesústaj
ona'uyate.

4 —Aypoayo'da noikahue'dik ọ'ne aratbut. Aypo on'bapepo aya'da Apagba'
huadikkon nigpẹika'dik ọ'ne. Apagba' kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

5 Kenoka' toto' Jesústaj o'tohua'po Jerusalényọ Diosen huakka' jakyo o'tohua'po Diosen
huaboro' jak kutayoda jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

6 —On buttida Diosen Huasi'po ẹẹ'nayo barakte yakudaj Apagba' oa'po:

Kanokba'huade'po e'kotte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate
kothue'dik ị'ẹạpone. Huaba'a kutate monokba'huadạpone. Apagba' kenpa'
o'madoya'uyate.

—Toto'a ona'uyate.

7 —Kenpa'ti "Dios Huairitaj nama'da kake'po dikdikhue' yạẹ'." Apagba'te kenpa'
o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.

8 Onte'ti toto'a Jesústaj o'tohua'. Kutayoda ote'yo o'tobehuikuyate. Nogyo̲ nogyo̲da aya' 'urua'da huadaribayo kenpa'ti aya'da huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'tiahuay'ea'uyate.
9 —Do'taj huikudate be'tihuadpo "'Urua'da huairi me'ta̲e̲ne," do'taj ea'nayo aya'da i'tiahuaynig aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadaribayo huairi huaunhua' o'bayokapone. —Toto'a nama'da Jesústaj ona'uyate.
10 —Keje', yahuati', toto'. "Dios Huairitayo'da huikudate yan'tihuadpo kentayo'da yan'nigpe̲i̲ka'." Apagba'a oa'. —Jesúsa ona'uyate.
11 Ken toto'a okhua'depo Diosen huata'moneria Jesústaj on'huatiakdepo aypo on'yokuyate.

Galilea judíoen huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate. (Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

12 Juan Bautista huabakuda̲' jakyo o̲'e̲, Jesúsa o'tipe̲e̲depo Galilea huadaribayo o'hua'uyate. 13 Nazaret huakka' jakyo e'hua'ada ijhuiti ehue' Capernaum huakka' jakyo o'hua'po Capernaumyo o̲'i̲ka'uyate. Capernaum huaboro' e̲'po̲gte o̲'e̲. Zabulón huadaribayo kenpa'ti Neftalí huadaribayo huakka' jak Capernaum kenteda o̲'e̲.
14 Capernaumyo o̲'i̲ka'po konig Isaíaskudaka a'nenda o'timadoya'uyatenig, Jesúsa o'ka'uy.
15 Zabulón huadarieri kenpa'ti Neftalí huadari onteteyo' e̲'po̲gtone' hua̲e̲'eri
Jordánhue̲ akodpeneri Galilea hua̲e̲'eri Galilea kenteda nog aratbutda judío
hua̲e̲'eri ehue' o̲'nika. 16 Inomey aratbut Diostaj oknopo̲e̲hue' o̲'nepo konig
sikki̲re̲gyo̲ o̲'nika'po huaboa'nayo Diostaj o'noknopo̲e̲depo konig huaboro'da
huakjey huaboa'da on'tiahuayde. Kenomeya̲ dakhuea'da o̲gkika'po kenpa'da
bueydik ya̲'neapetnig'a huaboa'nayo huakjeytaj on'tiahuayde. Isaíaskudaka
o'madoya'uyate.
17 Kenoka' Jesúsa huaboa'da o'mana'po:
—Diosen Huairi o'tiakdenok dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea' Diostaj yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopo̲e̲'. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'ika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate. (Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

18 Nogok Galilea e̲'po̲g akta'bogpete Jesúsa o'hua'epo botta' huama'buy o'tiahuay'uy. Simóntaj o'tiahuay. Simón nogdikda o'dikka' Pedro. Andréstakon o'tiahuay'uy. Huakjene'eri o̲'ne'uy. E̲'po̲gyo̲ o'nokjen'e̲po:
19 —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.
20 On'pe̲e̲depo huakjene' kenpa'da on'maenonpo Jesúsere on'hua'uyate.
21 Adyonda nog botta' huama'buytaj Jesúsa o'tiahuay'uy. Jacobo Juanere o'tiahuay'uy. Zebedeoen huasi'po o̲'nuy. Kusi'petone'yo o̲'nepo huaojere huakjene'taj on'to'ka'po, "Doere monhua'po do'taj me'nigpe̲i̲ka'." Jesúsa o'mana'uy. 22 On'pe̲e̲depo kusi'pe huaojtere kenpa'da o'nenonpo Jesústaj a'nigpe̲i̲kaya'po on'tahua'uyate.

Huakka'tada o'manmadika'uyate Jesúsa. (Lc. 6.17-19)

23 Ken Galilea huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesúsa o'hua'epo judío aratbuten hua̲i̲take' jakyo nogya̲' nogya̲' o'manmadika'onhuahua'po Diosen Huairi o'tiakdepo yan'nopo'korea'po yan'nigpe̲i̲ka' Diosensi'po mo'e̲a̲pone. O'manmadika'onhuahua'po kenpa'ti aratbut nogpa' nogpa' dakhue'da en'to̲e̲te o'bayareadhua'uyate. 24 Jesúsa aratbuttaj o'bayarea' bidteda Siria huadaribayo on'tipe̲e̲depo aya'da dakhue'da aratbut Jesúste on'batohua'po nogda nogda dakhue' en'to̲e̲te on'batohua'uyate. Nog e'are', nog e'so̲'teyye', nog ayhue', nog toto'

e'nopo'to̲e̲'taj on'batohua'uy. Jesúsa o'bayareadhua'uyate. 25 Galilea huadaribaya' aratbut, Decápolis huakka' jakya' aratbut, Jerusalén huakka' jakya' aratbut, Judea huadaribaya' aratbut, kenpa'ti Jordánhue̲ akodpen hua̲e̲'eri huakka'ada Jesúsere on'huahuudhuahuika'uyate.

5

Ote'ta' Jesúsa o'manmadikanhua'uy.

1 Huakka' aratbut e̲gkupopakte Jesús o'batiahuaypo ote'yo o'behuikpo o'huaduy. Ke'nen huamanigpe̲ika'eri kentaj meyo̲hue'da o̲gkupopakuy. 2 Huaboa'da o'manmadika'apo:

Durugda hua̲e̲'eri konig o̲'ne. Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Lc. 6.20-23)

3 —Opudomey huata'da Diosen kikahue'dik i̲hue̲y, mo'nopo̲e̲po, "Be'tihuapok Dios," bo'tiona'pakika'po, durugda mo'e̲. Dios opuden Huairi o̲'e̲. Diosensi'po mo'e̲ne.

4 Opudomey dakhuea' e'ka'de' nama'da ijkamey mo'nopo̲i̲ka'denok pai'da mo'e̲nok, Dios opudtaj mo'manoeynoeya̲'apone. Durugdakon mo'i̲ka'apone.

5 Opudomey daknopo'da huata'yo'da pakhue' yanika'po Diosen aratbut mo'e̲a̲po kenpa'ti Diosere Diosenbayo hua̲e̲'eri mo'e̲a̲po. Durugda mo'i̲ka'apone.

6 Opudomey Diosen e'mana' 'urunanada e'kika'ta' bo'eretpakika'nok. Diosa bo'tihuapokaponok daknopo'da mo'ta̲e̲a̲pone. Durugnada mo'i̲ka'apone.

7 Nogomeytaj mo'matinepahui'nok Diosa opudtaj mo'matinepahui'po. Durugda mo'i̲ka'apone.

8 Diosenyo'da huapakeri 'urunanada huanopo̲e̲'eriomey Diosere mo'e̲a̲pone. Durugda mo'i̲ka'apone.

9 Opudomey huamanoeynoeyeri do'huedsi'po mo'e̲ne. Diosa mona'apone. Durugda mo'i̲ka'apone.

10 Diosen e'mana' bo'kika'nok nogomeya̲ bo'huadiaypo bo'tierikpo mogka'ne. Opud Diosen bo'kika'po Diosensi'po mo'i̲ka'apone. Durugda mo'i̲ka'apone.

11 Opud do'hued hua'a e'kika'ta' bo'paknok nama'da bo'tidi'kene kenpa'ti nama'da mogka'ne kenpa'ti dakhuea'da bo'huaa'ne. Durugda mo'i̲ka'apone. 12 A'nenda opud si'popakhued Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti on'magkuyate. Konig premio Diosa 'urua'da mo'to̲e̲a̲'apone. Durugda mo'i̲ka'apone.

Cristoen huanigpe̲ika'eri konigti sal huadak on'manigkika'po konig huakjey Diosen e̲gkika'te aya'ada on'batiahuaypo oknopo̲e̲'dik o̲'neapo.
(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

13 Sal huadakda o̲'e̲po aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpe̲i̲ka'eri konig salonig huadakda o̲'nepo aratbuttehuapa' huadakda o̲'ne. Sal pai' e'titiknayo onte'ti huadakda kahue'dik o̲'e̲a̲po. Sal pai' e'titiknayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o̲'e̲a̲po. Paichi kahue'dik o̲'e̲a̲po. Kenpa'da en'dik o̲'e̲. Batikhue'ada daka' men'pe̲e̲'. Batikhue'ada daka' me'noknopoenka'.

14 Opudomey konig huakjey mo'e̲ne. Diostaj mo'nigpe̲e̲po huadak bo'kika'nok aratbuta tiahuaydik mo'e̲ne. Konigti be'edpi' huakka' jak ote'yo e̲e̲'nayo aya'ada jaktaj tiahuaydik o̲'ne. Konigti Diosen bo'kika'nok aya' aratbutada tiahuaydik mo'e̲a̲pone. 15 Huakjey e'bakpakde'te e̲kti̲o̲ke̲'yo̲ jonhuadahue' o̲'nika'. Aya' on'kudpo tiahuaydik ka'ne'po kutopa kutapen huakjey o'nonhuadika'. Aya' jakyoda jeyda o̲'e̲. 16 Konigti opud huadak ya̲g'kika'po konig huakjey ya̲'nepo aya'ada opudtaj tiahuaydik ka'ne'po kenpa'ti huadakda Dios o̲'e̲a̲' batia'pakdik ka'ne'.

Moisés e'mana'taj Jesúsa o'tia'pakuy.

17 “Moisésen e’mana’ kenpa’ti Diosen huamanbatia’pakeritaj pe̲e̲hue’dik yane’.” Ea’ta’
o’pakpo o’tiakuy. Kenda nama’da nopo̲e̲hue’ yane’. “Moisésen e’mana’ kenpa’ti
Diosen huamanbatia’pakeritaj pe̲e̲hue’dik yane’.” Ahue’ a̲’e̲ya̲’po aya’tada daka’da
e’manopo̲e̲a̲’taj ijpakpo ijtiakuy. 18 Kurud huadari e̲e̲’te batikhued kenpa’da Moisésen
e’mana’ dikenhue’ o̲’e̲a̲po. Suigpi’ dikenhue’dik o̲’e̲a̲po. Kene’hua̲ya̲’ huame’noe
e̲’ede’te aya’da Moisés e’mana’ kuhuitdik o̲’e̲a̲pet. Buttida ijjay. 19 Be’api’ Diosen
e’mana’taj kahue’ e̲e̲’nayo kenpa’ti Diosen e’mana’ kahue’dik yane’ e’manmadika’nayo
Dios Huairiensi’po ehue’da o̲’neapo. Kenpa’ Moisésa o’mana’uyate opud bo’ka’po
kenpa’ti ya̲g’kika’ e’manmadika’nayo Dios Huairiensi’po mo’e̲a̲pone. 20 Moisésba’
huamanmadika’eri kenpa’ti fariseo aratbut eretpakhue’ e̲’e̲a̲da Moisésba’taj nama’da
on’nigpe̲ika’nig’a. Opudomeynayo huadakada yan’nopo̲e̲po Diostaj daka’ ya̲g’kika’.
Huadaknopo’ ehue’ e̲e̲’nayo Diosen aratbut ehue’ mo’e̲a̲pone.

Madiayhue’ yanika’ Jesúsa o’manmadika’uy.
(Lc. 12.57-59)

21 “Aratbuttaj arakhue’ ya̲e̲’. I’huadiaypo e’araknayo o̲’nakon bueydik i̲’e̲ne.” Opuden
adhuea’pane’ mona’uyate. Kenda opud mo’pe̲e̲’uy. 22 Kenda huadak e̲e̲’pi’ nogda
ijja’apoy. Be’api’ nog aratbuttaj e’huadiaynayo dakhue’da o’ka’nok gobierno huairite
castiga ka̲gke’po tohua’dik mo’e̲ne. Nog aratbuttaj o’bahuadiaypo e’batidi’ke’nayo
dakhuea’da oa’nok mabitbitdik mo’e̲ne. Castiga ka̲gke’po gobierno huairi e̲gkupopakyo
tohua’dik mo’e̲ne. “Huasegda i̲’e̲po dakhuea’ i’kika’ne.” Nog aratbuttaj ena’nayo
dakhuea’da ia’nok ta’akyo hui̲gdik mo’i̲ka’apone. Do’a ijjay.

23-24 Diostaj a’tiona’pakya’po i’hua’po nog aratbuttaj dakhue’ada ijkamey huaboa’da
i’nopo̲e̲de. Tiona’pakhueda̲da yahuati’. Kentaj yamanoeynoey. Yamanoeynoeydepo
a’tiona’pakya’po yahuati’.

25 “Q̲’na dakhuea’ megka’ne,” noga̲ ena’nayo gobierno huairitaj bo’tohua’depo
e’tohua’te kentaj yanoeya̲’. E’ma’dehue’nayo huakupepi’ yayokti’. Noeyahue’pi’
yokhue’pi’ e̲e̲’nayo gobierno huairitaj bo’tohua’apone. Ken gobierno huairi soro-
tatataj bo’yokapone. Sorotataa huabakuda̲’ jakyo bo’kuda̲’apone. 26 Ke̲yo̲da ijhue’da
o̲ro̲khue’dik i̲’e̲a̲pone. Aya’da dehue’te i’yokde’po o̲ro̲kdik i̲’e̲a̲pone.

*E’bokerekbo’nayo konig hua̲to̲e̲ to̲e̲hue’ o̲’e̲po e’bakdej o̲’e̲. Kenda Jesúsa
o’manmadika’uy.*

27 Nogen bakdejhue’ yane’. Kenda mo’pe̲e̲’uyate. 28 Kenda buttida ea’pi’ be’api’
e’bokerekbo’nayo konig huanopoya’ o’eretpakpo konigti o’bakdej. Dakhuea’da o’ka’.
Donayo ijjay.

29 E’bokerekbo’nayo dakhuea’da ijkay yan’nopo̲e̲po kenpa’da yan’batikti’.
Batikhue’da dakhuea’da e’kika’nayo Diosa castiga mogka’po ta’akyo hui̲gdik
mo’i̲ka’apone. 30 Dakhuea’da huaba’a eka’nayo kenpa’da yan’batikti’, dakhue’da
e’kika’nayo. Batikhue’da Diosa castiga mogka’po ta’akyo hui̲gdik mo’i̲ka’apone.

Hua̲to̲e̲ konig e̲’entaj Jesúsa o’manmadika’.
(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

31 Be’api’ huabokerek hua̲to̲e̲ e̲’ennayo ettone’taj e̲’ende’ huanopo̲e̲’ beroba’ yokdik
o̲’e̲. Opuden adhuea’pane’ kenda mona’ika’uyne. 32 Donayo nogda ijjay. Huabokereken
hua̲to̲e̲ bakdejhued e̲e̲’tada e̲’ennayo ettone’taj dakhue’da o̲gka’. Ken ettone’ e̲’ende’taj
e’to̲e̲’nayo konig e’bakdejonhuahuika’ o̲’e̲. Kenpa’ti huabokereka nogen hua̲to̲e̲ e̲’entaj
e’to̲e̲’nayo konig e’bakdejonhuahuika’ o̲’e̲. Diostehuapa’ dakhuea’da o̲’e̲, ijjay.

*“Ijka’apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopo̲e̲ne.” Ken konig aratbut o’dika’nig Jesúsa
o’manmadika’uy.*

33 “Ijka’apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopo̲e̲ne.” Diostaj e’huaa’nayo da ahue’ ya̲e̲’,
kenda yakati’. Kenda opuden adhuea’pane’a̲ on’mana’uyate mo’pe̲e̲de’uy. 34 Donayo

nogda ijjay. “Ijka’apoy. Buttida ijjay.” Ahue’ yanika’. “Ijka’apoy,” kenyo’da yaa’. Kurud Diosenbayo o̲’e̲. Ke̲ya̲’ o’mata’mona’ika’. “Ijka’apoy. Buttida ijjay. Kuruda meknopo̲e̲ne da ahue’ i̲jje̲y.” Ken konig ahue’ yanika’. 35 Dios huadarite o’ibonok, “Ijka’apoy, buttida ijjay. Huadaria meknopo̲e̲ne. Da ahue’ i̲jje̲y.” Ken konig ahue’ yanika’. Jerusalén Dios Huairien huakka’ jak o̲’e̲nok, “Ijka’apoy, buttida ijjay. Jerusaléna meknopo̲e̲ne. Da ahue’ i̲jje̲y.” Ken konigtion ahue’ yanika’. 36 Opuda̲da kuhuirihueahue’dik mo’e̲ne. Diosayo’da kuhuirihuea’dik o̲’e̲. “Ijka’apoy, buttida ijjay. Do’hued huaku o’nopo̲e̲. Da ahue’ i̲jje̲y.” Kention ahue’ yanika’. 37 Kenpa’da buttida yada’. Menokpi’ da ahue’ yane’. Nogi̲ti nogi̲tinada ea’nayo toto’a mena’nok ia’ne.

Noga̲ ontaj dakhuea’ e̲gka’nayo konigti kahue’ ya̲e̲’. Jesúsa o’manmadika’uy. (Lc. 6.29-30)

38 Huabokerekapi’ nogtaj dakhuea’ e̲gka’nayo kenpa’ti huairiakon konigti kentaj o̲gka’dik o̲’e̲. Kenda opud mo’pe̲e̲’uyate. 39 Nogpa’da donayo ijjay. Noga̲ ontaj dakhuea’ e̲gka’nayo diayhue’ ya̲e̲po kentaj o̲gkahue’ ya̲e̲ti’. Noga̲ ontaj noga̲tida e̲gka’nayo diayhue’ ya̲e̲po o̲gkahue’ ya̲e̲ti’. Onte’ti e̲gka’nayo onte’ti diayhue’ ya̲e̲po o̲gkahue’ ya̲e̲’. 40 Noga̲ gobierno huairipi’ “Opiot beyok,” ena’nayo daka’da yayokti’. Kenpa’ti diayhue’ada chompakon yayokti’. 41 “Do’hued yudtaj adtemon betatohua’.” Sorotataapi’ ena’nayo diayhue’ada adyo̲da yatatohuati’. 42 “Aypo beyok.” Noga̲ ena’nayo sue’nopo ehue’ada yabayokti’. Yudtaj bektoyok ena’nayo daknopoda ya̲e̲po yaktoyokti’, ijjay.

Dig huadiayeritaj konig taka’taj onte’ti diayhue’ada di’ yan’maika’. (Lc. 6.27-28, 32-36)

43 “Huadi’taj di’ yamaika’. Ontaj huatinosikeritaj konigti yan’huadiayikati’.” Kenda opuden adhuea’pane’ on’mana’uyatenig mo’pe̲e̲de’uyne. 44 Donayo nogpa’da ijjay. Matinosikeritaj di’ yan’maika’. Dakhuea’da huaa’eritaj Diosa “Kanopo’kore’,” yan’tiona’pakikati’. Huadiayeritaj huadakda yakikati’. Huabatidi’keritaj yan’tiona’pakikati’. Huamagkeritaj kenpa’ti yan’tiona’pakikati’. 45 Kenda bo’kika’po konig Apag Dios Kuruderiensi’po mo’i̲ka’apet. Huadak huaka’eri kenpa’ti dakhuea’ huaka’eriere aypo kan’to̲i̲ke̲’po Diosa niokpoa kata’teike’po o’kuyate kenpa’ti ehui’ mo’nigta’mona’ika’ne. 46 Di’ aratbuttayo’da di’ e’maika’nayo gana e’ka’huayak baehue’dik mo’e̲a̲pone. Kenda dakhuea’ huaka’eria o̲gkika’. Di’ aratbuttaj di’ on’maika’. Dakhuea’ huakeritaj kenpa’ti di’ maika’dik mo’i̲ka’apone. 47 Q̲’nen huabettayo’da ’urua’da e̲’hua̲i̲ka’nayo “Huadakda ijkay,” nopo̲e̲hue’ yanika’. Dakhuea’ huaka’eria kenda o̲gkika’. Dakhuea’ huakeritaj kenpa’ti di’da huaa’dik mo’i̲ka’ne. 48 Opuden Apag Dios kurudyo̲ aya’tada di’ o’maika’ kenpa’ti aya’tada huadaka’da o’magkika’. Konigti opuden Apag Dios aya’tada di’ yan’maika’ kenpa’ti aya’da huadaknopo’da ya̲g’kikati’.

6

Huadaknopo’ada huadakyo’da ya̲g’kikati’. Jesúsa o’manmadika’uyate.

1 Aratbuta men’tiahuaye’poyo’da pai’da aratbuttaj e’bayoknayo nama’da boka’ne. Ken konig kahue’ yanika’. Kenda e’kika’nayo Apag Dios kurudyo̲ hua̲e̲’eria kenpa’ e’ka’huayak bayokhue’dik mo’e̲a̲pone. 2-3 Nama’da huanopo̲e̲’eria huakka’ aratbut men’tiahuaye’po pai’da aratbuttaj on’bayokika’. Kenpa’ti hua̲i̲take’ jakya’ huakka’ aratbut men’tiahuaye’po pai’da aratbuttaj on’bayokika’. Konige̲po huadakda o̲gka’ batia’pakika’dik me’nepo. Kenpayo’da on’pe̲i̲ka’po. “Huadak o̲gka’.” Diosa ahue’ mo’e̲a̲pone. Kenomey nama’da huanopo̲e̲’eria diga̲’da aratbuttayo’da on’pakika’. Diostanayo pakhue’ o̲’ne. Konig kenomey o̲gkika’ kikahue’ yane’. I̲re̲gire̲g yan’bayokikati’. Q̲’nen huadi’a tiahuayhue’te pai’da aratbuttaj yan’bayokikati’. 4 I̲re̲gire̲g aratbuta tiahuayhue’ ene’te pai’da aratbuttaj yan’bayokikati’. Kenda

e'kika'nayo Dios ịreḡireḡ e'bayokika'nayo o'tiahuaypo Diosa nogịtida 'uruda bo'yokapone.

Diostaj konig tiona'pakika'dik Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 11.2-4)

5 Do huadakda ịjjeḡy nama'da huamanopọẹạ'eri huạịtake' jakyo kenpa'ti jak kurute aratbut ẹgkupopakikaya' on'tiona'pakika'. "Huadakda ọ'ne." Aratbuta menhuaike'po on'tiona'pakika'. Kenda dakhuapa ẹ'ẹạda on'tiona'pakika'nig'a Diosanayo sigpi' pẹḛhue'dik mo'ẹạpone. 6 Opudomeynayo menokapi' e'tiona'pakta' bo'pakpo ọ'nenbayo dubayapi' nogtia'da Apag Diostaj yan'tiona'pakikati'. Ịreḡireḡ e'tiona'pakika'te Apag Diosa tiahuaydik mo'ẹne. Mo'pẹḛika'apone. Montihuapokika'apone.

7-8 Diostaj oknopọẹhue' huạẹ'eria konigdikti onte'ti onte'ti ijhue'da on'tiona'pakonhua'nig'a Diosa mo'pẹḛạpone nama'da on'nopọẹnig'a. Kenomeytaj Diosa nigpẹḛhue'dik o'maika'apo. Konigti kikahue' yane'. Tiona'pakhued ẹẹ'ted kenda i'paknig Apag Diosa o'nopọẹ. 9 In konig yan'tiona'pakikati':

Oro'en Apag ị'ẹne, Apag Dios. Kurudyọ ị'ịika'ne. Kenpa'da 'urunanada ị'ịika'ne. Ọ'nen huadik kenpa'da huadakda ọ'ịika'. Aya'ada ka'dike'. 10 Huakhuairi ị'ẹnok ịda aya'ada ontaj mo'nigpẹịke'. Dios Huairi ị'ẹpo aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyọ huạẹ'eria mo'nigpẹịka'po ọgkika' konigti ịyọ huadariyo aya'ada huaka'. 11 Inme'noete aypo oro'taj a'nigyạya'po bo'tihuapok. 12 Oro'taj dakhuea' mogkame'nigtaj oroa o'bakkahueay konigti oro'en dakhuea' e'kika'taj bokkahuea'. 13 Dakhuea' e'ka' nopọẹhue' kạịke'po montihuapok. Nama'da e'ka'ta' e'paknayo kikahue' kạẹ'po bo'tihuapok, Apag Dios. Dios Huairinayo aya'enda Huakhuairinanada ị'ẹpo teynananada ị'ẹpo kenpa'da huadaknananada ị'ẹnok kenda aya'ada kan'manbatia'pakike', ken. Ken konig yan'tiona'pakikati'.

14 Opudtaj dakhuea' mogkame'nigtaj ekkahuea'nayo ọ'nen Apagạ kurudyạ' ọ'nen dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. 15 Opudomey nogomeytaj okkahueahue' ẹẹ'nayo Diosa opudtaj okkahueahue'dik mo'ẹạpone.

Diosa kapeunhue'po in konig bapehue' mo'unhua'nig'a Jesúsa o'manmadika'uy.

16 Oro' huadakda ọ'ẹ nama'da huamanopọẹạ'eri, pai'da ọ'ẹ, nama'da e'manopọẹạ'ta' on'pakpo huakok koyoahue'da ọgkokparoka'po "Huadakda ọ'ne." Aratbuta kan'batia'pake'po aypo bapehue' ọ'neonhua'nig'a, "Huadakda ọ'ne." Diosanayo huaahue'dik mo'ẹạpone. Opudomeynayo Diostaj aypo bapehue' mo'unhua'po ken konig kikahue' yane'. 17-18 Opudnayo e'tiona'pakte aypo bapehue' ẹ'unhua'nayo yạg'kokkoyoika' kenpa'ti daka' yạg'kuiridạ'ika'. Kenda eka'nayo aratbut bo'tiahuaypo aypo bapehue' ọ'nunhua'nigtaj nokothue'dik ọ'neapo. Opuden Apag Diosayo'da soatayo' bo'tiahuayapone. Bo'tiahuaypo mo'pẹẹpo huanoeonhuahuika' mo'bayokapone.

Diostaj bo'eretpakpo yan'nigpẹịka'po kenda Diosa okkahuehue' mo'ẹạpone.
(Lc. 12.33-34)

19 Katepi' 'uru yudtapi' huakka'nada e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Huakka'da matọẹhue' yanikati'. Huakka'da e'matọẹ'nayo indariyo huithuita ya'bapeapetpi', huakka'da ya'para'apetpi', yan'bereapetpi', 20 Dios kuruderienyo'da yaderetpakpo yan'nigpẹịka'. Diosa okkahuehue'dik ọ'ẹạpo. Kenpa'ti Diosen ọ'tạẹ kateapi' bape-hue'dik parahue'dik okberehue'dikpi' ọ'unhuahuika'apo. 21 Diosen e'kika'nayo Diostaj di'nanada mo'ẹpo Diostaj bo'eretpakika'apone.

Opudomeyen huakpo huạsọ'en huakjey ọ'ẹ.
(Lc. 11.34-36)

22-23 Opudomeyen huakpo huąsọ'en huakjey ẹ'dik ọ'ẹ. Huakpoa katepi' bo'tiahuaypopi' ontehuapayo'da eretpakdik mo'enepi', huadaknopo'da mo'ẹpo nogomey pai'da huąẹ'eritapi' e'bayokta' bo'eretpakpopi'. Katetapi' 'uruda e'tiahuayada nogomey kan'tamae'po e'paknayo huadaknopo'da mo'ẹpo durugda mo'ẹpo huadakda bo'kika'ne. Konig huakjeyyonig mo'i̱ka'. Katetapi' bo'tiahuaypo ontehuapayo'da bo'eretpakpo dakhue'nopo'da mo'ẹpo durugnopo' ehue' dakhue' bo'kika'. Konig sikki̱rẹgyọnig mo'i̱ka'ne.

Dios huairi ọ'ẹ. Huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo ken konig nogda huairionig mo'tąẹ.
(Lc. 16.13)

24 Diosyo'da konig huairi ọ'ẹ. Kentayo'da nigpẹi̱ka'dik mo'ẹne. Kentayo'da di'nanada i̱ka'dik mo'ẹne. Huakka'da katepi' e'eretpakika'nayo nogda huairi mo'tąẹ. Konigẹpo huakka'da katepi' eretpakhue' yanikati'. Diostaj e'nigpẹi̱ka'nayo huakka'da katetapi' eretpakhue'dik mo'ẹne.

Dios ke'nensi'potaj o'batihuapokika'.
(Lc. 12.22-31)

25 Aypota' e'mai'ta'pi' yudtata' mepu'kudhuahuahue' yanikati'. Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne kenpa'ti oro'en aypo oro'en yudtaj bo'yokika'ne. Konigẹpo Diostaj yanoknopounhuahuika'. 26 Bakoy baahue'tada ọ'nen Apag Diosa aypo o'bayokika'. Bakoyta' suigda o'pak. Opudtanayo Apag Diosa huakka'da o'pak. Konigẹpo bo'tihuapokika'apone. Aypota' mepu'kikahue' yanika'. 27 Huabokerek e'kerekta' e'pakada huakka' e'mepu'kudhuahuada nogi̱ti kerekhue'dik ọ'ẹąpo.

28 ¿Mena'po yudtata' mo'mepu'kika'? Mepu'kehue' yanika'. Mirẹbayo huakhuen yan'tiahuayika'. Mirẹ huakhuen baahue'ada ọ'ẹ. Jọda o'kerek. 29 Salomónkudak huairitone' ọ'ụyate. Huakka'da o'tọẹ'uyate. 'Uruda yudtaj o'matọẹ'ika'uyate. 'Uruda o'otika'. Huakhuennayo nogi̱tinada 'urunanada Salomónkudak sue'da 'uruda o'otika'uyate. 30 Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'nada e'ka'tada i̱dada okhuenkot. Diosa huakunopiada okhuenpaka'ika' kenpa'ti opudtaj huakka'da o'pakpo o'tihuapokapone yudtaj yokika'dik mo'i̱ka'apone. 31 Konigẹpo katetapi' mepu'kehue' yanikati'. "¿Kate o'bapeapo?" Nopọẹhue' yanikati'. "¿Kate o'mayapo?" Nopọẹhue' yanikati'. "¿Kate ijjotapo?" Nopọẹhue' yanikati'. 32 Oknopọẹhue' huąẹ'eri huakka'da yudtaj kenpa'ti huakka'da aypo digą'da on'pakika'. Kenoka' opud tọẹhue'da mo'ẹnok Apag Diosa o'nopọẹpo bo'tihuapokika'apone. 33 Nogi̱ti nogi̱ti Dios Huairitaj yan'pakika'. Nogi̱ti nogi̱ti Dios Huairitaj e'nigpẹẹta' yan'pakika'. Ken konig Diostaj e'pakika'nayo Diosa bo'yokika'apone. Yudtaj aypo huamai' katepi' bo'yokika'apone. 34 Eme'te katepi' ijjotapo, katepi' ijbapeapo katepi' yamayapo kenpa' nopọẹhue' yanika'. Konig oy Diosa bo'tihuapokpo eme'tepi' nogok nogok Diosa daka' bo'tihuapokika'apone.

7

Nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'.
(Lc. 6.37-38, 41-42)

1 "Dakhuea' o'ka'," Diosa huaahue' mo'ẹ'po nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'. 2 Konig nogomeytaj bo'huaa'ika'nig konigti Diosa opudtaj bo'huaa'apone. Konig nogomeytaj bo'kika'nig konigti Diosa mogkika'apone. 3-5 Nogą sue'pi' dakhuea' e'ka'tada "dakhuea' ika'," i̱da onahue' yanika'. Ona'taj dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopọẹhue' mo'ẹne. In konig ọ'ẹ ijbatia'pakapoy. Nogen huakpoyo huata'sujsi'po ekpohuedte ọ'na i'tiahuaynig'a. Ọ'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada bekpohuedne. "Huata'suj huakpoyo oktoki', eg'." Menpa' ina'. Nama'da i'nopọẹpo ia'. Ken ọ'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada ekpohuedtada tiahuayhue' i̱'ẹne. Nama'da huanopọẹ'eri i̱'ẹne. Huakkuruda ọ'nen huakpoyo huaboro'ta'sutaj on huata'

yakokpotoken. Ken konig dakhuea' i'ka'uynig yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'nopo'korea'depo daka' i'tiahuaydepo nogen huata'sujsi'pokon okpotokdik i'eapone. Noga nama'da eka'nayo dakhuea' e'ka' kabatike'po batihuapokdik i'eapone.

6 Huatidi'keritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. Kentaj e'manmadika'nayo dakhuea' magka'dik ya'neapetpi'. Konigti Diostaj pakhue' huaee'eritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. 'Urunanada e'manmadika'nayo opudomeytaj bo'huadiaypo dakhuea'da mogka'apetpi'.

In konig Diostaj yan'tiona'pakika'.
(Lc. 11.9-13; 6.31)

7 Katepi' bo'pakpo "Beyok" Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'yokikapone. Diostaj bo'ukpo bo'huahuayapone. Menigokhuike' Diosyo ijkudapoy. Yan'tiona'pak. Mo'tiona'pakdepo kuddik mo'eapone. 8 Konigepo beyok o'na ea'nayo Diosa bo'yokapone. Kenpa'ti e'uknayo bo'huahuayapone. Ijkudapoy menigokhuike' ena'nayo kuddik mo'eapone.

9 "Aypo beyok." O'nensi'poa ena'nayo huid yokhueada aypoda yokdik mo'ene. 10 "Biig beyok." Ena'nayo bihui yokhueada, biigda yokdik mo'ene. Kenda huasi'po o'paknig kenda bo'yokne. 11 Opud dakhue'da ee'pi' katepi' huadakda mo'bayokika'ne huasi'potaj. Kenpa'da Diosnayo huadakda o'kika'. Opud Diostaj e'tiona'pakika'nayo Diosa huadakda mogkika'apone kenpa'ti huadakda huakika' bo'tihuapokika'apone.

12 Konig nogomeya opudtaj huadakda egkika'ta' e'paknayo huadakda ogkikahue' ee'pi' kenomeytaj huadakda yag'kikati'. Konig nogomey opudtaj di'da ee'ta' e'batipaknayo kenomeytakon di'nanada yan'maikati'. Ken konig Moisésa o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Kenpa'ti huamanbatia'pakeria ken konigti on'manbatia'pakonhuahua'uyate.

Diosyo huahua' suigda akbogpe huakud o'e.
(Lc. 13.24)

13 Diosyo huahua' suig akbogpe huakud o'e. Diosyo huahua' suigdagda o'e. Diosyo bo'hua'po suigdag huakka' bo'pakpo hua'dik mo'ika'pone. Suigdagte huahua' Diostaj mo'nigpeika'po Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apo. Boro'dagte ta'akyo on'hua'ika'. Ta'akyo huahua' dag huaboro'dag o'ika'. Boro'dagtaj huakka'da eretpakdik o'nika'. Katepi' huakka'da e'tamaeta' on'pakika'. Dakhuea'da kika'dik o'nika'. Boro'dagte huakka'nada on'bahua'ika'. Ta'akyo on'bahua'ika'. Ta'akyo mahuigdik o'ika'apo. 14 Diosyo huahua' suigdagda o'e. Dagsi'poda o'e. Suigdagteda huakka'da katepi' toehue'dik mo'ika'apone. Diosenyo'da kika'dik mo'ika'pone. Suigdagte bo'hua'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Suigdagtaj sue'ada on'huahuaypo on'hua'ika'.

Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo huadak huada o'toe.
(Lc. 6.43-44)

15 Nama'da huamanmadika'eria opudtaj e'manmadika'ta' on'pakpo yan'tiakapet. Keyoj nama'da monmadikapet. Nama'da e'manopoea'ta' on'pak. Konig oveja ijjey. Huadakda ijkikay. Buttida ijjay. Nama'da opudtaj mona'ika'apet. Konig apetpet o'ne. Huiyokda o'ne. Dakhuea'da ogka'dik mo'eapone. 16 Huamanmadika'eria dakhuea'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Konig okposidsi' 'uruda huada dapakhue'dik o'e. Konigti nama'da huamanmadika'eri huadak kikahue'dik o'ne. 17 Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymeya kenpa'ti huadak huada o'toika'. Hueymey e'aya huada kenpa'ti o'ay. Dakhue'da o'e. 18 Hueymey huadakda ee'nayo dakhue' huada toehue'dik o'e. Hueymey e'aya huadak huada toehue'dik o'e. 19 Aya'da hueymey e'madaayika'nayo ta'tegdik o'eapo. O'ta'tegpo

huigdik o'eapo ta'akyo. 20 Nama'da huamanmadika'eria dakhue'da ogkika'. Huamanmadika'eria dakhue'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Kenomeytaj manigpeehue' yaneti'.

Diosensi'po aya'da ehue'dik o'neapo.
(Lc. 13.25-27)

21 "Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi." Do'taj huakka'ada o'nona'apet. Sue'da huakka'amon aratbuta huadaknopo'da kenda o'nona'po Apag Diostaj mo'nigpeika'nok kenomeynayo Diosensi'po o'ne. "Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi." Huakka'ada do'taj nama'da o'nona'apet. Apag Diostaj nigpeehue' o'nepo dapita' Diosensi'po ehue'da o'ne. 22 Kene'huaya' huame'noete aya'ada Diostaj on'toboapo. "Diosa mona'nok Diosba' oro'a o'manbatia'pakika'uy. Diosa mona'nok aratbuttaj o'bayarea'po toto' nokireg o'maoroka'uy. Diosa mona'nok konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e konigti oro' 'urua'da o'kika'uy." Diostaj on'tobopo huakka'ada ya'nona'apet. 23 "Opudtaj okiehue' ijjeahuadikamey. Dakhuea'da huaka'eri mo'ene. Kenpa'da yanhuati'." Ijmana'apoy.

Konig jak ogka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

24-25 Aya'ada do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po bo'kika' kenpa'da bueyhue'dik mo'ika'apone. Onte'ti doere mo'noeonhuahuika'apone. Konig huadak huanopoe'eri jak huaka'eri o'nepo jak ogka'. Ote'ya' dariteyta' jak ogka'. Adteda 'iddu ogkudea'. Diga'da o'hui', diga'da kenpa'ti o'bapok. Huekurukon o'tiak. Ote'yo o'enok huekurua jak tohuahue'dik o'e. Bapoka onhuekehue'dik o'e. 26 Aya'ada do'hued hua'ataj nigpeehue' o'nepo konig nama'da huaka'eri o'ne. Nama'da huaka'eri konig kuhuadta' jak huaka'eri o'ne. Adteda 'iddu kudeahue' o'ne. 27 Huakka' o'hui' kenpa'ti diga'da o'bapok kenpa'ti huekuru o'huepokpo jak o'tohua'. Ke'poda o'ka'. Nama'da huaka'eri ken konig ogkika' kenpa'ti do'ed e'manmadika'te nigpeehue' o'nika'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'ahuaduy.

28 Jesúsa kenda e'manmadikade'te "Kenpihuay 'urua'da o'manmadika'." Aratbuta on'batia'pakuy. 29 "'Urua'da o'manmadika'nok nigpeika'dik o'ika'apoy. Moisésenba' huamanmadika'eria konig huairi manmadikahue' o'nika'." Aratbuta on'batia'pakuy.

8

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

1 Jesús ote'ya' o'huarakpo huakka'ada on'ta'bahua'uy. 2 Jesústaj huabokereka o'huatiakuy, kena ke'poda e'so'set. Konig a'nenda aratbut gobierno huairitaj ogkika'uynig ke'na Jesústaj huikudate o'tihuadpo:

—O'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Ona'uy.

3 Jesúsa o'tibata'tepo ona'po:

—E'yarea'ta' ijpaki. Ijyareapoy. —Jesúsa ona'uy. Ena'te idada o'yarud'uy.

4 —Jesúsa be'yarea'ne mantia'pakhue' yaee'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakerite yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate ken konig yayokti'. Sacerdotea 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po o'yaredepo aratbuta mo'tinopoeapone. —Jesúsa ona'uy.

Roma gobierno capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Lc. 7.1-10)

5 Huakka' jak Capernaumyo Jesús e'kudonde'te Roma sorotataj Capitána Jesústaj o'huahua'uy. Cien sorotataj o'mata'mona'ika'. 6 Jesústaj

—Do'hued huanaba' jakyo onpahued. Huąsǫ' dakhue'da ǫ'ępo konig ayhue'da ǫ'ę. Pai'nada o'nopo'ę, Huairi. —Capitána digą' o'pakpo ona'uy.
7 —A'yareaya'po ijhua'apoy. —Jesúsa ona'uy.
8 —Ǫ'na 'urua'da Huairi i'ę. Donayo nog aratbutda ijjęy. Ehue'da ijjęy. Do'hued jakyo kudhue'dik i'ęne, Huairi. Kayare' yaa'. Eade'te o'yarudąpo. 9 Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpęikay. Kenpa'ti do'hued sorotatataj ijmanikay do'taj men'nigpęika'ne. "Yahuati'." Do'hued sorotatataj enade'te on'hua'ika'. Nogtaj "Yatiak," ena'te on'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo o'kika'. —Capitána Jesústaj ona'uyate. 10 Kenda Jesúsa o'pęędepo,
—Kenpihuay, huakka'da meknopǫęne. Israel aratbut Diosen aratbut ę'ęąda sue'da Diostaj o'noknopǫę. 11 Huakka'da nog aratbutda judío ehue' o'noknopǫęąpo. Bidta'da on'tiakapo nogyą' nogyą'. Abrahamere Isaacere Jacobere on'bape'po on'noeonhuahuika'apo. Diosensi'po ǫ'neapo. 12 Huakka'ada judío aratbuta Diosensi'po ǫ'ęy nama'da on'nopǫępo Diostaj oknopǫęhue'ada on'nopǫęnok Diosa o'maenapo. Sikkįręgyǫda on'bahua'apo. Pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Kenpa'da on'huikonhuahuika'apo. —Jesúsa huanigpęika'eritaj o'mana'uy.
13 Ona'ti capitántaj ona'po:
—Ǫ'nen jakyo yahuati'. Konig do'taj iknopǫęnig ǫ'nen huanaba' o'yarudde. —Jesúsa ona'uy. Kenda ea'te huanaba' o'yarud.

Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)
14 Pedroen jakyo Jesús o'hua'uy. Pedroen huasu' o'digpakpo onpahued. Jesús e'kudde'te o'tiahuay'uy. 15 Huaba'ta' o'nejpo o'yaread'uy. Ken Pedroen huasu' o'yaruddepo o'bodpo o'manigmanhuadą'uy.

Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)
16 Nogyą' nogyą' huakka' aratbut ǫ'nepo, dakhue'da ǫ'nepo, nogą nogą nogda nogda dakhue' on'tǫępo on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da ǫ'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati o'batibata'te'epo o'bayarea'uyate. Nogomey kenpa'ti dakhue'da ę'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Aya' dakhue' huąę'eritaj o'bayarea'uy. 17 "Oro'taj mo'tinepahui'po bo'yarea'apone." Isaíasa a'nennada oa'uyate. Kenpa' Isaíasa Jesústaj o'tia'pakpo oa'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'po o'bayarea'uy. Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

Nogomeyą Jesústaj e'tahuata' on'pakuy.
(Lc. 9.57-62)
18 Nogok Jesústaj huakka'ada en'tikupopakte Jesúsa o'batiahuaypo, "Ę'pǫgtone' mo'dayhua," o'mana'uy. 19 Ę'pǫg ayhuahued Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj o'huatiakuy. Ona'po:
—Meyǫpi' i'huika'apo ǫ'nen huanigpęika'eri ęę'ta' ijpaki. Ontaj e'tahuika'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Jesústaj ona'uy.
20 —Nubakuhued huakog ǫ'tąika'. Bakoyen kenpa'ti huapak ǫ'tąika'. Do huabokerek ijjępo Diosya' ijtiakuy. Donayo nog jakyo nog jakyo ijtay'ikay. Doere e'hua'nayo meyǫkon yatayapet nopǫęhue' yąę'. —Huamanmadika'eritaj Jesúsa ona'uy.
21 —Ontaj etahuata' ijpaknig'a huakkuru bueyhued ęę'ted huaojtone'taj daka' tǫędik ijjęy. —Nogą huanigpęika'eria Jesústaj ona'uy.
22 —Huabo oknopǫęhue' huąę'eria nog oknopǫęhue' huąę'eritone'taj daka' kan'tǫikę' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo digą'da yaeretpakpo beta'hua'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa ę'huęnirį'tone'taj bapoka'tere o'batika'uy.
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Jesús huanigpeika'eriere e'pog aktegya'po kusi'petone'yo on'bahuadpo on'hua'uy.
24 E'pognopoyo ee'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok
huaboro'da o'huenir'tone'po diga'da o'huekudpo huata'kotdikte o'uy. Jesúsnayo
o'tay'uy. 25 A'maboaya'po Jesústaj on'huahua' huanigpeika'eria:
—Bo'tihuapok, Huairi. Montakotnede. —Jesústaj o'nona'uy.
26 —Me'pukhue' yane'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosa bo'tiokkika'apo daka'
yanoknopoika'. —Jesúsa o'mana'uy.
O'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' yaae', huenirihue' yaae'," ona'nok o'batikanpo,
bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uy. 27 "Kenpihuay. I'na huabokerek
'urua'da o'ka'. Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'pogaa o'nigpee." Huanigpeika'eria
on'batia'pakuy.

Botta' huabokerektaj toto' huakka'ada o'manopo'toe'ika'uyate.
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Jesús e'pog akodpen o'be'tuy. Ken huadari Gadarabayo o'e. Jesústaj botta'
huabokerek on'huatiakuy. Huakka'ada toto'a o'manopo'tounhuahua'nok kubarakbayo
o'nika'uyate. Sorokeyo o'nika'uyate. Huiyokda o'nika'uyate. Huiyokda o'nenok
ke'nenbayo aratbut huahue'dik o'nika'uyate.
29 —¿Mena'po oro'taj o'huatiak, Jesús? Diosen Huasi'po i'ene. Kene'huaya' castiga
huame'noe ehued oro'taj castiga magkahue' moe'. —'Utta'da Jesústaj o'nona'uy toto'a.
30 Kenta'da meyohue'da huakka'da huakyari' on'bape'uy.
31 —Oro'taj e'maoroka'nayo huakyarien huanopo'yo mota'mona'. —Jesústaj diga'da
o'nona'uy.
32 —Yanhuati', huakyarien huanopo'yo yan'bakud. —Jesúsa o'mana'nok, toto'
botbokerektaj on'maenonpo huakyarien huanopo'yo on'hua'po on'bakud'uy. Ken,
aya'da huakyari' huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate.
Toto'ere on'bata'ko'tuy.
33 Ken huakyari' huamatoe'eri kenda on'tiahuaydepo diga'da on'mame'pukonpo
kenomeyen huakka' jakyo on'baket'uyate. On'tiakdepo kenda huaboa'da on'tiahuaynig
on'batia'pakato'uyate. 34 Aya'ada huakka' jak huae'eria on'peedepo Jesúste
on'huahua'uy. Jesústaj on'huahuaydepo, "Oro'enbaya' yahuade'." Jesústaj diga'da
o'nona'uyate.

9

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

1 Ken, Jesús kusi'peyo o'huadpo akodpen oktegdepo huaen jakyokon o'tiakuy. 2 Jesúste
aratbuta asukte huabokerektaj o'nonpahueda'po on'nigtotiakuyate. Ke'na e'ketpak
o'ika'uy. Jesúsanayo o'yareapo o'noknopoepo on'nigtotiakuy. Kenda Jesúsa o'nopoepo.
—Durugda yaae'. Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a doa yokkahueay. —Jesúsa
e'ketpaktaj ona'uy.
3 "Inbokerek nama'da o'nopoepo Diostaj dakhuea'da o'huaa'." Sue'da Moisésenba'
huamanmadika'eria huanopoya'da on'nopoepo. 4 Kenda huanopoya'da on'nopoenig
Jesúsa o'nopoepo o'mana'po:
—Menpa' dakhuea'da on'tinopoe. 5 Diostaj dakhuea' e'ka' huabokerekada
okkahueahue'dik o'ne. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo
sigpi' yareahue'dik o'ne. Diosayo'da yarea'dik o'e. 6 Do huabokerek ijjepo Diosya'
ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ijjey opudtaj kenda a'manopoeaya'po,
—Yabo', asuk yatoepo, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa ona'uy.

7 Ke'na o'boddepo jakyo o'hua'uyate. 8 Huakka'da aratbut o̲gkupopakpo kenda
on'tiahuaypo on'mame'pukpo Diosa o'tihuapoknok Jesús teyda o̲'e̲po konig Diosonigti
okkahuea'dik o̲'e̲. Yarea'dik o̲'e̲. 'Urua'nanada Dios o̲'e̲. On'huaa'uy.

Jesúsa Mateotaj "menigpeunhuahuika'po beta'huika'," ona'uyate.
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

9 Ken ke̲ya̲' Jesús o'tiakuy. Do Mateotaj Jesúsa be'huahuay'uyne. Jaksi'poya' gobier-
noen huakupe ijtabae'ika'uy.
—Do'taj a'nigpeunhuahuikaya'po beta'huika'. —Mena'uynok ijbodpo kenere
ijhua'uy.
10 Ken jakyo Jesúsere Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eriere ijbape'po huakka'ada gobiernoen
huakupe huatabae'eri on'bakudpo oro'ere on'bapepo kenpa'ti nogomey Moisésenba'
daka' pe̲e̲hue' hua̲e̲'eri on'bape'uy. 11 Kenda fariseo huamanmadika'eria on'tiahuaypo:
—¿Mena'po Jesúsa gobiernoen huakupe huatabae'eriere kenpa'ti dakhuea'
huaka'eriere ya'bape'? Dakhuea' huakika'eriere bapehue'dik o̲'i̲ka'ne. —Fariseoa
Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eritaj on'huaa'uy. 12 Jesúsa kenda o'mape̲e̲depo,
—Aratbut dakda e̲e̲'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o̲'nika'. Dakhue'da e̲e̲'nayo
huamadakka'erita' on'pakika'. Opud fariseo huamanmadika'eri huadakda o̲'e̲y
mo'nopo̲e̲po do'taj pakhue' mo'e̲ne. Gobiernoen huakupe huatabae'eri kenpa'ti
dakhuea' huaka'eriere dakhue'da o̲'ne on'nopo̲e̲po do'te huamanopo'yarea'eri i̲jje̲nok
on'pakpo on'batiakika'. 13 "Nog aratbuttaj di' yan'maepo yan'matinepahuika'.
Kenda huakka'da ijpaki. Do'taj 'uhua e'nigarakika' kennayo sue'da ijpaki."
Apagba'a oa'. Kenda daka' yan'nopo̲i̲ka'. Konige̲po "Yan'nopo'korea', onte'ti Diostaj
yan'nigpe̲i̲ka'." Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'taj ijpakpo ijtiakuy. Huadak huaka'eritaj
"Yan'nopo'korea'," a'manaya'po Diosya' tiakhue' i̲jju̲y. —Jesúsa o'mana'uy.

Mena'po o̲'nen huanigpe̲i̲ka'eria Dios kamape̲e̲'po aypo bapehue' ehue' yanika'. Jesústaj o'nona'uyate.
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

14 Juan Bautistaen huanigpe̲i̲ka'eria Jesústaj on'huatiakpo:
—Diosa me'pe̲e̲'po bapehue' o̲'i̲kay oro'. Fariseo huamanmadika'eriakon Diosa
me'pe̲e̲'po bapehue' o̲'nika'. O̲'nen huanigpe̲i̲ka'erinayo kenpa'da on'bapika'. ¿Mena'po
yan'bapika'? —Jesústaj o'nona'uy.
15 —Huabokerek o'to̲e̲pakpo ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'bapika'. Ken
huabokerekere o̲'nepo pai'da ehue'dik o̲'ne. Do kenpa'ti do'hued huanigpe̲i̲ka'eriere
i̲ji̲ka'nok durugda o̲'nika'. Pai'da ehue' o̲'nepo on'bapika'. Nogok do'taj
mo'baktohua'apone. Kenoka' pai'da o̲'neapo. Nogok nogok Dios kamape̲e̲'po bapehue'
o̲'nika'apo.
16 Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o̲'i̲kay
oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo
kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o̲'e̲a̲po. Konigti adhuea'pane'a̲ e'manmadika'
huatone'dik onte'ti nigpe̲e̲hue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika'
nigpe̲e̲dik yanika'. 17 Huatone'si'dak vino hua̲to̲e̲' ayda kenpa'ti kurug̲ada o̲'e̲po
konige̲po huabo vino sine' hue̲biahued onjoyhue'dik o̲'e̲ne. Huatone'si'dakyo huabo
vino onjoyhue'dik o̲'i̲ka'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo o'hue̲poagpo
huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo,
dakhue'da o̲'e̲a̲po. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o̲'e̲ne. Huasi'dak vinoere
huadak o̲'neapo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jairoen hua̲yo̲butaj o'noyhuada̲'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 Juan Bautistaen huanigpeika'eritaj Jesúsa e'mana'te judío huairia o'huatiakpo
Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo:
—Do'hued huayobu huaboa'da e'bueytada on ehua'nayo tanoyhuada'dik i'ene. Bo-
hua'. Yakutibata'te', e'kutibata'te'te o'noyhuadapo. —Jesústaj ona'uy.
19 Kenda Jesúsa o'peeonpo o'bodpo kenere o'hua'uy. Oro' Jesúsen huanigpeika'eriere
Jesúsere o'hua'uy. 20-21 Jesús dagte e'hua'te ettone' huata'piyen o'tatiakpo. Mimi
batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'unhuahuika'po, "Jesúsen huaok
huakubogpita' e'nejnayo ijyareapoy." Huanopoa o'nopoepo huaok huakubogpita'
o'ne'uy. 22 E'nejde'te Jesúsa o'tikorudpo o'tiahuaypo:
—Yadurugpak. Do'taj oknopoenok o'yareaddene, sion. —Jesúsa ona'uy. Kenda
eade'te o'yareadpo huadakda o'unhuahuika'uyate.
23 A'kubarakka'deya'po música huaka'eri on'tiakdepo huairien jakyo o'nedepo
kenpa'ti huakka'ada aratbut on'bahuik. Jesús o'tiakdepo o'batiahuaydepo:
24 —Yan'maorok. Ettone'si'po bueyhue'ada o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'uy.
Aratbuta kenda on'peepo Jesústaj on'tierikuy. 25 Jesúsa o'maoroka'depo o'kudpo et-
tone'si'pobuey e'huedyo o'huahua'po huaba'taj o'toeato'nok o'noyhuadonpo o'boduy.
26 Jesúsa judío huairien huayobusi'potaj o'noyhuada' aratbuta Capernaum aya'bayoda
on'batia'pakuyate.

Botta' ekpobigtaj Jesúsa o'bakpoyarea'uyate.

27 Jesús huairien jakya' o'bakhua'depo e'pokte botta' ekpobiga on'tatiakpo:
—Mo'tinepahui', Davidkudaken adhuea' huayayo. —Jesústaj 'utta'da o'nona'uy.
28 Jakyo e'kudonde'te ekpobiga on'huahua'nok
—¿Do'a okpoyarea'dik me'ene menpa' mo'nopoe? —Jesúsa o'mana'uy.
—Ee', oknopoene, huairi. —O'nona'uy.
29 Ekponejde'te:
—Bo'tiahuayapone moknopoenok, yan'tiahuay'. —O'mana'uy.
30 O'nokpoyarudpo on'tiahuayon'uy.
—Bokpoyarea'ne, be'tapi' batia'pakhue' yaneti'. —Huiyoka'da o'mana'uynig'a.
31 O'norokondepo, Jesúsa bokpoyarea'ne huabada on'batia'pakuyate.

A'pakhue'da e'ika'tada Jesúsa o'yarea'uy.

32 Jesúsomey e'norokonde'te sue'da nogomeya huabokerektaj on'totiakuy. Ken
huabokerek a'pakhue'da o'ika'uy, toto'a o'no'toika'nok. Jesúste on'totiakuy. 33 Jesúsa
toto'taj okenonnok a'pakhue'da huae'eria idada oa'pakon'uy.
—Kenpihuay, Israel aratbut ken konig tiahuayhued o'neahuadikame'te. —Huakka'
aratbut egkupopakte on'batia'pakuy.
34 —Toto' huairia o'teypaka'nok toto'taj o'maen Jesúsa. —Fariseo huaman-
madika'erianayo nama'da on'huaa'uy.

Jesús aratbuttaj o'matinepahui'uy.

35 Kendariyo aya'da huakka' jakyo Jesús o'huae'uy. Nogyo nogyo o'huae'uy. Judíoen
huaitake' jakyo o'manmadikika'uy. Dios Huairia me'nopo'toike'po yan'nopo'korea'.
Dios Huairitaj yanoknopoe' yan'nigpeika'. Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'uy.
E'digpaktaj kenpa'ti nogpa' nogpa' dakhue' ee' en'toe'tada o'bayarea'uyate. 36 Huakka'
aratbut egkupopakte o'batiahuaypo o'matinepahui'uy. Kenomey konig oveja 'uhua
o'nepo konig huamatoe'eri toehue' o'nika'uy. Pai'da o'neonhuahuika'po kate ka'dik
nopoehue' o'nepo, kenpa'ti Diostaj buttida manmadikahue' o'nenok kenomeytaj Jesúsa
o'matinepahui'uy.

37 —Huakka'ada Diosensi'po ẹẹ'ta' e'pakada Dios Huairitaj eknopọẹ'ta' e'pakada
sue'ada huadak hua'a huamanmadika'eri ọ'ne. 38 Konigẹpo Diosa huadak hua'a hua-
manmadika'eritaj yamata'mona', Diosa aratbuttaj kamanopo'yare'po yamata'mona',
Diostaj yan'tiona'pakika'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

10

Docetaj huamata'mona' Jesúsa o'baktie'ea'uy.
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

1 Oro'taj doce huanigpeika'eritaj, "Menhuatiak." Jesúsa mona'uyne.
E'tiakde'te, "Dakhue' toto'a huamanopo'tọẹ'eritaj kan'maorọke'po on'teypakapone
on'tihuapokapone. Aya'da dakhue' ẹẹ' kan'bayarike'po on'teypakapone
on'tihuapokapone. Bayarea'dik mo'ẹạpone." Jesúsa mona'uyne.
2 Jesúsen doce huamata'mona'eri ọ'nepo: Simón nogdikda Pedro, Pedroen huama'buy
Andrés, nog Jacobo huama'buy Juanere Zebedeoensi'po, 3 nog Felipe, Bartoloméere,
kenpa'ti Tomás do Mateoere huakupe huabae'eri ịjịkamey, kenpa'ti Jacobo Alfeoensi'po,
Lebeo konogdikda o'dikka'uy Tadeo, 4 Simón cananista jonyo huapakeri, kenpa'ti Judas
Iscariote. Judas Iscariote Jesústaj kan'arake'po judío huairitaj bayokdik ọ'ẹạpo.

Doce huanigpeika'eritaj kan'manmadike'po o'mata'mona'uy.
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

5 Jesúsa oro' doce huanigpeika'eritaj mo'ta'mona'uyne.
—Judíoenbayoyo'da yanhuati'. Nog aratbutenbayo huahue' yane'. Samaria aratbuten
huakka' jakyo kudhue' yaneti'. 6 Israel aratbut konig oveja Diostaj e'tiyoyahue'taj
yanhuati'. 7 Dios Huairi ọ'ẹde. Yanoknopọẹpo yan'nigpeika'. Nogyọ nogyọ yan-
hua'epo yan'manati'. 8 Ke'poda e'si'dakpara'tada yan'bayareati'. Dakhue'da ẹẹ'tada
yan'bayarea'. E'bueytada yan'manoyhuadạ'. Toto'a e'manopo'tọẹtada yan'maenti'.
Katetehue' Diosa bo'tihuapokaponok katetehue' yan'batihuapokika'. "Huakupe be-
yok," manahue' yanika'.
9 Yan'hua'po oro tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. 10 Kutama batohuahue'
yane'. Nogtida huaok yan'tohuati'. Huabo zapatos tohuahue' yane'. Oteypapi'
tohuahue' yane'. Huakka'da mo'manmadika'aponok kenpa'ti mo'batihuapokapone
tobape'dik mo'ẹạpone.
11 Huakka' jakyo bo'kudondepo, "¿Be'a Diostaj bo'pak? ¿Be'a Diostaj e'nigpẹẹta'
bo'pak?" Yan'manati'. Be'a Diostaj ya'pakapet ke'nen jakyo yanikati'. Yanhua'apo
kẹyọda yan'tayikati'. 12 Jakyo yan'kudondepo, "Opudtaj Diosa mo'manopo'noeyẹ'."
Yan'mana'. 13 Jak huạtạẹ'eria opudtaj e'paknayo kenpa'ti e'pẹẹnayo Diosa kenomey-
taj kamanoeyẹ'. Jak huạtạẹ'eria opudtaj pakhue' ẹẹ'nayo yanokhuati'. Diosa jak
huạtạẹ'eritaj manoeyạhue' kamae'. 14 Jak huạtạẹ'eria opudtaj pakhue' ẹẹ'nayo kenpa'ti
e'pẹẹta' pakhue' ẹẹ'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'ọrọkdepo
Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopọẹ'po soroka e'itimabette yan'itihuekeati'.
15 Ken jaktaj Diosa digạ'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huạẹ'eritaj
kenpa'ti Gomorra huakka' jak huạẹ'eritaj sue'da huakka' castiga o'magka'uy. —Jesúsa
oro'taj mona'uyne.

"Opudtaj dakhuea'da mogka'apone." Jesúsa mona'uyne.

16 —Opudomeytaj on'ta'mona'ne. Aratbut opudtaj dakhuea'da e'magka'ta'
on'pakapo. Konig ovejasi'ponig dubakuhuaenbanopoyonig mo'ẹạpo. Huadaka'da
yan'nopọẹpo yạg'kikati'. 'Urunopo'da yanika'. 17 Opudomey do'hued huanigpeika'eritaj
huabokereka dakhuea' mogka'aponok "keyoj" ijjay. Castiga kan'magke'po judío
huairite bo'tohua'apone. Judíoen huạitake' jakyo mo'batibitbitapone. 18 Do'taj
moknopọẹnok nog aratbuten gobierno huairite bo'tohua'apone. Diostaj kenpa'ti

do'taj kan'manbatia'pake'po huairite bo'tohua'apone. 19 Gobierno huairitaj e'yokde'te "Katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo." Me'pukehue' yane'. Kenoka' a'dik ka'ne'po Diosa mo'nopo̲e̲a̲'apone. 20 Huairitaj mo'batia'pakpo Apag Diosen Noki̲re̲ga̲ mo'nopo̲e̲a̲'aponok mo'batia'pakapone.

21 Nogok oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria huaknopo̲e̲'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopo̲e̲'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. 22 Do'taj moknopo̲e̲nok aya'ada bo'huadiayapone. Dakhue'da mogkadhuahuika'apone. Opud batikhue'da eknopounhuahuika'nayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. 23 Huakka' jakya' opudtaj e'huadiaynayo e'batiarakata' e'tipakte i̲dada yan'makmamonti'. Nog huakka' jakyo yan'bakhuati'. Ke̲ya̲' kenpa'ti e'huadiaynayo onte'ti i̲da yan'bakhuati'. Nog judíoen huakka' jakyo nog judíoen huakka' jakyo e'hua'te konigti dakhue'da mogka'apet. Aya'da judíoen huakka' jakyo huaehued ene'ted do Diosen Huairi i̲jje̲po onte'ti ijtiakapoy.

24 Opud do'hued huanigpe̲i̲ka'eri mo'e̲ne. Do'taj dakhuea'da e̲gka'nayo opudtakon dakhuea'da mogka'apone. 25 Do'taj toto' huairia e'tidike'nayo opud do'hued huanigpe̲i̲ka'eritakon diga̲'da dakhuea'da bo'huaa'apone.

¿Be'taj okme'pukdik ya̲'e̲?
(Lc. 12.2-9)

26 Aratbuttaj me'pukhue' yanika'. Opudtahuanig Diosen huadak hua'a o'nonmadika'ne. Nogok aya'ada on'nokotapo. 27 Kenda soatayo' o'nonmadika'nig nogok aya'tada yan'manikati'. 28 Huabokereka hua̲so̲'tayo'da barakdik o̲'ne. Huabokereka noki̲re̲gtaj arakhue'dik o̲'ne. Huabokerektaj mididhue' yanika'. Diosanayo hua̲so̲'taj noki̲re̲geretaj ta'akyo en'dik o̲'e̲. Onte'ti noyhuadhue'dikda o̲'ne. Konige̲po Diostayo'da yanokme'pukikati'.

29 Bakoysi'potaj aratbuta suhuigda on'pak. Botta' bakoysi'pote huasigkupesi'po bayokdik o̲'e̲. Opuden Apag Diosa e'paknayo bakoysi'po bueydik o̲'e̲. E'paknayo bueyhue'dik o̲'e̲. Opuden Apag Diosa bakoysi'potaj daka' o'mato̲i̲ka'. 30 Opudtaj kenpa'ti daka' mo'mato̲i̲ka'ne. Opuden huakuhuijtaj mo'dikika'ne. 31 Diosa bakoytaj sue'da o'pakpo opudtanayo huakka'da bo'pakne. Daka' mo'mato̲i̲ka'ne. Konige̲po aratbuttanayo mididhue' yanikati'.

"Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲y" huaa'eritaj Apag Diostaj Jesúsa huadakda o'bahuaa'apo.
(Lc. 12.8-9)

32 "Do Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲y." Aya'ada aratbuttaj e'manika'nayo Dioste kurudyo̲ en'tiakte, "Do'hued huaknopo̲e̲'eri o̲'ne." Do'hued Apagtaj yona'apoy. 33 "Do Jesucristotaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri i̲jje̲y." Aya'ada be'api' aratbuttaj e'ika'nayo, "Kenomey do'hued huaknopo̲e̲'eri ehue' o̲'ne." Do'hued Apag Diostaj kurudya̲' yona'apoy.

Jesucristotaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria huabeta huaknopo̲e̲'eritaj on'huadiayapo.
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Do'a aya'da aratbuttaj a'manoeya̲ya'po Diosya' o'tiakuy nopo̲e̲hue' yane'. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakanhuaya'po Diosya' ijtiakuy. Nogtaj nogtaj on'bahuadiayika'apo. 35-36 Diosya' ijtiakuynok huabet nog onaratbuttaj huabettaj yan'mahuadiayika'apet. Oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria huaknopo̲e̲'eritaj yan'mahuadiayika'apet. Huasi'po huaojtaj yan'mahuadiayikapet. Kenpa'ti hua̲yo̲bua hua̲ye̲taj yan'mahuadiayika'apet. Kenpa'ti huakabu huasu'taj yan'mahuadiayika'apet.

37 Be'api' do'taj e'nigpe̲i̲ka'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di'nanada me'nikati'. Apagtapi', hua̲ye̲tapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huakka'da di' e̲e̲'nayo do'taj sue'da di' e̲e̲'nayo, do'hued huaknopo̲e̲'eri ehue'dik o̲'ne. 38 "Jesucristoen huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲y."

Nog aratbuttaj e'mana'nayo opudtaj diga' on'huadiaypo mogka'apet. "Jesúsen huaknopoe'eri ijjey." Aratbuttaj manahue' ee'nayo do'taj huaknopoe'eri ehue'dik mo'ene.
39 Do'hued huaknopoe'eri mo'enok diga'da mogkadhuahuika'apone. "Jesúsen huaknopoe'eri ehue' ijjey." Ena'nayo ontaj arakhue'dik mo'eapone. Onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'eapone. Do'hued huaknopoe'eri i'enok aratbut diga'da mogkapone. Batikhue'da "Jesúsen huaknopoe'eri ijjey." I'mana'ika'nok e'araknayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

Diosen huadak e'kika'nayo Diosa 'urua'da mogkika'apone.
(Mr. 9.41)

40 Aya'ada opudomeytaj on'nigpeepo bo'ika'ne, do'takon me'depo on'nigpeika'. Kenpa'ti aya'ada do'takon on'nigpeika'po Apag Diostakon on'pakpo on'nigpeika'apo. Ke'na do'taj be'ta'mona'uyne. 41 Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mata'mona'ika'. Diosen huamanbatia'pakeri o'enok kentaj e'nigpee'nayo konig huamanbatia'pakeritaj huadakhuapa Diosa o'bayokapo, ontaj konigti huadakhuapa Diosa mo'bayokapone. Diosenba' 'uruda huanigpeika'eritaj e'de'nayo konig kentaj huadakhuapa Diosa o'yokapo konigti ontaj huadakhuapa Diosa bo'yokapone. 42 Huakka' huaknopoe'eri o'ne. Diostaj sue'damon huaknopoe'eritaj hue'eypi' e'yoknayo huadakda bo'ka'nig Diosa okkahuehue'dik o'unhuahuika'apo. Nogok kurudya' huadakhuapa mo'bae'apo. —Kenda oro'omey huanigpeika'eritaj monmadikahuaduy Jesúsa.

11

Juan Bautistaa botta'taj Jesúste o'mata'mona'uyate.
(Lc. 7.18-35)

1 Jesúsa oro'taj ke'nen doce huamata'mona'eritaj monmadika'depo oro'taj bokhua'uy. Meyohue'da huakka' jakyo Jesús o'hua'uy. A'manmadikaya'po o'hua'uy.

2 Juan Bautista huabakuda' jakyo o'epo Cristo o'bayarea'po nogda nogda 'uruda o'kika'. Juana kenda o'tipeedepo botta' ke'nen huanigpeika'eritaj Jesúste o'ta'mona'uyate.

3 —Diosa Cristotaj mo'nigta'mona'apone. Cristo ya'tiakapet oknopoey. "¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?" Jesústaj ya'nonati'. —Juana mona'ne. Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'peedepo,

4-6 —Huakpobigtaj ijbakpoyareay. Hua'ehue'dik ee'tada ijbayareay. Ke'poda e'si'dakpara'taj ijbayareay. E'peokbettaj ijbayareay. Huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuaday. Do'taj eknopoe'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone. Pai'da aratbuttaj ijmanikay. Do'taj o'noknopoepo okbatikhue' o'nenok kenomeytaj ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayonhua'nig on'peeonhua'nig Juantaj yan'huahua'po yan'nonati'. —Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

7 Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo:

—Nogbayo sue'da aratbut e'nahue'yo opudomey bo'hua'uyne. Huabokerek nogpa' nogpa' huaa'eritaj a'peeya'po huahue' mo'uyne. 8 Huabokerek 'urunada yudtaj e'otika'te kenda a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig huairien 'uru jakyoda o'nika'. 9 Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bo'hua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juannayo nogiti hueretnanada Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bo'hua'uyne. 10 Do'taj katia'pake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj yanoknopoe'. Aratbuttaj

o'mana'apo. Apagba'te o'timadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.
11 Oyedda aya'da huabokerek sue'da huadak o̲'nika'. Juannayo huadaknada o̲'e̲. Diosa oknopo̲e̲'. Dios Huairitaj huaknopo̲e̲'eri huadaknanada o̲'neapo. Diosa kenomeytanayo huakka' o'baeretpakika'apo. Juantanayo sue'da o'pakapo. Ijjay.
12-13 Diosen Huairi o̲'e̲a̲po Moisésa Apagba'te o'batia'pakuyate. Kenpa'ti Diosen Huairi o̲'e̲a̲po Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te on'batia'pakuyate. Juan bautista tiakhued e̲e̲'ted on'batia'pakuyate. Juan bautista Diosen Huairitaj huaboa'da e'batia'pakde'te aratbuta Diosen Huairitaj diga̲'da on'pakika'. Diosensi'potaj e'nigpe̲e̲ta' on'pak. Nogomeya̲nayo Diosen Huairitaj on'huadiaypo Cristoen huaknopo̲e̲'eritaj eknopo̲e̲batika'ta' on'pakpo, "Yan'batik. Dakhue' ia'ne." Huaknopo̲e̲'eritaj on'manika'nig'a. 14 Eknopo̲e̲'ta' e'paknayo Elías Diosen huamanbatia'pakeri o̲'e̲ Juan. Diosen Huairi o'tiakde Elías huakkuru o̲'e̲a̲po. Apagba'a oa'uyate. 15 Kenda yonay daka' yan'pe̲e̲' bo'peokhuadne.
16-19 Aratbut oy ken konig o̲'nika' ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurug-pakahue'dik o̲'nika'. Katepi' nogomey on'pakpo o̲gkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o̲'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o̲'ne. Kenpa'ti do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da o̲'ne. Juan Bautista katepi' 'uruda aypo bapehue' o̲'i̲ka'po kenpa'ti vino mayhue' o̲'i̲ka'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'to̲e̲ kenomeya̲ nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhuaika'ne. "Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huamai'eri o̲'i̲ka'. Kenpa'ti Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huatabae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o̲'nika' nogda ijbatia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo o̲gka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o̲'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o̲'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po "Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'keay opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'e̲ne, baila e̲e̲'ta' pakhue' mo'e̲ne. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'e̲ne." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda o̲gkika'. Diosa 'urua'da o'nopo̲i̲ka'nok Diostaj huanigpe̲i̲ka'erinayo 'urua'da on'nopoenkika'po kenomeyo'da durugda o̲'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka' jakyo hua̲e̲'eria Diostaj nigpe̲e̲hue'ada dakhuea'da o̲gkika'po nopo'koreahue'da o̲'ne'uy.
(Lc. 10.13-15)
20 Huakka' jakyo nogyo̲ nogyo̲ Jesúsa o'bayarea'uy. Aratbut nopo'koreahue' o̲'nenok Diosa ke'poda o'magka'apo. Jesúsa huaboa'da o'manbatia'pakapo:
21-23 —Huakka' jak Corazín hua̲e̲'eria pai'da mo'nopo'e̲a̲pone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida hua̲e̲'eria pai'da mo'nopo'e̲a̲pone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'e̲me'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazínya̲' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro nog aratbuten huakka' jakya' Sidón nog aratbuten huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da eka'nayo kenomeya̲ i̲da yan'manopo'korea'aymetnig'a kenpa'ti kenomey pai'da o̲'nea' aratbuttaj moknopo̲e̲po saconig yan'otay'metnig'a. Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro hua̲e̲'eritaj Sidón hua̲e̲'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo ke'poda castiga mogka'apone. Opud Capernaum huakka' jakyo hua̲e̲'eri "Huadakda o̲'e̲y. Kurudyo̲ o'hua'apoy." Mo'nopo̲e̲nig'a. Kubarakyoda bohuapone. Sodoma huakka' jak hua̲e̲'eria dakhuea'da

ogkikuynok Diosa huakka' jak ta'aka o'mahuig'uyate. Kenomeytaj mahuighued konig opudtaj ijbayarikay konigti Sodomayo e'bayarika'uynayo Diosa ta'akyo mahuighue' ya'eay'uyetnig'a. 24 Nogok Diosa castiga egka'te opudtaj ke'poda mogkapet. Sodomataj sue'damon castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'bayareaddepo huakka' jakyo huaeeritaj huiyokada o'mana'uy.

Do'taj me'noknopoe'po dakhuea' e'ka' on'batika'apone. Jesúsa o'mana'uyate. (Lc. 10.21-22)

25 —'Urua'da i'ene, Apag Dios. Kurudyo huaeeried huairi i'ene. Kenpa'ti huadariyo huaeeried huairi i'ene, Apag Dios. Suhue'damon huanopoee'eritaj 'urunopo'tada o'nen huairitaj i'maknopoeea'ne. Huakka' huanopoee'eritaj o'nen huairitaj huaknopoika' men'tiokhueyne. 26 I'paknok huaknopoika' men'tiokhueyne, kenpa'ti i'paknok menoknopoene, Apag. —Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

27 —Do'hued Apagga be'teypaka'uyne, me'manopoeea'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopoeea'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopoe, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopoey kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopoeay. 28 Opud dakhue'da bo'kikame'te. Diostaj dakhuea' huakeri mo'ene. Dakhuea' e'ka' a'nopo'yareaya'po diga'da nama'da bo'kika'nig'a. Opudtaj e'tihuapokta' ijpaki. Do'taj meknopoenok on'nopo'yarea'apone. Dakhuea' e'ka' on'batika'apone. 29 Diosen ijkikay. Doere bokika'. Do'taj men'nigpeika'po nogiti nogiti yan'noponhuati'. Opudtehuapa' ijhue'da daka'da ijnigikay. Opudtaj ijmatinepahuika'nok onte'ti dakhuea' kikahue'dik mo'eapone. Ona'ti me'pukehue'dik mo'eapone. 30 Doere bo'pakpo Diostaj o'nigpeene kenpa'ti on'tihuapoknok do'hued e'manmadika'taj nigpeika'dik mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uy.

12

Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesúsen huanigpeika'eri ogkupoktega'uy. (Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

1 Nogok judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesústaj huanigpeika'eri Jesúsere o'huae'uy. Ta'bayo o'huae'uy. O'kusitokpo ogkupaya'po o'bape'uy. 2 Fariseo huamanmadika'eri huairia oro'taj bo'tiahuaypo Jesústaj:

—Yatiahuay'. Kenda judíoen okmapie'ahuaddik ee'te kikahue'dik o'enig o'nen huanigpeika'eria ogka'. Dakhuea'da ogka'. —Fariseo Moisésba'taj nama'da huaknopoe'eria Jesústaj o'nona'uy.

3 —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huaee'eri ogkusitokuyate. 4 Diosen carpa jakyo on'kudon'uyate. Pan Diostaj o'nighueda'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik o'nika'. David kenere huaee'eri ogkusitokpo ken pan o'depo on'pe'uyate. 5 Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeritaj Moisésenba' o'batia'pak mo'ba'tiahuayde. Judíoen okmapie'ahuaddik ee'te sacerdote 'uhua Diostaj on'nigbarakika'. Judíoen okmapie'ahuaddik ee'te baahue'dik o'e. Moisésa o'madoya'uyate. Opudomeynayo sacerdote dakhuea'da ogka' bahuaahue' mo'ika'ne. 6 Diosen jak huadakda o'enig'a do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Do'tataj aya'ada nigpeika'dik o'ne. 7 "'Uhua e'nigbatiarakika' sue'da ijpaki. Aratbuttaj e'matinepahuiataj huakka'da ijpaki," Apagba'a oa'. Kenda e'nopoe'nayo do'hued huanigpeika'eritaj mo'matinepahui'po dakhuea'da ogka' ahue' mo'eayet. 8 —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete huairi ijjepo katepi' yagka' aratbuttaj mana'dik ijikay. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'bayarea'uy. (Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

9 Kenda Jesúsa o'mana'depo o'hua'uy. Judíoen huaitake' jakyo o'kudon'uy. 10 Jakyo
huabokerek eba'po'ketpak o'uy.
—¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya'e? —Jesústaj o'nona'po Jesúsa
nama'dapi' kae'po Jesústaj dakhue' e'huaa'ta' on'pakpo kenpa' Fariseomeya o'nona'uy.
11 —Opuden nogtida oveja e'taeada judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi'
huabid sorokkogyo e'takotnayo dapita' ida sorokkogyo bo'totokika'ne. 12 Diosa
oveja 'uhuataj sue'da o'pak. Aratbuttanayo huakka'da o'pak. Konigepo judíoen
okmapie'ahuaddik huame'noete aratbuttaj tihuapokdik ijjey. —Jesúsa o'mana'uy.
13 —Yaopite'. —Jesúsa ona'uy. Huabokerek o'opitedepo o'bayaruduy. Dakba'da
nogbapenonigti o'un'uy. 14 Fariseo huamanmadika'eri o'nokbahua'uy. Ogkupopakpo
ontatayo on'batia'pakpo, monig Jesústaj o'arakapo, huaboa'da on'batia'pakuyate.

A'nenda Jesústaj Diosen huamanbatia'pakeria o'timadoya'uyate.

15 Fariseo huairi Jesústaj e'arakta' on'paknok kenok Jesús o'nokotpo keya' o'bakhua'uy.
Kenere huakka'da on'hua'uy. Aya'da dakhue' huae'eritaj o'bayarea'uy. 16 Jesúsa
o'bayarea' nogyo nogyo batia'pakhue' yane'. Huiyoka'da o'mana'uy. 17 Kenda Isaíasa
Diosen huamanbatia'pakeri o'batia'pakuyatenig Jesúsa aya' o'ka'uy. Oa'po:

18 In do'hued huanaba' me'taene. Do'hued kakike'po ijta'mona'apoy. Kentaj di'
ijjey. Do'taj me'durugpaka'apone. Kentaj ijdurugpakapoy. Do'hued Nokiregaa
ijnopo'toeapoy. Aya'tada nog aratbuttakon dakhuea' e'ka' manopo'yarika'dik
o'ika'apo. 19 Nog aratbuttaj maboyhue' o'ika'apo. Aratbuttaj 'utta'da okoyhue'
o'eapo. Jak kuruta' 'utta' mana'pakhue' o'eapo. 20 Konig huepi sue'pi' tey e'eok
daka' toika'dik o'ne, konigti aratbut sue'da o'noknopoenok daka' o'matoika'apo.
Konig kerosenbij aya' ekpakada ida bakayhue'dik o'e. Konigti pai'da aratbuttaj
o'manopo'yarea'apo. Do'hued huanaba'a aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga
o'magka'depo kenpa'da Diosen huadak hua'a o'mananhuahuika'apo. Ke'nen
huaknopoe'eriomeynayo kenere on'neonhuahuika'apo. 21 Nogbayo nogbayo
huae'eria kentaj yanoknopoika'apet. Isaíasa a'nenda oa'uyate.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate. (Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Toto' nokiregaa dakhue'a o'nopo'toenok huabokerek botpenpenda ekpobig o'uy
kenpa'ti a'pakhue'dik o'uy. Jesúste on'tohua'uy. Jesúsa o'yarea'nok o'yarud. Huaboa'da
'urua'da mabo'dik o'uy kenpa'ti huaboa'da a'pakdik o'uy.
23 —¡Kenpihuay! Diosa huabokerek huairitaj o'ta'mona'apo. Kentaj on'maboikay.
¿Menpa' Diosa Jesústaj ya'ta'mona'uy? ¿Menpa' Jesús David Huairien adhuea' huayayo
ya'e? —Huakka' aratbuta ogkupopakpo o'da'uy. 24 Fariseo huamanmadika'eria
on'peedepo,
—Ehue'. Diosa ta'monahue' o'uy. Toto' huairia o'teyya'nok Jesúsa toto' nokiregtaj
maendik o'e. —Fariseoa on'huaa'uy.
25 Kenda fariseo en'huaa'te Jesúsa o'nopoepo,
—Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno
huairi toehue'dik o'neapo. Onyoyo' huae'eri aratbut e'batuktukta' on'pakpo
on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. 26 Konigti toto' huairi huayahuaya
e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet. 27 Toto' huairi do'taj o'teyya'nok nog toto'
nokiregtaj o'maena'. Opud fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'ne. Opuden
huanigpeika'eria toto' nokiregtaj kan'maene'po menpa' toto' huairia ya'bateypaka'po.
Ehue'. Nama'da boa'ne. Opuden huanigpeika'eria mona'apone 28 Diosen Nokiregaa
be'teyya'nok toto'taj ijmakenikay. Konigepo do Diosen Huairi o'tiakde. Diosa
o'ta'mona'uy. Opudere Diosen Huairi o'ede. Kentaj yanoknopoe'.

29 Huabokereka huairien e'tamaika' ekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti
itakpi'tinuku'dik o̲'e̲. Huairitaj e'tinukude' okbakaydik o̲'e̲. Donayo teyda i̲jje̲y. Toto'
huairitaj tinuku'dik i̲jje̲y. Toto' huairien huanaba' maendik i̲jje̲y.
30 Be'api' do'taj pakhue' e̲e̲'nayo konig do'hued taka' mo'i̲ka'ne. Be'api' doere
e'baktie'ea'ta' tihuapokhue' e̲e̲'nayo do'hued huaknopo̲e̲'eritaj on'baknopo̲e̲batika'po
dakhuea' o̲gka'po.
31 Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa
bakkahuea'dik o̲'e̲. Diosen Noki̲re̲gtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik
o̲'e̲. 32 Be'api' do'taj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o̲'e̲. Be'api'
Diosen Noki̲re̲gtaj dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o̲'e̲. Menokapi'
bakkahueahue'dik o̲'e̲a̲po.

*Hue̲ymeyen huada huadakda e̲e̲'nayo o'tiahuaypo hue̲ymey huadakda o̲'e̲ o'nopo̲e̲ne.
Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o̲'ne nopo̲e̲'dik o̲'e̲ne.*
(Lc. 6.43-45)
33 Daknopoda hue̲ymey e̲e̲'nayo 'uru huada o'to̲i̲ka'. Hue̲ymeya̲ e'aynayo huadakon
o'aypo dakhue' huada o̲'i̲ka'. Huadakdada enhuadnayo 'uruda o̲hue̲y o̲'e̲ o'nopo̲e̲ne.
Do kenpa'ti huadakda ijkika'nok huadakda o̲'e̲. Yan'nopo̲e̲'. 34 Konig bihui a'nenda
nama'da ona'uyate, opudkon nama'da huaa'eri mo'e̲ne. Opud dakhuea' hua̲e̲'eri
mo'e̲po huadak sigpi' ahue'dik mo'i̲ka'ne. Katepi' huanopoya'da o'nopo̲e̲po kenda
o'batia'pakika'ne. 35 Huabokerek huadaknopo'da o̲'nepo huadakda on'nopo̲i̲ka'po
huadakyo' on'batia'pakika'. Huabokerek dakhue'nopo'da o̲'nepo dakhue'da
on'nopo̲i̲ka'po dakhueayo' on'batia'pakika'. 36 Kene'hua̲ya̲'me'noete Diosen castiga
huame'noete aya'da dakhue'dik o̲da'ika'uynigtaj castiga o'magka'apo. 37 Huadakyo'
huaa'eritaj "Huadakda mo'e̲ne." Diosa mona'apet. Dakhuea' huaa'eritaj "Dakhue'da
mo'e̲ne." Diosa mona'apet, ken. —Jesúsa o'mana'uy.

*—On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya̲ oknopo̲e̲'dik ka'ne'po konig Dios teyda
o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya̲ Jesústaj o'nona'uyate.*
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)
38 —On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya̲ oknopo̲e̲'dik ka'ne'po konig Dios
teyda o'kika' konigti yaka', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamadoya'eria
kenpa'ti fariseo huamanmadika'eria o'nona'uy.
39 —Oy aratbut dakhuea'da o̲'nika'. Diostaj oknopo̲i̲kay o̲danig'a Diostaj nigpe̲e̲hue'da
o̲'ne. Konig Dios teyda o'kika' konigti yaka' o'nona'nig'a kahue' i̲jje̲a̲poy. Kenyo'da konig
Jonás Diosen huamanbatia'pakeria o'kuyate sue'da konigtimon ijka'apoy. 40 Jonás
bapa'me'noe bapa' sikyo sikidbi'dapoyo o̲'unhua'uyate konigti do bapa'me'noe bapa'
sikyoere sorokkogyo o̲ i̲jje̲a̲poy. 41-42 A'nennada huakka' jak Nínive hua̲e̲'eritaj Jonás
Diosen hua'a e'manade'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj
on'nigpe̲e̲'uyate. Oy aratbut do'taj mo'pe̲e̲denig'a nopo'koreahue' mo'e̲po do'taj
oknopo̲e̲hue' mo'e̲ne. Jonás sue'da huairi o̲'u̲yate. Donayo hueretda huairi i̲jje̲y.
Konige̲po kene'hua̲ya̲'me'noete aya'da Diostaj e'nigbakupobote opudomey oy hua̲e̲'eri
dakhuea'da o̲gkika'uyate. Nínive hua̲e̲'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo. A'nennada
huadaribayo ettone'a̲ huairi o̲'u̲yate. Ke'nenba bidtenada o̲'u̲yate. Salomón Israel
aratbuten huairi huakka'nada o'nopo̲e̲po 'urua'da o'batia'pakika'nok a'pe̲e̲ya'po
ken ettone' ke'nenbaya' bidta'nada o'tiakonhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo
o'tiakonhuahua'uyate. Salomónnayo sue'da 'urua'damon o'nopo̲e̲'uyate. Donayo
'urua'nanada ijnopo̲e̲po huadaka'da ijmanmadikika'nig'a oy hua̲e̲'eria sue'ada
do'taj mo'pe̲e̲po o'noknopo̲e̲ne. Konige̲po nogok kene'hua̲ya̲'me'noete aya'da Diostaj
en'nigbakupobo'te opudomey do'taj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri Diostaj dakhue'nada o̲'ne
ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokīregā huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'huakume'uy.
(Lc. 11.24-26)

43 —Dakhue' toto' nokīreg huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ēē'yō o'hua'po meyōpi' huaīka' e'uktada huahuayhue'da ō'ēpo. 44 "Kēyō ījikamey a'kumeyī'." Kenpa' nokīregā o'nopōēpo, ken huabokerektaj o'nopo'tōikame', kentaj ēkyēde'te Diosapi' nopo'tōēhue'da daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da ō'ēnok 45 ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nanadakon nokīregtaj o'bahuahuaydepo o'batotiakpo ken ontayo' huabokerektaj on'nopo'tōēnok. Huakkuruda nogtotoatida o'nopo'tōēpo sue'da dakhue'mon ō'ēpo ta'pota'taj ochoa dakhuea'nanada toto' on'nopo'tōēdenok huabokerek dakhuea'nanada ō'ē'uy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsen huāyē Jesúsen huama'buyere on'huatiakuy.
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

46 Jesús e'batia'pakonhua'te Jesúsen huāyē Jesúsen huama'buyere o'nokyēdepo on'boato'po, "Jesústaj e'batia'pakta' o'paki." Huabokerektaj o'nona'uy.

47 —Īyō jak kurute ō'nen huāyē ō'nen huama'buyere bo'ukne. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Huabokereka Jesústaj ona'uy.

48 —Be do'hued huāyē yā'ēt. Be do'hued huama'buy yā'net. —Jesúsa o'mana'po, 49 huanigpēika'eritaj o'ba'tohua'ea'po:

—Inomey do'hued huāyē do'hued huama'buy ō'ne. 50 Aya'ada kenda do'hued Apag kurudyō huāē'eri o'paknok ōgkika' kenomeyyo'da do'hued huama'buy ō'ne. Kenomey Diosen ōgkika' do'hued huidpo ō'ne, kenomey Diosen ōgkika' do'hued huāyē ō'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

13

Huabakidena'eri konig ōgkika'nig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Kenme'noe Jesús ō'ōrōkpo ē'pōgyō o'hua'po akta'bogpete o'huad'uy. 2 Huakka'ada aratbut Jesústaj on'tikupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po. Aratbut kuhuadte ōgkupopakuy. 3 Konig Diosen Huairitaj yanoknopōēāpet a'manmadikaya'po o'manbatia'pakonhua'po:

—Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uy. 4 Nogyon nogyon o'hua'e'uyate. O'hua'epo o'bakidenea'po dagte sue'da o'kidbakotapo bakoy o'batiakpo o'kidyē'kea'uyate. 5 Huidbate sorok burujte sue'da o'kidbako'tuyate. Kenta' ījada o'kerekuy. Sorok buruj ō'ēpo ījada o'kerekuy. 6 Ken digā' niokpo o'ta'tedepo eyya' o'pakpo suhue'da hua'ihuit ō'ēpo o'ay'uy. 7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' digā' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. 8 Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo huakka'kidāda ōgkupahuad'uyate. Nogā huakpia cien huakid ōgkupāēpo. Nogā huakpia sesenta huakid ōgkupāēpo. Nogā treinta huakid ōgkupāē'uyate, ken. 9 Kenda o'nona'dene daka' yan'pēē'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa konig ō'ē o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik yā'neapet.
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

10 Oro' Jesúsen huanigpēika'eri o'huatiakpo:

—¿Mena'po aratbuttaj nopoenkahue'dik ē'huāē' jonbatia'pak? —Jesústaj ona'uyne.

11 —Diosen Huakhuairitaj konig aratbuta on'nigpēika'apo opudtanayokon konig e'manopōēā'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopōēā'ta' pakhue' ījjēy. 12 Kenomey sue'da huakka' on'nopōēpo e'nigpēika'ta' on'pakpo nogda on'nopōēāpo. Nogomey suhuigda

on'nopo̲e̲nig'a nogda e'nopo̲e̲ta' pakhue' o̲'nenok Diosa o'bakkahuea'apo. 13 Nogomey
e'tiahuayada e'pe̲e̲a̲da nopoenkahue'dik e̲'hua̲e̲' Diosen huakhuairi konig o̲'e̲ ijman-
batia'pakpo ijmanmadikikay. 14 Isaías Diosen huamanbatia'pakeria nopoenkahue'
hua̲e̲'eri konig o̲'nika' o'batia'pakuyate:
Opuda̲da mo'pe̲e̲a̲petnig'a nopo̲gkahue' mo'e̲a̲pet. Kenpa'ti bo'tiahuayapetnig'a
nopo̲gkahue' mo'e̲a̲pet. 15 Nopo'teyda mo'e̲po. Diosendiktaj dakhuea'da
mo'pe̲e̲a̲pet. Konig ekposikonig ya̲'nepo hueretda hua'a tiahuayhue'dik
ya̲'neapet. Pe̲e̲hue' ya̲'neapet. Nopo̲gkahue' ya̲'neapet. Kenpa'ti
a'nopo'yareaya'po nopo'koreahue' mo'e̲a̲pet. Kenda Isaíasa oa'uyate.
16 Opudnayo do'hued huanigpe̲i̲ka'erianayo on'tiahuayne on'pe̲e̲ne. Konige̲po
durugda mo'i̲ka'ne. 17 A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaknopoada
aratbut do'taj e'tiahuayta' e'pakada tiahuayhue'dik me'nuyate kenpa'ti do'hued
e'manmadika'taj e'pe̲e̲ta' e'pakada pe̲e̲hue' o̲'nuyate. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj
mona'uyne.

*Huakidena'eri konig o̲'e̲ kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpe̲i̲ka'eritaj daka'
o'manopo̲e̲a̲'uyate.*
(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

18 —Yan'pe̲e̲'. Huabakidena'eri konig o̲'e̲ daka' ijbatia'pakapoy. 19 Huabakidena'eria
o'bakidena'po dagte o'kidbakot. Diosen Huakhuairitaj huadak hua'a konig huakid
o̲'e̲. Sue'ada aratbut konig dag o̲'ne. Teynopo'da o̲'ne. Diostaj e'nigpe̲e̲ta' pakhue'
o̲'ne. Do'hued e'manmadika' e'pe̲e̲a̲da nopoenkahue' o̲'ne. Toto' o'bahuatiakpo
huadak hua'ataj o'bakkayika'. 20-21 Sue'da huidbate o'kidbakot. Sorok burujda
o̲'e̲. Ken konig aratbut do'hued e'manmadika'taj on'pe̲e̲po i̲dada o'noknopo̲e̲nig'a
durugda on'pe̲e̲a̲tunig'a kenpa'da nigpeonhuahuahue' o̲'nepo sue'da o'nopoenka'po.
Sue'da huame'noe o'noknopoeonhua'. Nogok Jesúsen e'manmadika'taj yoknopo̲e̲y
o'da'nok aratbuta on'batierikpo diga̲' on'magka'nok o'noknopo̲e̲batikapo. 22-23 Huakid
okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj
on'pe̲e̲po on'pe̲e̲nig'a nogok nogta' nogta' on'mame'pukepo onte'ti sig sig Diostaj
o'noknopo̲e̲batikapo. Kenpa'ti huakka' e'mato̲e̲'ta' on'pakpo sig sig Diostaj
o'noknopo̲e̲batikapo. Kenpa'ti hua̲'enda e'durugpakta' on'pakika'po onte'ti Diostaj
pakhue' o̲'neapo, nigpe̲e̲hue' o̲'neapo. Diosen kahue'dik o̲'neapo. Ken huakid
huadak sorokyo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da Diosba'taj
on'peeonhuahuika'po on'nigpeeonhuahuika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpe̲e̲po
batikhue'da huadakda o̲gkika'apo. Kenomey Diosensi'po o̲'ne, huakka'ada
on'nopo̲e̲a̲po. Noga̲ suhuignada on'nigpe̲i̲ka'. Noga̲ huakka'mon on'nigpe̲i̲ka'. Noga̲
huakka'nanada on'nigpe̲i̲ka'. —Jesúsa oro' huanigpe̲i̲ka'eritaj mona'uyne.

*A'manmadikaya'po nogdakon Jesúsa o'manbatia'pakuy. Trigo mire̲ere e'tipakbo' konig
o̲'e̲ Jesúsa o'manbatia'pakuy.*

24 Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopo̲e̲a̲ponigtaj on'nigpe̲e̲a̲ponigtaj ken
konig o̲'e̲a̲po Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:
—Diosen Huakhuairi in konig o̲'e̲. Huairien huanaba' ta'bayo huadakkidda
o'batuke'uyate. 25 Aya'ada en'batayte huairien taka' ta'bayo o'tiakbedpo trigotaj
mire̲okda o'noktibatukbed'uyate. O'noktibatukbedpo on'hua'uyate. 26 Ken trigo
huakpi o'kerekdepo trigokid o'magkupapa'kuyate. Mire̲ trigoere o'bakerekuyate.
27 Huanaba' mire̲ on'tiahuaydepo huairite on'hua'po, "Huadakkidyo' o'batu'kemey.
¿Meyo̲ ee' mire̲ ya'bo, huairi?" O'nona'uyate. 28 "Takaa o̲gkame'te." Huairia
ona'nok, "¿Menpa' e'taburuta' i'pak?" Huanaba'a huairitaj o'nona'uy. 29 "Keje', mire̲
mo'burupo trigo huakpitaj tionurudikpi' mo'e̲t. Trigoere mire̲ere kenpa'da ka̲e̲'.
30 O̲gkupayea'hued e̲e̲'ted onteteyo' kenpa'da ka̲e̲'. Huakkuru a'bakpakaya'po mire̲

yan'burupo yan'kupahuia', trigokidnayo aypo jakyo yag'kudati'. Ijmana'apoy." Huairia oa'uyate. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

31 Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi konig suhuigkidda mostaza huakid o'e. Huabokerek ke'nen ta'bayo mostaza huakidsi'po o'tukpo. 32 Suhuigkidada e'kerekpo hueymeytonea' o'kerekdepo huaboro'nanada o'eapo. Hua'opite huakka' bakoya on'pakka'apo. Konigti huakkuruda Dios Huairien huaknopoe'eri sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopoepo on'nigpeonhuahuika'po huakka'da o'neapo. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Pan huabia'og ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Lc. 13.20-21)

33 Ona'ti a'manmadikaya'po Jesúsa o'manbatia'pakpo:

—Ettone'a harinaogyo huabia'og o'buk. 'Urua'da o'tiogkuayaga'nok huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. Ken konig Diosen Huakhuairitaj huabada yanoknopoeapet.
—Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoeapo ken konig o'eapo o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.33-34)

34 Huakka' aratbut egkupopakte konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uy. 35 Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok aratbut egkupopakte Jesúsa ken konig o'unhuahuika'apo o'manbatia'pakika'uy.

Huadari e'ka'detada kenda aratbut nopoehued o'nunhuahuika'uy, kenda kan'nopoe'po, ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uyate.

Mire trigoere e'bakerek Jesúsa ken konig o'e o'manbatia'pakde daka' o'manmadika'uy.

36 Huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa o'bakhua'po jakyo o'kudon'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eria o'huatiakondepo,

—Trigo mireere ta'bayo onteteyo' o'bakerek ken konig i'manbatia'paknig daka' mona'. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eria ona'uyne.

37 —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ken konig ijmanbatia'paknig. Huairien ta'ba o'taepo huadakkidda e'batuke'. Ken huairi do ijjey. 38 Huadarite huae'eri aratbut konig huairien ta'ba o'ne. Aratbut do'taj mo'nigpeika'nig konig huadakkidda o'ne. Aratbut toto'taj on'nigpeika'nig konig mire o'ne. 39 Taka' mire huabakbatuke'eri konig toto' huairida o'ne. Toto'ada nama'da o'manopoea'nok Cristoen huaknopoe'eri o'ey nama'da ya'manopoea'apet. Nogok kene'huaya' huame'noete Diosen huata'moneri aya'tada o'bakbaea'apet 40 Konig aratbut tajpo mire on'bakpakika'nig konigti kene'huaya' huame'noe ee'te Diosa dakhuea' huakka'eritaj huehuea'nanada ta'akyo o'mahuigapo. 41 Do Diosen huata'moneritaj ijmata'mona'apoy. Aya'da dakhuea' huaka'eritaj on'bakbe'ea'apo. 42 Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenaponok on'bahuikonhuahuika'apo pai'nanada o'neonhuahuika'apo. 43 Kenoka' Diostaj huanigpeika'eri 'urua'nanada o'neapo. Konig niokpo e'ta'teonig 'urua'nanada o'neapo. Kenda o'nona'nig daka' yan'peikati'. Bo'piokhuadne.

Huakka'te huapa'da o'ika'nig katepi' o'huahuaypo konig o'e. Jesúsa o'manbatia'pakuy.

44 Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopo̲e̲a̲ponigtaj on'nigpe̲e̲a̲ponigtaj konig e̲'dik o̲'e̲a̲po ijmanbatia'pakapoy. Konig huabokereka nogen ta'bayo huakka'te huapa'da o̲'i̲ka'nig o'huahuaypo kenda huakka'da o'pakpo soroka o'tibukanpo. Ken ta'ba huakupete e'bake'nayo kenda o'huahuayme'nig o̲'taeonhuahuika'apo. Konige̲po ken ta'ba e'baketa' huakka' o'pakpo aya'da o'mato̲e̲ huakupete o'bahuaya'po, ken huakupe o'to̲e̲depo ta'ba huakupete durugteda o'bakepo. Kenda 'urunanada o'huahuayme'nig huaboa'da o̲'taeonhuahuika'apo. Konigti Diosen huakhuairitaj huakka'da pakdik o̲'nepo kentayo'da nigpe̲i̲ka'dik o̲'neonhuahuika'apo.

'Uruda sakbij huakka'tenanada o̲'i̲ka', konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' o̲'i̲ka'.

45-46 Diosen Huakhuairien e'manmadika' on'nigpeeonhuahuika'aponigtaj konig o̲'e̲ ijbatia'paki. Konig yudtaj huabahuaya'eria 'uruda sakbij o'ukika'po 'urunanada o'huahuaydepo kenda sakbijtaj o'pakpo aya'da o'mato̲e̲po huakupete o'bahuaya'po sakbij o'bake. Ken konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' huakka'nada pakdik o̲'neonhuahuika'apo.

Dios Huairien huaknopo̲e̲'eri konig biigentotok o̲'e̲. Hueretda huaknopo̲e̲'eritaj on'baktie'ea'apo. Nogtaj ta'akyo mahu̲i̲gdik o̲'neapo.

47 Dios Huairien huaknopo̲e̲'eri ken konig o̲'ne. Konig biig huakjenea e̲'po̲gya̲' o'noke̲ne. Nogda nogda biig o'nontotokpo 48 hueda̲'da o̲'e̲nok kuhuadta' o'nontotok, o'nontotokdepo huadak biigyo̲' o'noktie'ea'. Nogda biig pehue'dik e̲'hua̲e̲' o̲'nen. 49 Diosen kene'hua̲ya̲' huame'noete ken konig Diosa aratbuttaj o'magka'apo. Diostaj hueretda huaknopo̲e̲'eritaj Diosen huata'moneria on'baktie'ea'apo. 50 Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenapo. Ta'akyo pai'da o̲'nepo on'bahuikapo. —Jesúsa mona'uyne.

Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eria Jesústaj eknopo̲e̲'nayo huatone'bapi' kenpa'ti Jesúsen huaboda e'manmadika' manmadika'dik o̲'ne.

51 —¿Menpa' o'nonbatia'paknig mo'nopoenka'? —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpe̲i̲ka'eritaj mona'uyne.

—E̲e̲', o'nopoenkay. —Jesústaj ona'uy.

52 —Opud Moisésenba' huamanmadika'eri Moisésenba'taj daka' mo'nopo̲e̲. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' mo'nopo̲e̲. Oy Diosen Huairitaj ijmanmadika'nig opud moknopo̲e̲dene. Huatone'ba' kenpa'ti do'hued huaboda e'manmadika' manmadika'dik mo'e̲ne. Konig jak hua̲ta̲e̲'eri ken konig ya̲g'kikati'. Jak hua̲ta̲e̲'eria pai'da hua̲e̲'eritaj on'batiahuayika'. Jakyo katepi' o̲'ta̲e̲ huatone'pi' huabopi o'batotiakpo pai'da hua̲e̲'eritaj o'bayokika'. Opud konigti ya̲g'kika'. Apagba' huatone'ba' do'hued huaboa'da e'manmadika'ere yan'manmadikikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

Nazaretyo Jesús o̲'i̲ka'uy.
(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Kenoka' Jesúsa ken konig o'manmadikandepo o'batikuy. Ke̲ya̲' on'bakhua'uy. 54 Hua̲'enbayokon o̲kye̲'uy. Judíoen hua̲i̲take' jakyo huaboa'da o'manmadika'uy. Aratbut on'pe̲e̲depo e'me'pukeada oknopo̲e̲hue' o̲'nepo:

—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopo̲e̲. Menpapi' huakka'da yanopo̲e̲'. Menpapi' yabayarea'. 55 Huamenhuea'eriensi'po o̲'e̲nig'a. Ke'nen hua̲ye̲ María o̲'e̲. Jacobo ke'nen huama'buy o̲'e̲, José Simón Judas. 56 Jesúsen huidpopi' oro'ere o̲'nika', meya̲' huakka' ya'nopu̲yet. —Aratbut Jesúsen huakka' jakyo hua̲e̲'eri huayahuaya on'batia'pakuy.

57 Konige̲po Jesústaj digda on'huanopo̲e̲'uy.

—Aya'da nogbayo nogbayo hua̲e̲'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'pe̲e̲ta' on'pakika'. Kenpa'ti huadakda o̲'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo hua̲e̲'erinayo

e'pe̲e̲ta' pakhue' o̲'nika' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri huadak o̲'ne. E'bahuaa'ta' pakhue' o̲'ne. —Jesúsa ke'nenbayo hua̲e̲'eritaj o'mana'uy.

58 Ke̲ya̲' aratbut Jesústaj oknopo̲e̲hue' o̲'nenok sue'tada o'bayarea'uy.

14

Juan Bautistataj on'hue̲renokteg'uyate.
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

1-12 Galilea huadari gobierno huairi Herodes o̲'u̲yate. Herodesen huama'buy Felipeen hua̲to̲e̲ Herodíastaj o'to̲e̲'uyate.

—Felipeen hua̲to̲e̲ Herodíastaj to̲e̲hue'dik i̲'e̲ne. —Juana Herodestaj ona'ika'nok Herodes Juantaj o'tita'mona'uyate. "Huabakuda̲' jakyo ya̲g'kuda̲'." O'mana'uyate. Herodes Juantaj e'arakta' o'paknig'a arakhue' o̲'u̲yate. Aratbuttaj o'me'pukpo Juantaj arakhue' o̲'u̲yate. Juan Bautista Diosen huamanbatia'pakeri o̲'e̲. Aratbuta o'noknopo̲e̲nok. Herodesen cumpleañote huakka'tada o'batobape'uyate.

Aya'tada Herodíasen hua̲yo̲bua bailea' o'manige̲'uy. Herodes huakka'da o'durugpakpo "Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda o'yokapone." Aya'da en'pe̲e̲te hua̲yo̲butaj ona'uy. Mune'yo̲a̲ Herodías hua̲ye̲taj o'huahuatupo. "¿Ka'tia' yona'apo?" Onatupo. "Juan Bautistaen huaku beyok." Yanati'. Mune'yoen hua̲ye̲a̲ ona'uyate. Herodeste o'kumej. "Baegte Juan Bautistaen huaku beyok." Herodestaj ona'uy. Herodes kenda o'pe̲e̲depo pai'da e'nopo'e̲a̲da "Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda ijyokapoy." Aya'ada huabokerek on'pe̲e̲nok sorotatataj "Huabakuda̲' jakyo yanhuati', Juantaj yanhue̲renokteg. Ya̲g'kutotiak. Herodíasen hua̲yo̲butaj yan'yok." Huairia o'mana'uyate. Sorotataj on'nigpe̲e̲po huaku on'totiakpo Herodesen hua̲yo̲butaj on'yokuyate. Ke'na hua̲ye̲taj o'kutohua'po o'kuyokuyate. A'timon Juan Bautistaen huanigpe̲i̲ka'eri on'tiakpo huabuey on'tohua'uy. O̲gkubarakka'uyate. O̲gkubarakka'depo Jesústaj on'hua'po Juantaj on'hue̲renokteg o'nonbatia'pakato'uy.

Nogok Jesús 'urua'da o'kika'nok Herodes huairia o'tipe̲e̲depo:

—Ken Juan Bautista o̲'e̲taj. Huakudaka'da e̲e̲'tada Diosa o'noyhuada̲me'te. Konige̲po 'urua'da o'kika'te. —Kenda nama'da o'nopo̲e̲po oa'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po o'batobape'uyate.
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Juan Bautista e'bueyde'te Jesúsa o'pe̲e̲depo ke̲ya̲' o'bakhua'uy. Kusi'pete o'hua'uy. Kente aratbut ehue' e̲'nika'yo o'hua'uy. Jesús o'hua'de on'tipe̲e̲po huakka'da jakya' o'noro̲konpo akta'bogpea' on'tahua'e'uy. 14 Kusi'pe o'betatodepo Jesúsa o'kutuy. O'kutdepo huakka'da aratbuttaj o'batiahuay'uy. O'matinepahui'po dakhue' e̲'ne'taj o'bayarea'uy. 15 Huaboa' e'sikonyakte oro' Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria Jesústaj o'huahua'po,

—O'sikde. I̲yo̲ aratbut ehue' o̲'ne. Huakka' jakyo aypo kan'bae'po yamata'mona'. —Oro'a Jesústaj ona'uynig'a.

16 —Huahue'dik o̲'ne. Opuda̲ aypo yan'bayok. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

17 —Ehue' to̲e̲hue'da o̲'e̲y. Huabaniga̲' pan botta' biigyo̲'da o'to̲e̲y. —Jesústaj ona'uy.

18 —I̲yo̲ do'taj menigtotiak. —Jesúsa mona'uyne.

19 "Mire̲bate yan'bahuad." Huakka'da aratbuttaj Jesúsa o'mana'depo, huabaniga̲' pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo̲ o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Dakiti oa'depo pannopote o'posakea'uy. Oro' ke'nen huanigpe̲i̲ka'eritaj bo'yoke'uyne. Oro' huakka' aratbuttaj o'bayoke'uy. 20 Aya'ada on'bape'po noteyya' o̲gka'uy. On'tiokayonpo doce kusogyo̲ hueda̲'da huata'suj on'dohuea'uy. Huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. 21 Cinco mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'pobeta' kenpa'ti on'bape'uy.

Jesús huaḫuẹ̱tiudte o'huae'uy.
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

22 "Huakkuru kusi'pete yan'kudpo yanoktegti'." Jesúsa oro'taj mona'uyne. Enade'te huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uy. 23 O'mata'mona'depo ote'yo o'behuikuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. Osikdenok Jesúsyo'da o̱'u̱yate. 24 Kenok oro' e̱'po̱gnopoyo o̱'u̱y. Diga̱'da o'bapokpo kusi'pete monbosaka'uyne. 25 Sikyoedda Jesúsa huaḫuẹ̱tiudte bo'huatiakuyne. 26 Jesús huaḫuẹ̱tiudte oro' o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.

—Nokı̱re̱g o̱'e̱. —O'me'pukonpo o'okoy'uy.

27 —Me'pukhue' yane'. Do ı̱jje̱y. —Jesúsa mona'uyne.

28 —O̱'na e̱e̱'nayo do'taj yatiak. Mena' Huairi. —Pedroa ona'uy.

29 —Yatiak. —Jesúsa ona'nok Pedro o'kotpo Jesústaj huaḫuẹ̱tiudte o'huahua'uy. 30 Huaḫuẹ̱tiudte o'huahua'po e'huahuada diga̱'da o'bapok o'nokotpo o'me'pukon'uy. O'me'pukonpo huaboa'da o'ta'kotaypo.

—Be'totok, Huairi, ijta'kotdey. —Pedroa Jesústaj o'nokoy'uy. 31 Jesúsa Pedrotaj o'ba'totokpo,

—¿Mena'po suhuigda meknopo̱e̱' do'taj? Huaḫuẹ̱tiudte i'huatiakpo be'tihuapokapone mena'po oknopo̱e̱hue' o̱'e̱. —Ona'uy. 32 Jesús Pedroere kusi'peyo en'huadde'te bapoka o'batikon'uy. 33 Oro' huikudate o'huadpo,

—Kenpihuay, on buttida ı̱'e̱ Diosen Huasi'po. Kurudya̱' i'tiakuyate. —Oro'a ona'uy.

Genesaret huadaribayo Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uyate.
(Mr. 6.53-56)

34 E̱'po̱gtone' oktegdepo Genesaret huadaribayo o'betdepo o̱kye̱'uy. 35 En'kotde'te Jesús o̱'e̱ aratbuta o'nokı̱e̱'depo aya'tada huabada on'mana'uy. Aya'da dakhue' e̱'hua̱e̱' Jesúste on'manpatotiakuy. 36 "O̱'nen huaok huakubogpi a'neya̱'po," Jesústaj diga̱' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

15

Huabokerekapi' dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhue'nopo'da o̱'ne.
(Mr. 7.1-23)

1 Nogok sue'da judío hua̱e̱'eri huairi Jesústaj on'huatiakuy. Jerusalén huakka' jakya' on'huatiakuy. Jesústaj o'nona'po:

2 —A'nenda oro'en adhuea'pane' huairi huadaknopo' oro'en Diosa moknopo̱e̱po bapehued on'ba'koyo'ika'uyate. Mena'po kenda o̱'nen huanigpe̱ı̱ka'eria nigpe̱e̱hue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.

3 —Konig opuden adhuea'pane' o̱gkika'uyate opuda̱kon a'kikaya'po Apag Diostaj nigpe̱e̱hue' mo'ı̱ka'ne. 4 "Opuden huaojtaj hua̱ye̱tere nigpe̱ı̱ka'dik mo'e̱ne kenpa'ti tihuapokika'dik mo'e̱ne." Diosa oa'uyate. Kenpa'ti "Huaojtaj hua̱ye̱tapi' be'api' dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'e̱ne." Diosa oa'uyate. 5 "Huaojtaj hua̱ye̱tere oyda tihuapokhue'dik o̱'nene kenpa'ti bayokonhuahue'dik o̱'nene. Diostaj aya'da mo'tamaika'nigtaj o'bayokde'uy." Be'api' huaojta hua̱ye̱tapi' a'dik o̱'ne. 6 Ken konig huaojta hua̱ye̱tapi' ea'nayo tihuapokhue'dik o̱'neapo. Opuda̱ mo'manmadikika'ne. Konig adhuea'pane' nama'da on'manmadikika'uyatenig opuda̱ nama'da mo'manmadikika'nok aratbuta Diostaj nigpe̱e̱hue'dik o̱'nika'apo. Bo'ika'ne. 7 Opud nama'da huanopo̱e̱'eri mo'ı̱ka'ne. Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda 'urua'da bo'timadoya'uyate opudtaj:

8 In aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da eretpakhue' o̱'ne. 9 Nama'da do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a. Isaíasa o'manigmadoya'uyate.

—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
10-11 —Iyon yan'batiak. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'depo,
—Katepi' e'pe'pi' konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Kenda dakhue'dik ea'nayo konig da ea' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. In o'nona'nig yan'pee' kenpa'ti yan'nopoenka'. —Jesúsa huakka'tada o'mana'uy.
12 Kenoka' oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'bahuahua'po,
—Fariseo huamanmadika'eri ontaj mo'peepo bo'huadiayne. ¿Menpa' i'nopoe? —Jesústaj ona'uy.
13 —Konig huakpi do'hued Apaga konig batukehue'da sue'da huamanmadika'eria konigti o'ne. Huakpi do'hued Apag batukehue'taj o'baurua'po o'maenapo. Konigti nogenda huamanmadika'eritaj o'maenapo. 14 Fariseo huamanmadika'eritaj mepu'kehue' yane'. Kenomey nama'da o'noknopoepo nama'da on'manmadikika'nig'a. Konig ekpobigtaj e'tohuanig o'ne. Kenomey kenpa'ti konig ekpobig o'ne. Fariseo ekpobigyo' e'hua'enayo huabidkogyo kotdik ya'neapet. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
15 —Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'enok daka' mona'. —Pedroa Jesústaj ona'uy.
16 —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. 17 Mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'. Huaminya'kon o'oroki ka'. Kenda Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Kenpa' mo'nopoe. 18 Dakhue'da ea'nayo huanopo'ada i'nopoepo ia'. Diostaj dakhuea'da i'ene Diosa o'nopoe. 19 Aratbut huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Huanopoya' on'huadiaypo on'barakika'. Huanopoya' on'eretpakpo nogen huatoe on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo huatoe toehue' huae'eri on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo on'bere'ika'. Huanopoya' on'eretpakpo nama'da on'mahuia'ika'. Huanopoya' on'pakpoda on'mahuia'ika'. 20 Kenpa' ogkika'po dakhue'da o'ne Diosa o'nopoe. Ba'koyohue'ada e'bape'nayo "dakhuea' i'ka'," Diosa manahue' o'e. —Jesúsa mona'uyne.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopoe'uy.
(Mr. 7.24-30)

21 Keya' Jesús o'hua'po Tiro huakka' jakyo kenpa'ti Sidón huakka' jak huadaribayo o'hua'uy. 22 Ettone' judío aratbut ehue' keyo o'ika'. Cananea huae'eri o'uy. Jesústaj o'huahua'po,
—Do'taj me'tinepahui'po be'tihuapok. Do'hued huayobu'taj toto'a o'nopo'toepo dakhue'nanada o'e, Huairi. On Daviden huayayo i'ene. —Ettone'a Jesústaj 'utta'da ona'uy.
23 Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy.
—Ettone'taj yata'mona'. Konigepo oro'taj bota'tiakpo 'utta'da o'okoy'onyak. —Oro' huanigpeika'eria Jesústaj diga'da ona'uy.
24 —Judío aratbuttaj kabatihuapoke'po Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbut konig oveja e'titikononig Diostaj nigpeikahue' o'ne. Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosa ta'monahue' me'uyne. —Jesúsa oa'uy.
25 Ken ettone'nayo Jesústaj o'huahua'po hua'ikudate o'tihuadato'po,
—Be'tihuapok, Huairi. —Jesústaj ona'uy.
26 —Konig huasi'poen aypo kuhuataj e'yok dakhue'da o'e. Konigti judío aratbuttayo'da tihuapokdik ijjey. Nog aratbuttaj tihuapokhue'dik ijjey. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.
27 —Buttida ia'ne. Kuhuanayo huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika', Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.
28 —Huakka'da do'taj iknopoenok. Kenda ona'nok o'tayarea'ne, ettone'. —Jesúsa ona'uy. Kenpa' ea'te ettone'en huayobu o'yarud'uy.

Jesúsa aya'pa'da e'ne'taj o'bayarea'uy.

29 Keyaʼ Jesús oʼhuaʼpo Galilea eʼpog aktaʼbogpete oʼhuaʼeʼuy, Nogok oteʼyo
oʼbehuikdepo oʼhuaduy. 30 Kentaj huamojtaʼpo sododa, ekpobig, aʼpakhueʼdik
aratbut, kenpaʼti huakkaʼ dakhueʼ nogpaʼ nogpaʼ eeʼ onʼbatotiakpo Jesústaj huakkaʼda
onʼhuatiakuy. Onʼbatotiaknok Jesúsa oʼbayareaʼuy.
31 —Kenpihuay. Aʼpakhueʼa aratbuta huaboaʼda onʼaʼpak. Huamojtaʼpo sododa
huaboaʼda ʼuruda onʼhuaʼe. Huakpobiga huaboaʼda onʼtiahuay. —Onʼbatiaʼpakpo,
“ʼUruaʼda oʼe Israelen Dios. Dakiti Dios.” Huaboaʼda onʼbatadiʼkeaʼuy.

Cuatro mil huabokerektaj ettoneʼeretaj Jesúsa oʼbatobapeʼuy.
(Mr. 8.1-10)

32 Oroʼ huanigpeikaʼeritaj boʼkupopakaʼdepo monaʼpo:
—Iyoda huakkaʼnada boʼkupopakmeʼne. Bapaʼmeʼnoeaʼ oʼnedepo aypobayoʼ kate
bapehueʼdikda oʼnenok ijmatinepahuiʼpo bapehued enʼbahuaʼnayo jakyo okyehued
dagtaʼ arogdik oʼnenok eʼmataʼmonaʼtaʼ pakhueʼ ijjey. —Jesúsa monaʼuyne.
33 —Iyo aratbut ehueʼ oʼnikaʼ. ¿Meyo aypo oʼeyapet? —Oroʼa Jesúsen huanigpeikaʼeria
Jesústaj oʼnonaʼuyne.
34 —¿Menigaʼ pan moʼtaeʼ? —Jesúsa monaʼuyne oroʼtaj.
—Siete pan sueʼda biigere moʼtaene. —Oroʼa onaʼuy.
35 —Barakte yanʼbahuad. —Jesúsa oʼmanaʼuy. 36 Siete pan sueʼda biigere
oʼbapadpo, “Dakiti Dios. Dakaʼ jokaʼne.” Oʼtionaʼpakpo oʼposakeaʼpo oroʼtaj
keʼnen huanigpeikaʼeritaj boʼyokeʼuyne. Oroʼa huakkaʼda aratbuttaj oʼbayokeʼuy.
Ayaʼtada oʼbayokeʼuy. 37 Ayaʼada onʼbapeʼuy. Noteymeyaʼda ogkaʼuy. Siete kusogyo
huaboroʼpegda boroʼtaʼsujmonere onʼdohueaʼuy. Huedmeyaʼda onʼdohueaʼuy.
38 Cuatro mil huabokerek onʼbapeʼuy. Ettoneʼ huasiʼpoere kenpaʼti oʼnuyate. 39 Kenokaʼ
“Opuden jakyo yanʼhuatiʼ.” Jesúsa huakkaʼda aratbuttaj oʼmanaʼuy. Oʼmanaʼdepo
kusiʼpete Magdalabayo oʼhuaʼuy.

16

Konig Diosayoʼda kaʼdik kurudyaʼ katepiʼ oroʼ tiahuayhueʼ oʼikaʼuynig moʼnigkaʼ. Judío huairia Jesústaj oʼnonaʼuy.
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

1 Judío aratbut huairia Jesústaj onʼhuatiakuy. Jesúsa namaʼda katepiʼ yakaʼapetpiʼ
onʼnopoepo, “Katepiʼ konig Diosayoʼda kurudyaʼ kaʼdik oroʼ tiahuayhueʼ oʼikaʼuynig
kakeʼpo.” Judío huairia Jesústaj onʼdikdikpo oʼnonaʼuy.
2 —Baysik kurudbed boʼtiahuaypo “Emeʼte ʼuruʼbada oʼeapo.” Opuda boaʼikaʼne.
3 Sikyoedda kurudbed eeʼnayo kenpaʼti diga eʼsihuiʼ eeʼnayo “Dakhueʼbada oʼeapo.”
Opuda boaʼikaʼne. Opud huadakda oʼey huataʼda namaʼda moʼtinopoikaʼne. Dakhueʼda
moʼene. Kurud huadakda moʼnopoikaʼnigʼa Diosa oʼtaʼmonaʼuy, oknopoehueʼ oʼnene.
4 In judío aratbut dakhueʼnada oʼnikaʼ. Diostaj oknopoehueʼda oʼnikaʼ. “Katepiʼ kurudyo
konig Diosayoʼda kaʼdik oroʼ tiahuayhueʼ oʼikaʼuynig yakaʼ.” Namaʼda oʼnonaʼne.
Kenpaʼda konig Jonás oʼnoyhuaduyate do konigti ijnoyhuadapoy, ijjay. —Jesúsa
oʼmanaʼpo oʼbakhuaʼuy.

“Fariseo huairi Saduceo huairiere dakhueʼdik eʼhuaeʼ onʼmanmadikikaʼ. Kenomeytaj keyoj ijjay.” Jesúsa oaʼuyate.
(Mr. 8.14-21)

5 Kenokaʼ oroʼ Jesúsen huanigpeikaʼeri eʼpog akodpen oktegpo pan okkahuudi.
6 —Eyaʼ, judío huairien eʼbiaʼogtaj keyoj ijjay. —Jesúsa oroʼtaj monaʼuyne.
7 —Pan okkahuudnok kenda monaʼne. —Oroʼa huayahuaya oʼbatiaʼpakuy.
8 Kenda oroʼa oʼbatiaʼpaknig Jesúsa oʼnopoepo,

—¿Menpa' aypota' mo'mepuke? Do'hua daka' toedik o'nene. Suhuigda do'taj
o'noknopoene. 9 Opuda do'taj nopoehue' o'nene. Cinco mil huabokerektaj cinco pan
ijmanigposakea'uy. Aya'da noteya' on'bapeme'. Menpa' kenda bokkahue'. Doce kuso-
gyo huedmeya'da o'dohuea'uy. 10 Kenpa'ti cuatro mil aratbuttaj siete pan sue'da biigere
ijmanposakea'mey. Noteymeya'da on'bapeme'. Siete kusogyo huata'suj huedmeya'da
o'dohueame'. 11 "Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj." Huaboa'da o'nona'dene. Pantaj
o'batia'pak nama'da mo'nopoene. Judío huairien e'bia'ogtaj keyoj o'nona'ne kenti. —
Jesúsa oro'taj mona'uyne.

12 Jesúsa nog konig monbatia'paknig huaboa'da o'nokoti. Pan e'bia'ogtaj ba-
tia'pakhue' o'e. Judío huairia dakhue'diken on'manmadika'ika'. Kenomeytaj keyoj.
Kenda Jesúsa o'batia'paknig o'nopoenka'uy oro'a.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate. (Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

13 Nogok Jesús Cesarea Filipo huadaribayo okyedepo oro' ke'nen huanigpeika'eritaj
mona'po:

—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Oro'taj mona'uy Jesúsa.

14 —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne.
On Jeremías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeripi' o'e. Nogomeya
bo'huaa'ika'ne. —Oro'a Jesústaj ona'uy.

15 —¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Oro'taj mona'uyne.

16 —On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa
ona'uy.

17 —Kenda ona'ne aratbuta onahue'tada ona'ne. Apag Dios kurudyo huaee'eria
men'nopoea'ne, Simón Jonásensi'po. Konigepo durugda i'ika'apone. 18 O'nendik Pedro
o'e. Pedro huidtone'dik o'e. On konig huakkuruda huaknopoe'eria judíotaj nog arat-
buttaere mo'manbatia'pakapone. Ken aya'da ijkika'nig mo'manbatia'pakika'apone.
Huakka'ada do'taj o'noknopoeapo. Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Kenomey-
taj toto'a kenpa'da engaña magkahue'dik o'eapo. Do'hua ona'ne. 19 On Pedro
mo'manbatia'paknok aratbut Diosen Huairitaj huaboa'da on'nigpeeapo Diosensi'po
o'neapo. Katepi' aratbut dakhue' kahue'dik e'huae' manmadikika'dik i'eapone. Katepi'
huadakyo' ka'dik e'huae' manmadikika'dik i'eapone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

20 —"Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uy." Be'tapi' manahue' yane'. —Oro'taj mona'uyne
Jesúsa.

"Ijbueydeapoy." Jesúsa o'batia'pakpo oa'uy. (Mr. 8.31–9.1; Lc. 9.22-27)

21 "Jerusalén gobierno huairien huakka' jakyo hua'dik ijjey. Keyo judío
huairitone' sacerdote huairiere Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eriere do'taj
pai'da me'nogka'apone. Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa
me'noyhuada'apone." Kenoka' Jesúsa huaboa'da kenpa' monbatia'pakuyne. Oro'taj
monbatia'pakuyne.

22 —Kenpa' ahue' yae', Huairi. Dios kenpa' pakhue' o'e. Konig ogkahue'dik mo'eapone.
—Pedroa adyon o'tohua'depo Jesústaj ona'uynig'a. 23 Jesúsa Pedrotaj o'tikoretupo,

—Yahuati'. Konig totoniga ona'ne. Nama'da mena'ne. Konig huabokerekada
nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'. Diosen e'nopoe' nopoehue'da i'ene. —
Pedrotaj ona'uyate.

24 —Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti
eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoika'po
pai'da nopo'edik mo'eapet. 25 Kenpa'da hua'enda e'paknayo Cristoere kurudyo
onte'ti noeonhuahuahue' o'nika'apo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue'

o̲'nepo, Diostayo'da e'nigpe̲ika'ta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. 26 Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpe̲e̲ta' pakhue' o̲'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo̲ Diosere noeonhuahuikahue'dik o̲'neapo. 27 Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosen huata'moneriere nogok kurudya̲' ijtiakapoy. Konig Apag Dios 'urua'da o̲'e̲ konigti i̲jje̲a̲poy. Konig Apag Dios huairitone' o̲'i̲ka' konigti i̲ji̲ka'apoy. Konig daka' on'nigpe̲i̲ka'nigtaj huakka' dakhuapa ijbayokapoy. Sue'da on'nigpe̲i̲ka'nigtaj sue'da ijbayokapoy. 28 Sue'da opud i̲yo̲ doere mo'e̲nig bueyhued e̲e̲'te huakka'ada Dios Huairitaj moknopo̲i̲ka'nigtaj mo'nigpe̲i̲ka'nigtaj mo'batiahuayapet. —Jesúsa mona'uyne.

17

Jesús o'eypakatu'uyate.
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

1 Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaere Jacoboen huama'buy Juantaere o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa o'batobehuikuyate. 2 Kenomey on'tiahuaypo Jesúsen huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. Yudtakon diga̲'da o'takeregpakatupo konig senogda o̲'e̲tuyate. 3 Moiséskudak Elíaseretaj Jesús en'batia'pakte Pedromeya̲ on'batiahuay'uyate.

4 —Oro' i̲yo̲da o̲'e̲po huadakda o̲'e̲ne. O̲'na e'paknayo bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida kenpa'ti Elíastaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

5 Pedroa kenpa' enade'te senogada e̲'si̲huia̲ o'batibuk'uyate. E̲'si̲huiya̲' on'pe̲e̲po,

—In do'hued Huasi'po me'ta̲e̲ne. Huadi'da me'ta̲e̲ne. Kentaj huakka'da ijdurug-pakikay. Kentaj yan'nigpe̲i̲ka'. —Diosa e̲'si̲huiya̲' oa'nok on'pe̲e̲'uyate.

6 Kenda on'pe̲e̲po konig gobierno huairitaj o̲gkika'nig Diostaj okkubuka' huakka'da on'me'pukpo on'bahuedon'uyate. 7 Ken Jesúsa Pedromeytaj o'bahuahua'po o'tibata'tepo,

—Yanbo'. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

8 Ona'ti en'tiahuayte Jesústayo'da on'tiahuay'uyate.

9 Huakupaya' on'huarakdepo,

—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued kenda huakupayo huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

10 —"Diosen Cristo tiakhued e̲e̲'ted Elías huakkuruda tiakdik o̲'e̲a̲pet". ¿Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria kenda yadika'? —Jesústaj oro'omeya̲ ona'uy.

11 —Elíasonigti huakkuruda tiakdik o̲'e̲a̲po. Aya'tada ya'manopo'yareaya'po ya'tiakapet. Buttida oa'uynig'a. 12 Elías e'tiaktada kentaj o̲ki̲e̲hue' o̲'nuy Apagba' huamanmadika'eria. Dakhuea' huaka'eria kentaj dakhuea'da o'nogka'uy. On'pakpo dakhuea'da o'nogka'uyate. Do'taj kenpa'ti dakhuea'da me'nogka'apone. Pai'da men'nopo'e̲a̲'apone. Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uy. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'omeytaj mona'uyne.

13 Jesúsa Juan Bautistataj o'huaa' oro'omeya̲ huaboa'da o'noponde'uy.

Huasi'po e'ketpakonka'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Huakupaya' e'huarakde'te huakka'da aratbut e̲gkupopakyo oro'omey e̲kye̲'te nog-bokerekatida Jesústaj o'huahua'po huikudate o'tihuadato'po,

15 —Do'huedsi'potaj yatinepahui', huairi. O'ketpakonkika' kenpa'ti pai'nanada o'nopo'i̲ka'. Nogok nogok ta'akyo o̲'hue̲kika' kenpa'ti hua̲hue̲yo̲ o̲'hue̲kika'. 16 O̲'nen huanigpe̲i̲ka'eritaj ijtohua'nig'a yareahue'dik o̲'ne. —Jesústaj ona'uy.

17 —Opudomey judío aratbut eknopo̲e̲'ta' pakhue' mo'e̲ne. Oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri
mo'e̲po dakhue'da mo'i̲ka'ne. Dios teyda o̲'e̲po bayarea'dik o̲'e̲ oknopo̲e̲hue'da mo'e̲ne.
Ijhue'ta'da do'taj moknopo̲e̲ne. Huasi'potaj yan'totiak. —Jesúsa mona'uyne.
18 Toto' huasi'potaj e'nopo'to̲e̲tada Jesúsa huiyokda ona'po o'ta'mona'denok toto'
okmonnok huasi'po o'yarud'uy.
19 Nogok oro' Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eriyo'da o̲'e̲po,
—¿Oro'nayo toto'taj mena'po ta'monahue'dik o̲'e̲? —Jesústaj ona'uy.
20 —Dios teyda o̲'e̲po yarea'dik o̲'e̲. Opudnayo suigda moknopo̲e̲ne. Mostaza-
kid sigkidonig sigda sigda eknopo̲e̲'nayo ote'taj "yahua'" ona'dik mo'e̲nok, ena'te
o'hua'apo. Diosnayo aya'da ka'dik o̲'e̲ yanoknopo̲e̲'. 21 Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti
e'tiona'pakonhua'nayo in toto'taj ta'mona'dik mo'e̲ne. —Jesúsa mona'uyne.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uy.
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Jesús oro' huanigpe̲i̲ka'eriere Galilea huadaribayo o'hua'udhuapo, "Do huabok-
erek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka do'taj huairitaj men'yokapone.
23 Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e̲'e̲a̲da ijnoyhuada̲poy." Jesúsa
mona'uyne. Jesús kenda eade'te pai'da o'mauy.

Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe on'bayok'uy.

24 Capernaum huakka' jakyo Jesús oro'ere o'tiakdenok Diosen jak e'to'ka' huakupe
huabae'eria Pedrotaj on'huahua'po,
—¿Huamanmadika'eria Diosen jak e'to'ka' huakupe menpa' yayokika'? —Pedrotaj
o'nona'uy.
25 —E̲e̲'. O'yokikay. —Pedroa o'mana'uy. Jakyo Pedro e'kudonde'te Jesúsa huakku-
ruda ona'po:
—¿Huadari gobierno huairitaj be'a huakupe yokdik yanika'? ¿Gobiernoen huadaky-
ereapi' esoeriapi' yokdik yanika'? —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
26 —Esoeriayo'da huakupe yokdik o̲'nika'. —Pedroa ona'uy.
—Ken gobierno huairitaj huadakyerenayo yokhue'dik o̲'nika'. Konigti do Diosen
Huasi'po i̲jje̲po Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe yokhue'dik i̲jje̲y. 27 Aratbut be'api'
huadiayhue'dik mo'e̲po ijyokapoy. E̲'po̲gyo̲ yahua'. Yanigka'eti'. Huakkuru biig e̲'ta̲ka̲'
i'totokdepo huakitta'yo huakupe i'huahuayapone. Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe
huabae'eritaj yayokti'. Onere doerea dakhuapa o̲'e̲a̲po. —Jesúsa ona'uy.

18

"¿Be'a hueret huairida e̲'dik ya̲'e̲a̲pet?" Huanigpe̲i̲ka'eriomeya̲ Jesústaj o'nona'uyate.
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

1 Kenoka' oro'omey Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri Jesústaj o'huahua'po,
—¿Diosen Huairitaj nogok e'nigpe̲e̲de'te be'a hueret huairida e̲'dik ya̲'e̲a̲pet? —Oro'a
Jesústaj ona'uy.
2 Jesús kenda o'pe̲e̲depo, "yatiak huasi'po," ona'po nopoyo o'boa'po.
3 —Huasi'potaj 'urua'da manmadika'dik mo'e̲ kenpa'ti huasi'po 'urua'da on'nigpe̲i̲ka'.
Diostaj nopo'korea'dik mo'e̲. Konig huasi'po 'urua'da on'nigpe̲i̲ka'nig yan'nigpe̲i̲ka'.
Konig huasi'po on'nigpe̲i̲ka' opud nigpe̲e̲hue' e̲e̲'nayo kenpa'ti nopo'koreahue' e̲e̲'nayo
Diosensi'po ehue'dik mo'e̲a̲pone. 4 In isi'po huairi i̲jje̲y nopo̲e̲hue' o̲'i̲ka'nig aya'ada
konigti yan'nopo̲i̲ka'po Cristoere hueret huairida ya̲'neapet. 5 Do'hua ijpaknok aya'ada
konig huasi'potaj do'hued huaknopo̲e̲'eritaj e'tihuapoknayo daka' e'mato̲e̲'nayo
do'takon o'dene, do'takon mento̲e̲ne.

Keyoj nama'da eka'nayo dakhue'da o̲'unhuahuika'apo.
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

6 Be'api' do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada
castiga Diosa ogkadhuahuika'apo konigepo do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea'
e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' ke'nen huahuerenta'
yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kendanayo konig sue'da
castiga e'magka' o'e. 7 Dakhuea'nanada o'epo nogtaj nogtaj dakhuea' huabatoka'
o'nika'po dakhue'da o'e. On'batoka'ika'aponok dakhuea' e'ka' huabatoka'eritaj Diosa
diga'nanada castiga o'magkadhuahuika'apo. 8-9 Konigepo huaba'pi' hua'ipi' huakpopi'
dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhuea'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po
ta'akyo o'enapo. Konigepo huabaapi' hua'iapi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta'
e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet,
tokahue'dik a'eya'po ekpokotoknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nopoepo
dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea'nanada bo'ka'nok castiga
mogkadhuahuika'apone.

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.
(Lc. 15.3-7)

10 Huaboa' huaknopoe'eritaj konig huasi'potaj dakhue'da o'ne matinopoehue'
yanikati'. Diosen huata'moneria Diosere o'nika'po daka' on'matoika'. Huaboa'
huaknopoe'eritaj daka' on'matoika'. 11 Do Diosen Huasi'po ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne. Aratbut Diostaj nigpeehue' huae'eritaj a'manopo'yareaya'po
ijtiakuy.

12 Cien oveja on e'toe'nayo nogtida e'tatitikonte nogomey noventa y nuevetaj
i'bakhua'apo nogtia'da e'tatitikontaj i'ukapo. 13 I'huahuaypo durugnada i'eapone. Nog
ovejataj sue'pi' durugda i'eapone 14 Aya'da huaknopoe'eritaj Diosa huadi'da o'maika'.
Nogtiapi' huadi'da huaknopoe'eri Diostaj e'yoyahue'ta' Apag Dios kurudya' pakhue' o'e.

Huaknopoe'eri huama'buytaj okkahuea'ika'dik mo'ene. Ken konig Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 17.3)

15 O'nen huaknopoe'eri huama'buy ontaj dakhuea' eka'nayo kentaj nogtia' yan'toepo
nama'da ogka'ne. Yanati'. Ke'na o'peepo e'nopo'korea'nayo onte'ti on'taj huadi'da
o'eapo kenpa'ti Diostaj di'da o'eapo. 16 Ontaj peehue'da ee'nayo nogtida bottatapi'
yabatohua'. O'nen huaknopoe'eri huama'buyte yabatohua'. Kenpa' huama'buy
ontaj dakhuea' megka'ne kan'huae'po yabatohua'. Huama'buyte yabatohua'.
17 Kenda enade'te kenomeytakon e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj huaknopoe'eri
egkupopakikaya' daka' yamana'. Ke'na kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eritaj
manpeehue'da ee'nayo konig oknopoehue' huae'eri kae'. Konig huakupe huabae'eri
dakhue'da kae'. Kentaj eg' huaahue' yanikati'.

18 Opudere nogtiapi' huaknopoe'eri o'kupopakika' dakhuea' eka'nayopi' daka'da
yan'nopoepo kentaj okkahuea'dik mo'ene. Ekkahuea'nayo Diosakon okkahuea'apo.
Okkahueahue'da e'nika'nayo Diosakon okkahueahue'dikda o'eapo.

19 Opud botta'da konigti bo'pakpo bo'tiona'paknok Apag Diosa kurudyo
mo'nigkika'apone. 20 Do'hued e'kika'ta' on'pakpo botta'api' bapa'api' on'kupopak.
A'tiona'pakya'po on'kupopakpo kenomeynopoyo ijjeapoy. Kenpa'ti ijjay. —Jesúsa
o'mana'uy.

21 Ken, Pedroa Jesústaj o'huahua'po,

—¿Do'hued huama'buy do'taj onte'ti onte'ti dakhuea' egka'nayo meniga'a'
okkahuea'dik ijje? ¿Menpa' sietea'a' okkahuea'dik ijje, Huairi? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

22 —Sietea' okkahuea'dik ahue' ijjey. Cuatro cientos noventaa' okkahuea'dik mo'ene,
ijjay. —Jesúsa ona'uy.

Huanaba' nogtaj ekkahuea'ta' pakhue' ẹẹ'nayo Dios Huairiakon ekkahuea'ta' pakhue' o'ẹạpo. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

23 —Dios huairitaj e'nigpeika' konig huadari gobierno huairi o'ẹ. "Ayaada do'taj
dehue' ẹẹ'nayo yokdik mo'ẹne." Kenpa' huairia o'mana'uyate. 24 Kenpa' e'manade'te
nogtida huadehue'eritaj on'totiakuy. Huairite on'totiakuy. Huakka'nanada dehue'
o'uyate. 25 Ken huabokerek huadehue'eri huakupebayo' o'ẹpo yokhue'dik o'ẹnok.
"Ken huanaba' huakupete yabahuayati'. Ke'nen huạtoẹere huasi'poere kenpa'ti aya'da
o'tamaenig yabahuayati'. Kenda huakupe dehue' bae'dik ijjẹy." Gobierno huairia
o'mana'uyate. 26 Ken huadehue'eria o'pẹẹdepo huikudate o'tihuadpo "Do'taj menigẹ'.
Do'taj me'tinepahui'po dakhuapa ijyokapoy, huairi." Ona'uy. 27 Ke'nen huairia
o'tinepahui'po o'enpo kenpa'ti aya' dehue' o'titiokahue'uy. 28 O'titiokahue'nig'a ken
huadehue'eri e'hua'te nog huanaba'taj o'deato'po. Ken huanaba' huadehue'eritaj
suhuigda dehue' ẹẹ'tada huạhuẹrenta' o'huẹrendapikpo "Kenda huakupe e'dehue'te
beyok." Huiyokda ona'uy. 29 Ken huanaba' huikudate o'tihuadpo. "Menigẹ'.
Me'tinepahui'po. A'ti aya' ijyokapoy," ena'tada 30 nogạ e'nigẹ'ta' pakhue' o'ẹpo
huabakudạ' jakyo o'kudạ'uy. Huakupe yokhued huabakudạ' jakyo ẹ'dik o'ẹạpo.
31 Kenda nog huanaba' o'ka'nig on'tiahuaypo konig e'tirionig o'nepo. Gobierno
huairitaj on'huahua'uy. Aya'da dakhuea' huadehue'eria o'ka'nig o'nonbatia'pakuy.
32 "Ke'na dehueme'enigtaj yan'totiak." Huairia o'mana'uy. En'totiakde'te "Dakhue'da
huanaba' i'ẹne. Pai'da ona'nok o'na dehue' aya' ijtitiokahue'mey. 33 Konig ontaj
o'matinepahuime'ne on konigti nogtaj tinepahui'dik yaika'." Ken huairia ona'uy.
34 Ken huairia huakka'da o'huadiaypo, "Huakupe paga kahued ẹẹ'te huabakudạ' jakyo
huamatoẹ'eritaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uy. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo:

35 —Nog aratbuttaj okkahueahue' ẹẹ'nayo konigti do'hued Apag Dios opudtaj
okkahueahue' o'ẹpo castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

19

"¿Huabokerek huạtoẹ'taj menpa' en'dik yạ'ne?" Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

1 Kenpa' Jesúsa o'mana'depo Galilea huadaribaya' o'bakhua'po Jordánhuẹ akodpen
Judeabayo o'hua'uy. 2 Judeabayo o'hua'epo kentaj huakka' ogkupopakpo Jesústaj
on'ta'hua'uy. Keyạ' huakka'tada o'bayarea'uy. Dakhue'taj o'bayarea'uy.

3 Kenoka' sue'ada fariseo huamanmadika'eria Jesústaj on'huahua'po Jesúsa nama'da
kae'po on'pakpo:

—¿Huabokerek huạtoẹ katepi' dakhuea' e'ka'te menpa' kenpa'da endik yạ'ẹ? —Jesústaj
o'nona'uy.

4 —"Huakkuruda Diosa huabokerektaj ettone'takon o'ka'uyate." Apagba'te kenpa'
oa'. 5 Kenpa'ti oa'po: "Konigẹpo huabokerek ke'nen huaoj huạyẹeretaj okhua'po
ettone'taj a'toẹpakya'po. Botta' ẹ'ẹạda on'toẹpakdepo konig nogtida o'nede." Apagba'te
kenpa' oa'. 6 Konigẹpo huabokerek huạtoẹere ona'ti botta' ehue'dik nogtida o'ne.
Konigẹpo kenda Diosa o'toẹpaka'de huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseo
huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

7 —Huabokerek huạtoẹ'taj ẹ'enta' e'paknayo ẹ'en beroba' madoya'dik o'ẹ. Huạtoẹ'taj
iyokdepo 'endik o'ẹ. ¿Mena'po Moisésa kenpa' o'mana'uyate? —Jesústaj o'nona'uy.

8 —Aratbut Diosen e'ka'ta' pakhue' o'nepo konigẹpo huạtoẹ en'dik mo'ẹne.
Moiséskudaka e'mana'tada a'nenda huakkuruda enhue'dik o'nika'uy. 9 Huạtoẹ nog
huabokerekere bakdejhue' ẹẹ'nayo ken huabokerek ke'nen huadakda huạtoẹ ẹ'enada
kenpa'ti nog ettone'taj e'toẹpaknayo Diostaj dakhuea'da o'ka'po konig nogen huạtoẹ
o'bakdej. Kenpa'ti nogen huạtoẹ ẹ'en beroba' e'yokde'taj on e'toẹpaknayo konig

nogen huatoe e'bakdeonig o'e. Diostaj dakhuea'da i'ka'. Do'hua ijjay. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.
10 —Ken konig huabokerek huatoe'taj enhue'dik ee'nayo toepakhue'dik o'ey. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.
11 —Sue'damona huabokereka toepakhue'dik o'nika'apo. Kenomeytaj Diosa o'tihuapoknok toepakhue' o'nika'apo. 12 Sue'da huabokerek dakhue' e'si'poe'a toepakhue'dik o'nika'. Nogomeytaj huabokereken ektegok toepakhue'dik o'nika'. Nogomey Diostayo'da di' e'eta' on'pakpo kenpa'ti Diosenyo'da e'ka'ta' on'pakpo toepakhue' o'nepo Diosenyo'da ogkika'. Kenda pee'dik ee'nayo yan'pee'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuy.
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uy. Jesúsa be'tatibata'te'e'po kenpa'ti me'tationa'pake'po on'pakpo on'batotiakuy. Oro' huanigpeika'erianayo "Keje', nigbatohuahue' yane'." O'mana'uynig'a.
14 —Huasi'po do'te kan'batiake'. "Kaeya'," manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'. —Jesúsa mona'uyne.
15 Huasi'potaj o'batibata'te'edepo o'mationa'pakdepo keya' o'bakhua'uy.

Huairi Jesúsere on'batia'pakuy.
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 Jesústaj huairia o'huatiakdepo:
—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uy.
17 —Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. Kurudyo Diosere e'noeonhuahuika'ta' e'paknayo Diosen e'mana' yanigpeika'. —Jesúsa huairitaj ona'nok:
18 —¿Katea' e'mana' nigpeika'dik ijjeapo? —Jesústaj ona'uy huairia.
—Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Nogen bakberehue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. 19 Huaojtaj huayetaere daka'da yanigpeika', kenpa'ti daka'da yamatoika'po, yabayokika'. Konig huata' di'da i'ika' nog aratbuttakon di'nanada yamaika'. —Jesúsa ona'uy.
20 —Do huasi'poedada aya'da ijnigpeika'uy. ¿Kate nog ka'diken ijjeapo? —Huairia ona'nok:
21 —Aya'da ka'diken i'epo i'pakpo huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone. Do'taj be'tahua'ika'po do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uy.
22 Ken huairi huakka'nada o'tamaenok suhue'nanada o'unpo okhua'uy.
23 —Huairi huakka' e'matoe'ta' huaeretpakeri Diostaj oknopoehue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. 24 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne. 25 Kenpa' oro' o'peedepo,
—¡Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuynok.
26 Jesúsa oro'taj bo'tiahuaypo:
—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa mona'uyne.

27 —Oro'nayo aya'da o'matoikа'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da
o'maenondemey. ¿Oro' kate matoe'dik o'eapet? —Pedroa Jesústaj ona'uy.
28 —Nogok Diosa konig huaboda aya'da onte'ti o'ka'apo. Kenoka' do
huamata'mona'anhua' gobierno huairitone' ijjepo opud doce huanigpeika'eri Israel
tribu aratbuttaj maboroaydik mo'ika'apone. 29 Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen,
huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj
ta'bapi' o'nen. Do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. Kenomeytaj huakka'nada Diosa
o'bayokapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. 30 Oy huakka'da huairi
e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig
huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig nogoknayo 'urua'da
o'neapo. Konig gobierno huairitone' o'neapo. —Jesúsa mona'uyne.

20

Huakupete huabaa'eri konig o'ne Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

1 Dios huairitaj e'nigpeika' konig o'eapo onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo:
—Ta'ba huairi huaboro'da ta'ba o'toepo uva kan'dake'po sikyoedda ta'ba
huabaa'eritaj o'ukuy. 2 Nogtida denario huakupe ijyokapoy o'mana'depo ke'nen
ta'bayo o'mata'mona'uy. 3 Tokhuada' huadhued ee'ted ona'ti huakka' jak eretnopoyo
huabokerektaj o'bahuahuaypo, 4 "Do'hued ta'bayo yanhuati'. Dakhuapa on'yokapone."
O'mana'nok kenomeykon ta'bayon on'hua'uy. 5 Tokhuad e'huadte ta'ba huairi onte'ti
konigti o'ka'uy kenpa'ti terea' e'huadte konigti o'ka'uy. Onte'ti onte'ti nogbokerek
nogbokerek ta'bayo o'mata'mona'uy. 6 Kenpa'ti baysikdakon jak eretnopoyo o'hua'depo
nogda o'bahuahuaypo "¿Opud aya' inme'noete mena'po baahue' mo'e?" Huabokerektaj
o'mana'uy. 7 "Be'api' oro'taj ta'monahue' mo'ene." Huairitaj o'nona'uy. "Do'hued
ta'bayo yanhua'. Keyo yan'baa'. Dakhuapa on'yokapone." Huairia o'mana'uy.
8 O'sikdenok ta'ba huairi ke'nen huakupe huatoe'eritaj ta'bayo o'ta'mona'po,
"Huabaa'eritaj yabatotiak. Huakupe yabayoke'. Ta'pota' huahua'eritaj huakkuruda
yabayoke'. Kenomey sikyoedda huakkuru on'baa' ta'pota' yabayok." Huairia ke'nen
huakupe huatoe'eritaj ona'uy. 9 Kenomey bisikda huaboa'da on'baa'nig en'tiakde'te
nogtida denario huakupe o'bayoke'. 10 Nog huakkuruda huabaa'eria a'timon ta'pota'
on'tiakdepo nogitimon oro'taj bo'yokapone en'nopoe'tada konigti o'bayoke'uy.
Kenomeytakon nogtida denario huakupe o'bayoke'uy. 11 Huakupe on'toedepo
huaboa'da huairitaj dakhuea'da on'huaa'po, 12 "Ta'pota' huaka'eria sue'da on'baa'nig'a
oro'nayo ukka'da e'ta'te'te huame'noea' o'baa'ahuadnig'a konig kenomeytaj o'bayok
konigti oro'taj bo'yokne." Huairitaj en'huaa'te, 13 nogtitada "Ontaj dakhuea' kahue' ijjey.
Nogtida denario huakupete ijbaa'apoy o'na ia'ne i'baa'ne, huadi'. 14 O'nen huakupe in
i'taene yahuati'. Ta'pota'da huabaa'eritaj konigti doada e'yokta' ijpaki. 15 Do'huedda
huakupe ijtoepo be'tapi' ijpakpo yokdik ijjey. Nogtaj ijpakpo huakka'da ijbayoki
nama'da o'huadiayne, huadiayhue' mee'." Huairia ona'uy. 16 Ken aratbut ta'pota'
do'taj o'noknopoeapo konig huakkuruda huaknopoe'eritaj konigti Diosa o'bayokapo.
Diosa o'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesúsa onte'ti oa'uyate.
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Jesús Jerusalényo o'hua'depo oro' ke'nen doce huata'moneritaj Jesúsa bo'tohua'uy.
Meyohue'da bo'tohua'uy. Oro'taj mona'po:
18 —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Jerusalényo huabok-
ereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere
men'yokapone. Ken bueydik o'e. Men'huaa'apone. 19 Nog aratbuttaj judío aratbut
ehue'taj do'taj on'bayokapo. Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a

men'bitbitapone. Hueypa Cruzte do'taj me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa mona'uyne.

Jacoboen Juanereen huayea Jesústaj huasi'potehuapa' o'niga'uy.
(Mr. 10.35-45)

20 Zebedeoensi'po Jacobo kenpa'ti Juan o'nepo huayeere Jesústaj on'huahua'uy. Konig huairitaj huikudate on'tihuadika' ettone'a Jesústaj huikudate o'tihuaduy.
21 —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'nok.
—O'na huakhuairi e'ede'te in do'hued botta'si'po onere ka'nike' kenpa'ti onere huairitone' yan'manpaika'. —Jacoboen Juanenere huayea Jesústaj ona'uy.
22 —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'nada ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.
—Ee', onere pai'nada nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uy Juana Jacoboerea.
23 —Buttida ijjay, konig do pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da mo'nopo'eapone. Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmanika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'nenda o'baktie'ea'uynigtaj do'ere huairi o'bayahuea'apo. —Jesúsa o'mana'uy.
24 Oro'a Jesúsen nog diez huata'mona'eria kenda o'mapeepo Juantaj Jacobotaere o'mahuadiay'uy. Kenomey huakhuairi Jesúsere ee'ta' on'paknok oro'a o'mahuadiay'uy.
25 Inte yan'batiak Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'depo:
—Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'. 26 Opudnayo ken konig kikahue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuttaj kan'batihuapokike'. 27 Kenpa'ti be'api' do'ere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba' ka'nike'. 28 Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. "Konig huanaba'a mentihuapok." A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po ijtiakuy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Botta' ekpobigtaj o'bayarea'uy Jesúsa.
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Jerusalényo o'hua'po huakka' jak Jericóyo e'unhua'de' o'orokdenok huakka'ada aratbut Jesústaj on'tahua'uy. 30 Dagope botta' ekpobig on'huadpo, "Jesús o'pokde," aratbuta enhuaa'te huakpobiga on'peepo,
—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Daviden adhuea' huayayo. —Jesústaj o'nonokuy'uy.
31 —Yan'batikde'. —Aratbuta huiyoka'da en'mana'tada nogiti huakka'a'da o'nonokuye'uy.
—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Davidkudaken adhuea' huayayo. —'Utta'da o'nonokuy'uy.
32 Ken, Jesúsa e'hua'ada o'boato'po. Ekpobigtaj o'mana'po:
—¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'uy.
33 —Ekpoyarea'ta' o'paki. Oro'taj boyarea', Huairi. —Jesústaj o'nona'uy.
34 Ken, Jesúsa o'matinepahui'po e'makpotoeade'te huaboa'da on'tiahuaydepo Jesúsere on'hua'uy.

21

Jerusalényo Jesús o'kuduy.
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jerusalén meyohue'da e'ede'te Betfagé huakka' jakyo o'tiakuy. Olivos ote' kenteda o'e. Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po:

2 —Ayon Jerusalén dagyon huakkuruyon huakka' jakyo yanhuati'. Keyo burra 'uhua
burrasi'poere enuku' bo'huahuayapone. Yanogkujpo do'taj menigtotiak. 3 "¿Mena'po
bo'tohua'?" Be'api' ena'nayo "Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy."
Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uy.
4 Konig Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok Jesúsa burrate kan'totiake'po
o'mata'mona'uy. O'madoya'po:
5 Jerusalén aratbuttaj yana': "Yan'mabo'. O'nen Huairi opudtaj bo'huatiakne. Konig
huanaba' huiyoka' ahue' o'epo burrosi'pote o'huadpo o'tiakapo. Burra katepi'
huamaba'hui'eri o'e." Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.
6 Ken Jesúsen huanigpeika'eria konig Jesúsa o'mana'denig on'hua'depo ogka'uyate.
7 Burra huasi'poere on'totiakuy. Huanigpeika'eriomeyen huaoka' burrata'pite
on'hueda'denok Jesúsa burrata'pite o'huadde'uy. 8 Jesúsere huakka'da aratbut
on'kupopakdepo dagte huakkuruyon huaok dagte on'bahueda'po kente Jesús
o'pokapo on'nopoepo huaok on'bahueda'uy. Huakka' nogomey ohuey 'opi ba'kutaj
on'baktega'depo dagte on'bahueda'uy. 9 Huakkurute huaae'eria kenpa'ti huata'poeria
aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:
—Huairitone' Daviden adhuea' huayayo 'urua'nanada o'ika'. Dios Huairia 'urua'da
me'ta'mona'uyate. Dakiti Dios. —Aratbuta 'utta'nada o'nokoy'uy.
10 Jerusalényo Jesúsa e'kudde'te aya' huakka' jakyo huaae'eria diga'da on'batia'pakpo:
—¿Be'a in ya'e? —Huakka'ada huayahuaya on'batia'pakuy.
11 —Galilea huadaribayo huakka' jak Nazaret huaae'eri o'e. Jesús o'e. Diosen huaman-
batia'pakeri o'e. —Huakka' aratbut egkupopakya' on'batia'pakuy.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uy Jesúsa.
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

12 Jesúsa Diosen jakyo o'kudondepo aya' 'uhua huabahuaya'eritaj o'maoroka'.
Kenpa'ti aya' huabakbae'eritaj o'maoroka'uy. Kenpa'ti huakupe huakabia'erien kutopa
o'makmaena'uy. Kenpa'ti tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uy.
13 O'mana'po:
—Apagba'te o'madoya'uyate. "In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda
on'tiakika'. Konig huabere'erien jakonig opudomeya mo'toene." Apagba'te kenpa' oa'.
—Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uy.
14 Diosen jakyo sue'da huakpobig sue'da huakketkon Jesústaj on'huatiaknok
o'bayarea'uy. 15 Sacerdote huairi kenpa'ti Apagba' huamadoya'eri o'nepo, Jesús
e'bayarea'te on'tiahuaydepo, Diosen jakyo huasi'po Jesústaj "On 'urua'nanada
huairitone' i'e. Daviden adhuea' huayayo i'e." Huasi'poa 'utta'da e'nona'te huairi
on'peedepo on'diaypo:
16 —¿Inomey huasi'poa bo'huaa'nig menpa' i'peе? —Jesústaj o'nona'uy.
—Ee' ijpeey. A'nenda Apagba'te David o'madoya'uyate opuda'da bo'tiahuayika'ne.
Huasi'po yobederea "'urua'da o'e," on'huaa'apo Apagba'te kenpa' oa'uyate.
—Jesúsa o'mana'uy.
17 Judío huairitaj o'bakhua'depo huakka' jak Betaniayo o'hua'uy. Keyo o'tay'uy.

Hueymey higueratаj "onte'ti dapakhue'dikda i'eapone," Jesúsa ona'uy.
(Mr. 11.12-14, 20-26)

18 Sikyoedmon onte'ti Jerusalényo Jesús o'kumejdepo aypota' oe'uy. 19 Hueymey
higuera dagte o'tiahuaypo o'huahua'uy. Huakutayo'da o'enok,
—Onte'ti dapakhue'dikda i'eapet. —Jesúsa higueratаj ona'nok idada higuera
o'ayon'uy. 20 Oro' o'tiahuaydepo,
—Kenpihuay. ¿Menpa' idada o'ayon? —Oro'a Jesústaj ona'nok.

21 —Daka' eknopo̱e̱'nayo konig higueratạj ijka'dey konigti 'urua'da ka'dik mo'e̱ạpone opudạkon. Nog kenpa'ti daka' moknopo̱e̱po "In ote' yatohua', Dios. E̱'po̱gyo̱ yaen." Tiona'pakdik mo'e̱ạpet. Kenpa' e'tiona'pakde'te Diosa o'enapo. 22 Eknopo̱e̱'nayo katepi' i'pakpo i'tiona'paknok Diosa o'kika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

"Yabayareadhuati'. ¿Be'a mena'uy?" Jesústaj judío huairia o'nona'uy.
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Nogok Diosen jakyo Jesúsa o'kudondepo e'manmadika'te sacerdote huairi huatone' huairiere Jesústaj on'huatiakpo:

—¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uy.

24 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na "yabayarea'," mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. 25 "Bautiza yamagkika'." ¿Be'a Juantaj yana'uy, huabokereka Diosapi'? —Jesúsa o'mana'nok. Ken huairiayo' huayahuaya onpayo' on'batia'pakpo:

—Diosa Juantaj o'ta'mona'uy. Oro'a ea'nayo "¿Kenda Juana do'taj be'tia'ikuynig mena'po oknopo̱e̱hue' mo'u̱y?" Oro'taj mona'apone. 26 "Huabokereka Juantaj ona'uy." Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konige̱po Diosen huamanbatia'pakeri Juan o̱'e̱'uy aratbut o'noknopo̱e̱. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakdepo:

27 —Be'a Juantaj yanuye̱t oro' nopo̱e̱hue' o̱'e̱y. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—"Yabayarea'." Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o̱'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa botta' isi'potaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

28 —Huabokerek botta' huasi'po o'to̱e̱'uy. Nogtatida huasi'potaj "Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'." Huaoa ona'uy. 29 "Ke' baahuey." E'ada a'timon huadakda o'nopo̱e̱po a'baaya'po o'hua'uyate. 30 A'ti huaoj nogsi'potaj o'huahua'. Konigti ona'uy. "Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'." Huaoa ona'uynig'a. "E̱e̱' ijka'apoy." Ke'na huaojtaj ona'uy. Kenpa' ena'ada huahue' o̱'u̱y. 31-32 ¿Menata huasi'poa huaoj o'paknig ya'ka'uy? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

—Huakkuru e̱'huana huasi'po konig huaoj o'paknig o'ka'uy. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—"Yan'nopo'korea' onte'ti Diosen ya̱g'kikati'." Juan Bautista opudtaj mona'uynig'a opudạ nopo'koreahue' mo'u̱y. Oknopo̱e̱hue'da mo'u̱y. Gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriomeynayo Juana e'manmadika'te on'nopo'korea'po o'noknopo̱e̱'uyate. Opud kenomeytaj e'batiahuayada eknopo̱e̱'taj nopo'koreahue' mo'u̱ynok. Konige̱po gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriere huakkuruda Diosensi'po o̱'neapo. Opudnayo ta'pote Diosensi'po e̱'dikpi' moet. Buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

Huairien ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

33 —In ijmanbatia'pakapoy daka' yan'pe̱e̱ti'. Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' 'uruda o'kogka'. Hua'ia a'sapaya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy.

Kenoka' uva ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eritaj ta'ba o'baktoyokuy. O'yokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o̱'u̱yate. 34 Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo o'mata'mona'uyate. Huanaba'taj o'mata'mona'uyate. Sue'da huada kan'totiake'po o'mata'mona'uyate. 35 Ta'bayo en'tiakte hua̱ta̱to̱e̱'eria huairien huanaba'taj on'mato̱e̱po nogta'tida on'bitbituyate. Nogtaj o'darakuy. Nogtaj on'pa'ea'uy. 36 Onte'ti nogi̱ti huakka' huanaba'taj o'mata'mona'uy. Huada

kan'totiake'po o'mata'mona'uy. Ta'bayo en'tiakde'te huatatoe'eria konig huakkurueri huanaba'taj on'magka'uy konigti kenomeytaj on'barakuyate.
37 Kene'huaya' huairia huasi'po o'ta'mona'uy. Kentanayo 'urua'da on'deapet
o'nopoepo. 38 Huasi'pokon e'ta'mona'tada ta'ba huatatoe'eria huasi'potaj
on'tiahuaydepo "Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaojen bae'dik o'eapo. Huairien
ta'ba oro'en kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj mo'darak." Onpayo' on'batia'pakuy.
39 Ken huasi'potaj on'toepo ta'baya' on'toorokpo, o'darakuy, ken. —Jesúsa ken konig
o'manbatia'pakuy.
40 —¿Ta'bayo huairi o'tiakdepo, huatatoe'eritaj menpa' magka'dik ya'e? ¿Menpa'
mo'nopoe? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'nok,
41 —Matinepahuihue'da dakhuea' huaka'eritaj o'barakapo. Ta'ba nogomey
huatatoe'eritaj o'bayokapo. Kenomeyanayo ida ke'nen uva huada on'tatotiakapo.
—Jesústaj o'nona'uy.
42 —In Apagba' bo'tiahuayde'uy:
Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huidda e'huae'taj pakhue' o'nepo o'nen'uy.
Ken huidte Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda o'ka'apo. Kenda Dios
Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopoey. Apagba'te kenda oa'.
43 Konigepo Diosen Huairitaj nogomeya o'noknopoepo 'urua'da on'nigpeika'apo.
Diosen 'uruda huasi'po o'neapo. Opudomeytanayo mo'eneapone. 44 Konig huid-
tone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo ken konig e'dik o'neapo. Diosen Huairitaj
oknopoehue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' kutahueya' e'tikotnayo konig
huaogada ya'magka'apet. Ehue'da o'neapo. Konigti nopo'koreahue' huae'eritaj Diosa
castiga o'magka'apo. Kenpa'da ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
45 Sacerdote huairi fariseo huamanmadika'eriere Jesúsen e'manbatia'paktaj
on'peedepo, Jesúsa oro'taj bo'tia'pakne on'nokotuy. Oro'a huairien ta'ba huatatoe'eri
o'nea' Jesúsa bo'tia'pakne judío huairiomeya o'nokotdepo, 46 Jesústaj huabakuda'
jakyo e'tohuata' on'paknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuy. Jesús
Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoenok aratbuttaj on'makme'pukuy
huairia.

22

Huairia huasi'potaj e'tatoepakte fiesta o'nigka'uyate. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

1 Ken onte'ti Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uy.
2 —Dios Huairitaj e'nigpeika' ken konig huairiensi'po e'tatoepak fiesta o'e. Gobierno
huairiensi'po o'toepakaponok huairia fiesta o'nigka'uyate. 3 Huakka'tada kenoka'
yan'tiakti' fiesta aypo mon'bape' ikken o'mana'deme'te. Ken aypo e'mahueyde'te
huanaba' o'mata'mona'uyate. "Kenomeytaj ijmana'mey kentaj yan'batotiak."
O'mana'uyatenok. Huanaba'a "Yan'tiak." Ena'tada tiakhue' o'ne'uyate. E'tiakta'
pakhue' o'nepo tiakhue' o'ne'uy. 4 Nogomeytakon huanaba'taj o'mata'mona'po,
"Kenomeytaj yan'tiak ijmana'demey. Vaca huasihuada ijbatiarakamey. Vacasi'po
ijbatiarakamey. Vacaere aypoere o'hueyde. Oyedda e'toepak aypotaj yan'tiak.
Huairia mona'ne." Yan'manati'. 5 On'hua'depo on'mana'nig'a. Nigpeehue' o'nepo
on'tierikpo ehua'ta' pakhue' o'ne'uy. Sue'ada e'peeada ta'bayo on'hua'uy. Noga
huabahuaya' jakyo on'hua'uy. 6 Nogomey on'peedepo huairien huanaba'taj
on'mabitbituy. Dakhuea'da on'magka'uy. Nogte on'barakuy. 7 Huairia kenda
o'matipeedepo huakka'da o'bahuadiaypo "Yanhuati'. Kenomey huabarakeritaj
yan'barak. Kenomeyen huakka' jaktaj yan'makhuig." Hua'en sorotatataj o'mana'uyate.
8 Kenoka' "E'toepak fiesta aya'da o'ka'dey aya' aypo e'mahueyde'tada kenomey
e'tiakta' pakhue' o'nenok 9 jak nopoyo kente aratbut on'kupopakika' kente yanhuati'.

Aya'tada mo'bahuahuayapetnigtaj, 'Yan'tiak, e'tọẹpak aypo mon'bape'.' Yan'manati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. 10 Huanaba' on'pẹẹdepo kurute on'hua'uy. Aya'da on'bahuahuaydepo huairien jakyo on'batotiakpo aypo a'bapeya'po on'batotiakpo huadakda dakhue'daere on'batotiaknok jakyo huedạ'da ọ'ụy.

11 Aya'da on'kuddepo 'uru e'tọẹpak huaok on'baenig'a nogbokerekatida othue' ọ'ụyate. Gobierno huairi o'kudondepo othue' o'tiahuay'uyate. 12 "'Uru e'tọẹpak huaok othue' ẹẹ'ạda menpa' ịyọda i'kud, huadi'." Huairia ena'tada ke'na a'tokhue'da ọ'ụyate. 13 "Huamata'koypi' hua'itakpipenkon yan'tinuku'. Sikkịregyọ yanen'. Kẹyọ kenpa'da o'huikonhuahua'apo kenpa'ti pai'da o'nopo'unhuahua'apo." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate, ken. 14 "Do'hued huasi'potaj yanoknoponhuati'." Diosa huakka'tada o'mana'ika'. Sue'ada o'noknopọẹnok sue'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Dios Huairitaj e'nigpẹika' in konig fiesta ọ'ẹ. —Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

"¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik ọ'ẹ?" On'batia'pakuy. (Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Kenoka' fariseo huamanmadika'eria o'nokhua'depo "Jesúsa nama'da kae' kentaj kate ona'dik ọ'ẹ," huayahuaya on'batia'pakuyate. Jesúsa nama'da ea'nayo dakhuea'da oa' huaa'dik ọ'ẹạpone. On'batia'pakuyate. 16 Konigẹpo Jesúste on'mata'mona'uyate. Sue'da fariseomey sue'da Herodes huamanmadika'eria Jesúste on'huahua'uy. O'nona'po:

—Buttida ia'ika'. Konig aratbut ka'dik ọ'nika', kenda Diosa o'pak buttida i'manmadikika'ne. Be'api' aratbut huairiapi' ontaj e'pẹẹtada me'pukhue'da ịẹpo buttida i'manmadikika'. 17 ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik ọ'ẹ? ¿Yokhue'dikpi' ọ'ẹ, huamanmadika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria Herodes huamanmadika'eria Jesústaj o'nona'uy.

18 Jesúsa nama'da yaa'apetpi' nama'da kae'po me'nona'ne. Jesúsnayo o'nokotpo,

—Huadakda ịjjẹy opudạda huata'da nama'da mo'tinopọika'ne. ¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? 19 Men huakupe gobierno huairitaj yokdik yạ'ịka'. Men'tiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok.

Ken denario huakupe e'yokte 20 Jesús o'tiahuaydepo,

—¿Huakupete be'ed huakok yạ'ẹ? ¿Huakupete be'ed huadik e'madoya' yạ'ẹ? —Jesúsa o'mana'uy.

21 —Romano gobierno huairien huakok huadikere ọ'ẹ. —Jesústaj o'nona'uy.

—Gobiernoen ẹ'huạẹ' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen ẹ'huạẹ' yạg'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

22 Kenpa' on'pẹẹdepo, kenpihuay, 'urua'da oa' on'nopọẹpo Jesústaj o'nokhua'uy.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik yạ'neapet? (Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 Saduceo huamanmadika'eria aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' ọ'neapo on'batia'pakika'uy. Kenme'noete Saduceoa Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

24 —"Huabokerek e'tọẹpakada huasi'po tọẹhuedạda e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj tọẹpakdik ọ'ẹpo huama'buykudaktaj huasi'po kanigtọẹ'." Moisésa a'nenda o'mana'uyate. 25 Ken oro'ere siete huama'buy ọ'nuy. Huakkurueria o'tọẹpakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' huasi'po tọẹhue'ada okbuey'uy. Nog huama'buya ekbuey ayhuataj o'tọẹpakuy. 26 Konigti huakkuruerien ayhua o'tọẹpo huasi'po tọẹhue'ada okbuey'uy. Konigti aya'ada huama'buy ọgka'uy. Aya'da huama'buya huakkuruerien ayhuataj on'tọẹpakdepo on'timabuey'uy. Sietea' huama'bueya ayhuataj on'tọẹpakdepo on'mabuey'uy. 27 Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. 28 ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huạtọẹạ'taj yạ'ẹạpet? Aya'ada huama'buya on'tọẹ'uy, huamanmadika'eri. —Saduceoa Jesústaj o'nona'uy.

29 —Opud Apagba' nopo̲e̲hue'da mo'e̲ne. Kenpa'ti Dios teyda o̲'e̲ oknopo̲e̲hue'da
mo'e̲po nama'da mo'nopo̲ika'ne. 30 Aratbut on'bueydepo onte'ti kubarakya'
on'noyhuaddepo to̲e̲pakhue'dik o̲'neapo kenpa'ti hua̲yo̲bu kato̲e̲pake'po bayokhue'dik
o̲'neapo. Aratbut kubarakya' onte'ti on'noyhuaddepo konig Diosen huata'moneri
kurudyo̲ o̲'ne konigti o̲'neapo. Diosen huata'moneri to̲e̲pakhue' o̲'nika'. 31 Aratbut
kubarakya' onte'ti on'manoyhuadapo nopo̲e̲'dik mo'e̲ne. Apagba'te Diosa kenpa'
oa'uyate. Moisésenba'te konig bo'tiahuayika'. 32 "Abrahamen Dios i̲jje̲y. Isaacen Dios
i̲jje̲y. Jacoben Dios i̲jje̲y." Diosa oa'uyate. Kenpa' ea'te inomey huabokerek a'nenda
on'bueyon'uyate. Diosere on'noeonhuahuika'. E'bueyen Dios ehue'da o̲'e̲. Dios aratbut
huanoika'erien Dios o̲'e̲. —Jesúsa o'mana'uy.
33 Jesústaj on'pe̲e̲depo 'urua'nada oa' huakka'ada aratbuta on'tinopo̲e̲'uy.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpe̲e̲po kika'dik ya̲'e̲.
(Mr. 12.28-34)

34-36 Jesúsa 'urua'da oa'nok Saduceo aratbut onte'ti onahue' o̲'nuy Jesústaj. Kenpa'
fariseo huamanmadika'eria on'nopoendepo o̲gkupopakpo Jesúsa nama'da yaa'apetpi'
¿katea' ona'dik o̲'e̲a̲po? On'nopo̲e̲po,
—¿Diosen e'mana' menata hueretda inigpe̲e̲po kika'dik ya̲'e̲, Huamanmadika'eri? —
Fariseo huamanmadika'eria Jesústaj ona'uy.
37 —"Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj
di' yanika'. Hua̲so̲'a̲beta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanoki̲re̲ga̲beta'
huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopo̲ika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'."
38 Kenda Diosen hueretda e'mana' i'nigpe̲ika'po kika'dik o̲'e̲. Huakkuruda kenda
e'mana' o̲'e̲. 39 Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o̲'e̲. "Konig huata' di'da mo'i̲ka'ne
konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'." 40 Kenda ijja'nig Moisésen e'mana'pi' konigti
aya'da o̲'e̲. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri e'manmadika'pi' konigti aya'da o̲'e̲. —
Jesúsa o'mana'uy.

¿Be'ed adhuea' huayayo o̲'e̲ Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 Fariseo huamanmadika'eri Jesústaj e̲gkupopakte,
42 —¿Cristotaj katia' mo'tinopo̲e̲'? ¿Be'ed adhuea' huayayo o̲'e̲? —Jesúsa o'mana'uy.
—Daviden adhuea' huayayo o̲'e̲. —Jesústaj o'nona'uy.
43 —Davidtaj Diosen Noki̲re̲ga̲ o'nopo'to̲e̲denok, "Cristo do'hued Huairi me'ta̲e̲ne."
¿Mena'po Davida kenpa' yaa'uyate?
44 "Doere teyda yamana'ika'. Aya'da o̲'nen taka' oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'erikon nogoka'da
huaboa'da ontaj nigpe̲ika'dik o̲'neapo." Do'hued Huairi Cristotaj Diosa ona'uy,
a'nennada Davida oa'uyate.
45 "¿Do'hued Huairi Cristo o̲'e̲," David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa'
e̲'dik ya̲'e̲? —Jesúsa o'mana'uy.
46 Fariseo on'pe̲e̲depo konig a'tokhue'dikda o̲'nepo kate ona'dik o̲'e̲ nopo̲e̲hue'da
o̲'nuy. Ona'ti onahue' o̲'nuy.

23

Fariseo huamanmadika'eritaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuy.
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

1 Huakka' aratbut Jesústaj en'tikupopakte kenpa'ti Jesúsen huanigpe̲ika'eribeta'
o̲'nenok aya'tada Jesúsa o'mana'po:
2 —Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere
Moisésenba' manmadika'dik o̲'nika'apo. 3 Konige̲po kenomeytaj yan'manigpe̲ika'

kenpa'ti kenda ka'dik ena'te kennayo yag'kikati'. Konig huamanmadika'eria ogkika'nignayo kikahue' yanikati'. Kenda on'manika'nignayo kikahue' o'nepo dakhue'da ogkika'. 4 Nogda nogda huakka'da yag'kika' opudtaj mona'ika'nig'a. Aya'da menpa' kikahue'dik mo'ene. Huamanmadika'erianayo kenda on'mana'ika'nig'a katepi' sigpi' kahue'dikda o'nika'. 5 Aratbuta men'tiahuaye'po huamanmadika'eria aya'da ogkika'. Aratbuta men'tiahuaye'po Apagba'si'po huanoyte on'beta'ika' kenpa'ti hua'opite on'beta'ika'. Kenpa'ti aratbuta men'tiahuaye'po huabidada ogkubogpiokdea'ika' huaoktaj. 6 Fiesta aypo e'bape'nayo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika' kenpa'ti judíoen huaitake' jakyo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. 7 Huakka' jak eretnopoyo e'huae'te, "I'tiak huairi," kenpa'ti "I'tiak huamanmadika'eri," ena'ta' on'eretpakika'. Apagba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri kenpa' e'peika'ta' on'eretpakika'.

8 "Huamanmadika'eri, menona'," manahue' yanika'. Aya'da huama'buy mo'maene kenpa'ti nogtida Huamanmadika'eri mo'taene. Cristoyo'da mo'taene. 9 Kenpa'ti in huadariyo nogbokerektaj "pag," manahue' yanika'. Nogtida Pag mo'taene. Kurudyo o'e. 10 "Huairi menona'," manahue' yanika' Cristoyo'da Huairi o'enok. 11 Nogtaj huabatihuapoke'eri ke'na opuden huairi o'ne. Huabatihuapoke'eritaj Diosa o'pak. 12 Kenomey "huairitone' ijjey," huata'da huatinopoe'eri ehue'dikda o'neapo. Kenomey "huairi ehue'da ijjey," huanopoe'eria konig huairi o'neapo.

13 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopoe'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Nama'da huanopoe'eri mo'ika'ne. Dakhuea'da bo'kika'nok aratbut Diosensi'po ee'ta' e'pakada Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Opudkon Diosensi'po ehue'dik mo'eapo.

14 Moisésenba' huamanmadika'eri Fariseo huamanmadika'eriere opud pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Nama'da mo'manopoea'ika'ne. Ayhuataj huakka' huakupe dehuea' nama'da mona'po ayhuataj huid jak katepi' en'tae' mo'bakkay'ika'ne, nogok aratbut e'tiahuayte Diostaj ijhue'nada bo'tiona'pakika'ne. Nama'da bo'kika'ne. Ke'poda Diosa castiga mogka'apone.

15 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Nama'da mo'manopoea'ika'ne. Nama'da huaka'eri mo'ene. Opuden e'manmadika'taj nogtia' kanopo'kore' opudtaj mo'nigpeike'po nogta'tipi' bo'ukonhuahua'po diga'da bo'hua'udhuahua'po. Huadarite kenpa'ti e'pogte bidteda bo'hua'udhuahua'po. Nogtiada o'peedepo e'nopo'korea'de' konig opud dakhue'da mo'ene ke'nanayo dakhue'nanada o'yahueapo.

16 "Diosen jaka meknopoenok katepi' Diosenpi' ijkika'apoy buttida ijjay." Be'api' kenpa' ea'ada kahue'dik e'eada oa'. "Diosen jak oro huakupea meknopoenok katepi' ijkika'apoy buttida ijjay." Be'api' ea'nayo kenda ka'dik mo'ene. Opuda nama'da boa'ika'ne. Opud huamanmadika'eri ekpobiga huabatohua'erionig pai'da mo'nopo'eapone. 17 Nama'da mo'nopoika'ne. Ekpobigonig mo'ene. Diostaj oknopoehue' mo'ene. Diosen jak o'enok oroa e'tihuit Diostaj 'uruda o'e. Diosen jaktanayo Diosa huaka' o'pak. 18 "Ijka'apoy, buttida ijjay. Diosen 'uhuataj e'nigbakpaka kutopa meknopoene," kenda ea'ada kahue' mo'ika'ne. "Ijka'apoy, buttida ijjay. 'Uhuataj e'nigbakpaka kutopate 'uhua o'huedpo meknopoene ea'nayo ka'dik mo'ene." Opuda nama'da boa'ika'ne 19 Konig huakpobigonig Diostaj oknopoehue' mo'ika'ne. Diosen kutopa o'enok 'uhua Diostaj huadak o'e. Kutopatanayo Diosa huakka' o'pak. 20 Ijka'apoy, kutopa meknopoene buttida ijjay ea'nayo kutopayo'da oknopoehue' mo'ene. Kutopa 'uhuaerea moknopoene. Ka'dik mo'ene. 21 Kenpa'ti Diosen jaka meknopoenok ijka'apoy ea'nayo ka'dik mo'ene. Dios jakyo o'ika'. 22 Kenpa'ti kenda ijka'aponig,

kurudapi' meknopoene buttida ijjay. Kenpa' ea'nayo Diosen huahuada Diosakon moknopoenok kenda ka'dik mo'ene.

23 Opud Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere Apagba' huakka' mo'nopoenig'a nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Opud pai'da mo'nopo'eapone. Menta anís cominoere aypo huatokbuk Diostaj sig sig bo'yokika'nig'a Diosen e'manmadika' kenda Dios huakka' o'pak kennayo kahue' mo'ika'ne. Opudnayo butukda huadik kikahue' mo'ene. Nog aratbuttaj matinepahuihue' mo'ika'ne. Kenpa'ti Diostaj oknopoehue'da mo'ika'ne. Aya' Diosen 'uru e'manmadika' kika'dik mo'epo, nogomeytaj butuk huadikyo' kika'dik mo'epo, aya'tada yan'matinepahuika'po, kenpa'ti aypo huatokbukkon Diostaj yokdik mo'ika'apone. 24 Kenda Diosa pakhue' o'ika'nig bo'kika'ne. Kenda Diosa huakka' o'pak opudnayo kahue' mo'ika'ne. Opud konig ekpobiga e'batohua'nig mo'ika'ne.

25 Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopoe'po kenda bo'eretpakika'. Huaso'tayo'da bo'koyoa'ika'ne. Huanopo'nayo dakhue'nopo'nada mo'ika'po huakka'tada katetapi' bo'eretpakika'po kenpa'ti mo'bakkay'ika'ne. 26 Fariseo Diostaj konig ekpobigonig mo'ika'ne. Konig vaso huakiregpenkon koyodik mo'ika'ne, ken konig e'nopo'koyoa' yanika'. Huakkuruda nopo'koyoa'dik mo'ene. Mo'nopo'koyoa'depo huaso'kon 'uruda o'eapo.

27 Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. 'Uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbut opudtaj men'tinopoe'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Konig kubaraktone'onig mo'ene. Huid huanokbettaj yereda e'tihuitde'te 'uruda e'eada sorokya'nayo pagda o'epo e'bueyen hua'ay huakka'da o'nika'. 28 Ken konig mo'ika'ne. Opuden huaso' 'uruda mo'enig'a dakhue'nopo' mo'ika'po kenpa'da nama'da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'ne.

29 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere pai'nada mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Aratbuta men'tinopoe'po nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Apagba' huamanbatia'pakerikudaken kubarakta' konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'nig'a. Kenpa'ti huadak huaka'erien kubarak huanokbet 'urua'da boto'kika'nig'a. 30 "Oro'en adhueya'pane'kudaka Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakika'uy. Oro' kenoka' e'e'nayo batiarakahue' o'eay'uyyet." Opuda nama'da mo'mana'ika'ne. 31 Diosen huamanbatia'pakeritaj oro'en huaoj on'batiaraka'uyate. Opuda huata'da bo'huaa'ika'ne. 32 Kenda opuden huaoj huaboa'da ogkika'uyatenig kenpa'da yagka'po yan'batikti'.

33 Opud konig bihui mo'ene. Konig bihuien aratbut mo'ene. Nama'da huaa'eri mo'ika'ne. Kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'po kenpa'da ta'akyo mo'eonhuahuikapone. 34 Opudtaj Diosen huamanbatia'pakeritaj ijmata'mona'apoy. Diosen huanopoe'eritaj ijmata'mona'apoy. Kenpa'ti huadak hua'a huamanmadika'eritaj ijnigta'mona'apoy. Dakhue'da mo'epo opuda sue'da huakka'mon mo'baarakapone. Hueypa cruzte nogtaj mo'baarakapone. Nogtaj opuden huaitake' jakya' huiyokbiada mo'mabitbitapone. Nogtaj huakka' jakyo nog huakka' jakyo mo'bahuahua'po dakhue'ada mo'magka'apone. 35 Konig opud judío aratbuten adhuea'pane' huairi dakhuea'da mo'nigkika'uyatenok opudomeyakon konigti bo'kika'. Huakkuru mo'diaypo Abeltaj o'darakuyate. Abel 'urua'da Diostaj o'nigpeika'uyate. Nogok nogda nogda Diosen huamanbatia'pakeritaj on'huadiaypo o'darakuyate. Ta'pote Zacarías Berequíasensi'potaj Diosen jak kuruta' o'darakuyate. 36 Opuden adhuea'pane' dakhuea'da mo'nigkika'uynok opudkon dakhuea'da bo'kika'nok Diosa diga'da castiga mogka'apone, buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj ighua'nanada o'mana'uy.

Jerusalén huakka' jakyo huaeritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.
(Lc. 13.34-35)

37 —Opud Jerusalén huakka' jakyo huaẹ'eritaj di' o̱'nika'nig'a. Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti Diosen huata'mona'eritaj opuda̱ mo'batiarakika'uyate kenpa'ti a'arakya'po huida̱ mo'bapa'ea'uyate. Konig huatahuaj huaye̱a̱ huasi'potaj okajpea o'batioka'ika' konigti menigaa' opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakika'uynig'a opudnayo konig Diosensi'po e̱e̱'ta' pakhue' mo'i̱ka'uyne. 38 Opudomeytaj Diosa bokhua'nede. Opuden huakka' jaktaj Diosa onte'ti tiokahue' mo'e̱a̱po. Jak ehue'da o̱'ta̱e̱a̱pone. 39 Onte'ti do'taj tiahuayhue' o̱'neonhuahua'apone. Kenoka' "Kentaj Diosa o'ta'mona'uyate 'urunanada o̱'e̱. Kentaj o'paki." Opudomeya̱ eade'te onte'ti do'taj on'tiahuayapone, ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.

24

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o̱'e̱a̱po.
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Diosen jakya' Jesúsa o̱'o̱ro̱kdepo jak kurute e'huae'te, "Diosen huakka' jak yatiahuay', 'uruda o̱'e̱." Oro'a Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria Jesústaj ona'uy.

2 —In huid jak bo'tiahuaydenigtaj nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o̱'e̱a̱po. Diosen jak ehue'da o̱'e̱a̱po. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Cristo onte'ti tiakhued e̱e̱'ted kenpa'ti kene'hua̱ya̱' huame'noe tiakhued e̱e̱'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopo̱e̱a̱'uyate.
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Ken Olivos ote'yo o'hua'de'uy Jesús e'huadte oroayo'da kentaj o'huahua'po ona'po:

—¿Menoka' Diosen huid jak yansakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'hua̱ya̱' huame'noe menoka' ya̱'e̱a̱pet? ¿Oro'omey a'nopo̱e̱ya'po kate huakkuru o'tiahuayapet? —Jesústaj ona'uy.

4 —Keyoj, huakka'ada opudtaj nama'da ena'te pe̱e̱hue' yanikati'. 5 Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. "Cristo i̱jje̱y." Nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpe̱e̱a̱po. 6 Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'hua̱ya̱' huame'noe tiakhued e̱e̱'ted. 7 Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakeonhuahua'apet. Diga̱'da yan'barakeonhua'apet. Nogya̱' nogya̱' aratbut aypobayo' o̱'nepo yan'mabueyonhua'apet, huakka'da dakhue'da yan'mamaeapet, kenpa'ti nogbaya' nogbaya' huadari ya̱'i̱ye̱ga̱pet. 8 Kenpa' huaboa' dakhuea'da o̱'e̱depo pai'nanada yan'nopo'e̱a̱pet.

9 Nogok do'taj moknopo̱i̱ka'nok opudtaj diga̱'da mogka'apet. Opudtaj bo'arakapet. Nogba nogbaya' huabada opud huaknopo̱e̱'eritaj bo'huadiayika'apet. 10 Kenoka' huakka'ada yanoknopo̱e̱batikapet. Nog huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea'da yan'magka'apet yan'bakude̱a̱'apet kenpa'ti huayahuaya yan'bahuatitotia'keapet. 11 Kenpa'ti huakka'da huamanbatia'pakeri ya̱'neapet. Diosen huamanmadika'eri i̱jje̱y nama'da yada'apet. Kenpa' on'mona'nok huakka'ada nama'da yanoknopo̱e̱a̱pet. Ona'ti Diostaj pakhue' ya̱'neapet. 12 Diga̱'da dakhuea' on'magka'aponok huaknopo̱e̱'eria di' on'maepo sigda sigda yan'batikapet. Onte'ti nog huaknopo̱e̱'eritaj huayahuaya suepi' di' yan'maeapet. 13 Kenomey Diostaj daka'da on'nigpe̱e̱po o'noknopoeonhuahuika'po batikhue'da huayahuaya di' on'mae'ika'nignayo on'bueydepo batikhue'da onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. 14 Konig ijmanmadika'nig, Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri Diosensi'po ya̱'neapet. Kenda nogbaya' nogbaya' huabada yan'manbatia'pakika'apet. Aya'ada yan'mape̱a̱pet. Aya'ada en'mape̱e̱deika'te kene'hua̱ya̱' huame'noe ya̱'e̱a̱pet.

15 Kenda Diostaj konig ta̱hui̱re̱gnanada o̱'e̱po Diosen jakyo ya̱'e̱a̱pet. Daniela a'nenda o'madoya'uyate. Yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. Kenda Diosen jakyo e̱'e̱de'te yan'tiahuaydepo 16 aya'da aratbut Judea huadaribayo o̱'nepo ote'yon i̱da

ken'mamone'. 17 Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute opud ee'nayo jakyo katepi' mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Idada yan'mamonti'. 18 Kenomey ta'bayo o'nepo jakyo huaoktaj a'etuya'po kumejhue' yane'. Idada yan'mamonti'. 19 Ettone' bogdakhue' ya'nepo kenpa'ti ettone' yobed yan'toepo on'minognok ida monhue'dik o'nenok kenomeytaj dakhue'nanada ya'eapet. Pai'da yan'nopo'eapet. 20 Yan'tiona'pakikati'. Huahui'okpi' uu'ok ee'tepi' monhue'dikpi' a'eya'po, okmapie'ahuaddikte monhue'dikpi' a'eya'po, yan'tiona'pakikati'. 21 Huakka'nada pai'da yan'nopo'eonhuahua'apetnok. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. A'nenda sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa'ti nogok onte'ti sue'da dakhue'mon yan'nopo'eapet. 22 Aya'ada mabueyhue'dik ka'ne'po kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj Diosa o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet. Konigepo yan'tiona'pakikati'.

23 Kenoka' pai'da e'nopo'unhuahuade'te "Yan'tiahuay' in Cristo o'e." "Yan'tiahuay' ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. 24 Nogok "Cristo ijjey," huabok-erekapi' nama'da yan'mana'apet. Noga "Diosen huamanbatia'pakeri ijjey," nama'da nogok nogok yan'mana'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig yagka'apet kenpa'ti yan'bayarea'apet. 25 Nama'da huaa'eria nama'da yan'batia'pakapet. Nama'da huaa'eri tiakhued daka'da opudtaj on'nopoeaa'ne. 26 "Aratbut ehue' e'nahue'yo Cristo o'e." Aratbuta e'na'nayo huahue' yaneti'. "Iyo Cristo o'e jakyo." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. 27 Konig ojbedtone' adteda kurudya' e'eypak o'huaika' aya'ada aratbuta nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayika'. Ken konig do onte'ti e'tiakte aratbut nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayapet. Do'taj Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. 28 Huaso' o'bueypo ida pagda o'e. Matuk ida on'batiakika'. Konigti nogok aratbut dakhuea'da ogkika'deaponok doere Diosen huata'moneriere ijhuarakapoy. Dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy.

In konig ijtiakapoy Jesúsa o'batia'pakuyate.
(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Kenoka' pai'da en'nopo'unhuahuade'te diga' e'magkadhuahua' en'batikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puug jeyhue'da ya'eapet. Kurudya' siokpo yakahuaapet. Kurudyo huae'eri huairinig yan'kiriga'apet. 30 Kenoka' kurudyo do Diosen Huasi'pota' bo'tiahuayapet, 'urua'nanada ee'te aya'ada bo'tiahuayapet. Diostaj dakhue'da ogkika'po on'manokotdepo on'mame'pukpo diga'da on'bahuikapo. Do e'tiakte bo'tiahuayapet. Teynanada ijjepo 'urunanada ijjepo ijhuarakapoy. 31 'Utta'da huato'ka'pu' e'to'ka'te do'hued huata'moneri ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da on'bakupopaka'apo.

32 Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopoe'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakonyak mo'nopoika'. 33 Kenda kenpa' huaboda ijmanay e'ede'te opud bo'tiahuaydepo kurudya' o'tiakdeapo nopoe'dik mo'ene. 34 Aya' opud aratbut bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataj ke'poda mogka'apet. 35 Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Huadari batikdik kurud batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.

36 Ken huame'noe o'tiakapo kente niokpo e'huadte aya'ada be'api' nopoehue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopoehue' o'ne. Do, Diosen Huasi'po itipi' nopoehue' ijjey. Apag Diosayo'da o'nopoe.

37 Konig a'nenda Noékudak ee'te aratbut huahue e'pogtaj onmabohue' o'nuy. Do e'tiakte konigti o'eapo. Aratbut do'taj onmaboikahue' o'neapo. 38 A'nenda Noé e'noete huekurutone' tiakhued ee'ted aratbut on'bapeika', on'mamay'ika', on'toepakika',

kenpa'da o̲gkika'uy. Diostaj nopo'koreahue'da Noéomey kusi'petone'yo e̲gkudde'te
39 kenpa'ti hue̲kurutone' o'tiakapo oknopo̲e̲hue' o̲'nuy. E'tiakte enta'kotde'te huaboa'da
on'nokotuyate. Kenoka' hue̲kurua aya'da o'batohua'uyate. Do e'tiakte konigti
ya̲'neapet. 40 Do e'tiakte ta'bayo botta' huabokerek ya̲'neapet. Diosen huata'moneria
nogtatida yanoktohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet. 41 Botta' ettone'a̲ yan'batarua'apet.
Diosen huata'moneria nogtatida yan'tohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet.
42 Kenoka' do opuden Huairi o'tiakdeapo nopo̲e̲hue' mo'e̲po, daka' e̲kpo̲e̲' menigikati'
opuda̲nayo. 43 Jak huata̲e̲'eri e'tayte huabere'eri a'bereya'po on'tiakika'. Ken ho-
rate huabere'eri o'tiakapo jak huata̲e̲'eri e'nopo̲e̲'nayo tayhue' o̲'e̲po huabere'eritaj
o'mabonok berehue'dik o̲'e̲a̲po. 44 Konigti opud kenpa'ti do'taj daka' maboika'dik
mo'ika'ne. Kenoka' Huairi o'tiakapo nopo̲e̲hue' e̲'ne'te ijtiakapoy.

Huairien huanaba' huamato̲e̲'eri daka' huakika'eri konig o̲'ne. Huairien huanaba' huamato̲e̲'eri daka' kikahue' hua̲e̲'eri konig o̲'ne.
(Lc. 12.41-48)
45 Huaknopo̲e̲'eritaj 'urua'nanada huatamato̲e̲'erita' Diosa o'pakika'. 'Urua'nanada
huatamato̲e̲'eria huaknopo̲e̲'eritaj daka' on'manmadikika' kenpa'ti daka' on'mato̲ika'.
46 Do e'tiakte huatamato̲e̲'eri daka'da on'nigpe̲ika'po huadakda e'manmadikika'nayo
kenpa'ti 'uruda nog huaknopo̲e̲'eritaj e'tihuapokika'nayo durugda o̲'neapo. 47 Daka'da
Diosen o̲gkika'po aya'da Diosen e'tamae' on'to̲ika'apo. 48 Do'hued huairi ijhue'da ya̲'e̲po
yatiakapet nama'da e'nopo̲e̲'nayo kenpa'ti 49 Diosen huaknopo̲e̲'eritaj e'mabitbitnayo
kenpa'ti sine' huakkuda̲'eriere e'bape'ika'nayo kenpa'ti kenomeyere e'mamay'ika'nayo
50 kenoka' Huairitaj mabohue' ene'te ijtiakapoy. Kenme'noete nopo̲e̲hue' e̲e̲'te ijti-
akapoy. 51 Kenomeytaj diga̲'da o'nogka'apone. Nama'da huaa'eri dakhuea'da o̲'nenok
kenomeyere o'nogka'apone. Ke̲yo̲da aratbut pai'da on'nopo'ika' kenpa'ti diga̲'da
on'bahuikika' ke̲yo̲ kenomeytaj ijmaenapoy.

25

Diez mune'yo̲ konig o̲gka'uyate.
1 Konig Dios Huairien hueretda huanigpe̲ika'eri, Dios Huairiensi'po o̲'nepo daka'
e̲kpo̲e̲' on'nigonhuahuika'depo durugda Diosyo on'bakudapo. Ken konig o̲'e̲ ijman-
batia'pakapoy. Konig opud judío aratbut o̲gkika' huabokerek a'to̲e̲pakya'po sikyo
hua̲to̲e̲ ae'ya'po o'tiakapo. Kentaj a'deatuya'po diez mune'yo̲a̲ sikyo on'huahua'uy.
Huasihuaj huakjeysi'po o'nonto̲e̲'e̲po on'huahua'uy. Mune'yo̲ konig Jesúsen hua-
knopo̲e̲'eri o̲'ne. 2 Huabaniga̲' daka' nopo̲e̲hue'ada o̲'nuy. Nog huabaniga̲' daka'da
on'nopo̲e̲po huadakda o̲gkika'uy. 3 Daka' manopo̲e̲' ehue'ada mune'yo̲ sue'da huasihuaj
o'nontohua'uy. Nog huasihuaj ontohuaehue' o̲'nuyate. 4 Nog mune'yo̲a̲nayo nog
huasihuaj o'nontohuae'uyate. Diosen Noki̲rega̲ o'manopo'to̲ika'nok Diosen 'urua'da
o̲gkika'po huabokerektaj ke̲yo̲da on'nigu̲yate. Huasihuaj konig Diosen Noki̲reg o̲'e̲.
5 Huabokerek a'to̲e̲pakya'po ijhue'ta'da o'tiaknok aya'da o'nokbatai'uyate. 6 Ken
sikyo nopoka' "Ken huabokerek a'to̲e̲pakya'po o'tiakde. Kentaj yan'dej." 'Utta'da
aya'ada on'pe̲e̲de'uyate. 7 Aya'ada mune'yo̲ on'mamabo'uyate. Huakjeysi'potaj
a'bakpakaya'po o̲gka'uyate. 8 Daka' manopo̲e̲' ehue'ada hua̲e̲'eria mune'yo̲ nog
mune'yo̲taj on'mana'po: "Sue'da huasihuaj beyok. Oro'en huakjey o'bakayde."
On'mana'uyate. 9 "Keje' sue'da mo'ta̲ene. Yokhue'dik o̲'nene. Huabahuaya'erite
yanhua'. Ke̲yo̲ ya̲'detu'." Daka'da huanopo̲e̲'eri mune'yo̲a̲ on'mana'uyate. 10 Nog
huabaniga̲' daka' nopo̲e̲hue'ada hua̲e̲'eri mune'yo̲ huasihuate enhuade'te huabok-
erekakon o'tiakuy. Ke'na a'to̲e̲pakya'po o'tiakuy. Kenere huabaniga̲' mune'yo̲
Diosen Noki̲rega̲ o'manopo'to̲ika'nok daka'da Diostaj on'nigpe̲ika'po jakyo e'to̲e̲pak
fiestate on'kuduyate. On'kuddepo akbogpe o'nokhuikuy. 11 A'timon huabaniga̲' daka'

nopo̱e̱hue'ada hua̱e̱'eri mune'yo̱ on'tiakuy. "Monigokhuike', Huairi." O'nona'uynig'a.
12 "Opudtaj o̱ki̱e̱hue' o̱'nene. Buttida ijjay." Huairia o'mana'uy. Ken konig ya̱'e̱a̱pet. —
Jesúsa o'manbatia'pakuy.
13 —Konige̱po Diosen daka'da ya̱g'kikati'. Batikhue'da do e'tiakapote e̱kpo̱e̱' yanikati'.
—Jesúsa mona'uyne.

Huairien huadak huanigpe̱e̱'eria huairien huakupe daka' o̱'ta̱e̱po nog huakupe gana o'taka'apo. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

14 —Konig Dios Huairien hueretda huanigpe̱i̱ka'eri, Dios Huairiensi'po o̱'nepo
kiriga̱yo̱' Diosen o̱gkika'. Konig huairi huanaba' o'mato̱e̱po nogbayo a'ti o'hua'depo
huanaba'taj ke'nen huakupe o'baktoyoke'uyate. Gana men'takadhuahue'po
o'baktoyoke'uyate.
15 Nogtatida huabaniga̱' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj botta' mil huakupe
oktoyokuyate. Nogtaj nogtida mil huakupe oktoyokuyate. Konig gana men'take'po
huakka' huanopo̱e̱'eritaj huakka'mon o'baktoyokuyate. Sue'da huanopo̱e̱'eritaj
huakkahue' o'baktoyokuyate. O'bayokdepo nogbayo o'bakhua'uyate. 16 Ke'na huanaba'
huabaniga̱' mil huakupe o'edepo nogok nogok o'bae' kenpa'ti o'bahuaya'. Daka'da
o'kika'depo nog huabaniga̱' mil huakupe o̱'i̱taka'uyate. 17 Konigti o'ka'po noga̱ botta'
mil o'to̱e̱po nog botta' mil huakupe o̱'i̱taka'uyate. 18 Kennayo nogtida mil o'edepo
sorokyo o'ma'i̱re̱ga̱'uyate.
19 Huairi ijhue'da o̱'e̱depo onte'ti o'tiakuyate. "Yan'tiak." Huakupe huato̱e̱'eritaj
o'mana'po en'tiakte, "Men do'hued huakupe mo'to̱e̱," o'mana'uyate. 20 Ke'na huaban-
iga̱' mil huakupe oe'uy huakkuru o'huatiakuy. Huairitaj botbaniga̱' mil huakupekon
o'tabahua'uyate. "Huabaniga̱' mil huakupe bekuyne. Nog huabaniga̱' mil i̱ji̱taka'mey.
In botbaniga̱' mil huakupe i'tamaene, Huairi." Ona'uyate. 21 "Huadakda huanaba'
o̱'ta̱e̱ne o̱'na. Daka'da i'kika'nok. Batikhue'da i'kika'. Sue'da do'hued me'ta̱e̱me'nig'a
daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'ta̱e̱a̱pone. Doere i'durugpakapone."
Huairia ona'uy. 22 Noga̱kon huanaba' botta' mil huakupe oe'uyate huairite o'huatiakpo
"Botta' mil huakupe bektoyokuyne. Nog botta' mil huakupe i̱ji̱taka'mey. In botta'
botta' mil huakupe i'ta̱e̱ne, Huairi." Ke'na huanaba'a ona'uyate. 23 "Huadakda
huanaba' me'ta̱e̱ne. Daka'da i'kikate. Sue'da do'hued me'ta̱e̱me'nig'a daka'da
i'kika'tenok huakka'da do'hued me'ta̱e̱a̱pone. Doere i'durugpakapone." Huairia
ona'uy. 24 Ke'na nogtida mil huakupe oe'uy huairitaj o'huatiakdepo "O̱'na ba'tey
o̱'e̱pi', ijnopo̱e̱po o̱'nen huanaba' diga̱'da en'baa'tada aya'da i'bakbae'ika'. Huanaba'en
ehue'da o̱'e̱. Huakid batukehue'ada i'bakbakayika'. 25 Konige̱po ijme'pukpo o̱'nen
huakupe sorokyo ijmaire̱ga̱'uy. In o̱'nen i'ta̱e̱ne." Ken huanaba'a ona'uy. 26 "On
huanaba' dakhue'da i̱'e̱ne. Baahue' hua̱e̱'eri i̱'e̱ne. Do baahue'da o'bakbaika' kenpa'ti
batukhue' e̱'e̱ada huakid o'bakbaika' i'nopo̱e̱po 27 konige̱po do'hued huakupe bancoyo
e'kuda̱me'nayo do e'tiakde'te do'hued huakupe nogi̱ti huakupe men'tahuayetnig'a."
Huanaba'taj huairia ona'uyate. 28 Nogomey kenteda e̱'ne'te "Ken mil huakupe huan-
aba' o'to̱e̱ ya'nokkay'. Ke'na diez mil o'to̱e̱nigtaj yan'yok. 29 Aya'ada sue'da huakka'
on'to̱e̱po daka'da e'to̱i̱ka'nayo daka'da e'kika'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogi̱ti
o'bayokapo. Nogomey sue'da on'to̱e̱po daka'da to̱e̱hue' e̱e̱'nayo daka'da kikahue'
e̱e̱'nayo kenpa'ti nogda i̱takahue' e̱e̱'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da on'to̱e̱nigtaj
o'baktiparatapo. 30 Ken dakhue' huanaba'taj ke̱yo̱da sikki̱re̱gda o̱'i̱ka', ke̱yo̱da kenpa'da
pai'da on'nopo'i̱ka', ke̱yo̱da ya'nen'." Huairia o'mana'uyate. —Jesúsa ken konig
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Jesús Huairi onte'ti e'tiakde'te ke'nen hueretda huanigpe̱i̱ka'eritaj daka' o'baeapo. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritanayo Diosen castiga e'kadhuahuika'yo o'maenapo.

31 —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Nogok do onte'ti ijtiakapoy. Onte'ti konig huairitone' 'urua'da ijjepo doere aya'da Diosen huata'moneriere o'tiakapoy. Kenoka' Dios Huairien 'urua'da huahuadte konig huamata'mona' huairi ijhuadapoy. 32 Aya'ada nogbayo nogbayo huaae'eria do'taj menhuatiakapone. Do'taj egkupopakte ijbaktie'ea'apoy. Konig oveja huatoe'eria ovejataj cabra 'uhua o'bakupopaka'ika' ken konig ijka'apoy. 33 Oveja konig Diosen huabaktie'ea'eri 'uruda Diosen hua'a huanigpee'eri do'hued huada'kopen ijkupopaka'apoy. Cabra konig Diosen huabaktie'ea'eri ehue'da nama'da huaka'eritaj do'hued ope'topen ijkupopaka'apoy. 34 Ijbakupopaka'depo do'hued huada'kopen huaae'eritaj "Yan'tiak. Opudtaj do'hued Apaga o'madurugpaka'uyate. Huadari kurud Diosa a'nenda o'ka'po do'huedsi'po o'neapo Diosa o'nopoe'uyate. Oyda Diosensi'po mo'ene. 35 Aypota' e'kusitokte aypo on'yokuyne. Maymaya' ea'te hue'ey on'yokuyne. Nogbayo e'huae'te huatay' on'yokuyne. 36 Yudtaj toehue' ee'te on'yokuyne. Dakhue', ee'te on'ta'huade'uyne. Huabakuda' jakyo ee'te do'taj on'ta'huade'uyne." Do Diosen Huairi huada'kopen huaae'eritaj ijmana'apoy. 37 "Menok kenpa' kahue' o'uy ontaj. O'na aypota' e'kusitokte aypo yokhue' o'uyne. Maymaya' ea'te hue'ey yokhue' o'uy. 38 O'na nogbayo e'huae'te oro'en jakyo kataye'po kudahue' o'uy. Yudtaj toehue' ee'te menok yokhue' o'uyne. 39 Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te on'taj ta'huadehue' o'uyne, Huairi." Huadak huaka'eria do'taj kenpa' boa'apone. 40 "Kenoka' inomey do'hued huama'buytaj bo'ka'uyate kenda do'taj hueretda bo'ka'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy.

41 Aratbut ope'topen Diosen huabaktie'ea'eri ehue' e'huaae'taj "Menokbahua'. Opudtaj Diosa diga' castiga magka'dik mo'eapone. Bakpak batikhue'da e'ika'yo yanhuati'. Ken ta'akyo castiga a'magkaya'po toto'taj kenpa'ti toto'en huata'moneritaj Diosa o'nigka'de. 42 Aypota' ee'tada yokhue' o'ne'uyne. Maymaya' ea'tada yokhue' o'ne'uyne. 43 Nogbayo e'huae'te huatay' yokhue' o'ne'uyne. Yudtaj toehue' ee'te yokhue' o'ne'uyne. Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te do'taj ta'huadehue' o'ne'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy. 44 "Ehue' ontaj e'kusitokte tiahuayhue'da maymaya' ea'te tiahuayhue'da o'na nogbayo e'huae'te kenpa'ti yudtaj toehue' ee'te kenpa'ti dakhue'da ee'te huabakuda' jakyo ee'te tiahuayhue' o'e'uyne. Konigepo ontaj tihuapokhue' o'e'uy, Huairi." Ope'topen huakupopakeria do'taj mona'apone. 45 "Inomey do'hued huama'buy do'hued huaknopoe'eri huairihue'da kenpa'ti konig pai'da e'ne'tada batihuapokhue'da mo'ika'uynok konigepo do'tada konig tihuapokhue' o'nuyne. Buttida ijjay." Ijmana'apoy. 46 Kenomey ope'topen huakupobo'eri Diosen castigayo kenpa'da o'nokbahua'apo. Kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Diosen 'uruda huakika'eri kenpa'da Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

26

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 Kenpa' aya'da Jesúsa oro'taj mona'depo nogdakon mona'po:

2 —Eme'tekenta' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'eapo, mo'nopoene. Do'taj cruzte kan'arake'po judío huairitaj nogbokereka'tida me'bahuaya'apone —Jesúsa mona'uyne.

3 Jesúsa kenpa' ea'te sacerdote, Moisésenba' huamanmadika'eri, judío huairitone', Caifás sacerdote huairien jak kurute on'kupopakuyate. 4 Keya' monig Jesústaj iregireg o'totiakapet kenpa'ti monig o'arakapet on'batia'pakuyate.

5 —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'eapone. —Judío huairia on'batia'pakuyate.

Ettone' 'uru'huiẹ̲a̲da huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uy.
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

6 E'si'dakseta' Simóntaj on'dikka'uyate. O'si'dakyare'uyate. Betania huakka' 7 jakyo Simónen jakyo Jesús ẹẹ'te ettone'a̲ Jesústaj o'huahua'po huid yerepu'te 'uru'huiẹda huasihuaj huakka'teda ẹẹ'tada o'tohua'uy. Jesús huabape' kutopate e'huadte 'uru'huiẹa̲da huasihuaj o'kutioy'uy. 8 Sue'ada Jesúsen huanigpei̲ka'eria e'kutioy on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda ẹẹ'tada nama'da injoy. 9 Onjoyhued ẹẹ'nayo huakka'teda bahuaya'dik huakupe pai'da aratbuttaj bayokdik o̲'ẹa̲y'nig'a. —Huanigpei̲ka'eria nopo̲ẹhue' o̲'nepo on'da'uy.

10 —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. 11 Opudere pai'da aratbut o̲'nika'apo. Donayo opudere ehue' i̲ji̲ka'apoy. 12 In huasihuaj be'tioyne do'hued hua̲so̲' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. 13 Do aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meya̲pi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o̲'nika'apo. —Jesúsa mona'uyne.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

14 Doce Jesúsen huata'moneri o̲'nepo nogtida Judas Iscariote e̲'ẹa̲da o'bakhua'uy. Judío sacerdote huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.

15 —¿Jesús opudtaj e'yoknayo meniga̲' huakupe do'taj yokdik o̲'ne? —Judasa sacerdote huairitaj o'mana'uy. Ken Judastaj treinta plata huakupe on'yokuyate. 16 Huaboa'da Jesústaj sacerdote huairitaj monig ijbayokapet Judasa o'nopo̲ẹ'uyate.

Kene'hua̲ya̲' Jesúsere on'bape'uyate.
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

17 Ken huame'noe judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ẹẹ' okkahuehue' fiesta huakkuru huame'noe o̲'u̲y. Oro' Jesústaj o'huahua'po,

—¿Meya̲' fiesta aypo manhuada̲'dik o̲'ẹa̲po? —Jesústaj ona'uy.

18 —Jerusalényo̲ yanhua'. Huabokerektaj bo'huahuayapet, "A'ti ijbueyapoy. O̲'nen jakyo do'hued huanigpei̲ka'eriere fiesta aypo o'bape'apoy. Huamanmadika'eria oa'." Ken huabokerektaj ya̲'nonati'. —Jesúsa mona'uyne.

19 Kenda Jesúsa mona'nig oro'a o'ka'po fiesta aypo o'manhuada̲'uy.

20 Esikde'te Jesús doce huanigpei̲ka'eriere kutopate o̲'ẹpo 21 o'bape'po,

—Judío huairia do'taj kadarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Buttida ijjay. —Oro'taj Jesúsa mona'uyne.

22 Ken huaboa'da suhue'nada o̲'u̲y oro'. Noga̲ noga̲ Jesústaj ona'po:

—Doapi' o'yokapetpi', Huairi. —Oro'a noga̲ noga̲ ona'uy.

23 —Ke'na doere aypo huabape'te o'bape'denig'a ke'nada judío huairitaj me'bahuaya'apone. 24 Konig Apagba'te oa'ika' do'taj o̲gka'aponiga̲ ke'na me'bahuaya'apone. Kentaj ke'ponada o̲'ẹa̲po. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poẹhue' e'u̲ynayo huadakda o̲'ẹa̲ynig'a. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

25 —Do'huapi' o'bahuaya'apetpi'. —Jesústaj Judasa nama'da ona'nig'a ke'na judío huairitaj o'yokapo.

—E̲ẹ' o̲'na o'bahuaya'apone. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

26 O'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, "dakiti Dios" oa'depo o'posakea'po oro'taj bo'yoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued hua̲so̲' o̲'ẹ. —Oro'taj mona'uyne. 27 A'timon vino huamai'pu' o'to̲ẹpo "dakiti Dios" ona'depo oro'taj bo'yokpo,

—Opud aya'ada yan'mai' 28 Do'hued mimi o̲'e̲. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Huaboa'da ijjay. Opudtaj a'nopo̲e̲aya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. 29 A'ti in vino mayhue' i̲ji̲ka'apoy. Nogok do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopo̲e̲'eria huaboa'da en'nigpe̲i̲kade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa mona'uyne.

"Jesústaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y." Ia'apone Pedro. Jesúsa ona'uy.
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 Diostaj e'batadi'kea'de' huakka' jak Jerusalénya̲' o'noro̲kdepo ote' Olivosyo sikyo o'hua'uy.

31 —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabirada̲pone. Do'taj o'nokmamonapone. "Oveja huamato̲e̲'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo." Apagba'te kenpa' oa'. 32 Nogok huakudaka'da e̲'e̲a̲da ijnoyhuaddeapoy Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. Opud ta'pota' bo'tiakapone. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

33 —Nogomey bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' i̲jje̲a̲poy. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

34 —Oyda in sikyo huatahuaj sipoghued "Jesústaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y." Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

35 —Ehue' onere bueydik e̲e̲'pi' "Jesústaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y," ahue' i̲jje̲a̲poy. —Pedroa ona'uy. Oro' Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria konigti aya'ada ona'uy.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

36 Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús oro' ke'nen huanigpe̲i̲ka'eriere o̲kye̲'uy.

—Inteda yan'bahuadti'. A̲yo̲ a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

37 Pedrotaj kenpa'ti Zebedeoen botta' huasi'po Juan Jacobotaj o'batohua'depo Jesús huaboa'da suhue'nanada o̲'e̲po kenpa'ti pai'nanada o'nopo'e̲po,

38 —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'e̲y. I̲yo̲da men'nige̲'. Doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

39 Ken Jesús nogi̲ti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

—Do pai'da nopo'e̲hue' ka̲e̲'po tihuapokdik e̲e̲'nayo konig do ijpaknig kahue' ya̲e̲'. Konig kenda on i'pakpo megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

40 Ken Pedromeytaj o'bahuahua'po en'batayte o'bahuahuay'uy.

—Nogoratipi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'e̲ne. 41 Nama'da kahue' a̲'e̲ya̲'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'e̲ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

42 Onte'ti a'tiona'pakya'po adyonda o'bakhua'uy.

—Do'huada pai'da e'nopo'e̲ta' pakhue' i̲jje̲y. Kenpa'ti e'bueyta' pakhue' i̲jje̲nok konig kenda on ipaknok bueydik a̲'e̲y', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakondepo 43 onte'ti huanigpe̲i̲ka'eritaj o'bahuatiakuy. Entayte o'bahuahuayato'uy. Taytaya' ijjay. Huakka' o'da'nok. 44 O'bakhua'depo bapa'a' o'tiona'pakuyate. Konigti o'tiona'pakuyate. 45 Ken o'tiona'pakondepo huanigpe̲i̲ka'eritaj o'bahuatiakpo,

—Oyiti̲e̲yo̲ yan'huedti', yan'tayti'. Oy dakhuea' huaka'eritaj do'taj men'bahuaya'ne. 46 Yan'mabo' monhua'. Ke'na men'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas o'tiakde'uy. Jesúsen doce huanigpe̲i̲ka'eri Judas nogtida o̲'u̲y. Judasere huakka'da on'batiakbedu̲yate. Sorotataen siroenpa noga̲ hue̲ypa on'totiakpo on'batiakbedu̲yate. Sacerdote huairi judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbedu̲yate.

48 —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eri
tiakhued o̲'e̲po o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie̲'po kenpa' o'mana'uyate.
49 Ken Judas Jesústaj o'huahuato'po,
—Ijtiaki, Huamanmadika'eri, —ona'depo o'buyukuy.
50 —¿Katete i'tiak huadi'? —Jesúsa ona'uy.
Nogomeya̲ Jesústaj on'ta'koyato' on'tohua'uy.
51 Ken nogtiada huanigpeika'eria siroenpa o'to̲e̲po sacerdote huairien huanaba'taj
o'pesodokteguy.
52 —Siro yakuda̲'. Kenomey kenpa'ti siroa o̲gka'po siroa mabueydik o̲'e̲apo.
53-54 Setenta mil Diosen huata'moneri sorotataj menigta'mona', pag. Oyedda
do'hued Apag Diostaj tiona'pakdik i̲jje̲ayetnig'a, kenda e'tiona'paknayo i̲dada
menigta'monayetnig'a inomey do'taj tohua'dik o̲'ne. Apagba'te oa'ika'nok kenpa'
tiona'pakhue'dik i̲jje̲y. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. 55 Kenoka' huakka' aratbuttaj:
—Konig huiyokda huabere'eritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika'. Konigti do'taj
on'huatiakbedne. Siroenpa mo'to̲e̲po hue̲ypa mo'to̲e̲po do'taj on'huatiakbedne.
¿Mena'po? Diosen jakyo aya'da huame'noe ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka'
do'taj tohuahue' o̲'nika'ne. 56 Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te menti-
madoya'uyate. Konigda opud do'taj ka'dik o̲'nene. —Jesúsa o'mana'uy. Eade'te oro'
Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj okmamon'uy.

Judío huairi e̲gkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 Caifáste on'tohua'uyate. Caifás sacerdote huairitone' o̲'i̲ka'uy. Caifásen jakyo aya'
judío huairi on'kupopakbedu̲y. 58 Pedronayo adteda Jesústaj o'ta'hua'uyate. Sacerdote
huairien kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo sorotataere o'huadonhua'po, Jesústaj
menpa' yanogka'apet o'nopo̲e̲po a'tiahuaya'po o'huadonhua'uyate.
59 Sacerdote huairiere huatone' huairiere kenpa'ti aya'da nog judío huairi
o̲gkupopakpo, "Jesúsa dakhuea'da o'ka'." "Jesúsa nama'da oa'." Be'api' kenpa'
a'huaaya'po o'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús
kabueye', ea'ta' o'deretpakuy. 60 Huakka'da nama'da huaa'eria da on'huaa'nig'a
"Dakhuea' o'kika', bueydik o̲'e̲." Ahue'dik o̲'nuy. Ta'pote botta' nama'da huaa'eria
on'huaa'po,
61 —"Diosen huid jaktone'taj sakdik i̲jje̲y. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik i̲jje̲y." Jesúsa
oa'uy. —Kenpa' nama'da huaa'eria on'huaa'uyate.
62 Kenoka' sacerdote huairi o'bodpo Jesústaj
—¿O̲'na menpa' baa'tokhue' i̲'e̲? ¿Kenda inomey ontaj bo'huaa'ne buttida menpa'
yada'? —Sacerdote huairia Jesústaj ona'uyate.
63 Jesúsnayo sohuata' a'tokhue'da o̲'u̲yate.
—Diosnayo o'noeonhuahuika'. Diosa mepeika'ne do'taj buttida ona'dik mo'e̲ne. ¿O̲'na
menpa' Cristo i̲'e̲? ¿Menpa' Diosen Huasi'po i̲'e̲? Mena'. —Sacerdote huairia ona'uyate.
64 —E̲e̲', Cristo i̲jje̲y. Diosen Huasi'po i̲jje̲y. Do'taj Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudyo̲
do'taj on'tiahuayapone. Dios teyda o̲'e̲. Ke'nen huada'kopen i̲jje̲po kurudya̲' e̲'si̲huiya̲'
e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa huairitaj o'mana'uyate.
65 Konig judío aratbuta o̲gkika'uyate on'diaypo yudtaj on'huisika'. Ke'na sacerdote
huairi Jesústaj o'pe̲e̲depo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate.
—In huabokereka Dios i̲jje̲y nama'da o'nopo̲e̲po dakhuea'da oa'. Nogi̲ti dakhuea'
huaa'eritaj e'pe̲e̲ta' pakhue' o̲'e̲y. Diostaj dakhuea'da oa'nigtaj opuda̲ mo'pe̲e̲ne.
66 ¿Menpa' mo'nopo̲e̲? —Sacerdote huairia nog judío huairitaj o'mana'uyate.
—Dakhuea'da oa'. Bueydik ka̲e̲'. —O'nona'uyate.

67 Jesúsen huakoktaj on'tisupue'uy kenpa'ti Jesústaj on'tuktukuy kenpa'ti Jesúsen
huakoktaj on'pebas'uy.
68 —¿Ontaj Diosa e'ta'monuy'nayo be'a huaboa'da betuktuk ke'na yaa'? —Jesústaj
o'nona'uyate.

"Jesústaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y." Pedroa bapa'a' oa'uyate.
(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)
69 Kenoka' jak kurute Pedro e'huadte mune'yo̲ huanaba'a o'huahua'depo,
—Jesús Galileayo hua̲e̲'eriere i'huae'ika'uyate. —Pedrotaj mune'yo̲a̲ ona'uyate.
70 Aya'ada enpe̲e̲'te,
—Ehue'. Katea' i'et nopo̲e̲hue' i̲jje̲y. —Pedroa oa'uyate.
71 E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te noga̲ ettone'a̲ o'tiahuaydepo,
—Jesús Nazareteriere ken kenpa'ti o'huae'ika'uyate. —Pedrotaj o'huaa'uyate.
72 —Ehue'. Kenbokerektaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y. Buttida ijjay Diosapi' o'nopo̲e̲. —Onte'ti
Pedroa oa'uyate.
73 A'timon nogomey meyo̲hue'da o̲'nepo Pedrotaj on'huatiakpo,
—Qo̲'na Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri i̲'e̲po konig Galilea hua̲e̲'erien hua'a ia'ne. —Pedrotaj
o'nona'uyate.
74 —Kentaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y. Buttida ijjay. Buttida ahue' e̲e̲'nayo dakhuea'da do'taj
ka̲gke'. —Pedroa o'mana'uyate.
Kenpa' ea'te huatahuaa o'sipogde'uyate. 75 E'sipogde'te "Oyda in sikyo huatahuaa
sipoghued, 'Jesústaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y,' bapa'a' ia'apo." Jesúsa mename'nig. Pedro
huaboa'da okkahuehue'da onte'ti o'noponpo o̲'o̲ro̲kdepo pai'nanada o'huikuyate.

27

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.
(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)
1 Emede'te monig Jesús bueydik o̲'e̲a̲po aya' sacerdote huairia aya' judío huatone'
huairia on'batia'pakdepo on'nopo̲e̲'uyate. 2 Jesústaj on'tinukupo on'tohua'po Poncio
Pilato Romano gobierno huairitaj on'yokuyate.

Judas o'buey'uyate.
3 Judas huakupete Jesústaj judío huairitaj o'bahuayame'te. Jesús bueydik o̲'e̲a̲po
Judas huaboa'da o'nopo̲e̲depo huaboa'da o'nopo'korea'uyate. Treinta plata huakupe
sacerdote huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj onte'ti a'batahuaya'po o'tohua'po,
4 —In huabokerek dakhuea' kahue' o̲'u̲y. Kenpa'da huadak o'kika'uy. Opuda̲
kan'arake'po on'yokme'ne. Kenpa' ijka'po dakhuea'da ijka'mey. —Judasa huairitaj
o'mana'uyate.
—Kenda e'pe̲e̲ta' pakhue' o̲'e̲y oro'nayo. —Huairia Judastaj o'nona'uyate.
5 Diosen jakyo Judas plata huakupe barakte o'endepo o̲'o̲ro̲kuyate. O'hua'depo e'bia
o̲'hue̲renpitinukupo huata' o'oroa'po o'buey'uy.
6 Sacerdote huairi huakupe on'edepo,
—Huabokerektaj e'arak huakupe o̲'e̲nok Diosen huakupe huanto̲e̲'yo̲ in huakupe
kuda̲hue'dik o̲'e̲ne. —Huairia o̲da'uyate.
7 Nogok huayahuaya on'batia'pakpo,
—Mamasot huadari in huakupete mon'bake. Ke̲yo̲da esoeritayo'da bakubarakka'dik
o̲'nika'apo. —Huayahuaya on'batia'pakuyate. 8 Ken huakupe Jesústaj kan'arake'po
o'bahuaya'uynig ken huadari on'bake'uy. Mimi huadari o̲'e̲. Aratbuta
on'batia'pakika'apo. 9-10 Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Judío
Huairia konigda o̲gka'de'uy. "Ken treinta plata e'huatitotiak huakupe konig Dios

Huairia oa'uynig mamasot huadari yan'bakeapet." Jeremías o'madoya'uyate. Kenda judío huairi ogka'uyate.

Pilato gobierno huairitaj Jesúsa huakpote o'nigbo'uyate.
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

11 Kenoka' Pilato gobierno huairite Jesústaj on'tohua'depo,
—¿Judíoen gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa ona'uy Jesústaj.
—Ee' kenda ia' kenda ijjey. —Jesúsa ona'uy.
12 —Jesús dakhue'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'ka'. —Judío huairia Pilatotaj on'huaa'uynig'a. Jesúsanayo baa'tokhue' o'uy.
13 —Ontaj dakhuea'da bo'huaa'ne. O'na soata' i'ene. ¿Menpa' i'pee? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.
14 Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy. Pilato kenpihuay Jesústaj huakka' oknopoen'uy.

Jesústaj yan'arakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uy.
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

15 Ken fiestate gobierno huairia nogtatida huabakuda' jakyo huae'eritaj o'maoroka'ika'. Kentaj aratbuta o'noktie'ea' gobierno huairia o'oroka'ika'. 16 Kenoka' Barrabás huabakuda' jakyo o'uyate. Dakhuea'da huaka'eri o'e aya'ada on'nopoe'uy.
17 Huakka'da en'bakupopakde'te,
—¿Huabakuda' jakya' e'oroka ta' be'taj bo'pak Barrabástaj Jesústapi'? Jesús opuden Cristo o'e. —Pilatoa o'mana'uy.
18 Judío huairi Jesústaj digda on'huahuaypo menigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uy.
19 Kenoka' Pilato huairi apon huahuadte o'huadde "Jesús huadakda o'e. Bueydik o'e. Ahue' yae'. E'bayorokte kentaj pai'da yoknopo'unhuahuay." Pilatotaj behuaati' Pilatoen huatoea o'mana'uyate.
20 —"Barrabástaj yaoroka'. Jesústaj ya'darak." Pilatotaj ya'nona'. —Sacerdote huairia kenpa'ti huatone' huairia huakka' aratbut egkupopakte on'eretpakpo on'mana'uy.
21 —Botta' o'nenok. ¿Be'tataj ijjoroka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uy.
—Barrabástaj. —O'nona'uy.
22 —¿Jesús opuden Cristotaj monig ijka'apo? —Pilatoa o'mana'uy.
—Hueypa cruzte yaarak. —Aya'ada o'nona'uy.
23 —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uy.
—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uy.
24 Do'taj peehue' o'nepo kenpa'ti aratbut diga'da o'nokoynok. Pilato o'nopondepo, "Hue'ey yatotiak," ona'po aya'ada en'tiahuayte o'ba'koyopo,
—In huadak huabokerektaj e'arakta' pakhue' ijjey. Donayo dakhuea' kahue' ijjey. Opud bo'paknok ijjarakapoy. —Pilatoa o'mana'uy.
25 —Kentaj ya'darak nama'da ea'nayo oro' kenpa'ti oro'ensi'po pai'da o'nopo'eapo. —Aya'ada o'nona'uy.
26 Kenoka' Pilato Barrabástaj o'oroka'uy. Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a en'bitbitde'te Pilatoa sorotata'taj o'bayokuy. Hueypa cruzte kan'arake'po o'bayokuy. 27 Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate.
28 Ken Jesúsen huaok o'nokkiroka'po ayagdakon huaok on'ota'po. (Ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig.) 29 Kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po kenpa'ti hueypa huada'kopen on'ba'pada'uyate. Kenpa' o'nogka'depo huikudate on'tihuadpo,
—I'tiak judíoen gobierno huairi. —Nama'da sorotata'a on'tierikpo o'nona'uyate.
30 Kenpa'ti on'tisupu'uyate. Hueypa on'toepo ogkubitbituyate. 31 Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.
(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

32 Jerusalén huakka' jakya' on'tooroqkdepo Cirene huakka' jak huaqe'eri Simóntaj
on'de'uyate. Sorotataa o'nona'nok Jesúsen hueypa cruz Simóna o'tohua'uyate.
33 Ken Gólgota ote' onokye'uyate. Gólgota aratbutenjate huakuai' ote'. 34 Keyo sorotataj
Jesústaj vino pai' on'yokuyate. Monigti ya'etapo suhuigda o'maypo nogiti mayhue'
o'uyate.
35 Sorotataj Jesústaj hueypa cruzte on'betandepo be'a ke'nen yudtaj ya'deyapet
a'nopoeya'po huid okmo o'nene'uy. Kenda Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenig
kenda ogka'uy. 36 Kenoka' Jesúsen huaaso' a'tiokaya'po on'huad'uyate. 37 Huaku kutapen
hueymeyente "In Jesús o'e. Judío aratbuten gobierno Huairi o'e." On'madoya'uyate.
Konigepo bueydik o'e on'nopoe'uyate.
38 Kenoka' botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús
huada'kopen nogtaj ope'topen on'mabeta'uyate. 39 Judío aratbut on'pokpo Jesústaj
dakhuea'da on'tidi'keonhua'uy. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,
40 —"Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy." Iame'ne.
O'na bueyhue' a'eyaa'po huata' yatihuapok. O'na Diosen Huasi'po eee'nayo cruzya'
yahuarak. —Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj o'nona'uyate. 41 Sacerdote huairia
Apagba' huamanmadika'eria fariseo huamanmadika'eria huatone' huairierea kenpa'ti
Jesústaj dakhuea'da o'nona'po:
42 —Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a'eyaa'po
tihuapokhue'dik o'e. Israel aratbuten huairi eee'nayo hueypa cruzya' kahuarake'.
E'huaraknayo kentaj oknopoika'dik o'eapoy. 43 Diostaj oknopoenok kenpa'ti "Diosen
Huasi'po ijjey." Jesúsa oa'uynok Diosa daka' Jesústaj e'paknayo bueyhue'dik kaae'po
katihuapoke'. —Judío huairia Jesústaj on'huaa'uyate.
44 Huabere'eriere Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da
ona'uyate.

Konig Jesús o'buey'uyate.
(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

45 Tokhuadaa' e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkiregda o'uyate. Terea'
e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate. 46 Kenteda niokpo e'huadted,
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate:
—¿Mena'po do'taj me'enonne, do'hued Dios? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate.
47 Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'peedepo,
—In huabokerek Elíaskudaktaj o'nokoy. —On'mana'uyate.
48 Nogbokerektida ida o'ketpo apon esponja o'totiakdepo vino pai'yo
o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po
o'nigoktea'uyate.
49 —A'ti, Elías a'tihuapokya'po yatiakapetpi' a'tiahuaya'po mon'nige. —Nogomeyaa
on'mana'uyate.
50 Onte'ti Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate. 51 E'bueyonde'te Diosen
huid jakyo konig tela pegtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. Huadari
o'iyig'uy. Huidtone' o'sakuy. 52 Huakka' kubarak o'bakhuikead'uy. Huakka'
Diosen huaknopoe'erikudak on'manoyhuadon'uyate. 53 Bapa'me'noe e'pokonde'
Jesús e'noyhuadde'te huaknopoe'erikudakkon kubarakya' on'maorokon'uyate. Diosen
huakka' jakyo Jerusalényo on'kudon'uyate. Keyoda huakka'da on'batiahuay'uyate.
54 Kenta' sorotataj sorotataj capitánere Jesústaj huatioka'eri huadari e'iyeg kenpa'ti
nogpa' nogpa' ee'te on'tiahuaydepo huakka'da on'me'pukpo,
—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —On'batia'pakuy.

55 Kenpa'ti kẹyọda huakka' ettone' on'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ettone' Galilea huadaribaya' Jesústaj on'ta'hua'ika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uy. 56 María Magdalena kenpa'ti María Jacoboen Joséereen huạyẹ kenpa'ti Zebedeoen huasi'poed huạyẹ kẹyọda ọ'ne'uyate.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 Ken e'sikonyakte José huakka'da huamatọẹ'eri huairi o'tiakuyate. José huakka' jak Arimatea huạẹ'eri kenpa'ti Jesústaj huanigpẹika'eri ọ'ẹpo 58 Pilatotaj o'huahua'depo, "Jesúsensọ' beyok." Ona'nok "Jesúsensọ' Josétaj yan'yok." Pilatoa o'mana'uyate. 59 José o'sọ'tọẹpo yereda telaa o'sọ'tihuiyigdepo 60 Joséen huabo sipana'kogyọ o'sọ'huedan'uyate. Ken kubarak akbogpete huaboro' huid o'tinokbetandepo o'hua'uyate. 61 Joséen kubarak meyọhue'da María Magdalena nog Maríaere on'huadpo on'tiahuay'uyate.

Jesús kubaraktaj sorotataj on'tioka'uyate.

62 Eme'te sábadote sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere Pilatotaj on'huahua'po,

63 —"Bapa' huame'noe e'pokte onte'ti ijnoyhuadapoy." Ke'na da huaa'eria bueyhued ọ'ẹpo oame', okkahuehue' ọ'ẹy, huairi. 64 Ke'nen huanigpẹika'eri yan'huahua'po yan'sọ'bereapetdapi' "E'bueytada Jesús o'noyhuadde." Aratbuttaj yan'mana'apet. Kenpa' ẹgka'nayo dakhue'da ẹ'dik ọ'ẹạpo. Digạ'da aratbut nama'da yanoknopọẹạpetpi'. Konigẹpo bapa'a' huame'noea' kubaraktaj daka' yan'tioka' yamana'. —Judío huairia Pilatotaj o'nona'uyate.

65 —Inomey sorotataj yan'batohuati'. Daka'nada kubaraktaj yan'tioka' yan'manati'. —Pilatoa o'mana'uyate.

66 Ken on'bahua'uyate. Kubaraktaj a'tiokaya'po, huaboro' huid teyda o'nokbettinuku'uyate. Kenpa'ti sorotataj kan'tioke'po sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere on'maenonpo on'bakhua'uyate.

28

Jesúsa huakudaka'da, ẹ'ẹạda o'noyhuaduyate.
(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 Judío aratbuten okmapiẹ'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te María Magdalena nog Maríaere kubarakyo a'tiahuaya'po on'hua'uyate. 2 Kenoka' digạ'da huadari ọ'iyẹg. Diosen huata'moneri kurudyạ' o'huarakonpo kubarakyo o'hua'po boro' huid huanokbet okpokorea'depo huaboro' huidte o'huaduyate. 3 Ke'na jeynada konig ọjbed. Ke'nen yudtaj keregnanada ọ'ụy. 4 Sorotataj on'tiahuaypo digạ'da on'me'pukuyate. Konig e'bueyonig on'bahued'uyate. 5 Ettone'taj:

—Okme'pukhue' mene'. Jesústaj bo'ukne ijnopọẹy kentaj hueypa cruzte o'darakme'te. 6 Iyọ ehue' ọ'ẹ. O'noyhuadonde. Ken konig mona'uyne. Yan'tiak. Kente on'huedạme'te yan'tiahuay'. 7 En'tiahuayde'te ida yanhuati'. Jesúsen huaknopọẹ'eritaj yan'bahuahuati', "Huabueya'da ọ'eme'nig'a o'noyhuadonde. Huakkuruda Galileayo o'hua'apo opud huahued. Keyạ' bo'tiahuayapone." Kenpa' huaknopọẹ'eritaj yan'manati'. Kenpa'da ijjay. —Diosen huata'moneria ettone'taj o'mana'uyate.

8 Ken ettone' kubarakya' idada on'hua'po on'durugpakonpo kenpa'ti on'me'pukudpo on'bahua'uyate. Huaknopọẹ'eritaj a'mana'toya'po on'baketonhua'uyate. 9 Ida Jesúsa o'madejpakuyate. "Ijtiaki." Oa'uyate. Ettone' Jesústaj on'huahua'depo Jesúsen hua'itaj di'da ọ'nepo on'bapaduyate kenpa'ti

—'Urua'nanada Diosen Huasi'po i'ika'. —O'nona'uyate.

10 —Me'pukhue' yane'. Do'hued huama'buyte yanhua'. "Galileayo yanhuati'. Ke̲yo̲da
Jesústaj bo'tiahuayapone." Yan'manati'. —Jesúsa ettone'taj o'mana'uyate.

Kenda sorotataj on'batia'pakato'uyate.

11 Ettone' en'huade'te sue'da sorotataj kubarak huatioka'eria Jerusalén huakka'
jakyo on'hua'uyate. A̲yo̲da judío sacerdote huairitaj aya'da kenda on'tiahuaydepo
on'manbatia'pakato'uyate. 12 Kate o'kapoy e'nopo̲e̲'ta' on'pakpo huatone' huairitere
on'batia'pakuyate. On'nopo̲e̲depo huakka' huakupe sorotatataj on'bayokpo,
13 —Sikyo e'tayte Jesúsen huaknopo̲e̲'eria on'tiakpo Jesúsen hua̲so̲' on'berepo
on'tohuate. Nama'da yan'batia'pakti'. 14 Kenda gobierno huairi e'pe̲e̲nayo oro' opudtaj
o'tihuapokpo huairitaj o'batia'pakapoy. Opudtaj menpa' o̲gkahue'dik mo'e̲a̲pone.
—Judío huairia sorotata'taj on'mana'uyate.
15 Ken sorotataj huakupe on'baedepo on'hua'uyate. Kenpa' huairia on'mana'nig
on'batia'pakonhua'uyate. Konige̲po oy kenpa'ti Jesúsenso̲'taj Jesúsen huaknopo̲e̲'eria
on'bere'uyate. Judío nama'da on'batia'pakika'.

Once huaknopo̲e̲'eritaj Jesúsa o'mana'uy.
(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

16 Ken ote' Galileayo Jesúsa o'dikkame' oro'a Jesúsen once huaknopo̲e̲'eri o'hua'uy.
17 Jesústaj o'tiahuaydepo "'Urua'da i̲'e̲. Diosen Huasi'po i̲'e̲." Jesústaj o'nona'uynig'a
nogte Jesústaj oki̲o̲gkahue' o̲'nuy. 18 Jesúsa oro'taj o'huatiakdepo,
—Diosa mena'nok aya'tada kurudyo̲pi' huadarieretapi' mata'mona'dik i̲jje̲y.
Aya'ada do'taj nigpe̲e̲dik me'nika'apone. 19 Yanhuati'. Aya' aratbuten huadaribayo
yanhuati'. Do'taj kanoknopo̲e̲'po daka' yan'manmadikikati' kenpa'ti Apag Diosa
o'paknok do ijpaknok Diosen Noki̲re̲g o'paknok bautiza yan'magkikati'. 20 Aya'da
ijmana'nig nigpe̲i̲ka'dik mo'e̲ne yan'manikati'. Kenpa'da opudere aya'da huame'noe
i̲jjeonhuahuika'apoy. Kene'hua̲ya̲' huame'noete onte'ti opudere i̲jjeonhuahuika'apoy.
—Jesúsa mona'uyne, ken.

SAN MARCOS
Marcosa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Sue'da aratbut e'nahue̲'yo̲ Juan Bautistaa Diosen huadak hua'a o'mana'onhuahua'uyate.
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Jesucristoen huadak hua'a huaboa'da on'nigmadoya'ne. Jesucristo Diosen Huasi'po
o̲'e̲.
2 A'nennada Isaías Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:
Ontaj oknopo̲e̲'dik ka'ne'po onte huakkuruda do'hued huata'moneritaj ijta'mona'apoy
sion. Diosa ona'uyate. 3 Sue'da aratbut e'nahue̲'yo̲ o̲'i̲ka'apo. "Yan'nopo'korea'.
Huairi e'tiakde'te daka'da a'eya'po 'urunopo'da ya̲g'kika'. Dakhuea' e'kika'
yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpe̲i̲ka'." 'Utta'da o'mana'apo.
Kenda o'madoya'uyate Isaíasa. Juan Bautistataj o'timadoya'uyate.
4 Ken sue'da aratbut e'nahue̲'yo̲ Juana bautiza o'magkika'po, "Diosa dakhuea'
e'ka' kakkahue'po yan'nopo'korea' Diostaj bautiza megke'." Juana aratbuttaj
o'manika'uyate.
5 Juantaj e'pe̲e̲ta' on'pakpo huakka'nanada aratbut on'huahua'uyate. Huakka'
Judea huadari hua̲e̲'eri huakka' Jerusalényo̲ hua̲e̲'eriere Juantaj on'huahua'uyate.
"Dakhuea'da ijkikamey. Bekkahuea' Dios." Enade'te Jordánhue̲ya̲' Juana bautiza
o'magka'uyate.
6 Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak baka'bij
o̲'ta̲e̲'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asi̲gku o'minika'uyate. 7 O'mana'po:
—A'ti Diosen Huairi bo'huatiakdeapone. Do'hua e'manikade'te bo'huatiakapone.
Kennayo huakhuairinanada teynanada e̲'e̲a̲da do'huataj ehue'da i̲jje̲y. Huairinanada
o̲'e̲nok ke'nen huanaba' ehue'dikda i̲jje̲y. 8 Hue̲'e̲ya̲ opudtaj bautiza o'nogka'ne.
Ke'nanayo Diosen Noki̲re̲ga̲ bautiza mogka'apone. —Juan Bautista o'mana'uyate.

Jesústaj bautiza o̲gka'uyate.
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

9 Kenoka' Galilea huadaribaya' Nazaret huakka' jakya' Jesús o'tiakuyate, Jordánhue̲ya̲'
Juana bautiza o̲gka'uyate. 10 Jesús hua̲hue̲ya̲' e'behuikde'te i̲da kurud konig akbogpe
okhuikepo, Diosen Noki̲re̲ga̲ daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot
Jesúsa Diosen Noki̲re̲gtaj e'tiahuayte o'tikotpo:
11 —On do'hued huasi'po o̲'ta̲e̲ne. Huadi'da o̲'ta̲e̲ne. Ontaj durugda o'to̲e̲ne. —
Kurudya̲' Diosa ona'uyate.

Jesústaj toto'a o'dikdikuyate.
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

12 Ken sue'da aratbut e'nahue̲'yo̲ Dios Noki̲re̲ga̲ Jesústaj o'ta'mona'uyate. 13 Ken,
sue'da aratbut e'nahue̲'yo̲ cuarenta huame'noe o̲'eonhua'po dubayo hua̲e̲'eriere o̲'nepo.
Toto' huairia Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. E'dikdikde'te Diosen hu-
ata'moneri aypo on'yokuyate.

Galileayo huaboa'da huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Ken Herodes huairia Juantaj huabakuda̲' jakyo e'kuda̲de'te, Galilea huadariyo Jesús
o'hua'uyate. Dios Huairitaj huadak hua'a huaboa'da o'manmadika'uyate.
15 —Oyedda Dios huairi o'tiakdenok, dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea', Diosen
huamanopo'yarea'eritaj yanoknopo̲i̲ka'. —Jesúsa o'manika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 Jesús huaboro' e̲'po̲g Galilea akta'bogpete o'hua'epo Simón huama'buy Andréstere o'batiahuay'uyate. O'nokjene'uyate. Huakjene'eri o̲'ne'uy. E'nokjene'te o'batiahuay'uyate.
17 —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.
18 I̲dada huakjene' kenpa'da o̲'nenanpo Jesúsere on'hua'uyate.
19 Adyonda o'hua'edepo Jacobotaj huama'buy Juantere Jesúsa o'batiahuay'uyate. Jacobo huama'buyere Zebedeoen huasi'po o̲'nuyate. Kusi'petone'yo o̲'nepo huakjene'taj on'to'ka'po, 20 "Monhua', do'taj me'nigpe̲ika'." Jesúsa e'manade'te huaoj Zebedeo huanaba'tere o'nenonpo Jesústaj a'nigpe̲ikaya'po on'tahua'uyate.

Dakhue' noki̲re̲ga̲ huabokerektaj o'nopo'to̲e̲'uyate.
(Lc. 4.31-37)

21 Ken Capernaum huakka' jakyo o'nokye̲'uyate. Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete judío aratbuten hua̲itake' jakyo Jesús o'kuddepo, o'manmadika'uyate. 22 Moisésenba' huamanmadika'eri konig huairi daka' manmadikahue' o̲'nika'nig'a Jesúsnayo konig huairitone' 'urua'nanada o'manmadika'uyatenok, "kenpihuay" aratbut o̲da'po on'mepuke'uyate. 23 Judíoen hua̲itake' jakyo dakhue' noki̲re̲ga̲ huabokerektaj o'nopo'to̲e̲nok 'utta'da ona'po:
24 —Mena'po oro'taj dakhuea' e̲gka'ta' i'pak Jesús Nazaret hua̲e̲'eri. Mena'po oro'taj a'maenya'po o'huatiak. Ontaj o̲ki̲a̲'ne Diosen huadakda nogsi'potida i̲'e̲ne. O'nopo̲e̲y. —Kenbokereka Jesústaj 'utta'da ona'uyate.
25 —A'pakhue' ya̲e̲'. Huabokerektaj yako̲ro̲k, noki̲re̲g. —Jesúsa ona'uyate. 26 Noki̲re̲ga̲ o'iriga̲'po o'sagkia'depo okhua'uyate.
27 Aya'ada on'tiahuaypo,
—Kenpihuay on'nopo̲e̲po 'urua'nanada o'manmadika'. Konig huairitone' i̲ghua'da o'mana'nok dakhue' noki̲re̲g on'nigpe̲e̲po o'noko̲ro̲k. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.
28 I̲dada Galilea huadaribayo nogyo̲ nogyo̲ Jesúsa 'urua'da o'kika' on'manbatia'pakika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 Ken judíoen hua̲itake' jakya' o'noro̲kdepo Jesús Simónen Andrésenere jakyo Jacobo Juanere o'hua'uy. 30 Simónen huasu' o'digpakpo, onpahueduyate. "Simónen huasu' o'digpak." Jesústaj o'nona'nok. 31 Jesús Simónen huasu'taj o'huahua'po, o'ta'kuypo o'boda̲'uyate. E'digpak o'ta'huitato'po aypo o'manigmanhuada̲'uy.

Huakka' aratbut dakhue'da e̲'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

32 E'sikde'te huakka'da dakhue' o̲'nenok aya'tada Jesúste on'batohua'uy. Nogomeytaj dakhue' noki̲re̲ga̲ on'manopo'to̲e̲nok Jesústaj on'batohua'uy. 33 Huakka' jakya' aya'ada akbogpete on'kupopakuy. 34 Huakka'tada Jesúsa o'bayarea'uy. Huakka' toto'taj o'maken'uy. Toto' Jesústaj o̲ki̲a̲'nok "Diosen Cristo o̲'e̲ ahue' yane'." Jesúsa toto'taj o'mana'uyate.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.
(Lc. 4.42-44)

35 Ken, meahuedda o'mabo'uyate. Sue'da aratbut e'nahue̲'yo̲ Jesús o'hua'uyate. Ke̲ya̲' Diostaj o'tiona'pakuyate. 36 Simónomey on'tahua'po, 37 on'huahuaydepo,
—Aya'ada bo'ukne. —O'nona'uyate.

38 —Nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijtiakpo
nogyo nogyo monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate.
39 Galilea huadaribayo nogyo nogyo o'hua'unhuahua'po judío aratbuten huaitake'
jakyo o'manmadikika'po kenpa'ti toto' nokiregtaj o'maenika'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 Huabokerek ke'poda o'so'setpo, Jesústaj o'huatiakuyate. Huikudate o'tihuadpo,
—E'paknayo yarea'dik o'ene. —Jesústaj ona'nok.
41 Jesús o'tinepahuiudpo, o'tibata'tepo, ona'po:
—E'yarea'ta' o'pakne. O'yareapone. —Ona'uyate.
42 Ena'te idada o'yaread'uyate. 'Uruda huaaso' o'uyate.
43 Jesúsa o'ta'mona'po,
44 —Keyoj, Jesúsa be'yarea'ne mantia'pakhue' yaae'. Huaaso' e'yarea' ka'tiahuaye'po
sacerdotete yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyatenig ken konig yayokti'.
'Uhuapi' yayokti'. O'yarede aratbuta mo'tinopoeapone. —Jesúsa ighua'da ona'uyate.
45 Ke'nanayo o'hua'po Jesúsa be'yarea'ne aya'tada huaboa'da o'mantia'pak'uyate.
Konigepo Jesús huakka' jak eretnopoyo mankudhue'dik o'epo sue'da aratbut e'nahue'yo
o'ika'uy. Nogyaa' nogyaa' on'bahuatiakika'uyate.

2

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 Sue'da huame'noe e'pokde'te Capernaum huakka' jakyo onte'ti Jesús e'tiakde'te
"Jesús jakyo o'e." Huakka' jak huaae'eria on'tipeepo, 2 huakka'ada aratbut
on'kupopakpo, jakyo ogkupopakpo kurutekon ogkupopakuyate. Akbogpete mente
boahue' o'ne'uyate. Apag Diosen huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate. 3 Botta'
botta' huabokereka huabokerek e'ketpaktaj o'nonokba'huadonpo on'totiakuyate.
4 Huakka'ada ogkupopaknok, menpa' ibodte huatotiakhue'dik o'nepo, jak kutayo
on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek e'ketpak asukte enpahuedte
aratbutnopote Jesústaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate. 5 Jesúsa o'yarea'apo
o'noknopoenok Jesúsa o'nopoepo,
—Aya' Diostaj dakhuea' i'kika'uyatenig'a yokkahuea'po o'nopo'tihueke'ne, sion. —
Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa ona'uyate.
6-7 Kenteyo sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo, "Menpa' in huabok-
erek Diostaj dakhuea' oa'. Be'a dakhuea' e'ka' ya'nopo'tihueke'. Diosayo'da
nopo'tihueke'dik o'e." Kenda huanopoya'da on'nopoe'uyate. 8 Kenda Moisésenba'
huamanmadika'eri huanopoya'da on'nopoenigtaj Jesúsa o'nopoepo,
—Mena'po huanopoya' kenpa' do'taj on'tinopoe. 9 Diostaj dakhuea' e'ka' huabok-
ereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo
yareahue'dik o'epo, "Yabod, atisuk yatohua' yahuati'," onahue'dik o'e. Diosayo'da
yarea'dik o'e. 10 Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka'
nopo'tihueke'dik ijjey opudtaj a'manopoeaya'po, e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa
Moisésenba' huamanmadika'eritaj o'mana'po,
11 —Yabo', asuk yatoepo, o'nen jakyo yahuati' ona'ne. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uyate.
12 Aya'ada en'tiahuayte o'bodpo asuk o'udpo o'makorokon'uyate. Konigepo aya'ada,
—Kenpihuay, Dios huadakda o'e. 'Urunanada o'ka'. Ken konig a'nenda tiahuayhue'
o'nika'uynig o'tiahuaydey. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuy.

Jesúsa Mateotaj "menigpeepo beta'hua'," ona'uyate.
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Ken onte'ti Jesús o'hua'po, e̲'po̲g akta'bogpete o'hua'uyate. Huakka'ada aratbut
kentaj e̲gkupopakde'te o'manmadikanhua'uyate. 14 O'pokonpo, Levítaj o'tiahuay'uyate.
(Leví Mateo botta'dik on'dikka'uyate.) Leví Alfeoen huasi'po gobiernoen huakupe
huatabae' jakyo o'huaduyate,
—Menigpe̲e̲po beta'hua'. —Levítaj ona'uyatenok Leví o'bodpo, Jesúsere o'hua'uyate.
15 Ken Levíen jakyo Jesúsere huakka'mon on'bape'po huakka' gobiernoen huakupe
huatabae'eri huakka' dakhuea' huaka'erikon on'bape'uyate. Huakka'da ken konig
Jesústaj on'tahua'ika'uyate. 16 Dakhuea' huaka'eriere, Jesús o'bape' Moisésenba'
huamanmadika'eri fariseoere on'tiahuaydepo,
—¿Mena'po huakupe huatabae'eri dakhuea' huaka'eriere o'bape'po Jesús? —Fariseoa
Jesúsen huanigpe̲ika'eritaj on'huaa'uyate.
17 Kenda Jesúsa o'mape̲e̲depo,
—Aratbut dakda e̲e̲'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o̲'nika'. Dakhue'da e̲e̲'nayo
huamadakka'eritaj on'pakika'. Huadak huakika'eritaj "yan'nopo'korea'," a'manaya'po
tiakhue' i̲jje̲'uy. "Yan'nopo'korea'po do'taj men'nigpe̲ika'." Dakhuea' huaka'eritaj
e'mana'ta' ijpakpo ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"¿Mena'po o̲'nen huanigpe̲ika'eria Dios kamape̲e̲'po aypo bapehue' ehue' yanika'?"
Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 Nogok Juanen huanigpe̲ika'eri Dios kamape̲e̲'po aypo bapehue' e̲'nika'te, fariseo
aratbutkon Dios kamape̲e̲'po bapehue' e̲'nika'te sue'da aratbut Jesústaj on'huatiakpo,
—Juanen huanigpe̲ika'eri fariseokon Dios kamape̲e̲'po bapehue' o̲'nika'. ¿O̲'nen
huanigpe̲ika'erinayo mena'po yan'bapika'? —O'nona'uyate.
19 —Huabokerek o'to̲e̲pakapo, ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'bapika'. Ken
huabokerekere e̲'ne'te huadi'a bapika'dik o̲'nika'. 20 Nogok ken huabokerektaj
en'baktohuade'te huadi'a pai'da e̲'dik o̲'nepo Dios kamape̲e̲'po bapehue' o̲'nika'apo. —
Jesúsa o'mana'uyate.
21 —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o̲'i̲ka'ne
oro'omey aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo
kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o̲'e̲a̲po. Konigti adhuea'pane'a̲ e'manmadika' hua-
tone'dik onte'ti nigpe̲e̲hue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpe̲e̲dik
yanika'. Konigti konig adhuea'pane' o̲gkika'uynig nogi̲ti kika'dik manahue' i̲jje̲po
huabo e'manmadikayo'da on'madika'ika'ne. 22 Huatone'si'dak vino hua̲to̲e̲' ayda
kenpa'ti kurug̲ada o̲'e̲po konige̲po huabo vino sine' hue̲biahued onjoyhue'dik o̲'e̲ne.
Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o̲'i̲ka'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino
enjoynayo o'hue̲poagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak
ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o̲'e̲a̲po. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik
o̲'e̲ne. Huasi'dak vinoere huadak o̲'e̲a̲po. Konigti adhuea'pane' o̲gkika'nig kahue'dik
yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpe̲ika'po ya̲g'kika'. Konigti konig
adhuea'pane' o̲gkika'uynig nogi̲ti kika'dik manahue' i̲jje̲po huabo e'manmadikayo'da
on'madikika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Judíoen okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete Jesúsen huanigpe̲ika'eria
o'nogkupokteg̲a̲'uyate.
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 Nogok okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete ta'bayo Jesús o'hua'epo huanigpe̲ika'eriere
o'huae'uyate. Jesúsen huanigpe̲ika'eria o̲gkusitokpo trigo o'nogkupaya'uyate.
24 —Yatiahuay'. ¿Judíoen okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete o̲gkupayahue'dik o̲'e̲nig'a
mena'po o̲'nen huanigpe̲ika'eria ya̲gka'? Dakhuea'da o̲gka'. —Fariseoa Jesústaj
o'nona'uyate.

25 —A'nennada David kenere huaẹ'eri aypotaj o'nepo ogkusitokuyate. 26 Diosen carpa jakyo on'kudonpo, Abiatar sacerdote huairi ẹ'ika'te Diostaj e'nighueda' pan on'tabapeduyate. Kenda pan be'api' bapehue'dik ẹẹ'tada ogka'uyate. Sacerdoteyo'da bape'dik o'nuyate. Menpa' kenda Apagba'te tiahuayhue' o'ika'.

27 Huabokerektehuapa' okmapiẹ'ahuaddik ka'nike'po Diosa okmapiẹ'ahuaddik huame'noe o'dikka'uyate. Huabokereka katepi' nogda nogda kikahue'dik yanika' a'manaya'po okmapiẹ'ahuaddik huame'noe Diosa dikkahue' o'uyate. 28 Do huabokerek ijjẹpo Diosya' ijtiakuy. Okmapiẹ'ahuaddik huame'noe Huairi ijjẹy. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

3

Jesúsa eba'po'ketpaktaj o'ba'yarea'uyate.
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

1 Onte'ti okmapiẹ'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Jesúsa o'kuduyate. Kẹyo huabokerek eba'po'ketpak o'uyate. 2 "¿Okmapiẹ'ahuaddik huame'noete menpa' Jesúsa ya'yareapo?" Fariseo on'nopoẹpo, e'yarea'nayo, "Jesúsa dakhuea' o'ka'." Huaa'dik o'ẹy on'nopoẹ'uyate. Konigẹpo fariseo Jesústaj on'tiahuaya'uyate.

3 —Yabo', iyo eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

4 —¿Okmapiẹ'ahuaddik huame'noete menpa' huadak ka'dik ya'ne? ¿Menpa' dakhuea' ka'dik ya'ne? ¿Menpa' yarea'dik ya'ne? ¿Menpa' arakdik ya'ne? —Jesúsa o'mana'nig'a. Fariseomeya sohuata' a'tokhue'da o'nokẹ'uyate. 5 E'nopoenka'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa o'bahuadiayonpo suhue'da o'ẹpo nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken o'ba'tepo o'ba'yarud'uyate. 6 Fariseomey o'norokpo ida Herodestaj huapakeriere ogkupopakdepo, menpa' Jesústaj arakdik o'ẹ, on'batia'pakuyate.

Ẹ'pog akta'bogpete Jesústaj huakka'da ogkupopakuyate.

7 Huaboro' ẹ'pog akta'bogpeyo Jesús huanigpeika'eriere on'hua'uyate. Huakka' Galilea huadaribaya' huaẹ'erikon on'tahua'uyate. 8 Judeaya' Jerusalénya' Idumea huadariya' Jordánhuẹ adpenya' Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya' huakka'da on'huatiakpo, Jesúsa 'urunanada o'kika' on'tipẹẹdepo, on'tiakuyate. 9-10 Huakka'tada o'bayareaduynok aya'ada dakhue' huaẹ'eria a'yareya'po ken'taj e'nejta' on'pakpo diga'da on'kupopakpo Jesússo'taj sapajdikte e'nenok,

—Ibodteda kusi'pe mo'nigtoẹ'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

11 Kenoka' toto'a huanopo'toẹ'eria Jesústaj on'tiahuaydepo on'tihuẹkpo,

—Diosen Huasi'po i'ẹne. —'Utta'da o'nona'uyate.

12 —Keje' matiokiahue' yane'. —Ighua'da o'mana'uyate Jesúsa.

Jesúsa docetaj huamata'mona' o'baktie'ea'uyate.
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

13 Ote'yo o'behuikuyate. Kenomeytaj e'baktie'ea'ta' o'pakpo "Yan'tiak," o'mana'nok on'huatiakuyate. 14 Jesúsere ka'nike'po huadak hua'a kan'manmadikike'po docetaj o'baktie'ea'uyate. 15 "Do ijpaknok dakhue' ẹẹ' bayarea'dik mo'ẹapo kenpa'ti dakhue' nokiregtaj maoroka'dik mo'ẹapone." O'mana'uyate. 16 Jesúsen doce huamata'moneri o'nepo: Simón Pedro, 17 Jacobo, Jacoboen huama'buy Juan Zebedeoen huasi'po, kenomeytaj o'dikka' Boanerges (kurud ea'ensi'po), 18 Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo Alfeoen huasi'po, Tadeo, Simón cananista huakupopakeri, 19 kenpa'ti Judas Iscariote Jesúsen huamata'moneri o'nuyate. Judas Iscariote huakupete Jesústaj kanarake'po ya'bahuatitotiakapet.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Nogok huanigpeika'eri Jesúsere jakyo on'kuduyate. 20 Onte'ti huakka'da aratbut ogkupopaknok menpa' bapehue'dik o'ne'uyate. 21 "O'segpakpo o'kika'." Aratbuta on'batia'paknok Jesúsen huabeta kenda on'nopoedepo a'tohuaya'po on'huatiakuyate.
22 —Beelzebú toto' huairi o'nopo'toepo o'teyya'nok Jesúsa toto' nokiregtaj o'makenika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria on'batia'pakuy. Jerusalénya' on'tiakde'uyate.
23 "Nama'da on'nopoenig Moisésenba' huamanmadika'eritaj a'manopoeaya'po men-huatiakpo men'pee'," Jesúsa o'mana'depo konig o'e o'manbatia'pakpo:
—Menpa' toto'a huata' toto'taj en'dik ya'et. Ehue', enhue'dik o'e. 24 Ondariyoyo' huaae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi toehue'dik o'neapo. 25 Kenpa'ti onyoyo' huaae'eri e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. 26 Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet.
27 Huabokereka huairien e'tamaika' jekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj o'tinukudepo okbakaydik o'e. Donayo teyda ijjey. Toto' huairitaj tinuku'dik ijjey. Toto' huairien huanaba' maendik ijjey.
28 Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo nopo'tihueke'dik o'e Diosa. 29 Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bokkahueahue' o'eapo Diosa. Diosen Nokiregtaj dakhuea'da o'huaa'uyate Diosa okkahuehue' o'unhuahuika'apo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.
30 "Dakhuea' nokiregaa Jesústaj o'nopo'toe." Moisésenba' huamanmadika'eria nama'da on'huaa'nok Jesúsa kenpa' o'mana'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakuyate.
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

31 Kenoka' huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakuynig'a huakka'nada ogkupopaknok bidtemon on'boato'po "bo'huatiakne. Yana'," ona'nok 32 huakka'da aratbut on'tikupohuadpo,
—O'nen huaye o'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. On'taj bo'ukne. —O'nona'uyate.
33 —Be do'hued huaye ya'et. Do'hued huama'buy be ya'net. —Jesúsa o'mana'po, 34 kenomey en'tikupohuadtaj o'tiokpokubere'po,
—Inomey do'hued huaye do'hued huama'buy o'ne. 35 Kenda Dios o'paknok aya'ada ogkika'po do'hued huama'buy do'hued huaidpo do'hued huaye o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

4

Huabakidena'eri a'manopoeaya'po o'manbatia'pakuyate.
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Onte'ti huaboa'da Jesúsa o'manmadika'po e'pog akta'bogpete o'manmadika'uyate. Huakka'ada aratbut ogkupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po huakka' aratbutnayo akta'bogpete ogkupopakuyate. 2 Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeapet a'manopoeya'po o'manbatia'pakonhua'po o'manmadika'po nogda nogda o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
3 —Yan'pee': Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uyate. 4 Nogyon nogyon o'bakidena'po sue'da dagte o'kidbakotapo, bakoy o'batiakpo o'kidye'kea'uyate. 5 Sorok buruj huidbate sue'da o'kidbakotuyate. Kenta' idada o'kerekuy. Sorok buruj o'epo idada o'kerekuy. 6 Ken diga' o'ta'tedepo eyya' o'pakpo sue'da hua'ihuit o'epo o'ay'uy. 7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbakotea'po sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. 8 Nog huakid huadak

sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo o'bakerekdepo huakka'kidąda ogkupahuad'uyate. Nogą huakpia treinta huakid ogkupąępo nogą huakpia sesenta huakid ogkupąępo nogda cien huakid ogkupąę'uyate. —Jesúsa kenda o'manbatia'pakdepo,

9 —Be'api' e'nopǫę'ta' e'paknayo daka' yan'pęę'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka'ada nopoenkahue'dik ka'ne'po Dios Huairi konig ǫ'ę, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate.

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

10 Huakka'ada aratbut en'bakhuade'te Jesúsen huanigpęika'eri doce huanigpęika'eriereyo'da ǫ'nepo, "Ken huabakidena'eri ken konig ǫ'ę huaboa'da on'manbatia'paknigtaj nopǫgkahue' ǫ'ęy. Oro'taj daka' mo'nopǫęą'." Jesústaj o'nona'uyate.

11 —Dios huairitaj konig aratbuta yan'nigpęika'apet opudtanayo daka' e'manopǫęą'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopǫęą'ta' pakhue' ijjępo ken konig ǫ'ę ijmanbatia'pakikay. 12 En'tiahuayada daka' tiahuayhue' ǫ'neapo. En'pęęąda nopǫgkahue' ǫ'neapo. Nopo'koreahue' ka'ne'po Diosa bakkahueahue'dik kamagke'po Dios Huairi konig ǫ'ę ijmanbatia'pakikay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huabakidena'eri konig ǫ'ę kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpęika'eritaj daka' o'manopǫęą'uyate.

(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

13 —Huabakidena'eri konig ǫ'ę nopǫgkahue ęę'nayo nogdakon e'manbatia'paknayo menpa' nopǫgka'dik mo'ęąpet. 14 Ken huakid huabakidena'eri o'bakidenea'nig Diosen huadak hua'a ǫ'ę. 15 Kenda huakid dagte o'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'a on'pęęąto'nig'a idada toto'a huahua' huanopoya' Diosen hua'ataj o'bakkaynok kenpa'da o'noknopǫębatikapo. 16 Huakid huidbayo on'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'ataj durugda on'pęęąto'nig'a. 17 Konig sigda hua'ihuit huadak hua'a sigda o'noknopǫędepo daka' nigpeonhuahued ǫ'nepo on'nigpęęąto'nig'a. Nogok Diosen huadak hua'a huaknopǫę'eri ǫ'nenok aratbut on'batieriknok kenpa'ti castiga on'magka'nok ida o'noknopǫębatikapo. 18 Nog okpota'pidsi'bayo o'kidbakot. Ken konig aratbuta huadak hua'a on'pęępo on'pęęnig'a. 19 Nogok nogta' nogta' on'mamepuke'po kenpa'ti katepi' on'tiahuayika'nigtaj nogiti nogiti on'pakpo huakka' e'matǫę'ta' on'pakpo, huakka' e'matǫę'nayo durugda ijjęąpoy nama'da on'nopǫęnig'a nogta' nogta' on'eretpakpo onte'ti Diosen kahue' ǫ'nika'apo. Sigda sigda Diostaj o'noknopǫębatikapo. 20 Huakid huadak sorokyo o'kidbakot konig aratbut huadaknopo'da huadak hua'a daka' on'nigpeeonhuahuika'po Diosen batikhue'da huadakda ogkadhuahuika'po Diosensi'po ǫ'ne. Nogą suhuignada on'nigpęika'. Nogą huakka'mon on'nigpęika'. Nogą huakka'nanada on'nigpęika'apo. —Jesúsa huanigpęika'eritaj o'manmadika'uyate.

Jakkįręgyą' huakjeytaj o'batia'pakpo Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Lc. 8.16-18)

21 Nog Jesúsa o'mana'po:

—Sikyo jakkįręgyą' huakjey e'bakpakte kosoa huakjeyte tiokkubukhue'dik ǫ'nika'. Kenpa'ti huataytoyo huakjey huadąhue'dik ǫ'nika'. Kutopate huakjey on'huadą'ika'. 22 Ken konig Diostaj eknopǫę' oy konig e'įręgiręg nogok aya'ada on'nopǫęąpo, aya'ada on'tiahuayapo. 23 Kenda o'nona'ne daka' yan'pęę'. 24 Huadak hua'atayo'da daka' yan'nigpęika'. Sigda e'bayoknayo sigda Diosa bo'yokapone. Huakka' e'bayokika'nayo Diosa huakka' bo'yokapone. Konigti Diosen huadak hua'ataj daka' e'nigpęika'nayo Diostaj 'urunanada moknopǫęąpo. 25 Sue'da e'pęęnayo sue'da eknopǫę'nayo Diosa

kaknopo̲e̲'po bo'tihuapokapone nogi̲ti nogi̲ti Diostaj moknopo̲e̲a̲po. Daka' pe̲e̲hue' e̲e̲'nayo Diosen huadak hua'ataj oknopo̲e̲hue' e̲e̲'nayo kenda mo'nopo̲e̲nigtaj Diosa bokkayapone. Onte'ti oknopo̲e̲hue'dikada mo'e̲a̲pone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dios Huairitaj huaknopo̲e̲'eri ken konig huakid o'tipakbopo o'kerekapo.

26 Nogi̲ti Jesúsa o'mana'po:

—Dios Huairitaj huaknopo̲e̲'eri in konig o̲'e̲: Huabokerekpi' e'borute o'bakidena'po 27 ken o'taybedpo nogok o'taybedpo nogok huakid o'tibopo o'kerek. Monig tibodik ya̲'e̲t nopo̲e̲hue' o̲'e̲. 28 Sorokyo o̲'e̲nok o'tipakbopo o'kerek. Huabokerek tihuapokhue' e̲e̲'tada o'kerek. Huakkuru huakpi, huametpikon o'kerek konig huakka' huakid o'magkupapakpo 29 e'maboyogde'te a̲gkupaeaya'po ta'bayo o'hua'apo o'boyognok o̲gkupaeya'apo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Konig mostaza huakid o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerekika'. Ken konig huakka'nanada Dios Huairitaj huaknopo̲e̲'eri o̲'neapo.

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

30 Onte'ti Jesúsa o'manmadika'po:

—Dios Huairitaj huaknopo̲e̲'eri ken konig o̲'neapo ijmanbatia'pakapoy. 31 Dios Huairitaj huaknopo̲e̲'eri konig mostaza huakid o̲'ne. Mostaza huakid suhuigkidda o̲'e̲po ta'bayo on'tukika'. 32 E'batukde'te nogok o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerekika'. Huaboro'nanada o̲'e̲nok hua'opite huakka' bakoya on'pakka'ika'. Ta'huiokte i̲ka'dik o̲'ne. Ken konig oy sue'da Dios Huairitaj huaknopo̲e̲'eri o̲'ne. Nogoknayo huakka'nanada huaknopo̲e̲'eri o̲'neapo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huakka' aratbut e̲gkupopakte Dios Huairitaj huaknopo̲e̲'eri o'noknopo̲e̲a̲po ken konig o̲'e̲a̲po Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.34-35)

33 Ken konig Jesúsa o'manmadika'po konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po. Keniga'da eanopo̲i̲kapa' pe̲e̲'dik yanet o'manbatia'pakika'uyate. 34 Huakka' aratbut e̲gkupopakte Dios Huairitaj ken konig o̲'e̲a̲po yan'nigpeunhuahuika'apet o'manbatia'pakika'po ke'nen huanigpe̲i̲ka'eritanayo daka' o'manopo̲e̲a̲'ika'uyate.

Jesúsa e̲'hue̲ni̲ri̲'tone'taj bapoka'tere o'batika'uyate.

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

35 Ken huame'noe baysik huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mana'po:

—E̲'po̲g monokteg. —Jesúsa o'mana'uyate.

36 Ken huakka' aratbut e̲gkupopakya' o'nokbahua'po kusi'petone'yo Jesústaj o'nontohua'po nog kusi'petone'ere on'hua'uyate. 37 E̲'po̲gnopoyo enhua'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hue̲ni̲ri̲'tone'po diga̲'da o'hue̲kudpo huata'kotdikte o̲'u̲yate. 38 Jesúsnayo huata'pakte colchónte o'tay'uyate. On'maboa'po,

—Huata'kotdikte o̲'e̲ne, Huamanmadika'eri. ¿Menpa' mepu'kehue' i̲'e̲? —Jesústaj o'nona'uyate.

39 Ken Jesús o'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' ya̲e̲'. Hue̲ni̲ri̲hue' ya̲e̲'." Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o̲'e̲po kenpa'ti hue̲ni̲ri̲hue' o̲'u̲yate.

40 —Mena'po diga̲' mome'puk. Mena'po do'taj oknopo̲e̲hue' mo'e̲. —Jesúsa huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mana'uyate.

41 Huakka'da on'mepu'kepo,

—¿Kenpihuay, in huabokerek be ya̲'e̲? Kentaj bapoka o'nigpe̲e̲ kenpa'ti e̲'po̲ga̲ o'nigpe̲e̲.
—Huanigpe̲i̲ka'eria huayahuaya on'batia'pakuyate.

5

Huabokerektaj huakka'ada toto' nokiregą on'nopo'toę'uyate.
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

1 Ken akodpen Gadara huadaribayo o'betato'uyate. 2 Jesús e'kotde'te
kubarakbaya' nogbokerektida o'huatiakuyate. Kentaj dakhue'da nokiregą
o'nopo'tounhuahuika'uyate. 3 Kubarakbayo o'noika'uyate. Kentaj sirobijtone'ą
tinukuhue'dik o'nuyate. 4 Nogok nogok sirobijtone'ą huaba'ta'koypi' kenpa'ti
hua'itakpi on'tinuku'ea'nig'a teyda o'ępo sirobijtone'taj o'tipukpukika' kenpa'ti
o'bakpukika'uyate. Kentaj toęhue'dik o'nuyate. 5 Huame'noe kenpa'ti sikyo o'hua'epo
ote'yo kenpa'ti kubarakya' o'sagkia'ika'po huidą huata' o'bitakpo o'ayagsikatoka'po
o'kika'uyate. 6 Jesústaj o'tiahuaypo huikudate o'tisakotuyate.

7-8 —Ken huabokerektaj yakorok, dakhue'da nokireg. —Jesúsa ona'nok huabokereka
'utta'da oa'tokpo:

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huaę'erien Huasi'po i'ene. Diosa
be'tihuapoke' kenpa'da castiga ogkahue' mee'. —Jesústaj 'utta'da ona'uyate.

9 —¿Katedik i'ę? —Jesúsa ona'uy. Huakka'da nokireg o'nenok,

—Do'hued huadik o'ę "Huakka'," 10 adyonda oro'taj ta'monahue' moe'. —Jesústaj digą'
o'nona'uyate.

11 Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

12 —Huakyariere ą'eyą'po yan'kud, oro'taj yamana'. —Jesústaj dakhue'da nokiregą
o'nona'nok,

13 —Yan'kud. —Jesúsa e'mana'te nokiregą huabokerektaj o'nenonpo dos mil huak-
yaritaj on'huankudonnok aya'da huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo ę'pogyo
on'bata'ko'tuyate.

14 Huakyari' huamatoę'eriomeyą kenda on'tiahuaydepo on'mepuke'po
a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Ta'bayo kenpa'ti
a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka' on'pęędepo Jesústaj
on'huahua'po 15 o'nokyępo ken huabokerektaj huakka' dakhue'da nokiregą
huaboa'da en'maorokonde' on'tiahuay'uyate. Ken huabokereka daka' e'huadpo
yudtaj o'otpo huadakda o'ępo huadakda o'nopoępo. Kentaj on'tiahuaydepo
on'me'pukuyate. 16 Aratbut keyo Jesúsere ę'huaęą on'tiahuaydepo kenda Jesúsa
o'ka'de eatiahuay'a huakka' jakyo huaę'eritaj on'manbatia'pakpo, Jesúsa dakhue'da
nokiregtaj o'maorока'de kenpa'ti huakyariyo en'huankudonde'te huakyari' huaduk
on'bahuarakpo ę'pogyo on'bata'kotnig on'manbatia'pakuyate. 17 Kenda on'pęędepo
"Oro'enbaya' yahuade'." Jesústaj digą'da o'nona'uyate.

18 Jesús kusi'petone'yo a'huaya'po e'huadde'te ken huabokerekya' dakhue'da nokireg
okoroka'nigą "onere e'hua'ta' ijpaki," Jesústaj ona'nok,

19 —Doere huahue' yaę'. O'nen jakyo yahuati'. O'nen huabettaj yamanbatia'pak.
"Dios Huairi me'tinepahui'po be'yarea'dene." Daka' yamanbatia'pakti'. —Jesúsa ken
huabokerektaj ona'uyate.

20 Ken huabokereka a'manbatia'pakhuaya'po o'hua'po Decápolis huadaribayo
huakka' jakyo huaboa'da o'manbatia'pakonhuahua'po "Jesúsa dakhue'da nokiregtaj
mekmaename'ne, be'yareame'ne," o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Aya'ada
on'pęędepo "Kenpihuay, 'urunanada Jesús Huairia o'kame'te," on'batia'pakuyate.

Jairoen huąyobutaj o'noyhuadą'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo
o'yarud'uyate.
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

21 Onte'ti akodpen kusi'petone'yo Jesús e'kumejde'te akta'bogpete huakka'ada
aratbuta on'tikupopakuyate. 22 Jairo judíoen huaitake' jak huairi o'uyate. Jesústaj
o'huatiakpo o'tiahuaydepo hua'ite huikudate o'tisakotpo,
23 —Do'hued huayetsi'po huabueydikte mekene. Betayare'po kanoe'po huaba'a
be'tatibata'tepo doere bohua'. —Jesústaj diga'da ona'uyatenok.
24 Jairoere Jesús o'hua'uyate. E'hua'te huakka'ada on'tahua'po aratbutpoya' a'daya'po
o'nogka'uyate. 25 Huakka' aratbut egkupopakyo ettone' o'epo dakhue'da o'epo doce
huabayok o'tipokde mimi batikhue' o'unhuahuika'uyate. 26 Nogtaj nogtaj hua-
madakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uynig'a aya'da ke'nen huakupe e'yoktada yareahue'
o'epo nogiti nogiti o'dakhue'pakika'uyate. 27 Jesúsa huakka'tada o'bayarea'ika' aratbuta
on'batia'paknok o'peedepo Jesústa'piyen o'huatiakpo egkupopakyo Jesúsen yudtaj
o'nejpo, 28 "Ke'nen yudtaj e'nejnayo ijyareapoy." Huanopo'ada o'nopoepo, 29 o'nejpo
mimi o'batikonpo "ijyarudi" o'nopoe'uyate. 30 Betapi' huaboa'da ijyareadi Jesúsa
o'nopoepo huakka' aratbutyo huata'piyon o'korudpo,
—¿Be'a me'nej? —O'mana'nok.
31 —Huakka'ada aratbutpoya' monda'ene a'daya'po mogka'ne. "¿Be'a me'nej?"
¿Mena'po ia'? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.
32 Jesúsanayo be'a me'nejne o'nopoepo o'tiokpokubere'uyate. 33 Ken Jesúsa
be'yareadne ettone'a o'nopoedepo diga'da o'me'pukpo Jesústaj o'huahua'po hua'ite
huikudate o'tisakotpo, "o'nejne idada ijyarudi," Jesústaj buttida ona'uyate.
34 —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda i'epo daka'da yahuati', sion. —Jesúsa
ona'uyate.
35 Jesúsa ettone'taj e'batia'pakte Jairoen jakya' huabokerekakon okyeyakpo,
—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yaee'. —Jairotaj
o'nona'uyate.
36 Jesúsanayo kenda o'peepo nigpeehue' o'epo,
—Me'pukhue' yaee'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.
37 —Pedro Jacobo Juanereyo'da do Jairoere hua'dik o'ne. —O'mana'po o'hua'po
38 huairien jakyo okyeyakdepo huakka' aratbuttaj o'batiahuay'uyate. Ettone'si'po
e'bueyta' diga'da on'bahuikpo on'sagkia'uyate. 39 O'kuddepo,
—Mena'po bo'sagkia'po diga'da mo'bahuik. Ettone'si'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —
Jesúsa o'mana'nok,
40 Jesústaj on'tierikuynig'a aya'tada o'maoroka'depo ettone'si'poen huaoj huaye
ke'nen huatahua'eretere ettone'si'pobuey e'huedyo o'batokudpo, 41 mune'yoen
huaba'ta' o'ba'padpo,
—"Talita, cumi." Yabo', mune'yosi'po, ona'ne. —Jesúsa ona'uyate.
42 Idada mune'yosi'po o'bodpo o'huae'uyate. Doce huabayok o'toe'uyate. Diga'da
on'mepuke'po "kenpihuay" oda'uyate. 43 "Ken bo'tiahuaynig betapi' manbatia'pakhue'
yane'." Ighua'da o'mana'po, "mune'yosi'potaj aypopi' yan'yok," o'mana'uyate.

6

Nazaretyo Jesús o'ika'uyate.
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

1 Ken, keya' on'bakhua'po huanigpeika'eriere Jesús huaenbayokon okye'uyate.
2 Okmapie'ahuaddik huame'noe e'ede'te judíoen huaitake' jakyo huaboa'da
o'manmadika'uyate. 'Urua'nanada o'manmadika'nok judío aratbut on'peedepo
on'mepuke'po,
—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopoe. Menpapi' huakka'da yanopoe'. Meyopi' huaboa'da
huakka' yanopoe'. Ka'bayare'po be'a yateyya'. 3 Huamenhuea'eri o'enig'a, Maríaensi'po

o'enig'a. Jacobo ke'nen huama'buy o'e José Simón Judas. Jesúsen huidpopi' oro'ere o'nika'. —Oda'po onte'ti e'peeta' pakhue' o'nepo konig digda on'huanopoe'uyate.

4 —Nogbayo huaae'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Huadakda o'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huaae'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika'. Huadakda o'e. E'bahuaa'ta' pakhue' o'nika'. Konigti ke'nen huabet ke'nen jakyo huaae'erikon e'peeta' pakhue' o'nika'. —Jesúsa Nazareteritaj o'mana'uyate.

5 Keyaa' Jesústaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok konig Dios teyda ka'dik o'enig Jesúsa kahue'dik o'enig'a kenyo'da sue'da dakhue'da o'tibata'tea'po o'bayarea'uyate. 6 Ke'nenbayo huaae'eri eknopoe'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa kenpihuay o'nopoe'uyate. Nogok nogda nogda huakka' jakyo meyohue'da o'manmadika'uyate.

Huanigpeika'eritaj kanmanmadike'po o'mata'mona'uyate. (Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

7 "Menhuatiak." Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'depo nogda nogda botta' nogyo nogyo o'mata'mona'po,

—Doa o'nona'nok dakhue'da nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone. 8 Dagte bo'huahuudhuahuika'po katepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj nogtiyo'da yan'tohua'. Huenpu aypo huakupepi' tohuahue' yane'. 9 Hua'iot yan'otpo, nogtida 'opiot yan'otpo nogda tohuahue' yane'. 10 Jakyo bo'kuddepo keyoyo'da yanikati'. Huakka' jakya' yan'hua'epo keyo yan'tayikati'. 11 Jak huataae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopoe'po soroka e'itimabette yan'itihuekeadti'. Kenomeytaj Diosa digaa'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huaae'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huaae'eritaj sue'da castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po o'mana'uyate.

12 Ken doce huanigpeika'eria on'bahua'udhuahuika'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo "yan'nopo'korea', Dios Huairitaj yanoknopoe'," on'mana'po 13 dakhue'da nokiregtaj on'maoroka'po kenpa'ti dakhue'taj huasihuaa on'batikubata'tepo on'bayareaduyate.

Juan bautista o'buey'uyate. (Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Jesúsa 'urua'nanada o'kika'nig huabada aratbut on'batia'pakika'nok Herodes huairia o'tipeedepo,

—Ken Juan bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuadame'tenok 'urua'da o'kika'te. —Herodes nama'da o'nopoepo Jesústaj o'tia'pakuyate.

15 —Elías Diosen huamanbatia'pakerikudak o'noyhuadme'te Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

—Diosen a'neneri huamanbatia'pakeri Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

16 Herodes kenda o'peedepo,

—Ke'na Juan o'etaj. Juantaj yan'huerenokteg i'mana'meynig'a o'noyhuaddepo Jesús o'etaj. —Herodesa oa'uyate.

17 Herodías o'paknok Herodes huairi Juantaj huabakudaa' jakyo o'kudame'te. Herodías Herodesen huama'buy Felipeen huatoe ee'tada Herodesa o'koreame'tenok.

18 —Huama'buyen huatoe koreahue'dik i'ene. —Juana ona'nok 19 Herodíasa Juantaj digaa' o'huadiaypo e'arakta' o'paknig'a arakhue'dik o'eme'te. 20 Juan huadakyo'da o'kika' kenpa'ti Diosenyo'da o'kika' Herodesa o'nopoepo Juantaj daka' o'tiokikame'nok Herodíasa arakhue'dik o'eme'te. Juantaj o'peepo nopoenkahue' ee'pi' durugda o'peeme'te. 21 Herodesen cumpleaños fiestate Juantaj arakdik ijjey Herodíasnayo o'nopoeme'te. Fiestate Herodesen huairi Galilea huairitaj o'batobapeme'te.

22-23 Herodíasen huaɣobu o'bahuakudpo baile e'nigẹ'te huairi Herodesere huakka'da
on'durugpakpo,
—Katepi' i'paknig mena' o'yokapone. Huakka'pi' i'paknig o'yokapone. Buttida ijjay.
—Herodesa Herodíasen huaɣobutaj ona'uyate. 24 Huaɣẹtaj o'huahuatupo,
—¿Katepi' ona'dik ijjẹy? —Oname'te.
—Juan Bautistaen huaku beyok. Yana'. —Oname'te.
25 Herodes huairitaj o'huahua'depo,
—Oyedda baegte Juan Bautistaen huaku beyok. —Mune'yoa oname'te.
26 Herodes kenda o'pẹẹdepo pai'da eknopoẹada "Aya'da katepi' on i'pak menati'
kenda ijyokapoy. Buttida ijjay." Oa'nig. Aya'ada on'pẹẹnok nogda ea'ta' pakhue'
o'ẹpo 27 "Huabakuda' jakyo yahuati'. Juantaj yahuẹrenokteg. Yagkutotiak. Herodíasen
huaɣobutaj yayok." Herodesa sorotatataj oname'tenok 28 huabakuda' jakyo Juantaj
o'huẹrenoktegpo baegte o'totiakpo Herodíasen huaɣobutaj o'yokme'nok ke'na huaɣẹtaj
o'yokme'te.
29 Kenda Juanen huanigpẹika'eria o'noknopoẹdepo on'tiakpo huabuey on'tohua'po
ogkubarakka'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30 Nogok Jesúste doce huamata'moneria on'koredepo kenda o'kadhuahua'mey
Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Aya'da o'manmadikika'mey o'nonbatia'pakuyate.
31 Huakka'nada on'batiakika'nok on'bahua'ika'nok menokapi' bapehue'dikda o'nepo,
—Monhua'. Kente aratbut ehue' ẹ'nika'yo okmapiẹ'ahuaddik a'ẹya'po monhua'.
—Jesúsa o'mana'uyate. 32 Kente aratbut ehue' ẹ'nika'yo kusi'pete Jesús ke'nen
doce huamata'moneriere on'bahua'uynig'a. 33 En'hua'te huakka'ada on'batiahuaypo
Jesústaj on'nokiẹ'po aya' huakka' jakya' kẹyo yan'betapet on'nopoẹpo on'baketonhua'po
huakkuruda on'bakyẹ'uyatenok. 34 Jesús o'kotpo huakka'tada o'batiahuaypo kenomey
konig oveja o'nepo huabet toẹhue'onig o'nenok Jesúsa o'matinepahui'po huaboa'da
o'manmadika'uyate. 35 Huaboa' e'sikonyakte Jesústaj on'huatiakpo,
—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. 36 Aypo toẹhue' o'nenok nog jakyo nog
jakyo huakka' jakyo meyohue'da aypo kan'baepo yamata'mona'. —Huanigpẹika'eria
o'nona'uynig'a,
37 —Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa o'mana'nok,
—¿Aypo a'bayokya'po docientos denario huakupea pan kabae'po menpa' hua'dik o'ẹ
oro'? —Huanigpẹika'eria o'nona'uyate.
38 —¿Menigа' pan mo'toẹ? Yan'hua'po yan'tiahuay'. —Jesúsa o'mana'uyate.
On'nopoẹdepo,
—Huabanigа' pan botta' biigyo'da o'toẹy. —Jesústaj o'nona'uyate.
39 "Huakupo huakupoa' mirẹbate yan'bahuad." Jesúsa o'mana'nok 40 cien kenpa'ti
cincuenta huakupo huakupoa' on'bahuaduyate. 41 Ken Jesús huaba'te cinco pan
botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo pannopote
o'posakea'po huanigpẹika'eritaj kan'bayoke'po o'bayoke'uyate. Botta' biigkon
okpukpukpo aya'tada o'bayoke'uyate. 42 Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uyate.
43 On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uyate. Pan biig huaboro'
huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate. 44 Cinco mil huabokerek ken pan
on'bape'uyate.

Jesús huaɣahuẹtiudte o'huae'uyate.
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 “Kusi’peyo yan’kudpo Betsaidayo akudpen huakkuru yanoktegti’.” Jesúsa huanigpeika’eritaj o’mana’depo huakka’ aratbuttaj jakyoda o’mata’mona’uyate. 46 O’mata’mona’depo Diostaj a’tiona’pakya’po Jesús ote’yo o’behuikpo ijhue’da o’tiona’pak’uyate. 47 E’sikde’te kusi’petone’ e’pognopoyo o’enig’a Jesúsyo’da huadarite o’uyate. 48 E’pognopoyo diga’ o’bapoknok e’nokhuayaga’tada huahue’ o’nuyate. Sikyoedda Jesúsa huahuetiudte o’bahuatiakpo meyohue’da o’batipokaynig’a, 49-50 huahuetiudte e’huae’taj huanigpeika’eria on’tiahuaypo aratbuten nokireg o’e on’nopoepo huakka’da on’me’pukpo on’sagkia’uyate.

—Me’pukhue’ yane’. Do ijjey. —Jesúsa o’mana’uyate.

51 Kusi’petone’yo o’kudpo huanigpeika’eriere on’huaduyate. E’kudte bapoka o’batikon’uy. Huakka’nanada on’mepuke’po “kenpihuay” oda’uyate. 52 Jesús o’paknok Diosa pan o’biame’ nopoenkahued kenpa’ti Jesús Diosen Huasi’po o’e oknopoehued o’nenok diga’nanada on’me’pukuyate.

Genesaretyo Jesúsa o’bayarea’uyate.
(Mt. 14.34-36)

53 E’pogtone’ o’noktegdepo Genesaret huadaribayo on’betdepo o’nokye’uy. 54 En’kotde’te Jesús o’e aratbut o’nokie’depo, 55 Jesúste dakhue’ e’huae’ a’manpatotiakya’po nogyon nogyon on’baketpo huaboa’da Jesúste asukte on’manpatotiakuyate. 56 Meyopi’ Jesús o’hua’epo jak kuruyo huakka’ jakyopi’ dagte dakhue’ e’huae’ on’manpahueda’po “O’nen huaok huakubogpi kan’nejatue’po,” Jesústaj diga’ o’nona’nok aya’ada on’nejdepo Diosa o’bayaread’uy.

7

Huanopoya’da dakhuea’da on’nopoepo Diostaj dakhuea’ ogkika’.
(Mt. 15.1-20)

1 Nogok Jerusalénya’ fariseo huairi Moisésenba’ huamanmadika’eriere on’tiakdepo Jesústaj on’huahua’uyate. 2 Konig adhuea’pane’ bapehued on’bakoyo’ika’uyatenig sue’ada Jesúsen huanigpeika’eria konig kahue’ o’nika’po ba’koyohue’ada on’bapika’nig judío huairia on’batiahuaypo “dakhuea’da ogkika’,” on’huaa’uyate. 3 (Konig adhuea’pane’ ogkika’uyatenig aya’ judíomey fariseoere ogkika’po aypo bapehued huakka’da on’ba’koyo’ika’. 4 Kenpa’ti aypo huabae’ jakya’ on’tiakpo bapehued on’ba’koyo’ika’. Vasos, platos, ollas, kutopatakon on’ba’koyoa’ika’uyate.) 5 Konigepo fariseoa Moisésenba’ huamanmadika’erierea Jesústaj o’nona’po:

—A’nenda oro’en adhuea’pane’ huadaknopo’da Diosa meknopoe’po bapehued on’ba’koyoika’uyate. Mena’po kenda o’nen huanigpeika’eria nigpeehue’ada ba’koyohue’ada yan’bape’ika’. —O’nona’uyate.

6 —Diosen huamanbatia’pakeri Isaías opud nama’da huanopoe’eritaj daka’ bo’timadoya’uyate:

In aratbuta Diostaj o’paki nama’da o’dika’nig’a do’taj huanopoya’da eretpakhue’
o’ne. 7 Nama’da do’taj dakiti mo’tiona’pakika’ne. Huabokerekada e’huaa’yo’da
on’manmadikika’nig’a.

Isaíasa o’madoya’uyate. 8 Kenda opudomey bo’kika’po Diosen e’mana’ba’ nigpeehue’ada konig opuden adhuea’pane’ ogkika’nig bo’kika’po vasos platos nogtaj nogtaj bo’koyoa’ika’po nogda nogdakon bo’kika’nig’a. 9 Konig opuden adhuea’pane’ on’pakpo ogkika’uyatenig a’kikaya’po Diosenba’taj nigpeehue’ada bo’kika’ne. 10 “O’nen huaojtaj huayetere nigpeika’dik mo’ene kenpa’ti tihuapokika’dik mo’ene. Pai’da ee’nayo bayokika’dik mo’ene,” kenpa’ti “Huaojtaj huayetapi’ huasi’poa dakhuea’ e’huaa’ika’nayo bueydik mo’ene.” Moisésa o’mana’uyate. 11 “Huaojtehuapa’ huayeeretehuapa’ aya’da Diostaj o’bayokde’po opudtaj bayokhue’dik o’nene.” Kenpa’

be'api' huaojtaj huaẏẹtere ona'dik o̲'ne. 12 Kenpa' ena'nayo huaojtaj huaẏẹtere tihuapokhue'dik o̲'nepo bayokikahue'dik o̲'nepo nama'da mo'manmadikika'po 13 ken konig adhuea'pane' o̲gkika'nig bo'kika'po Diosen hua'ataj nigpẹẹhue' mo'i̲ka'po, ken konig nogda nogda nama'da bo'kika'nig'a. —Jesúsa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

14 "I̲yon yan'batiak." Huakka' aratbuttaj Jesúsa o'mana'po,

—Do'taj menigpẹẹpo yan'nopoenka'. 15 Katepi' e'pe'pi' Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̲'ẹ. Dakhue'dik ea'nayo, da ea'nayopi' Diostaj dakhuea' e'ka' ẹ'dik o̲'ẹ. 16 Do'taj daka' menigpẹẹ'. —Jesúsa o'mana'uyate.

17 Huakka'da aratbut ẹgkupopakya' Jesúsa e'bakhuade' jakyo e'kudde'te "Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̲'ẹ. Ia'nig. Nopoenkahue' o̲'nepo daka' mona'." Huanigpẹi̲ka'eria Jesústaj o'mona'uyate.

18-19 —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'ẹ. Katepi' mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'po huaminyo o'hua'po huaminya̲' ken o̲'o̲ro̲kika'. Huanopo'yo kudhueada Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̲'ẹ. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenda oa'nok katepi' aypo huaenpi' bape'dik o̲'ẹne. Aya'da bape'dik o̲'ẹne, huaboa'da on'nopo̲ẹ'uy.

20 —Huanopoya'da dakhuea'da e'nopo̲ẹ'nayo dakhuea'da bo'ka'apone, dakhuea'da boa'apone. Kennayo Diostaj dakhuea'da o̲'ẹ. 21 Huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da on'nopo̲i̲ka'po, huanopoya'da on'eretpakpo nogen hua̲to̲ẹ on'bakdejpo, nogtaj nogtaj on'bakdeika'po, on'huadiaypo on'barakika'po, 22 huanopoya'da on'pakpo on'bereika'po, huanopoya'da nogen en'tamaeta' on'eretpakpo, huanopoya'da dakhuea' o̲gkika'po, huanopoya'da nama'da on'manika'po, huanopoya'da aya'da diga̲'da on'eretpakika'po, huanopoya'da digda on'bahuahuayika'po, huanopoya'da on'bahuae'ika'po, huanopoya'da huata'tada on'pakika'po huanopoya'da konig nopo̲ẹhue'ada o̲gkika'po. 23 Ken konig huanopoya'da aratbut o̲gkika'nok Diostaj dakhuea'da o̲'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Esoeri ettone'a̲ Jesústaj oknopo̲ẹ'uyate.
(Mt. 15.21-28)

24 Kẹya̲' Jesús o'hua'po Tiro Sidónere huadaribayo o'hua'uyate. Jakyo o'kudpo i̲rẹgi̲rẹg e'kudta' e'paktada sue'ada on'tiahuaynok 25 ettone'si'poen hua̲yẹ i̲dada o'nopo̲ẹpo Jesúsen hua'ite huikudate o'tihuad'uyate. Ke'nen hua̲yo̲butaj toto' noki̲rẹga̲ o'nopo'to̲ẹnok dakhue'da o̲'u̲yate. 26 Ettone' esoeri o̲'ẹpo sirofenicia hua̲ẹ'eri o̲'u̲y. "Do'hued hua̲yo̲butaj toto' noki̲rẹgtaj yako̲ro̲ka'." Jesústaj ona'uyate.

27 —Hueretda judío huasi'po huakkuruda bape'dik o̲'nika'. Huasi'poen aypo yokhue'dik kuhuataj. —Jesúsa esoeri ettone'taj ona'nok,

28 —E̲ẹ', Huairi. Kuhuanayo kutopatopen huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika'. —Ettone'a̲ ona'nok,

29 —Huadaknada mena'nok hua'dik i̲'ẹ. Toto' noki̲rẹg hua̲yo̲butaj o'tako̲ro̲konde. —Jesúsa ona'uyate.

30 Jakyo o'kumejdepo hua̲yo̲bu huatayte dak ẹ'unde'te o'huednig o'huahuay'uyate. Toto' noki̲rẹg o̲'o̲ro̲kde'uyate.

Huabokerek a'pakhue'dik kenpa'ti e'peokbettaj Jesúsa o'yarea'uyate.

31 Jesús Tiro huadaribaya' o'hua'po Sidónyo o'pokpo Decápolis huadaribayo nog jakyo nog jakyo o'pokpo ẹ'po̲g Galileayo o'tiakuyate. 32 Kẹyo̲ huabokerektaj on'huatotiakpo e'peokbet kenpa'ti a'pakhue'dik ẹ'hua̲ẹ', "yatibata'te." Jesústaj o'nona'nok 33 huakka' aratbutya' o'baktohua'depo o'peokba'kudpo o'bapitisupupo o'no'deya'po, 34 kurudyo̲ o'tiahuaypo, "aaj" oa'po, "yapeokbete'," oa'uyate.

35 Idada o'peokbeteonpo o'noyarudpo huadakda a'pakdik o̲'u̲yate. 36 "Kenda ijka'dey
nogomeytaj batia'pakhue' yane'." Jesúsa o'mana'nig'a i̲ghua'mon e'mana'tada nogi̲ti
huakka'mon kenda on'batia'pakonhua'po. 37 Kenpa'ti Jesústaj on'mepuke'po,
—Aya'tada 'urua'nanada o'kika'po e'peokbettaj o'mape̲e̲a̲'apo kenpa'ti a'pakhue'dik
huaboa'da a'pakdik o̲'ne. —Aratbuta on'batia'pakuyate.

8

Cuatro miltaj Jesúsa e'batobape'uyate.
(Mt. 15.32-39)

1 Nogok onte'ti huakka'nanada e̲gkupopakte kenpa'ti aypopi' ehue'da o̲'u̲yate. Jesús
kenda o'nopo̲e̲po huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mana'po:
2 —Inomey aratbut bapa'me'noea' i̲yo̲da doere o̲'nedepo aypobayo' o̲'nenok
ijmatinepahui'po. 3 Jakyoda mata'monahue'dik i̲jje̲y. Huakka'mon bidteda
on'tiakme'tenok e'mata'mona'nayo dagta' a̲ro̲gdik o̲'nenok. —Jesúsa o'mana'uyate.
4 —I̲yo̲ aratbut ehue' o̲'nika'. ¿Meyo̲ aypo o'eyapet? —Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria
o'nona'uyate.
5 —¿Meniga̲' pan mo'to̲e̲? —Jesúsa o'mana'nok.
—Siete. —O'nona'uyate.
6 "Barakte yan'bahuad." Jesúsa o'mana'uyate. Siete pan o'ba'padpo, "Dakiti Dios,
daka' joka'ne," o'tiona'pakdepo o'posakea'po huanigpe̲i̲ka'eritaj o'bayoke'uyatenok
aratbuttaj on'bayoke'uyate. 7 Sue'da biigkon on'to̲e̲nok "Dakiti Dios" ona'depo
"yan'bayoke'," o'mana'uyate. 8 Noteymeya'da aya'ada on'bape'uyate. Noteymeya'da
en'bapepi' siete kusogyo̲ huata'suj huedmeya̲'da on'dohuea'uyate. 9 Konig cuatro
mil on'bape'uyate. "Jakyoda yan'huati'," Jesúsa o'mana'depo, 10 huanigpe̲i̲ka'eriere
kusi'petone'yo o'kuddepo Dalmanuta huadariyo o'hua'uyate.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya̲' katepi' oro' tiahuayhue' o̲'i̲ka'uynig mo'nigka'.
Fariseo huairia Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 A'ti fariseomey Jesústaj on'huatiakdepo huaboa'da on'batia'pakpo a'dikdikya'po,
"konig Diosayo'da ka'dik kurudya̲' katepi' oro' tiahuayhue' o̲'i̲ka'uynig mo'nigka'," Jesústaj o'nona'uyate. 12 Huanopoya'da "aaaj" oa'depo,
—"Konig Diosayo'da ka'dik kurudya̲' katepi' oro' tiahuayhue' o̲'i̲ka'uynig mo'nigka'."
Nama'da o'nona'ne. Konig mona'nig opudtehuapa' kahue' i̲jje̲a̲poy, buttida ijjay. —
Jesúsa o'mana'uyate.
13 Jesús o'bakhua'po kusi'petone'yo o'kudpo akodpen o'hua'uyate.

"Fariseo huairi dakhue'dik e̲'hua̲e̲' on'manmadikika'. Keyoj ijjay." Jesúsa oa'uyate.
(Mt. 16.5-12)

14 Kusi'pete on'hua'po pan e'tohua'ta' o'nokkahuuduyate. Nogtiyo'da on'to̲e̲'uyate
kusi'peyo.
15 —E̲ya̲', fariseoen e'bia'ontaj keyoj ijjay. Herodesen e'bia'ontaj keyoj ijjay. —Jesúsa
o'mana'uyate.
16 —Pan to̲e̲hue' o̲'e̲nok kenda mona'ne. —Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria huaboa'da
huayahuaya on'batia'pakuyate.
17 —Pan to̲e̲hue' o̲'e̲y mena'po mo'batia'pak. Pantaj mepu'kehue'dik mo'i̲ka'ne. Kenda
ka'dik i̲jje̲y nopo̲e̲hued mo'e̲ kenpa'ti nopoenkahued mo'e̲ne. Menpa' huanopoya'da
oknopo̲e̲hue'dikda mo'i̲ka'ne. 18 Huakpoa mokpo̲e̲nig'a menpa' tiahuayhue' mo'e̲.
Huapeok bo'peokje̲ne menpa' pe̲e̲hue' mo'e̲. Pan ijbia'mey menpa' bokkahue'de.
19 Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijbayokemey. ¿Meniga̲' kusogyo̲ huata'suj hued-
meya̲'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—Doce. —O'nona'uyate.
20 —Cuatro mil aratbuttaj siete pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'nok,
—Siete. —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.
21 —Menpa' kenda nopoehued mo'e. —Onte'ti o'mana'uyate.

Huakka' jak Betsaidaya' Jesúsa ekpobigtaj o'yareaduyate.

22 Nogok Betsaida huakka' jakyo on'tiakuyate. Jesúste ekpobigtaj on'totiakpo "yakpotibata'te'," o'nona'uyatenok 23 ekpobigtaj o'ta'koypo huakka' jakya' o'baktohua'po igkusi'huea okpotihueke'po o'tibata'tepo,
—¿Menpa' sigpi' tiahuaydik i'e? —Ona'uyate.
24 Ekpobig o'tiahuayatupo,
—Huabokerektaj ijtiahuaypo konig ohuey on'hua'e. —Jesústaj ona'uyatenok, 25 onte'ti Jesúsa okpotibata'tenok huaboa'da 'urunanada aya'tada o'tiahuay'uyate.
26 —O'nen jakyo yahuati'. Huakka' jakyo huahue' yaee'. Kenda o'nigka'ne batia'pakhue' yaee'. —Jesúsa ona'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' me'ta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

27 Cesarea de Filipo huadaribayo nog jakyo nog jakyo huanigpeika'eri Jesúsere on'hua'epo dagte,
—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.
28 —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Nogomeya bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria o'nona'nok,
29 —¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Jesúsa o'mana'uyate.
—On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.
30 —Kenda ona'ne be'tapi' manahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Ijbueydeapoy." Jesúsa o'batia'pakpo oa'uyate.
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Jesúsa huaboa'da o'manmadika'po:
—Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Pai'nanada ijnopo'eapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'erierea do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone.
32 —Jesúsa daka' o'mana'uyatenok Pedroa o'tohua'depo, "kenpa' ahue' yaee', Huairi," ona'uynig'a 33 Jesúsa o'batikorudpo ke'nen huanigpeika'eritaj o'tiahuaypo Pedrotaj ona'po:
—Konig huabokerekada nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'po Diosen e'nopoe' nopoehue'da i'ene. Konig totonig ia'ne yahuati'. —Jesúsa ighua'da ona'uyate.
34 Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huakka'da aratbuttaj menhuatiakde' o'mana'depo huaboa'da o'manmadika'po:
—Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik mo'eapet. 35 Kenpa'da hua'enda e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti nounhuahuahue' o'nika'apo. Do'taj e'nigpeika'ta' on'pakpo huadak hua'a huakka' on'pakpo kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. 36 Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. 37 Diosere a'noeonhuahuikaya'po katepi' Diostaj yokhue'dik mo'epo kenpa'da do'taj pee'dik mo'ika'ne. 38 In aratbut dakhuea'da

ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'po inomey be'api' do'taj e'nokbira'nayo do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do huabokerek ijjepo onte'ti ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Diosya' kurudya' ijhuarakpo Diosa 'urua'nanada megka'nok Diosen huata'moneriere 'urua'nanada ijjepo ijtiakapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

1 —Huakka'nanada Diosen Nokireg on'nopo'toepo Dios Huairitaj daka' on'nigpeika'apo. Kenpa' opudomey huakka'mon bueyhued mo'epo bo'tiahuayapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'eypakatuyate.
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

2 Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa o'batobehuikuyate. En'tiahuayte Jesúsen huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. 3 Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. Aratbutnayo konig keregda kahue'dik o'nika'. 4 Elíastaj Moiséstaj Jesúsere en'batia'pakte on'batiahuay'uyate.

5 —Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. Bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida Elíastaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa ona'poda ona'uyate. 6 Pedromey diga'da on'mepuke'po koniga' a'ay' Pedroa nopoehue'ada oa'uyate. 7 Kenpa' ena'te e'sihuia o'batibuk'uyate. E'sihuiya' on'peepo:

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa o'mana'uyate.

8 A'tida en'tiahuayte Jesústayo'da on'tiahuay'uyate.

9 Huakupaya' en'huarakde'te

—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued ee'ted kenda huakupayo huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate. 10 Konigepo kenda batia'pakhue' o'ne'uynig'a huayahuayayo'da kate e'noyhuadtaj Jesúsa ya'batia'pak on'batia'pakuyate. 11 Konigepo Jesústaj:

—"Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik ya'eapet." ¿Mena'po Moisés huamanmadika'eri kenda yadika'? —Jesústaj o'nona'uyate.

12 —Elíasonigti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada a'manopo'yareaya'po yatiakapet. Diosen Huasi'po pai'nada ya'nopo'eapet. Kentaj yan'tibirae'apet. Kenda huaojba'te on'madoya'uyate. 13 Elíasonigti e'tiaktada on'tibirae'po konigti on'pakpo dakhuea' ogkame'te. Konig Apagba'a oa'nig ogkame'te. —Jesúsa Pedromeytaj o'mana'uyate.

Huasi'po toto' nokiregа e'nopo'toetada Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

14 Jesúsen huanigpeika'erite on'bahua'po okyehued ee'ted huakka'nada e'kupopakada Moisésenba' huamanmadika'eria Jesúsen huanigpeika'eritaj en'maboyte Jesúsomey on'batiahuayato'uyate. 15 Jesústaj on'tiahuaydepo on'mepu'kepo on'huaketonyakpo durugteda on'baaka'uyate.

16 —¿Katea' yan'batia'pak? —O'mana'nok 17 nogtiada oa'tokpo,

—Do'hued huasi'potaj dakhuea' toto' nokiregа o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'e. 18 Kenpa'ti menokapi' e'nopo'toete o'ketpakonpo barakte o'huekika'po kutajpoa' o'orokika'po hua'id o'idta'peteye'po diga'da o'arognok ontaj o'totiakne. "Dakhue' nokiregtaj ya'noroka'," o'nen huanigpeika'eritaj e'mana'tada orokahue' o'ne, Huamanmadika'eri. —Nogtiada ona'uyate.

19 —Opudomey judío aratbut do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoehue' huaee'eri mo'ene. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopoehue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoene. Huasi'potaj yan'totiak. —Jesúsa o'mana'uyate.

20 Huasi'potaj on'totiaknok dakhuea' nokirega Jesústaj o'tiahuaydepo huasi'potaj
o'ketpakonka'nok sorokte o'huekpo, o'pokore'epo o'tiokkutajorokuyate.
21 —¿Meniga' huabayoka' dakhuea' nokirega ya'nopo'toika'po ya'ketpakonka'ika'? —
Jesúsa ona'uyate.
22 —Si'nog ee'ted nogok nogok huakka'da dakhue' nokirega a'arakya'po ta'akyo
huahueyopi' o'enika'. Ka'dik ee'nayo oro'taj mo'matinepahui'po bo'tihuapok. —Ke'nen
paga ona'uyate.
23 —Do'taj eknopoe'nayo aya'tada ka'dik ijjepo yarea'dik ijjey. —Jesúsa ona'nok,
24 —Yoknopoey, nogiti nogiti eknopoe' be'tihuapok. —'Utta'da ona'uyate.
25 Huakka' aratbut on'kupopaknok Jesúsa o'tiahuaypo,
—E'peokbet a'pakhue'dikere nokireg yaorokpo huasi'poya' yakhuati' onte'ti
a'kudya'po tiakhue' yae'. —Jesúsa dakhue' nokiregtaj huiyokda ona'nok, 26 dakhue'
nokiregа o'sagkiadpo o'ketpakogka'po e'bueyonig o'orokpo o'enon'uyate. Konigepo
"e'buey o'e," huakka'mon on'batia'pakuynig'a 27 Jesúsnayo o'ta'koypo o'boa'uyate.
Huasi'po o'boduyate.
28 Jesús jakyo o'kuduyate. Huanigpeika'eriyo'da kenere o'nepo,
—¿Oro'nayo dakhue' nokiregtaj mena'po orokahue' o'e? —Jesústaj o'nona'uyate.
29 —Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti mo'tiona'pakonhua'po dakhue' nokiregtaj
ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uyate. (Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Keya' o'hua'po Galileayo konig iregiregteda o'pokonhua'po. 31 Huanigpeika'eritaj
o'manmadika'po iregiregteda o'hua'onhua'po. "Do Huabokerek ijjenok Diosa
me'ta'mona'uyne. Huabokereka men'bahuatitotiakapet. Men'arakapone.
Bapa'me'noe huakudaka'da e'eada ijnoyhuadapoy." Jesúsa o'manmadika'uyate.
32 Huanigpeika'erinayo kenpa' nopoenkahue' o'nepo on'me'pakpo "¿monig ya'e?"
onahue' o'nuyate.

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" Huanigpeika'eria on'batia'pakuyate. (Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Capernaumyo on'tiakdepo jakyoda o'eato'po,
—¿Dagte o'tiakpo katetaj mo'batia'pak? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
34 "¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" on'batia'pakpo a'tokhue' o'nuyate. 35 Jesús
huanigpeika'eritaj a'manmadikaya'po o'huadpo "yan'kupopak," o'mana'po,
—Bepi' doere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba'nig ka'nike' konig nogtaj
kan'tihuapokike'. —O'mana'po 36 huasi'potaj o'ta'koypo nopoyo o'totiakpo hua'opite
o'doko'uyate.
37 —Do ijpaknok be'api' in huasi'potaj di'da o'depo o'tihuapokika'po konigda do'takon
o'de do'hued Apagtakon o'de. Ke'na me'ta'mona'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo daka' bo'tihuapokika'ne. (Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

38 —Nogbokereka o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika'. O'tiahuaypo oro'ere
huahue' o'ika'nok, "Keje', kahue' yaee'." Ona'mey, huamanmadika'eri. —Juana
ona'uyate.
39 —Kentaj "kahue' yaee'," onahue' yane'. Be'api' konig tiahuayhued o'ika'nig do'hued
huadik o'dikka'po eka'nayo onte'ti do'taj dakhue' huaahue'dik o'eapo. 40 Ken aratbuta
oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. 41 Cristoen
huanigpeika'eri mo'enok do ijpaknok be'api' huamai' hue'ey e'yoknayo dapi' Diosa
dakhuapa o'bayokapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'po.

Keyoj nama'da e'toka'nayo dakhue'da o̱'unhuahuika'apo.
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 —Be'api' do'hued 'uru huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada
castiga Diosa o̱gkadhuahuika'apo. Konige̱po do'hued 'uru huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea'
e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued huidtone' ke'nen hua̱hue̱renta'
yan'tiontidukupo ta'kotdik a̱'e̱ya̱'po jod ya̱koyo e'kotnayo kenda konig sue'da
castiga e'magka' o̱'e̱. 43-48 Huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da
e'toka'nayo dakhue'nanada o̱'e̱nok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Ta'ak
o'bakpakonhuahuika'apo bakayhue' o̱'e̱apo. Konige̱po huabaapi' hua'iapi' huakpoapi'
dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o̱'e̱po kahue'dik a̱'e̱ya̱'po e'boktegnayopi'
huadak ya̱'e̱a̱pet, dakhuea' kahue'dik a̱'e̱ya̱'po ekpokotoknayopi' huadak ya̱'e̱a̱pet.
Ken konig yan'nopo̱e̱po dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea'
boka'nok castiga mogkadhuahuika'apone. Ta'akyo mo'bakpakonhuahuika'apone.
Bakayhue'dik o̱'unhuahuika'apo.

49 Sal pai' e̱'e̱a̱da huadakda o'kika'nig konigti pai'da mo'nopo'e̱po huadakda
mo'e̱a̱pone. 50 Sal huadakda o̱'e̱po o'kika'. Pai' ehue' e̱e̱'nayo huadak kahue'dikda
en'dik o̱'e̱ne. Konig salonig ya̱'nepo huadaknopo'da huayahuaya di' yan'maepo
yan'manoeyika'. —Jesúsa huanigpe̱ika'eritaj o'mana'uyate.

10

"¿Huabokerek hua̱to̱e̱'taj menpa' en'dik ya̱'ne?" Jesústaj nama'da kae'po fariseoa o'nona'uyate.
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

1 Ke̱ya̱' Jesúsa o'bakhua'po Judeayo kenpa'ti Jordán akodpen huadariyo o'hua'uyate.
E'tiakte onte'ti huakka'nanada o̱gkupopakuyate. Konig o'kika'po o'manmadika'uyate.
2 Jesústaj a'dikdikya'po sue'da fariseo on'huahua'po, "¿Huabokerek hua̱to̱e̱'taj menpa'
kenpa'da endik ya̱'e̱?" Jesústaj o'nona'uyate.

3 —¿Kate yamana'uyate Moisésa? —Jesúsa o'mana'uyate.

4 —"Hua̱to̱e̱ e̱'en beroba' madoya'dik mo'e̱po hua̱to̱e̱ endik mo'e̱." Moisésa
o'mana'uyate. —O'nona'uyate.

5 —Konig nopoteyda mo'i̱ka'po Diostaj e'nigpe̱ika'ta' pakhue' mo'i̱ka'nok Moisésa
kenda o'madoya'uynig'a. 6 Huakkuruteda Diosa aya'tada o'ka'uypo huabokerek et-
tone'ere o'ka'uyate. 7 "Konige̱po huabokerek ke'nen huaoj hua̱ye̱eretaj oko̱ro̱kpo et-
tone'taj a'to̱e̱pakya'po. 8 Botta' e̱'e̱a̱da on'to̱e̱pakdepo konig nogtida o̱'nede." Apagba'te
kenpa' oa'. Botta' e̱'e̱a̱da nogtida o̱'nede. 9 Kenda Diosa o'to̱e̱paka'denok huabokereka
enhue'dikda o̱'ne. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

10 Nogok huanigpe̱ika'eriere jakyoda o̱'nepo, "¿Hua̱to̱e̱ menpa' en'dik o̱'e̱?" Jesúsen
huanigpe̱ika'eria o'nona'nok,

11 —Be'api' huabokerek hua̱to̱e̱'taj e̱'ennayo nogtaj o'to̱e̱pakpo huakkuru hua̱to̱e̱'taj
dakhuea'da o̱gka'. 12 Kenpa'ti ettone'a̱ hua̱to̱e̱'taj e̱'ennayo nogtaj o'to̱e̱pakpo
dakhuea'da o'ka'. Diostaj dakhuea'da o'ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuyate.
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

13 Jesúsa daka' kan'bake'po huasi'po kentaj en'batotiaktada ke'nen huanigpe̱ika'eria
"keje', batotiakhue' yane'," on'mana'uyate. 14 Kenda Jesús o'tiahuaypo o'diayatupo.

—Huasi'po do'te kan'batiake'. "Ka̱e̱ya̱'," manahue' yane'. Konig inomey 'urunopo'da
huasi'po o̱'ne konigti aratbut huaknopo̱e̱'eri Diosensi'po o̱'nepo Dios Huairitaj
on'nigpe̱ika'apo. 15 Huasi'po do'taj 'urunopo'da menoknopo̱e̱po men'nigpe̱ika'ne.
Konig huasi'po Dios Huairitaj daka' o'noknopo̱e̱nig konigti opudomey oknopo̱e̱hue'
e̱e̱'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'e̱a̱pone. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

16 Huasi'potaj o'badokoe'po o'batibata'te'epo Diosa daka' kabake'po
o'mationa'pakuyate.

Huabokerek huairi Jesúsere on'batia'pakuyate.
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Dagte Jesúsa huaboa'da o'hua'depo huabokereka o'huaketonyakpo huikudate
o'tihuadpo,
—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda
huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uyate.
18 —Ka'tia'po huadakda i'ene ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. 19 Diosen e'mana'
i'nopoe. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'.
Nogen bakberehue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. Da ahue' yaika'. Huaoj-
taj huayetere daka'da yanigpeika'po daka' yamatoika'po yabayokika'. Kenpa' Diosa
o'mana'uyate i'nopoene. —Jesúsa ona'uyate.
20 —Do huasi'poedanda kenda aya'da ijnigpeika'uy, Huamanmadika'eri. —
Huabokereka ona'uyate.
21 Jesúsa di' o'epo o'tiahuayatupo,
—Nogitied ka'diken i'ene. Huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe
yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da
i'matounhuahuika'apone. Do'taj behuatiakpo beta'hua'ika' e'bueypi' beta'hua'ika'. —
Jesúsa huairitaj ona'uyate.
22 Huairia kenda o'peepo nohue' o'unpo huakka'nanada o'tamaenok suhue'nanada
o'epo okhua'uyate.
23 Huanigpeika'eritaj okpokuberudpo,
—Bepi' huairi huakka'nada e'matoe'ta' huaeretpakeri Dios Huairitaj oknopoehue'dik
o'neapo, Diosensi'po ehue'dikda o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.
24 Huanigpeika'eria Jesúsen hua'ataj o'peepo on'mepuke'nok onte'ti Jesúsa o'mana'po:
—Huakka'da e'matoe'ta' huapakeria Dios Huairitaj oknopoehue'dik o'neapo.
Diosensi'po ehue'dikda o'ne. 25 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik
o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa
o'mana'uyate.
26 Huanigpeika'eria kenda on'peepo huakka'da on'mepu'kepo huayahuaya
on'batia'pakpo:
—¡Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeon-
huahuika'dik ya'neapo? —On'batia'pakuyate.
27 Jesúsa o'batiahuaypo o'mana'po:
—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeon-
huahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti
manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —O'mana'uyate.
28 —Oro'nayo aya'da o'matoika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da
o'maenondemey. —Pedroa ona'uyate.
29 —Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj
huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Huadak hua'a o'deretpakpo
kenpa'ti do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. 30 O'nennok Diosa oy huakka'nanada
o'bayokapo. Jak, huama'buy, huidpo, huaye huasi'po, ta'bakon o'bayokapo. Pai'da
e'nopo'ebet o'bayokapo. Nogok Diosere on'noeonhuahuika'apo. 31 Oy huakka'da huairi
e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig
huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig. Nogoknayo 'urua'da
o'neapo. Konig huairitone' o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Do’taj me’darakapone.” Jesúsa onte’ti oa’uyate.
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jerusalénya dagte Jesús huanigpeika’eriere on’behuikpo Jesús huakkuruda
o’hua’enok huanigpeika’eri on’mepuke’po nogomey on’tahua’po on’me’pukuyate.
Doce huanigpeika’eritaj nogyonda o’batohua’po konig megka’apone o’mana’po:
33 —Jerusalénya o’hua’ne. Do huabokerek jjjepo Diosya’ ijtiakuy. Jerusalénya huabok-
ereka sacerdote huairiomeytaj men’yokapone. Moisésenba’ huamanmadika’eritere
men’yokapone. Ken bueydik o’e men’huaa’apone. Nog aratbuttaj judío ehue’taj
do’taj menyokapone. 34 Nog aratbuta do’taj men’tierikapone. Huiyokda pidetbi’a
men’bitbitapone. Mentisupu’eapone. Me’darakapone. Botta’a’ e’tisikde’te kubarakyo
huakudaka’da e’eme’tada Diosa me’noyhuada’apone. —Jesúsa o’mana’uyate.

Jacoboa Juanerea huairi bo’yahuea’ o’nona’uyate.
(Mt. 20.20-28)

35 Zebedeoen huasi’po Jacobo Juanere Jesústaj on’huahua’po,
—Kenda ona’nig oro’taj mogka’, huamanmadika’eri. —Juan Jacoboere o’nona’uyate.
36 —¿Kate bo’pak? —Jesúsa o’mana’nok.
37 —O’na ’urua’nanada huakhuairi e’ede’te konig huairi e’huae’ onte da’kopen
ope’topen bohuada’. —Jesústaj o’nona’uyate.
38 —Kenpa’ onahue’ mene’. Do pai’da ijnopo’eapoy. ¿Menpa’ doere konigti pai’da
nopo’e’dik mo’e? —Jesúsa o’mana’uyate.
39 —Ee’, onere pai’da nopo’e’dik o’ey. —Jesústaj o’nona’uyate.
—Buttida ijjay, konig pai’da ijnopo’eapoy opud konigti pai’da nopo’e’dik mo’eapone.
40 Nogok do huakhuairi jjjedepo ijmana’ika’apoy. Doere huakhuairi ka’ne’po
do’huanayo yahueahue’dik o’nene. Kenomey do’hued Apag Dios a’nennada
o’baktie’ea’uynigtaj doere huairi o’bayahuea’apoy. —Jesúsa o’mana’uyate.
41 Nog diez huamata’moneria kenda on’mapeepo Jacobotaj Juantere
on’mahuadiay’uyate.
42 —Inte yan’batiak —Jesúsa o’mana’po— Nog aratbuten gobierno huairitone’
kenpa’da teyda on’mana’ika’nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika’dik o’nika’.
43 Opudnayo ken konig kikahue’dik mo’ene. Be’api’ huairi ee’ta’ e’paknayo nog arat-
buttaj kan’batihuapokike’. 44 Kenpa’ti be’api’ doere huairi ee’ta’ e’paknayo konig
nog aratbuten huanaba’ ka’nike’. 45 Konig do ijkika’nig konigti yag’kika’. “Konig
huanaba’ mentihuapok.” A’ikaya’po tiakhue’ jjjuy. Aratbuttaj a’tihuapokya’po ijtiakuy.
Aratbuten dakhuea’ e’ka’taj a’bakkahueaya’po a’manigbueyya’po Apag Diosya’ ijtiakuy.
—Jesúsa o’mana’uyate.

Bartimeotaj okpoyarea’uyate.
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Ken Jericó huakka’ jakyo on’batiakuyate. Huakka’ jakya’ on’pokondepo Jesús
huanigpeika’eriere huakka’nanada aratbutere e’norokte Bartimeo ekpobig Timeoen
huasi’po dagte o’huadpo “huakupe beyok,” o’mana’uyate. 47 “Jesús Nazaret huae’eri
o’pokde,” aratbuta enhuaa’te o’peepo ’utta’da ona’po,
—Metinepahui’, Jesús Daviden adhuea’ huasi’po. —Ekpobiga ’utta’da ona’uyate.
48 —Yabatikde’. —Aratbuta huiyokda e’nona’tada nogiti huakka’a’da o’nokoye’uyate.
—Metinepahui’, Jesús Daviden adhuea’ huasi’po. —’Utta’da ona’uyate.
49 Ken Jesús e’hua’ada o’boato’po,
—Yan’totiak. —Jesúsa o’mana’nok on’huahua’depo,
—Yadurugpakpo yabod. Jesúsa “Yatiak” mena’ne. —O’nona’uyate.
50 Huaok o’enpo o’bodpo Jesústaj o’huatiakuyate.
51 —¿Kate i’pak? —Jesúsa ona’uyate.

—Ekpoyarea'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Ekpobiga ona'uyate.
52 —Do'taj meknopoepo yayarudpo yahuati'. —Jesúsa ona'uynok ekpobig huaboa'da o'tiahuaypo Jesústaj dagte o'tahua'uyate.

11

Jerusalényo Jesúsa o'kuduyate.
(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jerusalén meyohue'da e'ede'te Betfagéte kenpa'ti Betaniate kenpa'ti ote' Olivoste o'nedepo, botta' huanigpeika'eritaj:
2 —Butukda yan'huati'. Huakka' jakyo yan'huati'. Keyo burro 'uhua enuku' bo'huahuayapone. Ken burrote bepi' huadhued o'ne. Yanogkujpo do'taj menigtotiak.
3 "¿Mana'po bo'tohua'?" Be'api' ena'nayo "Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy." Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
4 Ken on'hua'po dagte akbogpete burro 'uhua enuku' on'huahuaypo o'nogkujuyate.
5 Egkujte huabokerek kenteda o'nepo,
—¿Kate boka'? ¿Mena'po burrotaj mogkuj? —On'mana'uyate.
6 Konig Jesúsa o'mana'nig kenda on'mana'nok "tohua'dik mo'e," on'mana'uyate.
7 Jesúste burrotaj on'tohua'po kenomeyen huaoka' burrota'pite on'hueda'nok Jesús o'huaduyate. 8 Kente Jesús o'pokapo on'nopoepo dagte huakka'da kenomeyen yudtaj on'bahueda'po nogomeya ohuey 'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uyate.
9 Huakkurute huaae'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:
—'Urunanada Jesús, Diosen huamanopo'yarea'eri, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. Kentaj Apag Diosa mo'nigta'mona'uyne. 10 Oro'en adhuea'pane' David huairionig hueretda huakhuairi o'tiakde, Jesús Huairi o'tiakde. Dakiti Dios, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. —Aratbuta 'utta'nanada o'nokoy'uyate.
11 Ken konig Jerusalényo Jesús o'kudpo kenpa'ti Diosen jakyo o'kudpo, aya'tada daka' o'tiahuaypo osikdenok Betaniayo doce huamata'moneriere o'hua'uyate.

Hueymey higueratraj "onte'ti dapakhue'dikda i'eapone," Jesúsa ona'uyate.
(Mt. 21.18-19)

12 Eme'te Betaniaya' o'norokdepo Jesús aypota' o'epo 13 adteda hueymey higueratraj o'tiahuaynig'a huada o'pakpo o'huahua'nig'a huakutayo'da o'uyate. Huadajok ehued o'uyate. 14 Konigepo higueratraj ona'po:
—Onte'ti dapakhue'dikda i'eapet. Bepi' o'nenda bapehue' ya'neapet. —Jesúsa ona'uyate. Kenda huanigpeika'eria on'peepe'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate Jesúsa.
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

15 Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús Diosen jakyo o'kuddepo huaboa'da 'uhua huabahuaya'eritaj huabakbae'erieretaj o'maoroka'po huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'po tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uyate.
16 "Konig dag ekapa' Diosen jakyo katepi' topokhue'dik mo'ene." Jesúsa ighua'da o'mana'uyate. 17 O'manmadika'po:
—Do'hued jak aya' huadarieri aratbuten huationa'pak jak on'taee. Apagba' e'mana'tada konig huabereerien jakonig opudomeya mo'toene. —Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.
18 Kenda sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'peepo Jesústaj on'me'pukuyate. Jesúsa e'manmadika'te huakka'nanada aratbut on'peepo 'urunanada o'e on'mepuke'nok huairia Jesústaj on'me'pukpo huaboa'da e'arakta' on'pakpo monig e'arakta' o'duknig'a. 19 Esikde'te Jesúsa huakka' jakya' o'orokuyate.

Hueymey higuera o'ay'uyate.
(Mt. 21.20-22)

20 Eme'te sikyoedda onte'ti on'hua'depo higuera hua'ihuitya' aya'da e'ayde' on'tiahuay'uyate. 21 Pedro onte'ti okkahuehue' o'epo,

—Ken higueratај "onte'ti dapakhue'dikda" iname'nig o'ayde, yatiahuay', huaman-madika'eri. —Ona'uyate.

22 —Diostaj daka' yanoknopoe'. 23 "In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen." Be'api' ena'nayo Diosa yaka'apet daka' eknopoe'nayo o'ka'apo. Konig ona'nig o'eapo. 24 Eknopoe'nayo aya'tada katepi' bo'pakpo bo'tiona'paknok Diosa bo'yokapone. 25 Apag Diostaj yan'tiona'pakpo be'api' ontaj dakhuea' egkame'nayo yakkahuea'. O'nen Apag Dios kurudyo o'ika'po ke'na opudtaj dakhuea' e'ka' bokkahueapone kenpa'ti. 26 Nogtaj okkahueahue' ee'nayo o'nen Apag Diosakon opudtaj okkahueahue' mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¿Be'a Jesústaj ya'ta'mona'uyate?
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27 Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesúsa Diosen jakyo e'huae'te sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'ere on'huahua'depo,

28 —¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uyate.

29 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na "yabayarea'," mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. 30 "Bautiza yamagkadhuati'." ¿Be'a Juantaj yana'uyate, Diosa huabokerekapi'? Mena'tok. —Jesúsa o'mana'uyate.

31 Menpa' o'apo huairia huayahuaya on'batia'pakpo:

—"Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate." Oro'a ena'nayo "¿kenda Juana do'taj be'tia'pakikuynig mena'po oknopoehue' mo'uy?" oro'taj mona'apone. 32 "Huabokereka Juantaj on'ta'mona'uyate." Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'e'uy aratbut o'noknopoenok. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakpo,

33 —Be'a Juantaj yanuyet oro' nopoehue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uyate.

—"Yabayarea'." Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

12

Huairien ta'ba huatatoe'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

1 Jesúsa konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' 'uruda o'kogka'uy. Hua'ia asapaiya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy. Uva ta'ba huatatoe'eritaj ta'ba o'baktoyokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'uyate. 2 Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo ke'nen huanaba' o'ta'mona'uyate. Sue'da huada ka'totiake'po o'ta'mona'uyate. 3 E'tiakde'te ta'ba huatatoe'eria huairien huanaba'taj on'toepo on'bitbitpo uvabayo' on'ta'mona'uyate. 4 Onte'ti huairia nog huanaba'taj o'ta'mona'uyate. Ta'bayo e'tiakde'te on'pa'ea'po huakutaj on'bitbitpo on'tidike'uyate. 5 Huairia nogtakon o'ta'mona'uyate. Kentaj o'darakuyate. No-gok nogomey huakka'montaj o'mata'mona'uyate. Nogtaj on'mabitbitpo konogtada on'batiarakuyate.

6 Huairien huasi'poyo'da o'taepo kentaj di'nanada o'ika'uyate. Ta'poteda huasi'po o'ta'mona'uyate. Kentanayo 'urua'da yan'deapet o'nopoepo. 7 Ta'ba huatatoe'erinayo dakhuea'da on'nopoepo, "Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaoen o'baeapo.

On'nopo̱e̱po huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'ta̱e̱'po huasi'potaj mon'arak." Onpayo' on'batia'pakuyate. 8 Ken huasi'potaj on'to̱e̱po o'darakpo ta'baya' hua̱so̱' o̱'nen'uyate.
—Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
9 —Huairi o'tiakdepo hua̱ta̱to̱e̱'eritaj menpa' ya'magka'apet mo'nopo̱e̱. Hua̱ta̱to̱e̱'eritaj o'barakpo ta'ba nogomeytaj o'bayokapo. 10 Apagba'kon tiahuayhue' mo'i̱ka'.
Huid jak o̱gka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huidda e̱'hua̱e̱'taj pakhue' o̱'nepo o'nen'uy.
Ken huidta' Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda o'ka'apo. 11 Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopo̱e̱ne. Apagba'te kenda oa'.
—Jesúsa o'mana'uyate.
12 Judío sacerdote huairi nog judío huairiere Jesústaj on'pe̱e̱depo oro'omeytaj bo'tia'pakne. Oro' konig huairien ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eri o̱'nea' bo'tia'pakne on'nokotdepo Jesústaj huabakuda̱' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo to-huahue' o̱'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o̱'e̱. Aratbuta o'noknopo̱e̱nok on'makme'pukpo on'bakhua'uyate.

¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokdik o̱'e̱? Fariseoa o'nona'uyate. (Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

13 Jesúsa nama'da kae'po dakhue'da oa' aa'ya'po judío huairia Jesúste fariseotaj kenpa'ti Herodesen huapakeritere on'mata'mona'uyatenok 14 on'huatiakpo,
—Konig aratbuta yan'pakapet mentia'pakapetpi' nopo̱e̱hue' i̱'e̱po buttida i'mana'ika', huamanmadika'eri. Aya'tada konigti i'pakika'. Huairi huanaba'pi' konigti i'pakika'. Diosen e'kika'nig buttida i'manmadikika'. ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o̱'e̱? ¿Yokhue'dikpi' o̱'e̱? —Jesústaj o'nona'uyate.
15 Nama'da me'nona'ne Jesúsa o'nopo̱e̱po,
—¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? Men huakupe, mentiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok, 16 ken denario huakupe e'yokte o'tiahuaypo,
—¿Huakupete be'ed huakok ya̱'e̱? ¿Be'ed huadik e'mandoya' ya̱'e̱? —Jesúsa o'mana'uyate.
—Romano gobierno huairien huakok huadikere o̱'e̱. —Jesústaj o'nona'uyate.
17 —Gobiernoen e̱'hua̱e̱' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e̱'hua̱e̱' ya̱g'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uyate.
Kenpa' on'pe̱e̱depo, "kenpihuay," 'urua'da oa' on'nopo̱e̱po.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya̱'neapet? (Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Saduceo huamanmadika'eri aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o̱'neapo on'batia'pakika'uy. Saduceomey Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:
19 —"Huabokerek e'to̱e̱pakada huasi'po to̱e̱hueda̱da e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj to̱e̱pakdik o̱'e̱po huama'buykudakendik huasi'po dikto̱e̱dik o̱'e̱." Moisésa o'manigmadoya'uyate. 20 Oro'ere siete huama'buy o̱'nuy. Huakkurueria o'to̱e̱pakdepo nogok sigpi' huasi'po to̱e̱hue'ada okbuey'uy. 21 Nog huama'buy ayhuataj o'to̱e̱pakuy. Ke'nakon huasi'po to̱e̱hue'ada o'buey'uy. Noga̱kon konigti o'ka'uy. 22 Ken konig aya'ada siete huama'buey kentaj on'to̱e̱pakuy. Huasi'po to̱e̱hue'ada on'timabuey'uy. Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. 23 ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed hua̱to̱e̱a̱'taj ya̱'e̱a̱pet? Aya'ada huama'buya on'to̱e̱'uy, huamanmadika'eri. —Saduceomeya̱ Jesústaj o'nona'uyate.
24 —Nama'da mo'nopo̱i̱ka'ne. Apagba' nopo̱e̱hue' mo'e̱ne kenpa'ti Dios teyda o̱'e̱ nopo̱e̱hue' mo'e̱ne. 25 Aratbutkudak kubarakya' on'noyhuaddepo to̱e̱pakhue'dik o̱'neapo kenpa'ti hua̱yo̱bu kato̱e̱pake'po bayokhue'dik o̱'neapo. Konig Diosen huata'moneri kurudyo̱ o̱'ne konigti o̱'neapo. Diosen huata'moneri to̱e̱pakhue'

o̲'nika'. 26 Aratbut e'buey onte'ti kubarakya' noyhuadhue' ya̲'neapet opud
nama'da on'batia'pakika'nig'a kubarakya' onte'ti on'noyhuada̲po nopo̲e̲dik mo'e̲ne.
Moisésenba'te bo'tiahuaypo kenpa' nopo̲e̲dik mo'e̲ne. Kente Moisésenba'te hue̲ymey
e'bakpakte Moisésa Diostaj o'tiahuay'uy o'timadoya'uyate. "Abrahamen Dios i̲jje̲y.
Isaacen Dios i̲jje̲y. Jacoben Dios i̲jje̲y." Diosa ona'uyate. 27 E'bueyen Dios ehue' e̲e̲'tada
huanoe'erien Dios o̲'i̲ka'. Aratbut noyhuadhue' o̲'neapo opud nama'da mo'nopo̲i̲ka'ne.
—Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpe̲e̲po kika'dik ya̲'e̲.
(Mt. 22.34-40)

28 Jesús saduceo huairiere en'batia'pakte Moisésenba' huamanmadika'eri
o'bahuatiakpo o'mape̲e̲po Jesúsa 'uruda o'mana' o'nopo̲e̲depo,

—Diosen e'mana' menata hueretda inigpe̲e̲po kika'dik ya̲'e̲. —Jesústaj Moisésenba'
huamanmadika'eria ona'uyate.

29 —Huairi oro'en Dios kenyo'nanada Dios o̲'e̲. Yan'pe̲e̲', Israel aratbut. 30 Dios
Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'.
Hua̲so̲'a̲beta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanoki̲re̲ga̲beta' huakka'da
yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopo̲i̲ka'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenda
Diosen e'mana' menata hueretda inigpe̲e̲po kika'dik ya̲'e̲. 31 Diosen ta'pota' e'mana'
konigtimon o̲'e̲. "Konig huata' di'da mo'i̲ka'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'."
Kenda e'mana' Diosa huakka'nanada o'pakika' nogda sue'da o'pakika'. —Jesúsa
ona'uyate.

32 —'Urunanada ona'ne, huamanmadika'eri. Buttida ona'ne. Nogtiyo'da Dios
o̲'e̲. Nogda ehue' o̲'e̲. 33 Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta'
huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopo̲i̲ka'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'.
Hua̲so̲'a̲beta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanoki̲re̲ga̲beta' huakka'da
yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di'da mo'i̲ka'ne konigti nog aratbut-
taj di'da yan'maika'. Kenda Diosa huakka'nanada o'pakika'. 'Uhua Diostaj on'yokika'po
Diostaj kutopate on'mahui̲gika' Diosa sue'da o'pak. —Moisésenba' huamanmadika'eria
ona'uyate.

34 Moisésenba' huamanmadika'eria daka' oa'nig Jesúsa o'pe̲e̲po,

—Dios Huairitaj oknopo̲e̲'dik i̲'e̲ne. Diosensi'po e̲'dik i̲'e̲ne. —Jesúsa ona'uyate. Kenda
enade'te onte'ti Jesústaj onahue' o̲'nuyate.

¿Be'ed adhuea' huayayo ya̲'e̲ Cristo?
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Diosen jakyo Jesúsa o'manmadika'po:

—Cristo Daviden adhuea' huayayo o̲'e̲. Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria
yada'ika'.

36 Doere teyda yamanika'. Aya'da o̲'nen taka' oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'erikon nogokda
huaboa'da ontaj nigpe̲i̲ka'dik o̲'neapo. Do'hued huairi Cristotaj Dios Huairia
ona'uy.

A'nennada Davida Diosen Noki̲re̲g o'nopo'to̲e̲po oa'uyate. 37 "¿Do'hued Huairi Cristo
o̲'e̲," David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e̲'dik ya̲'e̲? —Jesúsa
o'mana'uyate.

Ken huakka'ada aratbut o̲gkupopakpo durugnanada on'pe̲e̲'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuyate.
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesúsa nogi̲ti o'manmadika'po:

—Moisésenba' huamanmadika'eritaj keyoj ijjay. Huata'da on'eretpakpo nama'da
o̲gkika' daka' yan'nopo̲i̲ka'. Konig huairi kirigaya̲o̲' huabidokda e'otta' on'pakika'po

kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te "I'tiak, huairi," ena'te e'pe̲e̲ta' on'pakika'.
39 Kenpa'ti judío-en hua̲i̲take' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'.
Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. 40 Kenpa'ti
ayhuaen huakupe jakpi' katepi' en'ta̲e̲'te konig engaña o̲gka'po on'bakkayika'.
Kenda o̲gkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'. Aratbuta
men'tiahuaye'po huadakda o̲'ne men'tinopo̲e̲'po kirigа̲yo̲' on'tiona'pakonhuahuika'.
Kenda o̲gkika'nok Diosa daka' o'nopo̲e̲po huakka' castiga o'magka'apo. —Jesús-a
o'mana'uyate.

Ayhua pai'da e̲'e̲a̲da Diostaj botta' sigkupe o'yokuyate.
(Lc. 21.1-4)

41 Diosen jakyo huakupe huabae' cajate meyo̲hue'da Jesús-a o'huadpo huakka' aratbut
huakupe en'kuda̲'te o'batiahuay'uyate. Huairia huakka'da on'kuda̲'uyate. 42 Pai'da
ayhua o'tiakdepo botta' sigkupe o'bakuda̲'uyate. 43-44 Huanigpe̲i̲ka'eritaj "yan'tiak"
o'mana'po,

—In ayhua suhuigda e'to̲e̲a̲da konig huakka'da o'kuda̲'. Judío huairinayo huakka'da
e'tamaetada suigda on'kuda̲'. Konige̲po ayhua aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —
Jesús-a o'mana'uyate.

13

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o̲'e̲a̲po.
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Diosen jakya' Jesús-a e'o̲ro̲kde'te,

—Diosen jak yatiahuay', huamanmadika'eri, 'urunanada huid, 'urunanada jak. —
Nogtida huanigpe̲i̲ka'eria Jesús-taj ona'uyate.

2 —In Diosen huid jak bo'tiahuaynig nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte
nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o̲'e̲a̲po. Diosen jak ehue'da o̲'e̲a̲po. —
Jesús-a ona'uyate.

Cristo onte'ti tiakhued e̲e̲'ted kenpa'ti kene'hua̲ya̲' huame'noe tiakhued e̲e̲'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesús-a o'manopo̲e̲a̲'uyate.
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Ken Olivos ote'yo Diosen jakya' butukada on'hua'uyate. Jesús-a e'huadte Pedro Jacobo
Juanereyo'da on'huahua'po,

4 —¿Menoka' Diosen huid jak yan'sakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'hua̲ya̲'
huame'noe menoka' ya̲'e̲a̲pet? ¿Oro'omey a'nopo̲e̲ya'po kate huakkuru o'tiahuayapet?
—Jesús-taj o'nona'uyate.

5 —Keyoj huakka'ada opudtaj nama'da ena'te pe̲e̲hue' yanikati'. 6 Huakka'ada opudtaj
bo'huatiakapone. "Cristo i̲jje̲y." Do'hued huadik nama'da mona'apet. Kenomeytaj
huakka'ada nama'da on'manigpe̲e̲a̲po.

7 Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua'
yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'hua̲ya̲' huame'noe tiakhued
e̲e̲'ted. 8 Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakonhuahua'apet. Diga̲'da
yan'barakonhuahua'apet. Nogbaya' nogbaya' huadari ya̲'i̲ye̲gapet. Nogya̲' nogya̲' arat-
but aypobayo' o̲'nepo yan'mabueyonhua'apet. Kenpa' huaboa'da dakhuea'da o̲'e̲depo
pai'nanada yan'nopo'e̲a̲pet.

9 Huata'da daka' yan'nopo̲e̲po do'taj batikhue'da yanoknopo̲i̲ka'. Judío huairi
e̲gkupopakyo mo'batohua'apone. Judío-en hua̲i̲take' jakyo mo'bitbitapone. Do'taj
moknopo̲e̲nok do'hued gobierno huairitaj manbatia'pakdik mo'e̲a̲pone. 10 Kene'hua̲ya̲'
huame'noe ehued e̲e̲'ted aya'da huadaribayo hua̲e̲'eritaj e'noeanhuahuika' hua'a
huadak hua'a manbatia'pakdik ya̲'neapet. 11 Gobierno huairitaj e'yokde'te

“katia’pi’ huairitaj yan’batia’pakapo,” me’pukhue’ yane’. Kenoka’ Diosen Nokīregā mo’nopoēa’aponok kenda huairitaj mo’mana’apone. 12 Nogok oknopoēhue’ huaē’eria huaknopoē’eri huama’buytaj kan’batiarake’po gobierno huairitaj on’bayokapo. Kenpa’ti huaoa huasi’potaj kan’batiarake’po gobierno huairitaj on’bayokapo. Kenpa’ti huasi’poa ke’nen huaoj huaknopoē’eritaj kan’batiarake’po gobierno huairitaj on’bayokapo. 13 Do’taj moknopoika’nok nogba nogbaya’ huabada opudtaj bo’huadiayika’apet. Kenomey batikhue’ada Diostaj daka’ on’nigpeika’po Diosere on’noeonhuahuika’apone.

14 Ken dakhue’da Diostaj konig Diosen jakyo ya’kudapet. Daniela a’nenannda o’madoya’uyatenig Diosen jakyo ē’ede’te bo’tiahuaydepo aya’ Judea huadaribayo huaē’eria huakupayo yan’mamonti’. Beroba’ yan’bona’pakpo yan’nopoenkati’. 15 Huabarakeri idada on’batiaknok jak kurute ēē’nayo jakyo katepi’ mo’tamae a’udya’po kudhue’ yaneti’. Idada yan’mamonti’. 16 Ta’bayo ē’ne’nayo yudtaj a’udya’po jakyo huahue’ yaneti’. 17 Ettone’ bogdakhue’ kenpa’ti ettone’ yobed on’toēpo idada monhue’dik o’nepo pai’da yan’nopo’eapet. 18 Uu’ok ēē’te monhue’dik o’ēy Diostaj yan’tiona’pakikati’. 19 Huakka’nanada pai’nanada yan’nopo’eonhuahua’apet. Ke’ponanada ya’neonhuahua’apet. Huakkuruda Diosa huadari e’ka’deya’ sue’da pai’damon on’nopo’ē’uyate. Kenpa’ ehue’ ya’neapet. 20 Aya’da mabueyhue’dik ka’ne’po, kenpa’ti Diostaj huaknopoē’eri Diosen huabaktie’ea’eritaj o’matinepahui’po “sue’da huame’noe aratbut pai’nananada kan’nopo’unhuahuike’.” Diosa ya’aapet.

21 Kenoka’ “yan’tiahuay’, in Cristo o’ē,” “yan’tiahuay’, ayo Cristo o’ē.” Be’api’ ena’nayo peēhue’ yaneti’. 22 Kenpa’ti “Cristo ijjēy,” huabokerekpi’ nama’da yan’mana’apet. “Diosen huamanbatia’pakeri ijjēy,” nogok nogok nama’da yan’mana’apet. Kenpa’ti ’urua’da konig Diosayo’da ka’dik o’ēnig yagka’apet. Kenpa’ti yan’bayarea’apet. Diosen huabaktie’ea’eri nama’da kagke’po yan’eretpakpo nama’da yan’mana’apet. 23 Nama’da huaa’eritaj keyoj ijjay. Engaña huaa’eri tiakhued ene’ted daka’ on’nopoēa’ne.

Kurudya’ Jesucristo o’huarakapo.
(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

24 Kenpa’ti nogok pai’da en’nopo’ebatikde’te niokpoakon sigpi’ ta’tehue’dikda ya’eapet konigti puugkon jeyhue’da ya’eapet. 25 Kurudya’ siokpo ya’kahuapet. Kurudyo huaē’eri huairinig yan’iriga’apet. 26 Do e’tiakte men’tiahuayapet. Kurudya’ ē’sihuiya’ teynanada ijjēpo ’urua’nanada ijjēpo ijhuarakapoy. 27 Do’hued ángeltaj ijmata’mona’apoy. Nogyon nogyon do’hued huabaktie’ea’eritaj on’bakupopaka’apo. Aya’baya’da aya’ kurudbaya’da on’bakupopaka’apo.

28 Higuera hueymeytaj ijmanbatia’pakapoy. Kenda daka’ yan’nopoē’. Hua’opi o’kuta’sonpakde o’bakutapakde huabayok o’tiakde mo’nopoika’. 29 Kenda kenpa’ huaboa’da ijja’nig ē’ede’te bo’tiahuaydepo do Diosen Huairi kurudya’ o’tiakdeapo nopoē’dik mo’ēne. 30 Opud aratbut aya’ bueyhued opuden huakka’ jaktaj taka’ soro-tataa ke’poda mogka’apet. 31 Do’hued hua’a do’hued e’manmadika’nayo kenpa’da o’unhuahuika’apo. Batikhue’dik o’ēapo. Huadarinayo batikdik kurudkon batikdik do’hued e’mana’nayo batikhue’dikda o’ēapo.

32 Ken huame’noe o’tiakapo, kente niokpo e’huadte o’tiakapo aya’ada be’api’ nopoēhue’da o’ne. Diosen huata’moneripi’ kurudya’ nopoēhue’ o’ne. Do Diosen huasi’po itipi’ nopoēhue’ ijjēy. Apag Diosayo’da o’nopoē.

33 Keyoj Diosen daka’ yag’kikati’. Kenoka’ o’tiakapo nopoēhue’ mo’ēnok batikhue’da do e’tiakapote ēkpoē’ yanikati’. 34 Konig huairi nogbayo a’ti o’hua’deapopo ke’nenda huanaba’taj daka’ o’mana’po, “jak daka’ mentatoika’, daka’da yag’kikati’, akbogpe huatoē’eri daka’ ēkpoē’ yanikati’. 35 Kenoka’ jak huairi o’tiakapo nopoēhue’ mo’ēpo baysik nopote sikyo meahued sikyoeddapi’ yatiakapetpi’ yan’nopoēpo daka’ ēkpoē’

yanikati'. 36 E'tayde'tepi' yatiakapet yan'nopo̲e̲po daka' e̲kpo̲e̲' yanikati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uy. 37 Opudomeytaj ken konigti aya'tada ijmanay. Daka' e̲kpo̲e̲' yanikati' ijmanay. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairia on'batia'pakuyate.
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 Eme'tekenta' biahue' pan huape' fiesta o̲'e̲a̲po. Jesústaj monig i̲re̲gi̲re̲g a'arakya'po huatotiak on'ukpo,
2 —Fiesta e̲e̲'te arakhue'dik o̲'e̲ne. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'e̲a̲pone. —Huairia on'batia'pakuyate.

Ettone'a̲ 'uru'hui̲e̲a̲da huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uyate.
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

3 E'si'dakset Simóntaj on'dikka'uyate. O'sidakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús mesate e'huadte ettone' o'kudonpo huid yerepu'te 'uru'hui̲e̲da huasihua'a huakka'teda e̲e̲'tada o'totiakpo Jesústaj o'kutioy'uyate. 4 Sue'ada on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,
—Mena'po huakka'teda e̲e̲'tada nama'da injoy. 5 Pai'da aratbuttaj kabayoke'po onjoyhued e̲e̲'ted huakka'teda bahuaya'dik o̲'e̲a̲y'nig'a. —Huayahuaya on'batia'pakpo.
—Nama'da i'ka'. —Ettone'taj o'nona'uyate.
6 —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. 7 Opudere pai'da aratbut o̲'nika'apo. Menokapi' huadaka'da kika'dik mo'e̲a̲pone. Batihuapokika'dik mo'i̲ka'apone. Bayokika'dik mo'i̲ka'apone. Donayo opudere ehue' i̲ji̲ka'apoy. 8 In ettone'a̲ 'uru'hui̲e̲da huasihuaj e'to̲e̲a̲da be'kutioyne. Do'taj hua̲so̲' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. 9 Do'hua aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meya̲pi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o̲'nika'apo, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

10 Doce Jesúsen huamata'moneri o̲'nepo nogtiada Judas Iscariotea o'bakhua'uyate. Huakupete Jesústaj huatitotiak judío huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate. 11 Judas Iscariote huakupete Jesústaj e'huatitotiakta' o'paknok judío huairia kenda on'nopondepo on'durugpakpo, "huakupe bo'yokapone," o'nona'uyate. Judas kenda o'pe̲e̲depo huaboa'da sacerdote huairitaj monig ijbayokapet o'nopo̲e̲'uyate.

Kene'huaya̲' Jesúsere on'bape'uyate.
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

12 Pan biahue' fiesta huakkuru huame'noe e̲e̲'te kenme'noe oveja 'uhua Diostaj on'nigbatiarakika'uyate.
—¿Fiesta aypo a'bapeya'po meya̲' fiesta aypo manhuada̲'dik o̲'e̲a̲po? —Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria o'nona'uyate.
13 Botta' huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mana'po:
—Jerusalényo̲ yan'hua'. Huabokereka hue̲'e̲y kosote e'tohua'te bo'huahuayapet. Yan'tahuati'. 14 Ke̲yo̲da e'kudte jak hua̲ta̲e̲'eritaj "Meya̲' adkorepen pan biahue' fiesta aypo doere do'hued huanigpe̲i̲ka'eri o'bapeapoy. Huamanmadika'eria oa'." 15 Ken jak hua̲ta̲e̲'eri o'pe̲e̲depo jak kutayo huaboro' ki̲re̲gyo̲ bo'tohua'apone. Kutopa huabidda huahuadere bo'huahuayapone. Ke̲ya̲' fiesta aypo yan'manhuada̲'. —Jesúsa o'mana'uyatenok. 16 Botta'a o'nokhua'po Jerusalényo̲ on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o̲'nehua'po fiesta aypo on'manhuada̲'uyate.

17 E'sikde'te Jesús doce huanigpeika'eriere ken jakyo o'nokyepo 18 kutopate o'nepo
on'bapepo,
—Judío huairia do'taj kadarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Ke'na
oro'ere o'bapenig'a. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'nok 19 suhue'nada o'nunpo
huaboa'da Jesústaj:
—Doapi' ijbayokapetpi'. —Noga noga o'nona'uyate.
20 —Doceya' nogtiada doere pan o'oye'epo konigti plato' o'oye'e. Ke'na
me'bahuaya'apone. 21 Konig Apagba'te men'timadoya'uyatenig do'taj mogka'apone.
Ke'nanayo do'taj huairitaj o'bayokapo kentataj ke'ponada o'epo. Pai'nanada
o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'uynayo huadakda o'eaynig'a. —
Jesúsa o'mana'uyate.
22 Ken on'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, "dakiti Dios" ona'depo o'posakea'po
o'bayoke'po,
—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
23 A'timon vino huamai'pu' o'toepo "dakiti Dios" ona'depo o'bayoke'nok aya'ada
on'may'uyate.
24 —In do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy, huaboa'da
ijjay. Opudtaj a'manopoeaya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten
dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. 25 Ona'ti vino mayhue'
ijjika'apoy. Nogok kene'huaya' do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eri
huaboa'da Diosyo en'bahuade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjey." Bapaa' ia'apone Pedro, Jesúsa ona'uyate.
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 Diostaj e'bata'dikea'de' Jerusalénya' o'norokdepo Olivos ote'yokon sikyo
on'hua'uyate.
27 —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone.
Apagba'te kenpa' oa'nig konig: "Oveja huamatoe'eritaj ekarakte oveja
o'nokmamonapo." 28 Nogok huakudaka'da e'eada ijnoyhuaddepo opudte Galileayo
huakkuruda ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.
29 —Nogomeya bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' o'eapone. —Pedroa
Jesústaj ona'uyate.
30 —Oyda in sikyo huatahuaj botta'a' sipoghued "Jesústaj jokiahue'ya ijjey." Bapa'a'
ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.
31 —Ehue' onere bueydik ee'pi' "Jesústaj jokiahue'ya ijjey," ahue' ijjeapoy. —Pedroa
ighua' ona'uyate. Aya'ada huanigpeika'eria konigti o'nona'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús huanigpeika'eriere o'nokye'uyate.
—Inteda yan'bahuadti'. Ayo a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.
33 Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti
pai'nanada o'nopo'epo,
34 —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyoda men'nige', doere yanokpoehue'.
—Jesúsa o'mana'uyate.
35 Nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:
36 —Do pai'da nopo'ehue' kae'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' yae'.
Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.
37 Huanigpeika'eritaj o'bahuahuapo en'batayte o'bahuahuay'uyate.

—Menpa' i'tay, Simón. Nogoratipi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'ene.
38 Dakhuea' kahue' a'eya'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta'
bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Pedrotaj ona'uyate.
39 Onte'ti Jesús o'hua'po konigti huadik Diostaj o'tiona'pakpo 40 a'timon onte'ti once
huanigpeika'eritaj o'bahuatiak'uyate. En'taytetion o'bahuahuayato'uyate. Taytaya'
huakka' o'dapo kate a'tokhue'dik o'nuyate. 41 Onte'ti o'bakhua'po o'tiona'pakdepo
bapa'a' o'bahuatiakdepo,
—Oyitieyo yan'huedti' yan'tayti'. Kenpa'da yan'tayde' oyda dakhuea' huaka'eritaj
do'taj me'bahuaya'ne. 42 Yan'mabo', mon'hua'. Ke'na me'bahuaya'dene o'tiakde. —
Jesúsa once huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 Ida Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas okye'uyate. Jesúsen doce huanigpeika'eri Judas
nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbed'uyate. Sorotata'en siro on'totiakpo
noga hueypa on'totiakpo on'batiakbed'uyate. Sacerdote huairi Moisésenba' huaman-
madika'eri judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbed'uyate.
44 —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eria
tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po kenpa' o'mana'uyate.
45 Judas o'tiakdepo Jesústaj o'huahuato'po,
—Ijtiaki, Huamanmadika'eri. —Ona'depo o'buyukuyatenok 46 Jesústaj onta'koyato'po
on'tohua'uyate.
47 Ken nogtiada huanigpeika'eri siro o'toepo sacerdote huairien huanaba'taj
o'pesodokteg'uyate.
48 —Konig dakhuea' huabakbereeritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika' konigti do'taj
on'huatiakbedne. Siro mo'toepo hueypa mo'toepo do'taj on'huatiakbedne. 49 Diosen
jakyo aya' huame'noeda ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue'
o'nika'ne. Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate konigda
opuda do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uyate. 50 Kenda eade'te Jesúsen
huanigpeika'eri aya'ada Jesústaj o'nokmamon'uyate.

Huabokerek e'eada okmon'uyate.

51 Huabokerek o'tahua'po yudtayo'da nogtida kuperina o'kudopo o'tahua'nok
on'ta'koyato'nig'a 52 kuperina o'matienonpo o'makmon'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Jesústaj on'tohua'po sacerdote huairitone'te on'tohua'uyate. Nog sacerdote huairi,
huairitone', Moisésenba' huamanmadika'eri ogkupopakuyate. 54 Pedronayo adteda
Jesústaj o'tahua'uyate. Sacerdote huairitone'en kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo
policíasere o'huadonhua'po ta'ak o'tihuadonhua'uyate.
55 Sacerdote huairi nog judío huairiere ogkupakdepo "Jesúsa dakhuea'da o'ka'uy."
"Jesúsa nama'da oa'uy." Be'api' kenpa' a'huaaya'po on'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da
a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuyate. On'dikuknig'a
dikhuahuayhue' o'nuyate. 56 Huakka'ada Jesústaj da on'huaa'nig'a jondikyo' huaahue'
o'nuyate. 57 Sue'ada on'bopo da on'huaa'po:
58 —"Diosen huid jaktone'taj sakdik ijjey. Ken jak huabokereka ogka'uyatenig.
Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijjey huabokerekapi' kahue'tada." Oro'omeya kenda
o'peemey. 59 —Noga kenpa' o'da'nig'a ondikyo' huaahue' o'nuyate.
60 Kenoka' nopoya'da sacerdote huairitone' o'bodpo,
—¿O'na menpa' baa'tokhue' ie? ¿Kenda inomeya ontaj bohuaa'ne buttida menpa'
yada'? —Sacerdote huairitone'a Jesústaj ona'uyate.

61 Jesúsnayo soata' a'tokhue'da o̲'u̲yate. Sacerdote huairitone' onte'ti ona'po:
—¿O̲'na menpa' Cristo Diosen Huasi'po i̲'e̲? —Jesústaj ona'uyate.
62 —E̲e̲', Cristo i̲jje̲y. Diosen Huasi'po i̲jje̲y. Diosa me'ta'mona'uyne. Dios teynanada o̲'i̲ka'po kenere e'huadte kurudya̲' e̲'si̲hui̲ya̲' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa sacerdote huairitone'taj ona'uyate.
63-64 Konig judío aratbuta on'diaypo o̲gkika'nig sacerdote huairi Jesústaj o'pe̲e̲depo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate. Noga̲ huairitaj o'mana'po:
—Dios i̲jje̲y. Dakhuea'da oa'nok nog dakhuea' huaa'eritaj pe̲e̲hue'dik o̲'e̲y. Opuda̲ mo'pe̲e̲de. ¿Menpa' mo'nopo̲e̲? —O'mana'nok,
—Dakhuea' oa'. Bueydik kae'. —Aya'ada o'nona'uyate.
65 Jesúsen huakoktaj on'tisupu'e'uyate. O'nokpotidoka'po on'tuktukpo,
—Yamadikka'. Yanopo̲e̲' be'a be'tuktuk. —O'nona'uyate. Policíakon huakokta' on'tuktukuyate.

"Jesústaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y." Pedroa bapa'a' oa'uyate.
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

66 Ken jak kurute Pedro e'huadte sacerdote huairien mune'yo̲ huanaba'a o'tiakpo
67 ta'ak e'tihuadte o'tiahuaypo,
—Jesús Nazaret hua̲e̲'eriere i'huae'ika'uy. —Mune'yo̲a̲ Pedrotaj ona'uyate.
68 —Ehue' jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y. Katea' i'et nopo̲e̲hue' i̲jje̲y. —Pedroa oa'uyate. E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te huatahuaa o'sipoguyate. 69 Mune'yo̲ huanaba' onte'ti o'tiahuaypo,
—In huabokerek Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri nogtida o̲'e̲. —O'mana'uyate.
70 —Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri ehue' i̲jje̲y. —Pedroa onte'ti o'mana'uyate. A'timon Pedrotaj onte'ti nogomeya̲kon o'nona'po:
—O̲'na Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri i̲'e̲po Galilea hua̲e̲'erien hua'a ia'ne. —O'nona'uyate.
71 —Kentaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y. Buttida ijjay. Buttida ahue' e̲e̲'nayo dakhuea'da do'taj ka̲gke'. —Pedroa o'mana'uyate.
72 Kenpa' ea'te huatahuaa onte'ti o'sipog'uyate. E'sipogde'te "Huatahuaa botta'a' sipoghued e̲e̲'ted do'taj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y bapa'a' ia'apo." Mename'nig Pedro huaboa'da onte'ti o'noponpo pai'nanada o'huikuyate.

15

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Emede'te monig Jesústaj ka'dik o̲'e̲y sacerdote huairi huairitone' Moisésenba' huamanmadika'eriere on'batia'pakdepo Jesústaj on'tinukupo Romano gobierno huairi Pilatotaj on'tohua'uyate. On'yokuyate.
2 —¿Judíoen gobierno huairi menpa' i̲'e̲? —Jesústaj Pilatoa ona'uyate.
—E̲e̲' kenda ia' kenda i̲jje̲y. —Jesúsa ona'uyate.
3 —Jesús dakhue'da o̲'e̲. Nogda nogda dakhuea' o'kame'. Nogda nogda dakhuea' o'ka'uy. —Sacerdote huairia o'nona'uyate.
4 —¿Menpa' a'tokhue' i̲'e̲? Ontaj huakka' dakhuea'da bo'huaa'ne. —Pilatoa Jesústaj onte'ti ona'uyate.
5 Jesúsanayo sigpi' baa'tokhue'da o'mauyatenok Pilato "kenpihuay" Jesústaj oknopo̲e̲'uyate.

Jesústaj yanarakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uyate.
(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

6 Ken fiestate Pilatoa nogtatida huabakuda̲' jakyo hua̲e̲'eritaj o'maoro̲kika'. Kentaj aratbuta o'baktie'ea'po o̲'o̲ro̲kika'. 7 Huabakuda̲' jakyo dakhuea' huaka'eri Barrabásere

o̲'nepo gobierno huairitaj a'maenya'po on'barakme'te. 8 "Nogok nogok fiestate nog-
tatida i'maoro̲kika'nig nogtatida ya̲o̲ro̲ka'." Aratbuta Pilatotaj o'nona'nok,
9 —¿Judíoen Huairitaj e'nigo̲ro̲ka'ta' menpa' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uyate.
10 Sacerdote huairi Jesústaj digda on'huahuaypo men'nigtotiakne. Pilatoa kenpa'
o'nopondepo o'mana'uyate. 11 "Barrabástaj ya̲o̲ro̲ka'. Barrabástaj ya̲o̲ro̲ka'." Pilatotaj
ya̲'nona'. Sacerdote huairia huakka' aratbuttaj diga̲'da on'mana'uyate.
12 —¿Judíoen Huairi opudomeya̲ on'dikka'ika'nigtaj monig ijka'apo? —Pilatoa onte'ti
o'mana'uyate.
13 —Hue̲ypa cruzte yaarak. —'Utta'nada o'nona'uyate.
14 —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uyate.
—Hue̲ypa cruzte yaarak. —Nogi̲ti nogi̲ti 'utta'da o'nona'uyate.
15 Ken aratbuttaj o'manigpe̲e̲po o'pakpo Barrabástaj o̲'o̲ro̲ka'uyate. "Jesústaj huiyokda
huasi'dakbi'a yan'bitbit" o'mana'depo hue̲ypa cruzte kan'arake'po Pilatoa sorotata'taj
o'bayokuyate.
16 Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj
on'tikupopakuyate. 17 Jesústaj ayagda huaok on'ota'po (ken konig gobierno huairiayo'da
on'otika'nig) kenpa'ti e'pid huakiok o̲gkuotta'po,
18 —I'tiak, judío aratbuten gobierno huairi. —Sorotata'a dakhue'dikda on'nopo̲e̲po
'utta'nanada o'nona'uyate.
19 Kenpa'ti hue̲ypa o̲gkubitbitpo on'tisupu'epo huikudate on'tihuaduyate. 20 Ken
konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hue̲ypa
cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hue̲ypa cruzte on'arakuyate.
(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

21 Simón Cirene huakka' jak hua̲e̲'eri Alejandroen Rufoenere huaoj ta'baya' o'tiakpo
kenteda o'poknok "Jesúsen cruz tohua'dik i̲'e̲ne," o'nona'uyate.
22 Ken Gólgota ote'te on'tohua'uyate. Gólgota aratbutenate huakuai' ote'te
on'tohua'uyate. 23 Ke̲ya̲' sorotataj vino pai' on'yokuyatenig'a mayhue' o̲'u̲yate.
24 Sorotata'a Jesústaj cruzte on'betandepo be'ati ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopo̲e̲ya'po
huid okmo o̲'nene'uyate.
25 Sikyoedda nuevete cruzte on'beta'uyate. 26 Huaku kutapen hue̲ymeyen "In
judío aratbuten gobierno huairi o̲'e̲." On'madoya'uyate. Konige̲po bueydik o̲'e̲
on'nopo̲e̲'uyate. 27 Botta' huabere'eritakon hue̲ypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús
huada'kopen noga̲ ope'topen on'mabetuyate. 28 "Dakhuea' huaka'eriere ya'bueyapet."
Ken konig Apagba' oa'uyatenig Jesús o'buey'uyate.
29 Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uyate. Kenpa'ti
on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,
—"Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy." Iame'ne.
30 O̲'na bueyhue' a̲'e̲ya̲'po huata'da yatihuapokpo cruzya' yahuarak. —O'nona'uyate.
31 Ken kenpa'ti sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere huayahuaya
dakhuea'da on'huaa'po:
—Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a̲'e̲ya̲'po ti-
huapokhue'dik o̲'e̲. 32 Cristo judío aratbuten huairi kahuarake'. Kenda e'tiahuaynayo
oknopo̲ika'dik o̲'e̲a̲poy. Huabereeriere Jesús onteteyo' hue̲ypa cruzte on'betpo kenpa'ti
Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

In konig Jesús o'buey'uyate.
(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 Tokhuad e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikki̲re̲gda o̲'u̲yate. Terea'
e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate. 34 Kenteda niokpo e'huadted,

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate: "¿Mena'po do'taj me'enonne? Do'hued Dios, do'hued Dios."
35 Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'pe̲e̲depo,
—In huabokerek Elíaskudaktaj onokoy. —On'mana'uyate.
36 Nogtida huabokerek o'ketonhua'po a̲pon esponja vino pai'yo o'ta'buta'po hue̲ypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.
37 Ken Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate. 38 E'bueyonte Diosen huid jakyo konig tela pe̲gtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. 39 Ken sorotataj capitána romanoa Jesúskokpen o'bopo o'tiahuaypo konig Jesús o'okoyonpo o'bueyonnigtaj o'tiahuaypo,
—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o̲'e̲. —O'da'uyate.
40 Kenpa'ti ettone' o̲'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. María Magdalena o̲'e̲po kenpa'ti María Jacobo huasueden hua̲ye̲ José Saloméereen hua̲ye̲ o̲'nepo. 41 Jesús Galileayo e̲e̲'te on'tahua'ika'po kenpa'ti on'manigmanhuada̲'ika'uyate. Kenpa'ti nogomey ettone' huakka'mon bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ke'na Jesúsere Jerusalényo̲ on'huame'te.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.
(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

42 Ken o'sikonyakuyate. Eme'te judíoen okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noe o̲'e̲a̲ponok 43 José o'tiakpo me'pukhue' o̲'e̲po Pilatotaj o'huahua'po "Jesúsenso̲' beyok." Ona'uyate. José Arimateayo hua̲e̲'eri o̲'e̲po kenpa'ti judío huairi huakupopakyo hua̲e̲'eri o̲'u̲yate. Kenpa'ti Dios Huairitaj daka' o'nigi̲ka'uyate. 44 Josétaj Pilatoa o'pe̲e̲depo Jesús o'bueyde o'mepuke'po "¿menpa' ya'bueyonde?" capitántaj ona'uyate. 45 "E̲e̲', o'bueyde," capitána ona'denok Jesúsenso̲' Josétaj o'yokuyate. 46 'Uruda tela huakupete oe'po o'so̲'huarakapo o'so̲'tihui̲yi̲g'uyate. A'timon huabo sipana'kogyo̲ o'so̲'huedan'uyate. Kenpa'ti kubarak akbogpete huaboro' huida̲ o'tinokbetan'uyate. 47 María Magdalena Joséen hua̲ye̲ Maríaere ke̲yo̲ o'so̲'hueda̲' on'tiahuay'uyate.

16

Jesúsa huakudaka'da e̲'e̲a̲da o'noyhuaduyate.
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 Judío aratbuten okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noe epokonde'te domingo emede'te María Magdalena Salomé Maríaere Jacoboen hua̲ye̲ 'uru'hui̲e̲da huasihuaj huakupete o'depo Jesúsenso̲' aso̲'huekeya'po o'de'uyate. 2 Domingo emede'te kubarakyo on'tiakdepo,
3 —¿Be'a kubarak huid huanokbet yakpokorea'apet? —Huayahuaya on'batia'pakuyatenig'a 4 on'tiahuayato'po kubarak huid huanokbet onokbetahue' on'tiahuaypo, 5 kubarakyo on'kuddepo da'kopente huaboa bokerek huabid huaok yerenanada e'ottaj on'tiahuaypo on'mepuke'uyate.
6 Okme'pukhue' mene'. Jesús Nazaret hua̲e̲'eri kentaj cruzte o'darakme' bo'ukne. O'noyhuadde. I̲yo̲ ehue' o̲'e̲. I̲yo̲ on'hueda̲me'te. Ehue' o̲'e̲. Yan'tiahuay'. 7 Yan'huati', ke'nen huanigpe̲i̲ka'eritaj kenpa'ti Pedrotaj ya'nona', "Galileayo huakkuru o'hua'apo. A̲yo̲da kentaj bo'tiahuayapone. Kenda ijjay bo'tiahuayapone." —Kenda huabo huabokereka ettone'taj o'mana'uyate.
8 Ken ettone' kubarakya' o'nokmonpo diga̲'da onme'pukpo be'tapi' onbatia'pakhue' o̲'nuyate.

Jesúsa María Magdalenataj o'tiahuay'ea'uyate.
(Jn. 20.11-18)

9 Domingo sikyoedda Jesúsa o'noyhuaddepo huakkuruda Maríа Magdalenataj
o'sọ'tiahuay'ea'uyate. A'nen Jesúsa siete nokịrẹgtaj okmaena'uyate. 10 Maríа o'hua'po
Jesúsen huanigpẹika'eritaj o'huahua'depo Jesústaj ijtiahuaydey o'batia'pakuyate.
Kenomey suhue'nanada ọ'nepo on'bahuikpo. 11 Jesús onte'ti o'noe kenpa'ti Maríа
e'tiahuaydetada oknopọẹhue' ọ'nuyate.

Jesús botta' huanigpẹika'eritaj o'batiahuay'uyate.
(Lc. 24.13-35)

12 Nogok botta' Jesúsen huanigpẹika'eri dagte on'hua'uyate. Jesús konig nogkokada
ọ'ẹpo botta'taj o'batiahuaydenok 13 Jesús ọ'ẹ o'nokịẹ'depo nog huanigpẹika'eritaj
on'bahuahua'po "Jesús o'noe," e'mana'tada Jesús o'noe nopọẹhue'da ọ'nuyate.

Jesúsen once huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate.
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

14 Nogok once huanigpẹika'eri aypo kutopate en'huadte Jesús o'manokyon'uyate.
"Do e'noyhuadte huakka'mon do'taj mentiahuaydete kenda e'tia'paktada o'noyhuad
oknopọẹhue' mo'ẹne. Dakhue'da mo'ẹne." O'mana'uyate.
15 —Aya'bayoda aya' aratbutte yan'huati'. Huadak hua'a yan'manbatia'pakikati'.
16 Huaknopọẹ'eritaj bautiza ẹgka'te Diosa o'manopo'yarea'apo o'manoeanhuahuika'apo,
aya' oknopọẹhue' huạẹ'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. 17 Do ijpaknok
do'hued huadik ea'te huaknopọẹ'eria toto' nokịrẹgtaj on'makmaorọka'ika'apo.
Nog aratbuten hua'ate ona'pakapo. 18 Bihuitaj on'paytọẹạpo. Mabokhue'dik
ọ'ẹạpo. E'bueyuruhuẹ e'maypi' bueyhue'dik ọ'neapo. Dakhue' aratbuttaj huaba'a
on'tibata'teaponok on'bayarika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kurudyọ Jesús o'behuikuyate.
(Lc. 24.50-53)

19 Ken Jesúsa kenda e'manade'te Diosa Jesús Huairitaj o'baktobehuikuyate. Diosen
huada'kopen o'huaduyate. 20 Huanigpẹika'eria on'bahua'po nogyọ nogyọ aya'bayoda
Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahuika'uyate. Jesús Huairia huakka'
o'batihuapokika'po Jesúsen huadak hua'a e'manbatia'pakte teyda o'batihuapoknok
on'bayarea'po nogda nogda ọgkika'po konig Diosyo'da ka'dik ọ'ẹnig ọgkika'uyate, ken.

SAN LUCAS
Jesucristoen huadak hua'a Lucasa mo'nigmadoya'uyate.

Huakkuruda Lucasa Teófilotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 O'nigmadoya'ne, huadi'da Teófilo. Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti o'manmadika'onhuahua'uyate. Ken sue'da huakka'a on'tiahuayonhuahua'uyate. Ken Jesús huaboa'da o'ka'uyate on'tiahuay'uyate. Kenpa'ti Diosba' on'manmadika'uyate. Nogomey on'peeonhuahua'uypo on'timadoya'uyate. Aya' kenda Jesús o'kadhuahua'uyate on'timadoya'uyate. 3 Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti Jesústaj on'timadoya'uyate a'nennada huakkuruda ijba'tiahuayonhuahua'uy. Daka'nada yoknopoeonhuahuikay. Konigẹpo do'huakon Jesústaj daka' e'timadoya'onhuahua'ta' ijpaki, Teófilo. 4 Kenda Jesústaj i'nigpẹẹdeme'te buttida o̱'ẹ̱ kanopo̱ẹ̱'po daka'da on'nigmadoya'onhuahua'ne.

Juan bautiza huamagka' o'si'poẹapo. Ken Diosen huata'moneria nogtiada ona'uyate.

5 A'nennada Romano gobierno huairi Herodes Judea huadaribayo o̱'u̱yate. Kenoka' sacerdote o̱'ẹ̱po sacerdote Diostaj kenda on'baa'po 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Zacaríasa sacerdote o̱'u̱yate. Zacaríasere nogomey sacerdote on'baa'ika'po onteteyo' on'baa'ika'po kenomeyendik on'madikka'uy Abías. Zacaríasen huạtoeen huadik Elisabet. Elisabeten adhuea'pane' Aarón o̱'u̱yate. Aarón huakkuruda sacerdote huairi o̱'u̱yate. 6 Zacarías huạtọẹ Elisabetere Diostehuapa' 'urunopo'da o̱'nika'uyate. Aya'da Diosen e'mana' on'nigpẹika'uyate. Dakhuea'da o̱gka' be'api' bahuaahue'dik o̱'ne. 7 Elisabet si'popakhue'dik o̱'u̱yate kenpa'ti tone'nanada o̱'nepo huasi'po to̱ẹ̱hue' o̱'nuyate.

8 Nogme'noetida Zacaríasomey konig sacerdote Diosen jakyo baa'dik o̱'ne'uyate. 9 Konig sacerdote o̱gkika' huidsi'po o'nendepo on'tiahuaydepo Zacaríasyo'da Diosen jakyo kuddik o̱'u̱yate. Konig 'uru'huịẹạda vela a'bakpakaya'po Dios Huairitaj Zacarías kuddik o̱'u̱yate. 10 Ken Zacarías Dios Huairien jakyo o̱'ẹ̱po vela 'uru'huịẹạda o'bakpaka'depo jakkurute huakka'da aratbut o̱gkupopakdepo on'tiona'pakuyate. 11 Kenoka' Zacarías Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Ken kutopate 'uru'huịẹạda vela e'bakpakte huada'kopen o'bo'uyate. Dios huairien huata'moneri kente o'bo'uyate. 12 Zacarías o'tiahuaypo huakka' o'me'pu'kuyate.

13 —Me'pukhue' yạẹ', Zacarías. Kenda Diostaj i'tiona'pakuynok Diosa mepẹẹ'uyate. O̱'nen huạtọẹ Elisabet bokereksi'poa' o'si'popakapo kenpa'ti kentaj i'dikka'apone Juan. 14-15 O̱'nensi'poa Diostaj 'urua'da o'nigpẹẹạpo konigẹpo durugnanada i̱'ẹạpone. Kenpa'ti e'si'poẹ'te huakka'ada on'durugpakapo. Vino mayhue' i'tạẹạpone. Kenpa'ti pisco'pi' mayhue' i'tạẹạpone. Si'popakhued ẹẹ'ted Diosen Noki̱rẹgạ o'nopo'to̱ẹạpo. 16 Huakka'tada Israel aratbuttaj Dios Huairitaj huaknopo̱ẹ' Juana o'manopo'korea'apo. 17 Cristo Huairitaj Juan huakkuruda o̱'ẹạpo. Cristo tiakhued o̱'nensi'poa Juan huakkuruda o̱'ẹạpo. Elíasen noki̱rẹgạ o'nopo'to̱ẹpo konig Elías teyda o̱'u̱yate konigti Juan teyda ka'dik o̱'ẹạpo. Huaoj huasi'potaj on'bakkahuea'po on'manoeynoeyạpo. Ken huayahuaya huaoa huasi'poa huadi'da on'maeapo. Kenda Juana o'ka'apo. Kenpa'ti nigpẹẹhue' huạẹ'eritaj o'manopo'korea'apo onte'ti on'nigpẹẹạpo. 'Urua'da on'nopo̱ẹpo huadakda o̱gka'apo. Ken Cristo Huairitaj kanoknopo̱ẹ'po Juana aratbuttaj 'uru'nopoa'da o'magka'apo. —Diosen huata'moneria Zacaríastaj ona'uyate.

18 —Kenda ona'nig buttia' oknopo̱ẹhue'dik i̱jji̱ẹy. Huatone'da i̱jji̱ẹy, do'hued huạto̱ẹkon huatone'da o̱'ẹ̱. —Zacarías Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

19 —Do Gabriel ijjey. Diosen huanaba' ijjey. Diosa me'ta'mona'ne. Ontaj
kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. Huadak hua'a kan'batia'pake'po Diosa
me'ta'mona'ne. 20 Kenda ona'denig'a buttia' oknopoehue' o'enok a'pakhue'dik i'eapone.
O'nensi'po e'si'poede'te onte'ti a'pakdik i'eapone. Kenoka' Diosa o'pak kenda yona'dey
o'eapo. —Diosen huata'moneria ona'uyate.
21 Kenoka' jakkurute aratbut ogkupopakpo Zacaríastaj on'nigepo ijhue'da Diosen
jakyo o'enok aratbut on'me'puke'uyate. 22 Ken kenoka' Zacarías o'orokdepo
a'pakhue'dik o'uyate. Diosen jakyo konig e'yorokyanig Diosa Zacaríastaj o'tiahuaya'
kenomey aratbut on'nokotuyate. Ken Zacarías huaba'a o'tohua'yadhua'uyate. Ken
a'pakhue'dik o'uyate.
23 Ken ken huame'noete Diosen jakya' konig sacerdote o'baa'onhuahua'po
o'kuhuitdepo hua'en jakyokon o'hua'uyate. 24 Nogok ke'nen huatoe Elisabet huaboa'da
bogdakhue' o'uyate. Konig o'iregunhuahua'po cinco puug jakkurute orokhue' o'uyate.
25 "Dakhue'da o'e. Si'popakhue'dik o'e." Ken aratbut huaahue' me'neapone. Dios
Huairia me'tinepahui'po in megka'ne. Elisabet o'nopoe'uyate.

Jesússi'po i'toeapone. Ken Diosen huata'moneria Maríataj ona'uyate.

26 Ken Elisabet seis puug bogdakhue' e'ede'te Diosen huata'moneri Gabrieltaj
Diosa o'ta'mona'uyate. Nazaret huakka' jakyo Galilea huadaribayo o'ta'mona'uyate.
27 Mune'yo Maríataj o'huahua'uyate. María katenohued o'uyate. Katoepake'po Maríaen
huaoa o'yokuy Josétaj. José Davidkudak huairien onaratbutyo' konig huayayo o'uyate.
María hueretda toepakhued Gabriel o'huahua'uyate. 28 Maríataj o'huahua'depo,
—Ijtiaki, María, Diosa 'urua'da megka'ne, onere o'e. Nog ettone'taj Dios sue'da huadak
o'magka'nig'a ontanayo huadaka'da megka'ne. —Maríataj ona'uyate.
29 Ken, Diosen huata'moneritaj o'tiahuaydepo o'peedepo ke'nen hua'ataj
o'me'pukatupo, ¿Mena'po ken konig mena'ne? o'nopoepo María.
30 —Me'pukhue' yaae', María. Diosa metinepahui'po 'urua'da megka'ne. 31 Bogdakhue'
i'eapone. Huabokereksi'poa' i'si'popakapone. I'dikka'apone JESÚS. 32 Huairi o'eapo.
Kentaj huakka'da o'noknopoeapopo on'nigpeeapo. Diosen Huasi'po on'dikka'apo.
Dios Kuruderiensi'po on'dikka'apo. Konig Davidkudak huairitone' huakka'da arat-
buttaj o'mana'ika'uyate. Konigti Dios Huairi Jesústaj huairitone' o'yahuea'apo.
Ken aya'da Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apo. 33 Ken Israel aratbuttaj
o'mana'onhuahuika'apopo, batikhue' o'eonhuahuika'apo. —Diosen huata'moneri
Gabriela Maríataj ona'uyate.
34 —¿Menpa' do ijsi'popakapo? Huabokerekere huedhued ijjey. —Maríaa Diosen
huata'moneritaj ona'uyate.
35 —Diosen Nokireg betihuarakapone. Kenpa'ti Dios teynanada o'epo konig e'sihuia
betibukapone, ontaj betibukapone. Konigepo kensi'po o'si'poeapo Diosya' o'tiakapo.
Diosenyo'da o'kika'apo. Diosen Huasi'po o'e. Aratbuta on'batia'pakika'apo. 36 Kenpa'ti
o'nen huabet Elisabet huabokereksi'po o'si'popakapo. Ke'na huatone'nanada o'enok
si'popakhue'dik on'batia'pakikame'te. Ke'na seis puug bogdakhue' o'ede. 37 Diosnayo
aya'da ka'dik o'e. —Diosen huata'moneria ona'uyate.
38 —Dios Huairien huanaba' ijjey. Ken konig ona'nig kenda Diosa megke'. —María
ona'uyate.
Ken konig ona'depo Diosen huata'moneria okhua'uyate.

María Elisabettaj bapa' puuga' o'toksike'uyate.

39 Kenoka' María atoksikeya'po o'huahua'uyate. Idada o'hua'po Judea ote'bayo
o'hua'uyate. Ote' huakka' jakyo o'hua'uyate. 40 Zacaríasen jakyo o'kudondepo Elisa-
bettaj "Ijtiaki," ona'uyate. 41 Kenoka' Elisabet Maríataj o'peedepo yobeda huakiokoya'
o'tiarud'uy. Diosen Nokiregaa o'nopo'toe'uyate. Elisabettaj o'nopo'toe'uyate.

42 —Diosa aya' ettone'taj daka' mogkika'ne. Ontanayo 'urua'da megka'ne. Kenpa'ti
o̲'nensi'potaj 'urua'da o̲gka'apo. 43 ¿Be'a i̲jje̲ do do'hued Huairied hua̲ye̲a̲ o'huatiakne?
¿Menpa' Diosa 'urua'da megka'? 44 Ken huaboa'da ontaj "Ijtiaki," ea'te ijpe̲e̲depo
yo̲beda huakiokoya' o'durugpakpo be'tiarudne. 45 Dios Huairitaj iknopo̲e̲po durugda
i̲'e̲ konige̲po kenda Diosa mename'ne kenda megka'apone. —Ken Elisabeta Maríataj
'utta'da ona'uyate.
46 Dios Huairi 'urua'da o̲'e̲ huanopoya'da yoknopo̲e̲y. 47 Do'hued Dios Huairi do'taj
huanopo'yarea'eritaj durugnopo'da i̲jje̲y. 48 Konige̲po do'taj be'tiahuayne.
Pai'da huanaba' e̲e̲'pi' daka' be'tiahuayne. Kenda nogok nogok aratbuta
mo'batia'pakika'apone. Diosa 'urua'da megka'nig. Kenda mo'batia'pakapone.
49 Ke'nendik 'uruda o̲'e̲po aya'da ka'dik o̲'e̲po konige̲po 'urua'da do'taj
megka'ne. 50 Diostaj huakme'pukeritaj nogok nogok o'matinepahuika'po, Diosa
o'matinepahuika'. 51 Diosa teyda o'kika'. Nama'da 'uruda i̲jje̲y huanopo̲e̲'eritaj
kenpa'da o'maenapo. 52 Huairitone'taj o'maenpo pai'da aratbuttaj huairi
o'bayahuea'. 53 Ken pai'da hua̲e̲'eritaj huadakda o'bayokika'. Huakka'da
huato̲e̲'eritaj o'mata'mona'. Katepi' to̲e̲hue'da o'mata'mona'. 54 Israel aratbut
konig Diosen huanaba' e̲'hua̲e̲'taj Diosa daka' o'mato̲i̲ka'po, okkahuehue'
o'maepo o'matinepahui'ika'po. 55 Oro'en huapane'kudakomeytaj kenpa'ti
Abrahamkudaktaj kenpa'ti aya'da ke'nensi'po ke'nen huayayo nogok nogok
aya'tada "Ijmatinepahui'apoy" ona'uyate Diosa. Kenda o'kika'. Kenda Maríaa
Elisabettaj ona'uyate.
56 Ken Elisabetere o̲'unhuahua'uyate. Bapa' puug María o̲'unhuahua'uyate. Bapa'
puug o̲'e̲depo hua̲'en jakyo o'kume'uyate.

Juan Bautista o'si'poe̲'uyate.

57 Ken, kenoka' Elisabet huasi'popak o̲'e̲denok huabokereksi'po o'si'popakuyate.
58 Onteteyo' huahuaderi kenpa'ti Elisabeten huabet hua̲e̲'eri on'mapeeundepo
ken Dios Elisabettaj o'tinepahui'po yo̲bed o'yoknok on'pe̲e̲depo Elisabetere
on'madurugpakuyate. 59 Yo̲bed ocho huame'noe e̲e̲'te huabokereksi'poensi'dak
kaktege'po konig judío aratbut o̲gkika'uyate, aktegya'po on'batiakuyate. Si'nontaj
huaoendik Zacarías e'dikkata' on'pakuynig'a.
60 —Ka̲e̲'. Ke'nendik Juan o̲'e̲. —Ke'nen hua̲ye̲a̲ o'mana'uyate.
61 —¿Menapo? O̲'nen huabet ken huadik ehue' o̲'ne. —O'nona'uyate.
62 "¿Ke'nendik katedik i'pak?" Konig Zacarías pe̲e̲hue'dik o̲'e̲nok huaba'a
on'tohua'ya'uyate. 63 Kamadoye'po huaen tablataj me'nigtotiak o'mana'uy.
En'totiakde'te "Ke'nendik Juan o̲'e̲." Zacaríasa o'madoya'uyate. Aya'da on'tiahuaydepo
kenpihuay on'batia'pakuyate. 64 Juanendik o'madoya'depo Zacarías onte'ti huaboa'da
a'pakdik o̲'u̲y. Dios Huairi 'urua'da o̲'e̲po teyda o'kika' Zacaríasa o'batia'pakuyate.
65 Aya'da aratbut ke̲yo̲da meyo̲hue'da kenpihuay on'nopo̲e̲'uyate. Kenda Zacarías
o'ka' kenpa'ti Juantaj huabada on'batia'pake'uy. Judea ote'yo huabada kenda
on'batia'pake'uyate. 66 Ken aya'ada on'tipe̲e̲depo kenda on'tinopoeonhuahua'po nogtaj
nogtaj on'batia'pakonhua'po:
—Ke'na huasi'po Juana Diostaj kate 'urua'da ya'nigkapet. —Diosa 'urua'da
o̲gkame'nok on'batia'pakuyate.

Zacarías konig o'mana'uyate o'batadi'kea'uy.

67 Juansi'poen huaoj Zacarías o̲'e̲po Diosen Noki̲re̲ga̲ o'nopo'to̲e̲nok Zacaríasa
o'mana'pakpo:
68 Dios Huairitaj Israel aratbuta o'noknopo̲i̲ka'. Dios Huairi 'urua'da
o̲'e̲. Kan'batia'pakike'po. Oro'omey Israel aratbuttaj bo'huatiakdepo
mo'nopo'yarea'ne. 69 Kenpa'ti Diosen huanaba' Davidkudak huakka'da huayayo

o'mataẹ'nig'a nogtida bo'yokdene. Dios Huairia oro'omeytaj bo'yokdene. Ke'na Davidkudaken adhuea' huayayo o'ẹpo teynanada huamanopo'yarea'eri o'ẹ. 70-75 Oro'en taka'taj akmaenya'po Dios Huairia o'mata'mona'apo. Oro'omeytaj huahuadiayeritaj Dios Huairia bo'tioka'po o'maenapo. Kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'taj a'matinepahuiya'po, "Me'pukhue'ada o'na o'nen huayayoere Diostaj 'urunopo'da kan'nigpeike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'nigpeike'po opudomeyen taka'taj bo'tioka'apone." Ken oro'en huaoj Abrahamtaj kenda Diosa ona'uyate. Kenda Diosa okkahuehue' o'ika'. Ken Diosa oa'uyate. Kenda a'nennada Diosen 'urua'da huamanbatia'pakeria o'mana'uyate. 76 Kenpa'ti, o'na do'huedsi'po, Dios Kuruderien huamanbatia'pakeri mo'dikka'apone konigẹpo Cristo Huairia manmadikahued o'na huaboa'da i'manmadika'apo. Konig Cristo Huairi o'ẹaapo huakkuruda i'manmadika'apone. Kenda i'manmadika'depo aratbuttaj i'manopo'korea'apone. Cristotaj i'maknopoẹa'apone. 77 Aratbut Cristotaj o'noknopoẹdepo on'nigpeika'po dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apo kenpa'ti o'manopo'korea'apo. I'manmadika'aponok o'noknopoẹaapo. 78 Ken oro'en Diosa di' mo'ẹpo mo'matinepahui'po konig niokpo o'ta'tika'nig kutaya' Cristo konigti o'huarakapo. 79 Sikkiregyo huaẹ'eritaj ke'na konig huakjey o'maeapo. Aratbut e'bueytaj huame'pukeritaj konig huakjey o'maeapo. Diostaj o'maknopoẹa'apo. 'Uruda huakadhua' mon'madika'apone. Kenda ena'te on'nopo'noeyapone. Zacaríasa oa'uyate, ken.

80 Ken Zacaríasensi'po o'kerekpo kenpa'ti Diostaj daka'da oknopoẹpo nogiti nogiti oknopoẹpo aratbut ehue' ẹ'ne'te o'eonhuahuika'po Israel aratbuttaj a'manbatia'pakya'po huahued aratbut ehue' ẹ'ne'te o'eonhuahuika'po. Nogok Israel aratbuttaj o'manbatia'pakuyate.

2

Jesús o'si'poẹ'uyate
(Mt. 1.18-25)

1 Kenoka' Romano huairitone' o'ika'po ke'nendik Augusto o'ẹ'uyate. "Aya' huabokerekdik kan'matimadoye'." Huairia Augustoa o'mana'uyate. 2 Ken konig huabokerekdik on'matimadoya'uyate, ken konig Romano huairi o'paknok huakkuruda aya' huabokerekdiktaj on'matimadoya'uyate. Kenoka' Siria aratbut gobierno huairi Cireniotaj on'nigpeika'uyate. 3 Ken aya'da aratbut kenomeyen adhuea'pane'en huakka' jakyo hua'dik o'nepo huadik gobiernoen beroba'te a'timadoyaya'po on'bahua'uyate. 4 Konigẹpo Nazaret huakka' jakya' José o'hua'uyate. Nazaret Galilea huadaribayo o'ẹ. Nog huadaribayo o'hua'uyate. Judea huadaribayo José o'hua'uyate. Huakka' jakyo Belényo o'hua'uyate. Belényo Davidkudak o'si'poẹ'uyate. José Davidkudaken adhuea' huayayo o'u'uyate. 5 Belényo huadik ijjẹy a'timadoyaya'po o'hua'po Maríaere on'hua'uyate. Maríaen huaoj Maríataj o'toẹpakanpo Joséere on'hua'po María bogdakhue' o'u'uyate. 6 Ken Belényo o'nedepo kenoka' si'popakdik o'ẹpo 7 huakkuru huabokereksi'po o'si'popakuyate. Aratbuten huatay jakyo huakka'da o'nedepo kudhue'dik o'nepo vaca 'uhuaen jakyo o'si'popakuyate. Konig atisuksi'po yobedtaj on'tidoka'po vacaen huabape' aypo cajayo on'hueda'uyate.

Diosen huata'moneritaj on'tiahuaypo oveja huamatoẹ'eria on'tiahuaypo kenpa'ti on'mapẹẹ'uyate.

8 Belén huakka' jakyo meyohue'da oveja huamatoẹ'eri o'nebedpo kenomeyen oveja on'matoẹbedpo mireẹ huadaribayo on'matoẹbeduyate. 9 Idada Dios Huairien huata'moneritaj on'tiahuay'uyate. Oveja huamatoẹ'eria on'tiahuaypo Dios Huairi eynanada nogyen nogyen o'batita'tenok huakka'da on'me'puke'uyate.

10 —Me'pukhue' yane' konigẹpo huadak hua'a o'nigtotiakne. Ken aya'ada
on'mapẹẹdepo on'madurugpakapo. 11 Davidkudaken jakyo oy Diosen Hua-
manopo'yarea'eri o'manigsi'poẹde. Ke'na Cristo Huairi o̱'ẹ. 12 Kan'nopo̱ẹ'po huasi'po
atisuksi'po e'tidoka' vacaen huabape' aypo cajayo e'huedte bo'huahuayapone. —Ken
Diosen huata'moneria o'mana'uyate.
13 Kenoka' ken Diosen huakkuru huata'moneri ẹẹ'ted nog huakka'nanada hu-
ata'moneri kurudya̱' on'huahuarakdepo,
14 —Dios kutayo o̱'i̱ka'po 'urua'da o̱'ẹpo o'ka'de, i̱yo̱ huadariyo aratbuttaj Diosa o'pakpo
o'manoeya̱'. —Diosen huata'mona'eriomeya̱ 'urua'nanada on'mana'uyate.
15 Kurudyo̱ Diosen huata'moneriomey en'behuikde'te, "Belényo monhua'. Kenda
Diosa o'ka'de Dios Huairia mo'nopo̱ẹa̱'dene mon'tiahuay." Oveja huamato̱ẹ'eriomeya̱
huayahuaya on'batia'pakuyate.
16 I̱dada on'bahua'uyate. María Joséere kenpa'ti yo̱bedtaj on'bahuahuay'uyate.
Yo̱bed vacaen mire̱ huabape' caja'poyo e'huedte on'huahuay'uyate. 17 Jesús yo̱bedtaj
on'tiahuaydepo kenda Diosen huata'moneria huasi'potaj o'huaa'nig aya'da Josétaj
Maríataere o'non'batia'pakuyate. 18 Ken, aya'da on'pẹẹdepo José Maríaere kenpihuay
on'nopo̱ẹ'uyate. Kenda oveja huamato̱ẹ'eriomeya̱ e'batia'pakde'te on'mepuke'uyate.
19 Maríanayo kenda oveja huamato̱ẹ'eriomeya̱ en'batia'pakde'te kenda okkahuehue'
o̱'ẹpo o'nopoeonhuahua'uy. 20 Ken oveja huamato̱ẹ'eriomeynayo o̱gkume'uyate. Ove-
jate o̱gkume'uyate. O̱gkumejpo "Diosen huata'moneria buttida mona'nig. Konig
mona'nig Diosa o'ka', konig o'pẹẹnig konigti o'tiahuaydey. Dios 'urua'da o̱'ẹpo huadak-
nada o'kika'. Huadakda mogka'ne. Dakiti Dios." Ken oveja huamato̱ẹ'eriomeya̱
on'batia'pakuyate.

Diosen jakyo Jesús yo̱bedtaj on'tohua'uyate. Diosa ka'tiahuaye'po on'tohua'uyate.

21 Ken e'si'popakte ocho huame'noe ẹ'ẹde'te huabokereksi'poensi'dak o'nokteg'uyate.
O'noktegdepo on'dikka'uyate Jesús. Ken huadik Diosen huata'moneria a'nenda
o'dikyok'uyate. María bogdakhue' ehue' ẹẹ'ted o'dikyok'uyate. Kenda o'dikka'uyate
Jesús.
22-24 Huabokereksi'po e'si'popakde'te cuarenta huame'noe e'pokde'te ke'nen huaoj
hua̱yẹere botta' apoyerepi' botta' tukkupi' e'nigarak Diostaj yokdik yane'. Kenda judío
aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti ettone'en huakkurueri huabokereksi'po
e'si'popakde'te "Diosen o̱'ta̱ẹ." Kenda aratbuta kan'batia'pake'. Judío aratbuttaj Moisésa
o'mana'uyate. Ken Jesús e'si'poẹ'te cuarenta huame'noe e'pokde'te José Maríaere Jesústaj
on'tohua'uyate. Jerusalényo̱ on'tohua'uyate. Aya' Moisésa o'mana'uyatenig kenda
a'kaya'po Jerusalényo̱ on'tohua'uyate.
25-27 Ken Jerusalényo̱ o'nokyẹdepo Diosen jakyo on'kud'uyate. Diosenba' Moisésa
o'nigmadoya'uyatenig a'nigpẹẹya'po on'kud'uyate. Jesústaj e'nigka' a'nigpẹẹya'po
on'kud'uyate. On'kuddepo Simeón kẹyo̱da o̱'ẹ'uyate. Simeón Jerusalén huakka' jakyo
hua̱ẹ'eri o̱'u̱y. 'Urunopo'da o̱'ẹpo Diostaj huakka'da o'pakika'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱
o'nopo'to̱ẹ'uyate. Cristoa pai'da Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kentaj Simeóna
o'nigunhuahuika'po Cristotaj Dios Huairia o'ta'mona'apo Cristotaj ijtiahuayapoy, do
bueyhued i̱jje̱po ijtiahuayapoy. Ken Diosa Simeóntaj o'nopo̱ẹa̱'uyate. Yo̱bed Jesús
huaojere hua̱yẹere Diosen jakyo e'kudte Diosen Noki̱re̱ga̱ Simeóntaj o'tokud'uyate
28 Simeón Jesússi'potaj o'dokopo, 'urua'nada o'tia'pakpo:
29-30 Konig mena'uyne megka'dene. Konig mena'uyne o̱'nen Huamanoean-
huahuika'eritaj ijtiahuaydey, Dios Huairi oyda menopo'noeyanpo kabueye'
meknopo̱ẹ'. 31 Kentaj aya'tada Diosa o'bayokdenok aya'ada aratbuta
tiahuaydik o̱'ne. 32 Insi'poa konig huakjey o̱'ẹpo Dios konig o̱'ẹnig judío ehue'

aratbuttaj o'maknopo̲e̲a̲'apo kenpa'ti Israel aratbut 'uruda o̲'ne ke'na aya'tada o'manopo̲e̲a̲'apo. Ken konig Diostaj Simeóna oa'uyate.

33 Simeón Jesústaj 'urua'da o'batia'paknok Jesúsen huaoj hua̲ye̲ere kenpihuay on'nopo̲e̲'uy. 34 "Diosa daka' mogka'ne." Simeóna o'mana'uyate Maríataj Josétaere.

—E̲ya̲' Diosa o'paknok insi'potaj huakka' Israel aratbut oknopo̲e̲hue'da o̲'nepo Diosere ehue' o̲'neapo nog Israel aratbuta o'noknopo̲e̲po Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. Diosen hua'a oa'ika'nok kenpa'ti konig Dios o'pak o'kika'aponok huakka'ada kentaj dakhue'ada on'huaa'po on'huamahui̲'i̲a̲'apo. 35 On'huamahui̲'i̲a̲'po dakhuea' huanopoya' on'nopo̲e̲nig kenda aya'ada on'nopo̲e̲a̲po. Q̲'nakon María pai'da i̲'e̲a̲pone. Konig siro e'nopo'huekonig suhue'nanada i̲'e̲a̲pone. —Ken Simeóna Maríataj ona'uyate. María Jesúsen hua̲ye̲ o̲'u̲yate.

36 Ke̲yo̲da Diosen jakyoda Ana o̲'u̲yate. Ana Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o̲'u̲yate. Ana Fanuelen hua̲yo̲bu kenpa'ti Aser aratbut o̲'u̲y. Huatone'nanada o̲'u̲yate. Konig mune'yo̲ sue'da huabayok e̲'ta̲e̲tada o'to̲e̲pakuyate. Siete huabayok hua̲to̲e̲ere on'uyate. 37 Kenoka' Jesús Diosen jakyo e̲e̲'te konig ayhua ochenta y cuatro huabayok o̲'eonhuahuika'de'uy. Diosen jakyo o̲'i̲ka'po jakya' huahue' o̲'i̲ka'uyate. Diostaj o'nigpe̲i̲ka'po nogok nogok Diostaj o'pakpo bapehue'da o̲'e̲po, Diostayo'da o'tiona'pakahuadika'uyate. Kenpa'ti o'tiona'pakbedika'uyate. 38 Kenoka' Simeón enade'te Ana Jesústaj o'huahua'uyate. Ana'a Diostaj dakiti oa'depo ken Jesúsa pai'da en'nopo'e̲te Jerusalén aratbuttaj o'madurugpakapo. Kentaj huakka'da o'nonmabonok Ana'a Jesústaj o'manbatia'pak ken.

Nazaret huakka' jakyo on'kume'uyate.

39 Ken Dios Huairienba' e'mana'te aya'da on'nigpe̲e̲depo José Maríaere Galilea huadaribayo on'kume'uy. Kenomeyen jakyo Nazaretyo on'kume'uyate. 40 Ken Jesússi'po o'kerekpo, o'teyyepo kenpa'ti Diosen e'ka' konig 'urua'da e'ka' nogi̲ti nogi̲ti o'nopo̲e̲'uyate. Kenpa'ti Diosa daka' o'to̲i̲ka'uyate.

Diosen Jakyo Jesús huabosi'po o̲'u̲yate.

41 Nogbayok nogbayok aya' huabayokda Jerusalényo̲ Jesúsen huaoj hua̲ye̲ere Jerusalényo̲ on'hua'ika'uyate. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' e̲e̲' okkahuehue' fiestate on'hua'ika'uyate. 42 Ken Jesús doce huabayok e'to̲e̲de'te aya'da Jerusalényo̲ on'hua'uyate. María Joséere Jesúsere on'hua'uyate. Konig ken fiestate on'huika'po on'hua'uyate. 43 Ken fiesta e'pokde'te on'kumejdepo José Jesúsen hua̲ye̲ere nopo̲e̲hue' o̲'nepo Jesús huahue'da Jerusalényo̲ o̲'e̲'uyate. 44 Jesús nog aratbutere yatiaket nama'da on'nopo̲e̲po nogme'noetida o'nokhua'uyate, huabet e'ta̲hue̲'yo̲ kenpa'ti nog aratbutyo Jesústaj on'ukpo 45 huahuayhue' o̲'nepo Jerusalényo̲ onte'ti on'kume'uyate. A'ukya'po on'kume'uyate.

46 Ken, bapa' huame'noe on'ukdepo on'huahuay'uy, Jesús Diosen jakyo o̲'e̲po Diosba' huamanmadika'eriere o'huadpo o'batia'pakpo kenomeyere o'batia'pakpo. 47 Ken aya'da Jesústaj on'pe̲e̲depo 'urua'da o'batia'pak on'nopo̲e̲po kenpihuay huakka' Jesús o'nopo̲e̲ Jesústaj huape̲e̲'eria on'nopo̲e̲'uyate. 48 Ke'nen hua̲ye̲ Joséere on'tiahuaydepo on'mepuke'uyate.

—¿Mena'po konig i̲'e̲ oro'taj? Ontaj huakka' o'me'puke'po o'ukne. Q̲'nen huaoj doere o'ukne. —Jesúsen hua̲ye̲a̲ Jesústaj ona'uyate.

49 —¿Mena'po do'taj o'duk? Kenda do'hued Apag Dios o'paknok ka'dik i̲jje̲y. ¿Menpa' kenda nopo̲e̲hue' mo'e̲? —Jesúsa o'mana'uy.

50 José hua̲ye̲ere kenda Jesúsa o'mana' nopounkahue' o̲'nuyate.

51 Ken Nazaretyo on'kumejpo onte'ti Josétaj hua̲ye̲taere Jesúsa o'nigpe̲i̲ka'uyate. Kenda Jesús o'ka'depo Jerusalényo̲ María okkahuehue' o̲'e̲po huanopoya' o'nopoeonhuahua'ika'uyate. 52 Ken Jesús o'kerekpo kenpa'ti nogi̲ti nogi̲ti

o'nopounhuahua'uyate. Jesús 'urua'da o'kika'. Kenda Dios aratbutakon on'nopo̲e̲'uyate.

3

Aratbut ehue' e̲'i̲ka'te Juan Bautista o'manbatia'pakonhuahuika'uyate.
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

1 Huakka' huabayok e'pokde'te Tiberio Roma hua̲e̲'eria gobierno Huairi o̲'u̲yate. Ke'na quince huabayok o'mana'de'ika'uyate. Kenokti Poncio Pilato Judeayo gobierno huairi o̲'u̲yate. Herodes Galilea huadaribayo Romayo hua̲e̲'eria gobierno huairi o̲'u̲yate. Kenoka'ti Herodesen huama'buy Felipe Iturea huadaribayo gobierno huairi o̲'e̲po kenpa'ti Felipe Traconite huadaribayo huairi o̲'u̲yate. Kenoka'ti Lisanias Abilinia huadaribayo gobierno huairi o̲'u̲yate. 2 Kenoka'ti Anás Caifásere konig huakkuru sacerdote huairi o̲'nuyate. Diosen jakyo o̲gkika'uyate. Kenokti Diosa Juantaj ona'po Diosen hua'a ijmanbatia'pakapoy Diosa Juantaj o'nopo̲e̲a̲'uyate. Juan Zacaríasensi'po o̲'e̲po aratbut huakka' ehue' e̲e̲'yo̲ o̲'i̲kame'te. 3 Jordánhue̲te nogyon nogyon o'hua'epo aratbuttaj o'manbatia'pakpo,

—Dios opudomeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po yan'nopo'korea'po bautiza ya̲gka'. —Aratbuttaj o'mana'uyate. 4 Konig Isaías Diosen huamanbatia'pakeri o'timadoya'uyate. Konigti Juana o'ka'uyate. Isaías o'timadoya'po,

Ke̲yo̲ aratbut ehue' e̲'i̲ka'yo huabokerek 'utta'da e'mana'te a'pe̲e̲ya'po aratbut on'bahuahua'apo. "Dios Huairien dag kente huahuae' daka' dag yan'nigka'. Butukda yan'nigka'. Konig yan'manopo'korea'po. 5 Huatota'po yanokbuk. Konig ote' yanoktibutuka'. Sondoda dag e̲'e̲o̲k yanoktibutuka'. Kente ekkotatuka' dag yan'tinokdejpaka'. 6 Kenpa'ti konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarea' aya'ya'da huadariya' aya'ada aratbut on'tiahuayapo." Kenda Isaías o'madoya'uyate. A'nennada o'madoya'uyate.

7 Ken huakka'ada Juantaj on'huahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate.

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopo̲i̲ka'po. Nopo'koreahue'tada bautiza e̲gka'te Diosa dakhuea'da castiga e̲gka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopo̲e̲ne. 8 'Urua'da ya̲g'kikati'. Daknopo'da ya̲g'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuay-dik mo'e̲a̲pone. "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o̲'e̲po Diostaj me'pukhue'dik o̲'e̲y." Nopo̲e̲hue' yane'. Diosa e'paknayo huid in o'bahuednigtaj Abrahamen huayayo magka'dik o̲'e̲. 9 Nopo'koreahue' e̲e̲'nayo i̲da Diosa castiga mogka'apone. In konig o̲'e̲. Konig ta'bayo huada huato̲e̲'eri o̲'e̲po. Huada 'urua'da onhuadhue' o̲'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo huateya o'ta'tegpo ta'akyo o'mahu̲igika'. —Juana o'mana'uyate.

10 —¿Diosa castiga kahue' mo'e̲'po oro' kate ka'dik o̲'e̲? —Juantaj o'nona'uyate.

11 —Botta' opiot e̲'ta̲e̲'nayo kentaj opiotbayo' e̲'hua̲e̲'taj nogtida yan'bayokika'. Q̲'na aypo e'to̲e̲'nayo kentaj aypobayo' e̲'hua̲e̲'taj yan'bayokikati'. —Juana o'mana'uyate.

12 Juana bautiza megke'po sue'da gobierno huakupe huabae'eria Juantaj on'huahua'depo engaña e'kikada huakka'da huakupe e'bakikada,

—¿Oro' kate ka'dik o̲'e̲, huamanmadika'eri? —Juantaj o'nona'po,

13 —Kenyo'da ken huakupe Roma gobiernoa o'mana'uynig kenyo'da yan'bae'. Nogda baehue' yane'. —Gobierno huakupe huabae'eritaj Juana o'mana'uyate.

14 —¿Oro' kate ka'dik o̲'e̲? —Roma sorotataj Juantaj o'nona'uy.

—Be'tapi' katepi' bakkayhue' yanika'. Katepi' a'bakkayya'po huiyoka'da manahue' yanika'. Nama'da yan'bahuaa'po bakkayhue' yane'. Kenpa'ti ken huakupe gobierno bo'yokika'ne konig sorotatayo ẹẹ'te huakupe bo'yokika'ne. Kenpa'da dakhuapa me'tẹne, nogiti pakhue' ạ'ẹi' yan'nopọika'. —Ken Juana sorotatataj o'mana'uyate.

15 Diosa Cristotaj o'ta'monapo kenda huakka'ada aratbut on'nopọẹpo Juante ọgkupopakdepo Cristotaj huakka' o'nonmabopo, Juantaj Cristo ọ'ẹpi' on'tinopọẹpo.

16 —Cristo ehue' ịjjẹy. Donayo huẹ'ẹyạ bautiza ijmagkikay. Cristonayo o'tiakde opudomeytaj bautiza o'magka'apo. Diosen Nokịrẹgạ bautiza o'magka'apo kenpa'ti ta'ak e'bakpakya' bautiza o'magka'apo. Ke'na huakhuairi ọ'ẹpo mata'mona'dik ọ'ẹạpo. Donayo huairi ehue'da ịjjẹy. Cristo 'urua'da ọ'ẹpo Diostaj huadaknada ọ'ẹ. Donayo suhue'da huadak ịjjẹy. 17 Cristo o'tiakdepo konig aroz huatugạ'eri ọ'ẹpo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kudạ'depo huakusi'hue ta'akyo o'huịgonhuahuika'po okbithue' ọ'ẹạpo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopọẹ'eri ọ'ne. On'nigpẹika'. Huaknopọẹ'eritaj o'bakudạ'apo, Diosen jakyo o'bakudạ'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpẹẹhue' ọ'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'maenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

18 Ken konig nogda nogda Juana o'mana'onhuahua'po judío aratbuttaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo Jesucristotaj ken Juana o'manbatia'pakuyate. 19 Herodes Roma huạẹ'eri gobierno huairi ọ'ẹpo Galilea huadaribayo gobierno huairi ọ'ẹpo, "Dakhuea' o'ka'." Juana o'huaa'de'uy. Herodes huama'buyen huạtọẹ o'tọẹpo kenpa'ti nogda nogda dakhuea' o'kame'nok, "Dakhuea' o'ka'." Juana o'huaa'de'uy. 20 Juana kenpa' e'huaa'de'te Herodes nigpẹẹhue' ọ'ẹdepo nogda dakhuea' o'ka'po huabakudạ' jakyo Juantaj o'kudạ'uyate.

Jesústaj bautiza ọgka'uyate.
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 Ken 'ikken Juantaj kudạhued Juan bautiza o'magka'po, huakka'da aratbuttaj bautiza o'magka'depo Jesústakon bautiza ọgka'uyate. Ken Jesústaj bautiza ẹgkade'te Jesúsa Diostaj e'tiona'pakde'te konig kurudyạ' akbogpe okhuike'uyate. 22 Diosen Nokịrẹg o'huahuarakpo konig tukku' o'huarakpo Jesústaj o'tikotpo,

—On do'hued Huasi'po ọ'tạẹne. Huadi'da ọ'tạẹne. Ontaj durugda o'tọẹne. —Kurudyạ' Diosa ona'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane' ọ'nika'uyate.
(Mt. 1.1-17)

23 Jesús konig treinta huabayok ọ'ẹpo huaboa'da judío aratbuttaj o'manmadika'onhuahua'po. Joséensi'po ọ'ẹ aratbut on'nopọika'pi'. José Elíensi'po ọ'ụyate. 24 Elí Matatensi'po ọ'ụyate. Matat Leviensi'po ọ'ụyate. Leví Melquiensi'po ọ'ụyate. Melqui Janaensi'po ọ'ụyate. Jana Joséensi'po ọ'ụyate. 25 José Matatíasensi'po ọ'ụyate. Matatías Amósensi'po ọ'ụyate. Amós Nahumensi'po ọ'ụyate. Nahum Esliensi'po ọ'ụyate. Esli Nagaiensi'po ọ'ụyate. 26 Nagai Maatensi'po ọ'ụyate. Maat Matatíasensi'po ọ'ụyate. Matatías Semeiensi'po ọ'ụyate. Semei Joséensi'po ọ'ụyate. José Judáensi'po ọ'ụyate. 27 Judá Joanaensi'po ọ'ụyate. Joana Resaensi'po ọ'ụyate. Resa Zorobabelensi'po ọ'ụyate. Zorobabel Salatielensi'po ọ'ụyate. Salatiel Neriensi'po ọ'ụyate. 28 Neri Melquiensi'po ọ'ụyate. Melqui Adiensi'po ọ'ụyate. Adi Cosamensi'po ọ'ụyate. Cosam Elmodamensi'po ọ'ụyate. Elmodam Erensi'po ọ'ụyate. 29 Er Josuéensi'po ọ'ụyate. Josué Eliezerensi'po ọ'ụyate. Eliezer Jorimensi'po ọ'ụyate. Jorim Matatensi'po ọ'ụyate. 30 Matat Leviensi'po ọ'ụyate. Leví Simeónensi'po ọ'ụyate. Simeón Judáensi'po ọ'ụyate. Judá Joséensi'po ọ'ụyate. José Jonánensi'po ọ'ụyate. Jonán Eliaquimensi'po ọ'ụyate. 31 Eliaquim Meleaensi'po ọ'ụyate. Melea Mainánensi'po ọ'ụyate. Mainán Matataensi'po ọ'ụyate. Matata Natánensi'po ọ'ụyate. 32 Natán Davidensi'po ọ'ụyate. David Isaíensi'po

o̲'u̲yate. Isaí Obedensi'po o̲'u̲yate. Obed Boozensi'po o̲'u̲yate. Booz Salmónensi'po o̲'u̲yate. Salmón Naasónensi'po o̲'u̲yate. 33 Naasón Aminadabensi'po o̲'u̲yate. Aminadab Aramensi'po o̲'u̲yate. Aram Esromensi'po o̲'u̲yate. Esrom Faresensi'po o̲'u̲yate. Fares Judáensi'po o̲'u̲yate. 34 Judá Jacobensi'po o̲'u̲yate. Jacob Isaacensi'po o̲'u̲yate. Isaac Abrahamensi'po o̲'u̲yate. Abraham Taréensi'po o̲'u̲yate. Taré Nacorensi'po o̲'u̲yate. 35 Nacor Serugensi'po o̲'u̲yate. Serug Ragauensi'po o̲'u̲yate. Ragau Pelegensi'po o̲'u̲yate. Peleg Heberensi'po o̲'u̲yate. Heber Salaensi'po o̲'u̲yate. 36 Sala Cainánensi'po o̲'u̲yate. Cainán Arfaxadensi'po o̲'u̲yate. Arfaxad Semensi'po o̲'u̲yate. Sem Noéensi'po o̲'u̲yate. Noé Lamecensi'po o̲'u̲yate. 37 Lemec Matusalénensi'po o̲'u̲yate. Matusalén Enocensi'po o̲'u̲yate. Enoc Jaredensi'po o̲'u̲yate. Jared Mahalaleelensi'po o̲'u̲yate. Mahalaleel Cainánensi'po o̲'u̲yate. 38 Cainán Enósensi'po o̲'u̲yate. Enós Setensi'po o̲'u̲yate. Set Adánensi'po o̲'u̲yate. Adán Diosensi'po o̲'u̲yate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj da ona'uyate.
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

1 Diosen Noki̲re̲g o'nopo'to̲e̲nok Jesúsa Diostaj o'nigpe̲i̲ka'po Jordánhue̲ya̲' o'kume'uyate. Diosen Noki̲re̲ga̲ aratbut ehue' e̲'i̲ka'yo Jesústaj o'tohua'uyate. 2 Ke̲yo̲da cuarenta huame'noe o̲'eonhuahuika'po. Ke̲yo̲da toto'a Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. Cuarenta huame'noe bapehue' o̲'unhua'po kenpa'ti cuarentaa' sikyo bapehue' o̲'eonhuahua'depo kenoka' aypota' o̲'e̲'uyate.

3 —On buttida Diosen Huasi'po e̲e̲'nayo in huidtaj aypo yaean. —Jesústaj toto'a ona'uyate.

4 —Aypoayo'da noikahue'dik o̲'ne aratbut. Aypo on'bape'po aya'da Apagba' huadik nigpe̲i̲ka'dik o̲'ne. Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

5 Kenoka' toto'a o'tohua'po Jesústaj o'tohua'po kutayoda ote'yo o'tobehuikpo. Ken ijhuiti ehue' nogyo̲ nogyo̲da adteda aya' huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'batiahuay'ea'uyate.

6-7 —Aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadariyo huairi hua̲e̲' o'bayokapone konige̲po do'huedda me'tamaenok. Betapi' e'yokta' ijpakpo yokdik i̲jje̲y. Do'taj huikudate e'tihuadnayo "'Uruda huairi me'ta̲e̲ne." Do'taj ena'nayo aya'da i'tiahuaynig o'bayokapone. —Toto'a Jesústaj nama'da ona'uyate.

8 —Bekhua', toto', konige̲po "Dios Huairitayo'da huikudate yanighuadpo yan'nigpe̲e̲'." Apagba'a kenpa' oa'. —Kenpa' Jesúsa toto'taj ona'uyate.

9 Kenoka' Jerusalényo̲ Diosen jakyo o'tohua'po toto'a o'tohua'po Diosen huaboro' jak jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

—On Diosen Huasi'po e̲e̲'nayo barakte yakudaj. 10-11 Apagba' oa'po:

Ka'nonokba'huade̲'po e'kudajte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik i̲'e̲a̲pone. Huaba'a kutate monokba'huada̲pone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.

—Toto'a nama'da ona'uyate.

12 —"Dios Huairi nama'da kake'po nama'da ahue' ya̲e̲'." Apagba' kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.

13 Jesús nama'da kake'po toto' huairia nogda nogda da ona'depo nogda nama'da huana' nopo̲e̲hue' o̲'e̲depo o'batikpo okhua'uyate. Nogokpi' da anaya'po yakumeapetdapi'.

Galilea huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

14 Galilea huadaribayo Jesús o'kume'uyate. Diosen Noki̲re̲ga̲ o'nopo'to̲e̲nok Jesús teyda o̲'e̲'uyate. 'Urua'da o'manmadika'nok Jesústaj on'batia'paknok huabada adta'da

nogya' nogya' on'batia'pakuyate. 15 Judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'po nogda nogda nogyo nogyo judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'ika'uyate. "'Urua'da o'manmadika' Jesúsa." Aya'ada on'batia'pakuyate.

Nazaretyo Jesúsa o'ika'uyate.
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 Ken, Nazaret huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Keya' Jesús o'kerekuyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaitake' jakyo o'kud'uyate. Kenda o'kika'po o'kud'uyate. O'kudondepo Apagba' o'tiahuaypo Apagba' abona'pakya'po o'bo'uyate. 17 Apagba' ken Isaías huamanbatia'pakeria o'manigmadoya'uy. Kenda beroba' Jesústaj on'yokuyate. O'ukpo in o'huahuaydepo, o'mona'pakuyate:

18 Dios Huairien Nokireg me'nopo'toene konigepo pai'da aratbuttaj huadak hua'a a'manbatia'pakya'po bektie'ea'me'ne. Pai'da huae'eri aratbuttaj kamadurug-pake'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Huairien huanaba' kenpa'da bahua'dik ka'ne'po kamane'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Ekpobigtaj kabakpo-yare'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'nok kabaktohue'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. 19 In huadak huabayokte Dios Huairia o'matinepahui'po kamabatia'pake'po Diosa me'ta'mona'uyne. Ken Jesúsa Isaíasba' o'mona'pakpo o'mana'uyate.

20 Ken Jesús Apagba' o'bokhuikdepo judío aratbuten huaitake' jak huatoe'eritaj o'ba'yokdepo o'huaduyate. Ken aya' aratbut huaitake' jakyoda o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'nok,

21 —Ken Apagba' huaboa'da mo'peedene oy konig Isaías oa'uyate oy kenda ijkay. Oy ijka'nig bo'tiahuayne. —Ken Jesúsa huaboa'da o'mana'uyate.

22 Jesústaj "kenpihuay," on'batia'pakpo "huadakda oa'," "buttida oa'," "'urua'da hua'a o'batia'pak," aya'ada on'batia'pakuyate.

—In Joséensi'po o'enig'a. —On'batia'pakuyate. Nopoehue' o'nepo on'batia'pakuyate.

23 —Konig aratbut oa'ika', "Huamadakka'eri i'epo huata'da yayarea'." Do'taj ena'ta' bo'pakne ijnopoey, "Konig Capernaum huakka' jakyo o'bayareame'te o'pee iyokon o'nen huadaribaya' konigti yaka'." O'nona'apone. —Jesúsa Nazaret aratbuttaj o'mana'uyate.

24 Jesúsa nogiti o'manbatia'pakpo,

—Be'api' Diosen huamanbatia'pakeria nogbayo e'hua'nayo Diosen huamanba-tia'pakeri o'e aratbuta o'noknopoeapo on'nigpeeapo. Ke'nen huakka' jakya' yak-erekya'da kentaj Diosen huamanbatia'pakeritaj aratbuta pakhue' o'nika'apo. Buttida ijjay. 25 A'nennada Elíaskudak o'ika'uyate. Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Keyo Israel aratbut o'nika' bapa' huabayok nogiti nog seis puug hui'hue' o'uyate. Aypo ehue'da o'uyate. Israel aratbut aypo toehue' o'nuyate. Kenoka' huakka'ada Israel 'ayhua ee'tada 26 Israel aratbut 'ayhuataj Elíaskudaktaj nigta'monahue' o'uyate. Israel aratbuta oknopoehue'da o'nenok Israel 'ayhuataj aypo kabayokike'po nigta'monahue' o'uyate. Dios nog aratbut 'ayhuataj o'nigta'mona'uyate. Ken Sarepta jak 'ayhuataj o'ta'mona'uyate. Serepta jak meyohue'da Sidón huakka' jak o'e. Sarepta jak 'ayhua nog aratbutda o'uyate. Nog aratbut 'ayhua aypo kabayokike'po o'nigta'mona'uyate. 27 Kenpa'ti Israel aratbut huadaribayo huae'eri Eliseokudak o'uyate. Eliseo Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Kenoka' huakka' Israel aratbut ke'poda on'maso'set'uyate. E'so'set Israel aratbuttaj bayareahue' o'mauyate Diosa. Nogtatipi' bayareahue' Israeltanayo e'eada Naamantayo'da o'yarea'uyate. Naaman nog aratbutda Siria huadaribayo huae'eri aratbut o'uyate. —Jesúsa hua'enbaya'da Nazaretyo o'mana'uyate.

28 Judío aratbuten huaitake' jakya' aya'ada Israel aratbut o'nepo on'peedepo diga'da Jesústaj on'huadiay'uyate. 29 On'bopo huakka' jakya' on'toorokpo Jesústaj on'toorokpo

huakupakunojpoyo on'tohua'po ken huakupate kenomeyen huakka' jak o̲'e̲'uy. Ken huakupakunojpoya' andaya'yo on'tohua'uynig'a. 30 Jesúsa huakupakunojpote huakka' aratbut e̲gkupopakte o'bakpokonpo o'bakhua'uyate.

Dakhue'da noki̲re̲ga̲ bokerektaj o'nopo'to̲e̲'uyate. (Mr. 1.21-28)

31 Ken Capernaum huakka' jakyo Jesúsa o'hua'uyate. Capernaum Galilea huadaribayo o̲'e̲. Capernaumyo Jesús o̲'e̲po aratbuttaj o'manmadika'po judío aratbuten hua̲i̲take' jakya' okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete o'manmadika'uyate. 32 "Kenpihuay 'urua'da o'manmadika', konig huairitone' o'manmadika'." Aratbuta on'tinopo̲e̲'uyate.

33 Hua̲i̲take' jakyo nogbokerekta'tida dakhue' noki̲re̲ga̲ o'nopo'to̲e̲nok 'utta'da o'okoypo,

34 —Oro'omeytaj o̲gkahue' moe'. ¿Mena'po oro'omeytaj o̲gka', Jesús Nazaret hua̲e̲'eri? ¿Oro'taj kenpa'da a'enya̲'po menpa' o'huatiak? Ontaj o̲ke̲a̲'ne. Diosenyo'da i̲'e̲ne. —Dakhue' noki̲re̲ga̲ 'utta'da o'okoy'uyate.

35 —A'pakhue' ya̲e̲'. Huabokerekya' yakhua', noki̲re̲g. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerektaj dakhue' noki̲re̲ga̲ sorokte o'en'uyate. Aya' okpoda sorokte o'en'uyate. O'endepo oko̲ro̲kon'uyate. Huabokerektaj dakhuea' o̲gkadhue'ada dakhue' noki̲re̲ga̲ okhua'uyate. 36 Aya'ada on'tiahuaypo on'mepuke'uyate. Huayahuaya on'manbatia'pakpo,

—'Urua'da huadik oa'. Konig huairitone' ona'po i̲ghua'da o'mana'nok nigpe̲e̲dik o̲'nepo o'mako̲ro̲ka', dakhue' noki̲re̲g o'mako̲ro̲ka'. —Huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

37 Ken huadaribayo nogyon nogyon Jesústaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj Jesúsa o'yarea'uyate. (Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Ken Jesús o'o̲ro̲konpo judío aratbuten hua̲i̲take' jakya' o'o̲ro̲kondepo Simónen jakyo o'kudon'uyate. Ke̲yo̲ Simónen huasu' huakka'da o'digpaknok, "Oro'en huasu'taj yayarea'." Jesústaj o'nona'nok 39 enpahuedte Jesúsa o'tiboato'po o'yarea'nok ke'na o'ta'huitato'depo i̲da o'bodpo o'manigmanhuada̲'uyate.

Huakka' aratbut dakhue'da e̲'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate. (Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

40 Nogyo̲ nogyo̲ huakka' aratbut o̲'nepo, dakhue'da o̲'nepo, noga̲ noga̲ dakhue'da o̲'nepo, on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da o̲'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta on'batotiakpo Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtatia' o'batibata'tepo o'bayarea'uyate. 41 Nogomey kenpa'ti dakhue'da e̲'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Toto'a o'mako̲ro̲kpo 'utta'da o'dokoypo,

—Diosen Huasi'po i̲'e̲ne. —Toto'a on'mana'uyate.

Jesús Diosen Cristo Diosa o'ta'mona'de'uy toto'a o'noknopo̲e̲nok,

—Keje', ahue' yane'. —Jesúsanayo toto'taj o'mana'uy.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate. (Mr. 1.35-39)

42 E'munyakte Jesúsa huakka' jakya' o'o̲ro̲konpo aratbut ehue' e̲e̲'yo̲ o'hua'uyate. Aratbuta o'dukpo Jesústaj on'huahuay'uyate.

—Oro'omeytaj okhuahue' moe'. —Jesústaj o'nona'nig'a,

43 —Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknopo̲i̲ka'dik o̲'neapo. Ken nog huakka' jakyo nogyo̲ nogyo̲ huadak hua'a manbatia'pakdik ka̲e̲'po konige̲po Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa aratbuttaj o'mana'uyate.

44 Ken nogda nogda judío aratbuten hua̲i̲take' jakyo Galilea huadaribayo Jesúsa huadak hua'a o'manbatia'pakika'uyate.

5

Jesúsa ena'te Simónomey o'nokẹnedepo huakka'nanada biig o'nontotokuyate. (Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

1 Nogok Genesaret ẹ'pọg akta'bogpete Jesús o'bo'uyate. Diosen hua'a a'pẹẹya'po
huakka'nada aratbut on'batiakpo o'nonda'epo Diosen hua'a e'pẹẹta' on'pakpo
Jesústaj o'nonda'e'uy. 2 Botta' kusi'petone' meyọhue'da akta'bogpete e'bette Jesúsa
o'tiahuaypo sigpi' huadhue' ọ'nuy. Huakjene'eriomey kusi'petaj o'nokhua'depo
huakjene' on'koyoa'uyate. 3 Nogtida kusi'petone'yo Jesús o'kudpo o'bo'uyate, Simónen
kusi'peyo o'bopo.

—Sue'pi' ẹ'pọgnopo'te be'tohuatu', Simón. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate. Kẹyọ
kusi'peyo o'huaddepo huaboa'da huakka'nada aratbuttaj o'manmadika'uyate.
Kusi'peya'da o'manmadika'uyate. 4 O'manmadika'batikdepo,

—Ẹ'pọg jodyoda yanhua'po biigtaj yanokjene'. —Simóntaj ona'uyate.

5 —Aya' sikyoda oro'omey okjene'bednig'a biig ehue'da ọ'ẹ, Huamanmadika'eri. Ọ'na
ona'nok yokjene'apoy. —Simóna Jesústaj ona'uyate.

6 Ken o'nokjene'depo huakka'nada biig on'kudạ'denok en'totokte huakjene'
huaboa'da okputukonpo nogyen nogyen okputukonpo. 7 Nog huakjene'eri nog
kusi'petaj Simóna huaba'a ba'ba' o'manenok. Ken on'tiakdepo kenomeyen botta'
kusi'peyo biig on'bahuedạ'po huakka'nada ọ'ẹpo kusi'pe o'ta'kotay'uyate. 8 Kenda
Simón Pedro o'tiahuaypo Jesúsen hua'ite huikudate o'tihuadpo,

—Bekhua', Huairi, donayo dakhuea' huaka'eri ịjjẹy. —Jesústaj Simóna ona'uyate.

9 Biig huakka'da ọ'ẹnok Simón omepuke'po kenpa'ti nogomey Simónere huakka'da
on'mepuke'uy. 10 Kenpa'ti Jacobo Juanere Zebedeoensi'po Simónere huakjene'eri
ọ'nuyate. Kenomeykon on'mepuke'uyate.

—Mepu'kehue' yạẹ'. Oy huaboa'da do'taj kanoknopọẹ'po aratbuttaj i'bae'apo. —
Jesúsa Simóntaj ona'uyate.

11 Ken kusi'pe on'betandepo huakjene'eria aya'da on'maenanpo kenpa'da
on'maenanpo Jesústaj a'nigpẹịkaya'po on'tahua'uyate.

Huabokerek ke'poda e'sọ'set Jesúsa o'yarea'uyate. (Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Kẹyọ huakka' jakyo Jesús ọ'ẹdenok huabokereka o'huatiak'uyate. Ke'na ke'poda
o'sọ'setạ' Jesústaj o'tiahuaydepo huikudate o'huadpo sorokyo o'kuta'boy'uyate. (Ken
konig gobierno huairitaj ọgkika'uyate.)

—Ọ'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Jesústaj ona'uyate.

13 Jesúsa o'tibata'tepo

—E'yarea'ta' ijpaki, "o'yareay'." —Jesúsa ona'uyate.

Ena'te ịdada o'yarud'uyate.

14 —"Jesúsa be'yarea'ne," mantia'pakhue' yạẹ'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigba-
tiarakerite sacerdotete yahuati'. I'yaredene betiahuayye'. A'yareya'po konig Moisésa
o'mana'uyate konig yayokti'. Sacerdote 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'.
Ken konig i'ka'po i'yaredepo huadak ịẹnok aratbut tiahuaydik ọ'neapo. —Jesúsa
ona'uyate.

15 'Urua'da Jesúsa o'bayarea' huadaknada o'manmadika' nogyạ' nogyạ' on'tipẹẹpo
nogịti nogịti huakka'da on'tipẹẹpo huakka'da aratbut Jesústaj ọgkupopakpo a'pẹẹya'po
kenpa'ti be'yare'po ọgkupopakuyate. 16 Ẹgkupopaktada Jesúsnayo o'bakhua'ika'po kẹyọ
aratbut ehue' huạẹ'yo o'bakhua'ika'uyate. Kẹyọda o'tiona'pakonhua'uyate.

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate. (Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 Nogoka' Jesúsa e'manmadika'te kẹyọ fariseo aratbut on'bahuadpo fariseo
Moisésenba' on'nigpẹika'uyate. Kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo
Galileaya' Judeaya' kenpa'ti Jerusalénya' on'huatiakde'uyate. Kabayare'po Diosa
Jesústaj o'tihuapokpo 18 ken Jesústaj huabokerek asukte enpahuedte on'nigtotiakpo
sue'ada huabokerek on'nigtotiakuyate. Ken huabokereka asukte e'ketpak
onpahuedika'uyate. Jakyo e'kuda'ta' on'pakpo Jesústaj a'nighuedaya'po e'kuda'ta'
on'paknig'a 19 huakka'nanada ọ'nenok meya' kudahue' ọ'ne'uy. Konigẹpo jak
kutayo on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek asukte enpahuedte
o'nonhuaraka'po aratbutnopote Jesústaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate. 20 Jesúsanayo
o'yarea'apo on'nopọẹ'uy. Kenda Jesúsa oknokot. Huabokerek e'ketpaktaj,

—Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a do'a yokkahueay, huabokerek. —Jesúsa
e'ketpaktaj ona'uyate.

21 Ken Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut Jesústaj on'pẹẹdepo
huaboa'da on'nopọẹpo "Diostaj dakhuea' Jesúsa oa'. Nama'da o'nopọẹpo dakhuea'da
Jesúsa oa'. Huabokerekanayo okkahueahue'dik ọ'ẹ. Diosayo'da dakhuea' e'ka'
okkahuea'dik ọ'ẹ." Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere huaboa'da huanopoya'da
on'nopọẹpo.

22 Kenda fariseomey huanopoya'da on'nopọẹnig Jesúsa o'nopọẹ'uyate.

—Menpa' ken konig dakhuea' on'tinopọẹ. 23 Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka
okkahueahue'dik ọ'ẹ. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik ọ'ẹ. Huabokerekanayo
sigpi' yareahue'dik ọ'ẹ. Diosayo'da yarea'dik ọ'ẹ. 24 Do huabokerek ịjjẹpo Diosya' ijti-
akuy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ịjjẹy opudtaj a'manopọẹaya'po e'ketpaktaj
ijyareapoy. —Jesúsa o'mana'po,

—Yabo', asuk ya'udpo, ọ'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa
ona'uyate.

25 Huaboa'da ena'te ke'na o'bod'uyate. Huamanmadika'eri fariseoere en'tiahuayte
o'bodpo, asuk o'udpo ke'nen jakyo o'hua'po Diostaj dakiti o'tiona'pakpo Dios 'urua'da
megka'ne o'batia'pakuyate. 26 Aya'ada on'tiahuaydepo on'mepuke'po Dios 'urua'da
o'ka' on'batia'pakuyate. On'mepu'kudpo,

—Oy konig a'nenda tiahuayhue' ọ'nika'uynig o'tiahuaydey. Diosa 'urua'da o'ka'
o'tiahuay. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuyate.

—Diostaj aknopọẹya'po do'taj menigpẹẹpo be'tahua'. —Jesúsa Levítaj ona'uyate. (Leví konogda o'dikka'uy Mateo)

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Nogoka' Jesúsa ọ'ọrọkpo Levítaj o'tiahuay'uyate. Leví huabokerek ọ'ẹpo gobiernotaj
huakupe o'tabae'ika'po gobierno huakupe huatabae' jakyo o'huad'uyate.

—Diostaj aknopọẹya'po do'taj menigpeunhuahuika'. —Jesúsa Levítaj ona'uyate.

28 Ken Leví o'bodpo aya'da kenpa'da o'maenanpo Jesúsere o'hua'uyate.

29 Nogok Jesústaj huakka'da aypo on'manigmanhuada'po Levíen huanaba'a
on'nigmanhuada'uyate. Levíen jakya' on'nigmanhuada'uyate. Kutopate Jesúsere
Levíere huakka'da on'bahuadpo, gobiernotaj huakupe huatabae'eri on'bahuadpo
kenpa'ti nogomey on'bahuadpo gobierno huakupe huatabae'eria engaña ọgkika'uyate.
30 Fariseo aratbut kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri ọ'nepo huaboa'da
on'bahuaa'po Jesúsen huanigpẹika'eritaj on'bahuaa'depo,

—¿Gobierno huakupe huatabae'eriere kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere mena'po op-
udomeya mo'bape'? Kenomeyere bapehue' yane'. Dakhuea'da boka'ne. —
On'mana'uyate.

31 —Aratbut huadakda ẹẹ'nayo huamadakka'eriyo huahue' ọ'nika'. Dakhue'da
ẹẹ'nayo huamadakka'eriyo on'hua'ika'. 32 Konigẹpo "Huadak huaka'eri ịjjẹy." Aratbut
kenda huata' huatinopọẹ'eritaj "Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpẹẹ'," a'manaya'po

Diosya' bahuatiakhue' ijjẹ'uy. "Dakhuea' huaka'eri ijjẹy." Aratbut kenda huata' huatinopọẹ'eritaj "Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpẹẹ'," a'manaya'po Diosya' ijbahuatiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa kamapẹẹ'po bapehue' o'nunhua'depo on'tiona'pakika'.
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 —Juan bautiza huaka'erien huanigpeika'eri kenpa'ti fariseoen huanigpeika'eri Diosa me'pẹẹ'po bapehue' ọ'nunhua'po on'tiona'pakika'. ¿Menpa' ọ'nen huanigpeika'eriata aypo on'bape'ika'? —Fariseomey kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriomeyạ nama'da on'nopọẹpo Jesústaj o'nona'uyate.

34 —Do konig huabokerek e'tọẹpak konig ijjẹnok. Kenoka' huabokerek o'tọẹpakapo huakka' huadi'a a'durugpakya'po kenere a'bapeya'po on'bahuatiakika'. Kenoka' huadi' kenere ọ'nepo "Bapehue' ya'nunhua'," manahue'dik ọ'nenig'a 35 kenoka' do'taj kadarake'po boktohua'denok huadi' aratbuta bapehue' ọ'nunhua'po on'tiona'pakonhua'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

36 —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' monika' oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da ọ'ẹạpo. Konigti adhuea'pane'ạ e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpẹẹhue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpẹẹdik yanika'. 37 Huatone'si'dak vino huạtọẹ' ayda kenpa'ti kurugạda ọ'ẹpo konigẹpo huabo vino sine' huẹbiahued onjoyhue'dik ọ'ẹne. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik ọ'ịka'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo o'huẹpoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da ọ'ẹạpo. 38 Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik ọ'ẹne. Konigti adhuea'pane' ọgkika' kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpeika'po, yạg'kika'. 39 Be'api' vinotone' on'mamay'ikame'te huabo vino pakhue' ọ'nepo. "Vinotone'yo'da huadakda ọ'ẹ." O'da'. Ken konig adhuea'pane' ọgkika' be'api' ọgkadhuahuika'depo do'hued huabo e'manmadika' e'ka'ta' pakhue' ọ'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

6

Judíoen okmapiẹ'ahuaddikte Jesúsen huanigpeika'eria o'nogkupoktegạ'uyate.
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

1 Nogok judío aratbuten okmapiẹ'ahuaddik huame'noete Jesús ta'bayo o'hua'epo huanigpeika'eriere o'hua'e'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri trigo o'nogkupaya'po huaba'a on'tipita'po on'bape'uyate. 2 Ken sue'da fariseo huamanmadika'eri ọ'nepo,

—Kenda Judíoen okmapiẹ'ahuaddik huame'noete ọgkupayahue'dik ọ'ẹnig'a. ¿Mena'po bo'ka'? Dakhuea'da bo'ka'ne. —Fariseo huamanmadika'eriomey Jesúsen huanigpeika'eritaj on'mana'uyate.

3 —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huạẹ'eri ọgkusitokuyate. 4 Diosen carpa jakyo ọgkud'uyate. Pan Diostaj on'nighuedạ'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik ọ'nika'. David kenere huạẹ'eri ọgkusitokpo ken pan o'depo on'bape'uyate. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

5 Nogdakon Jesúsa o'mana'po,

—Do huabokerek ijjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten okmapiẹ'ahuaddik huame'noete huairi ijjẹpo katepi' yạgka' aratbuttaj mana'dik ijjẹy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'ba'yarea'uyate.
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

6 Nog okmapiẹ'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Jesús o'kuddepo
huaboa'da o'manmadika'uyate. Keyọ huabokerek huada'kopen eba'po'ketpak
ọ'uyate. 7 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseomeyere Jesústaj on'tiahuaya'po
okmapiẹ'ahuaddik huame'noete menpa' o'yareapopi' kenda e'tiahuayta' on'pakpo.
Okmapiẹ'ahuaddik huame'noete e'yarea'nayo "Dakhuea' o'ka'." huaa'dik ọ'ẹy
on'nopọẹpo. 8 Kenda fariseomey en'nopọẹ'te Jesúsnayo o'maknokotuy. Huabokerek
eba'po'ketpaktaj

—Yabo', iyọ eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerek o'bopo eretnopoyo o'boato'uyate.

9 —Okmapiẹ'ahuaddik huame'noete huadak ka'dik ọ'ẹne. Dakhuea' kahue'dik ọ'ẹne.
Okmapiẹ'ahuaddik huame'noete dakhue'taj yarea'dik ọ'ẹne. Barakhue'dik ọ'ẹne.
Menpa' kenpa' mo'nopọẹ opuda. —Jesúsa o'mana'nig'a fariseomey soata' a'tokhue'da
o'nokẹ'uyate.

10 Konigẹpo Jesús nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa huabokerek eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

O'ba'tedepo o'ba'yarudpo huadakba'da ọ'ean'uyate. 11 Fariseomeynayo Jesústaj
huakka'da on'huadiaydepo a'arakya'po monig ka'dik ọ'ẹ, on'batia'pakuyate.

Jesúsen doce huamata'mona'eritaj Jesúsa o'baktie'ea'uyate (Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

12 Nog huame'noete Jesúsa a'tiona'pakya'po ote'yo o'behuikpo aya' sikyoda
o'tiona'pakbedpo Diostaj o'tiona'pakbeduyate. 13 Emede'te ke'nen huanigpeika'eritaj
o'magkupopaka'depo doceyo'da o'baktie'ea'uyate. Opuda doce do'hued
huamata'mona'eri mo'ẹapone. Jesúsa o'madikka'uyate. 14 Simóntaj oktie'ea'uyate.
Simón konogda o'dikka'uy Pedro. Simónen huama'buy Andréstaj oktie'ea'uyate.
Jacobotaj Juantaj, Felipetaj, Bartolométaj, 15 Mateotaj, Tomástaj o'baktie'ea'uyate.
Alfeoensi'po Jacobo ọ'ẹpo Jacobotakon oktie'ea'uyate. Kenpa'ti Simón Zelote
oktie'ea'uyate. 16 Kenpa'ti Jacoboen huama'buy Judastaj oktie'ea'uyate, kenpa'ti
Judas Iscariotetaj oktie'ea'uyate. Ke'na Judas Iscariote Jesústaj judío huairitaj nogok
o'bayokuyate. Kadarakepo o'bayokuyate.

Jesúsa huakka'tada o'manmadika'uyate. (Mt. 4.23-25)

17 Ken Jesús ote'ya' o'huarakpo doce huamata'mona'eriere huatota'yo
on'huarakuyate. Jesúsen huanigpeika'eri huakka'nada ọ'nepo kenpa'ti nogomey
huakka' on'batiakdepo Judea huadariya' Jerusalénya' ẹ'pọgya' huakka' jak Tiroya'
kenpa'ti ẹ'pọgya' huakka' jak Sidónya' on'batiakde'uyate. Jesústaj a'pẹẹya'po
on'batiakpo Jesúsa be'yare' on'nopọẹpo on'batiakuyate. 18 Kenomeytaj toto'a dakhuea'
e'magka'tada Jesúsa o'bayarea'uyate. 19 Jesúsa aya'tada o'bayarea'ika'nok aya'ada
a'yareya'po Jesústaj e'nejta' on'pakuyate.

Durugda aratbut ọ'nika'apo kenpa'ti noga suhue' ọ'nika'apo. Jesúsa o'mana'uyate. (Mt. 5.1-12)

20 Ken Jesús huanigpeika'eritaj o'batiahuaypo, o'manmadika'po,

—Opudomey pai'da mo'ẹpo katepi' tọẹhue' mo'ẹ. Dios opuden Huairi ọ'ẹ. Diosa
mo'nopo'tọẹnok Diostaj mo'nigpeika'. Durugda mo'ika'ne.

21 Opudomey aypotaj ẹ'ẹada durugda mo'ika'apo dapotey mo'ika'apone. Opudomey
oy suhue' mo'ẹdepo bo'huikdepo durugda mo'ẹpo bo'erikapone.

22 Opudomeytaj on'huadiayapo. Do'taj bo'paknok on'huadiayapo. Do huabokerek
ijjẹpo Diosya' ijtiakuy. E'huadiaytada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok
mo'enapone. Ẹ'entada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok e'tidi'ke'tada

durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok "dakhue'da o'ne," e'huaa'tada durugda mo'ika'apone. 23 Nogok ken konig egka'tada huakka'da yan'madurugpakti'. Dios kurudya' 'urua'da mo'nigka'apone. Kenomey aratbuta opudomeytaj dakhuea'da mogka'apone. Kenomeyen adhuea'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magka'uyate.

24 Opudomey oy huakka'da mo'toepo mo'durugpakne. Nogok pai'da mo'eapone.

25 Huakka'da aypopi' mo'toepo konig oy dapotey e'ika'ada nogokda pai'da mo'eapopo bo'kusitokapone.

Oy durugteda e'erikada pai'da mo'epo bo'huikapone.

26 Huadakda o'ne. Aya'ada opudtaj mo'tinopoepo on'batia'pakika'nig'a nogokda pai'da mo'nopo'eapone. Konigti a'nennada da huamanbatia'pakeritaj on'tinopoe'uyate, huadakda o'ne nama'da on'tinopoe'uyate. Huadakda o'ne nama'da on'batia'pakuyate.

Dig huabahuahuay'eritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di' yan'mae'. (Mt. 5.38-48; 7.12)

27 Do'taj on'peene opudomeytaj o'nona'ne. Opudtaj dig bo'huahuayika'ne konig taka' o'nepo dakhuea' mogkika'ne. Kenomeytaj di' yan'maika'po huadak yan'magkika'. 28 Opudtehuapa' dakhue'da kae' huahuaa'eritaj Diostaj daka' yamagka' ya'nona'. "Kenomeytaj Diosa kamanopo'kore'." Yan'tiona'pakti'. Kenpa'ti kenomeya dakhue'da mogka'ne, kenomeytaj yan'tiona'pakti'. 29 Noga opudtaj e'tuktuknayo diayhue'ada kentaj daka' yana'. Onte'ti e'batuktuknayo onte'ti daka' yana'. Noga opiot e'kai'nayo diayhue'ada chompakon yayokti', 30 "Aypo beyok." Noga ena'nayo sue'nopo ehue' yaepo yabayokti'. Yudtaj bektoyok ena'nayo daknopo'da yaepo yaktoyokti'. Onte'ti "Betahua'," ahue' yae'. 31 Konigti huadakda nogomey opudtaj e'nigka'ta' bo'paknok kenomeytaj konigti huadakda yan'manigkikati'.

32 Sue'ada opudomeytaj di' mo'ene kenomeytayo'da di' ee'nayo kenda sue'da huadak o'e. Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'nigtaj. Nogomeya di'da ee'nayo di' on'mae'. Dihue' huae'eritakon di' yan'mae'. Kenda huadakda o'e. 33 Sue'ada opudomeytaj huadakda mogkika'po montihuapokika'ne. Kenomeytayo'da e'tihuapoknayo sue'da huadak o'e. Ken konig dakhuea' huaka'eri ogkika'. Nogomey dakhue' huae'eri huadak egka'nayo e'tihuapoknayo kenomeytaj dakhue' huae'eria huadak ogkika'po on'tihuapokika'. Opudomeytaj huadakda kahue' huae'eritaj kenpa'ti tihuapokhue' huae'eritaj huadakda yag'kikati'. Kenda e'kika'nayo huadaknanada o'e. 34 Kenomeyanayo kenpa'ti be'tahuapone, yan'nopoepo kenomeytayo'da ektoyoknayo sue'da huadak o'e. Kenda konig dakhuea' huaka'eria ogkika'. Nog dakhuea' huaka'eritaj on'baktoyokika'. Kenpa'ti be'tahuapone on'nopoepo. Nogomeyanayo onte'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada opudomeynayo kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenda huadaknanada o'e. 35 Opudtaj huahuadiayeritaj kenpa'ti taka'taj di' yan'maika'. Huadakda yan'magkika'. Taka'taj huadakda yan'magkika'. Kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenpa'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada yan'baktoyokika'. Ken konig e'kika'nayo Dios kurudyo 'urua'da bo'yokapone. Opudomey kenpa'ti Dios Huairi kuruderiensi'po mo'eapone. Dios kuruderi teynanada o'e. Konigepo dakiti ahue' huae'eritaj kenpa'ti dakhuea' huaka'eritaj Diosa huadakda o'manigkika'. 36 Konig opuden Apag Dios o'matinepahuika' konigti yan'matinepahuika'.

Nog aratbuttaj dakhuea' o'ka', e'nopoe'ada bahuaahue'dik yane'. (Mt. 7.1-5)

37 Nogtaj "Dakhuea' o'ka'," huaahue' yanika'. "Dakhuea' o'ka'," huaahue' e'ika'nayo "Dakhuea' o'ka'," Dios opudtakon huaahue' mo'ika'apone. Kenpa'ti nogomeytaj

“Dakhuea’ o’ka’nok mabitbitdik o̲’e̲y,” ahue’ yanika’. Ken konig ahue’ e̲e̲’nayo “Dakhuea’ o’ka’nok mabitbitdik i̲jje̲y.” Diosa opudtakon onahue’ mo’e̲a̲pone. Nogomeytaj bakkahuea’nayo Diosa opudtakon bokkahuea’apone. 38 Nogomeytaj yan’bayokti’, konig en’pakte huakka’ yan’bayokti’. Huakka’ e’bayoknayo opudtakon huakka’nanada Diosa mo’bayokapone. Nogomeytaj sue’da e’bayoknayo kenpa’ti Diosa sue’da bo’yokapone. Nogomeytaj huakka’da e’bayoknayo Diosa opudtakon huakka’da mo’bayokapone. —Jesúsa kenda o’manmadika’uyate.

39 Konig huamanbatia’pakonhua’ Jesúsa o’manmadika’po,

—Huabot ekpobiga̲’ batohuahue’dik o̲’ne. Konige̲po huakogtone’yon bakotdik o̲’ne. Ken konig be’api’ huamanmadika’eritaj daka’ pe̲e̲hued e̲’e̲a̲da Diosenba’ daka’ kikahued e̲’e̲a̲da Diosba’ nogtaj manmadikahue’dik o̲’ne. 40 Huamanmadika’erien huanigpe̲i̲ka’erinayo sue’da on’nopo̲e̲nig’a ke’nen huamanmadika’erinayo huakka’da on’nopo̲i̲ka’. Nogok e’nigpeeonhuahuade’te konigti kenomeyen huamanmadika’eri o’manmadika’ika’ nogomeytakon manmadika’dik o̲’neapo.

41 Noga̲ suepi’ dakhuea’ eka’nayo “Dakhuea’ o’ka’,” i̲da huaahue’ yane’. Onnayo dakhuea’nanada i’kuy’etpi’. Kenda nopo̲e̲hue’ i̲’e̲. In konig o̲’e̲ ijbatia’pakapoy. Nog aratbuten huakpoyo huata’sujsi’po ekpohuedte o̲’na i’tiahuaynig’a. O̲’nen huakpoyoa’taj huaboro’ta’sua bekpohuedne. 42 “Huata’suj huakpoyo oktoki’, eg’.” Menpa’ ina’. Nama’da ia’. Ken o̲’nen huakpoyoa’taj huaboro’ta’sua bekpohuednig’a tiahuayhue’ i̲’e̲ne. Nama’da huanopo̲e̲’eri i̲’e̲ne. Huakkuruda o̲’nen huakpoya’ huaboro’ta’sutaj on huata’ yakokpotoken. Ken konig dakhuea’ i’ka’ne yanopo’korea’po yabatik. Kenoka’ i’batikde’po daka’ i’tiahuaydepo nogen ta’sujkon okpotokdik i̲’e̲a̲pone. Noga̲ nama’da eka’nayo dakhuea’ e’huaka’ kabatike’po tihuapokdik i̲’e̲a̲pone.

Hue̲ymeyen huada huadakda e̲e̲’nayo o’tiahuaypo hue̲ymey huadakda o̲’e̲ o’nopo̲e̲ne. Konigti aratbut huadakda e’batia’pakika’nayo huadakda o̲’ne o’nopo̲e̲ne.
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

43 Aratbut konig hue̲ymey o̲’ne. Huadak hue̲ymey e̲e̲’nayo dakhue’daa’ huada dapakhue’dik o̲’e̲. Huadakdayo’ o’dapakika’. Kenpa’ti dakhue’ hue̲ymey o̲’e̲po huadak huada dapakhue’dik o̲’e̲. Dakhue’ayo’ huada o’dapakika’. 44 Hue̲ymeyen huada huadak e̲e̲’nayo o’tiahuaydepo hue̲ymey huadakda o̲’e̲ o’nopo̲e̲ne. Hue̲ymeyen huada dakhue’ e̲e̲’nayo hue̲ymey dakhue’da o̲’e̲ o’nopo̲e̲ne. 45 Konigti bepi’ huabokerek huadakda e̲e̲’nayo huadakyo’ oa’ika’. Huadaknopo’da o̲’e̲po huadakyo’ o’batia’pakika’. Kenpa’ti bepi’ dakhue’da o̲’e̲po dakhue’yo’ oa’ika’. Dakhue’nopo’da o̲’e̲po dakhuea’da o’batia’pakika’. Konig huanopo’a o̲’e̲, konig o’nopo̲i̲ka’po ken konig o’batia’pakika’ne.

Jesústaj huanigpe̲i̲ka’eri konig jak huaka’eri o̲’ne. Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.
(Mt. 7.24-27)

46 “Do’hued Huairi o̲’ta̲e̲ne. Do’hued Huairi o̲’ta̲e̲ne.” Nama’da do’taj o’nonika’ne. Do’taj nigpe̲e̲hue’ mo’i̲ka’ne. Kenda o’nonika’ne kahue’ mo’i̲ka’ne. 47-48 Aya’da do’taj menhuatiakpo do’taj menigpe̲i̲ka’po do’hued hua’a bo’kika’, konig ’urua’da jak huaka’eri daka’ jak o’ka’po dariteyya’ o’ka’po ’iddu boro’da adteda o’kudya̲po jak o’ka’. Hue̲kuru o’tiakdepo jakta o’pokpo daka’ jak o’ka’nok tohuahue’dik o̲’e̲. Hue̲kurua tohuahue’dik o̲’e̲. Ken konig do’taj huanigpe̲i̲ka’eri o̲’nepo, oknopo̲e̲batikhue’dik o̲’neapo. 49 Nogomeya̲ do’taj nama’da menpe̲e̲nig’a kenda ijmanay nigpe̲a̲hue’ o̲’nika’po konig dakhue’ jak huaka’eri o̲’ne. Dakhue’ jak huaka’eri kuhuadta’ jak o’ka’po, ’iddu adteda kudya̲hue’ada jak o’ka’po. Nogok hue̲kuru o’hue̲tiakdepo ken jak o̲’hue̲kedepo hue̲kurua jaktaj o’tohua’po. Aya’da o’tohua’. Dakhue’ jak huaka’erien jak ehue’da o̲’ta̲e̲. Ken konig do’taj nigpe̲e̲hue’ hua̲e̲’eri o̲’neapo. Ken konig e̲’dik o̲’neapo. —Kenda Jesúsa o’manmadika’uyate.

7

Roma gobierno sorotataj capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.5-13)

1 Jesúsa huakka'da o'manmadikandepo o'batikdepo huakka' jak Capernaumyo
o'hua'uyate. 2 Capernaumyo o'kudondepo Roma gobierno sorotataj capitán o̲'e̲'uyate.
Capitán cien sorotataj o'mata'mona'ika'. Huadi'da huanaba' o̲'ta̲e̲po kentaj huakka'
o'pakika'uyate. Ken huanaba' dakhue'da o̲'e̲po ehue' hua̲e̲'dikte o̲'u̲yate. 3 Jesúsa
o'bayarea'deme'te o'tipe̲e̲depo sue'da judío huairitone'taj o'mata'mona'po Jesúste
o'mata'mona'po. "Do'hued huanaba'taj betayarea'." Jesústaj ya̲'nonati'. O'mana'uyate.
4-5 Jesústaj onhuahua'depo diga̲'da on'pakpo,

—Roma sorotataj capitána oro'omey judío aratbutaj huakka'da o'pak. Oro'omeytaj
di'da o̲'e̲. Oro'en hua̲itake' jak o'ka'uy. Konige̲po capitánen huanaba'taj yayarea'. —Judío
huiritone'a̲ i̲ghua'da Jesústaj o'nona'uyate.

6 Ken huairitone'ere Jesús o'hua'uyate. Capitánte o'hua'po capitánen jak meyo̲hue'da
en'tikayopakte capitána huadi' aratbuttaj o'mata'mona'uyate. Jesúste yanhua'
o'mana'po,

—I̲yo̲ do'hued jakyo kudhue' ka̲e̲' konige̲po o̲'na 'urua'da i̲'e̲. Huairi i̲'e̲ne. Donayo
huairi ehue'da i̲jje̲y. 7 Do'huada ijpakpo ontaj huahuahue' o̲'e̲ne. "Kayare'," yaa'. Kenda
o̲'na ea'te do'hued huanaba' o'yarudapo. 8 Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda
ijnigpe̲i̲kay. Kenpa'ti do'hued sorotatataj ijmanikay do'taj mennigpe̲i̲ka'ne. "Yahuati'," do'hued sorotatataj e'nade'te o'hua'ika'. Nogtaj "Yatiak," ena'te o'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo o'ka'ika'. Kenpa' Jesústaj ya̲'nonati'. —Capitána huadi'taj o'mana'uyate.

9 Kenda Jesús o'pe̲e̲depo "Kenpihuay, huakka'da capitána meknopo̲e̲ne." Jesúsa
o'nopo̲e̲po. Huakka' aratbut huatahua'eritaj Jesúsa o'batiahuay'epo,

—Ken capitána huakka'da meknopo̲e̲ne. Huakka'da Diostaj oknopo̲e̲'. Judío aratbut-
nayo Diostaj sue'da o'noknopo̲e̲ ijnopo̲e̲y. Diostaj sue'da o'noknopo̲e̲. Buttida ijjay. —
Jesúsa o'mana'uyate.

10 Jakyo e'kumejde'te kenomeytaj capitán o'mata'mona'denig o̲gkumejdepo capitánen
huanaba' e'yarede' huadakda e̲'e̲de' on'huahuayato'uyate.

'Ayhuaensi'po huabokerek huaboa'da e'bueytada Jesúsa o'noyhuada̲'uyate.

11 Nogoka'da Naín huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Jesús huanigpe̲i̲ka'eriere kenpa'ti
nogomey huakka'ada on'hua'uyate. 12 Huakka' jak hua̲kye̲'dikte o'huahua'depo
huabokudak huaboa'da e'bueyde'te a'kubarakkaya'po o̲hue̲y cajónpote e'nontohua'te
Jesúsa o'tiahuay'uyate. Ken huabokerekkudak 'ayhuaen nogtida huabosi'po
o̲'ta̲i̲ka'uyate. 'Ayhuaere huakka'da aratbut on'hua'uyate. 13 Jesús Huairia 'ayhuataj
o'tiahuaydepo o'tinepahui'po,

—Huikhue' ya̲e̲'. —Ona'uyate.

14 Ken Jesús o'huahua'po o̲hue̲y cajónpota' o'tibata'tenok huantohua'eriomeya̲
o'nontoboato'uyate.

—Yanoyhuad, huabo, do'hua ijjay. —Jesúsa ona'uyate.

15 Ken huaboa o'huadato'po huaboa'da aratbuttaj o'mana'pakato'uyate. Ken huabotaj
hua̲ye̲taj o'yokuyate. 16 Huakka'ada aratbut ke̲yo̲ o̲'nepo on'tiahuaypo huakka'ada
on'mamepu'kudpo Diosa 'urua'nanada o̲'e̲po huadaknanada o'kika'. On'batia'pakpo,

—Diosen huamanbatia'pakeri teyda o̲'e̲po orote o'tiakde. —Onda'po, kenpa'ti,

—Diosa i̲yo̲ ke'nen aratbutte o'tiakde. Oro'omeytaj mantihuapokya'pone. —
Onda'uyate.

17 Kenda Jesúsa o'ka'denig on'batia'pakpo, nogya̲' nogya̲' adta'da on'batia'pakpo,
Judea huadaribayo kenpa'ti Judea huadaribaya' nogya̲' nogya̲' on'batia'pakuyate.

Jesúste Juan Bautista botta'taj o'mata'mona'uyate. (Mt. 11.2-19)

18-19 Kenda Jesúsa o'ka'denig Juan Bautistaen huanigpe̲i̲ka'eria on'batia'pakdenok kenda Juana o'tipe̲e̲depo botta' huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mata'mona'po, Jesúste o'mata'mona'po, "Diosa Cristotaj mo'ta'mona'apone. Cristo o'tiakapo oknopo̲e̲y. ¿Menpa' o̲'na Cristoda i̲'e̲? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige̲'dik o̲'e̲?" Jesús Huairitaj ya̲'nonati'. Juana o'mana'uyate. 20 Kenomey Juanen huanigpe̲i̲ka'eri botta'a Jesústaj on'huatiakdepo,

—"¿Menpa' o̲'na Cristoda i̲'e̲? ¿On Cristo ehue' e̲e̲'nayo menpa' nogtaj on'mabodik o̲'e̲a̲po oro'omeya̲?" Ontaj kenpa' kanone'po Juana bo'ta'mona'ne. —Jesústaj o'nona'uyate.

21 Kenoka' botta' en'tiakde'te Jesúsa huakka'tada o'bayarea'po, dakhue'taj o'bayarea'po, pai'da e'nopo'e̲te kenomeytaj o'bayarea'uyate. Nogomeytaj toto'a e'manopo'to̲e̲tada toto'taj o'maen'uyate. Kenpa'ti Jesúsa huakka' ekpobigtaj o'makpoan'uyate.

22-23 —Ekpobigtaj ijmakpoani, huakkettaj ijhua'eadi̲, ke'poda e'so̲'para'taj ijbayareay, e'peokbettaj ijbayareay, huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuada̲y. "Do'taj eknopo̲e̲'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone." Pai'da hua̲e̲'eriomeytaj ijmanikay. Do'taj okbirahue' hua̲e̲'eriomeytaj ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayne on'pe̲e̲dene Juantaj yanhuahua'po yan'batia'pakti'. —Jesúsa Juanen huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mana'uyate.

24 Ken Juan Bautistaen huanigpe̲i̲ka'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut e̲gkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo,

—Nogbayo jakbahue'yo aratbut ehue' e̲'i̲ka'yo opudomey bohua'uyne. Huabokerek konig teyda ehue' konig dakhue' ka'huey ahue' hua̲e̲'eri konig huihuipi e'bapokte o̲'i̲ka' kentaj konig a'tiahuaya'po huahue' mo'u̲yne 25 Huabokerek 'urunada yudtaj e'otte a'tiahuaya'po huahue' mo'u̲yne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig katetapi' o'deretpakika'po huairien 'uru jakyoda o̲'nika'. 26 Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bohua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o̲'ne. Juannayo nogi̲ti hueretnanada Diosen huamanbatia'pakeri o̲'i̲ka'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bohua'uyne. 27 Do'taj katiapake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

> Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' o̲gkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj yanoknopo̲e̲'. Aratbuttaj o'mana'apo. Apagba'te o'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

28 Aya'da huabokerek sue'da huadak o̲'nenok Juannayo huadaknada o̲'e̲nok Diosa huakka' Juantaj o'pak. Dios Huairitaj e'nigpe̲i̲ka'te Diosen Huasi'potaj huaknopo̲e̲'eri huadakda o̲'neapo. Diosa kenomeytataj huakka'nada o'baeretpakapo. Juantaj sue'damon o'pakapo. Ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

29 Aya' aratbuttaj kenpa'ti gobiernotaj huakupe huanigbae'eritaj Juana bautiza o'magkame'nok kenomeya̲ Jesústaj e'pe̲e̲de'te "Diosa huadakda o'ka'." On'batia'pakuyate. 30 Moisésenba' huamanmadika'erinayo kenpa'ti fariseomeynayo konig huairi o̲'nepo Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue' o̲'nepo bautiza megke'po Juantaj huahuahue' o̲'ne'uyate. Juana konige̲po kenomeytaj bautiza magkahue' o'mae'uyate. 31-34 Jesúsa nogi̲ti o'mana'po:

—Aratbut oy ken konig o̲'nika' ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurugpakahue'dik o̲'ne. Katepi' nogomey on'pakpo o̲gkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o̲'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o̲'ne. Kenpa'ti do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig kenda kenpa'ti

pakhue'da o̲'ne. Juan bautista katepi' 'urua'da aypo bapehue' o̲'i̲ka'po kenpa'ti vino konig sine' pai' mayhue' o̲'i̲ka'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'to̲e̲ kenomeya̲ nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhua'pakika'ne. "Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huamai'eri o̲'i̲ka'. Kenpa'ti Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huanigbae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o̲'nika' nogda ijbatia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo o̲gka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o̲'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o̲'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po, "Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'key opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'e̲ne baila e̲e̲'ta' pakhue' mo'e̲ne. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'e̲ne." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda o̲gkika'. 35 Diosa 'urua'da o'nopo̲i̲ka'nok Diostaj huanigpe̲i̲ka'erinayo 'urua'da on'nopoenkika'. Kenomeyyo'da durugda o̲'ne. —Jesús Huairia o'mana'uyate.

Jesús Simónen jakyo o'bape'uyate. Simón fariseo aratbut o̲'u̲yate.

36 "Do'hued jakya' mobape'." Nogtiada fariseo aratbut Jesústaj ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'hua'po kutopate o'huadpo o'bape'uyate. 37 Ken ettone' o̲'e̲po huakka' jakyo hua̲e̲'eri o̲'e̲po dakhuea' huaka'eri o̲'u̲yate. Jesús fariseoen jakyo o'bape' o'nopo̲e̲po Jesústaj o'huahua'po 'uruda yereda huidpu' 'uru'hu̲i̲e̲a̲da huasihuaj o'tohua'uyate. 38 Jesústaj hua'ita'pote o'tihuadpo o'huikpo diga̲'da huakpota̲'hue̲a̲ Jesúsen hua'ita' o'itisuruka'po ken o'ikoyopo o'itidukutpo ettone'a̲ huakuhui'a o'itidukutpo hua'ita' o'ibuyukepo, Jesústaj di'da o̲'e̲po o'ibuyukepo kenpa'ti di' o̲'e̲po hua'ita' 'uru'hu̲i̲eda huasihua'a o'ihueke'uyate. 39 Ken fariseo Jesústaj o'tobape'po kenda ettone' e̲gkade'te o'tiahuaydepo "Diosen huamanbatia'pakeri Jesús ehue'dik o̲'e̲, yoknopo̲e̲po Diosen huamanbatia'pakeri e̲e̲'nayo in ettone' dakhuea' huaka'eri o̲'e̲, ya'nopo̲e̲yet." Kenda fariseoa huanopoya' nama'da o'nopo̲e̲'uyate. 40 Jesúsa kenda joknokotpo,

—Ontaj e'batia'pakta' ijpaki, Simón. —Jesúsa fariseotaj ona'uyate.

—Mena', Huamanmadika'eri. —Fariseoa ona'uyate.

41 —Huakupe huabaktoyokeritaj botta' huabokereka huakupe dehuea' o̲'nuyate. Nogtiada quinientos denario huakupe dehuea' o̲'u̲yate. Noga̲ cincuenta denario huakupe dehuea' o̲'u̲yate. 42 Huakupebayo' o̲'nepo tahuahue'dik o̲'nenok huakupe huabaktoyokeria huabokerek botta'taj huakupetaj betahua' e'manata' pakhue' o̲'e̲po o'batiokkahue'uyate. Oy, ¿mena'taj di'da e̲'dik ya̲'e̲? —Jesúsa fariseotaj ona'uyate.

43 —Ke'na huakka'da dehuea' o̲'e̲po kentaj huakka'da o'batiokkahue'uyate, ke'na huakka' di' o̲'e̲, ijnopo̲e̲po. —Simóna ona'uyate.

—Buttida ia'ne. —Jesúsa ona'uyate.

44 Ken Jesúsa ettone'taj huatiahuaya'a', Simóntaj,

—In ettone'taj yatiahuay'. O̲'nen jakyo ijkudondey. Hua'ita' a'ikoyoya'po hue̲'e̲y yokhue' me'e̲ne. In ettone'nayo huakpota̲'hue̲a̲ be'ikoyoa'po kenpa'ti huakuhui'a be'itidukutne. 45 O̲'nanayo buyukhue' o̲'e̲ne. Ettone'a̲nayo huaboa'da do e'kudte be'ibuyukene. 46 E'kudonde'te huakuta' do'taj huasihuaj kutioyhue' o̲'e̲ne. Ettone'a̲nayo 'uru'hu̲i̲e̲a̲da huasihuaj be'itioyne. 47 Ettone' huakka' dakhuea' e'ka' Diosa okkahuea'nok ettone' huakka' di' me'e̲dene. Kentaj Diosa sue'da okkahuea'nok sue'da di' me'e̲ne. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.

48 Ettone'taj,

—On dakhuea' i'ka'uyatenig okkahuea'ne. —Jesúsa ona'uyate.

49 Nogomeya̲ kutopata' on'batobape'po huayahuaya on'batia'pakpo,

—Ken huabokereka dakhuea' e'ka' okkahuea'de. Konig Diosa okkahuea' ke'na dakhuea' e'ka'taj okkahuea'. ¿Be ya̲'e̲? —Aypo huatobape'eria on'batia'pakuyate.

50 Ettone'taj,
—Do'taj oknopo̲e̲nok Diosa ontaj bekkahuea'po me'nopo'yarea'ne. Daknopo'da ya̲e̲po yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

8

Ettone'a̲ Jesúsomey hua̲e̲'eritaj on'tihuapokuyate.

1 Nogok nogyo̲ nogyo̲ huakka' jakyo Jesús o'hua'epo huakka' jakyo huadak hua'a Diosen huairi o̲kye̲yakde Dios huairitaj yanoknopo̲e̲po yan'nigpe̲i̲ka', o'manmadikika'uyate. Jesúsen doce huamata'mona'eri kenere on'hua'udhua'po. 2 Ettone'ere o'hua'epo toto'a e'manopo'to̲e̲tada Jesúsa o'manopo'yareame'te toto' o'makenme'te. Nogomey ettone'taj o'bayareame'te. Maríia Magdalena Jesúsere o'i̲ka'uyate. Jesúsa Maríataj siete toto' okmaename'te. 3 Juanakon Jesúsere o̲'i̲ka'uyate. Juana Chuzaen hua̲to̲e̲ o̲'u̲yate. Chuza Huairi Herodesen jak huato̲e̲'eri o̲'u̲yate. Kenpa'ti Susana Jesúsere o̲'i̲ka'uyate. Nogomey ettone' sue'da huakka' Jesúsere o̲'nepo Jesúsomey hua̲e̲'eritaj katepi' on'paknok on'bayokika'uyate. Aypopi' yudtapi' on'bayokika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uyate.

Huabakidena'eri ken konig o̲gkika' o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

4 Huakka'ada aratbuta Jesústaj on'huahua'uyate. Nog jak nog jakya' on'huahua'po Jesústaj on'tikupopaknok huabakidena'eri ken konig o̲gkika' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikanhua'uyate.

5 —A'bakidenaya'po huabakidena'eri o'hua'uyate. O'hua'epo o'bakidena'po dagte sue'da o'kidkahuapo hua'ia o'bakidtuge̲a̲'po kenpa'ti nogte bakoya o'kidye̲'kuyate. 6 Huidbate kuhuado̲nokparedte sue'da o'kidkahuad. I̲da o'kereknig'a. Kuhuado̲nokparedte dariayda o̲'e̲nok i̲da o'ay'uyate. 7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahua'uyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga̲'da o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. 8 Nog huakid huadak sorokte o'kidkahua'uyate. O'batipakbodepo huakka'da huakid o̲gkupapakuyate. Sue'da huakpi cien huakid o̲gkupapakpo noga̲ sue'da huakid o̲gkupapakuyate. —Jesúsa kenda e'mana'te,
—Huadakpeok e̲'hua̲e̲a̲ daka' men'pe̲e̲'. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uyate.

Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya̲'neapet.
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

9 —Ken huakidena'eri ken konig o'ka' huaboa'da oro'taj on'batia'paknig nopoenkahue'da o̲'e̲y. Oro'taj daka' mo'nopo̲e̲a̲'. —Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria Jesústaj o'nona'uyate.

10 —Opudomey do'hued huanigpe̲i̲ka'eri mo'e̲nok konig aratbut Diosen Huakhuairi-taj on'nigpe̲i̲ka'apo, konig buttida o̲'e̲a̲po Diosa opudomeytanayo e'manopo̲e̲a̲'ta' o'pak. Nogomeytaj do'hued huanigpe̲i̲ka'eri ehue'taj nogda ken konig o̲'e̲ ijmanbatia'pakikay. Kenda e'mape̲e̲a̲da nopoenkahue' o̲'neapo. —Jesúsa huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mana'uyate.

Huakidena'eri konig o̲'e̲ a'nopoenkaya'po Jesúsa huanigpe̲i̲ka'eritaj daka' o'manopo̲e̲a̲'uyate.
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 —Ken huakidena'eri ijmanopo̲e̲a̲'apoy. Ken huakid konig Diosen hua'a o̲'e̲. 12 Dagte sue'da o'kidkahua'uyate. Ken huakid dagte o'kidkahua'uyate konig sue'da aratbut Diosen e'manmadika'taj on'pe̲e̲nig'a i̲da toto'a o'huahua'po huanopoya' Diosen hua'a o'bakkaynok onte'ti Diostaj oknopo̲e̲hue'dik o̲'neapo onte'ti nopo'yareahue'dikda o̲'neapo. 13 Huidbate sue'da o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut Apagba' en'pe̲e̲a̲tu'te durugda on'pe̲e̲a̲tunig'a konige̲po daka' nigpeonhuahuahue'

o̲'nepo sue'da on'nopoenka'po sue'da huame'noe o'noknopoeonhua'po toto'a nama'da e'manade'te onte'ti Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'nepo kenpa'da okkahue'dik o̲'neapo. 14 Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'pe̲e̲po on'pe̲e̲nig'a nogok nogta' nogta' on'mamepu'kepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopo̲e̲batikapo. Kenpa'ti huakka' e'ta̲'maeta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopo̲e̲batikapo. Kenpa'ti huata'da e'durugpaka'ta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o̲'neapo, nigpe̲e̲hue' o̲'neapo. Diosen kahue' o̲'neapo. 15 Ken huakid huadak sorokyo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da Diosba'taj on'peeonhuahuika'po on'nigpeeonhuahuika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpe̲e̲po batikhue'da huadakda o̲gkika'apo. Kenomey Diosensi'po o̲'ne, huakka'ada on'nopo̲e̲a̲po.

Jakki̲re̲gya̲' huakjeytaj o'batia'pakpo o'manmadika'uyate. (Mr. 4.21-25)

16 Sikyo jakki̲re̲gya̲' huakjey e'bakpakte kosoa tiokkubukhue'dik o̲'nika'. Kenpa'ti huakjey e'bakpakte huataytoyo huada̲hue'dik o̲'nika'. Kutopate huakjey on'huada̲'ika'. Jakyoda aya'ada on'kuddepo tiahuaydik ka'ne'po. 17 Ken konigti Diosen e'nopo̲e̲' oy konig e'i̲re̲g e̲e̲'tada nogok aya'ada on'nopo̲e̲a̲po, aya'ada on'tiahuayapo.

18 Ken, daka' Apagba'taj yan'pe̲e̲' konige̲po sue'da e'pe̲e̲'nayo sue'da eknopo̲e̲'nayo Diosa bo'tihuapokapone nogi̲ti nogi̲ti Diostaj moknopo̲e̲a̲po, nogi̲ti nogi̲ti Diostaj mo'nigpe̲e̲a̲po. Daka' pe̲e̲hue' e̲e̲'nayo Diosba'taj oknopo̲e̲hue' e̲e̲'nayo kenda mo'nopo̲e̲ Diosa bokkayapone onte'ti oknopo̲e̲hue'dikada mo'e̲a̲pone. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesúsen hua̲ye̲ Jesúsen huama'buyere Jesústaj on'huatiakuynig'a. (Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Kenoka' Jesúsen hua̲ye̲ Jesúsen huama'buyere Jesústaj onhuatiakuynig'a huakka'nanada o̲gkupopaknok kentaj huatiakhue'dik o̲'ne'uyate.

20 —O̲'nen hua̲ye̲ o̲'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Noga̲ Jesústaj o'nonatu'uyate.

21 —Be'api' Diosen hua'a on'pe̲e̲po on'nigpe̲e̲po konig o̲gkika' ke'na do'hued hua̲ye̲ o̲'ne, do'hued huama'buy o̲'ne ijnopo̲e̲y. —Jesúsa aya' huakupopakeritaj o'mana'uyate.

Jesúsa e̲'hue̲niri̲'tone'taj bapoka'tere o'batikan'uyate. (Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Nogok Jesús huanigpe̲i̲ka'eriere huaboa'da kusi'petone'yo on'bahuadpo,

—E̲'po̲g monokteg. —Jesúsa o'mana'nok huaboa'da o'nonhua'uyate. 23 Ken e'nonoktegte kusi'peya' Jesús o'tay'uyate. E̲'po̲gnopoya' i̲da huaboro'bapokada o'bahuatiakpo. Teya'da o'bapoknok huaboro' o'hue̲niri̲'tone'po diga̲'da o'hue̲kudpo o'tihuedpo huata'kotdikte o̲'u̲yate. 24 Jesústaj on'huahua'po a'maboaya'po,

—Huamanmadika'eri, Huamanmadika'eri, montakotnede. —Jesústaj o'nona'uyate.

Ken Jesús o'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' ya̲e̲'." Kenpa'ti, "Yabatik, hue̲niri̲hue' ya̲e̲'." Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o̲'u̲yate kenpa'ti hue̲niri̲hue' o̲'u̲yate.

25 —Mena'po do'taj oknopo̲e̲hue' mo'e̲, —Jesúsa huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mana'uyate.

Kenomeynayo Jesústaj on'tome'pukepo huayahuaya,

—¿Kenpihuay, be in huabokerek ya̲'e̲? Bapokataj ona'nok o'nigpe̲e̲ kenpa'ti e̲'po̲gtaj ona'nok e̲'po̲ga̲kon o'nigpe̲e̲. ¿Kenpihuay, be ya̲'e̲? —Huanigpe̲i̲ka'eria huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

Gadara huadaribayo nogbokerektatida huakka' toto'a on'nopo'to̲e̲'uyate. (Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

26 Ken akodpen Gadara huadaribayo on'tiakpo on'be'tuyate. Gadara e'dea' akudpen Galilea o̲'e̲. 27 Jesús e'kotde'te Jesústaj nogbokerekatida huakka' jakya'

o'huatiakonpo. Ken huabokerektaj huakka' toto'a on'nopo'tounhuahua'uyate. Yudtaj othue' o̲'unhuahua'uyate. Jakyo ehue' o̲'i̲kame'te. Kubarakbayo o̲'unhuahua'ika'uyate.
28 O'tiahuaydepo Jesústaj huikudate o'tisakotuyate. O'okoypo,
—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huaẹ̲'erien Huasi'po i̲'ẹ̲. Do'taj o̲gkahue' mee'. Diga̲'da ona'ne. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj ona'uyate.
29 Kenpa' enade'te Jesúsa toto'taj huamaena'dikte o̲'u̲yate. Nogok nogok huakka' toto'a on'nopo'to̲i̲kame'te. Aratbuta kentaj sirobia huaba' kenpa'ti hua'i on'tinukupo daka' a'to̲ẹ̲ya̲'po. On'tinukunig'a ken huabokereka o'tipukpukanika'uy. Aratbut ehue' ẹ̲'i̲ka'yo toto'omeya̲ on'tohua'uyate.
30 —¿Katedik i̲'ẹ̲? —Jesúsa huabokerektaj ona'nok,
—Do'hued huadik "Huakka'" i̲jjẹ̲y. —Ona'uyate.
Kenda ona'nigtaj huakka' toto' kentaj on'nopo'to̲i̲ka'uyate.
31 —Sorokkogyo̲ adyonda dakhuea' toto'omeya̲ pai'da on'nopo'eunhuahuika'apo. Ke̲yo̲ oro'omeytaj mata'monahue' moe'. —Toto'omeya̲ Jesústaj o'nona'uyate. 32 Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,
—Huakyariere a̲'ẹ̲ya̲'po yan'kud. Mona'. —Jesústaj diga̲'da o'nona'nok,
—Yan'kud. —Jesúsa toto'taj o'mana'uyate. 33 Ken toto'a huabokerektaj o'nenonpo o'nokhua'po huakyaritaj on'huankudonpo ken huakyari' aya'da huaduk o'bahuarakpo kubogyo on'baajpo ẹ̲'po̲gyo̲ o'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuyate.
34 Ken huakyari' huato̲ẹ̲'eri kenda on'tiahuaydepo on'mame'puke'po kenda a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Kenpa'ti ta'baya' a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. 35 Kenda on'pẹ̲ẹ̲depo monig Jesúsa yaka' a'tiahuaya'po huakka' jakya' huakka'ada on'maoro̲kondepo Jesústaj on'huahua'po on'huatiakdepo ken huabokerektaj huakka' toto' huaboa'da e'nokbahua'de' on'tiahuaypo, ken huabokereka Jesúsen hua'ite o'huadpo, yudtaj o'otpo, kenpa'ti oyda huadakda o̲'ẹ̲. Ken huabokerektaj on'tiahuaydepo on'me'puke'uyate.
36 Aratbut ke̲yo̲ Jesúsere ẹ̲'hua̲ẹ̲a̲ on'tiahuaydepo kenda Jesúsa o'ka'de eatiahuay'a on'manbatia'pakpo huakka' jakyo hua̲ẹ̲'eritaj on'manbatia'pakpo, konig kentaj huakka' toto'a e'nopo'tounhuahuika'de'te Jesúsa o'yarea'denig, on'manbatia'pakuyate. 37 Kenda on'pẹ̲ẹ̲depo aya' aratbut Gadara huadaribayo hua̲ẹ̲'eri ke̲yo̲ o̲gkupopakdepo huakka'da onme'pukpo,
—Oro'edbaya' yahuade'. —Jesústaj i̲ghua'da o'nona'nok. Jesús kusi'petone'yo o'huadpo huahua'dikte o̲'ẹ̲nig'a 38 huahued ẹ̲ẹ̲'ted ken huabokerekya' toto'a huaboa'da o'nokhua'de ke'na Jesúsere e'hua'ta' o'pakpo,
—Onere e'hua'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'nok.
—Doere huahue' ya̲ẹ̲'. 39 O̲'nen jakyo yahuati'. A̲yo̲ o̲'nenbaya' yamanbatia'pak. Aya'da Diosa menigka'dene yamanbatia'pakhuati'. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate. Kenpa' ona'depo Jesúsa o'hua'uyate.
Ken huabokerek a'manbatia'pakhuaya'po o'hua'po ke'nen jak hua̲ẹ̲'eritaj Jesúsa huakka' toto'taj mekmaename'ne, be'yareame'ne o'manbatia'pakhua'uyate.

Jairoen hua̲yo̲butaj o'noyhuada̲'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)
40 Jesús akudpen onte'ti o'kumejdepo huakka'ada aratbuta o'nonmabopo o̲gkupopakpo durugteda huabada on'de'uyate. 41-42 Ken huabokerek Jairodik o'tiakuyate. Jairo judíoen hua̲i̲take' jak huairi o̲'u̲yate. Jairo Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo,
—Nogtida huayetsi'po me'ta̲ẹ̲ne. Doce años o̲'ẹ̲po ke'poda o̲'ẹ̲po huabueydikte mekẹ̲ne. Betayarea', do'hued jakyo yahua'. —Jesústaj i̲ghua'da ona'uyate. Ken Jesús

e'hua'te huakka'ada aratbut ogkupopakpo Jesústaj huakka'ada aratbutpoya' andaya'po o'nogka'uyate.

43 Ettone' o'epo huakka' aratbutere o'epo ke'na dakhue'da o'epo mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'tipokde batikhue'da o'unhuahuika'uyate. Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uyate. Huamadakka'eritaj aya'da ke'nen huakupe gasta o'tika'onhuahua'uyate. Huamadakka'eritaj e'yoktada yareahue' o'uyate. 44 Jesústa'piyen o'huatiakpo, yudta'jok huakubogpita' o'nejpo, o'nejdepo mimi o'batikonpo o'yarud'uyate.

45 —¿Be'a me'nej? —Jesúsa oa'uyate.

Ehue' be'a nejhue' meene, aya'ada on'batia'pakpo

—Huakka'ada aratbutpoya' ontaj monda'ene andaya'po mogka'ne. "¿Be'a me'nej?" ¿Mena'po ia'? —Pedro nogomeyere Jesústaj o'nona'uyate.

46 —Be'api' me'nejne ijnopoey konigepo betapi' ijyarea'dey huanopo'ada ijnopoey. —Jesúsa o'mana'nok.

47 Do'taj be'yareadne Jesúsa me'tinopoene ettone' o'nokotdepo ome'pukpo o'irigapo Jesústaj o'huahua'po Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotuyate. Huakka' aratbuttaj kan'peepo kena'po Jesústaj ijnej kenpa'ti konig idada be'yareaddene ettone'a o'batia'pakuyate.

48 —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'po.

49 Jesúsa ettone'taj e'batia'pakde'te Jairo huaitake' jak huairien jakya' huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yaee'. —Jairotaj ona'uyate.

50 Jesús kenda o'peepo,

—Me'pukehue' yaee'. Do'hua o'yarea'apo meknopoee'. O'nen huayobu o'yarudapo. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.

51 Jesús jakyo okyedepo, "Ettone'si'poen huaye huaojere Pedroere Jacoboere Juanereyo'da kuddik o'ne. Nogomeynayo kudhue'dik mo'ene." Jesúsa o'mana'uyate. 52 Huakka' aratbut on'kupopakdepo ettone'si'po e'bueyta' en'bahuikte,

—Huikhue' yane'. Mune'yosi'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

53 Jesústaj on'peepo on'tierikpo ettone'si'po kenpa'da o'bueydenig'a oa' on'nopoe'uy. 54 Jesúsnayo mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—Yabo', mune'yosi'po. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.

55 Ke'na o'noyhuaddepo ida o'bod'uyate.

—Aypo yan'yok. —Jesúsa o'mana'uyate.

56 —Kenpihuay. —Mune'yoen huaoj huayeerea o'da'uyate.

—Kenda ijkay manbatia'pakhue' yane'. Betapi' manbatia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa o'ta'mona'uyate.
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

1 Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa "Inta' mogkupopak," o'mana'po. On'kupopakdepo, "Doa o'nona'nok nogda nogda dakhue' toto' nokiregtaj maendik mo'eapone kenpa'ti aya' aratbut dakhue' ee' bayarea'dik mo'eapone." Kenda Jesúsa o'mana'uyate. 2 Docetaj Jesúsa o'mata'mona'po huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj o'noknopoeapone on'nigpeika'apone. Kenda doce kan'manmadike'po kenpa'ti dakhue'taj kan'bayare'po docetaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

3 —Yanhuahuudhuahuika'po dagte ka'tepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj tohuahue' yane'. Cuperina yudtaj mantoahue' yane'. Huenpu tohuahue' yane'. Aypo tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. Nogtida 'opiot yan'ot. Botta' 'opiot tohuahue' yane'. 4 Huakka' jakyo bo'kuddepo ken jakyo huaboa'da bo'tayapet kẹyọyo'da yanikati'. Nogen jakyo huahue' yane'. Ken huakka' jakya' en'bahuade'te kẹyọda yanikati'. 5 Ken huakka' jakyo opudomeytaj e'pẹẹta' pakhue' ẹ'ne'te ken huakka' jakya' yan'bakhua'. Bohua'depo soroka e'itimabette yan'itihuekead. Ken huakka' jak huạẹ'eriomey on'tiahuaydepo on'nopọẹạpo kenda ọgka'de dakhuea'da Diostaj ọ'ẹnok ọgka' on'nopọẹạpo. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

6 Ken doce huanigpẹika'eri on'bahua'udhuahuika'po, nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo dakhue' huạẹ'eritaj on'bayarea'uyate.

Konig Juan Bautista o'buey'uyate.
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

7 Herodes Roma huạẹ'eri gobierno huairi ọ'ẹpo Jesústaj tiahuayhued ọ'ẹpo kenda Jesús o'kika'nig o'tipẹẹdepo huaboa'da o'nopọẹpo o'mepu'kepo Herodes Juantaj on'huẹrenokteg'uy. Juan e'bueyada o'noyhuadme'te sue'ada on'batia'paknok, Juan ọ'ẹ Jesústaj o'tinopọẹpo o'mepu'ke'uy Herodes. 8 "Diosen huamanbatia'pakeri Elíaskudak kurudyạ' o'huarakdenok kentaj o'tiahuayikay Jesús ọ'ẹtaj." Nogomeyạ on'batia'pakpo, "Diosen huamanbatia'pakerikudak nogtida o'noyhuadme'te Jesús ọ'ẹtaj." Nogomeyạ on'batia'paknok Herodes o'mepu'kepo,

9 —Juantaj yan'huẹrenokteg ijmana'mey. Jesústaj e'manbatia'pak ijpẹẹy. Jesús be yạ'ẹ. —Herodesa oa'po. Jesústaj a'tiahuaya'po Herodesa o'uk'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypotaj o'bia'po o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 Jesúsen doce huata'mona'eri on'kumejdepo kenda o'ka'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Ken doce huamata'mona'eritaj o'batohua'uyate. Huakka' jak Betsaidayon on'bahua'po kente aratbut ehue'yo on'bahua'uyate. 11 Jesús o'pokonde on'tipẹẹpo huakka' aratbut huakka' jakya' on'nokotondepo Jesústaj on'tahua'uyate. Jesúsa o'baedpo kenpa'ti huadak hua'a konig aratbut Dios huairitaj o'noknopọẹạpone mo'nigpẹẹạpone Jesúsa o'manmadika'po kenpa'ti aratbut dakhue' ẹ'ne'te o'bayarea'uyate.

12 Huaboa' e'sikonyakte Jesúsen doce huata'mona'eria Jesústaj on'huahua'po

—Iyọ katepi' jak ehue' ọ'ẹ, aratbut ehue' ọ'ne, aypo ehue' ọ'ẹ, konigẹpo huakka' aratbut ẹgkupopakte kan'taye'po kan'bape'po huakka' jakyo meyọhue'da yamata'mona'. —Jesúsen doce huata'mona'eria Jesústaj o'nona'nig'a,

13 —Opudomeyạ aypo yan'bayok. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

—Ehue'da tọẹhue'da ọ'ẹy. Cinco panes dos biigyo'da o'tọẹy. Biig aypoere kanokayatue'po menpa' oro'taj e'ta'mona'ta' o'tipak. —Docea Jesústaj o'nona'uyate.

14 Ken, cinco mil huabokerek ọ'ne'uyatepi'.

—Yan'bahuad. Yan'mana'. Cincuenta huakupo huakupoa' yan'bahuad yan'mana'. —Jesúsa huanigpẹika'eritaj o'mana'uyate.

15 Kenda on'mana'nok aya'da on'bahuad'uyate. 16 Ken, Jesús huaba'te cinco panes botta' biigere o'bapadpo kurudyọ o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo panes o'posakea'po biigkon okpukpukpo huanigpẹika'eritaj o'bayokenok huanigpẹika'eriomeyạ huakka'da aratbuttaj on'bayoke'uyate. 17 Aya'ada on'bape'po dapoteymeyạ' ọgka'uyate. On'bape'depo doce kusogyọ huata'suj huedạ'da on'dohuea', huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihuedạ'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

18 Nogok nogme'noete aratbut bahue'yo huanigpeika'eriereyo'da Jesúsere o'nepo Jesúsa o'tiona'pakpo, o'tiona'pakdepo huanigpeika'eritaj
—¿Be'a ijje do? ¿Katia' do'taj aratbuta menhuaika'? —Jesúsa o'mana'uyate.
19 —Juan Bautista ke'na o'e. Sue'ada bo'huaa'ika'ne. Noga Elías ke'na o'e. Bo'huaa'ika'ne. Nogomeya nogtida Diosen huamanbatia'pakerikudak a'nennada o'uyatenig, o'noyhuadde, kena o'e. Bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.
20 —¿Opuda katedik o'e do'taj on'tinopoe? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'nok.
—Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' ontaj meta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

"Ijbueyapoy." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30–9.1)

21 —Kenda Pedroa huaboa'da mena'nig manahue' yane'. —Jesúsa ighua'da o'mana'uyate. Kenpa'ti
22 —Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Huakka'da pai'da ijnopo'eapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere do'taj pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.
23 Aya'tada o'mana'po,
—Be'api' do'hued e'manmadika' e'ka'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pak ona'ti eretpakhue' ka'ne'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Konig cruzte pai'da ijnopo'eapoy konigti kenomeyakon pai'da kan'nopo'e'. Kenpa'ti do'taj do'hued en'mana'taj men'nigpeike'. 24 Kenomey kenpa'da hua'enda on'pakpo Cristoere kurudyo onte'ti noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nigpeeta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere o'neonhuahuika'apo. 25 Be'api' huabokerek katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Diosyo noeonhuahuahue' o'neapo. Huakka' on'matoepo Diosyo huahue'dik o'neapo. 26 Do'taj e'nokbira'nayo kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig Apag Dios huakhuairionig ijjepo, 'urua'da ijjepo, Diosya' kurudya' ijhuarakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Kenpa'ti ijhuarakdepo konig Diosen huata'monerionig 'urua'da ijjeapoy. 27 Opudomey sue'da iyo mo'enig'a bueyhued mo'epo huakka'tada Dios Huairitaj e'noknopoika'te en'nigpeika'te mo'ba'tiahuayapet. Buttida ijjay. —Jesúsa aya'tada o'mana'uyate.

Jesúsa o'jeypakatu'uyate.
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Jesúsa kenda eade'te ochopi' huame'noe e'pokde'te Jesús ote'yo o'behuikpo a'tiona'pakya'po o'behuikpo Pedroere Jacoboere Juanere on'behuik'uyate. 29 Jesúsa o'tiona'pakdepo Jesúsen huakok kokeyda o'etuy kenpa'ti yudtaj keregnada o'etuy kenpa'ti senogda o'etuyate. 30 Ken kenta' Jesústaj botta' huabokereka on'bopo on'batia'pakpo adhuea'pane' Moiséskudak kenpa'ti adhuea'pane' Elíaskudakere on'batia'pakpo 31 'urua'da konig jeynanada o'nepo ken konig Jesús pai'da o'nopo'eapo Jerusalénya' kenpa'ti ken konig o'bueyapo on'batia'pakuyate. 32 Pedromey diga'da taytaya' e'ada tayhue' o'nepo Jesústaj on'tiahuaypo Jesústaj 'urua'da jeynanada on'tiahuaypo. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj on'tiahuaypo Jesúsere e'ne'te on'batiahuay'uyate. 33 Huabokereka Jesústaj e'nokhua'de'te
—Oro' iyo o'epo huadakda o'e. Bapa' bak o'kai'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida kenpa'ti Elíastaj nogtida bak o'kai', Huamanmadika'eri. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

Pedroa konigą' oa' nopǫẹhue'ada oa'uyate. 34 Pedro kenda eade'te ẹ'sįhuį'ą kenomeytaj o'batibuk'uyate, E'batibukte on'me'pukpo. 35 Ẹ'sįhuįyą' on'pẹẹpo,
—In do'hued Huasi'po me'tąẹne. Huadi'da me'tąẹne kentaj yan'pẹẹ'. Ken ẹ'sįhuįyą' on'pẹẹ'uyate.
36 Kenda Diosa eade'te Jesústayo'da on'tiahuay'uyate. Soatayo' ǫ'nepo kenda huaboa'da on'tiahuaydenig batia'pakhue' ǫ'neonhuahua'uyate.

Huasi'potaj toto' nokįrẹgą o'nopo'tǫẹnok dakhue'da ẹẹ'tada Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

37 Eme'te ote'ya' Jesúsomey e'huarakde'te huakka'ada aratbut Jesústaj on'huahua'uyate. 38 Huakka'ada aratbut ẹgkupopakyo nogtiada huabokereka 'utta'da ona'po:
—In do'hued nogsi'potida me'tąẹnig yatiahuay'. 39 Toto'a o'nopo'tǫẹnok o'sagkia'ika', o'irigą'ika', huakittaya' kutajpoa' ǫ'ǫrǫkika'po, kenpa'ti huasi'potaj digą'da ǫgkadhuahuika'po ẹ'enonta' pakhue' ǫ'ẹ. 40 "Toto'taj yanta'mona'." Ǫ'nen huanigpẹika'eritaj ijmana'denig'a okenhue'dik ǫ'neme', Huamanmadika'eri. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj ona'uyate.
41 —Opudomey aratbut oknopǫẹhue' huąẹ'eri mo'ẹpo, dakhuea'da mo'įka'ne. Opudere huakka'da huame'noe įkahue'dik įjjẹąpoy. Opudomeytaj nogok nogok pẹẹhue'dik įjjeonhuahuika'apoy. Ǫ'nensi'potaj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.
42 Huasi'poa Jesústaj e'huahuade'te toto'a barakte ǫ'huẹkanpo o'irigą'uyate. Toto'taj,
—Keje', kenpa'da yakhuati'. —Jesúsa toto'taj enade'te huasi'potaj o'yaread'uyate. Huasi'po huadakda ẹ'unde'te ke'nen huaojtaj o'yokuyate.
43 —Kenpihuay ijjay, Dios kutayo huaboro'da ǫ'ẹpo 'urua'da ǫ'ẹpo konig teyda o'kika'. —Aya'ada on'batia'pak'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'batia'pak'uy.
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ken 'urua'da Jesúsa o'kika'nok aya'ada, "Kenpihuay," en'batia'pakte huanigpẹika'eritaj,
44 —Daka' yan'pẹẹ'. Okkahuehue' yane'. Do huabokerek įjjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj huairiomeytaj menyokapone. Huairiomeyą do'taj dakhuea'da ka'nogke'po menyokapone. —Jesúsa huanigpẹika'eriomeytaj o'mana'nig'a 45 huanigpẹika'eri nopoenkahue' ǫ'nenok konig Diosa o'makįrẹgą'po manopoenkahue' o'maea'nok. "¿Monig yą'ẹ?" Anai' e'nopǫąda onme'pukpo onahue' ǫ'ne'uyate.

"¿Be'a hueret huairida ẹ'dik yą'ẹąpet?" Huanigpẹika'eriomey on'batia'pakuyate.
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

46 "¿Oro'omeyą be'ata hueret huairida ẹ'dik yą'ẹąpo?" Ken huanigpẹika'eria huayahuaya on'batia'paknig'a 47 kenda huanigpẹika'eri huanopoya' on'nopǫẹnig Jesúsa o'nopǫẹ. Huasi'potaj o'tǫẹpo o'boa'po 48 o'mana'po,
—In huasi'po ehue' ǫ'ẹ moknopǫẹne. In huasi'potaj be'api' ee'nayo do ijpaknok ee'nayo konigti do'taj e'dik mo'ẹne kenpa'ti be'api' do'taj o'deapet doere do'hued Apageretaj o'deapone. Do'hued Apagą me'ta'mona'uyne. Huasi'potaj huatihuapokeri konig hueret huairida ǫ'ne Diosnayo o'nopǫẹ. —Jesúsa huanigpẹika'eritaj o'mana'uyate.

Ken aratbuta opudomeytaj dakhuea' ẹgka'ta' pakhue' ǫ'nepo opudomeytaj on'tihuapokika'.
(Mr. 9.38-40)

49 —Huabokerektaj e'tiahuayde'te, ke'na ǫ'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika', "Keje', kahue' yąẹ'." Oro'a ona'nok kenbokereka oro'ere huahue' ǫ'įka'nok. —Juana Jesústaj ona'nig'a.

50 —Ken huabokerektaj “Kahue’ yaę’,” onahue’ yane’. Ken aratbuta oro’omeytaj
dakhuea’ ęgka’ta’ pakhue’ o̱’nepo oro’omeytaj bo’tihuapokne. —Jesúsa ona’uyate.

“Kenda ahue’ yane’.” Jacobotaj Juaneretaj Jesúsa o’mana’uyate.

51 A’ti kurudyo̱ ijhua’apoy Jesús o’nopo̱ępo “Jerusalényo̱ ijhua’apoy,” me’pukhue’ada
’urua’da o’nopo̱ędepo 52 huakkuruda menigtayo’da o’mata’mona’uyate. Samaria
huadaribayo huakka’ jakyo o’mata’mona’uyate huatay jak kan’uke’po. 53 Jesús
Jerusalényo̱ o’hua’nok Samaria huakka’ jakyo huaę’eria Jesústaj iyo̱ yataya’ manahue’
o̱’ne’uyate. 54 Jacobo Juanere Jesúsen huanigpeika’eri kenda on’pęędepo,

—¿Konig Elíaskudak Diosen huamanbatia’pakeria o’ka’uyate, kenomeytaj Samariayo
huaę’eritaj konigti kan’mameyyę’po ta’ak kurudyaę’ kakote’ oro’omeyaę ena’ta’ menpa’
on i’pak, Huairi? —Jesústaj o’nona’uyate.

55 Jesúsa o’batiahuayatupo Jacobotaj Juaneretaj o’mana’po,

—Nama’da mo’nopo̱ęne, ken konig nopo̱ęhue’ yane’. 56 Do huabokerek ijję̱nok
Diosa me’ta’mona’uyne. Aratbuttaj a’barakya’po tiakhue’ ijję̱’uy. Aratbuttaj
a’manopo’yareaya’po ijtiakuy. —Jesúsa o’mana’uyate.

Ken nog huakka’ jakyokon onhua’uyate.

Nogomey Jesústaj e’nigpeika’ta’ on’pakuyate.
(Mt. 8.19-22)

57 Ken dagte on’hua’po Jesústaj

—Meyo̱pi’ i’huaika’apo o̱’nen huanigpeika’eri ęę’ta’ ijpaki. Eta’hua’ika’ta’ ijpaki,
Huairi. —Huabokereka Jesústaj ona’uyate.

58 —Nubakuhued huakog o̱’taika’. Bakoyen kenpa’ti huapak o̱’taika’. Do huabokerek
ijję̱nok Diosa me’ta’mona’uyne. Konigę̱po donayo jak to̱ę̱hue’ ijjikay. Nog jakyo nog
jakyo ijtay’ikay. —Jesúsa huabokerektaj ona’uyate.

59 —Beta’hua’. —Jesúsa nogtaj ona’nig’a,

—A’ti, huakkuru huaojtone’taj daka’ toen’dik ijję̱ąpoy. Kenpa’ti e’bueyde’te
kubarakka’dik ijję̱ąpoy. —Jesústaj ona’uyate.

60 —Keje’. Huabot oknopo̱ę̱hue’ya’ huaę’eria nog oknopo̱ę̱hue’ huaę’eritone’taj daka’
kan’toike̱’ kenpa’ti kan’kubarakke’. Onnayo yahuati’. Huadak hua’a konig aratbut
Dios Huairitaj oknopo̱ę̱’dik kenpa’ti nigpę̱ędik ka’ne’po yamanbatia’pakika’. —Jesúsa
ona’uyate.

61 —Huaboa’da ontaj eta’hua’ta’ e’pakada, Huairi huakkuru huabettaj “Ijhuay,”
a’mana’tuya’po jakyo e’hua’tuta’ ijpaki. —Nogaę Jesústaj ona’uyate.

62 —Aratbut huaboa’da Diostaj o’noknopo̱ę̱po on’nigpę̱ępo batikhue’da nigpę̱ę’dik
o̱’ne. Ken konig ’ikken o̱gkika’uy onte’ti ken konig nopo̱ę̱hue’dik o̱’nika’apo. Diostaj
o’noknopo̱ę̱po on’nigpę̱ępo e’batiknayo konig o̱gkika’uy onte’ti e’nopo̱ika’nayo no-
gomey Dios Huairitaj huaknopo̱ę̱’ kenpa’ti huanigpę̱ę̱’ tihuapokhue’dik o̱’neapo. —
Jesúsa ona’uyate.

10

Setenta huanigpeika’eritaj Jesúsa o’mata’mona’uyate.

1 Nogok Jesús Huairia o’baktie’ea’po nog setenta huanigpeika’eritaj o’baktie’ea’po
huakkuru botta’ botta’taj o’mata’monea’uyate. Nog huakka’ jak nog huakka’ jakyo
o’mata’monea’po a’ti Jesúsakon ta’pota’ o’hua’apo.

2 —Huakka’ada Diostaj yanoknopo̱ę̱apet yan’nigpeika’apet sue’ada huabokereka
Dios Huairitaj huamaknopo̱ę̱ą’eri o̱’ne. Dios Huairitaj yan’tiona’pakika’. Dios Huairia
huamaknopo̱ę̱ą’eritaj kamata’mone’ yan’tiona’pakikati’. 3 Yanhuati’. Opudomey konig
ovejasi’ponig mo’ę̱nok konig dubakuhuaenbanopoyonig mo’ę̱ąpo. Konig dubakuhuaa
ovejasi’potaj on’arakika’ kenpa’ti aratbuta opudomeytaj konigti mogka’apetdapi’.

4 Yudtaj kutamate tohuahue' yane'. Huakupe huamantoepi' tohuahue' yane'. Nogda
hua'iotpi' tohuahue' yane'. Aratbuta dagte e'dejpi' batia'pakonhue' yane'. 5 Ken
jakyo bo'kuddepo huakkuruda "Opudomeytaj Diosa mo'nopo'yare'," yan'tiona'pakti'.
6 Ken jakya' aratbut en'nopo'yarea'ta' en'paknayo kan'nopo'yare'. E'nopo'yareata'
pakhue' e'ne'nayo kenda huaboa'da yan'tiona'pakde'po keje' yan'manati'. 7 Ken jakyo
bo'kudapet keyoyo'da yanikati'. Kenda aypo bo'yokapetnig yan'bapikati'. Kenda
hue'ey bo'yokapetnig yan'mayikati'. Nogen e'baa'nayo dakhuapa aypopi' bayokika'dik
mo'ika'apone. Ken nog jakyo nog jakyo hua'ehue' yanikati'. Ken jakyo huakkuru
bo'kudapet, keyoda yanikati'. 8 Huakka' jakyo e'kudde'te aratbuta opudtaj bo'eddepo
kenda aypo bo'yokapet, yan'bapikati'. 9 Keyo huakka' jakyo e'kudde'te dakhue'
e'huae'taj yan'bayarea'ikati'. "Huadak hua'a konig Dios Huairi meyohue'da o'edenok
opudomeya oy yanoknopoe'." Yan'manati'. 10 Kenoka' huakka' jakyo e'kudde'te opu-
domeytaj ee'ta' pakhue' ee'nayo yanbakhuati'. Jakya' yan'bakhua'depo, 11 "Oro'omeytaj
pakhue' mo'enok opudomeyen huakka' jak kuruta' sorok oro'en hua'ita' e'tibette
oro'a o'tihuekeay. Huadak hua'a konig Dios Huairi meyohue'da o'edenok oyedda
yanoknopoe'." Yanhua'depo yan'manati'. 12 Nogok dakhuea' huakka'eri aya'tada
Diosa ke'poda castiga o'magka'apo. Kenoka' ken jak huae'eria opudomeytaj ehue'
moe'uynigtaj kenomeytataj ke'ponanada castiga o'magka'apo. Sodomatanayo sue'da
castiga o'magka'uyate. —Jesúsa setenta huaknopoe'eritaj o'mana'uyate.

Huakka' jak huae'eria Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'ne'uyate.

(Mt. 11.20-24)

13 —Huakka' jak Corazín huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Kenpa'ti huakka' jak Bet-
saida huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a
'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne.
Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazínya' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti
teyda o'kame' konigti Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da
egka'nayo kenomeya ida yan'manopo'korea'uyyetnig'a kenpa'ti pai'da o'nea' aratbuttaj
moknopoepo saconig yan'otay'uyyetnig'a. 14 Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj
dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huae'eritaj Sidón huae'erieretaj sue'da
castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo diga'da castiga mogka'apone. 15 Opud Caper-
naum huakka' jakyo huae'eri "Huadakda o'ey." Mo'nopoenig'a, "Kurudyo o'hua'apoy."
Mo'nopoenig'a. Kubarakyoyo'da bo'hua'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

16 —Aya'ada opudomeytaj e'nigpee'nayo do'taj on'nigpeeapo. Aya'da opudomeytaj
pakhue' ee'nayo do'taj pakhue' o'ne. Kenpa'ti aya'da do'taj pakhue' ee'nayo Diostaj
pakhue' o'ne. Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa setentataj o'mana'denok setentaakon
o'nokbahua'uyate.

Setenta onte'ti on'kume'uyate.

17 Nogok setenta huanigpeika'eri on'kumejdepo durugteda on'kumejpo,

—O'na bo'teypaka'nok toto'a oro'taj mo'nigpeepo bokbahuame'ne, Huairi. —Jesústaj
o'nona'uyate.

18 —Diosa toto' huairitaj o'enme' kurudya', ijtiahuaymey. Konig ojbed idada ku-
rudya' o'kotonme'. Toto' kurudya' barakyo okotme'te. 19 Do'hua yona'nok bihuitaj
tugdik kenpa'ti to'tidtaj tugdik kenpa'ti toto'taj gana ogka'dik mo'epo bihuia to'tidapi'
toto'api' opudomeytaj sigpi' diga' noeyanhue'dik mo'ene. 20 Kenda huadakda o'enig'a
toto' opudomeytaj mo'nigpeeme'tenok durugpakhue' yane'. Diosensi'po mo'enok ku-
rudya' opudendik Diosa e'timadoya'de' mo'tene Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Kenda
yan'nopoepo yan'durugpak. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'durugpakuyate.
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesúsa o'durugpakpo Diostaj,
—Kurudyo huaẹ'eri Huairi i'ene kenpa'ti huadariyo huaẹ'eri Huairi i'ene, Apag Dios. Huaboa'da setentataj i'bateypakame'nig kenda suhue'da huanopoẹ'eritaj i'ma'nopoẹa'ne Apag Dios. Kenda huakka' huanopoẹ'eritanayo manopoẹaẹhue' i'ene. Kenda i'pakpo 'urua'da i'ka'de. —Apag Diostaj Jesúsa o'tiona'pakpo,
22 —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'nopoẹa'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'ẹ, Apag Diosayo'da moknopoẹa'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopoẹ, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopoẹy kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopoẹay. —Jesúsa o'mana'uyate.
23 Huanigpeika'eritaj o'batiahuay'epo,
—Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj Diosen Huasi'potaj on'tiahuaypo durugda mo'ene. 24 A'nenda huakka' Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaribayo huairierea do Diosen Huasi'potaj e'tiahuayta' men'pakuyatenig'a tiahuayhue' me'nuyne. Kenpa'ti do'hued e'manmadika' e'peẹta' on'pakuyatenig'a peẹhue' me'nuyne. —Jesúsa huanigpeika'eritayo'da o'mana'uyate.

Konig Samaria huadaribayo huaẹ'eria 'urua'da o'ka'uyate, konigti yag'kikati'.

25 Ken Moisésenba' e'mana' huamanmadika'eri o'bodpo, Jesústaj o'huahua'po Jesúsa nama'dapi' kae'po,
—¿Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate ka'dik ijjẹ? —Jesústaj ona'uyate.
26 —¿Katea' Moisésba' ya'madoya'uyate? ¿Monig i'tiahuay? —Jesúsa ona'uyate. Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.
27 —Dios Huairitaj di' yanika'. Huanopo'a huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Nokirega huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'a teyda ya'nepo Diostaj di' yanika'. E'nopoika' ya'deretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di' i'ẹ konigti nog aratbuttaj di' yan'maika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.
28 —Buttida ia'. Kenda eka'nayo Diosere i'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.
29 Huadakda ona' aratbut kan'nopoẹde'po Jesústaj ona',
—¿Betataj di' mae'dik ijjẹ? —Moisésenba' huamanmadika'eria ona'nok.
30 —Nogbokerektida Jericó huakka' jakyo dagte o'huae'uyate. Judío aratbut o'epo Jerusalénya' Jericóyon o'huarakpo dagte e'hua'ete sue'da huabereeria on'huahua'po, o'nogka'po, on'bitbitpo, aya'da o'nokbakaya'po yudtakon o'nokbakaya'po dagte ken huabokerektaj o'nenonpo o'nokbahua'uyate. Ke'na judío huabuey'dikte dagte on-pahueduyate. 31 A'ti judío sacerdote ken dagte o'hua'epo judío huabokerek enpahued-taj e'tiahuayada dagte adpenda okpokon'uyate. 32 Nog huabokerekkon o'hua'epo ke'na Leví aratbut eẹ'tada, o'hua'epo kente enpahuedte e'tiahuayada ke'nakon okpokon'uyate. Leví aratbut Diosen jakya' on'baa'ika'uyate. Ken enpahuedte e'tiahuayada okpokon'uyate. 33 Nog huabokereknayo judío ehue' Samaria huaẹ'eri o'epo Samaria huaẹ'eri judío huaẹ'eritaj di' maehue' o'nika'. Ken Samaria huaẹ'eri dagte o'hua'epo judío enpahuedte o'tiahuayato'po o'tinepahui'po 34 o'huahua'po, huaen-taj 'urusihuada vinoere okhueke'edepo huakbetakon o'tinuku'depo ke'nen mulayo o'behuika'po huatay jakyo o'tohua'de'uyate. Keyo daka' o'toẹ'uyate. 35 Eme'te ken Samaria huaẹ'eri ahua'deyapo botta' huakupe kutamayo o'tokdepo jak huatoẹ'eritaj o'yokpo "In judío huabokerektaj daka' yatoẹ'. Nogda huakupe e'paknayo a'ti ijkume-jdepo o'yokapone." Samaria huaẹ'eria ona'uyate. 36 Ken huabokerektaj huabereeria o'nogka'uyate, bapa' huabokereka on'tiahuay'uyatenig'a, ¿Be'ata di' o'uyate? —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.
37 —Ke'na o'tinepahui'po okbetbetpo o'tinuku'uyate. Ke'na di' o'uyate. —Ken Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'nok,

—Yahuati'. Konigti yakikati'. —Jesúsa ona'uyate.

Marta Maríaenere jakyo Jesús o̲'i̲ka'uyate.

38 Jesúsa onte'ti o'hua'udhuahua'po huanigpe̲i̲ka'eriere o'hua'uyate. Huakka' jakyo
o'kuddepo ettone' o'dikka' Martaa ke'nen jakyo kataye'po o'ed'uyate Jesústaj. 39 Martaen
huama'buy Maríaa Jesústaj daka' a'nigpe̲e̲a̲ya'po Jesúsen hua'ita'pote o'huad'uy.
40 Martanayo huakka' o'baa'po kenpa'ti huakka'da ka'dik i̲jje̲y o'nopo̲e̲po o'mepu'kepo
Jesústaj o'huahua'po,

—Do'hued huama'buya do'taj tihuapokhue' me'e̲ne. Nogtia'da aya'da ijkay. Do'hued
huama'buya do'taj tihuapokdik o̲'e̲. Kenpa' i'nopo̲e̲t. "Martataj yatihuapok." Maríataj
yana', Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uyate.

41 —Nogda nogda huakka'da i'ka'po i'mepu'ke'nig'a, Marta. 42 Kenyo'da do'taj
e'nigpe̲e̲' huadaknanada o̲'e̲. Kenda o̲'nen huama'buy Maríaa o'pak. Do'taj e'pe̲e̲ta' o'pak.
Kenda huadaknada o̲'e̲. Be'api' do'hueddik okdikkayhue'dik o̲'ne. —Jesúsa ona'uyate.

11

Jesúsa konig tiona'pakdik o̲'e̲ o'manmadika'uyate.
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

1 Nogok bebahueya' Jesúsa o'tiona'pakonhua'depo o'batikdenok,

—Juan Bautista ke'nen huanigpe̲i̲ka'eritaj o'manmadika'po huationa'pak
o'manmadika'uyate. Konig Juan o'manmadika'uyate konigti oro'omeytaj mon'madika',
Huairi. —Nogtiada Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria Jesústaj ona'uyate.

2 —In konig yan'tiona'pakti': Oro'en Apag i̲'e̲ne, Apag Dios. Kurudyo̲ i̲'i̲ka'po kenpa'da
huadakda i̲'i̲ka'ne. O̲'nendik kenpa'da huadakda o̲'e̲. Huairi i̲'e̲nok i̲da aya'ada
ontaj mo'nigpe̲i̲ke'. Dios Huairi i̲'e̲po aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo̲ hua̲e̲'eria
mo'nigpe̲i̲ka'po o̲gkika' konigti i̲yo̲ huadariyo aya'ada huaka'. 3 Inme'noete
aypo oro'taj a'nigya̲ya̲'po bo'tihuapok. 4 Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'
kenda oro'taj dakhuea' mogkame'nigtaj oro'akon o'bakkahuea'demey. Ke̲ya̲'
dakhuea'da o̲gkika' ke̲yo̲ toahue' moe'. Oro' nama'da e'ka'ta' e'paknayo dakhuea'
kahue' o̲e̲i' bo'tihuapok, Apag Dios, ken.

—Jesúsa e'tiona'pak o'manmadika'po.

5-6 Jesúsa nogi̲ti o'manmadika'po,

—Opudomey nogtipi' sikyo nopoka' huadi'en jakyo e'hua'nayopi'. "Do'hued jakyo
bidta'da do'hued huadi' o̲kye̲denig'a aypobayo' i̲jje̲po aypo yokhue'dik i̲jje̲po sue'da
aypo beyok." Ke'na ena'nayo 7 ke'nen huadi' jakyo o̲'e̲po, "Aypo beyok. On-
nahue' mee'. Yokhuikdey. Do'huedsi'poere doere o'tay'i. Aypo a'yokya'po e'mabota'
pakhue' i̲jje̲y." Ke'na yaapetpi'. 8 Oro'en huadi' e̲'e̲a̲da sikyo nopoka' aypo yokhue'
me'e̲ne. "Aypo beyok" oro'omeya̲ batikonhue'da ona'bednok kan'batike'po sikyo
nopoka' aypo bo'yokapone. Katepi' aypo o'paki bo'yokapone. 9 In o'nona'nig
e'tiona'pak o'nonmadika'ne. Katepi' bo'pakpo, "Beyok." Diostaj yan'tiona'pakika'.
Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo, yan'tiona'pakika'po yaduk, batikhue'da bo'ukpo
bo'huahuaypo, mo'to̲e̲a̲pone. Ijtiaki, menigokhuike' konig Diostaj e'tiona'pak o̲'e̲nok
Diosa mo'nigokhuike'apone. 10 Konig bo'pakpo, "Beyok." Diostaj e'tiona'paknayo
Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo bo'tiona'pakpo e'uknayo batikhue'da e'uknayo
bo'huahuaypo mo'to̲e̲a̲pone. "Ijtiaki, menigokhuike'," e'tiona'pakika'nayo Diosa
mo'nigokhuike'apone.

11 Apag Diostaj e'tiona'pak in konig o̲'e̲. Huasi'po katetapi' on'pakpo huaojtaj "beyok"
o'nona'ika'. Kenda ea'te bo'yokika'apone. "Pan beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa huid
yokhue' o̲'e̲a̲po. Panda beyokapone. "Biig beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa bihui
yokhue' o̲'e̲po biigda beyokapone. 12 "Huatahuaokda beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa

to'tid yokhue' o'epo huatahuaokda beyokapone. 13 Dakhuea' huaka'eri ee'pi' huasi'potaj katepi' huadaknada mo'bayokika'ne. Opuden Apag Dios kurudyo o'ika' huadaknada o'epo 'urua'da bo'yokapone. "Diosen Nokireg beyok." E'tiona'paknayo bo'yokapone. —Kenda Jesúsa huationa'pakonhua' o'manmadika'uyate.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Sue'ada nama'da on'huaa'uyate.
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

14 Nogok huabokerek o'e'uyate. Toto'a o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'uyate. Jesúsa toto'taj okendenok huaboa'da oa'pakon'uyate. Kenda aratbut on'tiahuaydepo kenpa'ti on'peedepo, "Kenpihuay," o'da'uyate.

15 —Toto' huairia Jesústaj o'teyya'nok toto'taj o'makenika'. —Sue'ada oknopoehue' huae'eria on'huaa'uyate.

16 —Diosa ontaj e'ta'mona'uynayo konig Dios kuruderia teyda o'kika'nig konigti yaka'. —Nogomeya nama'da Jesústaj o'nona'uyate. 17 Kenda kenomey judío huairia on'nopoenig Jesúsnayo kenda o'nopoepo,

—Huadari gobierno huairi huakka'da aratbuttaj huamana'ika'eria huayahuaya e'magkika'nayo aya'da ken aratbuten gobierno huairi ehue'da o'neapo. Kenpa'ti huabet huabetere nogtaj nogtaj e'batuktuknayo ehue'da o'neapo. 18 Konigti toto' huairiomey egka'nayo toto' nog toto'taj e'magka'nayo toto' huairi ehue'dik o'neapo. "Toto'taj a'makenya'po toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Nama'da mo'batia'pakne. 19 Toto'taj ka'makene'po toto' huairia do'taj o'teyya' opudomey nama'da mo'tinopoenig'a. Oro'en huanigpeika'eritaj toto' huairia o'manopo'teypaka'ika' toto'taj kamakmaene'po opuda kenpa' ea'nayo "Da boa'ne." Opudomeyen huanigpeika'eria mona'apone. 20 Dios teyda o'epo do'taj be'teypaka'nok toto'taj ijmakenikay. Do Diosen Huairi ijtiakdey aya'ada nopoe'dik o'neapo kenpa'ti nigpeika'dik o'neapo. Opudomeyere ijjedey. Do'taj menoknopoika'.

21 Huabokerekpi' teyda o'epo konig huairi o'epo huakka' piya' o'matoepo ke'nen jak daka' o'tatoepo. Do'hued jakyo katepi' me'taenig daka' ijtoenok bepi' kudhue'dik o'eapo o'nopoenig'a, 22 nogapi' huamagka'eria nogiti teyda o'epo kentaj e'huatiaknayo ogka'po jokbakaya'po piya' kenpa'ti aya'da okbatohua'apo.

23 Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'taj dakhue'da mo'ene. Sue'ada do'taj on'pakpo daka' moknopoepo mo'nigpeepo huakka'tada Diostaj moknopoea'ne do'taj mo'nigpeea'ne. Nogomeynayo do'taj batotiakhue' o'nepo huakka'tada maknopoahue' on'maea'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokiregaa huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'kumej.
(Mt. 12.43-45)

24 —Dakhuea' toto' huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' huaika' e'uktada huahuayhue' o'epo "Keyo ijjikamey a'kumeyi'." Ken nokiregaa o'nopoepo, 25 ken huabokerektaj o'nopo'toikame', kentaj ekyede'te Dios-api' nopo'toehue'tada daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'enok 26 ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nada nokiregtaj o'bahuahuaydepo o'batotiakpo dakhuea'da o'nepo ke'nanayo sue'da dakhue' o'epo ken ontayo' huabokerektaj on'nopo'toenok. Huakkuruda nogtoto'tida o'nopo'toepo sue'da dakhue'da o'epo ta'pota' ocho dakhuea' toto' on'nopo'toedepo huabokerek dakhuea'da o'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa ea' huanigpeika'eri durugda o'nika'apo.

27 Jesúsa kenda e'manade'te,

—Ken ettone' o'nen huayea ontaj besi'popakuypo kenpa'ti ontaj meminoganhuahua'uypo durugnada kaike'. —Ettone'a aratbut egkupopakyo o'epo 'utta'nada ona'uyate.

28 —Do'hued huaẏẹnayo sue'da durugmon o̱'ẹnig'a aya'da Diosba'taj on'pẹẹdepo on'nigpẹẹpo o̱gkika'po kenata'taj nogi̱ti durugda o̱'nika'apo. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

—On Diosya' o'tiakuyate. Oro'omeya̱ oknopo̱ẹ'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya̱ Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

29-32 Huakka'ananada Jesústaj en'tikupopakte,

—Opudomey aratbut oy mo'noika'. Dakhuea'da huaẹ̱'eri mo'i̱ka'. Konig Dios teyda ka'dik o̱'ẹ̱ konig e'bayarea' konigti oro'taj mogke' mo'nopo̱ẹ̱nig'a. Konig Jonás o̱'ẹ̱'uyate, konigti Diosa do'taj me'ẹ̱a̱'apone. Jonás 'urua'da o̱'ẹ̱'uyatenok Nínive huakka' jak aratbut on'nigpẹẹpo Diostaj on'manopo'korea'uyate. Konigti do huabokerek i̱jjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne 'urua'da i̱jjẹa̱ponok aratbuta men'tiahuaypo oknopo̱ẹ̱'dik ya̱'neapet, Diosa o'ta'mona'uy oknopo̱ẹ̱'dik ya̱'neapet. A'nennada huakka' jak Nínive huaẹ̱'eritaj Jonás Diosba' e'mana'de'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpẹẹ'uyate. Oy aratbut do'taj mo'pẹẹdenig'a nopo'koreahue' o̱'nepo do'taj oknopo̱ẹhue' mo'ẹ̱ne. Jonás sue'da huairi o̱'u̱yate. Donayo huahuak huairi i̱jjẹpo, konigẹpo kene'huaya̱'me'noete aya'da Diostaj on'nigbakupobopo kenoka' opudomey oy huaẹ̱'eri a'neneri Nínive huaẹ̱'eriere Diostaj onteteyo' bo'ta'bopo. Opudomey oy huaẹ̱'eri dakhuea'da mo'ẹpo do'taj e'tiahuayada e'pẹẹdeada nopo'korehue' mo'u̱yatenok. Nínive huaẹ̱'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo. A'nennada huadaribayo ettone'a̱ huairi o̱'u̱yate. Ke'nendari adtenada o̱'u̱yate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopo̱ẹpo 'urua'da o'batia'pakika'nok a'pẹẹya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidtenada o'hua'onhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo o'hua'onhuahua'uyate. Salomóna sue'da 'urua'da o'nopo̱ẹ̱'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopo̱ẹpo huakka'da ijnopo̱ẹ̱nig'a oy huaẹ̱'eria sue'ada do'taj mo'pẹẹpo moknopo̱ẹ̱ne. Konigẹpo nogok kene'huaya̱'me'noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te opudomey oy huaẹ̱'eri dakhuea'da mo'ẹ̱ do'taj nigpẹẹhue'ada oknopo̱ẹhue' mo'u̱ynok, ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Oro'omeyen huakpo konig huaso̱'en huakjey o̱'ẹ̱.
(Mt. 5.15; 6.22-23)

33 —Huakjey e'bakpakde'te ẹkti̱o̱kẹ̱'yo̱ huada̱hue' o̱'nika'. Sorokkosotone'toyo huada̱hue' o̱'nika'. Huakjey e'bakpakte kutopa kutapen on'huada̱'ika'. Kente jeyda o̱'ẹnok aya'da on'kudpo batiahuaya'dik o̱'ne. 34-35 Aratbuten huakpo konig huaso̱'en huakjey o̱'ne. Aratbuten huakpo huadakda ẹẹ'nayo huaso̱'a̱ jeyonigti o̱'ẹ̱. Konigti huakjey jeyda ẹẹ'te aratbut katepi' e'ka' tiahuaydik o̱'ne. Aratbuten huakpo dakhue'da ẹẹ'nayo daka' tiahuayhue'dik o̱'ne. Konig sikki̱rẹgyo̱ huaso̱' o̱'nepo katepi' kahue'dik o̱'ne. Konigti aratbuten huanopo' o̱'ẹ̱ konig huakjey aratbutenso̱'yo o̱'ẹ̱. Huadaknopo'da ẹẹ'nayo huadakyo' on'nopo̱i̱ka'. Konig 'urua'da Diosa o'nopo̱ẹ̱ kenpa'ti Diosa o'pak aratbutkon o'nopo̱ẹ̱ kenpa'ti o̱gka'. Aratbutennopo' dakhue'da ẹẹ'nayo katepi' dakhue' e'nopo̱ẹ̱'nayo aratbuttaj 'uruda e'nopo̱ẹ̱' Diosa manopo̱ẹa̱hue'dik o'mae. Aratbut dakhue'nopo'da ẹẹ'nayo konig sikki̱rẹgyo̱ o̱'ne. Meyon huahue'dikda o̱'ne. Konigẹpo keyoj, dakyo' ya̱g'kikati'. Huanopoya' huadakyo' yan'nopo̱ẹpo, batikhue' yane'. E'batiknayo konig sikki̱rẹgyo̱ mo'i̱ka'apone. 36 Huanopoya' huadakda e'nopo̱ẹ̱'nayo Dios konig huakjey ke'nen dag bo'tiahuaya'ne kenpa'ti huadak e'ka' mo'nopo̱ẹa̱'ne. Sikki̱rẹgyo̱ ehue' mo'ẹa̱pone. Konig huakjey o'bakpakpo 'urua'da o'ta'te tiahuaydik mo'ẹpo kenpa'ti Diosen e'ka' mo'nopo̱ẹa̱po. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Fariseo huairitaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'bahuaa'uyate.
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37 Jesúsa e'manmadika'de'te, "Doere mo'bape'." Jesústaj fariseoa ona'uyate. Jesús
ke'nen jakyo o'kuddepo kutopate o'huaduyate. 38 Judío aratbut bapehued huaba'
on'bakoyo'ika'. Jesús ba'koyohue' kutopayo o'huadnok fariseoa o'tiahuaydepo, "Ken-
pihuay, ba'koyohue'ada o'bapeapo," fariseoa o'tinopo̲e̲'uyate.

39 —Opudomey fariseo huairi konig plato' taza huabakoyoa'eri mo'e̲po
hua̲so̲'ensi'dakyo'da daka' bo'koyoa'ika'ne. Aratbut kan'tiahuaye'po 'urua'da
hua̲so̲'si'dak bo'koyoa'nig'a huanopo'nayo dakhue'da mo'e̲ne. Nogen on'ta̲e̲
bo'eretpakpo mo'bakkay'ika'ne kenpa'ti katepi' dakhuea' bo'kika'. 40 Nama'da
mo'nopo̲i̲ka'. Diosa hua̲so̲'si'dak o'ka'uyate. Ken Diosa kenpa'ti hua̲so̲'en huanopo'
o'ka'uyate. Kenda nopo̲e̲'dik mo'e̲ne. 41 Huanopoya' yan'matinepahui'po pai'da
aratbuttaj yan'bayokikati' kenda e'kika'nayo aya'da hua̲so̲'en 'uruda mo'e̲a̲pone.

42 Pai'nada mo'nopo'e̲a̲pone, opudomey fariseo huairi. Aypo huatokbuk sue'da
Diostaj bo'yokika'nig'a nog aypo huatokbukba'a 'uruda Diostaj sue'da bo'yokika'nig'a
aratbuttanayo huadakda kahue' mo'i̲ka'po kenpa'ti Diostaj di' ehue' mo'e̲ne. Aypo hua-
tokbuk Diostaj yokdik mo'e̲po kenpa'ti aratbuttaj huadakda kika'dik mo'e̲po kenpa'ti
Diostaj di' e̲'dik mo'e̲ne. 43 Huanopo'a pai'nada mo'nopo'e̲a̲pone, opudomey fariseo
huairi. Judíoen hua̲i̲take' jakyo 'uruda huairien huahuadte ehuadta' bo'eretpakika'ne.
Huakka' jakte e'hua'e'te "I'tiak huairi." "I'tiak huamanmadika'eri." Kenpa' enayo'da
e'pe̲e̲ta' bo'eretpakika'ne. 44 Opudomey fariseo huairi kenpa'ti Moisésenba' hua-
manmadika'eri pai'nada mo'nopo'e̲a̲pone. "Oro'omey huadakda o̲'e̲y." Nama'da
mo'nopo̲e̲'ika'nig'a konig ta̲hui̲ri̲gda dakhue'nada mo'e̲ne. Dakhue'da e̲'ne'tada
aratbuta nokothue' o̲'ne. Opud konig kubaraktone'onig mo'e̲ne. Kubaraktone'taj
aratbut tiahuayhue' o̲'nepo kente on'huae'ika'. Aratbut sorokyo e'para' e̲e̲'tada tiahuay-
hue'da o̲'nepo on'huae'ika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

45 —Oro'omeytakon dakhuea'da o'huaa'ne, huamanmadika'eri. —Moisésenba' hua-
manmadika'eria Jesústaj ona'uyate.

46 —Pai'nada mo'nopo'e̲a̲pone opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri. Nogda
nogda huakka'da ya̲g'kika', be'api' kenda kahue'dik e̲e̲'tada opudomey aratbuttaj
mo'mana'ika'ne. Opudnayo sigpi' kenda kahue' mo'i̲ka'ne.

47 Pai'nada mo'nopo'e̲a̲pone opudomey. Opudomeyen adhuea'pane'kudak Diosba'
huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. E'bueykudaken kubarakta' huid jaksi'po konig
okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'ne. 48 Diosba' huamanbatia'pakeritaj op-
udomeyen adhuea'pane'a̲ on'batiaraka'uy. Opudomeyen adhuea'pane' huadakda
o̲gka'uyate opudomeya̲kon mo'nopo̲e̲po, kubarakta' okkahuehue'dik huid jaksi'po
bo'kika'.

49 Konige̲po, "Diosba' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy kenpa'ti
huanigpe̲i̲ka'eri ijmata'mona'apoy. Sue'tada on'barakapo nogomeytaj onhuadiaypo
diga̲' on'magka'apo." Diosa huakka' o'nopo̲e̲po kenda o'mana'uyate. 50-51 Konige̲po
opudomey aratbut oyda mo'noenig, opudomeytaj Diosa diga̲' mogka'apone.
Opudomeyen adhuea'pane' Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. Diosa
huadari e'ka'de'te huakkuruda Abeltaj o'arakpo o'buey'uyate. Nogok nogok
nogtaj nogtaj on'barakpo, ta'pota' Zacaríastaj o'darakuyate. Diosen 'uru jak kurute
'uhua e'arakika'ta' Diostaj e'nigbakpakika' kutopa o̲'e̲. Kutopa Diosen jaknopoya'
Zacaríastaj o'darakuyate. Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane'
on'barakuynok opudomeynayo barakhue' e̲'u̲ypi' Diosa diga̲' mogka'apone.

52 Opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'e̲a̲pone. Aratbut-
taj daka' Diosba' nopo̲e̲a̲hue'dik mo'e̲ne. Konig Diosensi'po e̲e̲' nopo̲e̲hue' o̲'nepo.
Opudomeykon Diosensi'po ehue' mo'e̲a̲pone kenpa'ti nogomey Diosensi'po ehue'dik
o̲'neapo oknopo̲e̲hue'ada bo'ka'po. —Jesúsa o'mana'uyate.

53 Jesúsa kenda e'mana'de'te Moisésenba' huamanmadika'eriomeyą fariseoerea
Jesústaj digą'da on'huadiaypo nogpa' nogpa' kirigayǫ' o'nona'uyate. 54 Jesúsa nama'da
kae'popi' yaapetpi' on'nopǫępo on'pęęnig'a dakhuea' ea' e'pęęta' on'paknig'a. Jesúsa
dakhuea' oa' e'huaa'ta' on'pakpo.

12

"Oro' huadakda ǫ'ęy." Fariseomeyą nogomeytaj nama'da on'manopǫęą'ika'nig'a fariseotaj keyoj daka' yan'pęika'.

1-2 Jesúsa daka' o'manmadika'onhuahua'po huakka'nanada aratbut ǫgkupopakdepo
huakka'ada aratbut ǫ'nepo batugon ǫgka'uyate. Huakkuruda huanigpęika'eritaj
o'mana'po:

—"Oro'omey huadakda ǫ'ęy." Fariseo huairia aya'tada e'manopǫęą'ta' on'paknig'a
dakhuea'da ǫ'ne. Konig pan e'bia'ǫg' fariseo ǫ'ne. Huakkuruda pan e'ka'te e'bia'ǫg'
tiahuayhued mo'ępo a'ti e'biade'te e'bia'ǫg' ǫ'ę mo'nopǫę. Huakkuruda fariseo
huairi huadakda ǫ'ne nama'da mo'nopǫęnig'a nogok kenda ǫgkika' bo'tiahuaydepo
dakhuea'da ǫ'ne nopǫę'dik mo'ęąpone. Konigępo fariseomey huairitaj keyoj, ij-
jay. 3 Katepi' konig soatayo' sikkįręgyą' boa'ika'nig, kenda boa'ika'nig nogok konig
huame'noete aya'ada on'pęęąpo. Konigti jakya'da nog aratbut ehue' ęę'yą' kenpa'ti
jakhui'kay ekhuikya' utaka' boa'ika'nig kenda nogok huakka' jak eretnopote jakkutag-
pite on'bopo 'utta'da o'da'apo, aya'ada kan'pęę'po o'da'apo.

¿Be'taj okme'pukdik mo'ę?
(Mt. 10.28-31)

4-5 Huabokerek huąsǫ'taj arakdik ǫ'ne. Kenyo'da aratbutsǫ'taj arakdik ǫ'ne.
Nokįręgtanayo arakhue'dik ǫ'ne. Konigępo aratbuttaj mididhue' yanika'. Be'ta'taj
okme'pukdik moe' daka' o'nona'ne. Diostayo'da yanokme'pukika'. Diosnayo arakdik
ǫ'ę kenpa'ti e'bueyde'te nokįręgtaj pai'da kan'nopo'ę'po ta'akyo en'dik ǫ'ę. Kentaj
yanokme'puk, ijjay. Do'hued huadi'taj ijjay.

6 Bakoyta' aratbut suhuigda on'pakika'. Cinco bakoy a'bakaya'po botta' sigkupe
bayokdik ǫ'ne. Diosnayo bakoytaj o'pakpo nogtatipi' okkahuehue' ǫ'ę. 7 Opudomeytaj
Diosa huakka'da o'pakpo daka' mo'matǫika'ne. Opuden huakuhuijtapi' mo'dikika'ne.
Bakoytaj konig sue'da o'pak. Diosa sue'da o'pak. Opudomeytaj huakka' o'paknok
me'pukhue' yanika'.

"Jesucristotaj huaknopǫę'eri ijjęy." Huaa'eritaj Jesúsa o'batia'pak.
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 "Jesucristotaj huaknopǫę'eri įjjęy." Aya'ada aratbuttaj on'mana'aponig do huabok-
erek įjjęnok Diosa me'ta'mona'uyne, "Kenomey kenda e'manade'te do'hued hua-
knopǫę'eri ǫ'ne." Diosen huata'moneritaj ijmana'apoy. 9 "Jesucristotaj oknopǫęhue'ya
įjjęy." Aratbuttaj on'mana'po "Do'hued huaknopǫę'eri ehue' ǫ'ne." Diosen hu-
ata'moneritaj ijmana'apoy ijjay.

10 Do huabokerek įjjęnok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj be'api' dakhuea'
e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik ǫ'ę. Diosen Nokįręgtaj dakhuea' e'huaa'nayo Diosa
bakkahueahue'dik ǫ'ęąpo.

11 Nogok judío huąįtake' jak huairitaj bo'tohua'apone. Dakhuea' boka'ne mona'po
judíoen huąįtake' jakyo bo'tohua'apone. Kenpa'ti gobierno huairite bo'tohua'apone.
"¿Ka'tia'pi' huairitaj ijmanbatia'pakapo?" Yan'nopǫępo me'pukehue' yane'. 12 Huairitaj
manbatia'pakdik ęę'te Apag Diosen Nokįręgą mo'nopǫęą'aponok 'urua'da batia'pakdik
mo'ęąpo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka'da katepi' e'matǫę'ta' eretpakhue' yane'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

13 —Kenda oro'en huaojkudak o'matọẹ'uyate kenda do'taj jonposakea'dik ọ'ẹnok,
do'taj yabayokti'. Do'hued huama'buytaj yanati', Huamanmadika'eri. —Huakka'
Jesústaj en'tikupopakya' nogtiada Jesústaj ona'uyate.
14 —"Ọ'nen huama'buytaj yabayokti'." Onahue'dik ịjjẹạpoy. —Jesúsa huabokerektaj
ona'uyate.
15 —¡Keyoj! Huakka'nada e'matọẹ'ta' eretpakhue' yanika'. Durugnada ạ'ẹyạ'po
huakka'da katepi' tọẹhue'dik yanika'. Sue'da ẹ'tạẹpi' durugda ẹ'dik mo'ẹne. —Jesúsa
o'mana'uyate.
16 Jesúsa a'manmadikaya'po o'manbatia'pakpo,
—A'nenda huabokerek ọ'ụyate. Konig huairi ọ'ẹpo huakka'da o'matọẹ'uyate.
Ke'nen ta'batone' huakka'da aypo o'kerekdepo konig aroz huakka'da o'taboyog'uyate.
17 "Menpa' ijka'apo. Do'hued aroz do'hued aypo huạtọẹ' jak suhuigda ọ'ẹ. Aypo
huakka'da ọ'ẹnok meyọ kudạhue'dik ọ'ẹ." Kenpa' huairia o'nopọẹpo. 18 Ken, "Oy konig
ijka'apoy ijnopọẹy. Do'hued aypo huạtọẹ' jaksi'po ijjakyogapoy. Nogda huaboroa'da
aypo huamatọẹ' jak ijka'apoy ijjakka'depo aya'da aypo arozere kẹyọ ijkudạ'apoy.
Aya'da katepi' ijmatọẹnig ijbakudạ'apoy. 19 Kenoka' ijbakudạ'depo do'hued huamatọẹ'
jakyo huakka'da ijtọẹ'apoy. Huakka'da huabayok ijtọẹạpoy. Baahue'ada bape'dik
ịjjẹạpoy. Mai'dik ịjjẹạpoy. Durugda ịjjẹạpoy." Ken huabokerek nama'da o'nopọẹnig'a.
20 "Nama'da i'nopọẹnig'a. In sikyo i'bueyapone. Aya' aypopi' arozpi' nogda nogda
huakka'da i'matọẹpo huaboro' jakyo i'bakudạ'depo nogạ on'matọẹạpo. Diosa ken
huairitaj ona'uyate." 21 Ken konig ọ'ẹpo aratbut ke'nen huata' huakka'da nogịti
nogịti on'matọẹpo, huakka'da e'matọẹạda Diostehuapa'nayo pai'da on'ẹ. —Jesúsa
o'manmadika'po o'mana'uyate.

Diosa huaknopọẹ'eritaj daka' o'matọika'.
(Mt. 6.25-34)

22 Nogok huanigpẹika'eritaj,
—Aypota' mepu'kehue' yanika'. Kenpa'ti yudtata' mepu'kehue' yanika'. 23 Diosa
teyda ọ'ẹpo oro'omeytaj mo'manoea'ịka'ne. Oro'omeytaj aypo yudtakon bayokdik
mo'ịka'apone. 24 Surujpịg konig ọ'ẹ yan'nopọẹpo. Batukehue' ọ'nika'. Ọgkupaeahue'
ọ'nika'. Aypo huamatọẹ' jak tọẹhue' ọ'nenig'a Diosayo'da surujpịgtaj aypo o'bayokika'.
Diosa bakoytaj sue'da o'pak. Opudomeytanayo Diosa huakka'da bo'pakika'ne. Aya'da
katepi' bayokdik mo'ịka'apone. Mepu'kehue' yanika'. 25 Aratbut nogịti huabidda
ẹẹ'ta' on'pakpo, huakka'da e'mepu'keada nogịti huabidda ehue'dik ọ'neapo. 26 Kenda
mo'mepukepo ehue'dik mo'ẹạpone. Nogta' nogta' katetapi' mepu'kehue' yanika'.
27 Huakhuen 'urunada ọ'ne. Baahue'ada ọ'nika' kenpa'ti batiokhuihuihue' ọ'nika'
mo'nopọẹt. Salomónkudak huairitone' ọ'ụyate. Huakka'da o'matọẹ'uyate. 'Uruda yudtaj
o'matọẹ'po o'utika'uyate. Huakhuen 'urunanada ọ'nika', Salomónnayo sue'da 'uruda
o'utika'uyate. 28 Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'da o'ka'. Ịda okhuenkot. Ịda
o'taset. Diosa huakunopia okhuenpakika' kenpa'ti opudomeytaj huakka'da o'pakpo
bo'tihuapokika'apone yudtaj mo'matọika'apone. Sue'da moknopọẹpo nogịti Diostaj
daka' yanoknopọẹ'. 29 Katetapi' mepu'kehue' yanika'. ¿Kate o'bape'apo? Nopọẹhue'
yanika'. ¿Kate' o'mamay'ạ? Nopọẹhue' yanika'. 30 Oknopọẹhue' huạẹ'eria yudtata'
kenpa'ti aypota' kenpa'da on'eretpakika'. Opudnayo aypopi' yudtapi' tọẹhue' mo'ẹnig
Apag Diosa kenda o'nopọika'. 31 Kenpa'da Dios Huairitaj yan'pakika'po yan'nigpẹika'.
Ken konig Dios Huairitaj e'paknayo Diosa bo'yokika'apone. Katepi' bo'pak yudtapi'
aypopi' Apag Diosa bo'yokika'apone. —Jesúsa ke'nen huanigpẹika'eritaj o'mana'uyate.

Kenda Dios Huairitaj mo'nigpeeonhuahua'po bo'kika'nok Diosa kurudyạ' okkahue-
hue'dik ọ'ẹạpo. Kurudyạ' Diosere huakka'da mo'matọẹạpone.
(Mt. 6.19-21)

32 —Do'hued huanigpe̲ika'eri mo'e̲po sue'da mo'e̲ne. Me'pukhue' yane'. Opudomeyen
Apag Dios o'paknok kenoka' aya'ada Diostaj on'nigpe̲e̲depo opudomeykon Apag
Diosere huairida mo'e̲a̲pone. 33 Kenda mo'mato̲e̲nig yan'bahuaya'. Yan'bahuaya'depo
pai'da aratbuttaj ken huakupe yan'bayoketi'. Kenda e'ka'te Diosa kurudya̲'
bo'tiahuayapone. Okkahuehue'dik o̲'e̲a̲po. Kenda bo'ka'po kurudyo̲ Diosere huakka'da
mo'to̲e̲a̲pone. Kenda matone'pakhue' o̲'e̲a̲po. Okkayhue'dik mo'e̲a̲pone. Huabereeria
berehue'dik o̲'neapo. Kenpa'ti kenda kurudya̲' mo'to̲e̲a̲ponig sukka'poapi' bapehue'dik
o̲'e̲a̲po. 34 Huakka'tada katetapi' e'paknayo Diostaj sue'da bo'pakapo. Diostaj
mo'nigpe̲e̲po pai'da aratbuttaj e'bayokika'nayo Diostaj huakka'da bo'pakapone. —
Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús Huairitaj e̲kpo̲e̲' yan'nige̲'ika'.

35-36 —Onte'ti indariyo ijtiakapoy. Do huairitaj e̲kpo̲e̲' mennige̲'ikati'. Konig en'to̲e̲pak
fiestaya' huairi e̲kye̲'taj ke'nen huanaba'a e̲kpo̲e̲' on'nige̲'ika'. Ken e̲kye̲'te huairitaj
i̲da nigokhuike'dik o̲'neapo. Konigti do'taj e̲kpo̲e̲' mennige̲'i̲kati'. 37 Konig huairi
o'tiakpo ke'nen huanaba'a e̲kpo̲e̲' en'nige̲'te o'bahuahuayatonok durugda o̲'neapo. Ken
huairi nog yudtaj o'tiokotdepo yan'bahuad huanaba'taj o'mana'depo aypo o'bayokeapo.
Huanaba'taj o'bayokeaponok durugda o̲'neapo. 38 Huairi nopotesikyo o'tiakapopi'
sikyoeddapi' o'tiakapopi'. Huanaba'a e̲kpo̲e̲' on'nige̲'po huairi e'tiakte durugda o̲'neapo.
Huanaba' durugda o̲'neapo. 39 Kenpa'ti nogdakon yan'nopo̲e̲'. Konig huabereeri
a'bereya'po ken horate o'tiakapo jak hua̲ta̲e̲'eria e'nopo̲e̲'nayo tayhue' o̲'e̲nok huabereeria jakyo kudhue'dik o̲'e̲a̲po. Kenpa'ti berehue'dik o̲'e̲a̲po. 40 Do kurudya̲' ijtiakaponok e̲kpo̲e̲' mennige̲'ikati'. Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne
kenoka' huame'noe sikyopi' o'tiakapo nopo̲e̲hue'da ene'te kenoka' ijtiakapoy. —Kenda
Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huairien huanaba' huamato̲e̲'eri daka' huakika'eri konig o̲'ne. Huairien huanaba' huamato̲e̲'eri daka' kikahue' hua̲e̲'eri konig o̲'ne.

(Mt. 24.45-51)

41 —¿Oro'omeytayo'da menpa' kenda onmadika', Huairi? ¿Menpa' nogomeytakon
i'manmadika'? —Pedroa ona'uyate.

42 —Huanaba' huamato̲e̲'eri daka' huakika'eri kenpa'ti huanaba' huamato̲e̲'eri
'urua'da huaknopo̲e̲'eri konig o̲'ne ijmanmadikay. Ken huairien jak huanaba' huamato̲e̲'eritaj "Do'hued huanaba'taj aypo yamabayokikati'. Nogbayo ijhua'apoy. A'ti
ijtiakapoy." Onanpo. 43 Huairi o'tiakdepo konig huiria onanme'nig huanaba' huamato̲e̲'eria daka' aypo e'bayokika'nayo durugda o̲'e̲a̲po. 44 "Aya'da do'hued ijmato̲e̲nig
daka' me'tamato̲e̲'." Huairia ken huanaba'taj onanpo. Buttida ijjay. 45 "Do'hued huairi
ijhue'da ya̲'e̲po yatiakapet." Huanaba'a e'nopo̲e̲'nayo nog huanaba'taj huabokerekere
ettone'eretaj huaboa'da o'mabitbitpo kenpa'ti huaboa'da huakka' o'bapudhua'po
huakka' o'mai'onhua'po kenpa'ti konig sine' o'siborudhua'po 46 Kenda huanaba' huamato̲e̲'eria e'ka'te kenoka' ken huanaba' e̲kpo̲e̲' nige̲hue' e̲e̲'te kenpa'ti kenme'noete
o'tiakapo nopo̲e̲hue'da e̲e̲'te huairi o'tiakapo. Ken huanaba' huamato̲e̲'eritaj castiga
diga̲'da o̲gka'apo kenpa'ti oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eriere kenpa'da o'maenapo.

47 Huanaba' ke'nen huairi o'paknig en'nopo̲e̲a̲da kahue' o̲'nepo dakhue'en o̲gka'
kenpa'ti huairi e'tiakapote e̲kpo̲e̲' nige̲hue' o̲'nenok kenomeyen huairia huakka'da
castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijmanika'nig e'nopo̲e̲a̲da nigpe̲e̲hue'
o̲'nepo kenpa'ti do e'tiakapote e̲kpo̲e̲' nige̲hue' mene'apetnigtaj Diosa castiga diga̲'da
ya'magka'apet. 48 Nog huanaba'a kenda huairi o'paknig nopo̲e̲hue' o̲'nepo kenda
huairi pakhue'tada o̲gka'nok huairia sue'da castiga o'magka'apo. Dakhuea' o̲gka'nok
sue'da castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijpaki nopo̲e̲hue'ada kenda pakhue'
i̲jje̲ynig e̲gka'nayo Diosa sue'da castiga o'magka'apo. Diosapi' huairiapi' aratbuttaj

huakka' katepi' e'bayoknayo daka' nigpe̲ika'dik ka'ne' Diosa 'urua'da e'nopo̲e̲a̲'nayo daka' nigpe̲ika'dik o̲'neapo. Diosa huakka' e'tihuapoknayo nogomeytakon huakka'da tihuapokdik o̲'neapo. —Ken konig Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesústaj sue'ada o'noknopo̲e̲apo nogomeya̲ sue'ada oknopo̲e̲hue' o̲'neapopo huaknopo̲e̲'eritaj on'bahuadiayapo.
(Mt. 10.34-36)

49 —In huadariyo aratbut abakpoespakaya'po ijtiakuy. Aratbut on'poespakpo konig ta'ak e'bakpak o̲'e̲. Ken ta'ak a'bakpakaya'po ijtiakuy. Ken oyda e'bakpakte ijjeretpaki. 50 Konig bautiza e̲gka'te o̲'e̲ konigti pai'da nopo̲e̲'dik i̲jje̲a̲poy. Pai'da ijnopo'e̲a̲popo ijme'pukey. 51 Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po o'tiakuy opudomey nama'da mo'nopo̲e̲ne. Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po Diosya' tiakhue' i̲jje̲'uy. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakaya'po Diosya' ijtiakuy. 52 Huaboa'da nogjakyotida huabet nog huabettaj dakhuea' on'bahua'pakapo. Cinco o̲'nepo tresa dostaj dakhuea' on'bahua'pakapo kenpa'ti dosa trestaj huadak hua'a on'batia'pakapo. 53 Sue'da do'taj on'pakapo nogomeya̲nayo do'taj pakhue' o̲'nepo konige̲po oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria dakhuea' on'bahua'pakapo. Huaoapi' do'taj oknopo̲e̲hue'da me'e̲po huasi'potaj huaknopo̲e̲'eritaj ya'huadiayapet. Mune'yo̲ huaknopo̲e̲'eritaj hua̲ye̲a̲ huadiaydik ya̲'e̲a̲pet. Huakabua huasu'taj huadiaydik ya̲'e̲a̲pet. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Kurudtaj on'tiahuaypo huame'noe huadak o̲'e̲a̲popi' dakhue'me'noe o̲'e̲a̲popi' aratbuta on'nopo̲e̲'ika'.
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 —Opudomey indariyo mo'e̲po kurudyo̲ e̲'si̲hui̲' sika e'bia'te niokpo yakudyon bo'tiahuaypo "Ohui'apo," boa'ika'nig a'ti o'hui'apo. 55 Kenpa'ti indariyo mo'e̲po toyed e'bapoknayo "juknanada o̲'e̲a̲po," boa'ika'nig i̲da juknanada o̲'e̲a̲po. 56 Opudomey nama'da huanopo̲e̲'eri mo'e̲ne. Kurud bo'tiahuaypo o'hui'apo kenpa'ti juknanada o'ta'teapo e'nopoika'ada i̲nok do'tanayo Diosen Cristo o̲'e̲ oknopo̲e̲hue' o̲'nene. —Jesúsa o'mana'po.

Nog aratbuta gobierno huairitaj e'tohua'nayo i̲da yan'noeya̲'.
(Mt. 5.25-26)

57 —Kenda huadak e'ka' o̲'e̲. Kenyo'da 'uruda o̲'e̲. Opudomeya̲ onda nopo̲e̲'dik mo'e̲ne. 58 "O̲'na dakhuea' ika'ne," noga̲ ena'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'depo e'tohua'te kentaj yanoeya̲'. E'madehue'nayo huakupepi' yayokti'. Noeyahue'pi' yokhue'pi' e̲e̲'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi sorotatataj bo'yokapone. Sorotataa huabakuda̲' jakyo bo'kuda̲'apone. 59 Ke̲yo̲da ijhue'da o̲ro̲khue'dik i̲'e̲a̲pone. Aya'da dehue'te i'yokde'po o̲ro̲kdik i̲'e̲a̲pone. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Aya'da dakhuea' o̲gka'depo nopo'korea'dik ya̲'nepo onte'ti Diostaj nigpe̲ika'dik yane'. Jesúsa o'mana'uyate.

1 Kenoka' sue'ada Jesústaj o'nonbatia'pakpo. Sue'da huabokerek Galilea huadaribayo hua̲e̲'eri Diostaj oveja 'uhua on'nigbatiaraka'depo Pilato gobierno huairien soratataa Galileayo hua̲e̲'eri huabokerektaj on'batiaraka'po 'uhua mimi huabokereken mimiere jontayo' o'mimihua'uyate. Jesústaj o'nonbatia'pak'uyate.

2-3 —Kenomey huabokerek Galileayo hua̲e̲'eria dakhuea'da o̲gkika'po on'mabuey'uy. Nogomeynayo sue'da dakhuea' huaka'eri o̲'nepo mabueyhue' o̲'ne. Kenpa' nopo̲e̲hue' yane', ijjay. Opudomey aya'da nopo'koreahue' e̲e̲'nayo kenpa'ti mo'mabueyapone. 4-5 Kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo huabid jaktone' o̲'hue̲kpo o'manbetuyate. Dieciocho huabokerektaj o'manbetuyate. Kenomey huabokereka on'mabuey'uyate

dakhuea'da huaka'eri o̲'nepo konige̲po on'mabuey'uyate. Nogomey Jerusalén hua̲e̲'eri sue'da dakhuea' huaka'eri o̲'nepo bueyhue' o̲'ne'uyate. Kenpa' nopo̲e̲hue' yane', ijjay. Opudomey nopo'koreahue' e̲e̲'nayo kenpa'ti aya'da mo'mabueyapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Higuera hue̲ymey dapakhue'da o̲'e̲. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

6 Jesúsa ken konig o̲'e̲ o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Nogtida huabokereka ta'ba o'to̲e̲po menpa'ti higuera huada yanhuadmet o'nopo̲e̲po ta'bayo o'hua'po huadataj o'tiahuaynig'a onhuadhue' o̲'e̲nok 7 ta'ba huato̲e̲'eritaj,

"E̲ya̲' bapa' huabayok in ta'bayo ijtiakdeme'nig'a higuera hue̲ymey huada onhuadhue' o̲'e̲me'. Yata'teg. In sorok huadak o̲'e̲nig'a nama'da o'kerek." Ta'ba huato̲e̲'eritaj ona'uyate. 8 "In huabayoknayo ta'teghue' i̲jje̲a̲poy, hue̲ymeyta'po ijtoruapoy kenpa'ti 'uhua ovejadohua'a ijta'potibukapoy. 9 Nog manhua'ata' ya'dapakapetpi'. Dapakhue' e̲e̲'nayo ijta'tegapoy." Ta'ba huato̲e̲'eria ona'uyate. —Ken konig Israel oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri o̲'ne Jesúsa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

Kenme'noe okmapi̲e̲'ahuaddikte ettone' dakhue' e̲'i̲ka'te Jesúsa o'yarea'uyate.

10 Nogok okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete judío aratbut baahue'dik e̲'nika'te judióen hua̲i̲take' jakya' Jesúsa o'manmadika'po. 11 Ke̲yo̲ hua̲i̲take' jakyo ettone' o̲'e̲po dakhue'da o̲'eonhuahuika'uyate. Dieciocho huabayok dakhue'da o̲'eonhuahuika'uyate. Dakhuea' toto'a ken ettone'taj o̲gka'nok sodoa' o'boika'po butuka' bohue'dik o̲'i̲ka'uyate. 12 Jesúsa o'tiahuaydepo

—I'yaredene, ettone'. —Jesúsa ona'uyate.

13 Ken Jesúsa o'tibata'tenok i̲da ken ettone' butuka'da o'bodpo huaboa'da "Dios 'urunanada o̲'e̲," kenpa'ti "dakiti Dios" oa'uyate. 14 Hua̲i̲take' jak huairianayo o'huadiay'uyate. Judíoen okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete Jesúsa o'yarea'denok o'huadiaypo,

—Seis huame'noe baa'dik mo'e̲ne. Ken seis huame'noe e'yarea'ta' e'paknayo yan'tiakti'. Judíoen okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete be'yare'po tiakhue' yanika'. —Hua̲i̲take' jak huairia o'mana'uyate.

15 —Nama'da huanopo̲e̲'eri mo'e̲ne. Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete opudomey aya'da opudomeyen vacatapi' burrotapi' hue̲'e̲y kan'maye̲'po bo'tikujpo hue̲'e̲yte bo'tohua'ika'ne. 16 In ettone' Abrahamen adhuea' huayayo e̲e̲'tada toto' huairia dakhuea' o̲gkadhuahuika'nok ettone' dakhue'da o̲'eonhuahuaika'po dieciocho huabayok dakhue'da o̲'eonhuahuika'uyate. Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete e'yarea' huadak o̲'e̲. Dapi' huadakda o̲'e̲ yan'nopo̲e̲'. —Jesús Huairia judióen hua̲i̲take' jak huairitaj ona'uyate.

17 Jesúsa kenda enade'te kenomey Jesústaj on'huadiayika'nig'a on'mabira'uyate. Nogomeynayo aya'ada Jesústaj durugda o̲'nepo, kenda 'urua'da Jesúsa o'kika' on'tiahuaydepo kentaj durugda o̲'nuyate.

Mostazakidtaj ken konig o̲'e̲ o'man'batia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopo̲e̲a̲ponigtaj on'nigpe̲e̲a̲ponigtaj ken konig o̲'e̲a̲po ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. 19 Konig huabokereka suigkidda mostaza huakid o'tuk. Kenkida o'kerekdepo nogok huaboro'da o̲'e̲depo hua'opite huakka' bakoya o'pakka'. Konigti huakkuru Dios Huairien huaknopo̲e̲'eri sue'da o̲'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopo̲e̲po on'nigpeonhuahuika'po huakka'nada huaknopo̲e̲'eri o̲'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Pan e'bia'o̲g'a ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 13.33)

20 —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopo̲e̲a̲ponigtaj on'nigpe̲e̲a̲ponigtaj ken konig o̲'e̲a̲po ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. 21 Konig sigda pan e'bia'o̲g'a ettone'a̲ huakka' harinao̲gyo̲ o'tokbuk. Harinao̲gyo̲ e'bia'o̲g' o'tokbukdepo daka' o̲gkuayaga̲'. Huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. E'bia'o̲g'a o'bia'po konig Dios Huairien huadak hua'a on'manmadika'nok huakka'ada nogya̲' nogya̲' huabada o'noknopo̲e̲a̲po. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o̲'e̲.
(Mt. 7.13-14, 21-23)

22 Jerusalénnyon Jesúsa o'hua'udhua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'pokandepo o'manmadika'uyate.

23 —¿Menpa' Diosa sue'tada ya'manopo'yarea'apo? —Nogtiada Jesústaj ona'nok,

24 —Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o̲'e̲nok huakka' yan'pakpo yan'kud. Huakka'ada e̲gkudta' on'pakpo onhuahua'nig'a kudhue'dik o̲'neapo Diosenbayo a'kudya'po konig o̲'e̲ ijmanbatia'pakapoy. 25 Jak huato̲e̲'eri huairi nogok e'mabode'te akbogpe jokhuikdepo opudomey dakhuea' huakka'eri jak kurute mo'e̲po "Mo'nigokhuike', Huairi." Mona'aponig'a. "Opudomey meyo̲ hua̲e̲'eri mo'e̲t. O̲ki̲e̲hue'ya o̲'nene." Huairia o'mana'apo. 26 "Onere o'bape'ikay kenpa'ti onere o'may'ikay kenpa'ti oro'omeyen jak kuruta' onmadika'onhuahua'uyne." Opudomeya̲ huaboa'da mona'apone. 27 "Opudomey meyo̲ hua̲e̲'eri mo'e̲t o'nona'dene. Do'taj me'nokhua'. Dakhuea' huaka'eri mo'e̲ne." Huairia mona'apone. Kenda konigti Diosa mona'apone. 28 Ke̲yon dakhuea' huaka'eria bokbahua'depo pai'da mo'manopo'e̲a̲pet. Kenpa'da Diosyo huahue'dik mo'e̲a̲popo. Abraham Isaacere Jacobere Diosen huamanbatia'pakeriere Dios Huairiere adyo̲da e̲e̲'ne'te mo'batiahuaydepo. Diga̲'da mo'bahuikonhuahuika'apo. Pai'da mo'nopo'e̲po bo'idokboke'apo. 29 Kenpa'ti aratbut Dios Huairitaj on'batiakapo. Niokpo e'o̲ro̲kyen on'tiakapo. Niokpo e'huakudyen on'tiakapo. Toya' kenpa'ti kutaya' on'tiakapo. Nogya̲' nogya̲' Dios huairitaj on'huatiakapo. Dios Huairiere konig ke'nensi'po on'bape'ika'apo. 30 Huakka'ada oy konig Diosen aratbut ehue'da o̲'ne. Judío aratbut ehue'da o̲'ne. Nogok Diosa o'matinepahuinok Diosere o̲'neapo. Nogomey judío aratbutpi' oy Diosen aratbut o̲'e̲y on'nopo̲e̲nig'a nogok Dostaj oknopo̲e̲hue' o̲'neaponok Diosa matinepahuihue' o'maeapo. Diosere ehue'da o̲'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalén huaa̲e̲'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.
(Mt. 23.37-39)

31 Kenoka' sue'da fariseo aratbut o'nokye̲po,

—I̲ya̲' yabakhua'. Herodes gobierno huairia ontaj e'arakta' o'pak. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

32 —Yanhuati'. "E̲ya̲', oy eme'tekon sue'da huame'noe toto'taj ijmaenapoy kenpa'ti ijbayarea'apoy dakhue'taj ijbayarea'apoy. Eme'te kenta' aya'da ijkuhuitapoy, oa'," Herodestaj ya̲'nona'. Herodes nama'da huaa'eri konig engañaa huaa'eri o̲'e̲. Fariseomey-taj o'mana'po. 33 Ken oy eme'te adme'ta' nog adme'ta' nog adme'ta' Jerusalényo̲ hua'dik i̲jje̲y. Jerusalénya̲yo̲' Diosen huamanbatia'pakeri bueydik o̲'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

34 —Jerusalényo̲ hua̲e̲'eritaj o'nona'ne. Diosen huamanbatia'pakeritaj mo'mabatiarakika'uyate. Kenpa'ti Diosa o'mata'mona'uyatenigtaj, kenomeytaj huida̲ mo'bapa'ea'po mo'mabatiarakika'uyate. Konig huatahuaj hua̲ye̲a̲ huasi'potaj okajpea o'batioka'ika' konigti opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a, nogok nogok a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a opudomeynayo pakhue'da mo'e̲'uyne. 35 Opudomeyen jakya' Diosa o'bakhua'de. Opudomeytaj tiokahue'

mo'ẹ̲ạpone. Tihuapokhue' mo'ẹ̲ạpone. Kenpa'ti nopo'yareahue' mo'ẹ̲ạpone yan'nopọ̲ẹ̲'. Nogok do'taj tiahuayhue' o̲'neonhuahuika'apone. "Dios Huairia in huabokerektaj o'ta'mona'uyate. Huadakda o̲'ẹ̲." Nogoknanada mona'deapone kenda onte'ti do'taj bo'tiahuayapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Huabokereka dakhue'da o̲'ẹ̲po, huabopij hua'opiere ke'poda o'iyokuyate. Jesúsa o'yarea'uyate.

1 Nogok okmapi̲ẹ̲'ahuaddik huame'noete a'bapeya'po Jesús o'hua'uyate. Fariseo huairien jakyo o'hua'po, nog fariseo huairi o̲'nepo menpa' Jesús okmapi̲ẹ̲'ahuaddik huame'noete ya'yareapetpi' on'nopọ̲ẹ̲po Jesústaj daka' on'tiahuay'uyate. 2 Jesús huakkuruyon huabokerektaj okpọ̲ẹ̲po dakhue'da o̲'ẹ̲po huabopij hua'opiere diga̲'da o'iyokuyate.

3 —¿Okmapi̲ẹ̲'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya̲'ẹ̲? ¿Menpa' yareahue'dikpi' ya̲'ẹ̲? —Jesúsa o'mana'po, Moisésenba' huamanmadika'eritaj kenpa'ti fariseotaj o'mana'nok. 4 Huamanmadika'eri fariseoere a'tokhue'da o̲'nenok Jesúsa dakhue'taj o'yareadpo o'ta'mona'uyate. 5 Onte'ti fariseomeytaj,

—Opudomey o̲'nen burropi' vacapi' hue̲'ẹ̲y huabid sorokkogyọ̲ okmapi̲ẹ̲'ahuaddik huame'noete ẹ̲ẹ̲'pi' e'takotnayo dapita' i̲da sorokkogyọ̲ bo'totokatu'ika'. Opudomey kenda daka' mo'nopọ̲ẹ̲. —Jesúsa o'mana'uyate. 6 Kenda Jesúsa eade'te buttida o̲'ẹ̲ on'nopọ̲ẹ̲po nogda a'tokhue' o̲'nepo sohuata'da o'noke̲'uyate.

E'to̲ẹpak fiesta menata huahuad ya'huad Jesúsa o'manmadika'uyate.

7 Ken fiestayo on'batiakpo kutopate on'bahuadpo kente huairi on'huadika' ken huahuadtaj on'ukpo on'huaduyate. Jesúsa kenda o'tiahuaydepo o'manmadika'po:

8 —E'to̲ẹpak fiestate yatiakti' enade'te on'hua'depo huairi o̲'ẹ̲ aratbuta me'noknopọ̲ẹ̲'po kente huaboro' huairi on'huadika' kente huadhue' yanika'. Huairien huahuadte e'huadnayo nogda huakhuairi o'tiakatoapopi'. 9 Fiesta huaka'eria ontaj behuatiakaponepi'. "Yakbo' in huabokerek kente o'huadapo," mena'apetpi'. Ken nogyon kente huanaba' on'huadika'nig kente huaddik i̲'ẹ̲a̲po. I'bira'epo nogtekon i'huadapone. 10 E'to̲ẹpak fiestayo yanhua'po kente huiri ehue'a on'huadika' kente yanhuadatoti'. Kente e'huadte fiesta huaka'eria o'tiakdepo, "Nogyon kente huairi on'huadika'nig kente yahuad, huadi'." Ontaj ona'dik mo'ẹ̲a̲pet. Kenoka' huadakda i̲'ẹpo konig huairi i̲'ẹ̲ aya'ada kutopate on'huadpo on'nopọ̲ẹ̲a̲po. 11 "Huairi i̲jje̲y," aratbut huata'da nama'da e'tinopọ̲ẹ̲'nayo "Huairi ehue' i̲'ẹ̲," Diosa o'batia'pakapo. "Huairi ehue' i̲jje̲y." Aratbuta huata'da e'tinopọ̲ẹ̲'nayo "huairi i̲'ẹ̲." Diosa o'batia'pakapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

12 "E'to̲ẹpak fiestate yatiakti' Jesús." Fariseoa oname'nigtaj kentaj Jesúsa ona'po,

—Nogok onte'ti fiesta i'ka'po huakka' aypo i'manhuada̲'po, huadi'taj, huama'buytaj, huaojtaj, hua̲ye̲taj, huairitaj "Yan'tiakti', aypo doere mon'bape'." Kenomeytaj manahue' ya̲i̲ka'. Kenomeytaj e'tobape'nayo onte'ti kenomeyere i'bape'apetpi' kenpa'ti dehuehue' mo'ẹ̲a̲pone. 13 Fiesta eka'nayo huakka' aypo e'manhuada̲'nayo "Yan'tiakti' doere aypo mon'bape'." Pai'da hua̲ẹ̲'eritaj, dakhue'so̲'taj, huakkettaj, ekpobigtaj yamana'ika'. 14 Kenda e'mana'ika'nayo durugda i̲'ẹ̲a̲ponok kenomeya̲ kenpa'ti ontaj tobapehue'dik mo'ẹ̲a̲pone Diostaj daka' huanigpe̲i̲ka'eri kurudyọ̲ Diosyo en'huade'te Diosa huadakda mo'nigka'apone. —Jesúsa ona'uyate.

"Doere mon'bape' yan'tiak." Dios Huairia huakka'tada o'mana'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

15 Nogtida huabokereka kutopate o'tohuadpo Jesústaj kenda o'pẹ̲ẹ̲depo Jesústaj

—In huadariyo Dios Huairiere Diosen aratbutere durugteda on'bape'apo. —Kenbokereka Jesústaj ona'uyate.
16 Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
—Huairia a'ti huakka'tada aypo kan'manigmanhuadje̲'po o'mana'apo. Huanaba'taj o'mata'mona'po, "Huairia be'tobape'po a'ti aypote yan'tiakti'." Yan'mana'. Huakka'tada yan'manati'. 17 Ken aypo e'mahue̲yde'te, onte'ti huanaba'taj o'mata'mona'po, kenomey-taj 'ikken mo'maname'te "Oyda yan'tiak. Aypo o'mahue̲yde yan'tiak." Yan'manati'. 18 Kenda e'pe̲e̲deada "Aypote huahue'dik i̲jje̲y." Aya'ada huaboa'da konigti on'mana'po, "Ta'ba huakupete ekkai'me'tenok tiahuayatudik i̲jje̲y. Konige̲po aypote huahue'dik i̲jje̲y. Huairia do'taj huadiayhue' ke̲'e̲'." Huakkuruda huanaba'taj ona'uyate. 19 Noga̲ "Diez toros konig 'uhua vaca konig tronco huatotokeri huakupete ijbae'dey. Menpa'ti huadakda totokdik ya̲'e̲ta'po tiahuaydik i̲jje̲y. Aypote huahue'dik i̲jje̲y. Huairia do'taj huadiayhue' ke̲'e̲'." Noga̲ huanaba'taj ona'uyate. 20 Noga̲ "Ijto̲e̲pakdey. Konige̲po aypote huahue'dik i̲jje̲y." Noga̲kon ona'uyate. 21 Huanaba' huairitaj on'kumejdepo kenda aratbuta on'mana'denig huairitaj o'nona'to'uyate. Kenoka' huairi o'diayonpo, "Huakka' jak kurute yanhuati'. Aya' jak kurute yanhua'eti'. I̲yo̲ pai'da hua̲e̲'eritaj yan'batotiakti'. Dakhue' hua̲so̲' hua̲e̲'eritaj yan'batotiakti'. Huakkettaj yan'batotiakti'. Kenpa'ti huakpobigtaj yan'batotiakti'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. 22 Nogok huanaba' onte'ti on'tiakdepo, "Konig o̲'na oname'nig konigti o'kay, huairi, huakked huahuad o̲'e̲nok nogda tiakdik o̲'ne." Huanaba'a o'nona'nok 23 "Nogyon nogyon dagtepi' hua̲hue̲tepi' meyo̲pi' aratbut e̲'ne'te, huairien aypote yan'tiakti' i̲ghua'da yan'manati'. Huakka'da do'hued jakyo e̲'ta̲e̲ta' ijpaki. 24 Konige̲po aya'da huakkurueritaj yan'tiak, doere yan'bape' ijmana'nig'a aya'ada do'ere huakka' aypo bapehue' o̲'neapo." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. —Ken konig Dios Huairia o'ka'apo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Cristotaj e'nigpe̲ika'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik i̲jje̲y nopo̲e̲'dik ya̲'ne.

25 Jesústaj huakka'ada aratbut on'tahua'enok o'batikorudpo, o'mana'po:
26 —Be'api' do'taj e'nigpe̲ika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di' e̲'dik me'nika'. Huaojtapi' hua̲ye̲tapi' hua̲to̲e̲'tapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huidpotapi' huata'dapi' sue'da di' yanika'. Do'tanayo huakka'da di' e̲'dik yanika'. Beapi' do'taj huakka'da di' ehue' e̲e̲'nayo do'taj nigpe̲ikahue'dik mo'e̲a̲pone. Do'hued huanigpe̲ika'eri ehue'dik mo'e̲a̲pone. 27 Konig hue̲ypa cruzte pai'da on'nopo'e̲po konigti do'taj a'nigpe̲ikaya'po pai'da e'nopo'e̲ta' pakhue' e̲e̲'nayo do'hued huanigpe̲ika'eri ehue'dik mo'e̲a̲pone. Kenpa'de hua̲'enda e'paknayo do'hued huanigpe̲ika'eri ehue'dik mo'e̲a̲pone. 28 Menpuru do'huedda katepi' ijeretpakika'nig Jesústaj a'nigpe̲ikaya'po onte'ti do'huedda eretpakhue' i̲jje̲a̲po, kenpa' huakkuruda daka' yan'nopo̲e̲po. Kenpa'da hua̲'enda e'paknayo do'hued huanigpe̲ika'eri ehue'dik mo'e̲a̲pone. Do'hued huanigpe̲ika'eri e̲e̲'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik i̲jje̲ daka' yan'nopo̲e̲po. Pai'da ijnopo'e̲a̲petpi', nogpi' aya' ijmato̲e̲nig pai'da hua̲e̲'eritaj bayokdik i̲jje̲a̲petpi', kenpa' huakkuruda daka' yan'nopo̲e̲po. Konig huabokerekpi' huaboro' jak e'ka'ta' o'pakpo huakkuruda menigte e̲'dik ya̲'e̲t daka' o'nopo̲e̲po. Sue'da e'to̲e̲'nayo jak huaboa'da kahue' o̲'e̲a̲po. 29 Daka' nopo̲e̲hueda̲da eka'nayo jak 'iddu o'ka'denig'a siro jaktaj huakupebayo' o̲'e̲po dakeahue'dik o̲'e̲nok aya'ada kentaj on'tierikapo. 30 "Ken huabokereka huaboro' jak e'ka'ta' o'paknig'a jak dakeahued huakupe o'dakea'po jaknayo dakeahue'dik o̲'e̲a̲po." Huayahuaya kenda on'mana'po on'tierikapo. 31 Konigti gobierno huairipi' diez mil sorotataj o'mato̲e̲po nog gobierno huairipi' ke'nen taka' veinte mil sorotataj o'mato̲e̲po on'tiak. Tiakhueda̲ded gobierno huairi diez mil sorotataj o'mato̲e̲po daka' nopounhua'dik o̲'e̲a̲po. "Do'hued diez mil sorotataj menpa' gana ka'dik ya̲'net." Nopo̲e̲'dik o̲'e̲a̲po. 32 Gana kahue'dik o̲'neapo. E'nopo̲e̲'nayo sue'da huabokerektaj taka' huairitaj o'mata'mona'apo. "E'manoeya'ta' o'paki." Taka'

huairitaj yą'nona'. O'mana'apo. 33 Ken konig, "Jesústaj a'nigpęikaya'po Dios Huairia
e'paknayo do'huedda eretpakhue' ijjępo aya'da ijmatǫęnig kenpa'da ijmaenapoy."
Kenpa' nopǫęhue' ęę'nayo do'hued huanigpęika'eri ehue'dik mo'ęąpone.

Sal konig Cristoen huanigpęika'eri ǫ'ne. Sal pai' ehue' ęę'nayo kenpa'da en'dik ǫ'ę.
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

34 Sal huadakda ǫ'ępo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpęika'eri konig sal
huadakda ǫ'nepo aratbuttehuapa' huadakda ǫ'ne. Sal huadak ehue' ęę'nayo onte'ti
huadak kahue'dik ǫ'ęąpo. 35 Sal huadak ehue' ęę'nayo huadaritehuapa' huadak
ehue'dik ǫ'ęąpo. Paichi kahue'dik ǫ'ęąpo. Kenpa'da en'dik ǫ'ę. Daka' men'pęę'. Daka'
me'noknopoenka'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

15

Oveja e'titikon ken konig ǫ'ę Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 18.10-14)

1 Jesústaj a'pęęya'po aya'ada gobierino huakupe huabae'eri dakhuea' huaka'eriere
Jesústaj on'huahua'po. Ken gobierno huakupe huabae'eri engañа huaka'eri ǫ'nika'po
dakhuea' huaka'eriere Jesústaj on'huahua'uyate.

2 —Dakhuea' huaka'eritaj o'bae'. In huabokereka dakhuea' huaka'eritaj o'baepo
o'batobape'. —Fariseo huąę'eri Moisésenba' huamanmadika'erierea Jesústaj dakhuea'
on'huaa'uyate.

3 Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

4 —Cien oveja on e'tǫę'nayo nogtida e'titikonnayo nogomey noventa y nueve
mirębate oveja en'mae'te i'bakhua'apo ken nogtida ovejataj i'ukapo. E'huahuayta'da
i'pakpo i'ukpo. 5 I'huahuaydepo i'kume'pepo durugda i'ęąpone. Jakyo i'hua'po.
6 Jakyo i'tiakdepo aya'tada huadi'taj i'bakupopaka'po, "Do'hued oveja o'titikonme'tenig
ken ijhuahuaydey. Konigępo doere mo'durugpak," ǫ'na i'mana'apone. 7 Konigti
nogtida dakhuea' huaka'eri Diostaj o'nopo'korea'depo onte'ti Diostaj ijnigpęęąpoy
o'nopǫędepo kurudyǫ durugnanada ǫ'neapo. Nogomey noventa y nuevepi' sue'da
huadak ǫ'nepo Diostaj nopo'koreahue'dik ǫ'ęy on'nopǫęnok kenomeytaj kuruderia
durugda matǫęhue' ǫ'neapo. Ijjay. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Ettone'en huakupe e'titikon konig ǫ'ę, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

8 —Bepi' ettone' diez oro huakupe ę'tąęąda nogtida e'titikonnayo huakjey
o'bakpakapo kenpa'ti o'ukpo jonberokeapo, jakyo jonberokeapo, jakyo daka'
o'ukonhua'po e'huahuayta'da o'pakpo o'ukonhua'apo. 9 Ken huakupe o'huahuaydepo
ettone' huadi'taj kenpa'ti nogomey meyǫhue'da jakyo huąę'eritaj o'bakupopakapo,
"Ken huakupe be'tatitikonme'nig ijhuahuaydey doere mo'durugpak." Ettone'ą
o'mana'apo. 10 Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri e'nopo'korea'nayo kurudyǫ Diosere
Diosen huata'moneri durugnada ǫ'neapo, ijjay. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.

Huabokerekensi'poa nama'da o'kadhuahua'depo o'nopo'korea'uyate. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

11 —A'nenda huabokerek ǫ'ųyate. Botsi'poa' huabokerek huasi'po o'tǫępo,
12 huasuedą huaojtaj, "Konig huaoj e'bueyte huasi'potaj on'bayokika' oyda ijpaknok
ǫ'na bueyhuedąded katepi' huakupepi' beyok, pag." Huasuedą huaojtaj ona'uyate.
Ken huaoj ke'nen botta'si'potaj ke'nen o'tamae'uy o'bayoke'. Huakka'da o'tamaenok
o'bayoke'uyate. 13 Sue'da huame'noe e'pokde'te huasuedą huasi'poa aya'da
huaboa'da huaojen o'tǫędepo nog huadaribayo bidteda o'hua'uyate. Kęyą' dakhuea'
o'kadhuahua'po aya'da ke'nen huakupe gasta o'ka'po dakhuea'da o'ka'po gasta
o'ka'uyate. 14 Kenoka' aya'da gasta o'ka'depo huakupebayo' ǫ'ędepo ken huadaribayo

hui'hue'da o'epo aypobayo' o'nenok ke'na huaboa'da o'kusitokpo. 15 Konigepo ken huadari huatoe'eritaj o'huahua'uyate. Ke'nen a'tabaaya'po o'huahua'uyate. Ken huadari huatoe'eria ke'nen huakyaritaj metamatoe'po o'ta'mona'uyate. 16 Ke'na diga'da o'kusitokpo huakyarien aypo e'paktada nog huakyari' huatoe'eria yokhue' o'nuyate. 17 Konigepo huaboa'da daka' o'nopoepo "Do'hued huaojen jakyo huakka'da huanaba' e'eada huakka'da aypo on'toepo aya' bapehue'dik o'nika'. Donayo iyo aypota' bueydik ijjeapoy. 18 Do'hued huaojenbayo ijkumejapoy. 'Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey kenpa'ti ontaj dakhuea'da ijka'mey. 19 Onte'ti huasi'poa' onahue' meeti'. O'nen huanaba' ee'ta' ijpaki, pag.' Ken do'hued huaojtaj anay'," o'nopoe'uyate. 20 Ken ke'nen huaojen jakyo huaboa'da ona'ti o'kume'uyate.

Ken jakyo iboteda ee'de'te kentaj ke'nen huaoa o'tiahuaydepo o'tinepahui'po huasi'potaj o'huaketpo di' o'epo o'dokopo kenpa'ti o'buyukuyate. 21 Huaojtaj "Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey. Ontakon dakhue'da ijka'mey. Onte'ti siona' onahue'dik meeti', pag." Huasi'poa ona'uyate. 22 Huanaba'taj "'Uruda huaot yan'totiakpo yanotta'. Kenpa'ti huabapiokot yanotta'. Hua'iotkon yanotta'. 23 Kenpa'ti ken huabo vaca sihuada e'huae' yan'totiakpo yan'arak. Fiesta mogka'. Huakka' aypo mon'bape'. 24 Do'hued huasi'poa konig ekbueyonig me'ika'nig'a oy onte'ti o'noe. A'nen o'titikon'uynig oy huaboa'da o'huahuaydey." Huaoa huanaba'taj o'mana'uynok huaboa'da fiesta ogka'de'uyate.

25 Kenoka' huatone'ma'buy ta'bayo o'epo o'baa'po jakyo o'tiakdepo música o'peepo kenpa'ti e'huak o'peepo'uyate. 26 Huaojen huanaba'taj "¿Katia'po yagka'?" ona'uyate. 27 "O'nen huama'buy o'tiakdenok kenpa'ti dakda okyeyaknok o'nen huaoj huabo vaca e'huae' sihuada huanaba'taj yaarak o'mana'." Huanaba'a ona'uyate. 28 Huatone'ma'buya o'diaypo "Jakyo kudhue' ijjeapoy." Oa'. Ke'nen huaoa o'huaorokonpo, "Yakud ijjay," ena'tada 29 "Huakka'da huabayok o'nen ijbaa'onhuahua'ika'nig'a, ontaj o'nigpeika'nig'a, fiesta do'hued huadi'taj kabatoke'po do'taj sigpi' yokhue' o'ika'ne. Cabrito konig 'uhua sue'pi' yokhue' o'ika'ne. 30 O'nensi'ponayo huakka'da o'nen huakupe o'bae'uynig potajtaj o'bayokuyate. Oy e'kumejde'te huabo vaca e'huae' sihuada i'nigarakdene." Huaojtaj ona'uyate. 31 "Onnayo doereda i'ika'ne, aya'da ijmatoenig o'nen kenpa'ti i'taene. 32 Oy durugpakdik o'ene kenpa'ti fiesta ka'dik o'ene konigepo o'nen huama'buy konig e'bueyda o'eme'nig'a oy onte'ti o'noe. Konig o'yoyahue'uyatenig'a oy o'huahuaydey, sion." Huaoa ona'uyate. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo ken konig e'nopo'korea'nayo dakhuea' huaka'eritaj Apag Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'ika'apo o'manmadika'uyate.

16

Huairien huatamatoe'eri nama'da o'ka'po konig huairien e'tamatie'ada nama'da o'bayokenok kenpa'da huairia o'en'uyate. Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

1 Huanigpeika'eritaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huairi o'uyate. Huakka'da o'tamaenok huatamatoe'eria o'tamatoepo, "O'nen huatamatoe'eri huabokerek o'nen i'tamaenig daka' tamatoehue'ada dakhuea' i'takika'ne." Aratbuta on'huaa'nok, 2 "Yatiak." Huatamatoe'eritaj ona'uyate. E'tiakde'te "Do'hued e'tamatoe'ada nama'da o'bayokika'. Nogomeya menona'ne. Onte'ti do'hued huatamatoe'eri ehue'da i'eapone. Aya'da e'bahuaya'ba' kenpa'ti aya'da e'bae'ba' menigtotiak." Huairia huatamatoe'eritaj ona'uyate. 3 "Oy huairia me'endene ke'nen huatamatoe'eri onte'ti ehue'da ijjeapoy. ¿Kate ijka'apet? Teyhue'da ijjepo ta'ba kahue'dik ijjey. Konig aratbuttaj huakupe beyok e'manika'ta' pakhue' ijjepo, ijbira'i." Kenda huairien huatamatoe'eria huanopoya'da o'nopoepo. 4 "Oyda kenda ijka'apoy ijnopoey. Nogok jak toehue' e'ede'te, huakupe toehue' e'ede'te, aypobayo' e'ede'te aratbuta

kenomeyen jakyo do'taj medeapetpi' kenda ijka'apoy ijnopo̱e̱y." Kenpa' huanopoya'da o'nopo̱e̱'uyate. 5 Kenomey do'hued huairitaj dehuea' e'nahue̱'taj kenomeytaj nogti nogtia' menigtotiak ona'nok. Huakkuru huatiakeritaj "¿Do'hued huairitaj meniga̱' dehuea' i̱'e̱?" Huakkuru dehuea' hua̱e̱'eritaj ona'uyate. 6 "Cien kajapotone'te huasihuaj dehuea' i̱jje̱y." Huakkuru huabokereka ona'nok "In o̱'nen dehuea' e̱'hua̱e̱'ba' i'te̱ne, i̱da yahuadpo yamadoya', cincuentayo'da yamadoya'. Ken onte'ti huairitaj cincuentayo'da dehuea' i̱'unapone." Huairien huatamato̱e̱'eria ona'uyate. 7 Noga̱kon e'tiakde'te "¿O̱'na meniga̱' dehuea' i̱'e̱?" Nogtaj ona'nok, "Cien huaboro' saco trigo dehuea' i̱jje̱y." Noga̱ ona'uyate. "In o̱'nen dehuea' e̱'hua̱e̱'ba' i'te̱ne, kente ochenta huaboro' sacoyo'da yamadoya'. Ken onte'ti huairitaj ochenta huaboro' sacoyo'da dehuea' i̱'unapone." Huairien huatamato̱e̱'eria ona'uyate. Kenda konigti nogtaj nogtaj dehuea' hua̱e̱'eritaj o'mana'uyate. Konige̱po nogok dehuea' hua̱e̱'eria huairien huatamato̱e̱'eritaj ya'deapetpi'. 8 Huairien huatamato̱e̱'eri ken konig o'ka'de huairi o'nokotdepo, "In dakhuea' huatamato̱e̱'eria dakhuea' be'taka' aratbuta kentaj nogok mentihuapoke'po daka' akaya' o'nopo̱e̱po. In huadariyo Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri aratbut nogtaj nogtaj 'urua'da akaya' on'nopo̱e̱po, nogok kenpa'ti mentihuapoke'po. Diostaj huaknopo̱e̱'erinayo sue'da 'urua'da akaya' on'nopo̱i̱ka', nogok sue'da mentihuapokedepo."

9 Konige̱po huakupepi' nog katepi' mo'to̱e̱po nama'da gasta ka'dik mo'i̱ka'pi'. Huata'da bo'pakpo Diostaj nigpe̱e̱hue'da mo'e̱po gasta ka'dik mo'i̱ka'pi'. Huata'da bo'eretpakpo nama'da bae'ika'dik mo'e̱pi'. Diostaj daka' yan'nigpe̱e̱po aratbuttaj yan'tihuapokikati', yan'bayokikati', pai'da hua̱e̱'eritaj yan'bayokikati', ijjay. Nogok opudomey e'bueyde'te katepi' huakupepi' to̱e̱hue' mo'e̱denok o̱'nen huadi'a Dioserea kurudya̱' mo'baedapone.

10 Nogen sue'da e'tamaetaj daka' e'tamati̱e̱'ika'nayo konigti nogenkon nogi̱tinada daka' mo'tamati̱e̱'ika'apo. Kenpa'ti nogen sue'da e'tamaetaj daka' mati̱e̱hue' e̱e̱'nayo konigti nogen nogi̱tinada daka' tamati̱e̱hue'dik mo'e̱a̱po. 11 Huakupe katepi' mo'to̱e̱po daka' yan'nopo̱e̱po yanikati'. Huakupe gana e'ka'ta' bo'pakpo engañ*a* ka'dikpi' mo'e̱ne. Diosa o'paknok huakupe mo'toi̱ka'ne. Huakupe daka' to̱e̱hue' e̱e̱'nayo pai'da aratbuttaj daka' bayokhue' e̱e̱'nayo Dios huadaknanada huaunhuahuika' yokhue'dik mo'e̱a̱pone. Kenpa'ti Diosa 'uruda huaknopo̱e̱' tihuapokhue'dik mo'e̱a̱pone. 12 Nogen daka' tamati̱e̱hue' e'i̱ka'nayo o̱'nenda huatamae' Diosapi' bayokhue' mo'e̱a̱pone.

13 Botta' huairi to̱e̱hue'dik mo'e̱ne. Diosyo'da Huairi o̱'e̱. Katepi' huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoya' to̱e̱'dik o̱'e̱. Kenpa'ti huakka' huakupe e̱'ta̱e̱'ta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoyoda to̱e̱'dik o̱'e̱. Dios Huairitayo'da nigpe̱e̱dik mo'e̱ne. Diostayo'da di' e̱'dik mo'e̱ne. Huakka'ta'da katepi' huakupepi' e'eretpaknayo Diostaj pakhue'dik mo'e̱ne. Diostaj e'paknayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'e̱ne. Diostaj e'nigpe̱e̱nayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'e̱ne. —Kenda Jesús*a* o'manmadika'uyate.

14 Fariseoa huakka'da huakupeta' on'deretpakika'po Jesús*taj* on'pe̱e̱depo Jesús*taj* on'tierikpo nama'da oa' on'huaa'uyate.

15 —Opudomey fariseo "Huadakda o̱'ne," nog aratbuttaj mo'manopo̱e̱a̱'ika'nig'a Diosanayo opudomeyennopo'taj dakhue' o̱'ne moknopo̱e̱ne. Be'api engañ*a* o̱gka'po "Huadakda o̱'ne," aratbuttaj e'manopo̱e̱a̱'ta' on'eretpakika'. Diosnayo kenda e'ka' dakhue'da o̱'e̱ o'nopo̱i̱ka'. —Jesús*a* o'mana'uyate.

*Moisés*enba*'taj kenpa'ti konig Dios Huairitaj o'noknopo̱e̱po on'nigpe̱i̱ka'apone Jesús*a* o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.*

16 —Juan Bautista tiakhued e̱e̱'te Moisésba'taj mo'nigpe̱i̱ka'uyate, kenpa'ti Juan Bautista tiakhued e̱e̱'te Diosen huamanbatia'pakerien beroba' monmadika'uyate. Juan Bautista e'tiakde'te huadak hua'a konig Dios Huairitaj yanoknopo̱e̱' yan'nigpe̱e̱' kenda

on'manbatia'pakonhuahua'po oy huakka'da on'eretpakpo Dios Huairitaj huaboa'da on'nigpe̲e̲depo.
17 Kurud huadariere i̲da batikhue'dik o̲'neapo konigti Moisésenba' kenpa'da o̲'i̲ka'apo. Dikenhue'dik o̲'e̲a̲po. Nogtipi' huadik dikenhue'dik o̲'e̲a̲po. —Jesúsa o'mana'uyate.

Hua̲to̲e̲'taj kenpa'da enhue' yane'. Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)
18 —Be'api' huabokerek hua̲to̲e̲ kenpa'da e̲'ennayo kenpa'ti nog ettone'taj e'to̲e̲paknayo huakkuru hua̲to̲e̲'taj dakhuea' o'ka'. Kenpa'ti konig e'bakdej o̲'e̲nok dakhuea' o'ka'. Kenpa' Diosa oa'. Nog huabokereken hua̲to̲e̲ e̲'enonde'te kentaj be'api' e'to̲e̲paknayo kenpa' dakhuea' o̲gka'. Kenpa' Diosa oa'. —Ken Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huabokerek huairitaj kenpa'ti pai'da Lázarotaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
19 —Huabokerek huairi o̲'u̲yate. Huakka'da o'mato̲e̲'uyate. 'Uruda yudtaj huakka'teda ekkai' o̲'ta̲e̲nok o'otika'po aya' huame'noe huakka'tada o'matobapepo konig fiesta o'kika'po 'urua'da o'bape'ika'uyate. 20 Nog huabokerek Lázaro pai'nanada o̲'i̲ka'po huasi'dak huabada o'basetika'po huairien akbogpete o'huadika'po sorokte o'huadika'uyate. 21 Huairia en'bape'te sue'da aypota'suj barakte en'bakotate ken aypota'suj pai'da Lázaro e'bape'ta' o'pakika'uyate. Kenpa'ti Lázarotaj kuhua on'huatiakpo huasi'dak e'settaj on'timinika'uyate. 22 Nogok Lázaro pai'da hua̲e̲'eri o'buey'uyate. Ken Diosen huata'moneria Lázarotaj on'tohua'po kente Abraham e̲'hua̲e̲'yo̲ on'tohua'uyate. Kente 'uruda o̲'i̲ka'. Huairikon e'bueyde'te on'kubarakka'uyate. 23 Ke̲yo̲ oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'erikudak nokire̲g e̲'nika'yo ken huairia pai'da o'nopo'e̲po kutayo bidteda Abrahamtaj o'tiahuaypo Lázarotaj Abrahameretaj o'batiahuay'uyate. 24 "Do'taj yatinepahui', pag Abraham. Do'te Lázarotaj menigta'mona'. Ke'na huaba'pikunote hue̲'e̲yyo̲ yaba'pisotpo do'hued huano'taj kano'pohue'po in ta'akyo pai'da ijnopo'e̲y." Kenpa' huairikudaka Abrahamtaj o'nokoypo ona'uyate. 25 "Okkahuehue' ya̲e̲', sion. On i'noepo huakka'nanada i'mato̲e̲'ika'uyate. Huadaknada i̲'i̲ka'uyate, Lázaronayo pai'nada o̲'i̲ka'uyate. Oy i̲yo̲ doere Lázaro huadakda o̲'e̲. Durugda o̲'i̲ka'. Onnayo pai'nada i'nopo'e̲ne. 26 Kenpa'ti i̲yo̲ konig kubog o̲'e̲. Mente huahue'dik o̲'e̲. I̲ya̲' opudomeytaj huahuahue'dik o̲'e̲y. Kenpa'ti i̲yo̲ oro'omeytaj huatiakhue'dik mo'e̲ne." Abraham huairikudaktaj ona'uyate. 27 "Ken do'hued huaojen jakyo Lázarotaj yata'mona'. 28 Do'hued cinco huama'buytaj yamana'tu' Lázarotaj yana'. Do'hued huama'buy i̲yo̲ tiakhue' ka'ne'po, i̲ya̲' pai'da on'nopo'e̲a̲po. Konig do nama'da ijkika'mey konigti kahue' ka'ne'po. Lázaroa kamane', pag Abraham." Huairia Abrahamtaj ona'uyate. 29 "O̲'nen huama'buy kenda Moisésa o'nigmadoya'uyate, Moisésenba' on'ba'to̲e̲ kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' on'ba'to̲e̲. Kan'nigpe̲e̲'." Abrahama ona'uyate. 30 "Ehue', Moisésenba'taj nigpe̲e̲hue' o̲'neapo, pag Abraham. Be'api' kubarakya' o'noyhuadpo e'huatiakato'nayo do'hued huama'buya yan'nopo'korea'apet." Huairia ona'uyate. 31 "Moisésenba'taj kenpa'ti huamanbatia'pakeriba'taj e'nigpe̲e̲ta' pakhue' e̲e̲'nayo be'api' kubarakya' e'huatiakato'nayo kentaj kenpa'ti nigpe̲e̲hue' o̲'neapo." Abrahama ona'uyate. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

17

Keyoj nama'da eka'nayo dakhuea'da o̲'unhuahuika'apo.
(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)
1 Jesúsa huanigpe̲i̲ka'eritaj,

—Katetapi' e'tiahuayapi' e'huirikapi' e'peę'api' konigepo aratbut kirigayo' dakhuea' e'ka'ta' o'bapaka'ika'. Ken o'na nogtaj dakhuea' e'batoka'nayo konigepo ontaj Diosa ke'poda castiga megka'apone. 2 Do'hued huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' i'pakpopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' o'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo a'ta'kotia'po odda yakoyo e'ennayo kenda sue'da castiga o'e. 3 Keyoj, opudomey, aya'da daka' yan'nopoepo yan'manika'.

Huaknopoe'eri huama'buyapi' ontaj dakhuea' egka'nayo "Dakhuea'da ogka'ne. Kenpa'da yabatik." O'nen huama'buytaj ighua'da yaboroay. E'nopo'korea'nayo o'nen huama'buytaj yakkahuea'. 4 Nogme'noetida ontaj dakhuea' egka'nayo konig sietea'pi' ontaj dakhuea' egka'nayo ontaj "Nama'da ontaj ogka'ne, ijnopo'koreay, onte'ti konigti kahue' o'eapone," sietea'pi' ena'nayo o'nen huama'buytaj sietea'a' yakkahuea'. Nogok nogok konigti o'nen huama'buya ena'nayo onte'ti yakkahuea'. —Ken Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'po o'mana'uyate.

Daka' eknopoe'nayo Huairi Jesúsa teyda 'urua'da o'ka'apo.

5 —Ontaj sue'da oro' oknopoey, nogiti ontaj huaknopoe' bo'tihuapok. —Huairi Jesústaj doce huamata'mona'eria o'nona'uyate.

6 —Mostaza huakid sigda o'e. Do'taj sue'da eknopoe'nayo mostazakid konig suigda eknopoe' o'e "In hueymey o'dikka' sicómoro yauru, e'pogyo yatohua'po yatuk." Suigda iknopoepo enapi' Diosa o'ka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diostaj huaknopoe'eri konig huairien huanaba' daka' nigpeika'dik o'ne.

7 —O'nen huanaba' ta'baya' o'baa'popi' campoduyte oveja o'tioka'popi' bisik jakyo e'tiakde'te "Yakud, yabape'." Ken konig onahue' mo'ika'ne. 8 "Menigmanhuada' do'taj kabape'po kenpa'ti koya' menigtotiak. Do e'bape'de'te a'ti yabapedti' kenpa'ti koya' yamayenti'." Ken konig mo'mana'ika'ne. 9 Huanaba' e'nigpeika'tada "dakiti" onahue' mo'ika'ne. 10 Konigti opudomey kenoka' aya'da Diosa o'mana'uyate boka'depo, "O'nen huanaba' o'ey, 'Huadaka'da boka'ne.' Kenpa'ti 'Dakiti' oro'taj onahue'dik o'ene. Kenyo'da ka'dik o'epo o'kay." Diostaj ya'nona'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Diez huabokerek en'si'dakpara'ta Jesúsa o'bayarea'uyate.

11 Jerusalénygo Jesús o'huae'onhuahua'po Samaria huadaribayo Galilea huadaribayo ondariyonyo' e'ne'te o'hua'epo. 12 Huakka' jakyo Jesús ekyede'te diez huabokerek e'si'dakpara'a sue'da bidteda on'nigbopo,

13 —Oro'omeytaj mo'tinepahui' Jesús Huairi. —'Utta'da Jesústaj o'nonokoy'uyate.

14 Jesúsa o'batiahuaydepo,

—Yanhuati'. Judío sacerdotetaj yanhuahuati'. Sacerdotea bo'tiahuaye'. —Jesúsa diez huabokerek e'si'dakpara'taj o'mana'uyate.

En'bahuade'te Diosa o'bayaread'uyate. 15 Kenoka' nogtiada ijyaredey huaboa'da o'nopoedepo o'kumejpo, "Diosa 'urua'da o'kika'. Huadaknanada o'e Dios. Dakiti Dios." 'Utta'da o'okoypo, 16 Jesústaj huikudate o'tihuadpo "Dakiti Jesús Huairi." Ona'uyate. Ke'na Samaria huadaribayo huaę'eri o'uyate.

17 —Dieztaj ijbayarea'nig, ¿Nog nueve meyon ya'ne? 18 In nogbayo huaę'eriyo'da "dakiti Dios" aa'ya'po o'kumej. Ka'tia'po nogda nueve kumejhue' ya'ne. —Jesúsa oa'uyate.

19 —Ya'upakpo yabodpo yahuati'. Do'taj oknopoenok konigepo o'yareaddene. —Jesúsa ona'uyate.

¿Dios Huairi o'tiakpo monig ya'eapo?
(Mt. 24.23-28, 36-41)

20 —¿Menoka' Dios Huairi yatiakapet? —Fariseo aratbuta Jesústaj o'nona'nok,

—Dios Huairitaj huadak hua'a moknopo̲ika'nig kenpa'ti mo'nigpe̲ika'nig tiahuayhue'dik mo'e̲ne. 21 Oy opudomey sue'ada Dios Huairitaj moknopo̲e̲denok e'nigpe̲e̲depi' "In o̲'e̲." "An o̲'e̲." Be'api' ahue'dik o̲'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

22 Ke'nen huanigpe̲ika'eritaj,

—Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne, nogok do'taj e'tiahuayta' bo'pakaponig'a. Nogtida huame'noeyo̲'dapi' do'taj e'tiahuayta' bo'pakaponig'a kenoka' do'taj tiahuayhue'dik o̲'neapone. Aratbutere ehue' i̲jje̲a̲poy. 23 'A̲yo̲ o̲'e̲.' 'Ke̲yo̲ o̲'e̲.' Yan'batia'pakapetnig'a. Kenomeytaj manpe̲e̲hue' yane'. Do'taj a'ukya'po huahue' yane'. 24 Nogok do e'tiakte aya' huadariya' nogdari nogdariya' do'taj bo'tiahuayapone. Konig o̲jbed o̲'i̲ka' kurudya̲' huabada jeyda o̲'e̲nok aya' huadariya' do'taj tiahuaydik o̲'neapo. 25 Huakkurunayo pai'da huakka' ijnopo'e̲a̲poy. Kenpa'ti huakka' aratbuta oy do'taj eknopo̲e̲'ta' pakhue' me'neapone. 26-27 Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne. Nogoka' do kurudya̲' e'tiakte aratbut on'bape'ika'apo vinopi' on'mamay'ika'apo kenpa'ti on'to̲e̲pakika'apo. Konige̲po do'taj e̲kpo̲e̲' nige̲hue' o̲'neapo. A'nennada Noékudak e̲e̲'te konigti o̲gkika'uyate. Diostaj pakhue'da o̲'nepo, on'bape'ika'po, on'mamay'ika'po, on'to̲e̲pakika'po. Noé huaboro' kusi'petone'yo en'bakudde'te aratbut kenda e̲gkika'te hue̲kurua o̲'hue̲pokdepo aya'da on'mabuey'uyate. 28 Konigti a'nennada Lotkudak e̲'hua̲e̲'oka' aratbut Diostaj pakhue' o̲'nepo on'bapika'po on'mamay'ika'po kenpa'ti huakupete on'bae'ika'po on'bahuaya'ika'po, kenpa'ti ta'bayo on'batuke'ika'po kenpa'ti jak o̲gkika'po. 29 Kenda aratbut o̲gkika'uynig'a Lot Sodoma huakka' jakya' en'mako̲ro̲kde'te Diosa castiga o'magka'po konig ta'akoniga̲ kurudya̲' e'hui'a aya'tada o'mahu̲ig'uyate. Kenpa'ti azufre konig huidjeyada kurudya̲' o'batikahuapo aya'tada o'barakuyate. 30 Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyate, do onte'ti kurudya̲' e'tiakte konigti aratbut o̲gkika'po, do'taj e̲kpo̲e̲' nige̲hue' o̲'nika'apo.

31 Katepi' e'mato̲e̲'ta' me'pukehue' yanikati'. Do kurudya̲' e'tiakte jakkurute opud e̲e̲'nayo katepi' jakyo e'tamae'nayo a'baetuya'po jakyo kudhue' yaneti'. Kenpa'ti do e'tiakte ta'bayo opud e̲e̲'nayo jakyo katepi' a'baetuya'po huahue' yane'. Konige̲po do'taj daka' e̲kpo̲e̲' nige̲'dik mo'e̲a̲ponok. 32 Loten hua̲to̲e̲'taj okkahuehue' yane'. Ettone'a̲ katepi' do'hued jakyo me'tamaene o'nopo̲e̲po ta̲'nia' o'mabo'udpo konige̲po kenteda o'buey'uyate. 33 Opudomey kenpa'da huata'da bo'pakpo doere kurudyo̲ onte'ti noeonhuahuikahue'dik mo'e̲a̲pone. Opudomey kenpa'da huata' pakhue' mo'i̲ka'po Diostaj e'nigpe̲e̲ta' huakka' bo'pakika'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

34 Ken nogok do e'tiakte sikyopi' botta' jo̲gkutopayoyo' en'tayte nogtiada do'taj e̲kpo̲e̲' o̲'nige̲nok Diosen huata'moneria o'tohua'apo. Nogtaj tohuahue' o̲'e̲a̲po. 35 Konigti botta' ettone' aros on'tugpo nogtatida Diosen huata'moneria o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o̲'e̲a̲po. 36 Konigti ta'bayo botta' huabokerek o̲'nepo. Diosen huata'moneria nogtatida o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o̲'e̲a̲po, ijjay. —Ken Jesúsa huanigpe̲ika'eritaj o'mana'uyate.

37 Huanigpe̲ika'eri kenda on'pe̲e̲depo,

—¿Kenda ia'nig meya̲' ya̲'e̲a̲pet? —Huanigpe̲ika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

—Kente e'bueyen hua̲so̲' o'huednok, kente huakka' matuk on'tiakapo. Ken konig e̲'ne'te dakhuea' huaka'eri'taj Diosen huata'mona'eriomeya̲ castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

18

Juez yamanoeya̲' huamana'eri o̲'e̲po yamanoeya̲' huamana'eritaj kenpa'ti 'ayhuataj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

1 Kirigaya̲o̲' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika'. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

2 —A'nenda huakka' jakyo juez yamanoeya' huamana'eri o'epo, Diostapi' me'pukhue' o'epo kenpa'ti aratbuttaj manpeehue'da o'ika'uyate. 3 Ken huakka' jakyo 'ayhuakon o'epo yamanoeya' huamana'erite o'huahua'ika'po, "Noga dakhuea' menogkame'ne mentihuapok, huairi." 'Ayhua ona'ika'po nogok nogok kirigayo' konigti ona'ika'uyate. 4 Keje' keje' yamanoeya' manahue' ijjeapoy nogok nogok yamanoeya' huamana'eria e'nopoe'ada nogok "Diostaj okme'pukhue' ijjey kenpa'ti aratbuttaj peehue' ijikay. 5 In 'ayhua kiriga'da be'huatiakika'nok kentaj ijtipeunapoy. Onpeunhue' ee'nayo do'taj kirigayo' be'huatiakika'nok do'hua huadiaydik ijjeapoy." Huanopoada o'tinopoe'uy. —Kenda kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika', Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate:

6 Onte'ti Jesús Huairia o'mana'po,

—Kenda dakhue'a yamanoeya' huamana'eri huanopoya' o'tinopoe'uyate. Yan'nopoe'. 7-8 "Be'tihuapak, Dios." "Be'tihuapok, Dios." "Taka' dakhuea' megka'ne, Dios." Diosen huabaktie'ea'eria Diostaj huame'noe kenpa'ti sikyo e'tiona'pakika'te Diosa idada o'batihuapokapo, Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudya' ijhuarakapoy. ¿Huabaktie'ea'eritaj a'batiokaya'po e'tiakde'te meniga' do'taj yanoknopoe'apet? —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Fariseo huae'eritaj kenpa'ti gobiernoen huakupe huabae'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

9 "Huadakda ijjey. Huadakda ijkikay." "Nogomeynayo dakhue'da o'nepo dakhuea' ogkika'." Sue'ada nama'da on'matinopoika'nigtaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

10 —Diosen jakyo a'tiona'pakya'po botta' huabokerek on'hua'uyate. Nogtida fariseo huae'eri o'epo nogda gobiernoen huakupe huatabae'eri o'uyate. 11 Huakkuru fariseo huae'eria o'bopo, o'tiona'pakpo, "Konig nog aratbut dakhuea' huaka'eri o'nika'nig konig donayo ehue' ijjey. Huadakda ijjey, Dios. Konigepo dakiti ijjay. Huabereeri konig ehue' ijjey. Dakhuea' huaka'eri konig ehue' ijjey. Nogen huatoe'taj huabakdejeri konig ehue' ijjey. Kenpa'ti in gobiernoen huakupe huabae'eri konig ehue' ijjey. 12 Nogsemanatida ee'te Diostaj iknopoepo botta'a' huame'noete bapehue' ijikay. Kenpa'ti huakupepi' aypopi' katepi' ijbae'dey. Diostaj sue'da ijyokikay." Ken fariseo huae'eria o'bopo Diostaj o'tiona'pak'uyatenig'a. 13 Gobiernoen huakupe huatabae'erinayo Diosen jakte sue'da bidte o'bopo dakhuea' huaka'eri ijjey o'nopoepo kurudyo mabohue'da o'epo o'tiona'pakpo, kenpa'ti konig pai'da o'epo huata' o'kagkatuktukpo o'tiona'pakpo, "Do'taj me'tinepahui', dahuea' huaka'eri ijjey, Dios." O'tiona'pakuyate. 14 Gobiernoen huakupe huatabae'eri ke'nen jakyo e'kumejde'te Diosa okkahuea'depo huadaknopo'da o'ean'uyate. Fariseo huae'eritaj okkahueahue' o'uyate. "Huadakda ijjey. Huairi ijjey." Aya'da kenda huanopoe'eritaj "Do'tehuapa' dakhue'da mo'ene." Diosa o'mana'apo. "Huairi ehue' ijjey. Huadakda ehue' ijjey." Aya'da kenda, huanopoe'eritaj "Huadakda mo'ene." Diosa o'mana'apo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Jesúsa huasi'potaj huadakda Diosa kamagke'po o'batibata'te'e'uyate.
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15 Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uyate. Jesúsa kabatiba'ta'te'e'po on'batohua'uyate. "Keje' batohuahue' yane'." Huanigpeika'eria en'mana'tada 16 "Men'huatiake," Jesúsa o'mana'po, "Huasi'po do'te en'huatiakte, kaeya' manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Dios Huairitaj on'nigpeika'po Diosensi'po o'ne. 17 Huasi'po do'taj 'urunopo'da me'noknopoepo men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj o'noknopoenig konigti opud oknopoehue' ee'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'eapone. Buttida ijjay." Jesúsa o'mana'uyate.

Huairia Jesúsere on'batia'pakuyate.
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 —¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate kika'dik ijje, huadak huaman-
madika'eri? —Nogtia'da judío huairia Jesústaj ona'uyate.
19 —Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'e. 20 Nogen huatoe'taj
bakdejhue' yane'. Nog aratbuttaj e'huadiayte arakhue' yan'maika'. Nogen bakbere-
hue' yanika'. Nog aratbuttaj dakhuea'da bahuaahue' yanika'. Huaojtaj huayetaere
yanigpeika'po daka' yan'matoika'po yan'bayokika'. Ken Diosen e'mana' yanopoe'. —
Jesúsa ona'uyate.
21 —Do huasi'poedada kenda aya'da ijnigpeika'uy. —Jesústaj ona'nok.
22 Jesúsa o'peedepo,
—Nogitied ka'diken i'ene. Aya'da katepi' i'matoenig huakupete yabahuaya'. Ken
huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo
Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone, do'taj behuatiakpo do'tayo'da menigpe-
onhuahuika'. —Jesúsa ona'uyate.
23 Kenda huairi o'peedepo huakka'nanada o'matoepo huaboa'da suhue'nanada
o'uyate. 24 Suhue'nada o'enok Jesúsa o'tiahuaydepo,
—Huairi ke'nenda huakka' e'matoe'ta' e'eretpaknayo Diostaj oknopoehue'dik
o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. 25 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo
kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da e'matoe'nayo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo.
—Jesúsa ona'uyate.
26 —¿Be'a manopo'yarea'dik ya'ne? ¿Be'a Diosere noeonhuahuika'dik ya'ne? —
Nogomeya Jesústaj on'peedepo o'nona'uynok,
27 —Huabokerek huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. Huata'da on'pakpo noean-
huahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti noean-
huahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.
28 —Oro'omeynayo aya'da o'matoeika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da
o'maenondemey, huairi. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.
29 —Aya'da ke'nen jakpi', ke'nen huaojpi', ke'nen huayepi', ke'nen huama'buypi',
ke'nen huidpopi', ke'nen huatoepi', ke'nen huasi'popi' Dios Huairitaj a'nigpeeya'po
e'maenon'nayo indariyo 30 durugda on'noeonhuahuika'apo huakka'da nogda
on'matoeapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesúsa onte'ti o'batia'pakuyate.
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Doce huamata'mona'eritaj Jesúsa meyohue'da o'batohua'depo,
—Oy Jerusalényo o'hua'deapone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne.
A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria do'taj kenda men'timadoya'uyatenig huabok-
ereka do'taj me'nogka'apone. 32 Nog aratbuttada menyokapone. Do'taj nog aratbuta
men'tierikapone, dakhuea'da men'tidi'keapone, do'taj mentisupu'eapone, 33 pidetbi'a
kenpa'ti men'bitbitapone, me'darakapone, botta'a' kubarakyo eksikonde'te kubarakya'
Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
34 Doce huanigpeika'erinayo nopoenkahue' o'nuyate. Kenda Jesúsa e'mana'tada
nopoenkahue' o'nepo konig e'ireg o'enok nopoenkahue' o'ne'uyate.

Jericó huakka' jak huae'eri ekpobigtaj Jesúsa okpoyarea'uyate.
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

35 Huakka' jak Jericóyo Jesúsa e'tikayopakte dagte huabokerek o'huadpo ekpobig
o'epo huakupepi' aypopi' men'yok oa'ika'. 36 Huakka'da aratbut on'poknok ekpobiga
o'peedepo, "¿Katete mo'e?" o'mana'uyate. 37 "Jesús Nazareteri o'pok." O'nona'uyate.
38 —Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.

39 “Yabatik, soata’ yaẹ’.” Huakkuru aratbuta Jesúsere huahua’eria e’nona’tada onte’ti
onte’ti o’okoypo,
—Metinepahui’, Jesús. Daviden adhuea’ huayayo i’ẹne. —O’okoy’uyate.
40 Jesús ehuada o’boato’po, “Men’nigtotiak,” huanigpeika’eritaj o’mana’uyate.
O’tikayopakonyakdenok,
41 —¿Katetaj i’pak? —Jesúsa ona’uyate.
—Ekpoyarea’ta’ ijpaki, huairi. —Ekpobigạ ona’uyate.
42 —Yatiahuay’. Do’taj oknopọẹnok okpoyareaddene. —Jesúsa ekpobigtaj ona’uyate.
43 Jesúsa kenpa’ eade’te huaboa’da ekpobig tiahuaydik ọ’ẹdepo, Jesústaj o’tahua’po
“Dios kurudyọ ’uruda ọ’ika’po huadaknanada o’kika’,” o’batia’paknok, aya’ada Jesústaj
on’tahua’po on’tiahuaypo on’pẹẹpo kenpa’ti “Dios kurudyọ ’uruda ọ’ika’po huadak-
nanada o’kika’,” on’batia’pakuyate.

19

Jesúsa Zaqueotaj o’nopo’yarea’uyate.

1 Ken, Jericó huakka’ jakyo Jesús o’kudonpo o’huae’po dagte o’huae’uyate. 2 Ayọ huairi
ọ’ẹpo o’dikka’ Zaqueo. Ke’na gobierno huakupe huabae’eri huairi ọ’ụyate. 3 Jesústaj
e’tiahuayta’ e’pakada huakka’ada Jesústaj on’tikupopakika’nok ke’na jontojyo’da ọ’ẹpo
tiahuayhue’dik ọ’ẹpo, 4 Konigẹpo huakkuruyon o’ketonhua’po kente Jesús o’pokapo
o’nopọẹpo hueymeyyọ sicómoroyo o’behuikato’po Jesústaj a’tiahuaya’po hueymeyyọ
o’behuikato’uyate. 5 Ken hueymeyte Jesús o’pokpo kutayo o’maboatopo,
—Ida yahuarak, Zaqueo. Oy ọ’nen jakyo tahuadẹ’dik ijjẹy. —Jesúsa ona’uyate.
6 Konigẹpo Zaqueo o’huarakonpo ida o’huarakpo durugda o’tọẹpo ke’nen
jakyo Jesústaj o’tohua’uyate. 7 Huakka’da aratbuta Jesústaj Zaqueoere e’hua’te
on’tiahuaydepo, “Dakhuea’ huaka’erien jakyo o’hua’depo kẹyọ o’tay’apo,” dakhuea’
onpapayo’ on’huaa’uyate. 8 Ken Zaqueo hua’ite o’bodpo,
—Ẹyạ’, Huairi, huakka’da do ijmatọẹnig ijposakapoy pai’da aratbut huạẹ’eritaj
ijbayoke’apoy. Pai’da aratbuttaj huakka’da ijbayoke’apoy. Aratbuttaj engaña
e’magkikame’nayo kenomeyen huakupe botta’ botta’ ijbatahua’apoy. —Zaqueo Jesús
Huairitaj ona’uyate.
9-10 —Do huabokerek ijjẹpo Abrahamen adhuea’ huayayo judío dakhuea’
huakka’eritaj a’ukya’po a’bakkahueaya’po a’manopo’yareaya’po ijtiakpo Abrahamen
adhuea’ huayayo i’ẹnok, Zaqueo, ontaj ọ’nen huabettakon dakhuea’ o’bakkahuea’po
o’manopo’yarea’ne. Diosere mo’noeonhuahuika’apone. —Jesúsa ona’uyate.

Diez huakupetaj Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.

11 Jesús Jerusalényọ o’hua’po meyọhue’da ọ’ẹnok a’ti Dios Huairitaj o’huahuayapoy
aratbut on’nopọẹnok huakka’da e’pẹẹde’te Jesúsa o’manbatia’pakpo,
12 —’Uruda huabokerek ọ’ẹpo, huadakda ke’nen huabet ọ’nepo ke’na nogbayo
o’hua’uyate. “Ọ’nenbayo gobierno huairi i’ẹ.” Nogbayo huạẹ’eri huairi kayahue’po
o’hua’uyate. Nogok gobierno huairi ọ’ẹdepo o’kumejapo. 13 Ke’na ’uruda
huabokerek huahued diez huanaba’taj o’magkupopaka’depo nogtitaj nogtitaj
nogtida huakupe huakka’teda ẹẹ’ konig oro huakupetone’ o’baktoyoke’uyate.
“Ijhue’da ijjeonhuahuika’depo ijtiakapoy. Do ạyọda huakka’a’da ẹ’unhuahua’te in
huakupete yudtapi’ yan’bae’ikati’ kenpa’ti yan’bahuayika’ huakupe gana yạg’kikati’.”
O’mana’uyate. Diez huanaba’taj o’mana’uyate. Kenpa’ o’mana’depo nogbayo
o’hua’uyate. 14 Ke’nenbayo huạẹ’erinayo ken huairitaj on’huadiaypo sue’tada
aratbut on’mata’mona’po ’uruda huabokerektaj ta’pote on’mata’mona’po, “In
huabokerektaj konig oro’omeyen huairi ẹ’tạẹta’ pakhue’ ọ’ẹy.” Nogbayo huạẹ’eri
huairitaj yan’mana’. Ke’nenbayo huạẹ’eriomeyạ on’mana’uyatenig’a. 15 Ken

nogbayo ’uruda huabokerek e̱e̱’te “Gobierno huairi i̱’e̱ne.” E’nonade’te o’kume’uyate. Ke’nenbayo o’kumejdepo kenomeytaj huakupe a’nenda e’baktoyo’ke’me’taj “yan’tiak,” o’mana’uyate. Konig ke’nen huakupe yudtaj on’baepo kenpa’ti on’bahuaya’po meniga̱’ gana ya̱gka’met e’nopo̱e̱ta’ o’pakuyate. Nogtiaj nogtiaj meniga̱’ gana ya̱gka’met e’nopo̱e̱’ta’ o’pakuyate. 16 Ken huakkurueria huanaba’a huairitaj o’huahua’depo, “Q̱’nen huakupe oktoyokuynig nog diez gana ijka’demey, huairi.” Kenda huakkurueri huanaba’a ona’uyate. 17 “Huadakda i’kame’te. Huadakda huanaba’ o̱’ta̱e̱ne. Konige̱po sue’da do’hued e’nigtoeunhuahua’te daka’ o’nigtoeunhuahuame’nok diez huakka’ jaktaj gobierno huairi i̱’e̱apo.” Huairia ona’uyate, huakkurueri huanaba’taj ona’uyate. 18 Nog huanaba’a huairitaj o’huahua’depo, “Q̱’nen huakupe oktoyokuynig nog cinco huakupe gana ijka’demey, huairi.” Ken huanaba’a ona’uy. 19 “Cinco huakka’ jaktaj gobierno huairi i̱’e̱apo.” Huairia ona’uyate. 20 Ken noga̱ huanaba’ gobierno huairitaj o’huahua’depo, “In o̱’nen huakupe pañuelote ijtoeunhuahua’mey, huairi. 21 Huakupe gana eka’nayo o̱’na bektiparatapetpi’ ijnopo̱e̱po ijme’pukpo. Kenpa’ti aya’da o̱’nen huanaba’ gana on’ka’ ken aya’tada i’baktiparatika’. Kenpa’ti ta’ba nogomey on’batuke’uyate. Ken katetehue’ i’bakbae’ika’ne.” Ken huanaba’a ona’uyate. 22 “On huanaba’ dakhuea’da i̱’e̱ne. Kenda huaboa’da ona’ne o’pe̱e̱dene dakhue’ada i̱’e̱ne ijnopo̱e̱y. Do’hua o’noktiparatika’ne kenpa’ti do batukehue’da nogen ta’baya’ katetehue’ o’nokbae’ika’ne o̱’na e’nopo̱e̱me’nayo 23 mena’po do’hued huakupe bancoyo kuda̱hue’ i̱’e̱me’te. Huakupe bancoyo e̱’unhuahua’nayo nog huakupe huakka’ i̱takdik o̱’i̱kay’nig’a. Do’hued huakupe bancoyo a’nenda e’kuda̱me’nayo do e’tiakte do’hued huakupe do’taj yokdik o̱’e̱po kenpa’ti nogiti huakupe do’taj yokdik me’neaynig’a.” Huairia ona’uyate. 24 Nogomey kentaj meyo̱hue’da o’bonigtaj “Ken huakupe o’toenig yanoktiparatpo, ken diez o’to̱e̱nigtaj yan’yokti’.” Huairia o’mana’uyate. 25 “Mena’po ia’, huairi, diez huakupe o̱’ta̱e̱.” Kenomey huairitaj o’nona’uyate. 26 “Konige̱po aya’ hua̱e̱’eria huairien sue’da huakka’mon on’nigto̱e̱po huairitaj daka’ e’nigto̱e̱nayo daka’ huairitaj nogda e’nigitaka’nayo kenomeyen huairia o’pakpo nogdakon o’bayokeapo. Nogomey huirien sue’da on’nigto̱e̱po huairitaj daka’ nigto̱e̱hue’ e̱e̱’nayo kenpa’ti huairitaj nogda nigitakahue’ e̱e̱’nayo kenomeyen huairi kenda sue’da e’hua̱to̱e̱taj o’baktiparatapo. Kenpa’ti konig Diostaj sue’da huakka’mon moknopo̱e̱po, Diostaj ’urua’da e’nigpe̱e̱’nayo nog aratbuttaj huadakda e’tihuapoknayo nogiti Diostaj moknopo̱e̱apo. Sue’da Diostaj moknopo̱e̱po, Diostaj sue’da e’nigpe̱e̱’nayo aratbuttaj sue’da e’tihuapoknayo kenda moknopo̱e̱nig’a bokkahueapo, ijjay. 27 Inomey aratbut do’huedbayo hua̱e̱’eri do’taj menhuadiaypo do konig kenomeyen gobierno huairita’ pakhue’ o̱’nenig’a, yan’totiakpo yan’darak. I̱yo̱ do’hua e’tiahuayte yan’darak.” Huairia ke’nen huanaba’taj o’mana’uyate. —Kenda Jesúsa o’mana’uyate.

Jerusalényo̱ Jesús o’kuduyate.
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

28 Kenda e’manade’te Jerusalényo̱ Jesúsa onte’ti o’hua’po. 29 Ken o’hua’po huakka’ jak Betfagé kenpa’ti huakka’ jak Betania meyo̱hue’da e̱e̱’te kenpa’ti ote’ huadik on’dikkika’ Olivos meyo̱hue’da e̱e̱’te botta’ huanigpe̱i̱ka’eritaj o’mana’po,

30 —Ke̱yon huakka’ jakyo meyo̱hue’da e̱e̱’te yanhuati’. Bo’kudonde’po burro ’uhua e’tinuku’ bo’huahuayapone. Huabo burrote bepi’ huadhued o̱’ne. Yan’tikujpo yan’totiakti’. 31 “¿Mena’po bo’tikuj?” Be’api’ ena’nayo, “Huairia o’paknok o’kay.” Ya̱’nona’ti’. —Botta’ huanigpe̱i̱ka’eritaj Jesúsa o’mana’uyate.

32 Ken botta’ huanigpe̱i̱ka’eri on’hua’po, kenda Jesúsa o’mana’nig konigti on’huahuaypo burrotaj on’huahuay’uyate. 33 Burrotaj huaboa’ e’tikujte burro huato̱e̱’eria on’mana’po,

—¿Burrotaj mena’po bo’tikuj? —On’mana’uyate.

34 —Huairi o’paknok o’kay. —Huanigpe̱i̱ka’eria on’mana’uyate.

35 Ken Jesúste on'tohua'po, ẹkyẹde'te huanigpẹika'eriomey kenomeyen yudta'a
burrota'pite on'hueda'depo Jesús burrota'pite o'huadde'uyate. 36 Jesús burrote
o'hua'depo aratbut kẹyọ'ti ọ'nepo dagte huakkuruyon huaok on'bahueda'po, kente
Jesús o'pokapo on'nopọẹpo huaok on'bahueda'uyate. 37 Olivos ote'yo ọ'nepo
huaduk on'tikayo'pakpo Jerusalén meyọhue'da kẹyọ on'tibehuikapo. Huakka'da
huanigpẹika'eriomeya on'durugpakpo "'Uruda Dios ọ'ẹ." "Huadakda Diosa o'kika'.
Huakka'tada Diosa o'bayareadde o'tiahuaymey. 'Urua'da Diosa o'kika'." 'Utta'da
o'nokoy'uyate.
38 —In Gobierno Huairi o'tiakde Dios Huairia o'pakpo o'ta'mona'uyate. Dios Huairia
daka' katọẹ'. Kurudya' kentaj on'durugpak. Dios 'uruda ọ'ẹ. —Huakka'da aratbut
ọgkupopakpo o'nona'uyate.
39 Huakka'da aratbut ọgkupopakpo huakka'da aratbutere sue'da fariseo kẹyọ'ti
ọ'nepo,
—"Soata' yane'." Ọ'nen huanigpẹika'eritaj yamana'. —Fariseo Jesústaj
o'nona'uynig'a.
40 —Do'hued huanigpẹika'eria 'utta' okoyhue' ẹẹ'nayo soata' ẹ'ne'nayo huidapi'
o'dokoyapo. —Jesúsa o'mana'uyate.
41 Jerusalényọ meyọhue'da ọ'ẹdepo Jerusalén huakka' jaktaj o'tiahuaypo Jesúsa
Jerusalén aratbuttaj o'matinepahui'po o'batohuikuyate. 42 O'mana'po,
—Opudomeytaj Diosa kamanopo'noeyẹ'po kate ka'dik mo'ẹ oy opudomey
e'manopoenka'ta' huakka'da on'tipaknig'a oy konig e'ịrẹg ọ'ẹnok suigpi' nopoenkahue'
mo'ẹne. 43 Dios Huairitaj ọkịẹhue' mo'ẹnok nogok opudomeytaj dakhue'nanada ọ'ẹapo.
Opudomeytaj taka' on'huatiakdeapo. Huakka' jak kurute ke'na huaktịọkẹ' huakbirik
taka'a o'nokbirikpo on'tiokkudejdeapo nogyen nogyen bo'huatiakpo bo'batiarakapone.
44 Opudomenen jak sorokte mokmaena'apone. Opudomey huakka' jak aratbuttaj
bo'batiarakapone. Aya'da jak huidtaj barakte on'maenapo. Kenoka' Diosen Huasi'po
a'manopo'noeyaya'po o'tiakme' opudomey oknopọẹhue' mo'ẹme'nok. —Jerusalényọ
huaẹ'eriomeytaj Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate.
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45 Ken Diosen jakyo Jesús o'kudonpo huabahuaya'eriomeytaj huaboa'da
o'makmaena'po huabae'eriomeytakon o'makmaena'uyate.
46 —"In do'hued jak ọ'ẹ. A'tiona'pakya'po aratbut ịyọda on'kudika'. Konig huaberee-
rien jak opudomeya mo'tọẹne." Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya'eritaj
o'mana'uyate.
47 Diosen jakyo Jesúsa o'manmadika'ika'po aya'me'noeda o'manmadika'ika'uyate.
Sacerdote huairi, Moisésenba' huamanmadika'eriere, nog huakka' jak huairiere Jesústaj
on'huadiaypo e'arakta' on'tipakpo monig arakdik ọ'ẹapo on'nopọẹpo o'duknig'a.
48 Aya'ada aratbut on'peonhua'po Jesústaj on'pakpo daka' on'peonhuahua'uyatenok
Jesústaj konig arakdik nopoenkahue' ọ'nuyate.

20

"Yabayareati'. ¿Be'a menuy?" Jesústaj judío huairia o'nona'uyate.
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

1 Nogok nog huame'noete Diosen jakyo konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarika'nig
kenda Jesúsa e'manmadika'te Jesústaj sacerdote huairia on'huatiakpo, Moisésenba' hua-
manmadika'eria on'huatiakpo, huatone' huairierea on'huatiakuyate.
2 —"Yamanmadika'. Yabayarea'." ¿Be'a menuy? —Judío huairiomeya Jesústaj
o'nona'uyate.

3-4 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Bautiza yamagkadhuati'. ¿Be'a Juantaj yanuyate,
huabokereka Diosapi'? ¿Menpa' Juan onda ya'pakpo bautiza yamagkika'uyate? —Jesúsa
o'mana'uyate.
5 Huayahuaya onpayo' judío huairiomey on'batia'pakpo,
—¿Jesústaj katia' ona'apet? Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Oro'omeyą Jesústaj
ena'nayo "¿Juantaj mena'po oknopǭehue' mo'ę̄'uy? ¿Mena'po nigpę̄ehue' mo'ę̄'uy?"
Jesúsa mona'apone oro'omeytaj. 6 "Juantaj Diosa ta'monahue' ǭ'ę̄'uy." Jesústaj ena'nayo
aratbut oro'omeytaj huidą bo'pa'ea'apone. Bo'pa'ea'po oro'omeytaj bo'arakapone.
Kenda Juan Diosen huamanbatia'pakeri ǭ'ų̄yate. Aya'da aratbut o'noknopǭenok. —Ken
konig judío huairia on'batia'pakpo konig huayahuaya on'batia'pakuyate.
7 —Bautiza kamagke'po be'a Juantaj ya'ta'mona'uyet nopǭehue' ǭ'ę̄y. —Jesústaj
huairiomeyą o'nona'uy.
8 —Do kenpa'ti, "Yamanmadika'. Yabayarea'." Ke'na do'taj mena'uyne, kenda onahue'
ǭ'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huairien ta'ba huątątǭę̄'eria dakhuea'da on'magka'uyate. Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

9 Nogok huakka'da aratbuttaj Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
—Huabokerek ǭ'ę̄po, ta'ba huatǭę̄'eri ǭ'ę̄po uva o'batuke'uyate. Kenoka' uva ta'ba
huątątǭę̄'eritaj o'baktoyokdepo nogbayo adteda o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da
ǭ'ę̄'uyate. 10 Nogok uva huada o'boyogdenok huanaba'taj o'ta'mona'po ta'bayo
o'ta'mona'po ta'ba mentątǭę̄nigtaj, "Sue'da uva huada boyok." Yamana'. Ken huanaba'
o'hua'uyate. Ta'bayo o'tiakdepo "Sue'da uva huada boyok," e'mana'tada huątątǭę̄'eria
nigpę̄ę̄hue' ǭ'nepo huanaba'taj on'tuktukpo uva huada yokhue'ada on'ta'mona'uyate.
11 Ken ta'ba huatǭę̄'eria nog huanaba'takon o'ta'mona'uyate. Kentakon on'tidi'ke'po
on'bitbitdepo uva huada yokhue'ada on'ta'mona'uyate. 12 Ta'ba huatǭę̄'eria nog hua-
naba' o'ta'mona'uyate. Ta'ba huątątǭę̄'eria kentaj dighuea' siroa on'tuka'po tabaya'
on'en'uyate.
13 Kenoka' "¿Kate ijka'apo?" Ta'ba huatǭę̄'eria o'nopǭępo, "Do'hued huasi'po
huadi'nanada ijta'mona'apoy. Kentanayopi' on'tiahuaydepo dakhuea' onahue'
yą̄'neapetpi'." O'nopǭę̄'uyate. Ken huasi'potaj o'ta'mona'uyate. 14 Ta'ba huątątǭę̄'eria
huasi'potaj on'tiahuaydepo huayahuaya on'batia'pakpo "In ta'ba huatǭę̄'eriensi'po
ǭ'ę̄. Ke'nen huaoj e'bueyde'te huaojen ta'ba ke'nakon o'tǭę̄ą̄po. Huasi'potaj mon'arak.
Ke'nen huaojen ta'ba oro'omeyen mo'tą̄ę̄'po mo'darak." Kenda ta'ba huątątǭę̄'eriomeyą
on'batia'pakuyate. 15-16 Ken uva ta'bokpeyo on'tohua'depo on'darakuyate. —Jesúsa
o'mana'po.
—Ta'ba huatǭę̄'eria huątątǭę̄'eriomeytaj o'bahuatiakapo. Huątątǭę̄'eritaj
o'baarakapo. Ta'ba nog aratbuttaj o'bayokapo. —Jesúsa o'manbatia'pakuyate.
Kenda huakka'da aratbut on'pę̄ędepo,
—Keje' kenda kahue'dik kąę̄'. —O'da'uyate.
17 Jesúsa aratbuttaj o'batiahuaypo,
—Apagba' yan'nopoenka'. Kenpa' Apagba'a oa',
Huid jak huaka'eria jak ǫgka'po Diosen 'uru huid pakhue' ǭ'nuy. Ken hueretda huidą
Diosen jak jon'ta'tihuadą'apo. Nogok huaknopǭę̄'erien Huairi ijjęąpoy.
Konig huid jak huaka'eriomey ǫgka'po huidtaj pakhue'da ǭ'nepo ǭ'nen'uyate
konigti do'taj pakhue'ada ǭ'nepo kenpa'ti do'taj me'nenapone. 18 Konig huidtone'taj
o'tikude'po o'nokketǫgka'apo konigti Diosen Huairitaj oknopǭehue' ǭ'nepo dakhue'da
ǭ'neapo. Huidtone' kutahueya' e'tikotnayo konig huąǫgąda yamagkapet. Ehue'da
ǭ'neapo. Konigti kenomey Diosen Huasi'potaj pakhue' ǭ'nepo nopo'koreahue' ǭ'nepo.

Diosa castiga o'magka'apo. Ehue'da o̲'neapo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¿Menpa' Romano aratbuten gobierno huairitaj huakupe yokdik o̲'e̲?
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Ken sacerdote huairiomey, Moisésenba' huamanmadika'eriere Jesústaj on'peeonhua'depo Jesúsa oro'omeytaj bo'tia'pakne, oro'a konig huairien ta'ba hua̲ta̲to̲e̲'erionig o̲'nea', bo'tia'pakne. Judío huairiomeya̲ on'nokotdepo Jesústaj huabakuda̲' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o̲'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o̲'e̲. Aratbuta o'noknopo̲e̲nok huairia aratbuttaj on'makme'pukuyate. 20 Konige̲po Jesúste nama'da huaa'eriomeytaj on'tita'mona'po sacerdote huairia on'tita'mona'po nama'da huaa'eritaj konig huadaknoponigda on'nige̲po Jesústaj on'pe̲e̲a̲po nama'da Jesúsa yaa'apetdapi'. Jesúsa nama'da ea'nayo gobierno huairite tohua'dik ya̲'neapet. Jesúsnayo nama'da ahue'dik o̲'i̲ka'uyate. 21 Konige̲po Jesústaj o'nona'po,

—Buttida i'manikate. Buttida i'manmadika'ika'. Kenda Diosa o'pak buttida i'manmadika'ika'. Be'api' aratbut huairipi' ontaj e'pe̲e̲'nayo me'pukhue'ada i̲'e̲po buttida i'manmadika'ika'. 22 ¿Romano gobierno huairitaj menpa' huakupe yokdik o̲'e̲? ¿Yokhue'dikpi' o̲'e̲, huamanmadika'eri? Jesústaj o'nona'uyate. —Kenda nama'da huaa'eria o'nona'uyate.

23 Jesúsa nama'da ya'mana'apetpi' nama'da huaa'eria nama'da o'nona'denok Jesús o'nokotonpo,

—¿Mena'po nama'da do'taj o'nona'? 24 Men huakupe. ¿Be'ed huakok huakupete ya̲'e̲? ¿Be'ed huadik huakupete e'madoya' ya̲'e̲? —O'mana'nok,

—Romano gobierno huairi o̲'e̲. —Onte'ti Jesústaj o'nona'nok.

25 —Gobierno huairien huakupe huairitaj yan'yokti'. Kenpa'ti Diostaj yanoknopo̲e̲po yan'nigpe̲i̲ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

26 Aratbuta en'pe̲e̲a̲'te Jesúsa nama'da ahue' o̲'neapo on'nopo̲e̲'uy. Jesúsa 'urua'da oa'ika' on'nopo̲e̲po nama'da huaa'eri soata' o̲'ne'uyate.

¿Menpa' aratbut kubarakya' yan'noyhuada̲petpi'?
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Nogok Jesústaj on'huahua'po sue'ada saduceo aratbut on'huahua'uyate. Aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o̲'neapo saduceo on'nopo̲e̲po kenpa'ti on'batia'pakika'po,

28 —"Huabokerek hua̲to̲e̲ere e̲'e̲a̲da suigpi' okhuij ehue'ada e'bueynayo ke'nen huama'buy 'ayhuataj to̲e̲pakdik o̲'neapo. Huakkuru e'ta̲si'po̲e̲' kentaj ka'dikke' huama'buykudakendik ka̲e̲'." Moisésa a'nennada o'mana'uyate. 29 Ken siete huama'buy o̲'nuy. Huakkurueria o'to̲e̲pakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate. 30 Nog huama'buyakon 'ayhuataj o'to̲e̲pakpo nogok ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate. 31 Konoga̲da 'ayhuataj o'to̲e̲pakpo ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uy. Konigti nog huama'buy o̲gka'uyate. Aya'da huama'buy seis huama'buy huakkuruerien 'ayhuataj on'to̲e̲pakdepo sigpi' onpapayo' okhuijhue'ada on'buey'uyate. 32 Ken nogok 'ayhuakon on'timabuey'uyate. 33 Nogok aratbut kubarakya' onte'ti Diosere en'manoyhuadde'te, ¿Ke'na 'ayhua be'ed hua̲to̲e̲ ya̲'e̲a̲po? Aya'da siete huama'buy on'to̲e̲'uyate, huamanmadika'eri. —Saduceoa o'nona'uyate.

34 —Oy aratbut indariya' on'to̲e̲pakika'. 35 Kenomeynayo Diostaj daknopo'da o̲'nepo Diostaj o'noknopo̲e̲nok nogok on'manoyhuaddepo Diosere o̲'nedepo onte'ti to̲e̲pakhue' o̲'neapo. Kenpa'ti hua̲yo̲bu kato̲e̲pake'po bayokhue' o̲'neapo. 36 Onte'ti bueyhue'dik o̲'neapo. Ken konig Diosen huamata'moneri kurudyo̲ o̲'ne konigti o̲'neapo. Kubarakya' Diosa o'manoyhuada̲'nok Diosensi'po o̲'neapo. 37 Aratbut kubarakya' on'noyhuada̲po

Moisésa o'madoya'po Diosba' o'madoya'po o'manopo̲e̲a̲'uyate. Kente Moisésenba'te hue̲ymey e'bakpakte Moisés o'timadoya'uyate kente Dios Huairi Abrahamen Dios o̲'e̲. Dios Huairi Isaacen Dios o̲'e̲. Kenpa'ti Dios Huairi Jacoben Dios o̲'e̲. Apagba'a kenpa' oa'.
38 Abrahamkudak Isaackudak Jacobkudakere huaknopo̲e̲'eri o̲'ne'uynok konig nok̲ire̲g on'noe Diosa o'matinopo̲e̲po. Aya'da Diostaj huaknopo̲e̲'eri en'bueypi' on'noe Diosa o'matinopo̲e̲po. —Jesúsa o'mana'uyate.
39 —Huadakda i'mana', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamanmadika'eria o'nona'uyate.
40 Onte'ti Jesústaj on'me'pukpo onahue' o̲'nuyate.

Cristotaj Diosa o'ta'monа'apo. Kenpa' Diosba' oa'uyate. Cristo Daviden Dios Huairi o̲'e̲ kenoka'ti kenpa'ti Daviden adhuea' huayayo o̲'e̲.
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)
41 —"Cristo Davidkudaken adhuea' huayayo o̲'e̲apo." Mena'po kenpa' on'da'ika'.
42-43 Salmosba' Apagba'te Cristotaj o'batia'pakpo, Cristo do'hued Huairi me'ta̲e̲ne, Davida oa'uyate.
"Doere teyada kenpa'da yamana'ika'. Aya'da o̲'nen taka' konig toto' kenpa'ti oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri nogoka'da huaboa'da ontaj nigpe̲e̲dik o̲'neapo." Cristo do'hued huairitaj Dios Huairia ona'uy. Davida Salmosba'te oa'uyate.
44 "Do'hued Huairi me'ta̲e̲ne." Cristo si'popakhued Davida oa'uyate. Cristo Huairi e'si'poe̲'dete Davidkudaken adhuea' huayayo kenpa'ti o̲'e̲'uy. Kenda dapi' mo'nopo̲e̲. —Jesúsa o'mana'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eri nama'da o̲gkika'. Jesúsa o'bahuaa'uyate.
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)
45 Aya'da aratbut Jesústaj on'pe̲e̲depo,
46 —Moisésba' huamanmadika'eriomey huata'da on'eretpakpo nama'da o̲gkika' daka' yan'nopo̲ika'. Konigti huairi kirig̲ayo̲' huabidokda e'otta' on'pakika'po, kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e̲'hua̲e̲'te "I'tiak, huairi." Ena'te e'pe̲e̲ta' on'pakika'. Kenpa'ti judíoen hua̲itake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'po. 47 Kenpa'ti 'ayhuaen huakupepi' jakpi' katepi' en'ta̲e̲'te konig engañа o̲gka'po on'bakkayika'po. Kenda o̲gkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'po aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o̲'ne men'tinopo̲e̲'po konige̲po kirig̲ayo̲' on'tiona'pakonhuahuika'po. Kenda o̲gkika'nok Diosa daka' o'nopo̲e̲po huakka' castiga o'magka'apo. Huakka' pai'da on'nopo'e̲apo. Konig kenomey nama'da o̲gkika' konigti kahue' yane'. —Jesúsa huanigpe̲ika'eritaj o'mana'uyate.

21

'Ayhuaa pai'da e̲'e̲a̲da Diostaj botta' sigkupe aya'da o'yokuyate.
(Mr. 12.41-44)
1 Diosen jakyo o̲'nepo, judío huairi huakka'da on'mato̲e̲po Diosen jakyo huakupe cajayo on'kuda̲'po Jesúsa o'tiahuay'uyate. 2 Kenpa'ti pai'da 'ayhua e̲'e̲a̲da botta' sigkupe jeyda e'kuda̲te Jesúsa o'tiahuaypo,
3-4 —In 'ayhua suigda e'to̲e̲a̲da konig huakka'da o'kuda̲'. Judío huairinayo huakka'da e̲'ta̲e̲tada konig suigda on'kuda̲'. 'Ayhuanayo sue'da e̲'ta̲e̲tada Diostaj daka' oknopo̲e̲po aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen jak ekbirik huidtaj aya'da sorokte on'baksaka'apo. Jak ehue'da o̲'e̲a̲po. Jesúsa oa'uyate.
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

5 Ken Diosen jak ’uruda o̲’e̲. Sue’da on’batia’pakpo. ’Uruda huid kenpa’ti Diostaj
’uruda katepi’ katetehue’ on’yokuyate. Kendakon on’nigbetuyate. Diosen jak ’uruda o̲’e̲.
Kenda on’tiahuaypo on’batia’pakuyate.
6 —Nogok in ’uruda jak bo’tiahuayika’nig ekbirik huid on’majenapo. Aya’da huid
sorokte nog aratbuta on’baksaka’apo. Huid kupahuihue’da o̲’e̲a̲po. Diosen jak ehue’
o̲’e̲a̲po. —Jesúsa o’mana’uyate.

Diosen kene’hua̲ya̲’ huame’noe tiakhued e̲e̲’ted kenpa’ aratbut o̲gkika’aponig Jesúsa
o’manopo̲e̲a̲’uyate.
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)
7 —¿Kenda oro’omeytaj ona’dene menoka’ ya̲’e̲a̲pet? ¿Oro’omey a’nopo̲e̲ya’po kate
huakkuru tiahuaydik o̲’e̲a̲pet? Huamanmadika’eri. —Jesúsen huanigpe̲i̲ka’eria Jesústaj
o’nona’uyate.
8 —Keyoj nama’da mona’apey. Opudomeytaj huakka’ada bohuatiakapone, “Diosa
me’ta’mona’uyne’, Cristo i̲jje̲y.” Nama’da on’batia’pakapo. “Oy opudtaj ijhuati-
akpo, do Cristo i̲jje̲y.” Nama’da on’batia’pakapo. Kenomeytaj keyoj kenomey-
taj manigpe̲e̲hue’ yane’. 9 Nogbayo nogbayo gobierno sorotatataj nog gobierno
sorotatataj on’barakonhuahua’, on’batia’pakdeapo mo’pe̲e̲deapet, me’pukehue’ yane’.
Ken huakkuruda gobierno sorotataj barakonhuahua’dik o̲’neapo. A’ti nogok Diosen
kene’hua̲ya̲’ huame’noete do onte’ti ijtiakapoy. —Jesúsa huanigpe̲i̲ka’eriomeytaj
o’mana’po.
10 —Huadaribayoeri nog huadaribayoeri sorotataa yan’barakapet. Kenpa’ti
huadaribayo gobierno sorotataj nog huadaribayo gobierno sorotatataj diga̲’da
yan’barakapet. 11 Nogya̲’ nogya̲’ huadaribaya’ diga̲’da ya̲’i̲ye̲gapet. Nogya̲’ nogya̲’
aypo ehue’da ya̲’e̲a̲pet. Aypota’ yan’mabueyonhua’apet. Kenpa’ti nogya̲’ nogya̲’ aratbut
dakhue’da o̲’nepo huakka’da yan’mabueyapet. Kurudyo̲ huiyoknanada on’tiahuaypo
diga̲’da yan’mame’pukapet. Konig tiahuayhue’ya on’tiahuaypo yan’me’pukapet.
12 Kenda kahued e̲e̲’ted opudomey huaknopo̲e̲’eritaj mo’baea’po mo’batohua’apone.
Opudomey huaknopo̲e̲’eritaj bo’huadiayapone. Judío aratbuten hua̲i̲take’
jakyo mo’batohua’apone. Opudomeya̲ dakhuea’da bo’kame’ne, bo’huadiaypo
nama’da bo’huaa’apone. Huabakuda̲’ jakyo bo’kuda̲’apone. Kenpa’ti do’taj
moknopo̲e̲nok gobierno huairite mo’batohua’apone, opudomey huaknopo̲e̲’eri
dakhuea’ o̲gkame’ a’huaaya’po huairite mo’batohua’apone. Gobierno huairite
huakkurute mo’nigboa’apone. 13 Do Cristotaj huaknopo̲e̲’eri i̲jje̲po Cristoen i̲jje̲y,
Diosensi’po i̲jje̲y. Dios aratbuttaj o’matinepahui’po o’manopo’yareadhuahuika’.
Batia’pakdik mo’e̲a̲pone. 14 Huairite huahuahued “Katia’ kentaj yona’apet,” nopo̲e̲hue’
yane’. 15 Kenok huairitaj huana’dikte huadakdik kenpa’ti ’uru e’nopo̲e̲’ do’hua
on’nopo̲e̲a̲’apone. ’Urunanada mona’apet opudomeyen taka’ oknopo̲e̲hue’ hua̲e̲’eria
onte’ti katia’pi’ sigpi’ opudtaj huaahue’dik ya̲’neapet. 16 Opudomeyen huaoapi’
hua̲ye̲a̲pi’ huama’buyapi’ huidpoapi’ kenpa’ti nog huabetapi’ kenpa’ti huadi’da
aratbutapi’ dakhuea’da opudomeytaj mogka’apone. Castiga ka̲gke’po gobierno
huairitaj bo’yokapone. Opudomeytaj sue’tada bo’arakapone. 17 Do’taj o’noknopo̲e̲nok
do’hued huadik men’dikto̲i̲ka’nok konige̲po aya’da aratbuta bo’huadiayapone.
18 Me’pukehue’ yane’. Daka’ Diosa mo’mato̲e̲i̲ka’apone. Opudomey kenpa’da
bueyhue’ mo’e̲a̲pone. Diosere mo’noeonhuahuika’apo. Aya’ opudenso̲’taj Diosa
daka’ mo’mato̲e̲a̲pone. Huakuhuij opuden nogtipi’ ehue’ ehue’dik o̲’e̲a̲po. 19 Daka’da
do’taj eknopoeonhuahuika’nayo batikhue’ada eknopoeonhuahuika’nayo Diosere
mo’noeonhuahuika’apone.
20 Jerusalén jakkuru huanig taka’ sorotataj e̲’nede’te opudomeya̲ e’tiahuayde’
Jerusalén huakka’ jakyo i̲da on’barakapo kenpa’ti jak on’maenapo. Huakka’ jak
ehue’da o̲’e̲a̲po, yan’nopo̲e̲ti’. 21 Kenoka’ aya’da aratbut Judea huadaribayo o̲’nepo

ote'yon ida kan'mamone'po, aya'da Jerusalénya huae'eri ida ka'norokone'po, kenpa'ti kenoka' ta'bayo o'nepo huakka' jakyo onte'ti kumejhue' ka'ne'. 22 Kenoka' Dios ke'nen Israel aratbuttaj castiga o'magka'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo. 23 Kenoka' Diosa ke'poda castiga yamagka'apet. Ettone' bogdakhue' ya'neapet kenpa'ti nog ettone' yobed on'toepo yan'minoga'deapet kenpihuay ke'ponada ya'eapet. Pai'nanada on'nopo'eapo. Huadarite in judío aratbuttaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo, pai'da on'nopo'eapo. 24 Sorotataa judíotaj yan'barakapet huakka' yan'mabueyapet nogomeytaj noybayo nog gobiernoenbayo nogyon nogyon yan'batohua'apet. Nog aratbut Jerusalénya ya'neonhuahuika'apet, nog aratbutda huairi Jerusalénya ya'neonhuahuika'apet. Kenoka' Diosa o'pakpo judío onte'ti Jerusalénya ya'nika'apet. Gobierno huairi hua'enda yan'toeapet. —Jesúsa o'mana'po.

Kurudya' ijhuarakapet. Jesúsa o'mana'uyate. (Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 —Diosa castiga o'magka'apo huanopoea' niokpo puug siokpo nogpa'da ya'neapetnok nogoknanada nogbaya' nogbaya' aratbuta en'tiahuayada kate Diosa yaka'apet yanokkahueapet. Kenpa'ti e'poga 'utta'da yaa'apet kenpa'ti huiyokda e'poga diga'da ya'bosakapetnok diga'da yan'mame'pukapet. 26 Ken niokpo siokpoere konig huiyokda o'iyegaponok konigepo kate Dios yaka'apet aratbut on'nopoepo huakka'nanada on'me'pukpo konig on'mabueynoatu'apo. 27 Kenoka' do e'tiakte on'tiahuayapo. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne kurudya' e'sihui'ya' ijhuarakapoy. Teynanada kenpa'ti konig senogda jeynanada ijhuarakapoy. Ken konig do'taj bo'tiahuayapone. 28 Kenoka' huaboa'da o'edeapo konig kurud e'iyegde'te kenoka' yan'durugpakpo kutayo yan'mabo'. Opudomeytaj Diosa o'manopo'yarea'deapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

29 Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Higuera hueymey kenpa'ti nog hueymeytapi' yan'tiahuay'. 30 Kenoka' huakutaj o'bakutapakde huabayokok a'ti o'eapo, mo'nopoe. 31 Kenda huaboa'da o'nona'denig kenda huaboa'da bo'tiahuaydepo Dios Huairi a'ti o'tiakapo nopoe'dik mo'ene. 32 Kenda huaboa'da ijja'nig opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda ogka'apo. Jak ehue' o'eapo. Aya' aratbut oyda on'noepo bueyhued o'nepo on'tiahuayapo. Buttida ijjay. 33 Kurud ehue' o'eapo. Kenpa'ti huadari ehue' o'eapo. Do'hued buttida huadiknayo batikhue'dik o'eonhuahuika'apo.

34-35 Keyoj ijjay. Daka' yan'nopoika'. Kenpa'da huadakda yag'kika', huadakda yan'nopoika'. Katepi' fiestapi' e'ka'ta' me'pukehue' yanika'. Huakka'da e'mamay'ta' eretpakhue' yanika'. Katetapi' huakka' mepu'kehue' yanika'. Ken konig nama'da e'kika'nayo kenoka' do'taj ekpoe' nigehue' e'ne'te do huabokerek ijjepo kurudya' ida ijhuarakapoy. Castiga a'magkaya'po ijtiakapoy. Konig trampa idada o'kotika' konig ekpoe' nigehue' e'ne'te idada kurudya' ijhuarakapoy. Castiga e'magka' ijtiakapoy. Aya'tada aratbut nogya' nogya' nog huadari nog huadariyo aya'tada castiga a'magkaya'po ijbahuatiakapoy. 36 Konigepo do'taj e'tiaktaj ekpoe' men'nige'ika'. Kenpa'ti kenoka' konig kenda huaboa'da ijja'nig konig sorotataj nogbayo sorotatataj on'barakika'po kenpa'ti kenoka' opudomeytaj diga' bo'huadiaypo ke'poda mogka'apone. Konigepo opudomeya daka' Diostaj yanoknopoika' Diostaj yan'tiona'pakika'. Do huabokerek ijjepo, do'hua e'tiakte daknopo'da e'dik yanika'. —Jesúsa o'manmadika'po o'mana'uyate.

37 Ken huame'noete Diosen jakyo o'manmadika'ika'po Jesúsa o'manmadika'ika'uyate. Sikyo Jerusalénya' o'orokika'po ote' Olivoste o'hua'ika'po keyo jakyo o'tayika'uyate. 38 Sikyoedda huakka'da aratbut Diosen jakyo o'nehua'po Jesústaj a'peeya'po on'kudika'uyate.

22

Jesústaj a'arakya'po monig yan'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.
(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

1 A'ti judíoen fiesta o̲'e̲a̲po. Ken fiestate biahue' pan on'bape'ika'. E'bia'o̲g' ok-
bukhue' o̲'nepo pan biahue' o̲'i̲ka'. Ken fiesta huakkurueri isi'po mabueyhue' e̲e̲'
okkahuehue' fiesta on'dikkuyate. 2 Kenoka' sacerdote Diosen jakyo huabaa'eri huairi,
Moisésenba' huamanmadika'eriere sue'da ke̲yo̲ti o̲'nepo Jesústaj monig arakdik o̲'e̲a̲poy.
Kenomey on'nopo̲e̲po Jesústaj e'tohua'te huakka' aratbuta oro'taj en'tiahuay'nayo
aratbuta bo'huadiayapey on'nopo̲e̲po on'makme'pukuy.

3 Judas Iscariote Jesúsen doce huamata'mona'eri nogtida o̲'u̲yate. Judastaj toto'
huairia o'nopo'to̲e̲denok, 4 Sacerdote huairitaj kenpa'ti Diosen jak huato̲e̲'eri huair-
itaj o'bahuahua'po monig Jesústaj ijbayokapo o'batia'pakuyate. 5 Ken sacerdote
huairi Diosen jak huato̲e̲'eriere Judastaj on'pe̲e̲depo durugda o̲'nepo, "Huakka'da
huakupe bo'yokapone." Judastaj o'nona'uyate. 6 "Huakka' huakupe on'yokaponok
Jesúste on'tohua'apone." Judasa o'mana'uyate. "Kente huakka' aratbut ehue' e̲'ne'yo
menpe̲e̲ta' sacerdotetaj ijbatohua'a." Huaboa'da Judasa o'nopo̲e̲'uy.

Doce huanigpe̲i̲ka'eriere Jesús Huairiere on'bape'uyate.
(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

7 Ken huame'noe pan e'bia'o̲g'a okbukhue'ada on'bape'ika'nig fiesta o̲'e̲de. Kenoka'
ovejasi'po on'darakika'. 8 Pedrotaj Juaneretaj o'mata'mona'uyate Jesúsa.
—Yanhuati'. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' e̲e̲' okkahuehue' fiesta aypo
yan'manhuada̲'. —Jesúsa o'mana'nok,
9 —¿Meya̲' fiesta aypo o'manhuada̲'apo? —Jesústaj o'nona'uy.
10 —Jerusalényo̲ yanhua'. Huakka' jakyo yan'kudondepo, huabokerek hue̲'e̲y
huaegpu'te hueda̲' e'tohua'te bo'huahuayapone. Kentaj yan'tahuati'. Ken jakyo
o'kudapo. Ken jak kurute yan'huahuati'. 11 "¿Do huanigpe̲i̲ka'eriere o̲'nen jakyo
meya̲' o'bape'apo?" oro'en huamanmadika'eria mena'ne. Ken konig jak hua̲ta̲e̲'eritaj
ya̲'nonati'. 12 Ken jak hua̲ta̲e̲'eri opudomeytaj o'pe̲e̲depo jak kutayo huaboro'
ki̲re̲gyo o'batohua'nok kutopa huabidda huahuadere mon'tiahuayatu. Ke̲ya̲' aypo
yan'manhuada̲'. —Jesúsa Pedrotaj Juaneretaj o'mana'uyate.
13 Ken Juan Pedroere o'nokhua'po, huakka' jak Jerusalényo̲ on'hua'po kenda Jesúsa
o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o̲'nehua'po fiesta aypo on'manhuada̲'uyate.
14 Kenoka' aypo e'mahue̲yde'te kutopate Jesús Jesúsen huamata'moneriere
on'huaddepo,
15 —Do bueyhued i̲jje̲po in judío huakkurueri isi'po mabueyhue' e̲e̲' okkahuehue'
ka'ne'po fiesta opudomeyere e'tobape'ta' huakka' ijpaki. 16 Onte'ti in fiesta aypo
bapehue' i̲jjeonhuahuika'apopo. Nogok aya'da Diosen Huairitaj en'nigpe̲e̲de'te kenpa'ti
do Diosen Huasi'po e'nigbuey'uyde'te do'taj okkahuehue'ada aypo mo'bape'ika'apone.
Kenoka' nogoknanada onte'ti in okkahuehue'ada aypo ijbape'apoy. —Jesúsa
o'mana'uyate.
17 Ken huaba'te huamai'pu' o'to̲e̲po, Diostaj dakiti ona'depo,
—Aya'ada yan'mai'e̲'. 18 Konige̲po uva huada hue̲'e̲y mayhue' i̲jjeonhuahuika'apoy.
Nogokda Dios Huairitaj aya'ada en'nigpe̲e̲de'te onte'ti ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uy.
19 Kenpa' oa'depo pan o'bapadpo Diostaj dakiti oa'depo o'po'sakea'po doce
huanigpe̲i̲ka'eritaj o'bayoke'po,
—In pan do'hued hua̲so̲'nigti o̲'e̲. Aya'tada kamannigbueye'po Diosa
me'ta'mona'uyne. In pan yan'bape'. Do e'buey okkahuehue' hua̲i̲ka' yan'bape'. —
O'mana'uyate.
20 Ken on'bape'depo onte'ti huamai'pu' o'bayokpo,

—In vino konig Diosen huaboa' huamanopo'yarea' e'mana' huadik o̲'e̲. Buttida o̲'e̲ a'manopo̲e̲a̲ya'po do'taj bo'arakapone. Do'hued mimi o'mimihua'apo.
21 Oynayo ken huabokerek oro'ere o'bape'nig'a konig huadi'da o'bapenig'a do'taj taka'taj be'yokapone. 22 Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne. Ijbueyapoy. Konig Diosa o'pakpo a'nennanada o'nopo̲u̲ya̲tenok, ijbueyapoy. Ke'na taka'taj be'yokapone. Kentaj Diosa diga̲' castiga o̲gka'apo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.
23 Ken, huaboa'da on'batia'pakepo Jesúsen huata'mona'eriomey huayahuaya on'batia'pakepo, ¿be'auru Jesústaj taka'taj ya'bayokapo? on'batia'pake'uyate.

¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o̲'e̲a̲pet? Huayahuaya on'batia'pakuyate.

24 Kenoka' on'batia'pakpo. ¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o̲'e̲a̲pet? Huayahuaya huamata'mona'eriomeya̲ on'batia'pakuyate.
25 —Nog aratbuten gobierno huairi teyda on'mana'ika' kenpa'ti on'mata'monea'ika'. "Huadakda o̲gkika'." Nog aratbuta kenomeyen huairitaj huaa'dik o̲'nika'. 26 Opudomeynayo konig nog aratbut gobierno huairi ehue'dik yane'. Opudomeya̲ hueretda huairi e̲e̲'ta' e'paknayo teyda e'mata'mona'ika'ta' pakhue' yaneti' konig huasuedonig yaneti'. Kenpa'ti opudomey huairi e̲e̲'ta' e'paknayo konig huanaba' yanikati'. 27 Ke'na kutopate o'bape'. Ke'na huairi o̲'e̲. Ke'na aypo o'nigtotiakika'nig ke'nataj huanaba' o̲'e̲. Donayo opudomeyere konig opudomeyen huabatihuapokika'eri i̲jje̲y. Ken konig Diosa o'pak.
28 Kenoka' judío huairi do'taj engaña e̲gka'ta' on'eretpakpo nama'da ena'ta' mentipakikame'ne kenoka' do'ere mo'i̲kame'ne. 29 Konig do'hued Apag Diosa hueretda huairitone' me'e̲a̲'u̲yne. Konig aya'tada mana'dik i̲jje̲po kenpa'ti mata'mona'dik ka̲e̲'po huairi me'e̲a̲'u̲yne. Konigti huairi opudomeytakon o̲'nea'ne. 30 Nogok do gobierno huairitone' e̲e̲'te doeretaj mo'tobape'apone. Kenpa'ti doere mo'mayapone. Dios Huairien huahuad huahuadte bo'huadapone. Aya'da Israel aratbuttaj, doce tribus aratbuttaj konig huamanoeya̲'eri huairionigti mo'e̲a̲pone. Kenda katepi' Israel aratbut o̲gkika'uyate, kenda mo'pe̲e̲deapone. Dakhuea' o̲gka'nigtaj mo'nopo̲e̲nok Diosa castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huamata'mona'eriomeytaj o'mana'uyate.

"Jesústaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y." Simón Pedroa ia'apone. Jesúsa ona'uyate. (Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 —Yape̲e̲' Simón, yape̲e̲' Simón. "Beyok Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri konig trigotaj ektipoapa' o̲'nen huata'mona'eritaj e'magka'ta' ijpaki. Jesúsen huata'mona'eritaj menpa'ti daka' yanoknopoenhuahuiketapo batikhue'ada e'noknopoenhuahuikate nama'da e'magka'ta' ijbatipaki, Dios." Toto' huairia ona'uyatenig'a. 32 Donayo ontaj Simón o'tiona'pakne. "Simón Diostaj do'takon daka' kaknopo̲i̲ke' batikhue'ada kaknopo̲i̲ke' kenpa'ti ona'ti do'taj e'nopo'korea'de'te huama'buy huaknopo̲e̲'eritaj teyda eknopo̲e̲' kabatihuapokike'." Kenda o'tiona'pakne. —Jesúsa Simón Pedrotaj ona'uyate.
33 —On huabakuda̲' jakyo e̲gkuda̲'nayo kuddiktion i̲jje̲y. Onere a'bueyya'po hua'diktion i̲jje̲y, ijnopo̲e̲y, Huairi. —Simón Pedroa Jesústaj ona'uyate.
34 —Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued "Jesústaj jo̲ki̲a̲hue'ya i̲jje̲y," bapa'a' ia'apo, Pedro. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

A'ti Jesús pai'da o'nopo'e̲a̲po.

35 —A'nenda opudomeytaj do'hua on'mata'mona'uyne. Kutamabayo', huakupebayo' nog hua'iotbayo' on'mata'mona'uyne. Enhua'de'te konig aya'da e'tamae'onig mo'e̲me'ne. —Jesúsa o'mana'nok,
—E̲e̲', katepi' aya'da o'paknig o'mato̲e̲'uy. —O'nona'uyate.

36 —Oynayo huakupe e̲'ta̲e̲'nayo yan'tohua'. Kutama e̲'ta̲e̲'nayo yan'tohua'. Soro-
tataen siro to̲e̲hue' e̲e̲'nayo huaok yan'bahuaya'po siro yadeti'. 37 Konige̲po "Ke'na
dakhuea' huaka'eri o̲'e̲. On'batia'pakapo." Apagba'a oa'. Kenda Apagba'a oa'nig
do'taj a'ti men'huaa'deapone ijjay. Aya'da Apagba'te me'nigbatia'pakuyatenig do'taj a'ti
me'nogka'apone. Pai'da ijnopo'e̲a̲poy. A'ti ehue'da i̲jje̲a̲poy. —Jesúsa o'mana'uyate.
38 —In botta' sorotataen siro o̲'e̲, Huairi. —O'nona'denok.
—Kenyo'da ka̲e̲'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Ken Jesús huakka' jakya' Jerusalénya̲' o'o̲ro̲konpo ote' Olivosyo o'hua'ika'po ote'
Olivosyon o'hua'beduyate. Kenere huanigpe̲i̲ka'eriomeyere on'hua'uyate. 40 Ke̲yo̲
o'tiona'pakika'nigyo̲ jo̲kye̲depo,
—Dakhuea' kahue' hua̲e̲'te yan'tiona'pak. Konig Diosa bo'tihuapoke'po dakhuea'
kahue' hua̲e̲'te yan'tiona'pak. —Jesúsa o'mana'uyate.
41 Ken Jesús meyo̲hue'da o'bakhuato'po a'tiona'pakya'po huikudate ohuadpo.
42 —"Pai'da yanopo'e̲po bueyhue'dik ya̲e̲'ti sion." On e'paknayo mena', Dios. Do
konig ijpaknig kahue' ya̲e̲'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa
o'tionapakuyate.
43 Ken kurudya̲' Diosen huata'moneri o'huarakondepo Jesústaj ateypakaya'po
o'huarakonde'uyate. 44 Konige̲po cruzte ijbueyapoy diga̲'da o'nopo̲e̲po nogi̲ti
huakka'a'da o'tiona'pakpo diga̲'da o'ukpakpo konig mimi e'ukpakhue̲ huakka' barakte
o'surukuyate.
45 Ken o'tiona'pakonhua'depo o'bopo huanigpe̲i̲ka'eriomeytaj o'bahuahua'po e'tayte
o'bahuahuay'uyate. Sue'nanada o̲'nepo on'batay'uyate.
46 —¿Mena'po bo'tai'? Yan'mabo'. Yan'tiona'pak. Onte'ti dakhuea' kahue' hua̲e̲'te
yan'tiona'pak. —Jesúsa huanigpe̲i̲ka'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj huakka'ada a'tohuaya'po on'huatiakuyate.
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Jesús huanigpe̲i̲ka'eritaj e'manbatia'pakonhua'te huakka'ada on'huatiakde'uyate.
Huakkuru Judasa o'huatiakpo. Ke'na Jesúsen doce huanigpe̲i̲ka'eri nogtia' o̲'u̲y. Judas
huakka' aratbut o'batotiakdepo Jesústaj a'buyukya'po o'huahua'uyate.
48 —Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj inomey do'hued taka'taj
a'yokya'po do'taj o'buyukne. —Judastaj Jesúsa ona'uyate.
49 Huakka' aratbut on'huatiakdepo Jesústaj on'tohua'apo. Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria
on'batiahuayondepo,
—¿Sorotataen siro menpa' o'magka'apo, Huairi? —Huanigpe̲i̲ka'eriomeya̲
o'nona'uyate.
50 Nogtida huanigpe̲i̲ka'eria sacerdoteen huanaba'taj huada'kopen huapesod ok-
teg'uyate.
51 —Keje' kennigda yamagka'. —Jesúsa o'mana'po,
Ken huanaba'en huapesod Jesúsa o'tibata'tepo o'yarea'uyate.
52-53 —Konig huabereeritaj e̲gkapa' siroa hue̲ypaerea on'huatotiakbedne. Ka'tia'po
kenpa' o'nogka'. Diosen jakyo opudomeyere nog huame'noe nog huame'noe nogok
nogok i̲ji̲ka'niga do'taj sigpi' opuda̲ tohuahue'da o̲'nikame'ne. Oynayo sikyoda toto'a
mo'to̲e̲nok o'nogka'bedne. —Sacerdote huairitaj Diosen jak huairitaj huatone' huairitaj
Jesúsa o'mana'uyate. Kenomey Jesústaj a'tohuaya'po on'huatiakbeduyate.

Jesústaj jo̲ki̲ahue'ya i̲jje̲y. Pedroa bapa'a' oa'uyate.
(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Ken Jesústaj on'toepo on'tohua'beduyate. Sacerdote huairitone'en jakyo
on'tohua'beduyate. Pedroa ta'pote hueytemon o'tahua'po. 55 Sacerdote huairitone'en
jakyo o'nokye'depo jakkurunopote ta'ak on'bakpaka'po ta'akope huabirika'
on'tibahuadpo Pedro keyoti kenomeyere o'huaduyate. 56 Pedro ta'akopete e'huadte
huanaba' ettone' o'boato'po Pedrotaj o'tiahuaypo daka'da o'tiahuaydepo,
—In huabokerekkon Jesúsere o'ika'uyate. —Huanaba' ettone'a o'mana'uyate.
57 —Ehue', ettone'. Jesústaj jokiahue'ya ijjey, —Pedroa ona'uyate.
58 A'timon nogakon Pedrotaj o'tiahuaydepo,
—O'nakon Jesúsen huanigpeika'eri i'ene. —Ona'uyate.
—Ehue', huabokerek, Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjey. —Pedroa ona'uyate.
59 A'ti noghoratida nogakon o'mana',
—In huabokerek Jesúsere o'ika'uyate, buttida ijjay. Konigepo Galilea huadaribayo
huaye'eri o'e. —O'mana'uyate.
60 —Ehue', ka'tia' ia' nopoehue' ijjey, huabokerek. —Pedroa ona'uyate.
Kenoka' kenpa' Pedroa ea'te huatahuaa o'sipogde'uyate. 61 Jesúsa Pedrotaj
o'huakorudpo o'tiahuaynok, kenda Jesús Huairia ona' Pedro okkahuehue' o'epo
huaboa'da o'nopoe. "Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued 'Jesústaj jokiahue'ya ijjey,'
bapa'a' ia'apo, Pedro." Huairia mename'nig Pedro okkahuehue'da huaboa'da onte'ti
o'nopon'uyate. 62 Jak kuruyo o'makorokdepo pai'nada o'huikuyate.

Jesústaj on'tierikpo on'tidi'ke'uyate.
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Huabokereka Jesústaj on'toepo on'tierikonhua'po on'bitbitonhua'po 64 huakpotaj
tela o'nokpotidoka'po huakokta' on'pebasbasdepo, "Diosa mennopoe', ¿Be'a ontaj
bo'kokbasbas? oro'taj mona'." Jesústaj o'nona'uyate.
65 Ken nogda nogda dakhuea'da Jesústaj on'tidi'keunhua'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Emede'te judío aratbut huatone' huairi ogkupopakpo, sacerdote huairiere
ogkupopakpo kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere ogkupopakpo, Jesústaj
on'manigtotiakdepo,
67 —¿Menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosa meta'mona'uy? Oro'omeytaj kenda mona'. —
Judío huairiomey ogkupopakpo Jesústaj o'nona'uyate.
—Ee', do'hua e'mana'nayo, Cristo ijjey do'hua e'mana'nayo oknopoehue' mo'eapone.
Da oa' mo'nopoeapone. 68 "Do Cristo ijjey. Diosa me'ta'mona'uyne. ¿Kenda menpa'
mo'nopoe?" Opudomeytaj e'mana'nayo do'taj onte'ti a'tokhue' o'neapone. Kenpa'ti
"Yahua'." Onahue'dik o'neapone. 69 Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. A'ti
Diosere ijhuadapoy. Dios teyda o'epo aya'da ka'dik o'enok Dioste huada'kopen konig
Dios teyda ijjeapoy. Aya'da ka'dik ijjeapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.
70 —¿Menpa' o'na Diosen Huasi'poda i'e? —Aya'ada Jesústaj o'nona'uyate.
—Ee', Diosen Huasi'po ijjey konig opudada o'nona'ne, Diosen Huasi'po ijjey. —Jesúsa
o'mana'uyate.
71 —"Diosen Huasi'po ijjey." Jesúsa oa'nok oroada o'peene. Dakhuea'da oa'po o'ka',
o'nopoene. Konigepo castiga ogka'dik o'eapone. "Jesús dakhuea' oa'uy." "Dakhuea'
o'ka'uy." Noga en'dapi' peehue'dik o'eapone. —Huatone' huairiomeya oda'uyate.

23

Pilato Romano gobierno huairitaj e'koka' Jesúsa o'nigbo'uyate.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Kenoka' aya'ada judío huairi ẹgkupopakte on'maboddepo Jesústaj Pilato Romano
gobierno huairite on'tohua'uyate. Judío huairinayo Jesústaj arakhue'dik o̱'nenok Ro-
mano huairiayo'da yan'arak a'dik o̱'nenok. 2 A̱yo̱ Jesústaj Pilatotaj huaboa'da nama'da
on'huaa'po,
—Oro'omeyen judío aratbuttaj in huabokerek nama'da o'manmadikika'uy. Romano
gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika' oro'a o'pẹẹ'uy. Kenpa'ti Romano
gobierno huairitaj huakupe bayokhue'dik yanika'. Nama'da o'manmadika'. Kenpa'ti
"Cristo i̱jjẹy," oa'. Cristo konig gobierno huairi huadik o̱'ẹ. —Jesústaj Pilatotaj nama'da
on'huaa'uyate.
3 —¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i̱'ẹ? —Pilatoa Jesústaj ona'uyate.
—E̱ẹ', konig o̱'na ia'nig i̱jjẹy. —Jesúsa ona'uyate.
4 —In huabokerek dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'. Castiga o̱gkahue'dik i̱jjẹy. —Pilatoa
sacerdote huairitaj huakka' aratbutomeytaj o'mana'uyate.
5 —Romano gobierno huairi dakhuea'da o̱'ne. Yan'maen. Ken konig Jesúsa
nama'da o'manmadikika'. Judío aratbut aya'tada nama'da o'manmadikika'po adyonda
Galileayo huakkuruda nama'da o'manmadikika'po nogyo̱ nogyo̱ konigti o'kika'po
ta'pota' i̱yo̱kon konigti o'kika'po nama'da o'manmadikika'. —Kenpa' judío huairia
i̱ghua'da on'tihuaa'po Jesústaj, Pilatotaj nama'da on'tihuaa'uyate.

Herodes nog Romano gobierno huairi o̱'ẹpo Galilea huadaribayo huairi o̱'ẹnok Herodeste Jesústaj Pilatoa o'ta'mona'uyate.

6 Jesús Galileayo o'manmadika'uyate. Pilatoa o'pẹẹdepo "¿Galilea huạẹ'eri menpa'
Jesús ya̱'ẹ?" O'mana'uyate. 7 "E̱ẹ', Galilea huadaribayo huạẹ'eri Jesús o̱'ẹ." Pilatotaj
o'nona'de'uyate. Kenda Pilato o'pẹẹdepo Jesústaj Herodeste o'ta'mona'po, Herodes
Galilea gobernador o̱'ẹnok kenpa'ti kenoka' Herodes Jerusalényo o̱'u̱yate. 8 Herodes
nogok nogok Jesústaj o'tipeeonhuahua'po konigẹpo Jesústaj e'tiahuayta' o'pakpo Jesús
katepi' 'urua'da e'ka' konig e'bayarea'te e'tiahuayta' o'pakpo konigẹpo Jesústaj e'tiakte
o'tiahuaydepo Herodes huakka' o'durugpakuyate. 9 Nogi̱ti nogi̱ti ena'tada Jesúsanayo
a'tokhue' o̱'u̱yate. 10 Kẹyo̱ sacerdote huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri
o̱'nepo Jesústaj i̱ghua'da on'huaa'nok 11 Herodes sorotataere Jesústaj a'tierikya'po
'uruda huaok on'ota'po konig gobiernoen huairien yudtaj on'ota'depo onte'ti Pi-
latote o'ta'mona'uyate. 12 Kenme'noete Pilato Herodesere huaboa'da huayahuaya
di'da on'mae'uyate. A'nenda huayahuaya on'bahuadiay'ika'uyate. Huaboa'da di'da
on'mae'uy.

"Jesústaj arakdik mo'ẹne." Pilatoa o'mana'uyate.
(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39–19.16)

13 Sacerdote huairitaj aratbuten huairitaj kenpa'ti nog aratbuteretaj "Yan'batiak,
do'taj menhuatiak." Pilatoa o'mana'po ẹgkupopakde'te,
14 —In huabokerektaj opudomeya̱ on'nigtotiakne. "In huabokerek nama'da
o'manmadikika'. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika'."
Opudomeya̱ o'nona'nig'a opudomey on'tiahuaypo Jesústaj ijbatia'pakdepo Jesúsa
nogda nogda dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig'a kenda nama'da bo'huaa'nig'a Jesúsnayo sigpi'
dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'te. Ijnopo̱ẹy. 15 Herodes kenpa'ti Jesústaj o'pẹẹdepo dakhuea'
kahue' o̱'i̱ka'te. Herodesakon o'nopo̱ẹpo oro'omeytaj onte'ti bo'tokumejne. Yan'pẹẹ'.
Jesúsa sigpi' dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'tenok Jesústaj yadarak. Ahue'dik i̱jjẹy. 16 Castiga
yo̱gka'depo yahuati' yona'apoy. —Pilatoa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.
17 Fiestate nogtida huabakuda̱' jakyo huạẹ'eritaj jakya' o̱'o̱ro̱kika' konigẹpo Pilato
nogtatida o̱ro̱ka'dik o̱'u̱yate. 18 Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoypo,
—Jesústaj yadarak. Barrabástanayo ya̱o̱ro̱ka'. —Onokteteyo' aya'ada 'utta'da
o'nokoy'uyate.

19 Jerusalényo Barrabás huakka'da aratbut o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj
a'mabatiarakaya'po e'batoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti nogtatida o'arakuyate.
Konigepo huabakuda' jakyo o'enok. 20 Jesústaj Pilatoa e'oroka'ta' o'pakpo, "Jesústaj
e'oroka'ta' ijpaki." O'mana'nig'a.
21 —Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada judío aratbut
e'kupopakya' 'utta'da o'nokoypo. Onte'ti onte'ti o'nokoy'uyate.
22 —I'na sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok keje' arakhue'dik ijjey. Konigepo Jesústaj
castiga yogka'depo Jesústaj ijjorokapoy. —Bapa'a' Pilatoa o'mana'nig'a.
23 —Hueypa cruzte Jesústaj yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada
aratbuta ogkupopakpo sacerdote huairierea diga'da o'nokoypo, nogok Pilato
ta'pota'taj e'nokoyte o'manigpee'uyate. 24 "Kenda on'paknok ijka'apoy." Pilatoa
o'nopoetupo, o'mana'uyate. 25 Pilato huakka' aratbuttaj o'manigpeepo, Barrabástaj
o'oroka'uyate. A'nenda Barrabás huakka' aratbuttaj o'bakupopaka'depo gobierno
huairitaj a'mabatiarakaya'po e'bahuatoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti Barrabása
o'arakuyate. "Barrabástaj yaoroka'." Huakka'ada o'nokoynok o'oroka'uyate. Ken
judío aratbuta Jesústaj e'arakta' oneretpaknok, Jesústaj Pilato Romano sorotatataj
ka'darakepo o'bayokuyate.

Hueypa cruzte Jesústaj on'arakuyate.
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 Ken sorotataj Jesústaj on'tohua'depo Simóntaj on'dejdepo, Simón Cirene huakka' jak
huae'eri o'epo ta'baya' e'tiakde'te Simóntaj on'toepo hueypa cruz katohue'po sorotataa
o'nona'nok Jesúsen ta'pota' Simóna cruz o'tohua'uyate.
27 Huakka'nanada aratbut on'batahua'po kenpa'ti huakka'da ettone' on'batahua'po
Jesústaj on'tinepahui'po diga'da on'bahuikonhua'po 'utta'da on'bahuikonhua'uyate.
28 Jesúsa ettone'taj o'batiahuaypo,
—Dota' huikhue' yane', Jerusalén ettone', huata'da yan'tohuik, opudomeyensi'pota'
yan'tohuik. 29 Konigepo opudta'taj nogok ke'poda dakhuea'nada o'eapo. Aratbuta
pai'nanada on'nopo'eapo. "Ettone' si'popakhue'dik o'nepo durugda o'neapo, ettone'
bogdakhue' ehue'dik o'nepo durugda o'neapo, ettone' huasi'potaj huau'te minonhue'
o'nepo durugda o'neapo." Nogok ke'ponada ee'te kenda on'batia'pakapo. 30 Kenoka'
nogokda aratbut diga'da pai'nada on'nopo'eaponok e'bueyta' on'pakapo. "Oro'omeytaj
monbet," huakupataj o'nona'apo. "Pendaka bo'tiyurak," o'nona'apo. 31 Donayo konig
ohueyburanig ijjepo huadakda ee'tada do'taj dakhuea'da me'nogka'ne. Opudomeynayo
dakhuea'da mo'epo konig ohuey e'ay'onig opudomeytaj nogiti ke'poda dakhuea'nada
on'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.
32 Kenpa'ti nog botta'taj dakhuea' huakka'eritaj on'batohua'po Jesústaere a'arakya'po
on'batohua'uyate. 33 Ote'te o'nokyedepo Jesústaj hueypa cruzte on'beta'uyate. Kenpa'ti
botta' dakhuea' huakka'eriere hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesúsen huada'kopen
nogtaj on'beta'po nogtaj Jesúsen ope'topen on'beta'uyate. Ote' huadik o'e La Calavera.
34 Jesústaj en'beta'dete,
—Dakhuea' e'ka' yabakkahuea', Pag. Kenda menogka'ne nopoehue' o'nepo. —Jesúsa
ona'uyate.
Ken sorotataj Jesúsen yudtaj be'ati ya'deyapet a'nopoeya'po huid okmo o'nene'uyate.
35 Huakka'da aratbut o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'po judío huairiomeyakon Jesústaj
on'tierikpo,
—Jesús nogomeytaj o'batihuapokikame'te. Ken Diosen Cristo ee'nayo Diosa ektie'ea'
ee'nayo huata' katihuapoke'. —Judío huairiomeya Jesústaj dakhuea'da on'tierikpo
on'batia'pakuyate.

36 Sorotataa kenpa'ti Jesústaj on'tierikpo, Jesústaj on'huahua'po, vino pai' kamaye̲'po
on'yokuyate.
37 —On judíoen gobierno Huairi e̲e̲'nayo huata' yatihuapokpo hue̲ypa cruzya'
yahuarak. —Sorotataa Jesústaj on'tierikpo o'nona'uyate.
38 Jesúsen huaku kutapen huaensi'pote bapa'en hua'ate on'madoya'uyate, griego
hua'a, latin hua'a, hebreo hua'a on'madoya'po "In judío aratbuten gobierno Huairi o̲'e̲."
On'madoya'uyate.
39 Botta' dakhuea' huaka'eri cruzte on'betonhua'po Jesústaj nogtiada o'tierikpo,
—O̲'na Cristo e̲e̲'nayo Diosa e'ta'mona'uynayo huata'da cruzya' yahuarak kenpa'ti
oro'omeytaj bo'tihuapokpo bohuaraka'. —Nogtiada dakhuea' huaka'eria Jesústaj
nama'da ona'uyate.
40 —Dakhuea' ia'. Menpa' Diostaj okme'pakhue'ada ia'ne. Jesús pai'da o'nopo'e̲ konigti
pai'da i'nopo'e̲ne castiga ontaj mogka'ne. 41 Oro'omeynayo dakhuea'da o'kika'nok
oro'omeytanayo castiga mogka'ne. Inbokereknayo sigpi' dakhuea' kahue' o̲'i̲ka'. —
Noga̲ dakhuea' huaka'eria huakkuru huaa'eritaj ona'uyate.
42 —Nogok Dios Huairi on i̲'e̲depo do'taj okkahuehue' ya̲e̲po do'taj metinepahuiti',
Jesús. —Jesústaj huatodiayeria ona'uyate.
43 —Oy doere paraísoyo i̲'e̲a̲pone. Paraísoyo durugda i̲'eonhuahuika'apone. Buttida
ijjay. —Huatodiayeritaj Jesúsa ona'uyate.

Jesús o'bueyonde'uyate.
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44 Niokpo tokhuada̲' ekpohuadte huadari huabada o'ta'sikon'uyate. Sikki̲re̲gda
o̲'u̲yate. Huaduknopoyo e'huadte onte'ti niokpo o'tieyhuaduyate. 45 Niokpo jey e̲e̲'
e'batikonte sikki̲re̲gda e̲e̲'te Diosen jakyo huahuakda cuperina eretnopoyo e'oroya'da
huanopota'da o'huison'uyate. Kenoka',
46 —Ontaj Apag Dios do'hued noki̲re̲g o'yokne, Pag. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.
Kenpa' oa'depo o'bueyon'uyate.
47 Capitán sorotataj Romano o̲'e̲po sorotataj huairi o̲'e̲po kenoka' kenda aya'da
o'tiahuaydepo, "Apag Dios 'uruda o̲'e̲. Huadaknanada o̲'e̲," o'batia'pakpo,
—In huabokerek dakhuea' kahue' o̲'i̲ka'te, buttida ijjay. —Capitán sorotataa oa'uyate.
48 Aya'da aratbut kente o̲'nepo on'tiahuaydepo o'nokbahua'po suhue'nanada o̲'nepo
o'nokbahua'uyate. 49 Nogomeynayo Jesústaj hua̲ki̲e̲'eri o̲'nepo huahue' o̲'ne'uyate.
Ettone'ere o̲'nepo ettone' Galileaya' Jesústaj huatahua'eri o̲'nepo huahuedda o̲'nepo
sue'da bidte on'kupobopo Jesústaj e'darakte on'batiahuaya'uyate.

Jesúsbueytaj on'kubarakka'uyate.
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 Ken huabokerek o̲'e̲po ke'nen huadik o̲'e̲ José. José huadakda o̲'e̲po Diosenba' daka'
o'nigpe̲i̲ka'uyate. Judea huadaribayo hua̲e̲'eri o̲'e̲po huakka' jak Arimateayo o'si'poe̲po
o'kerekuyate. Ke'na judío huairiere on'kupopakika'uyate. 51 José Dios Huairitaj e'mabo'
o'nigikuyate. Kenda judío huairiomey Jesústaj o'nogka'denig kenda pakhue' o̲'u̲yate.
52 Ken José Pilatotaj o'huahua'po, "Jesúsbuey beyok." Ona'uyate. 53 "E̲e̲', yatohuati'," Pila-
toa e'nade'te Jesúsbueytaj o'huaraka'depo o'bueyto̲e̲po Jesúsbueytaj o'tihui̲yi̲gpo 'uruada
telaa konig sábana o'tihui̲yi̲gdepo sipana' huidkogyo̲ huabokogyoda o'bueyhueda̲'uyate.
Ken kubarak huabokogda o̲'e̲po ke̲yo̲ nogtaj kubarakkahuedda o̲'e̲'uyate. 54 Ken
huame'noe konig e'manhuada̲' huame'noe o̲'e̲nok a'ti huaboa'da okmapi̲e̲'ahuaddik
huame'noe o̲'e̲a̲po.
55 Kenomey ettone' huaboa'da Jesúsere Galileaya' on'tiakme'te kente Jesúsbueyte
on'huahua'po kubaraktaj on'tiahuaypo kenpa'ti konig ke'nenbuey e'huedte
on'tiahuayon'uyate. 56 Ettone' jakyo o̲gkumejdepo 'uru'hui̲e̲da hue̲'e̲y e'ka'deada

okmapiẹ'ahuaddik huame'noete kahue' o̲'nuyate. Konig Moisés e'mana' oa'uyatenok kenomey on'nigpẹẹ'uyate.

24

Jesús huakudaka'da e'bueyada o'noyhuadon'uyate.
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

1 Judío aratbuten okmapiẹ'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te sikyoednada kubarakyo ettone' on'hua'po 'uru'huiẹda huẹ'ẹy adikken e'ka'de' on'tẹnok on'tohua'po, nog ettone'ere on'huahua'uyate. 2 Ettone' kubarakyo o'nokyẹdepo huaboro' huid huanokbet kubaraktaj o'nonokbetame'te onokbethue'kon on'huahuay'uyate. 3 On'kudondenig'a Huairi Jesúsbueytaj huahuayhue' o̲'nuyate. 4 Kenpihuay, Jesúsbuey huedhue' o̲'ẹ̲ menpapi' ya̲'ẹ̲ate en'nopo̲ẹ̲'te. I̲da botta' huabokerek on'tibopo meyo̲hue'da on'tibopo yudtaj senogda e'ot o̲'nuyate. 5 Huabokerektaj on'batiahuaydepo diga̲'da on'me'pukpo sorokyon on'kuboyon'uyate.

—Kubarakyo kente aratbutbueyyo'da o̲'nika'nig'a katia'po huabokerektaj o'noedenig'a bo'uk. 6-7 Jesús i̲yo̲da ehue' o̲'ẹ̲. Diosa o'noyhuadande. Jesús Galileayo o̲'ẹpo "Do huabokerek i̲jjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj dakhuea' huaka'eritaj beyokapone. Dakhuea' huaka'eriomey men'tohua'apone. Huẹypa cruzte do'taj men'arakapone. Bapaa' huame'noe kubarakyo i̲jjẹdepo a'ti ijnoyhuadapoy." Jesúsa mona'uyne, okkahuehue' mo'ẹ̲t. —Botta'a Diosen huata'moneria ettone'taj on'mana'uyate.

8 Ken, kenda Jesúsa o'mana'uyate ettone' huaboa'da onte'ti on'nopo̲ẹ̲'uyate. 9 Ken kubarakya' on'kumejdepo aya'da on'tiahuaydepo on'pẹẹdenig on'manbatia'pakuyate. Once huamata'mona'eritaj kenpa'ti aya'tada nogomeytaj aya'da on'manbatia'pakuyate. 10 María Magdalena, Juana, María Jacoboen huaẹ̲yẹ̲, nog ettone'ere once huamata'mona'eritaj aya'da e'manbatia'pakato'tada 11 nama'da mona'ne once huata'mona'eria on'nopo̲ẹ̲po butti o'da' maknopo̲ẹ̲hue' o̲'ne'uyate.

12 Pedronayo o̲'o̲ro̲kondepo o'ketonhua'po kubarakyo o'ketonhua'po o̲kyẹdepo kubarakyo o'tiahuayato'po 'uru tela konig sábana adkorepen e'hued o'tiahuayondepo onte'ti jakyo o'hua'po, "Kenpihuay, kate yaka' Diosa," o'noponpo o'hua'uyate.

Emaús huakka' jakyo dagte on'hua'uyate.
(Mr. 16.12-13)

13 Kenme'noete botta' Jesúsen huanigpẹ̲ika'eri Emaús huakka' jakyo on'hua'po, Jerusalénya̲' Emaús sue'da bidte o̲'ẹ̲. Once kilómetros o̲'u̲y. 14 Huahua'a' on'batia'pakonhua'po aya'da huaboa'da on'tiahuayme'nig aya'da on'pẹẹme'nig aya'da Jesústaj o'nogkame'nig aya'da on'batia'pakonhua'po, 15 e'batia'pakde'te Jesúsa o'bata'dea'po kenoka' kenomeyere on'hua'epo. 16 Jesústaj on'tiahuaynig'a ken Jesús o̲'ẹ̲ nopo̲ẹ̲hue' o̲'ne'uy. Kenpa' Diosa o'paknok o̲kiẹ̲hue'dik o̲'ne'uyate. 17 Botta' huanigpẹ̲ika'eritaj

—¿Huahua'a' kate'taj mo'batia'pakonyak? ¿Mena'po sue' mo'ẹ̲? —Jesúsa o'mana'nok,

18 —Kenda huaboa'da Jesústaj o'nogkame' Jerusalényo̲ huaboa'da o'nogkame' aya'ada aratbut on'nopo̲ẹ̲. O̲'na Jerusalényo̲ i̲'i̲ka'nig'a menpa' onyo'da nopo̲ẹ̲hue' i̲'ẹ̲. —Nogtiada Jesústaj ona'uyate. Ke'nen huadik Cleofas o̲'u̲y.

19 —¿Kate ya̲gkame'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—Kenda Jesús Nazareteritaj o'nogkame'. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o̲'ẹpo huakka'tada o'bayarea'uy kenpa'ti i̲ghua'da oa'ika'uy. Kenda Diosa daka'da o'nopo̲ẹ̲. Konigti aya' aratbutere Jesúsa huadakda o'kika' on'nopo̲ẹ̲nig'a 20 oro'omeyen sacerdote huairia kenpa'ti judío huairia Romano gobierno huairitaj on'yokme'. Huẹypa cruzte kan'arake'po on'yokme'. 21 Jesúsa Romano gobierno huairitaj ya'maenapetpi'.

Romano sorotatataj ya'maenapetpi'. Oro'omeyen Israel aratbuttaj o'batihuapokapo oro'omeya o'nopoenig'a. Jesús o'bueyme'nig bapa' huame'noe o'tipokde. 22 Kenpa'ti oro'omeyere sue'da ettone' oro'taj on'mame'puke'po konigepo sikyoedda kubarakyo on'hua'. 23 Jesúsenbuey huahuayhue' o'nepo on'kumejdepo "Diosen huata'moneritaj o'tiahuay. Jesús o'noe, mona'ne." Ettone'a on'batia'pak. 24 A'timon nogomey oro'omeyere o'nika'po on'hua', kubarakyo on'hua'. Konigti ettone'a on'batia'pak on'huahuaynig'a Jesústaj tiahuayhue' o'neate. —Jesústaj o'nona'uyate.

25 —Nopoenkahue'da mo'e. Ijhue'ta'da moknopoe. Aya'da Diosen huamanbatia'pakeria e'mana'uytada ijhue'ta'da moknopoe. 26 Cristo 'uruda o'e. 'Urua'da o'kika'uy. Aya'ada on'batia'pakapo. Huakkuruda Cristo pai'da nopo'e'dik o'e. —Jesúsa botta'taj o'mana'uyate.

27 Moisésenba' Cristotaj o'batia'pak, konig Cristo o'eapo kenpa'ti kenda Cristo o'ka'apo o'batia'pakpo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri Cristotaj o'batia'paknok Jesúsa huakkuru Moisésenba' Cristotaj e'batia'pakte o'manopoea'po. Kenpa'ti Cristotaj e'batia'pakte Diosen huamanbatia'pakeriomey ona'uyate Jesúsa o'manopoea'uyate.

28 Emaús huakka' jakyo onhua'po o'nokyedepo, Jesús yapokonapetdapi' o'hua'nig.

29 —Keje' huahue' yae'. Oro'en jakyo yaksik. Osikde. Sikkiega' o'ede. —Jesústaj daka'da o'nona'po.

Ken Jesús keyo jaksikya'po o'kore'uyate. 30 Kutopate botta'taj Jesús onteteyo' o'bata'huaddepo pan o'bapadpo "Dakiti, Dios," oa'depo o'posakea'depo o'bayoke'uyate. 31 Huaboa'da Jesústaj o'nokiie'de. Jesús o'e on'nopoendenok onte'ti Jesústaj tiahuayhue'dik o'nuyate.

32 —Dagte e'tiakte Jesúsere e'tiakte Jesús Apagba'taj mo'nopoenka'depo oro'ennopo' diga' o'nopo'durugpak. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.

33 Ken ijhuiti ehue' jakya' o'norokonpo Jerusalényo on'kumejpo Jerusalényo once huanigpeika'eri nogomeyere onteteyo' on'bahuahuayato'po,

34 —Jesús Huairi o'noyhuadate, buttida o'ay. Simónakon Huairitaj o'tiahuayate. —Botta'a on'mana'uyate.

35 Konig dagte on'hua'po Jesúsere on'batia'pakpo kenpa'ti konig jakyo kutopata' pan e'posakea'te Jesústaj huaboa'da o'nokiie'po, kenda on'batia'pakuyate.

Huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa o'manokyon'uyate.
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

36 Kenda botta'a en'batia'pakte Jesús huaboa'da o'manokyondepo kenomeyere onteteyo' o'batobopo,

—Yan'manopo'noey'. Mame'pukhue' yane'. —Jesúsa o'bopo o'mana'uyate.

37 Ken huakka'nada on'me'pukpo o'mididpo nokiregtaj o'tiahuay nama'da on'nopoenok.

38 —Me'pukhue' yane'. Do Jesús ijjey opuden huanopoya' daka' menoknopoe'. 39 Do'hued huaba'taj daka' men'tiahuay'. Do'hued hua'itakon men'tiahuay'. Jesúsda do ijjey. Do'taj men'so'toea'. Kenpa'ti do'taj men'tiahuay'. Nokiregnayo huaen huaay' toehue' o'nika'. Donayo huaen huaay' ijtoey konigda do'taj on'tiahuay. —Jesúsa o'mana'uy.

40 Kenda Jesúsa o'mana'depo ke'nen huaba' o'batiahuay'ea'po ke'nen hua'i o'batiahuay'ea'uyate. 41 On'durugpakpo kenpa'ti on'me'puke'po oknopoehued o'nenok.

—¿Aypo menpa' ya'e? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

42 Ken biig e'tiaya' on'yokpo ai'moro'huekon on'yoknok 43 Jesús o'toepo o'bape'uyate. Huanigpeika'eriomey Jesústaj e'bape'te on'tiahuaya'uyate.

44 —E'mana' beroba'te Apagba'te aya' Moisés do'taj be'timadoya'uyate. Aya'da huamanbatia'pakeria do'taj mentimadoya'uyate. David salmos Apagba'te do'taj

be'timadoya'uyate. Kenda ka'dik ijika'po ijkika'uy. Kenda ogka'dik me'nepo me'nogka'uyne. Bueyhued opudomeyere ijika'uy. Kenda menogka'apone opudomeytaj daka' o'nona'ika'uyne. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

45 Kenoka' o'manopoenka'po kenda Apagba'te Jesústaj on'timadoya'uyate Jesúsa
huanigpeika'eriomeytaj o'manopoenka'po,

46 —Apagba'te on'timadoya'po, Cristo bueydik o'eapo. Bapa'a' huame'noete noyhuaddik o'eapo. Kubarakya' noyhuaddik o'eapo. 47 Huakkuru Jerusalén aratbuttaj huadak hua'a manbatia'pakdik yanikati'. Nogok aya'tada aratbuttaj aya' huadaribayo huadak hua'a manbatia'pakonhuahua'dik yanika'. Diosa bekkahue'po manopo'korea'dik yane'. Mana'dik mo'eapone. Apagba'te kenpa' on'timadoya'uyate. 48 Opudomey aya'da bo'tiahuayikame'ne. Kenda aya'tada mo'manbatia'pakapone. 49 Eya'. Konig Apag Diosa o'mana'uyate, opudomeytaj Diosen Nokireg do'hua o'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg tiakhued oy Jerusalényo yan'nigika'. Diosen Nokiregtaj yan'nigikati'. Diosen Nokiregaa opudomeytaj e'nopo'toede'te konig Diosya' teyda mo'edeapet. Daka' manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.
(Mr. 16.19-20)

50 Ken Jerusalénya' o'orokonpo Betaniayo o'batohua'po huanigpeika'eriomeytaj o'batohua'uyate. O'ba'tepo, "Do'hued huanigpeika'eriomeytaj 'urua'da yamatoe', Apag Dios." O'tiona'pakondepo, 51 kurudyo Diosa o'baktobehuikuyate. 52 Jesús huadaknanada o'e. 'Urua'da o'kika'. Diosen Huasi'po o'e. On'batia'pakdepo durugnanada Jerusalényo on'kume'uyate. 53 Diosen jakyo o'nika'po Dios 'urua'da o'e. Dios huadakda o'e. On'batia'pakika'uyate, ken.

SAN JUAN
Jesucristoen huadak hua'a Juana o'manigmadoya'uyate.

Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo o'si'poe'uyate.

1 A'nennanada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate. Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Cristo Diosda o'ika'. 2 A'nennada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate, Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Diosere o'ika'uyate. 3 Cristoa aya'tada o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Konig Diosa o'paknok aya'tada o'ka'uyate. Noga sigpi' kahue' o'uyate. Cristoayo'da aya'tada o'ka'uyate. 4 Cristo Diosen hua'a o'noika'po huamanoea'eri o'ika'uyate. Cristokon konig Diosen Huakjey o'e. Huakjey o'ta'tepo katetapi' tiahuaydik o'ene, katetapi' nopoe'dik o'ene. Konigti Cristo konig Diosen huakjey o'epo Diostaj moknopoea'ne kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopoea'ne. 5 In huadariyo aratbut Diostaj pakhue' o'nika'. Dakhuea' ogkika'. Konig sikkiregyo o'nepo Diostaj oknopoehue' o'nika' kenpa'ti Diostaj pakhue' o'nika'. Cristo Diosen Huakjey in huadari aratbuttaj o'ta'tepo Diostaj moknopoea'ne. Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopoea'ne. Huakka'da Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo kenpa'da e'enta' on'paknig'a enhue'dik o'nuyate. Cristo konig Diosen Huakjey 'urua'da o'bata'teonhuahuika'po o'maknopoeanhuahuika'apo.

6-7 Diosa aratbuttaj Juan Bautistataj o'mata'mona'uyate. Cristotaj kamanbatia'pakike'po Juantaj o'mata'mona'uyate. Aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po Juana Cristotaj o'manbatia'pakuyate. Diosen Huakjeytaj o'manbatia'pakuyate. 8 Juan Diosen Huakjey ehue' o'uyate. Cristonayo Huakjey o'uyate. Cristotaj kamanbatia'pake'po Juantaj o'mata'mona'uyate. 9 Ken Juana Cristotaj o'manbatia'pakonhuahua'depo indariyo huae'eriomeytaj Diosen Huakjeytaj o'manokia'uyate. Cristo Diosen hueretda Huakjeytaj a'maknopoeaya'po o'bahuatiakdepo, Juana o'manbatia'pakuyate.

10 Cristo aya' huadari o'ka'uyate. Huadariyo o'ika'nig'a huadari huae'eria oknopoehue' o'nuyate. Huadari huaka'eritaj oknopoehue' o'nuyate. 11 Diosya' o'tiakdepo ke'nen judío aratbutere o'noika'uynig'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. A'nenda Diosa judío aratbuten adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenig'a Cristo Diosen hua'ataj eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. Judío aratbuta eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. 12 Sue'ada Jesucristotaj e'nigpeika'ta' on'pakpo o'noknopoe'uyate. O'noknopoepo Diosen on'si'poepo Diosensi'po o'ne'uyate. 13 Kena'po ettone'ya' on'si'popakme'tenok Diosensi'po ehue' o'ne. Kena'po ettone'pi' huabokerekpi' e'si'popakta' on'pakika'nok Diosensi'po ehue' o'ne. Diosen Cristotaj o'noknopoepo Diosen on'si'poepo Diosensi'po o'nuyate.

14 Ken Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo Diosere o'unhuahuika'depo nogok Diosa o'pakpo o'si'poe'uyate. Oro'omeyere o'ika'uy. Jesucristo kenyo'da huadaknanada o'kika'uy. Huakka'nanada di' o'maika'uy. Huakka'nanada o'matinepahuika'po buttida oa'ika'uy. Diosonig 'urua'nanada o'kika'nok konigti Dios o'epo Diosya' o'tiakpo Diosen Huasi'po o'e o'nopoene.

15 —A'ti Cristoa o'tiakde. Ke'na oro'en huairi o'e. Do huairi ehue' ijjey. Do si'popakhued ijjepo, Jesús Diosere o'uyate. Ikkenda kentaj ijmanbatia'pakmey. —Juana o'manbatia'pakuyate.

16 Jesucristo huakka'da di' mo'ene. Oro'taj nogda nogda daka' mo'matinoea'ne. 17 A'nennada Diosen hua'a Moisésa mo'nigmadoya'uyate. Jesucristonayo di'nanada bo'huatiakpo mo'matinepahui'po, oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po bo'huatiakuyate. 18 Be'api' aratbuta Diostaj tiahuayhue' o'nika'uyate. Cristonayo

Diosensi'po o̲'e̲po di' o'maunhuahuika'po Diosere o̲'unhuahuika'po konig Dios o̲'e̲ 'urua'nanada o'nopo̲e̲po oro'omeytaj 'urua'nanada moknopo̲e̲a̲'uyne.

Juan bautiza huaka'eria Jesucristotaj 'uruda o'manbatia'pakuyate. (Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

19 Judío aratbut huairi Jerusalén huakka' jakyo o̲'nuyate. Juante on'mata'mona'uyate. Sacerdote Diostaj huanigtiona'pakeritaj on'mata'mona'uyate. Kenpa'ti levita aratbuttaj Juante on'mata'mona'uyate. On'huatiakdepo,

—Nogbokerektida ijta'mona'apoy. Cristo ijta'mona'apoy. Diosa o'mana'uyate. ¿Menpa' Cristoda i̲'e̲? Kenda mona'. —Juantaj o'nona'uyate.

20 —Ehue', Cristo ehue' i̲jje̲y. Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo. Oro'taj kabatihuapoke'po o'ta'mona'apo. —Juana buttida o'mana'uy. Dahue'da oa'uy.

21 —¿Be'a i̲'e̲? ¿Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri menpa' i̲'e̲? —O'nona'uyate.

—Elíaskudak ehue' i̲jje̲y. —Juana o'mana'uyate.

—¿Diosen huamanbatia'pakeritaj o'maboy, menpa' Diosen huamanbatia'pakeri i̲'e̲? —O'nona'po,

—Ehue' i̲jje̲y. —Juana o'mana'uyate.

22 —Judío huairi oro'taj bo'ta'mona'ne kenomeytaj batia'pakdik o̲'e̲nok, "¿Be'a i̲'e̲?" "¿Kenda kamanbatia'pakike'po be'a meta'monuy?" —Sacerdoteomeya̲ onte'ti Juantaj o'nona'uy.

23 —Aratbut ehue' e̲'i̲ka'yo nogtia'da 'utta'da ijmanay, Dios Huairi o'tiakde, yan'nopo'korea'. Ke'na o'tiakdepo kentaj a'nigpe̲e̲ya'po, yan'nopo'korea'. Aknopo̲e̲ya'po yan'nopo'korea'. Ijmana'ika'po. Konig Isaíaskudak Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeria oa'uyate. —Juana o'mana'uyate.

24 Kenomeya̲ Juantaj on'huatiakpo, fariseo aratbut huairia on'ta'mona'uyatenok.

25 —¿O̲'na Cristo ehue' e̲e̲'nayo, Elíaskudak ehue' e̲e̲'nayo, Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri ehue' e̲e̲'nayo, mena'po bautiza imagkika'? —Fariseoa Juantaj o'nona'uyate. (Diosa Juantaj o'mata'mona'uyate. Kenda fariseo huairiomeya̲ oknopo̲e̲hue' o̲'nika'.)

26 —Do hue̲'e̲ya̲ bautiza ijkikay. Nogtida huabokerek opudenbayo o̲'e̲de, Cristo o̲'e̲de. Kentaj o̲ki̲a̲hue' mo'e̲. 27 Diosa o'ta'mona'nok a'ti Cristoa Diosen hua'a o'manmadika'apo. Ke'na huadakda o̲'e̲nok ke'nen huanaba' ehue'dik i̲jje̲y, ijnopo̲e̲y. —Juana o'mana'uyate.

28 Juan bautiza o'ka'po, Betábara huakka' jakyo kenpa' on'batia'pakuyate. Betábara jak Jordánhue̲ akodpen o̲'e̲.

Jesús konig Diosen ovejasi'ponig o̲'e̲, Juana o'mana'uyate.

29 Eme'te Jesús Juantaj o'huahua'nok Jesús e'tiakte Juana o'tiahuaydepo, o'mana'pakpo,

—Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o̲'e̲. Konig aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po oveja 'uhuataj on'nigarakika' konigti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konig ovejasi'po 'uhua o'manigbueyapo. 30 Kentaj ijbatia'pakmey, "Jesústaj Diosa o'ta'mona'nok a'ti Diosen hua'a o'manmadika'apo. Oro'en huairi o̲'e̲. Do huairi ehue' i̲hue̲y. Do si'popakhued e̲e̲'te Jesús Diosere o̲'u̲yate." Ijbatia'pakmey. 31 Ikken Jesústaj do'hua o̲ki̲a̲hued e̲'e̲a̲da, Israel aratbuta Cristotaj kanoknopo̲e̲'po hue̲'e̲ya̲ bautiza o'nogka'pone. —Juana o'mana'uy.

32-34 Juana kenpa'ti o'mana'po,

—Ken huabokerekte Apag Diosen Noki̲re̲g o'kotpo, o̲'i̲ka'po, kentaj bo'tiahuayapone. Ken Huabokereka Diosen Noki̲re̲g aratbuttaj o'manopo'to̲e̲a̲po. Diosa mename'ne. Hue̲'e̲ya̲ bautiza kamagke'po, Diosa me'ta'mona'uyne. Ken kurudya̲' Diosen Noki̲re̲g

konig tukku' o'kotpo, Jesúste o'kotpo, kẹyọ Diosen Nokịrẹg ọ'ịka'. Kenda ijtiahuaymey. Kena'po "Jesús Diosen Huasi'po ọ'ẹ." Ijjay. —Juana o'mana'uyate.

Jesúsen huakkuruda huanigpẹika'eria on'tahua'uyate.

35 Ken onte'ti eme'te Juanere oro' Juanen botta' huanigpẹika'eriere o'bopo, 36 Jesús e'pokte Juana o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo,

—Yan'tiahuay'. Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig ọ'ẹ. —Juana mona'uyne. 37 Oro' Juanen botta' huanigpẹika'eri o'pẹẹdey, Jesústaj o'tahua'uy. 38 Jesús bo'huakorudpo, e'ta'tiakte oro'taj bo'tiahuayme'ne.

—¿Kate bo'pak? —Moname'ne.

—Ontaj e'nigpẹika'ta' o'paki. ¿Meyọ ị'ịka', Huamanmadika'eri? —Ona'uy.

39 —Yan'tiak. Yan'tiahuay'. —Jesúsa moname'ne. Ken o'hua'po, kẹyọ ẹ'huaịka'yo o'tiahuay'uy. Kenme'noete Jesúsere ọ'unhua'mey. Baysikmon ọ'ẹme'.

40 Doere Andrésere Juantaj o'nigpẹẹ'uy. Andrés Simón Pedroen huama'buy ọ'ẹpo Jesústaj o'tahua'uy. 41 Ịdada ke'nen huama'buya Simóntaj o'ukpo, o'huahuay'uy. Simóntaj o'huahuaydepo ona'po,

—Cristotaj o'huahuayi, "Cristotaj ijta'mona'apoy." A'nenda Diosa oa'uyatenig. —Andrésa ona'uy—. Jesús Diosen Cristo ọ'ẹ.

42 Jesúste o'totiakuyate. Jesúsa o'tiahuaypo,

—Simón ị'ẹ, Jonásensi'po ị'ẹ. Ọ'nen huadik Cefas ọ'ẹạpo. —Ona'uy. Cefas konigdik Pedro ọ'ẹ. Cefas huiddik ọ'ẹ. Ken konig Cefas Jesústaj huaboa'da o'nigpẹika'uyate.

Felipe Natanaelere konig Jesúsen huanigpẹika'eri huaboa'da on'tahua'uyate.

43 Eme'te Jesús Galilea huadariyo a'huaya' o'nopọẹpo Felipetaj o'huahuay'uy. O'huahuaydepo,

—Menigpẹika'po beta'huaika'. —Jesúsa ona'uy.

44 Ken Felipe huakka' jak Betsaidayo ọ'ịka'uyate. Kẹyọti Andrésere Pedroere ọ'nika'uyate. 45 Ken Felipe Jesústaj o'pẹẹdepo oknopọẹdepo Natanaeltaj o'ukdepo o'huahuay'uy.

—Diosa huabokerek mo'nigta'mona'apone. Moiséskudak ken huabokerektaj o'timadoya'uyate. Konigti Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri on'timadoya'uyate. Ken huabokerek bo'huatiakdenok o'huahuaydene. Ke'nendik Jesús ọ'ẹ. Joséensi'po ọ'ẹ. Nazaret huakka' jak huạẹ'eri ọ'ẹ. —Felipea Natanaeltaj ona'uy.

46 —Nazaret huakka' jakyo huadakda aratbut ehue' ọ'nika'. —Natanaela oa'uy.

—Yatiak. Yatiahuay'. —Felipea ona'uy.

47 Natanael e'tiakde'te Jesúsa Natanaeltaj o'tiahuaypo,

—Yan'tiahuay'. Ke'na o'tiakdepo hueretda Israel aratbut ọ'ẹ. Ke'na 'urunopo'da da ahue' ọ'ịka'. Buttida o'ika'. —Jesúsa o'huaa'uy.

48 Natanael Jesústaj o'pẹẹdepo,

—¿Menpa'pi' do'taj ọkịẹ'? —Natanaela ona'uy.

—Felipea ontaj totiakhued higuera ọhuẹyta'pote on'taj ijtiahuayi. —Jesúsa Natanaeltaj ona'uy.

49 Natanaela Jesústaj o'pẹẹdepo oknoponpo,

—Diosen Huasi'po ị'ẹ. Israel aratbuten Huairi ị'ẹ, Huamanmadika'eri. —Natanaela ona'uy.

50 —Kena'po higuera ọhuẹyta'pote on tiakhued ẹẹ'te ontaj ijtiahuayi. Kenda ona'nok do'taj oknoponne. Kennayo sigda ijjay. Do'taj nogịti meknopọẹ'po teynanada ijka'apoy. —Jesúsa Natanaeltaj ona'po,

51 —Do Huabokerek ịjjẹpo, Diosya' ijtiakuy, Diosa me'ta'mona'uyne. Kurud Diosen-baya' ekhuike' do'te Diosen huata'moneria mentihuarakatupo menokbehuikonapone, opudomeyạ bo'tiahuayapone, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

2

Galilea huadaribayo huakkaʼ jakyaʼ eʼtoẹpak aypo oṇʼuyate.

1-2 Oroʼ huanigpeịkaʼeri Jesúsere Galilea huadaribayo oʼhuaʼuy. Bottaʼaʼ eksik oṇʼuy. “Eʼtoẹpak aypo oʼbatobapeapoy, Caná huakkaʼ jakyaʼ oʼbatobapeapoy. Oṇʼnen huanigpeịkaʼeriere yatiak.” Aypo huairia Jesústaj onaʼnok Jesúsere oʼhuaʼuy. Jesúsen huaẏẹkon oṇʼuy. 3 Huakkaʼnada oṇʼnepo eʼtoẹpak aypo onʼbapeʼpo ayaʼda vino onʼmaiʼdepo,

—Vino ehueʼ oṇʼẹ. —Jesúsen huaẏeạ onaʼ, Jesústaj onaʼuy.

4 —¿Menapo doʼtaj onaʼ, nag? Ken konig ʼuruda ijkikaʼapoy, aratbuttaj tihuapokhued ịjjẹy. —Jesúsa onaʼuy.

5 —Katepiʼ Jesúsa yạgkaʼ enaʼte yạgkaʼ. —Ken Jesúsen huaẏeạ vino huạhuẹtohuaʼeritaj oʼmanaʼuyate.

6 Huaboroʼ huidkoso judío aratbut onʼtoịkaʼpo, huẹʼẹy onjoypo onʼbakoyoʼikaʼ. Kenda ekaʼnayo Diostaj ʼuruʼnopoʼda oṇʼẹạpoy oʼnoknopoịkaʼuy, ken. Kenteda seis boroʼhuidkoso oʼbahuadʼuy.

7 —Huidkosoyo huẹʼẹy yaʼnonjoiʼ. —Jesúsa oʼmanaʼuy.

Huakkaʼ huẹʼẹy onʼtoegonpo huedạʼda oʼnonjoyʼuyate. Onʼoydepo,

8 —Huidkosoyo sigpiʼ yatoegpo. Aypo huairite yanʼtohuaʼ. —Jesúsa oʼmanaʼuyate. Ken onʼtohuaʼuyate. 9 Huẹʼẹy ẹẹʼtada huaboaʼda vino oṇʼeanuy. Aypo huairi oʼmaiʼdepo ʼurunanada vino oṇʼẹ oʼnopoẹpo keẏan onʼtotiak nopoẹehueʼ oṇʼuy. Vino huạhuẹtohuaʼeriayoʼda onʼnopoẹʼuy.

—Yatiak. —Ken huabokerek huạtoẹpakeritaj onaʼpo,

10 —In vino huadaknanada oṇʼẹ. Ayaʼ huabokerek vino onʼmatomayʼikaʼdepo huakkuru huadak vino onʼbayokikaʼ. Kenokaʼ huakkaʼaʼda onʼmamayʼdepo, sueʼda huadak vino onʼbayokikaʼ. Oṇʼnanayo huakkuru sueʼda huadak vino iʼmatomaydenigʼa, huaboaʼda huadak vino iʼtotiakne. —Aypo huairia onaʼuyate. 11 Ken Galileadariyo huakkaʼ jak Canáte Jesúsa kenda oʼkaʼuy. Aratbuta Jesústaj oknopoẹʼdik kaʼneʼpo Diosa Jesúsere oṇʼẹpo oʼtihuapokpo kenda huakkuru ʼuruaʼda oʼkaʼuy. Vino oʼkaʼuy. Konig Diosyoʼda ʼuruaʼnanada kaʼdik, konig teyda oʼkaʼnok oroʼomey keʼnen huanigpeịkaʼeri oʼtiahuaypo Jesús Diosen Huasiʼpo oṇʼẹ nogịti oknopoẹʼuy.

12 Nogok Jesús Capernaum huakkaʼ jakyo oʼhuaʼpo, huaẏeere huamaʼbuyere oroʼomey huanigpeịkaʼeriere oʼhuaʼuy. Capernaum huakkaʼ jakyo oṇʼịkaʼuy. Sueʼda huameʼnoe oṇʼuy.

Apag Diosen jakyaʼ Jesúsa huabahuayaʼeritaj oʼmaoroḳaʼuy.
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 Aʼti judío huakkurueri isiʼpo mabueyhueʼ ẹẹʼ okkahuehueʼ fiesta oṇʼẹdeapo. Jerusalén huakkaʼ jak oteʼyo Jesúsa oʼbehuikuy. Oroʼomey keʼnen huanigpeịkaʼeriere oʼbehuikuy. 14 Diosen jakkịreẹgyo oʼkudonpo, vaca ʼuhua oveja ʼuhua tukkuʼ ʼuhua huabahuayaʼeritaj oʼbatiahuayatoʼuy. Huakupe huakabiaʼeritakon oʼbatiahuayʼuy. Konig engañạ huakaʼeri oṇʼnepo jakkịreg akbogpete onʼbahuad. 15 Eʼbia oʼbatinukupo huiokda huabitbitbia oʼkedpo, Jesúsa Apag Diosen jakyaʼ ayaʼtada oʼmaoroḳaʼuy. Oveja vacakon oʼmaoroḳaʼuy. Huakabiaʼerien huakupe onkutaʼtogʼuy. Mesa oʼbakkubukaʼuy.

16 —Ayaʼda yanʼtohuaʼ. Doʼhued Apagen jak huationaʼpak jak oṇʼẹ. Huabahuayaʼ jak ehueʼ oṇʼẹ. ʼUhuaeretaj huakupeeretaj yanʼbatoṛoḳ. Ịyạʼ bahuayahueʼ yaneʼ. —Tukkuʼ huabahuayaʼeritaj oʼmanaʼuy.

17 “Oṇʼnen jak ijjeretpaki, Dios. Oṇʼnen jaktaj ijpaknok huakkaʼ menhuadiayapone.” Apagbaʼte aʼnennada oʼmadoyaʼuyate. Apagbaʼ oʼtiahuayʼuy oroʼ Jesúsen huanigpeịkaʼeria huaboaʼda oʼnopoenʼuy. Jesústaj Apagbaʼa oʼtiaʼpakuynok oʼnokotuy.

18 —“Huakupete huabahuaya’eritaj yamaoroka’.” Diosa ena’nayo oro’omey kan’tiahuaye’po konig Diosyo’da ka’dik o’e konigti yaka’. —Oknopoehue’ huae’eri judío huairia Jesústaj nama’da o’nona’uy.
19 —In jak yan’sak. Bapa’ huame’noe onte’ti ijka’apoy. —O’mana’uy Jesúsa.
20 —In jak cuarenta y seis huabayok on’kadhuahua’uy. Bapa’ huame’noe Diosen jak e’sakte kahue’dik i’eapo. —Judío huairia o’nona’uy.
21 Jesúsnayo Diosen huid jaktaj tia’pakhue’ o’uy, Jesúsenso’taj o’tia’pakuy, “Do’taj menarakapone. Bapa’me’noe ijnoyhuadapoy.” O’tia’pakuy. 22 Nogok Diosa Jesústaj e’noyhuadade’te kenda Jesúsa o’mana’uy onte’ti kenda o’nopoen’uy. Kenpa’ti oro’omey huanigpeika’eri Diosba’ Jesústaj buttida on’nigmadoya’uyate, oknopoe’uy. Jesucristo pai’da o’nopo’eapo, o’bueyapo, o’noyhuadapo Diosba’ buttida o’batia’pak oknopoe’uy. Kenpa’ti Jesúsa buttida oa’ oknopoe’uy.

Jesús aya’tada huanopoya’da o’makie’.

23 Judío huakkurueri isi’po mabueyhue’ ee’ okkahuehue’ fiesta oe’uy. Jerusalén huakka’ jakyo huakka’nanada ogkupopakpo Jesúskon o’epo, konig Diosyo’da ka’dik o’e konig teyda Jesúsa o’ka’uyate. On’tiahuaypo, huakka’da kentaj o’noknopoe’uyate. Jesús Diosen Cristo ya’etpi’ o’noknopoe’uyate. 24 Jesúsnayo aya’ aratbuttaj huanopoya’da o’makie’po inomey huaboa’da moknopoene, sue’da moknopoene, hueretda huaknopoe’eri ehue’ o’ne, Jesúsnayo o’makie’uy. “Inomey hueretda huaknopoe’eri ehue’ o’ne.” Be’api’ ahue’dik o’e. 25 Jesúsa aya’tada huanopoya’da o’makie’. Kena’po nogomeytaj, “¿Monig ya’ne in aratbut?” Ahue’dik o’e. Kena’po aya’tada aratbut huanopoya’da o’makie’uy.

3

Jesúsere Nicodemo o’batia’pakuyate.

1 Huabokerek o’uyate. Ke’na fariseo Moisésenba’ huaknopoe’eri huairi o’uyate. Fariseonayo Diosen hua’a e’kika’ta’ on’pakika’po kenpa’ti adhuea’pane’en hua’a e’kika’ta’ on’eretpakuyatenig’a Diostaj ’urunopo’ nigehue’ o’nuyate. Ken huabokerek fariseo huairi o’epo ke’nen huadik Nicodemo o’uyate. Nicodemo judío huairi kenpa’ti o’uyate. 2 Sikyo Jesúste an’batia’pakya’po o’huatiakbed’uyate.
—Huamanmadika’eri i’epo, oro’omeytaj a’manmadikaya’po Apag Diosya’ i’tiakuy, oro’ o’nopoey. Kenda konig kahued o’neonhuahuika’uyatenig’a oyda i’kika’. Kena’po Apag Dios be’tihuapoknok ’urua’da i’kika’, Huamanmadika’eri. —Nicodemoa Jesústaj ona’uy.
3 —Be’api’ onte’ti e’si’poe’ta’ e’paknayo Dios Huairitaj oknopoe’dik o’neapo. Diosensi’po e’dik o’neapo. Onte’ti si’poehue’ ee’nayo Dios Huairitaj oknopoehue’dik o’neapo. Diosensi’po ehue’dik o’neapo. Buttida ijjay. —Jesúsa ona’uy.
4 —¿Monig huabokerek ettone’endapoya’ si’popakdik ya’et? Huabokerek huayeendapoyo onte’ti kudhue’dik o’e. Onte’ti si’poehue’dik o’e. —Nicodemo nopoenkahue’ o’epo ona’uy.
5 —’Urunopo’ a’nopo’toeya’po, kenpa’ti konig Diosensi’ponig a’eya’po dakhuea’ e’ka’ nopo’korea’dik mo’epo, hue’eya bautiza ogka’dik mo’epo, kenpa’ti Diosen Nokirega nopo’toedik mo’epo. Kena’po nopo’koreahue’ ee’nayo hue’eya bautiza ogkahue’ ee’nayo kenpa’ti Diosen Nokireg nopo’toehue’ ee’nayo Diosensi’po ehue’dik mo’eapo. Buttida ijjay. 6 Ettone’so’ya’ on’si’popakpo, aratbutda o’ne. Diosen Nokireg o’manopo’toepo, ’urunanada on’noeonhuahuika’. 7 “Kutaya’ Diosen Nokiregya’ si’poe’dik i’e.” Ijja’denok, me’pukehue’ yae’. 8 Bapoka o’adyak. I’peenig’a, meya’ yatiak, meyon yahua’ nopoehue’ i’e. Aya’da Diosen Nokiregya’ on’si’poe konigti o’ne. Onte’ti ’urua’nanada ogkika’. Monig Diosa monigka’ nopoehue’ i’e. —Jesúsa Nicodemotaj ona’uy.

9 —¿Monig Diosen Nokiregya' si'poe'dik ya'e? —Nicodemoa ona'uy.
10 —Israel aratbuten huamanmadika'eri i'e. ¿Mena'po kenda ona'dene nopoehue' i'e? 11 Do ijnopoepo, ijbatia'paki. Ijtiahuaypo, ijbatia'paki. Do ijmana'nig'a, opud judío huairi do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'e. Buttida ijjay. 12 Iyoda konig aratbut ogkika' do'a on'batia'pakdenig'a oknopoehue' o'ene. Konig Diosa mo'nigkika'ne ontaj e'batia'paknayo dapi' oknopoehue'dik me'ene.
13 Diosenbayo kurudyo opud behuikhued mo'ene. Diosere ehue' mo'ika'uyne. Donayo huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosere ijika'po Diostaj daka' ijnopoey. Diosya' ijtiakuy. 14 Aratbut ehue' e'ika'yo Moiséskudak siro bihui e'ketka' o'beta'uyate. 'Iddute kutayo o'beta'uyate. Kenomeynayo Diostaj o'noknopoepo, bihuitaj on'tiahuaynok, Diosa o'bayarea'uyate. Konigti do'taj ogka'apo. Doa Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj 'iddute kutayo men'betapone. Cruzte men'betapone. 15 Do'taj cruzte e'beta'deme'te aya'da do'taj o'noknopoepo kenpa'da bueyhue' o'neapo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

Dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa huakka'nada di' o'mae'uyate.

16 —Aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa huakka'da di' o'maepo ke'nen nogtiyo'da huasi'po o'manigta'mona'uyatenok, kamanopo'yare'po o'manigta'mona'uyatenok. Aya'ada Diosen Huasi'potaj e'noknopoe'nayo kenpa'da bueyhue' o'nepo, Diosere on'noeonhuahuika'apo. 17 Dakhuea'da bokikate aratbuttaj kamane'po Diosa ke'nensi'potaj ta'monahue' o'uyate. Aratbuttaj kamanopo'yare'po Diosa o'manigta'mona'uynok.
18 Be'api' Diosen Huasi'potaj o'noknopoede, "Dakhuea' ogka'." Diosa bahuaahue' o'e. Be'api' Huasi'potaj oknopoehue'da mentaenok, "Dakhuea' o'ka'." Diosa oa'de kena'po Diosen nogtiyo'da huasi'potaj oknopoehue' o'ne. 19 Diosen Huasi'po konig Diosen huakjey o'epo Diostaj o'maknopoea'. Indariyo aratbuttaj o'bahuatiakuynig'a aratbuta Diostaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogkika'po sikkiregyo e'ika'ta' o'deretpakika'nok. Konigepo "Dakhuea' ogkika'." Diosa o'mana'apo. 20 Aya'ada dakhuea' egka'te nogomeytaj e'tiahuayata' pakhue' o'ne. Kena'po Diosen huakjeyta' pakhue' o'ne. Do'taj nigpeehue' o'ne. 21 Hueretda huaknopoe'erinayo Diosen buttida hua'a ogkika'po Diosen huakjeytaj on'pakpo Diosen Huasi'potaj o'noknopoenok, Diosa o'batihuapokdenok aya'ada tiahuaydik o'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

Onte'ti Juan bautiza huaka'eria Jesúsen o'manbatia'pakuyate.

22 Nogok Judea huadariyo Jesús oro' ke'nen huanigpeika'eriere o'hua'uy. Jesús oro'ere o'ika'po, bautiza o'magkika'uy. 23 Enón huakka' jakte kenpa'ti Salim huakka' jak ibodteda Juan kenpa'ti bautiza o'magka'uyate, keyo huakka' hue'ey o'enok. Aratbut huakka' en'tiakte Juana bautiza o'magka'uyate. 24 Huabakuda' jakyo Juantaj kudahued o'nenok, bautiza o'magkika'uyate.
25 "Be'aen bautiza e'magka' Diostaj 'urunopo' ka'dik ya'mae, Jesúsenpi' Juanenpi'." Juanen huanigpeika'eri judío aratbutere on'batia'pakdepo, 26 Juante on'huatiakonpo,
—Jordánhue akodpen Jesús onere o'ikame'ne. Jesústaj 'uruda i'manbatia'pakme'ne. Oy bautiza megke'po aya'da Jesústaj on'huahua', huamanmadika'eri. —Juanen huanigpeika'eria Juantaj o'nona'uyate.
27 —Be' huabokerektapi' aratbuttaj e'manmadika' Diosa o'pakpo ta'mona'dik o'e kenpa'ti tihuapokika'dik o'e. Jesústaj o'ta'mona'uyatepo Jesústaj o'tihuapokika'. Aratbuta Jesústaj on'huahua'denok. 28 "Do Cristo ehue' ee'tada Cristo tiakhued ee'te Diosa do'taj huakkuruda me'ta'mona'uyne." Opudtaj o'noname'ne. Kenda do'taj on'peeme'ne. 29 Huabokerek huaboa'da o'toepakpo huatoe o'toedepo durugda o'e. Noga ken huabokerektaj di' o'epo, kenpa'ti durugda o'e. Ken konig do Jesústaj di' ijjepo durugda ijjey. Huakka'ada Jesústaj on'pakpo huaboa'da on'nigpeika'. Kenda durugа'da

ijmatipeey. 30 Jesústanayo huakka'ada nigpeika'dik o'nika'apo. Do'taj huaboa'da sue'da nigpee'dik mo'eapone. —Juana o'mana'uyate.

Jesús Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakuyate.

31 Ke'na Diosya' o'tiakme'po Diosen huairitone' o'e. Aya'tada mata'mona'ika'dik o'e. Aratbutnayo indari huaee'eri o'nenig'a indaritaj on'nopoepo on'batia'pakika'. Jesúsnayo Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakpo 'urunopo'da o'epo aya'enda huairi o'e. 32 Katepi' Diosyo o'batiahuayonhuahuika'nig, katepi' o'mapeeonhuahuika'nig, kenda o'manbatia'pakika'nig'a, suhue'ada Jesústaj o'noknopoika'. 33 Kenomey Jesúsen hua'a o'noknopoepo, Diosa buttida oa'ika' o'noknopoenok. 34 Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate. Diosa ke'nen nokiregda o'yok. Jesústaj o'yok. Dakhuapa ke'nen nokireg o'yoknok. Diosen hua'a o'mana'ika'. 35 Apag Huasi'potaj di' o'e. Aya'en huairida kaee'po o'ta'mona'uy. 36 Kenomey Diosen Huasi'potaj o'noknopoepo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Huasi'potaj oknopoehue' o'nepo onte'ti Diosere noeonhuahuahue' o'neapo. Diosa kenomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

4

Jesús Samaria huadariyo huaee'eri ettone'ere on'batia'pakuyate.

1-2 Ken, Jesústaj huakka'ada on'peedepo huaboa'da on'tahua'uyate. Huaboa'da on'nigpeika'uyate. Bautiza e'magkade'te Jesústaj on'nigpeika'uy. Jesúsnayo bautiza kahue' e'eada oro'omeya huanigpeika'eria bautiza o'magkika'uy. Juantaj sue'ada o'noknopoe'uyate. Kenda fariseo huairia on'tipeedeme'te, Jesúsa o'maknokotuy. 3 Ken o'maknokotpo, Judeaya' o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'kume'uy.

4 Ken Galilea huadariyo o'hua'po, Samaria huadariyo pokdik o'uy. 5 Samaria huadariyo huakka' jak Sicarte o'tiakuy. Sicar Jacobkudaken ta'bate ibodteda o'e. Ta'ba Jacobkudaken huasi'po Josékudaktaj o'yokuyate. 6 Kenteda Jacobkudaken hue'ey sorokkogya' hua'eg o'uyate. Jesús bidteda o'hua'epo o'arogpo, o'huaduy. Tokhuada' e'huadte o'huaduyate. Hue'ey sorokkogte o'manighuad'uy. 7-8 Oro' Jesúsen huanigpeika'eri aypo a'baetuya'po, huakka' jakyo o'hua'demey. Samariaeri ettone' hue'ey a'egatuya'po o'tiakuyate.

—Hue'ey beyok. —Jesúsa ona'uyate.

9 Judío aratbuta Samaria huaee'eritaj batia'pakhue' o'ika'nig'a Jesústaj ettone'a o'peedepo,

—O'na judío aratbut i'enig'a, Samaria huaee'eri do ijjey. ¿Menpa' hue'ey beyoka' do'taj mena'? —Samaria ettone'a Jesústaj ona'uyate.

10 —Diosa huanounhuahuika' hue'ey e'yokta' be'tipakne. "Hue'ey beyok." Ontaj ona'nig'a, "Huanounhuahuika' hue'ey beyok." Do'taj meknopoepo ena'nayo huanounhuahuika' hue'ey o'yokapone. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

11 —Hua'eg toehue' i'ene. Sorokkog huabidkogyoda hue'ey o'e. ¿Meya' huanoeanhuahuika' hue'ey i'egapo, huairi? 12 Oro'en adhuea'pane'a Jacobkudak in sorokkog bo'yokuyne. Ke'nada o'mayika'uyatenig. Ke'nen huasi'po kenpa'ti on'mamay'ika'uyate. Ke'nen vacakon o'mamay'ika'uyate. Oro'omeytaj in sorokkog bo'yokon'uyne. ¿Menpa' Jacobkudakitipi sigda huairi oe'uynig'a, o'na huahuak huairi i'e? —Ettone'a ona'po,

13 —Be'api' in sorokkog hue'ey o'maypo, onte'ti maymaya' o'da'ikanig'a, 14 aya'ada do'taj moknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig huanoeanhuahuika' hue'ey o'yoknok on'may'po, huanopoyo o'unhuahuika'apo, onte'ti "maymaya ijjay" ahue' o'neonhuahuika'apo. Do'taj moknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

15 —Ken hue'ey beyok. Onte'ti maymaya ahue'dik a'eya'po, iyo sorokkogyo hue'ey a'egya'po tiakhue'dik a'ikaya'po o'nen hue'ey ijmayapoy, huairi. —Ettone'a ona'po,

Jesúsen hua'ataj nopoenkahue'da kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o̲'e̲ oknopo̲e̲hued o̲'e̲po kenda Jesústaj ona'uyate.

16 —Yahuati'. O̲'nen hua̲to̲e̲'taj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.

17 —Hua̲to̲e̲ to̲e̲hue' i̲jje̲y. —Ettone'a̲ ona'uyate.

—Hua̲to̲e̲ to̲e̲hue' i̲jje̲y. Buttida ia'. 18 Huabaniga̲' i'ta̲e̲'uynig'a. Oyda kentaj e'dipakada o̲'nen hua̲to̲e̲ ehue' o̲'e̲. Kenda buttida ia'. —Jesúsa ona'uyate.

19 —Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o̲'e̲, o'tinopo̲e̲ne, huairi. 20 In o'te'yo "Huaboro'da i̲'e̲, Apag Dios." Oro' onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Samaria huadari hua̲e̲'eriomeya̲ on'tiona'pakika'uyate. Jerusalén huakka' jakyo "Huaboro'da i̲'e̲, Apag Dios." Tiona'pakdik mo'e̲ne. Opuda̲ judío aratbut on'mana'ika'. —Ettone'a̲ ona'uyate.

21 —Men'pe̲e̲', ettone'. A'ti meyo̲pi' mo'e̲po Apag Diostaj tiona'pakdik mo'e̲ne. Apag Diostaj a'tiona'pakya'po in ote'te tiakhue'dik mo'e̲a̲pone. Kenpa'ti a'tiona'pakya'po Jerusalényo̲ huahue'dik mo'e̲a̲pone. 22 Opud Samaria hua̲e̲'eria Diostaj nopo̲e̲hue'da nama'da mo'tiona'paknig'a, oro'omeynayo judío aratbut o̲'e̲po Diostaj oknopo̲e̲po daka' o'tiona'pakikay. Diosen huamanopo'korea'eri judío aratbut o̲'e̲. 23-24 Apag Dios nok̲ire̲g o̲'e̲po buttida oa'ika'. Apag Diosen hua'a buttida o̲'e̲. Oy kenpa'ti nogokkon aratbut huadaknopo'da Diosen buttida hua'ataj o'noknopo̲e̲po Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Diosen Nok̲ire̲ga̲ o'manopo'to̲e̲nok Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Kenda Apag Diosa o'pak. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

25 —Nogok Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo, yoknopo̲e̲y. E'tiakde'te aya'da o'manmadika'apo. —Ettone'a̲ ona'uyate.

26 —Cristo do i̲jje̲y. Doa on'batia'paknig Cristo i̲jje̲y. —Jesúsa ona'uyate.

27 Jesúsa ettone'taj kenda e'nade'te oro'omey Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri Jesúste o'tiakuy. Jesúsa ettone'taj o'batia'paknok oro'a o'tiahuaypo o'me'puke'uy. (A'nennada judío huamanmadika'eri ettone'taj batia'pakhue' o̲'nika'uy.) "¿Ka'tia'po ettone'taj ina'pak?" "¿Kate i'pakpo ia'?" Jesústaj onahue' o̲'u̲y. 28 Ettone' sorokkoso o'huadanpo okhua'uyate. Ke'nen huakka' jakyo Sicar okhua'uyate. Huakka' jakyo o'kudondepo, huakka' jak hua̲e̲'eritaj o'mana'po,

29 —Sorokkogte huabokereka behuatiakpo do'taj 'urua'da menbatia'pakne. Nog huadaribayoeri o̲'e̲nig'a aya'da nogok nogok ijkikame'nig kenda mena'ne. Aya'da o'nopo̲e̲po mena'ne. Ke'na Cristo ya̲'e̲tpi'. —Ettone'a̲ ke'nen aya' huakka' jak hua̲e̲'eritaj o'mana'uyate.

30 Ken huakka' jakya' huakka'ada on'maoro̲konpo, Jesústaj on'huatiakuyate. 31 Huakka'da aratbut tiakhued e̲'ne'te,

—Yabape', Huamanmadika'eri. —Oro' ke'nen huanigpe̲i̲ka'eria ona'uyne.

32 —Bapeahue' i̲jje̲y. Nogda aypo ijto̲e̲nig opud nopo̲e̲hue' mo'e̲ne. —Mona'uyne.

33 —Be'api' kentaj aypo yanigtotiaketpi', o'nopo̲e̲po oro'omey huanigpe̲i̲ka'eria huayahuaya o'batia'pakuy.

34 —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Katepi' Dios o'pak kenda ijkikay. Aya'da ke'nen ijkuhuitapoy. Ke'nen ijjeretpakpo ijkika'po, do'hued aypo konig o̲'e̲. 35 Opudomey aypotaj huakka' mo'nopo̲e̲po, "Aypopi' boyoghued e̲e̲'te a'ti botta' botta' puug o'boyogaponok jakyo totiakdik o̲'e̲a̲poy." Mo'batia'pakika'nig. Oy konig e'boyog a̲'e̲ya̲'po huakka' aratbut on'batiakdenok, yan'tiahuay'. Oy huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'pak. Huakka'ada Diostaj eknopo̲e̲'ta' on'pak. 36-37 "Nogtiada o'batuke'. Noga̲ aypo o'totiak." Ken buttida on'batia'pakika'uy. Konig huabatuke'eri i̲jje̲po konig huakkuruda Diosen hua'a daka' ijmanmadikay. Opudomey konig aypo huatotiakeri mo'e̲po do'hued hua'a mo'manmadikika'aponok huakka'ada do'taj mo'nigpe̲i̲ka'apone. Doere Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Konig dakhuapa opudomeya̲ doere mo'durugpakonhuahuika'apone. 38 Nogomeya̲ on'manmadikadhua'de'uy. Aratbut i̲dada oknopo̲e̲hue' o̲'nuypo kanoknopo̲e̲'po opudomeya̲ kan'manmadike'po do'a

on'ta'mona'uyne. Opudomey huakkuru huamanmadika'eriere mo'manmadika'nok mo'maknopo̱e̱a̱'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

39 Ken jakte huakka' Samaria hua̱e̱'eri o̱'nika'po, "Aya' nogok nogok ijkika'uynigda." Mena'ne. Ettone'a̱ o'manbatia'paknok, huakka'ada Samariayo hua̱e̱'eria Jesústaj o'noknopo̱e̱'uy. 40 Samaria hua̱e̱'eri on'huatiakde. "Oro'omeytaj bota'huadunhua'." Jesústaj o'nona'uy. Kente botta' huame'noe o̱'u̱ynok. 41 Jesúsen hua'ataj on'pe̱e̱po nogi̱ti huakka'ada o'noknopo̱e̱'uy.

42 —Ontayo'da on'pe̱e̱po oknopo̱e̱hue' o̱'e̱'nig'a oy Jesústakon on'pe̱e̱depo oknopo̱e̱y. Jesús Diosen Cristo o̱'e̱. Diosa mo'nigta'mona'uyne. Aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po, huamanopo'yareadhua' o̱'e̱ monoknopo̱e̱y. —Ettone'taj o'nona'uy.

Jesúsa gobierno huairiensi'potaj o'yarea'uy.

43 Botme'noe Sicar huakka' jakyo o̱'e̱depo oro'omeyere Jesúsa o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'hua'uy. Galilea huadariyo Jesús o'kerekuyate. 44 Diosen hua'a huamanbatia'pakerien jak hua̱e̱'eriomeynayo Diosen huamanbatia'pakeritaj e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'nika'. Jesúsa Galilea hua̱e̱'eritaj o'manbatia'pakuynig'a. 45 Galilea huadari hua̱e̱'eri Jerusalényo̱ aypo fiestate o̱'neme'te. Jerusalényo̱ Jesúsa 'urua'nanada konig Dios ekapa' o'kame'nok on'tiahuay'uyate, Galilea hua̱e̱'eria. Jesúsa teynanada o'kame'nok Galileayo e'kumejde'te durugteda Jesústaj o'de'uy.

46 Ken, Caná huakka' jak Galilea huadariyo ke̱yo̱ hue̱'e̱ytaj vino o'kame' onte'ti Jesús o'tiakuy. Capernaum huakka' jak meyo̱hue'da o̱'e̱po Capernaum gobierno huairiensi'po o'digpakuyate. 47 Judea huadariya' Jesúsa o'tiakdepo, Galilea huadariyo Jesús o̱'i̱ka'. Kenda Capernaum huairi o'tipe̱e̱depo Jesústaj o'huahua'depo, "Capernaum huakka' jakya' do'huedsi'po o'bueyapo. Bohua'. Betayarea'." Diga̱'da ona'uy.

48 —Opud Galilea hua̱e̱'eri do'hued hua'a eknopo̱e̱'ta' pakhue' mo'e̱. 'Urua'da eka'nayo konig e'bayarea'nayo do'hued hua'ataj yanoknopo̱e̱a̱petpi'. —Jesúsa Capernaum huairitaj ona'uy.

49 —Bueyhued e̱e̱'te do'huedsi'pote bohua', huairi. —Jesústaj ona'uy.

50 —Yahuati'. O̱'nensi'po o'yarede o'noe. —Jesúsa ona'uy. Jesúsen hua'ataj buttida oknoponpo jakyo o'kume'uyate. 51 Jakyo e'kumejte dagte ke'nen huanaba'a on'huatiakpo, on'dejpo,

—O̱'nensi'po o'yarede, o'noe. —Ke'nen huanaba'a o'nona'uyate.

52 —¿Menoka' ya'yarud? —O'mana'uy.

—'Ikken niokpo tokhuad e'huadte o'yareme'. —Huanaba'a o'nona'uyate.

53 Kente niokpo e'huadte "O̱'nensi'po o'yarede o'noe." Jesúsa mename'ne. Huasi'poed huaoa o'noponpo. Ke'nen huabetomeya Jesús Diosen Huasi'po Diosya' o'tiakuyate, o'noknopo̱e̱'uyate.

54 Judea huadariya' Jesús o'kumejdepo Galilea huadariyo o'tiakuy. Galilea huadariyo hue̱'e̱ytaj vino o'ka'uy. Kenpa'ti gobierno huairiensi'po o'yarea'uy.

5

Ken ya̱kote huabokerektaj dakhue' o̱'eonhuahua'uyate. Jesúsa o'yarea'uy.

1 Nogok judío aratbut onte'ti on'mabape'apo, Jerusalénya̱' on'mabape'apo kenpa'ti on'tiona'pakapo. Jesús Jerusalén huakka' jakyo onte'ti o'behuikon'uy. 2 Jerusalén huakka' jak kurupen huida̱ e'tiokpaka' akbogpe o̱'e̱. Akbogpedik o'dikka'uy oveja. Oveja akbogpete ya̱ko o̱'e̱. Ya̱kodik o'dikka' Betesda. Betesda ya̱ko akta'bogpete huabaniga̱' ba'ak o̱'e̱. 3 Ba'akyo huakka'da o'nonpabahuedika'. On'digpakpo o'nonpabahuedika', ekpobig o'nonpabahuedika', huakket o'nonpabahuedika', e'hue̱tihuarotaj o'nonmaboika'. 4 Ya̱kote nogok nogok Diosen huata'moneri on'huarakatuika'. O'tiakdepo ya̱kotaj o'tihuaroa'uynok. Ya̱ko karogda e'tihuaroyo

be'api' huakkuruda yakudontaj o'bayarea'ika'uyate. Katepi' dakhue' e̲'ne'te o'bayarea'ika'uyate. 5 Kente treinta y ocho huabayok nogbokerektida dakhue' enpahued o̲'unhuahua'uyate. 6 Jesús okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete ya̲kote o'tiakdepo, enpahuedika'taj o'tiahuaydepo onpahuedunhuahuika' oknopo̲e̲po,

—¿E'yarea'ta' menpa' i'pak? —Ona'uy.

7 —Ya̲ko e'tihuarote be'api' do'taj tohuahue'dik me'nene. Do'a daka'da ijhua'nok, noga̲ huakkuruda o'kudika', Huairi. —Jesústaj ona'uy.

8 —Yabo'. Colchón ya'udpo, yahuae'. —Jesúsa ona'uy.

9 Ijhuiti ehue' o'yaread'uy. Colchón o'udpo o'hua'ud'uy. Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete o'yarea'uy.

10 Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete sigpi' kahue'dik mo'e̲ne. Judíoen adhuea'pane' nama'da on'manika'uynok,

—Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noe o̲'e̲nok colchón tohuahue'dik o̲'e̲ne. —Judío huairia o'nona'uy.

11 —Kenbokereka do'taj be'yarea'ne. "Colchón ya'udpo yahuae'." Ke'na mena'nok ijkay. —Judío huairitaj o'mana'uy.

12 —"Ya'udpo yahuae'." ¿Be'a on'taj mena'? —Judío huairia o'nona'uy. Jesúsa dakhue'da ona' on'nopo̲e̲po o'nona'uy.

13 Jesúsendik nopo̲e̲hued o̲'e̲po kenpa'ti ke'na be'yareadne nopo̲e̲hue' o̲'u̲y. Kenpa'ti huakka'ada aratbut o̲'nenok Jesúsa okhua'nok Jesústaj tiahuayhue'dik o̲'e̲po. 14 Nogok Jesúsa Diosen jakyo o'huahuay'uy. Huayareritaj o'huahuay'uy.

—E̲ya̲', o'yaraddene. Dakhuea' onte'ti kahue' ya̲e̲'. Onte'ti dakhuea' eka'nayo nogi̲ti dakhue'da i̲'e̲a̲pone. —Jesúsa ona'uy.

15 Kenoka' judío huairite o'hua'uyate. "Jesúsa be'yareadne." Huabokereka o'batia'pakuy. 16 Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete Jesús kenda o'ka'nok Judío huairia Jesústaj huaboa'da diga̲'da on'huadiaypo dakhuea' on'huaadhuahuika'po, kenpa'ti e'arakta' on'tipakonhuahuika'uyate.

17 —Oy kenpa'ti do'hued Apag Dios o'kika' doakon ijkikay. —Jesúsa o'mana'uy.

18 Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete judío aratbut kahue'dik yane', kenda judío huairien adhuea'pane'a̲ on'manika'uynig'a. Jesúsa manigpe̲e̲hue' o̲'e̲po okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete o'yarea'po. Kenpa'ti Dios do'hued Apag me'ta̲e̲ne, oa'po. "Konigti Dios i̲jje̲y." Jesúsa oa'nok, judío huairia on'nopo̲e̲po nogi̲ti diga̲'da e'arakta' o'deretpakuyate.

Katepi' Apag Diosa kenda o'paknok Diosen Huasi'poa o'ka'.

19 —Do Diosen Huasi'po i̲jje̲po do'huedda kahue'dik i̲jje̲y. Katepi' Apaga o'paknok kenda do Diosen Huasi'po i̲jje̲po ijkikay. Konig do'hued Apag o'ka' konigti ijkay. Buttida ijjay. 20 Kenpa'ti Diosen Huasi'po i̲jje̲nok do'taj di' me'e̲ne. Aya'da Diosa o'kika'po kenda do'takon me'nopo̲e̲a̲'ne. Huabokerektaj ijyarea'dey. Nogi̲ti 'urua'da ijka'apoy. ¡Kenpihuay! A'dik mo'e̲a̲pone. 21 Aratbut en'bueyde'te onte'ti Diosa manoea'dik o̲'e̲. Konigti do Diosen Huasi'po i̲jje̲po e'bueytapi' e'manoea'ta' ijpakpo ijmanoea'apoy. 22 "Dakhuea' i'ka'." Apagayo'da aratbuttaj ahue' o̲'e̲. Apaga o'paknok, "Dakhuea' i'ka'." Doa Apagen Huasi'po i̲jje̲po a'dik i̲jje̲a̲poy. 23 Kenda Apaga o'paknok, "Diosen Huasi'po huadakda o̲'e̲." Aya'ada do'taj on'tia'pakapone. Konig Apagtaj huadak on'tia'pakpo, konigti do'taj huadak on'tia'pakapone. "Huasi'po huadakda o̲'e̲." Be'api' do'taj tia'pakhue' e̲e̲'nayo konigti "Apag Dios huadakda o̲'e̲," tia'pakhue'da o̲'ne. Apaga do'taj me'ta'mona'uyne.

24 Aya'ada do'taj daka' on'pe̲e̲po kenpa'ti Apaga me'ta'mona'uyne, o'noknopo̲e̲po doere kurudyo̲ on'noeonhuahuika'apo. "Dakhuea' boka'ne." Diosa onahue' mo'e̲a̲pone. Konig Diostaj en'nopo'bueyde on'nige̲'nig'a Diosa mo'manoeanhuahuika'apone. Buttida ijjay. 25 Nogok kenpa'ti oyda kenomeya̲ konig Diostaj on'nopo'bueydenig'a

Apag Diosen Huasi'potaj on'pe̲e̲a̲po. On'nigpe̲e̲po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida ijjay. 26 Apag Dios o'noeonhuahuika'po onte'ti manoeanhuahuika'dik mo'e̲ne. Diosa o'paknok do Diosen Huasi'po kenpa'ti aratbuttaj onte'ti manoeanhuahuika'dik i̲jje̲y. 27 Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne. Konige̲po, "Dakhuea' i'ka'ne." Aratbuttaj mana'dik i̲jje̲y. 28 Kenda mepu'kehue' yane'. Kena'po nogok aya' huabueyeri kubarakya' do'taj on'pe̲e̲a̲po. 29 On'maoro̲konka'apo. Huadak huakika'eri onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea' huakika'eri pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj kanoknopo̲e̲'po "Jesús Diosen Huasi'po o̲'e̲nok Diosa o'ta'mona'uyate." Juana o'mana'uy. Kenpa'ti Jesústaj kanoknopo̲e̲'po konig Diosenyo'da ka'dik o̲'e̲po Jesúsa o'ka'uy.

30 —Do'huada ijnopo̲e̲po kahue'dik i̲jje̲y. Konigti Apag Diosa mena'nok ijjay. Buttida ijja'ikay. Kena'po katepi' do ijpakpo kahue' i̲jikay. Kenda Apag Dios o'paknok ijkikay. Apag Diosa me'ta'mona'uynok. 31 Do'a Diosen Huasi'po i̲jje̲y. Do'huayo'da ijnopo̲e̲po ea'nayo kenpa' ahue' i̲jje̲a̲ynig'a konig buttida do'hued hua'a pe̲e̲hue'dik o̲'nene. 32 "Do'hued Huasi'po me'ta̲e̲ne." Diosa be'huaa'ne. Do'taj buttida be'huaa'nok do'taj pe̲e̲'dik o̲'nene ijnopo̲e̲y. 33 "Jesús be'ati ya̲'e̲ta'po." Juantaj opudomeya̲ mo'ta'moname'. "Jesús Diosen Huasi'po o̲'e̲." Juana buttida do'taj be'huaame'ne. 34 "Jesús Diosen Huasi'po o̲'e̲." Huabokereka e'huaa'te donayo pe̲e̲hue'dik i̲jje̲y. Opudomeya̲nayo Juantaj nigpe̲e̲dik mo'e̲po do'taj oknopo̲e̲'dik mo'e̲ne Diosere a'noeonhuahuikaya'po do'taj oknopo̲e̲'dik o̲'nene. O'nona'ne. 35 Juan konig jeyda huakjey 'uruda o'ta'te, Juana 'uruda o'manmadikikame'po. Opudomey judío aratbuttaj mon'madikikame'ne. Opudomey huakjeytaj mo'durugpakatume'ne. Juantaj mon'pe̲e̲po mo'durugpakatume'ne. 36 Dios do'hued Apag o̲'e̲po do'taj me'ta'mona'uyne. Kenda Juana buttida behuaame'ne, opudomeytaj moname'nok do'taj oknopo̲e̲'dik mo'e̲nok. Kenpa'ti konige̲po katepi' 'urua'da Diosayo'da ka'dik o̲'e̲, doakon ijkika'nok Diosa o'ta'mona'uy oknopo̲e̲'dik mo'e̲ne. 37 Kenpa'ti Apaga Apagba'te do'taj be'tia'pakuynig'a opudomey judío huairinayo Diostaj tiahuayhue' mo'i̲ka'po kenpa'ti nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'po, 38 ke'nen hua'a e'pe̲e̲ta' pakhue' mo'e̲. Diosa o'ta'mona'uy. Do'taj oknopo̲e̲hue' mo'e̲ne. 39 Apagba'a do'taj be'tia'pakne. Opudomeynayo do'taj oknopo̲e̲hue' mo'e̲ne. Diosya' o'tiakuy oknopo̲e̲hue' mo'e̲po Apagba'tayo'da mo'mona'pakika'po, Diosere o'noeonhuahuika'apoy nama'da mo'nopo̲e̲ne. Do'taj oknopo̲e̲hue' mo'e̲nok Diosere noeonhuahuikahue' mo'e̲a̲pone. 40 Aya'ada do'taj o'noknopo̲e̲po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Opud judío huairinayo do'taj eknopo̲e̲'ta' pakhue' mo'e̲ne.

41 "Huadak o̲'e̲." Huabokereka do'taj e'huaa'ta' pakhue' i̲jje̲y. 42 Opud judío huairia Diostaj di' ehue' o̲'ne doa on'tinopo̲e̲ne. 43 Apag Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Opudomeya̲nayo do'taj e'nigpe̲e̲ta' pakhue' o̲'nene. Nog huabokerektaj Diosa ta'monahue' e̲e̲'tada opudte e'bahuatiaknayo kentanayo mo'nigpe̲e̲a̲po. 44 "Huadakda mo'e̲ne." Aratbuta enata' e'pe̲e̲ta' bo'pakika'. "Huadakda mo'e̲ne." Diosa enata' e'pe̲e̲ta' pakhue' mo'e̲ne. Kena'po Diosya' o'tiakuy oknopo̲e̲hue'dik o̲'nene. 45 Opudtaj, "dakhuea' o̲gkika'." Apag Diostaj Jesúsa be'huaa'apone. Nopo̲e̲hue' yane'. "Opuda̲ dakhuea' bokika'uynig." Moisésanayo kenda bo'huaa'apone. Moiséstaj nama'da boa'ika'. 46 Moisésa do'taj o'timadoya'uyate. Opuda̲ Moiséstaj hueretda oknopo̲e̲hue' mo'e̲po kena'po do'taj oknopo̲e̲hue' o̲'nene. 47 Kenda Moiséskudaka o'madoya'uyate oknopo̲e̲hue' e̲e̲'nayo, do'hued hua'ataj kenpa'ti oknopo̲e̲hue' mo'e̲a̲pone. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uyate.

6

Jesúsa cinco mil huabokerektaj o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

1 Ken, Galilea e̲'po̲g konogda o'dikka' Tiberias. Nogok Galilea e̲'po̲g Jesús okteg'uy.
Oro'omeyere okteguy. 2 Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut on'tahua'po, kena'po konig
Diosyo'da ka'dik o̲'e̲, konigti Jesúsa nogok nogok o'ka'po, dakhue' e̲'netaj o'bayarea'uy.
Konige̲po huakka'ada on'tahua'uy. 3 A'ti huakupayo o'behuikuy. Oro'omey Jesúsen
huanigpe̲ika'eriere mo'batohuaduyne. 4 A'ti judío huakurueri isi'po mabueyhue' e̲e̲'
okkahuehue' aypo fiesta o̲'e̲a̲po. Konige̲po huakka'da aratbut o̲'nuy. 5 Huakka'da
aratbut o̲gkupopakdepo en'batiakte Jesúsa o'batiahuay'uy. Felipetaj

—¿Huakka'da on'batiakde kan'bape'po meya̲' pan o'baeyapet? —Jesúsa Felipetaj
ona'uy.

6 Menpa'ti Felipea oa'apo e'nopo̲e̲'ta' o'pakpo ona'uy. Kenda ijka'apoy soatayo' Jesúsa
o'nopo̲e̲'uy.

7 —Pan huabae' doscientos denarios huakupe e̲e̲'nayo aya'ada aratbuta sue'pi' pan
bapehue'dik o̲'ne. —Felipea ona'uy.

8-9 —Huabokereksi'poa nogmanigtida cebadao̲g' pan botta' biigere o'to̲e̲nig'a kenniga
aratbuta kate bapehue'dik o̲'nenok. —Andrésa, Simón Pedroen huama'buy o̲'e̲po
ona'uy. Jesústaj ona'uy.

10 —"Yan'bahuad." Yan'mana'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Kenteda huakka'da mire̲ o̲'u̲yate. Ken aya'da on'bahuaduy. Cinco mil
huabokerek o̲'nuy. 11 Jesúsa pan o'to̲e̲po Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Oro'omey
ke'nen huanigpe̲ika'eritaj o'posakea'po bo'yoke'po aratbut en'bahuadte oro'omeya̲
o'bayoke'uy. Konigti biig o'manokpukpukpo bo'yoke'nok oro'omeya̲ o'bayoke'uy. Noga̲
huakka' enpakok huakka' o'bayoke'uy. Dapoteya'da on'bape'uy. 12 Kenoka' aya'da
dapotey e̲'nede'te,

—Pan huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere bapehue' ene' yan'baea'. Ken sigpi'
parahue'dik ka̲e̲'po. —Oro'taj mona'uyne.

13 Ken o'baea'uy. Doce kusogyo̲ cebada pan boro'ta'sujmon hueda̲'hueda̲'da
o'kuda̲'uy. 14 Kenda konig Diosayo'da ka'dik o̲'e̲ Jesúsa konigti o'ka'nok aratbuta
on'tiahuaypo,

—Diosen hua'a huamanbatia'pakeri oro'omeytaj mo'nigtiakapone, Apag Diosba'a oa'.
Kentaj e̲kpo̲e̲' o̲'nigunhuahuika'uy. Dapi' Jesús Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o̲'e̲. —
Judío aratbuta on'batia'pakuy.

15 Jesústaj mon'tohua'. Oro'omeyen gobierno huairi ka̲e̲'. Huakka' aratbut
e̲gkupopakte huanopoya'da on'nopo̲e̲'uy. Jesúsa o'nokotpo, o'bakhua'po nogtia'da
ote'yo o'bakbehuikuyate.

Jesús hua̲hue̲tiudte o'huae'uyate.
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

16 Ken osikdenok oro' Jesúsen huanigpe̲ika'eri e̲'po̲gte o'hua'uy. 17 Kusi'peyo
o'bakudpo, Capernaum huakka' jakyo e̲'po̲g o'noktegpo ektegte o'baksikpo, Jesús
tiakhued e̲e̲'te 18 diga̲'da o'bapokpo e̲'po̲g huakka'da o'kuta'huaropakuy. 19 Bidteda
e'huade'te, e̲'po̲g hua̲hue̲tiudte Jesús o'huae'po kusi'peyo Jesúsa e'huatiakte oro'
o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.

20 —Do i̲hue̲y. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.

21 "Kusi'peyo yakud." Durugteda ona'depo, e'kudde'te ijhuiti ehue' akodpen
o'hua'depo on'betuy.

Aratbuta Jesústaj o'dukuy.

22 Ken eme'te akodpen huakka'da aratbut o̲'nuyate. Kente cinco miltaj o'batobape'uy.
'Ikken nogkusi'petida o̲'e̲me'. Ken kusi'peyo Jesús kudhue' o̲'eme'nok Jesúsen
huanigpe̲ika'eriomeynayo on'bakudpo o'nokbahuame'nok on'batiahuaya'uy.
23 Tiberias huakka' jakya' kusi'pe o'batiakuyate. Huakka'da aratbut on'batiakuy.
Kente Jesús Huairi pantaj dakiti o'tiona'pakme'. Pankon on'bapeme' kente ibodteda
kusi'pe o'batiakuyate. 24 Kente Jesústaj huahuayhue'da ke'nen huanigpe̲ika'eritaj
huahuayhue'da huakka'da aratbut kusi'peyo on'kudonpo Jesústaj o'dukpo
Capernaumyo on'hua'uyate.

Jesús konig aypo huamanoeanhuahuika'eri o̲'e̲.

25 Ken akodpen kusi'pete on'betdepo Capernaumyo Jesústaj o'dukpo, onhuahuay-
depo,
—¿Menoka' i̲yo̲da i'tiak, Huamanmadika'eri? —O'nona'uy.
26 —Konig Diosyo'da teyda ka'dik o̲'e̲, do konigti ijka'deme'nig'a kenda do'taj
oknopo̲e̲hue' o̲'nene. Pan ijbiame'nok opudomey dapoteya'da mo'bapeme'po, kena'po
do'taj o'dukne. Aypoyo'da bo'pakne. Buttida o'nona'ne. 27 Aypo kenpa'ti kate-
tapi' bo'eretpakpi', a'baeya'po mo'baa'popi', bo'kika'nig'a aypo kenpa'ti nogda a'ti
ehue' o̲'e̲a̲po. Konige̲po aypoyo'da kenpa'ti katetapi' eretpakhue' yane'. Kikahue'
yane'. Aypoanayo mo'manoteypakpo sue'pi' mo'noea'ne. Doanayo Diosere ma-
noeanhuahuika'dik o̲'nene. Do huabokerek i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj
mederetpakpo me'noknopo̲e̲'. Diosa be'tihuapoknok ijbayarea'mey kenpa'ti konig
Diosyo'da teyda ka'dik o̲'e̲, konigti ijkamey. —Jesúsa o'mana'uy.
28 —Diosen e'ka'ta' o'paki. ¿Diosen hua'a a'kaya'po kate ka'dik o̲'e̲y oro'? —Jesústaj
nama'da o'nona'uy.
29 —Opudte Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj me'noknopo̲e̲'. Kenda Diosa o'pak. —
Jesúsa o'mana'uy.
30 —Oro'omeya̲ ontaj me'noknopo̲e̲'po konig Diosyo'da o'kika', konigti yaka'.
Konig Diosa 'urua'nanada o'kika' o̲'na konigti eka'nayo oknopo̲e̲a̲poy. Diosya'
o'tiakuyate oknopo̲e̲a̲poy. 31 A'nennada oro'omeyen adhuea'pane'taj Moisésa
o'batohuae'ika'uyate. Aratbut ehue' e̲'hua̲e̲'i̲ka'yo o'batohua'ika'uyate. "Maná aypo
kurudya̲' o'batobape'ika'uyate." Apagba' oa'. —Jesústaj o'nona'uy.
32-33 —A'nennada kurudya̲' maná aypo Moisésa o'bayokika'uyate nama'da
mo'nopo̲e̲nig'a Moisésa bayokhue' o̲'u̲yate. Kurudya̲' Diosa maná aypo
o'bayokonhuahua'ika'uyate. Maná ayponayo manoeanhuahuikahue'dik o̲'e̲. Kurudya̲'
do'hued Apag Dios me'ta'mona'uyne. Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri i̲jje̲y.
Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uy.
34 —Kenda aypo bo'yokika'ne, huairi. —Jesústaj nopoenkahue' e̲'e̲a̲da o'nona'uy.
35 —Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri i̲jje̲po aratbuttaj manoeanhuahuika'dik
i̲jje̲y. Aya'ada on'nopo'korepo do'taj moknopo̲e̲po mo'nigpe̲i̲ka'po konig noteyda
durugnopo'da o̲'neonhuahuika'apo. On'nopo'noeyonhuahuika'apo. 36 Opudomeynayo
do'taj pakhue' o̲'nepo do'taj oknopo̲e̲hue' o̲'nene. Konig huaboa'da o'nona'po, do'taj
e'tiahuayme'pi' oknopo̲e̲hue' o̲'nene. 37 Apag Diosa do'te aya'tada mo'ta'mona'ne
do'taj moknopo̲e̲a̲pone kenpa'ti do'taj mo'nigpe̲i̲ka'apone. Kenomeya̲ do'taj
me'noknopo̲e̲nok ijbae'apoy, maenhue'dik i̲jje̲a̲poy. 38 Kena'po kurudya̲' ijtiakuy Diosa
me'ta'mona'uynok. Ke'nen e'ka'ta' ijpakpo ijtiakuy. Do huata'da e'ka'ta' pakhue'
i̲jje̲po ijtiakuy. 39 Huakka' Diosataj huaknopo̲e̲'eri me'bayokuyne nogtipi' titikhue'
mo'e̲a̲pone. Kene'hua̲ya̲' huame'noete aya'tada ijmanoyhuada̲'apoy. Kenda o'pakpo
Diosa me'ta'mona'uyne. 40 Diosa o'pakpo kenomey do'taj o'noknopo̲e̲ne, do Diosen
Huasi'po o̲'e̲ o'noknopo̲e̲po kenda mo'batia'pakpo Diosere on'noeonhuahuika'po
kene'hua̲ya̲' huame'noete onte'ti kenomeytaj ijmanoea'apoy. —Jesúsa o'mana'uy.

41 “Do konig aypo huamanoeanhuahuika’eri ijjẹy. Kurudyą’ do’hued Apag
Diosa me’ta’mona’uyne.” Jesúsa oa’nok judío huairia Jesústaj on’huadiaypo
on’huamahuį’ią’po,
42 —In huabokerek Jesús o’ẹ. Joséensi’po o’ẹ. Ke’nen huaoj ke’nen huaẏẹkon oḳiẹy.
“Kurudyą’ Diosa me’ta’mona’uyne.” ¿Mena’po kenpa’ a’dik yą’ẹ? —Judío huairia
onpapayo’ on’batia’pakuy.
43 —Onpapayo’ huaahue’ mene’. 44 Apag Diosa me’ta’mona’uyne. Huakka’tada Diosa
o’batihuapokpo, do’taj huaknoponhua’ o’batihuapok. Kenomey huaknopọẹ’eritaj
ijmanoyhuadą’apoy. Kene’huaẏą’ huame’noete ijmanoyhuadą’apoy. Diosere
on’noeonhuahuika’apo. 45 “Diosa aya’tada o’manopọẹą’apo.” Diosen hua’a
huamanbatia’pakeria o’madoya’uyate. Konigẹpo aya’ada Apagtaj on’pẹẹpo
o’noknopọẹpo do’takon mo’nigpẹika’apone.
46 Apag Diosya’ ijtiakuy, do’ayo’da Apagtaj ijtiahuayika’uy. Nogomeynayo
Apagtaj tiahuayhue’ o’nikame’te. 47 Kenomey do’taj o’noknopọẹpo Diosere
on’noeonhuahuika’apo. Buttida ijjay. 48 Do konig aypo huamanoeanhuahuika’eri ijjẹy.
Aratbuttaj ijmanoeanhuahuika’apoy. 49 Aratbut ehue’ ẹ’ika’yo opuden adhuea’pane’
o’neonhuahuika’uyate. Diosa maná aypo e’bayokika’tada Diosere noeonhuahuikahue’
o’nuyate. On’mabuey’uyate. 50 Nog aypo o’ẹ. Huamanoeanhuahuika’ aypo o’ẹ.
Donayo konig huamanoeanhuahuika’ ayponig ijjẹy. Kurudyą’ ijtiakuypo. Konig
huamanoeanhuahuika’ aypo en’bape’nayo, bueyhue’ on’noeonhuahuika’apo. Kenda
huamanoeanhuahuika’ ayponig ijjẹy. 51 Aypo huamanoeanhuahuika’ do konig
aypo ijjẹy. Kurudyą’ Diosenbaya’ ijtiakuypo, aya’ada in aypo e’bape’nayo Diosere
on’noeonhuahuika’apo. Ken huamanoeanhuahuika’ aypo konig do’hued huąsọ’ o’ẹ.
Aratbut kan’noeonhuahuike’po ijmanigbueyapoy. Do’taj oknopọẹ’dik mo’ẹne. —
O’manbatia’pakpo kenda Jesúsa o’mana’uy.
52 Huayahuaya judío huairia on’batia’pakpo,
—Menpa’ ke’nen huąsọ’ pe’dik o’ẹnok yaa’. —On’batia’pakuy.
53 —Do Huabokerek ijjẹnok Diosa me’ta’mona’uyne do’hued huąsọ’ bapehue’
ẹẹ’nayo, do’hued mimi mayhue’ ẹẹ’nayo onte’ti Diosere noeonhuahuikahue’
mo’ẹąpone. 54 Kenomey do’hued huąsọ’ on’bape’po kenpa’ti do’hued mimi on’mai’po
Diosere on’noeonhuahuika’apo. Diostehuapa’ kene’huaẏą’ huame’noete kenomeytaj
ijmanoea’apoy. 55-56 Kenda o’nona’nig do’hued huąsọ’ huamanoeanhuahuika’
aypo o’ẹ. Do’hued mimi buttida huamai’ mimi o’ẹ. Aya’ada do’hued huąsọ’
on’bape’po do’hued mimi on’mai’po doyoyo’ o’nika’. Do kenpa’ti kenomeyere
ijjikay. 57 Do’hued Pagą me’ta’mona’uyne. Apaga o’noeonhuahuika’po do’takon
me’noeanhuahuika’ne. Aya’ada konig do’taj mo’bape’po do’taj moknopọẹpo doere
on’noeonhuahuika’apo. 58 Do konig aypo huamanoeanhuahuika’eri kąẹ’po kurudyą’
Diosa me’ta’mona’uyne. A’nennada adhuea’pane’taj Diosa maná aypo kurudyą’
o’bayokika’uyate. E’bape’ika’ada nogok on’mabuey’uyate. Aya’da do’taj moknopọẹpo
konig huamanoeanhuahuika’ aypo on’bape’po Diosere on’noeonhuahuika’apo. —
Jesúsa judío huairitaj o’mana’uy.
59 Capernaum huakka’ jakyo judío aratbuten huąitake’ jakyo Jesúsa o’manmadika’po
kenda o’mana’uy.

Jesúsen hua’a o’manoeanhuahuika’apo.

60 Sue’da huakka’mon Jesúsen huanigpẹikaeria on’peeondepo,
—Jesúsa o’manmadika’ kenda kahue’dik o’ẹne. Menpa’ be’api nigpẹẹ’dik yą’net. —
Kenomeyą on’batia’pak’uy.
61 Ke’nen huanigpẹika’eri kenda on’batia’pakpo Jesúsa o’nopọẹpo,
—¿Do’hued hua’ataj menpa’ nigpẹẹhue’dik mo’ẹ? 62 ¿Do Huabokerek ijjẹnok
Diosa me’ta’mona’uyne kẹyọ kurudyọ ijjika’uy e’behuikte opudą on’tiahuaydepo

menpa' do'taj moknopo̲e̲a̲pet? 63 Diosen Nok̲ire̲ga̲ o'manoeanhuahuika'. Aratbuten hua̲so̲'a̲nayo manoeanhuahuikahue' o̲'e̲. Do'hued hua'a ijmanay konig Diosen Nok̲ire̲g o'manoeanhuahuika'apo. Do'hued hua'ataj moknopo̲ik̲a'po mo'nigpe̲i̲k̲a'po Diosere mo'noeonhuahuika'apone. 64 Kenda ijja'denig'a opudomey sue'ada oknopo̲e̲hue' o̲'nene. —Jesúsa o'mana'uy.

Ken huakkuruda Jesúsa a'manmadikaya'po tiakhued o̲'e̲poed be'ati do'taj oknopo̲e̲hue' me'neapone Jesúsa o'nopo̲i̲k̲a'uyate. Kenpa'ti Judasa kadarake'po be'titotiakapone Jesúsa o'nopo̲e̲'uyate.

65 —Do Diosen Huasi'po i̲jje̲nok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj kanoknopo̲e̲'po Diosa e'tihuapokenayo oknopo̲e̲'dik mo'e̲ne. Do'taj kanoknopo̲e̲'po Diosa tihuapokhue' e̲e̲'nayo oknopo̲e̲hue'dik mo'e̲ne. —Jesúsa o'mana'uy.

66 Kenda e'manade'te huakka'ada ke'nen huanigpe̲i̲k̲a'eriomeya̲ o'noknopo̲e̲batikuy. Onte'ti kenere ta'huaehue' o̲'ne'uy.

67 —¿Opud kenpa'ti menpa' eknopo̲e̲batikta' bo'pak? —Jesúsa oro' doce huamata'mona'eritaj mona'uyne.

68 —Ehue', Huairi, o̲'na huanoeonhuahuika' hua'a ona'ika'ne. 69 Cristo i̲'e̲po, Diosen Huasi'po i̲'e̲po ontaj Diosa bektie'ea'uyate, Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

70 —Opud, doce huamata'mona'eri ijbaktie'ea'uynig'a, opuda̲ nogtatida toto' huairia mo'nopo'to̲e̲a̲pone. —Jesúsa mona'uyne. 71 Simónensi'po Judas Iscariotetaj o'batia'pakpo kena'po ken doce huanigpe̲i̲k̲a'eriya' kadarake'po o'batotiakapo Jesúsa o'nopo̲e̲'uy.

7

Jesúsen huama'buya Diosen Huasi'po o̲'e̲ oknopounkahue' o̲'nuy.

1 Nogok Galilea huadaribayo Jesúsa nogi̲ti o'manmadikadhuahuika'uy. Nogyo̲ nogyo̲ o'hua'epo o'manmadikadhuahuika'uy. Kenoka' Judea huadaribayo nogyo̲ nogyo̲ e'manmadika'ta' pakhue' o̲'u̲y Jesúsa. Judeayo judío huairia e'arakta' on'tipaknok. 2 A'timon judíoen baak fiesta o̲'e̲a̲po, Jerusalénya̲' o̲'e̲a̲po. Siete huame'noe fiesta o̲'e̲a̲po. Aya'da judío huabokerek on'bahua'apo. 3 Kenoka' Jesúsen huama'buy Jesúste on'huatiakdepo, o'nona'po,

—I̲yo̲ Galileayo i̲kahue' ya̲e̲', eg'. Fiestate Judeayo monhua'. Huakka'da o̲'nen huanigpe̲i̲k̲a'eri Judeayo o̲'ne, kenpa'ti 'urua'da Diosen i'kika'nig kan'tiahuaye'po. Konige̲po Judeayo monhua'. 4 Ontaj huakka'ada eknopo̲e̲'ta' e'paknayo, ontaj huakka'ada e'nigpe̲i̲k̲a'ta' e'paknayo i̲yo̲ sue'da aratbut e'nahue̲'yo̲ ehue'dik i̲'e̲ne. Ke̲yo̲ huakka'da aratbut e'nahue̲'yo̲ hua'dik i̲'e̲ne. Huairi o̲'e̲ aratbuta me'noknopo̲e̲'po huakka' aratbut e̲gkupopakya' 'urua'nanada yamanigkika', konig Diosayo'da ka'dik o̲'e̲ yamanigkika', yabayarea'. —Jesúsen huama'buya Jesústaj o'nona'uyate.

5 Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o̲'e̲ Jesúsen huama'buy oknopo̲e̲hued e̲'e̲a̲da kenpa' o'nona'uyate. Jesúsere ehua'ta' on'pakpoda kenpa' o'nona'uy.

6 —Oy huame'noenayo fiesta Jerusalényo̲ huahue'dik i̲jje̲y. Opudnayo menokapi' bo'pakpo hua'dik mo'e̲ne. 7 Huakka' aratbuta do'taj oknopo̲e̲hue' o̲'ne. Konigti oknopo̲e̲hue' o̲'nene do'taj. Konige̲po kenomeya̲ opudtaj huadiayhue' mo'e̲ne. "Diostaj dakhuea' bo'kika'ne. Diostaj nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'ne." Kenomey oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj ijmanika'nok konige̲po do'taj diga̲'da menhuadiayika'ne. 8 Fiestayo yan'bahuati'. Donayo huahued i̲jje̲y. Oy huahue'dik i̲jje̲y. —Jesúsa huama'buytaj o'mana'uy.

9 Kenda Jesúsa e'nade'te huama'buya o'nokhua'uy. Jesúsnayo Galileayo o̲'i̲ka'uy.

Nogok baak fiestayo Jesús o'hua'uy. Judío aratbuttaj o'manmadikanhua'uy.

10 Jesúsen huama'buy kenpa'ti aya' huabokerekomey fiestate Jerusalénnyo on'hua'depo
dagte aratbutbahue' o'nenok Jesúskon Jerusalénnyo o'hua'uy. Aratbut Jesústaj tiahuayhue'
o'maepo Jesús o'hua'uy. 11 Jesús Jerusalénnyo okyehued ee'te judío huairiomeya Jesústaj
o'nonmabopo,
—¿Kenbokerek meyon ya'e? —Judío huairia on'huaa'po.
12 Jesústaj huakka'ada on'tia'pakpo, "Huadakda o'e." Huakka'ada on'tia'pakpo,
"Dakhue'da o'e. Nama'da o'manmadika'. Aratbuttaj engaña o'magka'." Nogomey
huakka'ada on'tia'pakuy.
13 Huayahuaya utak utaka' on'batia'pakpo judío huairitaj on'me'pukpo huakka' arat-
buttaj 'utta' batia'pakhue' o'nuy. 'Utta' Jesústaj batia'pakhue' o'nuy.
14 Fiesta bapa'me'noe ogka'depo konig fiesta nopote ee'te Diosen jakyo Jesús
o'hua'po okyedepo huaboa'da o'manmadika'uy. Huakka'da aratbut egkupopakde'te
o'manmadika'uy. 'Urua'nada o'manmadika'uy. 15 Ken judío huairi Jesústaj on'peedepo
on'mepu'kepo on'huadiaypo,
—Oro'en escuelaya' Diosba' madoyahue' o'ika'uy Jesús. Kentaj onmadikahue'
o'ika'uy. Konigepo sigpi' nopoehue' o'e. Buttida o'nona'ne. —Judío huairia Jesústaj
oknopoehue' o'nepo huakka' aratbuttaj nama'da on'mana'uy.
16 —Do'huedda ijpakpo manmadikahue' ijjey. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Diosa
me'nopoea'nok ijmanmadikikay. Diosen buttida hua'a ijmanmadikikay. 17 Do'taj
on'peepo aya'ada Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakpo kenda Diosa me'nopoea'nig ij-
manmadikikay daka' kenda on'nopoeapo. Do'huedda ijnopoepo manmadikahue'
ijjey kenomeya kenpa'ti on'nopoeapo. 18 Nogomey huakka'ada onda on'nopoepo
on'manmadikika'. "Ke'na huadakda huamanmadika'eri o'e." "Huadakda o'e." "Huairi
o'e." Aratbuta e'huaa'te e'peeta' on'pakpo on'manmadikika'. Do'tanayo Diosa
me'ta'mona'uyne. "Huadaknanada o'e Dios." "Huaboro'nanada huairi o'e Dios."
Opuda e'huaa'te e'peeta' ijpakpo buttida hua'ayo'da ijmanmadikikay. Sigpi' da ahue'
ijikay.
19 Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e. Moisésba'
mo'ba'toika'ne. Kenda e'nopoeada aya'ada nigpeehue' mo'ika'ne. Moisésba'taj
nigpeehue' mo'ika'ne. ¿Do'taj mena'po e'arakta' on'tipak? —Jesúsa judío huairitaj
o'mana'uy.
20 —Dakhue' nokiregа me'nopo'toenok huasegda i'epo ia'ne. Be'api' ontaj e'arakta'
pakhue' o'ne. —Aratbuta Jesústaj nama'da o'nona'uy.
21 —Huabokerek treinta y ocho huabayok dakhue'da o'epo onpahue-
donhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok huakka'
mo'mepu'ke'po do'taj on'huadiayne. 22 Huabokereksi'potaj yobedtaj huasi'dak
oktegdik yanikati', opudomeyen adhuea'pane'a mona'uyate. Moisésa konigti
mona'uyate. Konigepo Moiséstaj mo'nigpeepo huabokereksi'potaj ocho
huame'noe e'noede'te huasi'dak boktegika'. Okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi'
boktegika'ne. 23 Okmapie'ahuaddik huame'noete kahue'dik mo'e opudomey
mo'mana'ika'nig'a okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' Moisésta mo'peepo
huabokereksi'poensi'dak boktegika'ne. Huabokerek dakhue'da o'epo treinta y ocho
huabayok enpahuedonhuahuikade'te okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok
do'taj onhuadiayme'ne. ¿Mena'po onhuadiayme'? Nama'nanada onhuadiayme'ne.
24 Do'a e'yarea'te on'tiahuayme'po dakhuea' o'ka' nama'da on'tinopoepo on'huadiaypo
do'taj e'arakta' on'tipakne. Konigepo Dios ken huabokerektaj o'matinepahui'po di'
o'enok ijyarea'mey. Opudomey kenda nokotdik mo'e. Okmapie'ahuaddik huame'noete
e'bayarea' huadakda o'e yan'nopoe'. —Jesúsa o'mana'uy.

Diosa buttida oa'ika'. Diosya' ijtiakuy. Jesúsa oa'uy.

25 —In huabokerektaj judío huairia a'arakya'po o'deretpakpo 26 iyo Diosen jakyo
e'manmadika'te judío huairinayo tohuahue' o'ne. Diosa o'ta'mona'uy, Diosen Cristo o'e.
Dapi' judío huairia kenda oknopoehue' o'ne. 27 Ke'na Cristo ehue' o'e. Konigepo Jesús
Galileayo huae'eri o'e o'nopoey. Cristo e'tiakde'te meya' ya'tiaket nopoehue'dik o'eapoy.
—Sue'da Jerusalénnyo huae'eria huaboa'da nama'da huayahuaya on'manbatia'pakuy.
28 Kenda aratbuta nama'da on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoepo huakka' aratbut
egkupopakte o'manmadika'po 'utta'da o'mana'po,
—Do'taj okiehue' o'nene kenpa'ti keya' o'tiakuy opudomeya oknopoehue' o'nene.
Do huata'da ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Dios kurudyo, hueretda Diosa o'pakpo
me'ta'mona'uyne. Opudomeynayo hueretda Diostaj oknopoehue' mo'ene. 29 Hueretda
Diosa me'ta'mona'uynok Diosya' ijtiakuy. Konigepo Diostaj yoknopoikay. Diostaj
yokiey. Buttida a'dik ijjey. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uy.
30 Jesústaj judío huairia on'huadiaypo e'bakuda' jakyo en'tohua'ta' en'tipaktada
Diosa Jesústaj o'tioka'nok tohuahue'dik o'nuy. Jesús kenok huabuey ehued
o'taenok. 31 Nogomey huakka' judío aratbut ogkupopakpo Jesústaj on'peepo Jesústaj
o'noknopoe'uy.
—Kenyo'da Diosen Cristo 'urua'da kika'dik o'eapo. In huabokerek kenda o'kika'po.
In huabokereka aratbuttaj o'bayarea'. Dapi' Diosen Cristo o'e Jesús. —Aratbuta
on'batia'pakuy.

Diosen jakyo kente Jesúsa e'manmadika'te fariseo huairia sorotataj on'mata'mona'uyate. Jesústaj kan'tohue'po on'mata'mona'uyate.

32 Jesús Diosen Cristo o'e. Aratbuta on'batia'pakpo fariseo huairi kenpa'ti sacerdote
huamationa'pakika'eri huairiomeya on'tipeedepo on'huadiaypo Jesústaj kan'tohue'po
kenomeyen sorotataj on'mata'mona'uyate. 33 Kenoka' huakka' aratbut egkupopakte
Jesúsa o'mana'po,
—Opudomeyere sue'da puug ijjeapoy. Kenoka' Diosyo ijkumejapoy. Diosa
me'ta'mona'uynig keyoda ijhua'apoy. 34 Nogok do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik
o'neapone. Do'taj oknopoehue' o'nepo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone. —
Jesúsa o'mana'uy.
35 Judío aratbuta on'peedepo huayahuaya on'batia'pakpo,
—¿In huabokerek ka'tia' yaa'? ¿Meyon yahua'apet oro' huahuayhue'dik o'eapone?
Nog huadaribayo keyo judío aratbut on'mamon'uyate nog aratbuttaj kamanmadike'po
yahua'apetdapi'. 36 "Do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone." "Do'taj
oknopoehue' o'neapo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone." Jesúsa o'mana'.
¿Ka'tia' yaa'? —Judío aratbut huayahuaya on'batia'pakpo.

Diosen Nokiregа huaknopoe'eriennopo'taj o'manopo'toeapo. Diosa o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

37 Fiesta kene'huaya' huame'noete 'urua'da ogkika'uyate. 'Urume'noe o'ika'uyate.
Kenme'noete Jesúsa o'bopo huakka' aratbuttaj 'utta'da o'mana'po,
—Be'api' durugnopo' ee'ta' e'paknayo do'taj kan'noknopoe' do'taj kan'nigpeе'
ijmanopo'durugpakika'apoy. Konigti be'api' maymaya' ea'nayo hue'ey ijbayoknok
on'durugpakapo. 38 Konig Diosba' oa'po, konig huakka' hue'ey on'mayika'po
durugda o'neonhuahuika'po konigti kenomey do'taj beknopoepo durugnanada
on'noeonhuahuika'apo, Diosere durugteda on'noeonhuahuika'apo. Nogomeytakon
on'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.
39 Jesúsen huaknopoe'eritaj Diosen Nokiregа o'manopo'toeapo. Diosen durugteda
ogkika'apo. Jesúsa kenpa' o'batia'pakuy. En'batia'pakte Diosa ke'nen Nokireg hua-
knopoe'eritaj manigta'monahued o'epo konigepo Jesús bueyhued o'epo, kurudyo
huahued o'epo, Diosere ehued o'epo.

Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o̲'e̲. Huakka' o'noknopo̲e̲po. Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Cristo o̲'e̲. Nogomeya̲ o'noknopo̲e̲. Diosa ta'monahue' o̲'e̲. Konige̲po Cristo ehue' o̲'e̲. Nogomeya̲ o'noknopo̲e̲po.

40 Kenda Jesúsa eade'te,

—Kentaj o'nonmabodhuahuika'uy Diosen huamanbatia'pakeri Jesús o̲'e̲. —Huakka'ada o'da'uy.

41 —Diosa o'ta'mona'uyate. Cristo o̲'e̲. —Nogomeya̲ o'da'uy.

—Ehue'. Cristo ehue' o̲'e̲. Galilea huа̲e̲'eri o̲'e̲. Galileayo huа̲e̲'eria Cristo ehue'dik o̲'e̲a̲po. 42 Cristo David huairien adhuea' huayayo o̲'e̲a̲po. Belényo o'si'poe̲'apo kenteda David o'si'poe̲'uyate. —Nogomeya̲ o'da'uy.

43 Huakka'ada Jesústaj o'noknopo̲e̲'uy. Nogomeya̲ oknopo̲e̲hue' o̲'nuy. 44 Huakka'ada kan'kude̲'po e'tohua'ta' e'pakada tohuahue' o̲'nuy.

Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenda judío huairia oknopo̲e̲hue' o̲'nuyate.

45 Fariseo huairitaj kenpa'ti sacerdote huairitaj kenomeyen sorotataa on'kume'uy. Jesústaj totiakhue'ada on'kume'uy.

—Jesústaj yan'totiak. O'nona'ne. ¿Mena'po totiakhue' mo'e̲? —Huairia on'mana'uyate.

46 —In huabokerek 'urua'nanada o'mana'. Ken konig manahue' o̲'i̲ka'uy. 'Urua'nanada o'manmadika'. —Sorotataa on'mana'uyate.

47 —Menpa' Jesúsa opudomeytakon engañа mogka'de. 48 Oro'omey aya' huairiada oknopo̲e̲hue' o̲'e̲y. —Fariseo huairikon oknopo̲e̲hue' o̲'ne. 49 Jesúsen huaknopo̲e̲'eria Moisésen hua'ataj nopo̲e̲hue' o̲'ne. Diosa castiga kamagke'. —Fariseo huairi on'huadiaypo sorotataj huairitaj on'mana'uyate.

50 Nicodemo fariseo huairi o̲'e̲po a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'ta'huadbed'uyate. Nicodemoa nogomey fariseo huairitaj o'mana'po,

51 —Betapi', "Dakhuea' o'ka', castiga ka̲gke'po." Kenpa' ahued kenbokerektaj pe̲e̲'dik mo'e̲. Katepi' dakhuea'pi' o'ka' huakkuruda nopo̲e̲'dik mo'e̲. Kenpa' Moisésen e'mana' o̲'e̲. Kenda opudomey mo'nopo̲e̲t. —Nicodemoa o'mana'uy. Nog fariseo huairitaj o'mana'uy.

52 —Ka'tia', o̲'nakon Galilea huа̲e̲'eri i̲'e̲po ia'. Apagba' yatiahuay'. Galilea huа̲e̲'eri Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o̲'e̲a̲po. Cristo Galileaya' tiakhue'dik o̲'e̲a̲po. Apagba'taj i'tiahuaypo kenda nopo̲e̲'dik i̲'e̲. —Judío huairia on'diaypo nama'da o'nona'uy. Nicodemotaj o'nona'uyate.

Ettone' nogbokerekereda o'bakde'uyate.

53 Jak e'tahua̲e̲'yo aya'da on'bahua'uyate.

8

1 Jesúsnayo ote' Olivosyo o'hua'uy. 2 Eme'te Diosen jakyo o'kume'uy. Huakka'da en'tikupopakte Jesús o'huadpo huaboa'da o'manmadika'po. 3 A'timon sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri sue'da fariseo huairi hua̲e̲'eriere Jesúste on'huatiakuy. Ettone'taj on'huatotiakpo, ken ettone' nogbokerekereda e'bakdejte be'api' huaboa'da on'huahuaydepo aratbutnopoyoda on'boa'po,

4 —In ettone' nogbokerekereda e'bakdejte on'huahuayate. 5 Ettone' nogbokerekereda e'bakdejnayo kabueye'po huida̲ yan'bapa'ika'. Moisésba'a kenpa' mona'ne, huamanmadika'eri. ¿Menpa' ka'dik o̲'e̲ oro'? ¿Menpa' i'nopo̲e̲ o̲'na? —Moisésba' huamanmadika'eri fariseoere Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.

6 Kenda nama'da Jesúsa kae'po nama'da o'nona'uy. Jesústaj nama'da ena'tadapi' kae'po o'nona'uy. Kenoka' kenda e'nona'te Jesús 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'uy. 7 "¿Menpa' ka'dik o̲'e̲ oro'?" "¿Menpa' i'nopo̲e̲?" Onte'ti Jesústaj nama'da o'nona'po,

—Be'api' dakhuea' kahue' e'huą'įka'a huakkuru huidą kapa'e'. —Jesúsa judíao huairitaj o'mana'po.

8 Onte'ti 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'po. 9 Ettone' dakhuea' o'ka'. Aya'ada kenda enade' nogtia' nogtia' huaboa'da o'nokbahuuka'po oro'omeykon Diostaj dakhuea' o'ka'uy on'noponpo o'nokhua'uy. Huakkuruda huatone'ą o'nokbahua'po nogti nogtia' o'nokbahuuka'po aya'ada o'nokbahua'denok ettone'yo'da o'yahue'uy. Ettone'ere Jesúsereyo'da o'nun'uy. 10 Jesúsa o'bopo ona'po,

—¿Dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig men yą'ne? Sigpi' castiga ǫgkay huaahue' mo'ęne, ettone'. —Jesúsa ona'uy.

11 —Aya' menokbahua'ne. Sigpi' castiga ǫgkay huaahue' me'nene, Huairi. —Ettone'ą Jesústaj ona'uy.

—Castiga kanogke' dokon huaahue'dik įjjęy. Yahuati'. Onte'ti dakhuea' kahue' yąę'. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.

Jesús konig Diosen huakjey ǫ'ę. Diostaj o'maknopǫęą'ika'. Jesúsen huanigpęįka'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo.

12 Diosen jakyo huakka' aratbut ǫgkupopakuy. Onte'ti Jesúsa o'manmadika'apo,

—Diostaj huamaknopǫęą'eri konig Diosen huakjey įjjęy. Konig Diosen huakjey įjjępo aratbuttaj ijmaknopǫęą'ikay. Konig ǫ'ę Dios huanopǫę' ijmaknopǫęą'ikay. Do'taj aya'ada moknopǫępo mo'nigpęįka'po Diostakon o'noknopǫęąpo. Huadakda ǫgkika'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Huakjeyyo ǫ'neonhuahuika'apo. Dakhuea' kikahue'da sikkįręgyǫ ehue' ǫ'neonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

13 —Onda i'nopǫępo huata' i'tia'pakne nogą konigti kenda ia' tia'pakhue' ǫ'nenok nama'dapi' ia'nok ontaj nigpęęhue'dik ǫ'ęy. —Fariseo huairiomeyą Jesústaj o'nona'uy.

14 —Do huata'da ijtia'paknig buttida ǫ'ę. Do'taj nigpęędik mo'ę konigępo Apag Diosere įjįka'uy, Apag Diosya' ijtiakuy ijnopǫęy. Onte'ti Diosyo ijhua'apoy ijnopǫęnok konigępo do'hued hua'a buttida ǫ'ę oknopǫędik mo'ę kenpa'ti do'taj nigpęįka'dik mo'ęne. Opudomeynayo kęyą' o'tiakuy nopǫęhue' mo'ę. Kęyǫ o'hua'apo nopǫęhue' mo'ęne. 15 Konig aratbuta on'nopǫįka' opudą mo'nopǫę. Diosya' o'tiakuy nopǫęhue' mo'ęne. Da oa' o'noknopǫįka'ne. "Dakhuea' bo'kika'po bueydik mo'ęne," kamanike'po Diosa ta'monahue' me'ųyne. 16 Aratbut oknopǫęhue' ę'ne'nayo nopo'koreahue' ę'ne'nayopi' "Dakhuea' bo'ka'nok Diosa castiga kamagke'." A'dik įjjęąpoy. Konigępo nogtia'da ahue' įjjęy. Apag Dios doere konigti o'mana'ika'. Buttida oa' aya'ada nopǫę'dik ǫ'ne. 17 A'nennada Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey Moisésba' mo'tǫęne. Huabokerekpi' dakhuea' eka'nayo dakhuea' o'ka' botta'bokereka konigti e'huaa'nayo buttida on'huaa' mo'nopǫępo dakhuea' huaka'eritaj castiga ǫgka'dik mo'ęne. Moisésa oa'uyate. 18 Ken do konig Diosen huakjey įjjępo Diostaj huamaknopǫęą'eri įjjępo ijtiakuy. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda huata' ijhua'ikay. Do'hued Apaga Diosa konigti be'huaa'ika'ne. Konigępo buttida oa' oknopǫę'dik mo'ęne. —Fariseo huairitaj Jesúsa o'mana'uynig'a Jesús Diosen Huasi'po ǫ'ę oknopǫęhue'da ǫ'nuy.

19 —Ka'tia' ia', ¿Ǫ'nen Apag men įtąę? —Fariseoa o'nona'uy.

—Diosen Cristo ǫ'ę oknopǫęhue' mo'ęne. Aratbuten dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri ǫ'ę nopǫęhue' mo'ęne. Kenpa'ti Apag Diostaj konigti oknopǫęhue' mo'ęne. —Jesúsa o'mana'uy.

20 Diosen jakyo kenteda Diostaj huakupe huanigkudą' caja'po o'huadika', kęyǫ Jesúsa kenoka' e'manmadika'te Jesús bueyhue' kąę' Diosa o'nopǫęnok tohuahue'dik ǫ'nuy.

Kęyǫ ijhua'apoy huahue'dik mo'ęąpone. Jesúsa o'mana'uy.

21 —Kenpa'da o'nokhua'apone. Do'taj o'dukaponig'a oknopǫęhue'da mo'ępo kenpa'da mo'bueyapone. Nopo'koreahue'da dakhuea' e'ka' mo'tǫępo mo'bueyapone.

Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone. —Judío oknopoehue' huae'eritaj Jesúsa o'mana'uy.
22 —"Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone." Jesúsa mona'ne. Menpa' huata'da arakdikpi' ya'epo ya'et. —Judíomeya nopoehue' o'nepo on'batia'pakuy.
23 —Huadariyo huae'eri mo'epo konig dakhuea' huaka'eri aratbut mo'epo, konig opudda bo'pakpo mo'nopoika'po, konigti bo'kika'. Donayo kurudya' ijhuarakuy. Apag Diosya' ijtiakuy. Indariyo huaika'eri ehue' ijjey. 24 Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do Diosen Huasi'po ee'tada do'taj oknopoehue' ee'nayo dakhuea' e'ka' mo'toepo kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'apone. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
25 —¿Be'a i'e on? —Kenda e'nopoe'ta' pakhue' o'nepo nama'da o'nona'uy.
—Kenda huakkuruda o'nona'uyne. Mena'po onte'ti ena'ta' bo'pak. 26 "Inomey huairia dakhue'da ogkika', ontaj oknopoehue' mo'ene." Diostaj huaa'dik e'eada oynayo huaahue'dik o'nene. Ke'na me'ta'mona'uyne buttida oa'ika'. Kenda Diosen ijpeepo aratbuttaj ijmanikay. —Jesúsa oknopoehue' huae'eri judío huairitaj o'mana'uy.
27 Jesúsa Apag Diostaj o'manmadikika'. Judío huairianayo nopoenkahue' o'nuy. Kenpa'ti Apag Diosa o'ta'mona'uyate judíomey nopoehue' o'nuynok,
28 —Cruzte do'taj en'darakde'te Diosa o'ta'mona'uyate mo'nopoeapone. Do'huedda sigpi' kahue' ijikay. Kenda Diosa me'nopoea'ne kenda ijmanikay. 29 Do'hued Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Nogtia'da eahue' me'ika'ne. Doere kenpa'da o'ika'. Kenda Diosa o'pak ijkikay. —Jesúsa Judío huairitaj o'mana'uy. Kenomeya Jesústaj on'huadiaypo e'arakta' on'tipakuy.
30 Kenda Jesúsa e'manade'te huakka'ada Jesústaj o'noknopoe'uy.

Diosensi'pomey Jesústaj di' o'ne. Aratbut Jesústaj nigpeehue' o'nepo konig toto'en huanaba' o'nepo dakhuea' ogkika'.

31-32 —Aya'ada do'hued hua'a mo'nigpeika'po do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'ene. Do'hued hua'a buttida o'e moknopoepo onte'ti toto'taj konig huanaba' nigpeehue' mo'ika'po onte'ti dakhuea' kikahue'dik mo'eapone. —Judío huaknopoe'eritaj Jesúsa o'mana'uy.
33 —Oro'omey Abrahamen adhuea' huayayo o'ey. Nog aratbuten huanaba' ehue'da o'ikay. Konig dakhuea' huaka'eri huanaba' ehue'da o'ikay. Onte'ti konig huanaba' dakhuea' kikahue'dik o'eapoy. Nama'da oro'taj kenpa' ona'ne. —Jesústaj o'nona'uy.
34 —Aya'ada dakhuea' ogkika'po, batikhue'da dakhuea' ogkika'po dakhuea' huakika'eri huanaba' o'ne. 35 Huabokereken huasi'po huaojyoda o'nika'apo. Huanaba'nayo huairiyoda ikahue' o'neapo. Nogok meyopi' kenpa'da hua'dik o'nika'. 36 Do Diosen Huasi'po ijjey. Konig toto'en huanaba' dakhuea' bo'kika'ne. Do'hua dakhuea' e'ka' e'manopo'yarea'nayo Diostaj nigpeika'dik mo'eapone. 37 Buttida boa'ne Abrahamen adhuea' huayayo mo'ene ijnopoey. Abrahamen adhuea' huayayo e'eada do'hued hua'a pakhue' mo'epo do'taj e'arakta' on'tipakne. 38 Kurudyo do'hued Apagere ijika'uy. Apagtaj ijtiahuayika'uy. Ijpeika'uy. Kenda ijtiahuayika'uy ijpeika'po opudomeytaj o'nona'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ene. O'nen huaojtaj mo'nigpeika'po dakhuea' bo'kika'ne. —Judíotaj Jesúsa o'mana'uy.
39 —Ehue', dakhuea' huaka'eri ehue' o'ey. Huadakda o'ey. Abraham oro'en huaoj o'e. —Jesústaj o'nona'uy.
—Abraham Diostaj o'nigpeika'uyate. Abrahamen hueretda huasi'po ehue' mo'ene. Abrahamensi'po ee'nayo Diostaj mo'nigpeika'yet. Kenpa'ti Diosen hua'a bo'pakika'yet. 40 Diosa me'ta'nona'uyne. Diosya' ijtiakuy. Buttida hua'a Diosa me'nopoea'uyne. Diosen buttida hua'a e'nona'tada do'taj on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Ken konig Abrahama kahue' o'uy. Abraham Diostaj oknopoepo Diosen huata'moneritaj

o'manigpeika'uyate. 41 Konig opuden huaoj dakhue'yo'da o'kika' opudomeykon dakhuea' bo'kika'. —Jesúsa judíotaj o'mana'uy.

—Oro' kate bahueta' e'si'poe' ehue' o'ey. Abrahamen hueretda adhuea' huayayo o'ey. Nogtida Apag Dios o'tene. Diostaj o'nigpeikay. —Judíoa Jesústaj o'nona'uy.

42 —Dios opuden huaoj ee'nayo do'taj di' mo'eayet konigepo Diosya' ijtiakuy. Doda ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudnayo do'taj di' ehue' o'nene. 43 Dakhue'da mo'epo Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. Huadak e'ka'ta' pakhue' mo'ene. Konigepo do'hued hua'a e'peeta' pakhue' mo'ene. Kenpa'ti do'hued hua'a e'nopoenka'ta' pakhue' mo'ene. 44 Katepi' opudomeyen huaoj o'paknok kenda bo'kika'ne. Opudomeyen huaoj toto' mo'taene. Kentayo'da mo'nigpeika'. Huakkuruda toto'a o'bahuadiayika'po huakka'tada o'manopo'arakika'po. Diosen buttida hua'a toto'a e'nopoe'ta' pakhue' o'ika'. Buttida hua'a nopoehue' o'epo ahue' o'ika'. Da oa'ika'. Da huaa'eri o'e. Aratbuttaj da huaa'eri o'maea'ika'. Aratbuttaj engaña huaka'eri o'e. 45 Konigepo o'nen huaoj toto' da hua'ayo'da e'peeta' bo'pakika'po Diosen buttida hua'a e'mana'te e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Diosen Huasi'po ijjenok do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. 46 Nama'da oame'. Huaahue'dik o'nene. Dakhuea' o'kame'. Huaahue'dik o'nene. Buttida o'ika'. Do'taj oknopoehue' o'nene. 47 Diostaj oknopoehue' mo'epo konigepo do'taj oknopoehue' o'nene. Diosen aratbut Diosen huanigpeika'eriomey Diostaj on'nigpeika'. Opudomeynayo Diosen huanigpeika'eri ehue' mo'ene. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. —Jesúsa judío aratbuttaj o'mana'uy.

A'nennanada Abraham o'si'poe'uyate. Abraham si'poehued ee'te Cristo o'ika'uy.

48 —Dapita' dakhue'nanada i'ene. Samaria huaae'eri i'ene. Toto'a menopo'toene. Buttida ona'ne. —Judío huairia huakka' on'huadiaypo Jesústaj on'tidi'kepo o'nona'uy.

49 —Do'taj toto'a nopo'toehue' me'ene. Diostaj di'nanada ijikay. Ijnigpeikay. Dios huadaknanada o'ika' ijbatia'pakikay. Diostaj pakhue' mo'epo do'taj on'huadiaypo dakhuea'da on'huaa'ne. 50 "Jesús huadakda o'e." Menhuaika'. Manahue' ijikay. Apag Diosnayo do'taj buttida be'tinopoepo, "Huadakda o'ika'." Be'huaika'ne. 51 Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoepo on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo, Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Judío huairitaj Jesúsa o'mana'uy.

52 —Toto' o'nopo'toe. Oynayo buttida o'nopoey. Oro'omeyen adhuea'pane' Abrahama Diostaj e'nigpeikada o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakeriakon Diostaj e'nigpeikada on'mabuey'uyate. "Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoepo on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo." Nama'da ia'. 53 Oro'en huaoj Abraham teyda huairitone' o'uy. Abraham o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakerikon on'mabuey'uyate. Menpa' Abrahamtaj nogiti hueretda huairitone' okehue'dik i'ene. Diosen huamanbatia'pakeritaj o'nayo'da teyda huairitone' makehue'dik i'ene. "Huairi ijjey," nama'da i'nopoepo, da ia', huairi ehue' i'e. —Judío huairia oknopoehue'da o'nepo Jesústaj o'nona'uy.

54 —"Aratbuttaj manoeanhuahuika'dik ijjey." Doda ijpakpo manahue' ijikay. "Jesús huadakda o'e," aratbuta men'batia'pake'po manahue' ijikay. Diosa o'paknok kenda ijmanikay. "Huairitone' i'ene. Do'hued Huasi'po i'ene." Diosa mena'ika'ne. "Oro'en Dios o'e," nama'da boa'ika'ne. 55 Diostaj oknopoehue' mo'ene. "Diostaj yoknopoey." Buttida ijjay. "Diostaj oknopoehue' ijjey." Doa ea'nayo opud konigti da huaa'eri ijjeayet. Dapita' Diostaj yoknopoepo ijnigpeikay. 56 Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj Diosa ona'uyate. "O'nen huayayo huaboro' huairitone' o'eapo." Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj ona'uyate. Diostaj Abraham kenda oknopoepo do ijjeaponok durugnanada o'uyate. —Judío huairitaj Jesúsa o'nana'uy.

57 —Ehue'. Abraham a'nennanada o'ika'uyate. Onnayo huatone' ehue' i'ene. Menpa' Abrahamtaj i'tiahuay'uy. Ehue'. Abrahamtaj tiahuayhue' ie'uy. Da ia'ne. —Jesústaj o'nona'uy.

58 —Abraham si'poẹhued Diosere ịjịkay. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.
59 On'pẹẹdepo Jesústaj kadarake'po huid on'bae'eadpo Jesústaj kan'pa'e'po huid
on'bae'eadnig'a. Jesúsa o'makịrẹgpo Diosen jakya' o'bakhua'uy.

9

Huabokerek ekpobig o'si'poẹ'uyate. Jesúsa kentaj okpoyarea'uyate.

1 Nogok okmapịẹ'ahuaddik huame'noete Jesús o'hua'epo Jerusalénnyọ o'hua'epo
huabokerek ekpobigtaj o'tiahuay'uy. Ke'na ekpobig o'si'poẹ'uy ekpobig ọ'ẹ'uy.
2 —¿Mena'po inbokerek ekpobig yasi'poẹ'uyate? ¿Be'a dakhuea' yakuyet? ¿Huaoapi'
huạyẹạpi' ke'nadapi' dakhuea' yakuyetpi' huamanmadika'eri? —Oro'omey Jesúsen
huanigpẹika'eria Jesústaj ona'uy.
3 —Ehue', ke'na dakhuea' kahue' ọ'ụy. Ke'nen huaoa huạyẹerea dakhuea' kahue'
ọ'nuyate. Konigẹpo dakhuea' ọgkuypo ekpobig ehue' ọ'ẹ. Diosa teyda kika'dik
kạẹ'po bakpoyarea'dik kạẹ'po aratbuta kan'tiahuaye'po kan'nopọẹ'po konigẹpo ekpo-
big o'si'poẹ'uyate. 4 Kenda Diosa o'pak kakike'po kenpa'ti Diostaj kanigpẹike'po Diosa
me'ta'mona'uyne. Konigẹpo oyedda Diosen kika'dik ịjjẹy. Sue'da huame'noe mekẹnok
oyda Diosen kika'dik ịjjẹy. A'ti nogok kahue'dik ịjjẹạpoy. Konig sikyonig ọ'ẹạpo
kahue'dik ịjjẹạpoy. 5 In huadariyo ịjjẹdepo konig Diosen huakjey ịjjẹpo Diostaj ijma-
knopọẹạ'dey, Diosen hua'a ijmanopọẹạ'dey. —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpẹika'eritaj
mona'uyne.
6 Kenda oa'depo barakte o'supupo igkusịhuẹ o'dukuta'po soroka ekpobigtaj okpo-
dukuta'uy.
7 —Yahuati'. Siloé yạkoyo yahuati'. Yakpokoyoa'. —Ekpobigtaj ona'uy. (Siloé judíoen
huadik e'dikta'mona' ọ'ẹ.)
Ken, o'hua'po okpokoyodepo okpoyarud'uy. O'tiakpo daka' o'mabo'uy. 8 Yareahued
ekpobig jak eretnopoyoda o'huadika'po "huakupe men'yok," o'mana'ika'uy. Aya'ada
kentaj on'nokịẹ'uy. Ekpobig ọ'ịka' aya'ada on'tiahuayika'uy.
—Dapi' inbokerek o'huadpo "huakupe men'yok," o'mana'ika'uynig. —Sue'ada
o'da'uy.
9 —Ẹẹ', ke'na ọ'ẹ. —Nogomeyạ o'da'uy.
—Ehue', nogda ọ'ẹ. Konigti ọ'ẹ. —Nogomeyạ o'da'uy.
—Do ekpobig ịjịka'uynig ịjjẹy. —Kenbokerek okpoyaredepo o'mana'uy.
10 —¿Monig ikpoyarudme'? ¿Monigạ' i'mabodme'? —O'nona'uy.
11 —Jesúsa barakte o'supupo o'dukuta'po soroka bekpodukuta'po, "Siloé yạkoyo
yahuati'. Yakpokoyoa'." Mena'ne. Ken ijhua'depo yokpokoyodepo huaboa'da ijmabodi.
—O'mana'uy.
12 —¿Men yạ'ẹ kenbokerek? —O'nona'uy.
—Nopọẹhue' ịjjẹy. —O'mana'uy.

¿Menpa' ị'ẹpo ikpoyarud? Fariseo judío huairia ekpobigtaj o'nona'uy.

13-14 Okmapịẹ'ahuaddikte huame'noete Jesúsa soroka o'dukuta'po okpoyareadnok
kenbokerek ekpoyareadtaj on'tohua'po judío huạitake' jak huairitaj on'tohua'po fariseo
huairitaj on'tohua'uyate.
15 —Ekpobig ị'unhuahuika'uy. ¿Monig oyda huaboa'da i'tiahuay? —Fariseo huairia
o'nona'uy.
—Soroka samibia bekpodukuta'po yokpokoyopo huaboa'da ijtiahuayoni. —Fariseo
huairitaj o'mana'uy.
16 —Okmapịẹ'ahuaddik huame'noete aratbut katepi' kahue'dik ọ'ne.
O'manmadikikay. Inbokerek nigpẹẹhue'da ọ'ẹpo okmapịẹ'ahuaddik huame'noete
o'yarea'nok ke'na Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik ọ'ẹ, o'nopọẹy. —Sue'ada
on'batia'pakuy.

—Dakhuea' huaka'eri ẹẹ'nayo bayareahue'dik o̱'ẹ. Ke'na o'yarea'de dakhuea' huaka'eri ehue'dik o̱'ẹ, o'nopo̱ẹy. —Noga̱ on'batia'pakuy.

Noga̱ nogpa' nogpa' on'batia'pakpo konigti ahue' o̱'ne'uyate.

17 —¿On menpa' i'nopo̱ẹ ken huabokerek huakpo beyareatenigtaj? —Huabokerek huakpoyareritaj judío huairia o'nona'uy.

—Diosen huamanbatia'pakeri o̱'ẹ, o'nona'ne. —O'mana'uy.

18 A'nenda ekpobig o̱'ika'uy. Oyda okpoyaredepo tiahuaydik o̱'ẹ. Kenda Judío huairia oknopo̱ẹhue'dik o̱'nepo, "Ke'nen huaoj hua̱yẹtere yan'totiak." On'mana'uy. En'tiakde'te.

19 —¿In huabokerek menpa' o̱'nensi'po ya̱'ẹ? ¿Menpa' ekpobig o'si'poẹ'uy, bo'tia'pakika'? ¿Mena'po oyda tiahuaydik ya̱'ẹ? —Judío huairia ke'nen huaojtaj hua̱yẹtere on'mana'uy.

20 —Ẹẹ', ke'na oro'ensi'po o̱'ẹ. Ekpobig o'si'poẹ'uy o'nopo̱ẹy. 21 Mena'po oyda tiahuaydik o̱'ẹ oro'nayo nopo̱ẹhue' o̱'ẹy. Kenpa'ti be'a yakpoyaret nopo̱ẹhue' o̱'ẹy. "¿Be'a bekpoyarea'?" Ya̱'nona'. Huabokerek o̱'ẹ. Ke'nada a'dik o̱'ẹ. —Ke'nen huaoa hua̱yẹerea on'mana'uy.

22 Judío huairitaj on'makme'pukpo huaojerea hua̱yẹerea kenda nama'da huairitaj on'mana'uy. "Jesús Diosen Cristo o̱'ẹ. Diosa o'ta'mona'uyate." Be'api' ea'nayo Apagba'taj a'pẹẹya'po judíoen hua̱itake' jakyo onte'ti kudhue'dik o̱'neapo. Judío huairia onpa-payo' onda'po. Konigẹpo huabokereken huaojere hua̱yẹere on'me'pukpo, nama'da on'mana'uy.

23 "Huabokerek o̱'ẹ. Ke'na a'dik o̱'ẹ. Kentaj ya̱'nona'." Judío huairitaj nama'da on'mana'uy.

24 "Ke'na huabokerek ekpobig o'si'poẹ'uy. Kentaj yan'totiak." Judío huairia on'mana'uy. E'tiakde'te o'nona'po,

—Buttida yaa'. "Diosa be'yarea'ne." Yaa'. Jesús dakhuea' huaka'eri o̱'ẹ, o'tinopo̱ikay. Bayareahue'dik o̱'ẹ. Oro' o'nopo̱ikay. —Judío huairia o'nona'uy.

25 —Dakhuea' huaka'eripi' o̱'ẹpi' 'uruda huaka'eri o̱'ẹpi' nopo̱ẹhue' i̱jjẹy. Nogtida ijnopo̱ẹy. 'Ikken ekpobig i̱jjẹmey. Oynayo ijtiahuay. —O'mana'uy.

26 —¿Ontaj monига' megka'? ¿Monig bekpoyarea'? —Onte'ti judío huairia o'nona'uy.

27 —Kenda huaboa'da o'nona'dene. ¿Mena'po onte'ti e'pẹẹta' bo'pak? ¿Jesúsen huanigpe̱ika'eri ẹẹ'ta' menpa' bo'pak? —O'mana'uy.

28 —O̱'na kentaj huanigpe̱ika'eri i̱'ẹ. Oro'nayo Moisésen huanigpe̱ika'eri o̱'ẹy. 29 Moiséstaj Diosa ona'ika'uyate oknopo̱ikay. In huabokereknayo meya̱' ya'tiakuyet nopo̱ẹhue' o̱'ẹy. —Fariseo huairiomeya̱ diga̱'da on'huadiaypo i̱ghua'da o'nona'uy.

30 —¡Kenpihuay! Kentaj mena'po oknopo̱ẹhue' mo'ẹ. Ken huabokereka bekpoyarea'ne. Keya̱' o'tiakuy nopo̱ẹhue' mo'ẹne. 31 Dakhuea' huaka'eritaj Diosa manigpẹẹhue' o̱'i̱ka'. Diostaj huanigpe̱ika'eritaj Diosa o'manigpe̱ika'. Katepi' on'paknok Diosa o'manigkika'. 32 A'nennanadapi' huakkuruda ekpobigtaj e'si'poẹ' okpoyarea'uy tipẹẹhue' o̱'i̱kay. 33 Dapita' Diosya' o'tiakuyate. Diosya' tiakhue' ẹ'u̱ynayo in huabokereka kenda sigpi' kahue'dik o̱'ẹ. Bakpoyareahue'dik o̱'ẹ. —Judío huairitaj o'mana'uy.

34 —Dakhue' e'eretka' i'si'poẹ'uy. Dakhuea' i'kika'uy. Oro'taj onmandikahue'dik o̱'ẹne. —Judío huairia on'huadiaypo o'nona'uy.

Judío aratbuten hua̱itake' jakya' o'nen'uy.

Diostaj oknopo̱ẹhue' hua̱ẹ'eri konig ekpobig o̱'ne.

35 Huabokerek ekpoyare'taj hua̱itake' jakya' o'nende Jesúsa o'nopo̱ẹpo o'deatopo,

—¿Diosen Huasi'po, ken huabokerektaj Diosa o'ta'mona'uyate menpa' oknopo̱ẹ'? —Jesúsa ona'uy.

36 —¿Be'a ya̱'ẹ, huairi? Eknopo̱ẹ'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'uy.

37 —Kentaj i'tiahuayne. Diosa me'ta'mona'uyne. In do ijjey. Diosen Huasi'po ijjepo
ona'ne. —Jesúsa ona'uy.
38 Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoepo huikudate o'tihuadpo,
—Diosen huata'mona'eri i'e. Diosen Huasi'po i'e. Yoknopoey, Huairi. —Jesústaj
ona'uy.
39 —Huakka'ada konig tiahuayhue'dik o'nepo konig ekpobig o'nepo Diostaj
oknopoehued o'nepo do'taj o'noknopoeapopo Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Nogomeya "Ekpobig ehue' o'ey. Tiahuaydik o'ey. Diostaj huadakda oknopoikay."
Nama'da on'batia'pakpo hueretda huaknopoe'eri ehue' o'nepo konig ekpobig o'nenok
Diosa castiga magka'dik o'ika'apo. Konigepo Diosa indariyo me'ta'mona'uyne. —Jesúsa
oa'uy.
40 Ken, sue'ada fariseo huairi kenteda o'nepo Jesústaj on'peedepo,
—Dapi' oro'omeynayo Diostaj oknopoehue' huae'eri ehue' o'ey. Oro'omey ekpobig
ehue' o'ey. Diostaj oknopoey. —Jesústaj o'nona'uy.
41 —"Diostaj oknopoehue' huae'eri o'ey," ea'nayo o'nen dakhuea' e'ka' Diosa
bakkahuea'dik mo'eaynig'a "Diostaj oknopoehue' huae'eri ehue' o'ey," nama'da
boa'nok Diosa bakkahueahue'dik mo'ene. —Jesúsa fariseo huairitaj o'mana'uy.

10

Ovejaen huakpa ekbiriktaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

1 Diosen huanigpee'eriomeytaj hueretda huamatoe'eri doa ijjikay. Jesúsa
o'manbatia'pakpo,
—Buttida ijjay. Ovejataj kabatioke'po oveja huamatoe'eria huakpa ekbirikyo
o'bakuda'ika'. Bisik o'bakuda'ika'. O'bakuda'depo akbogpe huatoe'eria teya'da
okhuikika'. Oveja huabereeri on'tiakdepo akbogpeya' kudhue'dik o'nika'. No-
gya'da ogkudika'. Huakpakuya' on'behuikpo on'kudika', 2-3 Hueretda oveja huam-
atoe'eria ovejataj o'matiokika'po o'matoika'po sikyoedda ovejataj a'baeya'po akbogpete
o'huahua'depo kentaj akbogpe huatoe'eria okiepo o'nigokhuike. Ken hueretda oveja
huamatoe'eri o'kudde ke'nen ovejaa on'nigpee. Aya' ovejaen huadik o'madikka'depo
o'maoroka'po. 4 Aya'tada o'maorokandepo huakkuru o'manighua'ika'. Oveja hueretda
huamatoe'eritaj on'peepo o'nokiepo konigepo on'tahua'ika'. 5 Nogada e'huatiakte oveja
o'nokmamonapo. Ke'na men'tahua' ena'te on'peepo okiehue' on'epo o'nokmamonapo.
—Ken konig oveja huamatoe'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.
6 Jesúsa kenda o'manbatia'paknig'a judío aratbuta e'peeada nopogkahue' o'ne'uy.

Jesús konig oveja huamatoe'eri o'epo huanigpeika'eritaj daka' o'matoika'.

7 Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo,
—Buttida ijjay. Do konig ovejaen akbogpe ijjey. Do konig oveja ijbatokudi. Aya'da
huaknopoe'eri do'taj o'noknopoepo doere kuddik o'ne. 8 Huakka'ada konig huamanba-
tia'pakeri do tiakhued ee'ted kenomey konig huabereeri engaña huaka'eri o'ne'uyate.
Hueretda ovejaa ta'huahue' o'nika'uyate. 9 Do oveja e'tiokpaka' akbogpe konig ijjey.
Aya'ada do'taj o'noknopoepo konig on'kudpo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Diostaj
daka' kan'nigpeike'po ijbatihuapokikay. Dakhuea' kahue' ka'ne'po kenomeytaj ijba-
tiokika'apoy.
10 Nama'da huamanmadika'eri konig huabereeri o'ne. On'berika'. On'barakika'.
On'bakbasakika'. Donayo ijmanoeanhuahuikay. Hueretda huaknopoe'eritaj ijma-
noeanhuahuikay. Huakka'da ijmatinepahui'po 'urua'nanada ijmanoeanhuahuikay.
11 Do konig oveja huamatoe'eri ijjey. Huadaka'da huamatoe'eri ijjey. Huanigpeika'eritaj
daka'nanada ijmatoikay. Ovejataj a'batiokaya'po, ovejataj a'manoeanhuahuikaya'po
ijmanigbueyapoy. 12-13 Sue'ada huakupeta' huakka' o'deretpakpo nogen ovejataj
on'matamatoika'. Nubakuhuaa e'huatiakte on'matiokmonika'. Oveja nogen on'taenok

huakupeyo'da o'deretpakpo ovejataj pakhue' o̲'nepo on'matiokmonika'. Nubakuhua on'bahuatiakpo o'maboke'po o'mamona'ika'.

14-15 Doa konig ovejataj daka' huamato̲e̲'eri i̲jje̲y. Apag Diosa do'taj meki̲e̲'ne konigti Apag Diostaj doa yo̲ki̲e̲y. Kenpa'ti do'hued huanigpe̲i̲ka'eritaj ijmaki̲e̲y konigti do'hued huanigpe̲i̲ka'eria do'taj me'noki̲e̲'ne. Dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huanigpe̲i̲ka'eritaj ijmanigbueyapoy. 16 Nog huanigpe̲i̲ka'eritakon ijmato̲e̲i̲ka'apoy. Judío aratbut ehue' o̲'ne. Nog aratbut o̲'ne. Ken aratbuttakon manopo'korea'dik i̲jje̲y. Do'taj on'nigpe̲i̲ka'apo. Kenomeyere judíomeyere konig nogaratbuttida o̲'neapo. Kenpa'ti do kenomeytaj nogtiada huamato̲e̲'eri i̲jje̲a̲poy.

17-18 Diostaj ijnigpe̲e̲nok, do'taj men'tohua' do'taj men'arake' ijnopo̲e̲po. Ken ijbueydeapoy onte'ti ijnoyhuada̲poy onte'ti ijnoeapoy. Konige̲po Apag Diosa di' me'e̲ne. Huabokereka do'taj e'arakta' on'pakpo arakhue'dik me'neapone. Konige̲po doada e'nigbueyta' ijpakpo ijnigbueyapoy. E'nigbueyta' ijpakpo bueydik i̲jje̲a̲poy. Onte'ti e'noyhuadta' ijpakpo noyhuaddik i̲jje̲a̲poy. Kenda do'hued Apag Diosa mena'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.

19 Judíomeya̲ Jesústaj on'pe̲e̲depo nogpa' nogpa' on'nopo̲e̲po nogpa' nogpa' on'batia'pakuy.

20 —Toto'a o'nopo'to̲e̲'nok Jesús huasegda o̲'e̲ Katia'po kentaj mo'nigpe̲e̲'. —Huakka'ada kenpa' on'batia'pak'uy.

21 —'Urua'nanada o'manbatia'pak. Toto'a nopo'to̲e̲hue' o̲'e̲. Toto'a e'nopo'to̲e̲'nayo 'uruda batia'pakhue' ya̲'e̲a̲yet. Kenpa'ti ekpobigtaj okpoyareahue'dik o̲'e̲ toto'a. —Nogomeya̲ on'batia'pak'uy.

Judío huairia Jesústaj eknopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'nuy.

22 Nogok Jerusalényo̲ Diosen jak on'to'ka'depo fiesta okkahuehue' hua̲e̲' o̲'u̲y. Huahui'ok o̲'u̲y. 23 Diosen jak kurute Salomóna dagtaj jaka' o'tika'uyate. Ken dagte Jesús e'hua'ete 24 judío huairia Jesústaj on'tikupobopo,

—¿Meniga̲' puug oro'omey nigunhuahua'dik o̲'e̲? Diosa e'ta'monuy'nayo buttida oyedda mona'. Cristo buttida e̲e̲'nayo mona'. —Jesústaj o'nona'uy.

25 —Kenda o'noname'niga̲ do'taj oknopo̲e̲hue' o̲'nene. Opudomeya̲ do'taj daka' kanoknopo̲e̲'po konig Diosyo'da ka'dik o̲'e̲ ijkikamey. Diosa kenda be'tihuapoknok 'urua'da ijkikamey. Konigda e'bayarea' ijkikamey. Cristo o̲'e̲ do'taj daka' oknopo̲e̲'dik 'urua'da ijkikamey. 26 Konig Dios 'urua'nanada o'kika' konigti ijkika'nig'a opuda̲ do'taj oknopo̲e̲hue' o̲'nika'ne. Do'hued oveja huanigpe̲i̲ka'eri ehue' mo'e̲po, do'taj eknopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'nene. 27 Do'hued oveja huanigpe̲i̲ka'eria do'taj mena' o̲ki̲a̲'po on'nigpe̲i̲ka'. Do'hued huanigpe̲i̲ka'eri do'a ijmata̲e̲po daka' ijmaki̲kay. Do'taj o'noknopo̲e̲po on'nigpe̲i̲ka'. 28 Diosere durugnada ijmanoeanhuahuika'apoy. Kenpa'da bueyhue'dik o̲'neapo. Daka' ijbatioka'nok be'api' sigpi' okkayhue'dik me'neapone. 29 Oveja huanigpe̲i̲ka'eri me'bayokuyne. Do'hued Apag Diosa me'bayokuyne. Teynanada o̲'e̲. Diosyo'da teynanada o̲'e̲. Noga̲pi' konig teyti ehue' o̲'nepo okkayhue'dik o̲'nika'. 30 Apagere doere nogtida o̲'e̲y. —Jesúsa huairitaj o'mana'uy.

31 Judío huairia huida̲ Jesústaj a'pa'ea'ya'po on'baea'uy.

32 —Opuda̲ on'tiahuayika'ne nogda nogda 'urua'nanada ijkikay. Apaga̲ be'tihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o̲'e̲ ijkikay. ¿Katea'po menapoata do'taj onpa'eapo? —Jesúsa o'mana'uy.

33 —Ehue'. Huadakda i'kika'nok pa'eahue' o̲'e̲a̲poy. Diostaj dakhuea'nada ia'nok huida̲ o'pa'ea'apoy. Huabokerek e̲'e̲a̲da Dios i̲jje̲y ia'nok huida̲ o'pa'ea'apoy. —Judíoa o'nona'uy.

34 —"Oy opudomey Diostaj huanigpe̲i̲ka'eri mo'e̲po diosdik mo'to̲e̲ne." Diosa o'mana'uyate. Kenpa' opudomeyen Diosba'te o'madoya'uyate. 35 Diosba'nayo nama'da

ahue'dik o̲'e̲. Kenpa'da buttida o̲'i̲ka'. "Oy opudomey Diostaj huanigpe̲i̲ka'eri mo'e̲po diosdik mo'to̲e̲ne." Apagba'a buttida o'mana'uyate. 36 Apagtaj me'nigpe̲i̲ke'po Diosa me'ta'mona'uyne. Dakhuea' huaka'erite me'ta'mona'uyne. Konige̲po "Diosen Huasi'po i̲jje̲y," a'dik i̲ji̲kay. Konige̲po "Diostaj dakhue'da o'tia'pak." Do'taj huaahue' ya̲'nika'. 37 Kenda do'hued Apaga̲ menika'nig ijkikay. Do Diosen kikahue' e̲e̲'nayo do'taj oknopo̲e̲hue'dik mo'e̲ne. 38 Do'a Diosen e'kika'tada opudomeya̲ do'taj oknopo̲e̲hue' e̲e̲'pi' kenda do ijkika'nige̲yo̲ kenda yanoknopo̲e̲'. Diosensi'po o̲'e̲ nopo̲e̲'dik mo'e̲. Konig Diosa o'nopo̲e̲ konigti ijnopo̲e̲y. Konig do i̲jje̲y konigti Dios o̲'e̲. Konig do'a ijnopo̲e̲y konigti Diosa o'nopo̲e̲. Kenda nopo̲i̲ka'dik mo'e̲a̲po. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

39 Onte'ti Jesústaj kan'kude̲'po e'tohua'ta' en'paktada Jesúsa o'makmon'uy.

40 Onte'ti Jordánhue̲ akodpen Jesúsa o'hua'uy. Kenteda Juana huakkuruda bautiza o'magkadhua'uyatenig. Kenteda Jesús o̲'unhuahua'po. 41 Jesúste huakka'ada on'huatiakuy.

—Konig tiahuayhued o̲'i̲ka' konig Diosayo'da ka'dik o̲'e̲ Juananayo kahue' o̲'u̲y. Aya'da inbokerektaj o'tia'pakika'uy, buttida oa'ika'te. —Aratbuta on'huaa'uy.

42 Ke̲ya̲' Jesústaj huakka'ada o'noknopo̲e̲'uy.

11

Lázaro o'buey'uyate.

1-3 Lázaro huabokerek o̲'u̲y. Jesúsa Lázarotaj di'da o̲'i̲ka'uy. Betania huakka' jakyo hua̲e̲'eri o̲'i̲ka'uy. Betaniayo huidpo Maríaere Martaere o̲'nika'uy. Lázaro dakhue'da o̲'e̲nok María Martaere Jesúste on'ta'mona'uy.

—Lázarotaj di'da i̲'i̲ka'ne. Dakhue'da o̲'e̲, Huairi. Jesústaj yanati'. —O'nona'uy. María Jesús huairien hua'itaj huasihuaj 'uru'hui̲e̲a̲da 'itioyhued kenpa'ti huakuhui'a 'itidukuthued o̲'u̲y.

4 Jesúsa kenda o'pe̲e̲depo,

—Dakhue'da o̲'e̲nig'a kenpa'da bueyhue' o̲'e̲a̲po. "Diosa 'urua'da o'ka'. Huadaknanada o̲'e̲," aratbuta kan'nopo̲e̲'po ke'na dakhue' o̲'e̲. Kenpa'ti "Diosen Huasi'poa huadaknanada o'kika'. 'Urunanada o̲'e̲." Aratbuta kan'huae'po ke'na dakhue'da o̲'e̲. —Jesúsa o'pe̲e̲depo o'mana'uy.

5-7 Ken Martataj Martaen huama'buytaj kenpa'ti Lázarotaj di'da o'maepo Jesús ke̲ya̲da nog botta'me'noe o̲'e̲a̲huadpo Lázaro dakhue'da o̲'e̲ e'pe̲e̲deada botta' huame'noe o̲'e̲depo,

—Judea huadaribayo monhua'. —Oro' huanigpe̲i̲ka'eritaj mona'uy.

8 —Huaboa'da huida̲ on'taj e'pa'ea'ta' bo'tipakme'ne judío huairia Judeaya'. ¿Ke̲yo̲ menpa' onte'ti i'hua'apo, huamanmadika'eri? —Oro' huanigpe̲i̲ka'eria ona'uy.

9 —Huame'noe jeyda o̲'e̲nok aratbuta katepi' kahuaddik o̲'nika'. Diostaj nigpe̲i̲ka'dik o̲'ne. Nogme'noetida doce horas o'ta'tenok kahuaddik o̲'nika'. Do'taj huaarak huame'noe ehued o̲'e̲nok do'taj arakhue'dik me'nene. Nogok ken horate huabuey Diosa baktie'ea'uyne aya' Diosen e'kade'te e'kuhuitde'te do'taj arakdik me'neapone. 10 Sikyo ta'tehue' o̲'e̲nok katepi' kahue'dik o̲'nika'. —Jesúsa mona'uyne.

11 —Do'hued huadi' Lázaro o'taynig'a, monhua', ijmaboa'apoy. —Jesúsa mona'uyne.

12 —E'taynayo o'yareapo o'nopo̲e̲y, Huairi. —Oro' huanigpe̲i̲ka'eria Jesústaj ona'uy.

13 O̲'a̲ro̲gpo o'tay oro'omeya̲ o'nopo̲e̲po Jesústaj oknopo̲e̲gkahue' o̲'u̲y. E'bueytada "O'tay," oa'po Jesúsa o'batia'pakuy. 14 Konige̲po,

—Lázaro o'bueyme'te. 15 Opud nogi̲ti do'taj menoknopo̲e̲'po Lázarote i̲da ikken huahuahue' i̲jje̲mey. Konige̲po durugda i̲jje̲y. Lázarote monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

16 —Oro'omeykon monhua'. Jesúsere a'bueyya'po monhua'. —Oro'omey huanigpe̲i̲ka'eritaj Tomása mona'uyne. Tomás konogda o'dikka' Gemelo.

Jesúsa aratbuttaj huamanoyhuadą'eri o'ępo aratbuttaj durugteda o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

17 Ken Jesúsere o'hua'uy. Betaniayo ękyęde'te "Botta' botta' huame'noe Lázaro kubarakyo o'huedde." Jesústaj o'nona'uy. 18 Betaniayo Jerusalén meyohue'da o'ę. Konig dos kilómetros y medio o'ęnok 19 María Martaeretaj a'bata'huadęyą'po huakka' judío huairi Betaniayo on'tiakdepo, Jerusalénya' on'tiakdepo, a'manoeynoeyą'po on'tiakuyate. Huidpoa o'bakbueynok e'manoeynoeyta' on'pakuyate. 20 Jesús o'tiakde Marta o'peeondepo a'eya'po o'orok'uy. Maríanayo jakyo orokhue' o'uy.

21 —A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyo ehue' i'ęme'ne. On iyo ę'ęme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o'ęayme', Huairi. 22 Oy kenpa'ti katepi' i'pakpo Diostaj e'tiona'paknayo beyokapone, ijnopoęy. —Martaa Jesústaj ona'uy.

23 —O'nen huidpo o'noyhuadapo. —Jesúsa ona'uy.

24 —Nogok kene'huąyą' huame'noete aya'ada on'noyhuadąpo. Ke'nakon o'noyhuadapo ijnopoęy. —Martaa ona'uy.

25-26 —Huamanoyhuadą'eri ijjępo aratbut e'buey'uytaj ijmanoyhuadą'apoy. Diosere aratbuttaj durugda ijmanoeanhuahuika'apoy. Aya'ada do'taj me'noknopoępo en'bueynayo onte'ti kurudyo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Durugda on'noeonhuahuika'apo. Do'taj me'noknopoępo on'noeonhuahuika'apo. Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. ¿Kenda menpa' i'nopoę, Marta? —Jesúsa ona'uy.

27 —Ęę', kenda do ijnopoęy, Huairi. "Aratbuttaj kamanopo'kore'po Cristotaj ijta'mona'apoy. Do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy." A'nennada Diosa o'mana'uyate. Diosya' o'tiakuyate. O'na Cristo o'ę. Diosen Huasi'po o'ę, ijnopoęy, Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uy, ken.

Kubarakyo Lázarobuey e'huedta'da Jesúsa o'huikon'uy.

28 Kenda Martaa ona'depo huama'buy Maríataj atotiakya'po Maríate o'huahua'uyate.

—Huamanmadika'eri o'tiakdepo ontaj katiake' behuaa'ne. —Jutaka' Martaa ona'uyate.

29 María o'peundepo ida o'bodpo Jesústaj o'huahua'uyate. 30 Huakka' jakyo Jesús kudhued o'uy. Kenteda Martataj o'batia'pakpo kenteda o'ępo. 31 Ken María ida o'bodpo ida o'orokonpo. Judío huairi on'bata'huadpo, on'manoeynoeypo Maríataj on'tiahuaydepo kubarakya' a'huikya'po o'hua' on'nopoępo on'ta'hua'uyate.

32 Jesústaj o'huatiakdepo Jesúsen hua'ita'pote huikudate o'tihuadpo.

—A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyo ehue' i'ęme'ne on iyo ę'ęme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o'ęayme', Huairi. —María Jesústaj ona'uy.

33 Kenda María ona'depo o'huik. Lázarotaj o'huikuy. Judío huairi kenere on'huatiakdepo kenere on'bahuikpo. Maríaomey enhuikte Jesúsa o'batiahuaydepo sue'ęąda o'ępo o'mepu'ketu'uy.

34 —¿Lázarotaj meyo yągkubarakkame'? —Jesúsa o'mana'uy.

—Yatiak. Yatiahuay', Huairi. —María Martaerea o'nona'uy.

35 Ken Jesúskon o'huikon'uy.

36 —Dapita' Lázarotaj di'nanada o'unhuahuika'. —Judíoa on'huaa'uy.

37 —Huabokerek ekpobigtaj okpoyareame'. ¿Lázarotaj bueyhue' kąę'po menpa' Jesúsa yareahue'dik o'ęme'te? —Sue'ada judíoa on'batia'pakuy.

Lázaro o'noyhuaduy.

38 Onte'ti Jesúsa huanopoya'da sue'nanada o'ępo kubarakte o'huatiakonpo Lázarotaj kubarakyo on'huedąme'te. Huaboro'huidąda kubarak on'tinokbeta'uyate.

39 —Huaboro'huid yanokpokorea'. —Jesúsa o'mana'uy.

—A'nenda botta' botta' huame'noe o'bueyme'po oyda pągda o'ędeta, Huairi. —E'bueyen huidpoa Martaa ona'uy.

40 —“Eknopo̱e̱’nayo Diosa ’urua’nanada o’ka’apo. Dios ’urunanada o̱’e̱ aya’ada on’tiahuaypo on’nopo̱e̱a̱po,” ona’dene. —Jesúsa Martataj ona’uy.

41 Ken huaboro’huid e’tinokbeta’ o’nokpokorea’uy. Jesúsa kurudyon o’mabopo,

—Do’taj o’nigpe̱e̱nok, Apag, dakiti ona’ne. 42-43 Do’taj kirigа̱yo̱’ menigpe̱e̱ne, ijnopo̱e̱y. Do’taj o’ta’mona’uyne in aratbuta kanoknopo̱e̱’po “dakiti, Apag” ona’ne. —Jesúsa o’tiona’pakdepo,

—Ya̱o̱ro̱k, Lázaro. —’Utta’da ona’uy.

44 E’bueyme’ada o’noyhuaddepo o̱’o̱ro̱kpo hua’itaj huaba’taj huakoktakon huabid telaa e’tihui̱yi̱g o̱’o̱ro̱kon’uy. Ken konig Lázaroa o̱’o̱ro̱kuy.

—Yan’tikuj, kahua’e’. —Jesúsa o’mana’uy.

Jesústaj a’arakya’po monig o’ka’apo sacerdote huairiere fariseo huairiomeya̱ on’batia’pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

45 Judíomey Maríataj a’ta’huade̱ya’po on’huatiakme’tenig’a kenda Jesúsa o’ka’ on’tiahuaydepo huakka’ada o’noknopo̱e̱’uy. 46 Sue’ada fariseo huairitaj on’bahuahua’po, kenda Jesúsa o’ka’de fariseo huairiomeytaj on’batia’pakuyate. 47 Ken fariseoere sacerdote huairiere nog judío huairiere on’kupopakdepo,

—¿Kate o’ka’apo? Ken huabokerek konig Diosayo’da ka’dik o̱’e̱nig o’ka’. O’bayarea’. Kenpa’ti o’noyhuada̱’. 48 Kentaj batikahue’ e̱e̱’nayo aya’ada kentaj o’noknopo̱e̱a̱po, kentaj aya’ada on’nigpe̱i̱ka’apo. Jesús oro’en huairi o̱’e̱. Aratbuta on’batia’pakapo Roma huairia kenda on’tipe̱e̱dete bo’huadiayapone, sorotataj mo’tita’mona’apone. Oro’taj mogka’apone. Kenpa’ti oro’en Diosen jak on’saka’apo. —Judío huairi huayahuaya on’batia’pakuyate.

49-50 —Opudomeya̱ sigpi’ nopo̱e̱hue’da mo’e̱ne. Aratbuttaj nogtiada e’manigbueynayo oro’tehuapa’ huadakda o̱’e̱a̱po. Aya’da judío aratbut mabueyhue’ ka’ne’po nogtiada manigbueydik o̱’e̱a̱po. Kenda nopo̱e̱hue’ mo’e̱ne. —Caifásа o’mana’uyate. Caifás kenbayokte huaboro’ sacerdote huairi o̱’u̱yate.

51-52 Caifásada o’nopo̱e̱po kenda manahue’ o̱’u̱ynig’a kenbayok sacerdote huairi e̱e̱’te Diosa o’nopo̱e̱a̱’nok “Aya’tada judío aratbuttaj Jesúsa o’manigbueyapo. Kenpa’ti Diosen aratbut, judío aratbut kenpa’ti nog aratbuttaj kamanopo’kore’po Diostaj konigti kanoknopo̱e̱’po Jesúsa o’manigbueyapo.” Kenda sacerdote huairia o’batia’pakuy. 53 Caifás kenda e’manade’te “Jesústaj monig o’arakapo.” Judío huairia huaboa’da on’batia’pakuyate.

54 Judío huairia e’arakta’ on’tipaknok ke̱yo̱ huakka’ judío aratbut e̱gkupopakyo onte’ti Jesús huahue’ o̱’u̱y. Nogyo̱ o’hua’uy. Efraín huakka’ jakyo o’hua’uy. Oro’ huanigpe̱i̱ka’eriere o’hua’uy. Efraínyo sue’da aratbut o̱’ne’uy. Kenpa’ti Efraín kurute sue’ada aratbut o̱’nuy. Oro’omeyere o̱’i̱ka’uy.

55 A’ti judío huakkurueri isi’po mabueyhue’ e̱e̱’ okkahuehue’ fiesta o̱’e̱a̱po. Nogya̱’ nogya̱’ nog huakka’ jakya’ nog huakka’ jakya’ Jerusalényo̱ huakka’da judío aratbut on’bahua’uy. Fiesta ehued on’bahua’uyate. Fiestaya’ a’bapeya’po a’maya’po Diostaj ’uru ’uhua e̱’hua̱e̱’ on’nigbatiarakuyate ’urunopo’da Diostaj a’nigeyapo. Konige̱po fiesta kahued konig huakkuruda on’hua’uyate. 56 Jerusalényo̱ o̱’nedepo on’hua’epo Jesústaj o’nonmabopo. Diosen jakyo o̱’nedepo,

—¿Menpa’ mo’nopo̱e̱? ¿Menpa’ Jesús fiestate yatiakapet? ¿Tiakhue’ ya̱’e̱a̱petpi’? —Judío aratbuta huayahuaya onpayo’ on’batia’pakuy.

57 “Be’api’ Jesústaj e’tiahuaynayo oro’taj monati’.” Sacerdote huairiomey fariseo huairiere on’mana’uyate. Jesústaj huabakuda̱’ jakyo kan’tohue’po kenda on’mana’uyate.

12

Ettone' Jesúsen hua'itaj huasihuaj 'uru'huiẹ̲ạ̲da o'itioy'uyate.
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

1 A'timon seis huame'noe e'pokde'te judío aratbuten huakkurueri isi'po mabueyhue' ẹ̲ẹ̲' okkahuehue' fiesta o̲'ẹ̲ạ̲po, Jesús Betania huakka' jakyo o'tiakuy. Keyo̲ Lázaro o̲'i̲ka'uy. Jesúsa Lázarotaj e'bueyme'tada o'noyhuada̲'uy. 2 Jesústaj 'uru aypo on'nigmanhuada̲'uy. Martaa aypo o'mabayoke'uy. Jesúsere Lázaro o'bape'uy. 3 Ken on'bape'depo 'uru'huiẹ̲da huasihuaj María o'totiakpo, konig medio litro o'totiakpo nardo huasihuaj huakka'teda ẹ̲ẹ̲'tada o'totiakpo Jesústaj huakka' o'pakpo María Jesúsen'itaj o'itioypo o'ihuekedepo, huakuhui'akon o'itidukut'uy. Jakya' aya'ada huasihuaj 'uru'huiẹ̲'taj on'hui̲ri̲kuy.

4-5 —¿Mena'po kenda yaka'? ¿Mena'po ken 'urusihua bahuayahue' ya̲'ẹ̲me'? Pai'da aratbuttaj kan'yoke'po ¿Mena'po bahuayahue' ya̲'u̲y? Huakka'teda ẹ̲ẹ̲'tada o̲'ẹ̲. Konig trescientos denarioshuapa huakupe ẹ̲ẹ̲'tada o̲'ẹ̲. —Judasa o'mana'uy. Judas Simónensi'po o̲'u̲y. Judas Jesúsen huanigpẹ̲i̲ka'eri ẹ̲'ẹ̲ạ̲da Judío huairia kadarake'po Judasa o'bayokapo.

6 Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'ada huabereeri o̲'ẹ̲po e'bereta' o'pakpo kenda o'mana'uy. Huabereeri o̲'ẹ̲ kenda oro'omeya̲ Jesúsen huanigpẹ̲i̲ka'eria nopo̲ẹ̲hue' o̲'u̲y. Judas oro'en huakupe huamato̲ẹ̲'eri o̲'i̲ka'nig'a oro'en huakupe o'berika'uyate.

7 —Keje', dakhue' huaahue' ya̲ẹ̲' Maríataj. A'ti o'bueyapo María o'nopo̲ẹ̲po 'uru'huiẹ̲da huasihuaj me'nigtoeonhuahuika'po be'itihuekene. 'Uruso̲'da kan'kubarakke'po me'so̲'tihuekene. 8 Pai'da aratbuttanayo mo'mato̲i̲ka'apone. Do'tanayo to̲ẹ̲hue' o̲'nunhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uy.

Judío huairia Lázarotakon e'arakta' on'pakuyate.

9 Jesús Betania huakka' jakyo o̲'ẹ̲a̲', huakka' judío aratbuta on'tipẹ̲ẹ̲po Betaniayo Jerusalénya̲' on'bahua'po. Jesústayo'da a'tiahuaya'po huahue' o̲'nuy kenpa'ti Lázarotabeta' e'tiahuayta' on'pakpo Betaniayo on'hua'uy. Lázarotaj o'noyhuada̲me'te Jesúsa. 10-11 Huakka'ada judío aratbuta onte'ti judío huairitaj e'nigpẹ̲i̲ka'ta' pakhue' o̲'nepo on'bakhua'po Jesústaj o'noknopo̲ẹ̲'uy. Konigẹ̲po judío sacerdote huairi Lázarotakon on'huadiaypo "Lázarotaj mo'darak," konigti onpapayo' on'nopo̲ẹ̲'uyate.

Jesúsa konig judío aratbuten gobiernonig huairitone' Jerusalényo̲ o'bahuahua'po o'kud'uy.
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

12 Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ẹ̲ẹ̲' okkahuehue' fiesta a'bapeya'po huakka'ada aratbut Jerusalényo̲ on'bahua'depo o'nokyẹ̲depo. Eme'te "Jerusalényo̲ Jesúsa o'tiakonyakde," huakka'ada on'tipẹ̲ẹ̲depo 13 huabotod on'baktegandepo Jesúste on'to̲ro̲konpo on'nigtohua'po,

—Oro'omeytaj kabatioke'po Diosa mo'nigta'mona'uyate. Dios huairia mo'nigta'mona'uyate. Huadaknanada o̲'ẹ̲. Israel aratbuten gobierno huairitone' o̲'ẹ̲. Dakiti Dios. —Jesústaj on'huahua'po 'utta'nanada on'da'uy.

14 Jesúsa burrotaj o'huahuaypo kenta'pite o'huaduy. Jesús si'poẹ̲hued ẹ̲ẹ̲'te Apagba'te kenpa' o̲'ẹ̲ạ̲po oa'uyate.

15 Jerusalényo̲ hua̲ẹ̲'eria mo'ẹ̲po opuden huairi e'tiakte me'pukhue'dik mo'ẹ̲. Burrote o'huadpo opudomeyen huairi o'tiakapo.
Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.

16 Jesús burrote e'huadde'te kenda Apagba'te Jesústaj o'tia'pakuynig oro'omey Jesúsen huanigpẹ̲i̲ka'eria nopoenkahue' o̲'u̲y. Nogoknayo Jesús kurudyo̲ o'behuikdepo kenpa'ti Diosen Nokiri̲ẹ̲g mo'nopo'to̲ẹ̲denok kenda Jesústaj Apagba'te o'timadoya'uyate konigti Jesúsa kenda o'ka'uynok huaboa'da o'nopoenka'uy.

17 Kenoka' Jesúsa Lázarotaj e'bueyta' e'noyhuadą'te kenpa'ti "Yą́ǫ́rǫ́k, Lázaro," ena'te
huakka'ada judío aratbuta on'tiahuay'uy. 'Urua'nanada Jesúsa o'ka'nok kenda
Jerusalényǫ́ diga̱'da on'manbatia'pakuyate. 18 Konig Diosayo'da ka'dik ǫ́'ę́ Jesúsa
o'ka'denok huakka'ada aratbuta on'nopǫ́ędepo Jesústaj on'huahua'uyate.
19 —Paj, kentaj batikahue'dik ǫ́'ę́y oro'. Yan'tiahuay', aya'ada kentaj on'pakpo
on'nigpe̱ika'. —Fariseo huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

Sue'da griego hua'a huaa'pakeria Jesústaj o'dukuy.

20 Fiestate Jerusalényǫ́ huakka'da on'batiakuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po
on'batiakuyate. Judíoere griego hua'a huaa'pakeri on'batiakuyate. 21 Felipe Jesúsen
huata'mona'eri ǫ́'ę́po Betsaida huakka' jak huą́ę́'eri kenpa'ti Galilea huadarieri ǫ́'ę́nok
sue'da griego hua'a huaa'pakeria Felipetaj on'huatiakpo,
—Jesústaj e'batia'pakta' o'paki, huairi. —Felipetaj o'nona'uy.
22 Felipe Andréste o'bakhua'po kenda griego hua'a huaa'pakeria o'nona'de Andréstaj
ona'uy. Felipe Andrésere onokteyo' Jesúste on'hua'uy. Kenda griegoa o'nona' Jesústakon
o'nona'uy.
23 —A'ti Diosa o'ta'mona'uy aya'ada on'nopǫ́ę́apo. Aya'tada ijmanigbueyapoy.
Aya'tada ijmanignoyhuadapoy. Konig Huairitone' Apag Diosere i̱jjeunhuahuika'apoy.
24 Do'a aya'tada manigbueyhue' ę́ę́'nayo kenpa'ti kubarakyo kudhue' ę́ę́'nayo Diosere
noeonhuahuikahue'dik ǫ́'neapo. Ken konig toketkid ǫ́'ę́, ijmanbatia'paki. Toketkid
batukehue' ę́ę́'nayo konig kidpoaghue' ę́ę́'nayo tipakbohue' ǫ́'ę́ą́po, huakka' toket boyo-
ghue'dik ǫ́'ę́ą́po. Sorokyo 'urua'da e'batuke'nayo nogok huakka' toket o'boyogapo.
Huakka'da toket ǫ́'ę́ą́po. 25 Do'taj kenpa'ti Apag Diostaj pakhue' ǫ́'nepo aya'ada
huą́'enda on'eretpakpo, katetapi' o'deretpakpo, aratbuttaj o'deretpakpo, huabettaj
o'deretpakpo kenpa'da on'mabueyapo. Nogomeynayo aya'tada huata'da pakhue'
ǫ́'nepo, kateta'pi' eretpakhue' ǫ́'nepo do'tayo'da on'pakpo do'tayo'da on'nigpe̱ika'po
Diosere on'noeonhuahuika'apo. 26 Be'api' do'taj e'nigpe̱ika'ta' e'paknayo konig ijkikay
konigti kan'kike', konig do pai'da ijnopo'i̱kay konigti pai'da kan'nopo'i̱ke', konig do
huata'da ijpakpo kahue' i̱ji̱kay konigti huata'da kan'pakpo kahue' ka'nike' kenoka'
doere do'hued Apagere kurudyǫ́ ǫ́'neonhuahuika'apo. Kenomey do'taj on'nigpe̱ika'
kenomeytaj Diosa o'bakkahuea'apo, "Huadakda mo'ę́ne." Diosa o'mana'apo. —Jesúsa
o'mana'uy.

"Cruzte men'behuika'apone. Cruzte ijbueyapoy." Jesúsa o'batia'pakuyate.

27 Huakka'tada pai'da ijmanignopo'ę́ą́poy. Huakka'tada ijmanigbueyapoy.
Huakka'da e'me'pukeada "Bueyhue' ą́'ę́yą́'po be'tioka', Apag" onahue' ǫ́'ę́ne.
A'manigbueyya'po kurudya̱' ijtiakuy. 28 Ontaj ijnigpe̱ika'po ijmanigbueynok
"Huadaknanada ǫ́'ę́ Dios. Huakka' di'da o'maika'. Huakka' o'matinepahui'ika'."
Aya'ada aratbuta kenda kan'batia'pakike'po. Jesúsa kenpa' o'tiona'pakuy.
—Do'taj me'nigpe̱ika'nok "Huadaknanada ǫ́'ę́ Dios." Aya' aratbutada kan'nopǫ́ike'
nogok ona'ti konigti kan'nopǫ́ike'. —Kurudya̱' Diosa 'utta'da ona'nok Jesúsa o'pę́ę́'uy.
29 Huakka'ada aratbuta ǫgkupobopo on'pę́ę́depo, "Kuruda oa'," on'batia'pakpo.
"Diosen huata'moneria o'da'." Nogomeya̱ on'batia'pakuy.
30 —Do'tayo'da kenda Diosa onahue' me'ę́ne. Opudomey do'taj ka'noknopǫ́ę́'po kenda
mena'ne. 31 Do'taj eknopǫ́ę́'ta' pakhue' ǫ́'nepo do'taj e'nigpę́ę́ta' pakhue' ǫ́'nepo a'ti
do'taj en'arakde'te "Dakhuea'nanada bo'ka'ne. Do'taj nigpę́ę́hue' mo'ę́ne. Castiga
ǫgka'dik ǫ́'neapone." Diosa o'mana'apo. Kenpa'ti toto'taj Diosa konigti ǫgka'apo onte'ti
huairitone' ehue' ǫ́'ę́ą́po. Aya'tada onte'ti nama'da manahue'dik ǫ́'ę́ą́po. 32 Do cruzte
ijbueyapoy. Cruzte ijbueydepo ijnoyhuadapoy. Kurudyǫ́ Dioste ijhua'apoy. Aya'
aratbuta do'taj e'noknopǫ́ędę' Diosensi'ponig ǫ́'neapo. Kurudyǫ́ ijbatobehuikapoy. —
Jesúsa o'mana'uy.

33 Cruzte ijbueyapoy Jesúsa daka' o'manbatia'pakuy.
34 —Oro'en Apagba' e'mona'pakte o'pe̲e̲po Dios Cristotaj o'ta'mona'aponok oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone. Kenpa'da Cristo bueyhue' o̲'e̲po o'noeonhuahuika'apo. Diosa ontaj e'ta'mona'nayo, "Cruzte ijbueyapoy." ¿Mena'po ia' kenpa'? Diosa huabokerektaj o'ta'mona'apo. ¿Be'a ya̲'e̲a̲po? —Aratbuta o̲gkupopakpo nogtiada Jesústaj kenpa' ona'uy.
35 —Sue'da huame'noe opudomeyere i̲jje̲a̲poy. Konig huakjey i̲jje̲po Diostaj kanoknopo̲e̲'po o'nonmadika'ne. Konig Diostaj eknopo̲e̲' kenpa'ti e'nigpe̲e̲' on'tiahuaya'ne. Sue'da huame'noe opudere i̲jje̲a̲ponok opudere e̲e̲'te do'taj daka' men'pe̲e̲' kenpa'ti daka' Diostaj yanoknopo̲e̲'. Do'taj daka' nigpe̲e̲hue' e̲e̲'nayo konig sikki̲re̲gyo̲da mo'e̲a̲pone. Diostaj menpa' oknopo̲e̲hue'dik mo'e̲a̲pone. Diosen dag huahuayhue'dik mo'e̲a̲pone. 36 Do opudomeyere e̲'e̲de'te do'taj me'noknopo̲e̲'. Diosen aratbut a̲'e̲ya̲'po do'taj me'noknopo̲e̲'. —Jesúsa o'mana'uy.
Kenda o'mana'depo Jesús o'bakhua'po o'i̲re̲ge̲'uy.

Mena'po huakka' judío aratbuta Jesústaj oknopo̲e̲hue' o̲'nika'. Juana o'batia'pakuyate.

37 Konig Diosayo'da ka'dik o̲'e̲ aratbut kan'tiahuaye'po Jesúsa nogda nogda o'kika'uynig'a aratbuta en'tiahuayte o'bayarea'uy. Nogtaj o'noyhuada̲'uynig'a Jesústaj oknopo̲e̲hue' o̲'nuyate. Huakka' judío aratbuta oknopo̲e̲hue' o̲'nuyate. 38 Konig Diosen huamanigbatia'pakeri Isaíasa oa'uyate, a'nennanada oa'uyate konigti o̲gka'uy. Jesústaj oknopo̲e̲hue' o̲'nuy. Isaías o'madoya'po,

> O̲'nen hua'a on'pe̲i̲ka'nig'a konig huabokereknayo kahue'dik o̲'nika' konig teyda i'kika'nig on'tiahuayika'nig'a oknopo̲e̲hue' o̲'nika'. O̲'nen hua'a o'mana'nig'a oknopo̲e̲hue' o̲'ne, Dios Huairi. Isaías a'nennanada o'manigmadoya'uyate.

39 Mena'po oknopo̲e̲hue'dik o̲'ne onte'ti Isaías o'madoya'uyate,

> 40 Diostaj pakhue' o̲'nenok Diosa o'bakpobiga̲'uy. Kenpa'ti nopoenkahue' e̲'hua̲e̲' o'magka'nok onte'ti 'uruda Diosen e'ka' menpa' tiahuayhue'dik ya̲'neapet. Diosen hua'a menpa' nopoenkahue'dik ya̲'neapet. Dakhuea' e'ka' a'nopo'koreaya'po Diostaj menpa' nopo'koreahue'dik ya̲'neapet. Isaíasa o'mana'uyate.

41 Jesús pai'nanada o'manignopo'e̲po o'manigbueypo o'noyhuadpo Diosyo o'behuikpo kenda Diosa Isaíastaj o'nopo̲e̲a̲'uyate. Konige̲po judío aratbuta Jesús, Diosen Huasi'potaj eknopo̲e̲'ta' pakhue' ya̲'neapet. Kenpa'ti e'nigpe̲e̲ta' pakhue' ya̲'neapet. Isaíasa a'nennanada o'mana'uyate.
42 Huakka'amon judío aratbut Jesústaj o'noknopo̲e̲'uynig'a sue'da huakka' huairiakon o'noknopo̲e̲'uyatenig'a Jesústaj yoknopo̲e̲y aratbuta kan'pe̲e̲'po batia'pakhue'da fariseo huairitaj on'me'pukpo batia'pakhue' o̲'ne'uyate. Jesústaj yoknopo̲e̲y aratbuta ea'paknayo onte'ti judíoen hua̲i̲take' jakyo kudhue'dik o̲'neapo. Fariseo huairia on'mana'uynok. 43 Kenpa'ti "Huadakda i̲'e̲ne." "'Uruda huairi i̲'e̲." Aratbuta ea'tada ekpe̲e̲ta' o'deretpakpo Diosa kenda ea'ta' ekpe̲e̲ta' pakhue' o̲'nepo Jesústaj yoknopo̲e̲y ahue' o̲'nuy.

Jesústaj pakhue' hua̲e̲'eria dakhuea' o̲gkika'. Jesúsen hua'a oa'nok Diosa castiga o'magka'apo.

44 —Apag Diosa o'ta'mona'uy. Aya'ada do'taj eknopo̲e̲nayo Diostaere oknoponhua'dik mo'e̲ne. 45 Kenpa'ti aya'ada do'taj mentiahuaypo Diostakon on'tiahuay. Ke'na me'ta'mona'uynigtaj. 46 Huadariyo aratbutte ijtiakuy. Konig huakjey Diostaj a'maknopo̲e̲a̲ya'po ijtiakuy. Do'taj huaknopo̲e̲'eria Diostakon o'noknopo̲e̲a̲po. 'Uruda kika'dik o̲'neapo. Konig sikki̲re̲gyo̲ ehue' o̲'nika'apo. Dakhuea' onte'ti kikahue' o̲'neapo. 47 Sue'da huakka' do'hued hua'ataj nigpe̲e̲hue' mo'e̲a̲pone. "Dakhuea' boka'ne," manahue'dik i̲jje̲a̲poy. "Dakhuea' i'ka'ne," a'manaya'po tiakhue' i̲jje̲'uy.

Aratbuttaj a'manopo'koreaya'po ijtiakuy. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtiakuy. 48 Do'taj pakhue' huaẹ'eritaj kenpa'ti do'hued hua'ataj nigpẹẹhue' huaẹ'eritaj "Dakhuea' bo'kika'uyne." Kene'huaya' huame'noete do'hued hua'a'a o'mana'apo. Diosa castiga o'magka'apo. 49 Konig doada ijnopọẹpo konig doada ijpakpo manahue' ijjikay. Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Apaga mena'uynig ijmanmadikika'po o'nona'ne. 50 Diosen hua'a o'nona'ika'nig ke'na mo'noeanhuahuika'apone. Do'taj eknopọẹ'nayo mo'noeonhuahuika'apone. Apag Diosen hua'a o'nona'ika'ne. —Jesúsa judío aratbuttaj 'utta'da o'mana'uy.

13

Huanigpẹika'eritaj hua'i Jesúsa o'ba'ikoyoa'uy.

1 A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ẹẹ' okkahuehue' fiesta ọgka'apo. Fiesta aypo on'bape'apo. Bapehued ẹ'ne'te, "Indaritaj yokhua'apoy. Do'hued Apagtaj onte'ti ijkumejapoy." Jesúsa o'nopọẹ'uy. Oro'taj ke'nen huanigpẹika'eritaj di' mo'ịka'po oynayo huakka'nada di' mo'ẹpo mo'nigbueydeapone.

2-4 Oro'omey Jesúsen huanigpẹika'eri Jesúsere judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ẹẹ' okkahuehue' fiesta aypo huaboa'da o'bape'deapoy. Toto'a Judas Iscariotetaj engañạ ọgka'depo, o'nopo'tọẹpo Jesústaj judío huairitaj a'bayoki o'nopọẹạ'uy toto'a. Judas Iscariote Simónensi'po ọ'ụy. Jesúsere Judas Iscariote o'bape'po. Kenoka' Diosya' ijtiakuy. Diosyo ijhua'apoy. Diosen aya'da ijtamatọẹapoy. Aya'ada do'taj nigpẹẹdik ọ'neapo. Jesúsa o'nopọẹ'uy. Ken Jesús oro'ere o'bape'po o'bopo, huaok o'kiroka'po o'huedạ'po huạsọ'tidukuta o'teyịga'uy. 5 Hua'ikoyoa' huẹ'ẹy kosoyo onoydepo huaboa'da oro'en hua'i bo'ikoyoa'po bo'ikoyoa'depo huạsọ'tidukuta e'teyịgạ'ạ bo'itidukuta'uyne.

6 Simón Pedrotakon e'huatiakte a'ikoyoya'po

—Huairi ị'ẹne. Do'hued hua'i menpa' i'ikoyoa'apo, do'hued Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

7 —Kenda ijkay oyda noponkahue' ị'ẹnig'a nogoknayo i'nopọẹạpo. —Jesúsa ona'uy.

8 —Keje'. Menokapi' do'hued'i 'ikoyoahue'dik ọ'ẹne. —Pedroa ona'uy.

—Ọ'nen'i 'ikoyoahue' ẹẹ'nayo doere Apag Diosere ehue'dik ị'unhuahuika'apone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

9 —Kenda mena'ne. Huạsọ' aya'da bekoyo'. Hua'i, huaba', huakukon bekoyo', Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

10 —Huaboa'da ẹ'ọọ'de'te aya'da e'koyode' onte'ti koyohue'dik mo'ẹpo. Jakyo e'tiakde'te hua'iyo'da sorokda ọ'ẹnok hua'iyo'da koyoa'dik mo'ẹne. Opudomeytaj Diosa mo'bakkahuea'depo 'urunopo'da mo'ẹnig'a nogtiada dakhue'da ọ'ẹ. —Jesúsa ona'uy.

11 —Nogtiada dakhue'da ọ'ẹ. —Ona'uy. Nogtiada dakhuea' o'ka'apo. Judío huairitaj me'bahuaya'apone Jesúsa o'nopọẹ'uy.

12 Oro'en hua'i bo'ikoyoa'depo o'kuhuitdepo Jesús onte'ti huaok o'otpo oro'omeyere kutopate o'huad'uy. O'huaddepo,

—Kenda opudtaj huaboa'da o'nogka'depo opudtaj e'nopoenka'ta' ijpaki. 13 "Huamanmadika'eri" do'taj o'nonika'ne, kenpa'ti "Huairi" o'nonika'ne. Kenda buttida o'nonika'ne. Kenda ịjjẹy. 14 Ken do opueden Huairi ịjjẹpo opuden Huamanmadika'eri ịjjẹpo konig huanaba' opuden hua'itaj on'ikoyoa'denok opudomeyạkon konigti huayahuaya ba'ikoyoa'dik yanikati'. Huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. 15 Opuden hua'i konig huanaba'nigạ on'ikoyoa'ne do'taj on'tiahuaydene. Konig do ijkay konigti yạg'kika'. Konig huanaba'nigạ huayahuaya yan'batiahuapokika'. 16 Opud huanaba' ẹ'ẹạda "Huaboro' huairi ịjjẹy." Nopọẹhue' yane'. "Do'hued huairinayo sue'da huairi ọ'ẹ." Nopọẹhue' yane'. Huamata'mona'erinayo huairi ọ'ne. Huahua'erinayo huairionig ehue' ọ'ne. Yan'nopọẹ'.

Buttida ijjay. 17 Kenda huaboa'da o'nona'nig opud e'nopo̱e̱'nayo kenpa'ti daka' menigpe̱ika'nayo durugnanada mo'e̱a̱pone.

18 Opudomey do'taj mo'pe̱e̱po durugda mo'e̱a̱ponig'a nogtiada durugda ehue'dik o̱'e̱a̱po. Opudomeytaj o'noktie'ea'uynig'a nogtiada dakhuea' megka'apone. Kentaj Apagba'a o'huaa'. "Ke'na doere o'bape'ika' do'taj dakhuea' megka'apone." Kenpa' Apagba'a oa'. 19 Dakhuea' megka'apone. Dakhuea' o̱gkahued e̱e̱'ted o'nona'ne. E̱gkade'te do'taj o'noknopoeonhuahua'po batikhue' mo'e̱po Diosa o'ta'mona'uy, kenda kanoknopoeonhuahuike'po konige̱po oyda o'nona'ne. Konig huakkuruteda o'nona'ne. 20 Huadak hua'a kan'manbatia'pake'po opudomeytaj on'ta'mona'ne. Nogomeytakon ijmata'mona'apoy. Opudomeya̱ e'manmadika'te eknopo̱e̱'nayo do'taj ee'pa'ti unhua'dik o̱'neapo. Kenpa'ti Diostaj ee'pa'ti unhua'dik o̱'neapo. Diosa me'ta'mona'uynigtaj. Buttida ijjay. —Jesúsa mona'uyne.

Judasa do'taj me'bahuayapone. Jesúsa o'mana'uy.
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21 Jesúsa kenda mona'depo huakka'da o'nopome'pukatupo,

—Opuda̱ nogtiada me'bahuayapone. Judío huairitaj men'yokapone. Buttida o'nona'ne. —Jesúsa oro' doce huanigpe̱ika'eriomeytaj daka' mona'uyne.

22 Betaj Jesúsa ya'huaet oro' nopo̱e̱hue' o̱'e̱po huayahuaya o'batiahuaye'uy. 23 Jesús di'nanada me'e̱ne do'taj Jesúsere onokteteyo' ijbape'nok, 24 do'taj Simón Pedroa ba'ba' menepo, "¿Be'taj ya'huaet? Kenda mena'." Simóna mena'uyne. 25 Ken Jesústaj ijtipebetpo,

—¿Be'a ontaj dakhuea' mogka'apone, Huairi? —Jesústaj yona'uy.

26 —Pan hue̱'e̱yyo̱ ijta'butapo ijyokapoy. Ke'na dakhuea' megka'apone. —Jesúsa mena'uyne.

Ken pan o'ta'buta'depo Judas Iscariotetaj o'yokuy. Judas Iscariote Simónensi'po o̱'u̱y. 27 Ken Judas pan onba'pokdepo o'bape'po e'bape'de' toto'a Judastaj o'nopo'to̱e̱'po Jesústaj dakhuea'da ka̱gke'po nama'da o'nopo̱e̱a̱'uy. Ken Judasa nama'da o'nopo̱e̱nig kenda Jesús o'nopo̱e̱po,

—Kenda do'taj megka'aponig i̱da megkati'. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

28 Oro'omey kutopate Jesúsere Judasere o'bape'po kenda Jesúsa Judastaj ena'te nopo̱gkahue' o̱'u̱y. 29 Judas oro'en huakupe huato̱e̱'eri o̱'e̱nok, "Fiesta aypo nogi̱ti yabae'." Jesúsa ona'. Sue'ada on'nopo̱e̱'uy. "Pai'da aratbuttaj huakupe yayokti'." Ona'. Nogte on'nopo̱e̱'uy. 30 Judas pan o'bapokdepo o'bape'po o'o̱ro̱konpo o'bakhua'bed'uy.

"Huayahuaya di' yan'mae'." Jesúsa huaboa'da o'mana'uy.

31 Judas ehuade'te,

—Huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne, Diostaj daka' ijnigpe̱e̱po oyda huakka'da aratbuten dakhuea' e'ka'taj ijmanigbueyapoy. Konige̱po huadaknanada ijka'denok huakka'ada on'nopo̱e̱po, "Dakiti, Dios," kenpa'ti "Huadaknanada o̱'e̱ Dios," huakka'ada on'batia'pakapo. 32 Do Diosen Huasi'po Diostaj ijnigpe̱e̱po huakka'tada ijmanigbueypo Dios huadaknanada o̱'e̱, huakka'tada ijmanopo̱e̱a̱y Diosakon huakka'tada o'manopo̱e̱a̱'. Ke'nen Huasi'po huadaknanada o'kika', huadaknanada o̱'i̱ka', o'manopo̱e̱a̱'. I̱da o'manopo̱e̱a̱'apo. 33 Huadi'nanada on'ta̱e̱ne, do'huedsi'po. Opudere sue'da hora i̱jje̱a̱poy. Onte'ti do'taj huahuayhue' o̱'neapone. E'ukada huahuayhue' o̱'neapone. Ijhua'apoy. "Ke̱yo̱da ijhua'apoy tiakhue'dik mo'e̱ne." A'nen kenda judío huairitaj ijmana'mey konigti opudomeytakon o'nona'ne. 34 Konig huabodikda e'manmadika' e'mana'ta' ijpaki. Huayahuaya di' yan'maika'. Konig do'a di' o̱'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. 35 Huayahuaya di' e'maika'nayo Jesúsen huaknopo̱i̱ka'eri o̱'ne aya'ada aratbuta on'nopo̱e̱a̱po. —Jesúsa oro'omey huanigpe̱ika'eritaj mona'uyne.

Jesústaj ọkịạ'huẹ'yaj ịjjẹy. Ia'apo. Pedrotaj Jesúsa ona'uy.
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

36 —¿Meyon i'hua'apo, Huairi? —Jesústaj Simón Pedroa ona'uy.

—Kẹyọ ijhua'apoy oyda ta'huahue'dik ọ'ẹne. Nogoknayo do'taj o'tahua'apone. —Jesúsa ona'uy.

37 —¿Mena'po oy ta'huahue'dik ọ'ẹ, Huairi? Ontaj a'tahuaya'po bueydik ịjjẹy. —Pedroa ona'uy.

38 —Onere e'bueyta' ijpaki ia'nig'a. Huatahuaj sipoghued "Jesústaj ọkịạ'huẹ'yaj ịjjẹy." Bapa'a ia'apone. Bapa' eade'te huaboa'da huatahuaj o'sipogapo. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

14

Jesúsa Diosyo huabatohua' dag ọ'ẹ.

1-2 —Do'hued Apagenbayo ijhua'apoy. O'nokhua'apone. Onte'ti opudomeyere ehue' ịjịka'apoy. Do e'huade'te mepu'kehue' yanikati'. Mididhue' yanikati'. Mepu'kehue' ya'nepo Diostaj daka' yanoknopọika'. Diosa bo'tihuapokapone. Do'takon daka' yanoknopọikati'. On'tihuapokapone. Daka' huaknopọika' on'tihuapokika'apone. Diosenbayo Diosen jakyo huaboro'da ọ'ẹpo aya'ada huaknopọẹ'eriomey noeon-huahuika'dik ọ'neapo. Diosen huakka' jakyo ijhua'apoy. Dios ẹ'ịka'yo kenteda Diosen huakka' jakyo opudomeytaj huakka' jak on'nigka'apone, buttida ijjay. 3 Opudomeytaj aya'da on'nigka'depo aya'da ijkuhuitdepo opudomeytakon a'baeya'po ijkumejapoy. Doere on'batohua'apone. Doere ka'nunhuahuike'po on'batohua'apone. 4 Kente ijhua'apoy mo'nopọẹ. Ken dagte ijhua'apoy mo'nopọẹ. Kenteda ịjịka'apoy mo'nopọẹ. —Oro' Jesúsen huanigpẹika'eritaj mona'uyne Jesúsa.

5 —Kenteda i'hua'aponig nopọẹhue' ọ'ẹy. Ken dag ọkịẹhue' ọ'ẹy, Huairi. —Tomása Jesústaj ona'uy.

6 —Konig buttida huaa'eri do ịjjẹpo Diosyo huabatohua' dag ịjjẹy. Doa konig huamanoeanhuahuika'eri ịjjẹpo aratbuttaj ijmanoeanhuahuika'nok Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig Apag Diosyo huaodhua' dagọnig ịjjẹy. Do'tayo'da o'noknopọẹnok Apag Diosyo hua'dik mo'ẹapone. 7 Do'taj daka' ẹ'kịẹ'nayo do'hued Apagtakon mokịẹ'apone. Oyda kenpa'ti nogok mokịẹ'onhuahuika'apone. Apag Diostaj mokịẹ'onhuahuika'apone. Oyda kenpa'ti nogok Apagtaj bo'tiahuayapone. —Jesúsa mona'uyne.

8 —Apag Diostaj e'tiahuayta' o'paki. Apag Diostaj bo'tiahuay'ea'. E'tiahuaynayo durugnanada ọ'ẹạpoy, Huairi. —Felipea ona'uy.

9 —Ijhue'nanada opudomeyere ịjjunhuahuika'nig'a menpa' do'taj ọkịẹhued ọ'ẹ, Felipe. Be'api' do'taj mentiahuaypo, do'taj me'nokịẹ'po Apagtakon o'nokịẹ'de. "Apagtaj bo'tiahuay'ea'." ¿Mena'po ona'? 10 Doere Apag Diosere nogtida ọ'ẹy. Apag Diosyo ịjịkay. Kenpa'ti Apag Dios doyo ọ'ịka', dapita' yaknopọẹ'. Diosen hua'ayo'da ijmanikay. Do'huada ijnopọẹpo ahue' ịjịkay. Apag Dios doyo ọ'ịka'po konig Diosa o'paknok Apag Diosen ijkikay. 11 Do Apag Diosere nogtida ọ'ẹy. Apag Diosyo ịjịkay kenpa'ti Apag Dios doyo ọ'ịka', kenda daka' yanoknopọẹ'. Kenda oknopọẹhue'dik ẹẹ'nayo Diosen ijkika'nigẹyọ do'taj yanoknopọẹ'. 12 Diosen ijkikay. Konig Diosayo'da ka'dik ọ'ẹ konigti ijkikay. Konig aratbut tiahuayhued ọ'ịka'uynig kenda ijkikay. Teyda ijkikay. Aya'ada do'taj o'noknopọẹpo konig ijkikay konigti ọgka'apo. Do'hued Apag Dioste ijhua'aponok huaknopọẹ'eria nogdakon 'urua'nanada ọgka'apo. Buttida ijjay. 13-14 Kenpa'ti katepi' ijpakika'nig opudomey konigti yan'pakpo do'taj yan'tiona'pakika', do'hueddikte yan'tiona'pakika'. Ken konig e'tiona'pakte "Apag Dios huadakda ọ'ẹpo 'urua'nanada o'kika'," aratbuta kan'batia'pake'po kenda mentiona'pakika'nig on'nigka'apone. —Jesúsa mona'uy.

Diosen Nokiregá opudtaj kamanopo'toẹ'po ijmanigta'mona'apoy. Jesúsa o'mana'uy.

15 —Do'taj di' ẹẹ'nayo do'hued hua'atakon nigpeika'dik mo'eapone. 16 Diosen
Nokiregá kabatihuapokike'po. Do'hued hua'a huanigpẹẹ' kabatihuapokike'po
Diosen Nokireg opudomeyere ka'nike'po kenpa'ti kamanopo'toike'po "O'nen
Huatihuapokeri yabayokti', Apag," ijnigtiona'pakapoy. 17 Diosen Nokiregá buttida
hua'a mo'nopoẹa'apone. Diostaj monokia'apone. Diostaj oknopoẹhue' huaẹ'eriomey
Diosen Nokiregá nopo'toẹhue'dik mo'eapone konigẹpo Diosen Nokiregtaj okiẹhue'
o'nenok. Diosen Nokireg opudere o'ika'aponok kenpa'ti o'nopo'toẹaponok
opudomeynayo Diosen Huatihuapokeritaj mokiẹ'apone. 18 Opudomeytaj kenpa'da
maenhue' ijjeapoy. Konig do'hued ayhuayo ehue' mo'eapone. Opudte nokiregada
ijtiakapoy. 19 A'timon do'taj pakhue' ijjey huaa'eria tiahuayhue'dik me'neapone,
doere ehue'dik o'neapo. Opudomeynayo do'taj moknopoika'po doere mo'ika'apone.
Konigẹpo ijnoeonhuahuika'aponok doere mo'noeonhuahuika'apone. 20 A'ti Diosen
Nokiregá e'nopo'toede'te do'hued Apagere o'ika' mo'nopoẹapone. Do'hued Apag do'ere
konig nogtida o'ẹ mo'nopoẹapone. Kenpa'ti do'taj moknopoẹpo konig do'huedso' doere
mo'ika'ne kenpa'ti opudere ijjẹnok me'nopo'toika'ne mo'nopoẹapo. 21 Aya'ada do'hued
hua'ataj on'peika'po do'taj hueretda di' mo'ẹne. Aya'ada do'ta di' mo'ẹnok do'hued
Apagakon di' mo'maeapone. Do'huakon di' o'neapone. Do konig o'ẹ on'nopoa'apone.
—Jesúsa mona'uyne.

22 —¿Mena'po on konig o'ẹ oro'omeyyo'da on'nopoẹapo? ¿Mena'po nogomey on konig
o'ẹ nopoẹhue' o'neapo? —Nog Judasa Jesústaj ona'uy. (Judas Iscariotea ahue' nog Judasa
ona'uy.)

23 —Aya'ada do'taj di' o'nika'niga do'hued hua'ataj on'nigpeika'apo. Kenomeytaj
do'hued Apaga di' o'maika'apo. Do'hued Apag doere kenomeyennopo'yo o'ika'apoy.
24 Aya'ada do'taj di' ehue' mo'ẹpo do'hued hua'ataj peẹhue' o'nika'. Ken hua'a
mo'peẹdenig do'huedda ehue' o'ẹnok Apaga me'ta'mona'uyne ke'nen hua'a
o'nona'ika'ne. Konigẹpo aya'da o'nona'de'uy, aya'da o'nonmadika'de'uy daka'
yan'nigpeika'.

25 Opudomeyere ẹ'ikade'te huakka'da o'nonmadikanhuahuika'denig'a suhue'da
huadak mo'nopoẹ. 26 Do Apagyo ijhua'depo do ijpaknok Diosa ke'nen Nokireg
mo'nigta'mona'apone. Opudtehuapa' mo'nigta'mona'apone. Diosen Nokiregá
do'hued hua'ataj daka' mo'nopoeanhua'apone. Mo'maboroayonhua'apone. Do'hued
hua'a okkahuehue' ka'nike'po bo'tihuapokika'apone. Do'hued e'manmadika' ona'ti
mo'nopoẹa'apone.

27 Opudomeytaj on'nopo'noeynoeyonpo o'nokhua'apone. Do'huayo'da
on'manopo'noeyika'ne. Aratbutnayo konigti manopo'noeyahue'dik mo'ika'ne. Do
e'huade'te mepu'kehue' ya'nepo mididhue' ya'nika'. 28 "Do'hued Apagte kurudyo
ijhua'apoy. Nogok onte'ti ijtiakapoy. Opudere a'ikaya'po ijkumejapoy." Kenda do'taj
opuda e'peẹte o'nona'dene. Diosnayo nogiti teynanada Huairi o'ẹ. Donayo suhue'da tey
huairi ijjey. Konigẹpo nogiti di' mene'. Nogiti di' ẹ'ede'te Apagyo o'hua'apo mo'nopoẹpo
durugnanada mo'eapone. 29 Kenda ijka'apoy kahued ijjẹnig o'nona'ne. Nogok kenda do
e'kade'te opudomey o'tiahuaydepo do'taj daka' moknopoẹapo, konigẹpo kenda kahued
ijjẹnig o'nona'ne.

30 Toto' huairia bo'huatiakdeaponok oy nogiti huakka' batia'pakhue' ijjeapoy.
Toto'anayo do'taj dakhuea' ogkahue'dik ẹẹ'tada 31 doda ijpakpo aya'tada
a'manigbueyya'po Apagtaj ijnigpẹẹnok medarakapone. Kenda e'nogkade'te Apag
Diostaj di' o'ika' aya'ada nopoẹ'dik o'neapo. Yanbo', monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

15

Konig uva huakpi ijjey kenpa'ti huanigpeika'eri konig uva hua'opi o'ne. Jesúsa kenda o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

1 Onte'ti oro' ke'nen huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa monbatia'pakpo monmadika'uy.
Jesúsen huaknopoe'eriomey Diosen 'urua'da kagkike'po konig ka'dik yanika' oro'taj
mona'po,

—Diosen aratbuta Diosen 'urua'da kagkike'po doayo'da tihuapokdik o'nene. Ken
Diosen hueretda uva huakpi konig ijjepo kenpa'ti do'hued aratbut konig uva hua'opi
o'nepo do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj o'noknopoika'apo. Do'hued Apagata
konig uva huakpi huatoe'eri o'ika'. Do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'matoika'. 2 Uva
huakpi huatoe'eria huakutataj daka' o'tiahuayika'. Huakutaa uva huada onhuadhue'
e'ika'nayo ken huakutataj o'kutegepo o'en. Ken huakutataj huada onhuadika'nok daka'
o'toepo huakka'da onhuadapo. Ken konigti do'hued Apaga do'hued huaknopoe'eritaj
daka' o'batiahuaypo do'hued hua'ataj onte'ti pakhue' e'ne'nayo Diosen onte'ti daka'
kahue' e'nika'nayo o'maenapo. Nogomeynayo do'hued hua'a on'nigpeika'po, Diosen
daka' on'kika'po, Diosa o'manopo'koyoika'nok daka' o'manopo'toika'nok nogiti
'urua'da Diosen kika'dik o'neapo. 3 Opudomeytaj o'nonmadikika'nok do'hued hua'a
mo'nigpeika'depo 'urunopo'da mo'edepo Diosen daka' kika'dik mo'eapone. 4 Uva
huati'oj ontiokteghue' ee'nayo huada onhuaddik o'ika'apo, en'tiokteg ee'nayo huada
onhuadhue'dik o'eapo. Konigti do'hued hua'ataj daka' nigpeikahue' ee'nayo kenpa'ti
do'taj daka' oknopoikahue' ee'nayo Diosen 'uruda kikahue'dik mo'eapone. Konigepo
do'hued hua'ataj daka' yan'nigpeika', do'taj daka' yanoknopoika', kenda bo'kika'nok
opudomeyere ijika'apoy on'nopo'toika'apone. Kenoka' Diosen 'urua'nanada kika'dik
mo'eapone.

5 Do konig uva huakpi ijjepo opudomey konig uva huanti'oj mo'ene. Opudomey
Diosen 'urua'nanada kagkike'po on'tihuapokika'ne. Aya'ada do'hued hua'ataj
on'nigpeika'po do'taj daka' moknopoika'ne kenpa'ti kenomeyere ijika'po
ijmanopo'toika'nok Diosen daka' kika'dik o'neapo. Do'hua tihuapokhue'
ee'nayopi' do'hua nopo'teypakahue' ee'nayo dapita' Diosen 'uruda kikahue'dik
o'neapo. 6 Kenomeya do'taj oknopoikahue' o'nepo, do'hued hua'ataj nigpeikahue'
o'nenok kenomeytaj ijmaenapoy. Castiga ijmagkadhuahuika'aponok pai'nanada
on'nopo'unhuahuika'apo. Kenomey konig uva huanti'oj huada onhuadhue' ee'te
huatoe'eria o'kutegepo, o'maenapo, e'baayde'te ta'akyo o'maenpo o'bakpaka'apo.

7 Do'taj moknopoika'po, do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po katepi' bo'pakpo
mo'tiona'pakika'nok Diosa mo'nigka'apone.

8 Do'taj daka' eknopoika'te do'hued hua'ataj e'nigpeika'te ken konig Diosen
'urua'nanada bo'kika'nok do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'enok kenpa'ti
aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo "Dios 'urunanada o'epo huadaknanada o'kika',"
on'batia'pakapo. 9-10 Apaga do'taj huakka' di' me'ika'ne. Konigti doa di' o'nika'ne. Do'taj
o'noknopoika'nok on'nigpeika'nok opudomeytaj daka' di' o'nika'ne. Do konigti Apagtaj
ijnigpeika'nok do'taj di' me'ika'ne.

11 Kenda o'nona'denok do'taj monigpeika'po durugnanada mo'ika'apone.
12 Huayahuaya di' yan'maika', huayahuaya huakka' di' yan'maika'. Konig do'a
huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika' kenpa' do'hued e'mana'
o'e. 13 Do'hued huadi'taj huakka'nanada di' ijmaepo ijmanigbueyapoy. Konig
do huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. 14 Do'hued hua'ataj
e'nigpeika'nayo do'hued huadi' mo'ika'apone. 15 Do'hued huanaba' ehue' mo'eapone.
Do'hued huadi' mo'eapone. Kenda ke'nen huairi o'nopoika' huanaba'nayo nopoehue'
o'nika'. Do'hued huadi' mo'enok aya'da do'hued Apaga menanhuahuika'ne kenda
opudomeytakon o'nonanhuahuika'ne. 16 Konig opuden huamanmadika'eri huairi

huaṯaḛ' do'taj oktie'eahue' o̲'ne'uyne. Diosen hua'a 'urunanada kaḛgkike'po, huadakda kaḛgkike'po huayahuaya di' kan'maike'po kenpa'ti huakka'tada Diosen huadak hua'a kan'manmadikanhuahuike'po huakka'tada kan'manopo'kore'po opudomeytaj on'baktie'ea'uyne. Aratbut Diostaj kanoknopounhuahuike'po o'nokbatie'ea'uynok. Ken konig bo'kika'po konig do ijpaki mo'tiona'pakika'nok Apaga mo'nigpe̲ika'apone bo'tihuapokika'apone. 17 Konige̲po huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne, ken. —Jesúsa oro' huanigpe̲ika'eriomeytaj mona'uyne.

Oknopo̲e̲hue' huaḛ'eri aratbuta Jesústaj on'huadiaypo Jesúsen huanigpe̲ika'eritakon yan'bahuadiayapet.

18 —Do'taj moknopo̲e̲nok do'hued huanigpe̲ika'eri mo'e̲nok oknopo̲e̲hue' huaḛ'eriomeya̲ mo'huadiayapone me'pukehue' yane'. Do'taj huakkuruda menhuadiay'uyne kenda okkahuehue' yanika'. 19 Konig dakhuea' huaka'eriomey on'nopo̲e̲po o̲gkika' opudomey nopo̲e̲hue' mo'e̲po kikahue' mo'e̲nok dakhue'da e'nopo̲e̲'nayopi' e'kika'nayopi' dakhuea' huaka'eria di' mae'dik mo'e̲ne. Opudomeytanayo Diosa boktie'ea'uyne. Dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'denok dakhuea' huakika'eriomeya̲ bo'huadiayne. Oyda Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok bo'huadiayne. 20 Huanaba' huata' huairionig yahue'eahue'dik o̲'e̲. O'nona'nig okkahuehue' yanika'. Oknopo̲e̲hue' huaḛ'eria do'taj on'huadiaypo dakhuea' me'nogka'apone. Opudomeytakon bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'taj nigpe̲e̲hue' me'nikame'nig'a opudomeytakon nigpe̲e̲hue'dik mo'e̲a̲pone. 21 Cristo i̲jje̲nok moknopo̲e̲po mo'manbatia'paknok oknopo̲e̲hue' huaḛ'eriomeya̲ bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uynigtaj o̲ki̲a̲hue' o̲'nepo bo'huadiayapone. 22 Do tiakhue' e̲e̲'uynayo do'taj oknopo̲e̲hue' huaḛ'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o̲'nene. Do ijtiakde'uypo ijmanmadika'de'uypo dakhuea' me'nogkame'ne huaa'dik o̲'nene. 23 Do Apag Diosere nogtida o̲'e̲nok be'api' do'taj on'huadiaypo konigti Apagtakon on'huadiay. 24 Konig Diosayo'da ka'dik o̲'e̲ do'hua kahue' e̲e̲'uynayo oknopo̲e̲hue' huaḛ'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o̲'nene. Konig Diosayo'da ka'dik o̲'e̲ do'hua ijka'de'uynok oknopo̲e̲hue' huaḛ'eria kenda e'ka'te mentiahuaydepo menhuadiaypo Apagtakon on'huadiay. 25 Kenda o̲gka'apo adhuea'pane'a̲ huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate konigti o̲gka'. "Dakhuea' kahue'da e̲e̲'tada menhuadiayapone." Apagba'a oa'uyate.

26 Oknopo̲e̲hue' huaḛ'eriomeya̲ opudomeytaj e'huadiayte mepu'kehue' ya̲'nepo Apag Dios o'paknok Diosen Noki̲re̲g on'nigta'mona'apone. Diosen Noki̲re̲g buttida do'taj moknopo̲e̲a̲'apone. Opudomeya̲ huadak hua'a kan'batia'pakike'po Diosen Noki̲re̲ga̲ bo'tihuapokika'apone. 27 Huakkurunada doere mo'i̲ka'uyne. Aya'da ijkikamey bo'tiahuayikame'ne. Aya'da ijmanmadika'uynig mo'pe̲ika'uypo do'hued hua'a mo'batia'pakika'apone.

16

1-4 Do'hued huanigpe̲ika'eri mo'e̲nok judío huairiomeya̲ dakhue'nanada mogka'apone. Opudtaj diga̲' bo'huadiaypo judíoen hua̲i̲take' jakya' mokenapone. Kenpa'da mo'enapone. Nogokkon bo'arakapone. Diostaj oknopo̲e̲hue' o̲'nika'po, do'takon oknopo̲e̲hue' o̲'nika'po, on'arakpo Diostaj daka' o'nigpe̲e̲y nama'da on'nopo̲e̲a̲po. Kenpa' huaboa'da o'nona'po e̲gkade'te me'pukehue' ka'ne'po kenpa'ti daka' moknopo̲e̲po oknopo̲e̲batikhue' ka'ne'po kenpa' o'nona'ne. Kenoka' opudtaj e'huadiayte diga̲' e̲gka'te kenda o'nona'nig mo'noponapet.

Huaknopo̲e̲'eritaj Diosen Noki̲re̲g ijta'mona'apoy. Jesúsa o'mana'uyate.

A'nenda opudere i̲ji̲kame'po kenda onahue' o̲'nika'uyne. 5-6 Oynayo do'taj me'ta'mona'uynigte ijhuahua'deapoy. Do'hued Apag Diostaj ijhuahua'deapoy. Kenda mo'pe̲e̲depo suhue' e̲'e̲a̲da ¿Meyon i'hua'apo? onahue' o̲'nene. 7 Opudomeytaj

huadaknanada a'kikaya'po e̱'e̱ada kenpa'ti a'tihuapokikaya'po e̱'e̱ada do'hued huaojtaj ijhua'apoy. Do huahue' e̱e̱'nayo kabatihuapoke'po Diosen Nokire̱gtaj mata'monahue' o̱'neaynig'a. Apagtaj ijhua'apopo Diosen Nokire̱g opudomeytaj on'nigta'mona'apone. 8-11 Diosen Nokire̱g on'nigta'monapone. Opudomeytaj o'tiakpo o'manopo'to̱e̱apo. 'Urua'nanada bo'kika'nok dakhuea' huaka'eriomey bo'tiahuaydepo dakhuea' huakka'eri o̱'e̱y on'nopo̱a̱po. Kenpa'ti huadak hua'a mo'manika'nig'a on'pe̱e̱denig'a do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'nepo dakhuea' huakka'eri o̱'e̱y on'nopo̱e̱a̱po. Diosen Nokire̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'apo. Kenpa'ti do Apagyo e'huade'te Diosen 'urua'nanada o'kika'uy dakhuea' huaka'eriomeya̱ on'nopo̱e̱a̱po. Diosen Nokire̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'apo. Diosyo do e'huade'te onte'ti tiahuayhue' o̱'neapone. Toto' huairi dakhuea' huaka'eretaj nama'da on'nigpe̱e̱po do'taj medarakapone. Dakhuea' o'nogka'de'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosen Nokire̱ga̱ kenda o'manopo̱e̱a̱'apo. Konige̱po toto' dakhuea' o'ka' Diosa oa'depo castiga o̱gka'apo, kenda on'nopo̱e̱a̱po. Ken konig Diosen Nokire̱ga̱ o'ka'apo. Buttida ijjay.

12 Nogi̱ti huakka' huadak hua'a opudomeytaj e'manmadika'ta' ijpaknig'a oynayo nogi̱ti manmadikahue'dik o̱'nene konige̱po oy nogi̱ti menpa' nopo̱e̱gkahue'dikda mo'e̱ne. 13 Diosen Nokire̱ga̱ opudomeytaj bo'huatiakapone. Diosen Nokire̱g buttida huaa'eri o̱'i̱ka'. E'huatiakde'te do'taj huanopo̱e̱' do'hued hua'a buttida monmadikika'apone. O̱'nenda o'nopo̱e̱po onahue' mo'e̱a̱pone. Kenda Diosa oa' mona'apone. Kenda o̱'e̱a̱ponig o'manopo̱e̱a̱'apo. 14 Do'hued huadak hua'a opudomeytaj mo'nopo̱e̱a̱'aponok do huadakda i̱ji̱ka'nig huadakda ijkika'nig Diosen Nokire̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'apo. 15 Aya'da Apaga o'nopo̱e̱ do'huakon ijnopo̱e̱y. Aya'da Apaga o'to̱ika'nig do'huakon ijto̱ikay. Aya'da Apaga o'kika'nig do'huakon ijkikay. Konige̱po Diosen Nokire̱ga̱ do'hued e'nopo̱e̱' mo'nopo̱e̱a̱'apone. Dios konig o̱'e̱ mo'nopo̱e̱a̱'apone. —Jesúsa oro'taj mona'po.

Jesúsen huanigpe̱ika'eri suhue' e̱'i̱ka' a'ti mo'madurugpakapo. Jesúsa o'batia'pakuy.

16 —Apag Diosyo ijhua'aponok a'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o̱'neapone. Nogokda onte'ti on'tiahuayapone. —Jesúsa mona'uyne.

17 —¿Katia' yaa'. Be'a mo'nopoenka'? "A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o̱'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone, Apag Diosyo ijhua'aponok." Oro'taj kenpa' mona'ne. 18 "A'timon do'taj tiahuayhue' o̱'neapone," mona'ne kenda nopo̱gkahue' o̱'e̱y. —Jesúsen huanigpe̱ika'eria suhue'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

19 Kenda oro' huayahuaya o'batia'pak'uynig Jesúsa moknopo̱e̱po mona'po,

—A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o̱'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone. O'nona'dene. ¿Katia' yaa'? ¿Be'a mo'nopoenka'? Kenda e'nopo̱e̱'ta' bo'pakpo huayahuaya mo'batia'paknig'a. 20 Do e'bueyde'te suhue'nada mo'e̱a̱pone. Pai'nada mo'bahuikapone. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erinayo durugda o̱'neapo. Pai'nanada e̱'e̱ada onte'ti durugnanada mo'e̱a̱pone. E'noyhuadde'te do'taj on'tiahuaypo durugnanada mo'e̱a̱pone. 21 Ettone' on'si'popakpo pai'nanada on'nopo'e̱nig'a on'si'popakdepo pai'nanada e'nopo'ende' o'nokkahue'apo. Yo̱bed on'to̱e̱depo on'durugpak. 22 Ken konig mo'e̱ne. A'ti ijbueyapoy mo'nopo̱e̱depo pai'nanada mo'e̱a̱ponig'a onte'ti ijnoyhuaddepo do'taj bo'tiahuayapopo durugnanada mo'e̱a̱pone. Durugnopo'da mo'e̱a̱pone. Be'api' durugnopo' e̱'i̱ka' batikahue'dik mo'e̱a̱pone. Buttida ijjay. —Jesúsa mona'po.

23 —Nogok Diosen Nokire̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱denok do'hued hua'a 'urunanada mo'nopo̱e̱a̱po. O'nona'nig, ¿katia' ia'? do'taj onahue'dik o̱'neapone kenoka'. Do'hued huanigpe̱ika'eri mo'e̱po do'taj moknopo̱e̱po katepi' bo'pakpo Apagtaj e'tiona'pakde'te bo'yokika'apone. Buttida ijjay. 24 Do'hueddiktaj daka' yanoknopo̱e̱po, konig do ijpaknig Apagtaj tiona'pakhued mo'e̱depo, do'hueddiktaj daka' yanoknopo̱e̱po konig

ijpaknok Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa mo'peika'po mo'nigka'apone. Durugnanada ka'nike'po Diosa mo'peika'po mogka'apone.

Jesucristo toto' huairitaj kenpa'ti oknopoehue' huaẹ'eritaj nigpeehue' o'ika'uy. Konig huayakhue' huaka'eri o'uyate.

25 A'nen konig o'e o'nonbatia'pakpo o'nonmadikikame'ne. A'tinayo onte'ti ken konig onmadikahue' o'neaponig'a Apagtaj daka'da o'noknopoeaẹ'apone. 26 Nogok do'hueddik daka' moknopoepo do konig ijpaknok Apagtaj mo'tiona'pakika'apo. Donayo Apagtaj nigtiona'pakhue'dik ijika'apoy. 27 Apag Diosada di' mo'epo. Do'taj di' o'nenok do'taj o'noknopoenok Apag Diosya' o'tiakuy o'noknopoenok Apagaẹda di' mo'epo mo'peika'apone. 28 Apagere ijika'uy. Apag Diosya' ijjoroẹkpo aratbutte ijtiakuy. Aratbutere ijmaunhuahuika'depo onte'ti aratbutya' ijbakhua'apoy. Apagte ijhua'apoy. —Jesúsa mona'uyne.

29 —Oynayo daka'da ona'ne. Nopoenka'dik o'ey. A'nen konig o'e on'batia'pakikame'nig noponkahue'dik o'ika'uy oro'. Oynayo konig o'e onbatia'pakhue' o'ene. 30 Aya'da o'nopoe oro'omey oynayo o'nopoey. Huanopoya'da kateapi' o'nopoikay soatayo' o'nopoika'nig aya'da kenda i'nopoika'nok Diosya' o'tiakuyate o'nopoey. —Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.

31 —Menpa' oy do'taj hueretda yoknopoe ea'ada 32 oyda nogyon nogyon o'nokbahua'apone. Aya'ada o'nokbahua'apone. Opudomeyen jakyoda o'nokbahua'apone. Nogtia'da o'nenonaponig'a nogtia'da ehue' ijjey do'hued Apagere ijjeapoy. 33 Kenda o'nona'denok Diostaj 'urunopo'da mo'ika'apone kenpa'ti Diostaj mo'nopo'noeyapone. Oknopoehue' huaẹ'eriomeyaẹ bo'huadiaypo dakhuea' mogka'aponig'a yan'nopo'teypakpo do'taj daka' yanoknopoika'. Doa toto' huairitaj kenpa'ti oknopoehue' huaẹ'eritaj nigpeehue' ijjika'uy. Toto'taj huayakhue' huaka'eri ijjey. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

17

Jesúsa huaknopoẹ'eritaj o'nigtiona'pakuyate.

1 Oro'omeytaj Jesúsa kenda mona'depo kurudyo o'mabopo Apag Diostaj o'tiona'pakpo,

—Q'nensi'po ijjepo, Apag. Oy o'nensi'poa kamanigbueye'po, kamanignoyhuade'po, kurudyo onere kabehuike'po, onere teyda kamanike'po kenpa'ti "huadakda o'ka'," aya'ada kan'batia'pakike'. Kenda do e'kade'te "Dios 'urua'nanada o'kika'," aya'ada kan'batia'pakike'. 2 Q'na o'pakpo aya'tada me'bayokne. Diosere kamanoeanhuahuike'po. Teya'da megka'nok aya'tada mana'dik ijjenok konigepo aya'ada aratbut nigpeika'dik mo'ika'apone. 3 Hueretda Dios i'ika', aya'en huairida i'ika'ne, aya'tada di' i'maika'ne, buttida i'ika'ne, aya'ada ontaj daka' moknopoepo, do Jesucristotakon moknopoepo oro'ere durugda mo'noeonhuahuika'apone. Do'taj me'ta'mona'uyne. 4 In huadariyo aratbutere ijjunhuahuika'depo o'nen hua'a ijkadhuahuika'depo ontaj ijnigpeunhuahuika'depo aya'da i'paknig kenda ijkuhuitdenok konigepo "Apag Dios huadaknanada o'e. 'Urua'nanada o'kika'," aratbuta on'batia'pakapo. 5 Oyedda o'nenbayo onte be'tobehuik. Onere metoika'. Durugtenanada metoika'. Konig a'nennanada onere ijjika'po teynanada ijmanika'nig onte'ti konigti megka'.

6 Huakka' huadariyo huaẹ'eri me'nigbaktie'ea'uyne, Pag. Q'nen o'nenok "do'hued huadak hua'a daka' yamanmadikikati'," ona'uyne. Q'nen huadak hua'a ijmanmadikadhuahua'dey, ontaj ijmaknopoeaẹ'denok o'nen huadak hua'a on'nigpeede. 7 Aya'da ijkika'nig, be'tihuapokika'nok ijkikay kenpa'ti be'teypakika'nok 'urua'nanada ijkikay. Q'nen huadak hua'a me'nopoeaẹ'ika'nok. Kenda do'hued huaknopoẹ'eriomeyaẹ on'nopoede. 8 Q'nen huaktie'ea'eriomeytaj o'nen huadak hua'a

do'hua ijmananhuahuika'denok on'pakpo on'nigpeika'de. Me'ta'mona'uyne kenpa'ti Diosya' o'tiakuy on'nopoe. 9 Do'hued huaknopoe'eritaj ijmationa'pakpo, nog aratbuttaj mationa'pakhue' ijjepo. Q'nendation o'nenok daka' yamatoika' 10 Q'nen huaknopoe'eri do'taj me'bayokuyne. Do'hued onmaenig o'nenkon i'tamaika'ne. Q'nen daka' mo'nigpeika'nok o'nen 'urua'da ogkika'nok huadakda o'e kenpa'ti Diosen Huasi'po o'e aratbuta on'nopoepo 'Dakiti Dios' on'batia'pakika'. 11 In huadariyo noikahue' ijjeapopo o'nen huaknopoe'eritaj ijbakhua'apopo onte ijbaktiakapoy. Q'nen indariyo o'nika'ponok huadaknanada i'ika'po teynanada i'ika'po o'nen huaknopoe'eritaj daka' yabatihuapokika'. Daka' kagkike'po yabatihuapokika'. Dakhuea' kahue' ka'nike'po yabatiokika'. Q'nen huaknopoe'eri daka' kanoknopoike'po yabatihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'maike'po yabatihuapokika', Pag. Oro' onpapayo' ondikyo' o'pakikay kenomeykon konigti kan'pake'po yabatihuapokika'. 12 Indariyo o'nen huanigpeika'eriere ijjika'po do'taj teyda o'yoknok o'nen huabaktie'ea'eritaj huadakyo' kagkike'po ijbatihuapokika'po, ijbatiokika'po, daka' ijmatoika'uy. Okbatikhue'da aya'ada daka' o'noknopoika'depo nogtia'da oknopoebatikdepo kenpa'da o'bueyapo. Diosyo huahue'dik o'eapo. Kenda Apagba'a oa'uy.

13 Oy onte ijbakbehuikapoy. Q'nen huabaktie'ea'eri huakka' kan'durugpake'po konig do ontaj ijnigpeika'po durugnanada ijjikay kenomey konigti durugnanada ka'nike'po konigepo ontaj daka' ijtiona'pakonhua'po, onte huahued ijtiona'pakonhuay. 14 Q'nen hua'a ijmanmadikadhuahuika'uy. Q'nen hua'a huakka' on'pakpo on'nigpeika'po, konig oknopoehue' huaee'eriomey ogkika'nig onte'ti kahue' o'nika'po kenpa'ti do'hua konig oknopoehue' huaee'eri ogkika'nig kahue' ijjikay. Do konig ijkikay konigti o'nen huaknopoika'eria ogkika'nok konigepo oknopoehue' huaee'eria diga' on'bahuadiaypo. 15 Q'nen huabaktie'ea'eritaj ijmatoika'po in huadariyo dakhuea' huakka'eriomeyere o'nika'. Oknopoehue' huaee'eriya' yamaktorok tiona'pakhue' ijjenok toto' engaña huaka'eritaj yabatiokika'. Toto' engaña kahue'dik kamae'po, ijtiona'paki. 16 Konig oknopoehue' huaee'eriomey ogkika'nig konigti kahue' ijjikay. Q'nen huaknopoe'eriomey kenpa'ti dakhuea' kikahue' o'nika'po. 17 Q'nen hua'a buttida o'ika'. Buttida hua'a on'peenok 'urunopoa'da yamagkika'. Q'nen buttida hua'a kan'nigpeike'po yabatihuapokika'. Ontayo'da kan'pakike'po yabatihuapokika'. 18 Oknopoehue' huaee'eriomeyte me'ta'mona'uyne. Konig do'taj me'ta'mona'uyne konigti o'nen huabaktie'ea'eritaj oknopoehue' huaee'eriomeyte ijmata'mona'dey. 19 Q'nen buttida hua'ayo'da kan'nigpeike'po, do konig huakkurueria o'nen hua'ayo'da ijnigpeikay.

20 Inomey o'nen huabaktie'ea'eriomey do'hued huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'apone. Nogok nogok do'taj huakka'ananada moknopoeapone. Huakka'ananada do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeytakon ijmationa'paki. 21 Do'huednopo'yo i'ika'ne. On konig i'pakika' konigti do ijpakikay. On konig di' i'maika' konigti do di' ijmaikay, onpapayo' o'ika'ne. Konigti aya'ada oro'en huaknopoe'eri oro'omeytaj konigti kanoknopoike'po, konig oro' di' o'maikay konigti di' kan'maike'po, konig oro' konigti o'pakikay kenomeyakon konigti kan'pakike'po ijmationa'paki, Pag. Ken, aya'ada kenomeytaj on'batiahuaydepo on'peedepo do'taj Apag Diosa o'ta'mona'uy nopoe'dik ya'neapet. 22-23 Do'huednopo'yo i'ika'ne, me'nopo'toika'ne. Konig nogtida o'ene. Konigyo' o'pakika'ne. Konigyo' o'nopoika'ne. Oro' konig nogtida kan'pakike'po, oro' konig di' kan'maike'po, oro' konig nogtida ka'nike'po ijmanopo'toikay. Ontaj konigti kanoknopoike'po, konigti kan'nigpeike'po do'taj me'ta'mona'uyne, do'taj di' me'ika'ne, konigti huaknopoe'eritaj di' mo'ika'ne, aya' aratbuta nopoe'dik ya'neapetpi'.

24 Aya' do'hued huaknopoe' do'taj me'bayokuyne, huakkurunada di' o'enok doere ka'nike'po on huakkuruda i'paknok do'hua onere huaboro' huairi ijjika'po, onere 'urunanada ijjika'po, onere teynanada ijjika'nok tiahuaydik me'nike'po, Pag. 25 Aya'

oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomey ontaj o̱ki̱e̱hue' mo'e̱nig'a do'huanayo ontaj o̱ki̱e̱'ne kenpa'ti do'taj o'ta'mona'uy do'hued huanigpe̱ika'eria moknopo̱e̱ne, Pag. Kenpa'da huadaknanada i'i̱ka'ne, Pag. 26 O̱'na konig o̱'e̱, do'hued huanigpe̱ika'eritaj ijmanopo̱e̱a̱'demey. Kenpa'ti nogi̱ti nogi̱ti ijmanopo̱e̱a̱'apoy. Do'taj huakka' di'da o̱'i̱ka'ne. Kenomeykon konigti huakka' di' kan'maike' kenpa'ti do'hua kamanopo'to̱i̱ke'po nogi̱ti nogi̱ti ijmanopo̱e̱a̱'apoy, Pag. —Jesúsa Apagtaj o'tiona'pakuy.

18

Jesústaj sorotataj on'tohua'uyate.
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

1 Jesús kenda o'tiona'pakdepo o'hua'uy. Oro' ke'nen huanigpe̱i̱ka'eriere o'hua'uy. O'hua'po Cedrón huatota'pote o'pokonpo ta'bayo o'kudon'uy. Jesús huanigpe̱i̱ka'eriere on'kudon'uy. 2 Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokapopo, ken ta'bayo o̱'e̱taj o'nopo̱e̱'uy. Nogok nogok oro' huanigpe̱i̱ka'eriere Jesúsa ke̱yo̱ o'kupopakika'uypo kena'po Jesús ke̱yo̱ o̱'e̱taj o'nopo̱e̱'uy. 3 Ken ta'bayo Judas o'hua'po, huakka' sorotataj o'batohua'po, Diosen jak huato̱e̱'eri sorotatatakon o'batohua'uyate. Diosen jak huato̱e̱'eri sorotatatakon fariseo huairia sacerdote huairierea on'mata'mona'uyate. Siro kenpa'ti hue̱ypa on'tohua'po. Sikyo o̱'e̱nok huakjey on'tohua'bed'uyate. Ta'bayo Jesúste on'huatiakbed'uyate. 4 O'nokye̱depo Jesúsa aya'da kenda me'nogka'apone e'nopo̱e̱'ada o'madejpo,

—¿Be'taj bo'uk? —Jesús o'mana'uy.

5 —Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

—In do i̱jje̱y. —Jesúsa o'mana'uy.

Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokpo sorotataere on'tobo'uy. 6 "In do i̱jje̱y." Jesúsa e'mana'te on'mididonpo on'ta'nionpo on'hue̱kon'uy.

7 —¿Be'taj bo'uk? —Onte'ti o'mana'uy.

—Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

8 —In do i̱jje̱y. Huaboa'da o'nona'dene. Do'taj e'uknayo inomey do'hued huanigpe̱i̱ka'eritaj magkahue' ya̱'nepo kentaj batohuahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uy.

9 Kenda huaboa'da oa'me'nig magkahue' ka'ne'po kenda o'mana'. "Kenomeytaj Diosa do'taj beyokuyne nogtipi' ehue' okbatikhue' o̱'neapone." Huaboa'da Jesúsa moname'ne.

10 Kenoka' Simón Pedroa siroa e̱'ta̱e̱' o'edpo o'bapadenpo sacerdoteen huanaba'taj huapesod huada'kopen o'pesodokhue'uy. Ke'nendik Malco o̱'u̱y.

11 —Keje', kahue' ya̱e̱'. Siro huato̱e̱'yo yakuda̱'. Kenda Apag Diosa o'paknok pai'nanada nopo'e̱dik i̱jje̱a̱poy. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

Sacerdote huairite Jesústaj on'tohua'uy.
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Ken huakka' sorotataj sorotataj huairiere, Diosen jak huato̱e̱'eria sorotataj Jesústaj on'ta'kuypo, huaba' on'ba'tinuku'uy. 13 Huakkuruda Anástaj on'huatohua'uy. Anás Caifásen huahue̱yhue̱y o̱'e̱nok, on'huatohua'po, Caifás kenbayokte sacerdote huairi o̱'u̱yate. 14 Aya' judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada e'manigbueynayo oro'taj huadakda o̱'e̱a̱po. Kenpa' Caifás judío huairitaj o'batia'pakme'te.

"Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri ehue' i̱jje̱y." Pedroa oa'uy.
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

15 Simón Pedro doere Jesústaj o'tahua'uy. Sacerdote huairi do'taj huadak meki̱e̱'nok sacerdote huairien jak e'tiokpaka'yo Jesúsere ijkudon'uy. 16 E'tiokpaka' kurute akbogpete Pedro o'boato'nok, do mune'yo̱taj akbogpe huato̱e̱'eritaj ijhuahua'po, "Yakuda̱'," yona'po Pedrotaj ijtokudon'uy.

17 —¿Ken huabokereken huanigpeika'eri o'na menpa' i'e? —Mune'yo akbogpe huataeeria Pedrotaj ona'uy.
—Do ehue' ijjey. —Pedroa ona'uy.
18 Juju' o'enok, huanaba'ere Diosen jak huatoe'eriere ta'ak ogka'uy. Aso'ukkaya'po on'timabo'uy. Pedrokon kenomeyere aso'ukkaya'po ta'akte o'bo'uy.

Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)
19 "¿O'nen huanigpeika'eri meniga' i'tae? ¿Kate i'manmadikika'?" Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.
20 —Aya' aratbuta men'peepo ijmanmadikanhuahua'mey. Judíoen huaitake' jakyo ijmanmadikika'mey. Kenpa'ti Diosen jakyo ijmanmadikika'mey. Judío ogkupopakika' keya'ti ijmanmadikika'mey. Iregireg manmadikahue' ijjika'mey.
21 "¿Kate i'manmadikika'?" ¿Mena'po do'taj ona'? Aya'ada do'taj men'peeika'ne, "¿Jesúsa katea' monmadikame'?" Kenomeytaj yamana'. Kenda ijmana'mey kenomeya on'nopoe. —Jesúsa sacerdote huairitaj ona'uy.
22 Kenda ea'te nogtida Diosen jak huatoe'eria sorotataj Jesústaj huaba'a o'pebaspo,
—Sacerdote huairitaj dakhuea' ia'. —Jesústaj kame'pukone'po ona'uy.
23 —Nama'da onahue' ijjeynig'a, nama'da doa ena'nayo kenda nama'da ia'ne mena'. Huadakda doa yona'nig'a mena'po o'pebas. —Jesús ona'uy.
24 Caifás sacerdote huairite Anása o'ta'mona'uy. On'tinukupo o'ta'mona'uy.

Onte'ti botta'a'te "Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjey." Pedroa ona'uy.
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)
25 Kenoka' Pedro ta'akte aso'ukkaya'po e'bote,
—¿Jesúsen huanigpeika'eri menpa' i'e? —O'nona'uy.
—Ehue', Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjey. —Pedroa o'mana'uy.
26 Ken, nogtida sacerdote huairien huanaba' o'epo. Ke'nen huabettaj Pedroa o'pesod'oktegnig. Ke'nakon Pedrotaj ona'po,
—¿Jesúsere ta'bayo on'taj o'tiahuaynig menpa' i'e? —Ona'uy.
27 —Ehue'. —Onte'ti Pedroa ona'uy. Kenpa' eade'te huatahuaja o'sipog'uy.

Jesústaj Pilatotekon on'tohua'uy.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)
28 Caifásen jakya' Jesústaj on'tohua'po, Roma huairien jakyo on'tohua'. Judío huairi e'arakta' o'deretpakpo on'tohua'uy. Sikyoednada o'uy. Roma huairien jakyo judío aratbut kudhue'dik o'ne'uy. Judío aratbut nog aratbuten jakyo kudhue'dik o'ne'uynok, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta aypo e'bape'ta' on'pakpo, Roma huairien jakyo kudhue'dik o'ne, e'kudnayo, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy fiesta aypo bapehue'dik o'ne'uy. 29 Jakyo kudhue'dik o'ne'nok jak kurute Pilato o'mahuaorokonpo,
—¿In huabokerek kate dakhuea' yaka'? ¿Katia' bo'huaa'? —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.
30 —Dakhuea' huaka'eri o'enok onte o'totiaki. Dakhuea' kahue' ee'nayo ontaj yokhue' o'eaynig'a. —Judío huairia o'nona'uy.
31 —Yan'tohua'. Konig opuden adhuea'pane' on'mana'uyate castiga yag'kati'. —Pilatoa o'mana'uy.
—Dakhuea' huaka'eritaj oro'nayo arakhue'dik o'ey. Opuda Roma jak huae'eria dakhuea' huaka'eritaj cruzte arakdik mo'ene. —Judío huairia o'nona'uy.
32 "Cruz hueypate nog aratbut me'darakapone." Jesúsa oame'nig. Konigepo "Cruzte kabueye'po," Judío huairia o'deretpakpo kenpayo' Pilatotaj o'nona'uy. 33 Roma huairien jakyo Pilato o'kudonpo onte'ti. Jesústaj o'tokudpo ona'po,

—¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i'e? —Jesústaj ona'uyate.
34 —¿Menpa' onda i'nopoepo do'taj mena'? ¿Menpa' nogomey kenpa' mona'nok mena'?
—Jesúsa Pilatotaj ona'uyate.
35 —Ehue', kenda e'nopoe'ta' pakhue' ijjepo judío aratbut ehue' ijjey. O'nen aratbuta
sacerdote huairierea do'taj mennigtotiakne. ¿Kate i'kame'? —Pilatoa ona'uyate.
36 —In huadariyo aratbuten gobierno huairi ehue' ijjey. In huadariyo gobierno
huairi doa ee'nayo judío huairia do'taj en'tohua'te do'hued huanigpeika'eria do'taj
men'tioka'po yan'magkaymet. In huadariyo gobierno huairi ehue' ijjey. —Jesúsa
ona'uyate.
37 —¿Huairi i'e on? —Ken Pilatoa ona'uyate.
—Ee', doa huairi ijjey. Kenda ia'ne. Huaknopoe'erien huairi a'eya'po kurudya'
ijhuarakpo isi'poe'uypo. Konig Dios o'e aratbuttaj buttida a'manopoeaya'po Diosya'
ijhuarak'uy. Diostaj buttida hua'a aya'ada e'peeta' on'pakpo do'taj on'nigpeika'. No-
gomey buttida hua'a pakhue' o'nepo do'taj peehue' me'nika'ne. —Jesúsa ona'uyate.
38 —¿Kate buttida hua'a ya'e? —Pilatoa ona'uyate.

Jesústaj cruzte yadarakti' Pilatoa o'mana'uyate.
(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Kenda ea'te judío aratbuttaj o'mahuaorokonpo,
—Jesúsa katepi' dakhuea' kahue'da o'ikame'te, yoknopoey. 39 Ken konig op-
uda bo'kika' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiestate opud
bo'paknok nogtida huabakuda' jakya' o'nigoroka'ika'ne. ¿Judíoen huairi huae' menpa'
e'nigoroka'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.
40 —Ehue', kentaj pakhue' o'ey. Barrabástaj mo'nigoroka'. —Ayada o'nokoy'uy.
Barrabás huabere'eri o'uyate.

19

1 Kenoka' "Jesústaj yan'tohua', yan'bitbitti'." O'mana'po Pilatoa sorotatataj
o'mata'mona'uy. 2 Sorotataj on'bitbitdepo e'pidonbij on'kuokka'po Jesústaj
on'kuota'uyate. Okayagda huaok on'ota'uy. Okayag huaok gobierno huairiayo'da
on'otika' konig. 3 On'huahua'po,
—¡Yanoeunhuahuikati', judío gobierno huairi! —Sorotataa on'tierikpo o'nona'po,
huaba'a on'pebas'uyate.
4 Onte'ti Pilato o'mahuaorokonpo,
—Eya', opudte Jesústaj ijtorokdey. Dakhuea' sigpi' kahue' o'ika', yan'nopoe'. —Judío
aratbuttaj o'mana'uy.
5 Ken, e'pidonbij huakuok o'kuotdepo okayag o'otdepo, Jesúsa o'orok'uy.
—¡In huabokerek o'e! Yan'tiahuay'. —Pilatoa o'mana'uy.
6 Sacerdote huairiere Diosen jak huatoe'eri Jesústaj on'tiahuaydepo, o'dokoypo,
—Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —'Utta'da o'dokoy'uy.
—Opuda yan'pakpo yan'tohua'. Hueypa cruzte yan'pakpo yadarak. Ke'na dakhuea'
sigpi' kahue' o'ika' ijnopoey. —Pilatoa o'mana'uy.
7 —Oro'en huadik e'mana' o'toey. Ke'na bueydik o'e, oa'. "Diosen Huasi'po ijjey."
Oa'nok bueydik o'e. —Judío huairia o'nona'uy.
8 Kenpa' o'peedepo Pilato nogiti o'mididpo 9 onte'ti gobierno huairien jakyo
o'kudonpo,
—¿Meyo huae'eri i'e? ¿Be'a i'e? —Jesústaj ena'tada Jesúsa a'tokhue'da o'uyate.
10 —¿Menapa' do'taj a'tokhue' oke? Do gobierno huairi ijjepo, ontaj oroka'dik me'ene.
Kenpa'ti hueypa cruzte arakdik me'ene. ¿Menpa' i'nopoe? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

11 —Diosa o'paknok gobierno huairi i̲'e̲po do'taj hue̲ypa cruzte arakdik o̲'e̲ne. Judío huabokereka on'taj bo'yokne kena'taj dakhuea'da me'nogka'ne. O̲'nanayo suhue'da dakhuea' o̲gka'ne. —Jesúsa ona'uyate.

12 Kenda Pilato o'pe̲e̲depo e'o̲ro̲ka'ta' o'pakpo, monig o̲ro̲ka'dik i̲jje̲y o'nopo̲e̲po o'uk'uynig'a, judíoa o'dokoypo,

—Kentaj o̲ro̲kahue' ya̲e̲', kentaj e'o̲ro̲kanayo Roma gobierno huantopa huairia ontaj onte'ti pakhue' o̲'e̲po o'enapo. César o̲'nen huantopa o̲'e̲nok. Be'api' "Do huairi i̲jje̲y," huata'da e'huaa'nayo Césaren taka' o̲'e̲nok arakdik o̲'e̲. —Judío huairia 'utta'da o'dokoy'uy.

13 Kenda Pilato o'pe̲e̲depo Jesústaj o'to̲ro̲konpo huantopa huahuadte o'huadato'uy. Kenda judíoen hua'a o'dikka' Gabata. Huid'aytate o̲'u̲y. 14 A'ti tokhuada̲' o'huadapo kenpa'ti eme'te judíoen okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noe o̲'e̲a̲ponok,

—In o̲'nen huairi mo'ta̲e̲ne. —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

15 —Yaarak. Yaarak. O̲hue̲yen cruzte yabeta'. —Judío huairia o'dokoy'uy.

—¿Opuden huairitaj menpa' o̲hue̲yen cruzte doa e'beta'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

—Roma huantopa Césaar kenyo'da mota̲e̲ne. —Sacerdote huairiomeya̲ o'nona'uy.

16 Kenoka' Pilato kenomeytaj o'manigpe̲e̲po o̲hue̲yen cruzte kan'arake'po o'mana'uy.

Roma sorotataj hue̲ypa cruzte siropia on'ti̲o̲gko'ea'po on'beta'uy.
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

17 Ken Jesústaj on'tohua'uy. Ke'nen hue̲ypa cruz Jesús o'tohua'uy. Ote' huadik Huakuai'te o'tohua'uy. Ken ote' judíoen huadik o̲'e̲ Gólgota. 18 Kente e̲kye̲de'te Roma sorotataj hue̲ypa cruzte siropia on'ti̲o̲gko'ea'po on'beta'uy. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj hue̲ypa cruzte on'mabeta'po, nogkore' nogkore'pen on'mabeta'uy. Jesústaj nopoyo cruzte on'beta'uy. 19 "Jesús Nazareteri judíoen gobierno huairi o̲'e̲." Huaente yan'madoya'po, cruz kutapen yan'beta', Pilatoa o'mana'nok on'madoya'po on'beta'uy. 20 Huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Ken hue̲ypa cruzte en'betta'te huakka' jak Jerusalén 'ibodteda o̲'e̲nok, kena'po huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Judíoen hua'ate on'madoya'po, Roma hua̲e̲'erien hua'ate on'madoya'po, kenpa'ti griego hua'ate on'madoya'uy.

21 —"Judíoen huairi o̲'e̲," madoyahue' ya̲e̲'. "Judíoen huairi i̲jje̲y," in huabokerek oame'te. Kenpa' yamadoya'. —Judío sacerdote huairia Pilatotaj o'nona'uy.

22 —Keje', kenda ijmadoyay kenpa'da ijmadoya'dey. —Pilatoa o'mana'uy.

23 Sorotataj Jesústaj on'beta'depo botta' botta'a ke'nen yudtaj nogti nogti on'de'e'uy. Kenpa'ti ke'nen huaok tiokhuihuihue' nogtida huaok o̲'e̲nok,

24 —Huishue' mo'ne. Be'a e'dik a'nopo̲e̲ya'po huid okmo mo'nen'e̲. —Onpapayo' sorotataj o'dadpo, ken konig Apagba'te oa'uyate, "Do'hued yudtaj nogti nogti yan'de'eapet. Do'hued huaoktaj be'a ya'eyapet a'nopo̲e̲ya'po huid okmo ya'nen'e̲a̲pet." Kenda Apagba' oa'uyatenig kenda o̲gka'uy.

25 Onteyo' Jesúsen cruzte o̲'nepo, Jesúsen hua̲ye̲, huama'buyere o̲'nepo, kenpa'ti María, Cleofasen hua̲to̲e̲ o̲'e̲po kenpa'ti María Magdalena o̲'e̲'uy. 26 Jesúsen hua̲ye̲ doere o'bonok Jesúsa bo'tiahuaypo,

—In o̲'nen huasi'po i'ta̲e̲ne ettone'. —Hua̲ye̲taj ona'uy.

27 —In o̲'nen hua̲ye̲ i'ta̲e̲ne. —Do Juantaj mena'uyne. Kenoka' Jesúsen hua̲ye̲taj do'hued jakyo ijtohua'uy, do'hued jakyo ijto̲ika'uy.

Konig Jesús o'buey'uyate.
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

28 Kenda Jesúsa oa'depo, aya'da Diosen hua'a ijkuhuitdey Jesúsa o'nopo̲e̲po,

—Maymaya̲ ijjay. —Jesúsa oa'uy. Kenda Apagba'a o'batia'pakuynig Jesúsa oa'uy.

29 Kosoyo vino pai' huedą'da onhuad'uy. Ąpon esponja o'nigoye'epo, hueypate
on'beta'po huakitta'te o'nigoktea'uy. 30 Vino pai' o'mai'depo,
—Aya'da Diosa o'paknig ijka'depo ijkuhuiti. —Jesúsa oa'depo, o'kuta'boypo o'buey'uy.

Siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy.

31 Eme'te okmapiẹ'ahuaddik o̱'ẹąpo kenpa'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue'
o̱'nuy okkahuehue' fiesta o̱'ẹąpo, Diostaj 'urume'noe o̱'ẹąponok kena'po hueypa cruzte
huąso̱' ẹąhue'dik o̱'nepo "Hueypa cruzte huabeterien huabopi yan'mabopiokketekpo
yan'bahuaraka' kenpa'ti yan'batohua'." Judío huairia Pilatotaj o'nona'uy. 32 O'nona'nok
sorotataj on'hua'po huakkuru huabokerektaj huabopi o'nokketekpo, nogtakon
Jesúsere cruzte e'beta'taj huabopi o'nokketek'uy. 33 Ken on'bakketekdepo Jesústekon
on'huahua'po e'bueyonde' on'tiahuayato'po ke'nen huabopi okketekhue' o̱'ne'uy.
34 Okketekhue'ada sorotataj nogtiada ke'nen siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy.
Enpidtuka'te i̱da mimi hue'ẹyere o'mimihua'uy. 35 Do Juan aya'tada ijtiahuay'uy,
buttida ijjay, ijnopo̱ẹy. Opudomey daka' Jesústaj oknopo̱ẹ'dik mo'i̱ka'aponok buttida
ijtimadoyay. 36 "Ke'nen hua'ay nogay'tipi' okketekhue' o̱'neapo." Apagba'a oa'uyatenok
Jesúsen huabopi okketekhue' o̱'nuy. 37 "Kentaj on'pidtukapo kenda on'tiahuayapo."
Nogyą' Apagba'te on'timadoya'uyate.

Jesústaj o̱gkubarakka'uy.
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

38 Jesústaj enpidtuka'de'te,
—Huąso̱' kakubarakke'po beyok. —Pilatotaj José Arimatea huakka' jakyo huąẹ'eria
ona'uy. José Jesústaj huaknopo̱ẹ'eri o̱'ẹpo judío huairitaj o'mididpo soatayo' Jesústaj
huaknopo̱ẹ'eri o̱'u̱yate.
—Yatohua'. —Pilatoa ona'uynok cruzte o'hua'po, huąso̱' o'huaraka'po o'tohua'uy.
39 Nicodemo kenpa'ti o'hua'uy. Ke'na a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po
o'huahua'uyate. Ken mirraere áloesere o'tohua'po, mirra kenpa'ti áloes konig
'uru'hui̱ẹda ẹ'ẹo̱k treinta kilos o'tohua'po, 40 Joséere Nicodemoere Jesúsenso̱' on'tohua'po
konig mirra áloesere 'uru'hui̱ẹda yudta'bia on'tihui̱yi̱gonpo. Ken konig judíoa
on'bakubarakkika'nig konigti Jesústaj on'kubarakka'uy. 41 Kenteda Jesústaj yaarakteda
ta'ba o̱'u̱y. Kenteda ta'bayo huaboda kubarak huąẹ' e'kogka' o̱'ẹpo ke̱yo̱ sigpi'
bakubarakkahued ẹẹ'yo̱. 42 Jesústaj on'kubarakka'uy. Kena'po eme'te judíoen
okmapiẹ'ahuaddik huame'noe o̱'ẹąpo kenpa'ti kubarak e'kogka' 'ibodteda o̱'ẹnok
kenteda Jesústaj on'kubarakka'uy.

20

Kubarakya' Jesús o'noyhuad'uyate.
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

1 Domingote e'meunyakte sikki̱regenteda kubarak e'kogka'yo María Magdalena
o'hua'po, huakogyo̱ huakhuidą e'tinokbeta'me'yo ekpokorea' o'tiahuay'uyate.
2 O'tiahuaydepo o'ketonyakpo Simón Pedrotaj doeretaj bo'huatiakuyne.
—Kubarak huakogyą' Huairitaj on'tohua'te. Ke̱yo̱ on'huedą'taj nopo̱ẹhue' o̱'ẹy. —
María mona'uyne.
3-4 Pedroere doere o'hua'po kubarakyo o'hua'po oro' botta' o'ketpo donayo i̱da
ijketpo huakkuruda kubarakyo i̱ji̱ąto'uy. 5 Yonoktoato'po ijtiahuay'uy. Yudta'bijyo'da
e'hued ijtiahuaypo Jesúsbueytaj tiahuayhue' i̱jji̱po kudhue' i̱jju̱y. 6 Ta'pota' Simón Pedro
o'tiakatopo kubarakkogyo o'kudonpo yudta'bijyo'da e'bahued o'tiahuaypo 7 yudta'bia
on'kutihui̱yi̱g'uynig huata' o'hued'uyate. 8 Doa huakkuru ẹ'ẹątoada ta'pote ijkudonpo
ijtiahuaypo kenpa'ti yoknopo̱ẹ'uy. Jesús onte'ti o'noyhuadde yoknopo̱ẹ'uy. 9 E'bueyada

onte'ti noyhuaddik o̲'e̲a̲po konig Apagba' oa' oro' nopo̲e̲hued o̲'e̲'uynig'a huaboa'da oknopo̲e̲'uy. 10 O'tiahuaydepo oro'en jakyo o'hua'uy.

María Magdalenataj Jesúsada o'tiahuay'ea'uyate.
(Mr. 16.9-11)

11 Kubarakkogte kurute María onte'ti o'tiakdepo o'bopo o'huikuyate. O'huikpo kubarak e'kogka'yo o'kubuypo o'noktoato'po o'tiahuay'uyate. 12 Botta' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Yereda on'otpo kente Jesúsbuey o'huedme'te on'huad. Nogtida huakupen o'huad'uy. Nogtida hua'ipen o'huad'uy.

13 —¿Mena'po i'huik, ettone'? —O'nona'uy.

—Do'hued Huairitaj on'tohua'tenok ijjay. Ke̲yon on'hueda̲' nopo̲e̲hue' i̲jje̲y. —María o'mana'uyate.

14 Kenda o'mana'depo o'batipekorudpo Jesús e'bote o'tiahuay'uynig'a, Jesús o̲'e̲ o̲ki̲e̲hue' o̲'u̲yate.

15 —¿Mena'po i'huik, ettone'? ¿Be'taj i'uk? —Jesúsa ona'uyate.

—O̲'na e'tohua'nayo ke̲yo̲ ijhueda̲y mena'. Do'hua ijtohua'apoy. —María ona'uyate. Ta'ba huato̲e̲'eri ke'na o̲'e̲ nama'da o'nopo̲e̲po kenda Jesústaj ona'uyate.

16 —¡María! —Jesúsa ona'uyate.

Kentaj o'tikorudpo, o̲ki̲e̲'depo,

—Huamanmadika'eri. —María ona'po o'dokoato'uyate.

17 —Do'taj so̲'to̲e̲a̲hue' mee'. Apag Diosyo behuikhued i̲jje̲y. Do'hued huama'buyte yahuati'. "Do'hued Apag Dioste kenpa'ti opuden Dioste ijbehuikapoy," oa', yamana'. —Jesúsa Maríataj ona'uyate.

18 Ken María Magdalena oro' huanigpe̲i̲ka'eriomeytaj bo'huatiakdepo, "Huairitaj ijtiahuay." Oro'taj mona'po kenda Jesúsa Maríataj en'batia'pak María monbatia'pakuyne.

Oro'taj huanigpe̲i̲ka'eritaj Jesúsa hua̲so̲'da bo'tiahuay'ea'uyne.
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

19 Kenda huame'noe, domingo sikyo oro' huanigpe̲i̲ka'eri jakyoda o'kupopakpo judío huairitaj o'mididpo akbogpe o'yahueka'po. Jesús ihuiti ehue' oro' e'kupopaknopoyo o'bopo,

—Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.

20 Kenda eade'te ke'nen huaba' e'bati̲o̲gkoa' bo'tiahuay'ea'uyne. Ke'nen huapid e'pidtuka' bo'tiahuay'ea'uyne. Huairitaj o'tiahuaypo o'noki̲a̲'depo o'durugpakuy.

21 —Yan'nopo'noey' me'pukhue' yane'. Konig do'hued Apag do'taj me'ta'mona'uyne, aya'tada huadak hua'a kamane'po ijmata'mona'apoy. —Onte'ti mona'uyne.

22 Kenpa' oa'po oro'taj bo'tipoapo,

—Diosen Noki̲re̲ga̲ mo'nopo'to̲e̲'. 23 Opuda̲ nogen dakhuea' e'ka' e'bakkahuea'nayo Diosakon kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'deapo. Nogen dakhuea' e'ka' opudomeya̲ okkahueahue' e̲e̲'nayo Diosakon okkahueahue' o'maeapo. —Jesúsa mona'uyne.

Tomása Jesús Huairi e'noyhuadde'te o'tiahuay'uyate.

24 Tomás, nogtiada doce huanigpe̲i̲ka'eri o̲'e̲po, nogdikda Gemelo. Jesús huakkuruda oro'ere e'bote Tomás ehue' o̲'u̲y.

25 —Jesús Huairitaj o'tiahuay. —Nog huanigpe̲i̲ka'eria Tomástaj o'nona'uy.

—Huaba'ta' siropi on'bati̲o̲gkoame'te tiahuayhue' e̲e̲'nayo kenpa'ti siropia e'ti̲o̲gkoa'e̲yo̲ do'hued huaba'pi' kudhue' e̲e̲'nayo kenpa'ti do'hued huaba' ke'nen huapidte e'pidtuka'yo bakudhue' e̲e̲'nayo Huairi o'noyhuadme'te oknopo̲e̲hue'dik i̲jje̲a̲poy. —Tomása oro'taj mona'uyne.

26 Ocho huame'noe e'pokde'te oro' huanigpe̲i̲ka'eri onte'ti jakyo e'kupopakte Tomásere o̲'e̲po akbogpe okyahue'ka'nig'a Jesúsa o'kudonpo oro' nopoyo o'boato'uy.

—Me'pukhue' yane', yan'manopo'noey'. —Mona'uyne.
27 —Inta' menej. Do'hued huaba' yatiahuay'. Huapidyo mebakud. Oknopo̱e̱hue' e̱e̱' yabatikpo do'taj meknopo̱e̱'. —Tomástaj ona'uy.
28 —Do'hued Huairi o̱'ta̱e̱ne. Do'hued Dios o̱'ta̱e̱ne. —Tomása ona'uy.
29 —Do'taj be'tiahuaypo kena'po do'taj meknopo̱e̱ne. Do Diosen Huasi'po o̱'e̱ meknopo̱e̱ne. Nogomeya̱ do'taj tiahuayhue' e̱'e̱a̱da me'noknopo̱e̱po durugda o̱'neapo. —Jesúsa ona'uy.

Juana in o'madoya'nok huakka'ada Jesucristotaj oknopo̱e̱'dik ya̱'neapet.

30 Jesúsa huakka'da o'bayarea'uy. Kenpa'ti konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱nig Jesúsa oro'ere huakka' o'kika'uy. In beroba'te aya' madoyahue' i̱jje̱y. In beroba'te suhue'da ijmadoyay. 31 In ijmadoya'nok Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱ kenpa'ti Cristo o̱'e̱po Diosya' o'tiak'uyate oknopo̱e̱'dik mo'e̱ne. Aya'ada kenda o'noknopo̱e̱po onte'ti Diosere on'noeunhuahuika'apo.

21

Jesúsa huа̱so̱'da siete huanigpe̱i̱ka'eritaj o'batiahuay'ea'uy.

1 Nogok onte'ti Jesúsa huа̱so̱'da oro' huanigpe̱i̱ka'eritaj bo'tiahuay'ea'uyne. E̱'po̱g Tiberiaste Jesúsa huа̱so̱'da oro' huanigpe̱i̱ka'eritaj bo'tiahuay'ea'po. 2 Simón Pedroere Tomásere, Natanaelere, doere, do'en huama'buyere, kenpa'ti botta' nog huanigpe̱i̱ka'eriere onteteyo' o̱'u̱y. (Tomás konogda o'dikka' Gemelo.) (Natanael Caná Galileaeri o̱'u̱y.) (Doere do'en huama'buyere Zebedeoen huasi'po o̱'e̱y.) Oro' onteteyo' o̱'u̱y.
3 —Biig yo̱gka'apoy. —Simón Pedroa mona'uyne.
—Oro'tion o'hua'apoy. —Ona'uy.
Ken, o'hua'po kusi'peyo o'kudpo, e̱'po̱g nopote oken'e̱bedpo sigpi' biig ontotokhue'da o̱'e̱bed'uy. 4 Huaboa'da e'meunyakte akta'bogpete Jesústaj e'huahuayada Jesús o̱'e̱ o̱ki̱e̱hue' o̱'u̱y.
5 —¿Menpa' biig bo'kuda̱', huadi'? —Jesúsa mona'nok
—Kuda̱hue' o̱'e̱y. —Ona'uy oro'a.
6 —Nogkorepen huada'kopen yanoken, huakka'da montotokapone. —Jesúsa mona'uyne.
Ke̱yon okenpo, huakka'da biig o'kudpo ontotokhue'dik o̱'e̱'uy.
7 —¡Huairi o̱'e̱! —Do'a Pedrotaj yona'uynok othue' o̱'e̱po biig okenepo, ken Huairi o̱'e̱, Simón Pedro o'peeonpo o'otonpo huа̱hue̱yo̱ oa'uy. 8 Oro' kusi'pete o'hua'uy. Akta'bogpeyo o'hua'uy. Huakene'yo̱ biig hueda̱'da on'totok'uy. Akta'bogpe meyo̱hue'da o̱'u̱y. 9 O'betanpo ta'ak o'tiahuaypo, biigere panere ta'akte e'tiaya' oro' o'tiahuayato'uy.
10 —Suhue'da biig huaboa'da huakene'yo̱ montotoknig yan'totiak. —Jesúsa mona'uyne.
11 Simón Pedro kusi'peyo o'hua'po akta'bogpete huakene' on'totok'uyate. Hueda̱'da on'totokpo ciento cincuenta y tres boro'biig e̱'e̱a̱da huakka'da e̱'e̱a̱da huakene' onokpukonhue' o̱'u̱yate.
12 —Yan'tiak. Yan'bape'. —Jesúsa mona'uyne.
Huairi o̱'e̱ e'nopo̱a̱da. "¿Be'a i̱'e̱?" Anay' e'nopo̱a̱da oro' o'me'pukpo ahue' o̱'u̱y. 13 Ken Jesúsa ta'akyo o'tiakpo pan o'etupo bo'yoke'uyne. Kenpa'ti biig o'etupo, bo'yoke'uyne.
14 Jesúsa o'noyhuaddepo oro' huanigpe̱i̱ka'eritaj kenoka' bapa'a' bohuahuay'uyne.

Simón Pedrotaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

15 Ken on'bapuddepo,
—¿Menpa' inomeya̱ do'taj sue'da di' me'nene. Menpa' o̱'nanayo do'taj nogi̱ti huaka'da di' o̱'e̱ne, Simón, Jonásensi'po? —Jesúsa ona'uy.

—Ee, Huairi. On'taj di'da ijjey, kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,
—Do'hued huanigpeika'eri konig oveja o'nenok daka' yabatiokika'. —Jesúsa ona'uy.
16 —¿Menpa' do'taj di'da o'e, Simón Jónasensi'po? —Onte'ti Jesúsa ona'uy.
—Ee, Huairi. Ontaj di'da ijjey. Kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,
—Do'hued huanigpeika'eri daka' yamatoika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
17 —¿Menpa' di' o'e, Simón, Jónasensi'po? —Bapa'a' Jesúsa ona'uy. "¿Menpa' di' o'e?" Bapa'a' Jesúsa jenak Pedro huaboa'da suhue' o'unpo,
—On aya'da i'nopoe, Huairi. On'taj di'da o'ene i'nopoe. —Simóna ona'uy.
—Do'hued huanigpeika'eritaj daka' yamatoika'. 18 Huabo i'epo konig i'pakpo i'otika'uy, meyopi' ehua'ta' i'pakpo i'huae'ika'uy. Nogok tone'da e'ede'te huaba' bo'osaddaapo noga mo'tinuku'apet. Keyo ehua'ta' pakhue' ee'tada bo'tohua'apet. Buttida ijjay. —Jesúsa ona'uy.
19 Ken konig o'bueyapo. Jesúsa mo'nopoenka'uy. Kenpa'ti Pedro o'bueydepo Dios 'uruda o'e o'manopoea'apo. Jesúsa o'batia'pak'uy. Kenpa'ti ona'po,
—Do'taj menigpeika'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa Juantaj di'da o'uyate.

20 Jesúsa do'taj di'nanada me'ika'uyne. A'nen Jesúsere o'bape'po Jesústaj ijtipebetpo, "¿Be'a ontaj judío huairitaj ya'bayokapet, Huairi?" Do'hua yona'mey. Ken o'hua'depo do'taj Pedro o'korepo huata'pipen be'tiahuay'uyne. 21 Pedroa be'tiahuaydepo,
—¿Juanataj monig bueydik ya'e, Huairi? —Pedroa ona'uy.
22 —Do'a kurudyo ijhua'apoy. Do'hua e'paknayo do'hua nogoknanada onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue'ada do'taj menigpeika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. 23 Juan bueyhue' o'eapo. Nog huanigpeika'eria nama'da on'batia'pakuy, "Juan bueyhue' o'eapo." Jesúsa ahue' o'uynig'a, "Do'a e'paknayo kurudya' onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue' yaee'." Kenpa' Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
24 Doa Juan aya'da ijtiahuayika'po, ijpeika'po kenpa'ti ijnopoepo on'nigmadoya'ne. Buttida ijmadoyay, buttida o'nopoey.
25 Jesúsa huakka'da nogda nogda o'ka'uyate. Kenpa'ti huakka'da o'manmadikika'uyate. Kenda aya'da e'madoyadhuahuika'nayo in huadari aya' beroba' dakhuapa toehue'dik o'e, ijnopoey, ken.

LOS HECHOS
Kenda Jesúsen huamata'moneria o̲gkadhuahuika'uyate.

Diosen Nok̲ire̲g opudtaj ijta'mona'apoy mo'manopo'to̲e̲a̲pone. Jesúsa o'mana'uyate.

1-2 Huadi'da Teófilo, do Lucas a'nenda o'nigmadoya'uyne. Kenda Jesúsa o'kadhuahuika'uynig o'manmadikadhuahuika'uynig aya'da o'nigmadoya'uyne. Kenpa'ti kurudyo̲ huahued e̲e̲'ted ke'nen huamata'moneri e'baktie'ea'uyde'te Diosen Nok̲ire̲gere o'mana'uyate, kenpa'ti kenme'noeteda kurudyo̲ o'hua'uyate, o'nigmadoya'uyne. 3 Jesús o'bueydepo nogok nogok once huamata'moneritaj Jesúsa o'batiahuay'ea'uyate. Cuarenta huame'noe e'pokte nogok nogok o'batiahuay'ea'po kenomeytaj "doada i̲jje̲y" o'mana'nok daka' o'manopo̲e̲a̲'po kenpa'ti Dios Huairitaj yan'nigpe̲i̲ka' kenpa'ti Diosensi'po mo'e̲a̲pone. Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

4 Kenoka' Jesúsen once huamata'moneri Jesúsere o̲'nepo, nog̲iti Jesúsa o'mana'po,

—Jerusalénya̲' huahue' yane'ti'. I̲yo̲ yan'nige̲'. Diosen Nok̲ire̲g ijta'monapoy. —Diosa ennak. 5 Juana hue̲'e̲ya̲ bautiza o'kika'uynig'a a'ti Diosen Nok̲ire̲ga̲ bautiza mogka'po opudtaj o'manopo'to̲e̲a̲po. Jesúsa ke'nen once huamata'moneritaj o'mana'uyate.

Jesús kurudyo̲ o'behuikuyate.

6 Onte'ti Jesúsere o̲'nepo,

—¿Menpa' Romano gobierno huairitaj i'maenapo? ¿Menpa' oy onte'ti judío gobierno huairi to̲e̲dik o̲'e̲a̲pet, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.

7 —Diosayo'da kurudyo̲ aya'da ka'dik o̲'e̲. Kenoka' o'pakpo, o'ka'apo. Opudtaj kenme'noe nopo̲e̲a̲hue'dik o̲'e̲ Diosa. 8 Diosen Nok̲ire̲g opudtaj o'huatiakpo opudtaj mo'nopo'to̲e̲a̲pone bo'teypaka'apone. Opudtaj 'urua'da montihuapokika'apone. Diosen huaka' montihuapokika'apone. Jerusalén huakka' jak hua̲e̲'eritaj konig ijkikame'nig konig ijbueyme'nig ijnoyhuadme'nig manbatia'pakika'dik mo'i̲ka'apone. Judeabayo konigti batia'pakdik mo'i̲ka'apone. Kenpa'ti Samariabayo konigti batia'pakdik mo'i̲ka'apone. Kenpa'ti huehuea'da aya'bayoda aya' aratbuttaj konigti mana'dik mo'i̲ka'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

9 Kenda eade'te huanigpe̲i̲ka'eria en'tiahuayate Diosa kurudyo̲ Jesústaj o'tobehuikuyate. E̲'si̲hui̲'yo̲ e'kudonte onte'ti Jesústaj tiahuayhue'dik o̲'ne'uyate. 10 Kurudyo̲ e'behuikde'te Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri kurudyo̲ en'tiahuayate i̲da onteteyo' botta' huabokerek on'bata'boato'po yudtaj keregda on'otuyate.

11 —¿Mena'po kurud bo'tiahuaya'? Jesús kurudyo̲ o'behuikonde, opud e̲'e̲ya̲' Jesús e'behuikte, bo'tiahuaynig konigti ya'huarakapet, Galilea huadarieri. —Diosen huata'moneria on'mana'uyate.

Jesúsen huaknopo̲e̲'eri Matíastaj on'de'uyate.

12 Ote' Olivosya' on'bahua'uy. Jerusalényo̲ meyo̲hue'da on'bahua'uyate. 13 Huakka' jak Jerusalényo̲ on'tiakdepo jak ayta kutayo kente on'tai'ika' on'behuikuy. Huakka'da o̲'nepo, Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo, Simón cananista kenpa'ti Judas o̲'nepo. Jacobo Alfeoensi'po o̲'u̲yate. Judas Jacoboen huama'buy o̲'u̲yate. 14 Aya'ada on'pakpo kirig̲a̲yo̲' Diostaj on'tiona'pakika'. Sue'da ettone'beta' on'tiona'pakonhua'uyate. María, Jesúsen inag kenpa'ti Jesúsen huama'buy, o̲'nuyate.

15 Kenoka' on'tiona'pakonhua'po huama'buynopoyo Pedro o'bo'uyate. Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri huama'buy o̲'u̲yate. Ciento veinte huama'buy en'kupopakte:

16 —A'nenda David Apagba'te oa'po kenda Judas o'kame'nig oa'uyate. Konig Jesústaj taka'taj yan'yokapet Davidtaj Diosen Nok̲ire̲g̲a̲ o'nopo'to̲e̲nok, David oa'uy. Buttida

Apagba'te o'uyate konigti o̲'e̲me'te. 17 Judas oro'ere o̲'i̲ka'po, oro'ere o'kikame'nig'a
18 dakhuea' e'ka' huakupe o̲'e̲nok Sacerdote huairitaj o'batahuame'te huadarisi'po
on'bakeme'te. Huakupen o'nennok o'dapopotagonpo huamin aya'da o̲'o̲ro̲kon'uyate.
19 I̲da aya' Jerusalén huae̲'eria on'tipeen'uyate. Ken huadarisi'potaj Acéldama
on'dikkame'te. Kendik Acéldama mimidari o̲'e̲. 20 Ken konig Davida Judastaj Salmosba'te
o'timadoya'uyate:
Konig jak ekhua'nig i̲kahue' o̲'e̲a̲po.
Kenpa'ti:
Nogbokerekda ke'na e'kika' kake'.
David e'batadi'kea'ba'te o'timadoya'uyate.
21-22 Oy Judas ehue'da o̲'e̲nok noga̲ oro'ere "Jesús o'noyhuadme'te," manba-
tia'pakika'dik ya̲'e̲a̲pet. Nogtatida e'dik o̲'e̲y. Ke'na oro'ere kenpa'ti Jesúsere o̲'i̲ka'uy.
Jesústaj Juan bautiza e̲gka'te o̲'i̲ka'uy, kenpa'ti Jesúsa e'manmadika'te o̲'i̲ka'uy kenpa'ti
Jesús e'noyhuadde'te oro'ere o̲'i̲ka'. Nogtatida e'dik o̲'e̲y. —Pedroa o'mana'uyate.
23 Botta'taj eretnopoyo on'totiakuyate José Matíaseretaj. Josétaj botta'dik o'dikka'uy
Barsabás Justo. 24-25 Inpa' on'tiona'pakpo:
—On aya'en huanopo'da i'maknokotika'ne, Huairi. Judas dakhuea' o'ka'po nogyoda
hua'dik o̲'e̲po o'huame'. ¿Be'a ke'na e̲e̲'pa'ti ya̲'e̲a̲po? Botta' huabokerek i̲yo̲ o̲'ne.
¿Be'tataj i'pak? ¿Be'tataj i'eapo? —On'tiona'pakuyate.
26 Konig huanopo̲e̲' huid okmo on'en'uyate. O'nendepo on'tiahuaypo, Matías oro'ere
Jesústaj huadak hua'a o'manbatia'pakapo, on'nopo̲e̲'uy. Jesúsen huamata'moneri
Matíasere doce onte'ti o̲'u̲yate.

2

Diosen Noki̲re̲ga̲ o'bahuatiakdepo Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eritaj o'manopo'to̲e̲'uyate.

1 Pentecostés fiesta kenoka' o'me'de'uy. Jesús e'bueyte cincuenta huame'noe
o'pokondepo, Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri e̲gkupopakte 2 i̲da konig huaboro' bapoka eapa'
e'adyakte on'pe̲e̲'uy. Kurudya̲' e'adyakte on'pe̲e̲po, aya'ada ken jakyo on'bahuadpo
on'pe̲e̲'uyate. 3 Kenoka' konig ta'ak e'bakpakonig aya'tada o'bakutikotepo, o'pijboepo.
4 Huabada Diosen Noki̲re̲ga̲ o'manopo'to̲e̲po, nogen nogen aratbuten hua'a nopo̲e̲hue'
e̲'i̲kada huaboa'da on'baa'pakuyate. Konig Diosen Noki̲re̲ga̲ o'manopo̲e̲a̲'uyate nogen
nogen aratbuten hua'ate on'baa'pakuyate.
5 Ken fiestate Jerusalényo̲ huakka'da judío aratbut o̲'nuyate. Diosen e'ka'ta'
on'pakpo nog jak nog jakya' nogbaya' nogbaya' on'batiake'uyate. 6 Kenda e'bapokpa'
'utta'da o'adyaknigtaj huakka'ada on'pe̲e̲depo on'kupopakonpo, nogen nogen
hua'a en'baa'pakte aya'da nogda nogda ke'nenda hua'a on'mape̲e̲po diga̲'da
on'mamepuke'uyate. 7 On'mamepu'kepo, huayahuaya on'batia'pakpo:
—¿Oro'taj mona'nig menpa' Galilea huae̲'eri aya'da ya̲'ne? 8 ¿Oro'en hua'ate menpapi'
ya̲'nanopo̲e̲? 9 Partia huadarieri o̲'e̲y. Media huadarieri o̲'e̲y. Elam aratbut o̲'e̲y.
Mesopotamia huadarieri o̲'e̲y. Judea huae̲'eri, Capadocia huae̲'eri, Ponto huae̲'eri, Asia
huae̲'eri, 10 Frigia kenpa'ti Panfilia huae̲'eri, Egipto huae̲'eri, Africabayo idbodte Cirene
huae̲'eri, kenpa'ti esoeri Roma huae̲'eri o̲'e̲y. Esoeri Romaya' judío aratbut o̲'nepo
kenpa'ti nog aratbut e̲'e̲a̲da judío aratbut Diostaj on'kika'nig konigti on'kika'uyate.
11 Kenpa'ti Creta huae̲'eri, Arabia huae̲'eri o̲'e̲y. Konig huaboro'da Dios o̲'e̲. Konig
huakka'da o'ka' Dios e'batia'pakte oro'en hua'ate ona'nok o'pe̲e̲y. —Huayahuaya
on'batia'pake'uy.
12 Aya'ada diga̲'da on'mamepuke'po huayahuaya on'batia'pakpo:
—¿In kate ya̲'e̲t? —On'batia'pakuyate.
13 Nogomey on'tierikpo,
—O'nokkuda̲'po, onda'. —On'mana'nig'a ken.

Pedroa o'manbatia'pakuyate.

14 Kenoka' Pedro nog once Jesúsen huamata'moneriere o'bopo 'utta'da o'mana'po:
—Daka' do'taj men'pe̲e̲', Judea huadarieri kenpa'ti Jerusalén huakka' jak hua̲e̲'eri.
15 Inomey o'nokkuda̲' nama'da mo'nopo̲e̲ne. Okkuda̲hue' o̲'ne. Sikyoedda o̲'e̲.
Oro' sikyoedda okkuda̲hue' o̲'i̲ka'ne. 16 Opudomey o'mape̲e̲denig kenpa'ti oro'taj
o'batiahuaydenig a'nenda Diosenba' huamanbatia'pakeri Joela oa'uyate:
17 Nogok Diosen kene'hua̲ya̲' huame'noete do'hued Noki̲re̲g huakka' aratbuttaj
ijbayo'keapoy. Opuden huasi'po, huabokerekere ettone'ere Diosen
hua'a on'manmadikika'apo. Huaboa' e'bayorokte Diostaj on'tiahuayapo.
Huatone'taj e'bayorokte ijmanopo̲e̲a̲'apoy. 18 Kenoka' do'hued huakika'eri
huabokerekere ettone'eretaj do'hued Noki̲re̲g ijbayo'keapoy. Do'hued
Noki̲re̲ga̲ o'manopo'to̲e̲nok do'huedyo'da on'manika'apo. 19 Kurudyo̲ konig
tiahuayhued moeonhuahuika'uy ijka'apoy. Huadariyo nogda nogda ijka'aponok
aratbut on'tiahuaypo teyda Dios o̲'e̲ nopo̲e̲'dik o̲'neapo. Konig e'barak
mimi on'tiahuayapo. Konig huakka' jak e'mey on'tiahuayapo. E̲'si̲huj̲'tone'
on'tiahuayapo. 20 Nogok Cristo oro'en Huairi tiakhued e̲e̲'ted huakka'
on'me'pukapo. Niokpo yata'sikonapet. Ta'tehue' ya̲'e̲a̲pet. Puug konig mimi
bedda o̲'e̲a̲po. Cristo Huairi e'tiakte Dios huaboro'da o̲'e̲ yan'nopo̲e̲a̲pet.
'Urua'nanada huame'noe ya̲'e̲a̲pet. 21 Do'taj meknopo̲e̲po, "Betioka',
me'nopo'yarea', do'taj me'noeanhuahuika', Huairi." Aya'ada kenda mena'nok
kennayo bueyhue' o̲'neonhuahuika'apo.
Kenda Joela Diosenba' huamana'eri o'madoya'uyate.
22 Onte'ti men'pe̲e̲'. Opuda̲ Israel aratbut do'taj men'pe̲e̲'. Jesús Nazaret huakka' jak
hua̲e̲'eri o̲'e̲me'te. Konig huabokerekada kahue'dik e̲e̲'tada 'uruda Jesúsa o'kikame'te.
Konig kahued o̲'neonhuahuika'uy Jesúsanayo Diosa o'tiahuapokpo o'kame'te. Opuda̲da
mo'nopo̲e̲ne Jesúsa o'ka'uynig. 23 Jesústaj bo'tohua'po cruzte kadarake'po dakhuea'
huaka'eritaj bo'yokme'nig'a. Kenda o̲gka'apo Diosa a'nennanada o'nopo̲e̲'uyate.
24 Huabueytaj e'to̲e̲o̲nig e̲e̲'tada Diosnayo teynananada o̲'e̲po o'noyhuada̲me'te. Jesústaj
huabueyada ka̲e̲'po kenpa'da to̲e̲hue'dik o̲'e̲me'. 25 Kenpa'ti a'nenda Jesústaj Davida in
konig o'tia'pakpo:
Do'hued Huairi Dios ontaj ijtiahuayikay. Do'ere o̲'i̲ka'ne. Do'taj o'tihuapokika'nok
me'pukhue' i̲ji̲kay. 26 Kena'po huakka'da ijdurugpakpo, kentaj durugda ij-
batadi'kikay. Konige̲po kenpa'ti e'bueyde'te kubarakya' onte'ti ijnoyhuada̲poy
daka' yoknopo̲e̲y. 27 Konige̲po on Dios do'taj kenpa'da huabueya'da ka̲e̲'po
enhue' o̲'e̲a̲pone. Ke̲yo̲ e'buey noki̲re̲g o̲'nika' do'taj enhue' o̲'e̲a̲pone. Kenpa'ti
do'taj o̲'nen huadi'taj so̲'parahue'dik o̲'i̲a̲'apone. 28 O̲'nen kakadhuahuike'po
i'pakpo a'noeanhuahuikaya'po do'taj o'nopo̲e̲a̲'nede. Kenpa'ti doere i̲'i̲ka'po
do'taj huakka' o'durugpaka'ika'apone.
Kenda Davida a'nennada Jesústaj o'tia'pakpo, o'madoya'uyate.
29 Oro'en adhuea'pane'kudak David a'nenda e'bueyte on'kubarakka'uyate. Oy
huame'noete kubarak o'tiahuay'ikay oro'. Buttida ijjay, egomey. 30-31 David
Diosen huamanbatia'pakeri o̲'e̲po kenpa'ti "O̲'nen adhuea' huayayo nogok Cristo
o̲'e̲a̲po. Cristo Israel Huairi o̲'e̲a̲po." Diosa buttida ona'uyate. David kenda
o'nopo̲e̲'uyate. Konige̲po kenda Diosa o'ka'apo o'nopo̲e̲po, o'batia'pakuyate. Cristo
e'bueyde'te Diosa kenpa'da enhue' o̲'e̲a̲po, kenpa'ti so̲'parahue' o̲'e̲a̲po. Kenpa' David
o'batia'pakuyatenig konigda o̲'e̲me'. 32 David Jesústaj o'batia'pakuyate. Diosa Jesústaj
aya'ada o'tiahuaymey o'noyhuada̲me'te, kenda oro' opudtaj huaa'dik o̲'e̲ne. 33 Kurudyo̲
Jesúsere a'huadikaya'po Diosa Jesústaj o'behuikame'te. Kente e̲e̲'te aya'ada Jesústaj
nigpe̲i̲ka'dik o̲'neapo. Jesústaj Diosen Noki̲re̲g o'yokuyate. Konig Diosa oa'uyatenigda.
Kenda huaboa'da opuda̲ bo'tiahuaynig kenpa'ti mo'pe̲e̲nig. Diosen Noki̲re̲ga̲ o'ka'.

Jesúsa Diosen Nokiregg mo'nigta'mona'dene. 34-35 David huata' tia'pakhue' o'epo kurudyo huahue' o'uyate. Jesús Diosyo o'hua'apo Davida oa'uyate.

"Diosen huada'kopen yahuad, Huairi. Taka'taj gana yogka'deaponok. Nogok aya'da o'nen takaa mo'nigpeika'apone." Do'hued Huairitaj Diosa oa'uy. Davida oa'uyate.

36 Opud Israelen adhuea' huayayo Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a Diosanayo Huairikon Cristotaj o'yahueame'te. Kenda daka' yan'nopoikati'. —Pedroa 'utta'da o'mana'uyate.

37 Pedrotaj Israelen adhuea' huayayoa on'mapeedepo, kenda nama'da o'kamey on'nopoedepo, pai'da on'manopo'uy. Pai'nanada o'nepo,

—¿Kate kika'dik o'e, eg'? —Jesúsen doce huamata'moneritaj Pedrotakon on'mana'uy.

38 —Diostaj yan'nopo'korea'. Diostaj huaboa'da yan'nigpeika'. Jesucristoa o'paknok bautiza yag'kati'. Jesústaj moknopoenok Diosa o'nen dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihueke'apone, bokkahuea'apone. Kenpa'ti Diosen Nokiregaa mo'nopo'toeapone. 39 Do'hued Nokiregg ijbayokapoy Diosa oa'uyatepo opudtaj bo'yokapone, opuden huasi'potaj, kenpa'ti bidteda huae'erita' kenpa'ti nogbayo nogbayo huae'erita' Diosa o'pakpo, ke'nen Nokiregg o'bayoke'apo. —Pedroa o'mana'uy.

40 Kenda o'mana'depo nogiti nogdakon o'mana'po o'maboroaypo:

—In aratbut oyda o'nika'nig'a oknopoehue' huae'eri o'nepo dakhuea' ogkika'. Opudnayo konigti kikahue'ada yan'nopo'korea'. —Pedroa o'mana'uyate.

41 Ken, huakka'da Pedrotaj on'peedepo, o'noknopoepo, bautiza ogka'uyate. Kenme'noeda tres mil Jesústaj huaboa'da o'noknopoepo, Jesúsa huata'moneriere on'nigpeika'uyate. Diostaj on'nigpeika'po on'batadi'kika'uyate. 42 Jesúsen doce huamata'moneria on'manmadikika'nok kenomey o'noknopoedepo aya'da huame'noeda daka' on'mapeika'uyate. Aya'da ontatayo' on'bapika'uyate. Jesús e'buey'uy okkahuehue' o'nepo, on'bapika'uyate. Kenpa'ti Diostaj ontatayo' on'tiona'pakika'uyate.

Konig huaboa' huaknopoe'eria ogkika'uyate.

43 Jesúsen doce huamata'moneria kenda tiahuayhued o'neonhuahuika' on'kika'po, Diosa o'batihuapoknok huakka'tada on'bayarea'ika'. Aya' aratbutada on'mamepu'keonhua'uyate. 44 Aya'da kenomey Jesucristotaj o'noknopoepo, onteteyo' o'nika'po, huayahuaya on'batihuapokika'uyate. Kenomey katepi' on'toepo nogtaj nogtaj on'bayokika'uyate. 45 Kenomey katepi' on'toepo, ta'ba jakpi' nogda nogda on'bahuay'ea'uyate. Pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'uyate. 46 Aya'da huame'noe Diosen jakyo on'kupopakika'uyate. Kenomeyen jakya' huayahuaya on'batobapika'po, durugda on'bape'po huanopo'ada huadak o'noknopoepo on'bapika'po, 47 Diostaj durugda o'nepo, dakiti o'nona'ika'uyate. Jesústaj huanigpeika'eria huadak o'ne. Aya'ada huakka' jak huae'eria on'bahuaa'ika'uyate. Aya'me'noe Diosa o'batihuapokika'nok Jesucristotaj nogomeya huaboa'da o'noknopoepo, huanigpeika'eriere o'noknopoe'ika'uyate.

3

E'ketpaktaj Jesucristoa o'paknok Pedroa o'yarea'uyate.

1 Nogok terea' e'huadte Pedroere Juanere Diosen jakyo on'hua'uyate. Kente niokpo e'huadte aratbut on'tiona'pakika'uyate. 2 Diosen jak kurute huabokerek e'ketpak o'ika'po, kenda e'si'poe' e'ketpak o'ika'uyate. Diosen akbogpete aya'me'noeda e'ketpaktaj on'totiakika'uyate. Ken akbogpeta o'dikka'ika' "'Uruda." Aratbut Diosen

jakyo en'kudde'te "Huakupe beyok," kae'po on'totiakika'uyate. 3 Diosen jakyo huakuddikte ene'te Pedro Juaneretaj, "Huakupe men'yok," o'mana'uy. 4 Pedro Juanere e'ketpaktaj on'tiahuaypo,

—Oro'taj bo'tiahuai'. —O'nona'uy. 5 Kenda ea'te o'batiahuaypo, o'manige̲'uy. Huakupepi' men'yokapone o'nopo̲e̲po.

6 —Huakupebayo' i̲jje̲y oropi' to̲e̲hue' i̲jje̲y kenda ka'dik o̲'e̲po o'ka'apoy. Jesucristo Nazaret hua̲e̲'eria o'paknok yaupakonpo yabo', yahuae'. —Pedroa e'ketpaktaj ona'uy. 7 Huada'kopen o'ta'koypo o'boa'. E'bode'te hua'i huabopiere o'yareudpo, o'teypakan'uyate. 8 Kenoka' o'kudajpo, o'boato'po o'hua'e. Diosen jakyo Juan Pedroere o'kudpo. O'hua'epo, o'kudajpo, "Dakiti, Dios, huadakda megka'ne," ona'uyate. 9 O'hua'epo Diostaj dakiti ea'te aya'ada on'tiahuay'uyate. 10 Kentaj on'noki̲e̲'po. 'Uruda akbogpete "Huakupe beyok" o'mana'ika'nok, kentaj on'noki̲e̲'po on'mepu'kepo, "Kenpihuay Diosa 'urua'da o'ka'," o̲da'uyate.

Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kenta' Pedroa o'manmadika'onhua'uyate.

11 Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kente Juantaj Pedrotaere e'dakka'a o'bata'bodhua'po ekhua'ta' pakhue' o'mae'uy. Aya' aratbuta e'dakka'taj on'tipe̲e̲po on'mepu'kepo on'baketonyakpo Diosen jak kurute on'kupopakuyate. 12 Huakka'da kenomeytaj en'kupopakte Pedroa o'batiahuaydepo, o'manmadika'po:

—¿Mena'po e'yarea'taj mo'mamepu'ke? ¿Menapo oro'taj bo'tiahuaya'? Oro'taj teyda o̲'nepo on'yarea' nama'da mo'nopo̲e̲ne. Oro' huadakda o̲'nepo e'ketpaktaj on'yarea' nama'da mo'nopo̲e̲ne, Israel aratbut. 13 Oro'en Diostaj Abraham o'nigpe̲i̲ka'uyate. Isaac Jacobere on'nigpe̲i̲ka'uyate. Ken Diosa ke'nensi'potaj 'urua'nanada o'ka'po Jesústaj huaboro' huairia o'yahueame'te. Opudanayo kadarake'po Pilatotaj bo'yokme'te. Pilato e'o̲ro̲ka'ta' e'paktada o'pudomeya̲ "Keje'" moname'ne. 14 Jesús Diosenyo'da, o'pakpo, 'urua'da Diosenyo'da o'kadhuahuikame'te. Kenpa'da huadaknanada o̲'i̲kame'te. "Jesústaj pakhue' o̲'e̲y. Dakhuea' huakka'eritaj ya̲o̲ro̲ka'." Opudomey Pilatotaj moname'ne. 15 Ken konig Diosen huamanoeanhuahuika'eritaj opuda̲ bo'arakme'nig'a. Huabueyada e̲e̲'tada Diosa o'noyhuada̲me'te oro'ada o'tiahuayme'po oay. 16 Opuda̲ e'ketpaktaj bo'tiahuayikame'ne daka' moki̲e̲'ika'ne. Jesústaj oro' oknopo̲e̲nok o'yareadde. Kenda bo'tiahuayne.

17 Opuden huairiereada Jesústaj nopo̲e̲hue' mo'e̲po nama'da bo'arakme'ne, ijnopo̲e̲y egomey. 18 Cristo pai'da nopo'e̲dik o̲'e̲a̲po Diosen huamanbatia'pakeria o'da'uyatenig kenda Diosa o̲gkame'. Jesús pai'da o'nopo'e̲po o'bueyme'. 19 Dakhuea' e'ka' yan'batik yan'nopo'korea' Diostaj yanoknopo̲e̲'. E'nopo'korea'nayo Diosa dakhuea' e'ka' o'nopo'tihueke'apo kenpa'ti Diosa mo'manopo'durugpaka'apone. Kenpa'ti mo'manopo'teypaka'apone. 20 Kenpa'ti Dios onte'ti opudte Jesústaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na Cristo o̲'e̲po opuded huairi o̲'e̲. 21 Oy Jesús kurudyo̲ e̲'dik o̲'i̲ka'. Nogok Diosa aya'da huaboa'da e'kade'te onte'ti Jesús o'tiakapo. Kenda Diosa oa'uy. Ke'nen huadak huamanbatia'pakeria kenpa' o'da'uyate: 22 "Dios Huairia huamanbatia'pakeritaj o'ta'mona'apo. Opudtaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na onaratbutyo' judío o̲'e̲a̲po. Konigti do'taj me'nigta'mona'uyne opudtaj mo'nigta'mona'apone. Aya'da mo'nika'apetnig yan'nigpe̲i̲kati'. 23 Aya'ada Diosba' huamanbatia'pakeritaj pe̲e̲hue' e̲e̲'nayo Diosa kenpa'da o'maenapo. Diosen aratbut ehue'dik o̲'neapo." Kenpa' oa'uyate Moisésa.

24 Kenpa' oy oro' o'batiahuayde aya'da Diosenba' huamanbatia'pakeri on'batia'pakuyate. Samuela Diosen huamanbatia'pakeria huakkuruda kenpa' oa'uyate. Kenpa'ti nogok nogok nogda nogda Diosenba' huamanbatia'pakeri kenpa' on'da'uyate. 25 Opudomey Diosen huamanbatia'pakerien adhuea' huayayo mo'e̲po aya' aratbuttaj huadaknada mo'manigka'apone. Kenda Diosen huamanbatia'pakeriomeya̲

o'manbatia'pakuyate. "Q̲'nen adhuea' huayayoa aya' aratbuttaj 'urua'nanada ya'manigka'apet." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. 26 Kena'po Diosa Huasi'po o'noyhuada̲'depo opudtakon daka' ka̲gkike'po o'ta'mona'uyate. Opuda̲ aya'ada dakhuea' e'ka' kan'manopo'kore'po mo'nigta'mona'uyate. —Pedroa kenda o'mananhua'uyate.

4

Pedro Juanere huakka' judío huairitaj on'batiboa'uyate.

1 Pedro Juanere huakka' aratbut e'mananhua'te judío sacerdotea on'huatiakuyate. Sacerdote Diosen jak huato̲e̲'eri sorotataj huairi on'huatiakuyate. Saduceoa aratbut on'bueypo noyhuadhue'dik o̲'ne on'batia'pakika'uyate. 2 Pedro Juanere aratbuttaj on'manmadika'nok kenpa'ti Jesús e'bueyada o'noyhuadme'tenok aratbut e'bueyada noyhuaddik o̲'neapo. Kenpa' on'manmadika'nok Saduceomeya̲ on'bahuadiay'uyate. 3 On'mahuadiaypo Juantaj Pedrotaere on'batohua'po, o'sikaponok sorotataen huabakuda̲' jakyo on'bakuda̲'uyate. 4 Huakka'ada Pedrotaj Juantaere on'mape̲e̲depo Huairi Jesústaj o'noknopo̲e̲'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopo̲e̲'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopo̲e̲'uyate.

5 Emede'te judío aratbuten huairi o̲gkupopakpo, huatone' huairi, Apagba' huamadoya'eriere Jerusalényo̲ o̲gkupopakuyate. 6 Kenpa'ti sacerdote huairi Anás o̲'u̲yate. Kenpa'ti Anás Caifás huabetere, Juan, kenpa'ti Alejandroere o̲gkupopakuyate. 7 "Pedrotaj Juantaere yan'totiak. Nopote yan'maboa'." On'mana'uyate. On'maboadepo,

—¿Monig bayarea'dik mo'e̲? ¿Be'ed hua'ate boka'? Yada'. —On'mana'uy.

8-12 —Huabokerek e'ketpaktaj huadakda o'ka'mey. ¿Be'a ya'yareame'? ¿Be'ed hua'ate o'kay? Kenda e'nopo̲e̲ta' e'paknayo daka' yan'pe̲e̲'. Yan'nopo̲e̲'. Aya' Israel aratbut kanoknopo̲e̲'. Jesús Nazareteri o'paknok o'yarudme' kenbokerek e'yarede' huadakso̲'da i̲yo̲da o'bo. Ke'na e'ketpak o̲'i̲ka'uyate. Jesucristotaj hue̲ypa cruzte opuda̲ bo'arakme'ne. Diosa e'bueyde'te o'noyhuada̲me'te. Jesús konig jak huaka' huid o̲'e̲. Huidte jak onhuad. Opud Jesústaj nigpe̲e̲hue' mo'i̲kame'po jak huaka' huid mo'enme'te. Jesúste aya' jakda o'bahua'. Aratbutanayo oroen dakhuea' e'ka' nopo'tihuekehue'dik mo'i̲ka'ne. Aratbutanayo onte'ti Diosere noeanhuahuikahue'dik mo'i̲ka'ne. Jesucristoayo'da nopo'tihueke'dik mo'e̲ne. Jesucristoayo'da onte'ti Diosere noeanhuahuika'dik mo'e̲ne. Huakka' jak huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj ijjay. —Diosen Noki̲re̲ga̲ Pedrotaj o'nopo̲e̲a̲'nok Pedroa o'mana'uyate.

13 Pedro Juanere me'pukhue' o̲'nepo 'urua'da on'mana'nok huakka' huairi on'pe̲e̲po, on'batiahuaypo, "Kenpihuay, ¿Menpapi' 'urua'da yanahua'? Beroba' nopo̲e̲hue' kenpa'ti huairi konig ehue' o̲'ne." O'nopo̲e̲po, Jesúsere o̲'nika'uy on'noki̲e̲'uy. 14 Kenpa'ti e'ketpak on'yareme'te kenteda Pedro Juanere o'bata'bonok, on'tiahuaypo, "dakhuea' o̲gkame'te," ahue'dik o̲'nuyate. 15 Pedrotaj Juantaere on'maoro̲kandepo huairi huaboa'da huayahuaya on'batia'pakpo,

16 —Inomey huabokerektaj kate ka'dik o̲'e̲ oro'. Konig tiahuayhued o̲'neonhuahuika' o̲gka'deme'te aya'da Jerusalén hua̲e̲'eri on'nopo̲e̲. Kahue' o̲'neme', ahue'dik o̲'e̲y oro'. 17 Kenda e'ketpaktaj onka'deme'te huabada nogtaj nogtaj batia'pakhue'dik ka'ne' i̲ghua'da mana'dik mo'ne. "Jesucristotaj batia'pakhue' yane'." Juantaj Pedrotaere mo'nona'nok. —Huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

18 Onte'ti Pedrotaj Juantaere en'batotiakde'te, "Jesústaj batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti Jesúsen hua'a manmadikahue' yane'." On'mana'uyate.

19 —¿Kate ya'pak Diosa? ¿Be'taj nigpe̲e̲'dik opudtaj Diostapi'? ¿Menpa' mo'nopo̲e̲ opud? 20 Kenda o'tiahuayikamey. Kenda oro' o'pe̲i̲kamey manika'dik o̲'e̲y. —Pedro Juanerea huairitaj on'mana'uy.

21 Onte'ti yan'batik ighua'da huairia on'mana'depo, Juantaj Pedrotaere
on'maoroka'uyate. Aratbuttaj on'makme'pukpo mabitbithue'ada on'maoroka'uyate.
E'ketpaktaj o'yarea'nok "Dios huadakda o'e." Aya'ada aratbuta ona'nok. 22 Ken
e'ketpaktaj Diosa o'yareame' cuarenta huabayok yareahued o'noeonhuahuika'uyate.

Teynopo'da me'pukhue'ada Diosen huadak hua'a a'manaya'po Diostaj on'tiona'pakuyate.

23 Kenoka' Pedrotaj Juantaere e'noroka'dete Pedro Juanere Jesúsen huanigpeika'eritaj
on'bahuahua'uyate. Sacerdoteere huatone' huairiere aya' on'mana'nig
on'batia'pakuyate. 24 Aya'ada huanigpeika'eria on'peedepo, onteteyo' Diostaj
on'tiona'pakpo:

—Dios Huairi i'ene. Kurud i'ka'uy. Ote' huadari i'ka'uy. Huahue huaboro' e'pog
i'ka'uy. Kenpa'ti aya'da kurudyo huae'eri i'ka'uy. Aya'da ote'yo huae'eri aya'da
huadariyo, huahueyo, e'pogyo huae'eri i'ka'uyate. Oro'en Huairi Dios aya'da ika'uyate.
25 O'nenba'te Davida o'nen huanaba'a oa'uy. O'nen Nokireg, Dios Nokireg Davidtaj
o'nopoeaa'nok, o'madoya'uyate:

¿Nog aratbut mena'po Diostaj yan'huadiayika'po yan'maboyika'. Mena'po Israel aratbut nama'da huadik yan'nopoika'? 26 Nogbaya' nogbaya' huairi on'tiakpo on'kupopakpo, nogda nogda jak huairiere on'kupopakpo, Dios Huairitaj kenpa'ti Diosen Cristotaj dakhuea'da e'magka'ta' on'eretpakpo.

Kenda Davida o'madoya'uyate. 27 In huakka' jakyo konig Davida oa'uyatenigda Jesucristotaj a'magkaya'po ogkupopakme'. O'nen huadakda huasi'po Jesús, kentaj Cristo
i'yahuea'po i'ta'mona'uyate. Herodes Huairi, Poncio Pilato Huairiere, nog aratbut,
Israel aratbut Jesústaj a'arakya'po ogkupopakme'. 28 Kenda ogkame'nig kenda ogka'apo
a'nenda i'nopoe'uyate. 29 Oy huiyokda orotaj mona'dene, yamapee', Dios Huairi. Oro'
o'nen huanaba'taj bo'tihuapok, mo'nopo'teypaka', o'nen huadak hua'a me'pukhue'ada
o'mana'apoy. 30 Jesús o'nen Huasi'poa 'urua'da kabayere', nogda nogda 'urua'da
kake'po aratbut on'tiahuaypo teyda o'e Dios o'noknopoeapo, oro'en Huairi Dios. —
Huanigpeika'eria on'tiona'pakuyate.

31 En'tiona'pakde'te ken jakyo egkupopakte o'iyig'uy. Aya'tada Diosen Nokiregа
o'manopo'toe'uyate. Aya'ada me'pukhue' o'nepo Diosen huadak hua'a on'manika'uy.

Katepi' entae' ayedda on'taika'uyate.

32 Aya'da Jesústaj huaknopoe'eri konig katepi' nogtiada aratbut konigti on'pakika'uy,
konigti on'nopoika'uy, konigti ogkika'uy. "In do'hued me'taene." Ahue' o'nepo katepi'
entae' ayedda on'taika'uyate. 33 Jesúsen huata'moneria me'pukhue'ada Huairi Jesús
e'bueyada o'noyhuadme'te on'batia'pakika'uyate. Diosa o'batihuapoknok nogiti
o'noknopoepo huayahuaya nogitinada di' on'maika'uyate. 34 Pai'da huaknopoe'eri
ehue' o'nuy ta'ba huatoe'eria on'bahuaya'po noga jak on'bahuaya'po huakupe
on'totiakpo 35 Jesúsen doce huamata'moneritaj huakupe on'bayoknok huakupe
on'baedepo pai'da huae'eritaj on'bayoke'ika'uynok nogtiapi' pai'da ehue' o'nika'uyate.
36 Kenpa' José o'ka'uyate. Josétaj nogdikkon o'dikka' Bernabé. (Bernabé e'batihuapok
huadik o'e.) José levita aratbut o'uy. Chipre huagkuta'mejyo huae'eri o'uy. 37 Ta'ba
o'bahuaya'uy. Jesúsen doce huamata'moneritaj huakupe o'tohua'po, o'bayokuyate.

5

Ananías Safiraere dakhuea' ogka'uyate.

1 Nog huabokereknayo o'uyate. Ke'nendik Ananías o'uy. Ke'nen huatoe o'tauyate
huadik Safira. Huatoeere ta'ba on'bahuaya'po, 2 huatoeereada on'nopoepo sue'da
huakupe nogte o'iregapo o'tiokhueypo "In aya' huakupe o'e," da oa'po Jesúsen doce
huamata'moneritaj o'bayokuyate.

3 —¿Toto'taj mena'po i'nigpe̲e̲po Diosen Nokire̲gtaj da ina'ne? Ta'ba e'bahuaya' huakupe i'posaka'po i'ire̲gapo i'tiokhueyne. 4 Bahuayahued o̲'nen ta'ba i'tai̲kame'. E'bahuaya'de huakupe o̲'nen o̲'e̲. ¿Mena'po kenpa' nama'da i'nopo̲e̲? "Ken aya'da huakupe ijyoki," nama'da ia'. Huabokerektaj da onahue' i'e̲ne. Diostaj da ina'ne, Ananías. —Pedroa ona'uy.

5 Ananías Pedrotaj kenda o'peeondepo o'bueyonpo o̲'hue̲'kuy. Aya'ada kenda huaboa'da on'nokotdepo huakka'da on'mame'puke'uy. 6 Ken huabo on'huatiakpo asuk o'nogkuta'doka'po, on'tohua'po, on'kubarakka'uyate.

7 Bapa' hora e'pokde'te ke'nen hua̲to̲e̲ o'kudon'uy. Hua̲to̲e̲ bekbueydene nopo̲e̲hue' o̲'e̲po o'kudon'uyate.

8 —¿Ta'bataj meniga̲' huakupete mo'bahuaya'? ¿O̲'nen hua̲to̲e̲ oa'de menpa' kenniga'teda huakupete mo'bahuaya'? —Pedroa ona'nok,

—E̲e̲', konig do'hued hua̲to̲e̲ menetnig kenda oro'taj bo'yokne. —Ettone'a̲ ona'uy.

9 —Hua̲to̲e̲ere Diosen Nokire̲gtaj da mena'po onpapayo' mo'nopo̲e̲po, mona'. Yape̲e̲'. Kenomey o̲'nen hua̲to̲e̲'taj on'kubarakkadpo akbogpete o'nokye̲'depo ontakon on'tohua'apo. —Pedroa ona'uy. 10 I̲da ettone' Pedroen hua'ite o'bueyonpo o̲'hue̲'kuy. Huabo on'kudpo e'bueytaj on'tiahuaypo, on'bueytohua'po, hua̲to̲e̲ere ontatayo' on'kubarakka'uyate. 11 Kenda aya' Jesústaj huaknopo̲e̲'eria on'pe̲e̲depo, huakka' on'mididuyate. Aya'ada aratbut on'pe̲e̲depo, huakka'da on'mame'pukuyate.

Konig tiahuayhued o̲'neonhuahuika'uyate Pedromey o̲gka'po dakhue'taj on'bayarea'uyate.

12 Ken Jesúsen huata'moneritaj Diosa o'tihuapokpo o'bateypaka'nok 'urua'da o̲gkika'uyate. Konig tiahuayhued o̲'neonhuahuika'uyate o̲gkika'uyate. Kenpa'ti dakhue'taj on'bayarea'ika'uyate. Aya' huaknopo̲e̲'eri Diosen jak kurute Salomónte o̲gkupopakika'. 13 Nogomeynayo oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria on'me'pukpo huaknopo̲e̲'eriere kupopakhue' e̲'e̲a̲da Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri huadakda o̲'ne on'nopo̲i̲ka'uyate. 14 Huakka' huabokerek huakka' ettone'ere Jesús Huairitaj huaboa'da o'noknopo̲e̲'uyate. 15 Ken, 'urua'da Jesúsen huata'moneria o̲gkika'nok dagte e'digpak e'ketpak nogda nogda on'batohua'po, asukte on'bahueda̲'uy. Pedro huapokdikte ke'nen huanokire̲ga̲ e'tipokte yan'yareapet. 16 Huakka' jakya' Jerusalén huakka' jak ibodte Jerusalényo̲ on'batiakpo, nogda nogda huakka' jakya' on'batiakpo, aratbut e'digpaktaj on'totiakpo, aratbut toto'a huamanopo'to̲e̲'eritaj on'totiakuyate. Diosa aya'tada on'bayarea'uyate. Kenpa'ti toto'taj on'maen'uyate.

Pedrotaj Juantaere diga̲' on'magka'uyate.

17 Kenoka' sacerdote huairi kenpa'ti saduceo huaknopo̲e̲'eri aya'ada digda on'bahuahuaypo, Jesúsen doce huamata'moneritaj digda on'bahuahuaypo, 18 huabakuda̲' jakyo on'bakuda̲'uyate. 19 Sikyonayo Diosen huamata'moneria huabakuda̲' akbogpe okhuikepo o'maoro̲ka'po Jesúsen huamata'moneritaj o'maoro̲ka'po.

20 —Yan'huati'. Diosen jakyo yan'huati'. A̲yo̲da yan'bopo, huaboda huadikkon huanoeanhuahuika' yan'manmadikika'. —Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

21 On'pe̲e̲depo Diosen jakyo on'kudpo, sikyoedda eme'te on'kudpo, huaboa'da on'manmadika'uyate. E̲gkupopakya' on'manmadika'uyate.

Nog jakyo kenteda huairi o̲gkupopakika' nogomeyere sacerdote huairi on'tiakdepo, aya'da Israel huairitaj kenpa'ti Israel huatone' huairitaj o̲gkupopakdepo, huabakuda̲' jakya' Jesúsen huamata'moneritaj kan'batotiake'po on'mata'mona'uynig'a, 22 sorotataj onhua'nig'a, Jesúsen huamata'moneri huabakuda̲' jakyo bahuahuayhue' o̲'nedepo, on'tiakuyate.

23 —Huabakudą' jakyo o'tiakdepo huakįręgyą' e'tiokkasa' ę'įka'. Jak huatǫę'eria
sorotataj on'tibopo, akbogpe on'tioka'. Akbogpe ekhuike'te ehue' ǫ'ne jakyo. Jesúsen
huamata'moneri ehue'da ǫ'ne. —Sorotataj on'mana'uyate.
24 Diosen jak sorotataj huairi kenpa'ti sacerdote huairi sorotatataj on'pęędepo,
"monig yą'ęąpet" on'batia'pakuy. 25 Kenda en'batia'pakte nogtida huabokerek
o'tiakato'po,
—Kenomeytaj huabakudą' jakyo mo'bakudąme'ne Diosen jakyo on'bopo, onte'ti
aratbuttaj on'manmadika'. —Ken huabokereka o'mana'uyate.
26 Sorotataj huairi kenda o'pęędepo ke'nen sorotataj o'batohua'. Jesúsen hua-
mata'moneritaj o'batotiakuyate. Daka'da on'batotiakpo dakhue'da ęgka'nayo arat-
but huidą menpa'jiput, on'nopǫępo. 27 Israel huairi ęgkupopakyo on'bahuatotiakpo,
eretnopoyo on'maboa'uyate. Sacerdote huairi o'mana'nok:
28 —Jesúsen hua'a manmadikahue' yane'. Įghua'da oame'nig'a nigpęęhue' mo'ępo,
huabada Jerusalén huąę'eritaj mo'manmadika'deme'ne kenpa'ti oro'taj Jesústaj
bo'arakme' mo'batia'pakme'. —Sacerdote huairia on'mana'uy.
29 —Diostayo'da nigpęika'dik ǫ'ęy oro'. Huabokereka nogda eda' manigpęęhue'dik
ǫ'ęy. 30 Opudą Jesústaj huęypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a, oro'en
huapane'kudaken Diosa e'bueytada o'noyhuadąme'te. 31 Kenpa'ti Diosa kurudyǫ
o'tobehuikpo huada'kopen o'huadame'te. Jesústaj huaboro' huairi o'yahueame'te.
Jesús huaboro' huairi ǫ'ęnok aya'ada kentayo'da nigpęika'dik ǫ'ne. Jesúsa Diosere
onteteyo' huamanopo'yarea'eri ǫ'ępo huabokereken dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik
ǫ'įka'apo. Konigępo Israel aratbut dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik yą'nepo kenpa'ti
Diosa nopo'tihueke'dik ya'maeapet. 32 Aya'da Jesúsa e'ka'te o'tiahuayikamey. Buttida
o'ay Diosen Nokįręgą kenpa'ti Jesústaj buttida o'huaa'. Ke'na Jesústaj on'nigpęika' Diosa
ke'nen Nokįręg o'bayoke'. —Nog Jesúsen huamata'moneri Pedroerea on'mana'uyate.
33 Huakka' huairi on'kupopakpo Pedromeytaj on'pęędepo, huakka'da on'huadiaypo,
e'barakta' on'paknig'a. 34 Nogtida fariseo huairi nog huairiomeyere ǫ'ųy. Ke'nen huadik
ǫ'ųy Gamaliel. Gamaliel Moisés e'mana'ba' huamanmadika'eri ǫ'ųyate. Ken huadakda
ǫ'ę aya'ada aratbut on'tinopǫę'uy. Ke'na o'bodpo jak kurute Jesúsen huamata'moneritaj
o'maorǫka'uyate. Judío huairitaj o'mana'po:
35 —Daka' yan'nopǫępo, Jesúsen huamata'moneritaj kate o'nogka'apet, Israel aratbut,
o'nona'ne. 36 A'nenda Teudas ǫ'ępo "Huaboro' huairi įjjęy," nama'da o'mana'nok
huakka'ada kentaj on'nigpęikame'. Cuatrocientosa on'nigpęikame'nig'a nogok Teu-
dastaj o'darakdeme'nok aya'da ke'nen huanigpęika'eri on'bahuame'te. Kenpa'da
on'batikuyate. 37 Nogok gobierno huairi aratbuttaj e'madika'te Judas Galileayo
huąę'eri ǫ'ųyate. Huakka'ada on'nigpęika' kenpa'ti Judastaj o'darakdenok aya' ke'nen
huanigpęika'eri on'bahua'uyate. 38 Kena'po in huabokerektaj magkahue' yane'.
Yan'maorǫka'. Huabokerekada on'pakpo ęgka'nayo ehue'dik ǫ'neapo. Batikdik
ǫ'neapo. 39 Diosen en'mana'nayo mabatikahue'dik mo'ęne. Kenpa'ti opudomeyą
Diostaj dakhue'da mogka'apet. —Gamaliela judío huairitaj o'mana'uyate.
40 Kentaj daka'da on'nigpęędepo jakyo onte'ti Jesúsen doce huamata'moneritaj
on'batokuddepo, on'mabitbitdepo, ona'ti Jesúsa o'kika'nig tia'pakhue' yane' įghua'da
on'mana'depo, on'maorǫka'uyate. 41 Jesúsen doce huata'moneri judío huairi
ęgkupopakya' durugteda on'bakhua'po "oro' Jesústaj o'huaa'nok huairia mo'bitbitne
Diosa o'paknok." Durugda on'batia'pakuyate. 42 Diosen jakyo aratbuten jakyokon
Jesucristotaj on'batia'pakonhuahuika'po, on'manmadika'onhuahuika'uyate.

6

Aypo ayhuataj kan'bayokike'po sietea kan'batihuapokike'po on'baktie'ea'uyate.

1 Kenoka' Jesústaj huaknopo̲e̲'eri o'nitakpo griego huaknopo̲e̲'eria hebreo
huaknopo̲e̲'eritaj on'bahuaa'po "Aypo e'bayokete oro'omeyen ayhua sue'da aypo
on'bae'ika' hebreo ayhuanayo huakka'da on'bae'ika'," griego huaknopo̲e̲'eria
on'bahuaa'uyate. 2 Kena'po doce Jesúsen huata'moneria aya' huaknopo̲e̲'eritaj
on'kupopaka'po,

—Apagba' oro' manmadikika'dik o̲'e̲po aypo ayhuataj kirigayo̲' bayokikahue'dik
o̲'e̲ne. 3 Siete huama'buy huaknopo̲e̲'eritaj yan'baktie'ea'. Kenomey huadak
huaka'eri o̲'ne aya'ada on'matinopo̲e̲ kenpa'ti kenomeytaj Diosen Nokire̲ga̲ 'urua'da
o'manopo'to̲ika' kenpa'ti kenomey huadakda Diosen hua'a on'nopo̲e̲, kenomeytaj
yan'baktie'ea' ayhuataj aypo kan'bayokike'po. 4 Ayhua aypo kan'bayokike'po,
opuda̲ sietetaj e'baktie'ea'nayo oroataj Diostaj o'tiona'pakika'apoy kenpa'ti Diosba'
o'manmadikika'apoy. —Jesúsen huamata'moneria on'mana'uy.

5 Kenda Jesúsen huamata'moneria on'mana'nok aya'da on'pakpo Estebantaj
on'depo, Esteban Diosen Nokire̲g huakka'da o'nopo'to̲e̲'uy kenpa'ti Diostaj huakka'da
oknopo̲e̲'uyate. Kenpa'ti Felipetaj on'de'uyate. Prócorotaj Nicanortaj, Timóntaj,
Parmenastaj Nicolástaj on'bae'uyate. Nicolás nogbaya' Antioquíaya' o'tiakuyate.
A'nenda judíoen e'manmadika' o'nigpe̲ika'uyate. 6 A'ti Jesúsen huamata'moneriyo
on'batotiaknok, on'bakutibata'tepo daka' Diosa kabatihuapoke'po on'tiona'pakuyate.

7 Nogiti huakka'da Jesús Huairitaj on'manmadika'uyate. Huaknopo̲e̲'eri Jerusalényo̲
huakka'da on'nitakuyate. Huakka'da sacerdote kenpa'ti Jesústaj o'noknopo̲e̲po,
on'nigpe̲ika'uyate.

Estebantaj dakhue' a'huaaya'po judío huairi e̲gkupopakte on'tohua'uyate.

8 Konig Diosayo'da ka'dik kake'po Diosa Estebantaj 'urua'da o'nopo'to̲e̲po
o'teypaka'nok Esteban teyda o'kika'uyate. Kenda aratbut tiahuayhued
on'neonhuahuika' o'kika'uyate. Aratbut en'tiahuayte o'bayarika'uyate. 9 Esteban
nama'da i'manmadikika'ne sue'ada huabokerek on'boypo o'nona'uy. Judíoen
hua̲itake' jakya', o'dikka'uy Esclavos Libertadosyo on'bahuatiakdepo, Cirenebayo
hua̲e̲'eri Alejandríabayo hua̲e̲'eri Ciliciabayo hua̲e̲'eri kenpa'ti Asiabayo hua̲e̲'eri
Estebantaj on'boy'uyate. 10 Diosen Nokire̲ga̲ Estebantaj o'nopo'to̲e̲nok huakka'da
o'nopo̲e̲'po 'urua'da o'manbatia'paknok nogbayo hua̲e̲'eria onte'ti katia' onahue'dik
o̲'ne. 11 Konige̲po da huaa'eretaj da kadepo huakupe on'bayokpo, "Moiséskudaktaj
dakhue'da o'batia'pak Estebana. Diostaj dakhue'ada o'huaa'me'. O'pe̲e̲mey." Kenpa'
yanhuaa' da huaa'eritaj judío esoeria on'mana'uy. 12 Ken konig nama'da Estebantaj da
huaa'eria on'mahua̲a̲'nok, huabada Estebantaj on'huadiaypo judío huatone'ere Diosba'
huamanmadika'eriere on'huadiaypo, Estebantaj on'huahua'po, on't o̲e̲po, judío huairi
e̲gkupopakyo on'tohua'uyate. 13 Estebantaj da kan'huaa'e'po da huaa'eritaj on'batotiak.
Nama'da on'mana'po:

—Esteban Diosen jaktaj dakhue'da o'huaa'ika'. Diosba' Moiséskudak e'madoya'taj
dakhue'da o'huaa'ika'. 14 Diosen jak o'sakapo Jesús Nazareteria. Ke'na ea'te o'pe̲e̲mey.
Kenpa'ti konig Moisésa o'manmadikadhuahuika'uynig oro' o'kika'nig kenda Jesúsa
kenpa'da o'maenapo. Moisésen e'manmadika' o'enapo. Kenpa' Esteban e'batia'pakte
oro' o'pe̲e̲mey. —Da huaa'eria on'huaa'uy.

15 Aya'da huairi e̲gkupopakya' Estebantaj on'tiahuaypo, Diosen hu-
ata'monerienkokonig on'tiahuay'uyate.

7

Estebana o'mana'onhua'uyate.

1 —¿Buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairia Estebantaj ona'uynok,

2 —Men'pe̲e̲', eg', men'pe̲e̲', huairitone'. Oro'en Dios teyda o'kika'. Diosa oro'en
onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Abrahamtaj o'batia'pakuyate. Abraham Harán
bayo huahued Mesopotamiabayo e̲'i̲ka'te Diosa Abrahamtaj o'batia'pakuyate. 3 "Q̲'nen
huadaribaya' o̲'nen huabetya' yabakhua' nogbayo yahuati' ijtohua'apopo huadari
o'tiahuaya'apone." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. 4 Ken, Caldea aratbutenbaya'
Abrahamomey on'bakhua'uy. Harán huakka' jakyo Abraham o̲'i̲ka'uyate. Nogok
ke'nen apag e'bueyde'te inbayo oro' o̲'i̲kay Diosa Abrahamtaj o'totiakuyate. 5 I̲yo̲ konig
ke'nen huadari ka̲ta̲e̲'po yokhued o̲'u̲y Diosa. Ta'basi'popi' yokhued o̲'e̲po, "Huadari
ka̲ta̲e̲'po ijyokapoy. On e'bueyte o̲'nen huasi'potaj o̲'nen huayayotaj huayayoen
huayayotaj huadari ijyokapoy." Diosa ea'te Abraham ke'nen huasi'po to̲e̲hued
o̲'e̲'uyate. 6 "Q̲'nen adhuea' huayayo nogaratbutenbayo on'maeonhuahuika'apo.
Nogaratbuta dakhue'da on'magkadhuahuika'apet. Nog aratbuten huanaba'
ya̲'neapet." Dios Abrahamtaj ona'uyate. Cuatrocientos huabayok dakhue'da
on'magkadhuahuika'uyate. 7 "Kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Castiga e̲gkade'te
onte'ti on'maoro̲ka'apo. I̲yo̲ on'batiakdepo do'hued o̲gkika'apo." Diosa Abrahamtaj
ona'uyate. 8 Kenda ona'nig eknopo̲e̲'nayo huabokereksi'daktaj yabaktega'ika'.
Abrahamtaj ona'uynok Abrahamensi'potaj Isaac e'si'poe̲'de ocho huame'noe e̲e̲'te
osi'dakokteg'uyate. Isaac kenpa'ti ke'nensi'po Jacobtaj osi'dakokteg'uyate. Jacoben
doce huasi'potaj o'basi'dakoktega̲'uyate, Kenomey oro'en Israel aratbut adhuea'pane'
o̲'nuyate.

9 Kenomey Jacobensi'po oro'en adhuea'pane' o̲'nepo kenomeyen huama'buy
huasuedtaj on'huadiay'uyate. Josétaj on'huadiaypo Egiptobayo kan'tohue'po
huabahuayaeritaj huakupete on'bayokuyate. A̲yo̲ huanaba' e̲e̲'te huadakda Diosa
Joséere o̲'i̲ka'uyate. 10 José pai'da e'nopo'e̲te Diosa o'tihuapokpo o̲'o̲ro̲ka'uyate. Diosa
daka' o'tihuapokika'nok kenpa'ti 'uruda o'nopo̲e̲a̲'nok Faraón Egipto huairia Josétaj
o'pakpo Egiptobayo huairi o'yahuea'uy. Kenpa'ti ke'nen jak huairi o'yahuea'uyate.

11 Nogoknada Egiptobayoere Canaánbayoere ta'ba tibohue' o̲'e̲nok aypobayo'
o̲'nepo huabada diga̲'da on'kusitokuyate. Oro'en adhuea'pane'kon aypobayo'
o̲'nedepo. 12 Egiptoyo aypo on'mato̲e̲ Jacob o'pe̲e̲depo oro'en adhuea'pane'
o̲'e̲po huasi'potaj o'mata'mona'uyate. Ken huakkuruda aypote on'hua'uyate.
13 Nogok onte'ti aypote Egiptoyo on'hua'uyate. José huama'buytaj o'maki̲e̲'po, "Do
opuden huama'buy i̲jje̲y." O'mana'uyate. Kenoka' Faraón Egipto huairi Joséen
onaratbutyo' huaboa'da o'maki̲e̲'uyate. 14 Jacob ke'nen apagtaj kenpa'ti aya'da ke'nen
onaratbutyo', "Yan'tiak," Joséa o'mana'uy. Ke'nen onaratbutyo' setenta y cinco aratbut
o̲'nuyate. 15 Ken Egiptoyo Jacobomey on'hua'uyate. Ke̲yo̲ ke'naere ke'nensi'poere
on'matone'pakdepo on'mabuey'uyate. 16 Nogoknanada e'bueyen huaaytaj adtenanada
on'totiakonhuahua'depo Siquemyo̲ on'baaybukuyate. Ken kubarakkog a'nennada
Abrahama Hamorensi'potaj huakupete o'bake'uyate.

17 Huakka' huabayok o̲'neonhuahuika'po Jacobkudaken aratbut huakka'da o'nitakpo,
huakka'nada o̲'ne'uyate. E'nitakde'te Abrahamtaj Diosa ona'uyatenigda a'ti o'ka'apo.
18 Kenoka' nog huabokerek Egipto huairi o̲'e̲'uyate. Huaboa'da huairi o̲'e̲po Josékudak
'uruda o'kika'uyate nopo̲e̲hue' o̲'u̲y. 19 Oro'en onaratbutkudaktaj nama' o'magka'po,
dakhue'da o'magka'depo, kenomeyen huabokereksi'po yo̲bed kabueye'po en'dik
mo'e̲ne. Ken konig o'mana'uyate. Dakhuea'da o'magka'uyate huabo huairia. 20 Kenoka'
Moisés o'si'poe̲'uyate. 'Urusi'poda Diosa o'tiahuay'uyate. Apagere inagere huasi'po
on'to̲i̲ka'po, bapa' puug on'to̲e̲'uyate. 21 Kenoka' en'dik e̲e̲'te on'eandepo Faraón
huairien hua̲yo̲bua o'huahuaydepo, o'tohua'po ke'nen jakyo o'toeonhuahuika'uyate.
Konig ke'nen huasi'ponig o'toeonhuahuika'uyate. 22 Aya' Egipto aratbuten e'nopo̲e̲'
Moiséstaj on'manmadika'uyate. Moisés 'urua'da o'manbatia'pakika'po kenpa'ti
'urua'da o'kika'uyate.

23 Moisés cuarenta huabayok o'toedepo ke'nen onaratbutyo' Israel aratbuttaj
e'batiahuayta' o'pakpo, o'bahuahua'uyate. 24 Egiptoeri huabokereka Israel huabok-
erektaj dakhuea' egka'te Moisésa o'tiahuaypo Egiptoeritaj o'tihuapokpo o'arakuyate.
25 Egiptobaya' ka'batohue'po Diosa o'ta'mona'uy. Do'hued onaratbutyo' yan'nopoeapet.
Moisésa nama'da o'nopoenig'a ke'nen onaratbutyo' nopoehue' o'nuyate. 26 Eme'te botta'
ke'nen onaratbutyo' o'tiahuaypo, en'batuktukte o'batiahuay'uy. Moisésa e'manoeya'ta'
o'pakpo, "Opud huama'buy mo'ene, mo'batuktukapete," o'mana'uyate. 27 Ke'na
nog huabokerektaj dakhuea'da ogka'po Moiséstakon ondajpo, "¿Oro'en huairi kenpa'ti
oro'en huamanoeya'eri eee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'? 28 ¿Konig
'ikken Egiptoeritaj i'arakme'te do'takon e'arakta' i'pak?" Moiséstaj ona'uy. 29 Kenda
Moisés o'peedepo, nogbayo o'hua'uyate. Nog aratbutenbayo Madiánbayo esoeri
o'eonhuahuika'uyate. Keya' botsi'poa' o'si'popakuyate.
30 Nogoknanada cuarenta huabayok e'pokde'te aratbut ehue' e'ika'yo Moisés
o'eonhuahuika'depo ote' Sinaí 'ibodte Moisés Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate.
Mahuai'huia o'bakpakuyate. Mahuai'hui e'bakpakyo Diosen huata'moneritaj
o'tiahuay'uyate. 31 Moisés o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. 'Uruda a'tiahuaya'po adte
o'huahua'po Huairi Diostaj o'peee'uyate. 32 "Dios ijjey. O'nen adhuea'pane'en
Dios ijjey. Abrahamkudak do'taj menigpeika'uyne Isaackudak Jacobkudakere
men'nigpeika'uyne." Diosa oa'nok Moisés o'me'pukonpo huakpisi'potaj tiahuayhue'dik
o'uyate. 33 "Iyoda do Dios ijjey. In do'eddari o'enok o'nen hua'iot yakiroka'.
34 Do'hued aratbut Egiptoyo o'nepo, huadigda dakhuea' on'magka'nok Egipto aratbuta
on'magka'nok e'bahuikonhuahua'te ijmapeey. A'baktohua'ya'po ijhuaraki. Yatiakpo
Egiptobayo o'ta'monapone." Dios Huairia Moiséstaj ona'uyate.
35 Moisésta' pakhue' o'nepo "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri
eee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" Ona'uyate. Moisés kenomeyen
huairi huaee' Diosanayo o'ta'mona'uy. Moisésa ka'bakbatohue'po o'ta'mona'uy.
Diosen huata'moneria huakpisi'po e'bakpakya' o'ta'mona'uyate. 36 Egiptoyo
kenpa'ti e'pogte o'dikkika' e'pog huabed konig Diosyo'da ka'dik o'enig konig
tiahuayhued o'neonhuahuika'nig Moisésa o'kika'uyate. O'kika'depo Egiptoya'
oro'en aratbut o'bakbatohua'uyate. Aratbut ehue' e'ika'yo cuarenta huabayok
o'matounhuahuika'uyate. Keya'kon konig Diosyo'da ka'dik o'enig o'kika'uyate.
37 "Konig Diosa be'ta'mona'uyne konigti opud e'huaikaya' nogtatida Diosa
o'ta'mona'apo. Kentaj yan'nigpeikati'." Kenda Moisésa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.
38 Aratbut ehue' e'ika'yo Israel aratbutere Moisés o'ika'uyate. Ote' Sinaíte Diosen
huata'moneria kentaj o'batia'pakonhuahua'nig, kenda Moisésa o'nigpeedepo
oro'en adhuea'pane'takon o'mana'uyate. Diosen huanounhuahuika' hua'a oro'en
adhuea'pane'taj o'mana'uyate.
39 Oro'en adhuea'pane'kudaknayo Moiséstaj e'nigpeeta' pakhue' e'ne'tada Egiptoyo
e'kumejta' on'pakuyate. 40 Moisés ote'te o'unhuahuika'nok Moisésen huama'buy
Aarónntaj o'nona'po: "Moisés meyon ya'e nopoehue' o'ey oro'. Moisésa mo'batotiakme'ne
Egiptobaya'. Oro'taj siro e'ketka' dios monigka', huakkuru oro'taj bo'tohue'po." Aarónntaj
o'nona'uy oro'en adhuea'pane'. 41 Kenoka' oro vacapa' diostaj e'ketka' ogka'uyate.
Ogka'depo kenomeyen 'uhua konig oveja on'nigbatiaraka'po oro e'ketka' vacataj
on'bayokuyate. 'Uruda o'kay nama'da on'nopoepo on'durugpakuyate. 42 Siokpo oro'en
dios mo'tae' on'da'nok kenpa'ti siokpotaj o'deretpaknok Diosa o'bakhua'uyate. Diosen
huamanbatia'pakeria o'madoya'uyatenig bo'tiahuayika':

A'nenda aratbut ehue' e'ika'yo bohua'epo, cuarenta huabayok mo'unhuahuika'uy.
Huakka' 'uhua mo'batiaraka'po mo'bakpakika'uynig'a. ¿Be'taj monigkiket?
Kenda do'taj kahue' mo'ika'ne. 43 Konig nog aratbuten e'ketka' dios boka'uyate.
Ke'nendik Moloc. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. Kenpa'ti nog siokpo

e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Renfán. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. E'ketka' dios Molocen jaksi'poyo opudą bo'tohua'ika'uynig'a. Kenpa'ti siokpo e'ketka' dios Renfántaj opudą bo'tohua'ika'uynig'a. Oro'en dios i'ęne o'eretpaki mona'ika'po kena'po Diostaj kurudyǫ nigpęęhue'da nama'da bo'kika'uyate. Konigępo opuden jakya' Babilonia huakka' jakyo adteda opudtaj ijmata'mona'apoy. Opudtaj Babiloniayo on'batohua'apo.

Opud Israel aratbuttaj Apagba' huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

44 Aratbut ehue' ę'ika'yo oro'en adhuea'pane' ǫ'neonhuahuika'po huasi'dak jak Diostaj on'nigtǫę'ika'uyate. Diosa huidte o'manigmadoya'uyate. Jakyo ken huid on'tounhuahuika'uyate. Konig Diosa o'nopǫęą'uynig Moisésa jak o'ka'uyate. Huasi'dak jakya' sacerdote Diostaj on'tiona'pakika'uyate. 45 Nogok Moisés e'bueyde'te adhuea'pane'en huabatohua' huairi Josué ǫ'ųyate. Diosen huasi'dak jak on'tohua'po, kenda huadari Diosa o'bayoknok on'bahua'uyate. Diosa nog aratbutaj Israel aratbut ehue'taj o'maen'uyate. Indariya' on'hua'po huasi'dak jak on'tohuae'ika'uyate. Nogok nogok on'toeonhuahua'uyate. David huairi huąęǫk huasidak jak on'tǫę'ika'uyate. 46 David Diostaj o'nigpęika'nok Davidtaj o'pakuy Diosa. Huaboro' jak Diostaj e'nigkata' o'pakuy. David Jacoben Diostaj e'nigkata' e'pakada, 47 kahue' ǫ'ųyate. Davidensi'poa Salomón Diosen jak o'ka'uyate. 48 Dios Huairi kurudyǫ huąę'eri huabokerekada huaboro' jak e'ka'yo, ikahue' ǫ'ika'. Kenpa' Diosba' huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

49 Kurudyǫ huairien huahuadte ijhuadikay. Huadariyo do'hued hua'ibo ǫ'ę. Jak do'taj nigkahue'dik mo'ęne. Jakyo tayhue' ijikay. 50 Aya'da ijka'uynig. ¿Menpa' mo'nopǫę?

Kenpa' oa'uyate. Diosba'te o'madoya'uyate.

51 Diosen e'ka'ta' pakhue' mo'ika' opudomey. Konig aratbut Diostaj oknopǫęhue'da ǫ'nika' konig opuden huanopo' mo'ika'ne. Diosenba'taj pęęhue'dik mo'ika'ne. Diosen Nokiręgtaj e'pęęta' pakhue' mo'ika'ne. Konig opuden adhuea'pane' ǫ'nuyate konigti opudą mo'ika'ne. 52 Opuden adhuea'pane' aya'tada Diosenba' huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magkika'uyate. "Diosen 'urunanada o'tiakde," en'mana'tada huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Oykon Diosen 'urunanada huairi e'tiakdetada bo'kupopakpo da bo'huaa'po bo'titohua'po bo'arakme'ne opudą. 53 Diosen huata'moneria Diosba' mo'ba'yokuyatenig'a Diosenba' opudą mo'bae'de'uynig'a nigpęęhue' mo'ika'ne. —Estebana judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

Esteban o'buey'uyate.

54 Kenomey judío huairi Estebantaj on'pęędepo huakka'nada on'huadiaypo Estebantaj digą'da on'huadiay'uyate. 55 Estebannayo Diosen Nokiręg o'nopo'tǫęnok kurudyǫ o'tiahuaypo Dios 'urueyda o'tiahuaypo Jesús Diosere onteteyo' e'bote o'tiahuay'uyate.

56 —Men'pęę', kurud ekhuike' ǫ'ę. Ken Huabokerek Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Huasi'po ǫ'ępo Diosere e'bote ijtiahuay. —Estebana o'mana'uyate.

57 'Utta'da on'basagkea'udpo on'peokba'tepo, on'huakupopakonpo, 58 huakka' jakya' Estebantaj on'tǫǫrǫkdepo, on'pa'ea'uyate. Huidą huapa'ea'eria huaok Saulotaj me'tątǫępo on'bayoka'uyate. Saulo tone'bokerek ǫ'ųy.

59 En'pa'ea'te Estebana o'tiona'pakpo:

—Do'hued nokiręgtaj bee', Huairi Jesús. —Ona'uyate. 60 O'ikudata'tepo,

—Ine dakhuea' me'nogka'nigtaj yabakkahuea', Huairi. —'Utta'da o'tiona'pakdepo o'bueyon'uyate.

8

Saulo Jesúsen huanigpęika'eritaj o'magkadhuahua'.

1 Saulokon kan'arake' o'nopo̲e̲'uyate. Kenme'noeteda huaboa'da Jesúsen
huanigpe̲ika'eritaj diga̲'da on'magkadhuahua'uyate Jerusalényo̲. Huanigpe̲ika'eri
nogyon nogyon on'mamon'uyate. Judea huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo
on'mamon'uyate. Jesúsen doce huamata'moneriyo'da mamonhue' o̲'ne'uyate. 2 Diostaj
huapakeria Estebantaj on'kubarakka'uyate. Huakka'da on'bahuikpo on'kubarakka'uy.
3 Jesúsen huanigpe̲ika'eritaj dakhuea'da o'magka'po Sauloa, nog jakyo nog jakyo
o'kudpo, huabokerek ettone'ere huanigpe̲ika'eritaj o'batohua'ika'uyate. Huabakuda̲'
jakyo o'bakuda̲'ika'uyate.

Samaria huakka' jakyo Jesucristotaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

4 Jerusalénya̲' on'bakmonpo, nogyon nogyon on'bahua'po, Jesucristoen huadak
hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate. 5 Samaria huakka' jakyo Felipe o'hua'uyate.
Konig Cristo o'ka'onhuahua'uyate kenda o'manbatia'pakpo, 6 aratbut o̲gkupopakpo
daka'da on'mapeeonhua'uyate. Konig aratbut tiahuayhued o̲'neonhuahuika' Felipe
o'ka'nok on'tiahuay'uyate. 7 Huakka'tada toto'a aratbuttaj e'manopo'to̲e̲tada Felipe
toto'taj o'maoro̲ka'po o'manopo'yarea'nok 'utta'da on'baokoyonpo on'mamon'uyate.
E'ketpaktaj kenpa'ti huakkettaj o'bayarea'onhua'uyate. 8 Ke̲ya̲' huakka' jakyo
huakka'da on'durugpakuyate.

9 Kenda huakka' jakte huabokerek o̲'u̲yate. O'dikka' Simón. A'nenda tidig o'kika'nok
aya'ada on'tomepuke'ika'uyate Samaria hua̲e̲'eri. "Huairi i̲jje̲y," nama'da oa'nok,
10 aya'ada huanaba' huairierea on'pe̲e̲po,

—Kenbokerek konigti Dios, teyda o̲'e̲. —Aya'ada on'batia'pakika'uyate.

11 Simón tidig o̲gkika'po nama'da o'manopo̲e̲a̲'nok kentaj on'nigpeunhuahuika'uynig'a.
12 Aya'da Dios Huairitaj e'pe̲e̲de'te kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a Felipe
e'manbatia'pakte aratbut o'noknopo̲e̲depo huabokerekere ettone'ere bautiza
o̲gka'uyate. 13 Simón kenpa'ti oknopo̲e̲'uyate. Simóntaj bautiza e̲gkade'te Felipeere
o'huae'ika'uy. Konig kahued o̲'eonhuahuika'uyate Felipe e'kika'te o'tihuaypo,
o'mepuke'uyate.

14 Samaria hua̲e̲'eri Diosen huadak hua'a e'nigpe̲e̲de'te Jerusalényo̲ Jesúsen doce
huamata'moneri on'mati̲pe̲e̲depo Pedrotaj Juantaere Samariayo on'mata'mona'uyate.
15 Samaria huakka' jakyo Samariaeri huanigpe̲ika'eritaj on'mationa'pakpo "Diosen
Noki̲re̲ga̲ yamanopo'to̲e̲'." On'mationa'pakuyate. 16 Kenomeytaj Diosen Noki̲re̲ga̲
nopo'to̲e̲hued bautiza o̲gka'de'uyatenig'a. 17 Ken on'tiona'pakdepo Pedro Juanere
on'batibata'tepo Samariaeritaj Diosen Noki̲re̲ga̲ o'manopo'to̲e̲'uyate.

18-19 Jesúsen doce huamata'moneria e'tiba'ta'tete Diosen Noki̲re̲ga̲ e'manopo'to̲e̲te,
Simóna kenda o'tiahuaydepo,

—Doa e'tiba'ta'te betapi' Diosen Noki̲re̲ga̲ huamanopo'toeanhua' kenda do'taj
e'yoknayo huakupe on'yokapone. —Simóna o'mana'nok.

20 —Nama'da i'nopo̲e̲nig o̲'nen huakupeere on'ere ehue'dikda i̲'e̲ne. Diosen Noki̲re̲g
huakupete yokdik me'e̲ne nama'da i'nopo̲e̲. 21 Diostehuapa' o'nennopo' dakhue'da i̲'e̲po
oro'ere in o'kikay kikahue'dik i̲'e̲ne. 22 Dakhuea' e'ka' yanopo'korea', Diostaj daka'
yationa'pak, "Do'huednopoa dakhuea'da ijnopo̲ikay. Menopo'tihueke'. Bekkahuea'."
Yationa'pakti'. 23 Konig hua̲hui̲' pai'onignanada i̲'e̲ne. Dakhuea' i'kika'po batikhue'dik
i̲'e̲ne. Ijnopo̲e̲y. —Pedroa ona'uyate.

24 —Dakhue' Diosa megka'apone o'nona'ne. Diosa kenda kahue' ka̲e̲'po. Diostaj
me'tiona'pak. —Simóna ona'uyate.

25 Ken, Juan Pedroere konig Jesucristo o'kikuyatenig on'manbatia'pakonhua'depo
kenpa'ti Diosba' on'mananhua'depo Jerusalényo̲ huaboa'da on'hua'uy. On'hua'po nog
huakka' jakyo nog huakka' jakyo Samariabayo on'mata̲'unhua'po kenda Jesucristoa
o'ka'onhua'uyatenig on'manbatia'pakonhua'uyate.

Huabokerek Etiopía huadari huaẹ̲'eri Felipetaj o'pẹ̲ẹ̲depo Jesucristotaj o'nopo'korea'uyate.

26 Nogok Felipetaj Diosen huata'moneria ona'po,

—Yabodpo Gaza huakka' jakyon yahuati'. Jerusalénya̲' Gaza huakka' jak dagte yahuati'. —Diosen huata'moneria ona'uy. Ken dagte sue'da aratbut e'nahuẹ̲'yo̲. 27 Ken Felipe o'bodpo o'hua'. Ken dagte o'hua' Etiopía huadari huaẹ̲'eri huabokerek o̲de'uy. Ke'na bakdejhue'dik o̲'u̲y. Ke'na Etiopía ettone' huairien huakupe huato̲ẹ̲'eri o̲'u̲yate. Diostaj a'tiona'pakya'po Jerusalényo̲ o'hua'udhuahua'uyate. 28 O'kumejdepo dagte 'uru carro caballoa huatohua'te o'huadpo Isaíasa o'madoya'uyatenig Diosba' o'bona'pakuyate.

29 —'Uru carro caballoa huatohua'te yahuahua'. Carrote yahua'. —Diosen Noki̲rẹ̲ga̲ Felipetaj ona'uy. 30 Ken Etiopíataj o'huaketdepo Isaíasba' e'bona'pakte Felipea o'pẹ̲ẹ̲depo,

—Beroba' i'tiahuaynig menpa' i'nopoenka'. —Felipea ona'uyate.

31 —Ehue', noponkahue' i̲jjẹ̲y. Do'taj konig o̲'ẹ̲ onahue' ẹ̲ẹ̲'nayo nopoenkahue'dik i̲jjẹ̲y. Doere carroyo yahuad. —Felipetaj ona'uy.

32 In Diosba'te o'bona'pakpo,

Konig ovejataj a'arakya'po on'tohua'ika' konigti kentaj a'arakya'po yan'tohua'apet.
Konig oveja e'kupie'te sagkiahue' o̲'ẹ̲. In huabokerek konigti oveja konig soata'da ya̲'ẹ̲a̲pet. 33 Ke'na dakhuea' kahue' ẹ̲ẹ̲'pi' kentaj yan'tierekapet yan'tisupu'eapet kenpa'ti yanarakapet. Kentaj huakka'ananada o'noknopo̲ẹ̲a̲po, be'a sigpi' ya'nopo̲ẹ̲a̲pet. Kentaj yan'arakapet.

Kenda Diosba' o'bona'pakuyate.

34 —¿Betaj o'tia'pakuyate Isaías Diosen huamanbatia'pakeria? ¿Huata'dapi' ya'tia'pakuyet? ¿Nogtadapi' yaa'uyetpi'? —Kenpa' Etiopía huairia Felipetaj ona'uy.

35 Kenda Diosba'te huaboa'da e'bonapakde'te Felipea o'nopo̲ẹ̲a̲'po kenda Jesúsa o'kika'uynig daka' onmadika'po 36 dagte on'hua'po maya̲kote on'ẹ̲depo,

—In hue̲'ẹ̲y o̲'ẹ̲. ¿Do'taj bautiza o̲gkahue'dik o̲'ẹ̲? —Etiopía huakupe huairia ona'uy Felipetaj.

37 —Jesucristotaj daka' eknopo̲ẹ̲'nayo bautiza o̲gka'dik o̲'ẹ̲ne. —Felipea ona'nok,

—Jesucristo Diosen Huasi'po o̲'ẹ̲, yoknopo̲ẹ̲y. —Huairia ona'uy.

38 Carrotaj yabatika'. Huairia ona'po, maya̲koyo Felipeere huairiere on'kotpo. Felipea huairitaj bautiza o̲gka'uyate. 39 Ken en'behuikde'te Diosen Noki̲rẹ̲ga̲ Felipetaj o'tohua'uyate. Diosen Noki̲rẹ̲g o'tohua'nok huairi Felipetaj onte'ti tiahuayhue'da o̲'ẹ̲'uy. Durugnada o'hua'uyate. 40 Huakka' jakyo Azoto Felipetaj o'enuyate. Felipe nogyo̲ nogyo̲ huakka' jakyo o'hua'epo kenda Jesucristo o'kikuyate kenda huadak hua'a o'manmadika'uyate. Cesarea huakka' jak dagte o'hua'depo nog jakyo nog jakyo huadak hua'a o'manmadikanhua'uyate. Nogok Cesarea huakka' jakyo o'tiakuyate.

9

Saulo huaboa'da o'nopo'korea'uyate.
(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

1 Saulonayo Jesúsen huanigpe̲ika'eritaj o'bahuadiaypo, "Oknopo̲ẹ̲batiakhue' ẹ̲ẹ̲'nayo ijbaarakapoy," o'ika'po sacerdote huairitaj o'hua'po, 2 "Damasco huakka' jakyo ijhua'apoy Damasco hua̲itake' jak huairitaj menigmadoya', Jesúsen huanigpe̲ika'eritaj kabae'po be'tihuapoke' Jerusalényo̲ ka'batohue'po." Sacerdote huairitaj Sauloa ona'uyate. 3 Ken, Damascoyo o'hua'depo, Damasco meyo̲hue'da ẹ̲'ẹ̲de'te kurudya̲' Saulotaj huakjey i̲dada huabada o'ta'teon'uyate. 4 Barakte o'koton'uyate.

—Saulo, Saulo, dakhuea' megkadhua'ne. —Saulo o'pẹ̲ẹ̲po,

5 —¿Be'a i̲'ẹ̲ Huairi? —Sauloa ona'uyate.

—Jesús i̲jjẹ̲y. Do'taj dakhuea'da megkadhua'ne. Huata'da pai'da i'nopo'ẹ̲a̲'ne.

6 Saulo o'me'pukpo o'iriga'po,
—¿Do kate kake' i'nopoe, Huairi?
—Yabo'. Huakka' jakyo yakudpo keyoda yanige'. Kenda ka'dik i'eapo mona'apone.
—Jesús Huairia Saulotaj ona'uyate.
7 Sauloere huabokerek on'hua'uynig'a diga'da on'me'pukuy. Hua'anayo e'peeada
Jesúsen huaso' tiahuayhue' o'nuyate. 8 Ken Saulo o'bodepo ekpoeada o'mabopo tiahuay-
hue'dik o'uyate. On'ta'koypoda Damascoyo on'tohua'uyate. 9 Bapa' huame'noe o'uy
keyo. Mayhue' bapehue' o'eonhua'uyate.
10 Ken Damascoyo huabokerek o'ika'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri o'epo ke'nen
huadik Ananías o'uy. E'yorokya' Jesús Huairia ona'po,
—Ananías. —Ona'uy.
—In ijjey, Huairi. —Ananías ona'uy.
11 —Yabo'. Ken dag on'dikkika' Butukda yahuati'. Keyo, Judasen jakyo, "¿Meyon ya'e
Saulo, Tarsoyo huae'eri?" Yanati'. Keya' Saulo Diostaj o'tiona'pakonhua'. 12 Ananías
o'kudonpo kakpoyare'po be'tibata'tepo, Sauloa ontaj o'bayorokpo be'tiahuaydene. —
Jesús Huairia Ananíastaj ona'uyate.
13 —Jerusalényo Saulo o'nen 'urunanada huanigpeika'eritaj dakhuea'da
o'magkadhuahuame'te. Huakka'ada kenda monbatia'pakme'ne, Huairi. 14 Kenpa'ti
iyo sacerdote huairien beroba' ya'totiakmetpo aya'da Jesústaj huanigpeika'eritaj
batohua'dik o'e. —Ananíasa ona'uyate Jesús Huairitaj.
15 —Yahuahuati'. Nog huadaribayo nog aratbuttaj nog huadari huairitaj kenpa'ti Is-
rael aratbuttaj kenda ijkadhuahuika'mey ka'manbatia'pakonhuahue'po kentaj ijjemey.
16 Kenda aratbut Saulotaj dakhuea'da o'nogkadhuahua'aponig Saulotaj ijnopoea'apoy.
Konigepo yahuahuati'. —Jesúsa ona'uyate.
17 Ken Ananías o'peedepo Saulotaj o'huahua'uyate. Ken jakyo Saulo ee'te o'kuddepo
Saulotaj o'tibata'tepo,
—Saulo huama'buy, dagte e'tiakte Huairi Jesús behuatiakme'te ke'na on'taj kakpo-
yare'po me'ta'mona'ne kenpa'ti Diosen Nokireg on'taj kanopo'toe'po me'ta'mona'ne. —
Ananíasa ona'uyate.
18 Ananías kenda enade'te idada onte'ti tiahuaydik o'un'uyate. O'bodpo o'hua'po
bautiza ogka'uyate. 19 Ken o'bape'depo onte'ti notey o'uy. Kenteda Damascoyo
huanigpeika'eriere sue'da huame'noe o'ika'uyate.

Damascoya' Sauloa o'manbatia'pakonhua'uyate.

20 Ken judíoen huaitake' jakya' Jesucristotaj o'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Diosen
Huasi'po o'e. O'mana'ika'uyate. 21 Aya'da kentaj on'peedepo on'mepu'kepo,
—¡Kenpihuay! ¿Menpa' Jerusalényo in huabokerek Jesúsen huanigpeika'eritaj diga'da
o'magka'ikame'te? ¿Menpa' in huabokerek kenpa'ti iyokon ya'tiakme'te Jesúsen
huanigpeika'eritaj a'batohuaya'po Jerusalényo sacerdote huairitaj a'bayokya'po
huabakuda' jakyo a'kuda'yapo? —On'huaa'uyate.
22 Saulonayo nogiti nogiti 'urua'da o'manbatia'pakpo judío aratbuttaj daka'
o'manopoea'po, Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate daka'da o'manopoea'uyate. Saulo
'urua'da Jesústaj o'manbatia'paknok judío Damascoya' onte'ti kateapi' ena' nopoehue'da
o'nuyate.

Judío aratbuta e'arakta' e'tipaktada Saulo o'bakmon'uyate.

23 Huakka' huame'noe e'pokde'te, "Saulotaj mon'arak." Judío aratbuta soatayo'
on'batia'pakuy. 24 Judío aratbut Saulotaj e'arakta' on'paknig be'api' Saulotaj
o'nona'uyate. A'arakya'po huame'noe kenpa'ti sikyo huakka' jakta e'tiokbirik
akbogpete judíomey o'nokboika'nig'a. 25 Ken sikyo Jesúsen huanigpeika'eria
jak e'tiokbirikyo on'tohua'po Saulo oktigtone'yo jak e'tiokbirik kurute ojkuya'

o'nonhuaraka'po kamone'po o'nonhuaraka'uyate. Ken konig Saulo Damascoya' o'makmon'uyate.

Saulo Jerusalénya o'unhuahua'uyate.

26 Ken, Saulo Jerusalénya okyedepo Jesúsen huanigpeika'eriere ee'ta' e'paktada aya'da on'mididpo Jesúsen huanigpeika'eri ehue' o'e o'noknopoe'uy. 27 Bernabénayo Saulotaj me'pukhue' o'epo Jesúsen huata'moneritaj o'tohua'uyate. Damasco dagte Saulo o'hua'po Jesús Huairitaj o'tiahuayme'te. Kenpa'ti konig Jesúsa Saulotaj o'batia'pakme'te. Kenpa'ti konig Damascoyo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhuame'te. Kenda daka'da Bernabéa o'manbatia'pakuy. 28 Ken, Saulo Jesúsen huata'moneriere o'ika'po. Jerusalénya on'hua'epo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhua'uyate. 29 Kenpa'ti judío aratbut o'nepo griego hua'a huaa'eri o'nenok kenomeytaj kenpa'ti Sauloa Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakuynok Saulotaj e'arakta' on'pakuynig'a. 30 Kenda huaknopoe'eri huama'buy on'peedepo Cesarea huakka' jakyo on'tohua'uyate. Keya' Tarso huakka' jakyo Saulotaj on'ta'mona'uyate.

31 Kenoka' huabada Judea huadaribayo Galilea huadaribayo Samaria huadaribayo Jesúsen huanigpeika'eritaj onte'ti dakhuea' magkikahue' o'nuyate. Nogitinada 'urua'da Jesústaj o'noknopoeonhuahua'uyate. Dios Huairitaj on'pakpo daka'da Diosen ogkika'uyate. Diosen Nokiregea o'batihuapoknok huakka'da Jesúsen huanigpeika'eri o'nitakuyate.

Jesucristo Eneastaj o'yarea'uyate.

32 Kenoka' nogyo nogyo Pedro o'bata'huade'onhua'uyate. Jesústaj huaknopoe'eri huama'buyte o'hua'uyate. Kenpa'ti Lida huakka' jakyo o'hua'uy. Lidayo huaknopoe'eri huama'buytaj o'mata'e'uyate. 33 Keyo Eneastaj o'huahuay'uyate. Eneas huabokerek e'ketpak o'unhuahua'uyate. Ocho huabayok aytate onpahuedonhuahuika'uyate.

34 —Jesucristoa be'yarea'ne. Yabodpo, asuk yaudpo yahua', Eneas. —Pedroa ona'uyate.

Eneas kenda o'peedepo idada o'boduyate. 35 Ken aya'da Lida huae'eri kenpa'ti aya'da Sarón huakka' jak huae'eri e'ketpak e'yarea'te on'tiahuaypo Jesústaj on'nopo'korea'po toto'taj huahueritaj kenpa'ti tidigtaj kenpa'da o'nenonpo Jesús Huairitayo'da on'nigpeika'uyate.

Pedroa o'tiona'paknok Dorcas e'buey e'eada o'noyhuaduyate.

36 Kenoka' Jope huakka' jakyo ettone' o'uyate. Huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Tabita o'uy. Griego hua'a on'dikkika' Dorcas. Ke'na kenpa'da huadakda o'kika'po nog aratbuttaj o'tihuapokika'uyate. 37 Kenoka' Dorcas dakhue' o'epo o'buey'uyate. On'so'koyoa'depo jak kutahueta' e'bakariyo on'sohueda'uyate. 38 Lidaya' Jope meyohue'mon o'uy. Pedro Lidayo o'e Jesúsen huanigpeika'eria on'tipeedepo botta' huabokerek on'ta'mona'po:

—Ida Jopeyo yatiak. —O'nona'uyate.

39 Ken Pedro kenomeyere o'tiakpo okyedepo jak kutahueta' e'bakariyo on'tobehuikuyate. Kenteda e'buey e'huedyo on'tohua'uyate. Aya'da ayhua on'bahuikpo ogkupopakpo ettone'en huaok Dorcasa o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po kenpa'ti ettone' opiot o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po. Dorcas bueyhued o'epo huakka' yudtaj o'nigkikame'te. 40 Pedro aya'tada jak kurute o'maoroka'depo huikudate o'huadpo o'tiona'pakuyate. Ettone'bueytaj o'tiahuaypo,

—Yabo', Tabita. —Pedroa ona'uyate.

Ken Tabita o'mabodpo, Pedrotaj o'tiahuaypo o'upakon'uyate. 41 Huabata' o'ta'kuypo o'boa'uyate. "Yan'bakud." Ayhuataj Jesúsen huanigpeika'eritakon Pedroa o'mana'nok, on'bakuddepo ettone' e'noe'kon o'batiahuaya'uyate. 42 Jope huakka' jakya' aya'ada huabada kenda on'peedepo huakka'ada Jesús Huairitaj o'noknopoe'uyate. 43 Simón

si'dak jabukka' huakka'eriere Pedro o̲'i̲ka'po sue'da huame'noe o̲'i̲ka'uyate Jope huakka' jakyo.

10

Cornelio nog aratbut e̲e̲'pi' Jesucristoen huadak hua'a Pedroa e'manbatia'pakde'te Diosen Noki̲re̲ga̲ o'manopo'to̲e̲'uyate.

1 Ken Cesarea huakka' jakyo Cornelio o̲'i̲ka'po sorotataj huairi o̲'u̲yate. Cornelio huakka' sorotataj o'mata'mona'ika'uyate. Ke'nen sorotata'a on'dikkika' Italiano. 2 Ken Diosta' o'pakika'po Diostaj o'nigpe̲i̲ka'po kenere ke'nen hua̲to̲e̲ere ke'nen huama'buyere ke'nen huatioere ke'nen huaidpoere ke'nen inagere Diostaj on'nigpe̲i̲ka'uyate. Pai'da judío aratbuttaj o'bayokika'uy. Diostaj o'tiona'pakika'uyate. Kenda Cornelioa o'kika'uyate. 3 Huame'noe huadukyo e'huadte konig e'yorokyanig Diosen huata'moneria e'huakudte Cornelioa e'tiahuayde'te.

—Cornelio. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

4 Cornelio Diosen huata'moneritaj okpo̲e̲po huakka' o'me'pukpo,

—¿Kate, Huairi? —Cornelioa ona'uyate.

—Daka'da Diostaj i'tiona'pakika'. Pai'da aratbuttaj i'bayokika'nok Diosa on'taj okkahuehue' meene. 5 Jope huakka' jakyo o̲'nen huanaba' yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'. 6 Nog Simón huasi'dak jabukka' huaka'eriere o̲'i̲ka'. Ke'nen jak e̲'po̲g ope o̲'i̲ka'. Kenda ka'dik i̲'e̲a̲po Simón Pedroa mena'apone. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

7 Kenoka' Diosen huata'moneri e'huade'te botta' ke'nen huanaba'taj nogtida ke'nen huadi'da sorotatataj "Yan'tiak," o'mana'uyate. Ken sorotataj Diostaj huaknopo̲e̲'eri o̲'u̲y. 8 Ken aya'da o'tiahuaydenig o'pe̲e̲denig o'mana'depo huakka' jakyo Jopeyo o'mata'mona'uyate.

9 Eme'te dagte on'hua'po Jopeyo on'huatiakpo sue'da bidtemon ene'te Pedro jak o̲jkute o'behuikpo tokhuad e'huadte a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. 10 Ke̲ya̲' aypota' o̲'e̲po e'bape'ta' e'pakte noga̲ e'nigmanhuada̲nig 11 kurudya̲' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakuyate Pedroa o'tiahuay'uyate. 12 Cuperinatone'yo dubayo hua̲e̲'eri huadariyo hua̲e̲'eri botta' botta' hua'i huato̲e̲'eri o̲'nepo barakyo hua̲e̲'eri o̲'nepo bihuibeta' o̲'nepo bakoy kenpa'ti o̲'nepo, kenomey judío aratbut bapehue'dik o̲'nuyate.

13 —Yabo', Pedro, yaarak, yaarakpo yape'. Kurudya̲' ena'te o'pe̲e̲'uy.

14 —Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik i̲jje̲y. Moisésa o'mana'uyatenok, bapehue' i̲ji̲kamey. —Pedroa ona'uyate.

15 —"Ken huaen bape'dik mo'e̲ne." Diosa huaboa'da oa'nig "Bapehue'dik i̲jje̲y." Ahue' ya̲e̲'. Onte'ti kurudya̲' ena'te Pedroa o'pe̲e̲'uyate. 16 Bapa'a' konigti Pedro e'pe̲e̲de'te cuperina onte'ti kurudyo̲ on'behuikuyate. 17 Ken en'tobehuikonde'te, mena'po cuperinataj Diosa be'tiahuaya'ne, Pedroa e'nopo̲e̲te Cornelioen huanaba' o'mata'moname'tenig o'nokye̲depo, Simónen jakyo o'nokye̲depo, "¿Meyon ya̲'e̲ Simónen jak?" Simónen jak kurute on'bopo on'mana'uyate. 18 Huanaba' o'nokye̲depo "¿Menpa' in jakyo ya̲'i̲ka' Simón Pedro?" 'utta'da onda'uyate. 19 Kenda Pedro e'yorokyanig o'tiahuayde o'nopo̲e̲depo Diosen Noki̲re̲ga̲ ona'po,

—Yape̲e̲', bapa' huabokereka bo'ukne. 20 Yabodpo, yahuarak, me'pukhue' ya̲'e̲po kenomeyere yahuati' on'te ijbatotiakmey. —Diosen Noki̲re̲ga̲ Pedrotaj ona'uyate.

21 Ken Pedro huabokerek e'nahue'yo o'huarakonpo,

—Do'taj on'ukne. ¿Mena'po bo'tiak? —Pedroa o'mana'uyate.

22 —Cornelio capitána mo'ta'moname'ne. Ke'na huadakda o̲'e̲. Diostaj o'nigpe̲i̲ka'. Ke'na huadakda o̲'e̲ aya'ada judío aratbuta o'noknopo̲e̲'i̲ka'. "Pedrotaj o̲'nen jakyo

yatotiak kenda e'manmadika' a'pe̲e̲ya'po yatotiak." Diosen huata'moneria Corneliotaj oname'te. —Cornelioen huanaba'a o'nona'uyate.

23 Pedro huanaba'taj o'batokudnok ke̲yo̲ on'tay'uyate. Eme'te kenomeyere Pedro o'hua'po kenpa'ti Jopeyo hua̲e̲'eri huama'buy kenere onhua'uyate.

24 Eme'te Cesarea huakka' jakyo on'tiakuyate. Ke̲ya̲' Cornelioere Cornelioen onaratbutyo ke'nen huabet kenpa'ti ke'nen huadi' o̲gkupopakpo Pedrotaj o'nonmabopo. 25 Kenoka' Pedro Cornelioen jakyo e̲kye̲'te Cornelio o'hua̲o̲ro̲kpo Pedrotaj o'ikudata'tepo konig Diostaj on'ikudata'tika'nig konig o'ka'uyate. 26 Pedroa ona'po:

—Yabo'. Dios ehue' i̲jje̲y. Huabokerek on onigti i̲jje̲y. —Pedroa ona'uyate.

27 Ken o'boddepo on'batia'pakondepo jakyo o'kudpo huakka' aratbut e̲gkupopakte o'bahuahuay'uyate. 28 O'bahuahuaydepo Pedro o'mana'po:

—Do judío aratbut i̲jje̲y. Judío aratbuttaj Moisésa mona'nok nog aratbutere kupopakhue'dik mo'e̲ne. Kenomeyen jakyo kudhue'dik mo'e̲ne. Nog aratbutere kupopakdik mo'e̲ne. Ikken Diosa e'yorokyanig huaboa'da me'nopo̲e̲a̲me'ne. 29 Kena'po o̲'nen huanaba' "Yatiak," menoname'nok sigpi' mana'pakhue'ada ijtiakmey. Mena'po men'totiak, mena'. —Pedroa Corneliotaj ona'uyate.

30 —Nog adikken terea' e'huadte konig oy terea' e'huadte konig Diostaj ijtiona'pakikay ijtiona'pakmey. I̲dada huabokereka be'tibome'ne. Senogda o'otpo, 31 "Cornelio Diosa e'tiona'pak me'pe̲i̲ka'ne. Kenpa'ti pai'da aratbuttaj i'bayokikame'tenok Diosa okkahue-hue' o̲'e̲po. 32 Jopeyo huanaba' yamata'mona', Simón Pedrotaj kan'duke'po Simón si'dak jabukka' huaka'erien jakyo o̲'i̲ka'. Ke'nen jak e̲'po̲gtone'te o̲'e̲." Senogda yudtaj o'otpo huabokereka ennak 33 i̲da on'taj kan'totiake'po ijmata'mona'mey. 'Urua'da kenda i'nigpe̲e̲po on i'tiakdenok oy i̲yo̲da oro' o̲'e̲ne. Diosa e'tiahuayte aya'da Diosa menuyetnig e'pe̲e̲ta' o'paki. —Cornelioa Pedrotaj ona'uyate.

Cornelioen jakya' Pedroa o'manbatia'pakonhua'uyate.

34 —Aya'da aratbuttaj konigti Diosa o'pakika'po e'bae'ta' o'pakika'. Judío aratbuttaj nog aratbuteretaj o'pak huaboa'da ijnopo̲e̲y. 35 Nogbayo nogbayo aratbut Diostaj e'nigpe̲e̲nayo kenpa'ti huadakda o̲gkika'nok Diosa kenomeytaj o'pakpo bae'dik o̲'e̲. 36 Jesucristotaj huadak hua'a Diosa Israelen adhuea' huayayotaj o'manopo̲e̲a̲'uyate. Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eritaj o'manopo'noeya̲'ika'. Jesucristo aya'enda Huairi o̲'i̲ka'. 37 Juana yan'nopo'korea', bautiza ya̲gka' e'manbatia'pakika'de'te Jesucristoen huadak hua'akon huakkuruda Galilea huadaribaya' on'topakonpo nogok aya' Judeabayo on'manbatia'pakika'uyate. Opudomeya̲ kenda daka' mo'nopo̲e̲ne. 38 Jesús Nazareteria aya'da kakike'po Diosen Noki̲re̲g Jesústaj o'yokuy Diosa, Diosen Noki̲re̲g Jesústaj o'teypaka'uyate. Opuda̲ mo'nopo̲e̲ne. Jesús huadakda o'kika'po o'bayarea'ika'po kenomeytaj toto'a o'manopo'to̲e̲nok toto'taj o'maenika', Diosa o'tihuapoknok Jesúsa o'kadhuahuika'nig opuda̲ mo'nopo̲e̲ne. 39 Judeabaya' kenpa'ti Jerusalénya̲' aya'da Jesúsa o'kikame'nig oro'a o'tiahuayikamey kenpa'ti judío aratbuta Jesústaj hue̲ypa cruzte on'beta'po on'darakme'nig'a 40 bapa' huame'noe eme'te Diosa Jesústaj o'noyhuada̲me'te. Oro'taj Jesús bo'tiahuay'eame'ne. 41 Jesúsa aya' aratbuttaj batiahuay'eahue' o̲'e̲me'. Oro'tayo'da bo'tiahuay'eame'ne. Oro'taj Jesúsen a'manbatia'pakaya'po Diosa boktie'ea'uyne. Jesúsa e'noyhuadde'te kenere oro' o'bape'mey kenpa'ti hue̲'e̲y o'mai'mey. 42 Huabueyeria huanoe'eria huadak dakhue'pi' o̲gkika'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj castiga kamagke'po, huadak huaka'eritaj Diosere kamanoeanhuahuike'po Diosa Jesústaj oe'uyate. Kenda yan'manbatia'pakonhuahuikati' Diosa mona'uyne oro'taj. 43 Aya'tada Jesústaj o'noknopo̲e̲po on'nigpe̲i̲ka'nok Diosa dakhuea' e'ka' ya'bakkahuea'apet. Kenpa' aya'ada Diosen huamanbatia'pakeria on'batia'pakuyate. —Pedroa Corneliomeytaj o'manbatia'pakuyate.

Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosen Nokiregá o'manopo'toe'uyate.

44 Pedroa aratbuttaj e'manbatia'pakte Pedrotaj daka' huapee'eritaj Diosen Nokiregá ida o'manopo'toe'uyate. 45-46 Nog aratbut judío ehue'taj Diosen Nokiregá o'manopo'toenok kenpa'ti nogda nogda hua'a o'da'pakpo 'urua'da o'e Dios, huaboro'da o'e Dios, huadakda o'kika' Dios on'batia'paknok judío huanigpeika'eri Pedroere on'tiakdenig'a kenda on'peepo on'mepuke'uyate.

47 —Konig oro'taj Diosen Nokiregá mo'manopo'toe'po inomey nog aratbuttaj Diosen Nokiregá o'manopo'toedenok. Inomeytaj bautiza ogkahue' yaé', ahue'dik mo'ene. —Pedroa o'mana'depo.

48 —Jesucristoa o'paknok bautiza mogke'. —Pedroa o'mana'uyate. Bautiza e'magkade'te "Iyo sue'da huame'noe yaé'ika'." Pedrotaj Corneliomeyá o'nona'nok kenteda Pedro o'unhua'uyate.

11

Nog aratbuta Jesucristotaj huaboa'da o'noknopoeme' Jerusalényo judío huaknopoe'eritaj Pedroa o'manbatia'pakuyate.

1 Judío aratbutnayo Apagba'taj o'nigpeeonhuahuikame'te. Oyda nog aratbutada Diosen huadak hua'a huaboa'da o'noknopoepo on'nigpeedeme'te. Kenda Jesúsen doce huamata'moneria aya'da huama'buyere Judeaya' on'matipee'uyate. 2 Jerusalényo onte'ti Pedro ekyede'te sue'ada judío aratbut Pedrotaj kenda dakhue'dikda o'nona'uyate. Nog aratbuttaj huasi'dak oktegdik o'nika' huanopoe'eria.

3 —¿Mena'po nog aratbuttaj i'bahuahuame' i'mata'unhuame' kenpa'ti nog aratbutere i'bapudhuame'? —Dakhuea'da i'kame'te Pedrotaj o'nona'uyate.

4 Kenomeytaj aya'da konig o'eme' Pedroa o'manbatia'pakpo:

5 —Jope huakka' jakyo ijjepo e'tiona'pakte konig e'bayorokonig ijtiahuaymey kurudyá' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakme'. Do ehuaete meyohue'da on'huarakame'. Ken konig e'yorokonig ijtiahuaymey. 6 Daka' ijtiahuaypo dubayo huaé'eri botta' botta' hua'i o'neme' barakyo huaé'eri o'neme' bakoy o'neme' bihuibeta' o'neme' ijbatiahuaymey. 7 "Yabo' Pedro, yaarakpo yabape'." Kurudyá' ena'te ijpeemey. 8 "Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik o'ene. Pehue'da ijikamey." Yona'mey. 9 Onte'ti kurudyá' Jesúsa mena'po: Ken huaen "bape'dik mo'ene." Diosa huaboa'da oa'nok "bapehue'dik o'ene," ahue' yaé'. Kurudyá' mename'ne. 10 Ona'ti ona'ti bapa'a' kurudyá' konigti ijpeemey. Ijpeedepo kurudyo onte'ti aya'da on'behuikonme'te. 11 Aya'da en'behuikonde'te ken jakte ijjunhua'uy bapa' huabokerek o'nokyedeme'. Cesarea huakka' jakya' huairia o'mata'moname'te. 12 "Me'pukhue'ada yahuati'. Kenomeyere yahuati'." Diosen Nokiregá me'ta'moname'ne. In seis huama'buy Jesúsen huanigpeika'eri doere o'huamey. Huairien jakyo o'kudmey. 13 Ken huairia ke'nen jakya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuayme'te. "Jopeyo yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'. 14 Ontaj o'nen huabeteretaj o'batia'pakapo. Opud dakhuea' e'ka'taj Diosa nopo'tihueke'dik mo'epo o'manopo'yarea'po onte'ti Diosere mo'noeanhuahuika'apone. Pedroa opudtaj o'batia'pakapo." Diosen huata'moneria huairitaj o'bopo oname'te. 15 Ken, do'hua huaboa'da e'manbatia'pakde'te Diosen Nokiregá o'batikotepo o'manopo'toeme' konigti oro'taj huakkuruda mo'nopo'toe'uyne. 16 "Hue'eyá' Juan bautiza egkapi' opudtanayo Diosen Nokiregá mo'nopo'toeapone." Kenda Jesús Huairia moname'ne, kenda ona'ti ijnopounmey. 17 Kenoka' Jesús Huairitaj oro' o'nigpeika'demey Dios Diosen Nokireg bo'yokdeme'ne. Konigti Diosa o'pakpo nog aratbuttaj Diosen Nokireg o'bayokme'te, "O'nen Nokireg bayokhue' yaé', Dios." Ahue'dik ijjemey. —Pedroa o'mana'uyate.

18 Kenda judío aratbut on'peedepo dakhue' hua'a o'nokbatikon'uy.

—Huadakda i'e, Dios. Nog aratbut kenpa'ti Diostaj nopo'korea'dik o'ne kenpa'ti Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik o'neapo. —Judío huaknopoe'eri huama'buya oda'uyate.

Antioquía huakka' jakya' nog aratbut huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

19 Kenoka' judío aratbuta Estebantaj on'arakdepo huaboa'da Jesúsen nog huanigpeika'eritakon on'magka'nok on'mamon'uyate. Jesústaj huaknopoe'eri nogyon nogyon on'bahua'uyate. Fenicia huadariyo on'hua'uyate. Chipre huagkuta'mejyo on'hua'uyate. Antioquía huakka' jakyo on'hua'uyate. Keyo aya'da Jesúsa o'kadhuahua'uyate. Kenda on'manbatia'pakika'uyate. Judío aratbuttayo'da on'manbatia'pakika'uyate. 20 Jesúsen huaknopoe'eri Chipre huagkuta'mej huae'eri kenpa'ti Cirene huakka' jak huaknopoe'eriere Antioquía jakyo on'hua'uyate. Kenda Jesús o'kadhuahua'uy kenda on'manbatia'pakonhua'uyate. Aya'tada on'manbatia'pakonhua'uyate. Judío aratbuttaj nog aratbuttakon kenda Jesúsa o'kadhuahua'uy on'manbatia'pakonhua'uyate. Kan'nopo'yare'po on'manbatia'pakika'uyate. 21 Huaknopoe'eria on'manbatia'pakonhua'nok Diosa teyda o'batihuapoknok huakka'ada Jesústaj huaboa'da on'nopo'korea'depo o'noknopoe'uyate. Nog aratbutadakon Jesústaj on'nigpee'uyate. Huabokereken eknopoika'nayo o'nenonpo Jesús Huairienkon o'noknopoika'uy.

22 Kenda Jerusalénya' huanigpeika'eri on'peedepo Antioquíayo Bernabétaj on'ta'mona'uyate. 23 Ken okyedepo Diosa 'urua'da o'manopo'tihuekea'depo o'manopo'durugpakame'te. Kenda Bernabé o'tiahuaydepo durugnada o'epo "Jesús Huairitaj daka'da yan'nigpeeunhuahuikati'," Antioquía huaknopoe'eritaj o'mana'uyate. 24 Bernabé huadakda o'epo Diosen Nokiregа huakka'da o'nopo'toenok Jesústaj daka'da o'nigpeika'po o'manbatia'pakonhuahua'nok huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

25 Nogok Bernabé Saulotaj a'ukya'po Tarso jakyo o'hua'uyate. O'huahuaypo Antioquíayo o'tohua'uyate. 26 Jesúsen huanigpeika'eriere o'neonhuahua'po huakka' huaknopoe'eritaj on'manmadika'onhuahua'uyate, nogbayoktida on'manmadika'onhuahua'po. Keya' Antioquíaya' huakkuruda Jesúsen huaknopoe'eritaj cristianos on'madikka'uyate.

27 Kenoka' Jerusalénya' Antioquíayo sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri on'hua'uyate. 28 Agabo o'bodpo, o'manbatia'pakpo, "Aya' huadariya'da aypo ojpai'ere ehue'da o'eapo." Diosen Nokiregа o'nopoea'nok Agaboa o'manbatia'pakuyate. Kenoka' Claudio Roma huairi ee'te huabada aypo ojpai'ere ehue' o'uyate. 29 Judea huama'buytaj huakupe mon'manigta'mona' Antioquía huaknopoe'eri o'da'po ke'na sue'da o'toepo sue'da kata'mone', ke'na huakka' o'toepo huakka' kata'mone'. 30 Huakupe on'huedea'depo kan'tohue'po Saulotaj Bernabétaj on'mata'mona'po, Judea huanigpeika'eri huairitaj kan'bayoke'po huakupe on'ta'mona'uyate.

12

Jacobotaj on'arakuyate kenpa'ti Pedrotaj ogkuda'uyate.

1 Kenoka' Antioquía huanigpeika'eria Judea huama'buytaj huakupe on'ta'mona'uyate. Kenoka' Herodes Roma huairi Jerusalényo o'epo ke'nen sorotataj Jesúsen huanigpeika'eritaj huaboa'da dakhuea'da on'magka'po, sue'tada on'magka'uyate. 2 Jacobotaj kan'arake'po sorotatataj o'mata'mona'nok siroa Jacobotaj on'arakuyate. Jacobo Juanen huama'buy o'uyate. 3 Jacobotaj en'arakte judío huairi durugda o'nenok Herodes kenda o'peedepo Pedrotakon o'kuda'uyate. Biahue' pan huape' fiesta ee'te Pedrotaj ogkuda'uyate. 4 Pedrotaj en'kudade'te meyahuedda botta'

botta' sorotataj on'tiokika'po, sikyoed nog kupoada on'tiokika'po, bisik nog kupoakon on'tiokika'po, sikyo nog kupoakon on'tiokika'po. Judíoen fiesta e'pokde'te a'arakya'po aratbutpoya' ijtoorokapoy Herodesa o'nopoe'uy. 5 Huabakuda' jakyo sorotataj Pedrotaj daka'da en'tiokikapi' Jesúsen huanigpeika'erianayo on'pakpo on'tiona'pakonhua'po. Pedrotaj ka'tihuapoke'po Diostaj on'tiona'pakonhua'uyate.

Huabakuda' jakya' Diosa o'orokа'uyate Pedrotaj.

6 Ken sikyo o'epo, eme'te aratbut kan'tiahuaye'po Herodes Pedrotaj orokа'dik ee'tada botta' sorotataa Pedrotaj nopoyo onhueda'po on'totay. Botta' sirobia on'ba'tidukupo Pedrotaj. Kenpa'ti akbogpete nogomey sorotataj huatioka'eri o'nepo. 7 Jakyo ijhuiti ehue' Diosen huata'moneri o'bo. Huabakuda' jakyo jeyda o'epo Diosen huata'moneri Pedrotaj huapidta' o'deydeypo o'maboa'po,

—Idada yabo'. —Ona'nok.

Ken sirobia e'ba'tiduku' oktikuonka'uy.

8 —Baka'bia teya' yatagpotinuku', hua'iot yaoton. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

Pedroa e'otde'te,

—Huaot yaotonpo, do'taj betahua'. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

9 Ken Diosen huata'moneritaj o'tahua'po huabakuda' jakya' Pedro o'orokpo. Diosen huata'moneria me'oroketpi' buttidapi' ijjet nopoehue' o'epo ijyorokidapi' Pedro o'nopoepo. 10 Huakkuru sorotataj huatioka'eritaj o'timononpo nogta'kon o'matimononpo siro jakhui'kayte o'neato'uy. Siro jakhui'kay adpen huakka' jak o'e. Onda ekhuike'te o'norokuyate. Kurute o'tohua'po adta'mon Diosen huata'moneria Pedrotaj okhua'uyate.

11 —Huabakuda' jakya' Diosen huata'moneria do'taj me'oroka'dene, huaboa'da Pedroa o'nokotdepo, Herodes Huairitaj kenpa'ti judío aratbuta do'taj menarakapeya'po do'taj katioke'po Diosa ke'nen huata'moneri menigta'mona'dene, buttida o'e. —Pedroa huanopoya'da o'nopoe'uyate.

12 Kenda Pedro o'noponhua'po Maríaen jakyo o'hua'uyate. María Juan Marcosen huaye o'uy. Maríaen jakyo huakka'da on'kupopak Diostaj on'tiona'pakonhua'po. 13 Akbogpeta' Pedroa o'mana'po Rode mune'yoa akbogpete o'huatiakpo beati yaetapo o'huatiakuy. 14 Pedroa oa' okia'po huakka'da o'durugpakonpo okhuikehue'ada o'korudpo o'ketpo, "Kurute Pedro o'e," o'mana'uyate.

15 —Nama'da ia'. —E'nona'te "buttida ijjay," Rode o'mana'uyate.

—Pedro ehue' o'e. Ke'nen huata'moneri o'eta. —Ona'ti o'nona'uy.

16 Ken konig en'batia'pakte Pedroa menigokhuike' o'mananhua'uy. Kenoka' o'nokhuike'depo Pedrotaj on'tiahuaypo on'mame'pukeonuyate. 17 Pedroa o'batepo yan'batik o'mana'po. Diosa huabakuda' jakya' me'oroka'ne, Pedroa o'manbatia'pakpo,

—Jacobotaj kenpa'ti huama'buytaj konig ijmanbatia'paki kenda yan'manbatia'pakti'. —Pedroa o'mana'depo nogyon o'bakhua'uyate. 18 Emede'te, "¿Pedro men ya'e? ¿Be'a yatikuj?" Huayahuaya huabakuda' jakya' sorotataj on'me'pukpo diga'da on'batia'pakuyate. 19 "Pedrotaj yan'ukpo yan'totiak." Herodesa e'mana'te huahuayhue' o'nenok, "¿Menpa' ya'monate?" Sorotatataj o'mana'po, "Sorotatataj yan'arak." Herodesa o'mana'uyate. Nogok Herodes Judea huadariya' o'hua'uyate. Cesarea huakka' jakyo a'ikaya'po o'hua'uyate.

Herodestaj ida o'bueya'uyate.

20 Kenoka' Tiro huakka' jak aratbuttaj kenpa'ti Sidón huakka' jak aratbuttaj Herodes o'mahuadiay'uyate. Herodes huairien huadariya' Sidón aratbuttaj Tiro aratbuttere aypo o'bayokika'uyatenok. Sidón aratbutere Tiro aratbutere Herodeste on'bahuahua'nig'a, huairitaj kudhued Blastotaj on'huahuaypo on'batia'pakuyate. Blasto huairien jak huatoe'eri o'uyate "Oro'taj mo'tinoeye'." Huairitaj monigbatia'pak.

Tiro aratbutere Sidón aratbutere o'nona'uyate. 21 Ken huame'noete mene'batia'pak.
Herodesa oa'me'po ken huame'noete Herodes huairien 'uruda huaok o'otpo huairien
huahuadte o'huaddepo. Tiro aratbuttaj Sidón aratbuttere o'manbatia'pakuyate.
22 —Ke'na o'manbatia'paknig "Huabokerek ehue' o'e. Ke'na Dios Huairi o'e." —
'Utta'da on'mana'uyate. 23 "Diosyo'da huadakda o'ika'." Herodesa ahue' o'enok ijhuiti
ehue' Diosen huata'moneria dakhue' o'ean'uy. Morokdu'ada o'pe'po o'bueya'uyate.
24 Nogya' nogya' Jesús Huairitaj on'manbatia'pakonhua'nok huakka'ada huaboa'da
on'nigpee'uyate.
25 Ken, Bernabé Sauloere Jerusalényo pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'depo
dakhuapa ogkaddepo Juantaj on'tohua'po Jerusalénya' on'kumejdepo. Antioquíayo
onhua'uyate. Juan on'dikka'uyate Marcos.

13

Bernabé Sauloere nogbayo nogbayo Jesúsen huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po huaboa'da on'bahuae'uyate.

1 Ken Antioquíayo Jesústaj huaknopoe'eri ogkupopakika'po Diosen huamanba-
tia'pakeri o'nuyate. Kenpa'ti huamanmadika'eri o'nuyate, Bernabé o'epo, Simón
o'epo, Lucio o'epo, Manaénere Sauloere o'nepo. Simón on'dikka'uyate Negro. Lucio
Cirene huakka' jak huaee'eri o'uy. Herodes Galilea huadaribayo huairiere Manaénere
on'kerekuyate. 2 Diostaj on'batadi'kea'po Diosa e'tiona'pakte me'pee'po bapehue'
o'nunhua'nok,
—Bernabé Saulotaere yan'mata'mona'. Nogya' nogya' Jesucristoen huadak hua'a
kan'manbatia'pakonhuahuike'po yan'mata'mona'. —Diosen Nokiregaa o'mana'uyate.
3 Diostaj aya' on'tiona'pakdepo kenpa'ti bapehue' ee' on'batikdepo Bernabétaj
Saulotaere on'batibata'tepo Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakike'po
on'mata'mona'uyate.

Chipre huagkuta'mejya' Bernabé Sauloere Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

4 Ken Diosen Nokiregaa Bernabétaj Saulotere o'mata'mona'denok Seleucia huakka' jak
e'pogte o'nokye'uyate. Keyaa' Chipreyokon huagkuta'mejyo kusi'pete o'nokteg'uyate.
5 Salamina huakka' jakyo e'pog dagkotte on'betdepo judíoen huaitake' jakyo
Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakato'uyate. Juana huatihuapokonhua'
on'tohua'uyate. 6 Huaboro' huagkuta'mejyo huabada on'huae'depo Pafos huakka'
jakyo o'nokye'uyate. Keyaa' Barjesús judío aratbuttaj on'huahuay'uyate. Barjesús
tidig huakika'eri o'epo da huamanbatia'pakeri o'epo Diosen huamanbatia'pakeri
ijjey nama'da oa'ika'uyate. 7 Barjesús gobernador huairiere o'ika'po gobernador
huairi Sergio Paulo huakka'da o'nopoika'uyate. Apagba' e'peeta' o'pakpo "Bernabé
Saulotere yan'totiak." O'mana'uyate. 8 Tidig huaka'eritaj on'dikka'uyate Elimas.
Saulotaj Bernabétaere manigpeehue' yaee'. Nama'da on'mana'. Gobernador huairitaj
ona'uyate. Kenda oknopoehue' yaee'. Ona'uy. 9 Ken Saulotaj on'dikka'uyate Pablo
Diosen Nokiregaa huakka'da o'nopo'toenok Barjesústaj buttida daka'da o'tiahuaypo,
10 —Nama'da huaa'eri i'ene. Dakhuea' i'kika'ne. Toto'ensi'po i'ene. Huadak e'kika'
eretpakhue' i'ika'ne. "Diostaj e'nigpee' dakhue'da o'e." Nama'da i'ika'ne. 11 Oy Dios
Huairia ontaj sue'pi' dakhuea' megka'apone. Ekpobig i'eapone. Sue'da huame'noe
niokpo tiahuayhue'dik i'etuapone. —Pablo Barjesústaj ena'te kenokda okpobig o'unpo
sikkiregda o'mabodpo tiahuayhue'dikda o'unpo be'api' men'ta'koypo men'tohue'po
o'baukuy. 12 Kenda gobierno huairi o'tiahuaydepo, Dios Huairied e'manmadika'taj
o'me'pukepo Dios Huairitaj huaboa'da oknopoe'uyate.

Pablo Bernabéere Pisidia huadariyo Antioquía jakyo o'nunhua'uyate.

13 Pablo Pafos jakyo kusi'petone'yo on'bakudpo huaboro' e̲'po̲g o'noktegpo Perge
jakyo o'nokye̲'uyate. Perge Panfilia huadariyo o̲'e̲. Juannayo Pergeya' o'bakkorepo
Jerusalénye̲ o'hua'uyate. 14 Nogok Perge jakya' o'noro̲kpo, Pisidia huadariyo on'hua'po.
Pisidia huadariyo nog Antioquía jakyo o'nokye̲'uyate. Ke̲yo̲ okmapi̲e̲'ahuaddikte judío
aratbuten hua̲itake' jakyo on'kudpo on'huaduyate. 15 Ken Moisésba' o'bona'pakdepo
kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakba' o'bona'pakdepo hua̲itake' jak huairia Pablotaj
Bernabétere on'mana'po:

—Aratbut e̲gkupopakte e'manmadika'ta' e'paknayo monmadika', eg'. —Hua̲itake' jak
huairia on'mana'uyate.

16 Ken Pablo o'bodpo eda'te yan'batik o'batepo,

—Yan'pe̲e̲', Israel aratbut. Kenpa'ti yan'pe̲e̲' nog aratbutada Diostaj huanigpe̲ika'eri.
17 Israel aratbuten Dios oro'en adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyate. Egipto huadaribayo
nog aratbutenbayo oro'en adhuea'pane' e̲'neonhuahuikaya' Diosa o'maitaka'uyate.
Kenpa'ti Egipto aratbuten huadariya' Diosa teynanada o̲'e̲po o'maoro̲ka'uyate. 18 Nog
huadariyo on'bahuae'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue̲'yo̲ cuarenta huabayok
on'bahuae'onhuahua'po ke̲yo̲da Diosa daka'da o'mato̲e̲'unhuahua'uyate. 19 Ken,
Canaán huadariyo nogda nogda aratbut o̲'neonhuahua'ika'po, ken huadariyo siete
gobierno en'mato̲e̲'ika'te Diosa oro'en adhuea'pane'taj Canaán huadari a'bayokya'po
Canaán huadarieri aratbuttaj Diosa o'tihuapoknok oro'en adhuea'pane'a̲ on'baarakpo
aya'tada on'baarak'uyate. 20 Ken cuatrocientos cincuenta huabayok e̲e̲'ted noga̲ noga̲
huamanoeya̲'eri huairi on'kudi̲ka'po Israel aratbuttaj on'matoeonhuahuika'uyate.
Ta'pote Samuel Diosen huamanbatia'pakeri huairi o̲'u̲yate. 21 Kenoka' oro'en ad-
huea'pane'a̲ gobierno huairi on'eretpakpo "Beyok." Diostaj o'nona'uyatenok. Diosa
Saúl, Israel huairi o'manigyahuea'uyate. Saúl Cisensi'po o̲'u̲yate. Benjamín arat-
but o̲'u̲yate. Cuarenta huabayok Saúl Israel aratbuten huairi o̲'unhuahuika'uyate.
22 Nogok Diosa Saúl huairi e̲e̲' okkaypo o'enpo Davidtaj Israelen huairi o'yahuea'uyate.
"David Isaíensi'po huadakda o'kika'. Do'taj be'nopo'durugpaka'ne. Aya'da ij-
pakika'nig o'kika'apo." Diosa Davidtaj o'tia'pakuyate. 23 Nogtiada David adhuea'
huasi'poed huayayo huasi'poed huayayoa Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo onte'ti
Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Diosa o'mana'uyate. Jesús kenda huabokerek
o̲'e̲. 24 Jesúsa manmadikahued e̲e̲'ted Juana aya'da Israel aratbuttaj o'mana'po:
"Yan'nopo'korea' yan'nopo'korea'po bautiza ya̲gka'." Juana o'mana'uyate. 25 Juana
o'mananhuahuika'depo, o'kuhuitdeapo nogi̲ti o'mana'po: "Diosen Cristo o̲'e̲. Do'taj mo-
knopoenig'a Cristo ehue' i̲jje̲y. A'ti o̲'e̲a̲po a'ti bo'huatiakapone. Ke'na huadaknanada
o̲'e̲. Donayo dakhue'da i̲jje̲y."

26 Opudtaj o'nona'ne, egomey. Opud Abrahamen adhuea' huasi'poed huayayo
huasi'poed huayayo mo'e̲ne. Kenpa'ti opudomey Diostaj huame'pukeriomeytaj
o'nona'ne. Diosa mo'nopo'yarea'apone onte'ti kurudyo̲ mo'noeanhuahuika'apone,
opudtehuapa' yanoknopo̲i̲kati'. 27 Ken Jerusalén jak hua̲e̲'eri kenpa'ti kenomeyen
huairi Jesústaj oknopo̲e̲hue' o̲'neonhuahuika'uyate. Dios Jesústaj o'ta'mona'uyate
oknopo̲e̲hue' o̲'ne'uyate. Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete Diosen huamanba-
tia'pakerienba' on'mona'pakpo oro'en judío huairia on'pe̲i̲ka'nig'a nopoenkahue'da
o̲'nika'uyate. Konig Diosen huamanbatia'pakeria onda'ika'uyatenig konigda
Jerusalén jak hua̲e̲'eria huairiere dakhuea' o'nogka'uyate. Kan'arake'po Jesústaj
on'bayokuyate. 28 Jesús kenpa'da huadaknada o̲'i̲ka'po sigpi' dakhuea' kahue'
o̲'i̲ka'nok "dakhuea' o'kika'," huahuaa' nopo̲e̲hue' e̲e̲'pi' "Yaarak, yaarak." Pilatotaj
o'nona'uyate. 29 Jesústaj aya'da ya̲gkapetnigtaj Apagba'te on'timadoya'uyate. Aya'da
kenda o̲gka'depo e'bueyde'te hue̲ypa cruzya' on'huaraka'po on'tohua'po kubarakyo
on'hueda̲'uynig'a 30 Diosa e'bueytada o'noyhuada̲'uyate. 31 Galileaya' Jerusalén
jakyo Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eria Jesúsere on'huae'ika'uyate. Jesús e'noyhuadde'te

kenomeytaj Jesús o'bahuahuayonhua'uyate. Nog huame'noe nog huame'noe Jesúsa men'tiahuayde'po o'bahuahua'uyate. Oy Jesústaj aratbuttaj on'manmadikika'.

32 Opuda kan'nopo'durugpake'po oro'a on'nigbatia'pakne. "Do'hued Huasi'potaj
ijnoyhuada'apoy." Diosa oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uynok oro'a o'nonbatia'pakne.
33 Kenda Diosa o'mana'uyatenig oy oro'taj mo'nigka'deme'te Jesústaj o'noyhuadame'te.
Oro' kenomeyen a'neneriensi'po o'ene. "On do'hued Huasi'po me'taene. Oy
o'noyhuada'ne." Apagba' salmo botta'a'te kenda o'madoya'uyate. 34 "Konig
'urunanada o'ka'apone" Jesústaj e'huaada Davidtaj Diosa ona'uyate. Kenda
oa'uypo Jesúsbuey parahue'dik kaae'po o'noyhuadame'te. 35 Kenpa'tion nog salmote
oa'po: "O'nen 'urusi'poda huadi'nanada o'enok so'parahue'dik kaae', Apag Dios."
Apagba'te kenpa' oa'. 36 Ken a'nennada David Diostaj o'nigpeika'po Israel aratbuten
gobierno huairi o'unhuahuika'uyate. Nogok o'buey'uyate. Ke'nen apagkudakere
ontayo' ogkubarakka'uyate. Kubarakya' David o'para'uyate. 37 Jesústanayo Diosa
o'noyhuada'nok parahue' o'eme'te. 38 Jesústaj opudomeya eknopoe'nayo Diosa
dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ene yan'nopoikati', egomey. 39 Moiséstaj opuda
mo'nigpeika'nok Diosa nopo'tihuekehue' mo'ika'ne. Oynayo aya'ada be'api' Jesústaj
o'noknopoenok Diosa kenomeyen dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'apo.

40-41 Diostaj huatierikeria yan'tiahuay'. Diga'da mo'mame'pukpo mo'mabueyapone.
Opud e'manoete konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate 'urua'da ijka'apoy.
Kenda opuda oknopoehue' mo'eapone. Kenda e'manbatia'pakika'tada
oknopoehue' mo'eapone.

Kenda Apagba' huamanbatia'pakeria a'nenda o'mana'po, keyoj, daka'da yan'nopoepo konigti kahue' yane'. —Kenda Pabloa o'mana'uyate.

42 Ken Pablomey judíoen huaitake' jakya' e'norokde'te "Nog okmapie'ahuaddik
huame'noete iyo onte'ti yan'kumej nogiti konigti Jesústaj monbatia'pak." Pablotaj
o'nona'uyate. Judío ehue' nog aratbuta kenpa' o'nona'uyate. 43 Ken judíoen huaitake'
jakya' aratbut o'norokdepo huakka'mon Pablotaj Bernabétaere on'batahua'po, judío
aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut konigti judío aratbut e'dik o'nepo Diostaj
on'nigpeika'po on'tiona'pakika'po. "Dios huadi'da mo'enok daka'da yan'nigpeika'.
Jesústaj yanoknopoepo batikhue' yanika'." Pablo Bernabéere on'mana'uyate.

44 Nog semanakon okmapie'ahuaddik ee'te aya' huakka' jakyo huae'eria
ogkupopakuyate. Diosen huadak hua'a Jesústaj e'peeta' on'pakpo on'kupopakuyate.
45 Kenoka' huakka' aratbut Pablotaj a'peeya'po egkupopakte judío aratbuta
on'tiahuaydepo, digda on'bahuahuaypo, "Nama'da o'mana'." Pablotaj on'huaa'po,
Pablotaj dakhuea'da on'bahuaa'uyate. 46 Pablo Bernabéere me'pukhue'ada 'urua'da
on'mana'po:

—Opud judío aratbuttaj huakkuru Diosen huadak hua'a Jesústaj manmadika'dik
o'nenig'a opudnayo e'peeta' pakhue' mo'epo onte'ti Diosere e'noeonhuahuika'ta'
pakhue' mo'enok nog aratbuttaj Jesúsen huadak hua'a o'manmadika'apoy. 47 In konig
Dios Huairia oro'taj mo'ta'mona'uyne:

Judío aratbut ehue' huae'erite on'ta'monapone. Konig huakjey onyahuea'dene
mona'po. Aya' aratbuttaj aya' huadariyo huadak hua'a kan'manopoea'e'po
onte'ti Diosere manoeanhuahuika'dik kan'manopoea'e'po on'ta'monapone.

—Pabloa o'mana'uyate.

48 Kenda nog aratbuta on'peepo on'durugpakpo kenda Diosen e'manmadika' 'uruda
o'e. On'batia'pakuy. Kenomeytaj onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apopo Diosa
o'baktie'ea'uyate. Jesústakon o'noknopoe'uyate. 49 Ken huadaribayo huabada Diosen
huadak hua'a Jesústaj on'manbatia'pakonhua'uyate. 50 Kenoka' judío aratbut Pablotaj
Bernabéeretaj diga'da on'mahuadiaypo ettone' huairi Diostaj huationa'pakika'eritaj

kenpa'ti huakka' jak huabokerek huairitaj judíomey on'huamahuį'įą'uyate. Pablo Bernabéere dakhue'da ǫgka' on'bahuaa'nok aratbut Pablotaj Bernabéeretaj on'magka'po kenomeyenbaya' on'maen'uyate. 51 Pablo Bernabéere on'bakhua'depo hua'i sorok on'nonokbitbitan'uyate. Aratbut huakka' jakya' dakhuea'da ǫgka'denok kan'nokote'po on'nonokbitbitan'uyate. Huakka' jakyo Iconioyo on'hua'uyate. 52 Ken, Jesústaj huaknopǫę'eri Antioquíaya' Diosen Nokįręgą huakka'da o'manopo'tǫęnok durugda ǫ'nika'uyate.

14

Pablo Bernabéere Iconio huakka' jakya' Jesústaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

1 Ken Iconio huakka' jakyo Pablo Bernabéere ǫ'nepo judíoen huąįtake' jakyo onokteyo' on'kudonpo Jesúsen huadak hua'a 'urua'da on'manbatia'paknok huakka'da Jesústaj huaboa'da o'noknopoenka'po, o'noknopǫę'uyate. Huakka'da judío aratbut kenpa'ti huakka'da nog aratbutada Jesústaj o'noknopǫę'uyate. 2 Judío oknopǫęhue'da ǫ'nepo nog aratbuttaj nama'da on'manmahuįą'po dakhue'dikda a'manopǫęąya'po. 3 Konigępo Pablo Bernabéere kęyǫ ǫ'neonhuahua'po Dios di'da ǫ'ępo Jesústaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda me'pukhue'ada on'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Huairia o'paknok aratbuttaj Pablomeyą on'bayarea'onhua'uyate. E'bayarea'te on'tiahuaypo buttida on'batia'pak aratbuta on'nopǫę'uyate. 4 Iconioyą' sue'da huakka' Pablotaj Bernabétaere on'pakuy. Nog sue'da huakka'mon aratbut kenomeytaj pakhue' ǫ'nepo judío huairitaj on'pakuyate. 5 Kenoka' judío aratbutere nog aratbutere huakka' jak huairiomeyą Pablotaj Bernabétere mon'batidi'ke kenpa'ti mon'bapa'ea' soatayo' on'bahuaa'uyate. 6 Kenda Pablo Bernabéere huaboa'da on'pęępo on'mon'uyate. Licaonia huadaribayo on'mon'uyate. Kęyǫ Listra huakka' jakyo kenpa'ti Derbe huakka' jakyo on'mon'uyate, 7 Kęyą' Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

Listra huakka' jakya' Pablotaj on'pa'ea'uyate.

8 Listra huakka' jakyo huabokerek huakket o'huadika'po hua'ehue'dik ǫ'ųyate. Kenda e'si'poę' ǫ'ępo kenteda o'huadonhuahuikame'te. Hua'ehue'da ǫ'įka'uyate. 9 Pablo e'mana'te huabokerek huakket o'pęędepo oknopǫępo. Diosa yarea'dik me'ęne oknopǫędenig Pabloa oknokotpo Diosa o'yarea'apo o'nopǫępo 10 'utta'da ona'po,

—Yabo'. Huada'kobopipen butuka' yabo'. —Pabloa ona'uyate. Ken huabokerek e'yareadte įdada o'bodpo huaboa'da o'hua'uduyate. 11 Pabloa huakkettaj o'yarea'nok Licaonia aratbut on'tiahuaydepo kenomeyen hua'ate 'utta'da on'basagkia'udpo:

—Kenomey dios ǫ'ne. Aratbuten huąsǫ' ǫ'nunpo kurudyą' oro'omeytaj mo'nighuarakdene. —Licaonia aratbut 'utta'da on'basagkia'uyate.

12 Licaonia aratbuten dios Júpiter kenpa'ti Mercurio. Bernabé dios Júpiter ǫ'ę, on'batia'pakuy. Pabloa huamana'eri ǫ'ępo dios Mercurio ǫ'ę. On'batia'pakuyate. 13 Listra huakka' jak huakudte eatiokyę'da dios Júpiteren jak ǫ'ųyate. Júpiter jak sacerdote vaca huakhuenere o'batotiakdepo Pablotaj Bernabétaere a'yokya'po e'nigarakta' e'pakada. 14 Jesúsen huata'moneri Bernabé Pabloere kenoka' kenda sacerdote nama'da yaka'apet on'nopǫępo kena'po opiot on'huis'uyate. Aratbut ęgkupopakyo on'kudonpo 'utta'da o'mana'po:

15 —¿Mena'po opudą kenpa' boka'? Huabokerek opudonigti ǫ'ęy. Dios ehue' ǫ'ęy. Kenda bokika'nig dakhue'nanada ǫ'ę. Batikdik mo'ęne. Dios Huanoeonhuahuikeritayo'da yan'nopo'korea'po yan'nigpęika'. Diosa kurud o'ka'uyate. Ote' huadariere ę'pǫg o'ka'uyate. Aya'da kurudyǫ huąę'eri, aya'da huadariyo ǫ'įka'nig aya'da huakupayo huąę'eri huąhuęyǫ huąę'eri ę'pǫg huąę'eri oka'uyate. 16 A'nenda aya'da a'neneria katepi' on'pakpo ǫgkika'uyate. Diosa "Kahue'dik

yanika',” manahue' o'uyate. 17 Dios huadakda o'e. Aratbuta kan'nopoike'po 'urua'da Diosa oro'taj bo'tihuapokonhuahuika'ne. Oro'taj ehui' mo'nigta'mona'ika'ne aypo mo'nigkereka'ika'ne, aypo bo'yokika'ne kenpa'ti oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. —Pabloa Bernabéerea 'utta'da on'mana'uyate.

18 Kenpa' en'mana'pi' kenomey dios o'ne Listra aratbuta nama'da on'nopoepo vaca e'nigarakta' o'deretpakpo o'darakay'uynig'a.

19 Ken Antioquía huakka' jakya' kenpa'ti Iconio huakka' jakya' sue'da judío aratbut on'batiakdepo nama'da huaa'eri o'epo Pablotaj yan'darak on'mana'nok huakka' aratbuta Pablotaj huida on'pa'ea'depo o'bueyde on'nopoepo huakka' jak kurute on'totokuyate. Kenteda o'nen'uyate. 20 Jesústaj huaknopoe'eria Pablote en'tikupopakte Pablo o'bodpo onte'ti huakka' jakyo o'kuduyate. Eme'te Bernabéere on'bakhua'po Derbe huakka' jakyo on'hua'uyate.

21 Derbe huakka' jakyo, “Jesúsa nopo'tihueke'dik mo'ene, onte'ti kurudyo noeanhuahuika'dik mo'ene,” on'manbatia'paknok huakka'da huaboa'da Jesucristotaj o'noknopoe'po on'nigpee'uyate. Nogok Listra Iconio kenpa'ti Antioquíayo on'kume'uyate. 22 Listra Iconio Antioquíayo Pablo Bernabéere huanigpeika'eritaj daka'da yan'nigpeika' on'mana'po. “Jesústaj daka'da yan'nigpeeonhuahuika'. Batikhue' yanika'. Nogiti nogiti opudtaj Jesústaj oknopoehue' huae'eria dakhuea' o'magka'aponok pai'nanada mo'nopo'unhuahua'po Dios Huairiensi'po mo'eapone. Diosere mo'ika'apone.” On'manmadika'uyate. 23 Nogyo nogyo Jesúsen huanigpeika'eriyo' ogkupopakpo huanigpeika'eritaj huamatoe' huairi on'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti Dios ka'pee'po bapehue' o'nepo on'manigtiona'pakpo: “Inomey huanigpeika'eritaj huamatoe'eri huairitaj daka' yamatoe', Dios Huairi.” On'manigtiona'pakuyate.

Antioquía Siriabayo ona'ti Pablo Bernabéere on'kume'uyate.

24 Nogok Pisidia huadaribayo onpokonhua'po Panfilia huadaribayo o'nokyepo. 25 Perge huakka' jakyo Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakdepo Atalia huakka' jakyo on'hua'uyate. 26 Keya' kusi'petone'yo on'kuddepo onte'ti Siriabayo Antioquíayo o'noktegpo. Keya' a'nenda Jesúsen huaknopoe'eria Pablotaj Bernabéeretaj on'mata'mona'uyate. On'mata'mona'po, “Jesúsen huadak hua'a aratbuttaj on'manbatia'pakapo. Kenomeytaj daka' yamatoika', Dios.” on'tiona'pakuyate. Pablo Bernabéere aya'da on'kuhuitdepo ona'ti on'kume'uyate. 27 Antioquía huakka' jakyo o'nokyedepo Jesúsen huanigpeika'eritaj on'kupopaka'depo, “Oro' nog jak nog jakyo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po Diosa 'urua'da bo'tihuapokika'ne. Diosa nog aratbut Jesústaj huaknopoe' o'batihuapokikame'.” Pablo Bernabéerea kenda on'manbatia'pakuyate. 28 Pablo Bernabéere huanigpeika'eriere huakka' puug o'nunhua'uyate.

15

Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eri huairi ogkupopakuyate.

1 Kenoka' Judea huadari huae'eri Judeaya' Antioquía jakyo on'batiakuyate. Huama'buy huanigpeika'eritaj huaboa'da on'manmadika'po, konig Moisésa o'mana'uyate huabokereken huasi'dak oktegdik mo'ene. Okteghue' ee'nayo Diosa nopo'koreahue' mo'eapone. Huaboa'da on'manmadika'uyate. 2 Kenda on'manmadika'nok Pablo Bernabéere Judea huamanmadika'eriere huayahuaya nogpa' nogpa' e'ka'taj ighua'da on'mana'uyate. Be'a buttida yaa' nopoehue' o'nenok Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huata'moneritaj kenpa'ti huanigpeika'eri huairitaj kenda kan'batia'pake'po Pablotaj Bernabéeretaj kenpa'ti sue'da Antioquía huanigpeika'eritaj on'mata'mona'uyate.

3 Ken Antioquía huanigpeika'eri on'mata'mona'nok on'hua'uyate. Fenicia huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'pokonhua'depo on'manbatia'pakonhua'uyate. Nog aratbuta konig kenomeyen adhuea'pane' nama'da ogkika'uynig konigti ogkika'po, Diostakon a'nigpeikaya'po kenpa'da on'batikuyate. Kenda 'urua'da on'manbatia'pakonhua'nok huama'buya on'peedepo huakka'da on'durugpakuyate.

4 Pablo Bernabéere Jerusalényo e'nokyede'te aya' huaknopoe'eri Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere durugda on'matoepo on'madokoe'uyate. Ken nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Diosa o'tihuapoknok Jesústaj on'manmadika'onhua'nok huakka'da on'nigpeeme'. Pablomeya on'batia'paknig'a, 5 sue'da fariseo aratbut Jesústaj o'noknopoeme'po on'bodpo on'mana'po:

—Nog aratbutada huanigpeika'eritaj huabokereken huasi'dak oktegdik o'nika'. Kenpa'ti Moisésenba' nigpeika'dik o'ne. —Fariseo aratbut huanigpeika'eria on'mana'uyate.

6 ¿Diostaj kan'nopo'kore'po menpa' nog aratbuta Moisésen e'mana'taj nigpeika'dik ya'ne? Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairierea ogkupopakpo huayahuaya on'mananhua'po. 7 Ken huakka'da en'batia'pakonhuade'te Pedro o'bodpo o'mana'po:

—Nog aratbut judío ehue'taj Jesústaj kanoknopoe'po "Jesústaj huadak hua'a nog aratbuttaj yamanbatia'pak," a'nenda Diosa do'taj bektie'eapo mename'ne. Kenda mo'nopoene, egomey. 8 Diosa aya' aratbuten huanopo' o'makiei'ika'. Nog aratbuttaj o'bae'po oro'taj o'manopoea'uyne. Konig oro'taj a'nenda Diosen Nokireg boyo'keme'ne konigti nog aratbuttakon o'bayokeme'. 9 Konig Diosa oro'taj di' mo'ene konigti nog aratbuttaj di' o'maepo. Nogomey Diostaj o'noknopoenok Diosa o'manopo'tihuekeme'. 10 Diosa nog aratbuttaj o'manopo'tihuekeme', mena'po opudata oknopoehue'dik mo'ika'. Ken Moisésa o'mana'po o'madoya'uyate. Kenda oro'en adhuea'pane' kikahue'dik o'nika'uyate. Oro'kon kikahue'dik o'ene. Konigepo kenda Moisésa o'mana'uyate nog aratbuttaj manikahue' yanika'. 11 Dios oro'taj di' mo'epo, katetehue'da mo'nopo'tihuekepo onte'ti kurudyo mo'noeanhuahuika'apone konigti Dios nog aratbuttaj di' o'maepo katetehue'da o'manopo'tihuekepo, onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. —Pedroa o'mana'uyate.

12 Ken aya'da egkupopakada on'tia'pakbatikon'uy. Bernabétaj Pablotaere on'mapee'uyate. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'nig Diosa oro'taj o'tihuapokpo nog aratbuttaj o'kadhuahua'po kenpa'ti o'bayareamey. Pablo Bernabéerea on'manbatia'pakonhua'uyate. 13 Kenoka' en'manbatia'pakbatikde'te Jacoboa o'mana'po:

—Do'taj men'pee' egomey. 14 Diosa nog aratbuttaj judío ehue'taj huaboa'da o'manopo'tihuekedeme'te Diostaj men'nigpeike'po Diosa o'baeme'te. Simón Pedroa kenda monbatia'pakdene. 15 Ken konig ya'eapet Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate:

16 A'nenda David huairien aratbut Diostaj daka'da on'nigpeika'uyate. Nogok Daviden adhuea' huayayoa Diostaj nigpeehue'da o'nuyate. Nogok ijkumejapoy, Diosa o'mana'po, Daviden aratbuttaj ijmanopo'korea'aponok. Onte'ti Diostaj on'nigpeika'apo. 17 Aya'ada nog aratbuta Diostaj ukdik ka'nike'po Daviden aratbuttaj ijmanopo'korea'apoy. Nog aratbuta do'taj oknopoika'dik menika'. 18 Ken konig Dios Huairia o'manopoea'uyate.

Kenda Diosba'te o'madoya'uyate.

19 Inomey nog aratbut Diostaj on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'nok, "Moisés Diosba' e'mana' nigpeika'dik mo'e." Oro' ahue'dik o'ey. Ijjay. 20 "E'ketka' diostaj pakhue' yanika'po kenpa'ti vacaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yane'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen bapehue'

yanika'po huahueya' e'ta'kot huaen bapehue' yanika'. Huamimipi' bapehue' yanika'." Kenyo'da nog aratbut huaknopoe'eritaj monigmadoya'. 21 A'nenda kenpa'ti oyda nogya' nogya' huakka' jakya' Moisésenba' on'bonapakika' okmapie'ahuaddikte huaitake' jakya'. —Jacoboa o'mana'uyate.

22 Ken Jesúsen doce huamata'moneri huanigpee'eri huairiere aya'da huanigpeika'eriere 'urua'da Jacobo oa' on'nopoepo, "sue'da oro'en huanigpeika'eritaj mon'mata'mona'. Antioquíayo Pablo Bernabéere botta' mon'mata'mona'." Q'nuyate. Judas Barsabástaj on'ta'mona'uyate. Silastaj kenpa'ti on'ta'mona'uyate. Silas Barsabásere huairi o'ne'uyate. 23 Ken beroba' e'madoya' on'manigta'mona'uyate.

"Oro' Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere kenpa'ti huama'buyere opudtaj on'dikta'mona'ne, on'nigmadoya'ne. Opud nog aratbut Judío ehue' huama'buy mo'ene. Antioquía huakka' jak huaika'eri mo'ene. Kenpa'ti Siria huadaribayo huaika'eri mo'ene. Kenpa'ti Cilicia huadaribayo huaika'eri mo'ene. 24 Sue'da oroen huama'buy huabokereka bo'huahuame'te opudtaj nama'da huadik monmadikame'te. Huabokerekensi'dak oktegdik mo'ene. Konig Moisés o'mana'uyate nigpeika'dik mo'ene. Kenpa' yan'manmadika' manahue' o'emey oro'. 25 Botta' oro'en huaknopoe'eri huadi'da huama'buytaj Bernabéere Pabloere opudomeytaj e'ta'mona'ta' o'pakpo onokteteyo' Silastaj Judastere o'baktie'ea'de. 26 Pablo Bernabéere Jesucristotaj on'nigpeepo nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' keya' aratbut on'huadiaypo e'barakta' on'pakpo Jesúsen huadak hua'a on'manmadikame'te. 27 Ken, Judas Silaseretaj o'mata'monay. Kenda opudtaj o'nigmadoya'ne konigti kenomey 'urua'da mona'apone. 28 Aya'da Moisésa o'mana'uyate oro'nayo manahue' o'nene. Kenda opud kika'dik mo'ene oro'ere Diosen Nokiregere o'nopoepo oro'a o'nona'ne. 29 Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yanika'. Konigti mimi bapehue' yanikati'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen bapehue' yanika'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'da o'nona'ne. Kenda e'nigpeika'nayo huadakda bo'kika'po. Kenpa'da o'nigmadoya'ne."

30 Antioquíayo on'mata'mona'denok on'hua'uyate. Aya'tada huanigpeika'eritaj on'bakupopakandepo beroba' e'nigmadoya' on'bayokuyate. 31 Kenoka' huama'buy beroba' on'tiahuaypo on'bona'pakdepo beroba'te 'urua'da on'maboroayme'tenok huakka'da on'madurugpakuyate. 32 Judas Silasere Diosen huamanbatia'pakeri o'nepo huama'buytaj 'urua'da on'maboroaypo on'manmadika'onhua'nok ken huama'buya Diosen daka'da ogkika'uyate. 33 Ijhue'mon keyoda o'neonhuahua'depo Antioquía huama'buya. Jerusalén huaknopoe'eritaj on'mata'mona'uyate. 34 Silasnayo ehua'ta' pakhue' o'epo huahue' o'uyate. 35 Pablo Bernabékon huahue'da Antioquía huakka' jakyo o'nepo nogomeyere Jesús Huairien huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahua'po on'manmadika'onhua'uyate.

Jesúsen huaknopoe'eritaj a'maboroaya'po Pablomey onte'ti huaboa'da on'hua'uyate.

36 Nogok Pabloa Bernabétaj ona'po:

—Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo aya' jakya' oro' o'manmadika'uynig keyo bohua'. Mobata'huade. Jesúsen huadak hua'a menpa'ti daka' yan'nigpeiket kenda monopoe. —Pabloa ona'uyate.

37 Juan Marcostaj Bernabéa e'tohua'ta' e'paktada 38 Pablonayo e'tohua'ta' pakhue' o'epo. Panfilia huakka' jakya' o'bakkumejme'nok Juana Pablomeyere nogyo nogyo Jesúsen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po huahue' o'eme'nok Pabloa e'tohua'ta' pakhue' o'uy. 39 Huakka'da huayahuaya on'mahuadiayudpo konigti pakhue' o'nepo nogyon nogyon on'bakhua'uyate. Bernabé Marcostaj o'tohua'po huaboro' kusi'peyo Chipre huagkuta'mejyo o'nokteg'uyate. 40 Pablonayo Silastaj oe'uyate. Diosa kabatihuapoke' huama'buya on'tiona'pakdepo on'mata'mona'denok on'bakhua'uyate.

41 Pablo Siria huadaribayo ohua'epo Cilicia huadaribayokon o'hua'epo, "Jesucristotaj
daka'da yan'nigpeika'." Nogya' nogya' huanigpeika'eritaj on'maboroay'uyate.

16

Pabloere Silasere Timoteo o'huae'uyate.

1 Pablo Silasere huakkuru Derbe huakka' jakyo on'hua'depo konogyonda Lis-
tra huakka' jakyo on'hua'uyate. Timoteo Jesústaj huaknopoe'eri o'epo Listrayo
o'ika'uyate. Ke'nen inag Jesústaj oknopoepo judío aratbut o'uyate. Timoteoen apag
judío aratbut ehue' o'uyate. 2 Listra huakka' jakyo huanigpeika'eria kenpa'ti Iconio
huanigpeika'eria Timoteo huadakda o'e on'batia'pakika'uyate. 3 Pablo Timoteotaj no-
gyon nogyon e'tohua'ta' o'pakpo keyo Timoteoen apag nog aratbutda o'e judío aratbut
on'nopoenok huadiayhue' me'nepo Pabloa Timoteotaj huasi'dak okteg'uyate. 4 Nog
huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'epo kenda Jerusalén huaknopoe'eri huairi
Jesúsen huata'moneriere on'maname'nigda Pablomeya on'mananhua'uyate. 5 Ken
huanigpeika'eri ogkupopakika'po nogiti nogiti Jesústaj daka'da on'nigpeepo aya'da
huame'noeda nogakon Jesústaj huaboa'da o'noknopounhua'uyate.

Pabloa Macedoniabayo huae'eritaj konig e'yorokea'nig o'tiahuay'uyate.

6 Asia huadaribayo Jesúsen huadak hua'a manbatia'pakhue' yane'. Diosen Nokiregа
Pablotaj ona'nok Frigia huadaribayo kenpa'ti Galacia huadaribayo on'hua'epo 7 Misia
huadaribayo o'nedepo Bitinia huadaribayo ehuata' on'pakuynig'a "Huahue'dik
mo'ene." Jesúsen Nokiregа o'manopoea'uyate. 8 Konigepo Misia on'pokonpo huaboro'
e'pogte Troas huakka' jakyo on'huarakuyate. 9 Keya'da sikyo Pablo konig e'yorokyanig
huabokerektaj o'tiahuaynig, ken huabokerek Macedonia huadaribayo huae'eri o'bopo,
ona'po:

"Oro'edbayo Macedoniayo yatiak. Oro'taj bo'tihuapok." Ona'uyate.
10 Konigepo Macedoniayo aktegya'po oro' o'bahuedea'uy. Jesúsen huadak hua'a
kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ne oro' o'nopoe'uy.

Filipos huakka' jakyo Pablo Silasere o'nika'uyate.

11 Troas huakka' jakyo kusi'petone'yo o'kudondepo Samotracia huagkuta'mejyo
o'hua'uy. Eme'te Neápolis huakka' jakyo oktegdepo okye'uy. 12 Keya' Filipos huakka'
jakyo o'hua'uy. Kenteda huakka' Roma aratbut o'nika'uy. Kenteyo Macedonia
huadaribayo Filipos hueretda huakka'da jak o'uyate. Keyoda sue'da huame'noe
o'unhua'uy. 13 Okmapie'ahuaddik huame'noete huakka' jak kurute o'orokpo,
huahuekubog aratbut keyoda on'tiona'pakika' keyo o'hua'uy. Ettone'ere egkupopakte
oro' o'huadpo ettone'taj Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uy. 14 Nogtida
ettone' Lidia o'uyate. Lidia huakka' jak Tiatirayo huae'eri o'uyate. Ke'na tela
huabed huabahuaya'eri o'ika'uyate. Kenpa'ti Diostaj o'pakpo o'tiona'pakika'uyate.
Pablo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'paknok Diosa Lidiataj o'nopoea'nok Lidia
huaboa'da Jesústaj oknopoe'uy. 15 Lidiataj kenpa'ti aya'da Lidiaen jak huae'eritaj
bautiza o'magka'uy. Bautiza egkade'te oro'taj mona'po:

—Do Jesús Huairien huanigpeika'eri o'e o'na daka' e'nopoe'nayo do'hued jakyo
yan'tiakpo yanika'. —Lidia moname'ne. Konigepo ke'nen jakyo o'ika'uy.

16 Nogok kenteyo huakka' jak kurute huahuete en'tiona'pakika'yo o'hua'po
mune'yotaj o'dejmey. Mune'yo nog aratbuten huanaba' o'uyate. Toto'a mune'yotaj
o'nopo'toe'nok mune'yo huanopoada o'nokotika'uy. Konig o'eapo mune'yoa
e'batia'paknayo mune'yo huairien huatatoe'taj aratbut huakupe on'yokika'po konig
o'neapo e'nopoeta' on'pakpo huakupe on'yokika'uy. 17 Pablotaj oro'eretaj bo'tahua'po,

—Inomey huabokerek Dios kuruderien huanaba' o'nepo onte'ti kurudyo noeon-
huahuika'dik mo'ene on'manbatia'pak. —Mune'yoa 'utta'da o'mana'uyate.

18 Huakka' huame'noe konigti 'utta'da o'manika'nok nogok Pabloa o'diayatupo
o'huakorudpo,
—Jesucristo o'paknok mune'yoya' yakorok, toto', yonay. —Pabloa ona'nok toto'
o'rokuy.
19 Huakka' huakupe onte'ti ehue'dik me'taeaapone mune'yoen huairi on'nopoedepo
Pablotaj Silastaere on'bata'kuypo huakka' jak eretnopoyo Roma huairite on'batohua'uy.
20 Huakka' jakyo huairitaj on'totiakdepo,
—Oro'en huakka' jakyo huaae'eritaj inomey judío huabokerek dakhuea'da
on'magka'po 21 kenda on'manmadika'nig oro' Roma aratbut o'epo peehue'dik kenpa'ti
kikahue'dik o'ey. —Mune'yoen huairia nama'da on'mana'uy.
22 Ken huakka' aratbut egkupopakya' on'peedepo Pablotaj Silaseretaj ighua'da
on'bahuaa'po "Huaot yan'bakkiroka'. Hueypia yan'mabitbit." Huairia on'mana'uy.
23 Ken, diga'da on'mabitbitdepo huabakuda' jakyo on'bakuda'depo, "Daka'
yan'matoeti'." Huabakuda' jak huatoe'eri huairitaj o'nona'uy. 24 Kenda huabakuda'
jak huairi o'peedepo adyonda o'bakuda'uyate. Monhue'dika' hueymeyente
o'baibeta'uyate.
25 Nopote sikyo Pablo Silasere on'tiona'pakonhua'po en'batadi'keadhua'te nog
e'bakuda' on'mapeee'uyate. 26 Ijhuiti ehue' huakka'da o'iyegpo. Huabakuda' jak diga'da
o'iyegpo aya'da o'bakhuikea'uy. Aya'da sirobia huabakuderitaj e'tiduku' o'bakkujuyate.
27 Huabakuda' jak huairi o'mabodepo aya'da jak e'bakhuikea' o'tiahuaypo aya'da
ebakuda' on'mamonate o'nopoepo huata' a'arakya'po siro o'utukon'uy.
28 —Keje' huata' arakhue' yaee'. Aya'da iyoda o'ey. —Pabloa 'utta'da ona'uyate.
29 Ken huabakuda' jak huairia "huakjey e'beta' menigtotiak," o'mana'po,
ida o'kudonpo. Huakka' o'me'pukepo o'iriga'po Pablotaj Silastere huikudate
o'batihuaduyate. 30 Kenoka' Pablotaj Silaseretaj o'matorokpo,
—Dakhuea' ijkamey, a'nopo'yareaya'po kate ka'dik ijje, huairiomey. —Huabakuda'
jak huairia o'mana'uyate.
31 —Jesucristo Huairitaj yaknopoe'. Onere o'nen huabetere on'nigpeenok Diosa
o'manopo'yarea'apo. —Pablo Silaserea o'nona'uy.
32 Jesucristo Huairien huadak hua'a huairitaj ke'nen huabetterekon
o'manbatia'pakbed'uy. 33 Sikyo o'epo huabakuda' jak huairi hueypia mimia
e'mabitbitme' o'batihuekea'uy. Pablo Silasere huairitaj ke'nen huabettaj ken sikyoda
bautiza o'magka'uyate. 34 Bautiza e'magkade'te jakyo huairia o'batokudpo Pablotaj
Silastaere aypo o'batobape'uyate. Huairi ke'nen huabetere Diostaj on'nigpeedepo
durugda o'ne'uyate.
35 Sikyoedda huakka' jak huairi sorotatataj huabakuda' jakyo on'mata'mona'po,
"Pablotaj Silastere yan'maoroka'." Huabakuda' jak huairitaj ya'nona'. 36 Kenda
e'nona'te huabakuda' jak huairi o'peedepo Pablotaj o'mona'po,
—Opudtaj kan'oroke'. Huakka' jak huairia mena'ne. Konigepo opuda dakteda
hua'dik mo'ene. E'mana'tada.
37 —Romano huae'eri ee'tada huairia oro'taj peehued huakka' aratbut bakpote
sorotataj hueypia mo'bitbitme'ne. Huabakuda' jakyo bo'kudame'ne. Oyda iregireg
e'oroka'ta' mena'po bo'tipak. Keje', ke'nada kan'tiakpo aratbut bakpote mo'oroke'. —
Pabloa huakka' jak huairien sorotatataj o'mana'uyate.
38 Konig Pablo sorotatataj o'mana'nig sorotataj huakka' jak huairitaj on'hua'depo
konigda on'mana'uy. Pablo Silasere Roma huae'eri o'nenok huakka' jak huairi kenda
on'peedepo on'me'pukpo 39 huabakuda' jakyo on'hua'uy. "Nama'da ogkame'ne, moti-
noey' oro'taj." Pablotaj Silastaere on'mana'po on'matoorokonpo, "Huakka' jakya'
yanhuati'." On'mana'uyate. 40 Huabakuda' jakya' o'norokdepo Lidiaen jakyo on'hua'uy.
Jesúsen huanigpeika'eritaj on'manbatia'pakpo on'maboroaydepo on'bakhua'uyate.

17

Tesalónica huakka' jakyo huakka'da dakhuea' huaka'eria e̲gkupopakya' Pablotaj Silastere dakhuea' on'huaa'po i̲ghua'da on'bahuaa'uy.

1 Ken Pablo Silasere on'hua'po, Anfípolis huakka' jakyo on'pokonpo kenpa'ti
Apolonia huakka' jakyo on'pokonpo on'hua'po Tesalónica huakka' jakyo o'nokye̲'uyate.
Tesalónicayo judíoen hua̲itake' jak o̲'u̲yate. 2 Konig Pablo o'kika'nig judíoen
hua̲itake' jakyo o'kuduyate. Okmapi̲e̲'ahuaddik huame'noete bapaa'tea' Apagba'
o'manmadika'uyate. Judío aratbuttataj nog aratbuttaere o'manmadika'uyate. 3 Pablo
Apagba' o'bona'pakpo, Cristo buey'dik o̲'e̲po kenpa'ti nogok noyhuaddik o̲'e̲a̲po
o'manmadika'po,

—Jesústaj kenda o'tia'pak. Jesústaj on'arakuyate. Diosa o'noyhuada̲'uyate. Jesús
Diosen Cristo o̲'e̲nok Diosa kurudya̲' o'ta'mona'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

4 Ken, huakka'amon judío aratbut on'pe̲e̲depo huaboa'da Jesucristotaj o'noknopo̲e̲po
Pablomeyere o̲'nika'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada huakka'ada Diostaj huapakeri
on'pe̲e̲depo Jesústaj huaboa'da on'nigpe̲ika'po Pabloere o̲'nika'uyate. Kenpa'ti
huakka' ettone' konig huairi on'nopo̲e̲po huaboa'da Jesústaj on'nigpe̲ika'po Pabloere
o̲'nika'uyate. 5 Nog judío aratbut Jesucristotaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'erinayo Jesúsen
huanigpe̲ika'eritaj dig on'bahuahuaypo dakhuea' huaka'eri dagte baahue' hua̲e̲'eritaj
on'batotiakdepo on'kupopaka'depo "Pablotaj Silaseretaj i̲ghua'da yan'bahuaa'po
dakhuea'da o̲gkika' 'utta'da yan'dokoy'." Digda on'bahuahuaypo on'bahua'uyate.
Kenda ondadhua'po huakka'da aratbuta on'pe̲e̲depo on'bahua'po. Huakka' aratbuttaj
a'bayokya'po Pablotaj Silaseretaj o'dukpo Jasónen jakyo on'kudon'nig'a. 6 Ke̲yo̲
bahuahuayhue' o̲'nepo Jasóntaj nog huanigpe̲ika'erieretaj on'bata'koypo huakka' jakyo
huairitaj on'batohua'uy. 'Utta'da o'nona'po:

—Nogbayo nogbayo Pablo Silasere aya' aratbuttada on'manmadika'nok nogded
on'maknopo̲e̲a̲'. Kenpa'ti i̲yo̲dakon on'tiakme'. 7 Jasón ke'nen jakyo o'mato̲e̲me'te.
Roma huairi e'mana' kenomey pakhue' o̲'nepo, nog gobierno huairitone' o̲'e̲
on'batia'pakpo ke'nen huadik Jesús o̲'e̲ on'batia'pakpo. —Judío aratbuta digda
on'bahuahuaypo 'utta'da o̲da'uyate.

8 Huakka' aratbut huakka' jak huairiere kenda on'mape̲e̲depo diga̲'da
on'mahuadiay'uyate. 9 Jasónere nog aratbutere huairitaj huakupe on'bayoknok huakka'
jak huairia Jasónomeytaj on'maenon'uyate.

Pablo Silasere Berea huakka' jakyo Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

10 Sikyo Jesústaj huanigpe̲ika'eria Pablotaj Silaseretaj i̲dada on'mata'mona'po
Berea huakka' jakyo on'mata'mana'uyate. O'nokye̲depo daka' a'manbatia'pakya'po
judíoen hua̲itake' jakyo on'hua'uyate. 11 Bereaya' judío aratbut huadaknopo'da
o̲'nepo huadak hua'ataj e'pe̲e̲ta' on'pakuyate. Tesalónica aratbutnayo huadak hua'ataj
e'pe̲e̲ta' pakhue'da o̲'nuyate. Pablotaj Silastaere daka'da on'mapeeonhuahua'po
aya' huame'noeda kenda on'manmadikika'nig menpa'ti buttida hua'a ya̲'e̲tapo
a'nopo̲e̲ya'po Apagba' e'madoya' on'bonapakika'uy. 12 Konigda o̲'e̲nok huakka'da
Jesústaj o'noknopo̲e̲'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada griego Jesústaj o'noknopo̲e̲'uyate.
Huakka'ada on'nigpe̲e̲po huakka' konig huairi ettone'a̲kon Jesústaj on'nigpe̲e̲'uy.
Kenpa'ti huakka' huabokereka on'nigpe̲e̲'uyate. 13 Ken judío aratbut Tesalónica
huakka' jakyo on'tipe̲e̲po, Bereayo Pablo Diosen huadak hua'a o'manbatia'pak
on'tipe̲e̲depo ke̲yo̲da on'tiakuyate. On'tiakdepo Pablotaj Silaseretaj dakhuea'da
i̲ghua'da on'bahuaa'po huakka' aratbuttaj on'mamame'pukea'uy. 14 Ken i̲dada Jesústaj
huanigpe̲ika'eria Pablotaj e̲'po̲gyo̲ on'ta'mona'uyate. Berea huakka' jakyo Silas
Timoteoere on'yahue'uyate. 15 Nog huabokerek huama'buya Pablotaj Atenas huakka'

jakyo on'tohua'po o'nokyẹdepo onte'ti Berea huakka' jakyo on'kume'uyate. Silastaj Timoteoeretaj i̱da kan'tiake'. Pabloa o'manigdikta'monen'uyate.

Atenas huakka' jakyo Pabloa Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

16 Kenoka' Pabloa Silastaj Timoteoeretaj o'manigunhuahua'po Atenas huakka' jakyo. Kẹyọ huakka'da e'ketka' dios on'tọẹnok o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. 17 Konigẹpo judíoen hua̱itake' jakyo o'manbatia'pakpo, judío aratbut nog aratbutere Diostaj on'paknok kenomeytaj Pabloa huadak hua'a o'manbatia'pakuyate. Huakka' jak eretnopoya' aratbut ẹ'ne'ya̱' Pabloa o'manbatia'pakuyate. 18 Epicúreos huamanmadika'erien huanigpe̱ika'eri ọ'nepo kenpa'ti estoicos huamanmadika'erien huanigpe̱ika'eri ọ'nepo Pablotaj huaboa'da on'huaa'po,

—In huabokerek katea' monet. —Sue'ada on'huaa'uy.

—Nog aratbuten diostaj o'batatia'pak o'nopọẹy. —Nogomeya̱ on'batia'pakuy.

Pabloa Jesústaj o'manbatia'pak kenpa'ti Diosa aratbuttaj onte'ti kurudyọ o'manoeanhuahuika'apo. Pabloa o'manbatia'paknok kenda on'batia'pakuy. 19 Ote' Areópagote Pablotaj on'tohua'uy. Kenteda huairi on'kupopakika'po Pablotaj o'nona'po:

—¿Kate huabodik onmadika' oro'taj? ¿Menpa' oro' kenda nopọẹ'dik ọ'ẹ? 20 Nogpa'da on'batia'pakne. Konig ọ'ẹ oro'tehuapa' e'nopọẹ'ta' o'paki. —Pablotaj o'nona'uyate.

21 Aya'da Atenas huakka' jakyo hua̱ẹ'eri kenpa'ti nog aratbutabeta' kẹyọda ọ'nika'uy. Katepi' huabodik e'batia'pakte diga̱'da e'mapẹẹta' on'eretpakika'po kenda o'nona'nok.

22 Ote' Areópagoyo huakka' huabokerek ẹgkupopaknopoyo Pablo o'bopo o'mana'po:

—Opuden dios e'ketka'taj huakka' bo'pakne ijnopọẹy, Atenas huairiomey. 23 Kenoka' ijhua'epo nogyọ nogyọ opuden e'ketka' dios ijtiahuayikay. Opud e'ketka' diostaj bo'pakpo bo'huahua'ika'. Nogyon dios e'ketka' huanhuada̱' ijtiahuaymey, "dios ọkia̱hue'ya ọ'enigta huanhuada̱'." Ken huanhuada̱'te e'madoya' ijhuahuaymey. Kenda Diostaj opuda̱ bo'paknig ọkia̱hue' mo'ẹnok ka'noknopọẹ'po ijbatia'pakapoy.

24 Dios aya'da huadari ote'ere o'kuyate. Aya'da huadarite hua̱ẹ', aya'da ote'yo hua̱ẹ', hua̱hue̱yọ hua̱ẹ' Diosa o'kuyate. Dios kurud huairi ọ'ẹ. Dios huadari huairi ọ'ẹ. Dios aratbuta jak e'nigka'yo i̱kahue' ọ'i̱ka'. 25 Diosa aya'da o'tọẹnok Diostaj oro'a sigpi' tihuapokhue'dik ọ'ẹne. Diosanayo aya'tada aratbuttaj o'manoea'ika'. Aya'tada o'mahue̱kpoa'ika'. Kenpa'ti aya'tada katepi' o'bayokika'. Kenda Diosayo'da o'kika'.

26 Huakkuruda Dios nogtida huabokerek o'ka'uyate. Nogok Diosa ọ'i̱taka'depo aya'da aratbut nogtiedda mimi ọ'ne. Nogyon nogyon o'mata'mona'uyate. Kendariyoda hua̱ika' o'mata'monea'uyate. Ken huabayok aratbut yan'noeapet a'nenda Diosa o'mana'uyate. 27 Aratbut Diostaj kadukike'po kenpa'ti Diostaj kanoknopọike'po Diosa aya'tada mogkuyate. Dios oro'taj ibodteda ọ'i̱ka'. 28 Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne. Diosa oro'taj bo'tihuapoknok o'hua'e'ikay. Diosa oro'taj mo'tọẹnok ọ'i̱kay. "Oro' Diosensi'po ọ'ẹy." Opuden huanopọẹ'eria ọda'uyate. 29 Oro' Diosensi'po, ẹẹ'nayo oro'en Dios dios e'ketka' ehue'dik ọ'ẹ. Oro huaba'a e'ketka' dios Dios ehue'dikda ọ'ẹ. Siro e'ketka' huid e'ketka' dios Dios ehue'dikda ọ'ẹ. Huabokerekada konig on'nopọẹpo on'pakpo dios e'ketka' ọgkika'. 30 A'nenda aratbut Diostaj nopọehue'da ọ'nepo nama'da ọgkika'uyate. Diosa diga̱' castiga ọgkahue' o'maika'uy. Oynayo aya'tada nogya̱' nogya̱' dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik yane'. Diosa o'mana'de. 31 Diosayo'da ken huame'noe ya̱'ẹa̱petnigtaj oknopọẹ'uyate. Kenme'noete aya'tada Cristoa daka' o'mapẹẹdepo castiga o'magka'apo. Nogtida huabokerek Cristotaj Diosa oktie'uyate. Diosen Huasi'po buttida ọ'ẹ a'nopọẹya'po Diosa o'noyhuada̱'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

32 Huabokerek e'bueyte Diosa o'noyhuada̱'uyate Pabloa e'manade'te kenda on'pẹẹdepo, sue'ada en'tierektada nogomeya̱ o'nona'po:

—Kenda i'manbatia'paknig e'pẹẹta' nogok o'paki. —Noga̱ Pablotaj o'nona'uyate.

33 Ken Pablo o'bakhua'uy. 34 Sue'ada Pablotaj on'pẹẹdepo Jesústaj o'noknopọẹpo Pablotaj on'tahua'uy. Nogtia'da ken huadika Dionisio Pablotaj o'tahua'uy. Dionisio

Areópago huaẹ'eri o'uy. Kenpa'ti ettone' ken huadik Dámaris Pablotaj o'tahua'uy. Kenpa'ti nogomeya Pablotaj on'tahua'uy.

18

Pablo Corinto huakka' jakyo o'ika'onhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

1 Nogok Atenas huakka' jakya' Pablo o'bakhua'uyate. Corinto huakka' jakyo o'hua'uyate. 2 Okyẹdepo judío huabokerek o'huahuay'uyate. Ke'nen huadik Aquila o'uy. Nogbayo Ponto huadaribayo Aquila o'si'poẹ'uyate. Huaboa'da huatoẹere Italia huadaribaya' on'tiakme'te. Ke'nen huatoẹ huadik Priscila o'uyate. Roma Huairia Romaya' o'maorokame'te. Judío aratbuttaj o'maorokame'tenok Aquila Priscilaere Romaya' on'tiakdeme'te. Ken a'tahuadẹya'po Pablo o'huahua'uyate. 3 Aquila huatoẹere jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'nuyate. Pablo konigti jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'ẹpo kenomeyere onyayo' ogkika'uyate. 4 Aya'da okmapiẹ'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Pablo o'hua'ika'uyate. Keyo judío aratbuttaj nog aratbuteretaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate. Jesucristo buttida o'ẹ o'maknopoẹa'uyate.

5 Macedonia huadaribaya' Silas Timoteoere en'tiakde'te Pablo huasi'dak jaka e'ka' kenpa'da o'batikuy. Aya' huame'noeda Pabloa Jesúsen huadak hua'a kenpa'da o'manmadikika'uyate. "Jesús o'ẹ Cristo, Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate." Pablo judío aratbuttaj daka'dakon o'mana'ika'uyate. 6 Kenoka' judío aratbuta huaboa'da Pablotaj e'batikata' on'pakpo dakhue'dikda on'huaa'nok Pablo huaok on'todtodon'uyate kenpa'da o'hua'apo a'manopoẹaya'po,

—Kenda opuda bo'kika'po kenpa'da mo'bueyapet. Do nama'da ahue' ẹ'ika'tada pẹẹhue' mo'ika'po kenpa'da mo'bueyapet. Oyda nog aratbutteda ijhua'apoy. —Pabloa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

7 Huaitake' jakya' o'orokdepo Justoen jakyo o'hua'uyate. Huabokerek nog aratbutda o'ẹpo Diostaj di'da o'ika'uy. Justoen jak judíoen huaitake' jak onteteyo' o'taika'uyate. 8 Kenpa'ti Crispo judíoen huaitake' jak huairia Jesústaj huaboa'da oknopoẹ'uyate. Ke'nen huabeta aya'ada Jesústaj o'noknopoẹ'uyate. Kenpa'ti huakka'da Corinto huakka' jak huaẹ'eri Jesúsen huadak hua'a on'pẹẹpo huaboa'da Jesústaj o'noknopoẹdepo bautiza on'magka'uyate. 9 Ken sikyo e'yorokte Jesús Huairia Pablotaj ona'po:

—Mididhue' yaẹ'. Batikhue'da nogiti huadak hua'a yamanbatia'pakonhuahuika'. 10 Onere ijjẹnok, aratbut ontaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ẹne kenpa'ti huakka'da in huakka' jakya' do'taj o'noknopoẹapo. —Jesús Huairia on'uyate.

11 Ken Corintoyo nogbayoktida o'ẹpo seis puugkon Pablo o'unhuahuika'po Corinto aratbuttaj Diosen hua'a o'manmadika'onhuahua'uyate.

12 Kenoka' Acaya huadaribayo Galión gobierno huairi o'uyate. Corinto jak Acaya huadaribayo o'uyate. Judío aratbuta ogkupopakdepo Pablotaj digda onhuahuaypo huairite on'tohua'uyate.

13 —Konig Moisésa o'mana'uyatenig opudomey judío Diostaj nigpeikahue'dik mo'ẹne. Nogda Diostaj nigpeika'dik mo'ẹne. Pabloa nama'da o'mana'ika'. —Judío aratbuta gobierno huairitaj nama'da on'huaa'uyate.

14 Pabloa batia'pakhued Galión huairia o'mana'po:

—Yan'pẹẹ', opud judío aratbut. In huabokerek o'bere o'barakpi' do'taj ena'nayo nigpẹẹ'dik o'nene. 15 O'nen huadik o'nen e'manmadika' e'pẹẹta' pakhue' o'nene. Opudada yan'nopoẹpo yagka'. Doa kahue'dik ijjẹy. —Galión huairia o'mana'uyate.

16 Huairien jakya' huairia o'maen'uyate. 17 Roma huairien jak kurute Sóstenes judíoen huaitake' jak huairitaj nog aratbuta on'bitbituyate. Galión Roma gobierno huairia e'tiahuayada sohuata' o'uyate.

Antioquía huakka' jakyo Pablo onte'ti o'kumejdepo, onte'ti a'manmadikaya'po o'hua'uyate.

18 Corinto huakka' jakyo Jesúsen huanigpeika'eriere Pablo o'ika'po, sue'da huakka' huame'noe o'ika'depo, huanigpeika'eritaj ijhuaya' o'mana'depo Priscila Aquilaere o'bakhua'po Siria huadaribayo kusi'petone'te on'bakhua'uyate. Cencrea huakka' jakyo e'hua'te kusi'petone'yo huahued o'nepo, "Diostaj ijnigka'apoy," oa'po kuserena'da Pablo o'kupiud'uyate. 19 Efeso huakka' jakyo o'nokyedepo Priscila Aquilaere keyo o'maenondepo. Judío huaitake' jakyo Pablo o'kudpo judío aratbuttaj 'uruda o'manmadika'nok, 20 "Huahue' yae'. Oro'ere huakka' huame'noe yaunhua'." Enna'tada Pabloanayo, "ehue', hua'dik ijjey," o'mana'uy. 21 A'hua'deya'po o'mana'po:

—Jerusalényo Apag Diostaj fiesta on'nigka'apo. Keyo fiestayo e'dik ijjey. Diosa e'paknayo opudtaj kumejdik ijjeapoy. —Pabloa Efeso aratbuttaj o'mana'uyate.

Ken kusi'petone'yo o'kuddepo Efeso huakka' jakya' okhua'uyate. 22 Cesarea huakka' jakyo o'betdepo Pablo Jerusalényo dagte o'hua'uyate. Jesúsen huaknopoe'eritaj egkupopakte o'mabaaka'epo Antioquía huakka' jakyo o'hua'uyate. 23 Antioquía sue'da huakka' huame'noe o'edepo onte'ti o'hua'uyate. Onte'ti Galacia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po kenpa'ti Frigia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po, Jesúsen huaknopoe'eritaj daka' o'manopoeanhua'uyate. O'maboroaypo nogiti nogiti eknopoe' o'batihuapokuyate.

Efeso huakka' jakyo Apolos Apagba' o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

24 Kenoka' Efeso huakka' jakyo judío huabokerek okye'uyate. Ke'nen huadik Apolos o'uy. Alejandría huakka' jak huae'eri o'uy. Apagba' 'urua'da huamanbatia'pakeri o'uyate kenpa'ti Apagba'taj huadakda o'nopoika'uyate. 25 Apolosa Jesús Huairitaj ya'tipeeteda oknopoepo o'eretpakpo Jesústaj durugteda o'manbatia'pakonhua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'uyate daka'da o'manmadika'uyate. Aya'da nopoehue' o'uynig'a kenyo'da Juana kenda Jesústaj o'manmadika'uyate kenpa'ti konig Juan bautiza ogka'uyatenig kenyo'da o'nopoe'uy. 26 Apolos judíoen huaitake' jakyo me'pukhue' o'epo huaboa'da o'manbatia'pakpo Jesústaj sue'da e'nopoada o'manmadika'uyate. Kenoka' Aquila Priscilaere on'peedepo bebahue'yo huata' on'tohua'po. Aya'da Jesúsa o'kika'uyatenig daka'da Apolostaj o'nonmadika'uyate. 27 Nogok Acaya huadaribayo Apolos e'huata' o'paknok Jesúsen huanigpeika'eria e'tihuapokta' on'pakpo beroba' on'manigmadoya'uyate. Acaya huadari huaknopoe'eri Apolostaj huadakda kan'nigpee'po beroba' on'manigmadoya'po kenbate beroba' on'ta'mona'uyate. Okyedepo Jesústaj huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huakka'da huaknopoe'eritaj o'batihuapokuyate. 28 Judío aratbut oknopoehue' huae'eritaj Jesúsen huadak hua'a 'urunanada o'manbatia'pakonhua'po Jesús Diosen Cristo o'e'uyate. Kurudya' o'ta'mona'uyate. Apagba' o'bona'pakpo Jesús hueretda Diosen Cristo o'uyate o'manopoea'nok judíoa nama'da ia' onahue'dik o'nepo atokhue'da o'nuyate.

19

Efeso huakka' jakyo Pablo o'epo Jesúsen o'manbatia'pakonhuahua'po o'manmadika'uyate.

1 Kenoka' Apolos Corinto huakka' jakyo e'unhuahuika'te Pablo Efeso dagte ote'te o'pokonpo Efesoyo okye'uyate. Keyo Jesústaj huaknopoe'eritaj o'bahuahuay'uyate. 2 O'mana'po:

—¿Jesústaj huaboa'da moknopoedepo, Diosen Nokireg menpa' mo'nopo'toe'? —Pabloa o'mana'uyate.

—Diosen Nokiregtaj sigpi' peehue'da o'ikay. —Efeso huaknopoe'eria o'nona'uyate.

3 —¿Kateta' moknopoepo bautiza boka'uy? —Pabloa o'mana'nok,

—Juanen e'manmadika' oknopo̲e̲nok bautiza mogka'uyne. —Huaknopo̲e̲'eria o'nona'uyate.
4 —Aratbut e'nopo'koreade'te Juananayo bautiza o'magkika'uyate. Bautiza o'magka'depo "Noga̲ o'tiakde Diosa kentaj kurudya̲' o'ta'mona'uyate. Kentaj yanoknopo̲e̲'." O'manika'uyate. —Kenda Pabloa huaknopo̲e̲'eritaj o'mana'uyate.
5 Pablotaj daka'da on'pe̲e̲denok kenpa'ti Jesús Huairi o'paknok bautiza o'magka'uyate. 6 Kenoka' Pabloa e'batiba'ta'tete Diosen Nokı̲re̲ga̲ o'manopo'to̲e̲nok nogen hua'ate on'baapakuyate. Kenda Diosen Nokı̲re̲ga̲ huaboa'da o'manopo̲e̲a̲'denok on'manbatia'pakuyate. 7 Doce huabokerek Jesucristotaj o'noknopo̲e̲'uyate.
8 Bapa' puuga' Pablo judíoen hua̲ı̲take' jakyo aya' okmapı̲e̲'ahuaddik huame'noete o'kudika'po Jesús Huairitaj oknopo̲e̲'dik mo'e̲ o'manbatia'pakika'po mididhue'ada o'manika'po daka' o'manopo̲e̲a̲'uyate. 9 Sue'ada Jesústaj e'nigpe̲e̲ta' pakhue' o̲'nepo Jesústaj e'manmadika' huakka'da e̲gkupopakya' dakhuea'da on'batia'pakonhua'uyatenok. Konige̲po Pablo o'bakhua'po Tirannoen huamanmadika' jakyo huaknopo̲e̲'eritaj o'batohua'uyate. Aya'da huame'noe Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'uyate. 10 Ken botta' huabayok Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'nok aya'da Asia huadaribayo hua̲e̲'eri Jesús Huairitaj e'manmadika' on'pe̲e̲'uyate. Judío hua̲e̲'eri nog aratbutere on'pe̲e̲'uyate. 11 Diosa Pablotaj teyda o̲'e̲a̲'nok konig Diosyo'da ka'dik o̲'e̲nig o'kika'po dakhue'taj o'bayarea'po.
12 Kena'po yudtata' on'nejpo kenpa'ti yudtaj joktega̲ on'nejdepo on'tohua'po, aratbut e'digpaktaj kenpa'ti dakhue' e̲e̲'taj ke'na on'manejpo on'bayarea'uyate. Kenpa'ti dakhue' toto' nokı̲re̲gtaj on'makmaoro̲ka'uyate.
13 Sue'da judío nogyo̲ nogyo̲ huahuae'eri toto'taj huamakmaoro̲ka'eri o̲'nepo, toto' a'makmaoro̲ka'po Jesúsendik dikka'dik o̲'e̲ne on'nopo̲e̲po,
—Yanoro̲k. Jesústaj Pabloa o'manbatia'pakika'. Jesúsa o'paknok yanoro̲k. —Kenomeya̲ toto'taj on'mana'uyate.
14 Ken konig Escevaen huasi'poa on'da'uyate. Esceva judío sacerdote huairi o̲'u̲yate. Ke'nen sietesi'poa kenda on'da'uyate. 15 Kenpa' e'manade'te,
—Jesústaj o̲kı̲e̲y. Pablotaj o̲kı̲e̲y. Opudtaj o̲kı̲e̲hue' o̲'e̲y. ¿Be mo'e̲t? —Toto'a o'mana'uyate.
16 Kenda o'mana'depo kenbokereka Escevaensi'potaj aya'tada teynanada o'magka'nok jakya' on'mamonpo, jura'bayo' kenpa'ti dakhuea' hua̲so̲' e̲gka' on'mamon'uyate. 17 Kenda aya'ada Efeso huakka' jak hua̲e̲'eri judío nog aratbutere huakka' on'me'pukpo. Huadakda Jesús Huairi o̲'e̲ o'noknopondepo on'batia'pakuyate.
18 Kenpa'ti huakka'da Jesústaj huaknopo̲e̲'eriomey on'kupopakuyate. Aratbut men'pe̲e̲'po nogda nogda nama'da ijkikamey on'mana'uyate. 19 Huakka'mona tidig o̲gkikame'te. Tidig huaka' huanopo̲e̲' beroba' en'batotiakde'te huakka'ada on'tiahuaypo on'mama'hui̲ga̲'uyate. Ken beroba' e'bae'nayo quinientos gramos de oro yokdik o̲'e̲. 20 Ken konig nogya̲' nogya̲' huakka'ada Jesús Huairien huadak hua'a huaboa'da o'noknopo̲e̲'uyate. Kenpa'ti 'urua'da on'nigpe̲ı̲ka'po Diosen on'nigkika'uyate.
21 Nogok Pablo Jerusalényo̲ e'huata' o'pakpo, "huakkuru Macedonia huadaribayo ijbata'huadunhua'apoy kenpa'ti Acaya huadaribayokon ijbata'huadunhua'apoy. Jerusalénya̲' Romayo ijhua'apoy." Pabloa oa'uyate. 22 Macedoniayo Timoteo Erastoere huatihuapokeritaj o'mata'mona'depo nogı̲ti Asiayo Pablo o̲'un'uyate.

Efeso aratbut o̲gkupopakpo digda on'huadiaypo diga̲'da o'dokoyonhua'uyate.

23 Kenoka' Efesoyo Jesúsen huadak hua'a on'manmadikika'nok huakka' aratbut o̲gkupopakpo diga̲'da on'mahuadiaypo diga̲'da o'dokoyonhua'uyate. 24 Demetrio huabokerek siro jaksi'po diosen jakonig huaka'eri o̲'u̲y. Efeso aratbut aya'ada dios

Dianataj o'noknopo̲e̲'uyate. Ettone' diostaj o'dikka'uyate Diana. Demetrio huakka' nog huabokerekere Dianataj huakka' siro e'ketka' jaksi'po o̲gkika'uyate. On'bahuaya'po huakka' huakupe on'bae'ika'uyate. 25 Huakka' siro jaksi'po huaka'eri nog siro e'ketka' huaka'eriere Demetrioa o'bakupopaka'po,

—Huairiomey, Dianataj siro jaksi'po huakka'da o'kika'ne kenpa'ti siro e'ketka' dios o'kika'ne. Huakka' huakupe o'bae'ikay opuda̲ mo'nopo̲e̲ne. 26 "Huabokerekada e'ka' siro e'ketka' dios hueretda Dios ehue' o̲'e̲." Pabloa nogyo̲ nogyo̲ Asiayo i̲yo̲ Efesoyokon o'hua'epo kenda huakka'tada o'mana'nok Cristotayo'da huakka'ananada o'noknopo̲e̲. Kenda mo'batiahuaydene kenpa'ti mo'matipe̲e̲dene. 27 Kenda oro'tehuapa' dakhue'da o̲'e̲. Onte'ti oro'en siro e'ketka' jaksi'po kenpa'ti oro'en siro e'ketka' aratbut pakhue'dik o̲'neapo. Bahuayahue'dikda mo'e̲a̲pone. Kenpa'ti aratbuta 'uru dios Dianaen jaktone'ta' pakhue' o̲'neapo. Oy dios Dianataj huakka'ada Asiaya' on'pak kenpa'ti nogbaya' nogbaya' on'pak. Kenomeya̲ ona'ti dios Dianata' pakhue' o̲'neapo. —Demetrioa o'mana'uyate.

28 Kenda on'pe̲e̲depo diga̲'da on'mahuadiayonpo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o̲'i̲ka'. —Efeso aratbuta 'utta'da o'dokoy'uyate.

29 Efeso huakka' jakyo huabada aratbut konig o'ka'apoy nopo̲e̲hue'ada o̲'nepo diga̲'da o'dokoypo Gayotaj Aristarcoeretaj on'bata'koyonpo Efeso aratbuten hua̲i̲take' jakyo on'batotokonhua'po nopoyo on'maboa'uyate. Ken Gayo Aristarcotere Pabloa nogyo̲ nogyo̲ o'batohua'ika'uyate. Gayo Aristarcoere Macedonia huadaribayo hua̲e̲'eri o̲'nuyate. 30 Huakka' aratbut e̲gkupopakyo Pablo e'kudta' e'paktada Jesúsen huaknopo̲i̲ka'eria Pablotaj on'to̲e̲nok kudhue'dik o̲'u̲yate. 31 Kenpa'ti sue'ada Asia huadaribayo huairi Pabloen huadi' o̲'nepo Pablotaj ka'none'po o'mata'mona'nok, "Hua̲i̲take' jakyo kudhue' ya̲e̲'." O'nona'uyate. 32 Hua̲i̲take' jakya' nogda huadik nogda huadik 'utta'da o̲'dapo nopo̲e̲hueda̲da 'utta'da o̲da'po mena'po o̲gkupopak nopo̲e̲hue' o̲'nuy. 33 Alejandro judío huabokerek o̲'u̲y. Ken aratbuta o̲gkupopaknig Alejandrotaj on'nopo̲a̲'depo aratbut nopoyo judío aratbuta Alejandrotaj on'tohua'nok e'manbatia'pakta' o'pakpo Alejandroa apakhue' ka'ne'po o'manigba'tenig'a. 34 Ke'na judío aratbut o̲'e̲ on'nokotpo dos horas 'utta'da on'basagkia'epo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o̲'e̲. —'Utta'da on'basagkia'e'uyate.

35 Ken gobierno huairien huamadoya'eri o'bodpo aratbuttaj o'baa'batika'depo o'mana'po:

—Huairiomey Efeso hua̲e̲'eri 'uru jak dios Dianaen oro' on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopo̲e̲. Kenpa'ti Diana e'ketka' dios kurudya̲' o'kotuynig. Oro'a on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopo̲e̲. 36 Kenda buttida o̲'e̲ aya'ada huaa'dik o̲'ne yan'batik, basagkia ehue' yane'. Nopo̲e̲hue'ada ahue' yane'. Daka'da yan'nopo̲e̲po ya̲gka'. 37 Kenomey huabokerek bo'totiakdenig dakhuea' kahue' o̲'ne. Kenpa'ti opudomeyen diostaj dakhuea' huaahue' o̲'ne. 38 Demetrioere huabaa'eria betapi' e'huaa'ta' e'paknayo daka' huanopo̲i̲ka'eri huairitaj hua'dik o̲'nika'. Huanopo̲i̲ka'eri huairia me'pe̲e̲'po huayahuaya batia'pakdik o̲'ne. 39 Nogda e'ka'ta' e'paknayo huakka' jak gobierno huairi e̲gkupopakya' batia'pakdik mo'e̲a̲pet. 40 E'kupopakya' 'utta'da o'da'paknok kenpa'ti on'bake'tenok, "Dakhuea'da bo'kame'te." Roma huakhuairi a'dik o̲'e̲. Kateapi' a'tokhue'dik o̲'e̲a̲pet oro'a. —Huairien huamadoya'eria o'mana'uyate.

41 Kenda o'mana'depo, "yan'bahuati'," o'manan'uyate.

20

Macedonia huadaribayo kenpa'ti Grecia huadaribayo Pablo o'hua'uyate.

1 'Utta'da ea'pak en'batikde'te Pabloa huanigpeika'eritaj a'maboroayonya'po
o'bakupopaka'uyate. O'manmadika'depo, "ijhua'dey," o'mana'depo Macedonia
huadaribayo o'bakhua'uyate. 2 Macedonia huadaribayo nog huakka' jakyo nog
huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po Jesústaj huanigpeika'eritaj daka'da o'maboroaypo
o'manmadikanhua'uyate. Nogoka' Grecia huadaribayo okye'uyate. 3 Keyo bapa' puug
o'mata'unhuahua'po Siria huadaribayo hua'dikda e'eada kusi'petone'yo huakuddik
e'eada judío aratbut Pablotaj a'arakenya'po onokkupobonok Pablo o'nopoedepo
kusi'petone'yo huahue' o'uyate. Konigepo hua'ite onte'ti Macedonia huadaribayo
ijhua'apoy, huaboa'da o'nopoe'uyate. 4 Nogda huakka' jakeri kenpa'ti nogda
huadaribayo huaae'eri Pabloere on'hua'uyate. Sópater Berea jak huaae'eri o'hua'uy.
Tesalónica jak huaae'eri, Aristarco kenpa'ti Segundo on'bahua'po, Derbe jak huaae'eri
Gayo kenpa'ti Timoteo on'bahua'po Asia huadaribayo huaae'eri Tíquico Trófimoere
on'tahua'uyate. 5 Dagte huakkuru kenomey on'hua'depo huakka' jak Troasyo oro'taj
monige'uyate. 6 Filipos huakka' jakyo judíoen fiestate oro' o'bape'uy. Kenda fiestate
judío aratbut biahue' pan bape'dik o'nika'. Fiesta o'pokandepo kusi'petone'yo o'hua'uy.
Cinco huame'noe e'pogte o'hua'unhua'po Troas huakka' jakyo okye'depo Troasyo siete
huame'noe o'un'uy.

Troas huakka' jakyo Pablo o'ta'un'uyate.

7 Domingote pan a'bapeya'po konig Jesúsen huata'moneri ogkika'uyatenig oro'
ogkupopakpo, Pabloa oro' huanigpeika'eritaj monmadikanhua'po. Eme'te ijhua'apoy
o'nopoepo ijhue'da monbatia'pakonhua'po nopote sikyoda monbatia'pakbeduyne.
8 Jak kutaya'nada e'bakariya' o'kupopakuy. Keyoda huakka' huakjeysi'po
o'bakpaknok. 9 Huabo o'epo huaboendik Eutico ventanate o'huadpo ijhue'da Pablo
o'manbatia'pakbednok ken huabo diga'da taytaya' oa'po o'tayonpo jak kutaya' o'kotuy.
E'bueyon' o'dupaka'po jakyo on'hueda'uy. 10 Ken Pablo o'huarakdepo huabotaj
huikudate o'tihuadato'po o'doko'epo,

—Me'pukhue' yane', huabo o'noe. —Huama'buy huaknopoe'eritaj o'mana'uy.

11 Ken ona'ti jak kutayo o'behuikonpo pan o'pohuesea'po o'batobape'depo
onte'ti o'manbatia'pakpo o'tokme'uy. O'batikdepo o'bakhua'uy. 12 Huabotaj e'noe'
on'tohua'nok aya'ada durugnanada on'mae'uy.

Troasya' Mileto huakka' jakyo Pablomey on'hua'uy.

13 Oro' huakkuruda o'hua'uy. Asón huakka' jakyo Pablotaj a'eya'po kusi'petone'te
o'hua'uy. Pablonayo hua'ite e'hua'ta' o'pakuyate. 14 Asón jakyo Pablotaj o'huahuaydepo
kusi'petone'yo o'bakudonpo Mitilene huakka' jakyo o'hua'uy. 15 Keya' o'hua'uy. Eme'te
Quío huagkuta'mejte o'pokonhua'po adme'ta' Samos huakka' jakyo o'tiakuy. Trogilioyo
okmapiahuaduy. Eme'te Mileto huakka' jakyo o'tiakuy. 16 Efeso huakka' jak Asia
huadaribayo o'e. Jerusalényo Pablo ida e'hua'ta' o'pakpo judío aratbuten fiesta Pente-
costéste e'bape'ta' o'pakpo. Konigepo ida e'hua'ta' o'pakpo Asiayo ijhue'da ee'ta' pakhue'
o'epo Efesoyo e'hua'ta' pakhue' o'uy.

Pabloa Efeso huaknopoe'eri huairitone'taj o'manbatia'pakonhua'uy.

17 Miletoyo Pablo o'epo, Efeso huanigpeika'eri huairitaj kan'totiake'po
o'mata'mona'uy. 18 Ken huairi en'batiakde'te

—Asiayo yokye'depo huakkurutedda huame'noeyte huadakda ijkika'uy. Ta'pota'tion
huadakda ijkikamey. Opuda kenda daka' mo'nopoene. 19 Botbayoka' opudere
ijikamey. Huadaknopo'da Diostaj ijnigpeika'po Diosen ijkika'uy. Opud Diostaj daka'
kan'nigpeike'po huakka' yonhuikonhua'uy. Judío aratbut do'taj e'arakta' on'pakpo
dakhuea'da me'nogkika'uyne opuda Efeso huairi kenda mo'nopoe. 20 Daka'da
e'manmadika' opudtaj a'tihuapokya'po o'nonmadikika'uyne. Jak kurute huakka'
aratbuta e'peete o'nonmadikika'uyne kenpa'ti opuden jakya' o'nonmadikika'uyne.

21 Dakhuea' e'ka' yan'batik Diostaj yan'nopo'korea', Jesucristo Huairitaj yanoknopo̲e̲'. Judíotaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'nona'ika'uyne. 22 Oy Jerusalényo̲ ijhua'apoy. Diosen Nokire̲ga̲ be'ta'mona'nok ijhua'apoy. Ke̲ya̲' menpapi' me'nogka'apone nopo̲e̲hue'da ijhua'apoy. 23 Ke̲ya̲' huabakuda̲' jakyo bo'kuda̲'apone. Pai'da ijnopo'e̲a̲pone. Diosen Nokire̲ga̲ mena'ne. 24 Kenda menogka'apone ijnopo̲e̲po mepu'kehue'dikda i̲jje̲y. Do'huedda huabidda e'noeta' pakhue' i̲jje̲po kenyo'da durugda Diostaj ijpe̲e̲po ke'nenyo'da huadakhuapa a'kaya'po kika'dik i̲jje̲y. Diosen kakike'po me'ta'mona'uynok kenpa'da e'dakea'ta' ijpaki. Diosa di'nanada o̲'e̲po Jesúsa mo'nigbuey'uynok aya'ada nopo'korea'dik ya̲'nepo kenpa'ti dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apet. Kenda nogyo̲ nogyo̲ durugteda ijmanbatia'pakonhuahuika'poda e'kuhuitta' ijpaki, ken.

25 Ken Dios huairitaj nigpe̲ika'dik mo'e̲. Kenpa'ti Jesústaj huadak hua'a opudere ijmanbatia'pakika'mey. Opudomey do'taj onte'ti tiahuayhue'dik o̲'neapone. 26-27 Aya' Diosba' daka'da o'nonmadikikame'ne. Be'api' oknopo̲e̲hue' e̲e̲'nayo "Pabloa Diosba' daka' onmadikahue' mo'i̲ka'ne'," ahue'dik o̲'ne. 28 Opuda̲da huadaknopo'da yan'to̲ika'. Opuda̲da daka' yan'nopo̲e̲po yan'nigpe̲ika'. Huata'da yan'tioka'ika'. Aya'da huaknopo̲e̲'eritaj Jesucristo o'manigbuey'uyatenok konige̲po Jesúsenyo' o'tamae. Aya'da Cristoen huanigpe̲ika'eritaj daka'da yan'manigto̲ika'. Diosen Nokire̲ga̲ kenda mona'uyne opudtaj. 29 Do'hua o'nokhua'apone. Do'hua e'nokhuade'te nama'da huamanmadika'erikon opudere a̲'e̲ya̲'po Jesúsen huanigpe̲ika'eritaj Diostaj eknopo̲e̲batika'ta' on'eretpakpo yan'batiakapet. Konig dubakuhua ovejataj e'barakta' on'pakpo o̲'nika' konigti nama'da huamanmadika'eria opudtaj Diostaj e'maknopo̲e̲batika'ta' yan'eretpakapet. 30 Sue'da huanigpe̲ika'eria opud e̲'hua̲ikaya'da huaboa'da nama'da huadik monmadika'apet. Jesúsen huaknopo̲e̲'eritaj kenda kan'nigpe̲e̲'po kan'kike'po. 31 Nama'da huamanmadika'eritaj keyoj, ijjay. Bapa' huabayok huame'noe kenpa'ti sikyo batikhue'da opudtehuapa' Diostaj yonhuikpo Jesúsen huadak hua'a on'maboroayonhuahuika'ne. Aya'tada opudtaj o'nonmadikikame'ne. Kenda okkahuehue' yanikati'.

32 Ken, opudtehuapa' Diosa daka' kabatiokike'po Diosen di'da hua'a kamanopo'to̲e̲'po ken hua'ataj mo'nigpe̲ika'po teyda moknopo̲e̲po, Diosen huanigpe̲ika'eriere mo'noeonhuahuika'apo. 33 A'nenda opudere i̲jjunhuahuika'uy. Do'tehuapa' opuden huakupe opuden yudtapi' pakhue' i̲ji̲kamey. 34 Do'tehuapa' kenpa'ti doere huamanmadika'eritehuapa' ijbaikamey. Opuda̲ kenda daka' mo'nopo̲e̲ne. 35 Kenda ijbaika'po pai'da aratbuttaj ijbayokikamey opud konigti yan'baapo pai'da e'nahue̲'taj yan'bayokikati'. "Katetehue' huabayokeria durugnanada o̲'nika'. Eyokte huabae'erinayo sue'da durugda o̲'ne." Kenda Jesús Huairia oa'uyate. —Pabloa Efeso huanigpe̲ika'eri huairitaj o'mana'uyate.

36 Kenda oa'depo Pabloa huikudate on'bahuadpo aya'da Efeso huanigpe̲ika'eri huairiere o'tiona'pakuyate. 37 Pablotaj aya'ada on'ta'bahuikpo on'doko'epo kenpa'ti konig kenomey o̲gkika'uynig konigti on'buyuke'uyate. 38 "Onte'ti do'taj tiahuayhue' o̲'neapone," Pabloa o'mana'denok suhue'nanada on'mae'uyate. Kenoka' kusi'petone'te on'tahua'uyate.

21

Jerusalényo̲ Pablo o'hua'onhuahua'uyate.

1 Huama'buytaj o'bakhua'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Cos hua̲gkuta'mejyo meyo̲pi' bethue'da butukda o'hua'uy. Eme'te huakka' jak Rodasyo o'hua'uy. Ke̲ya̲' huakka' jakyo Pátarayo o'hua'uy. 2 Pátara nog kusi'petone' Fenicia huadaribayo huahua' o'huahuay'uy. O'kudpo o'hua'uy. 3 E'hua'te hua̲gkuta'mej Chipre o'tiahuay'po opetopen o'hua'po Siria huadariyo o'hua'uy. Tiro huakka' jakyo katepi' o'batatohua'po batabakotandik o̲'e̲po o'betuy. 4 Tiro huakka' jakyo Jesúsen huaknopo̲e̲'eritaj o'bahuahuaydepo

kenomeyere siete huame'noe o̲'unhua'uy. Diosen Nok̲ire̲ga̲ huaknopo̲e̲'eritaj kenda o'manopo̲e̲a̲'nok "Jerusalényo̲ huahue'dik ya̲e̲', Pablo." Huaknopo̲e̲'eria o'nona'uy. 5 Ken siete huame'noe o̲'e̲depo a'huaya'po o̲'o̲ro̲k'uy. Huakka' jak kurute aya'ada Jesúsen huaknopo̲e̲'eri ettone'ere huasi'poere bo'ta'tiakuyne. Kuhuadte huikudate o'bahuadpo Diostaj o'tiona'pakuy. 6 "Yanhuati'," e'mabajbajte mona'uyne. "Yan'maeti'," o'mana'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Kenomey ke'nen jakyo on'bahua'uyate.

7 Ken huakka' jak Tiroya' o'bakhua'uy. E̲'po̲gyo̲ kusi'petone'yo o'hua'uy. Tolemaida huakka' jakyo o'betuy. Jesúsen huaknopo̲e̲'eritaj o'bahuahuaypo nogme'noetida kenomeyere o'mata̲'e̲ahuaduy. 8 Eme'te Pablo oro'ere o'hua'uy. Cesarea huakka' jakyo o̲kye̲'uy. Cesareayo Felipeen jakyo o'hua'uy. Felipe Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po nogya̲' nogya̲' o'manbatia'pakika'uyate. A'nenda siete'a huabatihuapokika' on'baktie'ea'uy. Ke'na nogtida o̲'u̲y. Kenere o̲'eonhua'uy. 9 Felipeen botta' botta' hua̲yo̲bu o'ta̲u̲y. To̲epakhuedyo' o'ta̲u̲yate. Kenomeytaj Diosa o'manopo̲e̲a̲'nok kenda on'manika'uyate. 10 Huakka' huame'noe e̲'e̲de'te Diosenba' huamanbatia'pakeri Judeabaya' o̲kye̲'uy. Ke'nendik Agabo o̲'u̲y. 11 Oro'taj a'ta'huadya'po o'tiakuy. Agabo maka'bij Pablotada jokbijjeato'po huata' o'itinukupo kenpa'ti o'ba'tinukupo o'batia'pakpo,

—Jerusalényo̲ judío huairia Pablotaj in konig o'nogka'apo. Kenpa'ti Roma aratbuttaj on'bayokapo. Diosen Nok̲ire̲ga̲ mename'ne. —Agaboa oro'taj mona'uyne.

12 Kenda o'pe̲e̲depo oro' kenpa'ti Cesarea huaknopo̲e̲'eria Pablotaj ona'po, "Jerusalényo̲ huahue' ya̲e̲'." Diga̲'da ona'uynig'a. 13 Pablonayo mona'po,

—¿Mena'po dota' mo'bahuik? ¿Mena'po pai'da on'nopo'e̲a̲'? Do'taj kuda̲'dik me'nene kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo Jesús Huairien hua'a ijmanbatia'pakika'nok bueydik i̲jje̲po bueydik i̲jje̲y. —Pabloa mona'uyne. 14 Pablo oro'taj nigpe̲e̲hue' mo'e̲nok,

—Kate Jesús Huairia e'kata' o'pak megke'. —Ona'depo okbatikon'uy oro'.

15 Ken katepi' e̲'ta̲e̲' kutamayo o'bahue'udpo Jerusalényo̲ o'hua'uy. 16 Sue'ada Jesústaj huaknopo̲e̲'eria Jerusalényo̲ bo'tahua'uy. Mnasónere o'hua'po ke'na Chipreyo hua̲e̲'eri o̲'u̲y. Jesúsen huanigpe̲i̲ka'eri o̲'i̲ka'uyate. Mnasónen jakyo Jerusalényo̲ bo'tohua'uyne. Ke̲yo̲da o̲'i̲ka'uy.

Pablo Jacobotaj on'ta'huade̲'uyate.

17 Jerusalényo̲ e'tiakde'te Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eri huama'buya durugteda bo'eduyne oro'taj. 18 Jacobotaj a'ta'huadya'po eme'te oro'ere Pablo o'hua'uy. Jacoboere aya'da Jesucristoen huaknopo̲e̲'eri huairitone' on'mauy. 19 "Ijtiaki," Pabloa o'manato'depo, Diosa daka' be'tihuapoknok Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'paknok huakka'nada nog aratbut huaboa'da on'nopo'korea'po Jesús Huairitaj o'noknopo̲e̲me'. Kenda Pabloa o'manbatia'pakuy. 20 Kenda on'pe̲e̲depo, huadakda o̲'e̲ Dios, 'urua'da o'kadhuahuame'te Diosa, on'batia'pakdepo, Pablotaj o'nona'po:

—Huadakda huama'buy. Huakka'nada miles judío huaknopo̲e̲'eri i̲yo̲da e̲'e̲a̲da Moisésenkon aya'ada nigpe̲i̲ka'dik o̲da'ika'. 21 Judío aratbuttaj nog aratbutenbaya' nama'da Pabloa o'manmadikika'. Kenda Moisésa o'mana'uyate kahue'dik o̲'ne. Kenpa'ti huabokereksi'po huasi'dak oktegikahue'dik o̲'ne. Kenpa'ti konig judío aratbut o̲gkika'uyatenig kikahue'dik o̲'ne. Kenda i'manmadikika'nig ontaj judío huaknopo̲e̲'eria mo'tipe̲e̲me'te. 22 ¿Konige̲po oro' kate ka'dik o̲'e̲? Kenomey judío huaknopo̲e̲'eri Pablo o'tiakde on'pe̲e̲depo kupopakdik o̲'neapo. 23 Konig ya̲g'kati' o'nonapone: Oro'en botta' botta' huabokerek mo'e̲ne. Ken konig o'ka'apoy buttida Diostaj o'noname'tenigda. Kenda ka'dik o̲'ne. 24 Yan'batohuati'. Kenomeyere Diosen jakte konig Moisésa o'mana'uyatenigda Diostaj yan'bayokti'. Kenomeytaj oveja 'uhua ka'de'po huakupe yabayokti'. Oveja 'uhua Diostaj e'batiarakade'te

kuse̱rena'da kupie'dik mo'maeapet. Kenda eka'nayo judío aratbut huaknopo̱e̱'eri opudtaj bo'tiahuaypo noga̱ nama'da on'huaa'me'te on'nopo̱a̱po kenpa'ti Moisésenba' o'kika', on'nopo̱a̱po, ken. 25 Kenpa'ti nog aratbut huaknopo̱e̱'eritaj o'manigmadoya'uy. Kenda ka'dik e̱'huae̱' o'manigmadoya'uy oroa. Konig judíomey o̱gkika'nigtaj kikahue'dik e̱e̱'tada ken huaen dios e'ketka'taj e'yokde' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti mimipi' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti e'huerenpitiduku'te e'buey bapehue' yanika'. Kenpa'ti nogen huato̱e̱'taj bakdejhue'dik yanika'. Kenyo'da o'manigmadoya'uy. —Jacoboomeya̱ Pablotaj o'nona'uy.

Diosen huamanmadika' jakya' Pablotaj on'to̱ro̱kuy.

26 Ken Pabloa botta' botta' huabokerektaj o'batohua'po eme'te kenomeyere onokteyo' Diostaj 'uru'dikyo' o̱gka'uyate. Siete huame'noe nige̱'dik o̱'nepo kenoka' Diostaj ovejapi' vacapi' o'nigarakapet kenda sacerdotetaj a'na'ya'po Diosen huamanmadika' jakyo on'kudonme'te.

27 Ken siete huame'noe huapokdikte e̱e̱'te sue'da judío aratbut Asia huadaribaya' Diosen jakyo Pablotaj on'tiahuaydepo huakka'da aratbut e̱gkupopakte Pablotaj dakhuea' on'batia'pakdenok Pablotaj on'epo. On'to̱e̱'uy. 'Utta'da on'mana'po:

28 —Bo'tihuapok Israel huabokerek. In huabokerek nogbayo nogbayo o'huae'ika'po, oroen e'manmadika' dakhue'da o̱'e̱ o'manmadikika'po, Moisésenba'taj pe̱e̱hue'dik yanika' o'manmadikika', kenpa'ti in Diosen jaktaj dakhuea'da o'huaa'po kenpa'ti nog aratbuttada Diosen jakyo o'bakuda̱'nok Diostaj ta̱hui̱riga̱'da o̱gkika'po. —Nogbayo judío huabokereka 'utta'da on'mana'uyate. Nama'da on'mana'uynig'a. 29 Jerusalényo̱ 'ikken Pablo Trófimoere judíoa on'tiahuayme'te. Diosen jakyo Pablo Trófimo Efeso huae̱'eritaj o'tokudtaj judíomey nama'da on'nopo̱e̱po nama'da on'huaa'uynig'a. 30 Aya'da Jerusalén jak huae̱'eri on'pe̱e̱depo, on'diayonpo, on'huaketonyakpo on'kupopakpo. Pablotaj on'to̱e̱po Diosen jak kurute on'to̱ro̱konpo. Diosen huamanmadika' jak i̱dada o'nokhuikuy. 31 Kenoka' Pablotaj e'arakta' on'pakpo, aya'da jak huae̱'eri 'utta'da on'maboya'. Kenda Roma sorotataj huairi o'matipeundepo, 32 i̱dada sorotataj sorotataj huairiere o̱gkupopakonpo aratbut e̱gkupopakyo on'baketonyakuy. Aratbuta huairitaj sorotatatere on'batiahuaydepo Pablotaj e'tuktukada on'batikon'uy. 33 Sorotataj huairia Pablotaj ibodteda o'huatiakdepo o'to̱e̱a̱to'po, "Botta' sirobia yan'tinuku'," o'mana'po, Kenta' o'mana'po: "¿Be'a ya̱'e̱?" "¿Kate yaka'?" o'mana'nig'a. 34 Huairitaj pe̱e̱hue'ada huakka'da nogda nogda huadik on'mana'po huairia nopo̱gkahue' o̱'e̱po kenigda o'mana'uy.

"Oro'en jakyo yan'tohua'." O'mana'uy. 35 Sorotataen jak huabehuikyo e̱'e̱de'te aratbuta Pablotaj dakhuea'da e̱gkata' on'paknok sorotataj Pablotaj kutayo huabagkutope'te baktohua'dik o̱'nuy. 36 Kenpa'ti

—Yanarak ke'na kabueye'. —Huakka'ada ta'poyen o'dadyakuy.

Huakka' aratbuttaj Pabloa huata' o'mantia'pak'uyate.

37 Huakpayo huakuda̱'dikte e̱e̱'te huairitaj Pabloa ona'po: "¿Menpa' on'ere batia'pakdik i̱jje̱?" Pabloa ona'uy.

—¿Griegoen hua'ate menpa' i'nopo̱e̱? 38 A'nenda Egiptoyo huae̱'eri huabokerek Roma huairitaj e̱'enta' o'pakpo kente aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo cuatro mil huabarakeri o'batohua'uyate. ¿Ke'na ehue' i̱'e̱? —Sorotataj huairia Pablotaj ona'uy.

39 —Do judío aratbut i̱jje̱y. Cilicia huadaribaya' huaboro'mon Tarso huakka' jak huae̱'eri i̱jje̱y. Aratbuttaj e'mana'ta' ijpaki. —Pabloa ona'uy.

40 "Mana'dik i̱'e̱ne." Sorotataj huairia ona'nok Pablo huabehuikte o'bopo, o'manigba'tepo. Ken soata' e̱'ne'te en'batikde'te kenomeyen hua'a hebreo hua'a o'mana'po:

22

1 —Kenda ijkadhuahuikamey o'nontia'pakapone. Daka' men'pe̲e̲', egomey pogomey.
—Pabloa huaboa'da o'mana'denok 2 hebreo hua'a kenomeyen hua'ate Pabloa
o'mana'nok aratbut on'pe̲e̲depo nogitinada soata'da o̲'nenok,
3 —Judío aratbut i̲jje̲y. Cilicia huadaribayo Tarso huakka' jakyo ijsi'poe̲'uy. I̲yo̲
Jerusalényo̲ ijkerekuy. Huamanmadika'eri Gamaliela me'nonmadika'onhua'ika'uyne.
Aya'da adhuea'pane'en e'mana' o̲gkika'nok daka'da yoknopo̲ika'uy. Kenpa'ti Diosen
e'kata' ijjeretpakpo ijkika'uy konig opud oy bo'kika'nig. 4 A'nen Cristoen hua-
knopo̲e̲'eritaj ijbaukikamey. E'barakta' ijpakpo, ijbaepo ijbakudikamey. Huabok-
erektaj ettone'tabeta' ijkika'uy. 5 Sacerdote huairi kenpa'ti aya'ada huatone' huairi
huakupopakeria do'taj mentiahuayika'uyne konigti onbatia'pakdik mo'e̲ne. Kenpa'ti
Damasco huakka' jakyo judío huama'buytaj kan'batotiake'po men'nigmadoya'uy. Ken
beroba' do'taj men'yokuyne. Kenda ijtohua'uy. A̲yo̲ Cristoen huaknopo̲e̲'eritaj
a'baukya'po ijhua'uy. Jerusalényo̲ a'batotiakya'po kan'mabitbite'po kan'bakude'po
ijhua'uy.

Konig Jesús Huairitaj ijnopo'korea'uy, Pabloa o'batia'pakuy.
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

6 Ken dagte ijhua'po Damasco huakka' jakyo meyo̲hue'da e̲'e̲de'te tokhuad e'huadte
i̲dada kurudya̲' huakjeytone' do'taj be'tita'tenok 7 sorokte i̲jhue̲kon'uy. "¿Mena'po diga̲'
megka'ne, Saulo?" Ijpe̲e̲'uy. 8 "¿Be'a i̲'e̲, Huairi?" Yona'uy. "Jesús Nazareteri i̲jje̲y.
Kentaj diga̲' i̲gka'ne." Jesús Huairia mena'uyne. 9 Kenomey doere on'hua'uynig'a
huakjey on'tiahuaypo on'me'pukonpo Jesústaj 'uruda pe̲e̲hue' o̲'ne'uy. 10 "¿Kate ka'dik
i̲jje̲y, Huairi?" Yona'uy. "Yabo', Damascoyo yahua'. Ke̲ya̲' kenda ka'dik i̲'e̲a̲ponig noga̲
mona'apone." Jesús Huairia mena'uyne. 11 Huaboro' huakjeya bekpohuiukan'uynok.
Kenomey doere on'hua'uynig'a do'taj men'ta'koypo men'tohua'uyne. Ken Damascoyo
men'tokye̲'uy.
12 Ken Damascoyo nogbokerektida o̲'e̲po huadik Ananías o̲'u̲y. Ke'na Apagba' Moisés
e'madoya'ba' daka'da o'nigpe̲ika'uyate. Aya'da judío Damasco hua̲e̲'eria Ananías
huadakda o̲'e̲ on'huaa'ika'uyate. 13 Ananías do'taj behuatiakuyate. "Huaboa'da
ona'ti tiahuaydik yae'." Mena'uyne. Kenpa' ena'te ona'ti huadakda ijtiahuay'uy.
Kentaj ijtiahuay'uy. 14 Kenpa' mena'po: "Oro'en Apag Dios a'nennada ontaj
bektie'ea'uy. Konig Apag Diosa o'paknig kaknopo̲e̲'po, Cristo kenpa'da huadak
huakika'eritaj on be'tiahuay'epo kenpa'ti Jesús Huairitaj hua'ada me'pe̲e̲'po Diosa
oktie'ea'uyate. 15 Nogbaya' nogbaya' aya'da i'tiahuaymetnig aya'da i'pe̲e̲metnig
i'batia'pakonhuahuika'apo, Jesucristoen i'manbatia'pakonhuahuika'apo. 16 ¿Oy
mena'po ijhue'da i'huad? Yabo'. Bautiza yaka'. Jesucristotaj yaknopo̲e̲po e'tiona'pakte
Diosa o̲'nen dakhuea' e'ka'taj menopo'tihueke'apone. Bekkahuea'apone," Ananíasa
mena'uyne.

Konig nog aratbutyoda do'taj Diosa me'ta'mona'uy. Pabloa o'batia'pakuy.

17 Ken, Jerusalényo̲ ijkumejdepo Diosen jakyo ijtiona'pakpo konig e'yorokpa' ijti-
ahuay'uy. 18 Huairitaj ijtiahuay'uy. Mename'ne: "Jerusalénya̲' i̲dada yabakhua' kenda
do'taj i'manbatia'paknig i̲yo̲ aratbut e'pe̲e̲ta' pakhue'da mo'e̲a̲pone." 19 "Aya'da hua-
knopo̲e̲'erien hua̲itake' jakyo ijbahuahua'uy. O̲'nen huaknopo̲e̲'eritaj huabakuda̲' jakyo
ijbatohua'po, ijmabitbitdepo ijbakuda̲'uy. In aratbut kenda on'nopo̲e̲. 20 O̲'nen hua-
manbatia'pakeri Esteban kenoka' en'arakte do kenteda ijbopo Estebantaj huaarakeri
huadakda o̲gka' ijnopo̲e̲'uy kenpa'ti huaarakerien yudtaj ijmata̲to̲e̲po i̲jje̲'uy." Jesús
Huairitaj yona'uy. 21 "Judío ehue'taj nog aratbutte o'ta'mona'apone. Yahuati'." Jesús
Huairia mena'uyne. —Kenda Pabloa huakka' judío e̲gkupopakte o'mana'uy.

Pablotaj sorotataj huairia o'mekto̲e̲'uy.

22 Kenda ea'te judío aratbuta Pablotaj on'pe̲e̲nig'a huaboa'da 'utta'da on'basagkia'uy.
—In huabokerek kabueye'. Noikahue'dik ka̲e̲'. —'Utta'da on'basagkia'uy.
23 Batikhue' on'basagkia'udhua'po kenpa'ti on'huadiaypo yudtaj o'nokhuinhuinpo sorokog' kurudyo̲ o̲'nene'po 24 "Sorotataen jakyo yan'kuda̲'," kenpa'ti "mena'po judío aratbut kentaj 'utta'da on'basagkia'enok kenda e'nopo̲e̲'ta' ijpaki Pablotaj yan'bitbit." Sorotataj huairia o'mana'uy. 25 A'bitbitya'po en'tinuku'ete,
—Roma hua̲e̲'eritaj huairia Roma gobiernoen aratbuttaj pe̲e̲hued e̲'e̲a̲da mabitbithue'dik o̲'e̲. Roma huadariyo hua̲e̲'eri i̲jje̲y do. —Ken capitántaj Pabloa ona'uy.
26 Kenda enade'te capitán sorotataj huairitaj o'hua'po onato'po:
—Keyoj, katea' i'mana'. In huabokerek Roma huadariyo hua̲e̲'eri o̲'e̲. —Capitána ona'uy.
27 Huairi Pablotaj o'huatiakonpo, ona'po,
—¿Buttida Roma huadariyo hua̲e̲'eri i̲'e̲? —Sorotataj huairia ona'nok,
—E̲e̲'. —Pabloa ona'uy.
28 —Romayo hua̲e̲'eri a̲'e̲ya̲'po huakka' huakupe ijbayokuy. —Huairia ona'nok,
—Roma huadariyo donayo ijsi'poe̲'uy. —Pabloa ona'uy.
29 Kenomeya̲ Pablotaj on'bitbitaynig o'nokbahua'uy. Kenpa'ti huairia Pablo Romayo hua̲e̲'eri o̲'e̲ o'nopo̲e̲depo o'me'pukpo okhua'uy.

Judío Sacerdote Huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj Pabloa o'mana'uy.

30 Eme'te kate Pabloa yakame'te judío huairia kenda kan'huae'po sorotataj huairia e'nopo̲e̲'ta' o'pakpo Pabloen sirobij e'tinuku' o'kujpo kenpa'ti judío sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj ka̲gkupopake' o'bahuaa'po. Ken on'kupopakdepo kenomey e̲gkupopakyo Pablotaj o'tohua'uy.

23

1 Ken sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huatone' huairitaj Pabloa o'batiahuaypo o'mana'po:
—Huadakda ijkika'mey oyda kenpa'ti. Diostaj huadakda i̲jje̲po durugnopo'da i̲ji̲kay. —Pabloa o'mana'uy.
2 Pablo kenda ea'te, "Huakittata' yan'bogbas." Sacerdote Huairia Ananíasa o'mana'uy. Pablotaj meyo̲hue'da huata'boeritaj e'mana'tada,
3 —Diosa ontaj o'bogbasapo. On nama'da huanopo̲e̲'eri i̲'e̲po konig Moisésenba'te o'uyatenig do'taj pe̲e̲'dik o̲'e̲ne. On'nayo konig Moisésenba' o'mana'ika'nig kenda nigpe̲e̲hue'ada do'taj yan'bogbas nama'da i'mana'ne. —Pabloa ona'nok.
4 —Kenpa' Diosen Sacerdote Huairitaj dakhuea' ina'. —Kente meyo̲hue'da huaboeria Pablotaj o'nona'nok.
5 —Ke'na Sacerdote Huairi o̲'e̲ nopo̲e̲hue' i̲jje̲po ijjay, egomey. Apagba'te oa'po, "Opuden huairitaj dakhuea' ahue'dik mo'e̲ne." Apagba'a kenpa' oa'. —Pabloa o'mana'uy.
6-8 Aratbut on'bueydepo ona'ti noyhuadhue' o̲'neapo kenpa'ti Diosen huata'moneri ehue' o̲'ne kenpa'ti noki̲re̲gpi' ehue' o̲'e̲. Kenda saduceo aratbut o̲da'ika'. Aratbut on'bueydepo ona'ti on'noyhuada̲po, Diosen huata'moneri o̲'ne, kenpa'ti noki̲re̲g o̲'e̲. Kenda fariseomeynayo o̲da'ika'.
Sue'da huakka' judío huairitone' saduceo o̲'nuy. Nogomey sue'da huakka' judío huairitone' fariseo o̲'nuy. Pablo kenda o'nopondepo 'utta'da o'mana'po:
—Fariseo i̲jje̲y. Do'hued huabetkudakente fariseo o̲'ne. Aratbut on'bueyika'nig ona'ti on'noyhuada̲po yoknopo̲ika'nok i̲yo̲da opud huairia on'totiakne, do'hued egomey. —Pabloa o'mana'uy.
Kenda eade'te fariseo noyhuaddik o̲'ne o̲da'nok saduceoata noyhuadhue'dik o̲'ne o̲da'nok huayahuaya on'maboy'uy. Kenomeya̲ huayahuaya kenda e'manpe̲e̲ta' pakhue'

o̲'nuy. 9 Kena'po huayahuaya 'utta'da on'maboydepo sue'da Apagba' e'mana' huaman-
madika'eri fariseo huaknopo̲e̲'eria on'mana'po:
—In huabokerek dakhuea' kahue' o̲'i̲ka'. Kentaj noki̲re̲ga̲pi' ya'batia'pakuyetpi'
kentaj Diosen huata'moneria ya'batia'pakuyetpi'. Diostaj dakhuea' o̲gkahue' mo'ne. —
Fariseo huaknopo̲e̲'eria on'mana'uy.
10 Huiyoka'da huayahuaya on'maboynok Pablotaj dakhue'da yanogka'apet sorotataj
huairia o'noponpo diga̲'da o'tome'pukpo, "Judío huairi nopoyo yanhua'. Pablotaj
yan'to̲ro̲kpo sorotataen jakyo yan'tohua'." Sorotatataj o'mata'mona'uy.
11 Eme'te esikde'te Pablotaj Jesús Huairi o'tibopo,
—Teyda ya̲i̲ka'po me'pukhue' ya̲i̲ka'. I̲yo̲ Jerusalényo̲ do'taj 'urua'da
i'manbatia'pakme'ne huakka' jak Romayakon konigti manbatia'pakdik i̲'e̲a̲pone. —
Jesús Huairia Pablotaj ona'uyate.

Pablotaj mon'arak. Sue'ada judío̲a huayahuaya on'batia'pakuyate.

12 Eme'te sue'ada judío aratbuta "Pablotaj mon'arak." Aya'ada on'nopo̲e̲po o̲da'po:
—Pablotaj arakhued oro' bapehue'dik o̲'e̲a̲pone kenpa'ti mayhue'dikda o̲'e̲a̲pone.
E'pe'nayo e'mai'nayo oro' dakhue'da mae'dik o̲'e̲a̲pone. Nogpa'dakon adhue'dik o̲'e̲ne.
—Aya'ada onpayo' o̲da'uyate. 13 Ken konig Pablotaj o'arakapoy nogi̲ti cuarenta e'pok
huabokereka on'batia'pakuyate. 14 Sacerdote huairitaj judío huatone' huairitere
on'bahuahua'po on'mana'po:
—Pablotaj arakhued oro' e'bapudhua'nayo oro'taj Diosa dakhuea'da o̲gka'dik mo'e̲ne,
oro' aya'ada kenpa' oa'mey. 15 Sorotataj huairite yan'mata'mona'. Pablotaj nogi̲ti
e'pe̲e̲ta' o'paki. Eme'te oro'taj monigtotiak. Nama'da yanati'. Oro'nayo dagte en'totiakte
i̲yo̲ tiakhued dagta' a'arakya'po o'nige̲'apoy.
16 Pablotaj on'arakapo judío huabokereka kenda Pabloen huatoa'yo o'mape̲e̲po
Pablotaj a'batia'pakya'po sorotataen jakyo o'huahua'uyate. 17 Pablo kenda o'pe̲e̲po
sorotataj Capitántaj ona'po:
—In huabotaj sorotataj huairite yatohua'. Huairitaj e'batia'pakta' o'pak. —Pabloa
sorotataj capitántaj ona'uyate.
18 Sorotataj capitána Pabloen huatoa'yotaj sorotataj huairite o'tohua'depo,
—In huabo ontaj ka'batia'pake'po sorotataj huairitaj yatohua'. Pabloa mena'ne. —
Sorotataj capitána ona'uy.
19 Sorotataj huairia huabotaj o'ta'koyonpo sue'da adyon o'tohua'depo,
—¿Katea' do'taj e'batia'pakta' i'pak? —Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.
20 —Judío aratbuta konigyo' on'pakpo, "Eme'te judío sacerdote huairitaj judío hu-
atone' huairieretaj Pablotaj monigtotiak. Nogi̲ti daka'da Pablotaj e'pe̲e̲ta' o'paki."
Nama'da ontaj mona'apone. 21 Kenomeytaj manigpe̲e̲hue' ya̲e̲'. Cuarenta e'pok huabok-
ereka o'nokmaire̲gire̲ga̲po Pablotaj a'arakya'po on'nige̲a̲po "Pablotaj arakhued oro'
e'bape'nayo Diosa oro'taj dakhuea'da o̲gka'dik mo'e̲ne." Aya'ada kenpa' o̲dame'te.
Kenpa'ti oyeddapi' eme'tepi' ijta'mona'apoy o̲'na ea'te on'pe̲e̲po e̲kpo̲e̲' mo'nige̲a̲pone.
—Pabloen huatoa'yoa sorotataj huairitaj ona'nok.
22 "Do'taj kenda huaboda ona'nig be'tapi' manahue' ya̲e̲'. Kenigda yahuati'." Sorotataj
huairia Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.

Gobierno huairi Félixte Cesareayo sorotataj huairia Pablotaj o'ta'mona'uyate.

23 Ken huabo e'huade'te sorotataj huairi botta' capitántaj o'manokoypo. E'tiakde'te,
"Bisik nuevete Cesarea huakka' jakyo a'huaya'po doscientos sorotataj yan'kupopak.
Kenpa'ti setenta sorotataj caballote huahua' yan'kupopak kenpa'ti doscientos soro-
tataj huabarak sirohui'dakbet yan'kupopak. 24 Kenpa'ti Pablo huahuad caballo
yan'nigtotiak. Gobierno huairi Félixte dakda yan'tohuati'. Daka' yan'tiokadhua'po

yan'tohuati'." Sorotataj capitántaj o'mana'uyate. 25 Sorotataere o'nigta'mona'po beroba' o'nigmadoya'po,
26 "Judea Gobierno huairi Félix huadakda i'ene. Saludos o'huaa'ne. Do Claudio Lisias o'nigmadoya'ne. 27 Judío aratbut in huabokerektaj on'ta'koypo a'arakya'po. Roma huaẹ'eri o'e huaboa'da ijnopoẹdepo do'hued sorotataere ijbahuahua'po ijbaktiparatmey. 28 ¿Kate Pabloa o'ka'? ¿Katea'ti yan'huaapet? e'nopoẹ'ta' ijpakpo sacerdote huairitaj judío huatone' huairi ẹgkupopakyo ijtohua'mey. 29 Judío aratbuten beroba' e'mana'taj Pabloa dakhuea'da o'ka' on'huaame'. Oro'en gobierno beroba' e'mana'taj dakhuea' kahue' o'enok arakhue'dik o'ne. Kenpa'ti huabakudaẹ' jakyopi' kudaẹhue'dik o'e. 30 Pablotaj mon'arak. Judío aratbuta oda' huaboa'da ijmatipeẹepo ontaj ijnigta'monay. Kenpa'ti Pablo dakhuea' o'ka'. Judío huairi kan'huaa'e'po nogok onte ijmata'mona'apoy katepi' Pabloa dakhuea' o'ka' ontaj huaa'dik yaẹ'neapet. Kenpa'da ijjay." Beroba'te sorotataj huairia o'nigmadoya'uyate.
31 Ken sorotataj on'nigpeẹepo Pablotaj on'toẹpo sikyo on'tohua'beduyate. Sikyo Antípatrisyo o'nokyẹ'uyate. 32 Eme'te sorotataj hua'ite huahua'eri jakyo on'kume'uyate. Sorotataj caballote huahua'eri Pabloere on'hua'uyate. 33 Cesareayo o'nokyẹdepo gobierno huairitaj beroba' on'yokato'po kenpa'ti sorotataj huairitaj Pablotaj on'yokuyate. 34 Beroba' huairia o'tiahuaydepo, "¿Meyaẹ' i'si'poẹ'po i'kerekuy?" Pablotaj ona'uy.
"Cilicia huaẹ'eri ijjẹy." Pablo jenak huairia o'peẹedepo, 35 Ona'po,
—On'tiakdepo Judíoa ontaj dakhuea' enhuaa'te ijmapeẹeaẹpoy. —Gobierno huairia Pablotaj ona'uy. "Herodes huairien jakyo yan'tohua'. Keẹyo sorotataj kan'toẹ'." O'mana'uyate.

24

Pabloa Félix huairitaj kenda ijkadhuahua'uy on'batia'pakuyate.

1 Ken cinco huame'noe e'pokde'te sacerdote huairi Ananíasere huatone' huairi kenpa'ti aratbuttaj huairitaj huamanigbatia'pakeri huadik Tértuloere Cesareayo o'nokyẹpo gobierno huairitaj on'huahua'uy. Pablo dakhuea'da o'kika' e'huaa'ta' on'pakpo. 2 Pablotaj en'totiakde'te Pabloa dakhuea'da o'kika' Tértuloa huaboa'da Félixtaj o'huaa'po:
—Oro'omey daka' o'noikay, me'pukhue' o'epo o'noey. Huakka'da i'nopoẹpo 'urua'da i'manika'. Ontaj gobierno huairi dakiti o'ay. 3 Kenda 'urua'da oro'taj o'nigkika'ne. Huadakda i'ene, Félix huairi. Nogitinada dakiti huairi. 4 Sue'da e'batia'pakta' ijpaki. Daka' mepeẹti'. 5 Pablo dakhuea' huakka'eri o'e. Nogbayo nogbayo o'hua'epo judío aratbuttaj o'bapoespakea'po nogpa'da o'manmadikika'nok nogded judíotaj o'maknopoẹaẹ'. Kenpa'ti Jesús Nazareterien huaknopoẹ'eri huairi o'e. 6 Diosen jakyo nog aratbuttada e'batokudta' o'pakpo, Diosen huamanmadika' jaktaj dakhuea'da konig taẹhuiẹrigda e'kata' o'pakme'te. Konigepo oro'a Pablotaj o'toẹmey. Konig Moisésenba' o'ika'nigda menpa' dakhuea' yakiketpi' e'nopoẹ'ta' o'pakpo o'toẹme'nig'a 7 sorotataj huairi Lisias o'kudonpo huiyokda o'epo bokayonpo boktohuame'ne. 8 "Pablo dakhuea' o'ka' huaa'eri Félixte yanhuati'." Lisiasa moname'ne. Q'nadakon Pablotaj yabatia'pak. Ke'na dakhuea' o'ka' buttida on'batia'pak i'nopoaẹpone. —Kenpa' Tértuloa Félixtaj ona'uy.
9 Nog judío huairi kenteda on'maepo, "Aya'da Tértulo oa'nig buttida oa'." O'nona'uy.
10 Pablotaj yabatia'paka' huairia ba'ba' o'nenok,
—Kenda ijkikame'nig durugteda ontaj ijbatia'pakapoy. Indaribayo aratbuttaj huairi i'unhuahuika'nok. 11 Q'nada yamana'. Jerusalényo yokyẹme'nig doce días be'tipokdene. Diostaj 'urua'da akaya'po ijhua'mey. 12 Diosen jakya' huaitake' jakya' kenpa'ti nogyaẹ' nogyaẹ' e'maboyte be'api' huahuayhue' me'nikame'ne. Huakka' aratbuttaj dakhue' e'bahuaa'te be'api' tiahuayhue' me'nikame'ne. 13 Huadakda ijkika'nok dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik me'nene. 14 Diostaj ijnigpeiẹkay. Diostaj oro'en huapane'kudak

on'nigpeika'uyate. Diostaj huanigmanopo'yarea' huaboda e'manmadika' ijnigpeikay. Kenpa'ti Diosenba' Moisésa o'madoya'uyate kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeriba' yoknopoepo ijnigpeikay. 15 Aya'ada onte'ti on'noeapo. Aya' huadak huaka'eria kenpa'ti dakhuea' huaka'eria on'noyhuadpo onte'ti on'noika'apo. Kenda yoknopoikay konigti judío huairia kenda on'nopoika'. 16 Konigepo huadakda e'kika'ta' huanopoya' ijjeretpakpo ijkikay. Dioserea huabokereka kenda tiahuaydik me'nika'ne.

17 Nogbayo nogbayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huakka' huabayok ijhua'eonhuahuika'depo huaboa'da ona'ti do'huedbayo ijkumejdepo pai'da huama'buytaj nog huaknopoe'eri nog huaknopoe'eri huama'buyen huakupe a'bayokya'po kenpa'ti Diostaj a'yokya'po ijkumejmey. 18 Kenda e'kade'te sue'ada judío aratbut Asiabaya' Diosen jakyo do'taj menhuahuayme'ne. Dakhuea' e'ka' e'nighuedade'te Diostaj konig oveja 'uhua e'arakde' menhuahuayme'ne. Huakka' aratbut kupopakhue' ee'te kenpa'ti be'api' dakhuea' oka' huaahue' ene'tada. 19 Ke'na Diosen jakyo, do'taj men'huahuayme'ne dakhuea' do'taj e'batia'pakta' e'paknayo iyo kan'tiake' iya' gobierno huairitaj kan'batia'pake'. 20 Kenomey tiakhue' ee'nayo judío huairitone' ogkupopakya' do ee'teda nama'da do e'ika'nayo ontada mone'. 21 "Aratbut e'bueyada ona'ti on'noyhuadapo yoknopoika'nok iyoda opud huairia on'totiakne." Kenyo'da huairitone'taj 'utta'da ijmana'mey. —Pabloa Félixtaj ona'uy.

22 Kenda o'peedepo Félix kenda Jesúsen huanigpeika'eria o'noknopoika'nigtaj huadakda o'nopoepo nogda Pablotaj e'kata' pakhue' o'epo,

—Lisias sorotataj huairi o'tiakdepo nogiti menbatia'pakapone. Pablotaj nogiti yoknokotapoy. —Félixa o'mana'uyate.

23 "Pablotaj jakyo yatoe' orokhue'dikda yatoe'. Tinukuhue' yaa'. Jakya' katepi' e'kata' o'pakpo ka'dik ka'e kenpa'ti ke'nen huadi'a on'pakpo ta'huade'dik ka'ne' kenpa'ti aypo bayokika'dik ka'ne'." Capitántaj ona'uyate Félix huairia.

24 Sue'da huame'noe e'pokde'te Cesarea huakka' jakyo onte'ti Félix huairi okye'uyate huatoeere. Huatoe o'dikka' Drusila. Drusila judío aratbut o'uy. "Jesucristotaj menbatia'pake' Pablotaj monigtotiak." Félixa o'mana'uyate. 25 Aratbut huadaknopo'da o'nepo Diosenyo'da kika'dik o'ne. Huasoa katepi' o'pakika' kahue' yanika'. Kene'huaya' huame'noete oknopoehue' huae'eritaj dakhuea' ogkika'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Kenda Félix o'peepo o'me'pukudpo,

—Oyedda kenpa'da ijpeedey. Yahuati'. Nogok katepi' kahue' e'huae'oka' o'nokoypo on'taj o'peeapone. —Félixa ona'uyate.

26 Kenpa'ti e'oroka'huayak huakupe huaoroka' Pabloa beyokapet Félix o'nopoepo nogok nogok a'batia'pakya'po Pablotaj o'nokoyika'uy. 27 Ken konig o'adhuahuika'po botta' huabayok o'pokpo Félix kenpa'da o'orokuyate. Porcio Festo huabo gobierno huairi o'uyate. Félix judío huairitaj huadi'da ee'ta' o'pakpo konig jakyo Pablotaj orokahueda Félix okhua'uyate.

25

Huairi Porcio Festoa Pablotaj o'boa'uyate.

1 Cesareayokon gobierno huairi a'eya'po Festo okye'uyate. Bapa' huame'noe o'undepo Jerusalényo o'hua'uyate. 2 Jerusalényo sacerdote huairiere judío huairiere Festotaj: "Pablo dakhuea' o'kika'uyate," nama'da o'nona'po. 3 Dagta' Pablotaj mon'arak. Huakkuruda judío huairi soatayo' on'batia'pakdepo, "Oro' o'paknok Cesarea huakka' jakya' yata'mona'. Iyo Jerusalényo Pablotaj mo'nigtotiake'." Festotaj judío huairia o'nona'nig'a. 4 "Keje'." Festoa o'mana'po,

—Pablotaj Cesareayo ijtoey a'ti ayo ijhua'apoy. 5 Opuden huairi Cesareayo doere hua'dik mo'ene. Pablo dakhuea' eka'nayo aya' huaa'dik mo'eapone. —Festoa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

6 Jerusalényo ocho diezpi' huame'noe Festo o'edepo ona'ti Cesareayo o'kume'uyate.
Eme'te kente egkupopakte gobierno huairi apon huahuadte o'huadpo, "Pablotaj
yan'totiak." O'mana'uyate. 7 Pablo e'kudde'te judío huairi Jerusalénya' on'tiakdepo
Pablotaj on'huahua'po, Pablo nogda nogda dakhuea' o'ka'uyate nama'da on'huaa'nig'a
buttida huaahue' o'ne huairi o'nopoe'uyate.

8 —Dakhuea' kahue' ijje'uy. Judíoen e'mana' e'madoya'taj dakhuea' kahue' ijje'uy.
Diosen jaktaj dakhuea' kahue' ijje'uy. Kenpa'ti Roma gobierno huakhuairitaj dakhuea'
kahue' ijje'uy. —Pabloa ona'uyate.

9 Festo huadakda o'e. Judíomeya e'huaa'ta' o'pakpo,

—¿Ontaj daka'da me'tipee'po menpa' Jerusalényo e'hua'ta' i'pak? —Festoa Pablotaj
ona'uy.

10 —Roma huakhuairien huairitaj ijtibopo iyo kenda menhuaa'nig pee'dik o'ene.
Judíomeytaj dakhuea' kahue' ijje'uy. Sigpi' dakhuea' kahue' ijje'uy. Kenda daka' i'nopoe.
11 Doa dakhuea' eka'nayo bueydik ijjeayetnig'a, kenda judío menhuaa'ne buttida ehue'
ee'nayo be'api' kenomeytaj bayokhue'dik me'nene. Roma huakhuairi do'taj pee'dik
me'eapone. —Pabloa Festotaj ona'uyate.

12 Festoen huanopoe'eritaj Festoa o'batia'pakdepo,

—Roma huakhuairi do'taj pee'dik me'eapone, ia'nok kentaj i'hua'apo. —Festoa
Pablotaj ona'uyate.

Agripa nog gobierno huairitaj Pabloa o'tibo'uyate.

13 Nogok sue'da huame'noe gobierno huairi Agripaen huaidpo Berenice Agripaere
Festotaj a'batia'pakya'po Cesareayo on'hua'uyate. 14 Sue'da huakka' huame'noe
kenteda o'nunhua'nok Pablotaj Festoa o'tia'pakpo:

—Pablo huabakuda' jakyo Félix huairia okhuame'. Pablo iyoda o'e. 15 Jerusalényo
do Festo ijjedenok, "Pablo dakhuea' o'kadhuahua'uyate. Kentaj kadarake'." Judío
sacerdote huairi judío huatone' huairierea do'taj moname'ne. 16 "Be'api' Roma gob-
ierno huairi ida arakhue'dik o'ne. Dakhuea' o'ka' huaso'teda huaa'dik yane'. Ke'na
huaso'teda kenda kahue' ijjemey a'dik o'e. Kenda huakkuruda gobierno huairia daka'
pee'dik o'e." Judío huairitaj ijmana'mey. 17 Kena'po judío huairi iyo en'tiakde'te ida
eme'te gobierno jakte enkupopakte ijhuadpo huairien apon huahuadte ijhuadmey.
"Pablotaj yan'totiak." Ijmana'mey. 18 O'tiakdenok Pablo dakhuea'da o'kadhuahuame'te
judío huairia yanhuaa'apetpi' ijnopoepi' kenda huaahue' o'neme'. 19 "Konig oro'en
adhuea'pane' on'kika'uyatenig Pablo kikahue' o'uyate. Nogpa'da o'kika'uyate. Kenpa'ti
Jesús o'buey'uyate onte'ti o'noe'uy. Pabloa o'manmadika'onhuahuika'uyate." Judío
huairia me'noname'ne. 20 Pablotaj kate ijka'apet nopoehue' ijjepo, "¿Judío huairia
ontaj dakhuea' bo'huaa'nok do gobierno huairia ontaj me'tipee'po menpa' Jerusalényo
e'huata' i'pak?" Pablotaj yona'mey. 21 "Roma huakhuairi Augustote kahue'po ke'na
men'pee'." Pabloa mename'ne. Kena'po Pablotaj ijtoepo nogok Roma huakhuairitaj
ta'mona'dik ijjepo ijta'mona'apoy. —Festo huairia Agripataj ona'uy.

22 —Do kenpa'ti Pablotaj e'peeta' ijpaki. —Agripa Festotaj ona'uy.

—Eme'te i'peeapo. —Festoa ona'uy.

23 Eme'te huairi Agripa Bereniceere 'urua'da yudtaj huairied yudtaj on'otpo
enkupopakyo on'kudnok 'urua'da on'bae'uy kenpa'ti on'kudpo sue'da huakka' sorotataj
huairi kenpa'ti Cesarea jak huairiere on'kudpo. On'kuddepo, "Pablotaj yan'tokud."
Festoa o'mana'uy. 24 En'tokudde'te Festoa Agripaomeytaj o'mana'po:

—In huabokerektaj yan'tiahuay', Agripaomey. Huakka' judío aratbut kentaj
dakhuea'ada on'huaa'po iyo Cesareayo kenpa'ti Jerusalényo "Kabueye'" mona'ika'nig'a.
25 Kenda Pabloa o'ka'uyate dakhue' ehue' o'enok arakhue'dik mo'et ijnopoepo, "Roma

huakhuairite e'huata' ijpaki." Pabloa oa'nok kente ijta'mona'apoy. 26 Roma huakhuairitaj beroba' e'ta'mona'ta' ijpaknig'a katepi' e'timadoya' nopo̲e̲hue' i̲jje̲po opudtaj ijtotiaki kenpa'ti huairi Agripa ontaj ijtotiaki. Kentaj yan'batia'pakpo kenpa'ti yan'pe̲e̲'. Kenda Pabloa dakhuea' yakuyetpi' a'ta'monaya'po timadoya'dik i̲jje̲apoy. 27 Roma huairite Pablotaj e'ta'mona'te dakhue' ya'kiketnig beroba'te ta'monahue' e̲e̲'nayo dakhue'da e̲'dik o̲'e̲ ijnopo̲e̲y. —Festoa Agripaomeytaj o'mana'uyate.

26

Pabloa huairi Agripataj kenda o'kika'uyate on'batia'pakuyate.

1 —Kenda i'kiketnig e'batia'pakta' e'paknayo mona'. —Huairi Agripa Pablotaj ona'uyate.

Pablo huairi Agripataj o'manigba'tepo,

2 —Dakhuea' o'kadhuahua'uy Judíomeya̲ men'huaa'nok ontaj, huairi Agripa, durugda o'nonbatia'pakapone. 3 Kenda judío aratbut o'noknopo̲e̲po on'kika'. Kenpa'ti kenda kenomeya̲ on'batia'pakika'nig o̲'na huadakda i'nopo̲e̲nok do'taj daka' men'pe̲e̲'.

Pabloa Cristotaj nopo'koreahued o̲'e̲po kenda konig o'kika'uyatenig on'batia'pakuy.

4 Huakka' jak kente ijsi'poe̲'uy aya'da ijkika'uynig kenpa'ti Jerusalényo̲ isi'poted aya'da ijkika'uynig aya'da judío aratbuta on'nopo̲e̲. 5 Huasi'poted fariseoen huaknopo̲e̲'eri i̲jjunhuahuika'uy. Judío aratbut fariseonayo Apagba' e'mana' on'deretpakpo o̲gkika'. Kenda judío on'nopo̲e̲ kenpa'ti ea'ta' e'paknayo a'dik mo'e̲ne. 6 "Aratbut e'bueytaj onte'ti ijmanoyhuada̲'apoy." Oro'en adhuea'pane'taj Apag Diosa o'mana'uyate. Kenda yoknopo̲e̲nok gobierno huairia do'taj kan'pe̲e̲'po men'totiakne. 7 Oro'en Israel doce onaratbutyo' kenda o'noknopo̲e̲. Aratbut e'bueytaj onte'ti Diosa o'manoyhuada̲'apo. Kenda oro' judío o'nopo̲e̲ kena'po huame'noe kenpa'ti sikyo Diosen o̲gkika'po. Kenda do'huakon yoknopo̲e̲nok sue'da judío aratbuta dakhuea'da Pablo o'kika' nama'da men'huaa'po, huairi Agripa. 8 ¿E'bueytada Diosa noyhuada̲'dik o̲'e̲ mena'po opudomeya̲ oknopo̲e̲hue'dik mo'e̲?

Konig Pabloa a'nenda Cristoen huaknopo̲e̲'eritaj o'magkika'uyate.

9 Jesús Nazareteritaj huaknopo̲e̲'eritaj a'nenda dakhuea'da magkika'dik i̲jje̲y ijnopo̲e̲depo 10 Jerusalénya̲' ijkika'uy. Judío sacerdote huairia kenda huaka' o'madoya'po be'yoknok huabakuda̲' jakyo huakka'tada ijbakudika'uy. Jesústaj huaknopo̲e̲'eritaj ijbakudika'uy. Kenoka' en'barakde'te 'urua'da o̲gka' do kenpa'ti ijnopo̲e̲'ika'uy. 11 Jesucristotaj kanoknopo̲e̲batike'po huakka' kenomeytaj ijmabitbitika'uy. Nogda nogda judíoen hua̲itake' jakya' ijmabitbitika'uy. Huakka' ijbahuadiaypo nog aratbuten jakyo a'mabitbitya'po ijbahuahuika'uy.

Pablo Cristotaj o'nopo'korea'uyatenigkon o'manbatia'pakuy.
(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

12 Kena'po huaknopo̲e̲'eritaj bakuda̲'dik beroba' judío sacerdote huairia bo'yokuynok Damasco huakka' jakyo ijhua'depo. 13 Dagte e'hua'ete, huairi Agripa, tokhuad e'huadte niokpo huaboro'mon huakjey kurudya̲' do'taj be'tita'tepo. Kenpa'ti doere nogomeytaere bo'tita'tepo. 14 Ken oro' aya'da sorokte okmahue̲'kuy. Hebreoen hua'ate ijpe̲e̲po, "¿Do'hued aratbuttaj mena'po i'magka', Saulo? O̲'na huata'da dakhuea' i̲gka'ne. Diga̲'da i̲gka'ne." Kenpa' ijpe̲e̲'uy. 15 "¿Be'a i̲'e̲, Huairi?" Yona'uy. "Jesús i̲jje̲y. Do'taj digda megka'ne. 16 Yabo', o̲'na do'hued kakike'po o'tiahuayea'ne kenpa'ti onte'ti do'taj i'tiahuayaponigkon kenda yamanbatia'pakika'. 17 Ontaj judío aratbut nog aratbutkon e̲gkataj o'tioka'apone kenpa'ti nog aratbutte o'ta'mona'ne. 18 Kenomeya̲ do'taj konig okpohue'a kanoknopoenke'po, dakhuea' e'kika'ada kan'nopo'kore'po konig Diosen huakjeyyo kan'hua'epo, onte'ti toto'taj nigpe̲e̲hue' ka'nike'po, Diostaj kan'nigpe̲ike'po, do'takon kanoknopo̲e̲'po, Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po kenpa'ti Diosen 'uru

aratbutere Diosere kan'noeonhuahuike'po kenomeyte o'ta'mona'ne." Jesúsa kurudya' mena'uyne.

Kenda Pabloa o'tiahuay'uynig huaboa'da o'nigpeika'uyate.

19 Ken konig Jesúsa mena'uyne ijpee'uy huaboa'da ijkika'uy, huairi Agripa. 20 Huakkuruda Damasco huakka' jak huae'eritaj ijmanmadika'po nogok Jerusalén huae'eritakon kenpa'ti aya' Judea huadaribayo kenpa'ti nog aratbuttaj ijmanmadika'po, Diostaj yan'nopo'korea' onte'ti dakhuea' kahue' yane' onte'ti huadakda yag'kika'. Huadakda boka'nok aratbut opudtaj on'tiahuaypo on'nopo'korea'de on'nopoeapo. Ken konig ijmanmadikika'uy. 21 Kena'po Diosen jakyo judío aratbuta men'toe'uyne kenpa'ti do'taj e'arakta' men'pakpo. 22 Diosanayo do'taj mentihuapoknok oyda kenpa'ti daka'da ijmanmadikikay aya'tada huairitaj pai'da aratbuttabeta'. Kenpa'da kenda o'eapo Moiséskudak Diosen huamanbatia'pakeriere on'timadoya'uyate kenda ijmanmadika'ikay. 23 Cristo pai'da nopoe'dik o'eapo kenpa'ti nogok bueydik o'eapo kenpa'ti huakkuruda Diosa e'bueytada o'noyhuada'apo. O'noyhuaddepo, oro'en judío aratbuttaj nog aratbuttaere Diosa o'manopo'tihueke'apo kenpa'ti onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo, kenda Cristoa o'manbatia'pakapo. Kenda Moisésere Apagba' huamanbatia'pakeria on'timadoya'uyate. Kenda ijmanmadika'onhuahua'uy. —Pabloa huairi Agripaomeytaj o'mana'uy.

Jesucristotaj oknopoe'dik yae' huairi Agripa. Pabloa o'pakpo ona'uyate.

24 Pablo huata'da e'tia'pakte Festoa o'okoypo:

—Konig huaseg i'epo nama'da ia', Pablo. Huakka'da i'madoya'ika'uyatepo nama'da ia'. —Festoa 'utta'da ona'uy.

25 —Huasegda ehue'ada nama'da ahue' ijjey, 'uru huairi Festo. Huadakda ijmanay. Buttida ijmanay. 26 Agripa huairi iyo o'e. Aya'da ijmanbatia'paknig ke'na huadakda o'nopoe. Kentaj daka'da ijmanbatia'pakpo me'pukhue' ijjepo ijmanbatia'paknok iregireg kahue'ada kena'po huairi Agripa aya'da o'nopoe daka' ijnopoey. 27 ¿Kenda Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate menpa' i'nopoe, Agripa huairi? O'nopoe ijnopoey. —Pabloa o'mana'uyate.

28 —'Urua'da enapi' oknopoehued ijjey. —Agripa Pablotaj ona'nok.

29 —Idamonpi' konig Cristotaj yoknopoika'nig o'nakon kenpa'ti nogomey men'peenig yanoknopoika' huabakuda' jakyo ehue'ada. —Pabloa o'mana'uy.

30 Pablo kenda e'manade'te Agripa huairi, Festoere Bereniceere kenpa'ti aya'da kente on'bahuadpo on'bopo 31 nogyon o'nokbahua'uyate. A'batia'pakya'po o'nokbahua'uyate. Huayahuaya on'batia'pakpo:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'e'uy, bueyahue'dik o'ene. Kenpa'ti kudahue'dik o'ene. —On'batia'pakuy.

32 —"Roma huairia do'taj me'peee'po ijhua'apoy." Pabloa ahue' e'eme'nayo kenpa'da oroka'dik ijjeayyet. —Agripa Festotaj ona'uy.

27

Romayo Pablotaj o'ta'mona'uy.

1 Italia huadaribayo do Lucastaj Pablotere nogomeyeretaj oy mon'mata'mona' huaboa'da on'nopoedepo sorotataj huairitaj oro'taj bo'yokuyne. Sorotataj huairien huadik Julio. Kenomey sorotataj Augusto sorotataj o'nuy. 2 Huaboro' kusi'pe o'epo huakka' jak Adramitio huae'eried o'uyate. Huahua'dikteda ee'te o'tiakatodepo o'kuduy. Oro' Aristarcoere o'kuddepo o'hua'uy. Aristarco Tesalónica huakka' jakyo huae'eri o'uy. Tesalónica Macedoniabayo o'e. Asia huadaribayo hua'dik o'uy. 3 Eme'te huakka' jak Sidón huaboro' e'pogte o'betuy. Pablotaj huadi'da Julioa o'enok Pablo huadi'enbayo Pablo huahua'dik o'uy. Pablotaj katepi' o'paknok aratbuta yokdik o'ne'uy. 4 Nogok

Sidónya' o'hua'uy kusi'petone'te o'hua'uy. Bapoka bo'huatiakpo Chipre huagkuta'mej ope'topen okpokuy. 5 Huadariba Cilicia kenpa'ti Pamfilia o'pokonhua'po, Mira huakka' jakyo o'tiakuy. Mira Liciabayo o'e. Mirayo o'betuy.

6 Ayo sorotataj huairia nog kusi'petone' o'huahuay'uy. Ken Alejandría kusi'pe Italia huadaribayo o'hua'apopo. Italia huadaribayo a'huaya'po ken kusi'peyo oro'taj bo'kudа'uy. 7 Sue'da huame'noe ijhue'da o'hua'uy. Ida huahue'dikda nogok Gnido huakka' jak o'pokuy. Huakka' o'bapoknok konig o'huatiaknok nogyon okhua'dik o'epo Creta huagkuta'mej huadariba adpen o'hua'po Salmón huakka' jak o'pokuy. 8 Creta huagkuta'mejte kusi'peyo o'hua'po, huakka' o'bapoknok daka'da o'hua'po kente o'dikkika' Buenos Puertos o'betuy. Huakka' jak Lasea ibodte o'uy.

9 E'hua'onhuahuade'te huakka' huame'noe e'pokonhuade'te kenme'noe judío arat-but bapehue'dik fiesta ogkika' e'pokde'te kenok e'pogte digа'da bapokdik o'enok kusi'petone'te huiyokda o'e. Ta'kotdik o'e. Pabloa o'nopoepo 'uruda o'manopoeа'po:

10 —Oro' e'pogte o'hua'po dakhue'da o'eapo ijnopoey huairi. Kusi'pe ehue' o'eapo, kenda kusi'peyo o'batohua'nig ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro' ta'kotdik o'eapoy. —Pabloa sorotataj huairitaj ona'uynig'a.

11 Sorotataj huairia kusi'petone' huatae'eritanayo o'nigpee'uy. Kenpa'ti kusi'pe hu-atohua' huairitaj o'nigpee'uy Pablotanayo sigpi' peehue' o'nuy. 12 Kenpa'ti huahuiok kusi'pe kente huabeta' dakhue'da o'uy. Hua'dik ee'nayo Fenice huakka' jak Creta huadariyo e'pogte kente sue'da bapoka o'enok Feniceyo huakka'ada e'hua'ta' on'pakuy.

E'pogte digа'nanada o'bapokonhuahua'uy.

13 Ken e'pogya' daka'da o'bapokpo ona'ti hua'dik o'ene on'nopoe'uy. Ken o'hua'po meyohue'da Creta huagkuta'mejyo o'hua'uy. 14 Ijhuiti ehue' e'pogte e'hua'te huiyokda o'bapokuy. Digа'da o'bapokuy. Ken bapokataj on'dikka'uy Nordeste. Huagkuta'mejyan' o'tiakuy. 15 Oro'taj teyda monbapoknok e'bapokte huahue'dik o'epo ogkumeonnok bapokada oro'taj montohua'uy. 16 Huagkuta'mej Clauda adpente e'pokonde'te bapoka sue'pi' o'batikuy. Kusi'pesi'po e'tohuika' digа'da on'baa'po hue'eyya' on'behuika'po huaboro' kusi'peyo on'hueda'uy. 17 On'behuika'depo e'bijtone' kusi'petone'taj on'tihuiyigepo teyya'da ogka'uy. Kuhuadte e'pog burujda o'ika' kentaj o'dikkika' Sirte. Kusi'petone' kuhuadte o'beta'apo on'mame'pukpo cuperinatone' hueypate e'betika' bapoka' kusi'pe huatohua' on'huaraka'uy. Kenpa'da bapoka kusi'pe o'tohua'uyate. 18 Eme'te bapoka sue'pi' batikhue' o'enok teyda o'bapokpo kenda kusi'petone' o'tohua'nok katepi' huaboa'da e'pogyo on'maenapo, 19 adme'ta' kusi'petone'en kuperina e'bijtone'ere nogda nogda e'pogyo o'maena'uy, oro'en huaba'a o'maenapo. 20 Huakka' huame'noe niokpo kenpa'ti siokpo tiahuayhue'da kenpa'ti digа'da o'bapoknok oro' aya'da o'bata'kotapoy o'nopoe'uy.

21 Huakka'da huame'noe bapehue' o'enok Pabloa o'bopo, o'mana'po:

—¿Mena'po do'taj nigpeehue' mo'eme'? ¿Mena'po Creta huakka' jakya' bo'tiakme'? Nama'da o'orokme'ne. Oro' 'ikken Creta orokhue' ee'nayo oro'taj keypoda ehue' o'eaynig'a kenpa'ti aya'da o'maena'nig maenahue' o'eayyetnig'a. 22 Oynayo me'pukhue' mo'ene. Kusi'petone'nayo ehue'da o'eaponig'a opudanayo sigpi' bueyhue' mo'eapone. 23 Do Diosensi'po ijjepo Diosen ijkikay. Bisik Diosen huata'moneri do'te o'tiakpo, 24 "Me'pukhue', Pablo. Roma huairitaj hua'dik i'e kenpa'ti tibo'dik i'e. Ontaj Diosa daka'da bo'tioka'nok aya'da in kusi'peyo onere o'nenig mabueyhue' o'neapo." Diosen huata'moneria mename'ne. 25 Kena'po yan'manopo'noey'. Dios buttida oa', daka'da ijnopoepo. Kenda oa'nig kenda o'eapo. 26 Huagkuta'mejyo bapoka bo'tohua'apo kusi'pe o'betpo o'sakapo. —Pabloa o'mana'uy.

27 Botta' semana oro' e'pogte o'hua'po Adria e'pogte o'hua'po bapoka nogyon nogyon oro'taj mon'tohua'uy. Nopote sikyo kusi'pe huatohua'eria huadari akta'bogpe

meyo̱hue'da o̱'e̱de on'nopo̱e̱'uy. 28 E̱'po̱g odda huanigdikaj on'nigdika'depo treinta y seis metros odda o̱'u̱y. Nog adyon onte'ti on'nigdikapo veintisiete metros odda o̱'u̱y. 29 Sipana'tone'a̱ e̱'po̱gya̱' kusi'petone' ya'sakapet on'nopo̱e̱po 'uru siro kusi'pe huabeta' e'bijtone' e'tinuku'tada huata'pakta' e̱'po̱gyo̱ on'maena'uy. Huata'pakte on'tinukupo on'maena'uy. Botta' botta' on'maena'po onmame'puke'po eme' o'nonmabo'uy. 30 Kenoka' mehued o̱'e̱po kusi'pe huatohua'eria kusi'pesi'pote e'monta' on'pakpo huaboa'da kusi'pesi'po on'huaraka'po konig kusi'pe hua̱o̱jpate siro kusi'pe huabeta' e̱'enapa' nama' o̱gka'po.

31 —Kusi'pe huatohua'eri kusi'petone'yoda ehue' e̱e̱'nayo e'hue̱pa' menpa' ehue'dik mo'e̱ne. —Pabloa sorotataj huairitaj sorotataeretaj o'mana'uy.

32 Ken sorotataj kusi'pesi'po huato̱e̱'bij o'noktegpo kusi'pesi'po o'kotnok o'tohua'uy.

33 Sikyoedda aya'da bape'dik mo'e̱ne. Pabloa o'mana'po:

—Botta' semana mo'eonhuahua'po bapehue' kenpa'ti tayhue' mo'eonhuahua'po. 34 Sue'pi' yan'bape' o'nona'ne. Hua̱gkuta'mejyo madopi'dik mo'e̱ne nogtatipi' dakhuea' o̱gkahue' mo'e̱a̱pone. Nogtipi' bueyhue' o̱'e̱a̱pone. —Pabloa o'mana'uy.

35 Kenda o'mana'depo pan o'bapadpo dakiti Diostaj o'tiona'pakpo. Aya'ada kenteda en'tiahuayte dakiti o'tiona'pakdepo o'posakea'depo huaboa'da pan o'bape'uy. 36 Kenda on'tiahuaydepo aya'ada on'durugpakpo on'bape'uy. 37 Kusi'petone'yo huakka'da o̱'ne'uy. Doscientos setenta y seis o̱'ne'uy. 38 Dapoteya' on'bape'depo aypo bapehued e̱'po̱gyo̱ on'maena'uy. Kusi'petone' pogkajda ka̱e̱'po on'maena'uy.

Kusi'petone' o'sakdepo o'ta'kotuy.

39 Ome'depo kusi'pe huato̱e̱'eria hua̱gkuta'mejtaj o̱ki̱a̱hue'ya e̱'e̱a̱da konig i̱a̱ko huakud kenpa'ti kuhuadba' on'tiahuaypo menpa' a̱yo̱ hua'dik o̱'e̱y on'nopo̱e̱po kuhuad i̱a̱koyo a'betya'po monhua', on'batia'pakpo. 40 E'bijtone' o'noktega̱'po kusi'pe siro huato̱e̱' e̱'po̱gyo̱ on'maeanpo kusi'pe huabutuka remo on'kuj huaba'te on'to̱e̱po kenpa'ti kuperina hua̱o̱jpayon hue̱ypate on'betpo huaboa'da bapoka kuhuadbayon kusi'petaj o'tohua'depo. 41 O'hua'po kente bothue̱pura e'pirukpak e̱'po̱g burujda o̱'e̱po i̱a̱koyed kuhuadte kusi'petone' o̱jpa o'huadato'po. Kenteda o̱'u̱y. Menpa' tohuahue'dik o̱'ne'uy. Huata'pakte hua̱hue̱a̱ asakya'po huaboa'da o'saka'depo huata'pakpen. 42 Titikonhue'dik ka'ne'po sorotataj huabakuda̱' jakyo hua̱e̱'eritaj e'barakta' on'paknig'a 43 Pablotapi' e'arakta' pakhue' o̱'e̱po sorotataj huairia, "barakhue' yane'," o'mana'po "kenpa'ti kenomey e'dopie' mo'nopo̱e̱ huakkuruda ya̱g'kot e̱'po̱gyo̱ kuhuadte kan'hua'epo 44 nogomey ta'pote kusi'pe huaentej kenpa'ti kusi'pe hue̱ypate yan'betpo kuhuadte ya'nonhua'." Sorotataj huairia o'mana'uy. Ken ta'kothue' o̱'nepo hua̱gkuta'mejyo aya'da on'bahua'uy.

28

Hua̱gkuta'mej Maltayo Pablo o̱'unhua'uy.

1 Oro' sue'pi' ta'kothue' o̱'e̱po kuhuadte o̱'e̱po hua̱gkuta'mej o'dikkika' Malta huaboa'da o'nopo̱e̱'uy. 2 Nog aratbut kenteda o̱'nika'po oro'taj 'urua'da mo'to̱e̱'uyne. Ehui' kenpa'ti juju'da o̱'e̱nok huaboro ta'ak o̱gka'depo "ibodte yan'tibo'," mona'uyne. 3 Ken sue'da ito'pi e'ay o'be'eadpo ta'akyo o'tibahuedapo Pabloa. Ta'ak jukda o̱'e̱nok bihui o̱'o̱ro̱kpo Pabloen huabata' o'bokpo o'tidteyye'uy. 4 Hua̱gkuta'mejyo aratbut hua̱e̱'eria Pabloen huaba'taj bihui o'tidteyyepo o'tioronok on'tiahuaydepo,

—Ke'na aratbuttaj huabarakeri ya̱'e̱tpi' e̱'po̱gyo̱ ta'kothue' e̱e̱'tada dakhuea' o̱gka'nok bueydik o̱'e̱. —Huayahuaya on'batia'pakuy.

5 Pablonayo huaba'a onhuinoka'po bihui ta'akyo o'kotuy. Pablo menpa'pi' ehue'da o̱'e̱'uy. 6 O'iyokapo, o'bueyapopi' on'nopo̱e̱po on'nigunhua'po ijhue'da on'nigunhua'po

iyokhue'da kenpa'ti bueyhue'da on'tiahuaypo konogpa'da on'nopo̲e̲po, "ke'na nogtida oro'en dios o̲'e̲," huaboa'da on'batia'pakuy.
7 Hua̲gkuta'mej huairien ta'ba ibodteda o̲'u̲y. Huairien huadik Publio o̲'e̲. Ke'nen jakyo oro'taj bo'tohua'uyne. Ke̲yo̲ bapa' huame'noe o̲'i̲ka'po aypo bo'tobapudhua'uyne. 8 Publioen apag dakhue'da o̲'e̲po o'digpakpo kenpa'ti o'me'surukpo onpahueduy. A'tiahuaya'po Pablo o'huahua'po. O'tiona'pakdepo o'tibata'tedepo o'yaread'uy. 9 Pabloa e'yareadde'te aratbut on'tiahuaydepo nogda hua̲gkuta'mej hua̲e̲'eri dakhue'da o̲'nepo Pablotaj on'huatiakdenok kenomeytakon o'bayaread'uy. 10 Katetehue'da huakka'da mo'bayokuyne oro'taj. O'hua'po kusi'petone'yo o'kudpo oro' aya'da katepi' e'tohua'ta' o'paknok mo'bayokuyne.

Romayo Pablo o̲kye̲'uy.

11 Ken hua̲gkuta'mejyo bapa' puug o̲'i̲ka'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Ken kusi'petone' juju'ok kenteda o̲'eonhuahua'uy Alejandría huakka' jakya' o'tiakuy. Kusi'petone' hua̲o̲jpate e'ketka' dios Cástor kenpa'ti e'ketka' dios Pólux o̲'u̲y. 12 Siracusa huakka' jakyo o'tiakuy. Siracusa kusi'pe huabeta' o̲'u̲y. Kenteda bapa' huame'noe o̲'u̲y. 13 Ona'ti o'hua'po kubogte meyo̲hue'da o'hua'po Regio huakka' jakyo o'tiakuy. Eme'te huata'pakyan o'bapoknok i̲da o'hua'po eme'te Puteoli huakka' jakyo o̲kye̲'uy. 14 Ke̲yo̲da sue'da huama'buy Cristo huaknopo̲e̲'eritaj o'huahuaynok. "Oro'eri nogtida semana yanika'." Mona'uyne. Nogok Romayo dagte oro' o'hua'uy. 15 Pablomey dagte on'tiakpo huaknopo̲e̲'eri huama'buya Romaya' on'tipe̲e̲depo oro'taj dagte a'dejya'po Romaya' o'noro̲kpo Foro Apio huakka' jakyo sue'da huakka'mon on'tiakuyate. Noga̲ Tres Tabernasyo on'tiakuyate. O'batiahuaydepo Diostaj dakiti oa'uy Pabloa kenpa'ti Diostaj o'durugpakuy. 16 Romayo o'tiakdepo sorotataj huairia huamato̲i̲ka'eritaj guardia huairitaj o'bayokuy. Pablotanayo bayokhue' o̲'u̲y. Nog aratbuten jakyo Pablo i̲ka'dik ya̲e̲' huairia ona'nok nogtida sorotataj o'to̲i̲ka'uy.

Romaya' Pabloa o'manmadika'uy.

17 E'tiakde'te bapa' huame'noe e'pokde'te, "judío huairitaj yan'batotiak." Pabloa o'mana'uy. On'kupopakondepo,
—Judío aratbuttaj dakhuea' kahue' e̲e̲'tada kenpa'ti kenda oro'en adhuea'pane' o̲gkika'uyate dakhue' huaahue' e̲e̲'tada judíomey do'taj teyda men'to̲e̲po Roma huairitaj Jerusalényo̲ men'yokuy, egomey. 18 Roma gobiernoen huairi do'taj o'batia'pakdepo do'a dakhuea' kahue' i̲jje̲nok bueyhue'dik i̲jje̲nok do'taj e'o̲ro̲ka'ta' e'pakada 19 Roma gobierno huairitaj "keje', o̲ro̲kahue' yane'," judíoa o'nona'nok, "Huakhuairitaj Romayo be'ta'mona'. Ke'na do'taj me'pe̲e̲'," yona'uy. Judío aratbuttaj katepi' dakhuea' o̲gka' ahue' e̲e̲'pi' kenpa' yona'uy. 20 Konige̲po opudtaj kan'tiake' onhuaa'ne. Opudtaj a'batiahuayya'po a'manbatia'pakya'po kan'tiake' onhuaa'ne. Konig oro' judío aratbut oknopo̲e̲po o'bueydepo nogok onte'ti o'noeapoy, oknopo̲e̲y, do'huakon kenda yoknopo̲e̲nok i̲ya̲'kon do'taj sirobia on'tinuku'ika'. —Pabloa o'mana'uy.
21 —Judea huadaribaya' ontaj e'timadoya' beroba' ba'ehue' o̲'emey kenpa'ti judío aratbut Judeaya' on'tiakme', "Pabloa dakhuea' o'ka'," noga̲tipi' huaahue' mo'e̲me'ne. 22 Nogyon nogyon nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huabada Jesucristoen huaknopo̲e̲'eritaj dakhue'da o̲'ne on'bahuaa'nok kena'po kenda iknopo̲e̲nig oro' e'pe̲e̲ta' o'paki. —Judío huairia Pablotaj o'nona'uy.
23 Nog huame'noete o'tiakapoy, o'nona'po. Ken huame'noe emede'te Pablo e̲'hua̲e̲'yo judío on'batiakuy. Sikyoedda huaboa'da o'manbatia'pakpo bisik o'batikuy. Aratbuta Jesús Huairitaj yan'nigpe̲i̲ka'apet. Moiséskudaka kenpa'ti Apagba' huamanbatia'pakeria Jesústaj on'timadoya'uyate. Pabloa o'mana'uy. 24 Noga̲ buttida oa' o'noknopo̲e̲'uy. Nogomeyanayo buttida oa' oknopo̲e̲hue' o̲'nuy. 25 Onpapayo' nopo̲e̲hue' o̲'nepo huaboa'da yan'bahua'apet, Pabloa o'nopo̲e̲po nogi̲timon o'mana'po:

—’Urua’da Isaías oro’en adhuea’pane’taj o’mana’uyate, Isaías Diosen huamanbatia’pakeritaj Diosen Nokīrēgā o’nopoēā’nok Isaíasa o’mana’po:
26 Judío aratbutte yahuati’ in konig yamanati’:
Ona’ti ona’ti do’hued hua’a mo’peunhuahuika’aponig’a noponkahue’ mo’īka’apone.
Ona’ti ona’ti bo’tiahuayonhuahua’aponig’a nopogkahue’ mo’īka’apone. 27 Opud eknopoē’ta’ pakhue’ mo’ēne. Nigpēēhue’ mo’ēne. Diosen hua’a e’tiahuayta’ pakhue’ mo’ēne. Kena’po tiahuayhue’dik mo’ēne, pēēhue’dik mo’ēne nopoenkahue’da mo’ēne. Ō’nen dakhuea’ e’ka’ me’nopo’tihueke’po Diostaj nopo’koreahue’ mo’ēne.
Isaíasa o’mana’uyate. 28 Oy judío ehue’ nog aratbuttaj Diosa o’manopo’korea’apo o’manopo’tihueke’apo onte’ti kurudyo o’manoeanhuahuika’apo. Kenomeynayo on’nigpēika’apo. Kenda yan’nopoika’. —Pabloa judío huairitaj o’mana’uy.
29 Pablo kenda eade’te judío huayahuaya on’batia’pakonpo on’bahua’uy.
30 Ken jakyo e’tayhuayyak ke’nen huakupe o’yokika’po o’īka’uy. Botta’ huabayok o’īka’uy. Kenomey a’ta’huadeya’po en’tiakte yan’kud o’mana’ika’uyate. 31 Me’pukhue’da o’ēpo Jesús Huairitaj yan’nigpēika’. O’mana’ika’uyate. Kenpa’ti daka’da Jesucristo Huairitaj huadak hua’a o’manmadikika’uy, ’urua’da o’manmadika’po. “Kenda manmadikahue’dik yāē’.” Be’api’ onahue’ o’nuyate, ken.

ROMANOS
Roma huakka' jakya' huaknopo̲e̲'eriomeytaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Roma huaknopo̲e̲'eriomeytaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huanaba' ijnigpe̲ikay. Diosen huadak hua'a, Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj bektie'po me'ta'mona'uyne.

2 Huadak hua'a Jesucristotaj a'nennanada Diosa o'manbatia'pakuyate. Jesucristo tiakhued Apag Diosba'te on'nigmadoya'uyate. 3 Diosen huadak hua'a Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po aratbuten hua̲so̲'nigda o'si'poe̲'uyate. David huairien adhuea' huayayo o̲'u̲yate. David Israel aratbuten huairi o̲'u̲yate. 4 Dios teyda o̲'e̲po Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada̲'uyate. Konige̲po Diosen Huasi'po o̲'e̲po teyda o̲'e̲po Diosen Nokire̲ga̲ mo'manopo̲e̲a̲'ika'ne. 5 Jesucristo oro'en Huairia me'tinepahui'po do'taj huakka'da bo'tihuapokika'ne. Aratbut nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj kamaknopo̲ike'po kenpa'ti Diostaj kan'nigpe̲ike'po do'taj Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. 6 Konige̲po nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj huakka'nanada o'noknopo̲e̲denok. Opudomey Romano hua̲e̲'erikon Jesucristoen mo'e̲ne.

7 Opudomey Roma huaknopo̲e̲'eritaj Diosa di' mo'maepo "Do'huedyo' yanikati' ya̲g'kikati'." Diosa mona'de'uyne. Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere opudomeytaj kamatinepahui'po daka' kabatihuapokike'po kenpa'ti kamanoeyike'po ken konig on'nigtiona'pakika'nig on'nigmadoya'ne.

Pabloa Romayo huaknopo̲e̲'eritaj e'bata'huade̲'deta' o'pakuyate.

8 Huakkuruda o'nona'ne. Opudomey Romaya' huaknopo̲e̲'eri Diostaj Jesucristotaere daka' moknopo̲ika'nok kenpa'ti mo'nigpe̲ika'nok nogbaya' nog huadaribaya' nogya̲' nogya̲' aratbut opudomeytaj mo'tipe̲e̲denok konig daka' moknopo̲ika' mo'tinopo̲e̲denok. Konige̲po Jesucristo kenda o'paknok dakiti Diostaj yonay. 9 Opudomeytaj ijtiona'pakika'nig Diosapi' kenda buttida me'tinopo̲e̲ne. Diostaj diga̲'da ijnigpe̲ika'po Diosen Huasi'potaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. 10 Opudomey Romayo huaknopo̲e̲'eritaj e'bata'huade̲'ta' ijpakika'nig'a huahue'dik i̲ji̲kay. Diosa kahuea' e'tinopo̲e̲'nayo ijhua'apoy. Konige̲po ijtiona'pakikay. 11 Opudtaj eta'huade̲ta' ijpaki. Kenpa'ti opudtaj e'tiahuayta' ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a nogi̲ti nogi̲ti kanoknopo̲ike'po opudomeytaj e'tihuapokta' ijpaki. 12 Huayahuaya nogi̲ti nogi̲ti daka' huaknopo̲ika' a'batihuapokeya'po opudtaj e'bata'huade̲'ta' ijpakikay.

13 Konig nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'nok huakka'nada on'manopo'korea'uypo on'maknopo̲e̲'uy. Opudomey konigti Romayo hua̲e̲'eri sue'da oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj a'manopo'koreaya'po Jesucristotaj huaboa'da a'maknopo̲e̲a̲ya'po kenpa'ti opudomey huaknopo̲e̲'eritaj nogi̲ti daka' huaknopo̲e̲' kenpa'ti nogi̲ti huanigpe̲e̲' a'batihuapokikaya'po nogok nogok opudte ijhua'apoy ijnopo̲e̲'ika'nig'a huahue'dik i̲ji̲ka'uy. Oydapi' huahue'dikda i̲jje̲y. Kenda e'manopo̲e̲a̲'ta' ijpaki, egomey. 14 Aya' aratbuttada kenpa'ti aratbut huakka'da en'nopo̲e̲'tadapi' kenpa'ti aratbut sue'da en'nopo̲e̲'tada Diosa me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a manbatia'pakdik i̲ji̲kay. 15 Konige̲po opudomey Romayo hua̲e̲'eritakon Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakta' ijjeretpaki.

Jesucristoen huadak hua'a aratbut eknopo̲e̲'nayo Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o̲'e̲.

16 Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aya'da aratbuta eknopo̲e̲'nayo
Diosa dakhuea' e'kika' manopo'yarea'dik o̲'e̲. Huakkuruda judío huaknopo̲e̲'eritaj
o'manopo'yarea'. Onte'ti nog aratbuttaj o'manopo'yarea'. Konige̲po Jesu-
cristoen huadak hua'ataj e'manbatia'pak tobirahue' i̲jje̲y. 17 Jesucristotaj
eknopo̲e̲yo'da oro'omeytaj huadaknopo'da e̲'hua̲e̲'taj Diosa bo'tinopo̲e̲po kenere
mo'noeanhuahuika'apone. Kenda Diosen huadak hua'a o'manmadikika'. "Jesucristotaj
huaknopo̲e̲'eri huadaknopo'da e̲'hua̲e̲'taj Diosa o'matinopo̲e̲po kurudyo̲ kenere
o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o̲'nepo kenpa'da dakhuea'nada o̲gkika'.

18 Aya'ada Diostaj e'nigpe̲e̲ta' pakhue' hua̲e̲'eri kenpa'ti buttida hua'a e'nopo̲e̲'ta'
pakhue' hua̲e̲'eria dakhuea' o̲gkika'nok Diosa huiyoknanada dakhuea'da castiga
magka'dik o̲'e̲a̲po o'nopo̲e̲ne. 19 Kenomeytaj Diosa buttida o̲'e̲ Diosa e'manopo̲e̲a̲'tada
Diostaj daka' oknopo̲e̲'dik e̲'e̲a̲da, 20 oro'en huakpoa Diostaj tiahuayhue'dik e̲e̲'pi' kenda
a'nennanada Diosa o'ka'uyatenig o'tiahuaypo oknopo̲i̲ka'dik o̲'e̲ne. A'nennanada
siokpo niokpo puug huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate. A'nennada kenpa'ti oyda
kenda Diosa o'ka'uyatenig tiahuaydik o̲'nepo Dios teynanada o̲'e̲ kenpa'ti Dios Huairida
o̲'i̲ka' oknopo̲e̲'dik o̲'nenig'a. "Diostaj oknopo̲e̲hue'dik i̲jje̲y," ahue'dikda o̲'ne dakhuea'
huaka'eria. 21 Kenda Diosa o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria on'tiahuaypo Diostaj
o'noknopo̲e̲nig'a. "Dios Huairi i̲'e̲. Aya'nada i'ka'uyate. Huadakda i̲'e̲ne. Dakiti
Dios." Ken konig onikahue' o̲'nika'uyate. Konig huasegda dakhuea'da on'nopo̲i̲ka'po
buttida e'nopo̲e̲' nopo̲e̲hue'da o̲'nika'uyate. 22 "Huakka'da o'nopo̲e̲y. Daka' o'nopo̲e̲y."
On'batia'pakuyatenig'a huasegda o̲'nuyate. 23 'Urunanada o̲'i̲ka' Dios. Kurudyo̲ o̲'i̲ka'.
Teynanada o̲'i̲ka'po bueyhue'dikda o'noeonhuahuika'apo. Diostaj o'noknopo̲e̲batikpo
huaboa'da noehue' e'ketka' dios o̲gkika'uyate. Ken konig huabokerekada o̲gkika'uyate.
Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', o̲jpai' botta' botta' hua'itakpi' e'ketka' o̲gkika'uyate.
Oro'en dios o̲'e̲ nama'da on'nopo̲i̲ka'uyate.

24 Konige̲po dakhuea'da kan'nopo̲i̲ke' nama'da kan'eretpakike' huayahuaya
dakhuea' ka̲gkike' Diosa o'nopo̲e̲'uyate. 25 Dios Huairitaj onte'ti eknopo̲e̲'ta' pakhue'
o̲'nepo e'ketka' diostaj huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda Diosa o'ka'uyate
on'tiahuayika'nig on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da o'ka'uyatenigyo̲'da Diostanayo
sigpi' pakhue' o̲'nika'uyate. Dios aya'da huaka'eritayo'da "'Urua'nanada o̲'e̲, dakiti
Dios." Aya'ada kan'batadi'kea'ike'.

26 Konige̲po kenpa'da dakhuea' ka̲gkike' Diosa o'nopo̲e̲po dakhuea' huaka'eritaj
kenpa'da o'maenon'uyate. Konig birae'dik o̲gkika'po ettone'a̲ hua̲to̲e̲'taj pakhue'
o̲'nepo o'nenpo huabot ettone'a̲ huayahuaya on'eretpakpo dakhuea'da o̲gkika'uyate.
27 Huabokerekakon hua̲to̲e̲'taj o'nenpo huabotbokereka' on'eretpakpo dakhuea'da
o̲gkika'uyate. Ken konig o̲gkikapo birae'dik o̲'ne. Dakhuea'nanada o̲gkika'nok konig
Diosen castiga hua̲so̲'a̲da dakhue'nanada o̲'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo.

28 Ken hueretda Diostaj eknopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'nenok dakhuea'da kan'nopo̲i̲ke'po
dakhuea' ka̲gkike' Diosa o'maknopo̲e̲po kenpa'da o'maenon'uyate. 29 Kenomey
kenpa'da dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'. Huabokerek ettone'ere huayahuaya
dakhuea'nanada o̲gkika'. Kenda on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da o̲gkika'.
Huakka'nada e'tamaeta' o'deretpakika'. Dakhuea'nada on'nopo̲i̲ka'. Digda
on'bahuahuayika'. On'mahuadiaypo on'barakika'. Huayahuaya on'maboyika'.
Nama'da huamana'eri o̲'nika'. Dig̲a̲'da on'mahuadiayika'po dakhuea' o̲gkika'. Dig̲a̲'da
on'mahu̲i̲'i̲ka'. 30 Nogomeytaj dakhuea'da on'bahuaa'ika'. Diostaj on'huadiayika'.
Huabatidike'eri o̲'nika'. Huata'da huapakeri o̲'nika'. Nogda nogda dakhue'dikda
on'nopo̲i̲ka'. Apagtaj hua̲ye̲tapi' nigpe̲e̲hue'dik o̲'nika'. 31 Katepi' Diosenpi'
nopu̲gkahue'da o̲'nika'. "Do kenda ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda o̲gkika'apo.
Nogomeytaj huadi'da maehue' o̲'nika'. E'manoeynoeyta' pakhue' o̲'nika'. Pai'da

aratbuttaj matinepahuihue'da o̲'nika'. 32 Ken konig dakhuea' huaka'eritaj castiga
ijmagka'apoy. Kenpa'da bueydik o̲'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey kenda daka'
e'nopo̲e̲ada nogi̲ti nogi̲ti dakhuea'da o̲gkika'po kenpa'ti nogomeya̲ konigti e̲gkika'nayo
durugda o̲'nika'apo.

2

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuaa'.

1 Konige̲po o̲'na be'api' mo'e̲po "Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj e'huaa'nayo "kenda
donayo kahue' i̲jje̲mey." Diostaj onahue'dik mo'e̲ne. Konigti dakhuea' i'kikame'ne
Diosa mo'tinopo̲e̲po castiga o̲gka'dik mo'e̲a̲pone. 2 Dakhuea' huaka'eritaj "dakhuea'da
o̲gka'uy," Diosa buttida o'matinopo̲e̲po castiga o'magka'apo. 3 "Nogomeya̲ dakhuea'da
o̲gkika'." Q'napi' e'bahuaa'ada konigti dakhuea' e'kika'ada Diosa do'taj castiga o̲gkahue'
me'e̲a̲pone nopo̲e̲hue' mo'e̲. Dapi' Diosa castiga mogka'apone. 4 Diosa di'nanada
mo'i̲ka'po ijhue'nanada castiga o̲gkahue' mo'e̲denok castiga o̲gkahue' mo'e̲a̲petpi'
kenda nama'da nopo̲e̲hue' yane'. Diosa di'nanada mo'e̲po mo'tinepahui'nok
nopo'korea'dik o̲'e̲ne. Kenpataj yan'nopo̲e̲'. 5 Opudomeypi' Diostaj eknopo̲e̲'ta'
pakhue' mo'e̲nok Diosa mo'tinepahui'ne mo'pe̲e̲denig'a nopo'koreahue' mo'e̲po
nogi̲ti nogi̲ti dakhuea' bo'kika'nok nogi̲ti nogi̲ti Diosa castiga o̲gka'dik mo'e̲a̲pone.
Kene'hua̲ya̲' huame'noete castiga o'magka'apo. 6 Be'api' sigda dakhuea' e'kuynayo
sigda castiga o'magka'apo. Nog̲a̲pi' huakka'mon dakhuea' e'kuynayo huakka'mon
castiga o'magka'apo Diosa. Kenpa'ti be'api' o'nopo'korea'depo huadakda e'kika'nayo
Diosa huadakda o'manigka'apo. 7 Kenomeya̲ kirig̲a̲yo̲' Diostaj on'nigpe̲i̲ka'po huadakda
o̲gkika'po Diosere kurudyo̲ 'urunanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo "Huadakda
bo'kika'," Diosa ena'te e'pe̲e̲ta' on'pakpo Diosere kurudyo̲ on'noeonhuahuika'apo.
8-9 Nogomeynayo huata'da huaeretpakeri Diosen buttida hua'a nigpe̲e̲hue' hua̲e̲'eri
dakhuea' huaka'eritaj Diosa dig̲a̲'da o'mahuadiaypo dig̲a̲'da castiga o'magka'apo.
Pai'nanada on'manopo'unhuahuika'apo. Judío dakhuea' huaka'eri huakkuru pai'da
on'manopo'unhuahuika'apo. Nog aratbutakon pai'da on'manopo'unhuahuika'apo.
10 Huadakda huakika'eri Diostaj huanigpe̲i̲ka'eritanayo Diosa o'manoyhuada̲'apo.
Diosere 'urunanada on'noeonhuahuika'apo. "Huadakda o̲'ne." Diosa o'bahuaa'apo.
Durugnopo'da o̲'neonhuahuika'apo. Judío huadak huaka'eritaj huakkuru Diosa
'urua'da o'manigka'apo. Kenpa'ti nog aratbuttaj 'urua'da o'manigka'apo.

11 Diosa aya' aratbuttada konigti o'batiahuayika' konigti o'manopoki̲e̲'ika'. Judíotaj
kenpa'ti nog aratbuttaj castiga o'magka'apo. 12 Moisésenba'taj nog aratbut pe̲e̲hued
o̲'nika'po dakhuea' e̲gkika'nayo "Moisésenba'taj nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'uynok castiga
magka'dik i̲jje̲y," Diosa kenomeytaj manahue' e̲e̲'pi' kenpa'da mabueydik o̲'neapo. Judío
aratbutnayo Moisésenba' e'pe̲e̲deada dakhuea' e̲gkika'nayo "Moisésenba' nigpe̲e̲hue'
mo'i̲ka'uynok dig̲a̲'da castiga magka'dik i̲jje̲y," Diosa o'mana'apo. 13 Kenpa'ti
Moisésenba'taj e'pe̲e̲yo'da hua̲e̲'eritaj "huadakda o̲'ne" Diosa bahuaahue' o̲'e̲a̲po
kentada huanigpe̲i̲ka'eritanayo "huadakda o̲'ne" Diosa o'bahuaa'apo. 14-15 Nog
aratbuta Moisésenba' ba'to̲e̲hue' e̲'e̲a̲da huanopoya'da on'nopo̲e̲po konig Diosa o'paknig
e̲gkika'nayo Diosen hua'a huanopoya'da on'nopo̲e̲. Huadak o̲gka'po on'nopo̲e̲a̲po.
Dakhuea' o̲gka'po on'nopo̲e̲a̲po. 16 Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nigda
nogok kene'hua̲ya̲' huame'noete i̲re̲gi̲re̲gte aya'da aratbuten dakhuea' e'kika' Dios
Jesucristoerea kenda on'manopo̲e̲a̲'po castiga on'magka'apo.

Judío aratbut Moisésenba' e'manmadikika'ada nigpe̲e̲hue'da o̲'nika'.

17 "Judío aratbut o̲'e̲y. Moisésenba' o'nopo̲e̲y. Oro'omeyen Dios kurudyo̲ o̲'i̲ka'."
Opudomey judíomey mo'batia'pakika'nig'a 18 Moisésenba' daka' mo'nopo̲e̲po kenda
Diosa o'pak mo'nopo̲e̲po huadakda o̲'e̲ mo'nopo̲e̲nig'a. 19 Kenpa'ti nog aratbut

Diostaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri o̲'ne. Konig ekpobig hua̲e̲'eri o̲'nika'. "Kentaj Dioste o'batohua'apet." Opudomey judío aratbuta daka' mo'nopo̲i̲ka'nig'a. Kenpa'ti nog aratbut konig sikki̲re̲gyo̲ hua̲e̲'eritaj "Diostaj o'maknopo̲e̲a'apoy. Konig Diosen huakjey o̲'e̲y." Kenda daka' mo'nopo̲i̲ka'nig'a. 20 Apagba' buttida hua'a o̲'e̲. Buttida huanopo̲e̲' o̲'e̲. Opud judío aratbut Apagba' mo'nopo̲e̲po nopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj kenpa'ti huasi'potaj manmadika'dik o̲'e̲y mo'nopo̲e̲nig'a. 21 Nog aratbuttaj mo'manmadikika'nig'a mena'po huata'da onmadikahue' mo'e̲. "Berehue' yane'." Mo'mana'ika'nig'a opuda̲ded mo'berika'ne. 22 "Nogen hua̲to̲e̲'taj bakdejhue' yanika'." Mo'manika'nig'a opuda̲ded nogen hua̲to̲e̲'taj mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj o'huadiayi boa'ika'nig'a huakupe katepi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya' mo'berika'ne. 23 Moisésenba' huakka'da o'paki. Huadakda o̲'e̲. Nigpe̲i̲ka'dik mo'e̲ne. E'batia'pakika'ada nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'nok Dios dakhue'da o̲'e̲ aratbuta o'noknopo̲e̲. 24 Opud judío aratbuta Apagba'taj nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'nok "Dios dakhue'da o̲'e̲." Nog aratbuta on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.

25 Opudomey judío aratbut Moisésenba' e'nigpe̲i̲ka'nayo huabokereksi'dak mo'nigoktegika'ne. Diostaj kenda huadakda o̲'e̲. Diosen aratbut o̲'ne aratbuta nopo̲i̲ka'dik o̲'neapo. Moisésenba' nigpe̲e̲hue' e̲'i̲ka'nayo konig okteghue'onig hua̲e̲'eri mo'e̲ne, konig nog aratbutda mo'e̲ne, konig Diosen aratbut ehue' mo'e̲ne. 26 Nog aratbut judío ehue' hua̲e̲'eri huasi'dak nigokteghue' e̲e̲'pi' Moisésenba' e'nigpe̲i̲ka'nayo konig judío huanigoktegerionig o̲'ne. Diosensi'po o̲'ne. Diosa o'matinopo̲e̲. 27 Opud judío huanigsi'dakoktegeri mo'e̲po Moisésenba' e'to̲e̲a̲da nigpe̲e̲hue' e'nika'nayo nog aratbut huasi'dak okteghue' hua̲e̲'eri Moisésenba' huanigpe̲i̲ka'eria "Judío huanigoktegerianayo Diostaj dakhuea'da o̲gkika'," on'huaa'apo. 28 Judío e'si'poe̲'nayo kenpa'ti huasi'dak ektegnayo hueretda judío o̲'e̲po, Diosensi'po o̲'e̲. Diosa nopo̲e̲hue'dik o̲'e̲. 29 Huanopoya'da on'eretpakpo Diostaj huanigpe̲i̲ka'erinayo hueretda judío aratbut o̲'ne. Diosen aratbut o̲'ne. Diosa o'matinopo̲e̲. "Huadakda o̲'ne." Aratbutanayo ahue'dik o̲'ne.

3

1-2 Judío aratbut e̲e̲' huadakda o̲'e̲. Kenpa'ti huabokereksi'dak e'nigo̲kteg huadakda o̲'e̲. Diosa judío aratbuttanayo Apagba' kan'to̲e̲'po o'bayokuyate. Apagba' kan'nigpe̲i̲ke'po o'bayokuyate. 3-4 Huakka'mon oro' judío aratbuta Diostaj oknopo̲e̲hue' e̲e̲'nayo nigpe̲e̲hue' e̲e̲'nayopi' Diosnayo kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de o'kika'. Aratbut aya'ada da huaa'eri ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida kenda o'manigmadoya'uyate. Oa'po:

Diosen hua'a buttida o̲'i̲ka'. Aya'ada a'dik o̲'nika'apo. Kenpa'ti aya'da Diosa o'kika' huadakda o̲'e̲. Aya'ada a'dik o̲'nika'apo. Apagba'te Davida oa'uyate.

5 Oro'omey judío aratbut dakhuea' e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po huadakyo'da o'kika' aratbuta on'tinopo̲i̲ka'po konige̲po Diosa oro'omeytaj castiga o̲gkahue'dik mo'e̲a̲petpi'. Huakka'mona nama'da mo'nopo̲e̲tpi'. 6 Diosnayo huadakyo' o'kika'po judío aratbuttaj castiga magka'dik o̲'e̲a̲po. Kenpa'ti huadakyo' o'kika'po kene'hua̲ya̲' huame'noete aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik o̲'e̲a̲po. 7 Oro' da e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po huadaknanada o̲'i̲ka' aratbuta tinopo̲e̲'dik ya̲'neapet. Oro'taj Diosa castiga o̲gkahue'dik mo'e̲a̲petpi'. Kenda huakka'mona nama'da mo'nopo̲e̲tpi'. 8 Konige̲po "Oro' dakhuea' o'kika'nok Dios huadakda o̲'e̲. Aratbuta on'nopo̲e̲po dakhuea' mogkika'." Pabloa o'manmadika'. Sue'ada judíoa nama'da men'huaa'nok kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o̲'e̲ne.

9 Oro' judío aratbut huadakda o̲'e̲y. Nog aratbut dakhue'da o̲'ne. Kenpa' Diosa tinopo̲e̲hue' mo'e̲ne. Aya'ada dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi' nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri o̲'ne. Kenda ijja'demey. 10 Kenpa'ti Diosba'te:

Huadakda aratbut ehue'da o̲'ne. Aratbut huadak nogtipi' ehue' o̲'ne. 11 Aya'ada
Diostaj oknopo̲gkahue'da o̲'nika'. Aya'ada Diostaj pakhue' o̲'nika'. 12 Aya'ada
o'noknopo̲e̲batikde onte'ti Diosen kikahue' o̲'nika'. Dakhuea'nada o̲gkika'.
Huadakda e'kika' sigpi' ehue'da o̲'e̲. Aya'ada Diostaj nigpe̲e̲hue'ada
dakhuea' o̲gkika'. 13 Kenpa'da dakhue'da hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'.
On'batidike'ika'. Hua̲so̲kpa konig kubarak o'nokbetahue'onig konig
pa̲gnada o̲'nika'. Konig bihui e'buey'urua dakhuea' o̲gkika'nig ken konig ia'
on'mahu̲i̲a̲'ika'po dakhuea'nanada on'magkika'. 14 Dakhue'dikda on'bahuaa'ika'.
Kenpa'ti on'mahuadiaypo on'maboy'ika'. 15 Diga̲'da on'bahuahuaypo
i̲dada on'barakika'. 16 Nog aratbuttaj dakhuea' on'magkika'po pai'nada
on'manopo'e̲a̲'ika'. 17 Huayahuaya manoeynoeyhue' o̲'nika'. 18 Diosa castiga
e̲gka'taj okme'pukhue' o̲'nika'. Diosba'a oa'.

19 "Diostaj nigpe̲e̲hue' i̲ji̲kamey. Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga o̲gka'dik
me'e̲a̲pone." Judío aya'daribayo hua̲e̲'eriere kan'nopo̲e̲'po Diosa Diosba'te judío arat-
buttaj o'mana'ika'. Kenda o'nopo̲e̲ne. 20 Moisésenba' o'nigpe̲i̲ka'nok "huadak mo'e̲ne."
Diosa nogtitapi' onahue' mo'e̲a̲pone. Moisésenba' nigpe̲i̲kahue'dik o̲'e̲po dakhuea'
huaka'eri o̲'e̲ne. Moisésenba'a mo'nopo̲e̲a̲'ne.

"Okkahuea'depo huadakda mo'e̲ne." Jesucristoen huaknopo̲e̲'eritayo'da Diosa mana'dik o̲'e̲.

21-22 Jesucristotaj aya' Diosen huamanbatia'pakeri Moiséserea on'timadoya'uyate.
Jesucristo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Aya'
Moisésenba' nigpe̲i̲kahue' e̲e̲'pi' "Okkahuea'depo huadakda mo'e̲ne," aya' Jesucristoen
huaknopo̲e̲'eriomeytaj Diosa ona'dik mo'e̲ne. Judíomeytaj kenpa'ti nog aratbuttaj
konigti ona'dik mo'e̲ne. 23 Nog aratbut oro' judío aratbutpi' aya'ada dakhuea'
o̲gkika'. Konig Diosa bo'tipaknig kahue'da o̲'e̲nok Diosa kabakkahue'po Jesucristotaj
oknopo̲e̲'dik o̲'e̲ne. 24-25 Diosa oro' dakhuea' huaka'eritaj huakka' di' mo'e̲po
mo'tinepahui'po Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Aratbuta dakhuea' e̲gkikak
kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Oro'omeytaj kamanopo'yare'po Diosa
o'paknok Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Jesúsa mo'nigbuey'uynok oro'omey
huaknopo̲e̲'eritaj katetehue'da bokkahuea'ika'ne kenpa'ti "huadakda mo'e̲ne," Diosa
monika'ne. Kenpa'ti Jesucristo dakhuea' huaka'eritaj mo'nigbuey'uynok Diosa
huadakda o̲'e̲po a'neneritaj o'bakkahuea'ika'uy o'nopo̲e̲ne. 26 Konigti Jesucristoa
mo'nigbuey'uyatenok oy Jesucristoen huaknopo̲e̲'eritaj Diosa huadakyo' e̲'hua̲e̲'
mo'e̲a̲'po "bokkahuea'depo huadakda mo'e̲ne," ona'dik mo'e̲ne.

27-28 "Moisésenba' o'nigpe̲i̲ka'nok Diosa mo'manopo'yarea'ne," oro'a ahue'dik o̲'e̲ne.
Jesúsa mo'nigbuey'uyate oknopo̲i̲ka'nok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'e̲ne,"
monika'ne daka' o'nopo̲e̲ne.

29 Judío aratbuttayo'da Diosa o'manopo'yarea' sue'ada nama'da yan'nopo̲e̲tpi'.
Kenpa' nopo̲e̲hue' yane'. Nog aratbut judío aratbuttere Diosa o'manopo'yarea'ika'.
30 Dios nogtida o̲'e̲po judío huaknopo̲e̲'eritaj o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̲ne,"
o'manika'po nog aratbut huaknopo̲e̲'eritakon o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̲ne,"
o'manika'. 31 Jesucristotaj oknopo̲e̲po Moisésenba'taj nigpe̲i̲kahue'dik o̲'e̲ne. Sue'ada
nama'da yan'nopo̲e̲tpi'. Jesústaj oknopo̲e̲po Moisésenbapi' huadak o̲'e̲ o'nopo̲e̲po Diostaj
o'nigpe̲i̲kay.

4

Abrahama Diostaj oknopo̲i̲ka'uyatenok "Abraham huadakda me'ta̲e̲ne." Diosa oa'uyate.

1 Abraham Israel aratbuten adhuea'pane'taj mon'diknopo̲a̲tu. 2 Abraham huadak
o'kika'nok "huadakda o̲'e̲," Diosa ahue'dik o̲'e̲. "Huadakda ijkay," a'dik e̲e̲'pi'
Diostanayo kenpa' ahue'dik o̲'u̲yate. 3 Diostaj Abraham oknopo̲ika'uyatenok "huadakda
o̲'e̲," Diosa ona'uyate. Apagba'te kenpa' oa'. 4 Be'api' huairien e'baa'nayo huairia
huakupepi' bayokdik o̲'nika'. Katetehue' o'yokne ahue'dik o̲'e̲. En'baa'te huaku-
pepi' bayokdik o̲'e̲. 5 Moisésenba' oro'omey o'kika'nok "huadakda mo'e̲ne," Diosa
onahue'dik e̲e̲'tada oro'omey dakhuea' huaka'eri e̲'e̲a̲da Jesucristotaj oknopo̲e̲nok
Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," mona'ne. 6 Aya'ada Moisésenba' o̲gkika'nok
"huadakda mo'e̲ne," Diosa ahue'dik o̲'i̲ka'. Diostaj o'noknopo̲ika'nok dakhuea'
e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," Diosa o'manika'nok durugnanada o̲'nika'.
A'nennada Davida Apagba'te o'batia'pakuyate:
7 Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa e'bakkahueade'te durugnanada o̲'ne.
8 "Yokkahuea'dey, castiga magkahue' i̲jje̲a̲poy." Kenomeytaj Diosa e'manade'te
durugnanada o̲'ne. Kenda Diosba'te Davida oa'uyate.
9 Judío aratbut huabokereksi'dak ektegtaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po
"huadakda mo'e̲ne," o'mana'nok durugda o̲'ne. Nog aratbut judío ehue'taj
huabokereksi'dak okteghue' hua̲e̲'eritaj Diosa o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̲ne,"
o'mana'nok durugda o̲'ne. Abraham Diostaj oknopo̲ika'nok Diosa okkahuea'po
"huadakda i̲'e̲ne," Abrahamtaj ona'uyate o'nona'dene. 10 Abraham huabokereksi'dak
okteghued e̲e̲'ted Diosa Abrahamen dakhuea' e'ka' okkahuea'uy. "Huadakda i̲'e̲ne,"
Diosa ona'uyate. 11 Huakkuruda Diostaj Abraham oknopo̲ika'nok "huadakda i̲'e̲ne,"
Diosa ona'uyate. Kenyo' aratbut kan'nopo̲ike'po huasi'dak yakteg Abrahamtaj Diosa
ona'uyate. Konige̲po aya' aratbutda huabokereksi'dak okteghue' e̲'e̲a̲dapi' Diostaj
o'noknopo̲e̲nok "huadakda mo'e̲ne," Diosa manika'dik o̲'e̲. Abraham kenomeyen apag
konig mo'ta̲e̲ne. 12 Judío huabokerek on'si'dakoktegdepo konig Abraham huasi'dak
okteghued o̲'e̲po Diostaj daka' oknopo̲ika'uyatenig konigti o'noknopo̲ika'po Abraham
kenomeyen Apag konig on'ta̲e̲.

Abraham do'taj oknopo̲ika'nok "aya' huadari ontaj o̲'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa ona'uyate.

13 Abraham Moisésenba' o'nigpe̲ika'uynok "aya' huadari on'taj o̲'nen huayayotaere
ijbayokapoy, Abraham," Diosa onahue' e̲'u̲ya̲da Abraham Diostaj daka' oknopo̲ika'nok
"huadakda i̲'e̲ne," kenpa'ti "aya' huadari ijbayokapoy," Diosa ona'uyate. 14 "Huadakda
mo'e̲ne," Diosa mone'po aratbuta Moisésenba'taj on'nigpe̲ika'nok "huadakda mo'e̲ne,"
Diosa onahue' o'maeapo kenpa'ti huadari bayokhue' o'maeapo. Huaknopo̲e̲'eritayo'da
o'bayokapo. 15 Moisésenba' en'nigpe̲ika'nayo "huadakda mo'e̲ne," Diosa mona'apet
huakka'mona nama'da on'nopo̲e̲nig'a Moisésenba' nigpe̲ikahue'dik o̲'nenok Diosa cas-
tiga magka'dik o'maeapo. Nogomey Moisésenba'taj pe̲e̲huedda o̲'nepo Moisésenba'taj
dakhuea' kahue'dik o̲'nika'.
16 Diosen kahued e̲e̲'ted Dios o'pakpo "huadakda mo'e̲ne," Abrahamen adhuea'
huayayo huaknopo̲e̲'eri aya'tada Diosa o'mana'. Moisésenba' huanigpe̲ika'eritaj
kenpa'ti Abrahamonig huaknopo̲e̲'eritaj "huadakda mo'e̲ne," Diosa o'mana'. Konig
Abraham oknopo̲ika'uyatenig aya'da oro'omey oknopo̲ika'po Abraham konig oro'en
apag o̲'i̲ka'. 17 "Huakka' huadaribayo hua̲e̲'eria do'taj me'noknopo̲e̲a̲pone. O̲'na
meknopo̲ika'nig konigti me'noknopo̲e̲a̲pone. Do'huedsi'po o̲'neapo." Diosada
Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diostaj oknopo̲ika'uyate. Aratbut huakudaka'da
en'bueytada Diosa o'manoyhuada̲'ika'apo kenpa'ti kenda oy ehue' e̲e̲'tada Diosayo'da
ka'dik o̲'e̲.
18 Abraham hua̲to̲e̲ere huatone'nanada e̲'ne'te "huasi'po i'to̲e̲a̲pone, huakka'nanada
o̲'nen adhuea' huayayo o̲'neapo," Diosa ona'uynok Diostaj daka' oknopo̲e̲po
huakka'nanada adhuea' huayayo o'mato̲e̲'uyate. 19 Abraham a'ti cien años

o'toẹ̲a̲ponig'a hua̲toẹ̲ Sarakon huatone'nada o̲'ẹpo konig si'popakhue'dikda o̲'i̲ka'uyatenigtaj Abrahama e'nopo̲ẹpi' kenda Diosa ona'uynig daka' oknopo̲ẹ̲'po huasi'po ijto̲ẹ̲a̲poy o'nopo̲ẹ̲'uyate. 20-21 Huasi'po Diosa yokhue'dik mo'ẹ̲a̲pone, Abrahama oknopo̲ẹ̲hue' o̲'u̲yate. "Dios buttida oa'ika'. Teynanada o̲'i̲ka'po huasi'po yokdik mo'ẹ̲a̲pone," daka' oknopo̲ẹ̲po o'tia'pakonhua'uyate. 22 Konigẹ̲po Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'depo "huadakda i̲'ẹ̲ne," Abrahamtaj ona'uyate.

23-25 "Huadakda i̲'ẹ̲ne," Diosa Abrahamtayo'da onahue' o̲'u̲yate. Oro'omey Diostaj huaknopo̲ẹ̲'eritabeta' Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda mo'ẹ̲ne," oro'omeytakon Diosa mona'ne. Oro'omey Diostaj nigpẹ̲ẹ̲hue'da dakhuea'da o'kika'uynok Dios o'paknok sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate. Oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda mo'ẹ̲ne," a'manaya'po Diosa kubarakya' Jesústaj o'noyhuada̲'uyate.

5

Diosa mo'tinepahui'po oro'omey huaknopo̲ẹ̲'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ẹ̲ne," mona'po mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda nogda huadakda mogkika'ne.

1 Diostaj oknopo̲ẹ̲nok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'depo "huadakda mo'ẹ̲ne," mona'ne. Kenpa'ti Jesucristo Huairi oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uypo oro'taj mo'nopo'noeya̲'ne. 2 Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ẹ̲ne," mona'ne. Kenda daka' oknopo̲i̲ka'po Diosere 'urunananada o̲'ẹ̲a̲pone o'nopo̲ẹ̲po durugnanada o̲'i̲ka'ne. 3 Jesucristotaj oknopo̲i̲ka'po pai'da o'nopo'ẹ̲a̲pet. Pai'da o'nopo'ẹ̲po batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'apone. Kenda o'nopo̲ẹ̲po pai'da e'nopo'ẹ̲a̲da durugda o̲'i̲ka'ne. 4 Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'nok huadakda mo'i̲ka'ne Diosa moknopo̲ẹ̲ne. Diosere durugnanada o̲'unhuahuika'apoy o'nopo̲ẹ̲ne. 5 Diosen Noki̲rẹ̲ga̲ mo'nopo'to̲ẹ̲po Dios di'nanada mo'ẹ̲ne mo'nopo̲ẹ̲a̲'ne. Konigẹ̲po o'durugpakpo nama'da oknopo̲i̲ka'uy ahue'dik o̲'ẹ̲a̲pone.

6 A'nenda oro'omey dakhuea' o'kika'po batikhue'dik o̲'i̲ka'uyne. Kenpa'ti huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o̲'i̲ka'uyne. Kenoka' Dios o'paknok dakhuea' huaka'eritaj Cristoa o'manigbuey'uyate. 7 Nogbokereka bueyhue' ka̲ẹ̲'po a'nigbueyi' sigpi' be'api' ahue'da o̲'nika'. Nogtaj huadaktada nogtiadapi' me'pukhue'ada nigbueydikpi' o̲'ẹ̲. 8 Diosanayo di' mo'ẹ̲po oro'omey dakhuea' huakika'eri ẹ̲'i̲tipi' Cristo mo'nigbuey'uyatenok Dios di' mo'ẹ̲ne nopo̲ẹ̲'dik o̲'i̲ka'ne. 9 Cristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok "huadakda mo'ẹ̲ne," oy Diosa mona'ne. Kenpa'ti Cristo oro'omey huaknopo̲ẹ̲'eritaj mo'nigbuey'uynok kene'hua̲ya̲' huame'noete Diosa castiga o̲gkahue' mo'ẹ̲a̲pone. 10 A'nenda Diostaj nigpẹ̲ẹ̲hue' ẹ̲'i̲kame'pi' Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uynok Diosa mo'nopo'korea'uyne. Dakhuea' e'ka' o'batikpo Diostaj o'pakpo o'nigpẹ̲i̲ka'ne. Oynayo Jesús o'noyhuaduynok kenere o'noeonhuahuika'apone. Diosa castiga o̲gkahue' mo'ẹ̲a̲pone o'nopo̲ẹ̲ne. 11 Kenpa'ti Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uypo Diosa mo'nopo'korea'uyne. Diostaj oknopo̲ẹ̲po durugnanada o̲'ẹpo Diostaj o'nigpẹ̲i̲ka'ne.

Adán huakkuruda Diostaj nigpẹ̲ẹ̲hue' o̲'u̲yate. Jesucristoanayo Diostaj o'nigpẹ̲ẹ̲po mo'nopo'yarika'ne.

12 Huadariya' nogbokerektida huakkuruerea Diostaj nigpẹ̲ẹ̲hue' o̲'ẹpo dakhuea' o'ka'uyate. Konigẹ̲po o'buey'uyate. Adán nigpẹ̲ẹ̲hue' o̲'ẹpo dakhuea' o'ka'uynok ke'nensi'po huayayo aya'ada aratbut konigti dakhuea' o̲gkika'po on'mabueyika'uyate. 13 Moisésa Diosen hua'a manahued ẹ̲ẹ̲'ted huadariya' aya' aratbuta dakhuea' o̲gkika'uynig'a Moisésenba'taj nigpẹ̲ẹ̲hue' mo'ẹ̲nok castiga o̲gka'dik o̲'nene Diosa

manahue' o̲'u̲yate. 14 Adánen huasi'po huayayo adhuea' huayayo konig Adán dakhuea' o'ka'uyatenig konigti kahue' e̲'ne'pi' aya'da on'mabuey'uyate. Moisés si'poe̲hued e̲e̲'ted nogok nogok on'mabueyika'uyate. Adán nigpe̲e̲hue' o̲'u̲ynok aya'da on'mabuey'uyate. Cristonayo o'nigpe̲ika'nok aya'da huaknopo̲e̲'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogokda Cristotaj Diosa o'ta'mona'uyate.

15 Adán Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'e̲po dakhuea'da e'ka'tada Diosanayo o'matinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Adán Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'u̲yatenok huakka'nanada on'mabueyika'uyate. Diosanayo aratbuttaj di' mo'e̲po mo'tinepahui'po konig katetehue' Dios o'pakpo oro'omeytaj nogbokerektida mo'nigta'mona'uyate. Huakka'tada dakhuea' e'ka' a'manopo'yarea'po oro'tehuapa' Jesucristo mo'nigbuey'uyate. 16 Nogbokerekatida Adán Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'u̲yatenok "aya'da mabueyika'dik o̲'neapo," Diosa oa'uyate. Jesucristo mo'nigbuey'uynok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa katetehue' mo'nopo'yarea'nok "huadakda mo'e̲ne," mona'ne. 17 Nogbokerekatida Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'u̲ynok aya'da mabueyika'dik e̲e̲'pi' oro'omey Jesústaj huaknopo̲e̲'eritaj Diosa di' mo'e̲po mo'tinepahui'po katetehue' bokkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," mona'nok nogbokerekeretida Jesucristoere kurudyo̲ durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

18 Adán nogatida do'taj nigpe̲e̲hue' me'u̲ynok aya'da mabueydik o̲'nika'apo Diosa oa'uyate. Kenpa'ti Jesucristo nogtida o̲'e̲po aya'tada mo'nigbuey'uynok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," mona'po mo'noeanhuahuika'ne. 19 Nogbokerekatida Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'u̲ynok aya'ada dakhuea' o̲gkika'uyate. Kenpa'ti nogbokerekatida Diostaj o'nigpe̲ika'nok "huadakda mo'e̲ne," Diosa aya' oro huaknopo̲e̲'eritaj monika'ne.

20 Adán e'bueyde'te nogoknanada judío aratbuttaj Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea' o̲gkika'nig daka' kan'nopo̲e̲'po o'mana'uyate. Diosen hua'a on'nopo̲e̲po nogi̲ti nogi̲ti nigpe̲e̲hue' o̲'nika'uyate. Diosanayo nogi̲ti nogi̲ti o'matinepahui'po nogi̲ti nogi̲ti o'bakkahuea'ika'uyate. 21 Ken konig aratbut dakhuea' o̲gkika'po mabueydik e̲'nika'pi' Dios di'da mo'e̲po mo'tinepahui'po oro'omey huaknopo̲e̲'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," mona'uy. Jesucristo Huairitaj oknopo̲e̲po Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

6

Oro'omey Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eri konig e'bueyonig dakhuea' kahue'dik o̲'i̲ka'ne. Jesucristoere o'noika'po huadakyo' o'kika'ne.

1 "Diosa nogi̲ti nogi̲ti oro'taj mo'tinepahuie'po kenpa'ti oro'taj huakka' dakhuea' e'ka' bokkahue'po onte'ti nogda nogda dakhuea' ka'dik o̲'i̲ka'ne. Katepi' o'pakpo ka'dik o̲'i̲ka'ne." Sue'ada opudomey nama'da mo'nopo̲e̲tpi'. Kenpa'nayo nopo̲e̲hue' yanika'. Ken konig ahue' i̲ji̲kay. 2 Onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Aratbut on'bueydepo onte'ti dakhuea' kikahue'dik o̲'ne. Oro'omey huaknopo̲e̲'eri Cristo-ere e'bueyonig dakhuea' kikahue'dik o̲'e̲ne. Ken konig oro'omey huaknopo̲e̲'eri o'nopo'korea'depo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o̲'i̲ka'ne. 3 Onte'ti dakhuea' kikahue' ka'nike'po oro'omeytaj Jesús mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopo̲e̲po bautiza e̲gka'de'te onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o̲'i̲ka'ne. 4 Cristo e'bueyte e̲gkubarakka'tada Diosa teyda o̲'e̲po o'noyhuada̲'uyate. Kenda oknopo̲e̲'depo bautiza e̲gka'de'te dakhuea' e'kika' o'batikuyne. Konig Jesústaj teynanada o̲'e̲po o'noyhuada̲'uyatenig oro'takon mo'nopo'noyhuada̲'nok Diosenyo'da 'urua'nanada o'kika'ne.

5 Cristo e'buey'uypi' onte'ti o'noyhuaduyate. Konigti oro'omey e'nopo'korea'de'te Diosa mo'nopo'noyhuada̲'ne. Jesucristotaj daka' o'nigpe̲ika'ne. 6 A'nenda Jesu-cristotaj oknopo̲e̲hued o̲'e̲po kenpa'da o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Oro'taj a'nopo'koreaya'po Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopo̲e̲po dakhuea'

e'kika' batikdik o'ene. 7-8 Huabokerek e'bueya onte'ti dakhuea' kahue'dik o'ne. Konigti oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoepo e'bueyonig o'epo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue'dik o'eapone. Jesúsere durugda o'noeonhuahuika'apone daka' oknopoika'ne. 9 Kubarakya' Cristotaj Diosa o'noyhuada'uyate. Onte'ti bueyhue'dik o'eapo. Dapita' bueyhue'dik o'eapo o'nopoene. 10 Oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Cristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Oy Diostayo'da a'nigpeikaya'po Cristo o'noeonhuahuika'. 11 Konigepo oro'omey onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Diosenyo'da mogkika'. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj mo'noknopoepo Diostaj mon'nigpeika'.

12 Konig oro'enda dakhuea' e'ka'ta' o'pakika'nig'a dakhuea' kikahue' mo'nika'. 13 Mune'bohue' mo'nika'. Bokerekbohue' mo'nika'. Da ahue' mo'nika'. Huadiayhue' mo'nika'. Nogda nogda dakhuea' kikahue' mo'nika'. Diosa mo'nopo'noyhuada'denok mo'nopo'yarea'denok Diostayo'da huadakda mogkika'. 14 Oro'omeya Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' Diosa mo'tinepahuika'po huadaka' e'kika' bo'tihuapokika'nok Jesústaj oknopoepo onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'.

A'nen kenpa'da dakhuea' o'kika'uynig'a huadaka' kikahue'dik e'eada oynayo Jesucristotaj oknopoepo dakhuea' kikahue' o'epo Jesucristotaj o'nigpeika'ne.

15 Diosere kurudyo a'noeonhuahuikaya'po Moisésen e'mana'taj nigpeikahue'dik o'epo Diosayo'da mo'tinepahui'nok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Konigepo katepi' dakhuea' kika'dik o'ey nopoehue' mo'nika'. 16 E'paknayo dakhuea' ka'dik o'ene. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Dakhuea' e'kika'ta' e'paknayo kenpa'da bueydik o'eapone. Diosa castiga mogkika'apone. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Diosa bokkahuea'depo "Huadakda mo'ene," mona'apone. 17-18 A'nen kenpa'da dakhuea'da o'kikame'po huadak kikahue'dik o'ika'uyne. Oynayo "Dakiti Dios" oa'po Jesucristoen hua'a oknopoepo dakhuea' kikahue'dik o'epo o'pakpo Jesucristotaj o'nigpeika'po huadakyo' o'kika'ne. 19 Opudomey daka' kan'nopoegke'po konig aratbut on'nopoika'nig o'nona'ne. A'nenda nogiti nogiti dakhuea' o'kika'uynig'a oynayo nogiti nogiti Diosen mogkika'. Huadakyo'da mogkika'po Diosenyo'da mogkika'.

20-21 A'nenda dakhuea' o'kika'po huadak kikahue'dik o'ika'uyne. Dakhuea' o'kikame'po durugda ehue' kenpa'da bira'dik kenpa'ti bueydik o'ika'ne. 22 Oynayo Jesucristotaj oknopoepo dakhuea' kikahue' o'epo Diosen o'kika'ne. Diosen o'kika'po durugda o'epo Diosenyo'da o'epo Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. 23 Diostaj nopo'koreahue'da batikhue'da dakhuea' ogkika'po kenpa'da on'mabueyapo. Diosa castiga magka'dik o'eapo. Oro'omey Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eritanayo Diosa mo'tinepahui'po katetehue' kurudyo Jesúsere mo'noeanhuahuika'apone.

7

Ettone'en huatoe e'bueyde'te nogtaj toepakdik o'epo huabo huatoe'taj nigpeika'dik o'e. Ken konig Jesucristotaj oknopoedepo onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'epo Jesucristotayo'da o'nigpeika'ne.

1 O'noepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ene. O'bueydepo nigpeehue'dik o'eapone. Kenda daka' mo'nopoene do'hued judío egomey. 2 Ettone'en huatoe e'noe'ted kenpa'da 'enhue'dik yanika'. Moisésenba'a oa'. Huatoe ekbueynayo nogtaj toepakdik yane'. 3 Huatoe e'tanoe'ted ettone' nogbokerekere ekbakdejnayo Moisésenba'taj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'. Huatoe ekbueyde'te nogtaj toepakdik o'e. Onte'ti e'toepaknayo dakhuea' kahue' o'e.

4 Cristotaj huaknopoe'eri mo'epo, egomey, Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mone'. A'nen Moisésenba' nigpeika'dik o'uynig'a oro'tehuapa' Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oy oknopoepo onte'ti Moisésenba'taj

nigpe̲ikahue'dik o̲'e̲ne. Diosa Cristotaj o'noyhuada̲'uyatenok Cristoen o̲'e̲po 'urua'da Diosen kika'dik o̲'i̲ka'ne. 5 A'nenda katepi' o'pakpo o'kika'uyne. Moisésenba'taj o'pe̲e̲depo nigpe̲e̲hue'ada nogi̲ti dakhuea'da o'kika'uynok bueydik mo'e̲ne Diosa oa'uyate. 6 A'nenda Diosa bokkahue'po "huadakda mo'e̲ne," mone'po Moisésenba' kika'dik o̲'i̲ka'ne o'nopo̲ika'uynig'a oynayo Jesucristotaj oknopo̲ika'po Diosen Noki̲re̲ga̲ bo'tihuapokika'nok Diosen 'urua'nanada o'kika'ne.

Moisésenba' nigpe̲ikahue'dik o̲'e̲po dakhuea' huaka'eri o̲'e̲ne Moisésenba'a mo'nopo̲e̲a̲'uyne.

7 "Moisésenba' dakhue' o̲'e̲," ahue'dik o̲'e̲ne. Moisésenba' e'pe̲e̲deada dakhuea' o'kika'uyne kenpa'ti dakhuea' huaka'eri o̲'e̲ne huaboa'da o'nopo̲e̲'uyne. "Nogen katepi' entamae' eretpakhue' yane'," Moisésenba' e'pe̲e̲a̲da dakhuea' o'ka'po nogen entamae' o'eretpakuyne. 8 Moisésenba' e'pe̲e̲deada dakhuea'da o̲'e̲depo huaboa'da o'nopo̲e̲po nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' o'eretpakika'uyne. Aratbut Moisésenba' to̲e̲hue' o̲'nepo nigpe̲e̲hue'dik o̲'ne. 9 A'nenda nogomeyere Moisésenba' nopo̲e̲hued o̲'e̲po dakhuea' o'kikame'nig. Dakhuea' o'ka'ne nopo̲e̲hue' o̲'i̲kame'ne. "Huadak o'kikay," o'nopo̲ika'uyne. "Nogen katepi' en'tamae' eretpakhue' yane'," e'pe̲e̲deada Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'e̲po dakhuea' o'kika'ne huaboa'da o'nopo̲e̲'uyne. Diosere noeon-huahuikahue'dik o̲'e̲ne o'nopo̲e̲'uyne. 10 Diostaj huadaka'da ka̲gkike'po kenpa'ti kan'durugpakike'po Moisésa ena'tada oro'omeynayo nigpe̲ikahue'dik o̲'e̲nok "bueydik mo'e̲a̲po," Diosa mona'de'uyne. 11 Moisésenba' e'pe̲e̲deada daka' nigpe̲ikahue'dik o̲'e̲po Diostaj dakhuea' o'ka'uy. Dakhuea' o'ka'nok "castiga o̲gka'dik mo'e̲a̲pone," Diosa mona'uyne.

12 Moisésba' Diosenba' o̲'e̲. Kenpa'da huadak o̲'e̲. Kenpa'da buttida o̲'e̲. 13 Moisésenba' huadakda o̲'e̲. Moisésenba'taj e'nigpe̲ika'nayo Diosa castiga o̲gkahue' mo'e̲a̲pone. Moisésen huadak hua'ataj nigpe̲ikahue'dik o̲'u̲ynok "castiga o̲gka'dik o̲'nene," Diosa mona'uyne. Moisésen huadak hua'a o'pe̲e̲depo dakhue'da o̲'e̲y, dakhuea'da huaka'eri o̲'i̲kay o'nopo̲e̲'uyne.

14 Moisésenba' huadakda o̲'i̲ka'. Diosen Noki̲re̲ga̲ Moisés'taj o'nopo̲e̲a̲'uyate. Donayo dakhuea' huaka'eri i̲jje̲po dakhuea' ijkika'uy. 15 Huadak e'kika'ta' e'pakada kahue'dik i̲jjkay. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e̲'e̲a̲da dakhuea' ijkikay. Kenda ijkika'nignayo nopo̲e̲hue'da i̲jje̲y. 16 Ken dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e̲'e̲a̲da dakhuea' ijkika'po konige̲po Moisésenba' oyda huadak o̲'e̲ ijnopo̲e̲y. 17 Do'ada dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e̲'e̲a̲da ijkikay. Do'hued huanopoya'da dakhuea' be'kika'ne. 18-19 Do'huada dakhue'da kahue' i̲jje̲y. Huadak e'kika'ta' e'pakpi' kahue'dikda i̲jje̲y. Dakhuea' e'kika'ta' pakhue' e̲'e̲a̲da dakhuea' ijkikay. 20 Kenda dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e̲'e̲a̲da eka'nayo do'hued huanopo'api' nama'da me'nopo̲e̲a̲'nok dakhuea' ijkay.

21 Doere konigti huadak e'ka'ta' e'pakada dakhuea' o'kikay. 22-23 Diosen hua'a huadak-nanada o̲'e̲ o'nopo̲e̲po huakka' e'nigpe̲ika'ta' e'pakada huanopo'anayo e'nigpe̲e̲ta' pakhue' o̲'e̲po kenpa'da dakhuea' kika'dik o̲'e̲y, o'nopo̲e̲ne.

24 Nopo'durugpakhue'da i̲jjkay. Huata'da dakhuea' e'ka' batikahue'dik o̲'e̲ne. Be'a tihuapokdik mo'e̲. Be'a nopo'yarea'dik mo'e̲. Batikhue' e̲e̲'nayo kenpa'da o'bueyapoy. 25 Diostaj e'nigpe̲ika'ta' e'pakada oro'en huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pak. Diosanayo dakhuea' e'kika' mo'nopo'yarea'ne. Jesucristo Huairitaj mo'nigta'mona'uyatenok mo'nopo'yarea'ne. "Dakiti Dios" ona'ne.

8

Diosen Noki̲re̲ga̲ mo'nopo'to̲e̲nok Diosen 'urua'da kika'dik o̲'i̲ka'apet.

1 Aya' Jesucristoen huaknopo̲e̲'eri Diosen o̲'nepo konig huanopo'a o'pakika'nig dakhuea' kikahue' o̲'nepo kenda Diosen Noki̲re̲ga̲ o'paknig o̲gkika'nok "dakhuea'

boka'po kenpa'da bueydik mo'ẹąpo," Diosa onahue' mo'ẹąpone. 2 Dakhuea' o'kikame'nok "bueydik mo'ẹąpo," Diosa ena'tada Jesucristotaj oknopondenok Diosen Nokįrẹgą huadakyo' e'kika' bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik mo'ẹąpo," Diosa onahue' mo'ẹąpone. 3-4 Moisésenba'taj nigpẹįkahue'dik o'ųyne. Moisésenba' nopo'yareahue'dik mo'ẹnok kenpa'ti noeanhuahuikahue'dik mo'ųyne. Konigẹpo Diosa oro'omeytaj e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen Huasi'poda o'ta'mona'uyate. Oro'omeyen huąso'nigda o'si'poẹ'uyate. Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da o'įka'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok kenpa'da mabueydik mo'ẹąpone Moisésenba'te ea'tada oro'omey kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesúsa oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.

5 Huakka'ada konig huanopoya'da on'pakika'nig on'nopoįka'po dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey huaknopoẹ'erinayo kenda Diosen Nokįrẹgą o'pakika'nigyo'da o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne. 6-8 Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo Diostaj pakhue' o'ẹpo Diosen hua'a nigpẹẹhue'dikda o'ẹne. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig kahue'dik o'ẹne. Konigẹpo konig oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'nopoįka'nayo kenpa'da o'bueyapone. Kennayo Diosen Nokįrẹgą o'pakika'nig oro'omey e'nopoįka'nayo durugnopo'da Diosere o'noeonhuahuika'apone.

9 Diosen Nokįrẹgą opudomeytaj e'nopo'toẹ'nayo konig huanopo'a o'pakika'nig kikahue' mo'įka'po kenda Diosen Nokįrẹgą o'pakika'nig mo'nopoįka'po bo'kika'ne. Diosen Nokįrẹgą nopo'toẹhue' ẹẹ'nayo Cristoen ehue'da mo'ẹne. 10 Cristo opudomeytaj e'nopo'toẹ'nayo Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ẹne," mona'denok dakhuea' kikahue' mo'įka'po Diosenyo'da bo'kika'ne. 11 E'bueytada kubarakya' Diosen Nokįrẹgą Jesucristotaj o'noyhuadą'uyate. Diosen Nokįrẹgąda oro'omeytaj mo'nopo'toẹnok Diosenyo'da o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokįrẹgąda mo'nopo'toẹpo oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon mo'noeika'apone.

12 Konigẹpo oro'omeyen huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig kahue'dik o'įka'ne. Diosennayo kika'dik o'įka'apone. 13 Kenda oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosen Nokįrẹgą mo'nopo'toẹnok dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere o'noeonhuahuika'apone, egomey.

14 Aya'tada Diosen Nokįrẹgą e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ẹne. 15 Oro'omeytaj Diosen Nokįrẹgą mo'nopo'toẹpo Diosen huanaba' ehue'ada Diosensi'po mo'ẹą'dene. Diosen Nokįrẹgą mo'nopo'toẹnok Moisésenba'taj me'pukhue' o'įka'apone. Diosensi'po o'ẹpo, "oro'en pag, oro'en pag," Diostaj ona'ika'ne. 16 Oro' Diosensi'po o'ẹne Diosen Nokįrẹgą oro'omeytaj mo'nopoẹą'ika'ne. 17 Cristo pai'da o'nopo'ẹ'uyatenig oro'omey konigti pai'da e'nopo'ẹnayo Cristoere Diosensi'po o'ẹpo Cristoere Diosen o'tąẹąpone, Cristoere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

18 Oyda suigda pai'da o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere durugnanada o'unhuahuika'apone. 'Urua'da o'unhuahuika'apone. 19 Nogok aya'da Diosensi'potaj Diosa o'manoyhuadą'apo. Diosere 'urunanada o'unhuahuika'apone. Aya' Diosa o'ka'uyatenig aya' on'tiahuayika'niga a'batiahuayya'po on'nigonhuahuika'po Diosensi'potaj e'batiahuayta' on'pakika'. 20-21 Diosa 'urua'nanada e'ka'tada Adán Diostaj nigpẹẹhue' o'ẹnok "huadari sue'bada o'unhuahuika'apo, aratbutkon dakhue'da o'neapo, on'mabueyapo," Diosa oa'uyatenig'a. Nogoknayo oro'omey Diosensi'po o'noyhuaddepo 'urunanada o'ẹąpone. Huadariyo huąẹ'erikon onte'ti parahue' yą'ẹąpet, mabueyhue' yą'neapet. Huadakyo'kon ya'bakerekapet. 'Urubada yą'ẹąpet. 22 Oyda kenpa'ti aya' Diosa o'ka'uyateniga konig ettone' on'si'popakpo on'tiripo pai'nanada on'nopo'įka'. 23 Oro'omeykon pai'nanada o'nopo'įka'ne. Diosen Nokįrẹgą oro'omeytaj e'nopo'toẹpi' Diosensi'po huayahuea' kenpa'ti huaboso' ẹ'huąẹ' o'nigunhuahuika'po pai'nanada o'nopo'įka'ne. 24 Kurudyo Diosere Diosensi'po

o̲'unhuahuika'apone tiahuayhued e̲'e̲a̲ded oknopo̲e̲nok Diosa mo'nopo'yarea'ne. Tiahuayhue' e̲e̲'pi'. Diosere o̲'unhuahuika'apone o'nopo̲ika'ne. 25 Diosere Diosensi'po o̲'unhuahuika'nig'a oynayo tiahuayhue' e̲'i̲ka'pi' daka' o̲'nigunhuahuika'ne.

26 Daka' o'nigunhuahuika'po pai'da e'nopo'e̲te Diosen Noki̲re̲ga̲ bo'tihuapokika'ne. Konig Diosa o'pakika'nig nopo̲e̲hue'da e̲e̲'tada Diosen Noki̲re̲ga̲ oro'tehuapa' Diostaj 'urua'nanada mo'nigtiona'pakika'ne. 27 Konig Dios o'paknig oro'omey huaknopo̲e̲'eritaj Diosen Noki̲re̲ga̲ mo'nigtiona'pakika'ne. Diosa huanopoya'da oro'omeytaj daka' moknopo̲ika'po, katepi' o'pakika'nig o'nopo̲ika'po Diosen Noki̲re̲g e'tiona'pakte Diosadakon o'nopo̲ika'.

Pai'nanada e'nopo'unhuahua'pi' Cristoa bo'tihuapokaponok bo'teyya'aponok oknopo̲e̲po batikhue'da Diosen 'urua'da o'kika'apone.

28 Huakka'tada Dios o'pakpo o'baktie'ea'uyate. Diostaj di'nanada o̲'nepo pai'da en'nopo'e̲'nayo Diosa daka' o'batihuapokika'po huadak ka̲gkike'po huadakda ka'nike'po Diosere kan'noeonhuahuike'po Diosa o'batihuapokika'. Kenda o'nopo̲e̲ne. 29 Kenomeya̲ Cristotaj o'noknopo̲e̲a̲po huakkuruda Diosa o'maknopo̲e̲'uyate. Cristo Diosen Huasi'po huaknopo̲e̲'eried Huairi ka̲i̲ke'po, "konig do'hued Huasi'po kan'yahue'," Diosa huakkuruda oa'uyate. 30 Huakkuruda Diosa o'baktie'ea'uyate. Kenomeytaj "yan'nopo'korea' Jesucristotaj yanoknopo̲ika'," o'mana'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," o'mana'po kenpa'ti "do'hued huasi'poere mo'noeonhuahuika'apone," Diosa o'mana'uyate.

31 Dios oro'omeyere o̲'i̲ka'po bo'tihuapokika'nok be'api' oro'omeytaj dakhuea' o̲gkahue'dik mo'e̲ne. Me'pukhue'ada Diosen o'kika'ne daka' oknopo̲ika'ne. 32 Diosa Huasi'po Jesústaj bueyhue' ka̲e̲'po tiokahue' o̲'u̲yate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Kenpa'ti Diostaj a'nigpe̲e̲a̲'i̲kaya'po Diosa bo'tihuapokika'apone. Pai'da e'nopo'e̲te bo'tihuapokika'apone. Mo'noeanhuahuika'apone. O'nopo̲e̲ne. 33 Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'e̲ne," mona'de'uynok "dakhuea' o̲gka'," be'api' oro'omey huaknopo̲e̲'eritaj huaahue'dik mo'i̲ka'apone. 34 Oro'omeytaj Cristo mo'nigbuey'uyatenok Diosa huakudaka'da e̲e̲'tada o'noyhuada̲'uyate. Diosere o̲'epo mo'nigtiona'pakika'nok oro'omey huaknopo̲e̲'eritaj "dakhuea' o̲gkika'po kenpa'da bueydik o̲'ne," be'api' toto'api' huaahue'dik mo'e̲ne. 35 Oro'omey pai'da e'nopo'e̲pi', ke'poda e'mepu'kepi', oro'omeytaj e'tierikpi', e'tidike'pi', e'huadiaypi', e̲gkapi', aypo to̲e̲hue' e̲e̲'pi', yudtaj to̲e̲hue' e̲e̲'pi', taka'a a'arakya'po e'huatiakpi' e'bueypi' Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da mo'i̲ka'ne. 36 Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopo̲e̲'eri o̲'e̲nok oro'omeytaj bo'huadiaypo e'arakta' bo'tipakika'ne.
Konig oveja huakka'tehue' on'batiarakika'nig oro'omeytakon matinepahuihue' mo'e̲po e'arakta' bo'tipakika'ne. Apagba'a oa'.

37 Ken konig e̲'i̲ka'pi' Cristo huakka' di' mo'i̲ka'nok batikhue'ada nogi̲ti nogi̲ti Cristotaj oknopo̲ika'ne. Diostaj nogi̲ti nogi̲ti daka' o'nigpe̲ika'ne. 38-39 Diosa di'nanada mo'e̲po Jesucristo Huairi oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate. Okbatikhue'da di'nanada mo'i̲ka'ne. E'bueypi', e'noepi', Diosen huata'moneria e̲e̲'pi', kuruderia e̲gka'pi', toto' huairia e'magkapi' oy nogokpi' pai'da e'nopo'e̲pi', Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'i̲ka'nok oro'omeya̲kon batikhue'da oknopo̲ika'apone. Kenpa'ti be'api' huairi noki̲re̲ga̲pi' kutayapi' soroktoyapi' dubayapi' hua̲hue̲yapi' Diosya' oktiparathue'dik mo'e̲a̲pone. Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'i̲ka'nok batikhue'da oknopo̲ika'apone. Do daka' ijnopo̲e̲y.

9

Israel aratbuttaj Diosa o'baktie'ea'uyate.

1-3 Ken do'hued aratbut, Israel aratbut do'hued aratbut e̲'e̲a̲da huakka'ada Diostaj nopo'koreahued o̲'nepo Cristotaj oknopo̲e̲hued o̲'nenok kenomeytaj suhue'nanada ijmakunhuahuikay. Kan'nopo'kore' huakka'da ijmatinopo̲ikay. Cristotaj kanoknopo̲e̲' huakka'da ijpakikay. Dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare' kenda huakka'da ijpakikay. Do'hued aratbut kan'nopo'kore'po do'hua Cristotaj ekhueytudta' castiga do'taj e'nigo̲gkata' ijpakikay. Do Cristotaj huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲po buttida ijjay Diosen Noki̲re̲ga̲ me'nopo̲e̲a̲'nok da ahue' i̲jje̲y. 4 Israelen adhuea' huayayo Israel aratbut o̲'ne. Diosa huakka'da o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po 'urua'nanada o̲'epo o'mato̲ika'uyate. Kenda do'a on'nigka'apone Diosa nogok nogok o'mana'uyate. Moisésenba' o'bayokuyate. Diosen jakyo konig kika'dik mo'e̲ne o'mana'uyate. Cristo huamanopo'yarea'eri on'nigta'mona'apone o'mana'uyate. 5 Abraham Isaac Jacobere Israel aratbuten adhuea'pane' o̲'nuyate. Jesucristokon Israel aratbut osi'poe̲'uyate. Cristo Dios o̲'epo aya'enda Huairi o̲'e̲. "Cristo 'urunanada Huairi o̲'i̲ka'," aya'ada mon'batadi'kea'ika'.

6-8 "Huasi'po i'to̲e̲a̲pone, Abraham," Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'poe̲'uyate. Kenpa'ti "Isaacensi'po o̲'nen hueretda huayayo o̲'e̲a̲po, huayayoensi'po o̲'nen hueretda adhuea' huayayo o̲'neapo, Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen huayayo Israel aratbut hueretda ehue' o̲'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po i'mato̲e̲a̲pone Diosa enak hueretda huasi'po Diosensi'po o̲'ne, o'nopo̲e̲ne. 9 Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo. Huabokereksi'po o'si'poe̲'apo," Abrahamtaj Diosa ona'uyate.

10 Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a̲ Rebecataj o'to̲e̲pakuyate. Nogtiedda apag e̲'e̲a̲da botsi'poa' huadapoyo o̲'nuyate. 11-13 Isaacensi'po si'poe̲hued e̲'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued e̲'ne'ted huadakpi' kahued e̲'ne'ted, "hua-suedtaj huatone'ma'buya nigpe̲ika'dik o̲'i̲ka'apo," Rebecataj Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj di'nanada i̲jju̲y. Esaútaj sue'da di' i̲jju̲y." Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo Jacobtaj oktie'uyate. Si'poe̲hued e̲e̲'ted dakhuea' huadakpi' kahued e̲e̲'ted Diosa o'pakpo oktie'uyate.

14 Esaútaj Diosa dakhuea' o̲gka'uyate ahue'dik o̲'e̲ne. Dakhuea' kahue' o̲'i̲ka' Diosa. 15 "Be'tapi' di' e̲e̲'ta' ijpakpo di' i̲jje̲a̲poy. Be'tapi' e'tinepahui'ta' ijpakpo ijtinepahuika'apoy," Moiséstaj Diosa ona'uyate. 16 Oro'omey aratbut huata'da o'paknok Diosa tinepahuihue' mo'e̲ne. Oro'omey diga̲'da o'baa'nok tinepahuihue' mo'e̲ne. Diosayo'da o'pakpo mo'tinepahuika'ne. 17 Apagba'te "Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi' do teynanada aya'tada ka'dik i̲ji̲kay aya' aratbut aya' huadaribaya'da kanoknopo̲ike'po, do'hued aratbut o̲'nendariya' ijmako̲ro̲ka'apoy." Diosa Egipto huairitaj ona'uyate. 18 Egipto huairi nopo'koreahue' ka̲e̲' Diosa o'pakpo o'nopo̲e̲'uyate. Be'api' kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa o'pakpo o'maknopo̲ika'. Nogomeytaj kan'nopo'kore' o'pakpo o'maknopo̲ika'.

19 "Diosa o'paknok nopo'koreahue'dik o̲'e̲a̲poy. Nopo'koreahue'dik e̲e̲'nayo Diosa castiga menpa' o̲gkahue'dik mo'e̲ne." Be'api' yadapetpi'. 20 Kenda Diostaj dakhuea' onahue'dik o̲'e̲ne. Sorokkoso konig o̲'e̲ne. Dios konig sorokkoso huaka'erionig o̲'e̲. Oro konig suhuigkosonig e̲e̲'pi' "¿suhuigkosoda mena'po o'nigkame'?" Diostaj onahue'dik o̲'e̲ne. 21 Sorokkoso huaka'eri konigti sorok mamasot o'to̲e̲po 'urua'nanada koso ka'dik o̲'e̲. Kenpa'ti e'paknayo huamanhuada̲' koso ka'dik o̲'e̲. Konigti Dios katepi' kenda e'ka'ta' o'pakpo ka'dik o̲'i̲ka'. Ekkahuea'ta' e'paknayo o'bakkahuea'apo. Castiga e'ka'ta' e'paknayo nogomeytaj castiga o'magka'apo. Ken konig o̲'i̲ka' Dios.

22 Diosanayo aya'ada en'tiahuayte dakhuea' huakika'eritaj castiga e'magkata' e'pakada kenpa'ti Dios teyda o̲'i̲ka' e'maknopo̲e̲a̲'ta' o'pakika'po ijhue'nanada o'manigunhuahuika'uyate. I̲dada castiga magkahue' o̲'uyate. 23 Onokteteyo' di'nanada o'maika'nig kenpa'ti o'matinepahuika'nig e'manopo̲e̲a̲'ta' o'pakpo oro'omeytaj kurudyo̲ mo'noeanhuahuike' moknopo̲e̲a̲'ne. 24 Diosa o'pakpo judío aratbuttaj

kenpa'ti nog aratbuttaj o'baktie'ea'po o'manopo'yarea'. 25 Kenda Oseasa Diosen
huamanbatia'pakeria a'nennada o'manigmadoya'uyate:
Do'hued aratbut ehue' o̲'nunhuahuika'uynig "do'hued aratbut o̲'ne," ijja'apoy.
Di' maehue' i̲jjunhuahuika'uynig'a di'da ijmaeapoy. Diosa oa'uyate.
26 Kendariyo "Diosen aratbut ehue' o̲'nika'," o̲da'ika'nigtaj "Dios huanoeon-
huahuika'eriensi'po o̲'ne." Yan'bahuaa'apet. Oseasa oa'uyate.
27-28 Isaíasa Israel aratbuttaj o'bahuaa'uyate: "Israel huayayoen aratbut huakka'nanada
o̲'neapo. Konig kuhuad e̲'po̲gte huakka'nanada kuhuad o̲'i̲ka'nig Israel aratbut
konigti huakka'nanada e̲'ne'pi' konig Diosa oa'uyatenig i̲dada aratbuttaj
castiga o'magka'aponok sue'da huakka'mon mabueyhue' o̲'neapo. Diosere
on'noeonhuahuika'apo." Isaíasa oa'uyate. 29 Kenpa'ti oa'po:
Sodoma aratbut kenpa'ti Gomorra aratbut dakhuea' huakika'eri o̲'nenok Dios Huairi
teynanada o̲'e̲po castiga o'magka'po aya'tada o'mahu̲iguyate. Oro'omey Israel
aratbuttanayo mo'tinepahui'po aya'tada batiarakahue' mo'e̲a̲pone. Huakka'mon
o'noeonhuahuika'apone. Isaíasa o'mana'uyate.

Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbuta Jesucristotaj eknopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'nika'.

30 Nogdakon e'manopo̲e̲a̲'taj ijpaki. Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue' nog aratbut
pakhue' e̲'nikapi' Jesucristotaj o'noknopo̲e̲nok Diosa o'bakkahuea'depo "huadakda
mo'e̲ne," o'mana'uy. 31-32 Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbutnayo Jesu-
cristotaj eknopo̲e̲'ta' pakhue' e̲'e̲a̲da Diosa bokkahue'po "huadaka' mo'e̲ne," mone'po
Moisésenba' e'kika'ta' on'paknig'a nigpe̲i̲kahue'dik o̲'nenok Diosa manopo'yareahue'
o̲'u̲yate. Cristo konig e'ituka' huido̲nig e'bahuedatoka' huido̲nig o̲'e̲nok kentaj huakka'
judío aratbuta diga̲' okbira'po oknopo̲e̲hue' o̲'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo.
33 Apagba' kenda oa'po:
Jerusalényo̲ nogtatida ijta'mona'apoy. Ke'na konig e'ituka' huido̲nig o̲'e̲nok huakka'ada
oknopo̲e̲hue'dik o̲'nika'apo. Kentaj huaknopo̲e̲'erinayo nama'da yoknopo̲i̲kay
ahue'dik o̲'neapo.

10

1 Israel aratbuta Cristotaj kanoknopo̲e̲'po kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' kamanopo-
yare'po do'hued huanopoya'da huakka'nanada ijpakpo on'nigtiona'pakika'ne,
egomey pogomey. 2 Israel aratbuta Diostaj huakka' e'pakada kenda Diosa
o'paknigtaj nopo̲e̲hue'da o̲'ne. Kenda e'manopo̲e̲a̲'ta' ijpaki. 3 Diosa dakhuea' e'ka'
a'bakkahueaya'po "huadakda mo'e̲ne," Diosa a'manaya'po Israel aratbuta Cristotaj
oknopo̲e̲'dik e̲'e̲a̲da nopo̲gkahue' o̲'nika'. Oro'omey huadakda o̲'e̲ne. Moisésenba'
daka' o'nigpe̲i̲ka'nok "huadakda mo'e̲ne," Diosa mona'apone. Israel aratbuta nama'da
on'nopo̲i̲ka'po Diosen Cristotaj eknopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'nika'. 4 Moisésen e'mana' hua'a
Cristoa aya'da o'nigpe̲i̲ka'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'manigbuey'uyate.
Moisésenba' konig dakhuapada o'ka'uyatenok oy Cristotaj huaknopo̲e̲'eritaj Diosa
dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," o'mana'ika'.
5 "Huadakda mo'e̲ne," Diosa kamane'po "Moisésenba' aya'da hua'a nigpe̲i̲ka'dik
yanika'. Sigpi' dakhuea' kahue'dik yanika'." Moisésa e'madoya'uyate'tada kenda
kikahue'dik o̲'e̲ne. 6 Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po "huadakda mo'e̲ne,"
kamane'po Cristotaj oknopo̲e̲po "Cristotaj atotiakya'po kurudyo̲ be'api' behuikdik
o̲'e̲a̲po" nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. 7 Kenpa'ti, "Soroktoya' Cristotaj a'noyhuada̲ya'po
be'api' hua'dik o̲'e̲a̲po," nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. Cristo huakudaka'da e̲e̲'tada Diosa
o'noyhuada̲'uyate. 8 "Huadak hua'a mo'pe̲e̲depo mo'batia'pakpo huanopoya'
mo'nopo̲e̲de." Apagba'a oa'. Aratbut kanoknopo̲e̲'po kenda huadak hua'a
o'manmadikikay 9 "Jesús oro'en Huairi o̲'e̲," aratbuttaj e'mana'nayo kenpa'ti Diosa

huakudaka'da e̱e̱'tada Jesústaj o'noyhuada̱'uyate huanopoya'da eknopo̱e̱'nayo Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'apone. Diosere o'noeonhuahuika'apone. 10 Huanopoya'da Cristotaj oknopo̱e̱nok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopo̱e̱y o'mana'nok Diosa mo'nopo'yarea'apone.

11 "Aya'tada Cristotaj huaknopo̱e̱'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'huadakda mo'e̱ne,' o'mana'aponok huaknopo̱e̱'eria nama'da yoknopo̱ikay nopo̱e̱hue'dik o̱'neapo." Apagba'te kenpa' oa'. 12 Aya' Cristotaj huaknopo̱e̱'eri judío ehue' huaknopo̱e̱'eritaj judío huaknopo̱e̱'erieretaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "Huadakda mo'e̱ne," o'mana'aponok Diostehuapa' konigti o̱'ne. Judío huaknopo̱e̱'eri kenpa'ti judío ehue' huaknopo̱e̱'eri konigti o̱'ne. Dios kenomeyen Huairi o̱'e̱. Metinepahui' e'tiona'pakika'nayo Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'apo. 13 Kenpa'ti inpa' Apagba'a oa': "Menopo'yarea', dakhuea' e'ka' bekkahuea', Cristo Huairi." Aya'ada e'tiona'pakte Diosa o'mape̱e̱depo o'bakkahuea'apo o'manoeanhuahuika'apo. Apagba'a oa'. 14 Aratbuta Huairi Cristotaj oknopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo "metinepahui', Cristo Huairi," onahue'dikda o̱'nika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a pe̱e̱huedda e̱e̱'nayo Jesucristotaj oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'. Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ehue' e̱e̱'nayo Jesucristoen pe̱e̱hue'dikda o̱'nika'. 15 Huamanbatia'pakeritaj Diosa ta'monahue' e̱e̱'nayo Cristoen manbatia'pakhue'dik o̱'ne. Konige̱po huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ika'ne. "Jesucristoen huadak hua'a on'diktotiakpo huamanbatia'pakeri 'urunanada o̱'ne." Apagba'a oa'.

16 Jesucristoen huadak hua'a huakka'ananada e'pe̱e̱a̱da eknopo̱e̱'ta' pakhue'da o̱'nika'. "Diosen hua'a o'manbatia'pakika'nig sue'ada o'noknopo̱e̱, Huairi." A'nennanada Isaíasa oa'uyate. 17 Kenpa' e̱'i̱ka'ada Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aratbut on'pe̱e̱depo oknopo̱e̱'dik ya̱'neapetpi'.

18 Jesucristoen huadak hua'a Israel aratbut aya'ada on'pe̱e̱de o'nona'ne. Apagba'a inpa' oa'uyate:

Huadariyo adtenanada meyo̱pi' aratbut o̱'nika'po Diosen hua'a on'pe̱e̱de'uyate.

19 Diosa nog aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kenda dapita' Israel aratbuta on'nopo̱e̱'uyate, o'nona'ne.

Opudomey Israel aratbuta do'taj eknopo̱e̱'ta' pakhue' mo'e̱nok nog aratbuttaj ij-
matinepahui'apoy. Nog aratbut nopo̱e̱hue'da hua̱e̱'eri o̱'ne opudomey nama'da
mo'nopo̱e̱nig'a nog aratbutnayo huadakda do'taj me'noknopo̱e̱a̱ponok diga̱'
mo'mahuadiayapet. Moisésa kenpa' Diosen hua'a o'mana'uyate. 20 Nog aratbuta
do'taj ukhue' e̱e̱'pi' me'noknopo̱e̱a̱pone. Dios konig o̱'e̱ moknopo̱e̱a̱' Diostaj
onahued e̱e̱'pi' Diosa o'maknopo̱e̱a̱'apo. Isaíasa kenda me'pukhue'ada Diosen
hua'a o'mana'uyate.

21 Israel aratbuttaj o'tia'pakpo: "In aratbuta do'taj nigpe̱e̱hue'da mo'i̱ka'ne. Do'taj moknopo̱e̱batikuyne. Aya'me'noeda yan'nopo'korea', onte'ti do'taj menigpe̱i̱ka' o'manika'uynig'a." Kenda Isaíasa Diosen hua'a oa'uyate.

11

Suhue'tada Israel aratbuttaj a'manopo'yareaya'po a'manoeanhuahuikaya'po Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po o'baktie'ea'uyate.

1 Diosa ke'nen Israel aratbuttaj kenpa'da maenhue' o̱'u̱yate, o'nona'ne. Dokon Israel aratbutda i̱jje̱y. Abraham o̱'u̱yate do'hued adhuea'pane'. Abrahamen huayayo Benjamín aratbutkon i̱jje̱y. Diosa do'taj enhue' me'u̱yne. 2 A'nennada Diosa Israel aratbuttaj o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut me'ta̱e̱ne Diosa o'maknopo̱ika'po maenhue'da o̱'i̱ka'. A'nennada Elíasa Diostaj o'tiona'pakpo Israel aratbuttaj dakhuea' o'bahuaa'uyate, Apagba'a oa'uyatenigtaj kenda mo'nopo̱e̱ne. 3 "Israel aratbuta

aya'da o̲'nen huamanbatia'pakeriomeytaj on'batiaraka'uyate, Huairi. O̲'nen huid kutopakon kente Diostaj 'uhua on'nigarakika'po on'nigmahui̲gika'nig ken kutopataj Israel aratbuta o̲'nenme'te. Diosen huamanbatia'pakeri doyo'da ijnoey. Do'takon e'arakta' mentipak." Kenpa' Elíasa e'tiona'pakte, 4 "Ehue', onyo'da noehue' i̲'e̲ne. O̲'nayo'da do'taj di' ehue' o̲'e̲ne. Siete mil huabokereka do'taj di' me'nene. Huata' ijmakto̲e̲nok e'ketka' dios Baaltaj pakhue' o̲'nepo Baaltaj huikudate tihuadhue' o̲'ne." Diosa Elíastaj oatokuyate. 5 Oy kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona Diostaj di' o̲'nepo Jesucristotaj o'noknopo̲e̲nok. Kenomeytaj Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po Diosere kan'noeonhuahuike'po o'baktie'ea'uyate. 6 Diosa o'pakpo huaknopo̲e̲'eritaj o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'baepo kurudya̲' o'manoeanhuahuika'apo. Aratbutada huadaknanada e̲gkikak Diosa okkahueahue' o'maepo di' ehue' o'maepo baehue' o'mae. Oro' huadak o'kika'nok konige̲po Diosa okkahueahue'dik mo'e̲ne kenpa'ti ehue'dik mo'e̲ne. Kenpa' o'pakpo okkahuea'dik mo'e̲ne. Kenpa' o'pakpo e'dik mo'e̲ne.

7 Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po "huadakda mo'e̲ne," Diosa mone'po Israel aratbuta on'pakonhuahuika'uynig'a kenda Diosa o'paknig nopo̲e̲hue' o̲'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj Diosa o'baktie'ea'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," o'mana'uyate. Nogomey Israel aratbuta oknopo̲e̲hue'ya ka'nike'. 8 "Israel aratbuttaj Diosa oknopo̲e̲hue'ya'taj o'maene'uynok Diostaj oknoponkahue' o̲'nunhuahuika'uyate. Oydakon oknoponkahue'da o̲'nika'. Diostaj konig ekpobigo̲nig o̲'nika'po kenpa'ti Diostaj pe̲e̲hue'dik o̲'nika'apo." Apagba'a oa'. 9 Davidakon Israel aratbuttaj o'batia'pakpo:

Kirigaya̲o̲' fiestate huakka'nanada aypo on't̲o̲epo on'bapika'po on'mamay'ika'po Diostehuapa' huadakda o̲'e̲ne huata'da nama'da on'tinopo̲i̲ka'po i̲dada on'mabueyapo. Huakka'nanada on'tamaika'nok Diosa di' mo'e̲ne nama'da on'nopo̲e̲nig'a Diosa castiga o'magka'apo. 10 Konig ekpobig o̲'nepo Diostaj oknopo̲e̲hue'dik o̲'nika'po. Konig nog aratbuten huanaba'nig huata'pite orogda o'nonbahuika'po pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Davida Diosen hua'ate oa'uyate.

Nog aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manoeanhuahuika'apo.

11 Judíomey Jesucristotaj oknopo̲e̲hue' ene'pi' Diosa kenpa'da maenhue' o'maeapo, o'nona'ne. Nogokpi' ya'noknopo̲e̲a̲pet. Oyda judío hua̲e̲'eriomey Jesústaj oknopo̲e̲hue' o̲'nenok nog aratbutataj oknopo̲e̲'dik o̲'ne. Nog aratbut huaknopo̲e̲'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̲ne," o'mana'po o'manoeanhuahuika'apo. Judío aratbuta nog aratbuttaj on'batiahuaypo konigti Cristotaj eknopo̲e̲'ta' yan'pakapetpi'. 12 Judío aratbuta Cristotaj oknopo̲e̲hue' o̲'nenok nog aratbutataj huaknopo̲e̲'eri Diosere durugnanada o̲'neonhuahuika'apo. Nogok aya' judíomeya̲ Diostaj e'nopo'korea'de'te onte'ti Diosensi'po o̲'nedepo nogi̲ti huakka'nanada on'madurugpakonhuahuika'apo.

13 Opud judío ehue' hua̲e̲'eriomeytaj o'nona'ne. Opudomeytaj ka'maboroayike'po Diosa me'ta'mona'uynok huakka'nanada ijpakpo opudomeytaj diga̲'nada on'boroayika'ne. 14 Opudomey 'urua'nanada Jesucristoen bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued judío aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti kan'nopo'kore'po opudomeytaj diga̲'da on'boroayika'ne. 15 Diosa judío aratbut oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eriomeytaj o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut on'nopo'korea'po Diosensi'po e̲'dik o̲'ne. Nogok judíomey on'nopo'korea'depo kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopo̲e̲depo huadaknanada o̲'e̲a̲po. Konig e'buey e'manoyhuado̲nig ken konig o̲'neapo. 16 Abrahamomey judío aratbuten adhuea'pane' Diosen aratbutda o̲'nepo Diosenyo'da o̲gkika'uyatenok kenomeyen adhuea' huayayo Diosen aratbut o̲'nepo Diosenyo'da ya̲g'kika'apet. Kenda konig pan o̲'ne. O'nonbatia'pakapone. Judíomey pan Diostaj o̲gka'po huakkuru pan o̲gka'po Diostaj e'yokde'te huadakyo' Diosen o̲'e̲. Aya' kendation pansot nog pan e'kade'te konigti

aya'da huadakyo' o'e. Diosen o'e. Ken konig judío aratbut Diosen 'uruyo' ya'neapet. Kenpa'ti hueymey hua'ihuit huadakda eē'nayo aya' hua'opipi' huadakda o'neapo. Konigti Israel adhuea'pane' huadakda o'nuynok adhuea' huayayokon huadakda ya'neapet. Diosenyo'da ya'neapet.

17 Diosen judío aratbut konig olivo hueymey o'ne. Olivo huatoē'eria hua'opi e'ay o'baktega'po o'maenpo nog ohuey hua'opiada e'bakkuda'k o'noe. Ken konig huakka' judío aratbut hua'opi ekteg konig o'ne. Opudomey nog aratbut huaknopoē'eri konig Diosen aratbutyo e'bakkudeanig mo'ea'po Diosa mo'nopo'noeanhuahuika'ne. 18 "Oro'omey huaknopoē'eri huadakda o'ene. Judío oknopoēhue' huaē'eri konig hua'opi e'baktega'nig dakhue'da o'ne." Kenpa' nopoēhue' yanikati'. Opudomey nog aratbuta Abrahamomeytaj oknopoēahue' ē'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka' o'noknopoika'uynok kenomeyere opudomeya'kon moknopoika'po kenda daka' yan'nopoē'.

19 "Hueretda olivo huatiote oro'omey nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po judío hua'opitaj Diosa o'baktega'uyate." Opudomey nog aratbuta yadapetpi'. 20 Dakamon mo'nopoē. Cristotaj oknopoēhue' o'nenok Diosa judíomeytaj o'maen'uy. Opudomey judío ehue' ē'eada kenyo'da Cristotaj moknopoika'nok Diosen mo'ika'. Huadakda o'ey, huata'da tinopoēhue' yanika'. Daka' yan'nopoika'. 21 Judío oknopoēhue' huaē'eritaj Diosa matinepahuihue' eē'nayo oro'omeynayo huadakda o'ey opudomey nog aratbuta huata'da e'tinopoika'nayo kenpa'ti eknopoēbatiknayo opudomeytakon matinepahuihue' mo'eapone. 22 Diosa di'nanada o'maika'po o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi' oknopoēhue' huaē'eritaj ke'ponada castiga o'magka'apo. Oknopoēhue' judío huaē'eriomeytaj o'maen'uy. Opudomey huaknopoē'eritanayo o'matinepahui'ika'de. Huadakda o'ey huata'da tinopoēhue' ē'ika'nayo kenpa'ti Jesústaj eknopoika'nayo Diosa mo'tinepahui'ika'apone. Diostaj eknopoēbatiknayo Diosa castiga mogka'apone. Kenda daka' yan'nopoika'. 23 Diosen judío aratbut en'nopo'korea'nayo huaboa'da Cristotaj e'noknopoē'nayo Diosa o'matinepahui'apo. Teyda o'epo hueretda olivotaj o'bakkudea'apo. Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo. 24 Opudomey Cristotaj huaknopoē'eri nog aratbutda mo'epo konig dubayo olivo hua'opi eē'pi' hueretda ta'ba olivoyo Diosa mo'bakkudea'uyne. Opudtapi' e'bakkudea'nayo judío aratbut Diosen hueretda aratbuttaj dapita' Diosa o'bakkudea'apo.

Israel aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'po o'manoeanhuahuika'apo.

25-26 "Konig judío aratbuttaj Diosa o'magka'apo oro'omeya daka' o'nopoēne." Opud nog aratbut nama'da nopoēhue' yanika'. Huakka'da judíomey Jesústaj oy eknopoē'ta' pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo aya' huadik nog aratbuta Jesústaj o'noknopoēdenok kenoknayo aya' judíomeya o'noknopoēapo, kenda huaboa'da e'manopoēa'ta' o'pakne, egomey. Apagba'a oa'po:

Jerusalénya' Israel adhuea' huayayo huamanopo'yarea'eri o'edeapo. Judío aratbuttaj o'manopo'korea'apo. Dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'apo. 27 Kenda ijmana'uynig ijmanigka'apoy. Kenomeyen dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.

28 Huakka'nanada judío aratbuta Jesucristoen huadak hua'a eknopoē'ta' pakhue' o'nuynok opudomey nog aratbuta Jesústaj oknopoē'dik mo'ika'po Diosensi'po mae'dik mo'ene. Diosanayo judíoen adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenok judíotaj di'nanada o'maika'. 29 Abrahamen adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo ijmatinepahui'apoy. Diosa ona'uyate. Nogpa'dakon ahue' o'eapo. 30 Opudomey nog aratbutda a'nenda Diostaj nigpeēhue' ē'nika'uytada oydakon judíomey nigpeēhue' o'nika'nok Diosa opudomeytaj mo'tinepahui'ika'ne. 31 Judíomey oyda Diostaj nigpeēhue' ē'nika'tada konig Diosa mo'tinepahuika'ne nogok judíotakon o'matinepahui'apo. 32 Aya'tada konigti

matinepahui'dik kaẹ'po "aya'ada konigti dakhuea' ọgkika' aya'ada konigti nigpeikahue' ọ'nika'," Diosa o'bahuaa'uyate.

33 Diosnayo huakka'nanada o'nopọika'. Huakka'nanada e'ka' o'nopọika'. Konig Diosa o'pakpo castiga o'magkadhuahuika'apo, konig Diosa nogomeytaj o'matinepahui'onhuahuika'apo, Diosa o'kika'nig, nopọẹhue'dik ọ'ika'ne oro'omey. 34 "Kenda Diosa o'nopọika'nig nopọẹhue'da ọ'ẹne. Diosa aya'da o'nopọẹnok aratbuta Diostaj onmadikahue'dik ọ'ẹne. 35 Diosa onte'ti mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi' Diostaj yokhue'dikda ọ'ẹne." Diosba'a kenpa' oa'. 36 Diosa aya'nanada o'ka'uyate, aya'da o'tamaika'. Diosen aya'da ọ'nika'. "Dios 'urunanada ọ'ika', huaboro'nanada ọ'ika', huadaknanada ọ'ika'." Aya'ada kadike'.

12

Diostayo'da mon'nigpeika'po mogkika'.

1 Daka'nanada o'nona'ne, egomey pogomey. Diosa di'nanada mo'ika'po mo'tinepahuika'nok okkahuehue' mo'nika'po "Diosenyo'da ijjeonhuahuika'apoy. Diostayo'da ijnigpeika'apoy. Diosenyo'da ijkika'apoy." Huanopoya'da mon'nopọika'. Kenda Diosa o'pak. 2 Konig oknopọẹhue' huaẹ'eria on'nopọika'nig ọgkika'nig konigti kikahue' mo'nika'. Nogpa'da mon'nopọika'. Diosa o'pakika'nig mon'nopọika'po mogkika'. Kenda huadakyo'da, kenda Diosa o'paknig mogkika'.

3 Jesucristoen huamanmadika'eri ijjẹpo daka' on'boroayi': Huairi ehue' ẹ'ẹaada huairi ijjẹy nama'da nopọẹhue' yanikati'. Huadakda ehue' ẹ'ẹaada huadakda ijjẹy nama'da nopọẹhue' yanika'. Opudaada daka' yan'nopọika'. Diostaj 'urua'da oknopọika'po Diosen huadakda kika'dik ọ'ẹne, daka' nopọika'dik ọ'ẹne. 4 Huaṣọ' nogtida ẹẹ'pi' huaba' hua'i huabopi hua'opi huakpo huaṣọj huakitta' nogda nogda huaṣọ'a o'tọẹpo nogsọ'tida ẹ'ẹaada huaba'a o'baa', hua'ia o'hua'ika'ne, huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a oa'pakika'ne. 5 Ken konig oro'omey huaknopọẹ'eri huakka'nanada ẹẹ'pi' Cristotaj oknopọẹpo Cristoen nogsọ'tida ọ'ika'ne. Huayahuaya o'baotika'ne. Huayahuaya nogsọ'tida o'maika'ne.

6 Diosen Nokirega mo'nopo'tọẹnok kenpa'ti Diosa mo'nopọẹa'nok nogda nogda Diosen kika'dik ọ'ika'ne. Nog huaknopọẹ'eri huama'buytaj a'batihuapokya'po nogda nogda nigkika'dik ọ'ika'ne. Diosen hua'a Diosa oro'taj e'manopọẹa'nayo Diostaj daka' oknopọẹpo daka' mon'manbatia'pakonhuahuika'. 7 Kan'mantihuapoke'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo nog aratbuttaj daka' mon'mantihuapokika'. Apagba' kan'manmadikike'po Diosen Nokirega oro'taj e'tihuapoknayo daka' mon'manmadikika'. 8 "Yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika'." Aratbuttaj kan'maboroayike'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo 'urua'da mon'maboroayika'. Huakupepi' ẹ'taẹ'nayo durugteda pai'da huaẹ'eritaj mon'bayokika'. Huaknopọẹ'eritaj huabatioka'eri ẹẹ'nayo daka' yan'batiokika'. Pai'da aratbuttaj e'batihuapoknayo durugteda mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopọẹpo Diosen 'urua'nanada mogkika'.

9 Daknopo'da mo'nepo huayahuaya di' mon'maika'. Dakhuea' e'ka' mon'tinosikpo huadakyo'da mogkika'. 10 Konig huama'buytanig konig huidpotanig di' o'maika'ne konigti nog huaknopọẹ'eritaj huayahuaya di'da mon'maika'. Nogaanayo huadak oa' huadak o'kika' huayahuaya mon'matinopọika'po mon'bahuaa'ika'.

11 Batikhue'ada Diosen diga'da mogkika'. Diga'da Diostaj mon'eretpakpo mogkika'.

12 Durugnanada Diosere o'noeonhuahuika'apone durugteda mon'nopọika'. Pai'da e'nopo'ẹnayo batikhue'da mo'noknopoeonhuahuika'. Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.

13 Pai'da e'eada huaknopoe'eri huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi' mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy e'tiaknayo mon'baedpo kan'taye'po aypo a'batobapeya'po mon'baika'.
14 Oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri o'enok huakka'mona bo'huadiaypo dakhuea' mogkika'apone. "Diosa kamatinepahuie'po," mon'mationa'pakika'. Kenomeytaj dakhuea' bahuaahue'ada mon'mationa'pakika'.
15 Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy durugda o'nenok kenomeyere mon'durugpakika'. Huama'buy en'huikte a'manopo'noeyaya'po kenomeytaj mon'manoeynoeyonhua'.
16 Huayahuaya dig bahuahuayhue' mo'nika'. Huayahuaya daka' mon'matoika'. "Donayo huadakda ijjikay," huata'da tinopoehue' mo'nika'. Pai'da huaeeri huama'buytaj mon'bapakika'. "Donayo huakka'da ijnopoey," nopoehue' mo'nika'.
17 Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue' mo'nika'. Aya' bakpoteda huadakyo' mogkika'. 18 Nogtaj nogtaj maboyhue' mo'nika'. Manoeya'dik eee'nayo huayahuaya yan'manoeynoeyika'. 19 Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti dakhuea' magkahue' mo'nika', huadi' egomey pogomey. Diosa castiga kamagke'. "Aratbuta dakhuea' egka'nayo do'huataj castiga ijmagka'apoy," Dios Huairia oa'uyate. 20 Kenpa'ti "Ontaj dakhuea' huaka'eria aypota' eee'nayo yan'bayokikati'. Maymaya' ea'nayo hueey yan'mamaya'ikati'. Ken konig egkika'nayo nama'da dakhuea' yogkamey on'nopoepo kokbeda'da on'pakpo on'bira'apo," Apagba'a oa'uyate. 21 Noga dakhuea'da egka'nayo kentaj mahuadiayhue' mo'nepo huadakda mogkika'.

13

1 Dios Huaboro' Huairi o'ika'po gobierno huairitaj o'baktie'ea'ika'nok gobierno huairitaj nigpeika'dik mo'nika'. 2 Gobierno huairitaj nigpeehue' eee'nayo kenpa'ti Diostaj nigpeehue' eee'onigti o'ene. Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia castiga mogka'apone. 3-4 Huadakda e'kika'nayo gobiernoen sorotatataj me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea' eka'nayo huairitaj nigpeehue' eee'nayopi' gobierno huairien sorotatataj me'pukdik o'eapone. Gobierno huairia oro'omeytaj kan'batiokike'po kan'batihuapokike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda boka'ne," huairia monika'apone. Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga kan'magkike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea' eka'nayo me'pukdik o'ika'apone. 5 Konigepo castiga ogkahue' mo'epo gobierno huairitaj mon'nigpeika'. Kenpa'ti gobierno huairitaj e'nigpeika' huadakda o'e mon'nopoepo mon'nigpeika'. 6 Gobierno huairi konig Diosen huanaba' Diosa o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'. Konigepo gobierno huairitaj huakupe bayokika'dik o'ene.
7 Gobierno huairitaj dehuea' eee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen huakupe huataee'eria huakupe beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi huadakda egkika'nayo huadakda o'e mon'tinopoepo huadak o'kika' mon'huaa'ika'. 8 Nogtaj ijhue'da dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'. Huayahuaya di' e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a o'nigpeika'ne. 9 "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogtaj barakhue' yanika'. Berehue' yanika'. Nogtaj da bahuaahue' yanika'. Nogen katepi' en'taee' eretpakhue' yanika'." Diosen hua'a o'enok "Huakka' huata'da di' mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da yan'maika'," ken konig e'kika'nayo aya' Diosen hua'a o'kika'pone. 10 Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo nogomeytaj dakhuea' magkahue' o'eapone. Ken konig nogomeytaj di' e'maika'nayo aya' Diosen hua'a o'nigpeika'po dakhuapada o'kuhuitika'ne.
11 A'ti Cristoa bo'huahuarakdeaponok huayahuaya di'da mon'maika'. O'tiakdeaponok konig e'tayonig e'ikada mon'maboato'po onte'ti Cristoen diga' mogkika'. Cristoa oro'omeytaj a'batobehuikya'po ida bo'huahuarakdeapone. 12 Oy

iyo huadariyo aratbut on'maika'po konig sikkiregya' huakka'nanada dakhuea' egkadhuahuikade'te a'ti Cristo o'huarakapopo huame'nonig o'eapo. Konig aratbut sikkiregya' dakhuea' ogkika'nig mon'batik. Konig huame'noete huadakda huakika'erionig huadakda mogkika'. Huadak e'kika' konig oro'en huatioka'pegonig onte'ti dakhuea' kikahue' o'eapone. 13 Konig huame'noete aya'ada etiahuayika'te oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri huadaka'da mogkika'. Fiesta ee'te diga' bapehue' mo'nika', huakka' huamai'hue mayhue' mo'nika', okkudahue' mo'nika'. Nogtaj nogtaj bakdejhue' mo'nika'. Dakhuea' kikahue' mo'nika'. Maboyhue' mo'nika'. Kenpa'ti dig mahuanopoehue' mo'nika'. 14 Huairi Jesucristoa opudomeyen huanopo' mo'nopo'toenok kenda Jesucristo o'pakika'nig mogkika'. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'nig nopoehue' mo'nika'po kikahue' mo'nika'.

14

Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o'ne e'matinopoe'ada dakhue' ogkika' bahuaahue' mo'nika'.

1 Opudomeyere huakka'da huama'buy huaknopoe'eri o'nika'. Huakka'mon aya' Jesucristoen huadak hua'a nopoehue' o'nepo nogpa'da Diosen ogkika'. "Nama'da mo'nopoepo," maboyhue' yanika'. 2 Huakka'da huaknopoe'eri aya' aypo huaenpi' bape'dik o'ene on'nopoika'. Nogomeyanayo aya' Cristoen hua'a daka' nopoehued o'nepo aypoyo'da bape'dik o'ene on'nopoika'. 3 Opudomey huaknopoe'eri aypo huaenere bapika'dik o'ene huanopoe'eria aypoyo'da huabape'eritaj batibiraehue' yanika'. Kenpa'ti opudomey aypoyo'da huabape'eria aypo huaenere huabape'eritaj "dakhuea' ogka'," bahuaahue' yanika'. Aypo huaenere huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. Kenpa'ti aypoyo'da huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. 4 Oro'omey huaknopoe'eri konig Diosen huanaba' o'maepo "dakhuea' ogka'," nog Diosen huanaba'taj bahuaahue' mo'nika'. "Dakhuea' ogkika'," "huadakda ogkika'," Diosayo'da bahuaa'dik o'epo kenpa'ti huadak kagkike'po Diosa batihuapokika'dik o'mae.

5 Kenpa'ti sábadote baahue' o'epo tiona'pakika'dik o'ene huakka'mona on'nopoika'. Nogomeynayo judíoen fiesta huame'noete e'tiona'pakta' pakhue' o'nika'. Aya'me'noeda konigti o'enok aya'me'noeteda Diostaj tiona'pakdik o'ene on'nopoika'. Sábado baahue'da e'tiona'pakta' e'paknayo kenda yag'kika'. Sábadopi' nog judíoen fiesta huame'noete e'baa'ta' e'paknayo kenda yag'kikati'. 6 Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po huakka'mona sábadote baahue' o'nika'po on'tiona'pakahuadika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po nogomeynayo sábadotepi' on'baa'po aya'me'noeteda on'tiona'pakika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypo huaenere on'bape'ika'. Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po nog huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypoyo'da on'bape'ika'.

7 Diostehuapa' aya'da kika'dik o'ene. Katepi' Diosa o'pakika'nig kika'dik o'ika'ne. Katepi' oro'omey huata'da o'pakika'nig kikahue'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosa o'paknok o'bueyapone. 8 Kenpa'ti oro'omey o'noepo Jesucristo Huairitaj o'nigpeika'ne. Jesucristo Huairi o'paknok o'bueyapone. O'noepo Diosen o'ene. E'bueypi' Diosen o'ene o'nopoene. 9 Oro'omey e'manoete oro'en Huairi a'ikaya'po kenpa'ti e'mabueyte oro'en Huairi a'ikaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate. Onpa'ti Diosa o'noyhuada'uyate.

10 Dakhuea' o'ka' huama'buytaj huaahue' mo'nika'. Huama'buytaj batibiraehue' mo'nika'. Nogok aya'ada Cristotaj tikupobo'dik o'eapone. Dakhuea' e'kika'nayo Cristoa kenda mona'apone. 11 Apagba'a inpa' oa':

Ijnoeonhuahuikay, buttida ijjay. Do'taj aya'ada huikudate mentibahuadpo "Cristoyo'da Dios Huairi o'e," me'nona'apone. Kendation buttida ijjay. Dios Huairia oa'.

12 Nogok Dios Huairitaj o'tikupobopo huama'buytaj e'batibirae'uy'nayo "dakhuea' o'kika'," huama'buytaj e'bahuauy'nayo kenda Dios Huairitaj ona'dik o̲'e̲a̲pone.

Huama'buytaj dakhuea' tokahue' a̲'e̲ya̲'po daka' mon'nopo̲e̲po huadakyo' mogkika'.

13 Konige̲po "dakhuea' o'ka'," Cristotaj huaknopo̲e̲'eri huama'buytaj huidpotapi' huayahuaya bahuaahue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' a̲'e̲ya̲'po huadakyo' mogkika'. 14 Konig Jesucristo Huairitaj huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲po aya'da huaen aypopi' huadak o̲'e̲nok bapika'dik o̲'e̲ne doa e'nopo̲e̲'tada "huaen huakyaripi' donayo bapehue'dik i̲jje̲y," noga̲pi' en'nopo̲e̲'tada do e'bape'nayo kentehuapa' dakhue'da o̲'e̲. 15 Kenda huaenpi' huama'buya bapehue'dik i̲jje̲y on'nopo̲i̲ka'nig oro'omeya̲ e'bapika'nayo huama'buytaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' o̲gka'apo. Konige̲po huama'buytaj di' maehue'dik o̲'e̲a̲pone. Kenomey huaknopo̲e̲'eri huama'buytakon a'manopo'yareaya'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Ken huaen huama'buy bapehue'dik o̲'e̲po oknopo̲e̲batikhue' ka'ne'po ken huaen bapehue' mo'nika'. 16 Dakhuea'da o̲gka' huaahue' mo'i̲ke'po konig kika'dik o̲'e̲ne e'nopo̲a̲da kikahue'dik o̲'i̲ka'ne. 17 Diosensi'po o̲'e̲po Jesucristo Huairitaj oknopo̲i̲ka'po "in huaen bape'dik o̲'e̲ne," "nog huaen bapehue'dik o̲'e̲ne," kirige̲yo̲' nopo̲e̲hue' o̲'i̲ka'ne kenpa'ti "in huamai' mai'dik o̲'e̲ne," "nog huamai' mayhue'dik o̲'e̲ne," kirige̲yo̲' nopo̲i̲kahue' o̲'i̲ka'ne. Diosensi'po o̲'e̲po Jesucristo Huairitaj oknopo̲i̲ka'po Diosen 'urua'da e'kika', huadakyo'da e'kika' kirige̲yo̲' mon'nopo̲i̲ka'po mogkika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj oknopo̲e̲po o'eretdi'pakpo huayahuaya di' mo'maepo mo'manoeyika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj oknopo̲e̲nok Diosen Noki̲re̲ga̲ mo'nopo'durugpakika'ne. 18 Ken konig Cristotaj o'nigpe̲i̲kapo Diostaj o'durugpakika'ne. Kenpa'ti "huadakda o̲gkika'," aratbuta bo'huaikapone.

19 Huama'buy huayahuaya di' a'maikaya'po huayahuaya a'manoeya'ikaya'po huadakyo' e'kika' mon'eretpakika'. Kenpa'ti huama'buy nogi̲ti nogi̲ti Jesucristo Huairitaj kanoknopo̲i̲ke'po 'urua'nanada e'kikata' mon'pakika'. 20 Nog huaknopo̲e̲'eri huama'buy huaenpi' bapehue'dik o̲'e̲ne yan'nopo̲e̲tpi' oro'omeykon bapehue' mo'nika'. Oro' e'pe'nayo oro'taj on'tiahuaypo yan'bapeapetpi' konige̲po onte'ti Cristotaj ya'noknopo̲e̲batikapetpi'. Konige̲po huaen huadakda bape'dik e̲e̲'pi' bapehue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' mo'nika'. 21 Oro'omey huaen o'pe'nok huamai'hue̲ o'mai'nok katepi' o'ka'nok huama'buyakon dakhuea' eka'nayo eknopo̲e̲batiknayopi' dakhue'da o̲'e̲. Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'. Huamai'hue̲ mayhue' mo'nika'. Nogded manigkahue' mo'nika'. 22 Aya' huaenda bape'dik o̲'e̲ne o'nopo̲e̲tpi'. Katinig mai'dik o̲'e̲ne o'nopo̲e̲tpi'. Oro'anayo Diostayo'da daka' mo'noknopo̲i̲ka'. Dakhuea' kikahue' o̲'e̲ne o'nopo̲e̲depo durugda o̲'e̲a̲pone. 23 Ken huaen bapehue'dik o̲'e̲ne e'nopo̲a̲da e'bape'nayo dakhuea' o'kay o'nopo̲e̲a̲pone. Katepi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o̲'e̲ e'nopo̲a̲da eka'nayo Diostaj dakhuea' o'ka'ne.

15

Huama'buy nogi̲ti kanoknopo̲i̲ke'po mon'batihuapokika'. Oro'enda o'pakpo kikahue' mo'nika'.

1 Huakka'mona huama'buy kenda huaen bapehue'dik o̲'e̲ne on'nopo̲i̲ka'. Oro'omey huaen bape'dik o̲'e̲ne daka' o'nopo̲e̲po kenomey nogi̲ti Diostaj kanoknopo̲i̲ke'po mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da kikahue' mo'nika'. 2 Kenomey kenda huaen bapehue' o̲'nika'nigtaj nogi̲ti huadak ka̲gkike'po, nogi̲ti Cristotaj kan'nigpe̲i̲ke'po, kanoknopo̲i̲ke'po mon'batihuapokika'. 3 Cristo huata'da a'durugpakaya'po kahue' o̲'i̲ka'uyate. Diosenyo'da e'kika'tada "Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa' oa'. 4 Oro'omeytaj kan'manmadikike'po Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti Apagba'taj o'pe̲i̲ka'po pai'da o'nopo'e̲po oknopo̲e̲batikhue' o̲'i̲ka'ne. O'nopo'noeypo Cristo e'tiakte e̲kpo̲e̲' o'nigunhuahuika'ne.

5-6 Oro'omey pai'da e'nopo'ete Diosa moknopoeai'ka'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne, kenpa'ti
Jesucristoa o'paknok huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne. Konigepo Jesucristoen
Diostaj Jesucristo Huairien Apagtaj oro'omeya onokteteyo' "huadaknanada i'ene,"
"'urunanada i'ene," "dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopoe'." Pablo Cristoen huata'moneria judío ehue' huae'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

7 Konig Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'epo mo'bae'uyne konigti huaknopoe'eri
huama'buytaj huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'. "Dios 'uruda o'e. Dios
huadakda o'e," huakka'ada kanoknopoe'po huayahuaya di'nada mon'bae'ika'.
8 "Opudomeytaj kabatihuapokike'po Cristotaj ijmanigta'mona'apoy." Diosa judío
adhuea'pane'taj o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e kamanopoike'po kenpa'ti
Diosen hua'a a'kaya'po judíotaj a'batihuapokikaya'po Cristo o'tiakuyate. 9 Kenpa'ti
"Dios huakka'da mo'matinepahui'po Cristotaj oknopoedenok Diosa oro'en dakhuea'
e'ka' bokkahuea'uyne. Dios huadaknanada o'ika'." Judío ehue' huae'eri aratbutakon
kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate. Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Judío ehue' huae'eri en'maete "Dios huadakda o'ika'. Diosa o'matinepahuika'," ijja'apoy.
Diostaj ijbatadi'kea'apoy. Diostaj dakiti ijja'apoy. Apagba'te kenpa' Cristoa
oa'uyate.

10 Nog Apagba'te inpa' oa':

Judío aratbutere yan'durugpakika' Diosa nog aratbuttaj o'mana'uyate.

11 Nogyo Apagba'te inpa' oa':

"Dios 'urua'nanada o'ika'," "'Uruda Huairitone' o'ika'," Aya' nog aratbuta aya'baya'da
yan'tia'pakikati'.

12 Isaíasakon inpa' o'madoya'uyate:

Isaíen adhuea' huayayo huakka'da o'neapo. Nogtiada Huakhuairi o'eapo. Nog arat-
butenbeta' Huairi o'eapo. Nog aratbut ken'taj huakka' on'pakapo. Kentaj
o'noknopoika'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

13 Diosa 'urua'nanada mogkadhuahuika'apo buttida o'ika'nok Diostaj daka'nanada
moknopoike', Cristotaj moknopoepo mo'durugpakike' kenpa'ti mo'noeyike'. Diosen
Nokiregea teyda monopo'toenok Diosa 'urua'nanada bokadhuahuike', nogiti nogiti daka'
kanoknopoike'po. Ijtiona'pakikay.

14 Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri konig do'hued huama'buy konig do'hued
huidpo mo'epo huadaknanada mo'epo, huayahuaya di' mo'maika'ne. Huakka' Cristotaj
moknopoepo huayahuaya manmadikika'dik mo'ika'ne. Do kenda daka' e'nopoepi'
15 Diosa me'ta'mona'nok in beroba'te okkahuehue'da ka'ne'po daka' on'boroaypo
on'nigmadoya'ne. 16 Nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po
Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uyne. Nog aratbuta Jesucristotaj o'noknopoenok
Diosen Nokiregea o'manopo'toepo Diosa bae'dik mo'maeapone.

17 Jesucristotaj yoknopoepo Diosen 'urua'nanada ijmanmadikika'nok huakka'ada
judío ehue' huae'eria on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'. Konigepo
durugda ijjikay. 18 Cristoa me'nopo'toeonhuahuika'nok Jesúsen huadak hua'a
ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. Konig Diosayo'da kika'dik o'enig 'urua'nanada
ijkika'uynok huakka'ada nog aratbuta Cristotaj o'noknopoika'po Diostaj on'nigpeika'.
19 Diosen Nokiregea be'teypaka'nok Diosonig 'urua'nanada ijkika'uy. Ijbayarea'ika'uy.
Ken konig Jesucristoen huadak hua'a huabada ijmanbatia'pakonhuahua'po
Jerusalénya'kon huaboa'da ijmanbatia'pakonhuahua'po nogbaya' nogbaya' bidteda
Ilírico huadaribayo Jesucristoen huadak hua'a daka' ijmanbatia'pakonhuahuika'uy.
20 Keya' nogomey Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakdenok on'nopo'korea'depo
Jesucristotaj o'noknopoedenok, keya' do'hua Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhue'

ijjẹmey. Keyạ' aratbut Cristoen huadak hua'a pẹẹhued ẹẹ'ted ijpakpo ijmanmadikikay.
21 Kenda Apagba'te oa'nig ijkikay.
Aratbuta Cristotaj tipẹẹhued o'neonhuahuika'depo on'tipẹẹạpo. Cristotaj o'noknopoenka'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

Romayo ijhua'apoy, Pabloa o'nopọẹ'uyate.

22 Romayo opudomeytaj e'matạ'unhua'ta' ijpakika'nig'a nog aratbutte huakkuru hua'dik ijjẹ'uy. Jesucristoen huadak hua'a pẹẹhued huạẹ'eritaj huakkuru hua'dik ijjẹ'uy. Konigẹpo opudomey Roma huạẹ'eritaj huahuahue'dik ijjụy. 23 Oynayo nogbaya' nogbaya' ijmanmadikadhuahuika'depo aya' ijka'depo huakka' huabayok ijhue'da opudomeyere e'matạ'unhua'ta' ijpakonhuahuika'depo 24 Españayo ijtiakonhuahua'po opudomeytaj ijmatạ'ịka'apoy, ijnopọẹy. Opudomeyere e'durugpakonhuahua'de'te do'taj men'tihuapokpo Españayo menta'mona'. 25 Oyednayo Jerusalényọ ijhua'apoy. Pai'da ẹ'ẹạda huama'buy huaknopọẹ'eritaj huakupe ijtohua'apoy. 26 Macedonia huaknopọẹ'eria kenpa'ti Acaya huaknopọẹ'eria Jerusalényọ pai'da huạẹ'eri huama'buytaj huakka' huakupe a'manigta'monaya'po on'eretpakpo on'bayokikame'te. 27 Jerusalényạ' judío huama'buya huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a Macedonia huạẹ'eritaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyatenok Macedonia judío ehue' huaknopọẹ'eria konig dehuea' on'maepo Jerusalényọ huama'buytaj on'pakpo huakupe on'bayokikame'te. 28 Kenda ijkuhuitonpo huakupe Jerusalényọ pai'da huama'buytaj ijbayokuddepo Españayo ijhua'po opudomey Roma huạẹ'eritaj ontạ'unapet. 29 Opudomeyenbayo e'tiakde'te Cristoa me'nopo'tọẹnok on'madurugpaka'apone.

30 Jesucristo Huairitaj moknopọẹpo Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo Diostaj digạ' men'tiona'pakika', egomey. Kenpa'ti Diosen Nokịrẹgạ di'da mo'ẹạ'nok digạ'da men'tiona'pakika'. Daka' o'nona'ne, egomey. 31 Judeaya' oknopọẹhue' huạẹ'eritaj Pablotaj yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'. Ken huakupe ijtohua'po ijbayoke'apoy. Huama'buy Jerusalényạ' durugteda ka'de'po men'tiona'pakonhua'. 32 Dios e'paknayo opudomeyenbayo durugteda yọkyẹạpoy. Durugtenanada opudomeytaj on'tiahuayapone. Opudomeyere ijnopo'noeyapoy. 33 Diosa a'manopo'noeyaya'po opudomeyere kạike'.

16

Saludos o'manigdikta'mona'uyate.

1 Oro'omeyen huidpo, Febe, huadakda ọ'ịka'po Cristoen huaknopọẹ'eritaj o'tihuapokika'po Cencrea huakka' jakya' o'batihuapokika'. 2 Konig Huairi Cristoa o'paknok Febetaj daka' yade'ika', konig huama'buy huaknopọẹ'eritaj 'urua'da on'bae'ika'nig konigti kentakon yade'ti'. Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da bo'tihuapokuynok katepi' Febe e'ka'te yan'tihuapokikati'.

3 Priscila Aquilaere doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po o'manmadikika'uy. Priscilataj Aquilataere do'hua saludos ijmanigdikta'monay. 4 Do'taj on'tioka'po mo'bueyay'uyne. Konigẹpo kenomeytaj dakitia' ijmanikay. Kenpa'ti aya' judío ehue' huạẹ'eri huama'buya dakiti on'manika'. 5 Huaknopọẹ'eri huama'buy huidpoere Priscila Aquilaereen jakyo Apagba' a'pẹẹya'po ọgkupopakika'po kenomey huama'buytaj huidpotaere saludos ijmadikta'monay. Epeneto huabokerek ọ'ẹpo, Acaya huadaribayo huạẹ'eri ọ'ẹpo huakkuruda Jesucristotaj o'nopo'korea'po oknopọẹ'uyate. Huadi'da Epenetotakon saludos ijdikta'monay. 6 María opudomeytaj huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy. Kentakon saludos ijdikta'monay. 7 Do'hued aratbut Andrónico Juniastaere saludos ijmadikta'monay. Doere huabakudạ' jakyo ọ'ne'uy. 'Urunanada huaknopọẹ'eri ọ'ne. Cristoen huamata'mona'eria daka' o'matinopọẹy. Do'hua Jesucristotaj oknopọẹhued ẹẹ'ted huakkuruda Jesucristotaj o'noknopọẹ'uyate.

8 Ampliastaj saludos ijdikta'monay. Amplias Cristoen huaknopo̲e̲'eritaj di'da
me'ta̲e̲ne. 9 Urbanotaj saludos ijdikta'monay. Urbano oro'ere Jesucristotaj
o'nigpe̲ika'po o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da Estaquistaj saludos ijdikta'monay.
10 Apelestaj saludos ijdikta'monay. Apeles huaknopo̲e̲'eri o̲'e̲po pai'da e'nopo'e̲a̲da
Cristotaj oknopo̲e̲batikhue' o̲'u̲y. Kenpa'ti Aristóbuloen huabettaj saludos
ijmadikta'monay. 11 Herodión do'hued aratbut o̲'e̲. Herodióntaj saludos ijdikta'monay.
Kenpa'ti Narciso ke'nen huabettaere saludos ijmadikta'monay. Huairi Jesucristoen
huaknopo̲e̲'eri o̲'ne. 12 Ettone' huidpo Trifena Trifosataere saludos ijmadikta'monay.
Kenomeya̲ Huairi Jesucristotaj on'nigkika'. Kenpa'ti huadi'da huidpo Pérsidataj
saludos ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi Jesucristoen o'nigkika'uyate. 13 Rufo
huabokerektaj saludos ijdikta'monay. 'Urua'da huaknopo̲e̲'eri o̲'e̲. Aya'ada
on'tinopo̲ika'. Rufoen hua̲ye̲taj saludos ijdikta'monay. Ke'na konig do'hued hua̲ye̲onigti
me'ta̲ika'uy. 14 Asíncritotaj saludos ijdikta'monay. Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj
Hermestakon saludos ijmadikta'monay. Kenomeyere huaknopo̲e̲'eritaj saludos
ijmadikta'monay. 15 Filólogotaj, Juliataj, Nereotaj Nereoen huama'buytaj, Olimpastaj
huaknopo̲e̲'eri kenomeyeretaj saludos ijdikta'monay.

16 Huayahuaya di'da yan'mae'po huayahuaya yan'batodurugpakika'. Aya'da
huaknopo̲e̲'ere nog huakka' jak nog huakka' jak hua̲e̲'eri huaknopo̲e̲'eria saludos
on'madikta'mona'.

17 Keyoj ijjay. Nama'da huamanmadika'eria opudomeytaj nama'da e'manmadika'ta'
on'pakika'. Onte'ti hueretta'da oknopo̲e̲hue'dik mo'e̲a̲petpi', nama'da bokika'apetpi'.
Buttida e'manmadika' moknopo̲e̲de'uy. Kenomey nama'da on'manmadika'nok
yan'bakhua'. Kenomeytaj pe̲e̲hue' yanika'. 18 Kenomey nama'da huamanmadika'eri
oro'omeyen Huairi Jesucristotaj nigpe̲e̲hue'da o̲'nika'po kenpa'da huata'da
o'deretpakpo o̲gkika'. Nama'da konig 'uruda huadik on'batia'pakpo on'manmadika'po
Cristoen 'uruda huaknopo̲e̲'eritaj nama'da mona'nok kenomey nama'da huaman-
madika'eritaj pe̲e̲hue' yanika'. 19 Opudomeya̲ Huairi Jesucristotaj 'urua'da on'nigpe̲ika'
aya' huaknopo̲e̲'eriada nogya̲' nogya̲' mo'tinopo̲e̲ne. Konige̲po ijdurugpaki. Opudomey
huadakyo' a'kikay' daka' mo'nopo̲ika'nok kenda ijpaki. Kenpa'ti dakhuea' a'kay'
nopo̲e̲hue' mo'i̲ka'nok kenda ijjeretpaki. 20 Dios Huamanoeya̲'eria bo'tihuapoknok
i̲da toto' nama'da huaa'eria onte'ti engaña o̲gkahue'dik mo'e̲a̲pone. Huairi Jesucristoa
daka' opudomeytaj mogkike'.

21 Timoteoa doere huabaa'eri saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued aratbut
Lucio Jasónere Sosípatererea saludos mo'dikta'mona'ne.

22 Do Tercio in Pabloen beroba'te ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok do'huakon
saludos on'dikta'mona'ne.

23 Gayoen jakyo do Pablo i̲ji̲kay. Gayoen jakyo huaknopo̲e̲'eria a'batadi'keaya'po
on'bakudika'po, Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto huakka' jakyo huakupe huato̲e̲'eria
saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti huama'buy Cuartoa saludos bo'huaa'ne. 24 Aya'
opudomey huaknopo̲e̲'eritaj Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

Diostaj Jesucristotaere dakiti mo'da'ika' Pabloa oa'uyate.

25 Dios 'urunanada o̲'e̲. Teynanada o̲'e̲. Konig teyda kanoknopo̲ike'po opudomeytaj
Diosa bo'tihuapokike'. Jesucristoen huadak hua'a oknopo̲e̲'dik yanika' kenpa'ti
nopo'korea'dik yane' ijmana'ika'uy. Kenpa'ti Jesucristoen huadik ijmanmadikika'uy.
Dios huadari kahueda̲ded Cristotaj ijta'mona'apoy Diosayo'da huanopoya'da
o'nopo̲ika'uyate. 26 Jesucristoen huadak hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria
on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa mo'nopo̲e̲a̲'dene. Oy aya'baya'da aratbut
nogya̲' nogya̲' on'mape̲e̲depo o'noknopo̲e̲de. Kenda yan'manopo̲e̲' Diosa o'mana'uyate.
Diosnayo o'noeonhuahuika'. Aya'da aratbut nogbaya' nogbaya' kanoknopo̲ike'
kanigpe̲ike' Diosa Jesucristoen huadak hua'a o'manopo̲e̲a̲'de.

27 Dios nogtida Huairi o̲’e̲. Diosayo’da aya’nanada o’nopo̲e̲. Jesucristotaj oknopo̲e̲po
“Dios ’uruda o̲’e̲. Kenpa’da huadaknanada o̲’e̲.” Mon’batia’pakika’. “Dakiti, Dios,”
mo’nonika’.

1 CORINTIOS
Pabloa huakkuruda Corinto huakka' jakyo huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Corinto huakka' jakyo huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pablo i̲jje̲y. Jesucristoen huadak hua'a ka'manbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opudtaj o'nigmadoya'ne. Do huama'buy Sósteneserea on'nigmadoya'ne. 2 Opud Corinto huakka' jakyo hua̲e̲'eri mo'e̲ne. Diosensi'po ka'ne'po Diosa opudtaj boktie'ea'uyate. Jesucristotaj moknopo̲e̲po Diosen mo'e̲ne. Opudtaj on'nigmadoya'ne. Nogyon nogyon aya'tada Huairi Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eritaj on'nigmadoya'ne. Jesucristo oro'omeyen kenomeyenere Huairi o̲'e̲. 3 Apag Dios oro'en o̲'e̲. Dios, Huairi Jesucristoerea opudtaj huadakda montihuapokike' kenpa'ti opudtaj huadaknopoa'da mogkike'. Mo'nopo'noeyike'.

Jesucristotaj moknopo̲e̲nok Diosa opudtaj daka' mogkika'po bo'tihuapokika'ne.

4-9 Kenda Diosa o'ika'nig kenda o'kika'apo. Diosen huasi'poere mo'noeonhuahuike'po Diosa opudtaj mo'baktie'ea'uyate. Cristo Jesústaj moknopo̲i̲ka'nok Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. Diostaj mo'nigpe̲e̲nok 'urunanada e̲'hua̲e̲' huakka' bo'tihuapokika'ne. Jesucristotaj moknopo̲e̲nok aya' opuda̲ Diosen daka' ka̲gkike'po Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. 'Urudayo' kan'batia'pakike'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diosen opuda̲ kan'nopo̲i̲ke'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Jesucristoen e'manmadika'te kan'pe̲e̲'po Diosa e'tihuapokok daka'da moknopo̲i̲ka'po mo'nigpe̲i̲ka'. Konige̲po Jesucristo onte'ti e'tiakapo'te mo'nigunhuahuika'nok Diosa aya' daka' ka̲gkike'po bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakapo'te kene'hua̲ya̲' huame'noetedakon Diosa mo'nopo'teypaka'ika'apet. Kene'hua̲ya̲' huame'noete "Dakhuea' o̲gka'," be'api' huaahue'dik o̲'neapo. Konige̲po Diostaj dakiti yonikay.

Opud bokupopakpo Jesucristoen huaknopo̲e̲'eri o̲'e̲ne, kenpayo'da yan'nopo̲i̲ka'. Nogpa' nogpa' nopo̲e̲hue' yanika'.

10 Opud huakka'da mo'epo konigyo' aya'ada yan'nopo̲i̲ka'. Konigyo' yan'batia'pakika'. Nogpa' nogpa' batia'pakhue' yanika'. Konigyo' yan'nopo̲i̲ka'. Konig Dios o'pakika'nig yan'nopo̲i̲ka', egomey pogomey. Jesucristo Huairi kenda o'paknok diga̲'da o'nona'ne. 11 Huayahuaya nogpa' nogpa' huadik on'batia'pakika'. Cloéen jak hua̲e̲'eri kenda mename'ne, egomey pogomey. 12 "Pabloen huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲y." Sue'ada o'da'ika'. "Apolosen huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲y." Nogomeya̲ o'da'ika'. "Pedroen huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲y." Nogomeya̲ o'da'ika'. "Cristoen huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲y." Nogomeya̲ o'da'ika'. Ken konig nogpa' nogpa' opuda̲ boa'ika'ne. 13 Cristotaj po'sakeahue' o̲'nuy. Hue̲ypa cruzte do Pabloa nigbueyhue' o̲'ne'uyne. Konig do'hued huaknopo̲e̲'eri ka'ne'po bautiza o̲gkahue' o̲'nuyne. 14 Botta'tayo'da bautiza ijmagka'uy. Crispotaj Gayotaere bautiza ijmagka'uy. Nogtanayo bautiza magkahue'da i̲jje̲'uy. 15 Pabloen huaknopo̲e̲'eri ka̲e̲'po bautiza mogka'uyne be'api' ahue'dik o̲'ne. 16 ...Aa' yokkahueate nogtaj bautiza yo̲gka'uy. Estéfanas huabeteretaj bautiza yo̲gka'uy. Nogtanayo bautiza magkahue'da i̲jje̲'uy ijnopo̲e̲y. 17 Bautiza kamagke'po Cristoa ta'monahue' me'u̲yne. Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj Jesúsa o'manigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Jesús onte'ti o'noepo aratbuttaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa' Jesúsa o'ka'uyate kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne. Do'huedda 'urua'da huadik kamanbatia'pakike'po ta'monahue' me'u̲yne. 'Urua'da huadik aratbuten huadikda e'manbatia'pakika'nayo Cristotaj

oknopo̱e̱hue'dikda ya̱'neapet. Kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik ya̱'e̱a̱pet. Kenpa'ti Cristoere noeonhuahuahue'dik ya̱'neapet.

Onte'ti kan'manounhuahuike'po Jesús o'manigbuey'uyate. Kenda Diosa o'manigka'uyate. Kenda huadak hua'a huakka'da o'noknopo̱e̱denok Diosa o'manopo'yarea'de.

18 Hue̱ypa cruzte Cristo o'buey'uyate o'manmadika'ikay. Kenda hua'a nama'da o̱'e̱ oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria on'nopo̱ika'po kenpa'da bueydik o̱'nika'apo. Oro'nayo Cristoen huadak hua'a oknopo̱ika'po onte'ti Cristoere o'noeonhuahuika'apone. Teyda huadika Dios oro'taj mo'noeanhuahuika'apone. 19 Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria huakka' katetapi' on'nopo̱ika'nig'a. Nogok nopo̱e̱hue'da o̱'neapo. Aratbut huakka' on'nopo̱e̱nig'a kenda nama'da on'nopo̱e̱ ijhuaa'apoy. A'nennada Diosa oa'uyate.

20 Huakka' huanopo̱e̱'eri 'urua'da huanopo̱e̱'eri nama'da on'nopo̱ika'nig'a Diosa o'manopo̱e̱a̱'de. Diosyo'da huadaknada o'nopo̱e̱. 21 Dios o'paknok aratbut hua̱'enda daka' on'nopunhuahuika'po Diostaj oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'. Diosa daka' o'nopo̱e̱po Jesúsen huadak hua'a huaknopo̱e̱'eritaj o'manopo'yarea'ika'. Ken huadak hua'ataj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erianayo on'tierikika'.

22 Judío aratbuta aknopo̱e̱ya'po konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱nig eaktiahuayenta' on'pakika'. Nogda nogda e'nopo̱e̱'ta' nog aratbutada on'pakika'. 23 Hue̱ypa cruzte Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'a o'manbatia'pakikay. Kenda judío aratbut on'pe̱e̱po huakka' o'nokbira'po oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'. Jesús hue̱ypa cruzte aratbuttaj o'manigbuey'uyate nog aratbutada on'pe̱e̱po nama'da hua'a o̱'e̱ on'nopo̱ika'. 24 Judío aratbut huaknopo̱e̱'eri kenpa'ti nog aratbut huaknopo̱e̱'eri Jesucristotaj on'nigpe̱e̱nok kenomeytanayo Diosa o'bakkahuea'po onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Kenda Dios o'nopo̱e̱po 'urua'da o'kika'. 25 Kamanigbueye'po Diosa kurudya̱' Jesústaj o'ta'mona'uyate. Dios nopo̱e̱hue'ada o'ka' teyhue'ada o'ka'uy aratbutada en'nopo̱e̱'tada Diosa kenda o'ka'po huakka'nanada o'nopo̱e̱po o'ka'uyate. Teynanada o'ka'uyate. 26 Opudomey huaknopo̱e̱'eri sue'ada huakka' huanopo̱e̱'eri e̱e̱'pi' sue'ada teyda huairi e̱e̱'pi' sue'ada huairi huairiensi'po e̱e̱'pi' Diosa boktie'ea'uyne. Kenda nopo̱e̱'dik mo'e̱ne, egomey. 27 Diosa o'pakpo sue'da huanopo̱e̱'eritaj o'baktie'ea'uyate. Huakka' huanopo̱e̱'eria kan'bira'e'po Diosa nopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj o'baktie'ea'uyate. Teyda aratbut kan'bira'e'po aratbut sue'da teytaj Diosa o'pakpo o'baktie'ea'uyate. 28 Aratbuttaj huairi ehue'kon kan'bayahue'po Diosa huairi ehue'takon huanaba'taj pai'da aratbuttaj huatibirae'eritaj o'baktie'ea'uyate. 29 "Huadakda i̱jje̱y. Huairi i̱jje̱y. Huakka'da ijnopo̱e̱y." Dios e'pe̱e̱te ahue'dikda ka'nike'po kenda Diosa o'ka'uy. 30 Diosa o'paknok oro'omey Jesucristotaj oknopo̱ika'ne. Jesucristotaj oknopo̱e̱po Diosa 'urua'da e'kika' mo'nopo̱ika'ne. Jesucristotaj oknopo̱e̱po Diostaj huadakyo' o̱'i̱ka'ne. Jesucristotaj oknopo̱e̱po Diosenyo'da e'kikata' o'pakika'ne. Jesucristotaj oknopo̱e̱nok Diosa mo'nopo'to̱e̱po mo'noeanhuahuika'apone. 31 Konige̱po, "Huaboro'da Dios. Huadakda o̱'e̱ Dios. Huamatinepahui'eri Dios o̱'e̱. Huakka'da o'ka'uyate. Kenpa' aratbuta kan'manbatia'pakike'." Ken konig Apagba'a oa'.

2

Jesucristo hue̱ypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda huadak hua'a Pabloa o'manbatia'pakika'uy.

1 A'nenda opudomeytaj ata'huadeya'po on'huahua'uy, egomey. Jesucristoa mo'nigka'uyatenig ijmanbatia'pakika'uy. Dige̱a̱'da huanopo̱e̱'erien hua'a onikahue' o̱'nika'uyne. 2 A'nenda opudomeyere i̱jjunhua'po opudtaj Jesucristotayo'da e'tia'pakika'ta' ijpakuy. Kenpa'ti Cristo hue̱ypa cruzte o'buey'uyate kendayo'da

e'manbatia'pakta' ijpakika'uy. 3 Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadika'po konig teyhue'da ijjika'po kenpa'ti ijjirigą'po ijme'pukika'uy. 4 Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakpo konig huakka' huamanopǫę'eria 'urunanada on'manmadika'nig manmadikahue' ijjika'uy. Diosen Nokįręgąnayo teyda be'tihuapokika'nok daka' Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijmanbatia'pakika'uy. 5 Huabokereken 'uruda hua'a mo'pęędepo Diostaj moknopǫęnig'a Dios kenda pakhue' ǫ'ę. Diosen teyda hua'a mo'pęędepo moknopǫika'. Kenda Dios o'pak.

Diosen e'nopǫę' Diosen Nokįręgą mo'nopǫęą'ika'

6 Huaknopǫę'eri daka'da o'noknopoeonhuahuika'nigtaj Diosen 'urua'da huanopǫę' o'manmadikikay. Kenda oknopǫęhue' huąę'eri on'nopǫika'nig manmadikahue' ǫ'įkay. Oy gobierno huairi ǫ'nika'nignayo on'bueyapo kenpa'ti kenomeyen e'nopǫę' ehue'da ǫ'ęąpo. Kenomeyen hua'a manmadikahue' ǫ'įkay. 7 A'nennanada Dios soatayo' o'nopǫika'uyatenig aratbuttaj ijmanbatia'pakikay. Huadari kahued oro'taj kurudyǫ ijbatohua'apoy Diosa soatayo' o'nopǫę'uyate. Kenda ijmanbatia'pakikay. 8 Kenda nog-bayo nogbayo huairi nopoenkahue' ǫ'ne'uyate. E'nopoenka'nayo Jesús oro'en 'uruda huairitaj huęypa cruzte arakhue' yą'neay'ųyęt. 9 Apagba'a oa'po:

Diostaj di'da huąę'eritaj 'urua'da Diosa mo'nigkika'apone. Kenda Dios 'urua'da mo'nigkikaponig aratbuten huakpoa tiahuayhue'dikda ǫ'nika'uy. Kenda pęęhue'da ǫ'nika'uy. Kenpa'ti kenda Diosa mo'nigkikaponig nopǫęhue'da ǫ'nika'uy.

10 Kenda Diosa mo'nigkika'aponig oro'taj a'manopoenkaya'po Diosen Nokįręgą bo'tihuapokuyne. Aya'da Diosa o'nopǫę Diosen Nokįręg kenpa'ti o'nopǫępo oro'taj mo'nopǫęą'uyne.

11 Konig nog aratbuta on'nopǫika'nig oro'omeynayo nopǫęhue'dik ǫ'įka'ne. Ke'nen nokįręgąyo'da kenda on'nopǫę. Konigti kenda Dios o'nopǫika'nig Diosen Nokįręgąyo'da o'nopǫę. 12 Konigti kenda Diosa katetehue' mo'nigkika'aponig a'nopoenkaya'po Diosen Nokįręg oe'uy. Aratbuten nokįręg baehue' ǫ'ųyne. 13 Kenda Diosa oro'taj mo'nigkika'apone Diosen Nokįręgą mo'nopǫęą'uyne. Kenda o'manmadikikay. Konig huabokerekada on'nopǫika'nig manmadikahue' ǫ'įkay. Diosen Nokįręgą mo'nopo'tǫęnok Diosen hua'a oro'a o'manmadikikay.

14 Aratbuta Diosen Nokįręg tǫęhue' ǫ'nepo kenda Diosen Nokįręgą o'manmadikika'nig pęęhue'dik ǫ'nika'. Diosen e'manmadika' nama'da ǫ'ę on'nopǫępo. Diosen e'manmadika' nopounkahue' ǫ'nika'. Kenomeynayo Diosen Nokįręgą o'manopo'tǫęnok on'nopoenkika'. 15 Aratbut Diosen Nokįręg on'nopo'tǫępo aya'da nopǫę'dik ǫ'ne. Huadak yą'ętpi' dakhue' yą'ętpi' nopǫę'dik ǫ'ne. Nogomey Diosen Nokįręg tǫęhue' ǫ'nepo "dakhuea' ǫgka'," oro'omey huaknopǫę'eritaj huaahue'dik ǫ'nika'. 16 "Kenda Dios Huairi o'nopǫika'nig be'api' nopǫęhue'dik ǫ'ne. Diostaj onmadikahue'dik ǫ'ne." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'nayo Diosen Nokįręg o'nopo'tǫęne o'nopǫęy. Konigępo Cristoen e'nopǫę' oro'akon o'nopǫęne.

3

Oro' Diosenyo'da huabaa'eri ǫ'ęne.

1 Ken konig huabokerek Diosen Nokįręgą nopo'tǫęhue'da mo'ęnok opudtaj onbatia'pakdik ijjika'uy, egomey, pogomey. Konig huasi'po huaboa'da Cristotaj o'noknopǫędenigtaj onbatia'pakdik ijjika'uy. 2 Konig huasi'potaj on'huę on'yokika' konig sigda sigda daka'da opudtaj o'nonmadikika'uyne. Konig huabokerektaj ijmanmadikikay opudtaj onmadikahue' ǫ'nika'uyne. Huabokerektaj e'manmadika' pęęhue'dikda mo'įka'uyne oyda kenpa'ti pęęhue'dik mo'įka'ne. 3 Aratbutada on'pakpo ǫgkika'nig opudomeyąkon Diosen Nokįręgą o'pakika'nig kikahue' mo'įka'ne. Nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuaypo kenpa'ti nogtaj nogtaj mo'maboyika'ne. Konig Diostaj

oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱gkika'nig opudomey bokika'ne Diosen Noki̱re̱gtaj nigpe̱e̱hue'da mo'i̱ka'ne. 4 "Pabloen huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y." Noga̱ boa'ne. "Apolosen huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y." Noga̱ boika'ne. Konig huabokerek Diosen Noki̱re̱g nopo'to̱e̱hue'nanada hua̱e̱'eri mo'i̱ka'.

5 Do Pablo Apolosere Diosen huanaba' o̱'e̱po Diosen o'kikay. Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'uynok opudomey Jesústaj moknopo̱e̱'uy. Konig Diosa mena'uynigda ijmanmadikika'uy. Konig Diosa Apolostaj ona'uynigda o'kika'uy. 6 Do Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'uyne. Diosa opudtaj huaboa'da moknopo̱e̱a̱'uyne. Apolosa opudtaj monmadikika'uyne. Diosa o'tihuapoknok nogi̱ti nogi̱ti Cristotaj moknopo̱e̱'uyate. 7 Be'api' Cristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri hueretda ehue'da o̱'ne. Be'api' huamanmadika'eri hueretda ehue'da o̱'ne. Diosayo'da nogi̱ti nogi̱ti yaknopo̱e̱'taj o'batihuapokika'. 8 Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri konigti huadaknada o̱gkika'. Kenda noga̱ noga̱ o̱gkika' Diosa o'nopo̱e̱po dakhuapa o'bayokapo. 9 Oro' Diosenyo'da huanigka'eri o̱'e̱ne. Opudnayo konig Diosen ta'ba mo'e̱ne. Opudtaj 'urua'nanada Diosa mogkika'ne.

Opudomey Jesucristotaj moknopo̱e̱nok konig Diosen jak mo'e̱ne Diosa o'ka'. 10 Do konig 'uru jak huaka'eri i̱jje̱po Diosa be'teya'nok jak huanhuad konig 'iddu ijka'uy. Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Ijmanmadikikay. Diosa be'tihuapokonhuahua'uyne. Jak 'iddu aya' jak huanhuad o̱'e̱. Jesucristotaj eknopo̱e̱' konig jak iddu o̱'e̱. Huaknopo̱e̱'eritaj noga̱ Diosen hua'a on'manmadikika'. Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eritaj kan'manmadikike'po daka' kan'manmadikike'. 11 Jesucristo konig Diosen jak 'iddu Diosa onhuada̱' noga̱ jak 'iddu ehue'dikda o̱'ne. 12 Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj nogte huamanmadika'eria 'urua'da on'manmadika'apo. Nogomeya̱ sue'da huadakdik huaknopo̱e̱'eritaj on'manmadika'apo. 13 Jesús e'tiakte Diosen kene'hua̱ya̱' huame'noe o̱'e̱a̱po. Kenoka' aya'da Diosen dakhuapa on'baa'de'ika'nig'a aya'ada on'tiahuayapo. Diosa o'batiahuay'ea'apo. Dios konig ta'ak o'bakpaka'apo. Sue'da huadak en'baa'nayo o'bakpakapo. Sue'da huadak e'manmadika' o'bakpaka'apo. Huadakda e'manmadikika' bakpakahue' o̱'e̱a̱po. 14 Konig 'iddute jak o̱gkadhua'po Diosen huadak hua'a on'manmadikika'uy. Huaknopo̱e̱'eritaj daka' on'manmadikika'uy. Huaknopo̱e̱'eri daka'da eknopounhuahuika'nayo batikhue'da e̱'i̱ka'nayo huamanmadika'eritaj dakhuapa ya'bayokapet Diosa. 15 Sue'da huadak huamanmadika'erien huaknopo̱e̱'eri eknopo̱e̱'ada e'batiknayo Diosen hua'a huamanmadika'eria sue'da huadakamon on'manmadikika'nok ehue'da o̱'e̱a̱po. Huamanmadika'eriyo'da konig jak e'bakpakya' o'noro̱kpo Cristoere onte'ti on'noeonhuahuika'apo.

16 Opud Cristoen huaknopo̱e̱'eri mo'e̱ne. Opud konig Diosen jak mo'e̱po Diosen Noki̱re̱g opudennopo'yo o̱'i̱ka'. 17 Diosen jak kenpa'da 'urua'da o̱'i̱ka'. Diostaj 'urua'da o̱'e̱. Kenpa'ti opud Diosen jak konig mo'e̱ne. 'Urua'da Diostaj mo'i̱ka'nok. Diosen huaknopo̱e̱'eritaj be'api' dakhuea' e'batoka'nayo Diosa kentaj ke'poda castiga o'magka'apo.

18 Huata'da nama'da onahue' yanika'. "Donayo huakka' ijnopo̱e̱y." Ahue' yanika'. Aratbutenda e'nopo̱e̱' huakka'da ijnopo̱e̱y bepi' e'nopo̱e̱'nayo hueretda e'nopo̱e̱' a'nopo̱e̱ya'po "nopo̱e̱hue'da i̱jje̱y," kan'nopo̱i̱ke'. 19 In huadariya' huabokerek huakka'da on'nopo̱i̱ka'. Aratbutada e'nopo̱e̱' Diosa pakhue'da o̱'i̱ka'. "Huakka'da ijnopo̱e̱y aratbuta ea'ada nama'da o̱gkika'nok Diosa o'nopo̱e̱po ehue'da o'maea'." Apagba' kenpa' oa'. 20 "Huakka' huanopo̱e̱'erien e'nopo̱i̱ka'taj Diosanayo o'nopo̱e̱. Kenomey nama'da on'nopo̱i̱ka'nig Diosa o'nopo̱e̱." Kendakon Apagba' oa'. 21 Konige̱po, "Oro'en huamanmadika'erinayo 'urua'da monmadikika'ne," ken konig batia'pakhue' yanika'. Diosanayo opudtaj aya'da bo'yokdeme'ne. 22 Kan'manmadikike'po opudtaj Diosa Pablo Apolosere Pedrotaere bo'yokuyne. Huadari bo'yokuyne. E'noe' kenpa'ti

e'buey bo'yokuyne. Oyda kenpa'ti nogok mo'noeonhuahuika'apone. Kenda aya'da o'puden mo'taene. 23 Opud Cristoen mo'ene kenpa'ti Cristo Diosen o'e.

4

Cristoen huata'moneria konig ogkika'.

1 Apolos doere Cristoen huanaba' o'epo Jesucristoen buttida hua'a daka' kan'manmadike'po Diosa mo'nopoeaa'uyne kenpa'ti mo'ta'mona'uyne. Ken konigda opuda oro'taj mokiie'ne. 2 Huanaba'a huairien o'tamatoepo daka'da tamatoedik o'nika'po kenpa'ti ke'nen huairitaj daka'da kan'nigpeeonhuahuike'. 3 Pablo huadakda huanaba' Diosen o'kika' do'taj opudomey mo'nopoetpi'. Pablo sue'da huadak huanaba' o'kika' mo'nopoetpi'. Kenda mepu'kehue'dik ijjey. Kenda ijkika'uy huadakpi' dakhue'pi' do kenpa'ti huata'da tome'pukhue'dik ijjey. 4 Opudomeyere dakhue' huamanmadika'eri huanaba' ehue' ijika'uy donayo ijnopoey. Konigepo Diostaj huadakda ijjey ahue'dik ijjey. Diosayo'da kenda huaa'dik me'ene. 5 Kurudya' Cristo tiakhued ee'ted. "Cristoen huanaba' huadak o'ka' dakhuea' o'ka'," ahue' yanika'. Cristo e'tiakte katepi' huanaba' huanopoya'da o'nopoika'nig kenpa'ti katepi' o'kika'nig konig iregireg o'kika'nig kenda Cristoa o'batiahuay'ea'apo. Aya' Cristoa kenda o'manopoea'apo. Huabokerek 'urua'da e'kika'nayo, "Huadakda i'kikame'ne." Cristoa o'mana'apo.

6 Kenda huaboa'da o'nona'dene, egomey, kenda opudtehuapa' on'nigbatia'pakne. Konig Apolos doere Apagba' o'kika'nig opudtaj o'nonmadika'ne. Apagba'tayo'da nigpeika'dik mo'ene. Diosen huamanmadika'eri noga "Huadakda o'e. Kentaj ijpaki. Noga huamanmadika'eri dakhue'da o'e." Ken konig ahue' yanika'. Aya'tada konigti yan'bapakika'. 7 "Oro'nayo huadakda o'ey. Nogomey sue'da huadak o'ne." Kenpa' nopoehue'dik mo'ene. Aya'da mo'matoika'nig kenpa'ti aya'da mo'nopoika'nig Diosa mo'bayokuyne. Konigepo do'huada aya'da ijbae'ika'uy nopoehue' yanika'.

8 Huakka'da Diostaj oknopoikay. Aya'da katepi' o'paknig o'matoey. Opud oy mo'nopoenig'a. Oro' huairi o'ey, Pablo Sósteneseretaj pakhue' o'ey opuda mo'nopoenig'a. Opudomey huairi ka'ne' ijjeretpaki. Opud huairi eee'nayo oro' opudere huairi yahue'dik o'eapet. 9 Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pake'po oro'taj Diosa mo'ta'mona'uyne. Diosa o'paknok oro' huairi ehue' o'ey. Huanaba'onig o'ey. Kenda aya'ada bo'tiahuayika'nig bueydik o'ne. Aratbuta on'batia'pakika'. 10 Cristoen o'kika'nok huasegda o'nepo ogkika' aratbuta oro'taj mo'tinopoepo. Oro'nayo Jesucristotaj daka' oknopoikay huata'da mo'tinopoika'ne. Oro'nayo teyhue'da o'ey. Opudnayo teyda mo'ene. Nopoehue'da o'ne. Oro'taj aratbuta mo'tinopoika'nok opudomey huadakda o'ne aratbuta mo'tinopoike'po. 11 A'nenda oydakon aypota' o'ikay kenpa'ti maymaya' o'ikay. Kenpa'ti yudtata' pai'da o'ikay. Aratbuta oro'taj dakhuea'da mogkika'ne. Oro' konig nogyon nogyon o'hua'udhuahuikay. Oro'en jak sigpi' ehue'da o'ika'. 12 Aypotehuapa' yudtatehuapa' huakka'da o'baa'ika'po o'arogikay. Aratbuta oro'taj e'tidi'ke'tada oro'nayo kenomeytaj huadakda hua'a o'baa'tokikay. Kenoka' oro'taj dakhuea' egka'te bahuadiayhue' o'ikay. 13 Dakhuea'da oro'taj en'huaa'tada oroa kenomeytaj huadakda hua'a o'maboroayikay. A'nenda oydakon oro' konig tajpo o'enok, oro' konig pakhue' o'nika'nig o'enok oro'taj pakhue' mo'epo mo'enne.

14 Kan'bire'po opudtaj nigmadoyahue' o'nene. Opud konig do'hued huasi'po mo'enok daka'da on'boroaypo on'nigmadoya'ne. 15 Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria huakka'da e'toe'pi' huaknopoe'eri nogtida huaoj mo'toene. Do'taj mo'toene. Konig opuden huaoj ijjey. Jesucristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'e opudtaj o'nonbatia'pakika'uynok opud moknopoe'uyne. 16 Konig do 'urua'da ijkika'nig konigti yag'kika'. Kenda huakka'da ijpakpo o'nona'ne.

17 Konigẹpo opudtaj Timoteotaj on'nigta'moname'ne. Timoteo Jesucristotaj huaknopọẹ'eri ọ'ẹpo konig do'hued huasi'po huadi'nanada ọ'ẹ. Ke'na Diostaj daka' o'nigpẹika'. Konig Jesucristotaj ijnigpẹika'nig kenda monbatia'pakapone. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesústaj huaknopọẹ'eritaj ijmanmadikika'uynig kenda Timoteoa monbatia'pakapone. 18 Pablo ome'pukpo oro'te tiakhue' yạ'ẹạpet sue'ada do huadakda ịjjẹy huanopọẹ'eria e'nopọẹ'tada, 19 a'ti opudte ijtiakapoy ijnopọẹy Diosa e'paknayo. Kenoka' do e'tiakte huadakda ịjjẹy huaa'eri menpa' huadak ka'dik ọ'neapo ijnopọẹạpoy. Oy kenda ondapakika'nig buttida ọ'ẹ ijnopọạpoy. 20 Dios Huairitaj e'nigpẹika' huakka'dik huapa ehue' ọ'ẹ Dios Huairitaj e'nigpẹika'te Diosa oro'taj mo'nopo'tọẹpo Diosen e'ka' montihuapokika'ne. 21 ¿Kateataj bo'pak opud? A'ti do e'tiakte opudtaj dakhuea'da e'magkapi' di' e'maepi' daka'da e'matọẹ'pi'. ¿Kateataj bo'pak?

5

Huaknopọẹ'eri ẹ'ẹạda dakhuea' o'ka'nok yan'maorọka'. Pabloa o'mana'uyate.

1 Opudomeyere nogtida huaknopọẹ'eria ke'nen huaoen huạtọẹ'taj oktọẹ, o'tipẹẹy. Kenda dakhuea'nanada ọ'ẹ. Ken konig Cristotaj oknopọẹhue' huạẹ'eritipi' kahue' ọ'nika'. 2 Oro'omey huadakda ọ'ẹy. ¿Mena'po kenpa' opud huata'da mo'tinopọika'? Ke'na dakhuea'da o'kika'po suhue'nanada ẹ'dik mo'ịka'ne. Opud e'kupopakya' maorọka'dik yanika'. 3 Do'hued huạsọ' opudere ehue' ẹẹ'pi' do'hued nokịrẹgnayo opudere ọ'ịka'. Ken huabokerek dakhuea'da o'kika' ijhuaa'dey. 4 Huairi Jesucristo o'paknok yan'kupopak. Do'hued nokịrẹg opudere mo'ẹạpone. Kenpa'ti Jesús Huairia opudtaj bo'tihuapokapone. Diosen ka'dik mo'ẹạpone. 5 Ken dakhue' huabokerek ke'nen huạsọ'taj castiga kạgke'po toto'taj yan'yokti'. Nogok Jesús Huairi e'tiakte ke'nen nokịrẹg onte'ti Diosere ka'noeanhuahuike'po toto'taj yan'yokti'.

6 Dakhuea' huaka'eritaj, "Dakhuea' i'kika'ne. Kenpa'da yạọrọkti'." Onahued mo'ẹne. "Huadakda o'kikay." Opudạ nama'da boa'ika'ne. Nogtiada opudyạ' dakhuea' e'kika'nayo kenpa'ti kentaj ọrọkahue' ẹẹ'nayo a'ti aya'adakon dakhuea'da bo'kika'apone. 7 Opud dakhuea' kahue' mo'ẹạpetpi' kenpa'ti huadak bo'kika'apetpi' kenpa'ti Cristotaj daka' mo'nigpẹika'apetpi' ken huabokerek dakhuea' e'ka'taj yanenti'. 'Urunopo'da ka'nike'po Cristo cruzte oro'taj mo'nigbuey'uyate. 8 Konigẹpo huadaknopo'da mo'tọika'po kenpa'ti buttidayo' mo'nopọika'po nogịti Cristotaj yanoknopọika' nogịti Cristotaj yan'nigpẹika' kenpa'ti nogomeytaj bahuadiayhue' yanika', kenpa'ti nogomeytaj batuktukhue' yanika'.

9 Huabokerek tọẹpakhued ẹ'ẹạda ettone'taj en'bakde'ika'nayo dakhue'nanada ọ'ẹ. Kenomeyere ịkahue'dik mo'ẹne. Kenda a'nenda o'nigmadoya'uyate. 10 Oknopọẹhue' huạẹ'eria nogtaj nogtaj on'bakde'ika', kenpa'ti nogạ e'eretmatọẹạda nogịti nogịti huakka'da on'pakika', kenpa'ti nogạ on'berika', kenpa'ti nogạ e'ketka' diostaj on'deretpakika'. Kenomeyere ịkahue'dik yanika' opudtaj onahue' ọ'nuyne. Kenomeytaj kenpa'da bakhuahue'dik mo'ẹne. 11 Aratbut Cristotaj huaknopọẹ'eri huama'buy ịjjẹy ea'ada nogta nogta ettone'taj on'bakde'ikapi', e'matọẹạda nogda nogda on'eretpakikapi', e'ketka' diostaj on'pakikapi', nogeria on'tierikikapi', borrachoa' ọ'ịkapi', huabere'eri ọ'nepi', Kenomeyere ịkahue' yanika'. Kemomeyere bapehue' yanika'. Kenda e'mana'ta' ijpaki. 12-13 Oknopọẹhue' huạẹ'eritaj dakhuea'da bo'ka'ne. Manahue'dik ịjịkay. Diosayo'da kenda mana'dik ọ'ẹ. Opudomey huaknopọẹ'eri bo'kupopakika'ne. Be'api dakhuea' e'kika'nayo opudạda maorọka'dik mo'ịka'ne. Konigẹpo ke'na huaknopọẹ'eri ke'nen huaoen huạtọẹ'taj oktọika', kentaj yanen'.

6

Oknopọẹhue' huạẹ'eri huairite huama'buytaj batohuahue' yanika'.

1 Menokapi' o'nen huama'buy huaknopoe'eri opudtaj dakhuea' o'ka' mo'nopoepo
gobierno huairitaj mo'batohua'ika'nig'a. Gobierno huairi Cristotaj oknopoehue'
huaae'eri o'e. ¿Mena'po Cristotaj huaknopoe'eried huairite batohuahue' mo'ika'?
Huadakpi' dakhuea'pi' o'ka' opuden huairia ona'dik mo'ene. 2 Nogok kene'huaya'
huame'noete aya' aratbut katepi' ogkadhuahuika'uyate Jesúsen huaknopoe'eria
on'mapeedepo, "Dakhuea' on'magkadhuahuika'uyate." On'bahuaa'apo. Kenda
mo'nopoene. Opudere huaknopoe'eri huama'buya sue'da nama'da dakhuea'
eka'nayo opuden huairianayo manoeyika'dik mo'ene. 3 Diosen huata'moneria
nama'da egka'nayo nama'da ogka' oro'a bahuaa'dik o'eapone. Kenda mo'nopoe.
Konigepo oro'en huaknopoe'eritaj daka' o'peepo dakhuea' o'ka' huaa'dik o'eapone.
Yan'manoeynoeypo yan'bakkahuea'. 4 Huama'buy nog huama'buytaj dakhuea'
eka'nayo oknopoehue' huae'eri huairite batohuahue' yanika'. 5 Kenda mona'nig opud
bira'dik mo'ene. Opudere nogtida huaknopoe'eriapi' nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da
egka'nayo opudere nogtida huama'buy huadakda huanopoe'eria menpa' ya'e. Ke'na
manoeynoeyika'dik o'e. 6 Huama'buya dakhuea' egka'nayo oknopoehue' huae'eri
huairite kan'manoeye'po batohuahue' yanika'.

7 Kenoka' nog huaknopoe'eria opudtaj dakhuea'da mogka'nok kan'manoeye'po
oknopoehue' huae'eri huairite mo'batohua'ika'ne. Kenpa' bo'kika'po dakhue'nanada
bo'kika'ne. Nog huaknopoe'eria ontaj dakhuea' egka'te sohuata'da ika'dik i'et kenda
huadakda o'e. Nog huaknopoe'eri ontaj ekbere'nayo kenpa'da kake' nopoetdik
i'et kenda huadakda o'e. 8 Opud huaknopoe'eria nog huaknopoe'eri huama'buytaj
huayahuaya dakhuea'da bo'kika'ne. Kenpa'ti mo'berika'ne. Dakhuea'da bo'kika'ne.

9-10 Nama'da huaa'eritaj manpeehue' yanika'. Nogok aya'ada Diostaj nigpeika'dik
o'neapo. Dakhuea' huaka'eri Diosere ikahue' o'neapo. Kenpa'ti huatoeere ehue'ada
nogtaj nogtaj ettone'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti e'ketka'
Diosta' huaeretpakeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen huatoe'taj
huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabotbokereka' huabakdejeri
Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabereeri Diosere ikahue'dikda o'neapo.
Kenpa'ti nogen en'tamae' huaeretpakeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti bor-
rachoa' huakika'eri. Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huamahuia'eri Diosere
ikahue'dikda o'neapo Kenpa'ti nama'da ia'po huabakbere'eri Diosere ikahue'dikda
o'neapo. 11 Nogte huakka'mona opud kenpa' bo'kika'uynig'a Diosa bokkahuea'uyne
kenpa'ti Diosa mo'nopo'toenok Diosenyo'da bo'kika'ne. Jesús Huairi o'paknok Diosen
Nokirega o'paknok "huadakda mo'ene," Diosa mona'uyne.

Oro'en huaso' Diosen o'e.

12 "Katepi' e'ka'ta' ijpakpo ka'dik ijjey." Aratbuta on'batia'pakika'. Katepi'
kahue' yanika' Diosa manahue' eee'nayo kenda ka'dik eee'pi' kenda kika'dik e'eada
tihuapokhue'dik mo'ika'ne. Katepi' oro'omey kika'dik e'eada batikhue'dik o'eapetpi'
o'nopoepo kenda kikahue' mo'nika'. 13 Huaaypotehuapa Diosa aypo mo'nigka'uyate.
Aypotehuapa' Diosa huaaypo bo'ka'uyate. Nogok aypo ehue' o'eapo kenpa'ti huaaypo
ehue'da o'eapone Diosa kenpa' oa'nok. Nogen huatoe'taj kan'bakde'ike'po Diosa oro'en
huaso' kahue' o'uyate. Cristotaj huadakdayo' kagkike'po Diosa oro'en huaso' o'kuyate.
Kenpa'ti Cristoa daka' mogkika'ne. 14 Diosa Jesús Huairitaj huakudaka'da ee'tada
o'noyhuada'uyatenig konigti kubarakya' Diosa teyda o'epo mo'noyhuada'apone oro'taj.

15 Oro'en huaso' Cristoen o'taene. Do Cristoenso' ijjepo huabakdejeritaj sigpi' bakde-
jhue'dikda ijjikay. 16 Huabokerek huabakdejeritaj e'bakdejnayo botta' e'eada konig
nogtida o'ne. Kenda opud mo'nopoetpi'. "Botta' e'bakdeada konig nogtida o'ne."
Apagba'a kenpa' oa'. 17 Aya'da huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoepo Cristoere konig
nogtida huaso' o'ne. Konig Cristo o'pakika'nig kenomey konigti on'pakika'.

18 Nogen huatoea e'bakdejta' e'paknayo yan'makmonikati'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj on e'bakdejta' e'paknayo kae' yan'nopoepo yan'monikati'. Nog ettone'taj huatino e'matie'nayo o'nen huasō'tada dakhuea'da i'ka'ne. Nogda katepi' dakhuea' eka'nayo o'nen huasō'taj dakhue' ogkahue' i'ene. 19 Oro'en huasō' Diosen jak o'ene. Oro'omeytaj Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyne. Oro'en huasō'yo o'ika'. Oro'en huasō' Diosen o'tae. 20 Huakka'teda ee'tada Diosa mo'nigbae'uyne. Diosa oro'taj a'nigbaeya'po Jesústaj mo'nigbueya'uyate. Konigepo oro'en huasō' 'urua'da mogkika'nok aratbut oro'omeytaj bo'tiahuaypo, Dios huadaknanada o'e. On'huaa'ika'apo.

7

E'toepaktaj Pabloa o'manmadika'uyate.

1-2 E'toepak menpa' huadak ya'e do'taj on'nigmadoya'uyate. Kenda e'nopoe'ta' bo'pakpo on'nigmadoya'uyate. Huabokerek toepakhue' ee' huadakda o'enig'a nogta' nogta' e'eretpaknayo kan'toepakike'. Kenpa'ti ettone' konigti huatoeyo'da toe'dik o'ne. 3 Ettone' e'bakdejta' e'paknayo huatoereda bakdejdik o'e. Konigti huabokerek e'bakdejta' e'paknayo huatoereda bakdejdik o'e. 4 Huabokerek e'toepakde' huatoeen huasō' on'taika'. Kenpa'ti ettone'a huatoeen huasō' on'toika'. 5 Huatoe e'paktada "Bakdeahue' ijjey," ahue' yanikati'. Kenoka' onpapayo' bo'pakpo sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. A'tiona'pakya'po sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. Ken ona'ti huatoeere yan'huedikati'. Idada onte'ti huatoeere e'huednayo konig huanopoada nama'da o'paknok kenpa'ti kenda toto' o'paknok kahue' mo'eapone.
6 "Yan'toepak." Manahue' ijjey. E'toepakta' e'paknayo toepakdik mo'ene. 7 Do huatoe toehue' ijjey. Do ijjenig konig aya'ada ee'nayo kenda do e'paktada nogte kan'toepake'po Diosa o'batihuapokika' kenpa'ti nogte toehue' ka'ne'po Diosa o'batihuapokika'.
8 Konig do opud toepakhue' e'ika'nayo huadakda o'e. Opud toepakhued huae'eritaj kenpa'ti ayhuataj o'nona'ne. 9 Huakka'da huatino e'matie'ta' e'paknayo kenpa'ti bakdejdikda mo'epo, yan'toepakti'. E'toepaknayo huadakda o'e. Huatoe toehue' e'eada e'bakdejta' e'eretpakika'nayo dakhue'da o'e.
10 Huatoe'taj enhue' yanika'. Ettone' e'toepakde'taj ijmanay. Kenda Jesús Huairia huakkuruda o'mana'uyate. 11 Ettone'a huatoe'taj e'ennayo nogdakon toepakhue' ka'nike'. Onte'ti huatoe'taj kan'noeyike'. Konigti huabokereka huatoe'taj kenpa'ti enhue'dik ka'nike'.
12 Huabokerek huaknopoe'eri o'epo ke'nen huatoe oknopoehue' huae'eri e'eada ke'nen huatoe'taj e'enta' pakhue' o'nika'nok huabokereka huatoe'taj enhue' yanika'. 13 Kenpa'ti ettone' huaknopoe'eri o'epo huatoe oknopoehue' huae'eri e'eada huatoe'taj e'enta' pakhue' o'enok ettone'a huatoe'taj enhue' yanika'. 14 Cristotaj oknopoehue' huae'eri huatoe e'tae'pi' enhue' e'nika'nayo ettone' huaknopoe'erien huatoe Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Kenpa'ti huabokerek huaknopoe'erien huatoe Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Huatoe'taj e'ennayo huasi'po konig oknopoehue' huae'eriensi'ponig ya'neapet. Dakhue'da ya'neapet. Huatoe enhue' ee'nayo huasi'po huadakda o'nika'apo. 15 Huabokerektapi' ettone'tapi' huatoe oknopoehue' huae'eria pakhue' o'epo e'enta' e'paknayo ka'nene'. E'ennayo huabokerekapi' ettoneapi' huaknopoe'eria hua'dik o'ne. Oro'taj e'nopo'noeya'ta' o'pakika' Diosa. 16 Ettone' o'nen huatoe oknopoehue' huae'eritaj enhue' ee'nayo huatoe i'nopo'korea'nok Jesústaj oknopoe'dikpi' o'ne. Kenda nopoe'dik mo'ene. Huabokerek o'nen huatoe oknopoehue' huae'eritaj enhue' ee'nayo huatoe i'nopo'korea'nok oknopoe'dikpi' o'ne. Kenda nopoe'dik mo'ene. Kenda Cristoa onahue' mo'uynig'a do'huada ijnopoepo o'nona'ne.
17 Konig Diosa mona'uyne, konig Diosa o'pakika'nig yag'kika'. Kenpa'ti nopo'koreahued mo'epo mo'ika'nig konigti yanikati'. 18 Cristotaj yanopo'korea' kenpa'ti yanoknopoe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensi'dak ektegnayo kenpa'da

yanikati'. Cristotaj yan'nopo'korea' kenpa'ti yanoknopo̲e̲' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensi'dak okteghue' e̲e̲'nayo kenpa'da yanikati'. 19 Huabokerekensi'dak ektegde' e̲e̲'nayo Diostaj huadakda o̲'e̲. Kenpa'ti huabokerekensi'dak okteghue' e̲e̲'pi' konigti Diostaj huadakda o̲'e̲. Oro'omeya̲ Diostaj 'urua'da e'nigpe̲i̲ka'ta' bo'erettipakne Diosa. 20 Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̲e̲' Diosa mona'uyne. Kenoka' konig bo'kika'uynig konigti ya̲g'kikati'. 21 Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̲e̲' Diosa mona'uyne. Kenoka' on nogen huanaba' e̲e̲'nayo huanaba' e̲e̲'pi' mepu'kehue' yanikati'. "Kenpa'da yahuati'." Q̲'nen huairia ena'nayo yahuati'. 22 Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̲e̲' Diosa mona'uyne. Kenoka' opud nogen huanaba' e̲e̲'pi' oyda Diosention 'uruda kika'dik mo'i̲ka'apone. Kenoka' yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̲e̲' Diosa mona'uyne nogen huanaba' ehue' e̲e̲'nayo opud konig Cristoen huanaba'onig katepi' Diosa o'pakika'nig ya̲g'kikati'. 23 Oro'taj a'manopo'yareaya'po huakka'teda e̲e̲'tada bo'yokuyate. Diosa Cristotaj cruzte mo'nigbueya'uyate. Konige̲po konig oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria nama'da on'nopo̲i̲ka'nig konigti nopo̲i̲kahue' yanika' kenpa'ti konig oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria o̲gkika'nig kikahue' yanika'. 24 Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̲e̲' Diosa mona'uyne. Kenoka' ken konig mo'i̲ka'uynig huanaba'pi' konigti yanika'. Jesúsa kenpa' onahue' mo'u̲ynig'a do'huada o'nona'ne egomey pogomey.

25 Ettone' to̲e̲pakhued hua̲e̲'eria kate ka'dik ya̲'ne. Cristoa do'taj onahue' me'u̲ynig'a doada ijnopo̲e̲po o'nona'ne. Diosa do'taj me'tinepahui'uynok konige̲po opuda̲ do'taj men'pe̲e̲'. 26 Oyda oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria oro'omeytaj dakhuea'da mogkika'nok op-udomey huaknopo̲e̲'eri oyda konig mo'i̲ka'nig konigda yanika'. 27 Ettone' hua̲to̲e̲ e'to̲e̲'nayo enhue' yanika'. Hua̲to̲e̲ to̲e̲hue' e̲'i̲ka'nayo ettone' a'to̲e̲pakya'po 'ukhue' yanika'. 28 E'to̲e̲paknayo Diostaj dakhuea' kahue' mo'e̲. Mune'yo̲ e'to̲e̲paknayo Diostaj dakhuea' kahue' o̲'e̲nig'a mo'to̲e̲pakdepo oyda pai'da nopo̲e̲'dik mo'e̲tpi' ijnopo̲e̲y.

29 I̲damon Cristo o'tiakaponok tiona'pakonhuahua'dik yanika' kenpa'ti huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. E'to̲e̲pakde' konig to̲e̲pakhued hua̲e̲'erionig yan'noikati'. 30 Kenpa'ti on suhue'nada i̲'e̲po pai'da e̲e̲'nayo i̲da yabatikpo Diosen yakati' kenpa'ti fiesta o̲gka'po en'durugpaknayo konig kenomeyere durugpakhue' e̲e̲'pi' daka' Diosen ya̲g'kikati'. Kenpa'ti opudomey huakupete e'baikapi' konig to̲e̲hue' hua̲e̲'erionig e̲e̲'pi' Diosention daka' ya̲g'kikati'. 31 Indariyo mo'i̲ka'po bo'kika'po katetapi' eretpakhue' ya̲'nepo daka' ya̲g'kika'. Katetapi' indariyo diga̲' durugpakhue' yanika'. Ken konig ijpakpo o'nona'ne, egomey.

32 Katetapi' mepu'kehue' ya̲'nepo Diosen ya̲g'kikati'. Kenda ijpaki. Huabokerek to̲e̲pakhued o̲'e̲po Diostaj huakka' pakdik o̲'i̲ka'. Kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pak. 33 Huabokerek e'to̲e̲pakde' katetapi' mepuke'dik o̲'nika'. Kenpa'ti hua̲to̲e̲'taj ti-huapokika'dik o̲'nika'apo. 34 Mune'yo̲ to̲e̲hue' o̲'nepo Diosenyo'da e'kata' pakdik o̲'nika'. Ke'nen hua̲so̲' kenpa'ti ke'nennopo' 'urunanada o̲'nepo kenpa'da Diostaj e'nigpe̲i̲ka'ta' on'pak. Ettone' e'to̲e̲pakde' nogta' nogta' o'pak. Jakta' manhuada̲'dik i̲jje̲y on'nopo̲i̲ka'. Kenpa'ti hua̲to̲e̲'ta' durugpaka'dik o̲'i̲ka'.

35 Opudtehuapa' kenda 'uruda o'nona'ne. To̲e̲pakhue'dikda mo'e̲ne. Nogda nogda kahue'dik mo'e̲ne, onahue' o̲'nene. Huadak e'ka' kenpa'ti butukda e'ka' kenpa'ti kenda Dios o'pakika'nig ya̲g'kikati'. Yan'eretpakpo Diosen ya̲g'kikati'.

36 Huabokereken hua̲yo̲bu to̲e̲pakhueda̲ded o'tone'paknok to̲e̲pakdik o̲'e̲de apag on'tanopo̲e̲nok kan'to̲e̲pakike'. Kenda dakhuea' e'ka' ehue' o̲'e̲. 37 Nogen hua̲yo̲bu to̲e̲pakhued e̲'ta̲e̲ted to̲e̲pakhue'dik o̲'e̲ huaoa daka' oknopo̲e̲nok to̲e̲pakhue'dik o̲'ne. Kenda huadak o̲'e̲. 38 Konige̲po huaoa ke'nen hua̲yo̲bu e'to̲e̲paka'nayo sue'da huadak o'ka'. To̲e̲pakahue' e̲e̲'nayo huadakda o̲gka'.

39 Ettone'en hua̲to̲e̲ e'noe'nayo monhue'dik o̲'e̲nig'a hua̲to̲e̲ ekbueynayo nogtaj be'erepi' o'pakpo Cristotaj huaknopo̲e̲'eritation to̲e̲pakdik o̲'ne. 40 Ona'ti e'to̲e̲paknayo

sue'da durugmon o̲'nika'apo. To̲e̲pakhue' e̲e̲'nayo durugnada o̲'nika'apo. Ken buttida ijnopo̲e̲y. Kenda Diosen Noki̲re̲ga̲ me'nopo̲e̲a̲'ne.

8

E'ketka' diostaj huaen e'yokika' o'timadoya'uyate.

1 E'ketka' diostaj huaen e'yokde' menpa' bape'dik o̲'i̲ka'apo oy ijtimadoya'apoy. Kenda huakka'da mo'nopo̲i̲ka'po huadakda i̲jje̲y huadakda nopo̲i̲ka'dik mo'e̲ne. Nogomeytaj oro' di' e'maika'nayo huadakda o̲'e̲po nogi̲ti nogi̲ti Diostaj oknopo̲i̲ka'apone. 2 Aratbut be'api' huakka'da ijnopo̲e̲y e'nopo̲e̲'nayo konig daka' nopo̲e̲hued e̲'e̲a̲da sue'da on'nopo̲e̲nig'a 3 oro'omey Diostaj di' e̲e̲'nayo do'huedsi'po o̲'nea' Diosa mo'tinopo̲i̲ka'ne.

4 ¿Aypo e'ketka' diostaj e'yokde'taj menpa' oro' bape'dik o̲'e̲? Kenda on'nopo̲e̲a̲'dene. E'ketka' dios noehue' o̲'ne. Oro'omey o'nopo̲e̲ne. Kenpa'ti nogtida Dios o̲'e̲. 5 Kurudyo̲ kenpa'ti huadariyo nogda nogda dios o̲'nepo dios o'dikka' aratbuta. Huakka' dios kenpa'ti huakka' huairi e̲e̲'tada 6 nogtida Apag Dios oro'nayo o'to̲e̲ne. Apag Diosa aya'nada o'ka'uyate. Kenpa'ti kentayo'da o'nignoika'ne. Kenpa'ti nogtida Jesucristo Huairi o̲'e̲. Ke'na katetapi' aya'tada o'mato̲i̲ka'. Kenpa'ti oro'omeytaj mo'to̲i̲ka'ne.

7 Aya'ada kenda nopo̲e̲hue' o̲'ne. Nogte a'nenda e'ketka' diostaj on'pakika'po huaen e'ketka' diostaj e'yokada o̲'nada on'bapika'. Cristoen huaknopo̲e̲'eri e̲'e̲a̲da kenda huaen on'bape'po nama'da ijkay on'nopo̲i̲ka'. 8 Huaen e'bape'nayo nogi̲ti Diostaj huadak i̲kahue' o̲'e̲a̲pone. Huaen bapehue' e̲e̲'pi' nogi̲ti Diostaj huadak i̲kahue' o̲'e̲a̲pone. Huaen e'pe'pi' pehue' e̲e̲'pi' Diosa oro'taj konigti di' mo'i̲ka'ne. 9 Ken huaen bape'dik e̲'e̲a̲da huama'buy teyda Diostaj oknopo̲e̲hue' o̲'nepo on kenda huaen e'pe'te on'tiahuaypo ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' ijkay yan'nopo̲e̲a̲pet. 10 Huaen e'ketka' diostaj e'yokde'taj bape'dik o̲'e̲ o̲'napi' i'nopo̲e̲po e'ketka' diosen jakyo e'bape'nayo huama'buy teyda oknopo̲e̲hue' o̲'e̲po ken huaen bapehue'dik o̲'e̲ o'nopo̲e̲nig'a on'taj be'tiahuaypo ke'nakon ya'bapeapetpi'. Nama'da ijkay e'nopo̲e̲'ada o'bape'. Ken dakhue'da o̲'e̲. 11 Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' bape'dik o̲'e̲ i'nopo̲e̲po on e'pe'nayo huama'buy teyda oknopo̲e̲hue' o̲'e̲po on'taj be'tiahuaypo e'pe'nayo nama'da ijkay e'nopo̲a̲da oknopo̲e̲batikpo kenpa'da bueydik o̲'e̲a̲po. Kentabeta' Cristo o'nigbuey'uynig'a. 12 Kenda bo'pakpo huaen mo'bape'nok huama'buy teyda oknopo̲e̲hue' o̲'nepo opudtaj bo'tiahuaypo nama'da ijkay o'nopo̲e̲po e'pe'nayo opud kenda nama'da mo'nigka'nok Cristotaj dakhuea'da bo'kika'ne. 13 Huama'buytaj dakhuea' e'manigka'ta' pakhue' i̲jje̲y. Ken huaen do e'pe'nayo do'hued huama'buykon be'tiahuaypo konig pehue'dik i̲jje̲y e'nopo̲i̲ka'ada ya'bapeapetpi' kenda ijtinopo̲e̲po ke'na dakhuea' kahue' ka'ne'po ken huaen bapehue'da i̲jji̲ka'apoy.

9

Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj Diosa o'mata'mona'uyate. Huamanmadika'eria nogda nogda kika'dik o̲'nika'.

1 Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Jesúsen huata'moneri i̲jje̲po nogda nogda kika'dik i̲jje̲y. Jesús Huairitaj ijtiahuay'uy. Jesucristoen huadak hua'a opudtaj o'nonmadika'uynok Diostaj opud mo'nopo'korea'uyne kenpa'ti Diosen bo'kika'ne. 2 Do Jesucristoen huata'moneri o̲'e̲ nogte aratbut oknopo̲e̲hue' me'nene. Do Jesucristoen huata'moneri o̲'e̲ opudnayo mo'nopo̲e̲ne. Do Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte opud Jesús Huairitaj moknopo̲e̲'uyate.

3 Nogda nogda Pabloa kikahue'dik o̲'i̲ka'. Sue'ada on'huaa'ika'ne. Kenomeytaj ijbaa'toki. 4 Aypo hue̲'e̲yere aratbuta e'yokpi' ba'pokika'dik i̲jje̲y. 5 Aya'ada Jesucristoen huata'moneria hua̲to̲e̲ on'tohua'ika'. Kenpa'ti konig Jesús Huairien huama'buy kenpa'ti konig Pedro huaknopo̲e̲'eri hua̲to̲e̲ on'tohua'ika' dokon e'paknayo huaknopo̲e̲'eri hua̲to̲e̲ tohua'ika'dik i̲jje̲y. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo

e'hua'te Jesucristoen huadak hua'a a'manmadikaya'po huatoe tohua'ika'dik ijjey. 6 Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po Bernabé doereyo'da e'baa' batikhue'dik o'ne. Kenpa' nama'da mo'nopoetpi'. 7 Sorotataj ta'ba kahue'dik o'nika'. Nog aratbutanayo ta'ba eka'nayo ta'bayo aypo bape'dik o'nika'. Oveja huamatoe'eria oveja on'hue mai'dik o'nika'. 8 Konig aratbutada on'batia'pakika' kenpa'ti ogkika'nig kenda onahue' ijjey. Moisésenba' konigti oa': 9 "Vaca 'uhua huakidtaj o'tiogkubere'epo e'tikaa'te ojpatidokahue'dik kaike'. Vaca sue'pi' bape'dik kaike'." Moisésa Apagba'te o'mana'uyate. Diosa vacata' o'mepu'kenig'a 10 oro'ta'kon o'mepu'kika'. Kenda oro'tehuapa' Diosa mo'niga'uyate. Konigepo kenomey on'burupo kenpa'ti o'nogkupaea'po ijbape'deapoy on'nopoika'. 11 Diosen hua'a Jesúsen huadak hua'akon opudomeytaj o'manmadika'onhuahua'uynok oro'taj dakhuapa yokdik mo'ene, oro'a huaa'dik o'ey. 12 Nog huamanmadika'eri dakhuapa beyok a'dik e'nepi' dakhuapa nogiti beyok oro'ataj ona'dik e'eada ahue'dik o'ikay.

"Pablomey huakupeta' on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manmadikika'nok oro'omey oknopoehue'dik o'ey." Noga nopoe'dikpi' o'nenok o'baa'ika'po huakupe aypopi' menyok ahue' o'ikay. 13 Judío aratbuta aypo Diostaj on'nigbatotiakika'. Diosen jakyo o'nigbatotiakika'. Diosen jakya' huabaa'eria ken aypo on'bape'ika'. Kenomeyen aypo o'e. 'Uhua Diostaj on'nigarakpo Diostaj on'nigmahuigika'. Ken e'mey okta'pe on'bape'ika'. Kenda opud mo'nopoene. 14 Konigti Jesucristoen huadak hua'a hua-manmadika'eria on'manbatia'pakonhuahuika'nok dakhuapa aypo huakupepi' bae'dik o'nika'. Kenda Jesús Huairia o'mana'uyate. 15 Huakupete yudtapopi' manmadikahue' ijjikay. In beroba'te dakhuapa beyok kenpa'ti nigmadoyahue' o'nika'ne. Katetehue' e'manmadika'ta' huakka' ijpakikay.

16 Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjepo ijmanmadika'po "Do huadakda ijkay." Do huata' huaahue' ijjikay. Cristotaj manmadikahue' eee'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e. 17 Do ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'nayo Diosa dakhuapa bayokdik me'eapone. Diosa mena'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay. 18 Ken Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakupe baehue' ijjika'po ijdurugpaki. Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po dakhuapa bae'dik e'eada baehue' ijjikay.

19 Do huanaba' ehue' e'eada konig aya'enda huanaba' ijyahuepo huakka'tada a'manopo'koreaya'po. 20 Judío aratbut Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenoka' judío aratbutere ijjepo konig judío ogkika'nig konigti ijkikay. Moisésenba' huanigpeika'eri Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenomeyere ijmataika'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik eee'pi' ijnigpeikay. 21 Nog aratbut Moisésenba' toehue' huaee'eritaj a'manopo'koreaya'po kenomeyere ijjika'po Moisésenba' kahue' o'nika'nig dokon nigpeehue'dikda ijjepo Cristotaj Dioseretaj ijnigpeikay. 22 Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po a'tihuapokya'po teyda oknopoehue'da huaknopoe'eriere ijjika'po kenomeyonigti ijyahuikay. Ken nogte a'manopo'yareaya'po konig aratbut o'nika'nig konigti ijbatayahuikay. 23 Kenpa' ijkika'po aratbut Jesucristotaj kan'peee'po kan'nopo'kore'po Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po do kenomeyere onte'ti a'noeonhuahuikaya'po.

24 On'bake'tepo nogda nogda on'bake'tenig'a nogtiada aroghue'da o'epo huakku-ruda okyedik o'ne. Opud kenda mo'nopoet. Cristoen e'ka' konig e'bake'te'ikanig o'enok Diosyo kurudyo akyeya'po diga'da Cristoen mogkika'. 25 Bola huaka'eri aroghue' a'ikaya'po daka'da huata' tiokika'dik o'nika'. 'Uru e'ba e'bijkiok gana huaka'eritaj on'bayokika'. Ken e'ba huakiok idada o'ayika'. Oro'nayo konig gana huaka'erionig mo'nepo kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po Cristotaj daka' mon'nigpeika'. 26-27 Cristoere e'noeonhuahuika'ta' ijjeretpakpo e'ke'tepa' kethue' ijjika'po nama'da e'batuktukpa' kikahue' ijjika'po konig huanopoa ijpaknig kikahue'

ijjepo konig Cristo o'paknig ijkikay. Nogomeytaj e'manmadikikade'te "kurudyo huahue'dik i'ene," nogok Diosa do'taj onahue'dik me'ene.

10

E'ketka' Diosta' pakhue' yanika'. Pabloa o'manmadika'uyate.

1 In ijmanmadika'apoy yan'nopoe', egomey, pogomey. Oro'en judío adhuea'pane'omey Diosen e'sihuj'taj on'tahua'ika'uyate. E'pog huabed huanopoda aya'ada Diosa kanoktege'po o'manigokparatuyate. 2 Ken Moiséstaj kan'nigpeike'po e'sihuj'yo kenpa'ti e'pogyo konig bautiza egka'nigti o'nokteguyate. 3 Kenpa'ti ken aypo Diosa o'bayokika'uyatenig aya'ada on'bapika'uyate. 4 Ken hue'ey Cristoada o'bayokika'uyatenig aya'ada on'mai'ika'uyate. Sipanaya'da hue'ey o'manigorokika'uyate. Cristo konig ken sipananig kenomeyere o'hua'ika'po o'batihuapokika'uyate. 5 Kenomeynayo aya'damon Diostaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyatenok Diosa o'bahuadiay'uyate. Konigepo aratbut ehue' e'ika'ya' huakka'nada on'mabuey'uyate.

6 Konig kenomey dakhuea' ogkika'uyatenig oro'omey konigti dakhuea' kikahue' ka'nike'po Diosa judío adhuea'pane'taj castiga o'magka'uyate. 7 Konigepo e'ketka' diosta' pakhue' yanika'. Kenomeya e'ketka' diospa' ogka'uyate. Ogka'depo "A'bapeya'po kenpa'ti a'mamayya'po on'bahuadpo baile a'eya'po on'boduyate." Apagba'te kenda o'madoya'uyate. 8 Kenomey adhuea'pane'a huatoe ehue'tada on'bakde'uyate. Kenme'noe veintitrés mil on'mabuey'uyate. Konig kenomeya dakhuea' ogka'uyate oro'nayo kikahue' mo'nika'. 9 Huakka'ada Diostaj on'dikdikuyatenok bihuia o'mabokenok huakka'nada on'mabuey'uyate. Konig kenomey ogka'uyatenig konigti kahue' mo'nika'. 10 "Dakhuea'da Diosa mogkika'ne." Sue'ada Diostaj on'huaa'nok Diosen huata'moneri huabarakeria kenomeytaj o'barakuyate. Konig kenomeya dakhuea'da ogka'uyatenig kahue' mo'nika'.

11 Oro'en adhuea'pane'taj ken konig Diosa castiga o'magka'uyate. Kenda Apagba'te oro'tehuapa' mo'nigmadoya'uyate. Oro' o'ba'tiahuaypo in kene'huaya' huame'noete kate 'urua'da nigkika'dik o'eapo nopoe'dik o'ene. 12 Huadakda Diostaj o'kika'po oknopoikay batikhue'dik o'eapoy. Kenpapi' mo'nopoiket. Keyoj, oknopoebatikdikpi' mo'et daka' yanoknopoika'. 13 Toto'a aya'tada me'nigpee'po dakhuea' kagke'po o'madikdikika'. Opudomeytakon konigti mo'dikdikika'. Opudomeytanayo Diosa bo'tihuapokika'nok dakhuea' kahue'dik mo'ika'. Toto'a e'dikdikte Diostaj moknopoepo dakhuea' kahue'dik o'eapoy daka' yan'nopoe'.

14 Kena'po e'ketka' diostaj eretpakhue' yanika', di'da egomey pogomey. 15 Opudomey daka' mo'nopoika'po kenda ijjay menpa' buttida ya'et opudada daka' nopoe'dik yane'. 16 Cristotaj a'batadi'keya'po o'kupopakpo vino o'mai'uyatenig Jesúsen mimi okkahue-hue' ee' vino o'mai'ika'apoy Diostaj dakiti ona'po mai'dik o'ika'apoy. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyatenig okkahuehue' o'epo pan e'posakea' o'bape'ikay. 17 Huakka'nada eee'pi' Cristotaj oknopoika'po nogso'tida o'ene. Konigti ken pan o'bape'po nogso'tida Cristoen huaso' o'ene.

18 Israel aratbuttaj yan'nopoepo. Diosen jak huabaa'eria 'uhua e'nigarakde' Diostaj on'yokdepo on'bape'ika'. 19 E'ketka' dios ehue' o'e. Noehue'da o'enok huaen e'ketka' diostaj eyokde' dakiti ehue' o'e. Kenda ea'ta' ijpaki. 20 Diostaj oknopoehue' huaee'eri huaen e'ketka' diostaj on'nokyokpo dakhue' toto'ted on'nokyokika'. Dios kuruderitaj yokhue' o'nika'. Kenda ea'ta' ijpaki. Huaen toto'taj e'yokde' toto'en huaknopoe'eriere bapehue' yanika'. 21 Jesús Huairien mimi okkahuehue' eee' vino nogme'noetekon yan'mai'depo toto'en vinokon mayhue'dikda yanika'. Jesús Huairien okkahuehue' eee' aypo yan'bape'depo nogme'noete toto'en aypokon bapehue'dikda yanika'. 22 Toto'taj

aypo e'yokde' e'pe'nayo Jesús Huairia ya'diayapet. Konigẹpo ken aypo bapehue' mo'nika'. Jesús Huairinayo teyda o̱'ẹnok okmonhue'dikda o̱'ẹne.

Cristoen huaknopo̱ẹ'eri Diostaj huadak kika'dik o̱'ne kenpa'ti di' maika'dik o̱'ne. Pabloa oa'uyate.

23 Katepi' o'pakpo ka'dik o̱'ẹne. Aratbuta e'da'ika'tada nogomeytaj tihuapokhue' ẹẹ'nayo kahue' mo'nika'. Katepi' o'paki kika'dik ẹẹ'tada nogomey Diostaj nogi̱ti di' ẹ'i̱ka'taj tihuapokhue' ẹẹ'nayo kahue' mo'nika'. 24 Oro'tehuapayo'da eretpakhue'ada nogomeytakon huadak mon'nigkika'.

25-26 Huadari o̱jpai' 'uhua, aya'da aypo Diosa o'ka'uyatenok dakhuea'da ijkay nopo̱ẹhue'ada aypo jakya' huaen mon'baika'po mon'bape'ika'.

27 Opudtaj "Mon'bape'," nogomey oknopo̱ẹhue' hua̱ẹ'eria ena'nayo opud e'bape'ta' e'paknayo yan'bapikati'. Aya'da katepi' yan'bapikati'. Huaen bapehue'dikpi' ya̱'ẹt e'nopo̱ẹ'ta' i'pakpo. "Menpa' e'ketka' diostaj eyokde' ya̱'ẹ," manahue' mo'nika'. 28-29 "In huaen e'ketka' diostaj e'yokde' o̱'ẹ." Be'api' eda'nayo bapehue' yanika'. E'pe'nayo ke'na oa'nig'a nama'da o'bape' mo'tinopo̱a̱pet. Nama'da o'ka' noga̱ e'tinopo̱ẹpi' mena'po kenda kahue'dik i̱jji̱ẹy. Be'api' do'taj mena'apetpi'. 30 Do aypotaj Diostaj dakiti ea'nayo "Dakhuea' o'ka'," huaahue' menika'. 31 Opud e'bape'nayo e'mai'nayo katepi' boka'po 'urua'da Diosen ya̱g'kika'. Aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo 'urua'da Dios o̱'ẹ on'batia'pakapo. 32 Daka'da Diosen ya̱g'kikati'. Judío aratbut, nog aratbutda Diosen huabaktie'ea'eria oro'taj bo'tiahuaypo nama'da dakhue' kahue' ya̱'neapetpi' oknopo̱ẹbatikhue' ya̱'neapetpi'. 33 Aya'ada Jesucristotaj kan'nopo'kore'po aya'tada e'madurugpakata' ijpakpo daka' ijkikay. Do'tehuapa' e'kika'ta' pakhue' i̱jji̱ẹpo nogtehuapa' huadaka' ijkikay.

11

1 Konig Jesucristo o'kika'uyate konigti ijkikay. Konig do ijkikay konigti ya̱g'kikati'.

Diosen e'manmadikaya' ettone' kate kika'dik o̱'ne.

2 Do'taj okkahuehue' mo'i̱ka' kenpa'ti do'hued e'manmadika' mo'nigpẹi̱ka'nok huadakda o̱'ne opudtaj ijtia'pakpo ijmana'ikay. 3 In o'nona'ne yan'nopoenka'. Cristo aya'da huabokereken huairi o̱'ẹ. Ettone'en hua̱to̱ẹ ke'nen huairi o̱'ne. Ken konigti Dios Cristoen huairi o̱'ẹ. 4 Huaknopo̱ẹ'eri Diostaj o̱gkupopakpo on'batadi'kea'po huabokerek o'kumootpo e'tiona'paknayo Diosen e'manmadika'nayo birae'dik o̱'ne. 5 Kumoothue' ẹẹ'nayo ettone' o'tiona'pakpopi' Diosen e'nopo̱ẹ' o'manmadika'po kubirae'dik o̱'ẹ. Konig kuẹrena'da e'kupi'unig o̱'ẹ. Dakhue'da ẹ'dik o̱'ẹ. 6 Huaknopo̱ẹ'eri ẹgkupopakyo ettone' e'kumootta' pakhue' ẹẹ'nayo aya'da huakuhuij ka̱g'kupi'e'. Aya'da ẹg'kupi'ete e'kubira'nayo kumootdik ka'nike'. 7 Dios onigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj on'tiahuaypo Dios 'uruda o̱'ẹ, aya'ada aratbut nopo̱ẹ'dik o̱'nika'. Konigẹpo Diostaj o̱gkupopakpo huabokerek kumoothue'dik o̱'nika'. Huabokerek 'uruda o̱'nenok ettone'takon 'uruda aya'ada tiahuaydik o̱'ne. 8 Huakkuru huabokerektaj Diosa o'ka'uyate. Diosa huabokerekenpid ettone'taj o'ka'uyate. 9 Huabokerektehuapa' ettone'taj o'ka'uyate Diosa. Ettone'tehuapa' huabokerektanayo kahue' o̱'u̱yate Diosa. 10 Konigẹpo ettone' kumootdik yanika'. O̱gkumootpo huabokerektaj huanigpẹẹ'eri o̱'nika' aya'ada nopo̱ẹ'dik o̱'ne. Kenpa'ti Diosen huata'moneria bo'tiahuayika'nok ettone' kumootdik yanika'. Hua̱to̱ẹ'taj nigpẹẹ'dik yanika'. 11 Huabokerek ettone'ere Jesucristotaj o'noknopo̱ẹpo onpayo' huadakda o̱'ne. Diostaj huabokerek huadak o̱'ẹ. Ettone'kon Diostaj huadak o̱'ẹ. Onpayo' Diosen o̱gkika'po. 12 Huabokerekenpid ettone' o'ka'uyate. Kenpa'ti huabokerek ettone'endapoya' on'si'popakika'. Huabokerek ettone'eretaj Diosa o'ka'uyate.

13 Menpa' ettone' kumoothue'ada Diostaj tiona'pakdik yą'ne. Opud Corintoya' huaknopǫę'eri nopǫika'dik mo'ęne. 14 Huabokerek huabidkuhuijda ǫ'ępo bira'dik ǫ'ę. Kenda opudą mo'nopǫika'ne. 15 Ettone'nayo huabidkuhuijda huakka' on'pak. Huakuhuij konig ettone'en akumoot ǫ'ę. Diosa kenda bo'yokuyate. 16 Jesucristoen huaknopǫę'eri a'batadi'keaya'po ęgkupopakyo "Ettone' kumoothue'dik mo'ęne," be'api' e'mana'ta' e'paknayo oro' nog huaknopǫę'eriere kenda manahue'dik ǫ'ęne kan'nopǫę'.

Jesús e'buey okkahuehue' ęę' aypo a'bapeya'po e'kupopakada dakhuea' ǫgkika'.

17 In on'nigmadoya'nig huadakda bo'kika' opudtaj ahue'dik įjjęy. Opud Diostaj bo'kupopakpo dakhuea' bo'kika'ne. 18 A'batadi'keaya'po bo'kupopakpo onyo' eknopǫę'ta' pakhue' mo'įka'ne. Kenda huakkuruda on'tipęęme'ne buttida onda' ijnopǫęy. 19 Buttida Jesústaj huaknopǫę'eritaj akįęya'po ondikyo' nopǫęhue'ada mo'ępo mo'įka'. 20 Ondikyo' nopǫikahue' mo'ępo bo'kupopakpo ken aypo mo'bape'po hueretda Jesús e'buey okkahuehue' ęę' aypo bapehue' mo'ęne. 21 Aypo en'batoka'de'te nogą huakkuruda huakka' on'bakbape'po. Nogte bapehue' ǫ'nepo aypota' ǫ'nika. Nogą huakka'da borrachoa' ǫ'nika'. Dakhuea' bo'kika'. 22 Mena'po kenpa' bo'kika'. Jakbet mo'ęne. Huakka' e'kusitoknayo opuden jakya'da bape'dik mayįka'dik mo'ęne. Kenpa' bo'kika'po Diosen huabaktie'ea'eritaj dakhuea'da mo'manigkika'ne. Kenda opud bo'kika'po pai'da aratbuttaj mo'mabira'ika'ne. Opud e'kupopakte huadakda bo'kika'ne ahue'dik įjjęy.

Jesús e'buey okkahuehue' huaunhuahuika' aypo on'bape'uyate. (Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

23-24 Kenda Jesúsa menmadika'uynig o'nonmadika'ne: Ken sikyo Jesústaj taka'taj bahuayahued ęę'ted Jesús pan huaba'te o'tǫępo dakiti, Apag Dios, oa'depo o'posakea'uyate. "In do'hued huąsǫ' ǫ'ę. Opudtehuapa' Diosa mo'bayokne. Yan'bape'. Kenoka' Diostaj yan'kupopakika'po pan e'posakea' mo'bape'po do'taj okkahuehue' huąę' yąg'kikati'." Jesúsa o'mana'uyate. 25 On'bape'depo konigti vino huamai'pu' huaba'te o'tǫępo, "In vino huamai'pu' konig do'hued mimi ijmanigjoy opuden dakhuea' e'ka' yokkahuea'apoy. Menokapi' yan'mayįka'po do'taj okkahuehue' yanikati'." Jesúsa o'mana'uyate. 26 Jesús onte'ti tiakhued ęę'ted menokapi' in pan mo'bape'ika' kenpa'ti in vino mo'mai'ika' Jesús Huairi mo'nigbuey'uyne opudą mo'manopǫęą'ika'ne.

Monig Jesústaj okkahuehue' huąę' aypo bape'dik ǫ'įka'.

27 Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopǫęhue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huąę' pan e'pe'nayo Jesúsen huąsǫ'taj dakhuea'da o'ka'. Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopǫęhue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huąę' vino adte nama'da e'mai'nayo Jesúsen mimitaj dakhuea'da o'ka'. 28 Bapehuedąded menpa' Diostaj daka' ijnigpęikay huakkuruda yan'nopǫę'. Diostaj huadakda e'kika'nayo ken pan kan'bapike' ken vino kan'mayike'. 29 Jesús huąsǫ'da mo'nigbuey'uyate okkahuepo be'api' adte nama'da e'pe'nayo kenpa'ti adte nama'da e'mai'nayo Diosa kentaj castiga o'magka'apo. 30 Konigępo opud huakka'da dakhue'da mo'ęne, huakka'da teyhue'da mo'ęne, kenpa'ti sue'da on'bueydeme'. 31 "Menpa' do huadakda ijkika'," oro'ada daka'da e'nopǫika'nayo Dios oro'taj dakhuea' ǫgkahue'dik mo'ęąpone. 32 Diosa oro'taj e'nopo'korea'ta' bo'tipakpo sigpi' castiga mogka'ene. Oknopǫęhue' huąę'eritaj Diosa kenpa'da castiga o'magka'apo. Oro' huaknopǫę'eritanayo kenpa'da castiga ęgka'ta' tipakhue' mo'įka'ne.

33 Ken Jesústaj okkahuehue' ęę' aypo a'bapeya'po bo'kupopakpo adte pehue' yą'nepo yan'manigę'ika', egomey pogomey. 34 Diosa castiga kahue'dik kąę'po be'api' huakka' aypotaj ęę'nayo ǫ'nen jakya'da yan'bapikati'. Do ijtiakdepo nogda o'nonmadika'apone.

12

Diosen Nokɨrẹgạ o'manopo'tọẹnok nogạ nogạ nogda nogda Diosen kika'dik ọ'ne Diosen huaknopọẹ'eria.

1 Diosen Nokɨrẹgạ o'manopo'tọẹnok nogạ nogạ nogda nogda Diosen kika'dik ọ'ne Diosen huaknopọẹ'eria. Kenda e'manopọẹạ'ta' ijpaki, egomey, pogomey.
2 A'nenda huaknopọẹ'eri ehued ẹẹ'ted e'ketka' dios apakhue'dikda ẹẹ'tada opudạ bo'pakika'uy. 3 Diosen Nokɨrẹgạ o'nopo'tọẹnok "Jesús dakhue'da ọ'ẹ," be'api' ahue'dikda ọ'ne. Kenpa'ti Diosen Nokɨrẹgạ nopo'tọẹhue' ọ'ẹnok "Jesús Huairi ọ'ẹ," be'api' ahue'dik ọ'ne. Kenda e'manopọẹạ'ta' ijpaki.
4 Diosa o'pakpo nogda nogda e'kika' Diosen Nokɨrẹgyo'da nogtida ẹ'ẹạda bo'tihuapokika'ne. 5 Dios Huairitayo'da o'nigpẹikapo nogpa' nogpa' e'ka' oro' aratbuttaj o'batihuapokikay. 6 Nogạ nogda nogda Diosen kika'dik ka'nike'po Diosada aya'tada o'batihuapokika'. 7 Aya' huaknopọẹ'eritada a'tihuapokikaya'po nogta'ti nogta'ti aya'tada huaknopọẹ'eritaj Diosen Nokɨrẹgạ mo'nopo'tọɨka'po. 8 Nogte Diosen Nokɨrẹgạ o'batihuapoknok 'urua'da e'ka' e'nopọẹ' manmadika'dik ọ'nika'. Nogte Diosen Nokɨrẹgạ o'batihuapoknok Diostaj 'urua'da e'nopọẹ' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti e'manmadika' Diosa o'batihuapokika'. 9 Nogomeytaj Jesústaj huakka' huaknopọẹ' o'batihuapokika'. Kenpa'ti nogomeytaj konigti Diosen Nokɨrẹg o'batihuapoknok dakhue'taj bayarea'dik ọ'nika'apo. 10 Nogomeytaj Diosen Nokɨrẹgạ o'batihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik ọ'ɨka'nig ka'dik ọ'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokɨrẹgạ o'manopọẹạ'nok Diosen manbatia'pakika'dik ọ'nika'apo. Kenpa'ti nogomeytaj huamakɨẹ' Diosa o'tihuapokika'. Buttida huamanmadika'eria e'tiakpi' nama'da huamanmadika'eri e'tiakpi' makɨẹ'dik ọ'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokɨrẹgạ o'batihuapoknok nogen hua'ate manbatia'pakika'dik ọ'nika'apo. Kenpa'ti nogomey Diosen Nokɨrẹgạ o'nopọẹạ'nok nogen hua'ate o'manpẹẹdepo opuden hua'ate konigti oa'. 11 Ken konigạ' ijja'dey nogda nogda ka'dik ọ'ẹne Diosen Nokɨrẹgạ o'batihuapokika'nok. Nogtiada Diosen Nokɨrẹgạyo'da o'batihuapokika'. Diosen Huanokɨrẹgạda o'pakpo nogda nogda e'ka' nogtaj nogtaj o'batihuapokika'.

Aya' huaknopọẹ'eri konig nogsọ'tida ọ'nika'.

12 Oro'en huạsọ'ạ hua'i huaku huaba' nogda nogda e'tọẹạda nogsọ'tida ọ'ẹne. Konigti Cristoen huạsọ' huakka' ẹ'ẹạda konig nogsọ'tida ọ'ẹne. Oro' huaknopọẹ'eri konig Cristoen nogsọ'tida ọ'ẹne. 13 Ken, oro' aya'da nogda nogda aratbutda ọ'ẹpo judío aratbutpi' griego aratbutpi' huanaba'pi' huanaba' ehue'pi' bautiza ẹgka'de'te Diosen Nokɨrẹgạyo'da nogtiada mo'nopo'tọẹnok nogtida huạsọ' ọ'ẹne.
14 Nogtida huạsọ' nogda nogda o'tọẹ. Huaku o'tọẹ. Hua'i o'tọẹ. Huaba' o'tọẹ. 15 "Huaba' huạsọ'en ehue' ɨjjẹy," hua'iapi' ea'pi' aya'enda huạsọ' ọ'ẹ. 16 "Huakpo huạsọ'en ehue' ɨjjẹy," huapeokapi' ea'pi' aya'enda huạsọ'en ọ'ẹ. 17 Aya'da huạsọ' huakpoyo'da ẹẹ'nayo sigpi' peẹhue'dik ọ'ẹne. Aya'da huạsọ' huapeokyo'da ẹẹ'nayo sigpi' huɨrɨkhue'dikda ọ'ẹne. 18 Konig Diosa o'pakpo huạsọ' o'ka'uyate. Kente akay' o'nopọẹpo huakpo huapeok hua'i huaba' huaku o'ka'uyate. 19 Huạsọ' ọ'ẹpo hua'i huaku nogda nogda tọẹ'dik ọ'ẹ. 20 Kenpa'ti nogda nogda ẹẹ'pi' nogtida huạsọ' ọ'ẹ.
21 "Ontaj pakhue' ọ'ẹne," a'dik ẹ'ẹạda huaba'taj huakpoa ahue'dik, ọ'ẹ. "Ontaj pakhue' ọ'ẹne," a'dik ẹ'ẹạda hua'itaj huakua ahue'dik ọ'ẹ. 22 Ken huạsọ'en katepi' sue'da huadak ẹẹ'pi' kentaj huakka' o'paki. 23 Ken huạsọ'en katepi' sue'da 'uruda ọ'ẹ e'nopọẹpi' 'uruda o'otika'ne. Kenpa'ti nog huạsọ'en katepi' tiahuayahue'dik ọ'ẹ o'nopọẹpo daka'da o'otika'ne. 24 Nogta' huạsọ'ta' othue'dik ọ'ɨka'ne. Ken konig kika'dik ka'ne'po oro'en huạsọ'taj nogda nogda Diosa o'ka'uyate. Katepi' huạsọ'en dakhue' ẹẹ'pi' o'nopọẹpo daka'da tọẹ'dik ọ'ẹne. Ken konig huạẹ' Diosa o'ka'uyate. 25 Huakpopi' huaba'pi' hua'ipi' Diosa 'urua'da o'ka'uyatenok aya'da nogtiada o'kika'ne. Aya' huạsọ'en tihuapokika'dik

o'ene. 26 Nogta'tipi' huakpopi' hua'ipi' huaba'pi' kateta'pi' dakhue'da ee'nayo aya'da huaso' pai'da nopoe'dik o'e. Nogtiada huaba'a huakpoapi' 'urua'da eka'nayo aya'da huaso' durugda e'dik o'ene.

27 Ken oro'omey Cristoen huaknopoe'eri o'epo Cristoen huaso' o'ene. Nogda nogda huakka'da ee'pi' Cristoen huaso' o'ene. 28 Cristoen huaknopoe'eritaj kan'batihuapokike'po sue'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Huakkuruda Cristoen huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate. Botta'taj Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakerikon o'baktie'ea'uyate. Bapa'takon huamanmadika'eritaj o'baktie'ea'uyate. Noga konig tiahuayhued o'neunhuahuika'nig huaka'erikon o'baktie'ea'uyate. Noga dakhue' ee' huabayarea'eri o'baktie'ea'uyate. Huatihuapokeri konig yagka' huamana'erikon o'baktie'ea'uyate. Nogen hua'ate huaapakkon o'baktie'ea'uyate. 29 Cristoen huaknopoe'eri huakka'da o'ne. Aya'da Cristoen huaknopoe'eri suigda Cristoen huamata'moneri o'ne. Sue'da Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakeri o'ne. Sue'da huamanmadika'eri o'ne. Konig tiahuayhued o'neunhuahuika'nig huaka'eri sue'da o'ne. 30 Dakhue' ee' Diosen huabayarea'eri sue'da o'ne. Nogen hua'ate sue'ada batia'pakdik o'ne. Sue'ada nogen hua'ate on'mapeedepo opuden hua'ate konigti a'dik o'ne. 31 'Urua'da Diosen ogkika'nig yan'pakika'. Kenda huadak ee'pi' nogiti nogiti 'uruda e'kika' on'nigmadoya'ne. Kention aya'ada kika'dik mo'ene.

13

Di' yan'maika'.

1 Di' e'maika'taj daknanada o'e. Aratbuttaj di' maehue' e'ika'nayo nogda nogda nogen nogen hua'a do 'urua'nanada e'batia'pakika'nayo kenpa'ti konig Diosen huata'monerien hua'anig e'batia'pakika'nayo Diostehuapa' konig tambor e'pobitbitpa' kenpayo'da e'anig e'dik ijjey. Kenpa'ti konig siroenpa e'bitbitte kenpayo'da e'anig e'dik ijjey. 2 Do Diosen hua'a e'manbatia'pakpi' aya'da Diosen iregireg e'nopoe' do e'nopoepi' kenpa'ti aya'da aratbuten e'nopoe' do e'nopoepi' kenpa'ti do huakka' yoknopoepo huakupa'taj ta'mona'dik ee'pi' do di' maehue' e'ika'nayo dakhuea'da e'dik ijjey. 3 Aya'da do'hued katepi' ijmatoepo pai'da huae'eritaj i'bayokika'po kenpa'ti Cristotaj do'hued huaso' kan'nigbakpake' do'hua ena'nayo di' maehue' e'eada ken konig ea'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e.

4 Di' e'maika' konig o'e o'nonmadika'apone. Be'tapi' o'maepo ida bahuadiayhue' monika'po. Be'tapi' di' o'maepo matinepahui'ika'dik o'ika'apone. Be'tapi' di' o'maepo dig huahuayhue' mon'maika'. Di' o'maepo huairi ijjey ahue' monika'. 5 Di' o'maepo oroayo'da huakka' o'nopoika'ne ahue' monika'. Di' e'maeada dakhuea' bahuaahue' monika'. Di' e'maeada oro'enda pakhue' monika'. Di' o'maepo diayhue' mo'ika'. Dakhue' e'kuyte di' o'maepo bakkahuehue' ehue' monika'. 6 Noga dakhuea'da eka'nayo di' huamae'eria durugda ehue' o'nika'. Noga buttida e'ika'nayo di' huamae'eria durugda o'nika'. 7 Di' o'maepo nogomeytaj dakhuea'da ogka' e'bahuaa'ta' pakhue' o'epo di' huamae'eria huadak ogka'niga oa' maknopoe'dik o'ene. Kenpa'ti nogomey a'ti huadaka'da ogkaapopi' di' huamae'eri o'maknopoika'ne. Di' o'maepo katepi' dakhue'da ee'pi' kenpa'da di' o'maepo batikhue' monika'.

8 Di' e'maika' kenpa'da o'unhuahuika'apo. Nogok Diosen hua'a manbatia'pakikahue'dikda o'neapo. Nogok nogda nogda aratbuten hua'ate batia'pakhue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogok huakka' e'nopoe'ta' mepu'kehue'dik o'neapo. 9 Ken oyda suhuigda Diosen o'nopoene. Suhuigda Diosen hua'a o'manbatia'pakika'ne. 10 Jesús e'tiakte Diostaj aya' dakhuapada o'nopoeapone. Kenpa'ti konig oy suhuigda o'nopoepo o'kika'nig ona'ti konigti kahue'dikda o'eapone.

11 Do huasi'po e'huae'oka' huasi'poa menpinig ijbatia'pakika'uy. Huasi'poa on'nopoika'nig ijnopoika'uy. Huasi'poa on'pakika'nig ijpakika'uy. Huabokerek ijjedepo

huasi'poa ijkika'uynig ijbatikuy. 12 Konigti oyda Diosen sue'pi' huadak o'nopoika'ne oro'. Konig huakoktiahuaytone'te sigda huadak o'tiahuayika'nig konig oyda Diosen sue'pi' huadak o'tiahuayika'ne. Nogoknayo Diosen 'urua'da o'tiahuayika'apone. Oyda suigda ijnopoey nogok aya'da ijnopoeapoy. Dios do'taj aya'da meknopoea'aponok aya'da Diosen ijnopoeapoy. 13 Diostaj oknopoeonhuahuika'po. Kenpa'ti konig Diosa oro'tehuapa' o'kika'aponig batikhue' oknopounhuahuika'po. Kenpa'ti batikhue' di' o'maunhuahuika'po. Kenpa'da di' e'maunhuahuika' huakka' Dios o'pak.

14

Diosa mo'nopo'toenok nogen hua'ate tiona'pakdik ee'nayo egkupopakya' kenoka' nogen hua'ate tiona'pakdik mo'et.

1 Di' e'maeta' yaderetpakika'. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogda nogda Diosenyo'da kika'dik e'huae' yan'pak. Diosen Nokirega o'manopoea'nok Diosen e'nopoe' manbatia'pakdik mo'ene yan'nopoepo yan'pakika'. 2 Kenomey nogen hua'ate ena'nayo Diostaj on'tiona'pakpo aratbuttehuapa' manigahue' o'e. Aratbuten hua'ate ahue' o'nenok manpeehue'da o'nika'. Diosen nokiregayo'da nogen hua'ate o'manopoea'nok on'batia'pak. Kenda Diosyo'da o'nopoika'nig on'batia'pak. 3 Nogen hua'ate ea'nayo huaknopoe'eria nopoenkahue' o'nepo kenomeyen hua'ateda Diosen e'nopoe' e'manbatia'paknayo aratbut on'nopoenka'po nogiti Diostaj o'noknopoeapo nogiti Diosta' on'pakapo kenpa'ti Diostaj on'nopo'durugpakapo. 4 Be'api' nogen hua'ateda Diostaj on'tiona'pakikapi' ke'nayo'da nogiti nogiti o'noknopoika'apo. Noganayo daka' Diosen e'nopoe' on'manbatia'pakika'nok Diosen huabaktie'ea'eri Diosaj nogiti nogiti daka' o'noknopoika'apo.

5 Aya'ada opud nogen hua'ate a'dik ka'ne' kenda sue'da ijpaki. Opudomey aya'ada Diosen e'nopoe' o'nen hua'ateda manbatia'pakika'dik ka'ne' kenda huakka'da ijpaki. Diosen e'nopoe' e'manbatia'pakika'nayo nogiti on'maknopoea'ika'. Nogen hua'ate ea'nayo sue'da huadak o'e. Nogen hua'ate e'manmadika'te noga kenpa' oa' oro'en hua'ate e'ika'nayo huadakda o'e. Diosen huabaktie'ea'eri nogiti Diostaj daka' oknopoika'dik o'neapo. 6 Konigepo do nogen hua'ate opudtaj e'manika'nayo Diosen e'kika' nopoeahue'dik o'nene. O'nen hua'ate Diosen e'nopoe' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopoea'dik o'nene. Diosenba' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopoea'dik o'nene, egomey pogomey.

7 Huatoka'pu'a kenpa'ti guitarra daka'da batadi'keahue' ee'nayo katea' ya'et nopoe'dik o'ene. Huatoka'pu' guitarraere noehue' o'nika'. 8 Sorotataa a'barakya'po yan'huati' huatoka'pu'te 'urua'da ea'nayo onokteteyo' aya'da hua'dik o'ne. Huatoka'pu'a nogpa'da ea'nayo a'barakya'po be'api' huahue'dikda o'ne. 9 Konigti opud nogen hua'ate e'manmadika'nayo huaknopoe'eri peehue'da o'nepo peunkahue' o'nepo. Nogen hua'ate boa'po kenda bapokatayo'da mona'ne. 10 Indariyo huakka'nada hua'a o'ne. Aya' aratbutada hua'en hua'ada pee'dik o'ne. 11 Nogen hua'ata do nopoehue' ee'tada be'api do'taj batia'pakdik mo'ika'ne. Konig esoerida mo'epo. 12 Konigepo nogda nogda Diosen 'urunanada a'kikaya'po Diosen Nokireg e'nopo'toeta' bo'pakika'po Diosen huabaktie'ea'eri nogiti nogiti kanoknopoike'po Diosen Nokiregtaj yan'eretpakika'.

13 Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'manmadika'nayo ken hua'a nopoehue' e'eada "Huaknopoe'eritaj kenpa' ijjay huamana'kon be'tihuapok Dios," yan'tiona'pakika'. 14 Do'hua nogen hua'ate nopoehue' e'eada e'tiona'paknayo do'hued nokirega o'tiona'pak. Kenda huadik ijtiona'paknig nopoehue' ijjey. 15 Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijbatadi'kika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'atekon ijbatadi'kika'apoy. Aratbuta kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. 16 Opudada

huakka'mona Diosen Nokiregą mo'nopo'toęnok nogen hua'ate bo'tiona'pakika'nig'a opudomeyen hua'atekon manahue' ęę'nayo nog huaknopoę'eri e'pęęąda opudere, "Dakiti Dios," tiona'pakhue'dik o'neapo. Opudtaj nopogkahue'dikda o'neapo. 17 Nogen hua'ate 'urua'da mo'tiona'pakika'nig'a nogomey nopoenkahue' o'nika'po nogiti Diostaj oknopoęhue' o'neapo. 18 Nogen hua'ate donayo huakka'da tiona'pakika'dik ijjey. Opudomeynayo nogen hua'ate sue'da tiona'pakdik mo'ika'ne. Konigepo Diostaj dakiti ijikay. 19 Diostaj a'batadi'keaya'po Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakya' huaknopoę'eritaj ijmanmadika'po kan'nopoęgke'po aratbuten hua'ate huabaniga' huadikyo'da ea'ta' ijpaki. Nog hua'ada aratbut nopoenkahue'dik o'nenok huakka' huadik ea'ta' pakhue' ijjey.

20 Huasi'po sue'da huadak o'nopoika' konig huasi'po nopoęhue' yanika'. Huasi'po dakhuea' e'kika' nopoęhue' o'ne. Ken konigyo' yan'nopoika'. Konig huatone' on'nopoika'nig daka' yan'nopoika', egomey pogomey. 21 "In aratbuttaj nogen hua'ate ijmanbatia'pakapoy. Nog aratbut nogbaya' do ijpaknok on'manbatia'pakaponig'a do'hued aratbuta pęęhue'da me'neapone." Dios Huairia oa'. Kenpa' Diosba'te o'madoya'uyate. 22 Diosen Nokiregą huakka'montaj mo'nopo'toęnok nogen hua'ate e'mana'nayo huaknopoę'eritaj nogiti tihuapokhue' mo'ika'apone. Diosa ke'poda castiga magka'dik o'ęąpo. Oknopoęhue' huąę'eria nopoę'dik o'neapo. Diosen Nokiregą mo'nopo'toęnok Diosen e'nopoę' opud huaknopoę'eri en'manbatia'paknayo opud nogiti oknopoę'dik mo'ęąpone. Oknopoęhue' huąę'erinayo e'pęęąda Diosa ke'poda castiga magka'dik o'ęąpo oknopoęhue'da o'nika'. 23 Ken aya' Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakyo nogen hua'ate aya'ada e'tiona'paknayo esoeripi' oknopoęhue' huąę'eripi' e'kudnayo, opudtaj "huaseg o'ne," huaa'dik mo'ęąpone. 24 Diosen Nokiregą huaknopoę'eritaj mo'nopoęą'nok Diosen e'nopoę' aya'ada e'manbatia'paknayo esoeripi' oknopoęhue' huąę'eripi' on'kudpo mo'pęępo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopoęąpo. Aya'da on'tiahuaydepo Apagba'kon on'pęępo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopoęąpo. 25 Kenomey dakhuea'da ijkika'mey huanopoya'da on'nopoępo 'urua'da Dios o'ę on'batia'pakapo. Kenpa'ti opudere Dios o'ika' on'da'apo.

Huaknopoę'eri Diostaj yągkupopakpo 'urua'da yąg'kikati'.

26 In konig bo'kika'ne ijja'apoy, egomey. Bo'kupopakdepo opud sue'ada mo'batadi'kika'ne, nogą on'manmadikika', nogą Diosen e'nopoę' on'manbatia'pakika', nogą nogen hua'ate on'manbatia'pakika' nogą konigą' oa' on'mana'ika'. Kenda aya'da bo'kika'po huaknopoę'eria nogiti moknopoika'apone 'urua'da Diosen bo'kika'apone. 27 Nogen hua'ate e'manbatia'paknayo kenigada botta' bapa'api' a'dik ka'ne'. Nogti nogtiada kan'batia'pake' kenpa'ti nogą be'api' konigą' oa' kan'mana'ike'. 28 Egkupopakya' nogen hua'ate ea'nayo konigą' oa' be'api' mationtaahue'dik ęę'nayo nogen hua'ate ahue' yanika'. Nogen hua'ate soatayo' yan'batia'pakika' kenpa'ti Diostaj soatayo' yan'tiona'pakika'. 29 Diosen Nokiregą e'manopoęą'nayo botta'a bapa'api' kan'dapake'. Menpa' buttida yadet. Nama'dapi' yadet. Nogą daka'da yan'mapęędepo yanda'. 30 Nog huabokerektaj Diosa huaboa'da e'manopoęą'nayo ke'na o'manbatia'pakdenig'a kan'batike'. 31 Aya'da opudomey Diosen Nokiregą mo'manopoęą'denok yan'manbatia'pakti'. Nogti nogtiada yan'manbatia'pakika'. Aya'da huaknopoę'eri kan'manopoę'po kenpa'ti Diosen kan'eretpake'po yan'manbatia'pakika'. 32 Kenomey Diosen Nokiregą e'manopoęąde'te manbatia'pakdik o'nepo e'paknayo kenpa'ti nogą e'manbatia'pakte daka'da nigika'dik o'neapo. 33 Konigepo e'kupopakya' onokteyo' yan'batia'pakika' Diosanayo manahue' o'ę. Nogti nogtiada e'niga'pakta' Diosa o'pak.

Nogyą' nogyą' Diosen huabaktie'ea'eri Diostaj ogkupopakpo ettone'omey batia'pakhue' ka'nike'. 34 En'batadi'kea'te mogkupopakpo ettone' soatayopi' batia'pakhue' ka'nike'. Konig Apagba'a o'mana'ika'nigda huątoę'taj nigpeika'dik o'ne.

35 On'batadi'kea'po e̲gkupopakya' ettone' e'batia'paknayo dakhue'da o̲'e̲. Konige̲po ettone' hua̲to̲e̲'taj katea' yaa' enatuta' e'paknayo hua̲'en jakyo yan'tiakdepo katea' yaa' ka'nonike'.
36 Oro'omey Jesucristoen huadak hua'a huakkuruda o'pe̲e̲'uy nopo̲e̲hue' yanika'. Oroyo'da huadak hua'a o'nigpe̲ikay nopo̲e̲hue' yanika'. Nogomey kenpa'ti Diosen hua'a on'e'uyate. Yan'nopo̲ika'. 37 Diosenba' manmadika'dik i̲jje̲y kenpa'ti Diosen Noki̲re̲ga̲ me'nopo̲e̲ne kenda be'api' e'nopo̲ika'nayo kenda do Pabloa on'nigmadoya'nig Jesúsen hua'a o̲'e̲, kan'nopo̲ike'. 38 Konig do on'nigmadoya'nig kenomey huamanmadika'eria e'nopo̲e̲'ta' pakhue' e̲e̲'nayo ke'nen hua'a pe̲e̲hue'dik yanikati'.
39 Diosen e'nopo̲e̲' a'manopo̲e̲a̲ya'po yaderetpakika'. Noga̲ nogen hua'ate ea'ta' en'paknayo kee' manahue'dik yanika', egomey. 40 Nogen hua'ate a'dik e̲e̲'pi' onokteteyo' ahue' yanika'. Ona'ti ona'ti nogda nogda 'urua'da kika'dik mo'e̲ne. Aya'da huadakayo' kika'dik mo'e̲a̲pone.

15

Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate.

1 Kenda yan'diknopo̲ika' oydakon ona'ti o'nona'ne, egomey, pogomey. Opudtaj a'manoeanhuahuikaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. O'nona'uynok opuda̲ mo-knopo̲e̲'uy. Kenpa'ti daka'da moknopo̲ika'ne. 2 Moknopo̲ika'nok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti onte'ti mo'noeanhuahuika'apone daka'da eknopo̲ika'nayo. Daka'da oknopo̲ikahue' e̲e̲'nayo onte'ti noeanhuahuikahue'dik mo'e̲a̲pone.
3 Kenda Diosa me'nopo̲e̲a̲'uynig huakkuruda opudtaj o'nonmadika'uyne. Konig Apagba'te Cristotaj o'timadoya'uyatenig konigti oro' dakhuea' o'kika'nok Cristo mo'nigbuey'uyatenig o'nonmadika'uyne. 4 E̲gkubarakka'de'te bapa' huame'noe e'tipokde'te konig Apagba' oa'uyatenigda konigda Diosa Cristotaj o'noyhuada̲'uyate. 5 Cristo o'noyhuaddepo Pedrotaj o'huahua'po o'huahuay'ea'uyate. Nogok doce Cristoen huamata'moneritaj Jesúsa o'bahuahuay'ea'uyate. 6 Nogok onteteyo' quinientos huama'buya Jesústaj on'tiahuay'uyate. Onen' kenomey huakka'mon bueyhued o̲'ne. Nogte on'mabuey'uyate. 7 Nogok Jacobotaj Jesúsa o'huahuay'ea'uyate kenpa'ti aya'da Cristoen huata'moneritaj o'bahuahuay'ea'uyate.
8 Jesús do'taj kenpa'ti ta'pota'da be'huahuay'uyne. Do nogpa'da ta'pota'da ijnopo'korea'uy. 9 Nog Cristoen huata'moneri huadakda o̲'ne. Donayo dakhue'mon i̲jje̲y. Kenpa'ti Cristotaj huaknopo̲e̲'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uynok do'taj Cristoen huata'moneri dikkahue'dik o̲'nene. 10 Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'uynok Cristoen huata'moneri i̲jje̲'uy. Nama'da okkahueahue' me'u̲yne. Nogomey Diosen sue'da o̲gkika'uy. Donayo huakka'mon Diosen ijkikay. Do'huada kikahue' i̲jje̲po Diosa do'taj me'nopo'to̲e̲nok ijkikay. 11 Nog Cristoen huata'moneria doapi' Cristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakuynok opudomey moknopo̲e̲de'uy.

Cristotaj huaknopo̲e̲'eri en'bueyika'tada nogok Diosa o'manoyhuada̲'apo.

12 Cristo huakudaka'da e̲'e̲a̲da o'noyhuaduy. Oro'a o'manbatia'pakikay. "On'bueypo noyhuadhue' o̲'nika'apo." Mena'po sue'ada kenpa' boa'ika'. 13 On'bueydepo noyhuadhue'dik e̲e̲'nayo Cristokon noyhuadhue' ya̲'e̲a̲y'uyet. 14 Cristo noyhuadhue' e̲'u̲ynayo oro' huadak hua'a nama'da o'manbatia'pakikayet kenpa'ti opud Cristotaj nama'da moknopo̲ikayet. 15 Cristo noyhuadhue' e̲'u̲ynayo oro' Diosen nama'da huamanbatia'pakeri o̲'i̲ka'yet. Dios Cristotaj o'noyhuada̲'uyatenig oro'a o'nonbatia'pakika'uy. Ken en'bueyada noyhuadhue'dik buttida e̲e̲'nayo Cristokon noyhuadhue' ya̲'e̲a̲y'uyet. 16 E'buey noyhuadhue'dik e̲e̲'nayo Cristokon noyhuadhue' ya̲'e̲a̲y'uyet. 17 Cristo noyhuadhue' e̲e̲'nayo nama'da Cristotaj moknopo̲e̲ayetnig'a kenpa'ti dakhuea' e'ka' mo'to̲e̲a̲yetnig'a. 18 Kenpa'ti Cristotaj huaknopo̲e̲'eri

on'bueydepo kenpa'da yan'buey'ayetnig'a. 19 Oyda o'noepoed oro' Cristotaj nogok
noyhuadhue'dikda e̱e̱'nayo pai'nanada o̱'e̱a̱yetnig'a.
20 Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate. Buttida ijjay. Cristotaj huaknopo̱e̱'eri
e'mabueyada on'manoyhuada̱po. Cristo huakkuruda o'noyhuaduyate. 21 Nogtida
huabokerek Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'e̱po huakkuruda o'buey'uyatenok oy aya'da
on'mabueyika'. Konigti nogtida huabokerek huakkuruda o'noyhuaduyatenok
aya'da noyhuaddik ya̱'neapet. 22 Aya'da aratbut Adánen adhuea' huasi'poen
o̱'nepo on'mabueyika'apo. Kenpa'ti aya'da Cristoen huanigpe̱ika'eri onte'ti Diosere
on'noeonhuahuika'apo. 23 Huakkuruda Cristoa o'noyhuaduyate. Nogok Cristo
e'tiakte aya'ada Cristoen huaknopo̱e̱'eri on'noyhuada̱po. 24 Kenoka' kene'hua̱ya̱'
huame'noe o̱'e̱deaponok gobierno huairitaj, huantopataj, kurud huairitaj Cristoa
kenpa'da o'mabatika'deapo. Apag Diostaj aya'da huaknopo̱e̱'eritaj Cristoa o'bayokapo.
25 Cristoen taka'taj aya'tada maenhued e̱e̱'ted Cristoa huairi e̱'dik o̱'i̱ka'apo. 26 E'bueyika'
Cristoen kene'hua̱ya̱' taka' o̱'e̱. Ta'pota'da e'bueyika' o'batika'apo onte'ti aratbut
bueyhue'dik o̱'nika'apo. On'noeonhuahuika'apo. 27 Aya'ada Cristotaj nigpe̱ika'dik
o̱'nika'apo. Diosa o'mana'uyate. Aya'ada Cristotaj nigpe̱ika'dik o̱'nenig'a Diosayo'da
nigpe̱e̱hue'dik o̱'e̱. Diosa o'mana'po Diosayo'da Cristotaj nigpe̱e̱hue'dik o̱'e̱. 28 Do'hued
Huasi'poa aya'tada manika'dik o̱'e̱. Diosa o'mana'uyate. Kenoka' aya'ada Cristotaj
on'nigpe̱e̱depo Cristo Diosen Huasi'po o̱'e̱po Diostaj o'nigpe̱ika'apo. Ayedda huairi Dios
o̱'i̱ka'apo.
29 Nogi̱ti in yan'nopo̱e̱': Sue'ada aratbut e'bueytaj bautiza on'magkika'. ¿Mena'po
kenpa' ya̱g'kika'? ¿E'buey noyhuadhue' e̱e̱'nayo mena'po nogomey e'bueytaj bautiza
yan'magkika'?
30 ¿E'buey noyhuadhue'dik ene'nayo mena'po oro'taj kirigа̱yo̱' e'arakta'
bo'tipakika'ne? 31 Aya'da huame'noe kirigа̱yo̱' do'taj e'arakta' men'tipakika'ne. Buttida
ijjay. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka'da moknopo̱i̱ka'nok, durugda i̱jje̱y, egomey
pogomey. 32 Do Jesúsen huadak hua'a ijmanmadikika'nok Efeso oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria
konig o̱jpai' toyahuehue'dik hua̱e̱'eria diga̱' me'nogkika'uyne. En'buey noyhuadhue'dik
ene'nayo nama'da pai'da ijnopo'e̱ayetnig'a konig o'da'ika' mon'bape' mon'mamai'
mon'durugpak eme'te o'bueyapone.
33 Nog aratbuta nama'da e'da'nayo pe̱e̱hue' yanika'. "Huadakda huaka'eri
dakhuea' huaka'eriere e̱'i̱ka'nayo huadak huaka'eri onte'ti dakhuea'da o̱gkika'apo."
34 Yan'nopo'yarea'. Dakhuea' e'ka' yan'batik. 'Urua'da Diostaj ya̱g'kika'. Opud sue'ada
Diostaj oknopo̱e̱hue' mo'i̱ka'ne. Opud me'pukdik ka'nike'po kenda ijjay.

¿Monig e'bueyomey yan'noyhuada̱pet?

35 ¿Monig e'buey yan'noyhuada̱pet? ¿Monigso̱' ya̱'neapet? Be'api' yan'da'apet. 36 Konig
a'ay' nopo̱e̱hue' e̱'e̱a̱da yan'da'apet. Huakid e'batuke'onig aratbut huakudaka'da
o̱'nika'. Huakid e'batuke'te huakpi o'tibodepo huakidnayo para'dik o̱'e̱. 37 Ken e'batuke'
huakidyo'da o̱'e̱, toketkidpi' katekidpi'. Huakpi e'kerekte huakid konigti ehue' o̱'i̱ka'.
38 Konig Dios o'pakpo nogti nogti huakidtaj huakiden nogso̱'dakon o'ka'uyate. 39 Nogda
nogda hua̱so̱' Diosa o'ka'uyate. Aya'da hua̱so̱' konigti ehue' o̱'ne. Aratbuten hua̱so̱'
o̱'e̱. Ojpai' nog hua̱so̱'da o̱'ne. Bakoy nog hua̱so̱'da o̱'ne. Biig nog hua̱so̱'da o̱'ne.
40 Kurudyo̱ hua̱e̱'erien hua̱so̱' on'to̱i̱ka'. Huadariyo hua̱e̱'erien hua̱so̱' on'to̱i̱ka'. Ku-
rudyo̱ hua̱e̱'eri 'urunanada o̱'ne. Huadariyo hua̱e̱'eri 'uruda o̱'nepo nogpa'da o̱'ne.
41 Niokpo jeyda o̱'i̱ka'. Puugnayo sigda jey o̱'i̱ka'. Siokpo suhuigda jey o̱'i̱ka'. Nog
siokpoa jeymon o̱'nika'. Nogda nogda siokpo nogpa' nogpa' jeymon o̱'nika'. 42 Konigti
hua̱so̱' on'bueydepo e'kubarakka'de'te para'dik o̱'ne. Nogpa'da on'noyhuada̱po. Onte'ti
bueyhue'dik o̱'nika'apo. 43 Kenpa'ti hua̱so̱' kubarakya' dakhue'da o̱'ne. 'Urua'nanada
Diosa o'manoyhuada̱'apo. Hua̱so̱' kubarakya' teyhue'da o̱'nika'. E'noyhuada̱de'te teyda

o̲'neapo. 44 Aratbuten huaso̲'da on'kubarakka'po nokireg huaso̲'da on'noyhuadapo. Aratbuten huaso̲'da o̲'nika'. Kenpa'ti nokireg huaso̲'dation o̲'nika'.
45 "Adán huakkuruda huabokerek o̲'uyate. Diosa o'noea'nok o'noe'uyate." Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. Cristonayo konig nog Adán huata'poeri o̲'epo o'manoea'po kenpa'ti onte'ti o'manoeanhuahuika'apo. 46 Huakkuruda oro'en huaso̲' o'to̲ene. Nogok nokiregda huaso̲'kon o'toika'apone. 47 Huakkuruda huabokerek soroktaj e'ka' o̲'uyate. Sorokte huaika' o̲'uyate. Nogokda Jesús Huairi kurudya' o'tiakuyate. 48 Aya'da huabokerek huadarieri konigti Adán o̲'nika'. Soroktaj e'ka' o̲'ene. Aya'da Cristoen huaknopo̲e'eria konig Cristoen huaso̲' on'to̲eapo. Konig kurudyo̲ huae'erien huaso̲' on'toika'apo. 49 Diosa soroktaj Adántaj o'ka'uyate. Oro' Adánonigti o̲'ene. Cristo kuruderi o̲'epo mo'nigtiakuyate. Cristonigti o̲'eapone.
50 Aratbut huadarieri huaso̲' huaay'ere idada on'bueyapo. Konigepo Dios Huairiere ehue'dik o̲'neonhuahuika'apo, ijjay, egomey, pogomey. 51 Kenda Diosayo'da sohuatayo' o'nopoika'nig kenda ijmanopo̲ea'apoy. Oro' aya'da bueyhued e̲e̲'pi' aya'da nogpa'da o̲'eapone. 52 Nogok Diosen huatoka'pu' ta'pota'da en'toka'te a'timon konig ekposikatupa' idada o'manoyhuada'apo. Nogpa'da o̲'eapone. E'buey'uy kenpa'da o'manounhuahuika'apone. Ona'ti bueyhue'dikda o̲'eapone. Oro' aya'da nogpa'da o̲'eapone. 53 Oro'en huaso̲'nayo bueydik o̲'ika'ne. Nogda huaso̲' to̲edik o̲'eapone. Konig parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dik e̲'dik o̲'eapone. 54 Oro'en huaso̲'nayo bueydik o̲'ika'ne. Nogok nogda huaso̲' o'to̲edeapone. Parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dikda o̲'eapone. "'Urua'da Diosa o'manoea'nok ona'ti bueyhue'dikda o̲'eapone," Diosba'a kenpa' oa'. Nogok ken konigda o̲'eapo. 55 Oro' Cristoere o'noeonhuehuika'po pai'da nopo'ehue'dik o̲'eapone. Onte'ti bueyhue'dik o̲'eapoy. 56 Dakhuea' o'ka'po bueydik o̲'enig'a, Moisésenba' nigpeikahue'dik o̲'epo dakhuea' o'kika'uynig'a, 57 Jesucristo Huairi oro'taj mo'nigbuey'uyatenok 'urua'da kika'dik o̲'ika'ne kenpa'ti kenpa'da bueyhue'dik o̲'eapone. Konigepo "Dakiti Dios," ona'ika'ne.
58 Konigepo Jesús Huairienyo'da daka' mogkika'. Kirigayo̲' daka' mogkika'. Nogiti nogiti daka' mogkika'. Batikhueada mogkika'. Jesústaj moknopo̲epo Diosen bokika'po nama'da kikahue'dik mo'ene.

16

Pai'da huama'buy huaknopo̲e'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'.

1 Jerusalényo̲ pai'da huama'buy huaknopo̲e'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'. Konig Galacia huadaribayo huaknopo̲e'eritaj ijmana'uynig opud konigti yan'manigya'ika'. 2 Aya' huame'noe ibaa'po huakupe e'ika' domingote suepi' yan'manigya'ika'. Huakka' e'to̲e'nayo sue'da huakka' yan'manigya'ika'. Do e'tiakte dakhuapa huakupe e'manigya'de' ya'e̲apet. Onte'ti onte'ti "beyok" manahue'dik mo'ika'apet. 3 Do e'tiakde'te huakupe kan'tohue'po sue'da huabokerektaj opuda e'baktie'ea'de'te Jerusalényo̲ ijmata'mona'apoy. Opuden huakupe mo'manigya'ika'nig on'tohua'apo. Kenpa'ti beroba'te kenda ijmanigmadoya'aponig on'tohua'apo. 4 Do hua'dik e̲e̲'nayo kenomeyere ijhua'apoy.

Nogyon nogyon ijhua'eapoy, Pabloa oa'uyate.

5 Ijhua'udhuahua'po Macedoniabayo do a'bata'huadunya'po pokdik ijje̲apoy. Nogok Corintoyo huakka' jakyo ijhua'apoy. 6 Opudere ijhue'da ijika'apetpi'. Uua' huaka'ok ijika'apetpi'. Opudere ijjundepo meyo̲pi' ehua'te tihuapokdik o̲'neapone. 7 Huapokateda e'tiahuayta' pakhue' o̲'nene. Diosa e'paknayo opudere ijhue'da ijika'apoy ijnopo̲ey. 8-9 Iyo̲ Cristoen huadak hua'a manmadikika'dik ijje̲y. Huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'paknok kenpa'ti huakka'ada Cristoen huadak hua'a pakhue' o̲'nika'nok. Iyo̲da Efesoyo Pentecostés fiestate ijpokanapoy.

10 Timoteo opudte e'tiaknayo 'urua'da yan'toẹti'. Do e'kapa'ti Diosen o'kika'nok
'urua'da yan'toẹti'. 11 "Timoteo dakhue'da o'ẹ." Huaahue' yaneti'. Do'te Timoteo ehua'te
yan'tihuapokti'. Nogma'buyere o'nigẹy.
12 "Corinto huaknopoẹ'eritaj a'bata'huadẹyaa'po nogma'buyere yahuati'." Apolostaj
digaa'da ena'tada oynayo huahue'dik o'ẹpo. Nogok hua'dik o'ẹpo o'hua'apo.

Ta'pote kene'huayaa' saludo Pabloa o'madikta'mona'uyate.

13 Cristo o'tiakaponok daka' ya'nonmabo'ika'. Diostaj daka'da yanoknopoika'.
Oknopoẹbatikhue' yanika'. Huabokerekonig me'pukhue' yanika'po. Diosen teyda
yaag'kika'. 14 Aya'da yaag'kika'po di'da yan'maepo yaag'kika'.
15 Estéfanas huatoẹere huasi'poere Acaya huadaribaya' huakkuruda Cristotaj
o'noknopoẹ'uyate. Cristoen huaknopoẹ'eritaj kenpa'da on'batihuapokika'. Oy
opudtion kenpa' mo'nopoẹne. 16 Estéfanasomeytaj yan'nigpeika'. Kenpa'ti Estéfanasen
huatihuapokeritaj yan'nigpeika'. 17 Estéfanas Fortunato Acaicoere on'tiakme'nok
ijdurugpaki. Opud aya'da tiakhue'dik mo'ẹnok kenomeynayo e'tiakte ijdurugpaki.
18 Diostaj nogiti eknopoẹ' montihuapokme'ne. Opudtaj konigti bo'tihuapokme'ne.
Kenomey huadakda ogkika' yan'maknopoika'.
19 Asia huadaribaya' Diosen huabaktie'ea'eri huakupopakeria saludos
on'dikta'mona'. Aguila Priscilaere kenpa'ti kenomeyen jakyo huakupopakeriere
saludos on'dikta'mona'. Jesús Huairia o'paknok saludos on'dikta'mona'. 20 Aya'
huama'buyada saludos on'dikta'mona'. Huayahuaya di'da yan'maepo yan'mabajbajti'.
21 In saludo hua'a huadik ijdikta'monay. Do Pabloa do'huedba'ada ijmadoyay.
22 Be'api' Jesucristo Huairitaj di' ehue' ẹẹ'nayo Diosa kenpa'da castiga kamagkike'.
"Oro'en Huairi katiake'." Ijjay.
23 Jesucristo Huairia opudtaj daka' mo'toike'. 24 Cristo Jesús me'nopo'toẹnok opudtaj
di'da o'nika'ne.

2 CORINTIOS
Pabloa onte'ti botta'a' Corinto huakka' jakyo huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pablo Corinto huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pablo i̲jje̲y. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteoere i̲jje̲po on'nigmadoya'ne. Corinto huakka' jakyo Cristoen huaknopo̲e̲'eri kenpa'ti Acaya huadaribayo Jesucristoen huaknopo̲e̲'eri mo'e̲ne. Diosa boktie'ea'uyatenok Diosen mo'e̲ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne. 2 Dios oro'en Apag o̲'e̲po Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' montihuapokike' kenpa'ti opudtaj daknopoa'da mo'nopo'noeyi̲ke'.

Pablo pai'da o'nopo'unhuahua'uy.

3 'Urua'da o̲'e̲ Dios. Apag Dios oro'en Huairi Jesucristoen huaoj o̲'e̲. Oro'omey huaknopo̲e̲'eritaj mo'tinepahuika'po oro'omey huaknopo̲e̲'eritaj mo'noeynoeyike'. 4 Menokapi' oro' pai'da e'nopo'e̲te Diosa mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Ken nogomey pai'da e'nopo'e̲nayo nogomeytaj nopo'durugpaka'dik a̲'e̲ya̲'po oro' pai'da e'nopo'e̲te Diosa oro'taj mo'nopo'durugpakika'ne nogomeytakon konigti manopo'durugpaka'dik o̲'i̲ka'apone. 5 Cristo huakka' pai'da mo'nignopo'u̲ynok oro'kon konigti Jesucristotaj oknopo̲i̲ka'po pai'nanada o'nopo'unhuahuika'ne. Jesucristotaj oknopo̲i̲ka'nok Cristoa mo'nopo'to̲e̲po huakka' mo'nopo'durugpaka'ika'ne. 6 Diosa opudomeytaj kamanopo'durugpaka'ike'po kenpa'ti opudomeytaj Diosere kamanoeanhuahuike'po oro'a pai'da on'nignopo'i̲ka'ne. Oro'a pai'da e'nopo'e̲te Diosa oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Konige̲po opudomey konigti pai'da e'nopo'e̲nayo konigti Diosa mo'nopo'durugpaka'apone, mo'noeanhuahuika'apone. Diostaj moknopo̲e̲po mo'nigpe̲i̲ka'po oknopo̲e̲batikhue'dik mo'i̲ka'apone. 7 Konig oro' pai'da o'nopo'i̲kay opudkon konigti pai'da mo'nopo'e̲nok Diosa opudomeytakon daka' mo'nopo'durugpakika'apone. Oro'a kenpa' daka' o'nopo̲e̲y.

8 Asia huadaribaya' diga̲' pai'da o'nopo'unhuahuamey. Kenda yan'nopo̲e̲', egomey pogomey. Cristotaj oknopo̲e̲nok diga̲'da mogkame'ne. Ehue'da o̲'e̲a̲poy o'nopo̲e̲mey. 9 Oro'taj bo'arakapet nama'da o'nopo̲e̲me'nig'a. Diostaj nogi̲ti oknopo̲e̲'dik a̲'e̲ya̲'po diga̲da pai'da o'nopo'e̲mey. Diosanayo e'bueytaj noyhuada̲'dik o̲'e̲. Oro'nayo huata'da noyhuada̲hue'dik o̲'e̲ne. 10 E'bueyaytada Diosa bo'tiokame'nok bueyhue' o̲'emey. Oydation Diosa bo'tioka'ne kenpa'ti bo'tioka'apone. Oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone daka' o'nopo̲e̲y. 11 Pablotaj yabatioka', Dios, yan'tiona'pakika'. Kenda opudomey e'nigtiona'pakika'nayo Diosa oro'taj daka' bo'tiokika'apone kenpa'ti 'urua'da mogkika'apone. Kenpa'ti huakka'ada Diostaj dakiti o'nona'apo.

Corintoyo Pablo ehuata' e'pakada huahue'dik o̲'u̲yate.

12 Nog aratbutere huadakda ijkika'mey. Opuderenayo nogi̲ti huadakda o'kikame'ne. Kenpa'ti sigpi' engañ*a* magkahue'da i̲jje̲po 'urua'da o'nigkikame'ne. Kenda do'huednopoya'da ijnopo̲e̲po durugda i̲ji̲kay. Diosen Noki̲re̲ga̲ be'tihuapokika'nok daka' ijkikay. Do'ada ijnopo̲e̲po kahue' i̲ji̲kay. Konig Diosa me'nopo̲a̲'nok daka' ijkikay. 13-14 Huakka' huadikda opudtaj on'nigmadoya'uyne. Kenda opudomeya̲ aya'da huadik tiahuaydik ka'ne'po kenpa'ti nopoenka'dik ka'ne'po opud Corinto huaknopo̲e̲'eritaj on'nigmadoya'uyne suhue'ada mo'nopoenkame'ne. Opuda̲ aya'da huadik e'nopoenka'ta' do Pabloa on'tipakne. Ken huame'noe oro'en Huairi Jesús e'tiakapote Pabloa daka' monmadikikame'ne opuda̲ durugteda mo'nopo̲e̲a̲pet kenpa'ti

opud 'urua'da Jesústaj moknopo̲ika'po mo'nopo'yare'uy, konige̲po do opudomeytaj durugda on'to̲e̲apone.
15-16 Kenda daka' ijnopo̲e̲y. A'madurugpakaya'po opudtaj botta'a' e'bata'huade̲'ta' e'pakada Macedoniayo ijhua'po Corintoyo ijpokpo opudtaj ijbata'huadunapoya' ijnopo̲e̲me'nig'a kenpa'ti nogok Macedoniaya' ijtiakpo onte'ti opudtaj ijbata'huadunapoya'. Onte'ti ijbata'huade̲po e'ta'huadunde'te Judea huadaribayo do'taj ta'mona'dik o̲'neapet. Nama'da ijnopo̲e̲'uy. 17 Kenda buttida ijnopo̲e̲'uynig'a. Huahuedā̲ded ijnopo̲e̲po nama'da nopo̲e̲hue' ā̲'e̲y' ijnopo̲e̲'uynig'a. Konig oknopo̲e̲hue' huā̲e̲'eria nogpa' nogpa' o̲da'ika' donayo nogpa' nogpa' ahue'dik i̲ji̲kay. 18 Diosa do'taj daka' o'nopo̲ika'. Do nogpa' nogpa' ahue'dik i̲ji̲kay. 19 Kenpa'ti Jesucristo Diosen Huasi'po nogpa' nogpa' ahue' o̲'i̲ka'. Buttida oa'ika'. Jesucristoen huadak hua'a Silvano Timoteoere opudtaj o'nonmadikikame'ne. 20 Ken kenpa' Cristoa o'ka'apo kahued e̲e̲'ted Diosa huakkuruda Cristotaj buttida o'huaa'uyate. Konig Diosa buttida o'huaa'uyatenig Cristo o'tiakdepo o'kadhuahuika'uyate. Aya'da Diosen hua'a buttida o̲'i̲ka' Cristoa o'manopo̲e̲ā̲'ika'uyate. Konige̲po "Dios 'urunanada o̲'e̲," Jesucristotaj oknopo̲e̲po buttida oa'ikay. 21-22 Oro'omeyā̲ Diostaj daka' eknopo̲e̲' oknopo̲e̲batikhue'da ka'ne'po Diosa oro'taj bo'tihuapokika'ne. Diosa bo'tihuapokika'nok daka' Cristotaj oknopo̲ika'ne. Okbatikhue'da oknopo̲ika'ne opudomeyere. Opudtaere Diosen Nok̲ire̲gā̲ mo'nopo't̲o̲ika'ne. Diosa oro'taj mo'baktie'ea'uyne. Kenda Diosen Nok̲ire̲gā̲ mo'nopo̲e̲ā̲'ne oro'taj. Kenpa'ti Diosen o̲'e̲y, kenda Diosen Nok̲ire̲gā̲kon mo'nopo̲e̲ā̲'ne. Diosen Nok̲ire̲gā̲ mo'nopo't̲o̲e̲nok Diosere Diosensi'po oro' o̲'e̲po durugnanada o̲'unhuahuika'apone daka' o'nopo̲ika'ne.
23 Opud Corinto huaknopo̲e̲'eriere dakhuea' huakika'eri o̲'nepo Diostaj nopo'koreahued o̲'nika'nok i̲ghua'nanada e'manata' pakhue' i̲jje̲po opudenbayo huahue' i̲jje̲'uy. Buttida o'nona'ne. Diosapi' buttida meknopo̲e̲ne. 24 Opudā̲ Diostaj daka' moknopo̲e̲nok konig opud oknopo̲e̲'dik mo'e̲ne e'manata' pakhue' o̲'nene. Diostaj opudā̲ nog̲iti kamadurugpake'po opudtaj e'mantihuapokikata' o'paki.

2

1 Onte'ti opudtaj e'ta'huadenhuahua'ta' e'pakada onte'ti opud pai'da e̲'dik mo'e̲nok onte'ti opudenbayo huahue' i̲jje̲ā̲poy ijnopo̲e̲'uy. 2 Doa opudomeytaj e'huatiaknayo huiyokada e'mana'nayo pai'da e̲'dik mo'e̲nok. Pai'da mo'e̲po do'taj durugpakahue'dik o̲'nenok. 3 A'nenda o'nigmadoyame'ne. Dakhuea' huaka'eritaj yanoro̲ka'de' on'nigmadoyame'nok do ijtiakdepo huiyokada manahue'dik i̲jje̲ā̲pet. Kenpa'ti opud pai'da ehue'dik mo'e̲ā̲pet. Opudā̲nayo do'taj durugda me'nea'. Opud Diostaj e'nigpe̲e̲'nayo durugda i̲jje̲ā̲poy. Do durugda e̲e̲'nayo opudkon durugda mo'i̲ka'apone. 4 Opudomeytaj pai'da nopo'e̲ā̲hue' a'maeya'po on'nigmadoyame'ne. Opudtaj huakka'da di'da mo'e̲ne e'manopo̲e̲ā̲'taj ijpakpo pai'nanada o'noknopo'e̲po opudtaj on'nigmadoyame'ne.

Dakhuea' huaka'eritaj yanokkahueati' Pabloa o'mana'uyate.

5 Opudomey huaknopo̲e̲'eria nogtiada dakhuea' o'ka'uynok opud suhue' moke̲'uynok. Do'takon suhue'da me'e̲ā̲'uyne. Aya'tada opudtanayo suhue' mo'e̲ā̲'uyne. Ke'na dakhuea' huaka'eria suigpi' pai'da mo'e̲ā̲'uyne. 6 Ken dakhuea' huaka'eritaj opud huaknopo̲e̲'eriomeyā̲ castiga mogka'deme'ne. Kenpa'da moname'ne. Nog̲iti dakhuea' onahue' yane'. 7 Ke'na o'nopo'korea'denok oy yanokkahueati' kenpa'ti yan'noeynoeyti'. Kentaj okkahueahue' e̲e̲'nayo kenpa'da suhue'da o̲'unhuahuika'apo. 8 Konige̲po "Di'da o̲'e̲ne," kentaj onte'ti yā̲'nonati'. Kenda digā̲'da o'nona'ne. 9 Do'taj menpa' e'nigpe̲ikata' yanpakikaapet a'nopo̲e̲ya'po opudtaj on'nigmadoya'uyne. 10 Be'tapi' opudomeyā̲ bokkahuea'de do'huakon ijbakkahueay. Be'api' do'taj dakhuea' e̲gka'nayo kentaj yokkahueay. Opudomey daka' Diostaj kan'nigpe̲ike'po kentaj yokkahueay.

Cristoen huakpoteda yokkahueay. 11 Toto' huairia oro'omeytaj engañа e'magkikata' diga' o'eretpakika' o'nopoene. Nama'da kahue' ka'nike'po ken huabokerektaj yokkahuea'demey.

Pablo Troas huakka' jakyo o'unhua'po o'mepu'kudhua'uyate.

12 Cristoen huadak hua'a a'manmadikanhuaya'po Troasyo huakka' jakyo yokyemey. Ikyedepo Cristoen e'manbatia'pakte huakka'ada e'peeta' on'pakme'. Huairi Cristoen huadak hua'a huakka' manbatia'pakdik e'eada 13 oro'omeyen huama'buy Titotaj huahuayhue' ijjepo ijmepu'kudhua'po, "ijhua'apoy," ijmananpo ijbakhua'mey. Macedonia huadaribayo ijhua'mey.

Cristotaj oknopoika'po toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne.

14 'Urua'da Cristoa mo'nigkika'uyate oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'nok Diosa bo'tihuapokika'nok toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne. Jesucristotaj oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'po meyopi' ohua'ika'po Jesucristo 'uruda o'e o'manopoea'ikay. Konig e'huirikonig o'nepo huabada Cristo 'uruda o'e on'nopoika'. 'Uru'huieda Diosa bo'tihuapokika'nok konigepo "Dakiti Dios" ona'ikay. 15-16 Cristotaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Cristotaj oknopoehue' huae'erinayo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. Diosa o'paknok aya'tada Cristo Diosen 'urunanada huamanopo'yarea'eri o'enig oro' e'manbatia'pakika'tada sue'da huakka' oknopoehue' o'nepo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. 17 Huakka' huakupeta' on'pakpo huakka' nogyo nogyo on'hua'epo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Oro'nayo ken konig kahue' o'ikay. Diosa oro'taj mo'ta'mona'uynok Jesucristotaj o'nigpeika'po daknopoada Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakikay.

3

O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpeepo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da o'manopoea'de'uy.

1 Kenda o'nona'denig donayo huadakda ijjey onahue' o'nene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida o'manmadikika'." Be'api' e'nigmadoyaba' opudtaj nigta'monahue'dik mo'ene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida o'manmadikika'." Opuda men'nigmadoya' do'a onahue'dik o'nene. Sue'ada ken konig e'nigmadoyaba' beroba' on'pakika'. 2 Do daka' Jesucristoen huadak hua'a opudomeytaj o'nonbatia'pakonhuahua'uynok opudomeya Diostaj mo'nopo'korea'depo huaboa'da Jesucristotaj mo'nigpeika'po 'urua'da bo'kika'uy. Aya'ada nogya' nogya' opud Corinto huaknopoe'eritaj bo'tiahuaydepo Jesucristoen huaknopoe'eri o'ne mo'tinopoepo Pabloa buttida o'manmadikika' on'nopoeapo. 3 Oro'a Cristoen huadak hua'a o'manmadika'uynok opuda Cristotaj mo'nopo'korea'uyne. Diosen Nokiregа mo'nopo'toenok 'urua'nada Cristoen bo'kika'nig aya'ada tiahuaydik o'nika'apo.

4 Opudtaj daka' ijmanmadikika'mey a'dik ijnopoey. Jesucristoa do'taj be'tihuapokika'nok Diostaj daka' yoknopoikay. 5 Katepi' doada ijnopoepo kahue'dik e'eada Diosa be'teypaka'nok aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjepo Diostaj manopo'korea'dik ijjey. 6 O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpeepo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da o'manopoea'de'uy. Ken Diosa bo'tihuapokika'nok kenda manbatia'pakika'dik ijjikay. Diosere a'nounhuahuikaya'po Moisésenba' e'nigpeika'ada mo'epo kenpa'da bueydik o'eapone. Diosere a'nounhuahuikaya'po Diosen Nokiregа mo'nopo'toepo bo'tihuapokika'apone. Moisésenba' noeanhuahuikahue'dik mo'ene. Diosen Nokireganayo mo'noeanhuahuika'apone.

7 Moisésenba' huakkuruda huidpentate Diosa o'manigmadoya'uyate. Moiséstaj Diosa
hua'a e'yokde'te Dios senognanada 'urunanada o̲'e̲nok Moisés oteya' o'bahuahuarakpo
ke'nenkok senognanada o̲'e̲po israel aratbuta Moisésenkoktaj okpodejhue'dik o̲'nuyate.
Koksenognanada e̲'e̲a̲da sig sig okta'bitonyakuyate. Ken Moisésenba' huidpentate Diosa
o'madoya'uyatenig 'urunanada e̲'e̲a̲da kenpa'da mo'mabueya'ika'ne. 8 Kenda Diosen
Noki̲re̲ga̲nayo mona'ika'nig 'urua'nananada o̲'e̲. Noeanhuahuika'dik mo'i̲ka'apone.
9 Ken Moisésenba' 'urunanada o̲'e̲po oro' e'pe̲e̲deada dakhuea' o'kika'nig o'nopo̲e̲depo
kenpa'da bueydik o̲'e̲a̲poy o'nopo̲e̲ne. Diosa mo'tinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka'
bokkahuea'po, huadakda mo'e̲ne, Diosen Noki̲re̲ga̲ mo'nopo̲e̲a̲'ne. Diosen Noki̲re̲g
hua'a 'urunananada o̲'e̲. 10 Konigti Moisésenba' 'uruda o̲'u̲ynig'a oynayo konig
'uruda ehue' o̲'e̲. Oynayo Diosen Noki̲re̲ga̲ 'urua'nananada huanopo' mo'e̲a̲'ne.
11 Moisésenba' huamame'puka' senogda on'ba'e'uyatenig'a i̲da Moisésenba' ehue'da
o̲'e̲a̲po. Diosen Noki̲re̲ga̲nayo 'urua'da Jesucristoen huadak hua'a mo'nopo̲e̲a̲'ne
kenpa'da o̲'eonhuahuika'apone.

12 Diosen Noki̲re̲ga̲ Diosere mo'noeanhuahuika'apone daka' oknopo̲e̲y. Jesucristoen
huadak hua'a buttida o̲'e̲ daka' oknopo̲e̲po me'pukhue'da o'manmadikikay. 13 Konig
Moisésa o'ka'uyatenig konigti kahue' o̲'i̲kay. Moisésenkok senogda o̲'e̲po daka'da
okbatitikpo israel aratbuta okpodejhue'dik o̲'nenok Moisésa huata' o'koktidoka'uyate.
14 Kenpa'ti israel aratbut Moiséstaj e'pe̲e̲a̲da nopoenkahue'da o̲'nuyate. Oyda kenpa'ti
Moisésenba' e'pe̲e̲a̲da israel aratbut nopoenkahue'dik o̲'nika'. Cristotaj o'noknopo̲e̲depo
Moisésenba' nopoenka'dik o̲'nika'apo. 15 Kenpa'ti oy Moisésenba' e'pe̲e̲a̲da israel
aratbut nopoenkahue' o̲'nepo konig e'koktidoka'nig o̲'nepo nopoenkahue' o̲'ne.
16 Jesucristo Huairitaj on'nopo'korea'depo konig e'koktidoka'nig e̲'e̲a̲da oktikujdepo
huaboa'da Diosen hua'a nopoenka'dik o̲'ne. 17 Huairi Jesucristoen Noki̲re̲g o̲'e̲po
Diosere mo'noeanhuahuika'pone. Jesucristoen Noki̲re̲ga̲ oro'omeytaj mo'nopo'to̲e̲nok
huanopoada Diostaj e'nigpe̲i̲ka'ta' o'pakika'ne kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta'
o'pakika'ne. Diostaj dakhuea' e'nigkikata' pakhue' o̲'e̲ne. 18 Konige̲po oro'omey Cristoen
huaknopo̲e̲'erinayo koktidokahue' o̲'e̲po Jesucristotaj nogi̲ti nogi̲ti oknopoenka'po,
nogi̲ti nogi̲ti o'nigpe̲e̲po nogi̲ti nogi̲ti konig Cristonig 'urunanada o̲'e̲a̲pone. Jesucristo
Huairi Noki̲re̲g o̲'e̲po oro'omeytaj 'urua'nanada mogkika'ne. Diosa oro'taj Cristonigti
'urua'nanada mogkika'apone.

4

1 Konige̲po Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a ij-
manbatia'pakika'po batikhue'da i̲ji̲kay. 2 Kan'manopo'kore'po nama'da huadik man-
batia'pakhue' i̲jje̲a̲poy ijja'uy. Nama'da Jesucristoen huadak hua'a manmadikahue'
i̲jje̲po Diostaj kenpa'ti aratbuttaj birahue' i̲jje̲po buttida Jesucristoen huadak hua'a
ijmanmadikikay. 3 Jesucristotaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eriomey kenpa'da Diosbayoa'
on'mabueyapo. Kenomeynayo Jesucristoen huadak hua'a nopoenkahue'dik o̲'nika'.
4 Jesucristo Diosonigtion o̲'i̲ka'. Jesucristoen huadak hua'a konig huakjeytone'
'urunanada e̲e̲'tada oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri tiahuayhue' ka'ne'po nopoenkahue' ka'ne'po
toto'a nama'da o'mana'ika'. 5 Ijmanbatia'pakpo huata'da huaahue' i̲ji̲kay. Jesucristo
Dios Huairi o̲'e̲ ijmanmadikikay. Jesús o'paknok donayo opudomeyen huanaba'nig
i̲ji̲kay. 6 Sikki̲re̲gya̲' "Huakjey kata'te'," Dios oa'uyate. Kenpa'ti oro'en huanopoya'
konig jeyda Diosa nopo'eyda mo'e̲a̲'ne. Dios 'urunanada o̲'e̲ a'nopo̲e̲a̲ya'po Diosa
huanopoya' jeyda mo'e̲a̲'ne. Jesucristo 'urua'nananada o̲'e̲nok Dios 'urunanada o̲'e̲
oro'omey oknopo̲e̲'dik o̲'i̲ka'ne.

Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po pai'da ijnopo'i̲ka'po Jesucristo 'urunanada o̲'e̲ ijmanopo̲e̲a̲'ikay. Pabloa o'manigmadoya'uyate.

7 Diosensi'po Jesucristo 'urunanada o̲'e̲ huanopo'ada daka' ijnopo̲ikay. Jesucristo
Huairi o̲'e̲po oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate huanopo'ada ijnopo̲ikay. Oro'enso̲'nayo
konig sorokkosonig i̲da sakdik o̲'e̲a̲ponok Dios teyda o̲'e̲, donayo teyhue'da i̲jje̲y
aratbuta nopo̲ika'dik o̲'nika'. 8 Aratbuta do'taj dakhuea'da me'nogkadhuahuika'ne.
Nogpa' nogpa' dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Cristotaj oknopo̲e̲batikhue'
i̲ji̲kay. Katia'ta ijka'apet e'nopo̲ikada oknopo̲e̲batikhue' i̲ji̲kay. 9 Dakhuea'da
me'nogkadhuahuika'nig'a Diosanayo do'taj 'enhue' me'i̲ka'ne. Sorokte do'taj be'api'
e̲'enpi' huabueya'da ehue'dik i̲ji̲kay. 10 Konig aratbut Cristotaj dakhuea'da o'nogka'po
o'darakuy. Konigti do'takon dakhuea'da me'nogkika'ne. Aratbuta kan'tiahuaypo
kan'nopoenke'po meyo̲pi' ijhua'ika'nig Jesúsa me'nopo'to̲ika'ne. 11 Jesús donopoyo
o̲'e̲po me'to̲ika'nok aratbuta kenda kan'tiahuayike'po do Jesucristoen huadak
hua'a huamanmadika'eri ijnoepo bueyhued e̲e̲'ted do'taj nogok nogok e'arakta'
men'tipakika'ne. 12 Donayo pai'da ijnopo'e̲po ijbueyayikay. Opud Jesucristotaj
moknopo̲e̲nok Diosa daka'da mo'noeanhuahuika'ne.

13 "Diostaj yoknopo̲e̲po Diosen huadik ijbatia'pakmey." Apagba'te kenpa'
o'manigmadoya'uyate. Do kenpa'ti Diostaj yoknopo̲e̲po Jesucristoen hua'a
ijmanbatia'pakikay. 14 Jesús e'bueytada Jesús Huairitaj Diosa o'noyhuada̲'uyate. Kenda
oro'omey o'nopo̲ika'nok Diosa oro'takon Jesúseretaj mo'noyhuada̲'apone. Oro'taj
opudomeytere Diosyo bo'tohua'apone. Kenpa'da Jesúsere o'noeonhuahuika'apone.
Kenda daka' o'nopo̲ika'ne. 15 Opudomey Cristotaj daka' kanoknopo̲e̲' kenpa'ti
Diostaj daka' kan'nigpe̲ike' huakka' pai'da ijnopo'enhuahuikay. Kenpa'ti Diosa
mo'matinepahui'nok opudomeyere huakka'ada daka' o'noknopo̲e̲po "Dakiti Dios"
huakka'ada o'nona'ika'apo. Kenpa'ti Dios 'urunanada o̲'e̲ o'noknopo̲e̲po o'nona'ika'apo.

16 Konige̲po Diosen hua'ataj ijmanbatia'pakpo batikhue'dik i̲ji̲kay. Do'huedso̲'
nogok nogoka' ijtone'pakpo e'a̲ro̲gpi' aya'me'noeda Diosa be'teypaka'ika'ne. Do'hued
nok i̲re̲ga̲ nogiti nogiti Diostaj yoknopo̲ikay. 17 Oknopo̲e̲hue hua̲e̲'eria Cristotaj
on'huadiaypo oro'taj dakhuea'da mogkadhuahuika'nig'a oro' konig sigda huakka'
pai'da o'nopo'e̲po a'ti onte'ti pai'da nopo'i̲kahue'dik o̲'e̲a̲poy. Jesucristoere Diosere
'urua'nanada o'noeonhuahuika'apone. Durugnanada o'noeonhuahuika'apone.
18 Katetapi' oyda o'tiahuayika'nignayo ona'ti tiahuayhue' o̲'i̲ka'apone. Kennayo
o'tiahuayika'nig o̲'e̲a̲po. Katetapi' oyda o'tiahuayika'nig pakhue' o̲'i̲ka'apone. Katepi'
Diosen kurudyo̲ tiahuayhue' o̲'unhuahuika'nignayo kenpa'da o̲'nunhuahuika'apo.

5

1 Oro'omey e'bueyde'te huaboso̲' oro'en o̲'e̲a̲po. Huabokerekada kahue' e̲e̲'tada
Diosa o'ka'depo kurudyo̲ Diosere o̲'unhuahuika'apone. 2 Oro'omey huaknopo̲e̲'eri
oro'en hua̲so̲'taj o'tinosikdepo kurudyo̲ Diosere ehua'ta' o'pakika'ne. Diosa huaboso̲'
e̲gka'deta' o'pakika'ne. 3 O'bueydepo hua̲so̲' ehue'da e̲'e̲a̲da huaboso̲' oro'omeyen
o̲'e̲a̲po. 4 Oro'enso̲' o'noepo pai'da o'nopo'unhuahuika'po e'bueyta' pakhue' e̲'e̲a̲da
Diosa huaboso̲a̲' e̲gka'deta' o'pakpoe̲yo̲po Diosere e'noeonhuahuika'ta' o'pakika'ne.
5 Diosa huaboso̲' daka' monigka'denok nogok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenda
oro' daka' kan'nopo̲ike'po Diosa ke'nen Nok i̲re̲g bo'yokuyne.

6 Konige̲po Diostaj daka' oknopo̲e̲po kirigayo̲' durugda o̲'i̲kay. Oro'omey hua-
knopo̲e̲'eri kenigapi' huabayok in huadariyo o'noika'po Jesús Huairiyo huahued o̲'e̲po
kurudyo̲ Jesús Huairiere ehued o̲'e̲ne. 7 Kurudyo̲ Diosere monig o̲'e̲a̲pet nopo̲e̲hued
o̲'e̲po Jesucristotaj oknopo̲e̲po o'nigpe̲ika'po o'noika'ne. 8 Daka' Diostaj oknopo̲e̲po
oro'en hua̲so̲' e̲'endeta' o'pakpo Jesús Huairiere e̲'i̲ka'ta' o'pakne. Kenerenayo huadak-
nanada o̲'i̲ka'apone o'nopo̲e̲ne. 9 Oro' e'noepi' e'bueypi' Jesús Huairitaj e'durugpaka'ta'
o'pakika'ne. 10 Aya'ada huaknopo̲e̲'eria Cristotaj kurudyo̲ huahua'dik o̲'e̲a̲pone.
Cristote e'koka' nigmabodik o̲'e̲a̲pone. Aya'da katepi' oro'omey o'kadhuahua'uy

huadak e'ka' dakhuea' e'kapi'. Kenda Cristoa mo'tinopo̱e̱a̱pone. In o'noika'nig'a oro' huadak e'kika'uynayo Diosa katepi' huadak e̱e̱' mo'nigkadhuahuika'apone. Oro'taj mo'durugpakika'apone. In o'noika'nig'a oro' daka' kahue' e'kika'uynayo Diosa katepi' huadak e̱e̱' nigkahue'dik mo'i̱ka'apone. Oro'taj durugpakahue' mo'i̱ka'pone. Konige̱po oy Jesús Huairitaj mon'durugpaka'ika'.

Diosa oro' huaknopo̱e̱'eriomeytaj mo'nopo'noeya̱'uyate. Pabloa o'manbatia'pakuyate.

11 Do Diostaj yokme'pukpo nigpe̱i̱ka'dik i̱ji̱ka'po Diostaj nopo'korea'dik yane' aratbuttaj ijmanikay. Kenpa'ti Diostaj ijmaknopo̱e̱ay. Konig daknopo'da i̱ji̱kay. Buttida ijmanikay. Diosa me'tinopo̱e̱ne. Daknopo'da i̱ji̱ka'po buttida o'nonika'po opudtaj e'manopo̱e̱a'ta' ijpakikay. 12 Do'huada ijpakpo huata' doda huadak i̱ji̱kay. Ahue' e̱'i̱ka'tada do'taj daka' mentinopo̱e̱' o'nona'nok huamanmadika'eri opudere "Judío i̱ji̱e̱y." "Bokerekensi'dak ekteg i̱ji̱e̱y." "'Urua'da ijtiona'pakikay." "Hua̱i̱take' jakyo ijkudikay," on'batia'pakika'nig'a huanopoya' dakhuea'da on'nopo̱i̱ka'nig kenomeytaj Pabloa buttida o'batia'pakika' huaa'dik mo'e̱a̱pet. 13 Do ijjeretpakpo Diostaj ijnigpe̱i̱ka'nok "Pablo huasegda o̱'i̱ka'," aratbuta huaa'dik me'nene. Opudomeytaj a'batihuapokya'po Diostaj ijjeretpakpo ijnigpe̱i̱kay. 14 Cristoa oro'taj di'da mo'e̱nok oknopo̱e̱po kenpa'da Diostaj e'nigpe̱i̱ka'ta' pakika'dik o̱'e̱ne. Aya'ada oknopo̱i̱ka'dik me'nike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'kika'te Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. 15 Aya'ada on'noepo Cristotaj o'noknopo̱e̱po kenomey kenpa'da ontehuapa'da nignoikahue' ka'nike'po Cristotayo'da nignoika'dik ka'nike'po aya'tada Cristoa mo'nigbuey'uyate. Huaknopo̱e̱'erien dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate kenpa'ti oro'taj 'urunopo'da a'magkaya'po Diosa huakudaka'da e'bueytada mo'nignoyhuada̱'uyate. 16 Oro'mey aratbuttaj o'batiahuaypo konig o̱'ne, konig huadakpi' dakhue'pi' oynayo matinopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya̱'e̱? ¿Kate yakiket? Ken konig oyda matinopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'ne. A'nennayo be ya̱'e̱t Cristotaj o'tinopo̱e̱'ika'uynig'a, ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya̱'e̱? ¿Kate yakika'? Ken konig o'tinopo̱e̱'uynig'a oynayo kenda konig Cristotaj tinopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'ne. Diosen Huasi'po o̱'e̱ o'nopo̱i̱ka'ne. 17 Oro'omey Cristotaj oknopo̱e̱po Diostaj o'nopo'korea'depo Cristoenyo'da o̱'e̱depo huabonopo'dakon o̱'e̱ne. Konig a'nenda oknopo̱e̱hue' o̱'i̱kame'ne ona'ti nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Konig a'nenda katetapi' diga̱'da o'eretpakikame'nig'a ona'ti pakhue' o̱'e̱po a'nenda nama'da o'kikame'nig'a onte'ti kikahue' o̱'e̱ne. Konig Diosa o'paknok huaboa'da o'nopo̱e̱po, o'pakpo, o'kika'po. Oynayo huabonopo'da o̱'e̱po o'noika'ne.

18-19 Kenda aya'da Diosa mo'nigka'po Cristoa Diosensi'po hue̱ypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'taj mo'noeya̱'ne, oro'en dakhuea' e'ka' bokkahueame'ne. Dios Cristoere o̱'e̱po aratbuten dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po onte'ti "dakhuea' boka'ne," onahue' mo'e̱a̱pone. Kenpa'da bokkahuea'uyne. Kenda Cristo mo'nigka'uynok, Diosa aratbuttaj o'manoeya̱' kenpa'ti o'bakkahuea' kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. 20 Konige̱po Cristoa be'ta'mona'nok nogbayo nogbayo ijhuaudhuahuika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Diostaj nopo'koreahued e̱e̱'nayopi' Diosen eretpakhue' e̱e̱'nayopi', "yan'nopo'korea' Diostaj yan'noeya̱'." Jesucristoere i̱ghua'da o'nonika'ne. 21 Jesucristoa aya' Diosa e'huapak o'nigpe̱e̱po o'kika'uyate. Dakhuea' kahue'da o̱'i̱ka'uyate. Cristotaj konig dakhuea' huaka'erinigtaj Diosa pai'da mo'nignopo'e̱a̱'po mo'nigbueya'uyate. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uynok Diosa oro' huaknopo̱e̱'eritaj konig 'urunopo'da ka'nike' tinopo̱e̱'dik mo'i̱ka'ne.

6

1 Ken Timoteo doere Diostaj o'nigpe̱i̱ka'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po kenpa'ti o'manmadikika'po opud Corinto huaknopo̱e̱'eritaj

ighua'da o'nona'ne. Konig Dios opudtaj di' o'maepo opuden dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Kenda okkahuehue' yanika'. Daka' yan'nigpeika'. Ighua'da o'nona'ne.

2 Kenoka' opudtaj doa on'tinepahui'po "Dakhuea' e'ka' menopo'yarea'."
Opuda e'nona'te on'nigpee'uy. Enade'te on'tihuapokpo dakhuea' e'ka'
on'nopo'yarea'uyne. Kenda Diosa oa'uyate.
Yan'pee'. Oyda yan'nopo'korea'. Diosa mo'tinepahui'po opudtaj e'manopo'yarea'ta'
o'pak. 3 "Pablomey huadak kikahue' o'nenok Jesucristotaj oknopoehue' ijjeapoy."
Aratbuta kenda ahue' ka'ne'po sigpi' dakhuea' kikahue' o'ikay. 4 Oro' pai'da
o'nopo'unhuahuikay oro'taj aratbut dakhuea'da mogkika'pone, pai'da o'ika'pone,
oknopoebatikhue' o'epo. Diosen daka' o'kika'nok opudomeytakon mo'nopoeaika'ne.
5 Huabokereka menhuadiaypo ke'poda do'taj menbitbituyne, huabakuda' jakyo no-
gok nogok megkudika'ne, huakka' aratbut ogkupopakpo huiyokda men'huadiaypo
men'boy'uyne, huakka' ijbaika'po, sikyoereda ijbaa'bedika'po sue'da ijtay'ikay. Nogok
nogok bapehue' ijjika'po sigda ijbapikay. 6 Diosen huadak hua'a huamanbatia'pakeri
ijjey. Kenda opudtaj a'manopoeaya'po huadakyo' ijkikay. Dakhuea' kahue' ijjika'po.
Diosen buttida hua'a huakka'da ijnopoikay. Jesucristo o'manigbuey'uyate kenpa'ti
o'noyhuaduyate daka'da ijnopoikay. Aratbuta be'api' do'taj dakhuea'da egka'tada
diayhue' ijjikay. Huadaknopo'da di'da ijjepo huadakda ijkikay. Diosen Nokiregea
me'nopo'toepo be'tihuapokika'ne. Daka'da di'da ijmaikay. 7 Buttida huadik ijmanikay.
Kenpa'ti Dios teyda o'epo be'tihuapokika'nok Diosen ijkikay. Diostaj daka' ijnigpeika'po
toto' huairitaj yogkikay. Kenpa'ti Diosa be'tihuapokika'po toto'taj be'tiokika'ne. 8 "Pablo
'uruda o'kika'." Aratbuta on'da'ika'. Nogok "Pablo dakhuea'da o'ka'." Nog aratbuta
on'batia'pakika'. "Nama'da huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. Kenpa'ti nogomeya "buttida
huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. 9 "Pablotaj nigpeehue'dik o'ey." Sue'ada do'taj
men'tinopoika'ne. "Pablotaj nigpeedik o'ey." Nogomeya men'tinopoika'ne. "Pablo
o'bueydeapo." Nogomeya nama'da on'nopoika'. Do'taj dakhuea' huaka'eria castiga
egkika'ada huabueyya'da arakhue' me'neme'ne. 10 Huakka'mon Jesústaj oknopoehue'
o'nenok suhue'da e'eada Diostaj yoknopoepo durugda ijjikay. Pai'da ijmanigepo
katepi' toehue' ijjepo Diostaj kanoknopoe'po huakka'tada ijbatihuapokikay. Katepi'
sigpi' toehue' eee'pi' Diosa aya'da beyokika'ne. Ken konig ijjika'po Diosen huadakda
huakika'eri ijjika'nig kenda aya'ada nopoe'dik o'ne.

11 Opud Corinto huaknopoe'eritaj daka' e'manbatia'pakta' ijpakpo daka'
o'nona'ika'ne. Opudomeytaj di'nanada o'nene, egomey pogomey. 12 Do'taj sigda
di' o'nika'nig'a opudtanayo di'nanada o'nika'ne. 13 Opudtaj konig do'huedsi'potanig
'urua'da o'nonika'ne. "Konig opudtaj di'nanada o'nika'ne. Do'taj konigti di'da menika'."
Daka' o'nona'ne.

Dios o'noeonhuahuika'. Oro'enso' konig Diosen jakonig o'enok Diosen Nokiregea mo'nopo'toika'ne.

14 Oknopoehue' huaee'eriere ehue' yanika'. Huadak huaka'eriere dakhuea'
huaka'eriere ehue'dik o'ika'. Konig oknopoehue' huaee'eritaj toepakhue' yanika'.
Kenere e'toepaknayo oknopoehue' huaee'eri huadak huaka'eriere ehue'dik o'nepo
nogpa'da e'kika'ta' on'pakika'. Huakjeyere sikkireg ehue'dik o'e o'nopoene. 15 Konigti
Cristoere toto' huairiere onyo' nopoehue'dik o'nika'. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'ti
huaknopoe'eriere oknopoehue' huaee'eri konigti pakhue' o'nika'apo. 16 E'ketka' dios
hueretda Dios ehue' o'e. Diosen jakyo e'ketka' dios ehue'dik o'ika' o'nopoene. Diosen
Nokiregea mo'nopo'toika'po oro'omey huaknopoe'eri konig Diosen jakonig o'ika'ne.
"Kenomeyere ijjika'apoy. Kenomeyere ijhua'ika'apoy. Kenomeyen Dios
ijmanigika'apoy. Kenomey do'hued aratbut o'nika'apo." Diosa oa'uyate.
17 Kenpa'ti Diosa inpa' oa'uyate: "Oknopoehue' huaee'eriere mo'ika'uyne.

Kenomeytaj yan'bakhua'po kenomeyere ikahue' yanika'. Kenomeytaj toepakhue' yanika'. Konig dakhuea' ogkika' konigti sigpi' kahue' yanika'. Kenda egkika'te opudtaj durugteda e'dik o'neapone. 18 Opuden huaoj ijjeapoy. Opud do'huedsi'po mo'eapone." Diosa o'mana'uyate. Dios Huairi teynanada o'epo o'mana'uyate.

7

1 Kenda Diosa on'nigka'apone o'mana'uyate, huadi'da egomey pogomey. Konigepo oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'korea'po onte'ti 'urua'da mogkika'. Kenpa'ti Diostaj mo'nokme'pukpo Diosen hua'ayo'da mon'pakpo Diostayo'da mon'nigpeika'.

Corinto huaknopoe'eriomeya nama'da dakhuea' o'kikay on'nopoedepo on'nopo'korea'uyate.

2 Do'taj Pablotaj di' menika'. Opudomeytaj do'hua be'tapi' dakhuea' ogkahue' o'ne'uyne. Opudomeytapi' do'hua nogtatipi' nama'da onahue' o'ne'uyne. 3 "Dakhuea' bokame'ne," onahue' o'nene. Kenda konig o'nona'depo, "di'da o'nene." Oy di'da o'nene. Nogoktion di'da o'nika'apone. 4 Huadak bo'kika'nok daka' o'noknopoepo Diostaj mo'nigpeika'nok durugda ijjey. Opudomey Jesucristotaj daka' moknopoepo Diostaj mo'nigpeika'nok durugda ijjey. Do pai'da e'nopo'ika'pi' opudomeytaj huakka' ijdurugpaki. Opudomey Diostaj daka' moknopoenok huakka' ijdurugpaki.

5 Macedonia huadaribayo ijtiakdeme'po do pai'da ijnopo'eunhuahuika'po batikhue'da pai'da ijnopo'eunhuahuikay Meyopi' ijhua'ika'mey do'taj ke'poda diga'da o'nogkikame'ne. Huaknopoe'eritaj kenpa'ti Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte dakhuea' on'bahua'aika'po kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'magkika'nok huaknopoe'eri daka' yanoknopoikapet onte'ti oknopoebatikhue' ya'neapet ijnopoepo ijme'puke'ika'uy. 6 Suhue'da o'nepo pai'da ene'te Diosa o'madurugpaka'ika'. Diosada do'takon me'durugpakame'ne. Do'taj Titotaj Diosa me'nigtotiakpo do'taj me'durugpakanme'ne. 7 Titoa be'huatiakme'nok ijdurugpakmey kenpa'ti opudomeya Titotaj mo'durugpakame'nok doakon on'tipeepo durugnanada ijjemey. Do'taj huakka' eta'huadeta' bo'pakika'ne. Do'taj suhue'da mo'ika'po kenpa'ti do'taj mo'mepu'kudhuahuame'te Titoa kenda mename'nok nogitinada huakka'da ijdurugpakmey.

8 Beroba' on'nigmadoya'uyne. Bo'tiahuaydepo sue'me'noeda suhue' e'uypi' nogpa'da ijmanigmadoya'uy nopoehue' ijjeuy. 9 Oyda durugda ijjey. Suhue' moe'uynok do kenpa'ti durugda ehue' ijjeuy. Suhue' mo'epo Diostaj mo'nopo'korea'uyne. Diosa o'pakpo mo'nopo'korea'uyne. Konigepo ijdurugpaki on'nigmadoya'uyne dakhuea'da nigkahue' o'ne'uyne. 10 Suhue' mo'epo dakhuea' e'kika' Diostaj mo'nopo'korea'po onte'ti Diostaj mo'nigpeika'nok Dios durugda o'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po Diosere mo'noeanhuahuika'apone. Onte'ti suhue' ikahue' mo'eapone. Oknopoehue' huaee'erinayo suhue' e'eada nopo'koreahue' o'nika'po kenpa'de on'mabueyapo. 11 Opud suhue' mo'unhua'uyne. Suhue' mo'ika'depo Diostaj diga'da e'nigpeeta' bo'pakuynok. Kenbokerektaj castiga ogkahued Diostaj bo'eretpakpo mo'en'uy. Onte'ti dakyo'da e'kikata' be'pakika'uy. Nogok do'taj eta'huadeta' bo'pakuyne. Castiga mogka'uynok dakhuea' ogka'uy opudtaj be'api' huaahue'dik mo'ene. 12 A'nenda opudtaj on'nigmadoya'po kenbokerek dakhuea' huakika'eritaj kenpa'ti ke'na o'birae'uynigtaj kenomeytaj sue'pi' ijmepu'kepo on'nigmadoya'ne. Diosa bo'tiahuayika'po oro'taj huakka' di' mo'ene kenpa'ti oro'taj huakka' mo'timepu'kepo opudada kenda kan'nopoe'po on'nigmadoya'uyne. 13 Oro'taj huakka' di' mo'enok onte'ti mepu'kehue' o'edepo durugda o'ey.

Durugda o'edepo Tito opudenbaya' behuatiakdepo durugnanada o'enok oro'omeykon nogiti durugnanada o'ey. Tito opudere ee'te daka' bo'kika'nok

durugda o̲'i̲ka'uy. 14 Opud Corinto hua̲e̲'erienbayo Tito huahued e̲e̲'ted "huadakda huaknopo̲e̲'eri o̲'nepo Diostaj on'nigpe̲i̲ka'." Titotaj buttida yona'mey. Nama'da onahue' i̲jje̲po birahue'dik i̲jje̲y. Tito opudere o̲'e̲depo aya'da opudtaj onhuaa'po buttida onhuaa'uynok kenda bo'tiahuay'uy. 15 Titotaj konig huairitanig bo'e̲me'po mokme'pukme'ne kenpa'ti kentaj mo'nigpe̲i̲kame'ne. Kenda oy Tito okkahuehue' o̲'i̲ka'po nogi̲ti nogi̲ti di' mo'i̲ka'ne. 16 Diostaj kenpa'ti do'taj mo'nigpe̲i̲ka'nok do Pabloa daka'da on'tinopo̲e̲po durugnada i̲ji̲kay.

8

Huaknopo̲e̲'eri pai'da hua̲e̲'eritaj huakka'da on'bayokuyate.

1 Macedonia huadaribayo huaknopo̲e̲'eritaj 'uru'nopoa'da o'magkame'te Diosa. Oy kenda opudtaj e'manbatia'pakta' ijpaki, do'hued egomey pogomey. 2 Macedonia huaknopo̲e̲'eri pai'nanada en'nopo'eonhuahuapi' oknopo̲e̲batikhue'ada huanopo'ada durugda o̲'nika'po. Kenpa'ti pai'da e̲e̲'pi' sonnopo'da Jerusalén pai'da huaknopo̲e̲'eritaj huakka'mon on'bayokuyate. 3 Huakka' e'yokta' on'pakpo on'bayokika'uy. Kenda bahuaa'dik i̲jje̲y. Konigda bayokdik o̲'nika'po huakupe on'bayokika'uy. Kenpa'ti on'pakpo nogi̲tida huakka'da on'bayokika'uy. 4 Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eritaj durugteda e'bayokta' on'pakpo, "Jerusalényo̲ huaknopo̲e̲'eritaj oro'en huakupe yan'manigtohua'." Oro'taj i̲ghua'da mona'uyne. 5 Huakupeyo'da on'manigta'mona'apo ijnopo̲e̲'uynig'a huakkuru Diostaj a'nigpe̲i̲kaya'po ke'nen hua̲so̲'kon on'yokuy, nogok Diosa o'paknok oro'takon nigpe̲i̲ka'dik o̲'nuy. 6 A'nenda e'manige'ika'uyada Titotaj opuden huakupe katetehue' bo'yokika'uy kenda e'manige'ika'da aya' manige'hued o̲'e̲po. Konige̲po "Corinto huaknopo̲e̲'eritaj onte'ti yabahuahuati'. Jerusalényo̲ huaknopo̲e̲'eritaj dakhuapa huakupe a'manigbaeya'po yahuati'." Titotaj yona'uy. 7 Ken opud Corinto huaknopo̲e̲'eri Diostehuapa' katepi' huakka'da nogda nogda 'urudayo' bo'kika'ne. Jesucristotaj daka' diga̲' moknopo̲i̲ka'ne. Diosen eknopo̲e̲' daka' mo'manmadikika'ne. Diosen huakka' mo'nopo̲e̲ne. Diostaj e'nigpe̲i̲ka'ta' huakka' bo'pakika'ne. Kenpa'ti oro'taj huakka' di'da mo'i̲ka'ne. Konige̲po kenpa'ti huakka'da bo'pakpo pai'da huaknopo̲e̲'eri huama'buytaj yan'bayokikati'.

8 Yan'bayokika' onahue' o̲'nene. Nog huaknopo̲e̲'eria huakka'da on'pakpo on'bayokikame'tenig opudomeytaj e'manopo̲e̲a̲'ta' ijpaknok opudomeya̲ di'nada on'maika' nogomeya̲ kan'nopo̲e̲'po daka' yan'bayokikati'. 9 Huairi Jesucristoa huakka' mo'tinepahui'po di'da mo'e̲ne. Mo'nopo̲e̲ne. Diosere Jesucristo o̲'i̲ka'po aya'tada o'mato̲e̲ika'uyate. Opudomeytaj huakka' di' mo'e̲po kurudyo̲ aya'da o'maeandepo pai'da o'manigyahue'uyate. Opudomey Diosere durugnanada kan'manoeonhuahuike'po Jesúsa pai'da o'manigyahue'uyate. Konige̲po Jesucristonig di'da yan'maepo nogomeytaj yan'bayokika'.

10 Opudtehuapa' dakda ka'nike'po on'boroayne. Do'taj daka' yan'pe̲e̲'. A'nen nogbayok pai'da huaknopo̲e̲'eri Jerusalényo̲ huakupe a'ta'monaya'po opudomey huaboa'da bo'yokika'uy. Kenda huakka' bo'pakpo bo'yokika'uy. 11 Oydakon huakupe nogda yan'bayokonhuahua'po kenpa'ti aya'da yan'dakeati'. Konig a'nen huakka' e'bayokta' bo'pakuy oydakon konigti huakka' yan'pakpo yan'bayokikati'. Huakka' e̲'ta̲huа̲e̲a̲ huakka' yan'bayokikati' Sue'da e̲'ta̲huа̲e̲a̲ sue'da yan'bayokikati'. 12 Be'api' e'yokta' e'paknayo suepi' e̲'ta̲huа̲e̲a̲ sue'da e'yoknayo Diosa durugda o̲'e̲a̲po. Huakka'mon e̲'ta̲huа̲e̲a̲ huakka'mon e'yoknayo Diosa durugda o̲'e̲a̲po. Sue'da e̲'ta̲huа̲e̲a̲ huakka' yan'bayokti'. Diosa ahue'dik o̲'e̲.

13 Ken Jerusalén huaknopo̲e̲'eri huakka'da huakupe kan'mato̲e̲' opudomeynayo pai'da e̲'dik ka'ne' kenda doa pakhue' e̲'e̲a̲da 14 opud kenomeyere onigoniga̲yo̲' huakupe yan'to̲i̲kati'. Oyda Jerusalénya̲' huaknopo̲e̲'eri pai'da o̲'nenok opudomey Corinto huaknopo̲e̲'eria bayokdik mo'i̲ka'ne. Nogok Jerusalén huaknopo̲e̲'eri huakka' huakupe

en'toẹ'nayo opud pai'da ẹẹ'nayo opudtaj huakupe bayokika'dik mo'ẹapone. Ken konigti opudomey kenpa'ti kenomey ke'nigati toika'dik mo'ẹne. 15 "Ke'na huakka' aypo e'toika'ada huakkiti toẹhue' o'ika'. Ke'na sue'da e'toika'ada pai'da ehue' o'ika'." Diosenba'a oa'. Huayahuaya on'bayokika'po aya'ada dakhuapa aypo on'toika'apo.

Titoere botta' nog huaknopoẹ'eriere huakupe kan'bae'po Corinto huaknopoẹ'eritaj Pabloa o'mata'mona'apo.

16 Doa opudtaj huakka' di'da o'nepo huakka' ijmepu'kikay. Diosa Titotaj o'nopo'toẹnok konigti Tito opudtaj huakka' di'nada mo'ẹpo o'mepu'kika'. Opudtaj huakka'nada e'tihuapokta' o'pakika'. Konigẹpo dakiti Dios, yonikay. 17 "Corinto huaknopoẹ'erite yahuati'," Titotaj ena'te "Doada ijpakpo ijhua'apoy," do'taj mena'po opudtaj huakka'da o'pak kenpa'ti e'batihuapokta' o'pakika' Titoa.

18 Titoere nog huaknopoẹ'eri huama'buyere ijmata'mona'apoy. "Ke'na Cristotaj huaknopoẹ'eri o'ẹpo Cristoen huadak hua'a 'urua'da o'manbatia'pakika'." Nogya' nogya' Jesucristoen huabaktie'ea'eria on'huaa'ika'. 19 Kenpa'ti ke'na oro'ere kahua'ike' oro'omeyere Jerusalényo pai'da huaknopoẹ'eritaj huakupe o'bae'ika'po ke'na bokti-huapokike'po Cristoen huaknopoẹ'eri kentaj boktie'ea'uyate. Huairi Jesús huadakda o'ẹ aratbuta kan'nopoẹ'po kenpa'ti pai'da huaknopoẹ'eritaj opud Corinto huaknopoẹ'eri e'bayokta' huakka' bo'eretpaknig oro'a aratbuttaj o'maknopoẹa'ikay. 20 Jerusalényo huaknopoẹ'eritaj huakupe a'bayokya'po huakka' huakupe o'bae'ikay. Onokteteyo' o'hua'ika'po daka' o'manigtoika'nok Pablomeya on'berika' aratbuta huaahue'dikda mo'ẹne. 21 Diosa aratbutereada e'tiahuayte daknopo'da 'urua'dayo' e'kika'ta' o'pakikay.

22 Titomeyere nog huama'buytaj o'ta'mona'apoy. Ke'na Diostaj huakka' e'nigpeika'ta' o'pakika'po kenpa'ti nog aratbuttaj e'batihuapokta' o'eretpakika'. O'tiahuaymey. Oy-nayo opud Jerusalényo pai'da huaknopoẹ'eritaj e'bayokta' bo'paknok kenda daka' o'nopoẹpo Titoere opudtaj e'hua'ta' huakka' o'eretpak. 23 Titonayo doere huaẹ'eri o'ika' doere opudtaj o'batihuapokikay. Nog botta'akon opudte on'hua'apo. Nog Cristotaj huaknopoẹ'eriomeya opudtaj mo'nigta'moname'te. Huadakda ogkika'nok kenomeytaj aratbuta on'batiahuaydepo "Dios 'urunanada o'ẹ," on'batia'pakika'apo. 24 Di'nanada mo'nika'ne kenpa'ti huadaknanada ogkika'nig ijbahuaa'ika'nok konigẹpo huaknopoẹ'eri huakupopakeria tinopoika'dik ka'ne'po Titomaytaj daka' yan'baepo di'nanada yan'maika'.

9

Jerusalényo pai'da huaknopoẹ'eritaj huakupe bayokdik o'neapo.

1-2 Jerusalényo pai'da huaknopoẹ'eritaj huakupe e'bayokta' huakka' bo'pakika'nig kenda ijnopoẹpo Macedonia huaknopoẹ'eritaj durugteda ijmanbatia'pakmey. Huabayok o'pokme'nig kenoka'da opud Acaya huaknopoẹ'eria huakupe en'bayokta' on'pakuynig ijmanbatia'pakme'nok, "oro'omeykon e'bayokta' o'paki." Macedonia huaknopoẹ'eria mona'uyne. 3 Opuda huakka' huakupe e'yokta' on'pakika' kenda ijmanbatia'pakme'nok opuden huakupe yan'tounhuahua'po Titomeytaj a'bayokya'po opudte nog huama'buy Titomeytere ijta'mona'apoy. Huakupe en'yokde'te Pabloa nama'da oa'ika' be'api' ahue'dik ka'nike'. 4 Sue'da Macedonia huabokerek doere opudenbayo nogok e'tiakde'te opuda huakupe Jerusalén huaknopoẹ'eritehuapa' bayokhue'dik ẹẹ'nayo oro' huakka'da birae'dik o'ẹapoy. Huakka' huakupe on'bayokapo a'nen daka' ijnopoẹemey. Yokhue' ẹẹ'nayo huakka'da birae'dik ijjẹapoy. Opudakon birae'dik mo'ẹne. 5 Konigẹpo huakkuruda Titoere nog botta' huama'buyere opudte mata'mona'dik ijjẹapoy ijnopoẹy. A'nenda "Huakka' huakupe o'bayokika'apoy." Boa'uyne. Titomeya huakupe e'bae' opudomeytaj bo'tihuapokapone. Ken opuden

huakupe opudąda e'bayokta' bo'paknok on'manigbae'apo. Doa yan'bayokti' enakda bayokhue'dik mo'ęne.

6 Konig ta'ba huabatuke'eri sue'da huakid e'batuke'nayo sue'da o'kerekpo. Sue'da aypo o̱'ęąpo. Nogą ta'ba o̱gka'depo huakka' e'batuke'nayo huakka'da o'kerekpo huakka'da aypo o̱'ęąpo. Konigti sue'da huakupepi' pai'da aratbuttaj e'bayoknayo sue'dation mo'matoęąpo. Huakka' e'bayoknayo huakka'nada mo'matoęąpo. 7 Durugteda huabayokeritaj Diosa di' mo'maika'ne. Huanopoya'da e'bayokta' yan'eretpakpo yan'bayokikati'. Pakhue' ęę'nayo yokhue' yan'maika'. Be'api' yayok enapi' yokhue'dik yanika'. 8 Opudtaj katepi' huakka'da bayokika'dik mo'ęne Diosa. Nogda nogda huakka'da bayokika'dik mo'ęne. Aya'da bo'pakika'nig bayokdik mo'ęne. Ken aya'da bo'pakika'nig toędik mo'ęne kenpa'ti opud nogomeytaj batihuapokika'dik mo'ępo kenpa'ti bayokika'dik mo'ika'apo. 9 Apagba'te

Pai'da huąę'eri aratbuttaj be'api' huakka' e'bayokika'nayo aratbuta kentaj okkahuehue' o̱'neonhuahuika'apo. Apagba'a kenpa' oa'.

Opudomey sonnopo'da mo'ępo e'bayokika'nayo Diosa okkahuehue' mo'ęąpo. 10 Batuke'dik ka'nike'po Diosa huakid o'bayokika'. Kenpa'ti aypo o'bakereka'ika'po o'bayokika'. Huakka' o'bayokika'nok ken nogtaj nogtaj bayokika'dik mo'ępo kenpa'ti nogtehuapa' huadaka'da manigkika'dik mo'ęne. Pai'da huąę'eri aratbuttaj huakka' bayokika'dik mo'ika'ne. 11 Huakka' a'bayokikaya'po huakka'da mo'matoika'apone. Huakka' huakupe mo'bayokaponok pai'da Jerusalényo huąę'eria o̱'nen huakupe on'baedepo durugda o̱'nepo Diostaj dakiti o'nona'apo. 12 Konigępo Jerusalényo huąę'eri huama'buytaj huakupe e'bayokde'te aypobayo' o̱'nepopi' bae'dik o̱'neapo kenpa'ti nogiti nogiti nogda nogda Diostaj dakitia' o'nona'onhuahua'apo. 13 Jerusalényo huąę'eritaj kenpa'ti nogomeytaj opudomey huakka' e'bayokde'te aya'ada on'tiahuaydepo Jesucristoen huadak hua'a opudą moknopo̱ępo Diostaj daka' mo'nigpeika'nig mo'tinopo̱ęąpone. Dios huaboro'da o̱'ępo aya'da ka'dik o̱'ika'. Dios 'urunanada o̱'ę. Kenomeyą huakka'ada on'batia'pakapo. 14 Kenpa'ti opudomeytaj Diosa di'nanada mo'ępo 'urua'nanada mogkika'ne, kenpa'ti Diosa mo'tinepahui'po huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Jerusalén huaknopo̱ę'eria kenda on'nopo̱ędepo opudtaj di'nanada mo'ęąpone. Opudtaj kenpa'ti mo'tiona'pakika'apone. 15 Diosa ke'nen di'nanada ę'tąę'tada nogsi'potida bo'yokuyate. 'Urunanada bo'yokuyate. Konigępo "dakiti Dios," mo'nona'ika'.

10

Pablo Jesúsen huata'moneri o̱'ępo Diosen hua'a daka' o'manmadikika'nok hua-knopo̱ę'eria nigpeika'dik o̱'nika'.

1 Cristoa aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti huiyoka manahue' o̱'ika'uyate. Cristo o'matinepahui'po o'mana'ika'uy. Do konig Cristonig ijjępo o'nona'ne. Huakka' opudtaj ijpakpo o'nona'ne. Do Pablo opudere ijjika'po huiyoka' onahue' o̱'nika'ne. Bidteda o̱'ępoa'ta Pablo huiyoka' beroba'te oa'ika'. Sue'ada kenpa' on'huaa'ika'. 2 Do huabokerekyo'da ijjępo Diosen Nokireg to̱ęhue' ijjępo ijkika'nig ijmana'ika'nig sue'ada huabokereka do'taj nama'da menhuaa'po. Opudte e'tiakde'te do'taj dakhuea' huahuaa'eritaj huiyokada manahue'dik kąę'po huiokda onenhue'dik me'ne'po do'taj mentihuapok. 3 Huabokerektion ijjępo indariyo nogbokerekere ijjika'po do'taj nama'da huaa'eritaj makme'pukhue' ijjika'po toto'taj kenpa'ti toto'en huanaba'taj yo̱gka'ikay. 4 Aratbut piyą'ą kumejte taka'taj on'barakika' ken konig donayo kahue' ijjikay. Diosen teyda hua'a ijmanbatia'pakika'po huakka'tada Diostehuapa' ijmanopo'korea'ikay. 5 Ken be'api' huabokereka nama'da e'batia'paknayo "Diostaj oknopo̱ęhue'dik yanika'. Cristotaj oknopo̱ęhue'dik yanika'." Kenpa' e'mana'nayo Diosa be'tihuapokne nama'da on'mana'ika'nig aya'tada ijmanopo̱ęą'apoy. Aratbuta nama'da Diostaj o'noknopo̱ępo

kan'nopo'kore'po onte'ti Diostaj 'urua'da kanoknopo̲e̲'po kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpe̲ike'po Diosa be'tihuapokika'nok ijmana'ika'apoy. 6 Noga̲ Cristotaj daka' bo'pakpo dakhuapada mo'nigpe̲ika' opudomey noga̲ nopo'korehue' e̲e̲'nayopi' kan'nopo'kore'po castiga ijmagka'apoy.

7 Daka' yan'tiahuaypo kenpa'ti daka' yan'nopo̲e̲po. Cristoen huamanbatia'pakeri i̲jje̲y huakka'mona mo'nopo̲ika'. Dokon Cristoen huamanbatia'pakeri o̲'e̲ yan'nopo̲ika'. 8 Opudomey nogi̲ti nogi̲ti Diostaj yanoknopo̲ika' nogi̲ti daka' yan'nigpe̲ika' kaman-madikike'po Cristoa me'ta'mona'uyne. Diosen hua'a o'nonika'ne. Do'taj nigpe̲e̲dik me'nika' nogi̲ti nogi̲ti diga̲'da o'nonika'ne. Kenda kirigaya̲o̲' o'nonika'po birahue' i̲jji̲kay. 9 Huiyokda huadik do'hua opudtaj on'nigmadoya'nok opudtaj e'mamepu'keadta' pakhue' i̲jje̲y. 10 "Pabloa nogya̲' o'madoya'poa'ta huakka'dikda o'madoya'ika'. Huiyoka' o'madoya'ika'nig'a i̲yo̲ oro'ere o̲'e̲po huiyokda ehue' o̲'e̲po kenpa'ti oro'ere o̲'e̲po sue'da huadak mona'ika'ne." Sue'ada opudomeya̲ do'taj on'huaa'ika'ne. 11 Bidteda o'noke̲po konigda ijnigmadoya'ika'po opudte ijtiakdepo konigti ijmanmadikikay. Kenpa' huaa'eritaj yan'manopo̲e̲a̲'.

12 Opudomeya̲ noga̲ huata'da huadak i̲hue̲y on'tinopo̲ika'. Kenomey huadak o̲'ne do konigti huadak ahue' i̲jji̲kay. Kenomeya̲ nogta nogta on'batiahuayika'po, "Ken sue'da huadak o̲'e̲, donayo huadaknada i̲jje̲y." Kenda nama'da on'batia'pakika'. Konig huasegda o̲'nepo sigpi' nopo̲e̲hue'da o̲'nepo o'dika'. 13 Nogda nogda huadakda ijkikamey nama'da ahue' i̲jje̲a̲poy. Kenyo'da kenda menigkika' Diosa mena'uynig ijkikay. Opudte Corintoyo yahuati' Diosa mena'uyne. 14 Ke̲yo̲ yahuati' Diosa mena'uynok ijhua'ika'uy. Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijhua'ika'uy. Opudte Corintoyo Jesucristoen huadak hua'a opudtaj huakkuruda o'non'batia'pakuyne. Do tiakhued e̲e̲'ted noga̲ onbatia'pakhue' mo'u̲y. 15 Ke̲yo̲ Diosa ta'monahue' me'u̲yne kenpa'ti ke̲yo̲ nogbokerekomey on'manmadikika'deme'te. Ke̲yo̲ti huadakda ijkika'mey. Donayo ahue' i̲jji̲kay. Opud nogi̲ti daka' Jesucristotaj kanoknopo̲ike'po opudtaj nogi̲ti nogi̲ti e'manmadika'ta' ijpaki. 16 Opudtaj nogi̲ti nogi̲ti o'nonmadikanhuahua'depo nogbayo opudenba adpen bahuahua'dik i̲jje̲a̲poy. Kenteda nogomeya̲ Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhued e'nahue̲'yo̲ ke̲yo̲ e'hua'ta' ijpaki. Ke̲ya̲' noga̲ on'manmadikame'te doakon e'hua'nayo ke̲ya̲' doyo'da Cristoen huadak hua'a ijmanmadika'mey ahue'dik i̲hue̲y.

17 "Huadakda i̲jje̲y." Kenpa'ti "Huadak ijkikay." Huata'da tinopo̲e̲hue' yanika'. "Dios Huairiyo'da huadakda o̲'i̲ka'." Kenpa'ti "Dios Huairi huadakda o'kika'." Yan'nopo̲ika'po yada'ikati'. 18 "Huadakda i̲jje̲y." Kenpa'ti "Huadakda ijkikay," be'api' huata'da e'huaika'nayo e'tinopo̲ika'nayopi'. Kennayo Diostehuapa' dakhue'da o̲'e̲pi'. "Huadakda o̲'e̲." "Huadakda o'kika'." Be'tapi' Diosada e'huaa'nayo kennayo huadak o̲'e̲.

11

Corinto huaknopo̲e̲'eria nama'da huamanmadika'eritaj on'bae'po on'pe̲ika'nig'a Pabloa Corinto huaknopo̲e̲'eriere 'urua'nanada o'kika'nok ke'nen e'mamadika'teyo'da nigpe̲ika'dik o̲'nika'apo.

1 Sue'da konig huaseg eapa' e'nonbatia'pakpi' do'taj daka' men'pe̲e̲'. 2 Diosa o'paknok opudomeytaj huakka'nada ijpakikay. Huakka'da di'da o̲'nika'ne. Opudomeytaj Cristotaj on'yokapone. Konig mune'yo̲ to̲e̲pakhued dakhuea' kikahuedonig nogbokerektida e'to̲e̲pako̲nig opudomey Corinto huaknopo̲e̲'eri Cristotaj e'yokta' ijpakikay. Opudomeya̲ dakhuea' kikahue' mo'e̲po kenpa'ti Diostaj mo'nigpe̲ika'nok Cristotaj e'yokta' ijpaki. 3 Konig bihuia Evataj nama'da ona'uyatenok Eva Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'u̲yate. Konigti opudomeya̲ nama'da huamanmadika'eritaj mo'nigpe̲e̲a̲petpi' onte'ti Cristotaj daka' di' ehue' mo'e̲a̲pet kenpa'ti 'urunopohue'ada nigpe̲e̲hue' mo'e̲a̲pet. Kenda on'time'pukene. 4 Opud huaknopo̲e̲'erite nama'da

huamanmadika'eriomeyą enhuatiakde'te Jesucristoen huadak hua'a nogpa'da on'nopǫępo nama'da monmadikapet. Jesucristoen huadak hua'a oro'omeynayo buttida o'manmadikikay konig oro' kenomeyą buttida manmadikahue' ǫ'nepo. Kenomeyą en'tiakde'te opudą bo'pakpo mo'manigpęęąpetpi' ijnopǫępo ijme'pukey. Kenpa'ti nog nokįręg Diosen Nokįręg ehue'ta' bo'pakapet ijnopǫępo ijme'pukey. Konig dakhuea' e'ka' kan'manopo'yare'po o'nonmadikikame'ne on'pęęnede nogpa'da e'manmadika' e'nigpęęta' bo'pakapet ijnopǫępo on'tome'pukne. 5 Kenomey huabokerek Jesucristoen huata'mona'eri ǫ'ęy nama'da on'nopǫępo 'urunanada ǫ'ęy huata'da on'tinopǫępo. Huadakda ǫ'nepi'. Dokonpi' huadak įjjęy. 6 Do sue'da huadak huamanbatia'pakeri įjjęnig'a kenda ijmanmadikikay daka' ijnopǫęy. Diosen hua'a daka' ijnopǫęy. Kenda opudnayo daka'da mo'nopǫęne. Onte'ti onte'ti kenda opudtaj on'nopǫęą'uyne.

7 Jesucristoa oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne. Kenda ijhue'da o'nonbatia'pakonhuahua'uyne kenpa'ti o'nonmadika'onhuahua'uyne. Katetehue' opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uyne. Kenda ǫgkika'po nama'da nigkahue' ǫ'nuyne. Opudomey Diostaj daka' eknopǫikata' on'tipakuyne. Opudte huadakda mo'ę on'nopǫęą'uyne. Do sue'da įjjępo on'nopǫęą'ika'uyne. 8 Opudomeytaj katetehue' a'manmadikikaya'po nog huaknopǫę'eria huakupe menyokika'uyne. Opudtehuapa' kenomeytaj konig e'baktiparatpa' o'nokika'uyne. 9 Do opudere ǫ'įkame'ne kenpa'ti menokapi' aypobayo' huakupebayo' įjjędepo "Beyok," opudomeytaj onahue' ǫ'nikame'ne. Macedonia huaknopǫę'eri huama'buy e'tiakde'te aypoere huakupeere do'taj beyokika'uynok. Aypopi' huakupepi' opudomeytaj beyok onahue' ǫ'nikame'ne. Kenpa'ti beyok onahue' ǫ'nika'apone. 10 Jesucristoen hua'a buttida ǫ'ę ijnopǫępo Cristoen huadak hua'a opudtaj o'nonbatia'pakika'po huakupepi' aypopi' beyok onahue' ǫ'nika'ne. Aya'da huabada Acaya huadaribayo aypo huakupepi' beyok onahue'dik ǫ'nika'apone. Konigępo durugda įjįkay. 11 Opudtaj huakka' di' ǫ'nepo opuden huakupe bakbaehue' ǫ'nikame'po "Pabloa oro'taj di' ehue' mo'ęne," ahue' yane'. Huakka'da do'a di' ǫ'nene. Diospi' o'nopǫę.

12 "Konig Pabloa o'kika' oro' konigti o'kikay." Kenomeyą nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'batia'paknig'a kenpa'tion kahue'dik ǫ'nika'. Onte'ti nama'da manbatia'pakhue'dik ka'ne'po huakupe menyok ahue' įjįka'apoy. 13 "Jesucristoen huamata'mona'eri ǫ'ęy." Kenomeyą huabokerek nama'da ǫda'nig'a Jesucristoen huamata'mona'eri ehue' ǫ'ne. Nama'da huamanmadika'eri ǫ'nika'po "Oro' Jesucristoen huamata'mona'eri ǫ'ęy," nama'da e'manopǫęą'ta' on'pakika'. 14 Kenomeyą nama'da huamanmadika'eria nama'da on'manika'nigtaj do'taj okme'pukehue' me'nene. Konigti toto' huairi huadaknanada įjjęy nama'da o'mana'ika'. Konig Diosen jeyda huata'mona'eri įjjęy toto'a nama'da o'mana'ika'. 15 Konigępo oro' huadakda ǫ'ęy kenpa'ti huadakda o'kikay. Nama'da huamanmadika'eriomeyą toto' huairien huanaba' ǫ'nepo nama'da e'manopǫęą'ikata' on'pakika'. Nama'da huamanopǫęą'eri ǫ'nenok Diosa castiga o'magka'apo.

Pablo Jesucristoen huata'mona'eri ǫ'ępo pai'da o'nopo'unhuahua'uyate.

16 Onte'ti o'nona'pone. Pablo huasegda ǫ'ę opudą oknopǫęhue' mene'. Huaseg ǫ'ępi' eknopǫępi' huata'da ijtia'pakapoy kenda do'taj me'nigpęę'. Konig huasegǫnig įjjępo do huata'da ijtia'pakapoy. Huadakda įjjępo huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. Opudomeyą me'noknopǫę'po kenpa' sue'pi' huata' ijtia'pakapoy. 17 Cristoa onahue'tada ijjay. Konig huaseg ę'ęądapi' huadakda įjjępo huadaka' ijkikay huata'da ijtia'paki. 18 Huakka' nogomey huadakda įjjępo huadaka' ijkikay opudtaj bo'huaa'ika'. Dokon konigti huadak įjjęy huata' ijtia'pakapoy. Huadakda įjjępo huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. 19 Oro' huakka'da o'nopǫęy opud huata'da mo'tinopǫępo huasegtataj durugteda mo'mapęika'. 20 "Do'taj mentihuapokika'." Nama'da huamanmadika'eria opudtaj mona'ika'. Beyok huakupe nama'da huamanmadika'eria mona'ika'. Opudtaj

nama'da ọgkika'. Dakhue'da mo'ẹ. Opudtaj mona'ika'ne. Opudtaj bo'pebasika'. "Ọgkika'nig kenpa'da yan'batik." Nama'da huamanmadika'eritaj opudạ manahue' mo'ẹ. 21 Ijme'pukpo ken konig opudtaj ọgkahue' ịjịkamey. Ijbira'po opudtaj o'nona'ne.

Huadakda ịjjẹy kenomey nama'da huamanmadika'eria huata'da on'tia'pakika'. Dokon konigti huadak ịjjẹy a'dik ịjjẹnig'a konig huasegọnig ịjjẹpo o'nona'apone. 22 Kenomey nama'da huamanmadika'eri hebreo hua'ate huaa'pakeri yạ'nepi'. Do kenpa'ti hebreo hua'ate huaa'pakeri ịjjẹy. Israel aratbut yạ'nepi'. Do kenpa'ti Israel aratbut ịjjẹy. Abrahamen huayayo yạ'nepi'. Dokon Abrahamen huayayo ịjjẹy. 23 Kenomey Cristoen huanaba' yạ'nepi'. Sue'da huadak huanaba' ọ'nenig'a donayo Cristoen huanaba' ịjjẹpo huadakda ịjjẹy. In ijja'po konig huaseg eapa' ijjay. Nama'da huamanmadika'erinayo sue'da ọgkadhuahuame', donayo huakka'da ijkadhuahua'mey. Kenomeytaj suhuigdapi' e'pidbianig on'mabitbitonhuame'te. Do'taj huakka'da e'pidbianig mo'bitbitonhuame'ne. Huabakudạ' jakyo sue'da on'bakudạme'. Do'tanayo huakka'da megkudịkame'ne. Nogok nogok donayo huakka'da huabueydikte ịjịka'uy. 24 Nogok nogok huabanigạạ' judío aratbuta me'bitbitme'ne. Treinta y nuevea' me'bitbitme'ne. 25 Bapaa' huẹypa'a menbitbitme'ne. Nogme'noetida huidạ menpaea'uyne. Ẹ'pọgte kusi'petone'te ehua'te kusi'petone'ạ menta'kotuyne. Bapaa' menta'kotuyne. Ẹ'pọgtone'yọ ijta'kotaymey. Nogtia' eksik nogtia' huame'noe kusi'pe e'ta'kotde'te kusi'peente ijbetonhuamey. Ijkubodhuamey. 26 Cristotaj ijnigpeonhuahua'ika'po nogda nogda huakka' jakyo ijhua'udhuahuikamey. Kẹyạ' ta'kotdikda nogda nogda huiyokhuẹda huạhuẹ yoktegonhuamey. Dagte kẹyọ huabereeri ẹ'nika'yo do'taj okberediktada ijhua'udhuahuikamey. Nogyọ nogyọ huiyokda judío aratbutyo do'hued aratbutyo ịjjunhuahuikamey. Kẹyọkon nog aratbut huiyokda ẹ'ne'tada ịjjunhuahuikamey. Huakka' jakyo aratbutpi' do'taj dakhuea' ọgka'dikpi' ẹ'ne'tada ịjjunhuahuikamey, kenteda jakbahue'yo do'taj huiyokda ọgka'dikpi' ẹ'ne'tada ịjjunhuahuikamey, huiyokda ẹ'pọg ta'kotdik ẹẹ'tada yoktegikamey, kenpa'ti huama'buy hueretda ehue' do'taj ọgka'dikpi' ẹ'ne'tada ịjjunhuahuika'mey. 27 Cristotaj ijnigpẹika'po huakka'a'da ijnigbaadhuahuamey. Kenpa'ti sikyotion ijkadhuahuikamey. Sue'pi' ijtay'ikamey. Nogyạ' nogyạ' ijkusitokonhuahuamey kenpa'ti maymayta' ijjadhuahuamey. Nogok nogok a'tiona'pakya'po bapehue' ịjịkamey. Nogok nogok ijjuju'pakonhuahuamey. Sue'da yudtaj ijtọikamey.

28 Kenda kenpa'ti nogda nogda pai'da ijnopo'unhuahua'po kenpa'ti aya'da Cristoen huaknopọẹ'eritaj ijmatimepu'kikay. Menpa'ti daka' Jesucristotaj yan'nigpẹikapet aya'me'noeteda ijnopọẹpo ijmatimepu'kikay. 29 Opud be'api' sue'da eknopọẹ'nayo nama'da eka'nayopi' kenomeytaj ijmatinepahui'po. Kenoka' be'api' opud hua-knopọẹ'eritaj dakhuea' e'toka'nayo ijhuadiaypo kenpa'ti ijtibira'apoy. 30 Do huadakda ịjjẹy huata'da tinopọẹ'dik ẹẹ'nayo tey ehue' ịjjẹpo, Diostaj pai'da ijnignopo'ẹpo ij-tia'pakapoy. 31 Dios Huairi Jesucristoen huaoj huadakda ọ'ẹpo kenpa'da huadakda o'kika'. Aratbuta kenpa' tia'pakika'dik ọ'ne. Diosa buttida oa' me'tinopọẹne. 32 Damasco huakka' jakyo do ẹ'ụyte sorotataj do'taj huabakudạ' jakyo a'tohuaya'po huairi Aretasen gobernador huairia sorotatataj do'taj Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Huakka' jak kuru huid jekbirik huakbogpete Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Pablo a'monya'po jekbirik huakbogpete e'ọrọknayo sorotataa tohua'dik ọ'nenig'a 33 huakka' jakya' jekbirik ventanaya' kusogtone'te do'taj jekbirik kurupen me'nonhuaraka'uyne. Huakka' jak jekbirik kurupen e'nonhuaraka'de'te ijmakmon'uy.

12

Kurudyọ Diosenbayo Pabloa o'tiahuay'uyate. Diosa Pablotaj 'urunanada o'nopọẹạ'uyate.

1 Huadakda ijjẹy be'api' huata'da e'tia'paknayo huadak ehue' ẹ'ẹạda huadakda ijjẹy
donayo huata'da tia'pakdik ijjẹy. Kurudyọ Dios ọ'ịka'po be'tiahuaya'uyne kenpa'ti
Dios Huairia 'urunanada me'nopọẹạ'uyne. 2-3 A'nenda catorce huabayok kurudyọ
kente Dios ọ'ịka'po Diosen Nokịrẹgạ be'tobehuikuyne. Cristotaj yoknopọika'uynok
be'tobehuikuyne. Huạsọ'dapi' nokịrẹgpi' kurudyọ be'tobehuikuyet nopọẹhue' ijjẹy.
Diosanayo o'nopọẹ. 4 Paraíso 'urubayo kurudyọ kenteda Diosere aya'da Diosen huabak-
tie'ea'eria durugnanada ọ'neonhuahuika'apo. Kẹyọ Diosa be'tobehuikuyne. Kẹyạ'da
Diosen hua'a ijmapẹẹ'uy. Kendikti nogomeytaj manahue' yanikati'. 5 Paraíso ijhua'uypo
huadakda ijjẹy tia'pakdik ẹ'ẹạda huadakda ijjẹy tia'pakhue' ijjẹpo tey ehue' ijjẹnigtaj
ijtia'pakapoy. 6 Huadakda ijjẹy kenpa'ti daka' ijkikay huata'da e'tia'pakta' e'paknayo
huata' tia'pakdik ijjẹy. Nama'da tia'pakhue' ijjẹpo huata'da buttida ijtia'pakikay.
Huadakda ijjẹy. Daka' ijkikay tia'pakdik ẹ'ẹạda kenpa' tia'pakhue' ijjẹy. Huadakda ijjẹy.
Huadakda ijkikay. Aratbuta tinopọẹhue' me'ne'po manahue' ijjẹy. Kenyo'da kenda
do'taj men'tiahuaypo kenpa'ti men'pẹẹpo kenda men'tinopọẹ'.
7 Kurudyọ kenda ijtiahuay'uynigtaj kenpa'ti ijpẹẹ'uynigtaj 'urunanada ọ'ụynok
huadakda do ijjẹy do huata'da tinopọẹhue' ạ'ẹyạ'po pai'da nopọẹ'dik ijịkay. Konig
e'pida e'tiokhuedpa' huanopoya' ijịkay. Kenda kake'po Diosa o'pakme'nok toto'en
huata'mona'eria behuatiakme'ne. 8 "Huakka' pai'da ijnopo'unhuahuika'po do'taj
be'yare'po toto'en huata'mona'eritaj mekmaena'." Jesús Huairitaj bapaa' huata'da ijnig-
tiona'pakme'nig'a 9 "Ontaj di' ọ'ịke'ne. Kenpa'da di' ọ'ẹpo nog pakhue'dik ọ'ẹnok aratbut
tey ehue' ẹẹ'nayo doa teyda ijjẹpo batiahuaya'dik ijịkay." Jesús Huairia mena'uynok ken
tey ehue' ijjẹpo durugda ijjẹpo Dios teynanada ọ'ịka' batiahuaya'dik ijịkay. 10 Konigẹpo
tey ehue' ijjẹpo durugda ijjẹy. Aratbuta dakhuea' do'taj en'tidike'te durugda ijjẹy.
Sue'da aypo ijtọẹpo e'kusitokpi' durugda ijjẹy. Jesucristotaj ijnigpẹika'nok aratbuta
dakhuea'da menogka'nok durugda ijjẹy. Jesucristotaj yoknopọẹpo pai'da ijnignopo'ẹpo
durugda ijjẹy. Konigẹpo kenoka' tey ehue' ijjẹnok Diosa be'teypaka'ne kenpa'ti
be'tihuapokne.

Corinto Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj Pabloa o'matimepu'ke'uy

11 Do'taj huadakda tia'pakdik ẹ'ne'tada konig tia'pakhue' ọ'neme'nok konig opudere
huadakda ijkika'uy huasegọnig huata'da opudtaj madoya'dik ijjẹy. Dopi' sigda huadak
ẹẹ'pi' inomey 'urunanada huamanmadika'eri huadak ọ'ne mo'tinopọẹpi' dokon huadak
ijjẹy yan'nopọẹ'. 12 Diosa be'teya'nok opudere 'urua'da on'nigkadhuahuika'uyne.
Konig Diosayo'da ka'dik ọ'ẹnok ijkika'uy. Ijbayarea'uy. Konig aratbuta tiahuayhued
ọ'nika'nig doa on'nigka'uyne. E'ka'te, "ka'tihuay" opudomeyạ on'da'uy. Do Jesucristoen
huamata'mona'eri ijjẹy. Kenda opudomey kan'nopọẹ'po konig Dios e'ka'pa' 'urua'da
o'nigkika'uyne. Opud Corinto huaknopọẹ'eriere ijjẹpo kenda on'nigkadhuahuika'uyne.
13 Nog huakka' jakyo nog Jesucristoen huaknopọẹ'eritaj Jesucristoen huadak hua'a
daka' ijmanmadikika'uy. Opudtakon konigti daka' on'manmadikika'uyne. Kenomeyạ
huakupe bo'yokika'uy. Opudtanayo "Huakupe yokhue' mene'," o'nona'uyne. Opu-
domeytaj nama'da ena'nayo do'taj bekkahuea'.
14 Onte'ti opudtaj a'bata'huadunhuahuaya'po ijhuahua'apoy. Bapaa' ijhuahua'apoy.
En'mandikayo'da huakupepi' beyok onahue'ada o'nokẹạpone. Opuden huakupe
pakhue' ijjẹpo Jesucristotaj opudạ daka' eknopọẹ' kenpa'ti do'taj daka' e'pẹẹta'
kenyo'da ijpaki. Doa huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakpo
o'noknopọẹạ'uyne. Konigẹpo do konig opud huaknopọẹ'erien huaojonig on'tạẹne.
"Huakupe beyok, do'huedsi'po," onahue' ọ'nika'ne konigẹpo huaojomeyapi' huasi'potaj
on'bayokika'. Huasi'poanayo huaojomeytaj bayokhue'dik ọ'nika'. 15 Do konig
opudomeyen huaojonig ijjẹpo opudomeytaj huakka'nanada on'pakne. Ijpakpo opudtaj
katetehue' on'manmadikanhuahua'apone kenpa'ti on'tihuapokonhuahua'apone.
Nogịti nogịti Jesucristotaj kanoknopọẹ'po Diosere kan'noeonhuahuike'po

on'tihuapokonhuahua'apone. Opudtaj nogiti nogiti di' o'nika'nig'a do'taj di' o'nenok nogiti nogiti di' ehue' menika', ijnopoepo.
16 "Pabloa oro'en huakupe okbaehue' mo'uyne." Opudomey be'api' yan'batia'pakapetnig'a "Pabloa nogpa'da oro'taj dakhuea' mogka'po konig nama'da mogka'uyne." Yan'batia'pakapetpi'. 17 Kan'manmadike'po huabokerektaj opudte ijnigmata'mona'uy. Opudomeytaj nama'da kamagke'po bata'monahue' o'nuyne. Opuden huakupe pakhue' o'nepo okbaehue' o'nuy. 18 "Corintoyo huaknopoe'eritaj yan'bahuahuati'." Titotaj nog huaknopoe'eriereteraj ijmana'uy. Titoa nama'da magkahue' mo'mae'uy. Tito doere konigti o'nopoikay kenpa'ti konigti o'kikay.
19 "Pablo huadakda o'e." Opudomeya do'taj kan'tia'pake'po huata'da daka' o'batia'pak opudomeya nama'da on'tinopoetpi'. Kenpa' tinopoehue' mene'. Diosa be'tiahuayika'ne Jesucristotaj yoknopoepo opudtaj on'nigmadoya'ne kenpa'ti' konigepo opudomey Diostaj nogiti nogiti kanoknopoe'po Jesucristotaj yoknopoepo on'nigmadoya'ne, huadi'da egomey pogomey. 20 Opudtaj ijhuahua'apoy. On'huatiakdepo kenda opudomeya bo'kika'nok do'hua pakhue'dikpi' o'neapet ijme'puki. Kenpa'ti do'hua on'huatiakdepo kenda do'hua o'nogka'apetnig opudomeykon kenda pakhue' mo'eapet. Kenda on'tomepu'kene Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj ighua'da mo'mana'pakapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuayapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te opuda dig mo'mahuanopoeapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te huata'da huakka' bo'eretpakikapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te aya'da on'peepo huayahuaya dakhuea'da mo'bahuaa'apetnokpi' on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te nogtaj nogtaj mo'manmahui'iapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opudomeya huata'da huakka' di'nanada ijjey mo'nopoeapet on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te aratbuta onteteyo' dakhuea'da yan'magka'apet ijnopoepo opudtaj on'tomepu'kene. 21 Kenpa'ti opudomeyte onte'ti en'huatiakatode'te opuda sue'da a'nen dakhuea'da bo'kika'depo nopo'koreahued mo'epo kenpa'ti nogomeya e'bokerekbo ogka'po e'mune'bo' ogka'po nogtaj nogtaj on'bakdejpo Diostaj dakhuea'da ogkika'po do en'huatiakde'te opudomeytaj diga'da okbira'dik ijjeapetpi', huakka'da huikdik ijjeapetpi'. Kenda ijme'puki.

13

Daka' yag'kikati' Pabloa o'maboroaypo kenpa'ti saludos o'manigdikta'mona'uyate.

1 Onte'ti opudtaj ijhuahua'apoy. Bapaa' ijbahuahua'apoy. A'bata'huadunhuayapo ijbahuahua'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' eka'nayo castiga ijmagka'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'de'te kentaj castiga kagke'po dakhuea' o'ka' bapapi' bottapi' bahuaa'dik o'ne. 2 Opudomeya nogte dakhuea'da boka'uy. Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da boka'uy. "Yan'nopo'korea', dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uy. Bottaa' opudtaj on'ta'huadunhuahua'po "Yan'nopo'korea' dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uyne. Oy opudtaj ta'huadehued ijjepo onte'ti konigti o'nona'ne. Do onte'ti en'huatiakde'te kenomeyerea nogomeyerea nopo'koreahue' eee'nayo kenpa'ti dakhuea' e'ka' batikhue' eee'nayo castiga o'nogka'apone. 3 Cristoa mena'nok ijmaboroayikay kenda e'nopoe'ta' bo'paknok dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga egkade'te mo'nopoeapo. Cristoa opudtaj egka'te teynanada o'epo mo'nopo'toika'. 4 Huabokereka Cristotaj hueypa cruzte e'arakte konig teyhue' eee'tada oynayo Dios teynanada o'epo Cristotaj o'noeanhuahuika'. Konig Cristo teyhue' o'uyate. Oro' kenpa'ti teyhue'da o'ikay. Opudtaj a'tihuapokya'po kenpa'ti a'manmadikaya'po Cristotaj daka' oknopoenok Diosa mo'nopo'toepo mo'nopo'teypaka'nok 'urunanada o'noikay.
5 "¿Menpa' do daka' Jesucristotaj yoknopoe?" Daka' o'nada yan'nopoe'. "¿Menpa' Cristota' daka' ijnigpeika'?" Daka' onda yan'nopoe'. "¿Menpa' hueretda Diosen

huabaktie'ea'eri ijje?" Daka' onda yan'nopoe'. Daka' eknopoe'nayo Cristoa opudennopo' o'nopo'toepo hueretda Cristoen o'ey nopoe'dik mo'e. 6 Cristotaj yoknopoikay kenpa'ti Cristoa me'nopo'toika'ne. Buttida ijjay. Kenda opudomeya eknokotta' ijpaki. 7 Opudomey dakhuea' kahue' ka'nike'po ijmanigtiona'pakikay. Cristotaj yoknopoepo buttida ijjay kan'nopoe'po konigepo kenpa' nigtiona'pakhue' ijjey. Opud dakhuea' kahue' e'nika'ta' ijpaki. Pabloa 'uruda oknopoika'po kenpa'ti huadakda o'ika' do'taj kan'batia'pake'po manigtiona'pakikahue' ijjey. 8 Cristotaj mo'nigpeika'po buttida e'huaa'nayo castiga ogkahue'dik ijjey. Cristotaj nigpeehue' mo'epo buttida e'huaa'nayo castiga ogka'dik ijjey. 9 Castiga ogkahue'dikonig ijjepo konig huiyok ehue' ijjey kenpa'ti opudomey Diostaj daka' mo'nigpeika'po konig Diostaj teyda mo'enok menokiti durugda ijika'apoy. Opudomey nogiti nogiti 'urua'nanada ka'nigpeike'po ijmanigtiona'pakikay. 10 Dakhuea' huaka'eritaj huiyoka' maboroaydik i'e, castiga ogka'dik i'e Jesús Huairia mena'uyne. Do yokyedepo huiyoka' maboroayhue' a'eya'po huahued ijjepoed daka' ijmanigmadoyay. Opuda nogiti nogiti kanoknopoe'po kenpa'ti okbatikhue' ka'ne'po Jesús Huairia mena'uyne.

11 Kenyo'da on'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. Yan'durugpak, dakhuea' eka'nayo yan'nopo'korea', nogiti nogiti Jesucristotaj yan'nigpeika'. Do'takon mennigpeika'. Nogtaj nogtaj bahuadiayhue' yanika'. Nogtaj nogtaj yan'manopo'noeya'. Dios di' o'maika'po huamanoeya'ika'eri o'epo opudere ka'nike'. 12 Nogtaj nogtaj di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj. 13 Aya' huaknopoe'eri huama'buya saludos on'manigdikta'mona'.

14 Jesucristo Huairia opudtaj daka' bo'tihuapokike'. Diosa di' mo'maike'. Diosen Nokiregaa opudtaj kamanopo'toike'.

GÁLATAS
Galacia huaknopo̲e̲'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Galacia huadaribayo huaknopo̲e̲'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

1-2 Do Pablo i̲jje̲y. Opud Galacia huadaribayo huaknopo̲e̲'eri mo'e̲po Diostaj a'tiona'pakya'po bo'kupopakika'nok opudomeytaj on'nigmadoya'ne. Aya'da huaknopo̲e̲'eri huama'buy doere o̲'nepo on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Jesucristoa Apag Dioserea men'ta'mona'uyne. Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada̲'uyate. Huakudaka'da e'bueytada o'noyhuada̲'uyate. Huabokereka do'taj ta'monahue' me'nuyne. 3 Apag Diosa oro'en Huairi Jesucristoerea opudomeytaj daka' mo'matinepahui'po montihuapokike' mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'manoike'. 4 Aya' huadaribaya' aya' aratbut dakhuea'da o̲gkika'. Konigti dakhuea' kikahue' ka'nike'po Jesucristoa o'pakpo oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'en Apag Diosa o'paknok Jesúsa mo'nigbuey'uyate. 5 "Dios huadaknada o̲'e̲." "'Urunanada o̲'e̲ Dios." Oro' kiriga̲yo̲' okbatikhue'ada mon'batia'pakika'. Dios huadaknada o̲'i̲ka'nok mon'batia'pakika'.

Kan'nopo'kore'po nogda e'manmadika' hua'a ehue' o̲'e̲.

6 Diosa di' me'e̲'po, "yan'nopo'korea'po me'noknopo̲e̲po do'taj men'nigpe̲i̲kati'," mona'uyne. Opudomey moknopo̲e̲po mo'nigpe̲e̲'uynig'a oy i̲da Jesucristoen hueretda e'manmadika' mo'dikendepo nog e'manmadika'kon moknopo̲e̲depo. Konig nog e'noeanhuahuika' e'manmadika' moknopo̲e̲'denig'a. Kenda nog e'manmadika'nayo noeanhuahuikahue'dik mo'e̲ne. Konige̲po diga̲'da ijmepu'key. 7 Nog e'manmadika' Diosere e'manoeanhuahuika' hua'a ehue' e̲e̲'tada suhue'ada huabokereka nama'da opudomeytaj monmadika'nig'a nogpa'ded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da monmadikika'ne. 8 A'nounhuahuikaya'po kate ka'dik mo'e̲. O'nona'uyne do'a. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotaj oknopo̲e̲'dik mo'e̲ne. Hueretda huadik o'nona'uyne. Be'api' do'api' Diosen huata'moneriapi' nogded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da e'manmadika'nayo Diosa kentaj castiga diga̲'da o̲gka'dik o̲'e̲a̲po. 9 Konig huaboa'da o'nona'ne on'nigmadoya'po ona'ti o'nona'ne. Jesucristoen e'noeanhuahuika' hua'a o'nonmadika'uyne opudomeya̲ mo'pe̲e̲depo moknopo̲e̲'uyne. Nogded e'nounhuahuika hua'a be'api' e'manmadika'nayo Diosa castiga diga̲'da o̲gka'dik o'maeapo, ijjay.

10 Kenpa' ijmana'po aratbuttaj e'madurugpaka'ta' pakhue' i̲jje̲y. Kenpa'ti "Pablotaj ijpaki," aratbuta e'huaa'ta' pakhue' i̲jje̲y. Diostayo'da e'durugpakata' ijpakpo Cristoenyo'da ijkika'po kenda huaboa'da ijjay.

Cristotaj huadak hua'a nogyo̲ nogyo̲ kamanmadikike'po Diosa Pablotaj o'manigta'mona'uyate.

11-12 Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a nogyo̲ nogyo̲ aratbuttaj ijmanmadikika'uy. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a huabokerekapi' onahue' me'nuyne kenpa'ti onmadikahue' me'nuyne. Jesucristoayo'da me'nopo̲e̲a̲'uyne. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a me'nopo̲e̲a̲'uyne. Kenda yan'nopo̲i̲ka', egomey, pogomey.

13 Konig judío aratbut o'noknopo̲i̲ka'po o̲gkika'nig do'huakon konigti ijkika'uy. Cristoen huaknopo̲e̲'eritaj diga̲'da ijmagkika'uy. Huabakuda̲' jakyo ijbakudika'uy kenpa'ti kan'barake' ijja'po ijmata'monika'uy. Kenda opud Galacia huaknopo̲e̲'eri on'tipe̲i̲ka'uyne. 14 Konig oro'en judío adhuea'pane' Diostaj o̲gkika'uyatenig kenpa'ti o'noknopo̲i̲ka'uyatenig dokon huakka' ijjeretpakpo daka' ijkika'uy. Judío huabokerek

do konigok o̲'nepo suhue'da on'nopo̲e̲po suhue'da o̲gkika'uy. Donayo huakka'da ijnopo̲e̲po huakka' ijkika'uy. 15 Do si'poe̲hued e̲e̲'ted Diosa bektie'ea'uyate. Huakka' di' me'e̲po "Saulo, Saulo, do'taj oyda menigpe̲ikati'," mena'uyne. Ken Diosa o'pakpo 16 Jesucristo ke'nensi'potaj meknopo̲e̲a̲'uyne. Judío aratbut ehue' e̲'hua̲e̲'taj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pake'po kenpa'ti yan'nopo'korea' yanoknopo̲e̲' kenpa'ti yan'nounhuahuika' kamanike'po Diosa Jesucristotaj meknopo̲e̲a̲'uyne. Kenoka' kenda Diosa meknopo̲e̲a̲'de'uyne aratbuttaj batia'pakhue' i̲jje̲'uy. Jesucristotayo'da yoknopo̲e̲po be'tapi' batia'pakhue'dik i̲jje̲'uy. 17 Kenpa'ti Jerusalényo̲ huakkurueri Jesúsen huamata'moneritaj a'mape̲e̲a̲ya'po kenoka' huahue' i̲jje̲po aratbut ehue' e̲'i̲ka'yo Arabia huadaribayo ijhua'uy. Diosayo'da buttida hua'a Jesucristotaj meknopo̲e̲a̲'uyne. Nogok Damasco huakka' jakyo ijkume'uy.

18 Bapa' huabayok e'pokde'te Pedrotaj a'ta̲'e̲ya̲'po Jerusalényo̲ ijhua'uy. Botta' semana i̲jta̲e̲'uy Pedrotaj. 19 Nog Jesúsen huamata'moneritaj tiahuayhue' i̲jje̲'uynig'a Jacobotayo'da ijtiahuay'uy. Jacobo Jesús Huairien huama'buy o̲'e̲. 20 In on'nigmadoya'nig buttida ijjay. Diosa buttida meknopo̲e̲tane.

21 Nogok Siria huadaribayo kenpa'ti Cilicia huadaribayo Cristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy. 22 Huama'buy Cristotaj huaknopo̲e̲'eri Judea huadaribayo nogyo̲ nogyo̲ o̲gkupopakika' do'taj o̲ki̲e̲hued o̲'nuy. 23 Kenyo'da do'taj on'tipe̲e̲po, "A'nenda Pablo diga̲'da mogkika'uyne oro'taj. Oy nogyo̲ nogyo̲ o'hua'po, Cristoen huadak hua'a o'manbatia'pakpo Cristotaj oknopo̲e̲'dik mo'e̲. O'mana'ika'. A'nenda Cristoen huaknopo̲e̲'eritaj e'madakea'ta' o'pakika'uyate." On'tipe̲e̲'uyate. 24 Pablo o'nopo'korea'po Cristotayo'da oknopo̲e̲'uy. Konige̲po "Dakiti Dios, huadakda i̲'e̲ne." Cristoen huaknopo̲e̲'eria o'nona'onhuahua'uyate.

2

Nog Jesúsen huamata'moneria Pablotaj o'de'uy. Pablo Jesúsen huamata'moneri o'e̲de'uyatenok o'de'uy.

1 Catorce huabayok e'pokde'te Jerusalényo̲ onte'ti ijhua'uy. Bernabéere Titotaj o'tohua'uy. 2 Jerusalényo̲ hua'dik i̲'e̲. Diosa me'nopo̲e̲a̲'uynok ijhua'uy. "Pablo Jesúsen huamata'moneri ehue' o̲'e̲. Nama'da o'manmadika'." Judío huaknopo̲e̲'eri huairia onahue' me'ne'po. Jerusalényo̲ Cristotaj huaknopo̲e̲'eri huairitayo'da ijmanbatia'pakuy. Jesucristo Diosen Huasi'po o̲'e̲po mo'nigbuey'uyate. O'noyhuad'uyate. Kentaj aya'ada oknopo̲e̲'dik kenpa'ti nigpe̲ika'dik ya̲'ne. O'noknopo̲e̲po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj ijmanmadika'i̲kay. Kenda judío huairitaj ijmanbatia'pakuy. 3 Kenpa'ti Tito doere o̲'e̲po Tito judío aratbut ehue' e̲e̲'pi' "Huabokerek i̲'e̲po huasi'dak oktegdik i̲'e̲." Huaknopo̲e̲'eri huairia Titotaj onahue' o̲'nuy. 4 "Titoensi'dak oktegdik o̲'e̲." Nama'da huaknopo̲e̲'eria huama'buya ona'uynig'a. I̲re̲gire̲g oro'omeyere o̲gkupopakpo kenpa'ti "Jesústaj o'noknopo̲e̲po huabokereksi'dak okteghue'dik o̲'ne." Oro'a ea'te a'pe̲e̲ya'po o̲gkupopakuy. Pablo nama'da oa' enata' onpakpo kenpa'ti, "Judío ehue' hua̲e̲'eri huabokereksi'dak oktegdik o̲'ne yan'manmadika' kenpa'ti Moisésen e'mana' nigpe̲ika'dik ka'ne', yan'manmadika'." Nama'da huaknopo̲e̲'eria oro'taj enata' on'pakuynig'a. 5 Nama'da huaknopo̲e̲'eri huama'buytaj sigpi' manpe̲e̲hue' o̲'u̲y. Jesucristotaj moknopo̲e̲nok Diosere mo'noeanhuahuika'apo buttida hua'a o̲'e̲ yan'nopo̲e̲' kenpa'ti Diosere a'nounhuahuaya'po huasi'dak bakteghue'dik mo'e̲po kenpa'ti Moisésen e'mana' hua'ataj nigpe̲ikahue'dik mo'e̲ne. Ken buttida o̲'e̲ oknopo̲e̲'dik mo'i̲ka'ne.

6 Jesucristoen huadak hua'a daka' ijnopo̲e̲po ijmanmadikika'denok Jerusalényo̲ Cristotaj huaknopo̲e̲'erien huairia do'taj nog e'manmadika' manmadika'dik ya̲'e̲ onahue' me'nuyne. Huairi e̲e̲'pi' huairi ehuepi' Dios e'nopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'i̲ka'. Do'huakon kenpa' e'nopo̲e̲'ta' pakhue' i̲jje̲y. 7 Nogdikda yamanmadika' hueretda judío

huaknopo̱e̱'eri huairia onahue' me'nuyne. Judío aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'taj Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pake'po Diosa do Pablotaj o'ta'mona'uyate on'nokotuyate. Konigti judío aratbuttaj Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa Pedrotaj o'ta'mona'uyate. Judío huaknopo̱e̱'eri huairia on'nopo̱e̱'uyate. 8 Ken Diosa judío aratbuttaj o'ta'mona'uyate Pedrotaj. Konigti kenda Dios judío aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'taj do'taj me'ta'mona'uyne. Jesúsen huadak hua'a huakka' aratbuttaj kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne.

9 Konige̱po Jacobo Pedroere Juanere huaknopo̱e̱'erien hueretda huairi o̱'nepo Diosa Pablotaj o'ta'mona'uy kenpa'ti huakka'tada kamanopo'kore'po Diosa be'tihuapokuyne Jacoboomey on'nopoenka'depo "Jesucristotaj oknopo̱e̱po, huama'buy o̱'e̱y kenpa'ti oro'takon Diosa mo'ta'mona'uyne." Do'taj Bernabétere mona'po kenpa'ti "Nog aratbuttaj judío ehue' e̱'hua̱e̱'taj Jesucristotaj yanoknopo̱e̱' kenpa'ti yan'nopo'korea' yan'mana'. Oro'omey judío aratbuttaj konigti o'mana'apoy." Oro'taj mona'po, 10 "Aratbut pai'da e̱'i̱ka'taj bayokika'dik yane'. Kenpa'ti nog aratbuttaj yan'mana'." Jacoboomeya̱ mona'uyne. Kenda huakka' e'kika'ta' ijpakikay.

Antioquía huakka' jakya' "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Pabloa ona'uy.

11 Nogok Antioquíayo Pedro o'tiakdepo dakhuea'da o'ka'uynok, "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Huakpoteda ona'uyne. 12 Sue'da judío huabokerektaj Jacoboa Pedrote o'mata'mona'uyate. Huabokerek tiakhued o̱'nepo Pedro judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere o'bape'ika'uyate. Enhuatiakde'te judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere Pedro sigda sigda e'bape'ada o'bakbatikonhua'po. Judío huabokerek onhuatiakdepo huabokereksi'dak baktega̱'dik o̱'ne on'manopo̱i̱ka'uy. Kenomeytaj Pedro o'makme'pukpo judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere e'bape'ada o'bakbatikuy. 13 Pedroa huadakda ijkikay nama'da huata'da o'tinopo̱e̱po nama'da o'ka'uy. Antioquíaya' nog judío huaknopo̱e̱'eri Pedrotaj on'tiahuayonhua'po konigti o̱gka'po huadak o'kikay nama'da huata'da on'tinopo̱e̱nig'a kenomeya̱ konigti nama'da o̱gka'uy. Bernabékon o'tiahuayonhua'po kenpa'ti nama'da o'nopoenig'a judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere o'bape'po o'bakbatikuy. 14 Jesucristoen buttida hua'a Pedroomey o'noknopo̱e̱nig'a nama'da o̱gkikame'nigtaj do'hua yoknokotdepo aya' huaknopo̱e̱'eritaj "Judío e̱'e̱a̱da konig judío ehue' hua̱e̱'eri i'kikame'. Konig Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kikahue' i̱'e̱me'. Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kika'dik mo'e̱. ¿Judío ehue' aratbuttaj mena'po i'maname'? Nama'da i'kame'." Pedrotaj yona'uy.

Judío konigti nog aratbut Jesucristotaj oknopo̱e̱'dik o̱'ne. Jesucristotaj eknopo̱e̱'nayo Diosa dakhuea' e'ka'taj o'bakkahuea'po Diosere o'manoeanhuahuika'apo.

15 Oro'omey judío hua̱e̱'eri o̱'e̱po judío e̱'hua̱e̱ya' o'si'poe̱'uy. Huadakda o'kika'po Moisésen hua'a kikahue' o̱'nepo dakhuea'da o̱gkika' o'nopo̱e̱ne. 16 Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopo̱e̱po." Kenda Diosa onahue' mo'e̱a̱pone. Kenyo'da Jesucristotaj e'noknopo̱e̱'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopo̱e̱po." Diosa mona'apone. Konige̱po "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopo̱e̱po." Diosa mone'po oro' judío hua̱e̱'eri kenpa'ti Jesucristotaj oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. Moisésen hua'ataj o'kika'nok "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopo̱e̱po." Diosa onahue'dik mo'e̱a̱pone. Konige̱po be'api' Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopo̱e̱po," Diosa onahue'dik o̱'e̱a̱po.

17 Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopo̱e̱po." Diosa mone' oro' Cristotaj oknopo̱e̱denok konig judío ehue' hua̱e̱'eri Moisésen hua'ataj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'po oro'omey dakhue' huaka'erionig Cristoa mogka'ne be'api' sigpi' ahue'dik o̱'ne. 18 Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Diosa ka'nopo̱e̱'po Moisésen hua'ataj nigpe̱e̱hue'dik mo'i̱ka'ne, do'a e'mana'nayo kenpa'ti nogok konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Dios ka'nopo̱e̱'po Moisésen hua'ataj nigpe̱e̱dik mo'i̱ka'apone doa nogpa'dakon e'mana'nayo

dakhuea' i'ka'ne Diosa ona'dik me'ẹne. 19 "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopọẹpo." Diosa mene'po Moisésen hua'ataj nigpẹikahue'dik ịjịka'po konig Moisésen hua'ataj konig e'bueyonig ịjjẹpo Moisésen hua'ataj menpa' nigpẹikahue'dik ịjjẹ'uynig'a Jesucristotayo'da yoknopọika'po Diosen 'uru'nanada kika'dik ịjjẹy. 20 Jesucristo huẹypa cruzte o'buey'uyate. Do Diostaj e'nopo'koreade'te konig Jesúsere cruzte e'bueyonig ịjjẹpo onte'ti dakhuea' kikahue' ịjjeonhuahuikay. Do'huada katepi' ijpakpo kikahue' ịjịka'po Jesucristoen Nokịrẹgạ me'nopo'tọẹnok Diosenyo'da ijkikay. Huạsọ'ạda ijnoepo Diosensi'potaj yoknopọẹpo ijnigpẹika'po Diosen ijkikay. Diosensi'po do'taj huakka' di'nada me'ẹpo me'nigbuey'uyate. 21 Diosa huakka' di'nanada mo'ẹpo oro'tehuapa' Jesucristoa mo'nigbuey'uyne, Diosere 'urunanada a'noeonhuahuikaya'po Jesústayo'da oknopọẹ'dik ọ'ẹne. "Dakhuea' nigkahue' ọ'ẹne me'tinopọẹpo." Diosa menayẹt Moisésen hua'ataj do nigpẹika'dik ẹẹ'nayo Cristo nama'da mo'nigbueya'uyet. Konigẹpo Moisésen hua'ataj nigpẹikahue' ịjịka'apoy. Jesucristotayo'da yoknopọika'apoy.

3

Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopọẹpo." Kennayo Diosa onahue'dik mo'ẹạpone. Cristotaj eknopọẹ'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopọẹpo." Kennayo Diosa mona'apone.

1 Opud Galacia huaknopọẹ'eri konig nopoenkahue' huạẹ'eri mo'ẹne. Nogomeyạ nama'da mon'mandika'nok opudomey ịda mo'pẹẹdeme'nig'a, Jesústaj buttida e'manmadika' nigpẹẹhue'dik yane', nama'da mo'nopọẹạme'ne. Jesucristoa oro'taj huẹypa cruzte mo'nigbuey'uyate opudtaj huakpoteda daka' o'nonbatia'pak'uynok opudạ daka' mo'pẹẹpo moknopoenka'uyne. 2 Moisésen hua'a mo'nigpẹika'uynok Diosen Nokịrẹgạ opudtaj nopo'tọẹhue' mo'ụyne. Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate onte'ti o'noyhuad'uypo kurudyọ Diosere o'noeonhuahuika'. Kenda mo'pẹẹdepo moknopọẹ'uynok Diosen Nokịrẹgạ opudtaj mo'nopo'tọika'ne. 3 A'nenmon huaboa'da Jesucristotaj moknopọẹde'uynok Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọika'ne Diostaj daka' mo'nigpẹika'uyne. Oy 'uru'nopoa'da megke'po nogda nogda ka'dik ọ'ẹne, konig huabokereksi'dak oktegdik ọ'ẹne kenpa'nayo nama'da mo'nopọika'nig'a Diosennayo nopounkahue'da mo'ịka'ne. 4 Jesucristotaj moknopọẹpo huakka'da pai'da mo'nopo'eonhuahua'deme'ne. Nama'da pai'da nopo'ẹhue' mo'unhuahuame'ne ijnopọẹy do'hua. Jesucristotaj buttia'da moknopọẹne, oknopọẹbatikhue' mo'ẹạpone ijnopọẹy. 5 Moisésen hua'a mo'nigpẹika'nok Diosen Nokịrẹgạ nopo'tọẹhue' mo'ịka'ne kenpa'ti opudomeytaj bayareahue' mo'ịka'ne. Jesucristotaj huadak hua'a mo'pẹẹdepo moknopọẹ'uynok Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọika'ne kenpa'ti opudomeytaj mo'bayarika'ne.

6 Ken, a'nennada Diosen hua'ataj Abrahama oknopọẹ'uynok "Konig dakhuea' nigkahue' me'ẹne, o'tinopọẹpo." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. 7 Konigẹpo huabokerek Diosen hua'ataj daka' o'noknopọẹpo konigti Abrahamen hueretda huayayonig ọ'nepo kenda nopoenka'dik mo'ẹne. 8 "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopọẹpo." Judío ehue' huạẹ'eri huaknopọẹ'eritaj ijmana'apoy, Diosa a'nennada o'nopọẹpo Abrahamtaj "Meknopọẹnok kenpa'ti menigpẹika'nok, konigẹpo huakka' judío ehue' huạẹ'eria konigti e'noknopọẹde'te 'Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopọẹ'po,' kenomeytaj ijmana'apoy." A'nenda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Apagba'te kenda oa'uynig Moisésa o'timadoya'uyate. 9 Ken Diosen hua'ataj Abraham oknopọẹ'uyate. Aya'da huabokerek konigti o'noknopọẹnok kenomeytaj Abrahamtaere "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopọẹpo." Diosa o'mana'ika'apo.

10 "Aya' huadik Moisésa o'nigmadoya'uyate aya'ada nigpẹika'dik ọ'nepo nogdiktida nigpẹẹhue' ẹẹ'nayo 'Dakhuea' boka'ne.' Diosa o'mana'po castiga o'magka'apo."

Apagba'a oa'uyatenok. Moisésen hua'a do e'nigpeika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoepo." Diosa mena'apet. Aya'ada kenpa' en'nopoika'nayo "Dakhuea' boka'ne." Diosa mona'po castiga mogka'apone. 11 "Diostehuapa' huadak huakika'eri Jesucristotaj o'noknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo." Diosa oa'uynok Moisésenba' huakika'eritaj "dakhuea' nigkahue' men'ene," Diosa onahue'dik o'eapo. 12 "Dakhuea' nigkahue' me'ene, me'tinopoepo." Diosa mone'po Diostaj oknopoe'dik mo'ene. Moisésen hua'anayo kenpa' onahue' mo'ene. "Diosere a'nounhuahuikaya'po aya'nada Moisésen hua'a nigpeika'dik mo'e." Kenpa' Moisésen hua'a ena'tada aya'nada nigpeikahue'dik mo'ika'ne.

13 "Pai'nanada kan'nopo'unhue'po dakhuea'nanada huakika'eritaj hueypa cruzte on'betika'." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'tehuapa' Cristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'omey Cristoen huaknopoe'eritaj castiga ogkahue'dik mo'eapone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eapone. 14 "O'nen adhuea'si'potaj ijmanopo'toeapoy." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Nog aratbut huaknopoe'eritakon Diosen Nokireega kamatoike'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate.

Moisésen hua'a konig o'e kenpa'ti kenda Abrahamtaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate.

15 Konig o'kika'nig ijmanbatia'pakapoy, egomey, pogomey. "A'ti o'nigka'apone." Be'api' o'madoya'depo ke'nen huadik o'madoya'depo nogda kahue'dik o'eapo kenpa'ti kenda oktihuekehue'dik o'eapo. 16 O'nigka'apone Diosa Abrahamtaj nogok nogok ona'ika'uyate. O'nen huayayotaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Kenda Abrahamen aya' huayayotaj ijmanigka'apoy onahue' o'uyate. Kenda Abrahamen noghuayayotatida ijnigka'apoy, ona'uyate. Kenda Cristotaj o'tia'pakuyate. 17 Onte'ti daka' o'nonapone. Huakkuruda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. O'nen huayayotaj 'uruda ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Diosa kenda enade'te cuatrocientos treinta huabayok e'pokde'te judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenda Diosa huakkuruda Abrahamtaj ona'uyatenigda kenpa'da Diosa o'ka'apo. Kenda Moisésa o'mana'uyatenig Abrahamtaj Diosa ena' dikenhue'dik o'epo kenda o'ka'apo. 18 Moisésen hua'a o'nen adhuea' huayayo en'nigpeika'nayo ijmanoeanhuahuika'apoy Diosa Abrahamtaj onahue' o'uyate. "Ijnoeanhuahuika'apoy," Abrahamtaj Diosa ona'uyatepo katetehue' manoeanhuahuika'dik o'maika'apone.

19 Moisésenba'taj aratbuta nigpeikahue'dik o'nepo dakhuea'da ogkika'nig kamanopoegkike'po judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig adhuea' huayayo Jesucristo o'tiakapo. Tiakhued ee'ted Moisésen hua'a aratbut nigpeika'dik yane' o'mana'uyate. Cristo e'tiakde'uyte onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'neapo. Diosen huata'moneria Moiséstaj o'nopoea'uyate. Diosa kenda o'paknok Moisésa aratbuttaj o'mana'uyate. 20 Diosen huata'moneri Moisésere judío aratbuttaj on'mana'uyate. Diosayo'da huayayo i'taeapone Abrahamtaj ona'po, Jesucristotaj o'ta'mona'uyate.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'edene, Moisésenba' mo'nopoea'ne. Kenpa'ti Cristo tiakhued ee'ted Moisésen hua'a oro'omeytaj konig huamatoe'erioniga mo'toika'uyne.

21 Diosa Abrahamtaj huayayo o'yokapone ona'uyate. Moisésenba' Abrahamtaj hua'a en'hue'dik o'e. Abrahamtaj hua'a kenpa'ti Moisésen hua'a huadaknada e'eada Moisésenba'nayo manoeanhuahuikahue'dik o'epo kenpa'ti 'urunopo' kahue'dik o'ika'. 22 Aya'ada dakhuea'da ogkika'depo batikhue'da dakhuea'da ogkika'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyatenig'a konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig Jesucristotaj huaknopoe'eriomeytaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'noeanhuahuika'apone.

23 Cristoen huadak hua'a peehued o'epo Jesucristotaj oknopoehued o'epo oro' kenyo'da Moisésenba'taj nigpeika'dik o'uynig'a. Cristo e'tiakde'te Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po Cristotaj oknopoe'uy oroa. 24 Cristo tiakhued ee'ted Moisésenbaa konig

oro'en huamatoe'erionig mo'toika'uyne. Jesucristo e'tiakde'te kentaj oknopoedenok "dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoedepo," Diosa mona'uyne. 25 Cristo o'tiakdeuynok oynayo kentaj oknopoika'nok Moisésenbaa oro'taj toehue' o'ika'. Oynayo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ika'ne.

26 Oyda Jesucristotaj moknopoepo Diosensi'po mo'ene. Aya'ada moknopoepo Jesucristoere Diosensi'poda mo'ene. 27 Opudomey Jesucristotaj moknopoedenok bautiza mogka'de'uyne. Cristoa mo'nopo'toika'nok Jesucristonig mo'ika'po Diosensi'po mo'ika'ne. 28 Oro' Jesucristotaj huaknopoe'eri o'epo Diostaj konig nogaratbuttida o'ene. Judío aratbut eee'pi', griego aratbut eee'pi', huanaba' eee'pi', huanaba' ehue' eee'pi', huabokerek eee'pi', ettone' eee'pi', oro'omey huaknopoe'eri Diostaj nogaratbuttida o'ene. 29 Abrahamtehuapa' ijnigka'apoy Diosa ona'uyatenig konigti opudomey huaknopoe'eritakon Diosa mogka'apopo mo'noeanhuahuika'apone.

4

1-2 Nogiti daka'da o'nona'apone. Huasi'po kerekhued eee'ted huaoen e'tamae' huabae'eri eee'pi' konig huanaba' o'epo huaoen huatamatoe'eritaj nigpeika'dik o'ne. Kenoka' bae'dik huaoa o'dikka'uyatenok aya'da huaojkudaken o'tabaeapo. 3 Oro' konigti o'ika'uy. Cristo tiakhued eee'ted oro' konig huasi'po o'epo konig huabokerek ehued o'uy. Oro'en adhuea'pane'en e'manmadika'taj konig huanaba' o'nigpeika'uyne. 4 Kenme'noete Diosa o'pakpo ke'nen huasi'po o'ta'mona'uyate. Ettone'a Diosen Huasi'po o'si'popakuyate. Huasi'po judío aratbutda o'si'poepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. 5 Oro' judío huaee'eriomey huanaba'onig o'epo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. Moisésenba'taj a'bakkayya'po osi'poe'uyate. Kenpa'ti oro'omey Diosensi'po ka'nike'po osi'poe'uyate.

6 Oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'po o'edenok Diosa oro'omeytaj Huasi'poen Nokiregea mo'nopo'toene, "Do'hued Apag" Diostaj Cristoen Nokiregea oro'ennopoya' o'okuy. 7 Ken Diosensi'po o'edepo Moisésenba'taj nigpeika'dik huaee'eri huanaba' ehue' o'edepo Jesucristotaj moknopoenok. "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo," Diosa mona'po mo'noeanhuahuika'apone.

Galacia huaknopoe'eritaj Pabloa o'matinepahui'po o'matimepu'ke'uyate.

8 A'nenda hueretta'da Diostaj oknopoehued eee'ted toto'taj mo'me'pukika'uyate. 9 Oynayo Diostaj moknopoedene kenpa'ti Diosa mo'baktie'ea'de'uyne. Konig judío adhuea'pane' ogkika'uynig mena'po konig huanaba' onte'ti e'kika'ta' bo'paknig'a. Ken konig e'kika'nayo nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. 10 Diosa mo'nopo'yare'po mena'po aya' Moisésenba' fiesta bo'kika'nig'a huame'noe fiesta, sábado fiesta, puug fiesta huabayok fiesta kenpa' bo'kika'nig'a, Diosa me'nopo'yare'po nama'da bo'kika'ne. 11 Konigepo opudtaj on'matinepahui'po on'tomepu'kene, huakka'a'da nama'da opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uyne.

12 Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'po Moisésenba' nigpeika'dik mo'ene. Judío aratbuta nama'da mona'ika'nig'a. Konig judíomey ogkika'nig opud konig kikahue' mo'uyne. Opudonigti ijjepo oy kenda judíomey on'mana'ika' kahue' ijjikay. Konig do ijkika'nig konigti yag'kikati'. Kenda ijjeretpakpo o'nona'ne, egomey pogomey. A'nenda opudere eee'te do'taj di'nada o'nepo daka' on'toe'uyne. 13 A'nenda opudere dakhue'da ijjepo Jesucristotaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo kenda huakkuruda opudtaj o'nonbatia'pakonhua'uyne. 14 Do dakhue'da eee'pi' konig pai'da e'nopo'etepi' do'taj dig huahuayhue' o'nuyne kenpa'ti tibiraehue' o'nuyne. Konig Diosen huata'moneritaj egkapa' do'taj o'de'uyne. Konig Jesucristotanig do'taj o'de'uyne. 15 A'nenda Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'onhuahua'uyne. Do'hua e'nonmadika'onhuahua'te durugnada mo'uyne. Do'taj durugnada mo'uyne. Oy mena'po do'taj durugda ehue' mo'e. A'nenda katepi' ijpakika'uynok on'yokika'uyne.

Do'a opuden huakpo e'pakuynayo opudą okpotokdik ęę'nayo opuden huakpo on'yokay'uyyet. Oyda menpa' do'taj e'nigpęęta' pakhue' mo'ęne. 16 Oy buttida o'nonmadika'po opudomeytaj me'huadiayne, menpa' mo'nopǫę.

17 Judío nama'da huamanmadika'eriomey konig judío aratbut Moisésenba' ǫgkika'nig opudomey konigti kągkike'po nama'da bo'pakne. Kenpa'ti kenomey opudtaj huakka' on'eretpakpo opudomeyą onte'ti do'taj nigpęęhue' ka'nike'po kenda on'pak. 18 Be'api' opudtaj huadak e'kika'ta' e'paknayo opudtaj e'tihuapokta' e'paknayopi' kenda huadakda ǫ'ę. Do opudere ęę'te opudere ehue' ęę'tepi' huadak e'kika'ta' e'paknayo kenda huadakda ǫ'ę. 19 Do'hua Jesucristoen huadak hua'a opudtaj a'nen e'manmadika'onhuahua'de'te moknopǫę'uynok do'hued huasi'ponig mo'ęne. Oy onte'ti opudtaj digą' on'tinepahui'po on'tomepu'kene. Cristoa onte'ti daka' mo'manopo'tǫędeapet opudtaj huakka' on'tinepahuika'ne. 20 Huakka' opudtaj on'tinepahui'po ąyǫ opudere huakka' ęę'ta' ijpaki. Nogpa'da 'urua'dakon opudtaj e'manata' ijpaki. Monig moet opudomeytaj tinopǫęhue' ijjęy.

Agarkudak konig o'kika'uyate kenpa'ti Sarakudak konig o'kika'uyate Pabloa o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uyate.

21 "Dakhuea' nigkahue' mo'ęne mo'tinopǫępo." Diosa mone'. Opudomeyą sue'ada Moisésenba'taj e'nigpęikata' bo'pakika'nig'a Moisésenba'taj nopoenkahue'da mo'ęne. 22 Moisésenba' sigpi' e'manopǫęą'ta' ijpaki. Abraham botta'si'po o'tǫę'uyate. Agarkudak ettone' huanaba' ǫ'ępo nogsi'potida Abrahamensi'po o'si'popakuyate. Abrahamen hueretda huątǫę Sarakudak ǫ'ępo huanaba' ehue' ǫ'ępo nogsi'potida o'si'popakuyate. Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. 23 Saraen huanaba' ettone'ą o'si'popakuyate. Konig aya' ettone' on'si'popakika'nig Agar konigti o'si'popakuyate. "Huasi'po i'tǫęąpone." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok Abrahamen hueretda huątǫęnayo konig huanaba' ehue' ę'ęąda o'si'popakuyate. "Huasi'po i'tǫęąpone." Diosa ona'nok o'si'popakuy. 24-25 Abrahamen botta' huątǫę konig botta' Diosen hua'a ǫ'ne. Ote' Sinaíte Arabia huadaribayo Diosa Moisés*taj* ona'uyate. Konig Agar huasi'poere huanaba' ǫ'nika'nig aya' Moisésenba' huanigpęika'eri konigti huanaba' ǫ'nika'. Kenpa'ti Jerusalényǫ huąika'eri a'noeonhuahuikaya'po Moisésenba' on'nigpęika'nig'a huanaba'nig ǫ'nika'.

26 Oro'omey huaknopǫę'erinayo Diosen jak kurudyǫ huąę'eri ǫ'ika'po Diosensi'po ǫ'ęne. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotayo'da oknopǫika'ne. Moisésenba'taj nigpęikahue'dik ǫ'ika'ne.

27 Si'popakhue'dik i'ępo huasi'po tǫęhue' i'ępo yadurugpak, ettone'. Si'popakhue' i'ępo digą' noehue' i'ępo nogok huakka' huasi'po i'tąęąpo. Huakka' huaknopǫę'eri huasi'po i'matǫęąpone. Nog ettone' huątǫębet ę'ęąda sue'da huasi'po o'tǫęąpo. Apagba'a kenpa' oa'. Saraen huakka'nada adhuea'si'po ǫ'tąę. Agaren sue'da o'tǫę.

28 Ken oro'omey Jesucristoen huaknopǫę'eri konig Diosensi'po ǫ'ęne. "Huasi'po i'tąęąpo." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok, Abraham Isaacsi'po ǫ'tąę'uyate. Oro'omey konig Saraensi'po Isaac ǫ'ęne. Ken Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok oro'kon huaknopǫę'eri Diosensi'po ǫ'ęne egomey pogomey. 29 Ken konig aya'da isi'po on'si'popakika'nig konigti a'nennada Ishmael Agarensi'po o'si'popakuyate. Abrahamen Saraenere nogsi'potida Isaactaj Ishmaela dakhuea' o'kika'uyate. "Huasi'po i'tąęąpo." Diosen Nokiregą Abrahamtaj ǫ'nuynok Isaac o'si'poę'uyate. Oy konigti ǫ'ę. Cristotaj oknopǫęhue' huąę'eriomeyą oro'taj dakhuea' mogkika'ne. Oro' huaknopǫę'eri Diosensi'po ǫ'ęnok dakhuea' mogkika'ne. 30 "Ettone' huanaba'ensi'potaj pakhue' ijjępo noeanhuahuikahue' ijmaeapoy." Diosa oa'uynok Apagba'te, "Do'hued ettone' huanaba' yaen. Do'huedsi'poere Diosere noeonhuahuikahue'dik ǫ'neapo." Sara Abrahamtaj ona'uyate. 31 Oro'omey huaknopǫę'eri konig Saraensi'po ǫ'ęne. Huanaba'ensi'po ehue' ǫ'ępo a'nopo'koreaya'po Moisésenba'taj nigpęikahue'dik ǫ'ęne.

5

Oro'omey onte'ti konig huanaba'nig ehue' o'epo "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'po onte'ti Moisésenba'taj kikahue'dik o'ene.

1 Jesucristotaj oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' onte'ti nigpeikahue'dik o'ene. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' nigpeikahue' yanika'.

2 Men'pee'. Do Pabloa opudtaj o'nona'ne men'nigpee'. "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'. "Do'hued bokereksi'dak bekteg." Opuda ena'nayo opudtehuapa' Cristoa hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenig'a opudtaj dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik mo'eapone. 3 "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mone'po aya'da huabokereka bokereksi'dak e'noktegnayo aya' Moisésenba'taj kenpa'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo. Onte'ti opudtaj o'nona'ne. 4 "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'po opudomeypi' Moisésenba'taj mo'nigpeika'nok konig onte'ti Diosensi'po ehue' mo'edepo Cristoen ehue' mo'edepo Diosa opudomey-taj matinepahuihue' mo'edeapone. "Dakhuea' nigkahue' me'ene mo'tinopoepo." Diosa onahue'dik mo'eapone. 5 Oro'tanayo Diosensi'potaj kan'nigike'po Diosen Nokiregа bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' Jesucristotaj oknopoenok "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mona'apone. Kenda oroa oknopoika'po Diostaj o'nigika'ne. 6 Oro'omey Cristotaj daka' e'maknopoede'te Cristoen o'edene. Huabokereksi'dak e'noktegpi' huabokereksi'dak okteghue' ee'pi' Diostaj konigti huadak o'nigene. Oroa Jesucristotaj eknopoikata' Diosa huakka' o'pak. Cristotaj oro' oknopoepo aya'tada di' o'maika'ne.

7 Daka' Cristotaj moknopoika'uyne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a daka' mo'nigpeika'uynig'a menpa' nama'da huamanmadika'eritaj mo'peepo Cristoen buttida hua'ataj eknopoe' bokkahue'deme'ne. 8 "Moisésenba'taj nigpeika'dik mo'e." Diosa oro'taj onahue' mo'uyne. "Cristotaj oknopoe'dik mo'ene." Diosa mona'uyne. 9 Sue'ada nama'da huamanmadika'eria e'manmadika'nayo ida huakka'da nama'da o'noknopoeapo, nama'da ogkika'apo. Kenda okkahuehue' yanika'. 10 Opud Galacia huaknopoe'eri nogpa'da oknopoehue' mo'eapone do Jesucristo Huairitaj yoknopoepo kenda on'tinopoene. Kenpa'ti be'api' nama'da monmadikika'ne kentaj Diosa castiga kamagke'.

11 O'nen judío aratbuta dakhuea' mogkika'ne. "Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po huabokereksi'dak oktegdik mo'e." Pabloa o'manmadikika'. Sue'ada nama'da do'taj men'huaa'ne. Kenpa' do manmadikahue' ijjikay. Kenpa' Jesucristoen huadak hua'aere e'manmadika'nayo do'taj dakhuea' ogkikahue' ya'neayet. 12 Opud Jesucristo-taj huaknopoe'eritaj eknopoebatika'ta' o'deretpakpo opudtaj nama'da monmadikika'. Kenpa'da kan'bahue' onte'ti opudere kupopakhue' ka'nike'. Kenda ijpaki.

13 Diosa mo'baktie'ea'uynok Moisésenba'taj konig huanaba' ehue' mo'epo nigpeikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti konig judío ogkika'nig konigti kikahue'dik mo'ene. Cristotayo'da yanoknopoika'. Diosa o'mana'uyate. Konigepo "Moisésba'taj konig huanaba' ehue' ijjepo katepi' ijpakpo kika'dik ijjey," nopoehue' yanika'. Diosa di' mo'enok huayahuaya yan'batihuapokikati'. 14 "Konig opud huata'da di'da mo'ika'nig konigti nog aratbuttakon huakka'da di'da yan'maika'." Diosba'a o'mana'nok kenda o'nigpeika'po konigti aya' Diosen hua'ataj o'nigpeika'ne. 15 Opudomey huayahuaya dig e'bahuadiayika'nayo, dig e'bahuahuaynayo, huayahuaya e'mamahui'ia'nayopi', keyoj, o'nona'ne. Ken konig kikahue' yanika'. E'kika'nayo Cristoen huaknopoe'eri ehue' mo'eapone.

Konig dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig konigti kikahue' o'epo konig Diosen Nokiregа o'paknigda mogkika'.

16 Diosen Nokɨrɛgɑ o'paknigda mogkika'. Kenda oro' nama'da o'eretpakika'nig
ken konig kikahue' mo'ne. 17 Oro'ennopoada dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika' konigti
Diosen Nokɨrɛgɑ konig e'nigkata' pakhue' o̲'ɨka'. Kenda Diosen Nokɨrɛgɑ o'pak
konig oro'ennopoada e'ka'ta' pakhue' o̲'ɨka'ne. Konigɛpo kenda o'pakika'nig menpa'
kikahue'dik o̲'ɛ̲ne. 18 Diosen Nokɨrɛgɑ e'nopo'to̲ɛ̲'nayo Moisésenba' nigpɛ̲ikahue'dik
o̲'ɨka'ne. Ken konig o'nona'ne, egomey, pogomey.
19 Diosen Nokɨrɛgɑ nopo'to̲ɛ̲hue' ɛ̲ɛ̲'nayo konig oro'nopoada o'pakpo dakhuea'
kika'dik o̲'ɛ̲ne, daka' o'nopo̲ɛ̲ne. Kenpa'ti Diosen Nokɨrɛgɑ nopo'to̲ɛ̲hue'da ɛ̲ɛ̲'nayo
oro'ada o'pakpo nogen huɑto̲ɛ̲'taj on'bakde'ika', huabokerekere nog ettone'ere
dakhuea'da ka'dik o̲'ɨka'ne. Kenpa'ti nogen huɑto̲ɛ̲'taj e'bokerekbo' nogen huɑto̲ɛ̲'taj
ettone'ɑ̲kon e'mune'bo'. 20 Kenpa'ti Diosen Nokɨrɛgɑ nopo'to̲ɛ̲hue'da ɛ̲ɛ̲'nayo e'ketka'
diostaj eretpakdik o̲'ɨka'ne. Kenpa'ti tidig eretpakdik o̲'ɛ̲ne. Kenpa'ti huayahuaya
maboyika'dik o̲'ɛ̲ne. Nogtaj nogtaj dig bahuahuaydik o̲'ɛ̲ne. Nogomeytaj bahuadiaydik
o̲'ɛ̲ne. Kenpa'ti Diosen Nokɨrɛgɑ nopo'to̲ɛ̲hue' ɛ̲ɛ̲'nayo huata'da o'eretpakika'ne.
Nogpa'da o'pakpo o'kika'po maundik o̲'ɛ̲ne. 21 Kenpa'ti Diosen Nokɨrɛgɑ nopo'to̲ɛ̲hue'da
ɛ̲ɛ̲'nayo o'pakpo nogen katepi' en'tɑɛ̲' batihuadiaye'dik o̲'ɛ̲ne. Kenpa'ti nogomeytaj
o'huadiaypo, barakdik o̲'ɛ̲ne, kenpa'ti fiestate digɑ'da borracho ɛ̲'dik o̲'ɨka'ne. Kenpa'ti
Diosen Nokɨrɛgɑ nopo'to̲ɛ̲hue'da ɛ̲ɛ̲'nayo o'pakpo nogda nogda dakhuea' kika'dik
o̲'ɛ̲ne. Ken konig e'kika'nayo Dios oro'en huairi to̲ɛ̲hue' o̲'ɛ̲ɑpone. Kenpa'ti Diosensi'po
ehue'dik o̲'ɛ̲ɑpone. Diosere ehue'dik o̲'ɛ̲ɑpone. Kenda a'nenda on'boroay'uyne konigti
onte'ti on'boroayne.
22 Diosen Nokɨrɛgɑ mo'nopo'to̲ɛ̲denok nog aratbuttaj di' o'maika'apone, durugnada
o̲'unhuahuika'apone, o'nopo'noeyne, oynayo nog aratbuttaj huadiayhue' o'maene,
nogomeyɑ oro'omeytaj dakhuea' ena'te ɨda bahuadiayhue' o̲'ɛ̲ne, nogomeytaj
daka' o'batihuapokika'ne, huadak katepi' nogomeytaj o'bayokika'ne, katepi'
"Ijka'apoy," ena'nayo kenda o'ka'apoy. 23 Diosen Nokɨrɛgɑ mo'nopo'to̲ɛ̲denok oro'taj
dakhuea' ɛ̲gka'nayo bahuadiayhue' o̲'ɨka'apone. Oro'ennopo'a dakhuea' e'kata'
e'paknayo kikahue' o̲'ɛ̲ɑpone. Diosen Nokɨrɛgɑ mo'nopo'to̲ɛ̲nok huadakyo'nada
kika'dik o̲'ɨka'apone. Ken konig o'kika'po Diosen hua'a aya' o'kika'ne. 24 Kenpa'ti
oro'omey Jesucristotaj oknopo̲ɛ̲po Diosen Nokɨrɛgɑ mo'nopo'to̲ɛ̲nok onte'ti konig
oro'omeyennopo' dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig'a konig cruzte Jesúsere o'buey'uy
onte'ti kenda oro' o'eretpakika'uynig kahue' o̲'ɨka'apone. 25 Ken Diosen Nokɨrɛgɑ oro'taj
Diosen e'kika' bo'tihuapokika'ne. Diostaj eknopo̲ɨka'taj bo'tihuapokika'ne. Diosen
Nokɨrɛgɑ mo'nopo'to̲ɛ̲nok aya'da Diosa o'paknig mogkika'.
26 Ken, "Donayo huadaknada ɨjjɛ̲y," nopo̲ɛ̲hue'dik mo'nika'. Huata'da eretpakhue'
mo'nika'. Huata'da e'eretpaknayo huayahuaya dig o'bahuahuayapetpi' kenpa'ti
huayahuaya dig o'mahuanopo̲ɛ̲ɑpetpi'.

6

Diostaj daka' yan'nigpɛ̲ika'po huayahuaya yan'batihuapokikati'.

1 Opudere Cristoen huaknopo̲ɛ̲'eri nogtiada nama'da dakhuea' eka'nayo Diostaj
nigpɛ̲ɛ̲hue' ɛ̲ɛ̲'nayo, egomey, Diosen Nokɨrɛgɑ mo'nopo'to̲ɛ̲nok opudomey kenda
Diosa o'paknig bo'kika'po dakhuea' huaka'eri kanopo'kore'po daka' yan'tihuapokti'.
Onte'ti Diostaj kanigpɛ̲ike'po yan'tihuapokikati', yan'tinepahui'po daka' yɑ̲'nonati'.
Opudnayo daka' yɑ̲g'kikati'. Keyoj konigti dakhuea' kahue' yaneti'. 2 Diostaj
kan'nigpɛ̲ike'po huayahuaya yan'batihuapokikati'. Kenpa'ti dakhuea' kahue'
ka'nike'po yan'batihuapokikati'. Ken konig mo'batihuapokika'po di'nada yan'maikati'.
Kenda Cristoa o'mana'uyate.
3 "Huadakda ijkikay, dakhuea' kahue' ɑ̲'ɛ̲yɑ̲'po men'tihuapok ahue'dik ɨjjɛ̲y." Be'api'
kenda e'nopo̲ɛ̲'nayo nama'da o'nopo̲ɛ̲nig'a nama'dapi' kika'dik o̲'neapo. Huata'da

nama'da kenpa' on'tinopo̲e̲po. 4 Kenda ijkika'nig menpa' huadak ya̲'e̲tpi' dakhue' ya̲'e̲tpi' oro'a aya'ada nogti nogtiada nopo̲e̲'dik o̲'e̲ne. Huadaka' e'kika'nayo Cristotaj e'nigpe̲ika'nayo durugda e̲'dik o̲'e̲ne. "Nogomeya̲ dakhuea' o̲gkika'nig'a donayo huadak ijkikay." Nopo̲e̲hue'dik o̲'e̲ne. 5 Ken oro'enyo'da dakhuea' e'ka'taj aya' nogti nogtiada nopo'korea'dik o̲'e̲ne kenpa'ti "do'taj dakhuea' e'ka' bekkahuea', Dios," tiona'pakika'dik o̲'e̲ne.

6 Opudomeyen huadak hua'a huamanmadika'eritaj katepi' aypo huakupepi' yan'bayokikati'.

7 Huata'da nama'da tinopo̲e̲hue' yanika'. Kenpa'ti Diostaj da huaahue'dik o̲'e̲ne. Oro' huadak e'kika'nayo huamanmadika'eritaj e'bayokika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigka'apone. Dakhuea' e'kika'nayo bayokhue' e̲e̲'nayo Dios konigti huadaka' o̲gkahue' mo'e̲a̲pone.

8 Kenpa'ti konig oro'ennopo' o'pakpo e'kika'nayo nogok ke'poda o̲'e̲a̲po, kenpa'da bueydik o̲'e̲a̲pone. Oy kenda Diosen Nok̲ire̲ga̲ o'paknig e'kika'nayo nogok Diosen Nok̲ire̲ga̲ mo'noeanhuahuika'apone. 9 Ken nogomeytaj mon'batihuapokonhuahuika' huadaka'da mon'batihuapokonhuahuika'. A̲ro̲ghue'ada huadaka'da mon'nigkadhuahuika'. Batikhue'da huadak e'kika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigkika'apone durugda o̲'unhuahuika'apone. 10 Konige̲po menokapi' ka'dik o̲'e̲depo aya' aratbuttaj be'tapi' huadakda mon'batihuapokika'. Huakkuruda huaknopo̲e̲'eri huama'buytaj daka' mon'batihuapokika'po huadaknada mogkika'.

Ta'pota' Pabloa o'maboroaypo saludos o'dikta'mona'uyate.

11 Huaboa'da do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Do'hued huaba'a huaboro'dika'da on'nigmadoya'ne. Yan'tiahuayti'. 12 Huabokereksi'dak oktegdik mo'e̲ne, huamanmadika'eria on'mana'ika'nok judíomeya̲ diga̲' o̲gkahue' mo'e̲a̲pone on'nopo̲e̲po kenpa'ti "Huamanmadika'eri huadakda o̲'ne." Kenpa' aratbuta e'huaa'ta' on'pakika'. "Kamanopo'yare' kamanoeanhuahuike' Jesucristo hue̲ypa cruzte mo'nigbuey'uyate." Kenyo'da e'manmadika'nayo judío aratbuta oro'taj diga̲' mogka'apet on'nopo̲e̲po. 13 Kenomey huabokereka huabokereksi'dak ektega̲da aya' Moisésen hua'ataj nigpe̲e̲hue' e̲'e̲a̲da opuden huabokereksi'dak ektegta' huakka' o'deretpakika'. Opuden huabokereksi'dak o'noktegde e'manbatia'pakta' on'eretpak. 14 Oro'en Huairia Jesucristo hue̲ypa cruzte pai'da mo'nignopo'e̲po mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Donayo kenyo'da yoknopo̲e̲po e'manbatia'pakika'ta' ijpaki. Konige̲po Jesucristo cruzte mo'nigbuey'uyate yoknopo̲e̲po ken konigti indariyo aratbut dakhuea' o̲gkika'nig, o'deretpakika'nig, kenpa'ti on'batia'pakika'nig donayo onte'ti e'kika'ta' pakhue' i̲ji̲kay. Cristoenyo'da ijkikay. 15 Huabokereksi'dak ekteg e̲e̲'pi' okteghue' e̲e̲'pi' konigti huadak o̲'e̲. Konigti Diosa o'pakika'. Diosen Nok̲ire̲ga̲ oro'taj mo'nopo'to̲e̲nok kenpa'da Diostaj e'nigpe̲ika'ta' o'paki. Kenpa'da huadaka'da e'kika'ta' o'paki. 16 Jesucristotaj moknopo̲ika'nok Diosen Nok̲ire̲ga̲ mo'nopo'to̲e̲po daka' Diostaj mo'nigpe̲ika'nigtaj Diosa opudomeytaj kenpa'ti aya' Diosen aratbuttaj kamanopo'noeyanhuahuike'po kenpa'ti kamatinepahuionhuahuike'.

17 Jesucristoen hueretda huata'moneri ehue' o̲'e̲ oyda kenpa'ti nogok be'api' huaahue' menikati'. Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakka' pai'da ijnopo'eonhuahua'depo, do'huedso̲'ta' konig e'tipaybahued. Jesúsen hueretda huanaba' i̲jje̲y aya'ada tiahuaydik me'nene.

18 Opud huaknopo̲e̲'eritaj Huairi Jesucristoa kamatinepahuionhuahuike' di'da kamaike' ijtiona'pakikay, egomey, pogomey.

EFESIOS
Efeso huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Efeso huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pablo i̱jje̱y. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomey Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri mo'e̱ne. Diosen mo'e̱ne. Opudomey Efeso huakka' jak hua̱e̱'eritaj on'nigmadoya'ne. 2 Oro'omeyen Apag Dios, Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' mogkika'po mo'nopo'noeyike'.

Cristotaj moknopo̱i̱ka'nok Diosa nogda nogda daka' mogkika'ne.

3 Dios Jesucristo Huairien Apag 'urua'nanada o̱'i̱ka'. Oro'omeya̱ mo'da'ika'. Cristotaj oknopo̱e̱nok Diosa kurudya̱' oro'omeyen huanopo'taj daka' mogkika'ne. Mo'nopo'yarea'ika'ne, mo'nopo'noeya̱'ika'ne kenpa'ti mo'noeanhuahuika'apone. 4 A'nennada huadari kuruderetaj Diosa kahued o̱'e̱poed aratbut Jesucristotaj o'noknopo̱e̱a̱po Diosa o'nopo̱e̱po oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. Oro' kenpa'da Diosen a̱'e̱a̱ya̱'po kentayo'da men'nigpe̱i̱ke'po kenpa'ti oro'omey huadaknopo'da a̱'e̱a̱ya̱'po Diosa oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. 5 Oro'omeytaj diga̱'da di'nada mo'e̱po, do'huedsi'po o̱'neapo konig do'huedsi'po oro'omeytaj ijbae'apoy Diosa o'nopo̱e̱'uyate. Kenda Diosa a'kaya'po hua̱'ensi'poda Jesucristoa kamanigbueye'po o'ta'mona'uyate. Diosa o'pakpo o'ka'uyate. 6 Oro' Diosen huadi'da Huasi'potaj huaknopo̱e̱'eritaj Diosa di'nanada mo'e̱po boe'uynok "Dios 'urunanada o̱'i̱ka'," o'huaa'ika'ne. 7 Diosa di'nada mo'e̱po oro'taj a'manopo'yareaya'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po hua̱'ensi'poda mo'nigbueya'uyate. Ke'nen mimi mo'nigmimihua'uyate. Ken konig Diosa di'nada mo'e̱po dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. 8 Diosa di'nanada mo'e̱po huakka' mo'matinepahui'po oro'omeytaj mo'manopo̱e̱a̱'uyne. Nogi̱ti nogi̱ti mo'manopo̱e̱a̱'ika'ne. 9 Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po a'bakkahueaya'po do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy Diosa kenda soatayo' o'nopo̱e̱'uyate. Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopo̱e̱'uyate. Kenda mo'nopo̱e̱a̱'uyne. 10 Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopo̱e̱'uyate. Nogok kenme'noe Diosa o'pakpo aya'tada o'bakupopaka'apo. Aya'tada kurudyo̱ hua̱e̱'eritaj aya'tada huadariyo hua̱e̱'eritaj o'bakupopaka'apo. Cristoere ka'nike'po o'bakupopaka'apo. Aya'enda huairi Cristo o̱'e̱a̱po. Cristotaj aya'ada on'nigpe̱i̱ka'apo.

11 Diosa o'pakpo a'nennada oro'omey huaknopo̱e̱'eritaj mo'baktie'ea'uyate. Katepi' Diosen Huasi'poa o'bae'aponig oro'omeya̱ Cristotaj huaknopo̱e̱'eriakon o'baeapone. Aya'da huadakda o̱'e̱ Diosa o'nopo̱e̱po kenda o'pakpo o'kika'. 12 Konige̱po oro' judío aratbut huakkuruda Cristotaj oknopo̱e̱de'uy 'urua'da o'noepo 'urua'da o'kika'nok aratbut oro'taj bo'tiahuaypo Dios 'uruda o̱'e̱, on'huaa'ika'apo. 13 Jesucristoen buttida hua'a nopo'yarea'dik hua'a opudomeykon mo'pe̱e̱depo moknopo̱e̱'uyne. Kenpa'ti Diosensi'po o̱'e̱y Diosen Noki̱re̱ga̱ daka' mo'nopo̱e̱a̱'uyne. "Do'hued Noki̱re̱g on'yokapone." A'nennada Diosa oa'uyate. 14 Diosen Noki̱re̱ga̱ oro'omeytaj mo'nopo'to̱e̱po Diosere durugnanada o̱'e̱a̱pone 'urunanada Diosa mogkika'apone Diosen Noki̱re̱ga mo'nopo̱e̱a̱'ika'ne. Kenoka' aya'da Diosen aratbut e'manopo'koreade'te Diosa kenda mo'nigkika'apone. Kenda Diosen Noki̱re̱ga̱ oro'omeytaj daka' mo'nopo̱e̱a̱'ika'ne. "Dios 'urua'da o̱'e̱. Dios huairitone' o̱'e̱." Aya'ada on'huaa'ika'apo.

"Huaknopo̱e̱'eritaj daka' e'ka' yamanopo̱e̱a̱', Dios." Pabloa o'mationa'pakuyate.

15 Jesús Huairitaj moknopo̱i̱ka'uy kenpa'ti Diosen aratbuttaj aya'tada di' mo'i̱ka'nok on'tipe̱i̱ka'po 16 Diostaj okkahuehue'da dakiti kirigayo̱' i̱ji̱ka'po opudomeytaj

ijmanigtiona'pakikay. 17 Dios Jesucristo Huairien Apagtaj ijmanigtiona'pakikay. Ken 'urua'nanada Apag Diostaj ijmanigtiona'pakikay. Jesucristotaj 'urua'da kanoknopoike' kenpa'ti Cristoen e'manmadika' kanoknopoike' Diosa kamanopoe'po kenpa' ijtiona'pakikay. Diosen Huasi'po Jesucristotaj nogiti nogiti kanoknopoenke' kenpa'ti Diostaj nogiti nogiti kanoknopoenkike'. Opudtehuapa' ijtiona'pakikay. 18 Kurudya' kenda Diosa on'nigka'apone, Diosa mona'uyne. Opudomey daka' kanoknopoike', ijtiona'paki. Opudomey Diosen mo'enok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po kenpa'ti Jesús 'urua'da o'edenig 'urua'da bo'kika'apone kenpa'ti kenere kurudyo durugda mo'noeanhuahuika'apone. Kenda kanoknopoike' on'nigtiona'pakika'ne. 19 Diosnayo teynanada o'ika'. Kentaj oknopoika'nok oro'omeytaj teynanada bo'teypakika'ne. Oro'omey teyda o'edepo Diostaj nigpeika'dik o'eapone huadakda kika'dik o'eapone. Kenpa' kanoknopoike'po ijtiona'pakikay. Ken teynanada Diosa o'ka'uyatenig aratbuttaj o'batiahuay'ea'uy. 20 Diosa teynanada o'epo kubarakya' Cristotaj o'noyhuada'po kurudyo o'tobehuikuyate. Ke'nen huada'kopen o'huada'uyate. Kente Cristotaj aya'ada nigpeika'dik o'neapo. 21 Kurudyo Cristo huakkuruda huae'eri huairi kenpa'ti huadariyo huakkurueri huairi o'e. Aya'ada gobierno huairi Cristotaj nigpeika'dik o'nika'apo. Oy nigpeika'dik o'ne. Nogokkon nigpeika'dik o'neapo. 22 Aya'da Diosa o'ka'uyatenig aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Aya'ada kuruderia aya'ada huadarieria Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Apag Diosa oa'uyate. Konig huaso'a huanopo'taj o'nigpeika', Cristo aya' huaknopoe'erien huanopo' o'enok aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'ne. Diosa oa'uyate. 23 Aya' huaknopoe'eria konig Cristoenso' o'ne. Cristo oro'omeytaj mo'manopo'toika'nok oro'omey huaknopoe'eri aya'ada Cristoen nogtida huaso' o'ene. Cristo aya'bayoda o'ika'po aya'tada daka' o'matoika'.

2

Dios di' mo'epo oro'omeytaj mo'nopo'korea'ne.

1 Dios Cristoere mo'nopo'korea'po mo'nopo'noea'uyne. A'nenda Diostaj nigpeikahue' mo'ika'uyne. Dakhuea' bo'kika'uyne. Diostaj e'bueyonig mo'ika'uyne. 2 Kenpa'da dakhuea' bo'kika'po Diostaj nigpeehue'da mo'ika'uyne. Konig noga ogkika'nig opudomey konigti bo'kika'uyne. Konig noga on'nopoika'nig konigti mo'nopoika'uyne. Toto' huairitaj mo'nigpeika'uyne. Toto' kurudyo huae'eri o'epo nama'da aya'tada o'mana'ika'po Diostaj nigpeehue' huaika'eritaj o'mana'ika'. 3 Oro'omey judío huae'eri judío ehue' huae'eriere a'nenda Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Ken oro'en huaso'a katepi' o'eretpakpo o'kika'uyne. Katepi' oro'en huanopo' o'pakpo, katepi' oro'ada o'pakpo, dakhueapi' o'pakpo kenda o'kika'uyne. Konigti nogomeytaj Diosa castiga ogka'dik o'maeapo kenpa'ti Diosa oro'omeytaj castiga ogka'dik mo'eayetnig'a. 4-5 Diosnayo huakka'da mo'tinepahui'po oro'omey Diostaj nigpeehue' e'ika'te ken konig Diostaj noehue' o'epo Diostehuapa' konig e'bueyonig o'mauyne kenoka' Diosa mo'tinepahui'po huakka'da di' moe'uyne. Diosa di' mo'epo Cristo e'bueyde'te kubarakya' mo'nignoyhuada'uyate. Oro'omeytakon mo'noea'uyne. Diosa di' mo'epo kenpa'ti o'pakpo opudomeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti mo'noea'uyne kenpa'ti mo'nopo'korea'uyne. 6 Kenpa'ti Cristotaj moknopoenok Diosa mo'noea'ne. Huaboa'da Diostaj o'nigpeika'po Cristoere Diostaj o'noika'ne. Cristoere kurudyo o'noika'ne. Cristoere 'uruda o'ika'ne kenpa'ti durugda o'ika'ne. 7 Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyne Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'maepo oro'omeytaj mo'noea'uyne. Huakka' mo'tinepahui'po mo'noea'uyne. Ken nogok aya'tada a'manopoikaya'po Diosa kenda mo'nigka'uyne. 8 Oro'omey dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'tinepahui'po di' mo'epo mo'nopo'korea'uyne. Oro'omey Cristotaj o'nopo'korea'po oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dikda o'ika'ne. Diosa katetehue' dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne.

9 Oro' huadaka'da o'nigkika'nok oro'omeytaj Diosa nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. "'Urua'da ijkika'nok Diosa me'nopo'yarea'ne." Oro'omeya ahue'dik o'ene. 10 Oro'omey huaknopoe'eritaj Diosa 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Huadaknanada kan'nopoike'po huadakda hua'a kan'batia'pakike'po, huadakda kan'kike'po, Diostaj kan'nigpeike'po, nogomeytaj di' kan'maike'po Diosa a'nennada o'pakpo 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Cristo Jesústaj oknopoenok Diosa 'urua'da mo'nopoea'ika'ne.

Cristotaj moknopoenok Cristoa mo'manopo'noeya'ne. Diostaj mo'manoeya'uyne.

11 Opudomey judío aratbut ehue' mo'ika'uy. Judío aratbut huabokerekensi'dak o'noktegika'. Judío aratbuttaj huaktegeri on'bahuaa'ika'. Opudomey okteghue' huaee'eri bo'huaa'ika'ne. Kenda okkahuehue' yanika'. 12 A'nenda Cristotaj oknopoehue' mo'ika'uyne. Cristoere ehue' mo'ika'uyne. Diosen aratbut ehue' mo'ika'uyne. Israel aratbut ehue'da mo'ika'uyne. Israel aratbutyo'da Diosen aratbut o'nika'uy. Israel aratbuttaj 'urua'da ijmanigkika'apoy Diosa o'mana'uyate. Opudomey kenda nopoehue' mo'ika'uyne. Diosa nopo'korea'dik kenpa'ti Diosere nounhuahuika'dik o'ey oknopoehue' mo'ika'uyne. In huadariyo mo'noika'nig'a Diostaj oknopoehue' mo'ika'uyne. 13 A'nen Diostaj konig bidteda e'uonig mo'ika'uyne. Oynayo Jesucristotaj moknopoedepo Diosen aratbut mo'ika'ne. Cristo mo'nigbuey'uynok judío aratbutere Diosen aratbut mo'edene. 14 Oro' judío aratbuttaj kenpa'ti judío ehue' aratbuttaj mo'manoeynoey'uyne Cristoa. A'nen huayahuaya o'bahuadiayika'uy. Konig taka' o'ika'uy. Jesucristoa mo'manoeya'depo nogaratbuttida bo'ka'uyate. 15 Jesús cruzte o'manigbueypo Moisésenba' e'nigpeika' o'dakea'uyate. O'manigbueypo nogtida huaboa' aratbuta' o'ka'uyate. Judío aratbut nog aratbut e'eada nogtida huabo aratbuta' o'ka'uyate. Ken konig o'ka'po judío nog aratbuttakon o'manoeya'uyate. 16 Ken Cristo cruzte mo'nigbuey'uynok judío aratbut judío aratbut ehue' e'huaee'taj huayahuaya e'bahuadiayika'tada Jesúsa kenpa'da o'mabatika'uyate, kenpa'ti o'manoeya'uyate. Diostehuapakon o'manoeya'uyate. Kenpa'ti botta' aratbut eee'tada konig nogtida aratbut o'ka'uyate.

17 Cristo o'tiakdepo, Diostaj yanoknopoepo yan'nopo'noey', Cristoa o'mana'ika'uyate. Judío aratbut ehue' huaee'eritaj o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti judío aratbuttaj konigti o'mana'ika'uyate. 18 Cristoa mo'nigbuey'uyatenok Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Oro' aya'ada judío kenpa'ti judío ehue' huaee'eri Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Diosen Nokiregea bo'tihuapokika'nok Diostaj huahua'dik o'ika'ne. 19 Konigepo opudomey judío ehue' huaee'eri konig nog aratbutenbayo huaee'eri ehue' mo'ika'ne. Diosen aratbutere opudomeykon Diosenbayo huaee'eri mo'epo Diosen aratbut mo'ika'ne. 20 Opudomey Jesucristotaj huaknopoee'eri konig huaboro' jakonig mo'ika'ne. Jesúsen huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri opudomeytaj monmadikika'po konig jak huaka'erionig one'uy. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopoepo Jesucristo konig huidtone'teonig aya' huaboro' jaktone'onig daka' o'huadika'. 21 Cristotaj moknopoepo konig jak hueypa nogtaj nogtaj daka' on'tinukuika'nig konig onteteyo' moknopoepo konig jak Diosa o'dakea'depo konig Diosen jak mo'epo konig onpapayo' Diosenyo'da nogiti nogiti o'kika'ne. 22 Ken opudomeykon Jesucristotaj moknopoika'po nog huaknopoe'eriere moknopoika'ne Diosen Nokiregea mo'nopo'toika'nok konig Diosen jak mo'ika'ne.

3

Nog aratbuttada Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Pablotaj Diosa o'ta'mona'uyate.

1 Konigepo do Pabloa opudomeytehuapa' on'nigtiona'pakika'ne. Jesucristotaj ijnigpeika'po kenpa'ti opudomey judío ehue' huaee'eritaj Jesucristoen huadak

hua'a o'nonbatia'pakika'nok konigẹpo huabakudạ' jakyo ịjjeunhuahuikay. 2 Opudtehuapa' Jesucristoen huadak hua'a kamanmadikike'po Diosa mo'tinepahui'po o'ta'mona'uy. Kenda mo'nopọẹne ijnopọẹy. 3 Jesucristotaj eknokot soatayo' Diosayo'da o'nopọika'uyate. Kenda Diosa do'takon me'nopọẹạ'uyne. Kenda suhuigda on'nigmadoya'uyne. 4 Cristotaj konig ịrẹgịrẹgte eknopọẹ' ijnopọẹy. In beroba' o'nigmadoya'nok opudomey bo'tiahuaydepo mo'nokotapet. 5-6 Nog aratbut a'nenda Diosen aratbut ehue' ẹ'ẹạda oyda nog aratbut huaknopọẹ'eri Diosen aratbut ọ'ne. Judío aratbutere konig nogtida aratbut ọ'nika'. Kenda judíomeytaj ijka'apoy Diosa oa'uyatenig konigti nog aratbut huaknopọẹ'eritaj o'manigka'apo. Jesucristoen huadak hua'a on'pẹẹdepo o'noknopọẹ. A'nenda kenda nopọẹhue' ọ'nika'uyate. Oynayo Jesucristoen huadakda huata'moneritaj kenpa'ti huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokịrẹgạ o'manopọẹạ'ika'uyate.

7 Doda huadakda ijkika'nok Diosa ta'monahue' me'ụyne. Diosa o'pakpo Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa teyda ọ'ẹpo me'ta'mona'uyne. 8 Nog huaknopọẹ'eriata huadaknada ọ'nepo huadaknada ọgkika'nig donayo dakhuea'da e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'po nog aratbuttaj Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po me'tamona'uyne. 9 Diosa ijka'apoy o'nopọẹ'uynigda kenda Diosa a'nennada aya'da o'ka'uyate. Judío ehue' huạẹ'eri aratbut Cristotaj o'noknopọẹạpo kenpa'ti judío ehue' huạẹ'eri aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo. Kenda Diosa a'nennada soatayo' o'nopọika'uyate. Kenda aratbuttaj kamanopọike'po Diosa do'taj bee'uyne. 10 Judío ehue' huạẹ'eri aratbut judío aratbutere Jesucristotaj o'noknopọẹpo konig nogaratbuttida ọ'nika'. Kenda Kuruderi Huairi kenpa'ti Kuruderi Huata'mona'eria kan'nopọẹ'po kenpa'ti Diosa 'urua'da o'nopọẹpo kenpa'da huadaknada o'kika' kan'nopọẹ'po, aya'ada Jesucristotaj huaknopọẹ'eria kenda o'manopọẹạ'dene. 11 Dios kenda e'ka'ta' o'pakonhuahuika'uyate. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj o'ta'mona'depo Diosa huadakda o'kika'nig kenpa'ti 'urua'da o'nopọika'nig o'manopọẹạ'uyate. 12 Jesucristotaj oknopọẹpo, me'pukhue' ọ'ẹpo, Diostaj tiona'pakdik ọ'ịkay, daka' o'nopọẹne. 13 Do Pabloa opudtehuapa' pai'da on'nignopo'ẹpo huabakudạ' jakyo ịjjẹpo kenda e'tipẹẹpi' Cristotaj oknopọẹbatikhue' yanikati'. Pabloa opudomeytaj pai'da on'nignopo'ẹnok opudomey huadakda ọ'ne aratbut nopọẹ'dik ọ'neapo.

Cristoa aratbuttaj huakka'da di'nada mo'ẹpo.

14 Konigẹpo Huairi Jesucristoen Apag Diostaj huikudate ijtihuadpo opudtehuapa' on'nigtiona'pakne. 15 Kurudyọ huạẹ'eri kenpa'ti huadari huạẹ'eri Apag Diosen huabet ọ'ne. 16 Apag Dios huadaknanada ọ'ẹ. Huakka'da o'matinepahui'ika'. Opudomeyen huanopo'taj daka' yamanopo'teypakika'. Diosen Nokịrẹgạ opud huaknopọẹ'eritaj teya'nada kamanopo'teypakike'. Kenda on'nigtiona'pakne. 17 Diostaj moknopọẹnok Cristoa opudtaj huanopo'yo kamatạ'ịke'po, on'nigtiona'pakne. Diostaj kenpa'ti nog aratbuttaj batikhue'da di' kan'maike'. Kenpakon on'nigtiona'pakne. 18-19 Jesucristoa huakka'da di' o'maeonhuahuika'. Huakka'nanada di' o'maenok Cristoa di' huakka'da o'maika'nig oro'omey nopoenkahue'dik ọ'ẹne. Konig Cristo huakka'nanada di' o'maika'nig opudomey aya'da huaknopọẹ'eriere nogịti nogịti kan'nopoenkike' kenpa'ti konig Cristo huakka'nanada di' o'mae nogịti nogịti kanoknopọike' on'tiona'pakne. Konig Dios ọ'ịka'nig opudomey huanopo'yo kan'nopọike'. Diosayo'da opudomeytaj kamanopo'tọike'. Diosa 'urua'da o'noika'po opudomeytaj kenpa'da kamanopo'tọike'. Konig Diosen e'noe' kan'nopo'tọike'. Kendakon on'tiona'pakne.

20 Oyda "'Urua'da ọ'ẹ Dios. Dakiti Dios," a'dik ọ'ịka'ne. Diosnayo teynanada ọ'ẹnok katepi' o'tiona'pakika'ne nogda nogda huakka'nanada oro'tehuapa' ọgkika'dik mo'ịka'ne. Ken konig oro'nayo nopọẹhue'dikda ọ'ẹne. Dios teynanada ọ'ẹpo

huakka'nanada tihuapokika'dik mo'ẹne. 21 "Dios 'urua'da o'ẹ." "Dakiti Dios." Jesucristo
Jesucristoen huaknopoẹ'eriere kada'onhuahuike' oy kenpa'ti nogok kada'onhuahuike'.

4

Aya' Cristoen huaknopoẹ'eritaj Diosen Nokiregą o'manopo'toẹnok onpapayo' on'pakpo Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakika'.

1 Konigẹpo Jesucristotaj ijnigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'nok huabakudą' jakyo do ijikay. Do Pabloa opudomeytaj daka' o'nona'ne.
Opudomey daka' kan'nopo'kore'po 'urua'da kan'nigpeike'po Diosa opudomeytaj
mo'baktie'ea'uyne. Konigẹpo Diosen 'urua'da yag'kika', kenpa'ti Diostaj yan'nigpeika'.
2 "Huadakda ijikay." "Kenpa'da huadak ijkikay." "Huairi ijjẹy," nopoẹhue' mo'nika'.
"Nogomeynayo huadakda o'ne," mon'nopoika'. Pai'da aratbuttaj daka' mon'matoika'.
Nogtaj nogtaj di' mon'maika'. Nog aratbuttaj huadiayhue' mo'nika'. Nogomey
dakhuea' ẹgkapi' konigti pakhue' mo'nika'po di' mon'maika'. Dig mahuanopoẹhue'
mo'nika'. 3 Opudomey huaknopoẹ'eri Diosen Nokiregą huatihuapokeriere onpapayo'
batikhue'ada Diostaj di'nanada mo'ika'po yan'nigpeika'. Kenpa'ti huayahuaya
yan'manoeyą'ika'. 4 Oro'omey Jesucristotaj konigti oknopoẹpo konig nogso'tida
o'ẹne. Konig Jesucristo nogso'tida o'ẹnig oro' huaknopoẹ'eri konigti nogso'tida o'ẹne.
Diosen Nokiregkon nogtida o'ẹ. "Kurudyo Diosere mo'noeonhuahuika'apone." Diosa
mona'uyne. Kenda onpapayo' oknopoika'ne. 5 Nogtida Dios Huairi o'ẹ. Oro'omeyą
konigdayo' Diostaj oknopoika'ne. Nogtiedda Cristoen huadikte huaknopoẹ'eritaj
bautiza o'magkika'ne. 6 Oro'omey huaknopoẹ'eri nogtida Apag Dios mo'tąẹne.
Kentayo'da aya'ada o'nigpeika'ne. Apag Diosa aya' oro'omeytaj bo'tihuapokpo o'kika'.
Kenpa'ti oro'omeyere o'ika'.

7 Cristonayo aya'da o'nopoẹ aya'da ka'dik o'ẹpo nogta nogta oro'omeytaj huaknopoẹ'eritaj nogda nogda kika'dik mo'nopoẹą'ne. 8 Konigẹpo kenpa' Diosba'a Cristotaj
o'tia'pakuyate:

O'noyhuaddepo ke'nen taka'taj kenpa'da huayakhue' o'magka'depo kurudyo
o'tobehuikuyate. Aratbuttaj katetehue' konig nogda nogda kika'dik nogta nogta
o'manopoẹą'uyate. Kenda Apagba'a oa'uyate.

9 "Kurudyo o'behuikuyate." Apagba'te Diosa oa'uy. In kenpa' oa'nigda: Huakkuruda
Cristo kurudyą' o'huarakuyate. 10 Ke'na o'huarakuyate onte'ti o'behuikuyate. Kurudyo
kutayonanada o'behuikuyate. Aya'bayoda ą'ikaya'po o'behuikuyate. 11 Konig nogda
nogda e'ka' huanopoẹte o'manopoẹą'uyate. Doce huamata'moneritaj doeretakon konig
Cristo o'ẹ kenpa'ti kenda Jesúsa o'ka'uyate, huamanbatia'pakika'te mo'manopoẹą'uyne
Cristoa. Diosen hua'a 'urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytaj o'manopoẹą'uy.
Nogomeykon nogbayo nogbayo hua'dik o'nepo, "Cristotaj yan'noknopoẹpo
yan'nopo'korea'." 'Urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytakon o'manopoẹą'uy.
Cristotaj manmadika'dik ka'nike'po nogomeytakon o'manopoẹą'uy Cristoa.
Huaknopoẹ'eri ẹgkupopakika'te huamatoẹ'eritaj Cristoa o'manopoẹą'uy. 12 Cristoa ken
konig o'manopoẹą'uynok aya' huaknopoẹ'eri Diostaj nigpeika'dik o'nika'po kenpa'ti
nogiti nogiti teyda yan'noknopoika'apet. 13 Kenda on'manmadika'onhuahua'nok
kenpa'ti Jesucristoen on'mabatia'pakonhuahua'nok kenpa'ti huaknopoẹ'eritaj
on'mantihuapokonhuahua'nok aya'da oro'omey huaknopoẹ'eria konigti Cristotaj
kaknopoike'po. Oro'omey huaknopoẹ'eri konigti oknopoẹpo konig nogiti nogiti
oknopoika'apone, nogiti nogiti o'nigpeika'apone. Kenda Diosa o'paknok o'kika'apone.
Ken nogiti nogiti konig Cristo o'ika'nig oro'omeykon konigti o'ika'apone. Kenpa'ti nogiti
nogiti konig Cristo o'kika'uyatenig oro'omeyąkon konigti o'kika'apone. 14 Konig isi'po
ẹ'ikapa' ehue' mo'nika'. Isi'po nogda nogda e'manmadika'taj on'mapeika'. Kenpa'ti
nama'da e'manmadika'tada on'manigpeunkika'. Ken konig isi'po ẹẹ'pa' ehue' mo'nika'.

Oro'nayo nogded e'manmadika' oknopo̲e̲hue' o̲'i̲ka'ne. Sue'ada huamanmadika'eria
nama'da on'manmadika'apo. Kenomeytaj pe̲e̲hue'dik o̲'e̲ne. 15 Di' mon'maepo Diosen
buttida hua'a mon'batia'pakika'. Cristotaj nogi̲ti nogi̲ti mo'noknopo̲i̲ka'. Konig
Cristoa o'kika'uyatenig konigti nogi̲ti nogi̲ti mogkika'. Oro'omey huaknopo̲e̲'eri
konig Cristoen hua̲so̲' o̲'e̲ne. Cristo konig oro'omeyen huanopo' o̲'e̲. 16 Cristo
oro'omeyen huanopo' o̲'e̲nok aya'ada onpapayo' Cristotaj o'nigpe̲i̲ka'ne. Huayahuaya
Cristotaj aknopo̲i̲kaya'po o'batihuapokika'ne. Konig Cristoenso̲' Cristotaj nogi̲ti nogi̲ti
oknopo̲e̲po konig e'kerekonig o̲'i̲ka'ne. Onpapayo' Cristoen daka' o'kika'ne. Kenpa'ti
nogi̲ti nogi̲ti, huayahuaya di' o'maika'apone.

Cristotaj oknopo̲e̲po konig huabonopo'da Diosen 'urua'da mogkika'.

17 Kenda Cristo Huairia mena'uynig opudomeytaj o'nona'ne. Konig oknopo̲e̲hue'
hua̲e̲'eri o̲gkika' konigti opudomey bo'kika'uy. Oynayo konig oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri
o̲gkika'nig konigti kikahue' yanika'. Kenomeynayo nama'da on'nopo̲i̲ka'po nama'da
o̲gkika'po 18 oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri Cristotaj eknopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'nika'. Konig ekpo-
big o̲'nepo Diostaj oknoponkahue'da o̲'nika'. Huadak e'ka' noponkahue' o̲'nepo
konig sikki̲re̲gyo̲nig o̲'nepo Diostaj oknopo̲e̲hue'dik o̲'nika'. Konig Dios o'kika'nig
kenomey kikahue'dik o̲'nika'. Konige̲po Diostaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj 'urua'da
manoeanhuahuikahue'dik o'maika'apo. 19 Dakhuea' e'kika'ada oynayo dakhuea'
kahue' i̲jje̲y nama'da on'nopo̲e̲po birahue'da o̲'nika'. "Katepi' ijpakpo ijka'apoy."
On'nopo̲i̲ka'po. Nogtaj nogtaj ettone'pi' huabokerekapi' e'bakdejta' on'eretpakika'.
Nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' en'eretpakika'tada. 20 Ken konig huakika' Cristoanayo
onmadikahue' moe'uyne. 21-22 Jesucristoen huadak hua'a e'pe̲e̲nayo kenpa'ti Jesústaj
buttida e'manmadika'taj e'nigpe̲e̲'nayo konig a'nen huanopoya'da dakhuea'nanada
mo'nopo̲i̲ka'po dakhuea'da e'kika'ta' bo'eretpakika'po konig dakhuea' bokika'nig
kenpa'da yan'batikti'. 23 Nogpa'da konig huabonopo'da huaboa'da yan'nopo̲i̲ka'po
yan'eretpakpo huadakyo'nanada ya̲g'kikati'. 24 Konig Dios o'paknig huabonopo'da
'uruda yan'nopo'to̲i̲ka'. Konig Diosennopo' yan'nopo'to̲i̲ka'. Diosa e'tihuapokte daka'
yan'nigpe̲i̲ka'. Diosenyo'da daka' ya̲g'kika'. Konig Diosa huadakda o'kika'nig konigti
ya̲g'kikati'.

25 Konige̲po da ahue' yanika'. Oro'omey Cristotaj oknopo̲e̲po konig nogso̲'tida o̲'e̲nok
huayahuaya buttida moda'ika'.

26 E'huadiaynayo dakhuea' kahue' yane'. Dakhuea' onahue' yane'. I̲da e'diay
yan'batik. Kenme'noeteda yan'batik. 27 Opuda̲ kan'diaye' kenpa'ti dakhuea' ka̲gke' toto'
huairia o'pakika'. Kentaj nigpe̲e̲hue' yanika'. I̲da e'diay yan'batikika'. Dakhuea' kahue'
yanika'.

28 Opudomey sue'ada huabereeri mo'i̲ka'uy. Kenpa'da yan'batik onte'ti berehue'
yanika'. Berehue'ada huadakda yan'baa'ika'. Daka' yan'baa'po katepi' pai'da aratbuttaj
bayokika'dik mo'e̲a̲pone.

29 Hua'a dakhue'dik ahue' yanika'. Hua'a huadakdik e̲'hua̲e̲' yan'mana'ika'. Ken
hua'a huadakdik aratbuttaj nogi̲ti nogi̲ti yan'maknopo̲e̲a̲'ika' kenda yan'mana'ikati'.
Ken hua'a huadakdik aratbuttaj yan'madurugpaka' kenda yan'mana'ika'. 30 Dakhue'dik
hua'a e'mana'nayo Diosen Noki̲re̲gtaj suhue' o̲'e̲a̲'nok dakhue'dik hua'a ahue' yanika'.
Diosen o̲'e̲y Diosen Noki̲re̲ga̲ oro'omeytaj mo'nopo̲e̲a̲'ika'ne. Ken huame'noe nogok
Cristo e'tiakde'te kurudyo̲ Diosere ka'nike'po a'tohuaya'po kenoka' Diosen o̲'e̲y Diosen
Noki̲re̲ga̲ mo'nopoeanhuahua'apone.

31 Dig nopo̲e̲hue' yanika'. Sigpi' bahuadiayhue' yanika'. Yan'diaypo 'utta'da
maboyhue' yanika'. Matidi'kehue' yanika'. Kenpa'ti nogomeytaj dakhuea' kahue'
yanika'. 32 Nogpa'dakon 'urua'da ya̲g'kika'. Huayahuaya di'da yan'maika'po huadakda
ya̲g'kika'. Huadakda yan'batia'pakika'. Huayahuaya yan'matinepahui'po. Huayahuaya

yan'bakkahuea'ika' Cristotaj moknopo̲e̲nok Diosa opudomeytaj bokkahuea'uyne konigti noga̲ nama'da e̲gka'nayo ya'nokkahuea'ika'.

5

Diosensi'po mo'e̲po sigpi' dakhuea' kahue' ya̲'nepo huadakyo' yanikati'.

1 Opudomey Diosensi'po mo'e̲nok Diosa huakka' di' mo'i̲ka'ne. Konig Dios o̲'i̲ka'nig konigti opud a̲'e̲ya̲' yan'nopo̲i̲ka'po konig Diosa o'kika'nig konigti ya̲g'kikati'. 2 Huayahuaya di' yan'maika'. Konig Cristoa di' mo'i̲ka'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. Cristoa di' mo'maepo oro'taj o'paknok huabokereka on'tohua'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' o'to̲e̲nok Cristotaj mo'nigarakuyate. Konig 'uru ovejataj on'arakika'po Diostaj on'yokika'po, ken konig o̲gka'po konig 'uru'hui̲e̲da Diosa durugda o'hui̲ri̲kuy. Ken konig Cristoa di' mo'maepo mo'nigbuey'uyatenok huayahuaya di' yan'mae'ika'.

3 Diostaj moknopo̲e̲po Diosensi'po mo'e̲depo nogen huato̲e̲'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti to̲e̲pakhuedа̲da nogtaj nogtaj bakdejhue' yanika'. Nogda katepi' dakhue'da e̲e̲'nayo kahue' yanika'. Katetapi' nogenpi' eretpakhue' yanika'. Opudomeytaj dakhuea' o'ka' huaahue'dik ka'nike'. 4 Konig dakhue'dik manahue' yanika'. Konig nama'da huasegeapa' batia'pakhue' yanika'. Kan'erike'po dakhue'dik manbatia'pakhue' yanika'. Ken konig e'ika'nayo dakhue'da o̲'e̲. Dios huadakda o̲'e̲ yan'huaa'ika'. Kentaj dakiti ya̲'nona'ika'. 5 Aratbut nogen huato̲e̲'taj en'batohuedika'nayo, nogtaj nogtaj dakhuea'da e'kika'nayo aratbut nogenta' e'eretpakika'nayo Cristoere kenpa'ti Diosere noeonhuahuikahue' o̲'neapo. Kenomey konig Diosensi'po ehue' o̲'neapo. Kenda opudomey daka' mo'nopo̲e̲ne. Nogenta' e'eretpak konigti e'ketka' diostaj e'eretpakonig o̲'e̲. 6 "Katepi' bo'pakpo ka'dik mo'e̲ne dakhuea' e'ka' ehue' o̲'e̲." Sue'ada nama'da mona'apetpi'. Ken nama'da e'mana' o̲'e̲. Pe̲e̲hue' yanikati'. Aratbut ken konig dakhuea' o̲gkika'po Diostaj nigpe̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj Diosa o'bahuadiaypo diga̲' castiga o'magka'apo. 7 Kenomey Diostaj nigpe̲e̲hue' hua̲e̲'eriere dakhuea' kahue' yanika'.

8-9 A'nenda Diostaj oknopo̲e̲hue' mo'i̲ka'uy. Konig sikki̲re̲gya̲' dakhuea' bokika'uynig'a oyda Jesucristo Huairitaj moknopo̲e̲po huakjeyyo mo'i̲ka'ne. Aratbut Cristotaj o'noknopo̲e̲po huakjeyyo on'noika'po huadakda o̲'nika', Diostaj on'nigpe̲i̲ka'. Buttida hua'a on'pe̲i̲ka'. Buttida on'batia'pakika'. Oyda Jesús Huairitaj moknopo̲e̲po. Huakjeyyo yanika'po, huadakda yan'kika'po, Diostaj yan'nigpe̲i̲ka'. Kenpa'ti buttida yan'batia'pakika'. 10 Kenda Jesús Huairi o'pakika'nig a'nopo̲e̲ya'po nogi̲ti nogi̲ti yan'pakpo yan'nopo̲i̲ka'. 11 Diostaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri konig sikki̲re̲gyo̲ o̲'nika'po dakhuea'da o̲gkika'po nama'da o̲gkika'nig. Kenomeyere konig o̲gkika' konigti kikahue' yanika'. Opudomeynayo Cristotaj moknopo̲e̲po, mo'nigpe̲i̲ka'po huadakda bo'kika'nok kenomey dakhuea' huakika'eri i̲jje̲ya̲' huata' ya'noknopo̲a̲petpi'. 12 Oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eriomey konig sikki̲re̲gyo̲ o̲'nika'po konig i̲re̲gi̲re̲g dakhuea'nanada o̲gkika'. Kenda o̲gkika'nig batia'pakhue'dik, o̲'e̲ne. Kenda e'batia'paknayo bira'dik o̲'e̲a̲pone. Kenda o̲gkika'nig dakhue'nanada o̲'e̲nok. 13 Opudomeynayo huadakda bo'kika'po Cristo Huairitaj mo'nigpe̲i̲ka'po konig huakjey mo'e̲ne. Huakjeyya' katinig tiahuaydik o̲'neaponok, opudomeytaj on'tiahuaydepo dakhuea'da o'kikay huata' yan'tinopo̲a̲pet. 14 Konige̲po,

Dakhuea'da bo'kika'po e'bueyonig konig e'tai'onig mo'e̲ne. Yan'mabo' yan'nopo'korea'.
Cristoa o̲'nen huakjey o̲'e̲a̲po. Kenpa' on'batadi'kea'ika'.

15 Daka' yan'nopo̲e̲po ya̲g'kika'. Konig Diosenba'taj nopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri o̲gkika' konigti kikahue' yanika'. Konig aratbut Diosen buttida hua'a on'nopo̲e̲po 'urua'da o̲gkika' konigti 'urua'da ya̲g'kikati'. 16 Aya' huame'noete menokapi' huadak ka'dik ya̲'nepo huadakda ya̲g'kikati'. Be'tapi' daka' yan'batihuapokikati'. 17 Huasego̲nig ehue' yanika'po kenda Jesús Huairia o'pakika'nig daka' yanoknopo̲e̲po ya̲g'kika'. 18 Borracho

kikahue' yanika'. Be'api' borracho e'kika'nayo dakhuea'nada kika'dik ya'neapet. Dakhuea' mana'pakdik yanika'apet kenpa'ti Diostaj Jesucristotere oknopoikahue' ya'neapet. Konigepo borracho opud ehue' mo'enok opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'toike'. Diosen Nokiregaa mo'nopo'durugpakika'apone. 19 Diosa mo'nopo'toenok, "Dios huadakda o'e." "Jesucristo Huairi 'urua'da o'e." Huayahuaya yan'manbatia'pakika'po yan'batadi'kika'. Jesucristo Huairitaj yan'batadi'kika'. Huanopoya'da durugda ya'nepo yan'batadi'kika'. 20 Apag Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Aya'da katepi' huadakpi' dakhue' ee'pi' dakiti ya'nona'ika'. Oro'omeyen Jesucristo Huairi kenda o'paknok dakiti ya'nona'ika'.

Huabokereka huatoe'taj di' e'dik yanika'. Ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

21 Diostaj yan'nigpeika'po huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya yan'manigpeika'. Yan'batihuapokika'.

22 Opudomey ettone' konig Jesús Huairitaj mo'nigpeika' konigti huatoe'taj yan'nigpeika'. 23 Konigepo ettone'en huatoe ke'nen huairi o'e. Huabokerek huatoe'taj di' o'epo, o'tiokika'po, kenpa'ti o'tihuapokika'. Konigti Cristoen huaknopoe'erien huairi o'e. Huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po, o'manoeanhuahuika'po, o'batiokika'. Huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Cristo konig huaknopoe'erien huanopo' o'e. 24 Konig aya' huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoepo on'nigpeika'. Konigti ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

25 Konig Cristo aya' huaknopoe'eritaj di' mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigti opudomey huabokereka huatoe'taj di'nada yanika'. 26 Huaknopoe'eritaj 'uruda huanopo' ka'nike'po kenpa'ti Diosenyo'da ka'nike'po Cristo di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Aya' huaknopoe'eritaj di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konig hue'eya bautiza egka' kenpa'ti Cristotaj huadak hua'a on'nigpeika'po Cristoa huaknopoe'eritaj mo'manopo'tihuekea'uyate. 27 'Urua'da huaknopoe'eritaj kurudyo Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Huaknopoe'eri 'urunopo'da on'toenok dakhuea' kahue'da diayhue'da ken konig huaknopoe'eritaj Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Kurudya' e'baeta' o'pak. Cristo kenda o'pakpo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uyate. 28 Ken huabokerekpi' konig huata'da di'da o'ika'nig konigti huatoe'taj di'nada yanika'. Konigepo huabokerek huatoeere konig nogtida o'epo huatoe'taj di' o'epo konigti huata'da di' ee'onigti o'e. 29-30 Be'api' huata' huadiayhue' o'nika'. Huata' on'pakpo on'bape'ika', daka' on'oo'ika', kenpa'ti yudtaj on'otika'. Kenpa'ti konig Jesucristo aya' huaknopoe'eritaj di' o'maepo daka' mo'matoe'ika'ne. Huaknopoe'eri ke'nen huaso' konig o'nenok. 31 "A'toepakya'po huabokerekpi' huaojtaj huayetere o'makkeypo o'toepakdepo, botta' e'eada konig nogso'tida o'ne." Kenda Apagba'a oa'. 32 Konigti Cristo oro'omeyere o'e. Oro'omey aya'ada huaknopoe'eri oknopoepo o'nigpeika'po konig Cristoenso o'ene. Kenere nogso'tida o'ene. Kenda iregireg o'ika'uyniga oynayo o'nopoene. Ijjay. 33 Onte'ti o'nonapone. Opudomey huabokerek aya'ada o'nen huatoe'taj di'da ika'dik mo'ene. Konig huata' di'da mo'ika' konigti huatoe'taj di'da yanika'. Opudomey ettone' o'nen huatoe huadakda me'tene yan'nopoika'po yan'nigpeika'.

6

1 Huasi'po Jesús Huairitaj moknopoepo opuden huaojtaj huayetere yan'nigpeika'. Kenda huadakda o'enok kenda kika'dik mo'ene. 2-3 Opuden huaoj huayeere huadakda me'taene yan'nopoika'po yan'manigpeika'. "Apag huayetere huadakda me'taene e'nopoika'nayo kenpa'ti e'manigpeika'nayo Diosa mo'durugpakika'apone kenpa'ti huakka'da huabayok mo'noeanhuahuika'apone in huadariyo." Ken konigyo'da huakkuruteda Apagba'te Diosa oa'uyate.

4 Opud huaoa o̲'nensi'potaj yan'mahuadiaypo diga̲'da mabitbithue' yanika'. Diga̲'da
e'mabitbitnayo huasi'poa bo'huadiayapone. Huasi'po nigpe̲e̲hue' e̲e̲'nayo sue'dapi'
castiga yan'magkika'. Huasi'potaj yan'manmadikika'po Jesús Huairitaj daka' eknopo̲e̲'
nogi̲ti nogi̲ti eknopo̲e̲' yan'manmadikika'. Jesús Huairitaj nogi̲ti nogi̲ti e'nigpe̲i̲ka' daka'
yan'manmadikika'.
5 Opudomey huanaba'a o̲'nen huairitaj yan'nigpe̲i̲ka'. Daka' yan'nopo̲e̲po
yan'nigpe̲i̲ka'. Yan'makme'pukpo yan'nigpe̲i̲ka'. Konig Cristotaj mo'nigpe̲i̲ka' konigti
o̲'nen huairitaj daka' yan'nigpe̲i̲ka'.
6 O̲'nen huairia e'tiahuayteyo'da daka' kahue' yanika'. Huairia tiahuayhue' e̲e̲'pi'
huadaka'da ya̲g'kika'. Konig Cristoen huanaba' Diostaj a'durugpakaya'po yan'pakpo
daka' ya̲g'kika'. 7 Huabokerek huairitaj mo'baa'po mo'nigpe̲e̲po, "Huabokerektayo'da
ijnigkay." Nopo̲e̲hue' ya̲'nepo, "Dios Huairitakon ijnigbaay." Yan'nopo̲e̲po du-
rugnopo'da huadakda yan'baa'ika'. 8 Huanaba'pi' huanaba' ehuepi' noga'ti katepi'
huadak e'kika'nayo Jesús Huairiakon konigti huadak mo'nigkika'apone. Kenda
mo'nopo̲e̲ne.
9 Opudomey huairi mo'e̲po huanaba' mo't̲o̲e̲po daknopo'da huanaba'taj yan'mato̲i̲ka'.
"Huakka'da baahue' e̲e̲'nayo castiga o̲gka'apone." Huanaba'taj i̲ghua'da man-
ahue' yanika'. Opudomey huairi huanaba'ere Jesucristo Huairien huanaba' mo'e̲ne.
Okkahuehue' yanika'. Jesucristo kurudyo̲ o̲'i̲ka'. Jesucristo Huairi aya' huabokerektaj
konigti o'pak. Huairitaj konigti o'pak. Huanaba'taj konigti o'pak.

*Oro'omeya̲ Cristotaj oknopo̲e̲nok toto' huairia oro'taj e'batikata' bo'tipakika'ne.
Toto'taj daka' yan'tioka'ika'. Pabloa monmadika'uyne.*

10 Oydakon o'nonapone, egomey. Jesucristo Huairi teynanada o̲'e̲. Kentaj
oknopo̲i̲ka'nok teyda toto'taj mo'noki̲ka'. 11 Taka'taj huatioka' Romano sorotataj siro
akumoot on'otika'po, baka'bijtone' on'otika'po siropeg huaka̲gkate on'beta'po teyda
hua'iot on'otpo siropeg huatioka' on'bapadpo, kenpa'ti huabid siro on'bapadika'.
Hua̲so̲' aya'da ke'na be'tioke'po on'otpo. Opudomeyen taka' toto' huairi o̲'ne. Opu-
domey dakhuea' ka̲gkike'po toto'a nama'da monika'ne. Diostaj eknopo̲i̲ka' e'batikata'
huakka' bo'tipakika'nok Diostaj daka' aknopo̲i̲kaya'po oknopo̲e̲batikhue' a̲'eya̲'po
Diosen huatioka' yan'otika'. Diosa opudomeytaj kabatiokike'. 12 Konige̲po oro'omeyen
taka' aratbuten hua̲so̲'nig ehue' o̲'ne. Oro'omeyen taka'taj tiahuayhue'dik o̲'e̲ne. Ken
oro'omeyen taka' toto' huairi o̲'ne. Huiyokda o̲'ne. Teyda o̲'ne. Huakka'nanada aratbuta
toto'taj on'nigpe̲i̲ka'po dakhuea'da o̲gkika'. Sikki̲re̲gya̲' toto' dakhuea' huaka'eri o̲'ne.
Aya'yoda huabada toto'a dakhuea' on'mana'ika'. 13 Kenoka' toto' huiyoknanada
e'manata' o'eretpakika'nok, kenoka' da e'manata' o'eretpakika'nok nama'da kahue'
a̲'eya̲'po oknopo̲e̲batikhue' a̲'e̲ya̲'po Diosen teyda huatioka' daka' mon'otika'. 14 Diostaj
buttida e'manmadika' o'nigpe̲i̲ka'po konig bo'tioka'nok toto'taj pe̲e̲hue' mo'nika'.
Suigpi' dakhuea' kahue' mo'nika'. Suigpi' da ahue' mo'nika'. Kenpa'ti buttida mo'da'ika'.
Kenda buttida huamanmadikika' konig baka'bijtone' bo'tioke'po mon'otika'. Huadakda
mogkika'. Diostaj mon'nigpe̲i̲ka'. Ken konig o'kika'po konig Romano sorotataj sironok-
beta huaka̲gkata' on'tioka'ika'nig. Ken konig Diostaj mon'nigpe̲i̲ka'po toto' huairitaj
mon'nopo'tiokika'. 15 Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po nogi̲ti nogi̲ti
Cristotaj yanoknopo̲i̲ka'. Konig Romano sorotataj a'huaya'po hua'i teyda on'iotika'.
Ken konig yan'otika'. 16 Oro'omeyen huanopo' huanopo'korea'eritaj Jesucristotaj daka'
mo'noknopo̲i̲ka'. Ken konig oknopo̲i̲ka'po konig Romano sorotataen siropeg huatioka'
on't̲o̲i̲ka'po taka'en pi̲ya̲'taj on'tioka'ika'. Toto' oro'omeyen taka' oro'omeytaj engaña
e̲gkika'ta' o'eretpakpo konig pi̲ya̲' e'bakpaka oro'omeytaj e'tinajdajonig o̲'e̲. Cristotaj
daka' oknopo̲i̲ka'po konig huatioka' o̲'e̲. Totoen pi̲ya̲' e'bakpaka huekhue'dik mo'e̲ne.
Dakhuea' kikahue' o̲'e̲a̲pone. 17 Diosa oro'omeytaj mo'nopo'kore'po Jesucristotaj
daka' mo'noknopo̲i̲ka' ken konig Romano sorotataen siro akumoot on'ta̲e̲po huakuta'

be'tioke'po on'kumootika'. Apagba' mon'tiahueyika'po mon'mana'ika'. Apagba' mon'nopo̲i̲ka'po mo'noknopo̲i̲ka'. Apagba' konig Diosen Nok̲i̲re̲gen huabid sironig toto'taj huatioka' o̲'i̲ka'. 18 Kenda mogkika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Kenda Diosa o'paknok mon'tiona'pakika'. Diosen Nok̲i̲re̲ga̲ bo'tihuapoknok mon'tiona'pakika'. Tay-taya' ahue'ada mon'tiona'pakika'. Batikhue'ada mon'tiona'pakika'. Aya' Cristotaj hua-knopo̲e̲'eritaj mon'mationa'pakika'. 19 Do'takon men'tiona'pakika'. Do e'manmadika'te Dios do'taj ke'nen hua'a me'nopoenke'po Cristoen huamanopo'korea' hua'a do'hua me'pukhue'ada kamanbatia'pakike'po men'tiona'pakika'. A'nenda Cristoen hua-manopo'korea' hua'a Diosayo'da o'nopo̲i̲ka'uyate. 20 Cristoen huadak hua'a nog aratbuttaj judío ehue' e̲'hua̲e̲'taj kamanbatia'pake'po Dios huairia me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'po huabakuda̲' jakyo i̲ji̲kay. Me'pukhue'da Cristoen huadak hua'a manbatia'pakdik i̲ji̲ka'nok do'taj men'tiona'pakika'.

Kene'hue̲a̲' Pabloa saludos o'dikta'mona'uy.

21 Tíquico huaknopo̲e̲'eri huama'buy huadi'da mo'ta̲e̲ne. Jesús Huairien huadak hua'a doere batikhue'ada o'manbatia'pakika'. Do konig i̲ji̲ka'nig opudtaj monbatia'pakapet. Kenda ijkika'nig monbatia'pakapet. 22 Konige̲po opudomeyte Tíquicotaj on'nigta'mona'ne. I̲yo̲ konig o'maika'nig monbatia'pakpo opudomeytaj mo'manopo'durugpake'.

23 Apag Dios Jesucristoerea huama'buy huaknopo̲e̲'eritaj mo'manoey̲i̲ke', huayahuaya di' mo'maike', kenpa'ti daka' yanoknopo̲i̲kati'. 24 Aya'da Jesucristo Huairitaj batikhue'da di' o̲'nenok kenomeytaj Diosa mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'matinepahuike'. Kenegda ijjay.

FILIPENSES
Pabloa Filipos huakka' jakya' huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa huabakuda̲' jakya'da Filipos huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

1 Pablo i̲jje̲po Timoteoere Jesucristoen huakika'eri o̲'e̲po opud Filipos huaknopo̲e̲'eritaj on'nigmadoy'ne. Huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi kenpa'ti huaknopo̲e̲'eritaj huatihuapokeri huairitaj on'nigmadoya'ne. Opudomey Jesucristotaj moknopo̲i̲ka'po Diostaj 'uruda mo'nigpe̲i̲ka'ne. 2 Apag Dios Jesucristo Huairierea di'da mo'e̲po daka' bo'tihuapokonhue' mo'matinepahuionhue' mo'nopo'noeyanhue'.

Pabloa Filipos huaknopo̲e̲'eritaj o'mationa'pakuyate.

3-4 Kirigayo̲' kenda opudtaj ijdiknopo̲e̲po durugda Diostaj ijtiona'pakika'po do'hued Diostaj dakiti yonikay. Opud aya'tada dakiti yonikay. 5 Jesucristoa dakhuea' e'ka'taj o'manopo'yarea' ijmanbatia'pakika'uy. Opudomey huakkuruda moknopo̲e̲'uypo nogok nogokkon oy kenpa'ti do'taj on'tihuapokika'ne. Doere huadak hua'a mo'batia'pakika'. Konige̲po Diostaj dakiti yonikay. 6 Kenpa'ti a'nenda Diosa opudtaj mo'matinepahui'uypo huaboa'da mo'nopo'korea'uyne. Oy kenpa'ti nogok nogok Jesús e'tiakte Jesucristotaj mo'nigpe̲i̲ka'po Diosa mo'tihuapokika'nok nogi̲ti nogi̲ti 'urunopo'da mo'i̲ka'apone. Jesús e'tiakte 'urunanada Diosen bo'kika'apone daka' ijnopo̲e̲y. 7 Cristotaj daka' yoknopo̲e̲po di'da o̲'nene. Konige̲po kenda daka' ijnopo̲e̲y. Do huabakuda̲' jakya' pai'da e'nopo'e̲te do'taj Apag Diosa be'tihuapokika'ne. Kenpa'ti huadak hua'a ijmana'nok buttida hua'a o̲'e̲ oknopo̲e̲'dik mo'e̲ne. Diosa di'nanada me'e̲po be'tinepahui'po me'nopoteypaka'ne. Diosa opuderetaj doeretaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. 8 Konig Jesucristo di'nanada mo'e̲ne konigti do'huakon aya' opudomeytaj di'nanada o̲'nene. Kenda Diosapi' o'nopo̲e̲. 9 Opudtehuapa' Apag Diostaj ijtiona'paknok nogi̲ti nogi̲ti di' mo'maeapone opud kenpa'ti huayahuaya di' mo'maeapone. 'Urunanada mo'nopo̲e̲a̲pone kenpa'ti Diosen huakika' daka' mo'nopo̲e̲a̲pone. 10 Opudomey huadak e'ka' kan'nopo̲i̲ke'po Cristo e'tiakte Diostaj 'urunopo'da huadakyo'da ka̲gkike'po huakka' ijpakpo ijtiona'pakikay. 11 Ken Jesucristoa bo'tihuapokika'nok 'urua'da bo'kika'apo. 'Urua'nada bo'kika'nok Dios 'uruda o̲'e̲ aya'ada on'nopo̲e̲a̲po kenpa'ti dakiti Dios aya'ada o̲dika'apo. Kenda ijpakpo ijtiona'pakikay.

Do Cristoen ijnoenok aratbut oknopo̲i̲ka'dik ya̲'neapet.

12 Do'taj huabakuda̲' jakyo megkuda̲'uynok Jesucristo cruzte aya'tada mo'nigbuey'uyate huakka'ada on'pe̲e̲de. 13 Ken Cristotaj yoknopo̲e̲po huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huabakuda̲' jakyo megkuda̲'uyne. Kenda aya' gobierno huairien jak sorotataa nogomeypi' on'nopo̲e̲. 14 Ken do huabakuda̲' jakyo i̲ji̲ka'nok konige̲po huakka'da huaknopo̲e̲'eria on'nopo̲e̲po Jesucristoen huadak hua'a e'mana'ta' on'eretpakika'. Me'pukhue'ada e'mana'ta' on'pakika'. Kenpa'ti 'urua'da Jesús Huairitaj o'noknopo̲i̲ka'. Kenda opudomeytakon e'nopo̲e̲a̲'ta' ijpaki, egomey.

15-17 Nogomeya̲ menhuadiaypo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika' kenpa'ti 'uruda huamanbatia'pakeri o̲'ne e'huaa'ta' on'pakpo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Hua̲'enda on'pakpo Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakada daknopo' ehueada on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti do nogi̲ti pai'da ka'nopo'e̲po on'pakpo Cristoen on'manbatia'pakika'. Nogomeynayo daknopo'da do'taj on'pakpo Diostakon on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'.

Jesucristoen huadak hua'a kenpa'da buttida hua'a o̲'e̲. Aya'ada oknopo̲e̲'dik o̲'ne. Kenda kenpa'da yamanmadikika', Dios Huairia Pablotaj ona'uyate on'nopo̲e̲. 18 Kenda 'urunopo' ehueadapi' Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Daknopoada Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Konige̲po ijdurugpaki.

Nogi̲ti nogi̲ti ijdurugpakapoy. 19 Do'tehuapa' opuda̲ on'tiona'pakika'nok. Kenpa'ti Jesucristoen Noki̲re̲ga̲ be'tihuapokika'nok do pai'da ijnopo'e̲po kenda do'tehuapa' huadakda o̲'e̲a̲po ijnopo̲e̲y. 20 Ken Diosen Jesucristoenere 'urua'da e'kika'ta' ijjeretpaki. 'Urunanada e'manbatiapakika'ta' huakka' ijpaki. Okbirahue'dik i̲jje̲a̲poy. Okbirahue'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakika'ta' ijjeretpaki. Oy konigti nogok nogok aratbut do'taj bo'tiahuaypo mo'pe̲e̲po Jesucristo 'urua'nanada o̲'e̲ on'nopo̲e̲a̲po. Do e'noe'pi' e'bueypi' Cristo 'urunanada o̲'e̲ on'nopo̲e̲a̲po. Kenda ijpaki huakka'. 21 Cristo 'urunanada o̲'e̲ aya'ada kanoknopo̲e̲'po Cristo me'nopo'to̲e̲nok kenyo'da Cristoenyo'da ijkikay. Kenpa'ti ijbueydepo do'tehuapa' huadakda o̲'e̲ kurudyo̲ Diosere durugnanada i̲jjika'apoy. 22 Do e'noenayo Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikadhua'apoy huakka'ada on'nopo'korea'po, huakka' nogi̲ti nogi̲ti daka' on'nigpe̲i̲ka'apo. E'bueypi' e'noepi' katea'ta ijpaki nopo̲e̲hue' i̲jje̲y. 23 ¿Kate ijka'apet? E'bueyta' ijpakpo Cristoere e̲'i̲ka'ta' ijpakpo durugnanada i̲jjunhuahuika'apoy. 24 Opudtehuapa' a'manmadikikaya'po noedik i̲jje̲a̲poy. 25 Bueyhue' i̲jje̲po ijnoeika'apoy daka' ijnopo̲e̲y. Opudomey nogi̲ti nogi̲ti kanoknopo̲e̲'po durugda ka'ne'po a'tihuapokya'po ijnoeapoy. 26 Ken onte'ti opudere i̲jjika'aponok Jesucristotaj moknopo̲e̲po durugnanada mo'i̲ka'apone.

27-28 Kenyo'da Jesucristoenyo'da huadak hua'a 'urua'nanada ya̲g'kikati'. Opudte ijhua'apetpi' huahue'pi' i̲jje̲a̲pet opudomeya̲ aya'da onpayo' Jesucristotaj daka' o'noknopo̲e̲ e'tipe̲e̲ta' ijpaki. Onpapayo' Jesucristoen huadak hua'a on'batia'pakika'po oknopo̲e̲hue' huahuadiayeritaj mididhue'ada on'batia'pakika' e'tipe̲e̲ta' ijpaki. Me'pukhue' mo'e̲po huadaknada bo'kika'nok oknopo̲e̲hue'ada huadiayeria "kenpa'da o'mabueyapoy," nopo̲e̲'dik ya̲'neapet. Kenpa'ti opudomey huaknopo̲e̲'eri Jesucristoere durugda o'noeonhuahuika'apoy nopo̲e̲a̲'dik mo'e̲a̲pone Diosa. 29 Diosa o'paknok Cristotaj moknopo̲e̲po kenpa'ti Cristotehuapa' pai'da nopo'e̲'dik mo'e̲ne. 30 Jesucristotaj ijmanbatia'pakika'nok do'taj diga̲'da menogkika'ne. Konigti opudomeytaj diga̲' mogkika'ne. Do'taj diga̲'da menogka'uyne opuda̲ on'tiahuay'uyne kenpa'ti oydakon diga̲'da menogka'ne on'tipe̲e̲ne.

2

Diosere Cristo dakteyda 'urunanada Huairi e̲'e̲a̲da indariyo o'si'poe̲po oro'tehuapa' cruzte o'manigbuey'uy. Oy onte'ti Diosere dakteyda 'uru Huairitone' o̲'i̲ka'.

1-2 Cristoa mo'nopo'yarea'po mo'nopo'durugpaka'po kenpa'ti Cristoen noki̲re̲ga̲ mo'nopo'to̲e̲nok konige̲po huayahuaya di' e'mae'nayo e'matinepahui'nayo opudomey aya'ada konigti yan'nopo̲e̲po konigti huayahuaya di' yan'maika'po kenpa'da Diosenyo'da e'nigpe̲i̲ka'ta' yan'pakpo ken konig bo'kika'nok do'taj durugnanada o̲'nika'apone. 3 Hua̲'enda e'pakada sigpi' kahue' yanika'. "Huadakda o̲'ne." Aratbuta mo'tinopo̲e̲' nopo̲e̲hue' yanika'. Donayo dakteyda ehue' i̲jje̲y huata'da yan'tinopo̲e̲po yan'kika'. Nogomey hudaknada o̲'ne, donayo sue'da huadak i̲jje̲y, yan'nopo̲i̲ka'. 4 Kenpa'da hua̲'enda pakhue' yanika'po nogomeyen e̲'hua̲e̲'taj yan'pakika'.

5 Kenpa'da dakteyda huairi i̲jje̲y Cristo Jesús nopo̲e̲hue' o̲'u̲ynig konigti opuda̲da yan'nopo̲i̲ka'. 6 Cristo Jesús ke'na Dios o̲'i̲ka'uyate. Dios e̲'e̲a̲da kenpa'da Dios Huairida e̲'i̲ka'ta' pakhue' o̲'u̲yate. 7 Ke'na 'Uru Huairi e̲e̲' Diosyo o̲'e̲a̲'uy konig huabokerek huanaba'nig o'si'poe̲'uyate. 8 Huabokerek o̲'e̲depopi' nogi̲ti huairi ehue'da o̲'unhua'uy. Apag Diostaj o'nigpe̲e̲po o'buey'uyate. Konig dakhuea' huaka'erionig hue̲ypa cruzte o'buey'uyate. 9-11 Konige̲po Diosa o'noyhuada̲'po o'tobehuikuyate.

Jesústaj o'tobehuikuyate kurudyo. Dios Huairi huadik 'uru'diknada o'dikka'uyate Diosa. Aya'ada Jesústaj nigpeę'dik o'nika'apo. "Jesús Diosen huakhuairi o'e. 'Urunanada o'ika'. Kenpa'da Apag Dios 'urunanada o'ika'." Kenpa' aya'ada kurudyo huaę'eria, aya'ada huadariyo huaę'eria, aya'ada kubarakyo huaę'eria huikudate on'tibahuadpo o'nona'apo. Apag Dios 'urunanada o'e. Aya'ada on'nopoęapo.

Cristotaj huanigpeika'eri konig huakjey 'urunanada o'nika'nok nogomey on'tiahuaypo onpęępo oknopoę'dik ya'neapet.

12-13 Diosa mo'manopo'toęnok Diosen e'ka'ta' bo'eretpakpo kenpa'ti Diosen e'ka' bo'tihuapokika'nok Diosta' yan'me'puke'ika'po oknopoębatikhue'da konig kurudyo huahua'eri 'urunopo'da Diosen huadaka'da yag'kikati'. Opudere do ęę'te do'taj on'nigpeika'uyne, oy huey'yoda ęę'pi' nogiti nogiti men'nigpeika', huadi'da egomey, huadi'da pogomey.

14 Maboyhue'ada ayada Diostaj daka' yag'kika'. 15-16 Nogiti nogiti 'urua'da Diosen bo'kika'nok nog aratbuta dakhuea' huaahue'dik mo'ene. Diosensi'po 'urua'da mo'noika'po nog aratbutere da huaa'eriere dakhuea' huaka'eriere mo'noika'po huadak hua'a e'noeanhuahuika' hua'a mo'manbatia'pakika'po konig 'urunanada huakjey bo'eypakika'. Jesucristo castiga a'magkaya'po e'tiakde'te opudomeytaj durugda ijjeapoy. Opudtaj nama'da manbatia'pakonhuahuahue' ijikamey ijnopoeapoy. 17 Diostaj daka' yan'durugpakpo huadak moknopoika'po mo'nigpeika'po huakka' bo'yokika'po opudtehuapa' dokon Diostaj bueydik ęę'pi' opudere durugda ijjey. 18 Opud daka' kanoknopoike'po do bueydik ęę'pi' doere mon'durugpak.

Timoteo Epafroditoeretaj o'batia'pak.

19 Jesús Huairia e'paknayo opudomeyte Timoteotaj idada ijta'mona'apoy, bo'tahuadę'po ijta'mona'apoy. Onte'ti e'tiakde'te opudtaj kenda ijtipęędepo e'durugpakta' ijpaki. 20 Doere Timoteoereyo'da opudomeytaj huakka' o'pakpo o'me'puke'po nogomeynayo konigti ehue' o'ne. 21 Nogomey huaenda on'pakpo Jesucristoen pakhue' o'nepo kahue' o'ne. 22 Timoteonayo doere 'urua'nada Jesucristoen huadak hua'a o'manmadikika'uy mo'nopoęde. Konig huasi'poa huaojtaj o'tihuapokika' konigti be'tihuapokika'po doere huadak hua'a o'manmadikika'uy. 23 Kenda huairia menogka'apone ijnopoędepo opudte Timoteotaj ijta'mona'apoy. 24 Jesús Huairia me'oroka'apone ijnopoępo opudte doadakon ida ijhua'apoy.

25 Kenpa'ti opudte Epafroditotaj ta'mona'dik ijjey ijnopoey. A'nen do'taj katihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhuahua'uy. Doere Diosen diga'da teyda ęę'tada o'kika'uy. 26 Opudomeyte e'huata' o'pakpo hua'dik o'e. Iyo dakhue'da o'eme' bo'tipęęme'nok mo'me'pukeme'nok. 27 Dapita' ke'poda o'epo huabueydikte o'eme'. Buttida ijjay. Diosanayo o'tinepahui'po o'yareame'. Do'takon o'tinepahui'nok nogiti pai'da ehue'dik ijjey. 28 Konigepo oy huakka' e'ta'mona'ta' ijpaki. Onte'ti bo'tiahuaydepo opud kan'durugpake'po do kenpa'ti nogiti mepukehue'dik ijjeapoy. 29 Dakiti Jesús Huairi yan'nopoępo konig huama'buy durugteda yadeti' Epafroditotaj. Konig Epafrodito nog huaknopoę'eria huadak egkika'nayo "Huadakda o'nika'," yan'maknopoika'. 30 Ke'na Cristoen o'ka'po be'tihuapokpo o'bueyayme'. Opudomeynayo bidteda e'eok do'taj tihuapokhue'dik ęę'tada ke'na iyoda o'epo be'tihuapokikame'ne.

3

Huereta'da huaknopoę'eri.

1 Nogiti o'nona'ne, egomey pogomey, Jesús Huairitaj moknopoępo yan'durugpakika'. A'nen o'nonmadikame'ne. Kenda e'batihuapok ijnopoępo aroghue'ada onte'ti o'nigmadoya'ne. 2 Nama'da huamanmadika'eri o'ne. Dakhuea'da huaka'eri o'ne. ¡Keyoj!

Pe̱e̱hue' yaneti'. A'nopo'yareaya'po huabokerek si'dakoktegdik mo'e̱ne. Nama'da on'manmadika'ika'. 3 Oro'omeynayo huereta'da huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱ne. Diosensi'po o̱'e̱ne o'nopo̱e̱po Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱po Diostaj durugda o̱'e̱po "dakiti Dios" o'tiona'pakika'ne. Do'taj on'si'dakoktegdenok huadakda i̱jje̱y nopo̱e̱hue'dik o̱'e̱ne. 4 Huadakda ijkika'po Diosensi'po i̱jje̱y nopo̱e̱hue'dik i̱jje̱y. Huadakda ijkika'po Diosensi'po i̱jje̱y huakka'mona nama'da on'nopo̱e̱pi' donayo huadaknanada i̱jje̱y nopo̱e̱hue'dik i̱jje̱y. 5 Do e'si'poe̱' ocho huame'noe e̱'e̱de'te men'si'dakokteg'uyne. Israel aratbut ijsi'poe̱'uy. Benjamín aratbut i̱jje̱y. Do'hued huaoj hua̱ye̱ere hebreo hua'a hua'aeri o̱'nuy. Hebreo aratbut i̱jje̱y. Konig fariseo hua̱e̱'eri Moisésen hua'a on'manmadika'ika' dokon konigti yoknopo̱i̱ka'uy. 6 Kenpa'ti Moisésen hua'a diga̱'da ijjeretpakpo Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uy. Moisésen hua'a aya'da ijkika'uy. Pablo dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik menika'uyne. 7 A'nenda ken konig ijkika'uy, huadakda ijkikay ijnopo̱e̱po nama'da ijnopo̱i̱ka'uyate. Oynayo Jesucristotaj yoknopo̱e̱po kenyo'da huadak o̱'e̱ ijnopo̱e̱y. 8 Jesucristo do'hued Huairitaj eknopo̱e̱' huadaknanada e̱e̱'tada kenda i̱jje̱'uy kenpa'ti kenda ijkika'uy do'tehuapa' konig tajpo o̱'e̱ ijnopo̱e̱y. Cristotaj yoknopo̱e̱po kenda ijkika'uy tajponig ijmaen'uy. Do ijkika'uy konig tajpo e̱e̱'tada Cristotaj eknopo̱e̱'nayo 'urunanada o̱'e̱nok kendayo'da ijpaki. 9 Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopo̱e̱nok ke'nen i̱jje̱po Diostaj huadakda i̱jje̱y. Moisésenba' ijnigpe̱i̱ka'nok "Huadakda o̱'e̱," Diosa do'taj onahue' e̱e̱'tada Jesucristotaj eknopo̱a̱taj "Huadakda o̱'e̱," Diosa mena'po Jesucristo Diosensi'potaj huaknopo̱e̱'eritaj "Huadakda o̱'ne," Diosa oa'ika'. 10 Kentayo'da Cristotaj eknopo̱e̱'ta' ijjeretpakikay. Konig Dios teyda o̱'e̱po Jesucristotaj e'bueytada o'noyhuada̱'uyate konigti teyda o̱'e̱po huanigpe̱i̱ka' do'takon be'tihuapokike'po kenpa'ti huadakyo e'kika' do'takon teyda be'tihuapokike'. Konig Cristo Diostaj o'nigpe̱i̱ka'po pai'da o'nopo'e̱po o'bueypo o'noyhuaduyate. Konig Jesús do'huakon Diostaj e'nigpe̱i̱ka'te pai'da ijnopo'e̱po ijbueyapoy. 11 Cristoen huaknopo̱e̱'eri huabueyere ijnoyhuadapoy ijnopo̱i̱kay.

Nogi̱ti nogi̱ti Diostaj a'durugpakaya'po katepi' oro' o'ka'ne nogi̱ti nogi̱ti daka' mon'nigpe̱i̱ka'.

12 Kenda e̱e̱'ta' ijpaki kenpa'ti kenda e'ka'ta' ijpaki kahued i̱jje̱y. Kenpa'ti 'urunanada e̱'hua̱e̱' Diosa o'pakika'nig donayo ehuedda i̱jje̱y. Jesucristo me'nopo'to̱e̱nok konig 'urunanada konig Diosa o'pakika'nig huakka' e̱e̱'ta' ijpaki kenpa'ti e'kika'ta' ijpaki. 13 Kenyo'da 'urunanada konig Dios o'pakika'nig ehuedda i̱jje̱y ijnopo̱e̱po kenda ijkad-huahuika'uy kenpa'da yokkahuuddey. Cristoenyo'da e'kika'ta' ijjeretpaki. 14 Apag Dios kenda o'pakika'nig kenyo'da huakka' e'kika'ta' ijpaki. Jesucristotaj yoknopo̱e̱po ijnigpe̱i̱ka'po Diosa huadak be'to̱e̱ne kenpa'ti Cristo Dioste be'tohua'apone.

15 Opudpi' aya'da daka' Jesucristotaj moknopounhuahua'depo konig do ijkikame'nig yokkahuuddey Cristoenyo'da ijpakpo ijkikay ken konig yan'pakpo ya̱g'kikati'. Nogded e'nopo̱e̱'nayo kanopo̱e̱'po Diosa mo'nopo̱e̱a̱'apone. 16 Ken konigda moknopo̱e̱depo dakhuapa ya̱g'kadhuahuikati'.

17 Do'taj mentiahuayika'po konig daka' ijkikay kenpa'ti konigti ya̱g'kikati'. Kenpa'ti nogomey oro'taj on'tiahuaypo huadakda o̱gkika'. Kenomeytakon yan'batiahuaypo konigti ya̱g'kikati', egomey pogomey. 18 Huakka'mona Cristoen huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y ea'ada huadakda kikahue' o̱'ne. Konig Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱gkika' kenomeya̱kon konigti o̱gkika'. Kenda a'nenda kiriga̱yo̱' o'nona'ikame'ne. Onte'ti suhue'nada i̱jje̱po o'nona'ne. 19 Kene'hua̱ya̱' huame'noete Diosa castiga o'magka'apo, ehue'da o̱'neapo. Diostaj pakhue' o̱'nepo kenpa'da aypo huamai'hue̱pi' o'deretpakika'. Nama'da o̱gkika'po huadakda ijkay e'nopo̱a̱da bira'dik o̱'ne. Kenpa'ti katetapi' on'tiahuayika'nig on'eretpakika'. 20 Oro'omeynayo kurudyo̱ hua̱e̱'eri o̱'e̱ne. Oro'en Jesucristo Huairi, oro'en huamanopo'yarea'eri oro'taj mo'nigtiakaponok o'nigi̱ka'ne. 21 Oro'omeyen pai'da hua̱so̱'taj o'maso̱'to̱e̱po huaboso̱a̱'

mogka'apone. Konig Cristoen 'urua'nanada huąsǫ' konigti mogka'apone. Konig Cristo teynanada ǫ'ępo aya'tada o'matǫępo, ken konig teyda ǫ'ępo huabosǫą' mogka'apone.

4

Jesús Huairitaj yanoknopǫępo kirigąyǫ' yan'durugpakika'.

1 Konigępo Jesús Huairitaj daka'da yanoknopǫika'po batikhue'da yanoknopǫika', huadi'da egomey pogomey. Jesústaj daka' mo'nigpęika'nok durugda ijjępo konig do'hued gana huaka'eri mo'ęne. Opudomeytaj huakka'da ijpakpo e'tiahuayta' ijpaki, huadi'da egomey pogomey.

2 Evodia kenpa'ti Síntique huaknopǫę'eri huaidpo mo'ęnok yan'nopo'noeypo konigti yan'nopǫika', ijjay. 3 Ǫ'nakon hueretda huaknopǫę'eri huama'buy o'manmadikika'uy, inomey botta' ettone'taj kan'nopo'noey'ępo yabatihuapok. Kenomey doere Clementeere nogomeyere huadak hua'a on'manbatia'pakika'uy. Kenomeyen huadik Diosen huanoeonhuahuika' beroba'te Diosa o'timadoya'depo Diosere on'noeonhuahuika'apo.

4 Jesús Huairitaj yanoknopǫępo kirigąyǫ' yan'durugpakika'. Onte'ti ijjay. 5 Jesús Huairi o'tiakdeaponok opud huadakda ǫ'nepo huayahuaya bahuadiayhue' huąę'eri ǫ'ne aya'ada kan'nopǫike'.

6 Katetapi' mepukehue' yą'nepo Diostaj yan'tiona'pakika'. Menpa' ęgkapi' yan'tiona'pakpo dakiti yada'ika'. Katepi' bopakpo yan'tiona'pakika'. 7 Diosa 'urua'nada mo'nopo'noeyą'apone. Oro'omeynayo huata'da nopo'noeyąhue'dik ǫ'ęne. Jesucristotaj moknopǫęnok Diosa daka' mo'nopo'noeyą'ika'apone.

Katepi' huadakda ę'huąę', katepi' 'uruda e'kika' yan'nopǫika'.

8 Kene'huąyą' o'nona'ne egomey, pogomey, buttida hua'a, buttida e'nopǫęyo'da yan'nopǫika'po, huadakda huakika' yan'nopǫika'po, nogomeytaj butukdikyo' yamaknopǫika'po, 'uru'nopoyo' e'kika' yan'nopǫika'po, di' e'maika' yan'nopǫika'po, katetapi' huadakda ǫ'ę on'batia'pakika'nig yan'nopǫikati'.

9 Opudomeytaj ijmanmadikadhuahuika'uy daka' on'peonhuahuika'uyne kenda yąg'kikati'. Kenpa'ti aya'da ijkika'uynig bo'tiahuayonhuahua'uy, kenda yąg'kikati'. Ken konig bo'kika'po Apag Dios huamanopo'noeyą'eri opudere mo'ika'apone.

Pablotehuapa' huakupe Diostaj on'yokika'uyate Filipos huaknopǫę'eria.

10 Do'taj onte'ti okkahuehue' ǫ'nika'nok Jesús Huairitaj huakka' ijdurugpaki. Do'taj e'tihuapokta' e'pakada kahue'dik moe'uyne. 11 Pai'da ijjęy ahue' ijjikay. Konig ijjika'po katepi' tǫęhue' ęę'pi' kenda Diosa o'paknig ijnopǫępo durugda ijjikay. 12 Nogok pai'da ijję'uy. A'nenda huakka' ijtǫę'uy. Pai'da ijjępo durugda ę'dik ijjęy ijnopǫędey oyda kenpa'ti huakka'da ijtǫępo durugda ę'dik ijjęy ijnopǫędey oyda. 13 Jesucristo be'teypaka'nok katepi' Diosa o'pak kenda ka'dik ijjęy. 14 Kenpa' ea'pi' do pai'da e'nopo'ęte on'tinepahui'po on'tihuapokuyne. Huadaka'da bo'ka'uyne ijnopǫęy.

15 Opudenbayo huaboa'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhuahua'te Macedonia huadaribaya' e'huade'te opud Filipenses huaknopǫę'eriayo'da huakupe on'yokuyne. Huadak hua'a mo'pęędepo durugda mo'ępo on'yokuyne. 16 Kenpa'ti Tesalónica huakka' jakyo ęę'te huahued ęę'te do'taj a'tihuapokya'po nogok nogok huakupe on'nigta'monika'uyne. 17 Huakupe do'tehuapa' Diostaj bo'yokika'nignayo sue'da ijpaki. Do'tehuapa' bo'yokpo Diostaj huakka' mo'durugpaka'nok Diosa 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Kenda huakka' ijpaki. 18 Epafrodito opuden huakupe me'nigtotiakme'ne. Dakhuapa kenpa'ti nogitida ijbaedemey. Huakka'da ijtǫęy. Kenda do'taj on'yokme'ne konig Diostaj e'yok 'uru'huięǫnigda durugda o'bae'. 19 Dios Jesucristoere huakka'nanada on'tǫępo di'nanada mo'ępo opudomeytaj daka'

tihuapokdik mo'e̲ne. Katetapi' pai'da e̲e̲'nayo Diosa bo'yokapone. 20 Apag Dios
'urua'nanada o̲'unhuahuika', 'Urua'nanada Dios, mon'tiona'pakika'.

Nogi̲ti kene'huaya̲' Pabloa huaknopo̲e̲'eritaj o'madikta'mona'po o'manigmadoya'uyate.

21 Aya' Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj yan'madikta'mona'. Ken huama'buy doere
o̲'nepo mo'dikta'mona'ne. 22 Aya'da Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eria mo'dikta'mona'ne.
Roma huairien jakyo huaknopo̲e̲'eriakon huakka' on'pakpo mo'dikta'mona'ne.

23 Jesucristo oro'omeyen Huairia opudomeytaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokike'.
Kenpa' ijtiona'pakikay, do Pablo.

COLOSENSES
Pabloa Colosas huakka' jak huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Colosas huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pablo i̲jje̲y. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteoere o̲'e̲po 2 Cristoen huaknopo̲e̲'eri huama'buy mo'e̲ne. Diosensi'po mo'e̲ne. Huakka' jak Colosasyo mo'i̲ka'ne. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Opudomeytaj Apag Diosa kamatinepahuie'po di' kamae' kamanopo'noeye̲'.

Pabloa huaknopo̲e̲'eritaj o'mationa'pakika'uyate.

3-5 Jesucristotaj daka' moknopo̲ika'po mo'nigpe̲ika'po aya' nog Jesústaj huaknopo̲e̲'eriomeytaj di' mo'maika'ne. Kenpa'ti kurudyo̲ Diosere durugnanada o̲'unhuahuika'apoy mo'nopo̲e̲po mo'nigi̲ka'. Kenda on'tipe̲e̲depo o'tiona'pakpo Apag Diostaj Jesucristoen Apagtaj dakiti ona'ikay. Jesucristoen huadak hua'a, buttida hua'a Diosere durugda huanoeanhuahuika' hua'a mo'pe̲e̲depo Diosere durugnanada o̲'unhuahuika'apoy mo'nopo̲ika'ne. 6 Nogbayo nogbayo huabada meyo̲pi' aratbut o̲'nika'nig Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'paknok huakka'amon huaboa'da o'noknopo̲e̲po on'nopo'korea'po Diostaj on'nigpe̲ika'. Kenpa'ti buttida hua'a Dios di'nanada mo'e̲po mo'tinepahui'po konigti opudomeya̲ mo'pe̲e̲depo buttida hua'a o̲'e̲ mo'nopo̲e̲po mo'nigpe̲ika'uyne. 7 Jesucristoen huadak hua'a Epafrasa opudomey Colosenses aratbuttaj monmadika'uyne. Ke'na oro'ere Cristoen huadak hua'a o'manmadikanhuamey. Oro' o'pakuynok opudomeytaj daka' monmadikika'uy. 8 Opudomeytaj Diosen Nokire̲ga̲ mo'nopo'to̲ika'nok di' mo'maika'ne. Kenda Epafrasa oro'taj monbatia'pakme'ne.

9-10 Jesús Huairitaj moknopo̲e̲po kenpa'ti nog huaknopo̲e̲'eritaj di' mo'maika'. Kenme'noete kenda on'tipe̲e̲depo huaboa'da opudomeytaj on'nigtiona'pakika'po, konig Dios Huairien Huasi'po 'urua'da o'kika'uyate opudomey konigti ya̲g'kikati' kenpa'ti konig Diosa o'paknig nogi̲ti nogi̲ti ya̲g'kikati', kenpa'ti nog aratbut pai'dapi' ene'nayo yan'bayokikati', yan'tihuapokikati' kenpa'ti nogi̲ti nogi̲ti Diostaj yanoknopo̲e̲'. Kenda Diosa o'paknig opudomeytaj Diosa kamanopo̲e̲'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne. Kenpa'ti huadak dakhueapi' e'ka' kan'nopo̲e̲' kenpa'ti 'urua'da kan'nopoenke' Diosen Nokire̲ga̲ opudtaj kabatihuapokike'. Kenpa' on'nigtiona'pakika'ne. 11 Dios 'urua'da o̲'e̲po konig huakjey o̲'e̲po teynanada o̲'e̲po opudennopo'taj mo'manopo'teypakike' teynanada mo'maike'. Kenpa' opudomeytaj on'tiona'pakika'ne. Ken e'manopo'teypakde'te aratbut opudomeytaj dakhuea' e̲gka'te pai'da e'nopo'e̲a̲da batikhue'ada moknopo̲e̲po huadi-ayhue'ada durugda mo'i̲ka'apone. On'tiona'pakika'ne. 12 Kenpa'ti Apag Diostaj dakiti ka'nona'ike' on'tiona'pakika'ne. Oro'omey huakjeyyo Diosere nog huaknopo̲e̲'eriere a'noeanhuahuikaya'po oro'en dakhuea' e'ka' Apag Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti oro'taj dakhuea' e'ka' mo'manopo'yarea'uyne. Konige̲po, dakiti Dios, ona'ika'dik o̲'e̲ne. 13 Oro'omey Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'i̲ka'uyne. Konig huanaba' o̲'e̲po toto' huairitaj o'nigpe̲ika'uyne. Konig sikkire̲gyo̲ o'noika'po, oroada dakhuea' e'kika' batikahue'dik o̲'i̲ka'uyne. Apag Diosa bo'tihuapokuynok dakhuea' e'ka' o'mabatikuyne. Diosa huasi'potaj di'nanada o̲'i̲ka'po oro'omeytakon ke'nensi'po bo'yahuea'dene. 14 Jesús Diosen Huasi'poa mo'nigbuey'uypo oro'omeytaj e'manopo'koreade'te oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'uyne.

Opudomey Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'i̲ka'po dakhuea'da o'kika'po konig Diosen taka' o̲'i̲ka'uyne. Cristoa mo'nigbuey'uypo Diostaj mo'manopo'noeya̲'uyne.

15 Apag Diostaj tiahuayhue'dik o̲'e̲ne. Diosen Huasi'po Jesucristo Diosonigti' o̲'e̲po o'tiakuypo Dios konig o̲'e̲nig oro'taj mo'manopo̲e̲a̲'uyne. Diosen Huasi'po Cristo Diosere huakkuruda o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig konig huadari, huadariyo hua̲e̲'eri, siokpo, niokpo, puug, aratbut, aya'da hua̲e̲'eri kahued Cristo o'noika'uyate. Cristo huakkuruda o̲'i̲ka'uyate. 16 Dios o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'uyate. Katepi' o̲'i̲ka'nig kurudyo̲ aya'da o'ka'uyate. Katepi' huadariyo aya'da o'ka'uyate. Katepi' tiahuaydik o̲'i̲ka'nig aya'da o'ka'uyate. Kenpa'ti aya'da katepi' tiahuayhue'dik o̲'i̲ka'nig o'ka'uyate. Diosen Huasi'poa kurudyo̲ noki̲re̲g huairi hua̲e̲'diktaj o'ka'uyate. Diosen huata'moneri huairi hua̲e̲'diktakon o'ka'uyate. Huata'da o'nigka'uyate. 17 Indari, kurudyo̲ hua̲e̲'erikon katepi' ehued e̲e̲'ted Cristonayo o'noe'ika'uyate. Aya'da katepi' kahued e̲e̲'ted kennayo o'noe'ika'uyate. Ke'na teynananada o̲'e̲po aya'da o'mato̲i̲ka'nok aya'da o'maunhuahuika'apo. 18 Aya' huaknopo̲e̲'erien huairi Cristo o̲'e̲. Huaknopo̲e̲'eria Cristotaj on'nigpe̲i̲ka', Cristoa aya'tada o'manoea'ika'. Cristo huakkuruda kubarakya' o'noyhuaduyate. Huakkurueri o̲'e̲po aya'enda huairi o̲'e̲. 19 Konig Dios o̲'e̲nig Diosa o'pakpo konigti Cristo o̲'e̲. Cristo konig Dios o̲'e̲. 20 Diosa aya'tada kamanoeye̲'po cruzte Cristo o'buey'uy. Huadariyo hua̲e̲'eritaj kenpa'ti kurudyo̲ hua̲e̲'eritaj aya'tada Diosa e'manoeya'ta' o'pakpo, Cristo cruzte o'buey'uy.

21 Opudomey a'nenda nog aratbutda Diosen ehue' mo'i̲ka'uyne. Konig Diosen taka' mo'e̲po Diostaj nigpe̲i̲kahue' mo'e̲po dakhuea' bo'kika'uynig'a oynayo Diosa opudtaj mo'manopo'noeya̲'dene. Oy Diosen huadi' mo'i̲ka'ne. 22 Cristo hua̲so̲'a̲da pai'da o'nopo'e̲po mo'nigbueypo Diostaj mo'manopo'noeya̲'uyne. Daknopo'da kenpa'da Diosenyo'da mo'i̲ka'po kentayo'da mo'nigpe̲i̲ka'ne. Konig dakhuea' da ahue' mo'e̲nig, "Dakhuea' o̲gka'." Huaahue'dik mo'e̲a̲pet. Ken konig opudomeytaj Diostaj kabayoke'po Cristo pai'da mo'nignopo'e̲po mo'nigbuey'uyne. 23 Konige̲po daka' Jesucristotaj yanoknopoeonhuahuika'. Oknopo̲e̲batikhue'ada yanoknopoeonhuahuika'. Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'pe̲e̲deika'nig, moknopoeonhuahuika'po batikhue' yane', "Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo." Aya' huadariyo hua̲e̲'eri aratbuttaj on'manbatia'pakuyate. Doa Pabloakon konigti ijmanbatia'pakikay.

Cristoen huaknopo̲e̲'eritaj yamanmadikikati'. Diosa Pablotaj ona'uyate.

24 Oy durugda i̲jje̲po opudomeytehuapa' pai'da on'nignopo'e̲ne. Aya' Cristoen huaknopo̲e̲'eritaj Cristo pai'da o'manignopo'e̲'uy. Opud huaknopo̲e̲'eritehuapa' Jesucristoen aya' a'dakeaya'po do'huakon hua̲so̲'da pai'da on'nignopo'unhuahuika'ne. Aya' huaknopo̲e̲'eriomey Cristoen hua̲so̲' konigti o̲'ne. 25 Opudtehuapa' nog huaknopo̲e̲'eritere aya'da Diosen hua'a kamanmadikadhuahue'po Diosa me'ta'mona'uyne. 26-27 Opud judío ehue' hua̲e̲'eritaj 'urunanada o'magkika'po Cristoen Noki̲re̲ga̲ mo'nopo'to̲i̲ka'. Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apo Diosa mo'nopo̲e̲a̲'dene. A'nennada kenda ijka'apoy Dios e'nopo̲i̲ka'ada judío aratbuttaj manopo̲e̲a̲hue' o̲'i̲ka'uyate. Judío ehue' hua̲e̲'eritaj 'urunanada ijmagka'apoy manopo̲e̲a̲hue' o̲'i̲ka'uyate. Oynayo ke'nen huaknopo̲e̲'eritaj o'manopo̲e̲a̲'de.

28 Aya' huaknopo̲e̲'eri Cristotaj daka' kanoknopo̲i̲ke' kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpe̲i̲ke', konig huaknopo̲e̲'eri nogiti nogiti kanoknopo̲i̲ke'po Cristoen huadak hua'a o'manmadikikay. "Diostaj yan'pe̲e̲'." "Diostaj yan'nigpe̲e̲'." "Diostaj yan'nopo'korea'." Aya'tada o'maboroayikay. Daka' kan'nopoenke'po aya'tada daka' o'manmadikikay. 29 Kenda diga̲'da ijkikay. Teyda ijkikay. Kenda kakike'po Diosa be'teypakika'ne.

2

1 Opudomeya Laodiceaomeya nogomeyakon do'taj tiahuayhued o'nene. Opudomeytaj kenomey huaknopoe'eritere huakka'da ijmepu'ke'ika'po on'nigtiona'pakika'ne. 2 Opudomey nogiti nogiti Diostaj yan'pakika'apet kenpa'ti huayahuaya di'da yan'maika'apet, Cristotaj huakka'da yanoknopoika'apet. Cristotaj moknopoepo Diostaj daka'da yanoknopoenka'apet. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe' Diosa o'ireganhuahuika'uynig kendakon kanoknopoe'po, do'hua diga' on'tiona'pakika'ne. 3 Cristo Diosen aya'da o'nopoika'. Cristotaj daka' eknopoe'nayo 'urua'da e'ka' mo'nopoika'apone kenpa'ti huakka'nada mo'nopoenkika'apone. Cristo Diostere moknopoenka'apone. 4 Nog aratbuta 'urua'da e'manmadika'te engaña ogkahue'dik ya'neapet. Kenda opudomeytaj o'nona'ne. 5 Opudenbayo opudere ehue' e'eada opudomeytaj huakka'da ijpaki. Opudomey Cristotaj daka' moknopoika'nok kenpa'ti oknopoebatikhue' mo'ika'nok do'a durugda ijjikay.

6 Huairi Jesucristotaj konig huaboa'da moknopoede'uynig kenpa'ti huaboa'da durugda mo'nopo'korea'de'uynig konigti daka' yanoknopoika'po yan'nigpeika'. 7 Konig hueymey hua'ihuit sorokyo o'epo o'kerekpo o'meybia'po, teyda o'epo. Konigti kenpa'da Cristoen yan'pakika'po daka' yanoknopoika'po, nogiti nogiti yanoknopoika'. Cristotaj a'nenda monmadika'onhuahuika'uynigtaj nogiti nogiti yanoknopoika'po Diostaj dakiti ya'nonikati'.

Cristotaj oknopoenok Cristotere Diosa mo'noeanhuahuika'ne.

8 Keyoj o'nona'ne. Opudomeyere nama'da huamanmadika'eri o'nepo engaña egkata' on'pakpo konig aratbutada nama'da on'nopoika'nig opudomeytaj enmadikata' bo'tipakne. Daka' Cristotayo'da yanoknopoepo kenomeytanayo manigpeehue' yanikati'. Konig adhuea'pane' ogkika'uyatenig kenpa'ti on'nopoikuyatenig nama'da monmadikapetnig manigpeehue' yanikati'. Kenda Cristo o'manmadika'uyatenig ken konig onmadikahue' mo'eapet.

9 Aya'tehuapa'da Dios o'e konigti Cristodation o'e. 10 Opudomey Cristotaj moknopoepo Diosen Nokiregа mo'nopo'toepo, opudomeytaj mo'noea'ika'ne. Cristo aya' huairien huairi o'e. Cristoa aya'tada kuruderi huairitaj mata'mona'dik o'maika'. Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nika'. 11 Judío huabokerektaj on'si'dakoktegika'po. Opudomeynayo Cristotayo'da moknopoepo Diosensi'po hueretda mo'ene. Konig bo'eretpakika'po dakhuea' e'kikameada onte'ti kikahue' mo'ene. 12 Kenpa'ti Jesucristo e'bueyde'te egkubarakka'uytada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Opudomey kenda moknopoepo bautiza mogka'po konigti Cristoere e'kubarakka'nig Cristoere Diosa mo'nopo'noea'uyne. 13 A'nen Diostaj okiehued mo'epo dakhuea'da bo'kika'po Diostaj nigpeehue' mo'ika'uy. Huabokereksi'dak okteghue' huae'eri mo'epo Diosensi'po ehue' mo'uyne. Diostaj oknopoehue'da mo'uyne. Oynayo aya' dakhuea' bo'ka'uyatenigtaj Diosa bokkahuea'depo Cristoere mo'noeanhuahuika'ne. 14 Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey kenda nigpeehue'ada dakhuea' bo'kika'uyne. Moisésenba'taj nigpeehue' huae'eritaj castiga magka'dik o'e. Oro'omeya dakhuea' o'kika'nok Cristotaj hueypa cruzte mo'nigbeta'uyne siropia mo'nigbeta'uynok mo'bakkahuea'uyne. 15 Aratbuta en'tiahuaya'te Cristo cruzte o'bueydepo toto' huairitaj okbiraepo o'teyhue'paka'uyatenok. Konigepo oro'omey huaknopoe'eri dakhuea' ogka' toto' huairia onte'ti huaahue'dik mo'eapone.

Kenda Cristo kurudyo o'pakika'nigtaj yan'pakpo yag'kika'.

16 Oynayo Cristotaj moknopoepo "Ken aypo mo'bape'po pehue'dik mo'ene." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. "Ken huamai' mayhue'dik mo'ne." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. Huabayok judíoen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ee'nayo, huabo puug judíoen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ee'nayo judíoen

Diostaj e'durugpak okmapiẹ'ahuaddik fiestate huahue' ẹẹ'nayo "Hua'dik mo'ne." Be'api' e'na'nayo manigpẹẹhue' yanikati'. 17 Kenda fiestate aypote huamai'takon judíoa on'mana'ika'po ọgkika'uynig'a Cristo cruzte e'bueyde'te onte'ti kikahue'dik mo'ẹne. Cristoen hueretda hua'a ọ'ẹnok Cristotayo'da yan'nigpẹikati'. 18 Hua'ikudate yan'huadpo Diosen huata'moneritaj tiona'pakdik yanikati'. Sue'ada nama'da huamanmadika'eria on'mana'nig'a tiahuayhuedạda nama'da on'nopọẹpo on'mana'nig'a. "Kenda o'nona'nig nigpẹẹhue' ẹẹ'nayo nama'da boka'. Diosensi'po ehue' mo'ẹne." Kenomeyạ ena'nayo pẹẹhue'dik yanikati'. Konig aratbut Diostaj oknopọẹhue' huạẹ'eri ọ'nepo nama'da on'nopọika'po. Huadakda ịjjẹy, huadaknada ijkikay nama'da on'nopọika'po. 19 Cristotaj daka' oknopọẹhue' ọ'nika'. Cristo konig huaknopọẹ'erien huanopo' ọ'ẹ. Huaknopọẹ'eri konig Cristoen huạsọ' ọ'ne. Huaknopọẹ'erinayo Cristotayo'da on'nigpẹika'. Nama'da huaa'eri Cristotaj nigpẹẹhue' ọ'nika'. Oro'omey huaknopọẹ'eri konig Cristoen huạsọ' ọ'ẹne. Konig nogsọ'tida ọ'ẹpo nogịti nogịti moknopọẹạ'ne Cristoa. Nogịti nogịti o'nigpẹika'ne. Kenpa'ti konig nogsọ'tida konigti Cristotaj moknopọẹạ'ne Diosa.

20 Cristoa oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok opudomey a'nopo'yareaya'po moknopọẹdepo konig Cristoere mo'bueydepo konig oknopọẹhue' huạẹ'eria nama'da on'nopọika'nig onte'ti nopọẹhue' yanikati'. Konig oknopọẹhue' huạẹ'eria nama'da on'nopọẹpo on'mana'ika'nig manigpẹẹhue' yanika'. A'nopo'yareaya'po kenda pẹẹhue'dik yane'. Konig oknopọẹhue' huạẹ'eriomey nogen e'manmadika' ọgkika' kenda kahue' yanika'. 21 "In nejhue' yanikati'." "Ken aypo pehue' yanikati'." "Kentaj huaba'api' tọẹạhue' yanika'." Ken konig on'mana'ika'nig manigpẹẹhue'dik yanikati'. 22 Nejhue'dik, pehue'dik, bapadhue'dik huabokerekayo'da on'mana'ika'nig kenda on'mana'ika'nig ehue' ọ'ẹạpo. 23 Kenda on'manika'nig 'urua'da e'nopọẹ'ọnig aratbuta nama'da on'nopọẹpo. Aratbuta on'manigpẹika'po nama'da hua'ikudate onhuadpo Diosen huata'moneritaj on'tiona'pakika'po, Diostaj on'tiona'pakika'po, sue'da ịjjẹy huairihue' ịjjẹy nama'da on'nopọika'po, kenpa'ti nama'da Diosta' pai'da on'nopo'ẹpo. Kenda ọgkika'po huadakda ọ'ẹy aratbuta nama'da on'nopọẹpo kenpa'da dakhuea' e'ka'ta' on'eretpakika'. Kenda huabokereka nama'da on'mana'ika'nig kenpa'ti nama'da on'kika'nig'a dakhuea' bo'kika'nigtaj batikhue'dik ọ'nika'.

3

1 Ken, Cristo e'bueytada kubarakya' Diosa o'noyhuadạ'po onte'ti o'noea'uyate. Cristoere Diosa opudomeytaj mo'noea'uyne. Konig Diosen 'urunanada huaknopọẹ'eri mo'noea'uyne. Konigẹpo kenda Cristo kurudyạ' o'pakika'nig mon'pakpo mogkika'. Cristo kurudyọ Diosere teynanada 'urunanada ọ'ịka'nok ke'nenyo'da moderetpakika'. 2 Kurudyọ Dios o'noika'po Cristoere o'noika'. Kenda Cristo o'paknig konigti mon'pakika'. Konig Cristo ọ'ẹpo o'kika'nig mon'nopọika'. Katepi' indariyo ọ'ịka'nig kenpa'ti katepi' aratbuta ọgkika'nig nopọikahue' mo'nika'. 3 Cristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate oro'omeyạ o'nopọẹdepo konig aratbut kubarakya' katetapi' onte'ti dakhuea' kahue' ọ'nenig, oro'omeyạkon onte'ti dakhuea' kahue' mo'nika'. Oy huaboa'da oknopọẹpo Cristoere Diosyo o'noika'ne. Diosa daka' mo'nopo'tọẹnok Cristoere o'noeonhuahuika'apone. 4 Ken Cristo oro'en huamanoeanhuahuika'eri ọ'ẹ. Ke'na onte'ti kurudyạ' e'tiakte kenoka' oro'omey huaknopọẹ'eri Cristoere 'urunanada ọ'eonhuahuika'apone.

A'nenda Cristotaj oknopọẹhued mo'ẹpo dakhuea'da bo'kikame'nig'a. Oynayo Cristotaj moknopọẹdepo huadakda yạg'kika'. Diosenyo'da yạg'kika'.

5 Katepi' dakhuea'da e'ka'ta' e'paknayo Jesucristotaj yoknopọẹpo Cristoere do'huedsọ' o'bueyde, do'hued e'nopọẹ' o'bueyde, onte'ti dakhuea' kahuea'dik ịjjẹy, yan'nopọikati'. Ken konig mo'nopọẹpo, nogen huạtọẹ'taj bakdejhue' yanika'. Huabokerek nogtaj

nogtaj ettone'taj bakdejhue' yanika'. Ettone' nogtaj nogtaj huabokerekta' bakdejhue' yanikati'. Katepi' dakhuea'da konig oro'enso' o'pakika', onte'ti pakhue' yanika' kenpa'ti kahue' yanika'. Kenpa'ti katetapi' e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Katetapi' e'eretpaknayo konig e'ketka' diostaj e'pak o'e. Dakhue'da o'e. 6 Aratbut ken konig dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'nok Diosa diga'nada castiga o'magka'apo. 7 Kenda dakhuea'da ogkika'nig opudomeya bo'kika'uynig'a konig Cristotaj oknopoehued mo'epo bo'kika'uynig'a. 8 Oy Cristoere mo'noedepo aya' in konig onte'ti kahue' yanika': Nogomeytaj bahuadiayhue' yanika'. Maboyhue' yanika'. Mahui'iahue' yanika'. Batidi'kehue' yanika'. Dakhuea'da bahuaa'pakhue' yanika'. 9 Huayahuaya da bahuaahue' yanika'. A'nenda Cristotaj oknopoehued mo'epo nama'da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'uyate. Oynayo Cristotaj moknopoedepo onte'ti konigti dakhuea' kikahue' mo'ika'ne. 10 Oy konig huabonopo' mo'edepo konig Diosa o'nopoika'nig huaboa'da mo'nopoika'po. Konig Diosa o'paknig nogiti nogiti bo'pakpo mo'nopoika'ne. Diosa aratbuttaj huamatimea'eri o'enok nogiti nogiti daka' moknopoeapone. 11 Ken konig Cristoere o'noepo huaboa'da o'nopoepo ken konig huaboa'da o'kikay, "Judío ehue' ijjey." Ahue' o'ene. "Judío ijjey." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteg'uy." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteghue' o'uy." Ahue' o'ene. "Nog aratbut ijjey." Ahue' o'ene. "Esoeri ijjey." Ahue' o'ene. "Huanaba' ijjey." Ahue' o'ene. "Huanaba' ehue' ijjey." Ahue' o'ene. "Kenyo'da Cristoen ijjey. Kenyo'da Cristotaj ijpaki. Kenyo'da Cristotaj e'nigpeika'ta' ijpaki." Kenda aya'ada a'dik o'ene.

12 Diosa opudomeytaj di' mo'epo mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da mo'ene. Konigepo aya'tada yan'matinepahuika'po. Daknopo'da huadaka'da yan'manigkika'. Donayo huairi ehue' ijjey, yan'nopoika'. Nogomeytaj daka' yan'manigpeika'. Nogomeya dakhuea' egka'nayo bahuadiayhue' yanika'. 13 Nogomeytaj dig mahuanopoehue' yanika'. Noga dakhuea' egka'nayo kentaj yan'bakkahuea'po huadiayhue' yanika'. Konig Cristo Huairi oro'taj bokkahuea'uynig konigti nogomeytaj yan'bakkahuea'ika'. 14 Huakka' di' yan'maika'. Huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Di'nada e'maika'nayo konig onpapayo' mo'ika'po konigti Diostaj bo'pakika'po aya'da 'urunanada bo'kika'apone. 15 Opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'noeye'. Kenda Diosa o'pak. Aya'ada konigti yan'nopoika'. Konigti yan'pakika'. Konigti yag'kikati'. Ken konig nogso'tida ka'ne'po Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Diostaj dakiti ya'nonika'.

16 Aya'da Cristo o'manmadika'uyatenigtaj yan'nopoika'po, huanopoya'da yan'diktoikati'. Kenda nogtaj nogtaj yan'manmadikika'. Kenpa'ti Cristoen e'manmadika'taj yan'nigpeika'. Nogomeyere huayahuaya yan'manikati'. Diosen e'manmadika' 'urua'da yan'nopoepo huayahuaya yan'mandikika'. Diostaj dakiti mona'po daknopo'da Diostaj yan'batadi'kea'ika'. Huanopoya'da dakiti ya'nona'po yan'batadi'kea'ikati'. Dios Jesucristoere 'urua'da mo'toika'ne yan'batadi'kika'. 17 Katepi' bo'kika'nig katia'pi' boa' kenda Huairi Jesús o'pakika'nig yadika'po yag'kika'. Jesústaj moknopoepo Diostaj dakitia' yan'tiona'pakikati'.

Konig Cristoen huaknopoe'eria huayahuaya Cristotaj 'urua'da nigka'dik o'ne.

18 Ettone'a Jesús Huairitaj eknopoe'nayo Huairi Jesúsen mo'epo, Jesús o'pakika'nigda opuden huatoe'taj yan'nigpeika'. 19 Huabokereka opuden huatoe'taj di'da yanika'. Huatoe'taj huadiayhue' yanika'. Kenpa'ti huiyoka'da onahue' yanika'. 20 Apag Diosa o'paknok huasi'poa opudomeyen huaojtaj huayetere yan'manigpeika'. Huaojtaj huayetere e'nigpeika'nayo Diosa durugda o'ika'apo. 21 Huaoa huasi'potaj diga'da barakhue' yanika'. Huasi'potaj diga'da e'bitbitnayo huasi'po pai'da ya'neapetpi'. Onte'ti daka' nigpeehue' ya'neapetpi'. 22 Opudomey huanaba' mo'epo opuden huairitaj yan'nigpeika'. Huairia e'tiahuayteyo'da daka' nigpeehue' yane'. Huairia e'tiahuayte kenpa'ti huairia tiahuayhue' ee'tepi' daka' yan'nigpeika'. 'Urunopo'da Diostaj daka' yanoknopoepo daka' yan'nigpeika'. 23 Katepi' bo'kika'nig daka' yag'kika'. Jesústehuapa'

ijkay yan'nopo̲e̲po 'urua'nanada ya̲g'kika'. Huabokerektayo'da ijmanigkay nopo̲e̲hue' yanika'. 24 Cristo opuden Huairi o̲'e̲nok kentayo'da yan'nigpe̲ika'. Diosen Huasi'poere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'nopo̲e̲ne. 25 Be'api' dakhuea' e̲gka'nayo pai'da on'nopo'e̲a̲po. Be'api' huairi huanaba'pi' dakhuea' e̲gka'nayo Diosa castiga diga̲'da ya'magka'apet.

4

1 Huairia huanaba'taj mo'mato̲ika'po daka' yan'mato̲ika'. Dakhuapa yan'bayokika'. Huairi mo'ta̲ika'nok okkahuehue' yanika'.

2 Kiriga̲yo̲' yan'tiona'pakika'. Tayhue'ada daka' yan'tiona'pakika'. Dakiti Dios, yan'tiona'pakika'. 3 Kenpa'ti oro'taj motiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a a'nenda Diosa soatayo' e'nopo̲e̲a̲da manopo̲e̲a̲hue' o̲'u̲yate. Oy Cristoen huadak hua'a oro'a e'manbatia'pakta' o'paki. Oroa kan'manbatia'pake'po Jesús Huairia oro'taj bo'tihuapokike'po yan'tiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'nok huabakuda̲' jakyo megkuda̲me'ne. Huabakuda̲' jakyo i̲jje̲y. 4 Pabloa Cristoen huadak hua'a aratbuttaj 'urua'da kamanopo̲e̲a̲'ike'po do'taj men'tiona'pakikati'.

5 Daka' yan'nopo̲ika'po ya̲g'kika'. Ken oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri opudomeyere o̲'nika'po opudomeytaj bo'tiahuayika'nok daka' yan'nopo̲e̲po ya̲g'kikati'. Nogomeytaj kiriga̲yo̲' yan'mantihuapokika'. 6 'Urua'da yan'batia'pakika'. Nogomeytaj a'batihuapokya'po huadakda yan'batia'pakika'. Daka' yan'nopo̲e̲po dakteynopoada nogomeytaj daka' yan'manbatia'pakatokika'.

Saludos on'manigdikta'mona'uyate.

7 Tíquico oro'omeyen huadi'da huama'buy o̲'e̲. Do'taj daka' be'tihuapokika'uyne. Doere Jesús Huairitaj o'nigpe̲ika'uy. Do konig o̲'e̲a̲' montia'pakapone. 8 Konige̲po Tíquicotaj opudomeytaj on'nigta'mona'ne. Konig o̲'e̲a̲' do'taj be'huae'po kenpa'ti nogi̲ti nogi̲ti Cristotaj kanoknopo̲e̲'po on'nigta'mona'ne. 9 Kenere Onésimoeretaj on'nigta'mona'ne. Onésimo oro'omeyen huama'buytion o̲'e̲. Di'da mo'ta̲e̲ne. Diostayo'da o'nigpe̲ika'. Opudomeyen aratbut o̲'e̲. Ke'na Tíquicoere monbatia'pakapone. I̲yo̲da aya'da huaknopo̲e̲'eria o̲gkika'nig kenda opudomeytaj monbatia'pakapone.

10 Aristarco doere huabakuda̲' jakyo o̲'e̲po, opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcosakon saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcos Bernabéen huama'buy o̲'e̲. Marcos huadaktion huaknopo̲e̲'eri o̲'e̲nok kenpa'ti opudomeyte ehua'te daka' yadeti'. 11 Kenpa'ti Jesús Justoa saludos mo'nigdikta'mona'ne. Aristarco Marcosere Jesús Justoere judío huaknopo̲e̲'eri o̲'ne. Kenomeyyo'da judío huaknopo̲e̲'eri doerea on'manmadikika'po, "Yan'nopo'korea'po Jesucristo Huairitaj yan'noknopo̲e̲po yan'nigpe̲ika'." Doerea on'mana'ika'nok do'taj on'durugpakanhuame'ne. 12 Epafras saludos mo'nigdikta'mona'ne. Konig Cristoen huanaba' Cristoenyo'da o'kika'po opudomeyen aratbut o̲'e̲. Opudomeytaj huakka'da mo'tiona'pakika'ne. Opudomey Diostaj daka' moknopo̲ika'po batikhue'da yanoknopo̲ika'. Aya'da Diosa o'pak daka'da moknopo̲ika'po aya'da bo'kika'apo. Kenda Epafrasa mo'tiona'pakika'ne. 13 Epafras opudomeytaj mo'timepukepo diga̲'da mo'tiona'pakika'ne. Kenpa'ti Laodicea huaknopo̲e̲'eritaj kenpa'ti Hierápolis huaknopo̲e̲'eritaj o'matimepukepo o'manigtiona'pakika'. Kenda ijtiahuayika'po opudomeytaj o'nona'ne. 14 Lucas huamadakka'eri o̲'e̲. Di'da mo'e̲ne. Opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Demasakon saludos mo'nigdikta'mona'ne.

15 Laodicea huama'buytaj saludos ijmanigdikta'monay. Ninfastakon saludos ijmanigdikta'monay. Kenpa'ti Cristoen huaknopo̲e̲'eri Ninfasen jakyo o̲gkupopakika'nigtaj saludos ijmanigdikta'monay. 16 In beroba' ijnigmadoya'dey opuda̲ yan'mona'pakdepo Laodicea huaknopo̲e̲'eritaj yan'bata'mona'. Nogda beroba' Laodicea huaknopo̲e̲'eritaj ijnigmadoya'po ijta'mona'mey e'mokye̲de'te

yanʼmonaʼpakti'. 17 "Huairi Jesús ayaʼda onaʼuyate, Arquipo, ʼuruda yanopo̲e̲po dakaʼ yakadhuahuika'." Kenda Arquipotaj yaʼnonati'.

18 In saludo huadik onʼnigtaʼmonaʼne doʼhued huabaʼa onʼnigmadoyaʼne. Huabakuda̲ʼ jakyo i̲jjeonhuahuikay. Doʼtaj okkahuehueʼ menikaʼ. Dios opudomeytaj dakaʼ moʼto̲i̲keʼ, ken.

1 TESALONICENSES
Tesalónicaya' huaknopo̲e̲'eritaj Pabloa huakkuruda o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eri huakupopakika'eritaj Pabloa nogerea o'manigmadoya'uyate.

1 Huadi'da huama'buy huadi'da huidpo o'maene. Apag Diostaj Jesucristo Huairitaere moknopo̲e̲po. Tesalónica jakyo bokupopakika'. A'batadi'keaya'po bo'kupopakika'. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Doere Silvano kenpa'ti Timoteoere o̲'e̲y. Apag Diosa Jesucristo Huairierea daka' 'urua'da mo'tounhue', bo'tihuapokonhue' mo'nopo'noeyanhue'po ij-tiona'paki.

Tesalónica jak huaknopo̲e̲'eriomey Jesucristotaj daka' o'noknopo̲e̲po 'urua'nanada o̲gkika'. Pabloa ona'ti o'matinopo̲e̲po Diostaj dakiti ona'uyate.

2-3 Jesucristotaj daka' moknopo̲e̲po nogomeytaj huadakda bokika'. Kenpa'ti Diostaj di' mo'e̲po nogomeytakon daka' mo'matihuapokika'ne. Kenpa'ti moknopo̲e̲po batikhue'da Jesucristo Huairi e'tiaktaj mon'maboika'. Kenda durugda on'tinopo̲e̲po Apag Diostaj "Tesalónica huaknopo̲e̲'eritaj dakiti Dios," kirigayo̲' o'tiona'pakikay. 4 Diosa di'nanada mo'e̲ne. Ke'nensi'po huae̲' mo'baktie'ea'uyne o'nopo̲e̲ne, egomey, pogomey. 5 A'nenda opudomeyere o̲'i̲ka'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuame'ne. Ijja'poda onbatia'pakhue' o̲'neme'ne. Diosen hua'a o'nonbatia'pakikame'ne. Kenda huadak hua'a buttida o̲'e̲ Diosen Noki̲re̲ga mo'nopo̲e̲ame'ne. Diostaj eknopo̲e̲' a'tihuapokya'po Diostaj o'nigpe̲i̲kay. Huadakda opudere o̲'i̲ka'mey opud kenda mo'nopo̲e̲t.

6 Jesucristoa Diostaj o'nigpe̲i̲ka'po pai'nanada o'nopo'e̲'uyate. Oro'akon Diostaj o'nigpe̲i̲ka'po pai'nanada o'nopo'i̲kay. Opud konigti Jesucristoen huadak hua'a durugnanada mo'pe̲e̲'uy. Diosen Noki̲re̲ga mo'durugpaka'uyne. Moknopo̲i̲ka'nok pai'nanada mo'nopo'e̲'ika'. 7 Macedoniabayo Acayabayo aya'ada Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eria kenda mo'tipe̲e̲depo opudomeyo̲nig Jesucristotaj eknopo̲e̲'ta' on'pakika'. 8 Huakka' aratbuttaj nogyon nogyon Jesucristoen huadak hua'a mo'manbatia'pakonhuame'ne. Macedonia huadaribayo huae̲'eria Acaya huadaribayo huae̲'eria nogbaya' nogbaya' huae̲'eria huadak hua'a on'pe̲e̲depo kenpa'ti Diostaj daka' moknopo̲e̲ on'tipe̲e̲de. Konige̲po Diostaj moknopo̲e̲nok kenda nogya̲' nogya̲' batia'pakhue'dik o̲'e̲y. 9 Opud Tesalónica huaknopo̲e̲'eria Jesucristotaj daka' o'noknopo̲i̲ka'. Kenda nogya̲' nogya̲' bo'huaika'ne. "Tesalónica huaknopo̲e̲'eria Pablomeytaj durugteda on'baedpo on'manigpe̲e̲'uyate. Kenpa'ti on'nopo'korea'depo ke'nen e'ketka' diostaj on'maenondepo huaboa'da hueretda Diostaj o'noknopo̲i̲ka'." Kenda nogya̲' nogya̲' bo'huaika'ne. 10 Kenpa'ti Diosensi'po Jesústaj e'bueytada Diosa o'noyhuada̲'uyate. Kenpa'ti Diosa ke'ponananada castiga o'magka'apo. Jesúsa oro'tanayo huaknopo̲e̲'eritaj daka' bo'tioka'apone. Ken Jesucristo kurudya̲' o'tiakapo. Jesucristotaj daka' o'noknopo̲e̲po o'nonmabo'ika'. Kenda nogba nogbaya' bo'huaika'ne.

2

Tesalónica aratbuttaj Diosen Jesucristoenere 'urua'da o'manmadika'uyate Pabloa.

1 A'nenda opudtaj ijmata̲'unhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhua'po daknopoada o'nonbatia'pakonhua'nok mo'nopo'korea'po daka' Jesucristotaj moknopo̲e̲'uy. Nama'da i̲jje̲po ta̲'unhuahuahue' o̲'ne'uy, kenda mo'nopo̲e̲t egomey. 2 A'nenda Filipos huakka' jakyo i̲jjeonhua'po Jesucristoen

huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'depo diga' do'taj mentidi'kudhua'po kenpa'ti dakhuea' menogkadhua'uyne. A'ti o'nen jakyokon opudtaj ijtiakpo huadak hua'a e'manbatia'pakte huakka'mona pakhue' e'ne'tada kenda nopoehue'ada kenpa'ti me'pukhue'ada Diosa be'tihuapoknok teynopo'da Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhua'uyne. Kenda mo'nopoet. 3 Huadak hua'a nama'da manbatia'pakhue' ijjunhua'po aratbuttaj nama'da huaknopoe' nama'da e'mana' manmadikahue' ijikay. Aratbuttaj buttida huaknopoe' daknopo'da buttida hua'a ijmanmadikikay. 4 Huadak hua'a Pablo daka' o'manbatia'pakika' Diosa o'nopoenok "Aya'tada huadak hua'a yamanbatia'pakika'," Diosa mena'uyne. Konigepo huadak hua'a 'uruda ijmanbatia'pakikay. "Huadakda o'manbatia'pakika'." Kenpa' aratbuta e'huaa'taj pakhue' e'eada "Huadakda o'manmadika'ika', do'huedyo'da o'kika'," Diosayo'da e'huaa'ta' ijpakpo. Diosa oro'en e'nopoe' o'nopoe'ika'. 5 Do'taj me'nonpeike'po "Huadakda mo'ene, huadakda bo'kika'," kenda nama'da onahue' o'nika'uyne. O'nen huakupe a'bakaya'po nama'da onahue' o'nika'uyne. 6 "Pablomey huadakda o'ene." Yan'batia'pakonhua'. Oro'anayo onahue' o'nika'uyne. "Oro' Cristoen huata'moneri o'ey. Oro'taj nigpeika'dik mo'ene." Kenda ona'dik o'nenig'a onahue' o'nika'uyne. 7 Daka' on'toika'ne. Do'tayo'da me'nigpeike'po ighua' onahue' o'nika'ne. Konig huaye yobedtaj di' o'nika' daka' on'toika', ken konigti opudtaj di' o'nika'ne. 8 Huakka' di' o'nepo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'ta' ijpakpo kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti kan'nigpeike'po opudomeytaj o'tihuapokta' ijpakika'uy. 9 "Diosen hua'a o'nonmadikika'nig kente huakupe men'yok." E'mana'ta' pakhue' ijjepo huadak hua'ayo'da kenpa'da e'manmadikika'ta' ijpakpo o'nonmadikika'ne. Huadak hua'a o'nonmadikendepo do'hueddakon aypotehuapa' diga' ijbaa'ika'uy. Huame'noe sikyoere diga' ijbaa'ika'uy. Kenda mo'nopoet.

10 Opud huaknopoe'eriere ijika'uy. Do'taj bo'tiahuayikame'ne on'peikame'ne. Diostaj daka' yoknopoika'uy, kenpa'ti huadakda ijkika'uy kenda on'tinopoene kenpa'ti Diosa me'tinopoene. Dakhuea' o'ka'uy be'api' huaahue'dik me'nene. 11-12 Konig be'api' huaoa huasi'potaj daka' o'manmadikika' ken konig Diostaj daka' yan'nigpeika' daka' o'nonmadikikame'ne opudtaj. Diosen mo'ene. Konig Diosensi'po mo'ene. Diosere 'urunanada mo'noeonhuahuika'apone. Diosensi'po ya'nepo huadak yag'kika'. Kenda aya'tada o'nona'ika'ne.

13 Diosen hua'a o'nonbatia'pakonhua'uynig mo'nigpeepo moknopoe'uyne. Konig huabokereken e'manmadika' o'e nopoehue'ada mo'peepo, moknopoe'uyne. Diosen buttida e'manmadika' o'e mo'nopoepo mo'nigpee'uy. Konigepo opud Tesalónica huaknopoe'eritaj "dakiti Dios," yona'ikay. 14 Jesucristotaj moknopoika'nok ony-oyo' huae'eria bo'tierikonhuame'ne. Dakhuea'nanada mogkadhuahuame'ne, egomey pogomey. Konigti Judea huadaribayo judío huaknopoe'erien onyoyo' huae'eria dakhuea' on'magka'ika'. Judío huaknopoe'eritaj on'magka'ika'. 15 A'nennada judío aratbuten adhuea'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakikame'te. Kenpa'ti judíoa Jesús Huairitaj on'arakuyate. Do'takon dakhuea' mogkika'po do'taj me'nen'uyne. Kenpa'da dakhuea' ogkika'po Diostaj durugpakahue' o'nika'. Aratbuta huadak hua'a peehue'dik ka'nike'po dakhuea'da on'kadhuahuika'. 16 Dios judío ehue'taj dakhuea' e'ka' kamanopo'kore'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy. Judío aratbuta mo'manmadika'batika'uyne. Ken konig ogkika'nig'a Diostaj nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'. Oynayo Diosa diga' o'bahuadiaydepo ke'ponanada castiga o'magka'apo.

Tesalónica jak huaknopoe'eritaj onte'ti e'bata'huadunhua'ta' o'pak Pabloa.

17 Opudtaj o'nokhua'depo nogyoda adteda o'nokika'po opudtaj huakka' ijnopoikay. Kenpa'ti e'ta'huadunhua'ta' huakka' ijpakikamey. 18 Opudtaj a'bata'huadey e'nopoika'tada huahue'dik o'ikamey. Donayo nogok nogok a'bata'huadey

e'nopoika'tada toto' huairia menokboe'ikame'ne. 19-20 A'timon Jesucristo Huairia onte'ti bo'huatiakapone. E'huatiakde'te do'hua e'manmadika' Jesucristoen daka' moknopounhua'po 'urua'da mo'nigpeunhua'nok Jesucristo Huairia e'bahuahuayde'te durugnanada ijdurugpakapoy. Kenpa'ti huadakda moknopounhua'nok kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka' monigpeika'nok "dakiti Dios" yona'ika'apoy, egomey.

3

1 Konigepo Atenas jakyo ijika'po opudomeytaj tipeehued ijjepo "Tesalónica huaknopoe'eri monig yanoknopoet monig Diostaj yan'nigpeiket," ijnopoepo, "Iyo Atenas jakyo Silvanoere botta'yo'da a'ikaya'po. 2 Timoteotaj oro'en huama'buy opudtaj a'manigta'monay'." Ijnopoe'uy. Diosa Timoteotaj oktie'ea'uy, huadak hua'a kamanbatia'pakike'po kamanmadikike'po oktie'ea'uy. Doere huadak hua'a daka' o'manbatia'pakika'uy. Opudomeytaj nogiti nogiti eknopounhuahuika' kabatihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Kenpa'ti nogiti nogiti e'nigpeika' kabatihuapoke'po on'nigta'mona'uyne Timoteotaj. 3 Kenpa'ti aratbuta opudtaj en'tieriktada kenpa'ti dakhuea' egka'tada moknopoepo batikhue' ka'ne'po on'nigta'mona'uyne. Jesucristo moknopoenok aratbuta bo'tierekonhua'apone, bo'tidi'kudhua'apone, dakhuea' mogkadhua'apone mo'nopoet. 4 Kenpa'ti opudtaj on'ta'huadunhua'po, "Jesústaj oknopoehue' huaae'eria oro' huaknopoe'eritaj mo'batierikapone kenpa'ti dakhuea' mogka'apone." Kenda o'nona'uyne. Kenda opudtaj mogka'depo kenpa'ti oro'takon mogka'uy mo'nopoet. 5 Konigepo "Menpa' opudtaj toto' huairia kenda yanoknopoebatik nama'da ya'manetpi'. Kenpa'ti yanoknopoebatikdetpi'. Huadak hua'a o'nonmadika'uynig'a." Ijnopoepo ijmepu'kuy. Kenpa' ijnopoepo Timoteotaj on'nigta'mona'uyne. "Jesucristotaj monig moknopoika'. Monig monigpeika'." Yamanati'. Timoteotaj yona'uy, ken.

6 Oynayo Timoteo bo'ta'huadunhua'depo do'tekon o'kumejdeme'. Huadakda Diostaj o'noknopoika'te kenpa'ti huayahuaya di'da on'maika'te menbatia'pakato'me'ne. Oro'taj di'da moknopoika'po kenpa'ti e'tiakta' on'tipaknok konigti opudtaj e'tatiakta' o'paki. 7 Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nok aratbuta menhuadiayika'ne kenpa'ti dakhuea' me'nogkika'ne. Opudomeynayo Jesucristotaj daka' moknopoika'tenok on'tipeedepo durugnanada o'nea'ne do'taj. 8 Oy opudomey Jesucristotaj oknopoebatikhue'da moknopoika'po daka' mo'nigpeika'po oro'omeya kenda o'nopoepo durugnanada o'noeonhuahuikay. 9 Kenpa'ti opuda daka' moknopoika'nok durugnanada o'epo dakiti Dios ona'ikay. 10 "Tesalónica huaknopoe'eritaj Jesucristoen nogiti nogiti kan'manmadike'po, nogiti nogiti eknopoe' nogiti nogiti e'nigpeika' kan'mantihuapoke'po mota'mona'." Sikyo huame'noeere Diostaj o'tiona'pakikay.

11 "Tesalónica huaknopoe'eriedbayo betohua', Apag Dios, Jesús Huairi. 12 Konig Tesalónica huaknopoe'eritaj oro'a di'nanada o'maikay. Konigti Tesalónica huaknopoe'eria huayahuaya di' e'maika' kenpa'ti aya'tada di' e'maika' yabatihuapokika', Jesús Huairi. 13 Kenpa'ti huaknopoika' yamanopo'teypaka', Dios. Kenpa'da huadaknada huamae', dakhuea' kahue' kan'maike'po Diosa yabatihuapokika'. Jesús Huairiere huaknopoe'eriyo' en'tiakte 'uruda e'noknopoika'te, kenpa'da huadakda en'maika'te yabahuahuayti'." Kenpa' Diostaj o'tiona'pakikay.

4

Kenda Diosa o'pakika' nogiti nogiti yag'kikati'.

1 Oyedda, egomey pogomey, Jesús Huairia kenda o'paknok ighua'da ona'ne. Daka' men'pee' do'taj. Diostaj a'durugpakaya'po monig kika'dik o'ey a'nenda o'nonmadika'uyne. Kenda nogiti nogiti yag'kikati'.

2 Jesús Huairia kenda o'paknok kika'dik mo'ẹne o'nona'uyne. Kenda o'nona'uynig
mo'nopọẹt. 3 Huadakda yanika'. Diosenyo'da daka' yạg'kika'. Kenda Diosa
huakka' o'pak. Nog huabokerekere bakdejhue' yanika'. Ọ'nen huạtọẹ ehue'tada
bakdejhue' yanika'. 4 Huạtọẹ'taj daka' yan'matọika'. Konig Diosa o'pak daka'da
yan'manika'. 5 Diostaj oknopọẹhue' huạẹ'eria on'tọẹpakpo daka' matọẹhue' ọ'nepo
huạtọẹda o'deretpakpo kenpa'da on'bakdejika'. Kenomey ọgkika' konigti kahue'
yanika'. 6 Dakhuea' kahue' yane'. Huaknopọẹ'eri huama'buyen huạtọẹ'taj bakdejhue'
yane'. Kenpa' huaka'eritaj Jesús Huairia castiga o'magka'apo. Kenpa' daka' a'nenda
o'nona'uyne. 7 Huadaknanada kạgkike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'durugpakike'po
Diosa bo'baea'uyne. Dakhuea' kạgke'po Diosa baehue' mo'ụyne. 8 Be'api' oro'taj e'pẹẹta'
pakhue' ẹẹ'nayo Diostaj pẹẹhue' ọ'ne. Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọẹne. Oro'omey
Diostayo'da o'nigpẹikay.
9 Kenda Diosa mon'madika'uynok huayahuaya di' yan'maika'. Nogịti do'akon ahue'
ọ'nene egomey. 10 Huabada nogyon nogyon Macedonia huadaribayo huaknopọẹ'eri
huama'buytaj di' mo'maika'. Nogịti nogịti di'nada yan'maika', o'nona'ne. 11 Huakka'
bo'pakpo daka' yanika'. Nogtaj dakhue'da bahuaahue' yanika'po ọ'nenda yạg'kika'.
Kenda a'nenda o'nona'uyne. 12 Ken konig bo'kika'nok oknopọẹhue' huạẹ'eria daka'
moknokotdepo mana'dik mo'ẹne. Konig aya'da e'toeonigti ẹ'dik mo'ẹạpone. Kusi-
tokhue'dik mo'ẹạpone.

Jesucristo o'tiakpo huaknopọẹ'eritaj o'batobehuikapo.

13 Oknopọẹhue' huạẹ'eri on'bueydepo onte'ti noyhuadhue' ọ'neaponok kenomeyen
huabeta digạ'da on'tabahuikika'. Huaknopọẹ'eria ekbueyde'te suhue' ehue'dik
ọ'ẹne kenpa'ti oro'nayo huikhue'dik ọ'ẹne, egomey. Huaknopọẹ'erinayo noyhuad-
dik ọ'neapo. Kenda e'manopọẹạ'ta' o'paki. 14 Jesús o'buey'uyate. E'bueyada
o'noyhuaduyate o'nopọẹne. Kenpa'ti aya' huaknopọẹ'eri e'buey'uytaj Jesús kenoka'
e'tiakte Diosa o'manoyhuadạ'apo. Jesúsere kurudyọ o'batobehuikapo o'nopọẹne.
15 Kenda Jesús Huairia mo'nopọẹạ'uynig kenda o'nonmadika'apone. Jesús Huairi
e'huatiakte Jesúsen huaknopọẹ'eri on'mabueyde'uy ke'na noyhuadhued oro'omeytaj
huakkuru tohuahue'dik mo'ẹạpone. Onokteteyo' bo'tohua'apone e'buey'uytaere
huanoe'eriere mo'batobehuikapone. 16 Ken kurudyạ' Jesús Huairi o'huarakapo.
'Utta'da o'okoypo o'huarakapo. Konig Diosen huata'moneri huairi 'utta'da o'okoyapo,
Diosen huatoka' trompeta 'utta'nada ea'te Jesús Huairi o'huarakapo. Huaknopọẹ'eri
e'buey'uytaj huakkuruda o'manoyhuadapo. 17 Kenta' oro'omey bueyhued huạẹ'eritaj
kenomeyere kurudyọ e'sịhuị'yọ Diosa bo'tobehuikapone. Kurudyọ onokteyo' Jesús
Huairitaj o'huahuayapone. Jesús Huairiere kenpa'da o'manoeonhuahuika'apone.
18 Konigẹpo kenda mon'batia'pakika'po huayahuaya mon'madurugpakika', ken.

5

1 Keniga huabayok Jesús Huairi o'tiakapo kenpa'ti kenoka' Jesús Huairi o'tiakapo
nigmadoyahue'dik ọ'nene, egomey. 2 Castiga a'magkaya'po Jesús Huairi o'tiakapo.
Kenme'noete kenoka' onmabohue' ẹẹ'te ịdapi' o'tiakapo. Konig sikyopi' nopọẹhue'
ẹẹ'te huabereeri on'tiakika'. Ken konig nopọẹhue' ẹẹ'te Jesús Huairi ịda o'tiakapo.
Castiga a'magkaya'po ịda o'tiakapo. Kenda oyda mo'nopọẹt. 3 "Daka'da o'maene.
Be'api' oro'taj ọgkahue'dik mo'ẹạpone." Oknopọẹhue' huạẹ'eria kenpa' e'batia'pakte
ịdada Diosa castiga o'magka'apo. Konig ettone' bogdakhue' ọ'nepo asi'popakya'po
ịdada digạ' on'tiri'ika'. Ken konig ịdada castiga o'magka'apo. Be'api' monhue'dik
ọ'neapo. 4-5 Opudnayo Diosen mo'ẹpo konig huakjeyyo mo'ịka'po huadakda
bo'kika'. Huadak bo'kika'po konig huame'noeteda mo'ịka'. Konig sikkịrẹgyọ huạẹ'eri
dakhuea' ọgkika' ken konig, dakhuea' kahue' yanika'. Konig huabereeria aratbuttaj
pai'da o'manopo'eanika', ken konig Jesús Huairi o'tiakpo opudomeytaj pai'da

nopo'eanhue' mo'ẹạpone, egomey. 6 Nogomey sue'da on'nigpẹẹpo Jesús Huairitaj onmabohue' ọ'nika'. Konig kenomey ọgka' kahue' yanet opud. Ya'nonmabo'ika'. Jesús Huairitaj ya'nonmabo'ika'. Daka'da mo'nopọẹpo huadakda bo'kika'po Jesús e'tiakte ya'nonmabo'ika'. 7 Sikyo on'batayika'. Kenpa'ti sikyokon on'mamayika'. O'nokkudika'. 8 Oro'omeynayo Diosensi'po ọ'ẹpo konig huame'noete huạẹ'eri ọ'ẹpo, huadakda o'kika'ne. Okkudạhue' mo'nepo daka' mon'nopọika'. Toto' huairia oro'taj nama'da ena'ta' bo'tipakika'ne. Kentaj mo'noktioka'. Sorotataj huạsọ'taj on'tioka'ika'. Huakutaj on'tioka'ika'. Ken konig daka' Diostaj mo'noknopọika'po kenpa'ti di' huayahuaya mon'maika'po mo'noktioka'ika'. Konig huakutaj e'tioka'nig ạ'ẹyạ'po Diosa mo'nopo'yare'po oknopọikay. 9 Diosa castiga e'magka'ta' pakhue' ọ'ẹpo e'manopo'yarea'ta' o'pakika'. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po oro'en Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyate. 10 Jesucristoa a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyne. Jesús e'tiakapotada oro' e'buey'uynayopi' e'noenayopi' konigti Jesúsere o'manoeonhuahuika'apone. 11 Konigẹpo huayahuaya daka' yan'batiakpakika'. 'Uruda yanoknopọẹ'. Daka' yan'nigpẹika'. Huayahuaya yan'batia'pakika'. Konig oy Diosen daka' bo'kika' konigti nogiti nogiti daka' yạg'kikati'.

Pabloa huaknopọẹ'eritaj o'maboroay.

12-13 Opuden huaknopọẹ'eri huairi ọ'nepo Jesucristoen mo'manmadikika'ne kenpa'ti Diostaj daka' yan'nigpẹika' mona'ika'ne. Kenomeytaj daka' yan'matinopọika'po, yan'manigpẹika'po, kenpa'ti di' yan'maika'. Kenda ijpakpo konig ighua'da o'nona'ne, egomey pogomey. Kenpa'ti huayahuaya bahuadiayikahue' yanikati'.

14 Huakka'ahuiti baahue' ọ'nika'. "Yan'baa'." Yan'manika'. Nogomeypi' nopo'durugpakhue' ọ'nika'. "Yan'nopo'korea'po yan'nopo'durugpak." Yan'manati'. Nogomeypi' sue'da on'nigpẹika'. "Nogiti nogiti yan'noknopọẹpo yan'nigpẹika'." Yan'manikati'. Aya'tada bahuadiayhue'da yạ'neonhuahuika'. 15 Be'api' dakhuea' ẹgka'nayo kenpa'ti ọgkahue' yane'. Huayahuaya 'urunanada yan'matọika'. Aya'tada huadakda yanika'. 16 Diostaj daka' yanoknopọika'po yan'durugpakikati'. 17 Kenpa'da yan'tiona'pakonhuahuikati' Diostaj. 18 Ke'poda ẹ'ẹạdapi' dakhue'da ẹ'ẹạdapi' huadakda ẹ'ẹạdapi' kenpa'da Diostaj dakiti yạ'nona'ika'. Jesucristoen huaknopọẹ'eri mo'ẹnok kenpa'ti Dios o'paknok dakiti yan'tiona'pakikati'.

19 Diosen Nokịrẹgạ opudtaj mon'madikika'ne mo'nopo'tọika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokịrẹgạ kenda ẹgkika'te "keje'" ahue' yane'. Diosen Nokịrẹgtaj "keje'" ahue'dik yane'. 20 Huamanmadika'eritaj Diosa daka' o'manopọẹạ'nok kenomeytaj yan'manigpẹika'. 21 Sue'ada huamanmadika'eri buttida on'nopọẹpo buttida hua'a on'manmadikika'. Nogomeynayo nama'da on'manmadika'. Daka' yan'maknopọẹpo, menpa' buttida onda', nama'dapi' e'manmadika' ọ'ẹ, daka' yan'maknopọẹpo buttida huadik en'manmadika'nayo daka' yan'maknopọẹpo yan'manigpẹika'. 22 Dakhuea' e'ka' yan'maenonpo onte'ti dakhue' e'ka'ta' pakhue' yanikati'.

23 Diosa 'urunopoa'da mo'manopo'eanhue', huadak e'nopọika' bo'tihuapokonhue', dakhuea' e'nopọika'te bo'tihuapokonhue', Diostaj huadak huakika' mo'tihuapokonhue'. Jesucristo onte'ti e'tiakde'te opudạda huadakda kạgkike'po kan'nopọike'po kenpa' on'tiona'pakika'ne. 24 Diosa boktie'ea'uyne. Da onahue' moika'ne. Aya'tada huadak e'kika' bo'tihuapokika'apone.

Ta'pota' e'tiona'pak o'manigdikta'mona'.

25 Oro'takon motiona'pakika' egomey.

26 Huama'buytaj kẹyọda yan'manigdikta'mona'.

27 In beroba' o'nigmadoya'nig aya' huama'buytaj yan'manati'. Jesús Huairierea doereada o'nona'ne.

28 Jesucristo Huairia di' yamaika'. Kenpa'ti yamatinepahui'ika', opudomeytaj ijmationapakikay, ken.

2 TESALONICENSES
Tesalónica huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa bottaa' o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri huakupopakika'eritaj Pabloa nogerea o'manigmadoya'uyate.

1 Tesalónica hua̱e̱'eri huama'buey huidpoere huadi'da on'ta̱e̱ne. Jesucristo Huairitaj kenpa'ti Apag Diostaj huaknopo̱e̱'eri mo'e̱po bo'kupopakika'. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Do Silvano Timoteomeya̱ on'nigmadoya'ne. 2 Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urua'da motounhuahuike' bo'tihuapokonhuahuike' mo'manopo'noeyike' opudomeytaj.

Jesucristo e'tiakte Diosa castiga o'magka'apo. Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo.

3 Nogi̱ti nogi̱ti Diostaj 'urunanada moknopo̱e̱nok kenpa'ti huayahuaya nogi̱ti nogi̱ti di' mo'maika'nok opudomeytaj on'tinopo̱e̱po dakiti, Dios o'tiona'pakikay. Kenpa' ea' huadakda o̱'e̱nok, egomey pogomey. 4 Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria bo'tierikika'ne. Dakhuea' mogkika'ne. Pai'da e'nopo'unhuada Jesucristotaj oknopo̱e̱batikhue' mo'unhua'po daka' moknopounhuahuika'nok kenda durugteda Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj nogyo̱ nogyo̱ e̱gkupopakika'te o'manbatia'pakonhua'po daka' o'noknopounhuahuika' oro'ada o'manbatia'pakonhuay. 5 Konige̱po kenoka' opudtaj diga̱' mo'huanopo̱e̱po kenpa'ti diga̱' mogka'nig'a opuda̱ daka' moknopo̱e̱ batikhue'da moknopoeonhuahuika'nok Diosa opudtaj daka' me'noknopo̱i̱ka'ne. Buttida Diosa o'batia'pakapo. Jesucristo kurudya̱' e'tiakte, "Konige̱po opud daka' moknopo̱i̱ka'nok opudtaj diga̱' mogkika'ne. Do'huedsi'po mo'e̱ne." Diosa mona'apone.

6 Opudtaj pai'da huamanopo'e̱a̱'eritaj Diosa daka' o'matinopo̱e̱po kenomaytataj pai'nanada o'manopo'e̱a̱'apo. 7 Nogok Jesús Huairi kurudya̱' e'tiakte castiga a'magkaya'po e'tiakte oro'omey pai'da huanopo'unhuahuika'eritaj durugda mo'manopo'tounhuahua'apone, Diosere durugda monopo'unhuahuika'apone. Jesús Huairi Diosya' kurudya̱' o'huarakpo e'bakpaknopoya' teyda Diosen huata'moneriere o'huarakapo. 8 Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'ataj nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Jesucristoa o'tiakdepo castiga o'magka'apo. 9 Jesús Huairia castiga o'magkadhuahuika'apo. Jesús Huairi jeynananada kenpa'ti teynanada o̱'i̱ka'po kenpa'nada ke̱yo̱da Diosa o'maenapo. 10 Jesús Huairi e'tiakte aya'ada huaknopo̱e̱'eria opudomeyere on'me'puke'po 'urua'nanada o̱'e̱ aya'ada konigti o'huaa'apone. Jesucristoen huadak hua'a opudomeya̱ oro'taj mo'pe̱e̱'uynok Jesucristo e'tiakte kenere mo'unhuahuika'apone.

11 Opudomeytaj o'nigtiona'pakika'po ke'nen 'urusi'ponig e'mae' opudtaj mo'bayahue', opudtaj mo'madurugpake', huadak e'kika' bo'paknok bo'tihuapokike', teyda o̱'e̱po bo'tihuapokike' kenpa'ti huaknopo̱i̱ka' huanigpe̱i̱ka' teyda bo'tihuapokike', kenpa' o'nigtiona'pakika'ne. 12 Kenpa' o'nigtiona'pakika'nok 'urunanada bo'kika', daka' moknopo̱i̱ka', kenda nogomeya̱ bo'tiahuayika'po Jesús Huairi 'urunanada o̱'e̱ o'noknopo̱e̱po on'batia'pakika'apo. Opudomeykon Jesús Huairien mo'e̱nok huadakda o̱'nika' aya'ada moknopo̱e̱a̱po. Diosere Jesucristo Huairiere di' mo'maepo mo'matinepahui'po 'urunanada monigkika'apone.

2

Dakhuea'da huaka'eri huairi o̱'e̱a̱po.

1 Oro'en Huairi Jesucristo o'tiakapo. Kenere o'kupopakapoy. Jesúsere Diosa oro'taj
bo'kupopaka'apone. Kenda e'batia'pakta' o'paki, egomey pogomey. 2 Sue'ada nama'da
on'batia'pakpo nama'da mo'nigmadoya'po, do'a Pabloa on'nigmadoya'ne nama'da
on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' nama'da on'batia'pakapo. Je-
sucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' e'pe̲e̲'ada i̲da me'pu'kudhue' yane'. 3 "Jesucristo
Huairi o'tiakdeme'." Nama'da mona'apone. Kenda manpe̲e̲hue' yane'. Nogok
Jesús Huairi o'tiakapo. Tiakhued e̲e̲'ted huakkuru aratbut Diostaj on'huadiayapo
kenpa'ti huabokerek dakhuea'da huaka'eri huairi o̲'e̲a̲po. Kentaj Diosa castiga
o̲gkadhuahuika'apo. 4 Ke'na dakhuea' huaka'eria Diostaj diga̲' o'huadiayapo. Dios
e'ketka'takon o'bahuadiayapo. Donayo huadaknada i̲jje̲y o'batia'pakapo. Diosen jakyo
o'huadpo "Dios i̲jje̲y," "Do'taj men'nigpe̲i̲ka'," nama'da oa'ika'apo.
5 Kenda opudomeyere i̲jje̲poed o'nonbatia'pakuyne. Menpa' bokkahuepi'. 6 Oy
nogtiada o'paknok dakhuea' huaka'eri huairi tiakhueddik o̲'e̲. Nogok o'paknok tiakdik
o̲'e̲a̲po. Kenda mo'nopo̲e̲t. 7 Konig i̲re̲gi̲re̲g dakhuea' o'ka'depo oy dakhuea' huaka'eritaj
Diosa o'to̲e̲po a'ti nogok o'enonapo. 8-11 Kenoka' dakhuea' huaka'eri huairi o'tiakapo.
Toto' huairia o'tihuapoknok teyda o̲'e̲po o'tiakapo. Nama'de a'maknopo̲e̲a̲ya'po
'urua'nanada o'kika'apo. Konig tiahuayhue' o̲'nunhuahuika' kenda o'ka'apo. Nama'da
o'mana'apo. Oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj kenpa'da huabueyeritaj dakhuea'da o'nopo̲e̲po
nama'da o'manopo̲e̲a̲'apo. Kenpa'da on'mabueyapo a'nopo'yareaya'po Jesucristoen
buttida hua'a pakhue' o̲'nenok. Konige̲po "Nama'da kanoknopo̲e̲'," Diosa oa'. Kenpa'ti
ke'na dakhuea' huaka'eritaj Jesús Huairia o'tipojpo o'arakapo. Kenpa'ti Jesús Huairi
'urunanada jeynanada o'tiakpo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'batikanapo. 12 Ken
konig o'ka'po aya' buttida hua'a oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj aya' dakhuea' e'ka' huapaker-
itaj kenpa'da castiga o'magka'apo.

Tesalónica huaknopo̲e̲'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa o'baktie'ea'uyate.

13 Diosa a'manopo'yareaya'po huakkuruednanada mo'bae'ea'uyatenok "Dakiti Dios"
tiona'pakika'dik o̲'e̲ne, egomey pogomey. Jesús Huairied huadi' mo'e̲ne. Diosen
Noki̲re̲ga̲ mo'nopo'to̲e̲po 'urunopoa'da mogkika'ne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a
moknopo̲e̲nok Diosa mo'nopo'yarea'ika'ne. 14 Diosa o'paknok Jesucristoen huadak
hua'a o'nonmabatia'pakuynok moknopo̲e̲'uyne. Jesucristo Huairiere 'urunanada
kan'manounhuahuike'po.
15 Opudtaj on'ta̲'unhua'po daka' o'nonmadikadhuahua'po kenpa'ti huamanmadika'
beroba'te on'nigmadoyadhua'uyne. Kenda okbatikhue'da okkahuehue' ya̲'nepo
daka' yanoknopounhuahuika', egomey. 16 Oro'en Jesucristo Huairi kenpa'ti oro'en
Apag Dios o'pakpo oro'omeytaj di' mo'e̲po mo'nopo'durugpakanhuahuika'apone
kenpa'ti 'urua'nanada mogkadhuahuika'apone oro'taj mo'nopo̲e̲a̲'ne. 17 Ken Diosa
'uruda huanopo̲e̲yo' mo'nopo'toeonhuahuike' kenpa'ti huadakda huamanbatia'pakika'
huadak huakika' mon'tihuapokonhue', ken.

3

Oro'taj motiona'pakika'.

1 Kene'hua̲ya̲' o'nona'pone egomey pogomey oro'taj yan'tiona'pakika'. Jesús Huairien
e'manmadika' ijhuiti ehue' manbatia'pakdik i̲jje̲a̲poypi'. Nogyo̲ nogyo̲ manba-
tia'pakdik i̲jje̲a̲poy. Kenpa'ti konig opudomey daka' mo'pe̲e̲'uy. Konigti huakka'ada
kan'nigpe̲e̲'po ken konig yan'tiona'pakika'. 2 Aya'da huaknopo̲e̲'eri ehue' o̲'nepo
huakka'ahuiti dakhuea' huaka'eri oro'taj dakhuea' e'magka'ta' on'pakika'nigta daka'
yabatioka' Diostaj motiona'pakikati'. 3 Jesucristo Huairia kenda ijka'apoy oa'po
kenda o'kika'. Kentayo'da daka' oknopo̲i̲ka'dik o̲'e̲ne. Opudomeya̲ daka' Diostaj
huaknopo̲i̲ka' daka' huanigpe̲i̲ka' bo'tihuapokapone. Kenpa'ti toto'en nama'da

huanopo̲e̲'taj bo'tioka'ika'apone. 4 Kenpa'ti kenda o'noname'ne bo'kika' kenpa'ti bo'kadhuahuika'apo Jesucristo Huairitaj oknopo̲e̲po daka' o'tinopo̲e̲y. 5 Diosa di' o'maika'. Diostaj nogi̲ti di' hua̲i̲ka' Jesús Huairia bo'tihuapokike'. Kenpa'ti konig Jesucristo pai'da e'nopo'u̲yada batikhue'ada daka' o'nigpe̲i̲ka'. Konigti opudomeykon batikhue'ada daka' huaknopo̲i̲ka' Jesucristo Huairia bo'tihuapokike'.

Aypo huabae' yan'baa'ika'.

6 Sue'ada huama'buy aypo huabae' e'baa'ta' pakhue' o̲'ne. Kenda o'nonmadika'uynig nigpe̲i̲kahue' o̲'nika'. Kenomeytaj huata' yan'maki̲kati'. Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne, egomey. 7 Opudere o̲'i̲ka'po bakahue' hua̲e̲'eri ehue' o̲'i̲ka'ne. Aypo huabae' o'baa'ika'ne. Konigti kika'dik o̲'e̲ne mo'nopo̲e̲t. 8 Be'tapi' aypote huakupe o'bayokika'ne. Aypo katetehue' be'api' yokhue'dik mo'e̲nok sikyoeta' o'baa'ika'ne kenpa'ti huame'noe o'baa'ika'ne. Huakupe aypotehuapa' o'bae'ika'ne. 9 Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadikanhua'po katetehue' aypo boyok ona'dik o̲'neay'uynig'a kenpa' onahue' o̲'nika'ne. Aypotehuapa' o'baa'ika'po opuda̲ on'tiahuaypo kenpa'ti e'baa'ta' bo'pakapet. 10 Opudere e̲'hua̲e̲'oka' "be'api' baahue' e̲'nika'nayo bapehue'dik ka'ne'," o'nona'uyne. 11 Opudere sue'ada sigpi' baahue' o̲'nika'po on'manmahu̲i'i̲ka' o'pe̲e̲y. 12 Baahue' hua̲e̲'eritaj ijmanay, "Soata'da aypote yan'baa'ika'." Oro'en Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne.

13 Nogomey sue'da huadak e̲gkika'nayo opudomeynayo 'urunanada ya̲g'kika', batikhue'da huadaknada ya̲g'kika', egomey pogomey. 14 In beroba' on'nigmadoya'ne be'api' e'nigpe̲e̲ta' pakhue' e̲e̲'nayo kentaj daka' yanoki̲a̲'. Kabire'po kentaj tiahuayahue'dik yanika'. 15 Takanig oknopo̲e̲hue' ya̲'nepo konig huama'buytaj enapa' "yanopo'korea'," daka' yan'manikati'.

Ta'pote kene'hua̲ya̲' Pabloa o'mationa'pakuyate.

16 Jesucristo Huairi huamanopo'noeya̲'eri o̲'e̲po opudomeytaj kamanopo'noeyike', menokapi' kamanopo'noeyike', opudere ka̲i̲ke', on'tiona'pakika'ne.

17 Do Pablo i̲jje̲po ijdikta'mona'po do'hued huaba'a ijmadoya'po konigti aya' beroba'te ijmadoya'ikay. 18 Oro'en Jesucristo huairi opudomey aya'tada daka' kamanigkike'po ijtiona'pakikay, ken.

1 TIMOTEO
Huakkuruda Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Do Pabloa o'nigmadoya'ne, huadi'da Timoteo. Diosa Jesucristoerea me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a kamanbatia'pake'po me'ta'mona'uyne. Diosa oro'omeytaj o'manoeanhuahuika'. Jesucristotaj oro'omey ẹkpọẹ' o'nigika'ne. Jesucristoen huata'mona'eri ijjẹnok, Jesucristotaj iknopọẹdenok konig do'hued hueretda huaknopọẹ'eri huasi'po ọ'taẹne, Timoteo. Oro'en Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urunanada megkadhuahuike' metinepahuiodhue' menopo'noeyanhue'.

Nama'da en'manmadika'taj yan'batik yamana', Pabloa ona'uyate.

3-4 Macedonia huadaribayo huaboa'da akhua'deya'po nogiti daka' o'boroayonpo Efeso huakka' jakyo yaika'po. Efeso huaknopọẹ'eriere sue'da huakka'ahuiti nama'da on'manmadika'ika' kenpa'ti adhuea'pane'endik batikhue'ada on'batia'pakonhuahuika'. Kenda manmadikahue' yane', yamana'. Daka'da oname'ne. Adhuea'pane'endik e'batia'pakonhuahuika'nayo onpapayo' maboi'dik ọ'ẹne. Kenda ea'nayo Diostaj eknopọẹ' Diostaj e'nigpẹika' tihuapokhue'dik mo'ẹne. Akhua'deya'po o'boroayon'uyne.

5 Kenda o'boroayon'uynok ona'po 'urunopo'da kenpa'ti buttida mon'nopọika'po daka' Diostaj mo'noknopọika'po aratbuttaj di'nanada mon'maika'. 6 Huakkitihue' huamanmadika'eri huadakda e'mandika' nopoenkahue' ọ'nepo nama'da on'batia'pakika'po on'maboi'ika'. 7 Moisésen e'mana' e'manmadika'ta' e'pakada Moisésen e'mana' nopọẹhue'ada ọ'nepo kenomeyen e'manmadika'kon nopoenkahue'da ọ'nepo.

8 Ken Moisésen e'manmadika' huadakda ọ'ẹ o'nopọẹne. Oro'nayo dakhuea' o'kikay nopọẹ'dik ọ'ẹne. 9-10 Huanigpẹika'eritaj kenpa'ti huadak huakika'eritaj Moisésa manahue' ọ'ụyate. Dakhuea' huaka'eritaj manigpẹẹhue' huaka'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Dakhuea' e'ka' kan'nokote'po kenpa'ti kan'nopo'kore'po o'mana'uyate. Diostaj pakhue' huạẹ'eritaj Diosen hua'a huanigpẹẹhue' huạẹ'eritaj dakhuea' huaka'eritaj Diostaj oknopọẹhue' huạẹ'eritaj Diostaj tiona'pakhue' huạẹ'eritaj huaojtaj huạyẹtapi' huarakeritaj idiaypo huabarakeritaj nogen huạtọẹ huabakdejeritaj nog huabotbokereka' huabakdejeritaj huabakbereeritaj da huaa'eritaj buttida ijjay nama'da huaa'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti nogomey huadak e'manmadika'taj nigpẹẹhue' ẹẹ'nayo kan'nopo'kore'po Moisésa o'mana'uyate. 11 Kenda Jesucristoen huadak hua'a daka' o'manmadika'ikay. Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa huadak hua'a yamanmadika' mena'po me'ta'mona'uyne do'taj.

Jesucristoa di' ọ'ẹpo Pablotaj o'tinepahui'uynok konigẹpo dakiti Jesucristotaj ona'uyate.

12 Diostaj do'a daka' o'nigpẹika'apo Jesucristo Huairia meknopọẹnok huadak hua'a huamanbatia'pakonhuahuika' Jesucristoa bektie'ea'uyne kenpa'ti teynanada kamanmadike'po be'tihuapokika'ne. Konigẹpo "dakiti" yona'ikay. 13 A'nenda Jesucristoendiktaj ijtidike'ika'uy. Jesucristoen huaknopọẹ'eritaj dakhuea'nada ijmagkika'uy kenpa'ti ijbatidike'ika'uy. Kenda e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po dakhuea' e'ka' bekkahuea'uyne. Diosensi'po Jesucristotaj oknopọẹhued ijjẹpo kenpa'ti nopọẹhue' ijjẹpo dakhuea' ijkika'uynok Diosa bekkahuea'uyne. 14 Kenpa'ti oro'omeyen Huairia 'urua'nanada megka'nok Jesucristotaj yoknopọẹpo di' o'maey.

15 Dakhuea' huaka'eritaj a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo
Diosya' kurudya' bo'huatiakuyate. Kenda buttida o'da'ika'. Daka' oknopoe'dik
o'ene. Nogomey sue'da dakhuea' egkika'tada donayo dakhuea'nanada
ijkadhuahuika'uy. 16 Dakhuea'nanada e'kika'tada Diosa di' me'epo me'tinepahui'po
me'nopo'korea'uyne. Aratbuttaj diga'nanada o'matinepahui'udhuahuika'po
Diosa. Kenda kamanopoeanhuahuike'po bekkahuea'uyne. Do'taj dakhuea'nanada
huaka'eri ee'tada bekkahuea'uyne. Aratbut on'tipeepo Diosere noeonhuahuika'dik
kanoknopoe'po Diosa menopo'yarea'uyne. 17 Konigepo "Dios Huairia aya'tada
o'mananhuahuika', bueyhue' o'ika', kentaj tiahuayhue'dik o'ey, kenyo'da hueretda
Dios o'e, aya'nanada o'nopoe, huadaknanada 'urua'nanada o'ika'." Mon'batia'pakika'.
18 Konig do'huedsi'po o'taene, Timoteo. "Diosa be'tihuapokika'apone, yaknopoika'po
yanigpeika'po Diosen hua'a yamanmadika'," Diosen huamanbatia'pakeria mona'uyne.
Okkahuehue' yae'. Yanopuenka'po daka' yaknopoepo, 'urunopo'da yanopoepo
huadakda yakika'po, me'pukhue'da buttida hua'a yamanmadikika'. Nama'da
huamanmadika'eritaj "nama'da manmadikahue' yane'," yamana'. Ona'ne, sion.
19 Huakka'ahuiti huadak ijkay nama'da e'nopoeada dakhuea' ogka'uy. Onte'ti
Jesucristotaj oknopoehue' o'nepo nama'da o'noknopoe'uy. 20 Himeneo Alejandroere
huabokerek o'nepo ken konig ogka'uyate. Huadak ijkay e'nopoeada dakhuea' ogka'uy.
Diostaj dakhuea' onahue'dik huaboa'da kanopoetpake'po castiga kamagke'po toto'
huairitaj ijbayok'uy.

2

Konig e'tiona'pak Pabloa o'manmadika'uyate.

1 Huakkuru huakka' ijpakpo ijmanay. Yan'mationa'pakika' ijmanay. Aya' aratbuttaj
"yamatinepahui'po," "yabatihuapokika', Dios" "dakiti, Dios" mon'mationa'pakika'.
2 Gobierno huairia oro'omeytaj huadiayhue' mo'e'po, kenpa'ti oro'omey 'uruda
a'eya'po, oro'omeya a'manopo'noeyaya'po, Diosenyo'da a'kikaya'po, huadak
a'kikaya'po, gobierno huakhuairitaj mon'mationa'pakika' kenpa'ti aya' huairitada
mon'mationa'pakika'. 3 Ken konig e'mationa'pakika' huadakda o'e. Diosa kenda o'pak.
Diosa oro'en huamanopo'yarea'eri o'epo kenda o'pak. 4 Aya'tada e'manopo'yarea'ta'
o'pak kenpa'ti buttida hua'a Jesucristotaj aya'da eknopoe'ta' bo'tipakika'ne. 5 Diosyo'da
huadakda o'ika'. Jesucristo nogbokerektida o'epo, huamanopo'noeya'eri o'epo
ke'nayo'da Diostaj manopo'noeya'dik mo'ene. 6 Ken Jesucristo huabokerek o'epo
aya'tada dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po kenpa'ti castiga e'ka'taj a'batiokaya'po
o'pakpo mo'nigbuey'uyate. Kenoka' Diosa o'pakdepo kenda moknopoea'uy. 7 Kenda
a'manbatia'pakya'po Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. Nog aratbutte
Diosa me'ta'mona'uyne. Nog aratbut kanoknopoe'po Jesucristotaj buttida hua'a
yamanmadika' mena'uyne. Jesucristotaj yoknopoepo buttida ijjay. Da ahue' ijjey.
8 Konigepo meyopi' aratbut ogkupopakpo Diostaj a'batadi'keaya'po ogkupopakpo
huabokerek yan'tiona'pakika'. 'Urunopo'da konig dakhuea' kikahue' ya'nepo
yan'tiona'pakika'. Kenpa'ti huadiayhue' ya'nepo, maboyhue' ya'nepo Diostaj
yan'tiona'pakika', kenda ijpakpo ijjay. 9-10 Kenpa'ti ettone' huaknopoe'eriere
egkupopakya' daka' kanotike'po, sue'da huadak yudtaj kanotike'po. 'Uru yudtaj
huabokereka me'nontiahuayye'po othue' ka'nike'. Diosen o'nenok huadaknanada
kan'kike'po. 'Urua'nanada huakuhuij a'eya'po ijhue'da kumoretkadhuahuikahue'
ka'ne'. Kenpa'ti siro oro huaka' kenpa'ti sakbij huakka'tenanada ee'tada kenpa'ti
yudtaj huakka'tenanada ee'tada othue' ka'nike'po ijjay. 11 Ogkupopakpo ettone'
soata' ka'ne'po huadak hua'ataj daka' kan'pee'po huaknopoe'eri huairitaj kan'nigpee'.
12 Egkupopakte ettone'a huabokerektaj manmadikahue' ka'ne'. Konig huairia
manahue' ka'ne'. Utaka' ka'ne'. Ijjay. 13 Konigepo huakkuruda Adántaj o'ka'uyate

Diosa. Ta'pota' Evataj o'ka'uyate. 14 Toto'a da ena'te Adán dakhuea' kahue' o̲'u̲yate. Toto'a da ena'te ettone'nayo o'nigpe̲e̲po dakhuea' o'ka'uyate. Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'e̲po dakhuea' o'ka'uyate. 15 Ettone' Diostaj o'noknopo̲e̲po onsi'popakpo Diosen durugda o̲'neonhuahuika'apo. Nogomeytaj di' o̲'nepo, Diosen daka' o̲gkika'po, daka' on'nopo̲e̲po daka' o̲gkika'po, Diostaj daka' o'noknoponhuahuika'po Diosere durugda o̲'neonhuahuika'apo.

3

Huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi konig e̲'dik o̲'ne.

1 Huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi e̲e̲'ta' e'paknayo be'api' huadak e̲'dik o̲'e̲. Huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi huadik o̲'ne obispo. Huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi 'urunanada o̲gkika' o'nopo̲e̲y. Kenda buttida o̲'e̲. 2 Konige̲po huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi huadakda e̲'dik o̲'ne. Huadak o̲'nenok huaknopo̲e̲'eria dakhuea' huaahue'dik o̲'nika'. Nogtida ettone' hua̲to̲e̲ to̲e̲'dik o̲'ne. Sue'da katetapi' huapakeri e̲'dik o̲'ne. Huakka' huamai'hue̲ mayhue'dik o̲'ne kenpa'ti katepi' o'ka'po daka' o'nopo̲e̲po kadhua'dik o̲'ne. 'Uruda kika'dik o̲'ne. Huadakda o̲'ne nogomeya̲ on'maknopo̲ika'. Huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi esoeri huaknopo̲e̲'eritaj batokudika'dik o̲'ne jakyo. Apagba' 'uruda manmadika'dik o̲'ne. 3 Huamai'hue̲ okkuda̲hue' i̲ka'dik o̲'ne. Huabatuktukeri ehue'dik o̲'ne. Huamanoeynoeyeri e̲'dik o̲'ne. Huakupe engaña e'magka'ta' eretpakhue'dik o̲'ne. Sonnopo'da e̲'dik o̲'ne. 4 Huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi ke'nen huabettaj ke'nen hua̲to̲e̲'taj huasi'poeretaj daka' mato̲ika'dik o̲'ne. Daka' manika'dik o̲'ne. Ke'nensi'poa daka' nigpe̲ika'dik o̲'nepo huaojtaj daka' oknopo̲e̲po onika'dik o̲'ne. 5 Huabokerekpi' hua̲to̲e̲'taj huasi'poeretaj daka' mato̲e̲hue'dik e̲e̲'nayo kenpa'ti huaknopo̲e̲'eritaj daka' mato̲e̲hue'dik ya̲'neapet. 6 Jesucristotaj huaboa'da eknopo̲e̲'nayo ke'na hueretda huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi ehue'dik o̲'ne. Konig a'nennanada toto' huiri nama'da o'nopo̲e̲'uyate. 'Urunanada i̲jje̲y nama'da o'nopo̲e̲'uyate, konige̲po Diosa castiga o'magka'po tototaj o'maen'uyate. Kenpa'ti hueretda huaknopo̲e̲'eri huamato̲e̲'eri huairi huaboa'da eknopo̲e̲a̲da nama'da huadakda i̲jje̲y nopo̲e̲'dik o̲'neapo. Dakhue'api' ka'dikpi' o̲'neapo. 7 Kenpa'ti huadakda o'kika' oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria oknopo̲e̲'dik o̲'ne. Kenpa' oknopo̲e̲hue' e̲e̲'nayo huairitaj dakhuea' hua'adik o̲'ne. Kenpa'ti toto' huairia engaña ka'dik o'maeapo.

Huaknopo̲e̲'erien huatihuapokeri huairi konig e̲'dik o̲'ne.

8 Jesucristotaj huaknopo̲e̲'erien huatihuapokeri huairi, diáconos o̲'nepo 'uruda kika'dik o̲'ne. 'Uruda daka' nopo̲ika'dik o̲'ne. Nogpa' nogpa' huaa'eri ehue'dik o̲'ne. Huakka' huamai'hue̲ mayhue' o̲'nika'. Huakupe engaña e'magka' eretpakhue'dik o̲'ne. 9 Jesucristotaj buttida hua'a Diosa mo'nopo̲e̲a̲'uyne. Oro'a oknopo̲e̲y huaknopo̲e̲'erien huatihuapokeri huairikon daka' oknopo̲e̲'dik o̲'ne. 'Urunopo'ada oknopo̲e̲'dik o̲'ne. 10 Diáconostaj oktie'ea'hued kenomeytaj daka' yan'batiahuayonhua'po yan'matinopo̲e̲po huadakda e̲'ne'nayo huaknopo̲e̲'erien huatihuapokeri ka'ne'po. 11 Kenomeyen hua̲to̲e̲kon 'uruda kika'dik o̲'ne. Ettone'en huanopo'a daka'da o'noknopo̲e̲po kika'dik o̲'ne. Huamahui̲a̲'eri ehue'dik o̲'ne. Huamai'hue̲ huapakeri ehue'dik o̲'ne. Daka' huanopo̲e̲'eri e̲'dik o̲'ne. Nama'da ahue'da ke'nen hua'a kenda huakika'eri e̲'dik o̲'ne. 12 Huaknopo̲e̲'erien huatihuapokeri huairi nogtida ettone' hua̲to̲e̲ to̲e̲'dik o̲'ne. Hua̲to̲e̲ huasi'poeretaj daka' mato̲ika'dik o̲'ne. 13 Jesucristoen huaknopo̲e̲'erien huatihuapokeri huairi 'uruda en'tihuapokika'nayo huadakda o̲'ne aratbuta on'tinopo̲e̲a̲po. Kenpa'ti nogi̲ti daka' on'nopo̲e̲po Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakapo.

Buttida hua'a Diosa moknopo̲e̲a̲'uyne 'urunanada o̲'e̲.

14 Onte ida ijhuahua'apetdapi' Timoteo. In o'nigmadoya'nig 15 ijhue'tada
e'huahua'nayopi' Jesucristotaj huaknopoe'eri huairi be'a ya'neapet huabaktie'ea'
kenda a'nopoeaya'po ontaj o'nigmadoya'ne. Oro'omey Diosen aratbut o'ey. Ken Dios
o'noeonhuahuika'po kenpa'ti buttida hua'a daka' mo'tounhuahuike'. Kenpa'ti buttida
hua'a'a daka' bo'tioka'ika'ne. 16 Buttida Jesucristoen hua'a Diosa moknopoea'uyne
'urua'nanada o'e. A'nenda nopoehue' o'ika'uyne.

Kurudya' Dios o'si'poe'uyate aratbutenso'nigda. Jesucristo kenpa'da huadak o'ika'po
kenyo'da buttida oa'ika'. Diosen Nokiregaa mo'nopoea'uyne. Diosen hu-
ata'moneria on'tiahuayika'po daka' on'tihuapokonhuahuika'uyate. Jesucristoen
huadak hua'a aya' aratbuttaj aya' huadaribaya' on'manbatia'pakonhuahua'de.
Nogbaya' nogbaya' nogdari nogdaribaya' aratbut Jesucristotaj
o'noknopounhuahuika'de. Kurudyo onte'ti o'hua'uyate.

4

Nogok huaknopoe'eri hueretda eknopoe' o'noknopoebatikapo. Nama'da eknopoe'kon on'pakapo.

1 Nogok Jesucristotaj hueretda eknopoe' huakka'ahuiti o'noknopoedenig'a
o'noknopoebatikapo. Onte'ti Jesucristotaj oknopoehue' o'neapo. Da huaa'eri
toto' nokiregtaj on'peika'apo. Toto'en nama'da huamanmadika'eritaj
on'nigpeonhuahuika'apo. Diosen Nokiregaa kenda daka' mona'uyne. 2 Da
huaa'ika'eri da ijjaya' nopoehue' o'epo nama'da on'manmadika'apo. Huakka'ahuiti
on'manigpeonhuahuika'apo. 3 "Toepakhue'dik yane'." Nama'da on'mana'ika'.
Kenpa'ti "nogda nogda ojpai' aypopi' bapehue' yanika'," on'mana'apo. Kenda nama'da
on'mana'apo. Diosa ken ojpai' aypoere o'ka'uyatenok Jesucristotaj huaknopoe'eri
buttida huaknopoe'eri o'nepo Diostaj dakiti o'nona'depo aypo ojpai'eritaj kan'bape'ike'.
4-5 Kena'po Diosa aya'tada o'ka'uyatenok aya'da huadakda o'e. "Huadak o'e." Diosa
oa'uyate. Kenpa'ti dakiti Dios mon'tiona'pakdepo mon'bape'. Bapokhue' ehue'dik
o'ene.

Jesucristoen huamanmadika'eri daka' nopoika'dik o'ne. Huadak oknopoika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne.

6 Efeso jak huaknopoe'eri huama'buytaj kenda daka' yamanmadika'.
I'manmadika'po Jesucristoen 'uruda i'nigpeepo huadak hua'a iknopoepo Diostaj nogiti
teynopo'da i'eapo. Kenpa'ti buttida eknopoe' daka' iknopoepo Diostaj 'urunopo'da
i'ika'apo. 7 Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da on'manbatia'pakonhuahua'.
Konig judío adhuea'pane' on'manbatia'pakonhuahua'. Kenomeytaj manigpeehue' yaee'.
Diostaj yamationa'pakika'. Diosenyo'da yakikati'. 8 Huaso' a'teypakya'po e'kete'nayo
sue'da huadak mo'ea'ne. Diostaj o'nigpeika'po huadaknanada mo'ea'ne. Diostaj
o'nigpeika'nok oy Diosa bo'tihuapokne. Durugda o'ikay kenpa'ti nogok Diosere
durugnanada o'noeonhuahuika'apoy. 9 Kenda buttida o'e. Aya'ada oknopoe'dik
mo'ene. 10 Konigepo Diosen diga'da o'kikay kenpa'ti oro'taj e'tidi'kudhua'te
diayhue' o'epo daka' o'nigikay. Kena'po Dios huanoeonhuahuika'eri o'e daka'
oknopoey. Aya' hueretda huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'toeonhuahuika'po
o'nopo'noeanhuahuika'apo.

11 Kenda yamana'ika' kenpa'ti yamanmadikika'. 12 'Urudikyo' yabatia'pakika'. Hua-
knopoe'eria ontaj bo'tiahuaypo konigti huadakdikyo' batia'pakdik o'neapo. Huadakyo'
yakika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti huadakyo' kika'dik o'neapo. Diostaj aratbuttere di'
yamaika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti di' on'maeapo. Cristoen nokiregaa 'urunopo'da
yaika' kenpa'ti daka' yaknopoika'. Ontaj bo'tiahuaypo 'urunopo'da o'nika'apo kenpa'ti
daka' o'noknopoika'apo. Sue'da huatone'mon ee'pi' ontaj nigpeedik o'neapo. 13 A'ti

ijhuahua'apoy. Ontaj huatiakhued ẹẹ'te huaknopọẹ'eri ẹgkupopakte Apag Diosba' yamanika', yamaboroay'ika', yamanmadikika'. 14 Diosen Nokịregạ huaknopọẹ'eri huairitaj o'manopọẹạ'nok "Diosa be'tihuapokika'apone, e'maboroay', e'manmadika', e'matọẹ' kenda be'tihuapokapone." Huairia bo'tibata'te'po mona'uyne. Kenda okkahuehue' yạẹpo mepu'kehue' ị'ẹpo daka' yamaboroay'ika'.

15 Kenda huairia mona'uyne kenda yanopọika'po daka' yakika'. Nogịti nogịti 'uruda Diosen i'kika'nok aya'ada tiahuaydik me'ne'po. 16 Dakhuea'pi' ijkay huata' yatinopọika'. Menpa' nama'dapi' ijmanmadikay huata'da yatinopọikati'. Daka' yanopọẹpo 'urunanada Diosen hua'a yamanmadikika'. Kenda e'kika'nayo Diosere durugda i'noeonhuahuika'apo. Ontaj huanigpẹika'erikon Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

5

Huaknopọẹ'eritaj monig magka'dik ọ'ẹne.

1 Huaknopọẹ'eritone'taj ighua' onahue' yạẹpo konig huadi' huaojtaj enapa' daka' yamaboroay. Huabokerek sue'da huatone'mon huạẹ'eri konig huama'buytaj enapa' 'uruda yamaboroay'ika'. 2 Ettone'tone'taj konig ọ'nen huạyẹtaj enapa' daka' yamaboroay'ika'. Kenpa'ti mune'yọtaj konig huaidpotaj bokerekbohue' yạẹpo daka' yamaboroay.

3 Ayhuatone'en huabet ehue'da ọ'tạẹ'nok konig pai'da ẹẹ'ọk ayhuatone'taj katepi' kan'bayokike' huaknopọẹ'eria. 4 Bepi' ayhuaen huasi'po e'kerekde' huạyọbupi' e'kerekde' e'tamaenayo huasi'po huạyọbupi' huaojen huạyẹereen a'nen mo'nigbae'ika'uynig huakka'da dehuea' ọ'ne. Huaojtone'taj huạyẹtone'tapi' kan'tihuapokike' Diosa kenda o'paknok kan'bayokike'. 5 Ken ayhua huabet tọẹhue'da konig pai'da ọ'nepo Diosa be'tihuapokapone on'nopọẹpo, kenpa'ti huame'noe sikyoere Diostaj on'tiona'pakika'. Kenomey hueretda ayhua ọ'ne. Kenomeytaj huaknopọẹ'eria kan'batihuapokike'. 6 Nog ayhuanayo huạ'enda digạ'da o'deretpakika', huakka'da o'deretpakika', kenomeynayo konig nopo'noeyhue' ọ'ne. Hueretda ayhua ehue' ọ'nenok batihuapokhue' ka'nike'. 7 Kenda huaknopọẹ'eritaj yamana'. Ayhuaensi'poapi' huayayoapi' katepi' aypopi' yan'bayokika'. Yamana'. E'bayokika'nayo be'api' dakhuea' bahuaahue'dik ọ'neapo. 8 Huabet konig pai'da huapane'tone'pi' huamamatone'pi' kenpa'ti huạyẹ ayhuapi' pai'da ẹ'tạẹtada be'api' daka' matọẹhue' ẹẹ'nayo kennayo dakhue'nanada ọ'ẹ. Kenomey nama'da Diostaj o'noknopọẹnig'a konig oknopọẹhue' huạẹ'eri nogịtinada dakhuea'nada ọ'ne.

9-10 ¿Huaknopọẹ'eria be' ayhuatataj aypo yudtapi' bayokika'dik yạ'ne? Pai'da ayhua huatone'nada konig sesenta nogịtipi' huabayok ẹẹ'nayo, nogtida huạtọẹ e'tọẹ'uynayo, "huadakda o'kika'," aratbuta en'batia'paknayo, ke'nensi'potaj daka' e'matọẹ'ika'uynayo, esoeri huaknopọẹ'eritaj jakyo e'batokudika'nayo, pai'da huaknopọẹ'eritaj e'tihuapokika'nayo, dakhue'taj e'matinoikame'nayo, kenpa'ti katepi' nogda nogda huadak e'kikame'nayo kenomey ayhuataj aypo yudtapi' huaknopọẹ'eria kan'bayokike'.

11 Ayhua sesenta huabayok ehued ẹẹ'taj aypopi' katetapi' bayokhue' kan'maike' huaknopọẹ'eria. "Onte'ti tọẹpakhue' ịjjẹpo Jesucristotayo'da ijnigpẹika'apoy," ea'ada huabokerektaj e'mune'bo' ọ'nepo Cristotaj o'nendepo onte'ti e'tọẹpakta' yan'pakapetpi'. 12 Ke'nada on'dikjenonpo dakhuea'da ọgka'. Aya'ada on'tipẹẹạpo dakhuea'da o'ka', bahuaa'dik ọ'neapo. 13 Kenpa'ti kenomey ayhuataj e'bayokika'nayo katepi' kahue'dikda ọ'neapo. Nog jak nog jakyo on'hua'epo, on'mahuị'ịạ'po nogtaj nogtaj nama'da on'bahuaa'apo. 14 Konigẹpo ayhua huatone' ehued ẹẹ'ted kan'tọẹpakpo kansi'popakpo ta'ba jakeretaj daka' kan'matọẹ'. Huadakda ọgkika'nok oknopọẹhue' huạẹ'eriomeyạ sigpi' dakhuea' bahuaahue'dik ọ'neapo ijnopọẹy. 15 Toto' engañạ ẹgkak huakka'ahuiti

ayhua Jesucristotaj e̲'nigpe̲e̲ika'ada o̲'nokbatikpo toto'takon on'nigpe̲e̲depo. Cristotaj o'noknopo̲e̲batikme'te.

16 Huabokerek ettone'pi' huaknopo̲e̲'eri o̲'nepo pai'da ayhua huabeta en'ta̲e̲'nayo yudtaj kenpa'ti aypo kan'bayokike', huaknopo̲e̲'eri huakupopakerianayo aya'ada bayokhue'dik ka'nike'. Nog huerettayo'da ayhuataj bayokika'dik ka'ne'.

17 Huaknopo̲e̲'erien huairi huadakda huaknopo̲e̲'eritaj huadak hua'a e'mana'ika'nayo dakhuapa kan'bayokike'po huaknopo̲e̲'eria kenpa'ti huadak o̲'ne kan'matinopo̲ike'. E'manbatia'pakika'nayo kenpa'ti e'manmadikika'nayo nogi̲ti dakhuapa kan'bayokike'. 18 "Vacapi' huakidtaj trigokidpi' on'ti̲o̲gkubere'epo on'tikaa'ika', hua̲o̲jpataj tinukuhue'dik ka'ne'. Vacaa sue'pi' huakid bapika'dik ka'ne'." Kenpa'ti "Huanaba'taj dakhuapa bayokika'dik ka'ne'." Kenda Apagba'a o'mana'nok konigti huairitaj dakhuapa kan'bayokike'po huaknopo̲e̲'eria.

19 Huaknopo̲e̲'erien huairitaj "Dakhuea' o'ka'," nogtiadapi' e'huaa'nayo pe̲e̲hue'dik ka'ne'. "Dakhuea' o'ka'," botta'a bapa'api' en'huaakda pe̲e̲'dik ka'ne'. 20 Huairia dakhuea' o̲gka'nok batikhue'da o̲gka'nok aya' huaknopo̲e̲'eria onpe̲e̲depo "Nama'da boka'. Yan'nopo'korea'po onte'ti huadakda ya̲g'kika'." O̲'na i̲ghua' yamana'. Aya'ada mo'pe̲e̲po onme'pukpo dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o̲'neapo. 21 Diosa men'tiahuayne, Jesucristoa men'tiahuayne. Diosen huata'moneria kurudya̲' bo'tiahuayne, i̲ghua'da yonay. Kenda huaboa'da o'nigmadoya'ne huadakda yanopo̲e̲po, yakikati'. Hua̲'enda yapakpo kikahue' ya̲e̲'. O̲'nen huadi'taj matinepahuihue' ya̲e̲po yaka'. Aya'tada konigti yakikati'. 22 Daka' ya̲'nako̲kienpo huaknopo̲e̲'erien huairi hua̲e̲' bae'dik ya̲e̲'ika'. I̲da maki̲e̲a̲huedа̲da baehue' ya̲i̲ka'. I̲dada maki̲e̲a̲hue'ada e'bae'nayo dakhuea' ka'dikpi' ya̲'net kenpa'ti nama'da o'baey nogomeya̲ mo'tinopo̲e̲a̲pet. Huadakda o̲'e̲ yatinopoeon-huahuika'po nama'da kikahue' ya̲e̲'. Dakhue'en kikahue' ya̲e̲'. Huadakyo' yakika'.

23 Nogok nogok o̲'nen huadapo dakhue' i̲'i̲ka'nok kenpa' i̲'i̲ka'nok hue̲'e̲y sue'da vinoere yakmayikati'.

24 Aratbuta en'tiahuaytada sue'da huakka'a dakhuea' o̲gkika'. Dakhuea' o̲gkika' aya'ada on'matinopo̲e̲. Dakhue'da o̲gkika' e'tinopo̲e̲'nayo konig huaknopo̲e̲'erien huairi hua̲e̲' baehue'dik ya̲e̲'. Aratbuta tiahuayhue' e̲e̲'te nogomey konig i̲re̲gi̲re̲g dakhuea' o̲gkika'nok menpa' dakhuea' o̲gkikapi' menpa' huadak o̲gkikapi' daka' yama-knopo̲e̲po. Daka' yabatiahuayika'. Dakhuea' o̲gkika' e'matinopo̲e̲'nayo kentaj huairi hua̲e̲' baehue' ya̲e̲'. 25 Kenpa'ti aratbuta en'tiahuaytada huabokerekpi' huadakda o̲gkika'. Kenda aya'da on'tinopo̲e̲po huairi hua̲e̲' bae'dik ya̲e̲'. Soatayo' huadakda e̲gkikapi' nogok huadakda o̲gkika' aya' on'matinokotdepo huaknopo̲e̲'erien huairi hua̲e̲' bae'dik ya̲e̲'.

6

1 Huakka'ahuiti huairien huanaba' huaknopo̲e̲'eri o̲'ne. Aya'ada huanaba' huair-itaj 'uruda kan'manigkike'. Huairi oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri o̲'e̲pi' daka' kan'tinopo̲ike' huadiayhue' ka'nike', daka' kan'nigpe̲ike'. Ken konig e̲gkika'nayo aratbuta huan-aba'taj on'batiahuaypo Diosendiktaj tidikehue' o̲'neapo kenpa'ti Jesústaj huadak hua'a tierikikahue' o̲'neapo. 2 Huairi huaknopo̲e̲'eri e̲e̲'nayo "Do'ed huama'buy huairi sue'da huadak tinopo̲e̲'dik i̲jje̲po kenpa'ti sue'da nigpe̲e̲dik i̲jje̲y," huanaba'a ahue' ka'ne'. Diosa huairitaj di' o̲'ta̲e̲nok kenpa'ti huairi huaknopo̲e̲'eri huama'buy o̲'e̲nok nogi̲ti nogi̲ti huadak kan'tihuapokike' kan'nigpe̲ike'. Kenda yamanmadika' kenpa'ti yamana'. Huaknopo̲e̲'eritaj yamana'.

Diostaj e'nigpe̲ika' huadakda o̲'e̲nok durugnopo'da o̲'neonhuahuika'apo.

3 Sue'mon huamanmadika'eri Jesucristo Huairitaj buttida e'manmadika'taj e'nigpe̲e̲ta' pakhue' o̲'nepi' kenpa'ti Diosen huamanmadika' pakhue' o̲'nepi' nogpa'da e'manmadika'ta' e'paknayo kenomey konig o̲'ne on'batia'pakapone. 4 Kenomey

huakka'da ijnopo̲e̲y nama'da on'nopo̲e̲nig'a nopo̲e̲hue' o̲'ne. Dakhue'nopoada nogpa' nogpa' nama'da e'batia'pakta' o'deretpak. Huadiktaj e'batia'pakta' o'deretpaknok kenomeytaj on'pe̲e̲po on'bahuadiayo̲gka'apo, huayahuaya dakhuea' on'mana'apo, on'mahui̲'ia̲'apo nama'da huayahuaya on'matinopo̲e̲a̲po. 5 Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eria huayahuaya on'maboyika'apo. Nama'da huanopo̲e̲'eritaj kenpa'ti buttida hua'a nopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj on'maboyika'apo. Diosen eka'nayo huakka'da katepi' ijmato̲e̲a̲poy nama'da on'nopo̲e̲. Kenomeytaj yabakhuati'. 6 Huakka' katepi' e'mato̲e̲'ta' pakhue' o̲'e̲po Diosen e'kika'nayo durugnanada o̲'unhuahuika'apone. 7 Ken e'si'poe̲'te katepi' mato̲e̲hue'da o̲'u̲yne kenpa'ti o'bueydepo sigpi' tohuahue'dik o̲'e̲a̲pone. 8 Huakka'da katepi' mato̲e̲hue' e̲'e̲a̲da aypo yudtaereyo'da o'to̲e̲po durugnada e̲'dik o̲'e̲a̲pone. 9 Nogomeynayo huakka'nada e'mato̲e̲'ta' o'deretpaknig'a nama'da nogda nogda bae'dik ya̲'neapet. Toto'taj nama'da yan'nigpe̲e̲a̲petpi'. Kenpa'ti nogta' nogta' yan'deretpakpo dakhuea' ya̲gka'apetpi'. Diosa castiga o'magka'po kenpa'da o'maenapo. 10 Be'api' huakupeta' on'eretpakpo nogda nogda dakhuea' o̲gkika'apo. Huakka'ahuiti huakupe o'deretpakpo nama'da o̲gka'depo Jesucristotaj o'noknopo̲e̲denig'a o'nokbatikdepo pai'nanada on'nopo'unhuahua'.

Jesucristotaj daka' yanigpe̲i̲ka'po yaknopo̲i̲ka'.

11 Onnayo Diosen huanigpe̲i̲ka'eri i̲'e̲nok, Timoteo, kenda huaboa'da ona'ne kahue' ya̲e̲', dakhuea' kahue' ya̲i̲ka'. Huakka' yapakpo huadakda yakika', Diostaj di' ya̲e̲po daka' yanigpe̲i̲ka', Diostaj daka' yaknopounhuahuika', aya'tada di' yamaika', huaknopo̲e̲'eriapi' dakhuea' e̲gka'nayo huadiayhue' ya̲e̲po daka' yaknopo̲e̲po yamana'. 12 Oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria e'tieriknayo, batikhue' ya̲e̲'. Dakhuea' e'ka'ta' e'paknayo kahue' ya̲e̲'. Jesucristotaj daka' yaknopounhuahuika'po Diostaj yanigpe̲i̲ka'. Diosere durugda ijnoeonhuahuika'apoy diga̲' yaknopo̲i̲ka'. Huakka' aratbut on'pe̲e̲po "Ijnopo'kore'uypo Jesucristotaj yoknopo̲i̲kay," o̲'na daka' e'mana'te "Doere yanoeonhuahuika'." Kenpa' Diosa menuyne. 13-14 Diosa aya'tada o'manoea'ika'. Poncio Pilatotaj Jesucristoa me'pukhue'ada "Judíoen Huairi i̲jje̲y," buttida ona'ne. Diosen hua'a yanigpe̲i̲ka'. Aya'da ona'denig daka' yakika'. "Dakhuea' i'ka'," be'api' onahue'dik mo'e̲ne. Jesucristo Huairi tiakhued e̲e̲'ted huadaknada yakika'. 15 Nogok Diosa o'pakdepo o'ta'mona'apo Jesucristotaj o'batiahuay'ea'apo. Dios huamadurugpaka'eri o̲'e̲po kenyo'da huamananhua' huairitone' o̲'i̲ka'nok. Kenpa'ti teynanada o̲'i̲ka'. Aya' gobiernoen huairi o̲'e̲. Huamata'mona'erien huairi o̲'e̲. Diosnayo huaboro' huairida o̲'ika'. 16 Diosyo'da bueyhue'dik o̲'e̲po o'noeonhuahuika'. Huakjeyyo o'noeonhuahuika'. Ke̲yo̲ be'api' huahuahue'dik o̲'e̲ne. Kenpa'ti Diostaj nogtiapi' aratbuta tiahuayhue'da o̲'nika'. Oydapi' tiahuayhue'dik o̲'nika'. Ke'nayo'da huadaknanada o̲'i̲ka' aya'ada kan'batia'pakike'. Kentaj kan'nigpe̲i̲ke' aya'tada Diosa kamananhuahuike'po.

17 Huakka'da huamato̲e̲'eri huairitaj yamanati'. "Huakka' ijmato̲e̲y, huairi i̲jje̲y, huadak i̲jje̲y." Huata'da tinopo̲e̲hue' yane', yamanati'. "Huakka' ijmato̲e̲y katetapi' me'pukehue'dik i̲jje̲y," nopo̲e̲hue' yane', yamanikati'. Menokapi' kenda mato̲e̲hue'dikda ya̲'neapet. "Oro'taj bo'tihuapokika'po Diosa dakhuapa bo'yokika'ne. Diosa dakhuapa beyokika'apone," yanoknopo̲i̲ka'. Yamana'. 18 "Nogomeytaj huadakda ya̲g'kika', yan'batihuapokikati', daknopo'da ya̲'nepo yan'bayokikati'." Kenda yamanika'. 19 Ken konig e̲gkika'nayo Diosa 'urua'nanada o'mato̲i̲ka'apo kenpa'ti Diosere durugnanada on'noeonhuahuika'apo.

Ta'pote kenpa'da Timoteotaj ona'uyate.

20 Diosa 'urudikda huakka' me'nopo̲e̲a̲'uyne. Daka' yadikto̲i̲ka'. Daka' yanigpe̲i̲ka'. Daka' yamanmadikika'. Nogomey nama'da en'manbatia'pakonhua'te pe̲e̲hue' yamaika'. 'Urunanada o'nopo̲e̲y nama'da on'batia'pakika'. 21 Kenomey 'urunanada

ijnopo̱e̱y on'nopo̱e̱nig'a onte'ti Diosen hueretda eknopo̱e̱' oknopo̱e̱hue' o̱'ne. Kenomeytaj pe̱e̱hue' yamaika', Timoteo.

Ontaj Diosa daka' me'tounhue'.

2 TIMOTEO
Onte'ti Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Huadi'da Timoteo, do Pablo o'nigmadoya'ne, sion. Ontaj Jesucristoen huadak hua'a o'nigbatia'pakme'ne. Iknopo̲e̲po o'nigpe̲e̲me'nok konig do'huedsi'po o̲'ta̲e̲ne. "Jesucristotaj aya'ada o'noknopo̲e̲po aya'ada on'nigpe̲e̲po Diosere on'noeonhuahuika'apo." Diosa be'pakpo do'taj bektie'ea'uyne, "Jesucristo huadak hua'a aya'tada yamanbatia'pakika'." Mena'po nogbayo nogbayo nog aratbuttaj Diosa me'ta'mona'uyne. Ontaj sion ijtiona'pakikay. "Apag Dios Huairia Jesucristoere 'urunanada katiokike'po, katinepahuike'po, kenpa'ti kanopo'noeyike'po," o'tiona'pakika'ne, sion.

Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'.

3 Diostaj do'hued adhuea'pane' on'nigpe̲ika'uyate. Konigti Diostaj ijnigpe̲ika'po daknopo'da i̲jje̲po ijnigpe̲ikay. Diostaj o'tiona'pakika'ne. "Timoteo daka' oknopo̲e̲po o'nigpe̲ika', dakiti Dios. Daka' yatihuapokika' yanopo'teypakika," o'tiona'pakika'ne. 4 Kenpa'ti a'nenda ontaj yokhua'denok suhue' i̲'e̲po i'huikon'uy. I'huikuynok kenda oknopo̲ika'ne. Konige̲po ontaj e'huahua'ta' ijpaki. E'ta'huadunhua'ta' ijpaki. A'durugpakya'po e'ta'huadunhua'ta' ijpaki. 5 Diostaj daka' iknopo̲ika' yoknopoenkikay O̲'nen huamama Loida hua̲ye̲ Euniceere huakkuruda Jesucristotaj o'noknopo̲e̲'uyate. Oy o̲'nakon Jesucristotaj iknopo̲ika' daka' ijnopo̲e̲y.

6 Konige̲po Diosen Noki̲re̲ga̲ nogi̲ti nogi̲ti ontaj menopo'teypake'po betihuapokike'. Nogi̲ti nogiti Diosen yakika'. Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Huakka' yamanmadika'. "Yan'nopo'korea', Jesucristotaj yanoknopo̲e̲'." Yamana'ika'. A'nennada o'tibata'tepo kenpa'ti o'tiona'pakuy. E'tiona'pakde'te Diosa menopo'to̲e̲'uyne. Huaboa'da o'tihuapokpo o'nopo'teypakuy. Huadak hua'a e'manbatia'pak kenpa'ti e'manmadika' Diosen Noki̲re̲ga̲ betihuapokika'ne. Konige̲po nogi̲ti nogi̲ti Diosen huadak hua'a yamanbatia'pakika'po yamanmadikika'. 7 Diosen Noki̲re̲ga̲ mo'nopo'to̲e̲nok me'pukhue' o̲'e̲po teynopo'da Diostaj nigpe̲ika'dik o̲'e̲ne, Huayahuaya di' o'maika'ne, kenpa'ti huadakyo' huaka' o'nopo̲e̲po o'kika'ne. 8 Konige̲po me'pukhue'ada Huairi Jesucristoen yamanbatia'pakika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huabakuda̲' jakyo i̲ji̲kay. Huabakuda̲' jakyo e̲e̲'pi' do'taj okbirahue' o̲'e̲ne. Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhua'te mo'huadiayapone bo'tidi'keapone dakhuea'da mogka'apone. Pai'da e'nopo'e̲ada okbatikhue'ada nogi̲ti nogi̲ti huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Diosa menopo'teypakapone. 9 Oro' dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'nopo'yare'uynok kenpa'da bueyhue'dik o̲'e̲a̲pone. "Huadak ya̲g'kika' kenpa'ti do'huedyo'da ya̲g'kika'. On'tihuapokika'apone." Diosa mona'ne. Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Oro'ada huadaknanada o'kika'nok Diosa nopo'yareahue' mo'e̲ne. Diosada di'nanada mo'e̲po kenpa'ti bo'pakpo oro'en dakhuea' e'ka bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. A'nennanada huadari kahued siokpoere kahued Diosa oa'po, "Aratbut dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po do'huedsi'po ijmanigta'mona'apoy." Diosa a'nennanada oa'uyate. 10 Ken oynayo Diosa di' mo'e̲ne oknopo̲e̲'dik o̲'e̲ne. Kena'po oro'en huamanopo'yarea'eri Jesucristo o'si'poe̲po, o'kerekdepo o'manmadika'po, o'batihuapokika'po, aya'tada o'manigbuey'uyate. E'bueytada Diosa o'noyhuada̲'po kurudyo̲ o'tohua'uyate. Dios di' mo'e̲po kenda mo'nigka'uyne oro'taj. Kenda huadak hua'a o̲'e̲, oknopo̲e̲y. Oknopo̲e̲po kenpa'da bueyhue'dik o̲'e̲po Diosere o'noeonhuahuika'apoy.

11 Huadak hua'a kamanbatia'pake'po, Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po.
Diosa me'ta'mona'uyne. "Judío ehue' e'huaẹ'taj yamanmadika'." Diosa mena'uyne.
12 Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok aratbuta dakhuea' me'nogkika'ne.
Huabakuda' jakyo e'kuda'tada birahue' ijjẹy. Pai'da e'nopo'ẹada birahue' ijjẹy.
Huadakda o'ẹ Dios. Teynanada o'ẹ. "Huadak hua'a yamanbatia'pakika'." Mena'uynok
Jesús nogok e'tiakde'te do'taj be'tihuapokika'apone be'toeika'ne daka' yoknopoẹy.
13 Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj buttida hua'a on'madikika'ne. O'peonhuahuika'ne,
Timoteo. Do'hua buttida e'manmadika'taj yanopoeonhuahua'. Okkahuehue' yaẹ'.
Jesucristotaj daka' yaknopoika'po, Diostaj di' yaika', kenpa'ti aya' Jesucristoen hua-
knopoẹ'eriomeytaj di' yamaika'. 14 Diosen Nokirẹga mo'nopo'toẹne. Diosen Nokirẹga
be'tihuapokpo Diosen buttida hua'a me'nopoẹa'ne daka' yaknopoika'po daka' yaman-
madika'. Batikhue'da yaknopoika'po yamanmadikika'.
15 Huakka' Asia huadaribayo huaknopoẹ'eria do'taj me'nokhuame'ne. Kenda
i'nopoẹ. Figelo Hermógenesere me'nokhuame'ne. 16-18 Onesíforonayo kirigayo'
be'ta'huadikame'ne. Me'nopo'noeyagkikame'ne. Do'te huabakuda' jakyo
behuatiakikame'ne. Do'taj o'tiahuaypo okbirahue' me'ika'uyne. Roma huakka'
jakyo huaboa'da o'tiakdepo be'ukonhua'po be'ukpo be'huahuayme'ne. Kenpa'ti
a'nenda Efesoyo oro'omeytaj huakka' bo'tihuapokika'uyne i'nopoẹt. "Onesíforotaj
yatinepahui'po dakhuea' e'ka' yakkahuea'. Ke'nen huabettaj yamatinepahui'po
yabakkahuea'. Jesucristo onte'ti e'tiakte Onesíforotaj katinepahuie'po," ijtiona'paki.

2

Jesucristoen huadak sorotataj yaika'.

1 Konig do'huedsi'po o'taẹne, sion. Jesucristotaj daka' iknopoika'nok Diosa
daka' menopo'teypakike'. Huadak hua'a kamanbatia'pakike' Dios be'tihuapoke'po.
2 A'nenda Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhua'po huakka'tada
ijmanmadikika'uy. Do'hua e'manmadika' me'peika'uyne. Do'hua e'manmadika'
nogomey huaknopoẹ'eritakon daka' yamanmadika'. Ken huabokerekomey
daka' Jesucristotaj yan'nigpeika'apet okbatikhue' ya'neapet kenpa'ti nogomeytaj
manmadikika'dik ya'neapet, kenomeytaj yamanmadikanhuati'.
3 Sorotataj menokanig pai'da o'nopo'ika'. Huadak sorotatanayo pai'nanada
e'nopo'ika'ada monhue' o'ne. Konig huadak sorotataj yaika', Timoteo. Jesucristotaj
iknopoẹnok kenpa'ti i'nigpeika'nok aratbuta dakhuea' ẹgka'te kenpa'ti pai'da
e'nopo'ẹpi' oknopoẹbatikhue' yaẹ'. Monhue' yaẹ'. 4 Kenpa'ti sorotatanayo huakupete
bahuayikahue'dik o'ne, huakupete katepi' sigpi' kikahue'dik o'ne, ta'bapi' kikahue'dik
o'ne. Sorotataj ke'nen huairitayo'da nigpeika'dik o'ne. Oro'omeykon konig
sorotataj o'ẹpo oro'en huairi Jesucristotaj mon'nigpeika'. 5 Kenpa'ti huake'te'eri nog
huake'te'eriere o'ketpo huakkuruda jakokyeya'po ida okketpo. Gana agkaya'po e'ke'te'
huairitaj nigpeika'dik o'ẹ. Oro' konigti Diosen 'urua'da e'kika'ta' e'paknayo daka'
Jesucristotaj nigpeika'dik o'ẹne. "Huadakda i'kika'uy. Doere i'noeonhuahuika'apone."
Diosa mona'apone. 6 Kenpa'ti oro' Cristoen huamanmadika'eri konig ta'ba huaka'eri
o'ẹne. Huairitaj ta'ba huanigka'eri ogkika'po huakkuru aypo e'boyogte bape'dik
o'nika'. Oro' konig ta'ba huaka'eri ẹẹ'nayo Diosa oro'takon huakkuruda 'urua'nanada
mo'ẹa'apone. 7 Kenda huaboa'da ona'ne daka' yanoponhua'. Jesucristo Huairia aya'da
menopoenka'apone.
8 Jesucristotaj yanopoẹpo Jesucristo David Huairien adhuea' huayayo o'ẹpo
e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda huadak hua'a aya'tada ijmanbatia'pakikay.
Aratbuta Jesucristotaj o'noknopoẹpo on'nopo'korenok Diosa o'manopo'yarea'ika'.
9 Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huakka'mon do'taj menhuadiayne.
Dakhuea' menogkika'ne, huabakuda' jakyo megkudika'ne. Dakhuea' huaka'erionig

pai'da ijnopo'ẹy. Donayo huabakudạ' jakyo ẹẹ'pi' nogyạ' nogyạ' huabada nog huaknopọẹ'eria Jesucristoen huadak hua'anayo on'manbatia'pakika'.
10 Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesucristotaj huaknopọẹ' kenpa'ti huanopo'korea' huanopo'yare' o'baktie'ea'uyate. Huakka' Jesucristotaj kanoknopọẹ'po kan'nopo'kore'po kan'nopo'yare'po Diosere kan'noeonhuahuike'po pai'nada e'nopo'unhuahua'ada Diostaj batikhue' yoknopọẹpo batikhue' ịjịkay.
11 In buttida huadik o'da'ika' aratbuta: Oro' Jesucristotaj oknopọịka'po pai'da o'nopo'ẹpo e'bueynayo kenere o'noeonhuahuika'apoy. 12 Cristotaj oknopọẹpo pai'da o'manopo'ẹpo batikhue' ẹẹ'nayo Cristoere huairi ọ'ẹạpoy. "Jesucristotaj oknopọẹhue' ịjjẹy." Oro' ea'nayo Cristotaj oknopọẹhue'da huạẹ'eritaj "Do'huedsi'po ehue'da mo'ẹne." Oro'taj mona'apone Diosa. 13 Jesucristotaj eknopọẹbatikpi' kenda Cristoa mona'uynig o'ka'apo. Kenda oa'uypo o'ka'apo. Nogpa'da adhue'dik ọ'ẹpo o'ka'apo.

Huaknopọẹ'eritaj daka' yamana'ika'. Diostaj daka' yanigpẹịka'. Daka' e'nigpẹịka'te, "Daka' o'nigpẹịka'ne." Diosa mena'apone.

14 Jesucristotaj huaknopọẹ'eria o'noknopọẹpo on'bueydepo Cristoere on'noeonhuahuika'apo. Cristotaj mo'noknopọẹpo batikhue' mo'ne. "Cristotaj oknopọẹhue' ịjjẹy," ahue'dik ọ'ẹne. Kenda Cristo oa'uy o'ka'apo. Kention huaknopọẹ'eritaj onte'ti onte'ti yamanika'. Kenpa'ti adhuea'pane'en hua'a maboyikahue'dik mo'ne. Kenda hua'a e'maboi'ika' 'urunopoa' ọgkikahue'dik mo'ẹne. Kenda hua'a be'api' on'pẹịka'po Jesucristotaj eknopọịka'ada batikdikpi' onte'ti dakhuea' kika'dikpi' ọ'neapo. Huaknopọẹ'eria 'urua'nanada kan'batia'pakike'po Diosa o'pak. 15 Diostaj daka' yanigpẹịka'po Diosen buttida hua'a butuknanada yamanmadikika'. Diosen daka' i'manmadikika'po "Huadakda i'manmadikika'uy." Diosa mena'apone okbirahue' ị'ẹạpo Diostaj. 16 Kẹyọda ị'ịka'nig kẹyạ' nama'da huamanmadika'eri ọ'nika'po dakhue'da on'batia'pakika'. Manigpẹẹhue'ada konigti batia'pakhue' yạẹ'. Nama'da huamanmadika'eria nama'da on'batia'paknok Jesústaj huaknopọẹ'eri sig sig o'noknopọẹbatikonhua'apo nogịti nogịti dakhuea' ọgkika'apo. 17 Nama'da on'manmadika'nok nogyạ' nogyạ' huakka'ada on'nigpẹẹpo Jesústaj eknopọẹ' sig sig o'noknopọẹbatikonhua'apo. Himeneo Filetoere nama'da huamanmadika'eri ọ'nepo 18 Jesucristotaj buttida huadik o'noknopọẹbatikdepo huaboa'da nama'da on'manmadika'de. "Jesucristoen huaknopọẹ'eri e'bueyde' kurudyọ Diosyo on'mabehuikde'uyate kenpa'da ọ'ẹne." Kenda nama'da on'manmadikika'. Huakka'ada on'pẹẹdepo onte'ti Jesústaj oknopọẹhue' ọ'ne.
19 Diosen buttida hua'a ọ'unhuahuika'apo. Batikhue'dik ọ'ẹạpo. Kenpa'ti hueretda huaknopọẹ'eri okbatikhue'ada o'noknopounhuahuika'apo. "Diosen hueretda huaknopọẹ'eritaj Diosa o'makịẹ'." Diosba' kenpa' oa'. "Aya'ada Jesucristotaj huaknopọẹ'eri dakhuea' onte'ti kahue' ka'ne'po," Diosa oa'.
20 Huakka'mon Jesúsen huaknopọẹ'eri e'nopo'korede'te 'urunopo'da Apag Diostaj daka' on'nigpẹịka'po Diostaj on'durugpaka'ika'. Kenomey konig huairien 'uru plato' ọ'ne. Konig huairien oro huakupe plato' konig ọ'ne. Nog huairi en'batiakte on'batobape'po 'uru oro plato' huạẹ'te on'bape'ika'. Nog huaknopọẹ'eria Jesúsen sue'da o'noknopọẹ dakiti nigpẹẹhue' ọ'nenok Diosa batodurugpakhue' o'mae. Konig sorok koso ọ'nepo konig huakka'tehue' ọ'nepo konig oktig tajpo konig huaena' ọ'ne, be'api' pakhue'dik ọ'ne. 21 Diosen 'urunada e'ka'ta' e'paknayo 'urunopo'da ịka'dik ọ'ẹne huadaknada nopọịka'dik ọ'ẹne, huadakda kika'dik ọ'ẹne, "Do'taj bekkahuea'," tiona'pakika'dik ọ'ẹne, kenyo'da huadakda o'kika'po 'urua'da Diostaj o'nigpẹịka'po Diosenyo'da ọ'ẹpo, Diosa oro'taj durugnanada mo'ẹạpone.
22 Huaboa dakhuea' e'ka'ta' huakka' on'nopọịka'po dakhuea' e'ka' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yạẹ. Dakhuea' e'ka' nopọẹhue' yạẹ'. Huadak e'ka kenpa'ti kenda

Diosa o'pak kenyo'da yanopo̲e̲po yaeretpakika'. Huakka' yapakpo Diostaj daka' yaknopo̲ika'po yanigpe̲ika'. Huakka' yapakpo aratbuttaj di' yamaika'. Huakka' ya'pakpo huaknopo̲e̲'eri aya'tada yamanoeynoeyika'. Nog huaknopo̲e̲'eri 'urunopo'da Diostaj daka' on'nigpe̲ika' daka' on'tiona'pakika' kenomeyere 'urua'da ya̲g'kika'. 23 Sue'da huaknopo̲e̲'eri o̲'nika' kenteda i̲'i̲ka'ne. Huakka'dikda on'batia'pakika'nig'a nama'da on'batia'pakika'. I̲da huayahuaya on'bahuadiaypo on'batoare'ika'. Kenomeytaj manpe̲e̲hue' ya̲e̲'. 24 Oro' Jesucristoen huanigpe̲ika'eri o̲'e̲po Diosen huadak hua'a huamanmadika'eri e̲'e̲a̲da o'diaypo batoare'ikahue'dik o̲'e̲po aya'tada daka'da manbatia'pakdik o̲'i̲ka'po daka' manmadika'dik o̲'e̲ne. Nogomey dakhuea' e̲gka'te bahuadiayonhue'dik o̲'e̲ne. 25 Hueretda huaknopo̲e̲'eriere sue'ada nama'da o'noknopo̲e̲po Diosen buttida hua'a e'pe̲e̲ta' pakhue' o̲'nika'. Nopoenkahue' o̲'nepo toto'taj on'nigpe̲ika'. Dakteynopo'da ya̲e̲po buttida hua'ayo' daka' yamanmadika'. Daka' i'manmadika'po kirigayo̲' yamationa'pakpo Diosa kamanopo'kore'po buttida hua'a ka'noknopo̲e̲'po. 26 E'nopo'korede'te onte'ti toto'taj nigpe̲ikahue' o̲'nepo Diostaj huaboa'da on'nigpe̲ika'apo.

3

Nogok kene'hua̲ya̲' huame'noete Jesucristo tiakhued e̲e̲'te aratbut dakhue'yo' on'nopo̲ika'po dakhuea'da o̲gkika'apo.

1 Nogok kene'hua̲ya̲' huame'noete Jesucristo tiakhued e̲e̲'te aratbut dakhuea'nanada o̲gkika'apo. Ke'poda o̲'e̲a̲po. Kenoka' aya'ada Diostaj oknopounhuahuahue'dik o̲'neapo. 2 Huata'da di'nanada o̲'neapo. Huakupe huakka' o'deretpakika'apo. 'Uruda i̲jje̲y kenpa'da on'nopo̲ika'apo. Huadaknanada ijkikay nama'da on'nopo̲ika'apo. Huadaknanada ijkikay nama'da on'nopo̲ika'apo. Diostaj on'tibirae'ika'apo. Huaojtaj hua̲ye̲eretaj manigpe̲ikahue' o̲'neapo. Nogomeya̲ huadak on'manigkika'nig'a "Dakiti" manahue' o̲'nika'apo. Diostaj pakhue' o̲'neapo. 3 Nogomeytaj di' maehue' o̲'neapo. Matinepahuihue'da o̲'neapo. Manoeynoeyhue' o̲'neapo. Bakkahueahue' o̲'neapo. Dakhuea' on'mahui̲'i̲a̲'apo. Katetapi' o'deretpakika'apo. Matinepahuihue'da dakhuea' on'magka'apo. Huadak huaka'eriomeytaj on'bahuadiayapo 4 Huadi'da on'ta̲e̲ne e'mana'ada dakhuea' on'magka'apo. Daka' oknopo̲e̲hue'ada dakhuea' on'magka'apo. "Huairi i̲jje̲y." "Huadaknanada i̲jje̲y." "Huakka' ijnopo̲e̲y." Nama'da on'manbatia'pakapo. Diostaj pakhue'da o̲'nepo huamai'hue̲ e'mamayika'ta' o'deretpakapo, baile o'deretpakika'apo, kenpa'da e'durugpakta' o'deretpakika'apo. 5 Onere yan'batadi'kea'apetpi'. Onere yan'tiona'pakapetpi'. Ontaj mon'madika'apetpi', kenda e'ka'ada "Dios teyhue' o̲'e̲. Aratbuttaj batihuapokhue'dik o̲'e̲. Dakhue'taj yareahue'dik, e'bueytaj noyhuada̲hue'dik o̲'e̲ Dios." Aratbuttaj mana'dik o̲'neapo.

Kenomeytaj yamaki̲ka'. 6 Sue'damon nama'da huamanmadika'eri o̲'nepo Diostaj nama'da e'manmadika' on'manmadikika'. Nama'da on'manika'po nogen jakyo on'kudika'po ettone'taj nama'da on'batia'pakpo engañ*a* o̲gkika'. Kenomey ettone'a̲ i̲da nama'da e'manmadika' o'noknopo̲ika'po nama'da on'nopo̲ika'po dakhuea'da o̲gkika'. 7 Kenpa'ti inomey ettone' huabodik e'manmadika'taj en'pe̲ika'ada Jesucristoen buttida hua'a nopoenkahue'dik o̲'nika'. 8 A'nennanada botta' tidig huaka'eri o̲'nika'uyate. Janes Jambresere o̲'nika'uyate. Egipto gobierno huairia Moisés*taj* nigpe̲e̲hue' ka̲e̲'po tidig o̲gka'uyate. Ken konig nama'da huamanmadika'eri o̲gkika'po. Jesucristoen buttida hua'a oknopo̲e̲hue' yane' nama'da on'manika'apo. Nama'dayo' on'nopo̲ika'po buttida hua'a o'manmadikikay e'mana'ada Diosen nama'nada on'manmadika'apo. 9 Sue'da huakka'mona on'manigpe̲e̲a̲po. I̲dada nama'da on'manmadikanhua' aya'ada on'maknokotpo on'manigpe̲e̲batikapo. Konigti a'nennanada Janes Jambresere nama'da on'batia'pak'uyate. Aratbuta i̲da on'maknokotpo on'manigpe̲e̲batik'uyate.

Kene'hua̲ya̲' Timoteotaj ona'uyate Pabloa.

10 Diosen Jesucristoenere buttida hua'a o'manmadikika' daka' o'tinopo̲e̲ne, sion. Diostaj o'nigpe̲ika' o'tinopo̲e̲ne. Kenda Diosa o'pak o'kika' o'tinopo̲e̲ne. Diostaj o'durugpakika' o'tinopo̲e̲ne. Diostaj Jesucristoeretaj daka' oknopo̲ika' o'tinopo̲e̲ne. Be'api' oknopo̲e̲hue' o̲'neonhuahuika' kenomeytaj i̲dada bahuadiayonhue' o̲'i̲ka' o'tinopo̲e̲ne. Do'taj dakhuea' e'nogka'tada diayhue' o̲'i̲ka' o'tinopo̲e̲ne. Aratbuttaj di' o'maika' o'tinopo̲e̲ne. Pai'da e'nopo'unhuahuada oknopo̲e̲batikhue' o̲'i̲ka' o'tinopo̲e̲ne. 11 Huabokereka dakhuea'da me'nogkame'ne. Pai'nanada ijnopo'enhuahua'mey. Antioquía huakka' jakyo kenpa'ti Iconio huakka' jakyo kenpa'ti Listra huakka' jakyo huabokereka dakhuea'nada menogkame'ne. Huakka' pai'nanada en'nopo'eanhuahua'tada Diosa be'tihuapokonhuahuame'ne. Kenda aya' o'tinopo̲e̲ne, sion. 12 Kenpa'ti aya'da Jesucristotayo'da huanigpe̲ika'eritaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eriomeya̲ dakhuea' on'magka'apo kenpa'ti pai'da on'manopo'e̲a̲'apo. 13 Huabokerekomey eknopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'nepo dakhue'da o̲'nepo da huaa'eri o̲'nepo nogi̲ti nogi̲ti dakhue'ada on'nopo̲e̲a̲po. Nogi̲ti nogi̲ti dakhuea' on'magka'apo. Da on'mana'ika'apo kenpa'ti nogtakon nama'da on'maknopo̲e̲a̲po.

14 Kirigа̲yo̲' dakhuea' e̲gkika'tada do'a on'mandikanhuame'ne kenda batikhue'da yaknopo̲ika'. Jesucristoen buttida hua'a on'madikanhuame'nok kenda daka' yaknopoeonhuahuika'. 15 On huasi'poeda̲da Diosen hua'ataj i'pe̲ika'uy. Diosen hua'a i'pe̲e̲po Diostaj Jesucristoeretaj iknopo̲e̲'uy. Jesucristotaj iknopo̲e̲nok Diosa o'nopo'korea'po o'nopo'yarea' kenpa'ti Diostaj kirigа̲yo̲' e'nigpe̲ika' huadak huakika' Diosa betihuapokika'ne. 16 A'nennanada Diosen huamanbatia'pakeria mo'nigmadoya'uyate. Nogok nogok Diosenba' mo'nigmadoya'uyate. Diosa o'manopo̲e̲a̲'nok mo'nigmadoya'uyate. Nogomeytaj Diosen buttida hua'a huamanmadika' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne. Diosen hua'a boktibutukea'ika'ne. Dakhuea' o'kika'nig ke'na mo'nopo̲e̲a̲'ne. Huadak e'kika' kenpa'ti Diostaj e'nigpe̲ika' Diosenba'a mo'manopo̲e̲a̲'ika'ne. 17 Ken aya'ada Diosen huakadhua' Diosenba'a daka' mo'nopo̲e̲a̲'ika'ne. Aya' huadak huakadhua' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne.

4

1 Onte'ti Jesucristo Huairi o'tiakapo. Aya'tehuapa'da huakhuairi o̲'e̲po o'tiakapo. Aya'ada on'nigpe̲ika'apo. Aratbut e'noetaj e'bueytakon dakhuea' e'kika'nayo Jesucristoa kenpa'da dakhuea' mogka'apone. Ken Jesucristo Dioserea me'pe̲e̲'po 'urua'da ona'ne, sion. 2 Menokapi' aratbut e̲gkupopakte Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. E'pe̲e̲ta' en'paknayo e'pe̲e̲ta' pakhue' e̲'ne'tadapi' Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. Batikhue'da kirigа̲yo̲' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig nopo'korea'dik mo'e̲ne. Jesucristotaj oknopo̲e̲'dik mo'e̲ne." Kirigа̲yo̲' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig yan'batik yan'nopo'korea' huadakyo'da ya̲g'kika'po Diostayo'da yan'nigpe̲ika'." Huaknopo̲e̲'eritaj kirigа̲yo̲' yamana'ika'. Kirigа̲yo̲' yamanmadikika'. 3 Nogok huakka' huaknopo̲e̲'eri buttida e'manmadika'taj pakhue' o̲'neapo. Huamanoeanhua'diktaj pakhue' o̲'neapo. Huadakda huaka' e'manmadika' pakhue' o̲'neapo. Nama'da huamanmadika'yo'da on'eretpakapo. 4 Buttida e'manmadika'taj onte'ti pe̲e̲hue' o̲'neapo. Adhuea'pane'en en'batia'paktaj huakka' on'pe̲ika'apo. 5 Onnayo, daka' yanopo̲ika'po huadakyo' yakika'. Pai'da e'nopo'e̲pi' daka' Jesucristotaj yaknopo̲ika'. Jesucristoen huadak hua'a batikhue'ada yamanbatia'pakika'. Katepi' ka'dik i̲'e̲po kenda yakikati'. Ken daka'da ona'ne, Timoteo.

6 Diostaj daka' yoknopo̲ika'nok i̲da huabokerekomeya̲ do'taj men'arakaponok i̲da bueydik i̲jje̲a̲poy. 7 Batikhue'ada 'urua'da Diostaj ijnigpeonhuahuikay. Diosen hua'a batikhue'da ijmanmadikanhuahuikay. Toto'taj nigpe̲e̲hue' i̲ji̲kay. Aya' Diosa mena'uynig kenda ijkadhuahuikay. 8 Konige̲po konig "premio" kurudya̲' Diosa me'noeanhuahuika'apone. Jesucristo Huairi e'tiakde'te kurudya̲'

me'noeanhuahuika'apone. Oro' huadakda e'kika'nayo Jesucristoa huadaknanada mogkika'apone oro'taj. Konig "premio" e'yok Jesús Huairi huadakda huamanoeynoeyeria huakka'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudyą'. Aya' Jesucristotaj on'maboika'po aya'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudyą' Diosere.

Timoteotehuapa'yo'da o'batia'pak Pabloa.

9 Idamon behuatiak, sion. 10 Demas doere o'ika'nig'a do'taj e'tihuapokika'ada katetapi' o'batiahuayika'nig kenda huakka' o'pakpo bekhuame'ne Tesalónica huakka' jakyo. Kenpa'ti Crescente Titoere doere o'nika'nig'a e'tihuapokika'da Crescente Galacia huadaribayo bekhuame'ne kenpa'ti Titoa bekhua'po Dalmacia huadaribayo o'huame'. 11 Lucasyo'da doere o'ika'. Marcostaj yaukpo yahuahuaypo iyoda onere yan'tiak. Ke'nanayo e'manmadika'te tihuapokdik me'eąapone. 12 Efeso huakka' jakyo Tíquicotaj ijta'mona'mey. 13 Kenoka' yatiakpo do'hued yudtaj be'tatotiak. Troas huakka' jak Carpoen jakyo ijjeanmey. Kenpa'ti do'hued beroba' be'tatotiak.

14 Alejandro sirosot huaka'eri o'e. Do'taj ke'na dakhuea' megkame'ne. Dakhuea' o'kame'nok oro'en Jesús Huairia castiga ogka'apo. 15 Keyoj ontakon dakhuea' megka'apetpi'. Jesúsen huadak hua'a o'manmadikika'nig kennayo pakhue'nanada o'e.

16 A'nennada huakkuruda Romayo huakka' jakyo huairitaj ijbahuahua'po dakhuea' kahue' ijikay. Ijmana'po Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijmanmadikikay. Kenda huadak hua'ayo'da nogyo nogyo ijmanmadikikay. Roma huairitaj ijmana'mey. Roma huairitaj e'mana'te nogtiapi' ehue' doere men'tobome'ne. Be'api' tihuapokhue' me'neme'ne. Aya'da me'nokhuame'ne. Diosa kabakkahue'po castiga magkahue' kamae'po. Kenda ijpaki. 17 Roma huairitaj e'mana'pakte Jesús Huairia be'tihuapokme'ne. Diosa be'tihuapokika'nok aya' judío ehue' aratbuta kan'mapee'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhuamey. Sue'ada do'taj diga' men'huadiayme'ne. E'arakta' en'tipaktada Diosa be'tiokame'nok arakhue' me'neme'ne. 18 Dakhuea' egka'ta' Diosa be'tiokika'apone. Diosere kanoeonhuahuike'po me'toika'ne "Dios 'uruda o'ika'." Mon'batia'pakonhuahuika'.

Pabloa o'kuhuitdepo kene'huąyą' o'dikta'mona'po.

19 Priscataj Aquilataj kenpa'ti Onesíforoen huabettaj ijmanigdikta'monay. 20 Erasto Corintoyo o'yahueme'. Trófimo dakhue' o'eme'nok Melito huakka' jakyo ijjeanmey. 21 Huąhuiok tiakhued ee'te tiakdik ee'nayo do'taj yatiakti'. Huakka'a mo'dikta'mona'ne, Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, aya' huaknopoe'eri huama'buya mo'nigdikta'mona'ne.

22 Ontaj Jesucristo Huairia kanopo'teypakike'po kenpa'ti aya' Efeso huaknopoe'eriomeytaj daka' kamatoike'po ijtiona'paki. Kenda do Pabloa ona'ne, ken.

TITO
Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Pablo do ijjẹy. Diosen ijjẹpo Diosen huanaba' Diosenyo'da ijkikay. Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eritaj buttida hua'a kamaknopọẹ'po nogiti nogiti buttida hua'a kamaknopọẹ'po kenpa'ti kạgkike'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eri Diosere kurudyọ on'noeonhuahuika'apo. Kenda Diosen huabaktie'ea'eritaj daka' kamanopọẹ'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosere huaknopọẹ'eri on'noeonhuahuika'apo Diosa oa'uyate. Huadari kuruderetaj kahued Diosa kenda oa'uyate. Diosnayo da ahue'dik ọ'ẹ. 3 Oyda Diosa e'manoeanhuahuika' hua'a e'manopọẹạ'ta' o'pakpo, Diosen buttida hua'a yamanbatia'pak. Diosa mena'uyne. Dios oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'tạẹne. 4 In beroba' o'nigmadoya'ne, Tito. Do'a Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte iknopọẹ'uypo do'huedsi'po konig i'ẹne. Onere Jesucristotaj oknopọẹne. Apag Dios kenpa'ti Huairi Jesucristoere on'taj metinepahuie' menopo'durugpake'. Jesucristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'tạẹne.

Creta huạgkuta'mejyo huaknopọẹ'eritaj yamaboroayti' yabatihuapok. Pabloa Titotaj ona'uyate.

5 Creta huạgkuta'mejyo nogyọ nogyọ huaknopọẹ'eri ọgkupopakika'po a'tiona'pakya'po a'batadi'keaya'po Apagba' a'pẹẹya'po ọgkupopakika'. Kenda do'hua kahue' ijjẹ'uynig yadakeati' kenpa'ti Cretayo huaknopọẹ'eritaj aya' huairitone'taj oktie'ea'hued ọ'nenok nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo nogbaya' nogbaya' Cristotaj huaknopọẹ'eri huatone' huairi huamanmadika'eri yabaktie'eati' konigẹpo Cretayo ontaj ọ'ean'uyne. 6 Be'api' huatone' huairi huamanmadika'eri ạ'ẹyạ'po dakyo' kika'dik ka'nike'. Huadakda ọ'ẹ aratbuta tinopọika'dik ọ'nika'. Dakhuea' ọgka'. Be'api' kenomeytaj bahuaahue'dik ọ'ne. Nogtida huạtọẹ toika'dik ka'ne'. Kenomeyensi'pokon Cristotaj huaknopọẹ' ka'nike'. Huatone' huairiensi'po huadakda ọgkika'nok dakhuea' ọgka', aratbuta bahuaahue'dik ọ'ne. Kenpa'ti huasi'poa huaojtaj huạyẹtere on'nigpẹika'nig onig. 7 Huaknopọẹ'erien huatioka'eri huairi Diosen ọ'nepo Diosen kika'dik ọ'ne. Huadakda kika'dik ọ'ne. Huạ'enda e'nopọẹ'ta' pakhue' ọ'nika'. Kenomeynayo diayhue' ọ'nika'. Borracho ehue' ọ'nika'. Huabatuktukeri ehue' ọ'nika'. Huakupe huapakeri konig engañạ huaka'eri ehue' ọ'nika'. 8 Esoeritaj jakyo kan'taye'po e'bae'ta' on'pakika'. Kenpa'ti huadak ẹẹ'ta' on'pakika'. Huadakda e'kika'ta' on'pakika'. Daka' on'nopọẹpo daka' ọgkika'. Diosenba'taj on'nigpẹika'. Daka' on'nopọika'po huadakyo' ọgkika'. 9 Buttida e'manmadika' daka' on'pẹẹdepo oknopọika'dik ọ'ne. O'noknopọẹpo okbatikhue'dik ọ'ne. Nog huaknopọẹ'eri daka' kạgkike' 'urudikda manmadikika'dik ọ'ne. Nogte nama'da o'noknopọika'nigtaj huatioka' huairia on'manmadika'po nopo'korea'dik yạ'neapetpi'. Ken konig huaknopọẹ'erien huatioka' huairi ẹ'huạẹ' yabaktie'ea'.

10 Huakka'da huamanmadika'eri ọ'nepo huakka'mon judío aratbuttion huamanmadika'eri ọ'nenig'a buttida e'manmadika' e'nigpẹẹta' pakhue' ọ'nika'. Nama'da on'batia'pakika'. Aratbuttaj nama'da engañạ on'magka'po on'manmadikika'. 11 Onte'ti nama'da manmadikahue' ka'nike'po ighua'da yamana'. Huakka' huakupe men'yoke'po nama'da e'manmadikapa' on'manmadikika'po huaoj huạyẹ huasi'popi' Cristotaj jeknopọẹ' on'batikdeme'te.

12 Creta huạgkuta'mejyo huạẹ'eri huabokerek ọ'ụyate. Huamanbatia'pakeri ọ'ẹpo, "Creta aratbut da huaa'eri ọ'nika'. Dakhuea' magkika'dik ọ'nepo dakhuea' huaka'eri

o̲’ne. Kenpa’da eretbapeta’ on’pakpo e’baa’ta’ pakhue’ o̲’nika’.” Oa’uyate. 13 Buttida oa’uyate. Konige̲po Cristotaj huaknopo̲e̲’eritaj i̲ghua’da yamanika’. Onte’ti daka’ Cristotaj kanoknopo̲i̲ke’po i̲ghua’da yamanikati’. 14 Judío aratbuten adhuea’pane’taj nama’da e’tia’pakonhuahua’ kentaj nigpe̲e̲hue’ ka’ne’po oknopo̲e̲hue’ ka’nike’. Kenpa’ti Diosen buttida hua’ataj pakhue’ hua̲e̲’eritaj nigpe̲e̲a̲hue’ ka’nike’.

15 Keneri aratbuttaj Diosa o’bakkahuea’nok daknopo’ on’nopo’to̲e̲po, ’urunopo’ on’to̲e̲po, katepi’ on’nopo̲e̲po huadakda on’nopo̲e̲po, huadakda o̲gkika’apo. Katepi’ aypo huaenpi’ bape’dik o̲’nepo, aya’da e’bape’ huadakda o̲’e̲. Nogomeynayo dakhue’da o̲’nepo oknopo̲e̲hue’ hua̲e̲’eri o̲’nepo, dakhue’da o̲gkika’ dakhue’da on’nopo̲i̲ka’ kenpa’ti katepi’ huadak dakhue’pi’ o̲’e̲a̲’ nopoenkahue’da o̲’nika’. 16 “Diostaj yoknopo̲e̲y.” Nama’da o’nona’nig’a dakhuea’ o̲gkika’po Diostaj oknopo̲e̲hue’ o̲’nenigtaj aratbuta matinopo̲e̲’dik o̲’nika’. Konig dakhue’da ta̲hui̲rigda on’make̲po dakhue’da o̲’nika’ nog aratbuta matinopo̲e̲’dik o̲’nika’. Diosba’taj nigpe̲e̲hue’da o̲’nika’po katepi’ huadak kahue’dik o̲’nika’.

2

Buttida e’manmadika’ daka’ oknopo̲e̲’dik o̲’nika’.

1 Huaknopo̲e̲’eri huadakda ka̲gkike’ Diostaj durugpaka’dik ka’ne’ Diosen buttida hua’a yamanmadikika’. 2 Tone’bokerek huakka’ huamai’hue̲ mayhue’ yanika’. Daka’ ya̲g’kika’. Huadakda ya̲g’kika’, daka’ yannopo̲i̲ka’, ’urua’da ya̲g’kika’, Cristotaj daka’ yanoknopo̲i̲ka’, Diostaj di’ yanika’. Aya’tada di’ yanika’. Aratbuta dakhuea’ e̲gka’nayo i̲da diayhue’ yane’. Tone’bokerektaj yamaboroay. 3-5 Ettone’ hua̲to̲e̲’taj di’ kan’maike’po, huasi’potaj di’ kan’maike’po, daka’ kan’nopo̲i̲ke’po, huakka’da eretpakhue’ ka’nike’po, ’urunopo’ kan’nopoto̲i̲ke’po, jak huasi’poere daka’ kan’to̲i̲ke̲’po, hua̲to̲e̲’taj kan’nigpe̲i̲ke’po ettone’tone’a konigda Diosa o’paknok daka’ kika’dik o̲’ne, mahui̲a̲hue’dik o̲’ne, huakka’ huamai’hue̲ mayhue’dik o̲’ne. Ken konig ettone’taj daka’ yamaboroay. Ken konig ettone’ e’kika’nayo Diosba’taj dakhue’ huaahue’dik o̲’neapo, kenpa’ti Diosen Huasi’po Jesucristotaj dakhue’ huaahue’dik o̲’neapo.

6 Tone’huabo dakteynopo’da yana’. Katetapi’ e’to̲e̲ta’ eretpakhue’ yanika’. Daka’ yan’nopo̲i̲ka’, yamaboroay’ika’. 7 Aya’ ika’po, huadakda yakika’. Daka’ i’kika’nok huabokerek ontaj on’tiahuayika’po konigti huadakda o̲gkika’apo. Yamanmadika’po buttida yamanmadika’, huadakda yamanmadika’, daka’ yamanmadika’. 8 Ontaj dakhuea’ huaahue’dik me’ne’po daka’ yamanmadika’, aya’da i’mana’, huadakda ya-mana’. Ken kenomey ontaj pakhue’ o̲’nepo, ontaj on’tibira’apo dakhuea’ huaahue’dik mo’e̲a̲pone. Aya’da huadakda i’manmadika’nok dakhuea’ huaahue’dik mo’e̲a̲pone.

9 Huanaba’a huairitaj yan’nigpe̲i̲ka’ yamana’. Huairia aya’da ena’te kenda ya̲g’kika’, yamana’. Kenda huairi o’paknig ka̲gkike’. Huairitaj keje’ onahue’ada yan’nigpe̲i̲ka’, yamana’. 10 Huairitaj okberehue’ yanika’ yamana’. Huanaba’ katepi’ huairien on’tamato̲e̲po daka’nada yan’tamato̲i̲ka’ yamana’. Huanaba’ hua̲knopo̲e̲’eri huairien daka’ e̲gkika’nayo Dios oro’omeyen huamanoeanhuahuika’erien e’manmadika’ hua’a huadakda o̲’e̲ aya’ada on’nopo̲e̲a̲po.

11 Aya’tada Diosa o’matinepahui’po dakhuea’ e’ka’ o’manopo’yarea’po Diosa oro’omeytaj mo’nopo̲e̲a̲’uyne. 12 Kenda o’nopo̲e̲po dakhuea’ kahue’dik o̲’e̲y o’nopo̲e̲ne. Kenpa’ti nogta’ nogta’ katepi’ eretpakikahue’dik o̲’e̲y o’nopo̲e̲ne. Oy huadakda noika’dik o̲’e̲y o’nopo̲e̲ne Diostaj o’pakpo nigpe̲i̲ka’dik o̲’e̲y o’nopo̲e̲ne. 13 Diostaj o’nigpe̲e̲po oro’omeyen huaboro’ Diostaj oro’en huamanopo’yarea’eri Jesucristotaj oro’omeya̲ e̲kpo̲e̲’ o’nigika’po. E’tiakte durugda o̲’e̲a̲pone. Diosa bo’huatiakapone mona’uyne. 14 Aya’ oro’omeyen dakhuea’ e’ka’ abakkahueaya’po a’manopo’yareaya’po Jesucristo oro’omeytaj mo’nigbuey’uyate. Oro’omey Diosen huabetonig a’mato̲e̲ya’po Jesucristo

oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Huadakda e'ka' kan'eretpake'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate.

15 Kenda yamanmadikika'. Huaknopoe'eri huadak kagkike' ighua'da yamanika'. Jesucristo o'paknok ighua'da yamanika'. Kenomey nama'da egka'nayo "Yan'nopo'korea' Diostaj yan'nigpee'," 'utta'da yamana'. Daka' 'uruda e'huae' yamanmadikika' yamana'. Be'api' dakhuea' oa' tinopoehue'dik mo'eapone.

3

Kenda Creta huaknopoe'eri kika'dik yanika'.

1 Gobierno huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huakka' jakyo huaae'eri huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Katepi' huadakda e'huae' yagkika'po okkahuehue' yane', yamana'. 2 Be'tapi' gobierno huairitapi' dakhuea' bahuaa'pakhue' ya'nepo okkahuehue' yane', yamana'. Yan'manoeya'ika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huayahuaya di' yan'maika'po okkahuehue' yane', yamana'. Aya'tada daka'nada yan'matinopoe'. Creta huaknopoe'eritaj bakkahuehue' yane', yamana'.

3 Konigepo a'nenda Cristotaj oknopoehued ee'ted oro'omey konig Diostaj nopoenkahue' huaae'eri o'uyne. Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Nama'da huamanmadika'eritaj nama'da o'nigpeika'uyne. Konig katetapi' o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Nogomeytaj dig o'bahuahuayika'uyne. Huayahuaya o'bahuadiayika'uyne. A'nenda dakhuea'da o'kika'uyne. 4-5 Nogoknayo Dios huadakda o'epo oro'omeyen huatioka'eri oro'omeyen dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'epo di' mo'ene. Konig huakka' di' mo'ene. Mo'nopoea'po mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. "Konig huadak mo'ene," Diosa mona'uyne. Katepi' huadak o'kika'nok Diosa nopo'yareahue' e'eada mo'tinepahui'po dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyennopo' mo'nopo'koyoa'uyne. Konig onte'ti huaboa'da e'si'poe' Diosa ke'nen Nokireg boyo'ke'uynok oro'omeytaj kamanopo'toike'po boyo'ke'uyne. Ken konig huabonopo' o'epo Diostaj noeonhuahuika'dik o'eapone. 6 Oro'omeyen dakhuea' e'ka' Huamanopo'yarea'eri Jesucristo mo'nigbuey'uynok kenpa'ti mo'nigtiona'pakika'nok Diosa oro'omeytaj mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeytaj ke'nen Nokireg dakhuapa boyo'ke'uyne. 7 Dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "Huadak mo'ene," mone'po Diosa huakka' di' mo'uyne. Huakka' mo'matinepahui'uyne. Konigepo Diosere o'noeonhuahuika'apone oro'omey ekpoe' o'nigika'ne.

8 Kenda ona'nig buttida o'e. Buttida o'e daka' yanopoepo huaknopoe'eritaj daka' yamanika'. Huaknopoe'eri daka' o'noknopoepo huadaknanada kagkike' ighua'da yamanika'. Kenda huadakda ogkika'po aya'tada huadakda o'neapo kenpa'ti aya'tada on'batihuapokapo. 9 Nama'da batia'pakhue' ka'nike', konig huasegada eapa' batia'pakhue' ka'nike', adhuea'pane'taj batia'pakonhuahuikahue' ka'nike', Moisésen hua'ataj dakhuea' tia'pakhue' ka'nike'. Kennayo dakhue'nada o'e.

10 Be'api' nama'da e'manmadika'nayo huaknopoe'eritaj ya'bapoespaka'po "Onte'ti nama'da manmadikahue' yae'. Huaknopoe'eritaj poespakahue' yae'," yana'. Batikhue' ee'nayo onte'ti "Yabatik," yana'. Batikhue' ee'nayo kentaj yaenpo ke'na onte'ti huaknopoe'eriere kupopakhue' kae'. 11 Konigepo nama'da oknopoepo Diostaj dakhuea' o'ka' i'tinopoe.

Pabloa Titotayo'da ona'uyate.

12 Onte Artemastaj Tíquicotapi' ijta'mona'apoy. Ekyede'te Nicópolis huakka' jakyo yatiakti', do'te yatiakti'. Ayo Nicópolis juju' huae'ok ijika'apoy. 13 Apolostaj kenpa'ti gobiernoen hua'a huanopoe'eri Zenastaj huakka' yabatihuapok. Kanhua'udhuahue'po kenomeytaj aypopi' huakupepi' katepi' on'pak yabayokti'. 14 Nog huaknopoe'erien

katepi' aypopi' tạẹhue' ẹẹ'nayo huaknopọẹ'eri huama'buy huadak kanigkike' kenpa'ti kan'bayokike'. Daka' yamanopọẹạ'ika'.

Saludos o'manigta'mona'uy Diosa daka' kamagkike' ona'uyate.

15 Ayada i̱yọ doere o̱'nepo saludos o'manigdikta'mona'ne. Oro'omeyen huadi'da huaknopọẹ'eritaj saludos yamana'. Diosa aya' opudomeytaj daka' kamagkike', ken.

FILEMÓN
Filemóntaj Pabloa o'nigmadoya'uyate.

Filemóntaj Pabloa o'nigmadoya'uyate.

1 Do Pablo ijjey. Cristo Jesústaj ijnigpeika'po Roma aratbuten huabakuda' jakyo ijikay. Do'hued huama'buy Timoteoere ijjepo o'nigmadoya'ne. O'na Filemón huadi'da o'ene, oro'omeyere huadak hua'a huamanbatia'pakeri i'ene. 2 Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri o'nen jakyo ogkupopakika', kenomeytaere o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti oro'omeyen huaidpo Apiataj Arquipotakon o'nigmadoya'ne. Arquipo konig Cristoen huanaba' oro'ere huadak hua'a o'manbatia'pakika'. 3 Oro'omeyen Apag Diosere Huairi Jesucristoerea opudomeytaj o'matinepahui'po mo'nopo'durugpake'po mo'nopo'noeye'po.

Huaknopoe'eritaj Filemóna di' o'maika'po Huairi Jesústaj daka' oknopoika'ne.

4-5 Diostaj huaknopoe'eri aya'tada on Filemón di' i'maika' kenpa'ti Huairi Jesústaj daka' iknopoika' o'tipee'uypo Diostaj ijtiona'pakpo do'hued Diostaj dakiti yona'ikay. 6 Huairi Jesústaj daka' iknopoika'nok aratbuta 'urua'nanada o'noknopoika' kenpa'ti Cristotaj on'eretpakpo daka' on'nigpeika'. Cristo Jesústaj o'noknopoepo durugda o'neonhuahuika'apo kenpa'ti Diosa daka' mo'nigkika'apone kan'nopoe'po ijmanigtiona'pakikay. 7 Huakka' huaknopoe'eritaj di' i'maepo i'batihuapokika'nok nogiti nogiti daka' Diostaj o'noknopoe. Kenda ijtipeedepo Diostaj nogiti durugda ijjey kenpa'ti nogiti Diosen e'kika'ta' ijpaki.

Konig do'taj oe'uynig, konigti o'nen huanaba' Onésimotaj daka' yae'ti' Pabloa Filemóntaj ona'uyate.

8 Cristoen huata'mona'eri ijjepo "Onésimotaj daka' yae'," ona'dik ee'pi' o'enig'a 9 di' i'maika'nok "E'paknayo Onésimotaj daka' yae'," ona'ne. Do Pablo ijjey. Tone'bokerek ijjepo Jesucristotaj huadak hua'a ijmanmadikika'po oyda huabakuda' jakyo ijikay. 10 "Onésimotaj 'urua'da yae'." Kenda huakka' ijpakpo ona'ne. Iyo huabakuda' jakyo ijjepo Jesucristotaj do'hua e'manmadika'te oknopoe'uynok Onésimo konig do'huedsiponig o'e konig ke'nen huaojonig ijnig'uynok.

11 A'nenda Onésimo o'nen huanaba'a ontaj nigpeehue' e'eada oynayo ontaj kenpa'ti do'taj e'nigpeeta' o'pakika'. Oy Cristotaj huaknopoe'eri o'epo ontaj e'nigpeeta' o'pak. 12 Onte kahue'po ijta'monay. Onésimotaj 'uruteda yaeti'. Konig do'huednopo' o'nigta'mona'nigtaj di'nanada Onésimotaj yae'. 13 Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uynok bokudame'nok huabakuda' jakyo ijjunhuay. On iyo ee'nayo do'taj o'tihuapokika'ayetnig'a iyo ehue' i'enok ontehuapa' o'nen huanaba' Onésimo do'taj be'tihuapokike' do'hua e'pakada 14 "Katihuapoke'po me'tatoe'," onahue' o'uynok kenpa'ti kenta' i'paketpi' onte ijnigta'mona'apoy. Katepi' do'taj nigka'dik me'ene ena'ta' pakhue' o'ene. 15 Diosa o'paknok oy kenpa'ti nogok nogok onere onte'ti Onésimo o'unhuahuika'apo konigepopi' ontaj sue'da huapuugte o'bakhua'uyate. 16 O'nen huanaba' i'taeonhuahuika'aponig'a huanaba'yo'da ehue'dik i'taeapo. Konig o'nen huadi'nanada huama'bueykon i'taeapo. Do'hued huama'buy konig ijtaepo huakka' di' ijjey. O'nanayo Onésimotaj nogiti di' yaee'. Ken o'nen huanaba' i'taee nogiti di' yaee'. Ken Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eri huama'buy o'enok nogiti di' yaee'.

17 Ken Jesucristotaj oro' onokteyo' oknopoepo konig do'taj daka' be'ika'nig konigti Onésimotaj daka' yae'. 18 Ontaj a'nenda Onésimo dakhuea' eka'nayo dehuea' ee'nayopi' do'hua o'yokapone. 19 Do Pabloa huaba'a o'nigmadoya'ne. Kenda Onésimo dehuea' o'epo ontaj o'yokapone. Jesucristoen huadak hua'a ontaj ona'uynok iknopoepo Diosere

i'noeonhuahuika'apo. Konigẹpo do'taj dehuea' o'ẹne. Kenda on i'nopoika'nok onahue'dik o'ẹne. 20 Ẹẹ', eg' do Huairi Jesústaj yoknopoẹpo do kanopo'durugpake'po huaknopoẹ'eri huama'buy i'ẹpo Onésimotaj daka' yade'ti'.

21 Kenda ona'nig i'nigpẹẹạpone daka' ijnopoẹpo o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti nogiti menigka' ena'nayo o'nigka'apone daka' ijnopoẹy. 22 Onésimotaj ee'te kenpa'ti do'taj o'nen jakyo adkorepen huatay daka' menigkati'. Do'tehuapa' on'tiona'pakika'nok Diosa me'orokapetpi'. Ijjorokpo opudomeytaj huahua'dik ijjẹạpetpi'.

Saludos on'manigdikta'mona'po kenpa'ti Huairi Jesucristo daka' kan'maike'po.

23 Epafras Cristo Jesústaj oknopoẹnok kenpa'ti o'nigpeika'nok doere huabakudạ' jakyo o'ẹpo opudomeytaj saludos o'manigdikta'mona'. 24 Marcos Aristarcoere Demasere Lucasere doere huadak hua'a on'manbatia'pakika' saludos o'manigdikta'mona'.

25 Oro'omeyen Huairi Jesucristoa opudomeytaj daka' kamanike', ken.

LA CARTA A LOS HEBREOS
Hebreo aratbut huaknopo̲e̲'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Diosa Huasi'potaj mo'mata'mona'po oro'omeytaj mona'uyne.

1 A'nennada oro'omey Israel aratbuten adhuea'pane' o̲'nuyate. Diosen huamanbatia'pakeri Israel aratbut o̲'nepo adhuea'pane'taj on'manbatia'pakika'po onte'ti onte'ti Diosen hua'a on'manbatia'pakika'uyate. Huamanbatia'pakeritaj Diosa o'manopo̲e̲a̲'po nogda nogda o'manopo̲e̲a̲'po konig e'bayorokte o'manopo̲e̲a̲'po Diosen huata'moneria o'manopo̲e̲a̲'po Diosen Noki̲re̲ga̲ o'manopo̲e̲a̲'uyate. 2 Oynayo kene'hua̲ya̲' huame'noe o̲'e̲. Oro'omeytaj Diosen Huasi'poa Diosen hua'a Diosa o'paknok mo'nigbatia'pakuyne. Diosa o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'po huadari, niokpo, siokpo, puug, aratbutkon aya'da o'ka'uyate. Huasi'potaj kamato̲i̲ke'po aya'da Diosa o'yokuyate. 3 Dios huakjeytone'onig o̲'e̲po 'urua'nanada o̲'e̲. Diosen Huasi'po konig Dios eynanada senognanada o̲'e̲po, konig Dios o̲'i̲ka' o'manopo̲e̲a̲'ika'. Diosen Huasi'po aya'tada o'manika'nok aya'ada niokpo siokpo puug aratbut nigpe̲i̲ka'dik o̲'ne. Teya'da o'mato̲i̲ka. Ken Diosen Huasi'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po hue̲ypa cruzte o'manigbueydepo kurudyo̲ Diosere Dios huahuadte o'huadika'po, Diosere aya'tada o'mana'ika'.

Diosen huata'moneritaj sue'da o'pakika'. Ke'nen huasi'potanayo diga̲'nanada o'pakika'.

4 Ke'nen Huasi'potaj Diosa diga̲'nanada di' o̲'i̲ka'. Diosere o'huadika'. Do'hued Huasi'po 'uru'dikda o̲'i̲ka' Diosa oa'uyate. Diosen huata'moneritanayo digi̲ti pakhue' o̲'e̲. 5 Do'hued Huasi'po i̲'e̲nok e'bueyte oyda ijnoyhuaday. Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' manahue' o̲'u̲yate. Diosen Huasi'potanayo kenda ona'uyate.

Ke'nen Apag i̲jje̲y. Ken do'hued Huasi'po o̲'e̲.

Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' tia'pakhue' o̲'u̲yate. Diosen Huasi'potanayo kenda Diosa o'tia'pakuyate. 6 Nogok Diosen Huasi'potaj in huadariyo aratbutte e'totiakuyte

Diosen Huakkuruerisi'po huadakda o̲'e̲. 'Urunanada o̲'e̲. Kenda aya' Diosen huata'moneria kan'batia'pakike'. Diosa o'mana'uyate.

7 Diosen huata'moneritaj Diosa o'tia'pakpo:

Do'hued huata'moneri i̲da huahua'eri o̲'ne. Konig bapoka i̲da o'hua'ika'nig konigti i̲da on'hua'ika'. Konig o̲jbed i̲da o'kotika'nig konigti huata'moneri huanaba' i̲dada on'hua'ika'. Diosa oa'uy.

8 Diosen Huasi'potanayo o'tia'pakpo:

Konig gobierno huairia i'mata'mona'ika'apo, Dios. Huairi i̲'unhuahuika'po batikhue'da i̲'unhuahuika'apone. Gobierno huairi i̲'i̲ka'po buttida i'manika'. 9 Huadak e'kikata' ijpakika'nig kenpa'ti huadakda i̲ji̲ka'nig huakka'da i'pak. Dakhuea' e'ka' pakhue' i̲ji̲ka'nig o̲'nakon pakhue' i̲'i̲ka'. Konige̲po ontaj huakka'da ijdurugpakay. O̲'nen huadi'taj sue'pi' durugda ijmadurugpakay. Kenda Huasi'potaj Diosa ona'uyate.

10 Onte'ti Huasi'potaj Diosa ona'po:

O̲'na Huairi i̲'i̲ka'po, huadari i'ka'uyate. A'nennanada huakkuru huadari i'ka'uyate. Kurud hua̲e̲'erikon i'ka'uyate. Puug, niokpo siokpo aya'da i'ka'uyate. 11 Huadari, puug, niokpo, siokpo ehue'da o̲'e̲a̲po. O̲'na do'hued Huasi'ponayo kenpa'da bueyhue' i̲'e̲po i'noeonhuahuika'apo. Huadari, puug, niokpo, siokpo o'tone'pakapo. Konig yudtaj o'tone'pak. Konigti huadari kurudyo̲ hua̲e̲'eri o'tone'pakapo. 12 Konig yudta'tone' o'maenika'po huabo yudtaj o'bae'ika'. Konigti huadari

kurudere e'tone'pakde'te o'maenapo. Huabo o'baeapo. Onnayo tone'pakhue' i'epo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo.
Diosa Huasi'potaj ona'po, a'nennada Apagba'te ona'uyate.
13 Doere da'kopen be'huad. Doere mo'manika'. Ontaj oknopoephue' huae'eri kenpa'ti
dakhuea' huaka'eri konig o'nen taka' huamagkika'eri onte'ti on'taj nigpeika'dik
o'neapo.
Diosen huata'moneritaj kenpa' Diosa manahue' o'e'uynig'a ke'nen Huasi'potayo'da ona'uyate. 14 Diosen huata'moneri aya'ada Diosen huanaba' o'ne. Konig nokireg o'ne. Katepi' Diosa o'paknok o'nigkika'. Cristoen huaknopoe'eritaj huabatihuapokika'eri o'ne. Kan'batihuapokike'po Diosa o'mata'mona'ika'. Cristoen huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'yarea'ika'po o'manoeanhuahuika'nok huaknopoe'eriomeytaj Diosen huata'moneria on'batihuapokika'. Ken Diosen huata'moneria sue'da tey o'nepo, sue'da huadak o'ne. Diosen Huasi'ponayo teynanada aya'da o'matoika'po 'urunanada o'ika'.

2

Aya'tada kamanopo'yare'po kamanoeanhuahuike'po Diosen Huasi'poa kurudya' mo'nighuarakuyate, mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate. Konigepo batikhue'ada daka' mo'noknopoika' daka' mon'nigpeika'.

1 Cristo Diosen Huasi'po o'enok huaboro' huairitone' o'enok teyda huairitone' o'enok konigepo Cristoen huadak hua'a daka' peika'dik o'ene. Oro'omey huaknopoe'eri nogiti nogiti nigpeika'dik o'ene. Daka' oknopoika'dik o'ene. Huakka'da nogiti nogiti oknopoika'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoepo sigda sigpi' okbatikhue' mo'ne. Kenpa'ti mo'nigpeika'po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. Mo'deretpakpo Cristoen huadak hua'a nogiti nogiti mon'nigpeika'. 2 Diosen huata'moneria Diosen buttida hua'a on'manika'uyate. Aya' aratbuta bepi' nigpeephue' o'nenok castiga o'magkika'uyate Diosa. Nigpeephue' huae'eritaj Diosa castiga ogka'dik o'epo o'magkika'uyate. 3 Oro'omeytaj Diosa castiga ogkahue' moke'po Diosen Huasi'po pai'da o'nopo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigepo oro'omeyen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'epo, nopo'yarea'dik mo'epo, Diosere noeanhuahuika'dik mo'ene. Huairi Jesucristo huakkuru kenda huadak hua'a o'mana'uyate. Nogomey on'peedepo buttida oa' daka' on'nopoepo buttida hua'a oro'omeytaj mona'uyne. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'uyate, okkahuehue'dik mo'epo, Jesucristotaj oknopoepo okbatikhue'dik mo'nika'. 4 Jesucristoa a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate kurudyo Diosere o'noeonhuahuika'apo. Diosa o'pakpo o'manopoea'uyate. Kenda huadak hua'a Jesucristotaj buttida hua'a e'manopoea'ta' o'pakpo Diosa 'urua'da o'kika'uyate, konig Diosayo'da ka'tepi' ka'dik o'epo o'ka'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e kan'manopoe'po Diosa dakhue'taj o'bayarea'uyate. E'bueytakon o'manoyhuada'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e kan'manopoe'po, Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'manopo'toepo Diosen Nokiregа o'manopo'toe'uyate. Konigepo ken huadak hua'a buttida hua'a o'ea' oro'omey huaknopoe'eri o'nopoene. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'po, huadak hua'ataj okkahuehue'dik oro'omey o'epo, huakka' bo'pakpo Huairi Jesucristotaj moknopoepo mon'nigpeika'.

Diosen Huasi'po kurudyo o'ika'po nogok huabokerek Diosa o'si'poka'uyate Jesús.

5 Nogok monig o'eapo o'nona'apoy. Huabokerek konig huairia aya'tada on'mana'ika'apo. In huadariyo Diosen huata'monerinayo konig huairia manahue' o'neapo. 6 Huabokereka aya'tada on'mana'apo, konig huairia aya'tada on'mana'apo. Kenda Apagba'te Davida Diostaj ona'po:
Oro'omey aratbut suhuigda ee'pi' konig ehue'da ee'pi' oro'taj Dios mo'tinopoika'po,
bo'tihuapokika'ne. Oro'omeynayo bueydik ee'pi' oro'omeytaj mo'timepu'kepo
'urua'da mogkika'ne. 7 Sue'da huabayok e'unhuahuika'te huabokereka toteda

huadariyo o̲'nedepo, kenoka' Diosen huata'monerinayo bueyhue'dik o̲'nepo, kurudyo̲ Diosere o̲'nika'. Nogok aratbuttaj 'urua'da mogka'apo, Diosa. Aratbut Diosere 'urunanada o̲'neonhuahuika'apo. 8 O̲'na Dios i'paknok aratbut huairi o̲'neapo. Aya'tada on'mana'apo. Diostaj Davida ona'uyate. Diosbate ona'uyate.
Dapita' aya'ada nigpe̲i̲ka'dik o̲'neapo. Huabokerektaj aya'ada manigpe̲i̲ka'dik o̲'neapo. Oynayo huabokerektaj aya'ada nigpe̲i̲kahued o̲'ne. 9 Sue'da huabayoktemon huabokerek Diosa o'si'poe̲a̲'uyate. Kuruderi e̲'e̲a̲da aratbutada Jesús o'si'poe̲'uyate. Diosa o'paknok sue'da huabayoktemon hua̲so̲'da Jesús o'noikame'po kenoka' sue'pi' huairimon o̲'unhuahua'po Diosen huata'monerinayo teymon o̲'nuyate. Apag Dios aya' aratbuttaj di' mo'maepo mo'matinepahui'po Diosa o'paknok Jesús pai'da o'nopo'e̲po aya'tada aratbuttaj o'manigbuey'uyate. Konige̲po konig 'urunanada Huairi Diosa Jesústaj kurudyo̲ o'tobehuikpo Diosyo o'tobehuikuyate. 'Urunanada Dios Huairi o̲'e̲a̲'.
10 Diosa aya'da o'ka'uyate. Aya'ada Diostehuapa' o̲'nigunhuahuika'apo. Aya'tada Diosa o'matoeonhuahuika'po. Huakka' aratbuttaj kamanopo'yare'po Jesús pai'da nignopoe̲'dik o̲'e̲a̲po, Diosa o'nopo̲e̲'uyate. Konige̲po Jesús aya'tada pai'da o'manignopo'e̲depo aya' Diosa ena' o'ka'depo o'kuhuituy. Konige̲po Jesús huakkurueri huamanopo'yarea'eri huakka'tada dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'nok Diosensi'po o̲'nepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. 11 Oro'omeyen Huairi Jesucristoa pai'da o'manignopo'e̲po o'manigbuey'uypo oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Kenpa'ti huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da e'nigpe̲i̲kataj bo'tihuapokika'ne. Konige̲po "Do'hued huama'buy mo'ta̲e̲ne." "Do'hued huaidpo mo'ta̲e̲ne." Huairi Jesucristoa birahue'ada ona'dik mo'e̲ne. 12 Diosba'te Jesucristoa oa'po:

Ontaj Dios do'hued huama'buytaj ijbaknopo̲e̲a̲'apoy. Huaknopo̲e̲'eri e̲gkupopakte do'hued huama'buyere o'batadi'keapoy. Dios 'uruda o̲'e̲ o'batadi'keapoy. Jesucristoa ona'uyate.

13 Kenpa'ti oa'po:

Diostaj daka' yoknopo̲e̲y. Jesucristoa huama'buyere oa'.

Onte'ti oa'po:

Diosensi'po huaknopo̲e̲'eri kamato̲e̲'po Diosa me'bayokuyne. Ijmato̲i̲ka'po huama'buyere i̲jje̲y. Jesucristoa oa'uyate.

Ken "Huaknopo̲e̲'eri do'hued huama'buy me'ta̲e̲ne." Jesúsa birahue'ada ona'dik mo'e̲ne. O'nopo̲e̲ne.

14 Oro'omey huaknopo̲e̲'eri Diosensi'poda huaenere mimiere o'to̲e̲ne. Jesús konigti hua̲so̲'da o̲'e̲po huaenere mimiere o̲'to̲u̲yate. A'manigbueyya'po hua̲so̲'da o'si'poe̲'uyate. Jesúsa o'manigbuey'uypo huabueyada toto' huabatiarakeritaj o̲gka'nok onte'ti barakhue'dik o̲'e̲a̲po. 15-16 Be'api' aratbut e'bueytaj o'nokme'pukonhuahuika'. Jesúsa o'manigbuey'uynok aya'ada e'bueytaj okme'pukhue'dik o̲'neapo. Abrahamkudaken huayayo huaknopo̲e̲'eriomeya̲ e'bueytaj okme'pukhue'dik o̲'neapo. Abrahamen huayayo huaknopo̲e̲'eriomeytaj dakhuea' e'ka' kamanopo'yare'po Jesucristo kurudya̲' o'tiakuyate. Diosen huata'moneritaj kabatihuapoke'po Jesucristo tiakhue' o̲'u̲yate. 17 Abrahamen huayayo Israel aratbut o̲'nika'po Jesúskon Israel aratbuten 'uru sacerdote huanigtiona'pakika'eri a̲'e̲a̲ya̲'po konigso̲'ti o̲'u̲yate. Konig Diostaj 'urua'da huanigpe̲i̲ka'eri sacerdote huairi o̲'e̲a̲'uyate. Konig aratbuttaj 'urua'da huamatinepahui'eri sacerdote huairi o̲'e̲a̲'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka a'bakkahueaya'po Jesús konigti Israel aratbut e̲'dik o̲'u̲yate. 18 Diostaj nigpe̲e̲hue' ya̲e̲' toto'a nama'da enae'ted Jesús pai'da o'nopoe̲'uyate. Diostaj Jesúsa o'nigpe̲i̲ka'uyate. Konige̲po oy aya' oro'omeytaj huadak e'kika' tihuapokdik mo'i̲ka'ne. "Dakhuea' yaka'. Diostaj oknopo̲e̲hue' ya̲e̲'. Nigpe̲e̲hue' ya̲e̲'." Toto'a oro'omeytaj nama'da ena'te Jesúsa dakhuea' kahue' ka'ne'po bo'tihuapokapone. Onte'ti Diostaj nigpe̲e̲'dik o̲'e̲a̲pone.

3

Jesús ’urunanada o̲’e̲. Huakhuairi o̲’e̲. Diosa Jesústaj huakka’da o’pakika’. Moisésnayo sue’da huairi o̲’u̲yate. Moiséstaj sue’da o’pak Diosa.

1 Kurudya̲’ Apag Diosa Jesucristotaj mo’nigta’mona’uyate. Jesús oro’omeyen sacerdote huairi huamanigtiona’pakika’eritaj mo’nigta’mona’uyate. Kenda mo’nopo̲e̲po Jesústaj daka’ yanoknopo̲ika’, egomey. Opudomeytaj Diosa mo’baktie’ea’uynok Diosenyo’da mo’i̲ka’po Diostayo’da mo’nigpe̲i̲ka’. 2 Jesús Diostaj daka’ o’nigpe̲i̲ka’uyate. Konig Diosen huamanigtiona’pakika’eri huairi Diosa oktie’ea’uyatenok Diostaj o’nigpe̲i̲ka’uyate Jesúsa. Moisésakon Diostaj o’nigpe̲i̲ka’po Diosen aratbuttaj daka’ o’manmadikika’uyate. 3-4 Apag Diosa aya’tada o’ka’uyate. Jesucristoerea aya’tada o’ka’uyate. Jesúsnayo ’urunanada o̲’e̲. Diosen aya’tada o’ka’uyate. Huakhuairida o̲’e̲. ’Urunanada o̲’e̲, tia’pakdik o̲’i̲ka’ne. Moisésnayo sue’da huairi o̲’u̲yate oknopo̲i̲ka’ne. Jesúsen huaknopo̲e̲’eritaj Jesúsa dakhuea’ e’ka’ o’manopo’yarea’ika’po aratbut Diosensi’po o’kika’. Moisésnayo aratbutda o̲’e̲po Diosen huanaba’da o̲’u̲yate. 5 Moisés Diosen huanaba’ o̲’u̲yate. Diosen aratbuttaj daka’ o’mana’ika’uyate. Kenda Diosa aratbuttaj ya’manapet Moisésa o’mana’ika’uyate. 6 Jesucristonayo Diosen Huasi’po o̲’e̲po aya’tada Diosen aratbuttaj huamato̲e̲’eri o̲’e̲po, daka’ o’manika’. Oro’omey hueretda Diosensi’po o̲’e̲po daka’ Jesucristotaj oknopo̲i̲ka’po oknopo̲e̲batikhue’da oknopo̲i̲ka’ne. Diosyo kurudyo̲ ahuay’ o’nopo̲e̲po o’durugpaki.

Diosen aratbut Diostaj daka’ e’noknopo̲i̲ka’nayo akma’pi̲e̲’onhuahuaya’po Diosenbayo kuddik o̲’neapo. Diosa o’mana’uyate.

7 In Apagba’te Diosen Noki̲re̲ga̲ oa’po:

Oyda Diostaj daka’ yan’pe̲i̲ka’. 8 A’nenda sue’da aratbut e̲’i̲ka’yo judío aratbuta onte’ti e’nigpe̲i̲kata’ pakhue’ o̲’nuyate. Huanopoya’da Diostaj pakhue’ o̲’nuyate. Diosa castiga o̲gkahue’ mo’e̲a̲pone nama’da on’nopo̲e̲’uyate. Konig o̲gkika’uynig kahue’ yanika’. 9 Huadaribatone’yo̲ aratbut bahue’yo cuarenta huabayok e̲’unhuahuika’te opudomeyen adhuea’pane’ o̲’nunhuahuika’uyate. Kenomeytaj ijbatohua’ika’uy. Ijbatihuapokika’uy. Aypo ijbayokonhuahuika’uy. Kenda ijkadhuahuika’uy adhuea’pane’ nama’da en’tiahuayonhuahuika’uypi’ do’taj nigpe̲e̲hue’ o̲’nunhuahuika’uyate. Diosa castiga o̲gkahue’ mo’e̲a̲pet nama’da on’nopo̲i̲ka’po dakhuea’ mogkika’uyate. 10 Konige̲po adhuea’pane’taj diga̲’da ijbahuadiay’uy. Kenomeytaj “Nama’da mo’nopo̲i̲ka’ne. Do’taj oknopo̲e̲hue’ mo’unhuahuika’ne. Do’taj e’nigpe̲e̲ta’ pakhue’ mo’i̲ka’ne.” A’nennada ijmana’uy. 11 “Doere akma’pi̲e̲’unhuahuikaya’po do’hued huadaribayo bakudhue’ ya̲’neapet.” Opudomeyen adhuea’pane’taj ijbahuadiaypo buttida ijjay ijmana’uy. Apagba’te Diosen Noki̲re̲ga̲ oa’uyate.

12 Keyoj keyoj, egomey pogomey. Huanopoada dakhuea’ nopo̲e̲hue’ yanika’. Dios o’noika’. Diostaj moknopo̲e̲po batikhue’da yanika’. Daka’ yanoknopoeonhuahuika’. 13 Aya’me’noeda huayahuaya yan’maboroay. “Dios huadakda o̲’e̲nok daka’ yanoknopo̲i̲ka’. Huadakada ya̲g’kika’po yan’nigpeonhuaahuika’.” Huayahuaya yan’maboroayikati’. Be’api’ dakhuea’ kahue’ ka’ne’. Be’api’ o’noknopo̲i̲ka’nig okbatikhue’ ka’ne’. Huayahuaya daka’ yan’maboroayikati’. 14 Jesucristotaj huakkurudamon’ oknopo̲e̲’uypo daka’ oknopo̲i̲ka’uy. Kene’hua̲ya̲’ huame’noete Jesucristotaj daka’ oknopoeonhuahuika’po Jesucristoere durugda o’noeonhuahuika’apoy.

15 Ken Apagba’ oa’po:

Oyda Diostaj yan’pe̲e̲’. “Ontaj nigpe̲e̲hue’ i̲jje̲a̲poy, Dios.” Onahue’ yanika’. “Diostaj oknopo̲e̲hue’ i̲jje̲a̲poy.” Huanopoya’ nopo̲e̲hue’ yanika’. Opudomeyen adhuea’pane’ Israel aratbutda o̲’nepo do’taj Diostaj moknopo̲e̲batikuyate. Onte’ti

onte'ti adhuea'pane' do'taj Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'nika'po dakhue' o̲gkika'uyate. Konig kenomey o̲gkika'uynig konigti kikahue' yanika'. Diosa oa'uyate.

16 Huakka'ada adhuea'pane'a̲ nama'da Diostaj on'pe̲e̲'uyate. O'noknopo̲e̲batikuyate. Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'nika'uyate. Israel aratbut o̲'nuyate. A'nenda Egipto huadaribayo Egipto aratbuten huanaba' o̲'nika'uyate. Pai'nanada o̲'nika'uyate. Moisésa Diostaj o'nigpe̲e̲po o'makmato̲ro̲kuyate. Aya'tada o'bakbatohua'uyate. 17 Kenomey Israel aratbut cuarenta huabayok huadaribayo o̲hue̲ybahue'yo o̲'neonhuahuika'po, Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'neonhuahuika'po, dakhuea' o̲gkadhuahuika'uynok Diosa cuarenta huabayok o'bahuadiayika'po kenomey Israel aratbuttaj o'bahuadiayika'uynok huadariba se̲renya̲'da on'mabuey'uyate. 18 Huanigpe̲e̲hue' hua̲ika'eritaj "Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo bahuahue' mo'i̲kapone." Diosa buttida ijjay o'mana'uyate. Konige̲po huadariba se̲renya̲'da on'mabuey'uyate. 19 Israel aratbut Diostaj oknopo̲e̲hue' o̲'nika'uypo Canán huadaribayo huahue'dik o̲'nuyate. Canányo akma'pi̲e̲'unhuahuikaya'po huahue'dik o̲'nuyate.

4

1 Ken "Do'hued aratbut do'taj huaknopo̲e̲'eri o̲'nepo doere o'nokma'pi̲e̲'anhuahuika'apone. Doere on'noeonhuahuika'apone." Diosa mona'uynig oytion konigti mona'ne. Sue'da huaknopo̲e̲'eripi' nama'da ya̲gka'apetpi' Diostaj o'noknopo̲e̲batikapetpi' Diosyo huahue' o̲'neapo. Oro'omey aya'ada Diosere akma'pi̲e̲'unhuahuikaya'po kenpa'ti a'noeonhuahuikaya'po 'urua'da mo'noknopo̲i̲ka'. Daka' mon'nigpe̲i̲ka'. Oknopo̲i̲ka'po okbatikhue'dik mo'ne. 2 Huadak hua'a Diosere kurudyo̲ mo'noeonhuahuika'apone. Durugda mo'eonhuahuika'apone. Oro'omeytakon Diosa mona'uyne. Israel aratbutnayo huadak hua'ataj e'pe̲e̲a̲da nigpe̲e̲hue' o̲'nika'uyate. Konige̲po on'mabueypo Diosenbayo Canányo huahue' o̲'nuyate. 3-6 Oro'omey huaknopo̲e̲'eri kurudyo̲ Diosere durugda o̲'eonhuahuika'apoy. Adhuea'pane'nayo oknopo̲e̲hue' o̲'nepo Diosyo huahue'dik o̲'neapo.

Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo doere jakmapi̲e̲'onhuahuikaya'po huahue' mo'i̲ka'apone. Buttida ijjay. Diosa o'bahuadiaypo o'mana'uyate. Adhuea'pane' oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritaj o'mana'uyate.

Diosanayo a'nennada aya'da o'ka'uydepo huadari kurudere o'ka'uydepo onte'ti kahue' o̲'e̲po durugnanada okmapi̲e̲'onhuahua'uyate.

Aya'da o'ka'depo siete huame'noete okmapi̲e̲'uyate. Diosba'a oa'po, kenpa'ti nogko-repen doere okmapi̲e̲'onhuahuikahue' o̲'neapo. Diosa oa'uyate.

Israel adhuea'pane' a'nennada Diosen huadak hua'a on'pe̲e̲nig'a, nogok nogok on'pe̲e̲batikpo nigpe̲e̲hue' o̲'nika'uyate. Konige̲po Diosere okmapi̲e̲hue' o̲'nuyate. Oro'omeytanayo kenpa'ti nogomeytanayo Diosere ekmapiunhuahuika'ta' Diosa o'pak. 7 Konige̲po, oyme'noete men'pe̲e̲de': Oyme'noete men'nigpe̲e̲', ekmapiunhuahuikata' ijpaki. Diosa oro'taj mona'ne:

Oyme'noe Diosen hua'ataj e'pe̲e̲'nayo "Diostaj nigpe̲e̲hue' i̲jje̲a̲poy. Diostaj oknopo̲e̲hue' i̲jje̲a̲poy," huanopoada ahue' yane'.

Nogok huakka' huabayok o'pokonhuahuika'po Davida Apagba'te oa'uyate. 8 Josué a'nennada o̲'e̲po David si'poe̲hued o̲'u̲y. Huairi o̲'e̲po Israel aratbuttaj Diosenbayo Canánbayo o'batohua'uynig'a Israel aratbut Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'nika'po okmapiunhuahuahue' o̲'nuyate. Konige̲po "nogok doere do'hued aratbut durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo." Diosa nogomeytaj o'mana'uyate. 9 Konige̲po Diosere Diosen aratbut durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo. 10 Diosa aya'da o'ka'depo durugteda okmapieonhuahuika'. Konigti Diostaj huaknopo̲e̲'eri on'nigpe̲e̲po Diosen o̲gkika'depo Diosere durugteda o'nokma'piunhuahuika'apo. 11 Konige̲po Diosere durugteda akmapiunhuahuikaya'po huakka' mo'deretpakpo Diosenba'taj daka'

mo'noknopo̲i̲ka'po mon'nigpeonhuahuika'. Batikhue'da daka' mon'nigpeonhuahuika'. Konig Israel aratbut oknopo̲e̲hue' o̲'nika'uynig konigti kikahue' mo'ne.

12 Dios teynanada o̲'e̲po o'noika'po Diosen hua'akon teynanada o̲'e̲po manoean-huahuika'dik o̲'e̲. Oy Diosa i̲ghua'da mona'nok nigpe̲i̲ka'dik mo'ne. Diosen hua'a konig siro igku'etnanada o̲'e̲po oktegdik mo'e̲ne. Diosen hua'a konig siro igku'etnanada huanopoya'da a'dik mo'i̲ka'po nama'da e'nopo̲e̲'nayo Diosen hua'a mo'nopo̲e̲a̲'ika'ne. Nama'da e'eretpaknayo mo'nopo̲e̲a̲'ika'ne. 13 Diosere durugda a'noeonhuahuikaya'po Diostaj mo'deretpakika' mon'nigpe̲i̲ka' Diostaj engaña ka'dik o̲'e̲y, nopo̲e̲hue' mo'nika'. Oro'omey huanopoya'da o'nopo̲i̲ka'nig aya'da Diosa moknokotika'ne. Oro'omey katetapi' e'eretpaknayopi' Diosa moknopo̲e̲ne. Diosa huamanoea'eri o̲'e̲po aya'da o'nopo̲i̲ka'. Konige̲po Diostaj mo'deretpakpo daka' mon'nigpe̲i̲ka'.

Sacerdote Huairitone' Huamanigtiona'pakika'eri Jesús o̲'e̲.

14 Jesús Diosen Huasi'po o̲'e̲. Oro'omeyen sacerdote huairitone' huamanig-tiona'pakika'eri Jesús o̲'e̲. Huairitone' oro'omeyen o̲'e̲. Diosyo o'hua'uyate. Diosere o̲'i̲ka'. Konige̲po Jesústaj daka' mo'noknopo̲i̲ka'. Batikhue'ada 'urua'da mo'noknopo̲i̲ka'. 15 Oro'omey hua̲so̲' o̲'e̲po dakhue' e̲'dik o̲'e̲ne. Kenpa'ti dakhuea' ka'dik o̲'e̲ne. Jesús oro'omeyen sacerdote huairitone' konigti hua̲so̲ o̲'e̲po toto'a dakhuea' yaka' enika'tada dakhuea' kahue' o̲'i̲ka'uyate. Konige̲po Jesús oro'omeytaj mo'tinepahuika'po dakhuea' kikahue' ka'nike'po bo'tihuapokika'ne. 16 Jesúsa mo'tinepahuika'nok kenpa'ti e'tihuapokta' bo'pakika'nok me'pukhue' mo'nepo Dios Huairitaj daka' mon'tiona'pakika'. Oro'taj mo'tinepahui'po oro' e'tiona'pakte Diosa bo'tihuapokapone.

5

1 Aya'da sacerdote huairi huamanigtiona'pakeritaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. Huabokerektayo' o'baktie'ea'uyate. Aratbuttaj kan'manigtiona'pake'po o'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka' castiga magkahue' kamae'po 'uhua kan'nigbatiarakike'po sacerdote huairitaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. 2 Konig aratbut dakhuea' o̲gkika' sacerdote kenpa'ti dakhuea' kika'dik o̲'nika'uy. Konige̲po nopo̲e̲hue' dakhuea' huaka'eritaj 'uhua nigbatiarakika'dik o̲'nika'uy. 3 Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po 'uhuataj manigbatiarakika'dik o̲'nika'uyate. Sacerdote kenpa'ti dakhuea' o̲gkika'po huata'da dakhuea' e'ka' 'uhuataj nigarakdik o̲'nika'uyate.

4 Be'api' sacerdote huairi e'yahueta' e'pakada yahuehue'dik o̲'ne. Diosa ektie'ea'nayo sacerdote huairi e̲'dik o̲'nika'. Aarón Israel aratbuten huakkuruda sacerdote huairi o̲'u̲yate. Konigti Diosa Aarónta oktie'ea'uyate. 5 Kenpa'ti Jesucristo huata'da e'pakada sacerdote huairi yahuehue'da o̲'u̲yate. Diosa o'pakpo Jesucristo sacerdote huairi oktie'ea'uyate.

Do'hued Huasi'po i̲'e̲ne. Oyda ijnoyhuada̲'po. Doere Huairitone' o'yahueapone.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. 6 Nogyo̲ Apagba'te,

A'nennada Melquisedec huairi o̲'u̲yate. Diosa sacerdote o'yahuea'uynok Melquisedec Diosen sacerdote o̲'eonhuahuika'. Ontaj konigti sacerdote ka̲e̲'po oktie'ea'ne. Sacerdote i̲'eonhuahuika'apo, sion.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate. 7 Jesucristo indariyo o'noika'po Diostaj o'tiona'pakpo, "Pai'da i'nopo'e̲po bueyhue'dik ya̲e̲ti', sion. Do'taj e'paknayo menati', Dios. Do konig ijpaknignayo kahue' i̲jje̲a̲poy. Konig on i'paknig ijka'apoy, pag." Jesúsa 'utta'da o'okoypo o'tiona'pakuyate. Huakka'da o'huikpo o'tiona'pakuyate. Diostaj o'nigpe̲i̲ka'nok Diosa Jesústaj o'pe̲e̲'uyate. 8 Hueretda Diosen Huasi'po e̲'e̲a̲da pai'nanada o'nopo'e̲po nogi̲ti nogi̲ti Diostaj o'nigpe̲i̲ka'uyate. 9 Diostaj aya'da o'nigpe̲i̲ka'depo kurudyo̲ o'hua'depo huanigpe̲i̲ka'erien dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'yahuepo o̲'eonhuahuika'apo. Huanigpe̲i̲ka'eritaj

o'manopo'yarika'apo. 10 Huamanopo'yarea'eri o̲'e̲nok Jesús sacerdote huairi ka̲e̲'po oktie'ea'uyate Diosa. Konig Melquisedec Diosen sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o̲'eonhuahuika'uynig. Jesucristo sacerdote huamanigtiona'pakika'eri huairi konigti o̲'eonhuahuika'apo.

Jesucristotaj eknopo̲e̲batiknayo pai'da mo'e̲a̲pone.

11 Jesucristo Diostaj huamanigtiona'pakika'eri konig o̲'i̲ka' huakka' e'manmadika'ta' ijpaknig'a opudomeynayo ijhue'ta'nada mo'nopoenka'nok daka'nanada manmadika'dik i̲jje̲y. 12-13 A'nennada huaboa'da mo'nopo'koreapo Jesucristotaj moknopo̲e̲'uyate. Huakka' huabayok Jesúsen huadak hua'a mo'peunhuahua'de'uynig'a sigdamon mo'nopo̲e̲ne. Konig huamanmadika'eri e̲'dik e̲'e̲a̲da ehue' mo'e̲ne. Sigdamon mo'nopo̲e̲ne. Opudomeytaj konig huakkuru Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika' onte'ti manmadika'dik o̲'e̲y. Nog Diosen 'urua'da e'manmadika' oknopoenkahue'dik mo'e̲ne. Opudomey konig yo̲bed huaknopo̲e̲'eri mo'e̲ne. Yo̲bed aypo bapehue'dik o̲'i̲ka'. On'hue̲yo'da on'minogika'. Opudomey konig yo̲bed huaminogonhuahuika'eri mo'e̲ne. On'hue̲ konig Jesucristoen huadak hua'a huakkuru huamanmadika' o̲'e̲. Kenyo'da moknopo̲e̲dene. Sigda moknopo̲e̲dene. Konig yo̲bedo̲nig huaknopo̲e̲'eri mo'i̲ka'. Nogda nogda Cristoen huamanmadika' nopo̲e̲hue' mo'e̲ne. Huadakda e'kika' nopo̲e̲hue' mo'e̲ne. 14 Aratbut o̲g'kerekdepo aypo kenpa'ti huaen on'bapika'. Konigti Cristotaj huaknopo̲e̲'eri nogi̲ti nogi̲ti eknopo̲i̲ka'nayo, nogi̲ti nogi̲ti huadak e'kika'nayo, kenpa'ti nogi̲ti nogi̲ti dakhuea' kikahue' e̲e̲'nayo nogi̲ti nogi̲ti huadak huamanmadika' daka' nopoenka'dik o̲'nika'apo.

6

1 Konige̲po Jesucristotaj nogi̲ti nogi̲ti e'manmadika'ta' on'tipakne. Opudomey nogi̲ti nogi̲ti eknopo̲e̲a̲ta' on'tipakne. Nogi̲ti nogi̲ti Diostaj e'nigpe̲a̲'i̲kata' on'tipakne. Huakkuruda e'manmadika' mo'nopo̲e̲depo, "Dakhuea' e'kika'taj Diostaj nopo'korea'dik mo'e̲ne." "Jesústaj oknopo̲i̲ka'dik mo'e̲ne." Kenda moknopo̲e̲denok onte'ti manmadikahue'dik o̲'neapone. 2 Kenpa'ti "Jesucristotaj moknopo̲e̲depo bautiza o̲gka'dik mo'e̲ne." "Huaknopo̲e̲'erien huairi ka̲e̲'po yan'tibata'tepo yan'tiona'pak." "Nogok aya' e'bueyte Diosa o'manoyhuada̲'apo." "Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo." Kenda e'manmadika' moknopo̲e̲denok onte'ti konigti manmadikahue'dik o̲'neapone. 3 Konige̲po Jesucristoen huadak hua'a nogi̲ti nogi̲ti e'manmadika'ta' o'pakne. Opudomey nogi̲ti nogi̲ti Jesucristotaj e'nigoknopo̲e̲'ta' on'tipakne. Kenpa'ti opudomeya̲ nogi̲ti nogi̲ti e'nigpe̲i̲kata' on'tipakne.

4-6 Be'omeyapi' Jesucristoen huadak hua'a daka' o'noknopo̲e̲po durugteda o'noknopoenkadhuahua'depo, kenpa'ti Diosen Noki̲rega̲ o'manopo'toeonhuahua'depo, Diosen buttida hua'a 'uruda o̲'e̲ o'noknopounhuahuika'depo, kenpa'ti konig Dios teyda o̲'e̲po 'urua'nanada o'kadhuahuika'nigtaj o'noknopoeonhuahuika'depo, nogokpi' Diosen hua'a kenpa'da e̲'ennayo onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o̲'neapo. Jesucristotaj kenpa'da eknopo̲e̲batiknayo konigti Diosen Huasi'potaj onte'ti cruzte o'darak. Diosen hua'a kenpa'da eknopo̲e̲batiknayo Diosen huasi'potaj tierikdik ya̲'neapet. Aya'ada on'tiahuaypo yan'tierikapetpi'. Kena'po onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o̲'neapo. 7 Diosen 'uruda huaknopo̲e̲'eri o̲'nenig konigti ijbatia'pakapoy. Konig dakdarionig o̲'ne. Nogok nogok ehui' sorokyo o'hue̲kud. Huadakbua'da o'tipakboa'po, Diosa 'urua'da mo'nigtipakboa'ne. Konigti 'uruda huaknopo̲e̲'eritaj Diosa o'batihuapokika'nok 'urua'da o̲gkika'. 8 Diosen hua'a kenpa'da eknopo̲e̲batiknayo konig o̲'ne ijbatia'pakapoy. Konig dakhue'darionig o̲'ne. Nogok nogok dakhue'dariya' e'pidbada o'tipakboika'. Huadari huato̲e̲'eria o'mahu̲igapo. Konigti Diosen hua'a huaknopo̲e̲batikeritaj castiga o'magka'apo. Konige̲po Diosen hua'a oknopo̲e̲batikhue'ada daka' yan'nigpeonhuahuika'.

Diosere mo'noeonhuahuika'apone Diosa buttida mona'uynok daka' mo'noknopounhuahuika'.

9 Huiyokdika' edapi' opudomeytaj Diosa 'urua'da mo'manopo'yarea'nok nogiti nogiti huadakda bo'kika'apone, daka' ijnopoey, huadi'da egomey pogomey. 10 Diostaj daka' moknopoepo Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj 'uruda okbatikhue'da bo'tihuapokikame'ne. Di' mo'epo bo'tihuapokikame'ne. Nogiti nogiti bo'tihuapokikame'ne. Diosa kenda okkahuehue'dik mo'eapone. Dios buttida huanopoe'eri o'epo huadak bo'kika'nok okkahuehue'dik mo'eapone. 11 Opudomey bo'eretpakpo 'urua'da bo'kadhuahuika'depo, Diosen bo'kadhuahuika'depo, Jesucristo onte'ti e'tiakde'te konigti bo'eretpakpo Diosen aratbuttaj di' mo'epo yan'batihuapokika'. Ken konig e'kika'nayo Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apo. 12 Jesústaj oknopoepo tinosikhue' mo'nepo, oknopoepo sigda sigda okbatikhue' mo'ne. E'peeta' pakhue' ihuey nopoehue' yane'. Huakka'mon a'neneri aratbuta Diostaj 'urua'da o'noknopoeonhuahuika'po daka' on'nigonhuahuika'uy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konigti yag'kika'. 'Urua'da yanoknopoeonhuahuika'. Daka' yan'nigonhuahuika'. Kenda ijpakpo o'nona'ne.

13-14 "Ontaj huakka' o'tihuapokapone. Huasi'po kenpa'ti huakka' huayayo o'bayokapone. Buttida ijjay. Dios ijjepo da ahue'dik ijjey." Abrahamtaj ona'uyate. 15 Ken Abraham Diostaj oknopoepo o'nigonhuahua'depo huasi'po huayayokon o'matoe'uyate. 16 "Buttida ijjay Diosa me'peene." Judío aratbuta ena'nayo e'maboy batikdik o'ne. Buttida oa' aya'ada on'nopoe. Da ea'nayo Diosa castiga megka'apet on'nopoe. 17 "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Israel adhuea'pane' huanigpeika'eritaj kenpa'ti aya' huaknopoe'eritaj Diosa o'mana'uyate. Kenda Diosa o'mana'uyate, dapita' o'ka'apo. Nogpa'da kahue' o'eapo. Kenpa'ti nogpa'da manahue' o'eapo. Kenda oro'omey huaknopoe'eri daka' aknopoeya'po "Dios ijjepo da ahue'dik ijjikay." Diosa mona'uyate. 18 "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Diosa kenda mona'uyate. Kenpa'ti "Dios ijjepo da ahue' ijjikay." Diosa kendakon mona'uyate. Kenpa'ti Diosa nama'da ahue'dik o'ika'nok oro'omey oknopoepo o'nopo'durugpakika'ne. Jesucristoa oro'omeytaj bokkahuea'nok daka' oknopoika'ne. Kenpa'ti Jesucristo oro'omeytaj mo'nopo'yarea'dene oknopoedene. Diosen buttida hua'a batikhue'da o'eapo oknopoene. Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone daka' oknopoika'ne. 19-20 Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. Okbatikhue'da oknopoene. Diosere kurudyo konig oro'omeyen huamanigtiona'pakeri huakkuruda Jesús o'behuikuyate. Daka' oknopoene. Oro'omeytehuapa' mo'nigbehuikuyate. Kurudyo Diosere Sacerdote Huairi o'edepo mo'nigbehuikdepo o'eonhuahuika'apo. Konig Melquisedec Sacerdote Huairi o'eonhuahuika'uyatenig Jesucristo konigti Sacerdote Huairi huamanigtiona'pakika'eri mo'nigonhuahuika'apone.

7

Melquisedec konig sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uyate. Jesús konigti sacerdote huairi o'eonhuahuika'apo.

1 A'nennada Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'uyate. Teyda Diosen sacerdote Melquisedec huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uyate. Kenoka' cinco huakka' jak huairitaj Abrahamomeya huayakhue' on'magka'uyate Abraham e'kumejde'te Melquisedeca Abrahamtaj o'dejpakpo Diosa Abrahamtaj daka' me'toike'po o'nigtiona'pakuyate. 2 Abrahamomey cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po huairien en'tamae' huakka'tada on'bakbatiparatpo on'batotiakuyate. Melquisedec Diosen sacerdote o'enok Melquisedectaj sue'da huakka' o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo Melquisedectaj nogkupotida o'yokuyate. Melquisedecdika 'uruda huakika'eri huairi o'e. Kenpa'ti Melquisedec Salem huakka' jak huairi

o̲'e̲po huamanoeya̲'eri huairi o̲'u̲yate. 3 Melquisedecen huaojdik nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. Huaye̲'dik nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. Adhuea'pane'endik nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. Kenok osi'poe̲'uyate nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. Kenok o'buey'uyate nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. Cristo Diosen Huasi'po o̲'e̲po o'manigtiona'pakonhuahuika'apo konigti Melquisedec o'noeonhuahuika'po o'manigtiona'pakonhuahuika'apo.

4 Melquisedec huairitone' o̲'u̲yate, yanoknopo̲e̲'. Abraham oro'omeyen adhuea'pane' cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po o'bakbatiparatpo Melquisedectaj sue'da huakka'mon o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo nogkupotida o'yokuyate. Melquisedectaj o'yokuyate. Konige̲po Melquisedec huakhuairi o̲'i̲ka'uynig o'nopo̲e̲ne. 5 Abrahamen huayayo huakka'nada o̲'nepo sue'da huayayo Leví aratbut o̲'ne. Sue'da Leví hua̲e̲'eri sacerdote o̲'nepo Diostaj on'manigtiona'pakika'. Moisés Diosen hua'a o'mana'nok aratbut on'baa'po on'baika' konig diezkupoa' o'posaka'po nogkupotida Leví hua̲e̲'eri sacerdotetaj bayokdik o̲'nika'. Aratbut Abrahamen huayayo e̲e̲'pi' Leví hua̲e̲'eri sacerdotetaj bayokdiktion o̲'nika'.

6-7 Melquisedec Levíen huayayo ehue' e̲e̲'pi' Abrahamen diezkupoa' on'posakposakpo nogkupotida Melquisedeca o'bae'uyate. Melquisedec huairitone' o̲'e̲po "Abrahamtaj daka' yatihuapokika'. Daka' yakika', Dios." Diostaj o'nigtiona'pakuyate. Abrahamtaj daka' o'ka'nok Melquisadec huaboro' huairi o̲'i̲ka'uynig o'nopo̲e̲ne. Abraham sue'da huairi o̲'i̲ka'uy o'nopo̲e̲ne. Abrahamtaj "O̲'nen huayayo huakka'da o'nitakapo." Diosa ona'uyate. 8 Abrahamen huayayo Leví aratbut sacerdote o̲'nepo sue'damon on'bae'ika'. Leví aratbut bueydik o̲'nepo sue'damon on'bae'ika'. Melquisedecnayo bueyhue'dik o̲'e̲po o'noeonhuahuika'apo. 9-10 Leví hua̲e̲'eri sacerdote o̲'nepo sue'damon on'bae'ika'nig'a Abrahamen huayayo Leví si'poe̲hued e̲'e̲a̲da Abrahamere Melquisedectaj huakka'mon o'yokuyate. Konige̲po Melquisedec huaboro' huairi o̲'i̲ka'uynig o'nopo̲e̲ne. Abrahamnayo sue'da huairi o̲'u̲yatenig o'nopo̲e̲ne.

11 Abrahamen huayayo sue'da Leví hua̲e̲'eri o̲'nepo, Aarón Leví aratbut kenpa'ti o̲'e̲po huakkuru Levíeri sacerdote huairi o̲'u̲yate. Aarónen huayayo nogok nogok sacerdote huamanigtiona'pakeri o̲'nepo Moisésenba' Diosen hua'a Israel aratbuttaj on'mana'ika'nig'a 'urunopo'da kahue'dik o̲'nika'uyate. Nopo'yareahue'dik o̲'nika'uyate. Konige̲po Diosa nog sacerdote konig Melquisedec ta'mona'dik o̲'u̲yate. Jesucristotaj o'ta'mona'uyate. 12 Leví hua̲e̲'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o̲'nika'po Moisésenba' on'mana'ika'uyate. Nog huabokerek Leví hua̲e̲'eri ehue' e̲'hua̲e̲'taj sacerdote o'yahuea'depo Diosa nog hua'ada mana'dik o̲'u̲y. 13 Jesucristo Leví hua̲e̲'eri ehue' e̲'i̲ka'pi' sacerdote kayahue'po Diosa o'ta'mona'uyate. Jesús nog aratbut o̲'e̲po Judá aratbut o̲'e̲po Judáeri sacerdote ehue' o̲'nika'uyate. 14 Oro'omeyen Huairi Jesucristo Judá aratbut o̲'u̲yate. Daka' o'nopo̲e̲ne. Judá aratbut sacerdote o̲'nika'. Moisésa manahue' o̲'i̲ka'uyate.

15 Diosa nogda o'pakpo Jesucristo sacerdote o'yahuea'uyate. Melquisedec sacerdote batikhue'da o̲'eonhuahuika'uyate. Konigti Melquisedec Jesucristo sacerdote o̲'e̲depo batikhue'da o̲'eonhuahuika'apo. 16 Moisésa o'mana'uynok Leví hua̲e̲'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o̲'nika'uy. Diosa Jesústaj o'noyhuada̲'uynok Jesúsa sacerdote huamanigtiona'pakeri o̲'eonhuahuika'apo. Jesús onte'ti bueyhue'dik o̲'eonhuahuika'apo. Konige̲po oro'omeytaj sacerdote mo'eonhuahuika'apone.

17 Do ijpaknok Melquisedec huamanigtiona'pakeri huairi o̲'unhuahuika'uyate. Melquisedeconigti o̲'nakon, sion, huamanigtiona'pakeri huairi i̲'unhuahuika'apo. Diosa huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate.

18-19 Ken a'nennada Leví hua̲e̲'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri ka'nike'po Moisésa o'mana'uyate. Moisésen e'mana'taj on'nigpe̲i̲ka'uynig'a 'urunopo' ehue'dik o̲'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik o̲'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o̲'nika'uyate. Konige̲po Leví aratbut sacerdote

ka'nike'po Diosa onte'ti manahue' o̲'e̲. Jesucristo oro'omeyen sacerdote Diosere o̲'eonhuahuika'apo daka' oknopo̲e̲ne. Jesucristoanayo 'urunopo' mo'i̲ka'nok Diostaj tiona'pakdik o̲'i̲ka'apone.

20-21 Leví aratbut sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nuynok konige̲po huasi'poakon sacerdote on'yahue'ika'uyate. Sacerdote i̲'e̲, buttida ijjay, Diosa onahue'tada huasi'po sacerdote on'yahuea'ika'uyate.

Sacerdote i̲'unhuahuika'apo. Konig Melquisedec i̲'unhuahuika'apo. Buttida yonay. Jesucristotayo'da Diosa ona'uyate. Nogpa'da onahue' o̲'e̲a̲po Diosa. Apagba'te oa'uyate.

22 Diosa kenpa' ona'nok Jesúsnayo oro'tehuapa' 'urunanada sacerdote huairi mo'unhuahuika'apone. (Kentaj oknopo̲e̲'dik o̲'unhuahuika'apone.) 23 Leví bueydik aratbut o̲'nepo sacerdote ehue' o̲'neonhuahuika'apo. Konige̲po nogok nogok huakka'da o̲'neonhuahuika'uyate. 24 Jesucristonayo onte'ti bueyhue' o̲'e̲po o'noeonhuahuika'apo konige̲po sacerdote o̲'unhuahuika'apo. Nogda sacerdote ehue'dik o̲'neapo. 25 Jesús o'noeonhuahuika'po sacerdote o̲'e̲po o'manigtiona'pakonhuahuika'po, ke'nen huaknopo̲e̲'eritaj Jesúsa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'maepo o'manoeanhuahuika'apo.

26 Ken Jesús 'urua'nanada sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o̲'unhuahuika'aponok kenta' oknopo̲i̲ka'dik mo'nika'. Diosen hua'ayo'da Jesúsa o'kika'. Huadakda o̲'i̲ka'. Kenpa'da huadakda o'kika'. Dakhuea' e'ka' nopo̲e̲hue' o̲'i̲ka'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' o̲'i̲ka'. Konig dakhuea' huaka'eri o̲gkika' konigti Jesúsnayo kahue' o̲'i̲ka'. Diosa Jesústaj 'urua'nanada o̲'ta̲e̲nok kurudyo̲ hua̲'enbayoda o'tobehuikuyate. 27 Aya'me'noeteda Leví hua̲e̲'eri sacerdote huairi Diostaj 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Diosa castiga o̲gkahue' kamae'po on'nigbatiarakika'uyate. Diostaj on'nighui̲gika'uyate. Kenomeyen dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka'taj on'manigbatiarakika'uy. Ken konig Jesúsnayo kikahue' o̲'u̲yate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj aya'tada nogti'a'da o'manigbuey'uyate. Aratbuttehuapa' Jesús o'pakpo o'manigbuey'uyate. 28 Leví aratbut dakhuea' huakka'eri o̲'nenig'a sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi ka'ne'po Moisésa Diosen hua'ate o'mana'uyate. Nogok "Do'hued Huasi'po sacerdote huairi o̲'unhuahuika'apo. Dios i̲jje̲po buttida ijjay." Diosa oa'uyate. Diosen Huasi'po Jesúsnayo huadakda sacerdote huairi o̲'unhuahuika'apo.

8

Judío aratbuttaj Diosen huabo hua'a Diosa o'mana'uyate.

1-2 Ken konig 'urua'da sacerdote huairi mo'ta̲e̲ne. 'Urua'nanada huamanigtiona'pakeri mo'ta̲e̲ne. Jesucristo o̲'e̲. Judío aratbutere Diosen hua'a huehuea' o'ka'depo, o'kuhuitdepo kurudyo̲ o'hua'depo Diosere o̲'eonhuahuika'apo. Dios Huairitone' o̲'e̲po Diosere o̲'eonhuahuika'apo Diosen jakyo Diosere kurudyo̲ mo'nigtiona'pakonhuahuika'ne. Kenda Diosa o'pakuyate. Aratbutanayo konigjak kahue'dik o̲'nuyate. Kenda ea'ta' ijpakpo o'nona'ne. 3 Aratbut dakhuea' o̲gkika'nok sacerdote Diostaj 'uhua kan'nigbatiarakike' aya' sacerdote huairitaj Moisésen hua'a o'mana'uyate. Konige̲po aratbuten dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po cruzte Jesucristoa o'manigbuey'uyate. 4 Jesucristo kurudyo̲ Diosere sacerdote huairi e̲'dik o̲'i̲ka'. Huadariyo Leví sacerdote huairi o̲'nepo Moisésen e'mana'taj on'nigpe̲i̲ka'po 'uhua on'nigbatiarakika'nok. Jesús huadariyo sacerdote huairi ehue'dik o̲'i̲ka'. 5 Kurudyo̲ Diosen hueretda jak o̲'ta̲e̲. Konig Jesucristo kurudyo̲ Diosen jakyo o'kika'nig huadariyo Diosen carpa huasi'dakakyo sacerdote huairi sue'da konig Diosen o̲gkika'. Moisésa jak ka'dikte Moiséstaj "Ote'te konig o'tiahuay'eame'ne huasi'daka e'akka' konigti yakati'." Moiséstaj Diosa ona'uyate. 6 Huaboa'da Diosa 'urua'da mona'uyne. E'nopo'korea'nayo Jesústaj eknopo̲e̲'nayo dakhuea' e'ka' on'bakkahuea'apone. On'manopo'yarea'apone.

Diosa 'urua'da mona'uyne Jesúsa kurudya' orotehuapa' 'urua'da mo'nigkika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Mo'nignopo'yarea'ika'ne. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo nopo'yareahue' mo'ene.

7 Diosen hua'a a'nennada Moisésa o'mana'uyate. Israel aratbut nigpeehue'dik o'nika'uyate. Kena'po konig huaboa'da Diosa 'urua'da hua'a mona'uyne. Konig huaboa'da moknopoea'uyne. 8 Do'hued Israel aratbuta nigpeehue' mo'ika'uyne Diosa o'nopoepo kenpa' huaojba'te o'tia'pakpo:

Nogok Israel aratbuttaj kenpa'ti Judá aratbuttaj huabo hua'a ijmana'apoy. Dios Huairia o'mana'uyate. 9 A'nennada Israel adhuea'pane'taj ijbakbatotiakuy. Egiptodaribayo huanaba' pai'da o'nenok Egiptodaribaya' ijbatihuapokpo ijbakbatotiakuy. Do konig ke'nen huaojonig ijmanigepo huasi'potemagkapa' huabata' e'otakui' ijbakbatotiakuy. Egiptoya' on'tiakdepo do'hued hua'a nigpeehue'da o'nika'uyate. Nigpeehue' o'nenok kena'po kenomeytaj onte'ti batihuapokhue' ijmae'uy. Dios Huairia oa'uyate. 10 Nogok huakka' huabayok Israel aratbuttaj nogda huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoeapo. Huanopoya'da e'nigpeeta' on'pakika'apo. Do kenomeyen Huairi ijjeapoy. Do'huedsi'po o'neapo. 11 Aya'ada do'taj moknopoeapone. Huairiomeya huanaba'omeyerea moknopoeapone. Do'taj moknopoedepo do'taj Dios Huairitaj kanoknopoe'po nogtaj nogtaj manmadikahue'dik o'neapo. Kenpa'ti huama'buytaj manmadikahue'dik o'neapo. Aya'ada do'taj moknopoeaponok. 12 Kenomeytaj di' ijmaepo kenomeyen dakhuea' e'ka' castiga magkahue' ijjeapoy. Dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa o'mana'uyate.

13 Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Do'hued aratbuta nigpeehue' mo'ikame'ne. Huatone' hua'anayo 'urunopoa'da mayahue'dik o'uyate, Diosa o'maknopoe'po huabo hua'akon ijmana'apoy. Diosa oa'uyate. Moisésen hua'a konig yudta'tone' e'enonig o'eapo.

9

Huasi'dakakyo huakka'ada Levíeri sacerdote en'nigkika'uytada Jesucristo mo'nigbueydepo Diosyo o'hua'uyate. Diostaj mo'nigtiona'pakika'ne.

1 Ken konig sacerdote Diostaj nigkika'dik o'ne. Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti huasi'dakak menigka'ne. Diosa o'mana'uyate. Huasi'dakakya' sacerdote huanigka'eri Diostaj on'nigkika'uyate. 2 Huasi'dakak e'nigka'de'te huasi'dakakkiregya' ibodpen sacerdote Diostaj on'nigkika'po kenteda oro siropate huakjey huakpaka' o'taika'uy. Kenpa'ti kenteda oro e'tihuit kutopate pan on'nighueda'ika'uy. Diosa katiahuaye'po on'nighueda'ika'uy. 3 Nopoya' yudta'tone'a e'tiokpaka' adyonda Diosa ata'huadeya'po o'tiakika'uyate. 4 Yakudpen nogkutopasi'po o'huadika'uy. Oroa e'tihuit kutopasi'po e'huadikaya' ken kutapen huasihuaj 'uru'huieda o'bakpakika'. Adpen 'uru huajen manpotone' o'huedika'uy. Nogpen nogpen oroa e'tihuit o'uyate. Manpotone' Diosen hua'a e'mana' huatoika' o'uy. Manpotone'kiregyo oropu' o'tapu'huadika'uyate. Oropu'kiregyo maná aypo o'taika'uyate. Judío aratbut Egipto huadaribaya' e'bakhuade'te bahuayte en'hua'udhuahuika'te Diosa maná aypo o'bayokonhuahuika'uyate. Kenpa'ti manpotone'kiregyo Aarónen hueypa o'teypa o'tahuedika'uyate. Aarónen hueypa o'tipakboe'uyate. Huidpentate Diosen e'mana' hua'a Diosa o'madoya'uyate. Manpotone'kiregyo o'tahuedika'uyate. 5 Manpotone'ojkute botta' querubines Diosen huata'monerionig orosoʼada e'ketka' on'bo'ika'uyate. E'kok e'koka' on'bo'ika'uyate. Diosonig eynanada o'ika'uyate. Manpotone' huanokbeta' 'uhuamimia' o'tibahuidhuidika'uyate. Diosa aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'matinepahui'ika'uyate. Diosen huata'moneri orosoʼda e'ketka'

e'okajpebakde. Ken konig Diosen huasi'dakak o̲'u̲yate. Oyda huasi'dakaktaj nogi̲ti manbatia'pakhue' i̲jje̲y.

6 Diosen huasi'dakak ibodyonkorepen sacerdote huanigkika'eri on'kudika'uyate. Diostaj a'nigkikaya'po on'kudika'. 7 Adkorepen Diosa ata'huadya'po o'tiakika', adkorepen sacerdote huairiyo'da o'kudika'. Nogbayoktida nogme'noetida o'kudika'. Ke'nenda dakhuea' e'ka' 'uhua mimi adkorepen o'tokudika'. Adkorepen manpotone' huanokbette mimia onhui̲khui̲kika'. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj mimia o'manigonhui̲khui̲kika'. 8 Huasi'dakak men'nigka'. Jakya'da men'nigkika'. Diosa o'mana'uyate. Diostaj on'nigpe̲i̲ka'depo huasi'dakakya' sacerdote on'nigkika'po, adkorepennayo kirigaya̲o̲' kudhue'dik o̲'nuy. Dios e̲'huae̲'yo̲ kudhue'dik o̲'nuy. Diosen Noki̲rega̲ mo'manopo̲e̲a'ne. 9 Huasi'dak jakya' Diostaj sacerdote on'nigkika'nig'a. Huasi'dak jakya' Diostaj on'bayokika'po kenpa'ti jakkurute 'uhua on'batiarakika'nig'a 'urunopoa'da kahue'dik o̲'nika'. Nopo'yareahue'dik o̲'nika'. 10 Kena'po Moisésen hua'ataj on'nigpe̲i̲ka'po nogda nogda 'uhua huaen bapehue'dik o̲'nika'. Nogda nogda huamai'hue̲ mayhue'dik o̲'nika'. Kenpa'ti ationa'pakya'po ba'koyo'dik o̲'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Ken konig o̲gkika'po 'urunopo'da kahue'dik o̲'i̲ka'. Jesucristo e'tiakde'te kenda o̲gkika'nig'a batikdik o̲'nede.

11 Ken Jesucristo o'tiakde'uyate, oynayo oknopo̲e̲ne. Oy oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi Jesucristo mo'ta̲e̲ne. Oro'omeytaj 'urua'nanada bo'tihuapokika'ne. Kurudyo̲ Diosere konig jak o̲'ta̲e̲po ke̲yo̲ oro'omeyen sacerdote huairi mo'ta̲i̲ka'po mo'nigtiona'pakika'ne. Ke'nen jak kurudyo̲ hueretda o̲'ta̲e̲po kurudya̲' Jesucristoa oro'omeytaj 'urunopoa' mogkika'ne. Ke'nen jak kurudyo̲ aratbuta kahue' o̲'nuyate. Diosanayo o'ka'uyate. Diosen jak kurudyo̲ kenpa'da o̲'unhuahuika'apo. 12 Jesucristo adkorepen nogtia'ada o'kudpo kurudyo̲ Dioste o'kuduyate. Konig Leví sacerdote huairi o̲gkika'po 'uhuataj on'nigarakpo mimi huasi'dakakyo on'tokudika' konigti Jesúsnayo 'uhua mimi tohuahue'ada kurudyo̲ o'kuduyate. Jesucristonayo ke'nen mimiada o'tita'huarakondepo nogtia'ada kurudyo̲ o'hua'po oro'omeytaj mo'manopo'yarea'po mo'noeanhuahuika'apone. 13 Be'api' judío aratbut dakhue' e̲e̲'nayo Diosen jak kurute a'tiona'pakya'po kudhue'dik ya̲'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Kenomey dakhue' e̲e̲'nayo sacerdote 'uhua toropi' nigarakdik o̲'nepo mimia dakhue' ene'te tionhui̲khui̲ka'dik o̲'ne. 'Uhua cabritopi' nigarakdik o̲'nepo mimia dakhue' ene'te tionhui̲khui̲ka'dik o̲'ne. Kenpa'ti 'uhua becerra hua̲so̲' bakpaka'dik o̲'nepo ken parokupoa hue̲'e̲yere dakhue' ene'te tionhui̲khui̲ka'dik o̲'ne. Kenda o̲gka'depo Diosen jak kurute kuddik o̲'ne. Moisésa o'mana'uyate. 14 Jesucristo 'urua'da o̲'i̲ka'uyate. Diostaj o'nigpe̲i̲ka'uyate. Dakhuea' kahue' o̲'i̲ka'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Dios o'paknok mo'nigbuey'uyate. Diosen Noki̲rega̲ o'tihuapoknok mo'nigbuey'uyate. Cristo Diosen Huasi'po o̲'e̲po mimikon o'tita'huarakpo oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa nopo'tihueke'dik mo'e̲ne. 'Urua'nanada okkahuea'dik mo'e̲ne. Diosa 'urunopo'da e'magka'de'te Diostaj durugnopo'da nigpe̲i̲ka'dik o̲'eonhuahuika'apone.

15 Cristoa oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Moisésen hua'ataj nigpe̲e̲hue' o̲'e̲po oro'omey dakhuea' o'kika'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Cristoa mo'nigbuey'uyate. Konige̲po Diosen huabo hua'a Cristo oro'omeytaj konig huanigtiona'pakeri mo'nigi̲ka'ne. Huabaktie'ea'eri Diosere kan'manoeonhuahuike'po Diosen huabo hua'a Cristo huanigtiona'pakeri mo'nigi̲ka'ne. 16-17 "Do e'bueyde'te huasi'potaj men'tabayoketi'." Judío aratbuta on'madoya'ika'. Huaoj e'tanoe'tednayo bayokhue'dik o̲'nika'. E'bueyde'teataj huasi'poa huaojen mato̲e̲'dik o̲'neapo. Kena'po Jesucristoa mo'nigbueyde'uynok ke'nen huabo hua'a nigpe̲e̲'dik o̲'e̲po. Cristotaj oknopo̲e̲po Diosere o'noeonhuahuika'apone. 18 Konige̲po a'nennada Moisésen hua'a nigpe̲e̲'dik ka'ne'po huakkuru 'uhua on'nigarakpo mimi o'tasurukuyate. 19 A'nennada

aya' judío aratbut e̲gkupopakte Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Moisésenba' hua'a o'manmadika'po o'mana'uyate. 'Uhuataj on'darakdepo mimiere hue̲'e̲yere kosoyo on'tioktaoy'uyate. Ken Moisésa hisopo huakpitaj ovejahuij kutajbibedada o'tidukupo mimiere hue̲'e̲yyo̲ o'ta'buta'depo Diosenba' hua'ataj o'tionhui̲khui̲ka'uyate. Kenpa'ti aya' aratbuttaj o'mationhui̲khui̲ka'uyate. 20 Moisésen hua'ataj mimia o'tionhui̲khui̲ka'depo, "Diosen hua'ataj mimia ijtionhui̲khui̲ka'denok oy aya'ada nigpe̲e̲'dik mo'i̲ka'apo." Moisésa o'mana'uyate. 21 Moisésa Diosen huasi'dakaktaj mimia o'tionhui̲khui̲ka'uyate. Kenpa'ti huakjey huabakpaka'taj pan huadope kutopataj 'uru'hui̲e̲da huabakpaka' kutopataj manpotone'takon mimia o'tionhui̲khui̲ka'uyate. 22 Aya'da Diostehuapa' 'uruda kamanigke'po Diostaj 'uhua nigarakdik mo'e̲po mimihua'dik ya̲'e̲a̲pet. 'Uhuabueymimi mimihuahue' e̲e̲'nayo dakhuea' e'ka'taj Diosa okkahueahue'dik mo'e̲a̲pone. E'mimihua'nayo okkahuea'dik mo'e̲a̲pone. Ken konig Moisésenba'a o'mana'uyate.

Jesúsa oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uynok Diosa bakkahuea'dik mo'e̲ne.

23 Moisésa carpa si'dakak o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamae'kon o'nigka'uyate. Konig Diosenbayo o̲'i̲ka'nig o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamaetaj mimia onhui̲khui̲ka'uyate. 'Uhua mimia onhui̲khui̲kika'uy Diostehuapa' sue'da huadak o̲'u̲yate. Diosen 'urusi'poda Jesucristoanayo 'urua'nanada mo'nigka'uyate. Dakhuea' e'ka'taj a'manopo'yareaya'po cruzte mo'nigbuey'uyate. Ke'nen 'urumimi mo'nigtita'huarakuyate. 24 Diostaj huasi'dakaka' yan'nigka' Moisésa o'mana'uyate. Judío aratbuta on'nigka'uyate. Konigtimon Diosen jak kurudyo̲ o̲'u̲yate. Leví hua̲e̲'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri Diostaj huasi'dakakyo on'nigkudika'uyate. Jesucristonayo huasi'dakakyo kudhue' o̲'u̲yate. Dios e̲'i̲ka'yo kurudyo̲ o'hua'uyate. Oro'omeyen sacerdote huairi a'nigi̲kaya'po o'behuikuyate. Oro'tehuapa' a'manigtiona'pakhuaya'po o'hua'uyate. A'batihuapokhuaya'po o'behuikuyate. 25 Leví sacerdote huairi aya' huabayok noga'tida 'uru'uhua o'nigbatiaraka'depo 'uhua mimi huasi'dakakyo o'tokudika'po adkorepen manpotone' o̲jkute o'tionhui̲khui̲ka'uy. Cristonayo onte'ti onte'ti oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj cruzte nigbueyhue' mo'u̲yate. Noga'tida cruzte mo'nigbueypo kurudyo̲ Diosyo o'behuikuyate. 26 Cristoa huadari o'ka'uyate. A'nennada e'ka'de'te Jesucristo nogok nogok aratbuten dakhuea' e'ka'taj kirigaya̲o̲' nigbueyhue'dik mo'i̲ka'uyate. Oynayo kene'hua̲ya̲' huame'noete Jesucristo Diosya' noga'tida o'tiakuyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po noga'tida mo'nigbuey'uyate. 27 Ken konig aya'ada noga'tida bueydik o̲'neapo, kenpa'ti Diosen castigataj pai'da nopoe̲'dik o̲'neapo. Huaknopo̲e̲'erinayo Diosere on'noeonhuahuika'apo. 28 Diosa o'paknok Jesucristo o'manigbuey'uyate. Cruzte pai'da mo'nignopo'e̲po o'manigbuey'uyate. Huakka' aratbuten dakhuea' e'ka'taj noga'tida o'manigbuey'uyate. A'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Onte'ti bo'huatiakapone. Onte'ti dakhuea' e'ka'taj nigbueyhue' o'maeapo. Cristotaj e̲kpo̲e̲' huanige̲'eritaj Diosyo o'batohua'apo. Durugnanada mo'noeanhuahuika'apone.

10

1 Ken konig judío aratbuttaj Diosa o'manigkika'apo Moisésen hua'a sue'da huadakmon o̲'e̲po sue'da o'manopo̲e̲a̲'uyate. Nogbayok nogbayok 'uru'uhuataj sacerdote on'nigbatiarakika'po Moisésen hua'ataj on'nigpe̲i̲ka'po on'nigbatiarakika'po huamationa'pakeritaj 'urunopo' magkahue'dik o'maika'. 2 Moisésen hua'ataj on'nigpe̲e̲po 'urunopo' eka'nayo onte'ti Diostaj 'urunopo'da i̲jje̲y on'nopo̲e̲po 'uru'uhua nigbatiarakahue'dik ya̲'nika'apet. 3-4 Moisés taj on'nigpe̲i̲ka'po nogbayok nogbayokok Leví sacerdote 'uru'uhuataj e'nigbatiaraka'de'te dakhuea' huaka'eri i̲jje̲y onte'ti onte'ti okkahuehue' o̲'nika'. 'Uhuataj on'nigbatiaraka'po 'urunopo'da ehue' e̲'neada 'uhua'en mimianayo dakhuea' e'ka'taj bakkahueahue'dik o̲'nika'.

5 Jesucristoa huadariyo e'tiakte Diostaj ona'po:
Aratbutomeya ontaj mo'nigpeike' kenyo'da i'pakika'ne. 'Uhuataj e'nigbatiarakika'ta'
pakhue' i'ene. Ontaj kanigpeike'po do'taj o'si'poeya'uyne. 6 Judío aratbuta
ontaj 'uru'uhua on'nigmahuigika' kenpa'ti dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po
'uru'uhuataj on'batiarakika'. Ken konig pakhue' i'ene, Dios. Cristoa ona'uyate.
7 Onte'ti, "On'taj a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy. Aratbuttaj ijbahuatiakuy, Dios.
Konig o'nen hua'ate mentimadoya'uy, konigti a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy,
Dios." Cristoa ona'uyate.
8 Judío aratbuta dakhuea' ogkika'nok 'uhua batiaraka'dik mo'ika'. Kenpa'ti
nigmahuigdik mo'ika'. Moisésa e'manapi' Diosnayo ken konig pakhue' o'e. Kenpa'
Cristoa ona'uyate. 9 Onte'ti "Ontaj a'nigpeikaya'po huadariyo ijbahuatiakuy,
Dios." Cristoa ona'uyate. Oynayo Jesucristoa oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate
moknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Diosa kabakkahue'po onte'ti 'uru'uhua
batiarakahue'dik o'ene. 10 Kenpa'ti Diosa o'paknok Jesúsa o'nigpeepo cruzte
mo'nigbuey'uyate. Noga'tida mo'nigbuey'uyate. Mo'nigbuey'uynok oro'en dakhuea'
e'ka'taj mo'nopo'yarea'po 'urunopoa' mogkika'ne. Onte'ti Diosenyo'da 'urua'da
o'kika'apone.
11 Ken aya' judío sacerdotea 'uru'uhua on'nigbatiarakika'. Aya' huame'noeda
on'nigbatiarakika'. Batikhue'da en'nigbatiarakika'tada dakhuea' e'ka'
bakkahueahue'dikda o'e. 12-14 Jesucristonayo aya'enda dakhuea' e'ka'taj noga'tida
mo'nigbuey'uyate. Dakhuapada o'dakea'uy. Noga'tida mo'nigbuey'uypo aya'
huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'urunopoa'da o'magkika'. O'ka'depo
Dioste kurudyo o'hua'uyate. Kurudyo Diosere o'ika'. Diosere o'nigunhuahua'apo.
Jesucristotaj pakhue' huae'eri Diosen taka' o'nepo Diosa o'paknok Diosensi'po
Jesucristo Huairitone'taj nigpeika'dik o'neapo. Kenokayo' Jesucristo Diosere
o'nigunhuahua'apo. 15 Aya'enda dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Jesucristoa noga'tida
mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokiregakon konigti mona'po:
16 Nogok Israel aratbuttaj huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a
huanopoya'da on'nopoeapo. Huanopoya'da e'nigpeikata' on'pakika'apo. Diosen
Nokiregaa o'mana'uyate.
17 Nogbayokkon mona'po:
Kenomeyen dakhuea' ogkika'uynig ijbakkahuea'apoy onte'ti castiga magkahue'
ijjeapoy. Diosen Nokiregaa o'mana'uyate.
18 Oro'omeyen dakhuea' e'kika' Diosa bokkahuea'denok dakhuea' e'ka' onte'ti 'uru'uhua
batiarakahue'dik o'eapone.

'Urunopo'da Diostaj daka' mo'noknopoika'po mon'tiona'pakika'.

19 Konigepo Jesucristo oro'omeytaj a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok
'urunopo'ada daka' oknopoepo kurudyo Diostaj tiona'pakika'dik o'ene, egomey,
pogomey. 20 A'nennada Leví sacerdote huairiyo'da huabayok noga'tida huasidakakyon
yudtaj e'tiokpaka' adkorepen o'kudika'uy. Adkorepen Diosa o'huatiakika'
oro'omeyanayo kudhue'dik o'ika'uyne. Oyedda Jesucristo mo'nigbueydepo,
o'noyhuaddepo, kurudyo Dioste o'hua'denok oro'omeyakon Diostaj nigpeika'dik
o'epo tiona'pakdik o'ene. 21-22 Aya' huanigpeika'erien sacerdote huairi Jesucristo
o'epo oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o'enok 'urunopo'da
Diostaj mo'noknopoika', daka' oknopoika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Jesucristo
mo'nigbuey'uypo, bokkahuea'po, oro'omeytaj 'urunopoa' mogka'uyne. Kenpa'ti
hue'eyya' bautiza mogka'nok 'urunopo'da o'ene. 23 Do'taj e'nopo'korea'nayo
eknopoeonhuahuika'nayo kurudyo doere mo'nounhuahuika'apone. Diosa
buttida o'mana'po dapita' mo'nigka'aponok sigpi' okbatikhue'da Diostaj daka'
mo'noknopounhuahuika'. 24 Oro'omeyen huaknopoe'eri huama'buy huidpoere

huayahuaya di'da kan'maike'po kenpa'ti huayahuaya daka' kan'batihuapokike'po oro'omey huakka' huayahuaya di' mon'maika' kenpa'ti huayahuaya daka' mon'mantihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya mon'maboroayika'. 25 Sue'da huaknopo̲e̲'eri a'batadi'keaya'po kupopakhue' e̲'nika'tada oro'omeynayo a'batadi'keaya'po mon'kupopakika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'mae'po daka' kan'batihuapokike'po Diostaj kan'nigpe̲ike'po huayahuaya mon'maboroay. A'ti onte'ti Jesús o'tiakdeaponok nogiti nogiti di' mon'maika'. Nogiti nogiti mon'mantihuapokika'. Huayahuaya mon'maboroayika'.

26 Cristoen huadak hua'a oknopo̲e̲depo do'hued dakhuea' e'ka' Diosa bekkahuea'dene o'nopo̲e̲depo oro' o'pakpo dakhuea' e'kika'nayo oro'tehuapa' Cristo mo'nigbuey'uynig'a Diosa okkahuehue' mo'e̲a̲pone. 27 Kenpa'da Diosa huiyoknanada castiga mogkad-huahuika'apone. Kenpa'ti Diosen taka'taj ta'akyo o'mahui̲ga̲po. Oro'omeytere mo'mahui̲ga̲pone. Cristotaj kenpa'da eknopo̲e̲batiknayo mo'mahui̲ga̲pone, ken. 28 A'nennada Moisésenba'taj be'api' nigpe̲e̲hue' o̲'e̲po dakhuea' eka'nayo botta' ba-papi' on'tiahuaypo "dakhuea' o'ka'," en'huaa'nayo matinepahuihue'ada castiga o̲gka'po arakdik o̲'nika'uyate. 29 Be'api' Diosen Huasi'potaj daka' eknopo̲e̲deada kenpa'da e̲'nennayo Jesucristotaj onte'ti oknopo̲e̲hue' e̲e̲'nayo dakhuea'da o̲gka'. Kenomeytaj Diosa diga̲'da castiga o'magka'apo. Jesucristoen mimia o'bakkahuea'depo, 'urunopo' o'magka'deme'. Kenomeya̲ Jesúsen mimitaj e'tidike'nayo dakhuea'da o̲gka'po kenpa'ti Diosen Noki̲re̲g huatinepahui'eritaj dakhuea' on'huaa'. Diosa nogiti diga̲'da castiga o'magka'apo. 30 "Do castiga huamagka'eri i̲jje̲po dakhuea' huaka'eritaj castiga ij-magka'apoy." Dios Huairia o'mana'uyate. Kenda o'nopo̲e̲ne. "Diosa ke'nen arat-buttaj castiga o'magka'apo. Dakhuea' e̲gka'nayo castiga o'magka'apo." Diosba'a oa'. 31 Dios o'noeonhuahuika'apo. Jesucristoen huadak hua'a huaknopo̲e̲'eri onte'ti huadak hua'a kenpa'da e̲'nennayo Diosa diga̲'nanada castiga o'magka'apo. Diga̲'nanada me'pukdik o̲'e̲ne. Konige̲po 'urua'da Diosensi'potaj mo'noknopo̲i̲ka'. Enhue'da daka' mo'noknopo̲i̲ka'.

32 A'nenda Jesucristoen huadak hua'ataj huaboa'da mo'pe̲e̲depo o'pudomey mo'pe̲e̲depo moknopo̲e̲'uy. Moknopo̲e̲denok oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eriomeya̲ dakhuea'da opudomeytaj mogkika'uyne. Jesucristotaj moknopo̲e̲po oknopo̲e̲batikhue' mo'i̲ka'uyne. Nogiti dakhuea'da e̲gkika'uyte pai'da mo'nopo'i̲ka'po Je-sucristotaj oknopo̲e̲batikhue' mo'i̲ka'uy. 33 Aratbutokpoteda opudomey huaknopo̲e̲'eritaj mo'tidi'kikame'ne kenpa'ti diga̲'da mogkikame'ne. Nogok nogomey huaknopo̲e̲'eritaj e'batidike'de'te e'magka'de'te mo'tinepahui'uy. Opudomeynayo moknopo̲e̲depo oknopo̲e̲batikhue' mo'i̲ka'uyne. 34 Kenpa'ti nog huaknopo̲e̲'eritaj on'bahuadiaypo huabakuda̲' jakyo en'bakuda̲de'te me'pukhue'ada bo'ta'huade̲me'ne. Mo'tinepahui'po bo'ta'huade̲me'ne. Kenpa'ti moknopo̲e̲nok katepi' e'tamae' e'bakbakayde'te mo'durugpakonme'po, kurudyo̲ Diosere durugda o̲'unhuahuika'apoy mo'nopounme'ne. 35 Okbatikhue'da Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'depo Diosere durugda mo'eunhuahuika'apone. 36 Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'po Diostaj mo'nigpeonhuahuika'apone. Kenpa'ti kenda Diosa mona'uyate konigti mo'nigka'apone. 37-38 Kenpa'ti Apagba'a oa'po:

A'ti Cristo onte'ti o'tiakapo. I̲dada o'tiakaponok daka' do'taj yanoknopounhuahuika'po yan'nigpeonhuahuika'. Daka' eknopo̲i̲ka'nayo "huadakda mo'e̲ne," o'nona'apone. Do'taj eknopo̲e̲batiknayo pakhue' o̲'neapone. Diosa o'mana'uyate.

39 Sue'da Jesucristotaj e'noknopoeonhuahuika'ada pai'da on'nopo'e̲depo on'me'pukpo Jesucristoen hua'ataj o'nokbatiknok Diosa kenpa'da o'maenapo. Oro'omeynayo Jesucristoen hua'ataj huakka' o'pakika'ne. Okbatikhue' o̲'e̲po daka' moknopoun-huahuika'po Diosere durugda o̲'unhuahuika'apone.

11

Diosen buttida huaʼataj moknopounhuahuikaʼpo dakaʼ Diostaj moʼnigpeunhuahuikaʼne.

1 Diostaj tiahuayhueʼdik e̲e̲ʼpiʼ kennayo kenpaʼda oʼnoikaʼ. Diosa buttida moʼnikaʼuyne dakaʼ moʼnoknopounhuahuikaʼ. “Opudomeytaj dakaʼ onʼtihuapokapone. Onʼmanopoʼyareaʼapone. Kurudyo̲ doʼte moʼbehuikapone.” Diosa buttida monaʼuyne dakaʼ moʼnoknopounhuahuikaʼ. Konig Diosa monaʼuyne konigti mogkaʼapone. Moʼnoknopounhuahuikaʼpo o̲ʼnigunhuahuikaʼapone. 2-3 Aʼnennanada katepiʼ ehueʼ o̲ʼu̲yate. Diosyoʼda o̲ʼi̲kaʼuyate. Huadari ka̲e̲ʼ. Niokpo puug siokpo duba hua̲hue̲ ka̲e̲ʼ. Diosa oʼmanaʼuyate. Kenpaʼ oʼmanaʼdepo kenokda oʼmaeaʼuyate. Ayaʼda Diosa oʼkaʼuyate oknopo̲e̲ne. Diosa buttida monaʼuyne oroʼomeyen adhueaʼpaneʼ huaknopo̲e̲ʼeriomey dakaʼ oʼnoknopo̲i̲kaʼuyate. “Doʼtaj dakaʼ meʼnoknopounhuahuikaʼnok, konige̲po ijbatidurugpaki.” Diosa oaʼuyate.

4 Aʼnennada Abela ʼuruʼuhuatada Diostaj oʼnigpe̲e̲po oʼarakuyate. Oknopo̲e̲po oʼarakpo oʼyokuyate. Diosa oeʼuyate. Caínnayo oknopo̲e̲hueʼada aypo eʼyoktada Diosa onbaʼpokhueʼ o̲ʼu̲yate. “Abel huadakda menigpe̲e̲ne. Meknopo̲e̲po ʼuruʼuhuatada menigarakne.” Diosa oaʼuyate. Abel aʼnennada oʼbueyʼuyate. Diostaj ʼuruaʼ oknopo̲e̲ʼuyate oroʼomeya̲kon oʼtipe̲e̲depo konigti ʼuruaʼda moʼnoknopo̲i̲kaʼ.

5 Enoc judío adhueaʼpaneʼ o̲ʼe̲po Diostaj ʼuruaʼda oknopo̲i̲kaʼuyate. ʼUruaʼda oʼnigpe̲i̲kaʼpo Diostaj oʼdurugpakaʼuyate. Apagbaʼa oaʼ. Diostaj oʼdurugpakaʼnok bueyhued e̲e̲ʼted kurudyo̲ Diosa oʼtohuaʼuyate. Onteʼti Enoctaj huahuayheuʼ o̲ʼnuyate. 6 Kenpaʼti Diostaj oknopo̲e̲hueʼ e̲e̲ʼnayo Diostaj durugpakahueʼdik o̲ʼe̲ne. Kenaʼpo Diostaj aʼtionaʼpakyaʼpo Dios oʼnoikaʼ nopo̲e̲ʼdik o̲ʼe̲ne kenpaʼti Diostaj huaeretpakeritaj Diosa oʼmatinepahuiʼpo dakhueaʼ eʼkaʼ oʼmanopoʼyareaʼapo nopo̲e̲ʼdik o̲ʼe̲ne.

7 Noeʼ adhueaʼpaneʼkon nogoknada o̲ʼu̲yate. Diostaj ʼuruaʼda oknopo̲i̲kaʼuyate. “Dakhueaʼ huakaʼeritaj castiga aʼmagkayaʼpo hue̲kurutoneʼ ijtaʼmonapoy. Ayaʼ huakupa ijtiokmaʼhua̲ya̲poy. Ayaʼda dakhueaʼ huakaʼeri onʼbataʼkotapo. Onere huabetere huabatokud kusiʼpetoneʼ yakatiʼ.” Aʼnennanada Noétaj Diosa onaʼuyate. Noé hue̲kuru tiahuayhued e̲ʼe̲a̲da oʼnigpe̲e̲po huaboroʼnanada kusiʼpetoneʼ oʼkaʼuyate. Oʼkuhuitdepo Noéere huabetere onʼbakuduyate. Hue̲kurutoneʼ oʼtiakpo ayaʼda onʼbataʼkotuyate. Noénayo huabetere taʼkothueʼ o̲ʼnuyate. Konige̲po Diostaj oknopo̲i̲kaʼpo taʼkothueʼ o̲ʼnuyate. Dakhueaʼ huakaʼeriomeynayo oknopo̲e̲hueʼ o̲ʼnepo onʼmabueyʼuyate. Kenaʼpo Noé Diostaj dakaʼ oknopo̲i̲kaʼnok “Huadakda o̲ʼe̲.” Noétaj Diosa oʼhuaaʼuyate.

8 Nogoknanada Abrahamkon adhueaʼpaneʼ o̲ʼe̲po Diostaj ʼuruda oknopo̲i̲kaʼuyate. “Nogda huadari oʼyokapone. Kendariyo yahuatiʼ.” Diosa Abrahamtaj onaʼuyate. Abraham Diosen huaʼataj oknopo̲e̲po oʼnigpe̲e̲ʼuyate. Oʼnigpe̲e̲depo kendariyo oʼhuaʼuyate. Kendari tiahuayhued e̲ʼe̲a̲da oʼnigpe̲e̲po oʼhuaʼuyate. 9 Diosa boʼyokaponok Abraham kendariyo Diosen huaʼataj oknopo̲e̲po o̲ʼi̲kaʼuyate. Abraham esoerionig nog aratbuten huadariyo o̲ʼi̲kaʼuyate. Yudtaj baʼakyo o̲ʼi̲kaʼuyate. Konigti keʼnensiʼpo Isaac yudtaj baʼakyo o̲ʼi̲kaʼuyate. Kenpaʼti keʼnen huayayo Jacob yudtaj baʼakyo o̲ʼi̲kaʼuyate. “Isaactere Jacobtere kenpaʼti indariba boʼyokapone.” Diosa onaʼuyne. 10 Diosen jakyo i̲jje̲a̲poy Abraham oʼnopo̲e̲po huadak huid jak kahueʼ o̲ʼu̲yate. Diosen jak Diosa oʼkaʼpo o̲ʼunhuahuikaʼapo.

11 Sara Abrahamen hua̲to̲e̲ o̲ʼu̲yate. Abrahamereda Sara huatoneʼda o̲ʼnepo Sara siʼpopakhueʼdik e̲e̲ʼpiʼ Diosen huaʼataj oknopo̲e̲nok Sara kasiʼpopakeʼpo Diosa oʼtihuapokuyate. Sara isiʼpopakapo Diosa menameʼnok ijsiʼpopakapoy Saraa oknopo̲e̲po Abrahamensiʼpo oʼsiʼpopakuyate. 12 Abrahamkon huatoneʼnanada o̲ʼe̲po Sarataj onsiʼpokahueʼdik e̲e̲ʼpiʼ Diosa oʼtihuapokuynok huasiʼpo oʼto̲e̲ʼuyate. Isaacsiʼpotaj oʼto̲e̲ʼuyate. Kenpaʼti huayayoʼen huayayo huakkaʼnanada o̲ʼnuyate. Konig

siokpo huakka'nanada o̲'i̲ka' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o̲'ne'uyate. Konig kuhuad huakka'nanada o̲'i̲ka' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o̲'nuyate. Be'a dikkahue'dikda o̲'nuyate.

13 Abrahamomey, huasi'po, huayayo huayayo'ensi'po o̲'nepo Diosen buttida hua'ataj o'noknopo̲e̲po on'mabuey'uyate. Huadari on'yokapone, Diosa o'mana'uyate. Huadari to̲e̲hue' o̲'nepo on'mabuey'uyate. Kenda Diosa bo'yokapone o'to̲e̲a̲poy huanopoya'da on'nopo̲e̲po on'durugpakuyate. Esoerionig o̲'i̲ka'ne Abrahamen huayayomeya̲ on'batia'pakika'uyate. 14 Esoerionig o̲'i̲ka'ne on'batia'pakpo Diosere kurudyo̲ hua̲e̲'eri o̲'i̲ka'apoy on'nopo̲e̲'uyate. 15 Abrahamomey Abrahamen huaoen jakya' o'noro̲kon'uyate. Onte'ti e'kumejta' pakhue' o̲'nuyate. 16 'Uruda huadari on'pakuyate. 'Uruda jak on'pakuyate. Diosere e'noeunhuahuikata' on'pakuyate. "Doere e̲'i̲kata' on'paknok ijdurugpaki. Kenomeyen Dios i̲jje̲y." Birahue'ada Diosa o'mana'po 'urua'nanada huakka' jaka'da o'nigka'nede.

17-18 "Q̲'nen huasi'po Isaac o̲'e̲po Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa Abrahamtaj enapi' nogok, menpa' Abrahama do'taj buttia'da meknopo̲e̲' Diosa o'nopo̲e̲po. "Q̲'nensi'po Isaactaj yaarak." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Ken Abraham buttia'da oknopounpo Diostaj o'nigpeunpo a'nigarakya'po Isaacsi'potaj ote'yo o'tobehuikuyate. 19 Dios teyda o̲'e̲po huakudaka'da e'bueytada manoyhuada̲'dik o̲'e̲. Abrahama buttia' oknopounpo Isaacsi'potaj a'arakya'po o'tobehuikuyate. Abrahama o'arakaynig'a konig e'arakayada onte'ti huasi'potaj oe'uyate.

20 "Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa ona'uyate. Isaaca daka' oknopo̲e̲po, "Diosa bo'tihuapokapone. Mo'i̲takapone." Ke'nen huasi'potaj Jacoberetaj Esaúeretaj ona'uyate. Diostaj daka' oknopo̲e̲po Isaaca ona'uyate. 21 Diosen hua'a daka' oknopo̲e̲po Jacob huabueydikte oteypate onta'deypo, "Diosa daka' megka'apone." Diostaj huakka' o'pakpo, ke'nen huayayo Joséensi'potaj nogti nogtitaj Jacoba o'nigtiona'pakuyate. 22 Diosen hua'a daka' oknopo̲e̲po Josékon huabueydikte o̲'e̲po o'mana'po: "Egipto huadaribaya' opudomeyen adhuea' huayayo o'noro̲kapo. Kendari Abrahamtaj Diosa o'yokuy ke̲yo̲ do'hueday kan'nigtohue'po." José Israelen huayayotaj o'mana'uyate.

23 Nogoknanada Jacobed adhuea' huayayo huakka' o'nitakdepo Israel aratbut Egiptodaribayo o̲'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'po huabokerekyo̲bedtaj arakdik o̲'nika'uyate. Kenda Egipto gobierno huairia o'mana'uyate. Kenoka' Moisés o'si'po̲e̲'uyate. Moisésen huaoj hua̲ye̲ere Diostaj daka' o'noknopo̲e̲'uyate. 'Uruda huasi'po o̲'e̲, on'nopo̲e̲po Diostaj o'noknopo̲e̲po gobierno huairitaj me'pukhue' o̲'nepo jakyo bapa' puug o'nire̲ganhuahua'uyate. Ken konig Moisésen huaoj hua̲ye̲ere Diostaj o'noknopo̲e̲'uyate. 24 Moisés o'kerekdepo Diostaj daka' oknopo̲e̲'uyate. Israel aratbuttaj Egiptodaribaya' e'bato̲ro̲kta' Diosa do'taj be'tipakne. Moisésa oknopo̲e̲'uyate. Huasi'poteda Egipto huairien hua̲yo̲bu Moiséstaj e'tounhuahua'ika'uytada "Huairien hua̲yo̲bu'ensi'po ehue' i̲jje̲y." Oa'uyate. 25 "Egipto huairi e̲e̲'ta' pakhue' i̲jje̲y. Egiptoeri ettone' pakhue' i̲jje̲y. Egipto huairien 'uru aypota' pakhue' i̲jje̲y. Do'hued aratbutere Israel aratbutere pai'da e'nopo'i̲kata' ijpaki," Moisésa Diostaj oknopo̲e̲po oa'uyate. 26 "Diosen Cristo o'tiakapo yoknopo̲e̲po pai'da nopo'unhuahuika'dik e̲e̲'nayo kenpa'ti aratbuta do'taj tidike'dik e̲'ne'nayo Diosa me'durugpakanhuahuika'apone, yoknopo̲e̲y. Do Egipto huadaribayo huairitone' e̲e̲'nayo sue'da durugda i̲jje̲a̲pet." Moisésa o'nopo̲e̲'uyate. 27 Egipto huadaribaya' Moisésa o'hua'uyate. Diostaj oknopo̲e̲po o'hua'uyate. Diostaj oknopo̲e̲po Egipto huairia e'huadiayte okme'pukhue' o̲'e̲po okhua'uyate. Diostaj tiahuayhue' e̲'e̲a̲da oknopo̲e̲po nogdaribayo o'hua'uyate.

28 Okkahuehue' o̲'nepo fiesta a'kaya'po "'Uru'uhua yabatiaraka', 'uhua mimia akbog-peta' yan'tionhu̲ikhu̲ikati'. Diosa mona'nok yan'nigpe̲e̲'." Moisésa buttida oknopo̲e̲po

Israel aratbutomeytaj o'mana'uyate. Kenoka' Diosen huata'moneria Egipto aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj o'mabueya'uyate. Israel aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj mabueyahue' ka'ne'po Israel aratbuta Moisés*taj* on'nigpe̲e̲po, 'uru'uhuataj on'batiarakanpo mimia akbogpete on'tionhuikhuika'uyate. 29 Moisés*ere* Israel aratbutere Diostaj o'noknopo̲e̲po e̲po̲g huabed Diosa e̲a̲'itandagte o'nokteg'uyate. Dag sorokjayda o̲'u̲yate. Egipto huairien sorotataj e'batahuada on'bata'kotuyate.

30 Nogoknanada Diosen buttida hua'ataj Israel aratbuta o'noknopo̲e̲po Jericó huakka' jak huida̲ ekbirik kurute huationpia' on'hua'epo on'pijkubere'uyate. Siete huame'noeyo̲'da on'pijkubere'uyate. O'noknopo̲e̲nok e'pijkuberede'te Diosa huida̲ ekbirik o'saka'uyate. E'sakde'te a'barakya'po on'kuduyate. 31 Jericó aratbut Israel aratbuten Diostaj pakhue' o̲'nepo nigpe̲e̲hue' o̲'nika'uyate. Rahab ettone' Jericó*yo* hua̲e̲'eri o̲'e̲po huamune'boeri o̲'u̲yate. Rahabnayo Israel aratbuten Diostaj oknopo̲e̲po botta' Israel huabatiahuayeritaj o'batioka'po o'maki̲re̲ga̲'uyate. Nogok Jericó*yo* Diostaj nigpe̲e̲hue' hua̲e̲'eriomeytaj Israel sorotataj on'barakpo Rahabtanayo arakhue' o̲'nuyate.

32 Katea' nogda o'nonapet. Huaknopo̲e̲'eritaj aya'tada nogi̲ti nigmadoyahue'dik i̲jje̲a̲poy. Gedeón Diostaj huadakda oknopo̲i̲ka'uyate. Barac Sansón Jefté David Samuel Diosen huamanbatia'pakerikon huadakda o'noknopo̲i̲ka'uyate. Kenomeytaj aya'tada nigmadoyahue'dik i̲jje̲a̲poy. 33 Kenomey huaknopo̲e̲'eri huairia Diostaj o'noknopo̲e̲po sorotataere nogbayo hua̲e̲'eri sorotatataj on'barakonhua'po nogdari huairitaj gana o̲gka'uyate. Nogbayo hua̲e̲'eritaj 'urua'da on'manika'uyate. "Do'hua on'ta'ka'apone," Diosa o'mana'uynok o'noknopo̲e̲nok Diosa o'bata'ka'uyate. Diostaj huadakda o'noknopo̲e̲nok leó*na* mabokhue'da o̲'u̲yate. 34 Bapa' 'urunanada huaknopo̲e̲'eritaj huaboro' ta'akyo juknananada e̲e̲'yo̲ on'ma'en'uynig'a bueyhue' o̲'nuyate. Diostaj o'noknopo̲e̲po meyhue' o̲'nuyate. Nogomeytaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'aria siroenpia e'barakta' e'pakada Diosa o'batihuapoknok on'mon'uyate. Nogomey huaknopo̲e̲'eritaj so̲'a̲ro̲gtada o'maso̲'teypaka'uyate. O'maso̲'teypaka'denok kenomeyen taka'taj on'barakuyate. Diostaj o'noknopo̲i̲ka'po gana on'magka'uyate. 35 Botta' ettone'a̲ Diostaj daka' o'noknopo̲i̲ka'nok kenomeyensi'po e'bueyde'te Diosa o'matinepahui'po o'manignoyhuada̲'uyate.

Nogomey Diostaj daka' o'noknopo̲i̲ka'nok Diostaj eknopo̲e̲' kan'batike'po pai'da e̲e̲'tada huakupen on'tidukupo kenpa'ti hua'itakpipen on'tidukupo on'batotoke'po, pai'da e̲e̲'tada on'mabitbituyate. Kenomey huaknopo̲e̲'eri o'noknopo̲e̲po okbatikhue' o̲'nuyate. Diosere durugnanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo o'noknopo̲e̲po okbatikhue' o̲'nuyate. Pai'da on'nopo'e̲po on'buey'uyate. 36 Nogomey Diostaj huaknopo̲e̲'eritaj on'tibirae'uyate. Kenpa'ti huiyokbiada o'batibitbita'uyate. Kenpa'ti sirobia huamata'koypita' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti hua'ita'pota' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti huabakuda̲' jakyo on'bakuda̲'uyate. 37 Kenpa'ti huaknopo̲e̲'eritaj on'bapa'ea'uyate. Kenpa'ti huanopota' on'bakteg'uyate. Menpa' yanokbatikapetpi' a'nopo̲e̲ya'po siroenpia on'barakuyate. Konig pai'da hua̲e̲'eri yudtabayo' o̲'nepo 'uhuasi'dak on'otika'po nogyo̲ nogyo̲ on'huae'uyate. Pai'da on'nopo'e̲po on'huae'uyate. Kenpa'ti huaknopo̲e̲'eritaj dakhuea'da on'magka'uyate. 38 Kenomey huaknopo̲e̲'eri 'urua'da o̲gkika'uynok oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri huaknopo̲e̲'eritaj dakhuea' on'bahuaa'ika'uyate. Diosanayo huadakda o̲'ne o'maknopo̲i̲ka'. Diostaj o'noknopo̲i̲ka'po aratbut ehue' e̲'i̲ka'yo huae'dik o̲'nika'uyate. Ote' huakupate on'huae'ika'uyate. Sorokje̲yyo̲ on'tayika'uyate. 39 "Doere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Kenomeyen adhuea'pane'taj Diosa o'mana'uyate. Kenomey aya'ada Diostaj buttida o'noknopo̲i̲ka'uyate. Kenomeynayo Diosyo huahued on'mabuey'uyate. 40 Kenomeytere oro'omeytere Diosa 'urua'nanada mogka'apone

o'nopo̲e̲'uyate. Oro'omeytaj kenomeytere 'urunopo'da mogka'apone. Onokteteyo' dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yareapone.

12

Jesústayo'da daka' mo'noknopoeonhuahuika'.

1 Ken a'nennanada nogok nogok noga̲ noga̲ Diostaj buttida o'noknopo̲e̲po on'nigpe̲ika'uyate. Kenomey 'urua'da o'noknopo̲ika'uyate mon'matinopo̲e̲. Oro'omey konigti huadakda aknopo̲ikaya'po huakka'da kateta'pi' eretpakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopo̲ikaya'po kateta'pi' mepu'kehue' mo'nika'. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopo̲ikaya'po dakhuea' e'ka' mon'batik. Diostaj huakka' mon'deretpakpo huadakda mo'noknopo̲ika'. Nogok nogok mo'noknopo̲ika'. Batikhue'ada mo'noknopo̲ika'. 2 Jesúsa huakkuru huamaknopo̲e̲a̲'eri oro'omeytaj mo'manopo̲e̲a̲'uyne. Kenpa'ti Jesúsa huamaknopo̲e̲a̲' nogi̲ti nogi̲ti dakhuapa mo'manopo̲e̲a̲'ika'ne. Dakhuea'da huaka'eritaj cruzte konig castiga o̲gka'po gobiernoen sorotataa o'darakika'uyate. Diosa o'paknok Jesús cruzte pai'da o'nopo'e̲po, cruzte o'betpo bira'dik e̲e̲'pi' mepu'kehue' o̲'u̲yate. Diosere durugda i̲jje̲a̲poy Jesúsa o'nopo̲e̲'uyate. O'bueydepo kurudyo̲ Diosyo o'behuikuyate. Diosere Huairitone' o̲'e̲po o'mata'mona'ika'.

3 Opudomey Jesucristotaj moknopo̲e̲po suhue'da pai'da mo'nopo'i̲ka'. Jesúsnayo diga̲'nanada pai'nananada o'nopo'u̲yate. Dakhuea' huaka'eriomeya̲ diga̲'da on'huadiaypo cruzte on'beta'uyate. Kenda mo'tinopo̲ika'po Jesústaj oknopo̲e̲batikhue' ya̲'nika'. Pai'da mo'nopo'e̲po oknopo̲e̲batikhue' ya̲'nika'. Jesústaj daka' yanoknopo̲ika'. 4 Jesús Diostaj oknopo̲e̲po pai'nanada o'nopo'e̲po o'buey'uyate. Opudomeynayo Diostaj moknopo̲ika'po bueyhued mo'e̲ne. 5 Oro'omey konig ke'nensi'potanig Diosa 'urua'da mo'boroay'uyne. Menpa' okkahuehue' moet.

Opudomey huaknopo̲e̲'eri konig do'huedsi'po on'ta̲e̲ne. Do'taj men'nigpe̲ike'po nama'da eka'nayo konig isi'potaj e̲gkapa' castiga o̲gka'apone. Do'taj men'nigpe̲ike'po castiga o̲gkika'apone. Kenpa'ti do'hua castiga e̲gka'de'te do'taj oknopo̲e̲batikhue' ya̲'nika'. 6 Kena'po Huairi Dios di' mo'e̲po oro' nama'da e'ka'te 'urua'da mo'manmadike̲gka'ne. Oro'omeytaj konig ke'nensi'po mo'ta̲e̲ne. Dakhue' e'ka'te konig isi'potaj castiga mogka'ne. Apagba'a oa'.

7 Opud kan'nigpe̲ike'po Diosa castiga e̲gka'nayo okbatikhue'da Diostaj yanoknopo̲ika'. Konig huaoa isi'potaj 'urua'da o'manmadikika', konigti Apag Diosa opudomeytaj 'urua'da mo'manmadike̲gkika'ne. Isi'po huaojtaj kanigpe̲ike'po huaoa daka' castiga o'magkika'. Konigti Diosa opudomeytaj mo'manmadike̲gkika'po daka' castiga o'magkika'. 8 Aya'tada Diosen isi'potaj Diosa 'urua'da o'manmadike̲gkika'po suhue'da castiga o'magkika'. Opudomeytaj Diosa castiga o̲gkahue' e̲e̲'nayo Diosensi'po hueretda ehue' mo'e̲ne. 9 Kenpa'ti a'nennada oro'omey huasi'poted oro'omeyen huaoen jakyo o̲'i̲ka'uyne. Huaoen hua'a ka'nigpe̲e̲'po oro'omeyen huaoa suhue'da castiga mogkika'uyne. Oro'omeytaj castiga e'magka'de'te onte'ti daka' o'kika'uyne. Huaojtaj huadiayhue' o̲'u̲yne. Apag Diostanayo bo'eretpakpo nogi̲ti nogi̲ti mon'nigpe̲ika'. Oro'omeytaj suhue'da castiga e̲gka'nayo i̲da mon'nopo'korea'. I̲da onte'ti Apag Diostaj mon'nigpe̲ika'po Diosere mon'noeonhuahuika'. 10 Oro'omey huasi'poted, "Do'huedsi'potaj huadakda ijmanmadikay." Oro'omeyen huaoa konig on'pakpo a'manigpe̲e̲a̲ya'po suhue'da castiga mogkika'uyne. Suhue'da huabayok oro' e'kerekde'te castiga mogkika'uyne. Oro'omey huadaknanada ka̲gkike'po Diosanayo huadaknanada bota'ka'ne. Konig Dios huadaknanada o̲'e̲, oro'omey konigti ka'nike'po Diosa suhue'da castiga mogkika'nok Diosen 'urua'nanada kika'dik o̲'i̲ka'apone. 11 Oro'omeytaj Diosa a'manmadike̲gkikaya'po suhue'da castiga e'magka'te oro'omey pakhue' o̲'e̲po pai'nanada o'nopo'e̲tuypo nogokda Diosa oro'omeytaj suhue'da

castiga ẹgka'de'te kirigạyọ' huadaknanada o'kika'apone, onte'ti Diostaj kirigạyọ' o'nigpẹika'apone. Kenpa'ti Diostaj o'nopo'durugpakonhuahuika'apone.

Diosa ena'te kạẹyạ' onahue' yanika'. Yanoknopọẹpo, yan'nigpẹikati'.

12 Kenpa'ti Diostaj mo'nigpeonhuahuika'depo onte'ti huadakda kikahue'dik moet, suhue'da oknopọẹ'dik moetpi', Diostaj nogiti nogiti yan'nigpẹẹ'. Onte'ti daka' yanoknopọika'. Diostaj daka' yan'nigpẹika'. 13 Jesucristoen butukdag yan'dukpo yan'huati'. Jesucristoen hua'a daka' yạg'kikati'. Opud Diosen hua'a 'urunanada bo'kika'nok nogomeyạ sigda eknopọẹạda opudtaj on'tiahuaydepo okbatikhue' ọ'nepo nogiti daka' o'noknopọẹạpo. Nogiti daka' on'nigpẹika'apo.

14 Aya'tada bahuadiayhue' yanika'. Aya'tada e'maboyta' pakhue' yanika'. Aya'tada e'manoeya'ta' yan'pakika'. Diostayo'da e'nigpẹikata' yan'deretpakikati' Diosenyo'da huadaknananada e'kikata' yan'deretpakikati'. Diosenyo'da huadaknanada kikahue' ẹẹ'nayo Huairi Jesucristoere noeonhuahuikahue' mo'ẹạpone. 15 Opudomey huaknopọẹ'eritaj aya'tada Diosa e'tihuapokta' bo'tipakika'ne. Aya'tada 'urunopoa' ẹgkata' bo'tipakika'ne. Opudomeyere sue'da huaknopọẹ'eri ekbatikta' on'pakpo nama'da ọgkika'. Diostaj yan'nopo'korea' yan'maboroayika'. Kenpa'ti nogtipi' huaknopọẹ'eri nama'da e'kika'nayo nama'da e'manmadika'nayopi' ke'na konig pai'nada hueymei'huẹ ọ'ẹ. Nog huaknopọẹ'eri on'tiahuaypo on'pẹẹpo onte'ti Diostaj oknopọẹhue'dik yanikapet. Nama'da huamanmadika'eritaj yan'boroay. Onte'ti Diostaj ya'nigpẹika'. Nama'da manmadikahue' yạẹ' yan'maboroay. 16 Be'api' nogen huạtọẹ'taj bakdejhue' yanika' huayahuaya yan'maboroayti'. Kenpa'ti be'api' Diosen hua'ataj pakhue' ẹẹ'nayo nogiti nogiti Diosen hua'ataj yan'pakti', huayahuaya yan'manikati'. Konig Esaú Isaacen huakkuru huasi'po o'ka'uyate konigti kahue' yane'. Huayahuaya yan'manati'. Huakkurueri isi'potaj Diosa 'urua'da o'ta'kika'uyate. Esaú huama'buyen aypota' o'pakpo, Diosen e'ta'kika'ta' pakhue' ọ'ẹpo huama'buytaj o'yokuyate. Aypotehuapa' o'yokuyate. Huama'buyen aypo o'bape'uyate. 17 Nogok Esaúen huama'buytaj Diosa huaboa'da huadaknanada o'ta'kika'uyate. Esaútanayo ta'kahue'da ọ'ụyate. Diosa huadaknanada be'ta'ke'po e'eretpaktada ta'kahue' ọ'ẹnok o'huikuynig'a, Esaú digạ'da o'huikuyate.

18 Konig opudomeyen adhuea'pane'taj Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Konigti opudomeytaj manahue' mo'ẹne. A'nennada Egipto huadaribaya' o'norọkondepo nog huadaribayo ọ'nedepo Dioste ote'yo on'huahua'uyate. Moisésayo'da Diosen hua'ataj a'eya'po ote'yo o'huabehuik'uyate. Dios o'te'te ọ'ẹpo huiyoknanada ọ'ụyate. Digạ'nanada e'bakpak on'tiahuay'uyate. Sikkịrẹgnanada ẹẹ' on'tiahuay'uyate, konig e'sịhụị sikyo on'tiahuay'uyate. Huiyoknanada ọ'ẹpo, digạ'nanada e'bapok on'tiahuay'uyate. 19 Trompeta 'utta'nanada ea'te on'pẹẹ'uyate. Kenoka' Diosen hua'a huiyoka'nanada ọ'ụynok adhuea'pane'ạ on'pẹẹdepo, "Onte'ti onahue' moe'." Diostaj o'nona'uyate. 20 "Aratbut 'uhuapi' huatota'poya' ote'te e'behuiknayo kabueye'po huidạ yan'pa'ea'ti'." Diosa o'mana'uyatenok. Diosen hua'ataj nigpẹẹhue'dik ọ'nuyate. 21 Diostaj o'tiahuaypo, "Ijme'pukpo ijjirigạmey." Moisésada oa'uyate.

22 Oro'omeynayo Jesucristotaj oknopọẹpo Diosen ote' Siónyo o'huahua'depo, kenpa'ti Dios huanoeonhuahuika'erien jakyo o'huahua'depo Diosen jak Jerusalén kurudyọ o'huahua'depo. Diosen huata'moneri Diostaj a'batadi'keya'po ẹgkupopakyo o'huahua'depo. 23 Kenpa'ti huakka'da huaknopọẹ'eri Diosensi'po ọ'nepo ọgkupopakpo kenomeyendik Diosa kurudyạ' o'manigmadoya'uyate. Kurudyọ on'hua'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Diosen 'uru huaknopọẹ'eritaj oro'omey konig o'bahuahua'depo. Kenpa'ti Diostaj oknopọẹpo konig o'huahua'depo. Dios huairi ọ'ẹpo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da castiga o'magka'apo. Huaknopọẹ'eritaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa'ti huaknopọẹ'erikudak kurudyọ Diosere huadakda ọ'ne Diosa 'urunopoa'da o'magka'depo. Kenomeytaj oro'omey o'bahuahua'depo. 24 Jesúsa a'manopo'yareaya'po mo'nigbueypo mimia mo'nigtita'huarakuyate. Jesúsa

huabo hua'a konig dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea' hua'a o'mana'uyate. Jesústaj kenpa'ti Jesúsen mimitaj oknopo̱e̱po Jesúsen mimia oro'en dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik o̱'e̱ oknopo̱e̱ne. A'neneri Abel Diostaj 'uhua o'nigarakpo o'mimihua'uyate. Ken mimianayo dakhuea' e'ka' okkahueahue'dik o̱'e̱ o'nopo̱e̱ne. Ken konig oknopo̱e̱po Diostaj meyo̱hue'da o'tiikay.

25 Konige̱po Diosen e'mana' hua'ataj oknopo̱e̱po nigpe̱e̱'dik o̱'i̱ka'ne. A'nennada ote'kupata' Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Israel aratbutnayo e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nuyate. Diosa castiga e̱gka'te okmonhue'dik o̱'nuyate. Castiga o'magka'uyate. Oynayo kurudya̱' Diosa mona'ne. Oknopo̱e̱po nigpe̱e̱dik o̱'i̱ka'ne. Buttida o'nona'ne. Nigpe̱e̱hue' e̱e̱'nayo dapita' castiga mogka'apone. Okmonhue'dik o̱'e̱a̱pone. 26 A'nennada ote'kupata' Diosa o'mana'uyate. Diosa e'mana'te huadari o̱'i̱ye̱g'uyate. "A'ti onte'ti huadaritaj ijji̱ye̱ga'apoy. Kurudtakon ijji̱ye̱ga'apoy." Oynayo Diosa o'manade'uyate. 27 "Onte'ti ijji̱ye̱ga'apoy." Diosa oa'uyate. Konige̱po aya'da Diosa o'ka'uyatenig o̱'i̱ye̱ga'apo. Nogtipi' yahuehue'da o̱'e̱a̱po. Dios, Jesucristoere, Diosen aratbutere Diosen huata'moneriere batikhue'da on'noeonhuahuika'apo o'nopo̱e̱ne. 28 Dios oro'omeyen huairia moknopo̱e̱a̱'uyne. Oro'omey Diosensi'po o'mauyne. Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenpa'da bueyhue'dik o̱'eonhuahuika'apone. Konige̱po "Huadakda i'kika'. Huadakda i'ika'." Diostaj mo'nona'ika'. Diostaj mon'mepu'kepo mo'noknopo̱e̱po mo'nigpe̱i̱ka'apo 29 Dios konig huamahui̱g ta'akonig huiyokda o̱'e̱po oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

13

Diostaj a'durugpakaya'po 'urua'da nigkika'dik o̱'e̱ne.

1 Ken bakbatikhue'ada huayahuaya di' yan'maika'. Konig huama'buytaj di' mo'maika'nig konigti huayahuaya di' mon'maika'. 2 Bepi' en'tiaknayo di' yan'maepo jakyo yan'bakuda̱ti'. Bakkahuehue' ya̱'nepo yan'bakuda̱ti'. Suhue'ada Diosen huata'moneritaj o̱ki̱e̱hue' e̱'e̱a̱da on'bakuda̱'po on'tobape'uyate.

3 Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri huabakuda̱' jakyo e̱'ne'te kenomeytaj bakkahuehue' ya̱'nepo yan'matinepahui'po yan'tahuade̱po aypopi' yan'bayokikati'. Nog huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea' e'magka'nayo pai'da en'nopo̱e̱'nayo pai'da hua̱e̱'eritaj yan'matinepahui'po kenpa'ti opudpi' pai'da nopo̱e̱'dik mo'e̱a̱pet.

4 E'to̱e̱pakde' e̱e̱'nayo daka' yan'to̱i̱ka'. Kenpa'ti nogen hua̱to̱e̱'taj bakdejhue' yanika'. Nogen hua̱to̱e̱'taj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone. Hua̱to̱e̱bet e̱'e̱a̱nayo huaboerepi' mune'yo̱erepi' bakdejhue' yanika'. Nogtaj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone.

5 Huakupeta' eretpakhue' yanika'. Katepi' mo'tamaenigyo'da kentaj yan'todurugpak. Huakka' e'tamaeta' pakhue' yanika'. Kena'po "Opudtaj on'matounhuahuika'apone. Opudere o̱'i̱ka'apone. Oke̱ya̱hue'dik o̱'i̱ka'apone." Apag Diosa mona'uyate.

6 Be'api' huabokereka do'taj dakhueapi' o̱gka'dikpi' menet. Do me'pukhue' i̱ji̱kay. Dios Huairia mentihuapokika'nok ijnopo̱e̱y. Kenda daka' o'nopo̱e̱po a'dik o̱'i̱ka'ne.

7 Opudomeyen huakkuru huairikudak Jesucristotaj 'urua'nanada o'noknopo̱i̱ka'uy. Opudomeytaj Diosen hua'a mon'madikika'uyne. Diosen 'urua'da on'kika'uy. Konig kenomey o̱gkika'uy daka' yan'nopo̱i̱ka'po konigti ya̱g'kikati'.

8 A'nennada Jesucristo Diosen Huasi'po o̱'e̱po 'urua'nanada o̱'i̱kame'uyate. Oytion Diosen Huasi'po o̱'e̱po 'urua'nanada o̱'i̱ka'. Nogok nogok Jesucristo Diosen Huasi'po o̱'e̱po konigti 'urua'nanada o̱'eonhuahuika'apo. 9 Jesucristo 'urua'nanada o̱'i̱ka'nok Jesústaj 'urua'da e'manmadika' mo'pe̱e̱'uyne konigti daka' yanoknopo̱i̱ka'. Nogda nogda huamanmadika'eri opudomeyere en'tiaknayo nogpa'da en'manmadika'nayo kenomeytaj nigpe̱e̱hue' yanika'. Nogda aypo bape'dik mo'e̱ne. Nogdanayo bapehue'dik mo'e̱ne. Nogda huaen bape'dik mo'e̱ne. Nogda huaennayo bapehue'dik mo'e̱ne.

Suhue'ada huamanmadika'eri nama'da mona'apetpi'. Kenomeytaj e'nigpe̲e̲'nayo Diostaj 'urunopo'da nige̲hue'dik mo'e̲a̲pone. Diostanayo Jesucristoeretanayo oknopo̲e̲nok Diosa mo'tinepahui'po 'urunopoa' mogkika'apone.

10 Jesucristoa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'omeytaj huamanopo'yarea' cruzte mo'nigbuey'uyate. Cruzte mo'nigbuey'uyate oknopo̲i̲ka'nok Diosa mo'nopo'yareadhuahuika'ne. Judío sacerdote huasi'dakak huakudika'erianayo 'uhua on'batiarakika'po on'mahu̲i̲gika'. Aya' kenpayo'da o'noknopo̲e̲po Jesús cruzte mo'nigbuey'uyate oknopo̲e̲hue' o̲'nenok Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yareahue' o'maeapo. 11 Judío sacerdote huairi Moisésen hua'ataj on'pe̲e̲po o̲gkika'. Jesucristotaj oknopo̲e̲hued o̲'nepo 'uhuataj on'batiarakika'. Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po 'uhuataj on'batiarakika'po Diosen 'uru huid jakyo adkorepen mimi on'tohua'ika'. Diosen manpotone'taj on'tionhu̲i̲khu̲i̲ka'ika'. On'tionhu̲i̲khu̲i̲ka'depo huakka' jakya' adteda 'uhua hu̲a̲so̲' on'tohua'po adyo̲da on'mahu̲i̲gika'. 12 Jesústaj kenpa'ti huakka' jakya' adyonda on'tohua'depo o'darakuyate. Jesúsen mimianayo konig dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Diostaj 'urunopoa' kamagke'po Jesúsa pai'da mo'nignopo'e̲po o'manigbuey'uyate. Huakka' jakya' adyenda o'manigbuey'uyate. 13 Konig judío aratbut nama'da o̲gkika'po Diosen kahue' o̲'nika'. Konig o̲gkika'nig'a konigti kahue' mo'ne. Jesucristotayo'da mo'noknopo̲i̲ka'. Jesústaj oknopo̲i̲ka'nok oro'omeytaj bo'tierikapet, bo'huadiaypo dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Konig Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate konigti oro'omeytaj dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Moisésen hua'a huakika'erite mo'nokhua'. Jesucristoen huaknopo̲e̲'eri i̲jje̲y huaa'eriere mo'nika'. 14 Indariyo aratbut noeonhuahuikahue' o̲'neapo. Diosen aratbutnayo kurudyo̲ on'noeonhuahuika'apo. Kurudyo̲ Diosen aratbutere e'noeonhuahuika'ta' o'pakne. Oro'omeytaj e'tieriknayo dakhuea' e'huaa'nayopi' kenpa'da kade'. 15 Jesucristotaj oknopo̲e̲po, o'nigpe̲e̲po, "Dakiti Dios, 'urua'nanada mo'nigka'uyate, huadakda mogkika'ne. 'Uruda i̲'i̲ka'ne Apag Dios," mon'tiona'pakika'. "Dios 'uruda o̲'i̲ka'. Huadakda megkika'ne." Nogomeytaj mon'manbatia'pakika'. 16 Okkahuehue' ya̲'nepo huadakda yan'mantihuapokika' kenpa'ti okkahuehue' ya̲'nepo katepi' mo'tamaenig yan'mabayokika'. Pai'da hu̲a̲e̲'eritaj yan'mabayokika'. Kenda e'kika'nayo Dios durugda o̲'e̲a̲po.

17 Opudomeyere suhue'ada Jesucristotaj o'noknopo̲e̲po Diosen 'urua'da o̲gkika'po huaknopo̲e̲'eritaj huamato̲e̲'eri huairi o̲'ne. Kenomeytaj yan'nigpe̲i̲ka'. Opudomeyen huabatihuapokeri o̲'nepo daka' moknopo̲i̲ke'po tihuapokika'dik mo'e̲ne. Cristo onte'ti e'tiakte "Huaknopo̲e̲'eritaj huadakda ijbatihuapokikamey." A'dik o̲'neapo. Opudomeytaj e'batihuapokte huadakda e'nigpe̲e̲'nayo durugda o̲'neapo. Daka' nigpe̲e̲hue' e̲e̲'nayo suhue' o̲'neapo kenpa'ti pai'da o̲'neapo.

18 Do'taj men'nigtiona'pakika'. Huadakada ijkikaya', ijnopo̲e̲y. Aya'da katepi' 'urua'da e'kikata' ijpaki. 19 Opudomeytaj e'nigkumejta' e'pakada menpa' kumejhue'dik i̲jje̲dey. I̲da kumejdikada i̲jje̲a̲pet mentiona'pakti'.

Huaknopo̲e̲'eritaj Diosa daka' kamagkike'po o'manigtiona'pakpo huadik on'manigdikta'mona'uyate.

20 Opudomeytaj ijmanigtiona'pakpo, "Diosa huamanoeya̲'eria mo'mato̲e̲ne. Huabueya'da e̲e̲'tada Huairi Jesucristotaj i'noyhuada̲'uyate, Dios. Oro'omey huaknopo̲e̲'eri konig Jesúsen oveja o̲'e̲ne. Jesús oro'omeyen huamato̲e̲'eri o̲'e̲. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po kenpa'ti a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Jesúsa mo'nigbuey'uyatenok oro'omeytaj mo'nopo'yarea'apone daka' oknopo̲e̲'dik o̲'e̲ne. 21 Ontaj kan'nigpe̲i̲ke'po 'urunopoa' Jesucristoen huaknopo̲e̲'eritaj yamagkikati'. Konig o̲'na yapakpo yamagkikati'. Jesucristo o̲'nen Huasi'potaj o'noknopo̲e̲po 'urua'nanada kika'dik o̲'neonhuahuika'apo. Cristo 'urua'nanada o̲'i̲ka'." Diostaj ijmanigtiona'paki.

22 Sue'da ijnigmadoya'depo opudomeytaj mo'maboroayne. Daka' yan'nigpe̲i̲ka', egomey, pogomey. 23 Timoteo oro'omeyen huama'buytaj huabakuda̲' jakya' o'noro̲ka̲'deme'te, yan'nopo̲e̲'. I̲da e'tiaknayo opudyo̲ ijtohua'apoy.
24 Aya' huaknopo̲e̲'eri huairitaj oro'en huadik yan'madikta'mona'. Aya' huaknopo̲e̲'eri huama'buyeretaj huaidpoeretaj huadik yan'madikta'mona'. Italiayo hua̲e̲'eriomey huama'buyakon huadik on'madikta'mona'.
25 Opudomey huaknopo̲e̲'eritaj Diosa daka' mo'nigkike'.

SANTIAGO
Santiagoa o'manigmadoya'uyate.

Judío huaknopoẹ'eritaj o'manigmadoya'uyate Santiagoa.

1 Do Santiago ijjẹy. Diosen Huairi Jesucristoenere huanaba' ijjẹy. Opud Israel huaknopoẹ'eritaj o'nigmadoya'ne. Nog aratbutenbayo nogbayo nogbayo mo'ika'ne. Saludos on'dikta'mona'ne.

Diosa daka' mo'nopoẹa'nok huadakda kika'dik o'ẹne.

2 Kenoka' pai'da e'nopo'ẹpi' dakhue' ẹẹ'pi' pai'da ẹẹ'pi' mon'durugpakika'. 3 Oro' oknopoẹbatikdikpi' ka'ne'po e'dikdikpi' nogiti nogiti Diostaj daka' mo'noknopoika' Diostaj mo'noknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'nika'. 4 Nogiti nogiti eknopoika'nayo dakhuea' e'ka' kikahue'dik o'ẹne kenpa'ti kenda Diosa o'pakika'nig nogiti nogiti kika'dik o'eonhuahuika'apone. Dakhuapa Dios Huairitaj moknopoeonhuahuika'apone.

5 Opudomeytaj nogda nogda dakhuea' kagke'po e'dikdikpi' katepi' e'ka' nopoẹhue'da ẹẹ'nayo Diostaj yan'tiona'pakikati'. Do'taj konigyo'da daka' e'kika' menopoẹa', yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'tihuapokpo daka' e'kika' mo'nopoẹa'apone. Diosa sue'nopo ehue' o'ẹpo e'tihuapokta' o'pakpo daka' e'kika' mo'nopoẹa'ika'apone. 6 "Daka' e'ka' menopoẹa', Dios." Yan'tiona'pak. Diosa mo'nopoẹa'apone. Daka' yan'nopoika'. Diostaj daka' oknopoẹhue' ẹẹ'nayo tihuapokhue'dik mo'ika'apone. 7-8 Be'api' nogpa' nogpa' o'nopoẹ konig oy Diostaj oknopoẹpo eme'te oknopoẹhue' o'ẹpo kentaj Diosa tihuapokhue' o'ika'apo. Daka' huakika' nopoẹahue' o'ẹapo.

9 On pai'da huaẹ'eri ẹẹ'pi', eg', Cristotaj iknopoẹpo yan'durugpakika'po Diosensi'po i'ẹne. 10 Konig huakhuen ida o'aypo okhuenkahua'ika' konigti huakka'da huamatoẹ'eri a'ti on'mabueyikaponok konigẹpo Diostaj kanoknopoẹ'po kan'durugpakike'. 11 Kenoka' niokpo o'behuikdepo diga'da o'ta'tepo huakhuen ida okhuenaya'ika' huehuea'da o'kotika'. Ona'ti 'uruda ehue' o'ẹapo. Huabokerek huakka' on'matoika' konig huakhuen o'nepo, e'baa'ika'pi' ida on'buey.

Kenoka' dakhuea' kagke'po e'dikdikte dakhuea' kahue' yanika'.

12 Opuda dakhuea'da kagke'po e'dikdiktada dakhuea' kahue' ẹ'ika'nayo durugda mo'ika'apone. Nogok nogok dakhuea' kagkike'po e'dikdikte kahue' ẹ'ika'nayo:

—"Huadakda bo'kika'po dakhuea' kagkike'po e'dikdikte dakhuea' kikahue' mo'ika'nok huairi mo'ẹpo do'hued jakyo doere yan'noeonhuahuika'." Do'hua o'nona'apone. —Kenda Diosa huadi' huaẹ'eritaj o'mana'uyate. 13 Kenokapi' dakhuea' kake'po Diosa medikdikne nopoẹhue'dik yanika'. Dios kenpa'da huadaknopo'da o'ika'. Dakhuea' kake'po Diosa madikdikhue'dik o'ẹ kenpa'ti dakhuea' kagke'po Diosa oro'taj dikdikhue'dik mo'ika'ne. 14 Huakkuru oro'en e'pakika'a dakhuea' e'ka' huanopoya'da o'eretpakpo 15 nogok diga'da o'eretpakpo huaboa'da dakhuea'nada o'kika'ne. Ken dakhuea'da e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosere ehue'dikda o'ika'apone.

16 Huata'da nama'da nopoẹahue' mo'nika', huadi'da egomey pogomey. 17 Katepi' Diosa mo'nigkika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne kenpa'da huadakda o'ika'. Diosya' kurudya' kenpa'da huadakyo'da bo'yokika'ne. Niokpo puugere aya'da siokpoere Diosa o'kuyate. Niokpo sikyo ta'tehue' o'ika'. Siokpo puugere huame'noe ta'tehue' o'ika'. Diosnayo huakjey huaka'eri huadak o'ika'. Diosnayo nogok nogok konigti huadak o'ika' kenpa'ti nogok nogok konigti huadak o'kika'. Nogpa' nogpa' manahue'dik o'ika'. 18 Dios o'pakpo ke'nen buttida hua'aa mo'nopo'noika'ne. Konig Diosen huakkurueri huasi'po konig 'urusi'po Diosa e'bae'po mo'nopo'noeanhuahuika'ne.

Nama'da Diostaj kikahue' mo'nepo 'urunopoada 'urua'da mogkika'.

19 Konigẹpo do'hued huadi'da egomey pogomey Diosbata' e'pẹẹta' yaderetpakika'.
Daka' yan'nigpẹika'. Daka' nopọẹhue'ada i̱da e'manmadika'ta' pakhue' yane'. Daka'da
e'pẹẹpi' diayhue' yanika'. 20 Kena'po oro' o'diaypo kenda Diosa o'paknig kikahue'dik
ọ'ẹne. O'diaypo Diostaj durugpakahue'dik ọ'ẹne. 21 Kenpa'ti aya'da dakhuea' e'nopọẹ'
aya' dakhuea' e'kika' kenpa'da mon'batik. Apagba' o'pẹẹdeme'ne kenpa'ti huaboa'da
o'pẹẹpo huanopoya'da daka'da mon'nigpẹika'. Apagba' 'urua'da ọgka'dik mo'ẹne.
Oro'taj Diosere onte'ti noeanhuahuika'dik mo'ẹạpone.
22 Diosenba'taj daka'da mon'nigpẹika'po mogkika'. E'pẹẹạda kikahue' ẹẹ'nayo
nama'da on'pẹẹ. 23-24 Be'api' huabokerek Apagba'taj o'pẹẹpo kate kika'dik
i̱jjẹy huaboa'da o'nopọẹnig'a kikahue' ẹẹ'nayo ken konig huabokerekpi' sigda
o'koktiahuayatupo konig huakok ọ'ẹnig huaboa'da o'nopọẹnig'a i̱da okkahue'ika'.
25 Diosen huadak hua'a 'urunanada ọ'ẹnok e'nigpẹikata' o'pakpo Diosen huadak hua'a
okkahuehue' mo'nepo mon'nigpẹika'po mogkika'. Diosen huadak hua'a o'nigpẹika'po
durugnanada ọ'i̱ka'apone.
26 Be'api' Diosen ijkikay e'nopọẹạda dakhue' o'adhuahuika'po batikhue'dik ẹ'ẹạda
Diosen ijkikay nama'da o'nopọẹnig'a Diosen kahue'dik ọ'i̱ka'. 27 Diostaj e'batadi'kea'ta'
e'paknayo Diosen e'kika'ta' e'paknayo kenpa'ti Apag Diostaj e'durugpaka'ta' e'paknayo
pai'da ayhuayotaj ayhuaeretaj di' yan'maepo yan'tihuapokika'. Konig nog aratbut
dakhuea'da on'kika'nig konig kikahue' yanika'. Kenda Diosa o'pakika'.

2

Huakka' huatamae'eritaj e'pakada pai'da huạẹ'eritaj pakhue' ẹẹ' nopọẹhue' mo'nika'.

1 Do'hued huaknopọẹ'eri egomey pogomey, Jesucristo Huairitaj daka'
mo'noknopọi̱ka'po be'edpi' huakka'da o'tamaenok huadakda ọ'ẹ nopọẹhue'dik
mo'nika'. Nogạ pai'da ẹẹ'te kennayo dakhue'da ọ'ẹ nopọẹhue'dik mo'nika'. 2 Opud
e'kupopakya' Diostaj e'batadi'kea'yo huairi e'kudnayo oro huabapiokot o'matọẹpo
'urua'da yudtaj o'otpo kenpa'ti pai'da huạẹ'eri e'kudnayo yudtatone'da o'otpo.
3 'Urua'da yudtaj e'huaottaj bo'tihuapokpo, "In 'uru huahuadte yahuad." Ea'ada pai'da
huạẹ'eritaj "Ạyọpi' yabo'. Sorokte yahuad," ena'nayo 4 dakhuea'da ka'dik mo'ẹne.
Opudpi' aya'da konigti huadak mo'ẹne. Huairinayo huadak ọ'ne. Pai'da huạẹ'eri
dakhue'da ọ'ne. Nama'da mo'nopọẹnig'a dakhuea'da mo'nopọẹne. Ken konig dakhue'
ọ'ẹ.
5 Yan'pẹẹ', huadi'da egomey pogomey. Diosa huakka' pai'da huạẹ'eritaj o'bae'ika'.
Kenomeyạ Jesucristotaj daka'da o'noknopọi̱ka'po Diosere Jesucristo huairiere durugda
on'noeonhuahuika'apo. Aya'ada Diostaj huadi'da ọ'nepo Diosere ọ'neonhuahuika'apo.
Diosa kenpa' oa'uyate. 6 Pai'da aratbuttaj dakhuea'da mo'manika'nok on'bira'ika'.
Huairitaj huadakda bo'kika'nig'a huakka'da huamatọẹ'eria opudtaj dakhuea'da
mo'nika'ne kenpa'ti opudtaj dakhuea' a'huaaya'po gobierno huairite bo'tohua'ika'ne.
7 Huairi huakka' huamatọẹ'eria Jesucristoen huadiktaj dakhuea'da on'huaa'ika'.
Ke'nen 'uru huadik opud mo'diktọi̱ka'ne.
8 Konig ọ'na huata'da huakka' i'pakika'nig nog aratbuttakon konigti huakka' di'
yan'maika'. Kenda Dios Huairia Apagba'te o'mana'ika'. Kenda e'kika'nayo huadaknada
bo'kika'ne. 9 Huakka' huamatọẹ'eritaj di'da e'maika'ada pai'da aratbuttaj dakhuea'da
e'kika'nayo Diosen e'mana'taj nigpẹẹhue' mo'i̱ka'po dakhuea'da bo'kika'. 10 Diosa
huakka'da huadik oro'taj mona'uyate. Moisésenba'taj aya'da nigpẹi̱ka'dik ọ'ẹne.
Oro' nog aya'da e'nigpẹẹạda nogdiktida nigpẹẹhue' ẹẹ'nayo Diostaj dakhue'da ọ'ẹ.
Konigti Diostaj nigpẹẹhue' ẹẹ' ọ'ẹ. Dakhuea'da ọ'ẹ. 11 "Nogen huạtọẹ'taj bakdejhue'
yanika'." Diosa o'mana'uyate. "Nogtaj yadiaypo arakhue' yanika'." Kenpa'ti nog-
dakon Diosa o'mana'uyate. Nogen huạtọẹ'taj bakdejhue' ẹ'i̱ka'ada nogtaj e'araknayo
aya' Moisésenba'taj nigpẹẹhue'da i̱'ẹne. Dakhuea'da i'ka'ne. 12 Jesúsen huadak hua'a

o'pakpo o'nigpeika'ne. Oro' e'nigpeika'nayo Diosa di' mo'epo, "Huadakda bo'kika'uy." Mona'apone. Konigepo nogomeytaj di' mon'maepo 'urua'da mo'da'ika' kenpa'ti huadakda mogkika'. 13 Oro'a pai'da huaae'eritaj kan'matinepahuike' Diosa kenda o'pak. Oro' nogomeytaj matinepahuihue' ee'nayo Diosa oro'taj tinepahuihue' mo'eaapone. Oro' pai'da huaae'eritaj e'matinepahui'nayo Diosa bo'tiahuaypo oro'taj mo'tinepahui'po dakhuea' bo'kika'ne onahue' mo'eaapone.

Diostaj eknopoe'nayo 'urudayo' yag'kikati'.

14 Diostaj Jesúseretaj yoknopoey. Opuda ea'ada pai'da aratbuttaj tihuapokhue' e'ika'nayo "Diostaj yoknopoey," nama'da boa'nig'a Diostaj nama'da moknopoenig'a Diosa dakhuea' e'ka' nopo'yareahue' mo'eaapone. 15 Huaknopoe'eri huama'buy huidpopi' pai'da ee'nayo yudtaj toehue' ee'nayo aypopi' toehue' ee'tada 16 "'Urua'da yahuati', yudtaj yatoe', Diosa mebayoke'. Aypo yabape', Diosa mebayoke'." Opud Jesúsen huaknopoe'eria ea'ada yudtaj yokhue' ee'nayo aypo yokhue' ee'nayo kenda nama'da ea' dakhue'da o'e. 17 O'na Cristotaj yoknopoe ea'nayo nogomeytaj daka'da tihuapokika'dik i'ene. Tihuapokhue' ee'nayo nama'da Cristotaj iknopoene, do'hued huama'buy.

18 Sue'dada Diostaj yoknopoey kenpa'da oda'ika'. Noga kenpa'da huadak ogkika'. Huadak kikahue' ee'nayo Cristoen huaknopoe'eri o'e do oknopoehue'dik o'ene. Nogomeytaj doa e'tihuapokika'nayo Cristoen huaknopoe'eri o'e nopoe'dik mo'ene. 19 Nogtida Dios o'ika' mo'nopoika'ne. Kenda huadak ee'pi' huadak kikahue' ee'nayo onte'ti Diosere noehue' mo'ika'apone. Toto' kenpa'ti Diosen huadik eknopoada diga' o'nokme'pukika'. 20 Diostaj ijnopoepoyo'da dakhuapa o'e mo'nopoepo huadak kikahue' ee'nayo kenda Diostaj eknopoe' dakhuapa ehue' o'e. 21 Menpa' bokkahue'de. A'nennada Diosa oro'en adhuea'pane' Abrahamkudaktaj "O'nensi'po menigarak," ona'uyatenig. Kenoka' Diosa Abrahamtaj ena'te Abraham Diostaj o'nigpeika'po huasi'po Isaactaj a'nigarakya'po ote'yo o'tohua'uyate. "Huadakda i'ene." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. 22 Ken Abraham Diostaj oknopoepo Diostaj konig dakhuapa o'nigpee'uyate nopoe'dik mo'ene. Diostaj eknopoika' e'nigpeika'ere Diosa o'pakika'. 23 Apagba' oa'uyatenigda Abraham o'nigka'uyate. Do'taj meknopoika'nok "Huadakda i'ene, Abraham." Diosa ona'uyate. Kenpa'ti Dios Abrahamtaj huadi'nada o'taika'uyate.

24 Diostaj moknopoenok kenpa'ti mo'nigpeika'nok "Huadakda mo'ene." Diosa ona'dik mo'eaapone. Eknopoeyo'da dakhuapa ehue' o'e. 25 Konigti Rahab huakupete huabakdejeri e'eada botta' Diosen aratbuttaj o'batihuapoknok, "Huadakda i'ene." Diosa ona'uyate. Judío aratbut huata'mona'eritaj Rahab ke'nen jakyo sorotatataj a'batihuapokya'po o'bakuda'uy kenpa'ti nogdagpen o'mata'mona'uyate. 26 Konig aratbut e'bueyde' huaso'yo huanokireg toehue' o'nika'. Konigti be'api' Diostaj eknopoeada Diostaj daka' nigpeehue' o'nepo Diostaj oknopoenig'a konig e'bueyonig oknopoika'.

3

Huakitta'a konig oa'ika'.

1 Huakka'da Diostaj huamanmadika'eri yahuehue' yanika', do'hued egomey. Diosa aya' huamanmadika'eritaj daka'da o'mapeika'. Nama'da e'manmadika'nayo diga' castiga mogka'apone. 2 Oro'omey huakka'da nama'da o'kika'ne. Be'api' o'batia'pakpo nama'da ahue' e'ika'nayo huadaknada o'epo aya'da katepi' o'ka'po huadakda kika'dik o'ika'apo. 3 Caballo oro'taj me'nigpee'po tioroe'dik caballo huakitta'yo siropasi'po o'kudika'ne. Meyopi' ehuata' o'paknok bo'tohua'ika'. Huakittaya' siropasi'po caballo huaso'eta' tioroika'dik o'ene. 4 Kenpa'ti huaboro' barcotone' o'nepo kuperinatone' e'oroa' bapoka' o'tohua'ika'. Huata'pobeta'eri huanokhuayaga'si'po o'bapadpo o'tionbahue'epo keyoda ehuata' o'pakpo ojpaendik o'ika'. 5 Kenpa'ti oro'en huaso' huaboro'da ee'pi' huakitta' suhuigda o'epo huiyokda ika'dik o'e. Huakitta'a a'dik o'e.

Kenpa'ti oro'en huakitta' konig pai'pasi'ponig e̲e̲'pi' huaboroa'da bakpakdik o̲'e̲. Konigti oro' nama'da ea'nayo huakka'da dakhuea' ka'dik o̲'i̲ka'ne. 6 Oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig dakhuea'da ka'dik o̲'e̲. Oro' huata'da dakhuea' o̲gka'dik o̲'e̲ne. Toto'a on'paknok aratbut dakhuea'da o̲da'pakika'. O'noepo oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig o̲'e̲po dakhuea'da kika'dik o̲'eonhuahuika'ne. 7 Aya'da dubayo hua̲e̲'eri toyahue'dik o̲'ne. Aya'da bakoy, barakte hua̲e̲'eri, hua̲hue̲yo̲ hua̲e̲'eri toyahue'dik o̲'e̲. 8 Aratbutnayo huakitta' toyahuehue'dik o̲'ne. Daka' to̲e̲hue'dik o̲'nika'. Konig bihui e'buey'uru huakitta' o'to̲e̲po mabueya'dikonig o̲'e̲po. Oro'en huakitta' dakhuea'da kika'dik o̲'e̲. 9 Oro'en Apag Diostaj "Huadakda i̲'e̲ne," ona'ika'ne oro'en huakitta'a. Dios konig o̲'enigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj dakhuea'da e'huaa'nayo oro'en huakitta'a, "Dios dakhue'da o̲'e̲," o'huaika'ne. 10 Nogtia'da huakitta' o'to̲e̲po Diostaj "Huadakda i̲'e̲ne," oa'po kenpa'ti huabokerektaj dakhuea'da o'huaa'ne. Ken konig o'ika'ne dakhue'da o̲'e̲, do'hued egomey pogomey. 11 'Uruda hue̲'e̲y pai'ere nogtida jenhui̲po' onya̲yo̲' o̲ro̲khue'dik o̲'e̲. 12 Menpa' mangote kumehui' dapakdik ya̲'e̲. Ehue' dapakhue'dik o̲'e̲. Apoarete menpa' jo dapakdik ya̲'e̲. Ehue' dapakhue'dik o̲'e̲. Kenpa'ti hue̲'e̲ypai' jenhui̲po' 'uruda hue̲'e̲yere o̲ro̲khue'dik o̲'e̲. Huadakdikyo'da moda'ika'.

Diosa 'uruda e'kika' mo'nopo̲e̲a̲'ne.

13 Opudomeyere huakka'mon 'uruda e'kika' daka' mo'nopo̲e̲. 'Urua'da ijkikay nopo̲e̲hue'ada huaknopo̲e̲'eri kan'tiahuaye'po huadakda ka̲gkike'. 14 On dig e'matioknoponka'nayo kenpa'ti huakka'da huata' e'eretpaknayo "Huakka' ijnopo̲e̲po huadakyo' ijkikay." Ahue' ya̲e̲'. Dapi' a'dik i̲'e̲t. 15 Dig e'matioknoponka' kenpa'ti huata'da e'eretpak Diosa kenda nopo̲e̲a̲hue' mo'e̲ne. Ken konig eka'nayo nama'da bo'kika'apone. Dakhue'nopo'da mo'e̲nok kenda ka'dik mo'e̲ne. Toto' huairia mo'nopo̲e̲a̲'nok kenda bo'kika'apet. 16 Dig e'huahuayika'nayo kenpa'ti huata'da e'eretpakika'nayo diga̲'da e'maboyika'nayo nogtaj nogtaj dakhuea' on'mana'pakika'apo kenpa'ti nogda nogda dakhuea'da on'magkika'apo. 17 Diosa oro'tanayo 'urua'da e'ka' mo'nopo̲e̲a̲'nok onte'ti dakhuea' kikahue' mo'ne. Diostaj 'urua'nada mogkika'. Nogomeytaj mon'noeynoeyika'. Huadiayhue' mo'nika'. Daka'da mon'nopo̲e̲po nog aratbuttaj daka' mon'batia'pakika'. Nogomeytaj huadakda mon'mape̲i̲ka'. Nog aratbuttaj mon'matinepahui'po mon'tihuapokika'. Nogtaj nogtaj huadakda mogkika'. Daka' mon'nopo̲e̲po mon'batihuapokika'. 18 Oro'nayo o'manoeya'po kenpa'ti nogomeytakon o'manoeynoeyika'nok nogomeykon huadakda ya̲g'kika'apet.

4

Indariyo nogta' nogta' e'eretpakada mon'nopo'korea'po Diosenyo'da mon'eretpakika'.

1 Nogte opuda̲ huayahuaya diga̲'da mo'bahuadiayika'ne kenpa'ti mo'magkika'ne. Huakka'da bo'eretpakika'ne. Nogpa' nogpa' dakhue'dikyo bo'eretpakika'. 2 Katetapi' huakka'da bo'eretpakpo to̲e̲hue' mo'e̲po noga̲ o'to̲e̲nok aktoe̲ya̲'po kentaj bo'arakika'. "Beyok, Dios," onahue' mo'i̲ka'po to̲e̲hue' mo'i̲ka'ne. 3 "Beyok," Diostaj ena'tada Dios ontaj yokhue' mo'e̲nok Diostaj nama'da i'pakpo ina'nig'a o̲'nada i'pakpo nama'da Diostaj i'tiona'paknig'a konig Diosa o'paknig tiona'pakhue' mo'e̲nok Diosa yokhue' mo'i̲ka'ne. 4 Hua̲to̲e̲ e'to̲e̲a̲da nogtaj nogtaj o'pakika'nig konig mo'i̲ka'ne. Huakka'da bo'pakika'. Kenpa'da katetapi' e'eretpakika'nayo Diosen taka'onig mo'e̲ne. 5 "Diosen Nokire̲g oro'taj mo'nopo'to̲e̲po huakka'nada bo'pakika'ne." Menpa' Apagba' kenpa' nama'da yaa'. 6 Diostaj men'nigpe̲i̲ke'po Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. "Huata'tada huapakeritaj Diosa pakhue' e̲'e̲a̲da pai'da i̲jje̲y huanopo̲e̲'eritaj o'matinepahui'po o'manopo'korea'ika." Apagba'te kenpa' oa'ika'. 7 "Ontaj me'nigpe̲i̲ke'po be'tihuapok, Dios," yan'tiona'pakika'po toto'taj nigpe̲e̲hue'

yanika'. Toto'taj nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'nok bokhua'apone. 8 Diostaj nogi̲ti nogi̲ti yan'pakika'po yan'tiona'pakika'. Diostaj e'tiona'pakika'te Dios oro'ere meyo̲hue' o̲'e̲po bo'tihuapokika'apone. Nama'da e'kika'nayo Diostaj yan'nopo'korea'. Dioseretaj katetapi' e'eretpakika'nayo yan'nopo'korea'po Diostayo'da onte'ti yan'pakika'. 9 Diostaj dakhuea'da bo'kika'po pai'da ya̲'nepo yan'huik. Diostaj nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'po yan'erikbatik. Yan'durugpakbatikpo yan'huik. Nama'da ijkikamey yan'nopo̲e̲po yan'huik. Huadaritaj durugpakikahue' yanika'. 10 Dakhuea' ijkikame'po Diosensi'po ehue'dik i̲jje̲a̲pet, Huairi. Yan'tiona'pakika'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosensi'po mo'yahuea'apone.

Cristotaj huaknopo̲e̲'eri huama'buytaj dakhuea' huaahue' yanika'.

11 Huayahuaya dakhuea' bahuaahue' yanika', egomey pogomey. Huama'buytaj dakhuea' e'huaa'nayo di' ehue' mo'e̲po Cristoen hua'atakon dakhuea' bo'huaa'. Huanigpe̲e̲'eri ehue' mo'e̲po dakhuea' huaa'eri mo'e̲ne. 12 Diosayo'da huadak huakika' hua'a o'mana'uyate kenpa'ti Diosayo'da aratbuttaj dakhuea'da o̲gka' huaa'dik o̲'e̲. Diosa oro'taj noeanhuahuika'dik mo'e̲a̲pet kenpa'ti Dios oro'taj e̲'po̲gtone' ta'akyo en'dik mo'e̲a̲pet.

Eme'te kate o'ka'apetnig Diosayo'da o'nopo̲e̲.

13 "Oy eme'tepi' adyonda huakka' jakyo oro' o'hua'apone. Nogbayoktida o̲'i̲ka'apone. Kenteda o'baadhuahuapone. Huakka' huakupe o'baeyapone." Opud kenda boa'nig e'batia'pakta' ijpaki. 14 Inpa' ia'nig'a monig eme'te o̲'e̲a̲petnig nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. Eme'te menpa' noe'dik o̲'e̲t nopo̲e̲hue' o̲'e̲ne. Menokpi' oro' bueydik o̲'e̲ne. 15 "Dios oro'en Huairi e'paknayo oro' o'noeapone. Dios Huairi e'paknayo inpapi' nogpa'dapi' o'ka'apoy." Kenpa' ika'dik o̲'e̲ne. 16 Opudnayo do'huada ijpakpo ijka'apoy boa'ika'nig'a kenda dakhue'da o̲'e̲. 17 Kenda Diosa o'pakika' mo'nopo̲e̲ne. Opuda̲ kenda kahue' e̲'i̲ka'nayo dakhuea'da mo'e̲ne.

5

Huakka'da huamato̲e̲'eritaj, ¡Keyoj! Santiagoa o'maboroay'uyate.

1 Yan'pe̲e̲', opud huakka'da e'mato̲e̲'nayo huakka'da e'eretpaknayo pai'nada mo'nopo'e̲po huakka' bo'huikapone. Huakka'da basagkeae'dik mo'e̲a̲pone. Opud dakhuea'da mo'eonhuahua'apone. 2 Huakka'da mo'mato̲e̲nig'a o'bapara'de. Huithuit o̲'nen 'uru yudtataj o'bape'de. Dakhue'da o̲'e̲de. 3 O̲'nen oro huakupe o̲'nen plata huakupe huakka'da e'mato̲i̲ka'pi' ehue' mo'e̲a̲pone. Huakka'da e'to̲e̲a̲da pai'da aratbuttaj bayokhue' mo'i̲ka'nok dakhuea' o̲gka' on'huaa'aponok kene'hua̲ya̲' huame'noete Diosa castiga mogka'apone. 4 O̲'nen ta'bate huakka'da aratbut on'baadhuahua'uyate. Huakka'da e̲'ta̲e̲tada dakhuapa bayokhue' mo'mae'uynok "Oyda huakupe beyok," 'utta'da beyok e'nona'te Dios kurudyo̲ sorotataj huairia o'mape̲e̲depo castiga mogka'apone. 5 Indariyo mo'noepo huakka'da mo'mato̲i̲ka'po huakka'da mo'durugpakika'po konig 'uhua huasihuada arakdik mo'i̲ka'nig konigti huaboa'da kenpa'da bueydik mo'e̲a̲pone. 6 Huadak e̲e̲'pi' "Bueydik o̲'e̲ne," mona'ika'ne. Opud huakka' huamato̲e̲'eria mo'mana'po kenomeytaj mo'barakika'ne. Opudtaj be'a tiokahue'dik mo'e̲nok bo'arakika'ne.

Cristo e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Dakhue' e̲e̲'taj yan'tiona'pakunhuahuikati'.

7 Konige̲po Jesús Huairitaj e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Ta'ba huaka'eria daka'da on'nige̲po on'batukepo e'takerekte on'nigunhuahua'. E'boyogtaj daka'da on'nigi̲ka'. Nogok nogok e'hui'te on'nigunhuahuika'. E'taboyogde'te 'uruda aypo jakyo on'totiakika'. 8 Konig ta'ba huaka'eri daka'da o'nigi̲ka' konigti Jesús Huairitaj daka'da yan'nigikati'. Daka'da yanoknopo̲i̲ka' Diostaj. Jesús Huairi i̲da o'tiakaponok batikhue' yanika'. 9 Huama'buytaj huayahuaya dakhuea'da huaahue' yanika', egomey

pogomey. Kenpa' e'huaa'ika'nayo "Dakhuea'da boka'ne." Diosakon a'dik ya̲'e̲a̲pet. Jesús 'ibodteda o̲'e̲de a'timon o'tiakapo. 10 Sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri Dios Huairien hua'a on'manbatia'pakika'uynok dakhuea' huakeri kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'uyate. On'bahuadiaypo dakhuea'da on'magkika'uynig'a kenomey Diosen huamanbatia'pakeri batikhue'da onte'ti Dios Huairien hua'a o'manika'uyate. Kenda huadak o̲gkika'uyatenig yan'nopo̲e̲po konigti ya̲g'kika'. Diosen ya̲g'kika'po batikhue' yanika', egomey pogomey. 11 Kenomey Diosen huamanbatia'pakeri pai'da e'nopo'e̲pi' Diosen e'ka' batikhue'da o̲gkika'uyate. Diosen o̲gkika'po durugda o̲'nika'uyate, oro' o'nopo̲e̲ne. Job o'basetpo dakhue'da e̲e̲'pi' Diostaj daka'da oknopoeonhuahua'po oknopo̲e̲batikhue' o̲'u̲yate. Nogok Diosa Jobtaj ona'ti huadakda o̲'e̲a̲'uyate. Diosa o'tinepahui'uyate. Konigti Jesúsen huaknopo̲e̲'eritakon di'da o'maepo o'matinepahui'ika'.

12 Daka' o'nonay. Daka' men'pe̲e̲', egomey pogomey. Kenpa'da buttida yada'ika'. Diosa castiga kahue' ka̲e̲'po "e̲e̲', ijka'apoy," ea'nayo kenda yakati'. "Keje'," ea'nayo kahue' ya̲e̲ti'. "Ijka'apoy Diosapi' kurudya̲' be'tiahuayne." Ahue' yanika'. "Ijka'apoy huadariapi' kenda me'tinopo̲e̲ne." Ken konig ahue' yanika'.

13 Be'api' pai'da e'nopo'e̲te Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa be'tihuapokikapone. On durugda be'api' ya̲'nepo Diostaj yan'batadi'kea'ika'. 14 Be'api' dakhue' e̲e̲'nayo Diostaj huaknopo̲e̲'eri huamato̲e̲'eri huairitone'taj kan'tiake'po yan'mata'monika'. Kenomey on'tiakdepo sue'da huasihuaj e'kutioyde'te Diosa kayare'po kan'nigtiona'pakike'. 15 Diostaj daka' o'noknopo̲i̲ka'po on'tiona'paknok dakhue'taj Diosa o'yarea'apo. Ona'ti huadakda o̲'e̲a̲po. Dakhuea' eka'nayo Diosa bekkahuea'apone. 16 Konige̲po nogtaj dakhuea'da eka'nayo kentaj yahuahua'po, "Nama'da o̲gka'ne, bekkahuea'," ya'dika'. Ken konig huayahuaya ya'dika'. Kenpa'ti nogda dakhue' e̲'hua̲e̲'taj nog dakhue' e̲'hua̲e̲'taj yan'mationa'pakika'. Diosa ya'bayarea'apet Diosa o'pe̲e̲po o'yarea'apo. 17 Diosen huamanbatia'pakeri Elías oronigtion o̲'u̲yate. "Huihue' kaunhuahue'." Kenoka' Diostaj diga̲'da enade'te bapa' huabayok seis puug e'pok huihue' o̲'unhuahua'uyate. 18 "Kahuie'." Nogok Elías enade'te ona'ti o'hui'ika'uyate. Ta'bayo aypo o'bakerekuyate.

19 Opud nogtiada Diosen buttida e'manmadika'taj eknopo̲i̲ka'ada dakhuea' eka'nayo nog huaknopo̲e̲'eria o'tihuapokpo onte'ti Diostaj e'nopo'korea'nayo huadakda o'ka'apo. 20 Ke'na Diosen buttida e'manmadikataj ona'ti nigpe̲e̲hue' o̲'e̲depo dakhuea'da o'ka'nok. Be'api' kentaj Diosba'te o'boroaypo dakhuea' e'ka'taj o'nopo'korea'po ona'ti dakhuea' kahue' o̲'e̲a̲po. Kenpa'da Diosa enhue' o̲'e̲a̲po. Diosere o'noeonhuahuika'apo. Huakka' dakhuea' e'kika'ta' Diosa o'bakkahuea'apo. Kenda yan'nopo̲i̲ka'.

1 PEDRO
Pedroa huakkuruda o'manigmadoya'ate.

Pedroa huaknopo̲e̲'eritaj nogyon nogyon o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pedro i̲jje̲po on'nigmadoya'ne. Jesucristotaj a'manbatia'pakikaya'po Dios Jesucristoere me'ta'mona'uyne. Jesucristoen huanigpe̲i̲ka'eri mo'e̲nok o̲'nenbaya' mo'bakmon'uyate. Nogenbayo mo'i̲ka'po Ponto huadaribayo Galacia huadaribayo Capadocia huadaribayo Asia huadaribayo Bitinia huadaribayo mo'i̲ka'ne. 2 A'nenda Apag Dios o'pakpo opudtaj bokbatie'ea'uyate. Oy Jesucristotaj moknopo̲e̲ kenda Dios o'nopo̲i̲ka'uyate. 'Urunopo' yan'nopo'to̲i̲ka'po Jesucristoenyo'da yan'nigpe̲i̲ka'po Diosen Nok̲i̲re̲g̲a̲ mo'nopo'to̲i̲ka'ne. Kenpa'ti opudomeytaj bokkahue'po Jesús mo'nigbueypo mimia mo'nopo'tihueke'po. Ken Dios 'urua'da botihuapokike' kenpa'ti mo'nopo'noeyike'po, ijtiona'paki ken.

Diosere 'uruda o'noeonhuahuika'apoy kenda oknopo̲i̲kay.

3 Dios Jesucristoen Apag 'urunanada o̲'e̲ mon'batia'pakika'. Oro'omeytaj mo'matinepahuie'po Diosen Nok̲i̲re̲g̲a̲ mo'nopo'to̲e̲depo Diosensi'poa' o'yahuedepo kenpa'ti Dios Jesucristo e'bueytada o'noyhuada̲'uynok oro'takon mo'manoyhuada̲'apone Diosere o'noeonhuahuika'apone oknopounhuahuika'ne. 4 Kurudyo̲ Dios 'urunanada mo'nigkadhuahuika'depo daka' mo'matounhuahuika'po kenda Dios o'ka' huadakda o̲'unhuahuika'apo batitikhue'dik o̲'e̲a̲ponok durugda o̲'unhuahuika'apone. 5 Diostaj oknopo̲e̲nok teyda bo'tiokika'po mo'tounhuahuika'po nogok kene'hua̲ya̲' huame'noete kurudyo̲ bo'tohua'apone.

6 Konige̲po durugnanada mo'e̲ne. Oypi' ijhue' ehue' pai'da e'nopo'e̲pi' sue'da dakhuea' e'ka'ta' e'pakpi' daka' moknopo̲e̲po durugnanada mo'e̲ne. 7 Diostaj opuden eknopo̲e̲' Diosa huakka' o'pak. Eknopo̲e̲' konig huakka'teda o̲'unhuahuika'. Oro sirokupenayo huakka'teda e̲e̲'tada nogok ehue'da o̲'e̲a̲po. Kenpa'ti oro menpa'ti oroyo' ya̲e̲t a'nopo̲e̲ya'po huatihue' ta'aka e̲'i̲ka'yo on'tihuepo. Opudomeynayo hueretda moknopounhuahuika' Diosa mo'tinopo̲e̲'po pai'da mo'nopo'e̲po batikhue' moknopoun-huahuika'po nogok Jesucristo e'tiakte "'Uruda mo'e̲ne." "Huadakda o̲gkika'." Diosa bo'huaa'apone. 'Uruda o̲'ne aya'ada mo'tinopo̲e̲a̲pone.

8 Jesucristotaj tiahuayhue'pi' e̲'i̲ka'da di' mo'e̲ne. Kenpa'ti oy tiahuayhue' e̲'e̲a̲da moknopo̲e̲po dig̲a̲'da mo'madurugpak. 9 Moknopoeonhuahuika'nok dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'apopo mo'manopo'yarea'apopo konig Diosensi'po Jesúsere kurudyo̲ mo'noeanhuahuika'apone.

10 "Opudomeytaj mo'matinepahui'apone Diosa kenpa'ti dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone, onte'ti mo'noeanhuahuika'apone." A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria kenda o'mana'uyate. "Monig kenda Diosa mo'nigka'apone." E'nopo̲e̲'ta' onpakpo on'batia'pakuyate. 11 Cristo pai'da o'nopo'e̲po o'bueyapo o'noyhuadapo huairi o̲'e̲po Diosere onte'ti o'mana'apo, onte'ti huiyokda o'mana'apo. Ken Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada on'manigmadoya'uyate. Cristoen Nok̲i̲re̲g̲a̲ o'manopo̲e̲a̲'nok kenda on'manigmadoya'uyate. Jesús si'poe̲hued on'manigmadoya'uyate. Nopoenkahue'ada on'manigmadoya'po be'a pai'da o'nopo'e̲a̲po mo'nigbueyapo kenpa'ti menoka' o'manigbueyapo dig̲a̲' e'nopo̲e̲'ta' on'pakuynig'a. 12 Ontehuapa'da madoyahue' e̲'e̲a̲da oro'omeytaj mo'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa o'manopo̲e̲a̲'uyate mo'nigmadoya'uyate. Oy huabokerek Diosen Nok̲i̲re̲g̲a̲ o'manopo'to̲e̲nok huadak hua'a mon'batia'pakdepo oro'omeytaj dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare'po Jesús o'si'poe̲'po pai'da o'nopo'e̲po mo'nigbueypo mo'nignoyhuadpo

kenda on'manbatia'pakuyate. Kenda Diosen huata'moneriakon kurudyą' e'nopǫę'ta' on'pak.

Dios kenyo'da huadaknanada ǫ'įka'. Oro'omey konigti huadaknanada mogkika'ne.

13 Konigępo katepi' mogka'po daka' mon'nopǫępo mogkika'. Jesucristo e'tiakte Diosa mo'matinepahui'apone. 'Urua'nanada mogka'apone. Daka' mo'nonmaboika'po huadak mogkika'. 14 A'nenda Diostaj oknopǫęhue' ęę'te nogtaj nogtaj o'eretpakika'uyne. Dakhuea' e'ka' o'eretpakika'uyne. Oynayo Diosensi'po ǫ'ępo dakhuea' e'ka' pakhue' mo'ne. 15 Dios kenyo'da huadakda ǫ'įka'po kenpa'da 'urua'nanada o'kika'nok oro'omeykon Diosensi'po ǫ'ępo 'urua'nanada mogkika'. 16 Apagba' o'mana'po, "Dios kenpa'da huadak o'kika'nok. Diosenyo'da 'urua'da yą'kika'." Apagba'te kenpa' mo'nigmadoya'uyate.

17 Kenda katepi' o'kika'nok Apag Diosa aya'tada konigti digą' magka'dik mo'ęąpone. Dakhuea' eka'nayo digą' ǫgka'dik mo'ęąpone. Diostaj "Pag" be'api' ena'nayo okme'pukdik ǫ'įka'pone. 18-19 Oro'omeyen adhuea'pane' Diostaj nigpęęhue'ada nama'da ǫgkika'uyate. A'nen oro' konigti nama'da o'kika'uynig'a mo'nopo'yarepo Diosere mo'noeanhuahuike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Jesús konig oveja 'urusǫ'da ǫ'ępo mo'nigbueypo mimi o'hua'uyate. Orokupe sirokupepi' oro'omeytaj kan'nopo'yare'po Diosa yokhue' ǫ'ųyate. 20 Huadari niokpo siokpo aya' o'tiahuayika'nig Diosa kahued "Aratbuttaj kamanigbueye'po huadariyo i'si'poę'apo." Diosa ona'uyate. Huaboa'da o'si'poędepo bo'huahuaya'uyne oro'omeytaj. 21 Jesús e'bueytada Diosa o'noyhuadą'po kurudyǫ o'tobehuikpo 'urunanada o'yahue'uyate. Jesucristotaj oknopǫępo Diostakon oknopǫęne. Diosa' mo'noeanhuahuika'apone oknopǫęne.

22 Kenpa'ti oy Diosen Nokįręgą mo'nopo'tǫęnok Diosen buttida hua'a o'nigpeeonhua'depo 'urunopo' o'nopo'tǫędepo huama'buy huidpoeretaj di' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'po huanopoabeta' mon'eretpakpo di' mon'maika'. Digą' di' mon'maika'. 23 Huaoj huąyęere on'mabueyika'nig ke'nanayo oro'taj noeanhuahuikahue'dik ę'ęąda Diosba'taj oknopǫęnok Diosa mo'si'poęą'uyne. Diosba'a mo'noeanhuahuika'nok oro'omeyą oknopǫępo o'noeonhuahuika'apone. 24 Kenpa' Apagba'te o'manigmadoya'uyate oa'po,

Toket huakpi įda o'ay. Aratbut konigti įda o'tone'pakpo o'buey. Kenpa'ti huakhuen 'urunanada ę'ęąda įda o'kot. E'hue'da ǫ'ęąpo. Aratbut konigti 'urunanada ę'ęąda on'bueyapo. 'Urunanada katepi' e'ka'ada ehue'da ǫ'neapo 25 Dios Huairien hua'anayo ǫ'unhuahuika'apo. Batikhue'dik ǫ'ęąpo. Kenpa'da ǫ'unhuahuika'apo. Kenda Apagba' oa'uyate.

Ken hua'a Jesucristoen huadak hua'a Cristoen huamata'mona'eria mon'batia'pakonhua'uyne opudomeytaj.

2

1 Konigępo dakhuea' e'ka' kenpa'da ya'nenpo yan'batik. Onte'ti dakhuea' kahue' yane'. Nama'da onahue' yane'. Dakhue'da ę'ęąda "huadakda įjjęy," batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti dig bahuahuayhue' yane'. Kenpa'ti bahua'ehue' yane'. 2 A'kerekya'po yǫbed digą'da e'mi'nogta on'pak. Opud huaboa'da huaknopǫę'eri mo'ępo konig Diosen yǫbed mo'ępo Diosensi'po mo'ępo Diosen hua'a yaderetpakika'. Diostaj daka' aknopǫįkaya'po Diosen hua'a yan'nopǫįka'po yan'nigpęįka'. Nogįti nogįti Diostaj yanoknopǫę'. 3 Jesús Huairia mo'matinepahui'nok nogįti bo'eretpakpo nogįti yanoknopǫę'.

Jesucristo konig jak huaka' huid ǫ'ę. Oro' huaknopǫę'eri konig jak huaka' huidsi'po ǫ'ęne. Konig Diosen jak ǫ'ępo Jesucristo mo'noeanhuahuika'ne.

4 Jesucristo Huairi konig jak iddu enta'poedą' huid ǫ'ępo aya' jak huid onta'tihuedika'nig. Aratbutanayo Jesús Huairita' pakhue' ęę'tada Diosnayo

huakka' o'pakpo konig huamanoea' huid oktie'ea'uyate. Jesucristo Huairi huamanoeanhuahuika'eritaj daka' yanoknopo̱e̱'. 5 Opudnayo konig Diosen huid huakpa mo'e̱po mo'nigpe̱ika'po Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱po Diostaj mo'noeonhuahuika'po Diostayo'da yan'nigpe̱ika'. Nogomey nogomeytaj yan'maknopo̱e̱po Diosa kamanopo'yare'po yan'manigtiona'pakika'. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopo̱e̱po huadakyo' ya̱g'kikati'. Huayahuaya di' yan'maika'. Dakiti Dios ya̱'nona'ika'. Kenda Diosa o'pak. 6 Kenpa'ti a'nenda Apagba' oa'po, Jesucristotaj o'batia'pakpo,

Ke̱yo̱ Jerusalén jakyo, ken judío aratbutenbayo ijta'mona'apopo ke'na konig do'hued jak enta'poeda̱' huid ijhuada̱'apoy. Kentaj yoktie'ea'po huakka' ijpaki. Aya'ada kentaj o'noknopo̱e̱po durugda o̱'neapo. Birahue' o̱'neapo.

7 Opudomey Jesucristotaj moknopo̱e̱po huakka'da bo'pakika'ne. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Apagba' o'batia'pakpo,

Jak huaka'eriomey 'uru jak enta'poeda̱' huid on'tiahuaypo pakhue' e̱'ne'tada ke'na konig Diosen 'uru jak enta'poeda̱' huid o̱'e̱. Apagba' oa'.

8 Kenpa'ti

Ke'na konig dagte huid e'huedte o̱'e̱po aratbut on'pakpo konig tiahuayhue' o̱'nepo on'tikudepo on'hueda̱to'.

Kenda Cristotaj o'batia'pakuy, aratbut huadak hua'a Jesucristotaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nepo dakhuea' o̱gka'po kenpa'da ehue'da o̱'neapo. Kenda a'nenda Diosa o'nopo̱e̱'uyate.

Diosen aratbut o'maene.

9 Oro'omeynayo Jesucristotaj o'pakpo oknopo̱e̱nok Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Dios Huairien huamanigtiona'pakeri o̱'e̱ne. 'Urunopo' monopo'ka'po Diosenyo'da 'urua'nada kika'dik o̱'e̱ne. Diosen aratbut o'maene. A'nenda oknopo̱e̱hue' o̱'e̱po dakhuea' o'kika'uyne konig sikki̱re̱gyo̱ o̱'i̱ka'uyne oro'omey. Diosa mo'tinepahui'po mo'nopo'yarea'po konig Diosen huakjeyyo mo'bakuda̱'uyne. "'Urua'nanada Diosa mogka'ne. 'Urunanada Dios o̱'e̱po o'kika'. Dakiti Dios." Oy batia'pakdik o̱'e̱ne. Kenda Diosa o'pak. 10 A'nennayo Diosen aratbut ehue' e̱'e̱a̱da oynayo Diosen aratbut o̱'e̱ne. A'nenda Dios mo'tinepahui'uyne oknopo̱e̱hued o̱'u̱ynig'a oynayo mo'tinepahui'ne oknopo̱e̱po Diosensi'po o̱'e̱ne oro'omey.

Diosenyo'da ya̱g'kika'po 'urua'nanada ya̱g'kikati'.

11 Nogda e'mana'ta' ijjeretpaki, huadi'da egomey. Jesucristo huaknopo̱e̱'eri mo'e̱po Diosensi'po mo'e̱po i̱yo̱ indariyo konig esoeri mo'e̱nok konig huanopo'a nama'da o'eretpakika' kahue' yanika'. Dakhuea' kikahue' yane'. Toto' Diostaj e'baktiparatta' bo'eretpakika'ne. 12 Huakka'ada Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'ne. "Dakhue'da mo'e̱ne," nama'da opudomeytaj e'huaa'pi' 'urunanada ya̱g'kika'. Huadakda ya̱g'kika'. Kenda bo'tiahuayapone. Kenme'noe Dios e'tiakte "Dakiti Dios." "Dios 'uruda o'ka'." On'huaa'pakapo.

13 Jesús Huairi o'paknok aya'ada gobierno huairitaj yan'nigpe̱ika'. Presidente huairitaj yan'nigpe̱ika'. 14 Kenpa'ti Presidenteen huairi ka'yahue' teniente gobernadortaj sorotatataj yan'nigpe̱ika'. Ken huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga on'magka'ika'. Huadak huaka'eritaj "Huadak o̱gkika'," on'bahuaa'ika'. 15 Huadakda e'kika'te oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri nama'da bahuaahue'dik o̱'ne. Kenda Diosa o'pak.

16 Jesucristotaj moknopo̱e̱po oy toto'en huanaba' ehue'da mo'e̱po katepi' bo'pakpo kika'dik mo'e̱. Katepi' huadak e̱'hua̱e̱' kika'dik mo'e̱. "Katepi' ijpakpo ka'dik i̱jje̱y. Dakhuea' ka'dik i̱jje̱y." Nopo̱e̱hue'ada Diostaj yan'nigpe̱ika'. 17 Aya'tada huadakda yan'maknopo̱ika'. Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj di' yan'maika'. Diosa dakhuea' huaka'eritaj huiyoknanada o'magka'apo kenpa'ti huadaknanada o̱'i̱ka'. Diostaj daka' yanoknopo̱ika'. Gobierno huakhuairitaj huadakda yan'maknopo̱ika'.

Jesucristo o'bueypo pai'da o'nopo'ẹpo bahuadiayhue'ada o'buey'uyate. Oknopọẹhue' huạẹ'eria dakhuea' ẹgka'te pai'da yan'nopo'ẹpo Jesucristonig bahuadiayhue' yanika'.

18 Huanaba' ẹẹ'nayo ọ'nen huairitaj huadakda yanoknopọika'po yan'nigpẹika'. Huadak ẹ'huạẹ'taj yan'nigpẹika'. Dakhuea' huaa'eri huairitakon yan'nigpẹika'. 19 Diostaj mo'nigpẹika'po huadakda e'kika'te ontaj nogạ nama'da dakhuea' ẹgkayọ bahuadiayhue' yane'. Bahuadiayhue' ẹẹ'nayo Diosa durugda mo'tọẹạpone. 20 Opud dakhuea' eka'nayo kena'po castiga ẹgka'te diayhue' ẹẹ'nayo "Huadak i'ẹ," Diosa onahue'dik ẹẹ'tada huadak e'ka'tada huairia castiga ẹgka'nayo, huadiayhue' ẹẹ'nayo "Huadak i'ẹ," Diosa ona'apo. 21 Huadak e'kika'te dakhue' ẹgka'nayo huadiayhue' yane'. Kenda Diosa o'pak. Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Pai'da mo'nignopo'ẹ'uyate. Kentaj monoknopọẹpo pai'da mon'nopo'ẹpo huadiayhue' mo'neunhua'. 22 Jesúsnayo dakhuea' kahue' ọ'ịka'uyate. Sigpi' nama'da ahue' ọ'ịka'uyate. 23 Dakhuea' ena'tepi' madeahue' ọ'ụyate. Pai'da e'nopo'ẹạ'te bahuadiayhue' ọ'ụyate. Apag Diosa daka' me'toika'ne oknopọika'po Dios buttida o'nopọika'po daka' o'matinopọẹpo castiga o'magka'apo Jesúsa oknopọẹ'uyate. 24 Oro'en dakhuea' e'ka' a'batikaya'po onte'ti huadakdakon akikaya'po huạsọ' oro'en dakhuea' e'ka' o'tọẹpo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'taj mo'nopo'yarea'po mo'nigenhuaduyate. 25 Oro' konig oveja ọ'ịka'uyne. Ovejaomey ịda o'yoyahue'. Dag meyon yạ'ẹ nopọẹhue' ọ'ne. Oro' konigti Diosendagya' digạ'da o'yoyahue'ika'po dakhuea' e'kika'tada oynayo Jesucristo oro'en huairitaj o'kumejdene. Oro'omeytaj bo'tiokika'ne.

3

In konig huạtọẹ'taj kika'dik mo'ne.

1-2 Ettone' huạtọẹ'taj yan'nigpẹika'. Huakka'iti Jesucristoen huadak hua'a oknopọẹhued ẹẹ'nayo kanoknopọẹ'popi' daka' yan'nigpẹika'. Daka' yan'baa'ika'. Daka' yan'manhuadạ'ika'. Nogbokerektaj mune'bohue' yane'. Madi'pakhue' yane'. Kenpa'da Diostaj yan'pakpo huadak yạg'kika'. Huạtọẹạ bo'tiahuaypo apakhue'da Diostaj yanoknopọẹạpetpi'. 3 Sue'ada ettone' huạ'enda kenpa'da 'urunanada ẹẹ'ta' o'deretpakika'. Huakuhuij 'urunanada e'kika'ta' o'deretpak. Huakka' oro sakbij e'matihuạkta' o'deretpakika'. Huakka'teda ẹ'huạẹ' huaok e'baotta' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yane'. Ken konigti me'pukehue' yane'. 4 Kenyo'da 'urunopo'da yan'pakika'. 'Urunopo'da ọ'unhuahuika'apo. Batikhue' ọ'ẹạpo. Daka' o'nopọika'po diayhue' ọ'ẹ. Kenpa'ti yan'nopo'noey'. Kenda Diosa o'pak. 5 Konigti a'nenda a'neneri ettone' Diostaj huaknopọẹ'eri ọgkika'uyate. 'Urunopo'da Diosen huadakda ọgkika'po huạtọẹ'taj on'nigpẹika'uyate. 6 Sarakon Abrahamen huạtọẹ o'nigpẹika'uyate. "Do'hued huairi" ona'po o'nigpẹika'uyate. Konigti huadak e'kika'nayo kenpa'ti me'pukhue'da huạtọẹ'taj e'nigpẹika'nayo konig Sara i'ẹạpo. Diosa daka' bo'kika'apone.

7 Huabokerekkon huạtọẹere daka' yanikati'. Daka' yan'tinopọẹpo yan'toika'. Ettone' sue'da tey ọ'ẹnok daka' yan'toika'. Huạtọẹere moknopọẹpo Diosere mo'noeonhuahuika'apo. E'tiona'pakte Diosa mo'pẹẹ'po huạtọẹ'taj 'urua'da yan'toika'.

8 Kenpa'ti opudomeytaj ijmana'apoy. Konigti nogạ nogạ yan'nopọika'. Huayahuaya yan'matinepahuika'po huaknopọẹ'eri huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya daka' yan'matoika'. "Donayo huadakda ịjẹy," huata'da tinopọẹhue' yane'. 9 Be'api' dakhuea' ẹgka'nayo konigti e'ka'tino ehue' yane'. Kentaj dakhuea' kahue' yane'. Nogạ e'tidike'nayo kentaj dakhuea' huaahue' yạẹpo huadaka'da yanati'. Kenpa'ti kentaj daka' yationa'pakikati'. Diosa daka' yạgka' yationa'pakikati'. Kenda Dios o'pakpo oro'takon huadak mogka'apone. 10 Konigti Apagba' oa'po,

Durugda e'noika'ta' e'paknayo dakhuea' ahue' yane' kenpa'ti da ahue' yane'.
11 Dakhuea' e'ka' yan'nopo'korea'po huadakda yạg'kikati'. Aya'tada yan'manoeynoeypo huadiayhue' yane'. 12 Jesús Huairi huadak huaka'eritaj daka'

o'matoikа'nok huadak huaka'erien e'tiona'paktaj o'peika'. Dakhuea' huaka'eritaj mapeehue' o'ika'. Kenda Apagba'a oa'.

Huadak ogkika'depo huaknopoe'eri o'nenok pai'da on'nopo'eapo. Oknopoehue' huae'eria on'huadiaypo dakhuea' o'magka'po pai'da on'manopo'ea'apo.

13 Huadakda e'kika'nayo dakhuea' ogkahue' mo'eapetpi'. 14 Huadak i'ka'po Jesucristo-
taj iknopoenok be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da e'nopo'ea'nayopi' durugda yane'.
Mididhue' yane' kenpa'ti me'pukhue' yane'. 15 Jesucristo Huairitaj daka' yanoknopoepo
konig do'hued huakhuairi mo'taene huanopoya'da daka' yanoknopoika'. "¿Mena'po
Jesucristotaj moknopoe?" Be'api' ena'te daka' yan'nopoepo buttida huadik yan'madea'.
Diostaj daka' yanoknopoepo 'uruda yan'madea' kenpa'ti huata'da 'huadakda ijjey'
tinopoehue'ada yan'madea'. 16 Diayhue' mo'epo huadak yan'madea'po huadakyo'
yag'kika'po birahue'dik mo'eapo. Jesucristotaj moknopoenok en'tidike'nayo nama'da
ijjay on'nopoepo yan'bira'apetpi'. 17 Huadaknada e'ka'ada. Diosa e'paknayo pai'da
nopo'e'dikpi' kenda huadakda o'e. Dakhue' i'ka'po pai'da e'nopo'enayo kennayo
dakhue'nanada o'e.
18 Jesucristo kenpa'da huadakda e'ika'tada oro'nayo dakhuea'nanada o'kika'po
Diostaj nigpeehue' o'ika'uynig'a oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po
mo'nigbuey'uy. Diosere a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Noga'tida
o'buey'uyate. Huaso'nayo e'bueyada Jesúsen Nokireg o'noeonhuahuika'apo.
19-20 A'nenda Noé e'noe'oka' kusi'petone' e'kadhuahuika'te Diosa
o'manigunhuahuika'po huakka'da Diosen hua'ataj en'peunhuahua'tada nigpeehue'da
on'ba'takotpo on'mabuey'uyate. Nokiregomey huanokireg huakudbayo e'nika'yo
Jesús Nokireg o'hua'depo huadak hua'a o'manbatia'pokonhua'uyate. Huanokiregtaj
o'manbatia'pakonhua'uyate. Kusi'petone'yo Noéere ocho aratbut bata'kothue' o'nepo.
Diosa o'matoenok hue'eyya' bueyhue' o'nuyate. 21 Konigti oy Diosa oro'omeytaj
mo'nopotoepo mo'nopo'yarea'ne. Hue'eya bautiza egka'te Diosa 'urunopo' mogka'ne.
Bautiza egka' so'koyoahue' e'eada konig e'nopo'tihueke' o'e. Oro'en dakhuea' e'ka'
mo'nopo'yareaya'po Jesucristo o'noyhuaduyate. 22 Kurudyo o'hua'depo Diosere
o'ika'. Diosa Jesucristo huairi o'yahuea'nok aya'tada huiyoka o'mana'ika'. Aya'ada
Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne Diosen huata'moneri, nog huairiomey. Aya'da
on'nigpeika' Jesucristotaj.

4

Konig Diosa mo'nopoea'ne Diosen yag'kadhuahuikati'.

1 Hueypa cruzte Jesucristo pai'da o'nopo'e'uyatenok Dios e'paknayo oro'omeykon
pai'da nopo'e'dik o'ene. Pai'da e'nopo'ede' onte'ti dakhuea' kahue' o'eapone. 2 In
huadariyo e'noeonhuahuikade'te kenyo'da katepi' hua'enda bo'eretpakika'nig
nopoehue'ada kenda Dios o'pak yan'nopoika'po yag'kikati'. 3 Konig Diostaj
oknopoehue' huae'eri o'deretpakpo ogkika'po dakhuea' ogkika'nig opudomeykon
konigti bo'kika'uy a'nenda. Nogen huatoe'taj nogtaj nogtaj mo'baktohuedika'po
sinea mo'bakkuda'ika'po, mo'batuktukika'po kenpa'ti e'ketka' diostaj nama'de
bo'eretpakika'uyate. Kenpa'da konig bo'kika'uyate. 4 Oynayo Diosen bo'kika'nok
"Kenpihuay, mena'po inomey huaknopoe'eri oro'ere mayhue' o'ne, mena'po oro'ere
bokerekbohue' o'ne. Dakhue'da o'ne." Oknopoehue' huae'eria on'huaa'po opudtaj
mo'batidike'po. 5 Kenomeytaj peehue' yane'. Nogok Diosa castiga o'magka'apo.
Huanoe'eri e'bueytaeri katepi' dakhuea' ogka'uy. Nogda nogda ogka'uy. Buttida
o'bahuaa'depo Diosa castiga o'magka'apo. 6 Konigepo kan'manopo'kore'po Jesucristo
huadak hua'a aya'tada on'manbatia'pakuyate. A'nen aratbutkudaktakon huadak hua'a
o'manbatia'pakuyate Jesúsa. E'bueya o'noknopoedepo nokiregyo'da Diosere durugda
on'noeonhuahuika'apo.

7 Indariyo aya' Diosa katepi' e'ka'ta' o'pakpo o'kaynig'a a'ti o'dakea'apo. A'ti
kene'huaya' huame'noe o'epo. Konigepo daka' yan'nopoepo nogta nogta eretpakhue'
ya'nika'po daka' Diostayo'da yan'tiona'pakika'. 8 Diga'da yan'pakpo huayahuaya di'
yan'maika'. Kenda Diosa o'pak. Di' e'maika'nayo nogomeytaj mo'manoeya'apo.
Nogen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ika'apone. 9 Durugda huanopoya'da
ya'nepo esoeri huaknopoe'eritaj huayahuaya o'nen jakyo yan'batokudika'po aypo
yan'batobapika'. 10 Nogpa' nogpa' ka'dik ka'ne'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diostaj
moknopoika'po konig Diosen huadak huamanigtihuapokeri mo'matinepahui'po
huayahuaya yan'batihuapoke'. 11 Huaknopoe'eritaj be'api' e'manmadika'nayo konig
Apagba' o'ika'nig konigda kan'manmadikike'. Huaknopoe'eritaj e'tihuapoknayo
Diosa bo'teypaka'nok mon'batiahuapokika'. Ken konig 'urunanada bo'kika'nok
huakka'ada Jesucristotaj o'noknopoeapo on'batia'pakpo, "'Urua'da o'e Dios." "Diga'da
bo'tihuapokika'." "Teynanada Huairi o'e." Huakka'ada on'batia'pakika'apo.

Jesucristotaj moknopoenok konig Jesucristo pai'da o'nopo'e'uy konigti pai'da mo'nopo'eapo.

12 Ken, diga'da mogka'aponig'a me'pukehue' mo'ne. Menpa'ti Jesucristotaj
hueretda huaknopoe'eri ya'neta'po diga' mogka'apone, huadi'da egomey. 13 Pai'da
mo'nopo'edepo mepu'kehue' ya'nepo yan'durugpakti'. Jesucristo cruzte pai'nanada
o'nopo'e'uyate. Ken Jesucristoere pai'da e'nopo'enayo durugda mo'eapo. Jesucristo
'urunanada o'epo teynanada o'epo o'tiakapo. E'tiakde'te durugnanada mo'eapo.
14 Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok opudtaj en'tidike'nayo durugda mo'e, Diosen
'uru Nokirega mo'nopo'toenok durugda mo'ne. Kenomey Jesucristotaj dakhuea'da
en'batia'paktada opudnayo huadakda yan'batia'pakika'. 15 Yan'huadiaypo barakhue'
yaneti'. Nogen en'tamae' berehue' yane'. Nogomeytaj dakhuea' kahue' yaneti'.
Kenda dakhue'da o'e. Ken konig eka'nayo pai'da nopo'edik mo'ene. 16 Jesucristotaj
moknopoenok dakhuea' egka'nayo bakbira' ehue' ya'nepo, "Dakiti Dios, huadakda
i'kika'." Yan'tiona'pakikati'.

17 Oyda Diosa castiga o'magka'depo huakkuruda Diosen huaknopoe'eritaj
kan'nopoetpake'po sue'da castiga o'magka'depo. Oro'omeytaj castiga
e'magka'nayo oknopoehue' huae'eriataj diga'da castiga o'magka'apo pai'nanada
on'nopo'unhuahuika'apo. 18 Huadak huakika'eri pai'da e'nopo'unhuahuika'pi' daka'
oknopoika'po Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea' huaka'erinayo
kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. 19 Konigepo kenda Dios o'paknok pai'da
e'nopo'unhua'nayo huadakyo'da mogkika'po, "Daka' bo'tioka', huadak mo'nopo'toe'," Diostaj daka' monoknopoepo mon'tiona'pakika'. Diosa aya'da o'ka'uyate. Kenda katepi'
oa' o'ka'apo daka' oknopoe'dik o'ene.

5

Pedroa huaknopoe'eri huairitaj aya' huaknopoe'eritakon o'maboroay'uy.

1 Jesucristotaj huaknopoe'erien huairitaj o'maboroayne. Dokon huaknopoe'eri
huairi ijjepo Jesucristo cruzte pai'da e'bueyte ijtiahuay'uy. Onte'ti 'urua'nanada
e'tiakde'te kenere huairi ijjeapoy. Kena'po huaknopoe'erien huairitaj ijmana'po,
2 Diostaj huaknopoe'eri opudere egkupopakika'te daka' yan'matoika'po
yan'manmadikika'po 'uruda yan'maboroayika'. Diosa huamaboroay bo'yokuyne.
Kamatoike'po mo'bayokuyne. Manmadikahue' ahue'ada manmadikahue' yane'.
Huanopoya'da yan'eretpakpo yan'manmadika'. Kenda Dios o'pak. Huakka' huakupe
pakhue' ya'nepo yan'manmadika'. 3 Huiyokda manahue'ada huaknopoe'eritaj daka'
yan'manmadika'. 'Urunanada Diosen bo'kika'nok huaknopoe'eri bo'tiahuayika'po
konigti 'uruda kika'dik o'neapo. 4 Jesucristo oro' huaknopoe'erien huamatoe'eri

Huairi e'tiakte opud Jesucristoen huaknopo̲e̲'erien huairitaj 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Batikhue'da mo'nigkadhuahuika'apone.
5 Jesucristoen huaknopo̲e̲'eri huairitaj yan'nigpe̲i̲ka'. Nogomey huadakda o̲'nepo donayo sue'da huadak i̲jje̲y, huayahuaya yan'matinopo̲e̲po huayahuaya yan'batihuapokika'. Konige̲po,
'Uruda i̲jje̲y huanopo̲e̲'eritaj Dios pakhue' e̲e̲'tada. Sue'da huadak i̲jje̲y huanopo̲e̲'eritaj
Diosa o'matinepahui'ika'. Apagba'a oa'.
6 Pai'da e'nopo'e̲nayo Diostaj huadiayhue' yane'. Diosnayo teynanada o̲'i̲ka'. Daka' yan'nigpe̲i̲ka'. Nogok 'uruda mo'nigka'apone. 'Urunanada mo'e̲a̲po. 7 Katetapi' me'pukehue' ya̲'nepo Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokapone yanoknopo̲e̲'.
8 Daka' yanoknopo̲i̲ka'. Toto' oro'en taka' da ea'ta' bo'tipakika'ne. Engañ̲a e̲gka'ta' bo'eretpakika'ne. Konig huiyokda apetpet o̲'i̲ka'. A'barakya'po o'huae'ika'a. Konigti toto'a aratbut huaknopo̲e̲'eritaj o'ka'po huaknopo̲e̲'eritaj e'batika'ta' bo'tipakika'ne. Konige̲po Apagba' daka' ya̲g'kikati'. Daka' yanonmaboika'po 'uruda yanoknopo̲i̲ka'.
9 Toto'taj nigpe̲e̲hue' yanika'. Jesucristotayo'da yan'nigpe̲i̲ka'po daka' yanoknopo̲i̲ka'. Jesucristotaj moknopo̲e̲nok pai'da mo'nopo'e̲a̲popi'. Do'tayo'da dakhuea' megka'ne. Doyo'da pai'da ijnopo'e̲y, nopo̲e̲hue' yane'. Konigti nogbaya' nogbaya' huaknopo̲e̲'eritaj konigti diga̲'da on'magka'. Huaknopo̲e̲'eri pai'da on'nopo'i̲ka' yan'nopo̲e̲'. 10 Oro'taj di'da mo'e̲ne Diosa. O'matinepahui'nok ijhue'mon pai'da o'nopo'eonhua'depo oro'taj mo'nopo'teypakapone. Daka' eknopo̲e̲' bo'tihuapokapone. Jesucristotaj oknopo̲e̲nok kurudyo̲ bo'tohua'apone. Jesucristoere mo'noeonhuahuika'apone. 11 Diosyo'da teynanada o̲'e̲po aya'tada o'mana'onhuahuika'. Aya'ada Diostaj nigpe̲i̲ka'dik o̲'ne.

O'dikta'mona'po dakhuapa o'manigmadoya'uy.

12 Silvano daka' huaknopo̲e̲'eri huama'buy o̲'e̲ ijnopo̲e̲y. Ke'na be'tihuapokpo in beroba'te mo'nigmadoya'ne. Opudomeytaj sue'da o'nigmadoya'ne. Diosen hua'a nogi̲ti eknopo̲e' on'maboroayne. Kenpa'ti Dios diga̲' di' mo'maika'po mo'matinepahui'ne. Mo'matinepahui'po durugnanada mogka'ne. Buttida ijjay. Daka' mo'noknopo̲e̲po batikhue' yaneti'.
13 Babilonia huakka' jakya' huaknopo̲e̲'eri Diosa o'baktie'ea'uyate. Opudere o'baktie'ea'uyate. Opudomeytaj di' o̲'nepo on'dikta'mona'ne. Marcos do'huedsi'ponig o̲'e̲po mo'dikta'mona'ne. 14 Di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj.
Daka' moknopo̲i̲ke'po me'pukehue'da daka' mo'manopo'noeynoeyike', ken.

2 PEDRO
Pedroa onte'ti o'manigmadoya'uyate.

Huaknopo̲e̲'eritaj Pedroa o'manigmadoya'uyate.

1 Do Simón Pedro i̲jje̲po on'nigmadoya'ne, huadi'da huaknopo̲e̲'eri huama'buy. Jesucristoen huanigpe̲i̲ka'eri i̲jje̲y. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opud konigti oro' Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj moknopo̲e̲ne. Dios kenpa'da huadakda o̲'e̲po Jesucristotaj oknopo̲e̲nok oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. Huadakda mo'e̲ne mona'ne. 2 Diostaj Jesús Huairitaere nogi̲ti nogi̲ti moknopo̲e̲nok Diosa nogi̲ti mo'tinepahui'po 'urunopo'da mo'manopo'to̲i̲ke' kenpa'ti daka' mo'manoeye'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne.

Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eri nogi̲ti nogi̲ti 'urua'nanada nopo̲i̲ka'dik mo'e̲.

3 Teynanada o̲'e̲ Dios. Teyda o̲'e̲po 'urua'nanada e'ka'taj bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' kan'nigpe̲i̲ke'po bo'tihuapokika'ne. Diostaj oknopo̲e̲nok nogi̲ti nogi̲ti 'urunanada Diosen kika'dik o̲'e̲ne. Kenpa'ti Dios 'urunanada o̲'e̲po huadaknanada o'kika'po oro'taj mo'baktie'ea'uyne konig ke'nensi'po hua̲e̲' mo'baktie'ea'uyne. 4 Dios o'pakpo kenpa'ti teynanada o̲'e̲po, "Katetapi' bo'eretpakika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Dakhuea' bo'kika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Kenpa'ti konig Diosen 'urunopo' kan'nopo'to̲i̲ke'po on'tihuapokapone." Diosa o'pakpo mona'uyne. 5 Konige̲po Diostaj mo'noknopo̲e̲po huakka' mo'deretpakpo 'urua'nanada mogkika'. Kenpa'ti Diosen nogi̲ti nogi̲ti mon'nopo̲i̲ka'. 6 Kenpa'ti katetapi' e'eretpakpi' keje' a'dik mo'nepo nogi̲ti nogi̲ti huadakyo'da ijka'apoy mon'nopo̲e̲po huadak mogkika'. Dakhuea' kahue' mo'ne. Kenpa'ti pai'da e'nopo'e̲nayo diayhue'ada Diostaj daka' mo'noknopounhuahua'po batikhue' mo'ne. Kenpa'ti Diosda e̲'e̲pa'tij huakka' mon'pakpo kenpa'da Diosenyo'da mon'pakpo mogkika'. 7 Diosenyo'da ya̲g'kika'po konig huama'buytaj di' e̲e̲'pa' aya'tada di' mon'mae. Oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eritakon di' mon'mae.

8 Kenda konig nogi̲ti nogi̲ti e'kika'nayo nama'da kikahue' o̲'e̲a̲pone kenpa'ti nogi̲ti nogi̲ti 'uruda Jesucristo Huairitaj oknopo̲e̲a̲pone. 9 Ken konig kikahue' e̲e̲'nayo konig ikpobig konig ikpohuiok o̲'e̲ne. Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne i̲da okkahuedene. 10 Diosa konig huasi'po a'mato̲e̲ya'po mo'baktie'ea'uynok nogi̲ti nogi̲ti Diosen mogkika'po nogi̲ti nogi̲ti mo'noknopo̲i̲ka'po mo'noknopo̲e̲po batikhue' mo'e̲a̲po. 11 Diosen 'urunanada o'kika'nok Jesucristo Huairi o'pakpo durugteda kurudyo̲ bo'tohua'apone. Jesucristo huamanopo'yarea'eria mo'noeanhuahuika'apone. Diosensi'po o'noeonhuahuika'apo.

12 Kenda o'nona'dene mo'nopo̲e̲det kenpa'ti buttida hua'a daka' moknopo̲i̲ka'det okkahuehue' ka'ne'po onte'ti on'manopo̲e̲a̲'ika'ne. 13-14 A'ti ijbueyapoy Jesucristo Huairia menopo̲e̲a̲'dene. Do bueyhued i̲jje̲po ona'ti on'manopo̲e̲a̲'ne. 'Urunopo'da daka' yan'nigpe̲i̲ka'. Diostaj 'urunanada yanigpe̲i̲ka'. Ona'ti on'manopo̲e̲a̲'ne. 15 In on'nigmadoya'nig do e'bueyde'te yan'nopounhuahuika'apet.

Cristotaj Pedro nogomeyere on'tiahuay'uyate. 'Urua'nanada senogda o̲'u̲yate.

16 Jesucristo huaboro' huairi o̲'e̲po teynanada o̲'e̲. 'Urunanada o̲'e̲po o'tiakapo. 'Urunanada kenpa'ti senogda o'tiahuay'uy. Da onahue' o̲'nene. Ijtiahuay'uypo buttida o'nona'ne. 17-18 Ken Jesúsere ote'te o̲'e̲po, nog huanigpe̲i̲ka'eri doere o̲'e̲po, konig Dios o̲'i̲ka' eynanada keregnada senognanada o̲'e̲a̲'nok Apag Diosa o'eypaka'uy. Kenpa'ti "In do'hued Huasi'po huadi'da me'ta̲e̲ne. Kentaj ijtodurugpaki." Kurudya̲' hua'ayo'da o'pe̲e̲'uy. Jeyya'da Diosya' o'pe̲e̲'uy.

19 A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria Cristotaj on'timadoya'uyate. Apagba'te
daka' on'timadoya'uyate. Apagba' mon'tọẹpo buttida ọ'ẹ mon'nopọẹpo nigpẹẹdik
mo'ne. Huakjey o'bakpakpo jeyda ọ'ẹnok 'uruda tiahuaydik ọ'ẹne. Konigti Apagba'
o'tiahuaypo Jesucristotaj moknopọẹạ'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakte mo'nopo'tọẹpo
'urunanada moknopọẹạpo. Konig jeyda siokpo huanopo'taj e'ta'te huadaknada
moknopọẹạpo. 20-21 Diosen huamanbatia'pakeria Apagba' on'manigmadoya'uyate.
Cristotaj buttida on'timadoya'uyate. Huạ'enda on'nopọẹpo madoyahue'ada Diosen
Nokịrẹgạ o'manopo'tọẹpo o'manopọẹạnok Diosen hua'a on'batia'pakpo kenpa'ti
on'manigmadoya'uyate. Kenda daka' yan'nopọẹti', ijjay.

2

Nama'da huamanmadika'eritaj konig ọ'ne e'tia'pak.
(Jud. 4-13)

1 A'nennada Israel aratbuttaj Diosen hueretda huamanbatia'pakeria 'uruda
on'mana'ika'uyate. Buttida on'manmadikika'uyate. Kenpa'ti nama'da huaman-
batia'pakeria nama'da on'manmadika'uyate. Oy konigti opudomeyere nama'da
huamanmadika'eri ọ'neapo. "Diostaj buttida o'manmadikay," on'batia'pakpo
da on'manmadika'apo. Kenomeytaj Cristo huẹypa cruzte o'manigbuey'uynig'a
"Jesucristotaj oknopọẹhue'dik mo'ẹ." Nama'da on'batia'pakaponok Diosa ịda castiga
o'magka'apo. 2 O'deretpakpo dakhuea'da ọgkika'apo. Nama'da on'manmadika'po
nama'da ọgkika'apo. Huakka' huaknopọẹ'eria on'pẹẹdepo konigti dakhuea'da
ọgkika'apo. Jesucristoen buttida hua'ataj on'tierikapo. 3 Opuden huakupe on'pakpo
nama'da mo'manmadika'apone. "Huakupe beyok," mona'apo. A'nenda "Dakhuea'
huaka'eritaj kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga digạ' ijmagka'apoy." Diosa
oa'uyate. A'ti castiga o'magka'apo.

4 A'nennada sue'da Diosen huata'moneri kurudyọ Diosere ọ'nepo Diostaj
nigpẹẹhue'da ọ'nepo dakhuea'da ọgka'uyate. Diosa matinepahuihue'da castiga
o'magka'po sikkịrẹgyọ pai'da kan'nopo'unhuahuike'po o'maen'uyate. Diosen castiga
digạ' ẹgka'te sikkịrẹgyọ on'maunhuahua'. 5 Kenpa'ti a'nennada ẹ'pọgtone' tiakhued
Noéere huakka'nanada aratbut ọ'nuyate. Aratbut dakhuea'nanada ọgkika'uyate.
"Yan'nopo'korea', yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpẹika', onte'ti huadak yạg'kika'."
Noéa o'mananhuahuika'uynig'a pẹẹhue' ọ'nika'uyatenok Diosa matinepahuihue' ọ'ẹpo
ẹ'pọgtone' o'ta'mona'uyate. Aya'da on'bata'kot'uyate. Noétaj sietetakon kusi'petone'yo
Diosa o'batioka'nok ta'kothue' ọ'nuyate. 6 Kenpa'ti a'nennanada Sodoma huakka'
jak huạẹ'eri kenpa'ti Gomorra huakka' jakyo huạẹ'eri ọ'nepo dakhuea'da ọgkika'po
nopo'koreahue' ọ'nenok Diosa castiga o'magka'po aya'tada jakbeta' o'bakpaka'uyate.
Aya'da on'mabuey'uyate. Parokupoyo'da ọ'ụyate. Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj
digạ' castiga o'magka'apo a'manopọẹạya'po Sodoma Gomorraeretaj o'bakpaka'uyate.
7-8 Lotnayo huadaka'da ọ'ụyate. Sodomayo ọ'ịka'uyate. Jaktaj Diosa bakpakahued
aratbut dakhuea'da ọgkika'uyate. Aratbut dakhuea'nanada ọgkika'nok Lot kenda
o'batiahuayika'po suhue'da o'makẹpo kenpa'ti pai'da o'maknopo'unhuahua'uyate. Ken
Sodoma jaktaj Diosa bakpakahued ẹẹ'te Lottaj o'tọẹpo o'tọrọkuyate. 9 Ken oro'takon
Diosa dakhuea' e'ka' nopo'tiokika'dik mo'ẹne. Diosenyo'da e'kika'ta' e'paknayo
toto' engañaa ẹ'nika'tada Diosa bo'tiokika'apone. Dakhuea' huaka'eritanayo pai'da
on'nopo'unhuahua'po Diosa o'matounhuahuika'po nogok kene'huạyạ' huame'noete
"Dakhuea' boka'uy." Diosa o'mana'apo. Castiga o'magka'apo.

10 Kenomey nama'da huamanmadika'eri huạ'enda o'deretpakpo Diostaj me'pukhue'
ọ'nepo Jesús Huairitaj e'nigpẹẹta' pakhue' ọ'nepo Diosen 'urunanada huairitaj
dakhuea' on'bahuaa'po. Me'pukhue'da kenpa'ti huiyoka on'bahuaa'po. Diosa castiga

o'magka'apo. 11 Diosen huata'monerinayo teynanada ẹẹ'pi' ighua'da manahue'dik o'nepo Diosen 'urunanada huairi "dakhuea' ogka'," huaahue' o'ne Diostaj.
12 Inomey nama'da huamanmadika'eri nopoẹhue'ada dakhuea' on'da'ika'. Diosa castiga o'magka'apo. On'mabueyapo. Konig 'uhuanig o'nepo. 'Uhuanayo nopoẹhue'ada o'pakpo o'ka'. Huape' on'batiaraka'ika'. 13 Nama'da huamanmadika'eri dakhuea' ogkika'nok pai'nanada on'nopo'ẹapo. Kenpa'da e'durugpakta' on'deretpakika'. "Hueretda huaknopoẹ'eri o'ẹy." Nama'da on'batia'pakpo opudere ogkupopakpo on'batadi'kea'po durugteda on'batobape'po. Engaña ijmagkay on'nopoẹpo durugda o'ne. Nama'da huamanmadika'eritaj bakbira'dik mo'ẹne.
14 Nama'da huamanmadika'eri ettone' on'tiahuaypo digạ' o'deretpakika'po dakhuea' ogka'po sue'da huaknopoẹ'eritaj, "Durugteda dakhuea' mogka'." Nama'da on'manika'po kenpa'ti huakka'da katepi' e'tamaeta' o'deretpakika'. "Dakhue'da o'ne," Diosa oa'de. 15 Kenpa'ti inomey huamanmadika'eri buttida hua'ataj on'batikdepo konig Diosya' ekyoyahue' nama'da ogkika'po. Konig Balaam o'ka'uyate inomey ogkika'. A'nennada Balaam Diosen huamanbatia'pakeri o'ẹpo Beorensi'po o'ụyate. Huakka' huakupeta' o'eretpakpo Diostaj nigpẹẹhue'da o'ẹpo dakhuea'da o'ka'uyate. 16 Diostaj nigpẹẹhue'ada e'hua'te Balaamen burra 'uhua'a aratbuten hua'a ona'po "Huakupeta' i'pakpo Diostaj nigpẹẹhue'ada dakhuea' i'ka'ne. Kenda kahue' yạẹ'." Burra 'uhua'a ona'nok o'kore'uyate.
17 Konig huẹ'ẹy okposagyo ehue' ẹẹ'yo nama'da huamanmadika'eri konig o'ne. Huẹ'ẹy okposagyo ehue' ẹẹ'yo bohua'nig'a ehue' o'ẹ. Nama'da huamanmadika'eriyo bohua'nig'a daka' manmadikahue' o'ne. Kenpa'ti konig ẹ'sịhụị' huihued bapoka o'tohua' konigti kenomey o'ne. E'hui'ta' bo'paknig'a huihue' o'ẹ. 'Uruda e'manmadika' e'pẹẹta' bo'paknig'a pẹẹhue' mo'ẹ. Nama'da on'manmadika'nok Diosa castiga o'magka'apo. Sikkịrẹgyonanada on'noeonhuahuika'apo. 18 "Dakhuea' e'ka'tada. Katepi' o'pakpo e'kika'tada. Diosa castiga ogkahue' mo'ịka'ne." Da on'mana'po, "Yan'tiak, oro'ere dakhuea' mogka'." Nama'da on'mana'po huabokerek huaboa'da e'noknopoẹde'te huaboa'da Diosta e'nigpẹẹde' kenomeytaj nama'da on'mana'po. 19 "Katepi' bo'pakpo kika'dik mo'ẹne." Huaboa'da huaknopoẹ'eritaj nama'da e'mana'tada nama'da huamanmadika'eria huadak kikahue'dik o'nepo dakhuea' ogkika'. Konig toto'en huanaba' o'nepo dakhuea' ogkika'po batikhue'dik o'ne. 20 Sue'da aratbut dakhuea' ogka'depo huaboa'da Jesucristo Huairitaj o'noknopoẹ'depo, Jesucristo huamanopo'yarea'eritaj on'nopo'korea'depo onte'ti Diosenyo'da ogkika'depo nogok ona'ti dakhuea' ẹgkika'nayo kenomeytaj ke'poda ẹ'dik o'neapo. Dakhue'nanada ẹ'dik o'neapo. 21 Oknopoẹhue' huạẹ'eria sue'da dakhue'mon ẹ'ẹạda Diosen huadak hua'a on'pẹẹdepo o'noknopoẹdepo nogok eknopoẹdeada e'batiknayo onte'ti dakhuea' eka'nayo dakhue'nanada o'ne. 22 Eknopoẹde'te onte'ti dakhuea' ẹgkika'nayo konig kuhua o'ne kenpa'ti konig huakyari' o'ne. "Kuhua huạ'enda ẹ'okpi' onte'ti on'minika'. Huakyari' huaboa'da ẹ'oo'deada onte'ti samibiyo o'huedika'." Kenda aratbut buttida oa'ika'.

3

Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakapo.

1 A'nenda on'nigmadoya'uyne. Onte'ti on'nigmadoya'ne, huadi'. Onte'ti e'manopoẹạ'ta' on'tipakne. Onte'ti e'maboroay'ta' ijpaki. 2 Diosen huamanbatia'pakeri on'mana'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo kenpa'ti konig o'ẹạpo on'manbatia'pakuyate. Onte'ti onte'ti on'nopoeanhua'apone. Kenpa'ti Jesucristo oro'en huairi kenpa'ti oroen dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'erien e'mana' Cristoen huata'mona'eria mona'uyne. Onte'ti onte'ti on'nopoeanhua'apone.
3 In ijbatia'pakaponig yan'nopoẹ'. Nogok Jesucristo tiakhued kene'huạyạ' huame'noete huakka' oknopoẹhue' huạẹ'eri o'neapo. Katepi' dakhue'da huạ'enda

on'pakpo o̲gkika'apo. Diostaj on'tierikapo. 4 "Onte'ti ijtiakapoy." Jesúsa oa'uyatenig'a, menpa' nama'da oa'uyate. Ehue' tiakhue' o̲'e̲a̲po. A'nenda huadari e'ka'te oro'en adhuea'pane' on'mabuey'uyate oy kenpa'ti huadari konigti o̲'e̲. Oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria on'batia'pakaponig'a. 5 A'nennada Diosa oa'uynok huaboa'da kurud siokpoere niokpokon puug nog o̲'u̲yate. Kenpa'ti hue̲'e̲y o̲'u̲yate. Diosa onte'ti oa'uynok hue̲'e̲yya̲' huadari ote'ere o̲'o̲ro̲ka'uyate. Huadariere e̲'po̲g hua̲hue̲ere o̲'u̲yate. Kenda oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria eknopo̲e̲'ta' pakhue' o̲'ne. 6 Kenpa'ti a'nenda Noé e'noete aratbut dakhuea'da o̲gkika'uynok Diosa castiga a'magkaya'po e̲'po̲gtone' o'matita'mona'po aya'da on'mabuey'uyate. 7 "Kurud huadariere aya'da bo'tiahuayika'nig aya'da mahu̲igdik o̲'e̲a̲po." Diosa kenpa'ti oa'po oy ta'aka huamamey o'nigi̲ka'ne. Nogok "Dakhuea' boka'nok castiga o̲gka'dik o̲'nene." Diosa o'mana'depo castiga o'magka'apo kenpa'ti kurud huadariere o'mahu̲igapo.

8 Kenpa'ti mil huabayok ijhue'nananada o'pokonhuahua' oro'nayo o'nopo̲e̲y. Diosnayo konig oro' nopo̲e̲hue' o̲'e̲. Mil huabayok ijhue'nanada o̲'unhuahua' nopo̲e̲hue' o̲'e̲po i̲dada o'pok o'nopo̲e̲ Diosnayo. Mil huabayok e̲e̲'pi' nogme'noetida Diosanayo o'tonopo̲i̲ka', huadi'da egomey. 9 Kenpa'ti "Ijtiakapoy." Jesús Huairia mona'uyne. Tiakhued o̲'e̲po ijhue'nada o̲'e̲po o'tiak sue'da huakka'a nama'da on'nopo̲e̲nig'a aratbuttaj o'matinepahui'po castiga e'magka'ta' pakhue' o̲'e̲po dakhuea' huaka'eritaj e'manopo'korea'ta' o'manigunhuahua'po castiga e'magka'ta' pakhue' o̲'e̲po aya'tada e'manopo'korea'ta' o'pak.

10 Dapita' Jesús Huairi o'tiakapo. Kentaj e̲kpo̲e̲' nige̲hue' e̲e̲'te o'tiakapo. Kenoka' aratbut nopo̲e̲hue' e̲e̲'te huabereeri on'tiak. Konigti Jesús o'tiakapo. E'tiakte kurud 'utta'nanada oa'nig ehue'da o̲'e̲a̲po. Aya'da o'mamey'a̲po. Huadaritaj kenpa'ti aya'da katepi' o̲'i̲ka'nig o'mahu̲igapo. Ehue'nanada o̲'e̲a̲po.

11 Ken aya'da o'tiahuayika'nig o'mameydepo ehue'da o̲'e̲a̲po. Kenda mon'nopo̲e̲po mon'nopo'korea'. Onte'ti dakhuea' kahue' mo'ne. Diosenyo'da mogkika'. 'Urua'nanada mogkika'. Diostayo'da mon'nigpe̲i̲ka'. 12 Dios tiakdik o̲'e̲nok mon'nigunhuahua'ika'. Kenpa'ti Dios Huairi e'tiakte daka' mo'nonmabodhuahua'. I̲da katiake'po daka' Diosen mogkika'. E'tiakte kurudyo̲ aya' o'tiahuayika'nig o'mahu̲igapo. Ehue'da o̲'e̲a̲po. 13 Huabo kurud huabo huadariere o̲'e̲a̲po. Diosa oa'uyatenok huabo kurud huabodaritakon o'nigunhuahuika'ne oro'omey. Huabokurudyo̲ huabodariya' aya'da huadakda o̲'e̲a̲po. Aya'da huadak o̲gkika'apo.

14 Jesucristo o'tiakaponok huabo kurud huabodari o̲'e̲a̲ponok Jesucristo e'tiakte huadak mogkika' kenpa'ti huayahuaya mo'manoeynoey'ika'. Kahuahuaye'po kenpa'ti opudomeytaj kamadurugpake'po bo'eretpakpo diga̲'da Diosen ya̲g'kika'. 'Urunanada ya̲g'kika', huadi'da huama'buy. 15 Oro'omeytaj a'manopo'koreaya'po kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopo̲e̲'po kenpa'ti nogomeytaj a'manopo'yareaya'po Jesús Huairia o'matinepahui'po mo'nigunhuahuika'ne yan'nopo̲e̲'. Konigti huadi'da huama'buy Pabloa mo'nigmadoya'uyate. Diosa Pablotaj o'nopo̲e̲a̲'nok Pabloa mo'nigmadoya'uyate. 16 Jesucristo o'tiakdeapo kenpa'ti Diosen 'urua'nanada ya̲g'kika' Pabloa o'manigmadoya'ika'. Pabloen hua'a nogdik nogdik e'manigmadoya' dakhuapa be'api' nopoenkahue'dik o̲'ne. Nopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri kenpa'ti e'nopo̲e̲'ta' pakhue' hua̲e̲'eri nama'da nogpa'da Pabloen e'manigmadoya' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti Apagba'taj nama'da nogpa'da on'batia'paknok Diosa o'maenapo.

17 Inomey Diostaj nigpe̲e̲hue' hua̲e̲'eri inomey nama'da huaa'eri inomey Diostaj nopoenkahue'da hua̲e̲'eri konig o̲'ne, on'nokota'ne, huadi'da egomey. Nama'da manmadikahued e̲'ne'ted opudomeytaj on'nopo̲e̲a̲'ne. Kenpa'ti moknopo̲e̲po okbatikhue' ya̲'ne on'nokota'ne. 18 Jesucristo Huairi oro'en dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eritaj nogi̲ti nogi̲ti yanoknopo̲e̲'. Kenpa'ti konig Jesús di' mo'e̲po mo'nigbuey'uyate konigti

nogi̲ti nogi̲ti di' yan'mae'ikati'. Jesucristo Huairi kenpa'da huadaknanada o̲'i̲ka' mon'batia'pakika'. 'Urunanada o̲'e̲ mon'batia'pakika'. Ken.

1 JUAN
Juana huakkuruda o'nigmadoya'uyate.

Cristo Diosen Huasi'po oro'taj onte'ti o'manoeanhuahuika'apo.

1 Opudomeytaj o'nigmadoya'ne. A'nennada Cristo o'noika'uyate. Huadari kurudere kahued e̲e̲'te o̲'u̲yate.

Ke'na e'manmadika'te o'pe̲e̲'uy. Kentaj o'tiahuay'uy. Kentaj huaso̲'teda huaba'a oroa o'tibata'te'e'uy. Ke'na oro'taj onte'ti mo'noeanhuahuika'apone. 2 Cristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'si'poe̲'uyate. E'kerekde'te oroa o'tiahuay'uy. Ke'na Diosen Huasi'po o̲'e̲ buttida o'nona'ne. O'noeonhuahuika'po Apag Diosere o̲'i̲ka'uyate. Diosa Cristotaj bo'tiahuay'ea'uyne. 3 Oro' Diostaj Jesucristotaere oknopo̲i̲ka'nig oro'ere konigti Diostaj moknopo̲i̲ke'po kenpa'ti oro'ere konigti Diosen Huasi'po Jesústaj moknopo̲i̲ke'po kenda o'tiahuayika'uynig kenda o'pe̲i̲ka'uynig o'nonbatia'pakne. 4 Kenpa' Jesústaj on'timadoya'ne doere huakka' mon'durugpakika'.

Dios jeynada o̲'i̲ka'.

5 Dios jeynada o̲'e̲po huadakda o̲'e̲. Diosa sigpi' dakhuea' kahue' o̲'i̲ka'. Kenda Diosen Huasi'po Jesucristoa monmadika'uyne o'pe̲e̲po, opudomeytaj o'nonbatia'pakne. 6 Oro'omey dakhuea'da e'kika'nayo "Diostaj oknopo̲e̲po Jesúsen huadi' o̲'e̲y," ea'nayo, da oa'po, dakhuea' o'kay. 7 Konig Dios huakjeyonig o̲'e̲po huadakda o'kika'nig oro' kenpa'ti Diosen huadakda e'kika'nayo nogere nogere durugnada Diostaj oro' oknopo̲i̲ka'po o̲'e̲ne. Kenpa'ti Cristo Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uyatenok aya'da dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne.

8 "Do dakhuea' kahue' i̲jje̲y," oro' ea'nayo huata'da nama'da o'huaa'po oay. Cristotaj oknopo̲e̲hue' o̲'e̲y. 9 "Dakhuea' ijkamey. Bekkahuea', Apag Dios." Oro' e'tiona'pakika'nayo Dios huadakda o̲'e̲po buttida huaa'eri o̲'e̲po mo'nopo'tihueke'apone oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. 10 "Do dakhuea' kahue' i̲jje̲mey." Oroapi' ea'nayo Dios da huaa'eri o̲'e̲ o'huaa'po Diosen hua'a hueretda o̲ki̲e̲hued o̲'e̲ne.

2

Cristo oro'en huamanopo'tihueke'eri mo'ta̲e̲ne.

1 Dakhuea' kikahue' ka'nike'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne, sion. Dakhuea' eka'nayo Jesucristo huadakda o̲'e̲po Diostaj nigtiona'pakdik mo'e̲po dakhuea' e'ka' yanopo'tihuekea' mo'nigtiona'pakapone. 2 Oro'en dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uypo mo'nopo'tihuekea'ne. Cristo oro'en dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aya'enda dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'tihuekea'ne.

3 Diosen hua'a oro' e'nigpe̲i̲ka'nayo Diostaj oknopo̲e̲po Diosensi'po o̲'e̲y daka' o'nopo̲e̲ne. 4 "Diostaj yoknopo̲e̲y." Be'api' ea'nayo Cristoen hua'a nigpe̲e̲hue' e̲'e̲a̲da da huaa'eri o̲'e̲po Diosen hua'a nopo̲e̲hue' o̲'e̲. 5 Be'api' Cristoen hua'a o'nigpe̲i̲ka'po, o'kika'po, Diostaj nogiti nogiti di' o̲'e̲ne. Kenpa'ti Diosensi'po o̲'e̲y o'nopo̲e̲ne. 6 "Diosensi'po i̲jje̲y." Oro'omeya̲ ea'nayo konig Jesucristo o'kika'uynig konigti mog'kika'.

Di' yan'maika' Juana huaboa'da o'mana'.

7 A'nenda di' yan'maika' Cristoa o'mana'uyatenok mo'pe̲e̲'uy. Konig a'nenda o'mana'uyate konigti o'nona'po o'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. 8 Huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne. Cristo aratbuttaj di' o'maika'uyate kenpa'ti oro'omey huayahuaya di' mon'maika'. A'nenda konig sikki̲re̲gya̲' nopo̲e̲hue' mo'e̲po dakhuea'

bokika'uyatenig'a oynayo konig huakjeyyo huaboa'da Cristotaj moknopo̲e̲po huadakda bokika'.
9 "Huakjeyyo i̲jje̲po Cristotaj yoknopo̲e̲po huadakda ijkikay," be'api' ea'pi' nog huaknopo̲e̲'eritaj o'diaypo nama'da oa'nig'a Cristotaj oknopo̲e̲hue' o̲'e̲po sikki̲re̲gyo̲ o̲'e̲. 10 Be'api' nog huaknopo̲e̲'eritaj huadi'da o̲'e̲po huadak o'kika'. Nama'da kikahue' o̲'e̲a̲po. Diostaj huadakda o'kika'apo. 11 Be'api' huaknopo̲e̲'eritaj o'huadiaypo dakhue'da o̲'e̲po konig sikki̲re̲gya̲' dakhuea'da o'kika'. Nama'da o'kika'po konig ekpo-bigo̲nig o̲'e̲po Diosen hua'a nopo̲gkahue' o̲'e̲.
12 Opud Cristoen huaknopo̲e̲'eri dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uypo mo'manopo'tihuekea'deme'nok opudtaj on'nigmadoya'ne. 13 Cristo a'nennada o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Opudomey tone'bokerek Jesucristoen huaknopo̲e̲'eritaj on'nigmadoya'ne. Toto'taj nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'po dakhuea' kikahue' mo'i̲ka'nok opudomey huabokerek ettone'eretaj on'nigmadoya'ne. Apag Diostaj moknopo̲e̲nok opudtaj on'nigmadoya'ne, sion. 14 Cristo huakkurueri huanoeonhuahuika'eritaj opud huaknopo̲e̲'eritone' moknopo̲e̲ne, do'hued huaojonigtaj on'nigmadoya'ne, pag. Opudomey huabo huaknopo̲e̲'eri Diosen hua'a huanopoya' moknopo̲i̲ka'po teyda mo'e̲po toto'taj nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne.
15 Konig aratbut oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri dakhue'da o̲'nika'nig konigti ehue' yanika'. Konigti pakhue' yanika'. Konig nama'da o̲gkika'nig kahue' yanika'. Konig nama'da on'nopo̲i̲ka'nig nopo̲e̲hue' yanika'. Konig nogomey katetapi' on'eretpakika'nig eretpakhue' yanika'. E'eretpakika'nayo Apag Diostaj pakhue'dik mo'e̲ne. 16 Kenda aratbut oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri on'nopo̲e̲po o̲gkika'nigtaj Dios kenpa' pakhue' o̲'e̲. Huakka' dakhuea' e'ka'ta' o'deretpakika'. Katetapi' huakpoa o'tiahuaypo o'deretpakika'. Huata'da di'nada o̲'nika'. Ayada dakhuea'da on'nopo̲e̲po o̲gkika'. 17 Aya'da katetapi' nama'da o̲gkika'po, aya'da nama'da on'nopo̲e̲po ken konig ehue' o̲'e̲a̲po. Aya'ada dakhuea' e'kata' o'deretpakika'nig ehue' o̲'neapo. Diostaj huanigpe̲i̲ka'erinayo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Okbatikhue' on'noeonhuahuika'apo.

Jesúsen hueretda huaknopo̲e̲'eri buttida hua'a on'nopo̲i̲ka'. Jesús ehue' o̲'e̲ Diosen Cristo. Da huaa'eria kenda nama'da on'manmadikika'.

18 Kene'hua̲ya̲' huame'noe o̲'e̲deapo. A'ti Cristo o'tiakapo. Cristoen taka' huairi o'tiakapo mo'tipe̲e̲me'ne. Ken Cristoen taka' huakka'da on'tiakdeme'. Kena'po kene'hua̲ya̲' huame'noe o̲'e̲po a'ti Cristo o'tiakapo o'nopo̲e̲ne. 19 Cristoen taka' huaman-madika'eri a'nenda oro'omeyere e'nika'ada konig oro' Cristotaj oknopo̲e̲po kenomey oknopo̲e̲hue' o̲'nika'po on'bakhuame'. A'nenda kenomey konig oro' eknopo̲i̲ka'nayo oro'ere o̲'nika'po bakhuahue' mo'e̲a̲ymet. Kenomey on'bakhuame' kena'po konig Cristotaj o'nigpe̲e̲'nig oro', kenomey nigpe̲e̲hue' o̲'ne, o'nopo̲e̲ne, sion.
20 Opudomeytanayo Cristoa Diosen Noki̲re̲g bo'yokuynok Diosen buttida hua'a mo'nopo̲e̲ne. 21 Kena'po buttida hua'a nopo̲e̲hue' mo'e̲nok onahue'dik i̲jje̲y. Buttida hua'a opud mo'nopo̲e̲nok on'nigmadoya'ne. Be'api' da ea'nayo buttida hua'a ehue' o̲'e̲.
22 Konig da huaa'eri o̲'ne o'nona'apone. Jesús Diosen Huasi'po ehue' o̲'e̲ ea'nayo da huaa'eri o̲'ne. Cristoen taka' o̲'ne. Apag Diostaj oknopo̲e̲hue' o̲'ne. Diosen Huasi'potaj oknopo̲e̲hue' o̲'ne. 23 Jesús Diosen Huasi'po ehue' o̲'e̲. Aya'ada kenda ea'nayo Apag Diostaj oknopo̲e̲hue' o̲'ne. Jesús Diosen Huasi'po o̲'e̲. Aya'ada ea'nayo Diostaj o'noknopo̲e̲.
24 Kenda a'nenda huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a mo'peeonhua'uynigtaj daka' ya'noknopounhuahuika'. Kenda huakkuruda mo'peeonhua'uyate eknopounhuahuika'nayo Diosen Huasi'potaj mo'nopo'toeonhuahuika'po kenpa'ti

Apag Diostaj moknopoeonhuahuika'. 25 Kenpa'ti Cristoa mo'noeanhuahuika'apone
Cristoa mona'uyne.
26 Opudomeytaj da huamanmadika'eritaj on'nigmadoya'dene. 27 Jesúsa Diosen
Nokīreg bo'yoke'uynok mo'nopo'tọẹpo buttida hua'a ọkịẹ'dik mo'ịka'ne. Diosen
Nokīregạ aya'da mo'nopọẹạ'ika'ne. Buttida hua'ayo'da mo'nopọẹạ'po da nopọẹạhue'
mo'ẹne. Konig mo'nopọẹạ'ika'nigtaj Cristotaj daka' ya'noknopọika'.
28 Oy Cristotaj daka' yanoknopọika'po Cristo e'tiakte daka' moknopọẹpo me'pukhue'
mo'ẹạpet kenpa'ti birahue' mo'ẹạpet, sion. 29 Cristo huadakda ọ'ịka'po Diosen hua'a
o'nigpẹika'po sigpi' dakhuea' kahue' ọ'ịka'. Kenda opud mo'nopọẹne. Kenpa'ti aya'ada
huadakda ọgkika'po Diosen hua'ataj on'nigpẹika'po Diosensi'po ọ'nede mo'nopọẹne.

3

Diosensi'po ọ'ẹne.

1 Apag Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'ẹne. Huakka' di' mo'ẹpo, "do'huedsi'po
mo'ẹne," mona'ne. Huakka'ada Diostaj oknopọẹhue' ọ'nepo oro' Diosensi'po ọ'ẹnig
sigpi' ọkịẹhue' mo'ẹne. 2 Oyedda Diosensi'po ọ'ẹne. Monig ọ'ẹạpet nopọẹhued
ọ'ẹne. Jesucristo e'tiakde'te oro'a o'tiahuaydepo konigti ọ'ẹạpone, huadi'da egomey.
3 Cristonigtion ẹ'dik ịjjẹạpoy, aya'ada kenda on'nopọẹpo konig Cristo Diosen hua'a
o'kika'uynig, huadakyo' o'kika'uynig dakhuea' kahue' ọ'ịka'uynig konigti kạgkike'.
4 Aya'ada dakhuea' ọgkika'po Diostaj nigpẹẹhue'da ọ'ne. Dakhuea' e'kika' konigti
Diostaj nigpẹẹhue' ẹẹ' ọ'ẹ. 5 Aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo
aratbutte o'tiakuyate, mo'nopọẹde. Diostaj o'nigpẹika'uyate. Jesúsa sigpi' dakhuea'
kahue' ọ'ụyate mo'nopọẹt. 6 Aya'ada Jesucristotaj o'noknopọẹpo on'nigpẹika'po Diostaj
dakhuea' kahue' ọ'nika'. Aya'da Diostaj nigpẹẹhue' huạẹ'erinayo Cristotaj ọkịẹhue'
ọ'nepo kenpa'ti Cristotaj nopọẹhue'da ọ'ne. 7 Nama'da da huamanmadika'eritaj
pẹẹhue' yanika', do'hued sionomey. Konig Cristo Diostehuapa' huadak ọ'ẹnig konigti
aya'ada Diostaj on'nigpẹika'po Cristonigda huadakda ọ'ne. 8 A'nennada huakkurutedda
toto' nama'da huamana'eri ọ'ẹpo huaboa'dakon Diostaj nigpẹẹhue' ọ'eonhuahuika'nok
aya'da Diostaj nigpẹẹhue' huạẹ'eria toto' huairien huanaba' ọ'ne. Toto'a dakhuea'
o'bakika'nigtaj da o'manika'nigtaj a'batikaya'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate.
9 Aya'da Diosensi'po Diosa o'nopo'tọika'nok Diostaj dakhuea' kahue' ọ'nika'.
Diosensi'po ọ'nepo nigpẹẹhue' ehue'dik ọ'nika'. 10 Diostaj nigpẹẹhue' huạịka'eri
Diosensi'po ehue'da ọ'ne. Nog aratbuttaj di' ehue' huạẹ'eri Diosensi'po ehue'da
ọ'ne. Kenda o'nopọẹpo Diosensi'potaj makịạ'dik ọ'ẹne oro'. Aratbut toto' nama'da
huaa'eriensi'po ọ'ne makịạ'dik ọ'ẹne oro'.

Huayahuaya di'da mon'maika'po huadak e'kika' mon'batihuapokika'.

11 Huayahuaya di' mon'maika'. Kenda hua'a oro'a a'nennada o'peunhuahuika'uyne.
12 Konig Caín kikahue'dik ọ'ẹne. Caín toto'en ọ'ẹpo toto'taj o'nigpẹẹpo huama'buytaj
o'huadiaypo o'arakuyate. Diostaj nigpẹẹhue' ọ'ẹpo dakhuea' o'ka'uyate. Ke'nen
huama'buy huadakda o'ka'po Diostaj o'nigpẹẹnok Caína o'arakuyate. Konig Caín
kikahue' mo'nika'.
13 Opudạ Diostaj mo'nigpẹika'nok Diostaj pakhue' huạẹ'eria opudtaj e'huadiaynayo
mepukehue' yanika', do'hued egomey. 14 Oro' toto'en e'kika'tada Diosa
mo'nopo'noeame'nok oy Diosen ọ'ẹne. Nog huaknopọẹ'eritaj di' ọ'ẹpo kenda
o'nopọẹne. Kenomey nog aratbuttaj di' maehue' ọ'nika'po toto'en ọgkika'po Diosen
ehue'da ọ'ne. 15 Aya'ada nog aratbuttaj huabahuadiayeri konig huabarakeri ọ'ne.
Huabarakeri Diosere onte'ti noeonhuahuikahue'dik ọ'neapo. 16 Jesucristo huakka'
oro'taj di'nanada mo'ẹpo a'nopo'yareaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyne o'nopọẹne.
Kena'po oro'en huama'buy huaknopọẹ'eritaj huakka' di' mo'nepo huadakyo' e'kika'
mantihuapokika'dik ọ'ẹne. Konig Jesús huakka' di' mo'ẹne konigti huama'buytaj

digą'da di'nada įka'dik o̧'ȩne. 17 Oro'omeyą̄pi' aypo o'to̧ȩpo nog huaknopo̧ȩ'eri huama'buy aypobayo' ȩȩ'te e'tiahuayada sue'nopo'da o̧'ȩpo sigpi' yokhue' ȩȩ'nayo Diostaj di' ehue'dikda o̧'ȩne. 18 "Nogtaj di' mon'mae," oro'a ea'nayo hueretda di' o'maepo mon'batihuapokika', aypopi' mon'bayokika'.

Diosen hua'a e'kika'nayo Diosensi'po o̧'ȩne daka' nopo̧ika'dik o̧'ȩne.

19 Oro' nog aratbuttaj di' o̧'įka'po buttida hua'a o'nigpe̱ika'po Diosensi'po o̧'ȩne nopo̧ȩ'dik o̧'ȩne. 20 Nama'da ijkay huanopoya'da oro' e'nopo̧ȩ'nayo Dios huahuakda o̧'ȩpo aya'da o'nopo̧ȩpo okkahuea'dik mo'ȩne. 21 Diostaj o'nigpe̱ikay oro' huanopoya'da e'nopo̧ȩ'nayo Diosensi'po o̧'ȩy daka' nopo̧ika'dik o̧'ȩne. 22 Diosen hua'a o'nigpe̱ika'po kenpa'ti Dios o'paknigda o'kika'nok oro' e'tiona'pakte Diosa oro'taj mo'nigpe̱ika'ne, huadi'da egomey pogomey. 23 Jesucristo Diosen Huasi'po o̧'ȩ. Kenda oknopo̧ȩ'dik mo'ȩne. Diosen hua'a kenpa' oa'. Huayahuaya di' mae'dik mo'ȩne. Diosa kenpa' oa'. 24 Diosen hua'a aya'ada o̧gkika'po Diosyo o̧'nika' kenpa'ti Diosa kenomeyennopo'yo o̧'įka'. Diosen Nokįrȩg oro'taj bo'yokuypo Dios oro'ere o̧'įka' o'nopo̧ȩne.

4

Nama'da huamanmadika'eri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri o̧'ne.

1 Huakka'da nama'da huamanmadika'eri o̧'nepo buttida hua'a Diosa me'nopo̧ȩą̄'nok buttida hua'a ijmanmadikikay onda'ika'nok menpa' buttida huamanmadika'eri yaneta'po yan'bata'huahuayti'. Menpa'ti Diosen Nokįrȩgą̄ ya'manopo'to̧ȩt yan'bata'huahuayti'. 2 Jesús Diosen Huasi'po o̧'ȩpo kurudyą̄' o'tiakuyate. Huąso̧'da o'si'poe̱'uyate huabokerek. Aya' huamanmadika'eria kenda o'manmadikika'po Diosen Nokįrȩgą̄ o'manopo'to̧ȩpo kenpa'ti Diosen hueretda huamanmadika'eri o̧'ne nopo̧ȩ'dik o̧'ȩne. 3 Jesús Diosen Huasi'po ehue' o̧'ȩ. Kurudyą̄' tiakhue' o̧'uyate. Aya'da huamanmadika'eri kenda on'manmadikika'po, Diostaj oknopo̧ȩhue'ya o̧'ne. Diosen Nokįrȩg to̧ȩhue' o̧'ne. Cristoen taka' nokįrȩg on'to̧ȩ. Cristoen taka' nokįrȩg o'tiakapo mo'tipe̱ikame'nig, indariyo aratbutere o̧'ȩde, huadi'da egomey pogomey.

4 Diosensi'po mo'ȩpo Diosen Nokįrȩgą̄ mo'nopo'to̧ȩnok nama'da huamanmadika'eritaj manigpe̱e̱hue' mo'įka'ne. Diosen Nokįrȩg teyda o̧'ȩpo huadak e'kika' huakka' tihuapokika'dik mo'ȩne. Cristoen taka' nokįrȩgnayo teyhue'da o̧'ȩnok nigpe̱ikahue'dik mo'ȩne, huadi'da sionomey. 5 Nama'da huamanmadika'eri Cristotaj nigpe̱e̱hue' o̧'nika'po aratbutada on'eretpakika'nig on'manbatia'pakika'. Aratbut Diostaj oknopo̧ȩhue' o̧'nepo nama'da huamanmadika'eritaj on'pakpo on'mape̱ika'. 6 Oro'omeynayo Diosensi'po o̧'ȩne. Diostaj huaknopo̧ȩ'eri oro'taj daka' mo'nigpe̱ika'ne. Nogomey Diostaj oknopo̧ȩhue' o̧'nepo oro'taj nigpe̱e̱hue' mo'įka'ne. Oro'taj huanigpe̱e̱'eri Diosen Nokįrȩg huanopo'to̧ȩ'eritaj makįe̱'dik o̧'ȩne kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj makįe̱'dik o̧'ȩne.

Dios oro'taj di' mo'ȩnok oro'kon huayahuaya di' mon'maika'.

7 Dios oro'taj di' mo'ȩnok oro' huayahuaya di' mon'maika'. Aya'tada di' huamae'eri Diosensi'po o̧'nepo Diostaj o'noknopo̧ȩ. 8 Dios di'nada e'maika'tada be'api di' ehue' e'mae'nayo Diostaj oknopo̧ȩhue' o̧'ne. 9 Oro'omeytaj kamanoeanhuahuike'po Diosa di' mo'ȩpo ke'nen nogsi'potida indariyo o'ta'mona'uyatenok Dios di' mo'ȩne nopo̧ȩ'dik o̧'įka'ne. 10 Dios oro'taj di' mo'ȩpo ke'nensi'po oro'en dakhuea' e'ka' kamanopo'tihueke'po o'ta'mona'uyate. Kenda o'ka'uynig Diosa huakka'nada di' mo'ȩne o'nopo̧ȩne. Oro'anayo Diostaj sue'da di' o̧'ȩne.

11 Diosa huakka'da oro'taj di' mo'ų̄nok huayahuaya di' mae'dik o̧'įka'ne. 12 Oro' aratbuta be'api' Diostaj tiahuayhue' e̱'įka'ada huayahuaya di' e'maika'nayo Dios oro'omeytaj mo'nopo'to̧įka'ne. Diosa di' mo'įka'po mo'nopo'to̧ȩnok huayahuaya nogįtida di' o'maika'ne, huadi'da egomey pogomey. 13 Oro'ennopo'yo Diosa

ke'nen Nokɨreg bo'yokuynok Diosere o'noika'ne kenpa'ti oro'yo Dios o̱'ɨka' daka' nopo̱e'dik o̱'e̱ne. 14 Dakhuea' huaka'eritaj kamanopo'yare'po Apag Diosa Huasi'po o'ta'mona'uyate. Oro'ada Diosen Huasi'potaj o'tiahuayika'uy o'huaa'ikay. 15 "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱." Aya'ada o'noknopo̱e̱po on'huaa'ika'po Dios kenomeyyo̱ o̱'ɨka'. Kenpa'ti kenomey Diosyo o̱'nika'.

16 Oro'taj huakka' di' mo'ɨka'ne Diosa. Daka' o'nopo̱e̱ne. Dios di' mo'e̱nok nogomeytaj di' o'maika'po Diosere o'noika'ne kenpa'ti Dios oro'omeyyo̱ o'noika'. 17 Oro' Diosere o'noika'po oro'yo Dios o'noika'po nogɨti nogɨti huakka' Diostaj di' o̱'e̱po nogok kene'huaya̱' huame'noete Diosa castiga e'magka'te oro' mididhue' o̱'e̱a̱pone. Konig Diosen Huasi'po Jesús oro'omeykon di' o'maika'po me'pukhue'dik o̱'e̱a̱pone. 18 Kenda huayahuaya di' o'maika'po me'pukhue'dik o̱'e̱ne. Kenoka' di' o'maika'po huadakda o'kika'nig o'nopo̱e̱po castiga e̱gka'taj okme'pukhue'dik o̱'e̱ne. E'me'puknayo sigda di' o'maika'nig nokotdik o̱'e̱ne.

19 Diosa huakkuruda oro'taj di' mo'u̱ynok kenpa'ti Diostaj di' o̱'e̱ne. 20 "Diostaj di' ɨjje̱y." Oro'api' ea'ada nogomeytaj e'huadiaynayo da huaa'eri o̱'e̱y. Diostaj tiahuayhue'dik o̱'e̱po huama'buytaj e'tiahuayada di' ehue' e̱e̱'nayo Diostaj sigpi' di' ehue'dik o̱'e̱y. 21 Diostaj di' mo'e̱po nog aratbuttakon di' yan'maika'. Diosa mona'uyate.

5

Jesús Diosen Cristo o̱'e̱taj oknopo̱e̱po Diosen Huasi'potaj di'da o̱'ɨka'po huama'buytaj di' o'maika'po katetapi' eretpakhue' o̱'ɨka'po dakhuea' kikahue' o̱'ɨka'ne.

1 Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱, Jesús Diosen Cristo o̱'e̱po kurudya̱' o'tiakuyate. Aya'ada kenda o'noknopo̱e̱po Apag Diosensi'po o̱'ne. Aya'ada Apag Diostaj di' o̱'nepo, Diosensi'potakon di' on'maika'. 2 Oro' Diostaj di' o̱'e̱po Diosen hua'a o'nigpe̱ɨka'po kenoka' Diosensi'po huaknopo̱e̱'eritaj di' o'maey o'nopo̱e̱ne. 3 Diostaj di' o̱'e̱po Diosen hua'a o'nigpe̱ɨka'ne. Diostaj di' o̱'e̱po Diosen hua'a daka' nigkika'dik o̱'e̱ne. 4 Aya'ada Jesústaj o'noknopo̱e̱po Diosensi'po o̱'ne. Jesústaj o'noknopo̱e̱po katetapi' eretpakhue' o̱'nika'po dakhuea' kikahue' o̱'nika'. Diosenyo'da on'pakpo o̱gkika'. 5 Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱. Aya'ada o'noknopo̱e̱po dakhuea' kikahue' o̱'ne. Huakpoa on'tiahuaypo eretpakhue'dik o̱'ne. Diosenyo'da o̱gkika'.

Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱.

6 Jesústaj bautiza e̱gka'te "In do'hued huadi'da huasi'po o̱'e̱." Diosa oa'uyatenok kenpa'ti Jesús e'bueyte mimi o'mimihua'uyatenok Jesús Diosya' o'tiakuy oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. Diosen Nokɨreg buttida huaa'eri o̱'e̱po "Jesús Diosya' o'tiakuyate," o'huaa'nok Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱ oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. 7 "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱," Diosen Nokɨrega̱ huanopoya'da oa', Diosa oa', kenpa'ti Diosen hua'a oa'. Bapa'a konigti oa'. "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱," oa'. 8 Kenpa'ti indariya' "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱." Diosa bautiza e̱gka'te oa'uyate. Diosen Huasi'po o̱'e̱po Jesús o'buey'uy. "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱," Diosen Nokɨrega̱ oa'uyate. "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱," Bapa'a konigti oa'uyate. 9 Bapa' huabokereka konigti en'huaa'nayo oro' pe̱e̱'dik e̱'e̱a̱da Diosa buttida o'manika'nok oro' nogɨti pe̱e̱'dik o̱'ɨka'ne. Jesús do'hued Huasi'po o̱'e̱. Diosa oa'nok oknopo̱ɨka'dik o̱'e̱ne. 10 Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱ aya'ada o'noknopo̱e̱po buttida hua'a o̱'e̱ huanopoya'da daka' on'nopo̱e̱. "Jesús do'hued huasi'po o̱'e̱." Diosa oa'uynig aya'ada oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria "Dios da huaa'eri o̱'e̱," on'huaa'ika'. 11 Diosa ke'nen Huasi'po oro'taj bo'yokpo huadakda mo'noeanhuahuika'ne. Onte'ti mo'noeanhuahuika'apone. 12 Aya'ada Diosen Huasi'potaj o'noknopo̱e̱po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Aya'ada oknopo̱e̱hue' o̱'nepo Diosere noehue' o̱'nika'apo.

Juana mo'nigmadoya'depo mo'boroayne.

13 Diosen Huasi'potaj moknopo̲e̲po onte'ti Jesúsere mo'noeanhuahuika' kan'nopo̲e̲'po
opudomeytaj on'nigmadoya'ne.
14 Konig Diosa o'paknig oro'a konigti o'pakpo o'tiona'pakpo Diosa mo'pe̲e̲ne daka'
o'nopo̲e̲ne. 15 Diostaj o'tiona'pakpo oro'taj mo'pe̲e̲ne daka' o'nopo̲e̲ne. Konig
o'tiona'paknigda kenda Diosa mo'nigka'apone. Daka' o'nopo̲e̲ne.
16 Huaknopo̲e̲'eri huama'buya dakhuea' e'kika'nayo Diostaj kenpa'da
oknopo̲e̲batikhue'da e'kika'nayo kentaj mon'tiona'paknok Diosa o'noeanhuahuika'apo.
Huama'buy kenpa'da oknopo̲e̲batikdepo kenpa'da o'bueyapo. Kentaj tiona'pakhue'dik
o̲'e̲ne, ijjay. 17 Dakhuea' e'ka' konig Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'e̲nig dakhuea'da o̲'e̲.
Aratbut Diostaj nigpe̲e̲hue' e̲e̲'nayo onte'ti e'nopo'korea'nayo kenpa'da bueyhue' o̲'neapo.
18 Aya'ada Jesucristotaj o'noknopo̲e̲po Diosensi'po o̲'nepo dakhuea' kikahue'
o̲'neonhuahuika'. Jesús Diosen Huasi'poa o'matinoea'ika'. Toto' huairia kenomeytaj
engañа magkahue'dik o̲'e̲. Kenda oro'omey o'nopo̲e̲ne.
19 Oro' Diosensi'po o̲'e̲ne o'nopo̲e̲ne. Aya'da Cristotaj oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria toto'
huairitaj on'nigpe̲i̲ka' o'nopo̲e̲ne.
20 Dios kurudyo̲ hueretda Dios o̲'e̲. Kenda oro'taj kanopo̲e̲'po Diosen Huasi'po
o'tiakuyate o'nopo̲e̲ne. Diosen Huasi'po Jesucristotaj oro' oknopo̲i̲ka'ne. Jesúѕ hueretda
Dios o̲'e̲po oro'taj mo'noeanhuahuika'ne o'nopo̲e̲ne. 21 Katetapi' eretpakhue' yanika'.
Konig dios e'ketkatapi' pakhue' yanikati', sionomey.

2 JUAN
Juana botta'a' o'manigmadoya'uyate.

Buttida hua'a oknopo̲e̲po huayahuaya di' mon'maika'.

1 Do Juan huaknopo̲e̲'eritaj huamanmadika'eri i̲jje̲po on'nigmadoya'ne. Huidpo Cristoen huaktie'ea'eritaj o'nigmadoya'ne. O̲'nen huasi'po huaknopo̲e̲'eritaj ijmanigmadoyay. Buttida hua'a yoknopo̲e̲po daka' di' on'maene. Aya' buttida hua'a huaknopo̲e̲'eria di'erea mo'e̲ne. 2 Kena'po Jesucristoen buttida hua'a oro'omeyen huanopoya' oknopo̲i̲ka'ne. Buttida hua'a oknopounhuahuika'po di' o̲'nene. 3 Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po o̲'e̲po Apag Diosere oro'taj daka' kamatinoike'. Oro'taj kamatinepahuie'po kenpa'ti kanopo'noeye̲'. Diosa kenda mo'nigkikapone buttida hua'a oknopo̲e̲po huayahuaya di' mon'maika'.

4 Huakka'mon huaknopo̲e̲'eri huasi'potaj ijbatiahuaypo Apag Diosen buttida hua'a daka' on'nigpe̲i̲ka'po o̲gkika'nok ijdurugpakmey. 5 Oy ijjeretpakpo o'nona'ne, huayahuaya di' yan'maika'. A'nennada kenda Diosa o'mana'uyate. Onte'ti do'huakon o'nona'ne. 6 Diostaj di' o̲'e̲po ke'nen hua'a o'nigpe̲e̲po o'kika'ne. Huayahuaya di' yan'maika'. Ken Diosen hua'a a'nennada o'pe̲e̲'uyne.

7 Huakka'da da huamanmadika'eri aratbutere o̲'nika'. Oro'tehuapa' Diosya' Jesús tiakhue' o̲'u̲yate. Jesús hueretda huabokerek ehue' o̲'u̲yate. Nama'da on'manmadikika'. Jesucristotaj pakhue' o̲'ne. 8 Diosen 'uruda bo'kika'depo Diosya' huadakhuapa a'baeya'po da huamanmadika'eritaj pe̲e̲hue' yanika'. Kenomeytaj pe̲e̲hue' mo'i̲ka'po huadakhuapa mo'bae'apone.

9 Cristoen e'manmadika'taj aya'ada e'pe̲e̲unhua'de'ada on'batikpo Diostaj oknopo̲e̲hue' o̲'ne. Cristoen e'manmadika'taj aya'ada on'nigpeeonhuahuika'po Apag Diostaj Diosen Huasi'poeretaj daka' o'noknopo̲i̲ka'. 10 Cristoen hueretda e'manmadika' manmadikahue' e̲'i̲ka'nayo o̲'nen jakyo en'tiaknayo o̲'nen jakyo bakuda̲hue' yan'maika'. "Bo'tiak," manahue' yanika'. 11 "Bo'tiak," opuda̲ e'mana'nayo nama'da huamanmadika'eriere dakhuea' bokika'apone.

Juana kene'hua̲ya̲' hua'a o'nigmadoya'uyate.

12 Huakka'da e'nona'ta' ijpaknig'a oy beroba'te nigmadoyahue'dik o̲'nene. A'ti opudte e'huata' ijpaki. Oro'omey huakka' a'durugpakya'po opudtaj e'ta'huadeta' ijpaki. 13 O̲'nen huama'bueyen huasi'po huabaktie'ea'eria saludos mo'nigta'mona'ne.

3 JUAN
Juana bapa'a' o'nigmadoya'uyate.

Gayotaj Juana huadak o'timadoya'uyate.

1 Do Juan huaknopo̲e̲'eritaj huamanmadika'eri i̲jje̲po Gayotaj o'nigmadoya'ne. Buttida hua'a iknopo̲e̲nok di'da o̲'e̲ne.
2 Aya'da katepi' i'kika' huadakda ka̲e̲'. Kenpa'ti huadaknopo' ka̲e̲'. Ontehuapa' ijnigtiona'pakikay. Diostaj durugda o'nigpe̲i̲ka' ijnopo̲e̲po, huadi'da eg'. 3 Jesucristotaj huaknopo̲e̲'eri sue'da o'nokye̲po i̲yo̲. "Gayo Jesucristoen buttida hua'a oknopo̲e̲po huadakyo' o'kika'." Bo'huaa'nok huakka' ijdurugpakmey. 4 Do'hued huaknopo̲e̲'eri huasi'po Cristoen buttida hua'a o'noknopo̲e̲po on'nigpe̲i̲ka'nigtaj ijtipe̲e̲po huakka'nada ijdurugpaki.
5 Cristoen huadak hua'a huamanmadika'eri en'tiakde'te daka' i'mato̲i̲ka'. Kenpa'ti sue'da huaknopo̲e̲'eritaj nogbaya' i'mato̲i̲ka'. Kenda i'ka'po Diosen hua'a daka' i'kika'po, huadi'da eg'. 6 Gayoa di' mo'i̲ka'ne mo'mato̲i̲ka'ne. Cristotaj huaknopo̲e̲'eri e̲gkupopakya' bo'tia'pakme'ne. Huadak huamanmadika'eri onte'ti en'hua'te ya-batihuapok. Aypopi' yabayokti'. Diosa betiahuaypo o'durugpakapo. 7 Cristotaj on'nigpe̲i̲ka'po Cristoen hua'a a'manmadikaya'po on'hua'udhuahua'po oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eried katepi' bakehue'da o̲'nika'. 8 Kena'po oro' huaknopo̲e̲'eriayo'da bayokika'dik o̲'e̲ne. Oro' o'batihuapoknok kenomey buttida hua'a manmadikika'dik o̲'nika'.

Diótrefes dakhuea' o'kika'.

9 Cristoen huaknopo̲e̲'eri o̲'nenbayo e̲gkupopakika'yo beroba' ijnigmadoya'po ijnigta'moname'nig'a Diótrefes huabokerek opudya̲' o̲'nada huairi e̲e̲'ta' o'pakpo do'taj nigpe̲e̲hue' o̲'e̲me'. 10 Do ijtiakdepo aya'da kenda dakhuea' o'kika'nig ijhuaa'apoy. Do'taj dakhue'dika'da be'huaa'po da be'huaame'ne. Nog kenpa'ti dakhue' o'ka'po Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj totayhue' o̲'i̲ka'. Jakyo kenpa'ti nogomeya̲ e'batotayta' en'pakte "keje'," o'manika'. Kenomeya̲ on'batotaynok Cristoen huaknopo̲e̲'eri e̲gkupopakya' o'maenika'.
11 Konig dakhuea' huakika'eri o̲gkika'nig konigti kikahue' ya̲i̲ka'. Huadakda huakika'eri konig huadak o̲gkika'nig konigti yakika'. Kenomey huadak o̲gkika'po Diosensi'po o̲'ne. Kenomey nama'da o̲gkika'po Diostaj oknopo̲e̲hue' o̲'ne, ontaj ona'ne, huadi'da eg'.

Demetrio huadaka'da o'kika'.

12 Demetrio huadakbokerek o̲'e̲. Huadakda o'kika'. Aya'ada on'huaa'. Diosen buttida hua'a o'kika'. Huadakda o̲'e̲ oro'akon o'huaay. Buttida o'dika' opuda̲ mo'nopo̲e̲ne.

Juana ta'pote kene'hua̲ya̲'kon o'nigmadoya'uyate.

13 Huakka' nogi̲ti enata' e'pakada e'nigmadoya'ta' pakhue' i̲jje̲y. 14 A'ti eta'huade̲ta' ijpaki. Kenoka' hua̲so̲'teda me'batia'pak.
15 Diosa menopo'noeye̲'. Huadi'da aratbut i̲ya̲'da saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued huadi' ke̲yo̲da saludos ijmadikta'monay.

SAN JUDAS
Judasa o'manigmadoya'uyate.

Diosen huabaktie'ea'eriomeytaj Judasa o'manigmadoya'uyate.

1 Judas Jacoboen huama'buy ijjey. Jesucristoen huanaba' ijjepo ijnigkikay. Diosa
mo'baktie'ea'uynok Apag Diosensi'po mo'epo mo'nigpeika'ne. Apag Diosa di' mo'ika'ne.
Jesucristoere mo'nounhuahuike'po, Apag Diosa daka' mo'matoika'ne. Opudomeytaj
on'nigmadoya'ne. 2 Opudomeytaj Diosa nogiti nogiti mo'matinepahui'po, nogiti nogiti
mo'manoeye'po, nogiti nogiti di'da mo'maike'.

Opudomey noga nama'da huamanmadika'eri o'ne.
(2 Pe. 2.1-17)

3 Konig Diosa oro'omeytaj mo'bakkahuea'ne, mo'manopo'yarea'ne,
mo'manoeanhuahuika'ne e'nigmadoya'ta' e'pakada Dios Jesucristotaere buttida
hua'a aya'ada Diosen huaknopoe'eritaj kenyo'da oro'omey o'manmadikika'uynig
daka' moknopoika'po manika'dik mo'ene. Opudomeytaj nigmadoya'dik o'nene.
4 Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da o'noknopoe. Hueretda huaknopoe'eri ijjey
nama'da e'ada Diostaj nigpeehue' o'nika'. Opudomeyere on'kudpo a'manmadikaya'po
on'kudika'nok kenomeytaj sigpi' manpeehue' yanika'. Diostaj pakhue' o'nepo,
nama'dayo' on'batia'pakika'. Diosa di'da o'epo dakhuea' eka'nayo bekkahuea'aponok
ettone'taj diga'da bakdejdik mo'ene. Nama'da on'manmadikika'. Huairi Diostaj
oknopoehue' o'nepo nigpeehue' o'nika'. Huairi Jesucristotaj oknopoehue' o'ne.
Kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo a'nennada Diosba'te kenpa' o'madoya'uyate.
5 Diosa Israel aratbut oknopoehue' huaeritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti
Diosen huata'moneri nigpeehue' huaeritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti huakka'
jak Sodomataj Gomorraeretaj castiga o'magka'uyate. Kenda opud e'nopoepi' onte'ti
on'nopoeanhua'ne. Diosen Israel aratbut Egipto huadaribayo o'neonhuahuika'uyate.
Egipto aratbuten huanaba' o'neonhuahuika'po, pai'nanada o'neonhuahuika'po, pai'da
on'nopo'eonhuahuika'po Diosa teyda o'epo o'batihuapokpo o'matorokuyate. Egipto
huadaribaya' o'matorokuyate. Nogok Israel aratbut eknopoe' o'noknopoebatikuyate.
Onte'ti Diostaj pakhue' o'nepo huakka'ada oknopoehue' o'nuyate. Diosa castiga
o'magka'nok oknopoehue' huaeriyo' on'mabuey'uyate. 6 Kenpa'ti a'nennada
Diosen huata'moneri sue'da kurudyo Diosere o'nepo Diostaj on'nigpeika'depo
konig huairi o'nedepo huata'da on'pakpo Diostaj o'nokbahua'uyate. Nogokda
kene'huaya' castiga huamagka' huame'noete castiga o'magka'apo. Kenomey
dakhue'da huata'moneritaj Diosa sikkiregyo o'matoeonhuahuika'po keyoda
huaunhuahuika'te bijteyanada o'matinuku'ika'. 7 Kenpa'ti jak Sodoma Gomorraere
kenpa'ti meyohue'da huahuaderiomey dakhuea' ogkika'uyate. Konig sue'da Diosen
huata'moneria dakhuea' ogka'uyatenig kenomeykon dakhuea'da ogkika'uyate.
Sodoma nog huabotbokereka' o'deretpakpo on'mabakdejpo dakhuea'nanada
ogkika'uyatenok Sodoma jaktaj Gomorra jaktakon Diosa castiga o'magka'po
o'bakpaka'uyate. Aya'ada nopoe'dik ya'neapet, Diosa dakhuea' huaka'eritaj
castiga o'magka'po o'mabakpakanhuahuika'apo. Ken dakhuea' huaka'eritaj Diosa
castiga o'magkadhuahuika'apo. Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga
o'magkadhuahuika'apo.
8 Kenda nama'da huamanmadika'eri nama'da on'nopoepo Diosa castiga magkahue'
ya'eapet opudomeyere o'nepo nama'da e'yorokya' on'nopoepo kenpa'ti ettone'taj
on'bokerekbo'ika'po. Huairi Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nika'po. Diosen

huata'moneritaj on'tidikkika'. 9 Miguel Diosen huata'moneri huairi huadakda o̲'e̲po huadakda o'kika'uyate. Toto' huairitaj o'batia'pakpo Moisésenso̲'bueytaj toto'a e'tohua'ta' o'pakuynok, "Dakhuea'da i'ka'." Miguela o̲'nada toto'taj huiyoka onahue' o̲'e̲po. "Dakhuea' i'ka'. Dios Huairia kae'po." Miguela ona'uyate. 10 Inomey nama'da huamanmadika'erinayo Diostaj kenpa'ti Diosen huata'moneritaj nopo̲e̲hue'ada dakhuea'da on'bahuaa'pakpo, dakhue'da on'batidikkika'po. Konig dubayo hua̲e̲'eri katepi' on'pakpo o̲gkika' konigti nama'da huamanmadika'eriomey on'eretpakpo o̲gkika'. Dakhuea'da o̲gkika'. Konige̲po Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.

11 Konig Caína o'ka'uyate konigti o̲gkika'. Caín Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'u̲yate. Inomey huamanmadika'erikon Diostaj nigpe̲e̲hue' o̲'nika'po pai'da on'nopo'eonhuahuika'apo. Kenpa'ti Balaam huakupeta' o'eretpakpo Diosen aratbuttaj nama'da o'manmadika'uyate. Inomey konig Balaam huakupeta' o'eretpakpo huakupete nama'da on'manmadikika'. Pai'da on'nopo'e̲a̲po. Kenpa'ti a'nennada konig Coré Dios huairitaj nigpe̲e̲hue' o̲'i̲kame'tepo o'buey'uyate. Konigti nama'da huamanmadika'eri nigpe̲e̲hue' e̲'i̲ka'te Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. 12 Nogok nogok opudomey huaknopo̲e̲'eriomey a'bapeya'po bo'kupopakika'po huayahuaya di'da mo'maepo mo'bape'ika'. Ontatayo' mo'bape'po kenomey nama'da huamanmadika'eri opudomeyere o̲gkupopakika'. On'bape'po, huata'da on'pakpo dakhuea'da o̲gkika'. Nama'da on'batia'pakpo, huata'da on'pakpo durugda onyo'da huakka' on'bape'po opudomeytaj yokhue' mo'i̲ka'. Birahue'da o̲gkika'. Kenomey huamanmadika'eri huata'da daka' on't̲o̲ika'po nama'da opudomeytaj bo'huatiakika'. Kenomey konig o̲'nika'nig ijbatia'pakapoy. Kenomey konig e̲'si̲huu̲' o̲'nenigtaj ijja'apoy. E̲'si̲huu̲' o'tiahuaypo o'hui'apo nama'da o'nopo̲e̲po bapoka o'tohua'nok sigpi' huihue'dik o̲'e̲. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig hue̲ymey o̲'nepo, huadapakok e̲'e̲a̲da dapakhue' o̲'i̲ka'. Nama'da huada o'nonmabo'ika'. Konigti nama'da huamanmadika'eri o̲'nepo 'uruda manmadikahue' o̲'nika'. Nama'da mo'pe̲e̲ne. Konig hue̲ymey o'aynok on'uruj. E'urujde'te kenpa'da o'para'apo. Konigti kenomey nama'da huamanmadika'eri o̲'nepo sigpi' huadaka' kahue' o̲'nika'. 13 Konig e̲'po̲gtone'te diga̲'da e'bapokte kuhuadbate huiyokda o'bosakika'po konig sorokda hue̲kuru kutaj huidbate on'bosakika'. Inomey nama'da huamanmadika'eri konigti dakhuea'da o̲gkika'nok aya'ada batibira'dik o̲'nika'nig'a birahue' o̲'nika'. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig siokpo e'kotonig dakhue'da o̲'ne. Sikki̲re̲gyo̲ o̲'neonhuahuika'apo. Kenomey huamanmadika'eriomey Diosen buttida hua'a manmadikahue' o̲'nika'po nama'da on'manmadikika'nok kenomeytaj manigpe̲e̲hue' yanika'.

14-15 A'nennada Adánen huasi'po huayayo huayayoensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po sietea Enoc o̲'u̲yate. Enoca inomey nama'da huamanmadika'eritaj o'bahuaa'po inomey nama'da huamanmadika'eritaj Diosa castiga o'magka'apo Enoca o'bahuaa'uyate. Oa'po, "Kenpihuay, aya'tada dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo. Dakhuea'da o̲gkika'uyate. Dakhuea'da hua'a Diostaj on'huaa'ika'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosere Diosen huakka'ada huata'moneri on'batiakapo. Castiga on'magka'apo." Enoca a'nennada o'mana'uyate. 16 Nama'da huamanmadika'eriomey dakhueyo' onda'ika'po huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po gobierno huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po katetapi' nama'da on'eretpakika'po durugnopo' ehue' o̲'nika'. Katetapi' on'deretpakpo o̲gkika'. Kenpa'da on'deretpakpo o̲gkika'. Nama'da 'utta'da on'mana'ika'. Engaña e'magka'ta' on'pakpo "huadakda o̲'i̲ka'ne," "di'da o̲'i̲ka'ne," on'mana'ika'. Nama'da huamanmadika'eriomeya̲ ken konig o̲gkika'.

Keyoj, huabatidike'eritaj keyoj ijjay. Diostaj daka' yanoknopo̲e̲po 'urua'da ya̲g'kikati'. Judasa huaknopo̲e̲'eritaj daka' o'maboroay'uyate.

17-18 “Nogok huabokerek o̲’neapo. Diosen ’uruda hua’ataj on’tibira’eapo. Huaknopo̲e̲’eritaj on’batibira’eapo, dakhuea’da e’ka’ta’ o’deretpakpo dakhuea’da o̲gkika’apo. Ken konigti o̲’neapo.” Kenda Huairi Jesucristoen huata’mona’eriomeya̲ on’mana’uyate, onte’ti kenda yanoknopo̲e̲’ika’, huadi’da egomey pogomey. 19 Kenomey dakhuea’da huabokerek nama’da on’manmadika’po sue’da opudomey nogpa’ nogpa’ yan’nopo̲e̲a̲petpi’ onte’ti konigti hueretda oknopo̲e̲hue’ mo’e̲a̲petpi’, konigti pakhue’ mo’e̲a̲petpi’. Nama’da on’manmadikika’nok. Kenomeykon konig on’pakpo o̲gkika’. Dakhuea’ o̲gkika’. Diosen Noki̲re̲ga̲ manopo’to̲e̲hue’ o’mae. Konig kenomeya̲ o̲gkika’ konigti kikahue’ mo’nika’. Kenomeytaj manigpe̲e̲hue’ yanika’.

20 Opudomeynayo nogi̲ti nogi̲ti Diostaj ’urua’nanada yan’nigpe̲i̲ka’po ya’noknopo̲i̲ka’, huadi’da egomey. Diosen ’uruda hua’a daka’ yanoknopo̲i̲ka’. Diosen Noki̲re̲ga̲ teyda be’tihuapoke’po Diostaj yan’tiona’pakika’. 21 Diosen di’ e’maika’ ’urua’da ya̲g’kika’. Onte’ti dakhuea’ kahue’ yanika’. Diostaj daka’ yan’nigpe̲i̲ka’. Diosa castiga o̲gkahue’ me’e̲’po huadakda ya̲g’kika’. Huairi Jesucristoa me’tinepahuie’po e̲kpo̲e̲’ mo’nigi̲ka’. Huairi Jesucristo mo’matinepahui’nok onte’ti Diosere durugda mo’noeonhuahuika’apone.

22 Nama’da huamanmadika’eritaj sue’da huaknopo̲e̲’eria on’pe̲e̲nig’a kenpa’ti nogomey yan’pe̲e̲a̲petpi’. Opudtaj e’pe̲e̲ta’ en’paknayo yan’matinepahui’po daka’ kanoknopo̲e̲’po Diosen buttida hua’a daka’ yan’manopo̲e̲a̲ti’. 23 Nama’da huaman-madika’eritaj huaknopo̲e̲’eri sue’adamon yan’pe̲e̲a̲petpi’. Oknopo̲e̲batikhue’ ka’ne’po daka’ yan’mana’. Konig ta’ak e’bakpakyanig yan’batotokpo yan’manopo’korea’. Nogomey dakhuea’ huakika’eri ke’poda o̲gkika’depo yudtakon dakhuea’da on’ta̲i̲ka’. Kenomeytaj e’matinepahuipi’ konig o̲gkika’, keyoj, konigti kikahue’ yanika’.

’Urunanada o̲’i̲ka’ Dios teynanada o̲’i̲ka’. Diostaj mon’huaa’ika’. Judasa mo’nigmadoya’uyate.

24-25 Dios nogtida o̲’i̲ka’. Ke’nayo’da aya’da o’nopo̲i̲ka’. Oro’omeytaj dakhuea’ e’ka’ mo’nopo’yarea’ne. Mo’noeanhuahuika’ne. Dakhuea’ kahue’ ka’ne’po mato̲i̲ka’dik mo’e̲a̲pone. ’Urunopo’da konig dakhuea’ kahue’ kurudyo̲ oro’omeytaj hua̲’enbayo a’mato̲e̲ya’po Diosa bae’dik mo’e̲a̲pone. Bo’edenok diga̲’da o’nopo’durugpakapone. Dios ’urunanada konig eyda konig senogda kenere o’nopo’durugpakapone. Jesucristo-ere Dios ’urunanada o̲’i̲ka’, teynanada o̲’i̲ka’po i̲ghua’ o’mana’ika’, a’nennada, oyda, nogok batikhue’da Dios ’urunanada o̲’i̲ka’apo.

EL APOCALIPSIS
Kenda Diosa o'ka'apo kurudya' huadaritere o'ka'apo. Diosa Juantaj o'nopoea'uyate.

Kenda Diosa o'ka'apo Jesucristoa o'nopoea'uyate.

1 Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosa Jesucristotaj o'nopoea'uyate. Jesúsen huaknopoe'eritaj kenda kamanopoe'po Jesucristotaj o'nopoea'uyate. Do'taj Jesucristoa Diosen huata'moneri me'nigta'moname'ne. Do Juan Jesúsen huanigpeika'eri huanaba' ijjey. Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosen huata'moneria me'nopoeame'ne. Kenda opudomeytaj on'nigmadoya'ne. 2 Diosa me'nopoeame'ne buttida ijjay. Aya' Jesucristoa me'nopoeame'ne buttida ijjay. Aya'da ijtiahuaymey buttida ijjay.

3 Kenda Diosa o'ka'apo me'nopoea'deme'ne. In beroba'te on'nigmadoya'ne. Ke'na on'mona'pakika'apo durugda o'nika'apo. Huaknopoe'eri egkupopakte in e'madoya'taj on'peepo on'nigpeika'po durugnada o'nika'apo. Kene'huaya' huame'noe meyohue'da o'e.

Siete huabata'dikea' jakeritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

4 Asia huadaribayo nogyo nogyo opudomey Cristoen huaknopoe'eri Apagba'taj a'peeya'po bo'kupopakika'. Siete huabata'dikea' jakeritaj on'nigmadoya'ne. Dios oy o'ika'. A'nennada o'ika'uy. Kenpa'ti nogok bo'huatiakapone. Diosa opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'tinepahui'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj mo'manopo'noeyike'. Siete Diosen Nokiregea Diosyo o'nika'po konigti opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po kenpa'ti mo'manopo'noeyike'. 5 Opudomeytaj Jesucristoakon daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po mo'manopo'noeyike'. Jesucristoa Diostaj buttida o'huaa'ika'uyate. Konig huakkurueritaj Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Diosere o'eonhuahuika'po. Huakkurueri huairi o'ika'. Aya' huadaribaya'da gobierno huairia Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne. Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'ene. Oro'omeytaj mo'nigbueydepo ke'nen mimia oro'omeyennopo'taj mo'nopo'tihueke'po oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'bakkahuea'uyne. 6 Oro'omeytaj konig huairionig bo'yahuea'uyne. Konig Cristoen huamanigtiona'pakika'erionig sacerdote bo'yahuea'uyne. "Dakiti Dios." "Diosnayo huadakda o'e." Tiona'pakika'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da nigpeika'dik o'ene. Dios Jesucristoen apag o'e. Jesucristo hueretda Huairi o'e. Kenpa'da huadakda o'ika'. Kenyo'da 'urua'da kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya'ada kenda kan'batia'pakike'. Aya'tada teyda kamanike'. Kenpa'ti aya'ada Jesucristotaj kan'nigpeike'. Kenyo'da kaike'.

7 Yan'tiahuayti', Cristo 'urunanada o'epo konig e'sihui'yo e'huarakte aya'ada bo'tiahuayapone. Kenomeyakon on'pidtuka'uyatenig'a Cristotaj on'tiahuayapo. Nogbaya' nogbaya' nog aratbut nog aratbut aya'bayoda huaee'eri aya'ada yan'tiahuayapet. Pai'nanada o'nepo yan'bahuikapet. Huakka' on'me'pukpo yan'bahuikapet. Ken konigda o'eapo.

8 "Do Dios ijjepo huakkuru huaee'eri ijjey. Konig la letra A huakkuru letra o'ika'nig do huakkuru huaee'eri ijjey. Ijjeonhuahuikay. Kenpa'ti kene'huaya' huaee'eri ijjepo konig la letra Z kene'huaya' letra o'ika'nig do kene'huaya' huaee'eri ijjey, ijjeonhuahuika'apoy." Huairi Diosa oa'uyate. Kenyo'da teyda o'epo aya'da ka'dik o'e. Oy o'ika'. A'nennada o'ika'uyate. Nogok mo'nigtiakapone.

Cristo 'urunanada o'enig Diosa Juantaj o'tiahuay'ea'uyate.

9 Juan ijjepo Cristotaj huaknopoe'eri ijjepo opuden huama'buyonig ijjey. Opudomey Jesucristotaj moknopoepo pai'da mo'nopo'ede. Opudomeyere dokon pai'da

ijnopo'eonhuahuay. Opudomeyere Diosen Huairi Jesucristotaj oknopoika'po o'nigpeika'ne. Opudomeytere Cristo bo'tihuapoke'po Diostaj oknopoika'po o'nigpeika'po batikhue' o'ika'ne. Diosen Huadak Hua'a ijmanbatia'pakikame'nok kenpa'ti Jesucristotaj ijmanbatia'pakikame'nok huagkuta'mejyo Patmosyo huabokereka bo'tohua'uyne. 10 Patmosyo domingote, Huairi Jesucristotaj e'tiona'pakikame'noete Diosen Nokiregaa me'nopo'toeonhua'depo ta'poyen do'taj be'api' Jesucristoapi' 'utta'da menokoy'uyne. Konig trompetatone'a eapa' 'urua'da mena'uyne. Kentaj ijpeee'uy.

11 —Do konig la letra A ijjepo, huakkuru huaee'eri ijjepo ijnoeonhuahuikay. Kenpa'ti konig la letra Z kene'huayaa' huaee'eri ijjey. Kenda i'tiahuaydenig beroba'te ya-manigmadoya'. Asia huadariyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. Huakka' jakyo huaknopoe'erien jakyo ogkupopakika', Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona' kenpa'ti Pérgamo huaknopoe'eritaj, Tiatira huaknopoe'eritaj, Sardis huaknopoe'eritaj, Filadelfia huaknopoe'eritaj, Laodiceaya' huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. —Mena'uyne.

12 Be'api' ijnopoepo tanyaa' ijkorudpo oro huaka' siete huabid huakjey huakpaka' ijtiahuay'uy. 13 Ke'na konig Diosen Huasi'po Diosa o'ta'mona'uyate, huabokerek hua'ite o'bopo oro huakjey huakpaka' nopoyo ijtiahuay'uy. Huabokerek e'bo'te ijti-ahuay'uy. Konig huairitone' 'urua'da o'dot'ika'nig yudtaj huabidokda e'ot ijtiahuay'uy. Huabidokda o'otpo, huakagkate e'tiee' orobijtone' o'otuy. 14 Huakuhuij yerenanada konig kutajmenonig konig huakupakuno'te yerenanada o'ika' ken konig huakuhuij o'epo, huakpo konig ta'ak digaa'da e'bakpakonig eyda o'epo, 15 hua'ikon 'urunanada o'epo konig siroeyonig eynanada konig senognada o'epo ken konig hua'i 'urunanada o'epo, 'utta'nanada oa'po konig huahuetone' eapa' 'utta'nanada o'ika' konigti ke'na 'utta'nanada oa'po. 16 Ke'nenba' huada'kopen siete siokpo o'eme'. Teyda o'epo o'toeme'. Diosen hua'a ighua'da o'mana'ika'nig konig ke'nen huakittaya' siro o'orokme'. Siro botpenpenda igku'etda o'epo, ke'nenkok konig niokpo eynanada o'ta'teika'. Ke'nenkok niokponig eynanada o'eme'. Kentaj ijtiahuay'uy.

17 Huairi Jesucristotaj ijtiahuaydepo e'bueyonig ke'nen'ita'pote ijhuekon'uy. Konig huakka'nanada ijme'pukpo ijhuekon'uy. Huada'kopen be'tibata'tepo,

—Me'pukhue' yaee'. Do huakkuruda huaee'eri ijjey kenpa'ti kene'huayaa' huaee'eri ijjey. 18 Doyo'da ijnoeonhuahua'apoy. Do ijbuey'uynig'a onte'ti ijnoyhuadpo batikhue'ada ijnoeonhuahuika'apoy. Aratbut bueydik o'neapo mana'dik ijjey kenpa'ti aratbutku-daktaj matoika'dik ijjey. 19 Kenda i'tiahuaydenig yamanigmadoya'. Kenda konig oyda o'e kenpa'ti konig o'eaponig yamanigmadoya'. 20 Siete siokponig ke'na o'ne. Kenpa'ti oro huaka' siete huakjey huakpaka' ke'na o'ne Diosa soata'yo o'nopoika'uyate. Diosa manopoeahue' o'unhuahuika'uynig'a oyda ijmanopoea'apoy. Ken siete siokponig siete huakka' jakyo huaknopoe'erien huamatoe'eri huairi o'ne. Siete huakjey huakpaka' siete huakka' jak huaknopoe'eriomey kenda o'ne. —Huairi Jesucristoa kurudya' mename'ne.

2

Huaknopoe'eri siete huakka' jakya' egkupopakika'yo yamanigmadoya' Cristoa ona'uyate. Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

1 Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eri huamatoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nigda yamanigmadoya': "Do Huairi Jesucristo ijjepo do'hued huada'ko huaba' siete siokpo ijmatoikay. Siete oro huaka' huakjey huakpaka'te ijhua'ikay. Huaknopoe'eriere ijikay. 2 Aya'da huaknopoe'eri ogkika' ijmaknopoey. Opudomey Efeso huaknopoe'eri digaa'da Diosen bo'kika'nig kenda o'noknopoene. Do'taj

mo'nigpeika'po huakka'da bo'kika'depo batikhue'ada bo'kika'nig o'noknopoene. Huabokerek opudomeyere o'nepo dakhuea' ogkika'nok onte'ti oro'omeyere kupopakhue'dik mo'ene, mo'mana'ika'uy. Kenda o'noknopoene. Kenpa'ti nogomey huamanmadika'eri opudomeyere o'nepo, 'Diosa huata'mona'eri huamanmadika'eri o'ey.' Nama'da mona'uyne. Kenomeytaj daka' mo'batiahuaydepo mo'peepo da huaa'eri o'ne, mo'nokotuy. 3 Do'taj moknopoepo daka' moknopoepo pai'da mo'nopo'eonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po do'taj huakka'da bo'kika'po aroghue'ada bo'kika'uyate. 4 Huakkuruda do'taj o'noknopoepo do'taj huakka' di'da o'nika'uy. Kenpa'ti huayahuaya huakka' di' mo'maika'uy. Oynayo suhuigda di' on'maika'ne. Kenda dakhue'da o'enok konig pakhue' ijjey. 5 Konig huakkuruda huayahuaya di'da mo'maika'uy kenpa'ti do'taj huakka'da di'da o'nuyne, kenda okkahuehue' yanika'. Yan'nopo'korea'. Konig huakkuruda huakka'da di' o'nuyne onte'ti di'da me'nika'. Nopo'koreahue' ee'nayo opudomeytaj on'huahua'apone. Castiga a'magkaya'po on'huahua'apone. Nopo'koreahue' ee'nayo konig huakjey e'bakkay'onig opudenbaya' onte'ti do'taj oknopoehue' o'neapone. 6 Opudomeyanayo huadakda boka'po nicolaítas nama'da en'manmadika'taj bo'huadiayne. Dokon nicolaítas nama'da en'manmadika'taj ijbahuadiay. 7 Diosen Nokireega huaknopoe'eritaj o'mana'nigda daka' aya'ada kan'pee': Opudomey daka' o'noknopoika'ne on'nigpeika'po okbatikhue'ada on'nigpeika'po konig dakhuea' kikahue' mo'epo gana huaka'eri mo'eapo. Kurudyo Apag Diosere durugnanada mo'eonhuahuika'apo. Efeso huaknopoe'eritaj yamanigmadoya'." Jesucristoa do'taj Juantaj kenpa' mename'ne.

Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

8 Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do huakkuruda huae'eri ijjey. Do kene'huaya' huae'eri ijjey. Ijbuey'uynig'a onte'ti kubarakya' ijnoyhuadpo onte'ti ijnoeonhuahuikay. Opudomey huaknopoe'eritaj o'nona'po: 9 Aya'da bo'kika'nig aya' pai'da mo'nopoika'nig kenda ijnopoey. Opudomey katepi' matoehue' mo'epo pai'da mo'epo Diostaj moknopoika'po Diosen huakka'da mo'matoika'ne. Kenda ijnopoey. Judío aratbuta opudomeytaj mo'huamahui'ika'nig. Kenda ijnopoey. Oro' judío huae'eri o'ey. Diosen aratbut o'ey. Nama'da mona'po toto'taj on'nigpeika'po toto'en o'nika'. 10 Opudomey huaknopoe'eritaj dakhuea'da mogka'aponig'a me'pukhue'da yane'ti'. Toto'a kenda o'pakpo menpa'ti Diostaj oknopoebatikhue'da e'dik ya'eta'po a'nopoeya'po suhue'da opudomeytaj huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Diez huame'noe pai'da mo'nopo'eapo. Pai'da huabueydikteda e'eada do'taj okbatikhue'da menoknopoepo menigpeika'nok dakhuapa bo'yokapone, Diosere mo'noeonhuahuika'apo. 11 Diosen Nokiregaa opudomey huaknopoe'eritaj mona'nig daka' aya'ada yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri okbatikhue'da eknopoeonhuahuika'nayo konig gana huaka'eri mo'epo e'bueyde'te ta'akyo maenhue' mo'eapet." Esmirna huaknopoe'eritaj kenpa' yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

12 Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do Diosen hua'a huamana'eria o'nona'ne. Diosen hua'a konig siro botpenpenda igku'etda o'ika'nig o'nona'ne: 13 Aya'da bo'kika'nig ken do'a ijnopoey. Huakka' jakyo kente opudomey mo'noika' aya'ada toto'taj e'nigpeika'ta' on'pakika'. Opudomeyen huakka' jakyo toto' konig huairi ee'pi' opudomeynayo do'tayo'da e'nigpeeta' bo'pakika'. Do'taj moknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'ene. Keyo o'nen huakka' jakyo kente toto' o'ika' Antipasa hueretda huadik o'mana'ika'po, Jesucristotaj yanoknopoe' o'mana'ika'uy. Antipasa meknopoika'nok nog huabokereka o'darakuyate. Kentaj e'darakde'te opudomey do'taj o'noknopoepo batikhue'ada do'taj o'noknopoene.

14 Opudomey huaknopo̲e̲'eri Pérgamoya' suhue'ada nama'da bo'kika'po opudomeyere suhue'ada nama'da huaknopo̲e̲' o'noknopo̲i̲ka'. Konig a'nennada Balaam nama'da o'manmadika'uyate. Dios e'ketka'taj 'uhua on'arakpo e'nigmahu̲i̲gde' Israel aratbut ken huaen kan'bapike' kenpa'ti Israel aratbut nogen huato̲e̲'taj nogtaj nogtaj kan'bakde'ike' Diostaj dakhuea' ka̲gkike'. Kenda Israel aratbuttaj yamana'. Balaama Balac gobierno huairitaj nama'da kamanike'po ona'uyate. 15 Opudomeyerekon suhue'ada kenda nicolaítas aratbut nama'da on'manmadikika'uyate. Kenda o'noknopo̲e̲po on'manmadikika'. Kenda nicolaítas on'manmadikika'uyatenigtaj pakhue'nada i̲jje̲po ijdiayikay. 16 Konige̲po yan'nopo'koreati'. Nama'da huaknopo̲e̲'eritaj yan'maenti'. Nopo'koreahue' e̲e̲'nayo castiga a'magkaya'po opudomeytaj ijhuatiakapoy. Konig siro huiyokda do'huedkittaya' o̲'o̲ro̲kpo nama'da huaknopo̲e̲'eritaj i̲ghua'da ijmana'apoy. 17 Diosen Noki̲re̲ga̲ me'nopo'to̲e̲nok o'nona'ne. Opudomey huaknopo̲e̲'eritaj do'hua o'nona'nig aya'ada daka' yan'pe̲e̲'. Opudomey huaknopo̲e̲'eri oknopo̲e̲batikhue' e̲e̲'nayo konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'e̲a̲po. Konig Diosa maná aypo Israel aratbuttaj o'bayokika'uyate opudtaj mo'noeanhuahuika'apone. Kenpa'ti huabodik on'dikka'apone. Huidyerete huabodik on'nigmadoya'ne. Ken huid huato̲e̲'eriayo'da huabodik on'nopo̲e̲a̲po." Kenda Pérgamo huaknopo̲e̲'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Tiatira huakka' jakyo huaknopo̲e̲'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

18 Tiatira huakka' jakyo huaknopo̲e̲'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Apag Diosen Huasi'po i̲jje̲po do'hued huakpo konig ta'akonig o̲'e̲po aya'da bo'kika' kenda on'tiahuayika'ne. Kenpa'ti aya'da huanopoya' mo'nopo̲i̲ka'nig kenda ijnopo̲i̲kay. Do'hued'i konig siro jeynanada o̲'e̲po kenda Dios o̲'i̲ka'. Dokon konigti i̲ji̲kay. Konigti ijja'ikay. Nogpa' nogpa' ahue' i̲ji̲kay. 19 Aya'da bo'kika'nig ijnopo̲e̲y. Nogomeytaj di' mo'maika'ne. Diostaj doeretaj moknopo̲i̲ka'ne, pai'da aratbut hua̲e̲'eritaj bo'tihuapokika'. Kenoka' pai'da mo'nopo'eonhuahua'po oknopo̲e̲batikhue'ada moknopoeonhuahuika'. Kenda ijnopo̲e̲y. Huakkuruda do'taj moknopo̲e̲'uyate. Oynayo huakka'da moknopo̲e̲ne. 20 Nogda nogtiada dakhuea' boka'po opudere ettone' Jezabel o̲'i̲ka'po opudtaj monmadikika'ne. Nama'da monmadikika'nig'a keje', oro'omeytaj onmadikahue' ya̲e̲', onahued mo'e̲ne. Diosen huamanbatia'pakeri i̲jje̲y, Jezabel ea'ada do'hued huanigpe̲i̲ka'eritaj engaña e'magka'ada nama'da o'manmadikika'. Nogen hua̲to̲e̲'taj bakdejdik mo'e̲ne, nama'da o'manmadikika'. Kenpa'ti 'uhua dios e'ketka'taj o'nigarakdepo e'nigmahu̲i̲gde' ken huaen bape'dik mo'e̲ne, nama'da Jezabel do'hued huanigpe̲i̲ka'eriomeytaj o'manmadikika'. Kenda dakhuea'da o'kika'. 21 Yanopo'korea', yanopo'korea'. Nogok nogok ijhue'da Jezabeltaj ena'ika'tada e'nopo'korea'ta' pakhue' o̲'u̲yate. Nogtaj nogtaj huabokerektaj e'bakdejta' o'eretpakpo e'batikta' pakhue' o̲'u̲yate. 22 Oynayo Jezabeltaj castiga yo̲gka'apoy. Huatai'yo dakhuee̲' onpahuedpo pai'da o'nopo'e̲a̲po. Kenpa'ti kenomeya̲ Jezabeltaj on'nigpe̲i̲ka'po konigti dakhuea' o̲gkika'po nopo'koreahue' e̲'ne'nayo kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Huakka' pai'da on'nopo'e̲a̲po. 23 Kenomey konig Jezabelensi'ponig Jezabeltaj huanigpe̲i̲ka'eri o̲'nepo dakhuea' o̲gkika'nok, kenpa'da ijbarakapoy. Kenda huanopoya' mo'nopo̲i̲ka' kenpa'ti bo'pakika' doa ijnopo̲e̲y. Kenpa'ti opudomey huadak e'kika'nayo huadakda o'nogka'apone. Dakhuea' eka'nayo castiga o'nogka'apone. Kenoka' huaknopo̲e̲'eri aya'ada do'taj yan'nopounapet. 24 Opudnayo suhue'da Tiatira huaknopo̲e̲'eri Jezabelen e'manmadika'taj nigpe̲e̲hue' mo'e̲ kenpa'ti toto'en e'i̲re̲g e'manmadika' konig Jezabela o'manmadikika'nig opudomey oknopo̲e̲hue' mo'e̲ne. Nogi̲ti nogi̲ti nogda kika'dik mo'e̲ne. Onahue' i̲jje̲a̲poy. 25 Opudomeyte do tiakhued e̲e̲'ted kenda oy huadakda bo'kika'po nogi̲ti nogi̲ti nogok nogok batikhue'da huadakda ya̲g'kikati'. 26 Opudomey huaknopo̲e̲'eri konig huayakhue' huaka'eri mo'e̲po kenda do konig ijpaki e'kika'nayo kenpa'da bo'kadhuahuika'po nogok doere aya' aratbut aya' huadaribayo

nogyo nogyo aya'tada ighua'da o'mana'apone. 27 Konig do'hued Apag Dios mena'po, be'teypaka'uyne, opudomeykon doere teyda o'eapone. Ighua'da mo'mana'apo. Diosen taka'taj barakdik mo'eapone. Konig siropa'a sorokkosotaj sakdik o'e konigti Diosen taka'taj magka'dik mo'eapone. 28 Kenpa'ti Diosa siokpo magkesionig jeyda o'enig konigti jeynanada ijjenok do'taj 'urunanada o'noknopoeapone. 29 Diosen Nokiregа me'nopo'toepo opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nok aya' daka' yan'pee'." Kenda Tiatira huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

3

Sardis huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

1 Sardis huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Diosen siete Nokiregа me'nopo'toene. Kenpa'ti siete siokpo ijtoepo: Opudomey Sardis huaknopoe'eri aya'da bo'kika'nig kenda ijnopoey. Diostaj o'noknopoepo Diostaj on'nignoe aratbuta opudomeytaj nama'da bo'huaa'nig'a Diostaj e'bueyonig mo'epo Diostaj eknopoe' mo'batikay'uynig'a. 2 Yan'nopo'korea'. Diostaj ya'nonmabo'ika'. Onte'ti nogiti nogiti do'taj menoknopoe'. Konig mo'bueyaypo konig Diosa o'paknok suhue'da bo'kadhua'uy. Ken konig bo'kika'nig Diosnayo pakhue' o'e, ijnopoey. 3 Huakkuruedda Diosen huadak hua'a e'manmadikade'te mo'peedepo moknopoe'uyate kenpa'ti daka' mo'nigpeika'uyate. Konig a'nennada do'taj daka' moknopoika'uyatenig okkahuehue' yanika'. Oyda suhuigda moknopoedepo onte'ti yan'nopo'korea', onte'ti daka' yanoknopoepo yan'nigpeonhuahuika'. Nopo'koreahue' ee'nayo ekpoe' nigehue' ee'te opudomeytaj on'huatiakapone. Castiga a'magkaya'po on'huatiakapone. Konig ekpoe' nigehue' ee'te huabereeri on'tiakika'. Konigti do'taj ekpoe' nigehue' ee'te on'huatiakapone. 4 Sardis huakka' jakyo opudomey huaknopoe'eria suhue'ada dakhuea' kahue' mo'ika'uy. Do'taj moknopoika'depo okbatikhue'ada daka' mo'nigpeika'nok yerenanada bo'otika'po konig 'uru'nopo'da doere on'noeonhuahuika'apo. 5 Kenomey do'taj moknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po kenpa'ti okbatikhue'ada do'taj mo'nigpeonhuahuika'po konig huayakhue' huaka'eri mo'epo doere yereda yudtaj bo'otika'apo doere mo'noeonhuahuika'apo. Opudomeyendik Diosen huanoeonhuahuika'ba'te e'timadoya'de' o'epo Diosa diktihuekehue' o'eapo. Kenpa'ti Diosa e'peete Diosen huata'moneri en'peete 'Inomey do'hued huaknopoe'eri o'ne.' Ijbatia'pakapoy. 6 Diosen Nokiregа me'nopo'toenok opudomey huaknopoe'eritaj do Cristoa o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Sardis huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

7 Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po, do Diosenyo'da ijnignoikay. Diostayo'da ijnigpeikay. Hueretda Diosen Huasi'po ijjey. Konig David huairi o'uyatenig konigti huairi ijjey. Teyda mana'dik ijjikay. Diosyo yagkud. Dios Huairiensi'po mo'ene. Suhue'tada ona'dik o'nene. Do'hua enade'te Diosyo bakuddik mo'eapone. Nogomeytaj: Tokudhue'dik o'nene. Diosensi'po ehue' mo'ene. Ona'dik o'nene. Do'hua kenpa' enade'te kudhue'dikda o'neapo. 8 Aya'da opud bo'kika'nig ijnopoey. Do'taj menhuatiakpo do'taj me'noknopoepo Diosensi'po yaneti'. Opudomeytaj o'nona'uyne. Diosyo kudhue' yane'. Be'api' opudomeytaj onahue'dik mo'ene. Suhue'da tey ee'pi' do'taj kenpa'ti do'hued huadak hua'ataj mo'nigpeika'. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoey. Mo'batia'pakika'ne. 9 Diosen aratbut o'ey. Suhue'ada nama'da oda'ika'. Diosen hueret huaee'eri ehue' o'ne. Kenomey konig toto'en huanaba' o'nepo toto'taj on'nigpeika'po do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo opudomey huaknopoe'eritaj diga' on'tierikika'. Nogoknayo do ijpaknok kenomeya opudomeytaj konig huairitaj hua'ikudate bo'tihuadapone kenpa'ti

opudomeytaj di' ijmaika'nig ijmanopo̲e̲a̲'apoy. 10 Do'taj daka' men'nige̲po mennigpeonhuahuika'. O'nona'uynok opudomey daka' mo'nigpe̲ika'dene. Konige̲po kenoka' aratbut huabada pai'nanada on'nopo'eonhuahua'depo opudomeytaj on'batioka'apone kenpa'ti on'tihuapokapone. Menpa'ti huereta'da huaknopo̲e̲'eri ya̲'neta'po huereta'da huaknopo̲e̲'eri ehuepi' ya̲'neta'po aya'tada pai'nanada on'nopo'eanhuahua'apone. 11 Onte'ti i̲dada ijtiakapoy. Buttida hua'a daka' oynayo moknopo̲e̲po do'taj di' mo'e̲po mo'nigpe̲i̲ka'ne. Okbatikhue'ada daka' menoknopo̲e̲'. Do'taj o'noknopo̲e̲po okbatikhue'ada do'taj di' menika'. Kenpa'ti okbatikhue'ada menigpe̲i̲ka'. Kenda e'kika'nayo be'api' o̲'nen e'noeonhuahuika'taj oktiparathue'dik me'neapone. 12 Aya'ada do'taj me'noknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada me'noknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'e̲a̲pone. Diosere ijmanoeanhuahuika'apoy. Kenpa'da durugnanada Diosere o̲'neonhuahuika'apo. Diosya' be'api' okbatohuahue'dik o̲'neapo. Diosensi'po o̲'nika' aya'ada on'nopo̲e̲a̲po. Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya̲' o'huarakapo. Kenomey toto'taj huayakhue' huaka'eri Diosen huabo jakyo Jerusalényo̲ o̲'nika' aya'ada on'nopo̲e̲a̲po. 13 Diosen Noki̲rege̲a̲ me'nopo'to̲e̲po o'nona'po opudomey huaknopo̲e̲'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pe̲e̲'." Kenda Filadelfia huaknopo̲e̲'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Laodicea huakka' jakyo huaknopo̲e̲'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

14 Laodicea huakka' jakyo huaknopo̲e̲'eri huairitaj yamanigmadoya': "Kenda ia'nig ijka'apoy. Diosen hua'a buttida ijmana'ikay. A'nennanada Diosere i̲jje̲depo aya'da bo'tiahuayika'nig ijka'uy. Opudomeytaj kenda o'nona'apone. 15-16 Aya'da bo'kika'nig do'hua ijnopo̲e̲y. Jesucristotaj daka' ijnigpe̲i̲kay nama'da boa'ika'nig'a 'urunanada nigpe̲e̲hue' mo'i̲ka'po suhuignanada bo'pakpo do'taj suhuigda on'nigpe̲i̲ka'ne konige̲po opudomeytaj e̲'o̲k e̲kenpa' e'ka'ta' ijpaknig'a. 17 Huakka'da o'mato̲e̲y. Huakka'da o'bae'uy. Nogi̲ti pakhue' o̲'e̲y. Kenpa'ti 'uruda o̲'e̲y. Nama'da mo'nopo̲e̲po boa'ika'nig'a. Diostaj dakteynopo' ehue' mo'e̲nok opudomeytaj be'api' matinepahui'dik o̲'nepo Diosen e'nopo̲i̲ka'nayo pai'nanada mo'i̲ka'po opudomey ekpobigo̲nig mo'e̲po Diostaj oknopoenkahue' mo'i̲ka'ne. Kenpa'ti konig Diosa opudomeytaj e'nigkika'ta' o'pakika' kendakon oknopoenkahue' mo'i̲ka'po kenpa'ti Diostaj konig 'uruda yudtaj nigbaothue' e̲'i̲ka'nig Diostaj 'urunopo' ehue' mo'i̲ka'ne. 18 Do'taj daka' menoknopo̲e̲po dakteynopo'da ya̲g'kika'. Konig oroyeretaj diga̲'da e'tihuede'te 'uruda oroyo' o̲'i̲ka'. Konigti opud do'taj yan'nopo'korea' onte'ti nama'da nopo̲e̲hue' yanika'. Daknopo'da ya̲g'kika'. Onte'ti daknopo'da do'taj menoknopo̲i̲ka'. Do'taj durugnanada mo'e̲a̲pone. Konig yudtaj e'manbasa' keregda o̲'i̲ka' konigti 'urunopo'da ya̲g'kika'. 'Urunopo'da boka'po Diostaj okbirahue' mo'e̲a̲pone. Kenpa'ti konig ekpotasedapa' onte'ti Diosen daka' bo'tiahuayapone. Kenda Dios e'nigka'ta' o'pakpo 'urunanada moknopo̲e̲a̲pone. 19 'Dakhuea' boka'ne,' aya'tada di' ijmaepo ijmanikay. Kenpa'ti kenomey kan'nopo'kore'po castiga ijmagkikay. Konige̲po diga̲' yan'deretpakpo do'taj yan'nopo'korea'. 20 Ken konig opudomey huanopoya'da do'taj e'dik o̲'nene ijbatia'pakapoy. Men'pe̲e̲'. Konig huabokerekapi' opudomeyen jakyo on'tiakdepo 'Ijtiaki,' eade'te kentaj mo'pe̲e̲po mo'nigokhuike'po mo'bakuda̲'ika'. Ken konig e'nopo'to̲i̲ka'ta' ijpaknok do'taj me'de'ika'. Opudomeyere i̲ji̲ka'apoy. 21 Okbatikhue'ada opudomey do'taj moknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' hua̲gka'eri mo'e̲a̲pone. Doere kurudyo̲ Diosen huahuadte bo'huadikapone. Ke̲yo̲ 'urua'nanada mo'e̲a̲pone. Do Diostaj ijnigpe̲i̲ka'uy toto'taj huayakhue' hua̲gka'eri i̲jje̲'uynok Diosa kurudyo̲ me'behuika'uyne. Kenere huairi i̲jje̲po ijhuadikay. Konigti opudomey toto'taj huayakhue' huaka'eriomey doere huairi kurudyo̲ bo'huadikapone. 22 Diosen Noki̲rege̲a̲ me'nopo'to̲e̲nok opudomeytaj o'nona'po opudomey huaknopo̲e̲'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pe̲e̲'ika'." Kenda Laodicea huaknopo̲e̲'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

4

Kurudyą' Diostaj "Dios huadakda o̱'e̱. Aya'da o'ka'uyate." Huikudate on'tihuadpo veinticuatro huairitone'a on'batia'pakika'uyate. Kenda Juana o'pe̱e̱'uyate.

1 Nogoka' kurudyo̱ do ijmabopo akbogpe ekhuike' ijtiahuay'uy. A'nennada konig 'urua'nada trompeta Cristoa 'utta'da do'taj Juantaj mena'uyne. Onte'ti konigti mena'po:

—I̱yo̱ do'te behuatiak. Nogoknanada konigti o̱'e̱ą̱po o'tiahuay'ea'apone. —Mena'uyne.

2 Ijhuiti ehue' Diosen Noki̱re̱gą̱ me'nopo'to̱e̱'uyne. Kurudyo̱ konig huairitone'en huahuad ijtiahuaymey. Apag Dios kenteda o'huadika'. 3 Apag Dios senogda konig jaspe 'uruda huid kenpa'ti konig cornalina huidbed senogda o̱'e̱, Apag Dios konig senognanada o̱'i̱ka'. Nogyo̱ nogyo̱ huahuad huaneg 'urunanada to̱gke' o̱'e̱. To̱gke' senognanada konig esmeralda huid senognada o̱'e̱. 4 Kenpa'ti Dios huairien huahuad huatiokpe huaneg veinticuatro huairitone' on'bahuadika'. Huairien huahuadte huairitone' on'bahuadika'. Yereda yudtaj on'otika'po oro huakupetada e'ka' huakuot on'kuotika'. 5 Diosen huahuadya' o̱jbed o'hua'ika' kenpa'ti 'utta'da konig kurud ea' doa Juana ijpe̱e̱'uy. Diosen huakkurupen Diosen siete Noki̱re̱g o̱'nika'po siete huakjeytone'onig o'nokpakika'. 6 Dios Huairien kuruteda konig huaduyda konig vidrionig irida ijtiahuay'uy.

Kenpa'ti Apag Dios huahuad huaneg cuatro huanoeonhuahuika'eri o̱'nepo, huą̱so̱' huaneg huakpo on'to̱i̱ka'. 7 Huakkuruda huanoeonhuahuika'eri konig apetpetonig o̱'e̱'uy. Bottaa'te konig vacanig o̱'e̱'uy. Bapaa'te konig huabokerekkokonig o̱'e̱'uy. Onte'ti botta' bottaa'tea' konig huatopos̱ig e'yorepa' o̱'e̱'uy. 8 Kenomey cuatro huanoeonhuahuika'eri okajpe on'to̱e̱. Nogtia nogtia huanoeonhuahuika'erien seis okajpe on'to̱i̱ka'. Huą̱so̱' huaneg huakpo on'to̱i̱ka'. Huanopo'yobeta' huakpo on'to̱i̱ka'. Apag Diostaj o'nona'ika'po:

Onnayo kenpa'da huadak i̱'i̱ka', kenpa'da 'uruda i̱'i̱ka', Apag Dios. Onnayo kenpa'da huadak i̱'i̱ka', Apag Dios. Onnayo kenpa'da 'urunanada i̱'i̱ka', Apag Dios. Dios Huairi i̱'e̱. Teynanada i'ika', Dios. Aya'nanada ka'dik i̱'e̱. A'nennada i'noeonhuahuika'uy. Kenpa'ti oy i'noeonhuahuika'po. Nogoknadakon i'noeonhuahuika'apo, Apag Dios. Kenda cuatro huanoeonhuahuika'eria o'nona'ika'po, batikhue'da huame'noe sikyoere o'nona'ika'.

9-10 'Urunanada i̱'e̱ne, Dios. Dakiti, Dios, o̱'na Dios Huairi i̱'e̱ne, i'noeonhuahuika', Dios. Kenda onte'ti onte'ti onpayo' e'nonade'te veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo Dios Huairi huanegte huikudate on'tibahuadpo oro huakupetada e'ka' huakuot Diostaj on'yokpo, Diostaj on'batadi'kea'po,

11 Dios Huairi i̱'e̱po kenpa'da huadaknanada kenpa'da 'urunanada i̱'e̱po, onyo'da teynanada i̱'e̱. Aya'ada kada'ike'. Konige̱po aya'tada i'ka'uyate. Konige̱po i'paknok aya'da o̱'i̱ka', kenpa'ti i'pakpo aya'tada i'ka'uyate. Kenda veinticuatro huairitone' Huairi Diostaj o'nona'ika'.

5

Beroba' kenpa'ti ovejasi'po Juana o'tiahuay'uyate.

1 Kenoka' beroba' e'korig Dios Huairien huada'koba'pen o'to̱e̱po beroba'ti̱o̱jpen kenpa'ti huaki̱re̱gpen e'madoya' e̱e̱' ijtiahuay'uy. Beroba'te sieteta' e'tiondapike' o̱'e̱nok okkujhue'dik o̱'u̱y. 2 Diosen huata'moneritaj ijtiahuay'uy. Teynanada o̱'i̱ka'po,

—¿Be'a huadaknopo'nada ya̱'e̱. Beroba' sieteta' e'tiondapike' okkujdik ya̱'ne? ¿Beroba'taj kan'tiahuaye'po be'a okkujdik ya̱'e̱? —Diosen huata'moneria 'utta'da o'mana'uy.

3 Ken beroba' be'api' nogtiapi' okkujhue'dikda o̱'nuy. Kuruderi, huadarieri soroktoeripi' en'uktada kan'tiahuaye'po be'api' okkujhue'dik o̱'nuy. Nogtiapi' okkujhue'dik

o̲'nuy. 4 Konige̲po be'api' huadaknopo'nada yanetpi' ijnopo̲e̲po beroba'taj okkujdikpi' tiahuaydikpi' bahuahuayhue'da i̲jje̲po huakka'da ijhui'kuy.

5 —Nogi̲ti huikhue' ya̲e̲'. Judá aratbut nogtida teyda huairi o̲'e̲po konig León o̲'e̲po Huairi Daviden adhuea' huayayo o̲'e̲po cruzte huayakhue' mo'nigka'uyate. Kenpa'ti e'bueyada o'noyhuadpo huayakhue' mo'nigka'uyate. Konige̲po sieteta' e'tiondapike' okkujdik o̲'e̲. Beroba'taj tikujdik o̲'e̲. —Nogtiada huairitone'a mena'uyne.

6 Onpapayo' Diosere kenpa'ti cuatro huanoeonhuahuika'eri eretnopoyoda kenpa'ti huairitone' eretnopoyo ovejasi'ponig Jesús hua'ite o'boika'. Kentaj ijtiahuay'uy. Oro'tehuapa' o'nigarakuyate. Siroa e'tukka'en e'en' o̲ki̲o̲gde' o̲'e̲po ovejasi'po huakute siete huakupi kenpa'ti siete huakpo o̲'i̲ka'. Siete huakpo Diosen Noki̲re̲g o̲'ne. Diosen Noki̲re̲g huabada huadaribayo ohua'e'ika'. Ke̲yo̲ aya'tada Diosa o'tiahuaypo o'nopo̲ika'. 7 Ovejasi'po Diostaj o'huahua'depo ken beroba' Diosen huada'koba'pen o'bae'uy. 8 Beroba' e'ma'to̲e̲de'te cuatro huanoeonhuahuika'eri veinticuatro huairitone'ere Ovejasi'potaj huikudate on'tihuadpo aya'ada huairitone'a arpa on'beta'po oro siropu' copa on'to̲e̲po, copate kenda 'uru'hui̲e̲da o̲'e̲po Diostaj huaknopo̲e̲'eria en'tiona'pakika' kenda Diostehuapa' hui̲e̲da o̲'i̲ka'. 9-10 Huabodikda on'batadi'kea'po:

Jesucristo i̲'e̲. Dakhuea' huaka'eria bo'arakuynok o̲'nen mimia o'nigoro̲kpo huakka' aratbuttaj dakhuea' e'ka' i'manopo'yarea'po o'bae'uy. Nogda nogda aratbut, nogda nog hua'a huaa'eri, nogda nogda huakka' jak hua̲e̲'eri, nogda nogda huadaribayo hua̲e̲'eritaj o'baepo kenomeytaj Diosen huairi kenpa'ti Diosen sacerdote bo'yahuea'depo. Aya'tada huadariyo on'mana'ika'apo kenpa'ti on'ta'mona'ika'apo. On'batadi'kea'uy.

11-12 Dios e̲'hua̲e̲'yo̲ cuatro huanoeonhuahuika'eriere, huairitone'ere huakka'nada millones Diosen huata'moneri ijbatiahuaypo kenpa'ti ijmape̲e̲mey,

Diosen Ovejasi'potaj on'nigarakuyatenok ke'na huairi teyda ka̲e̲'po, aya'tada ta'mona'dik ka̲i̲ke'po, aya'da ke'nenyo'da kabae'po aya'da kanopo̲e̲'po, aya'tada teyda ka'dik ka̲e̲'po, ke'nayo'da huadaknanada o̲'e̲ kan'manbatia'pakike'po, 'urua'nanada o̲'e̲. Aya'ada batia'pakdik o̲'nika'apo. Aya'ada huata'moneria 'utta'da o'da'nok kenda ijpe̲e̲'uy. 13 Dios Ovejasi'poere kenpa'da huadakda o̲'nika'. Dakiti. Ya̲'nona'ika'. 'Urunanada mo'e̲ne. Teynanada mo'e̲ne. Ya̲'nona'ika'.

Diostaj kenpa'ti Ovejasi'potaj nogok nogok yan'batia'pakonhuahuika'. Kenda aya'da en'da'te, aya' Diosa o'ka'uyatenig'a aya' kurudyo̲ hua̲e̲'eria en'da'te, aya' huadariyo hua̲e̲'eria en'da'te, aya' soroktoyo hua̲e̲'eria en'da'te, aya' hua̲hue̲yo̲ hua̲e̲'eria en'da'te, do'hua ijpe̲e̲'uy.

14 —Kenda ka̲i̲ke'. —Cuatro huanoeonhuahuika'eria o'da'uy.

Kenpa'ti veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo, "Dios 'urua'nanada o̲'e̲. Kenpa'da huadaknanada o'kika'. Dios huanoeonhuahuika'eri o̲'e̲." O'da'uy. Kenda veinticuatro huairitone'a o'da'uy. Diostaj o'da'uy.

6

Sieteta' e'tiondapike' Ovejasi'poa okku'uy.

1 Diosen Ovejasi'poa nogtida e'tiondapik ekkujted ijtiahuay'uy. Kenpa'ti:

—Yatiak. Yatiahuay'. Cuatro huanoeonhuahuika'eria onokteteyo' 'utta'da eda'te konig kurud eapa' 'utta'da ena'te ijpe̲e̲'uy.

2 Yereda caballotaj ijtiahuaypo ke'na caballote o'huadpo kumej o'to̲e̲po. Huayakhue' huaka'eri huakuot o'edepo huayakhue' e'ka'ta' o'pakpo nogtaj nogtaj Diosen taka'taj huayakhue' ya'magkadhuahuika'apet. Kenda ijtiahuay'uy.

3 Diosen Ovejasi'poa bottaa' e'tiondapik ekkujde'te

—Yatiak. Yatiahuay'. Bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpe̲e̲'uy.

4 Nogda caballo huabed o'hua'. Ke'na caballote on'huadpo huaboro' siroda
o'epo huadariere aratbut huayahuaya en'manoeyanhuahuika'te huayahuaya
kan'barakike'po caballo huabedte huahuaderitaj Diosa teyda ya̲'e̲a̲'apet.
5 Diosen Ovejasi'poa bapaa' e'tiondapik ekkujde'te,
—Yatiak. Yatiahuay'. Bapaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpe̲e̲'uy.
Caballo huasik ijtiahuay'uy. Ke'na caballote on'huadpo huata'huahuay'ea' huaba'a
e'to̲e̲' ijtiahuay'uy. 6 Botta' botta' huanoeonhuahuika'eriomeyen huanopoya' ea'te
ijpe̲e̲po,
—Nogok sue'da aypo o̲'e̲a̲po. Trigo nogkilotida huakka'teda e̲e̲'te nogme'noetida
e'baa'huapa o̲'e̲nok. Bapa' kilos cebadakid aypo huakka'teda e̲e̲'te nogme'noetida
e'baa'huapa o̲'e̲nok. Hue̲ymey olivotaj okteghue' yane'. Kenpa'ti uva hue̲ymeytaj
okteghue' yane'. Ijpe̲e̲'uy. Olivo huada konig huasihuaj huaka' o̲'e̲. Uva huada konig
vino huaka' o̲'e̲.
7 Diosen Ovejasi'poa botta' bottaa' e'tiondapik ekkujde'te,
—Yatiak. Yatiahuay'. Botta' bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpe̲e̲'uy.
8 Caballo huaeykon ijtiahuay'uy. Ke'na caballote en'huadte on'dikka'uy
Huamabueyika'apoeri. Ke'nenta'poyen konig kubarakonig ijtiahuay'uy.
Ke'na o'paknok huakka'tada barakika'dik ya̲'neapet. Aratbut nogtaj nogtaj
huayahuaya on'bahuadiaypo yan'barakonhuahua'po huakka'da yan'mabueyikapet.
Kenpa'ti aypota' yan'kusitokpo yan'mabueyikapet, huakka' on'madigpakpo
huakka'nada yan'mabueyikapet. Kenpa'ti toyahuehue'dikda hua̲e̲'eria huakka'tada
ya'mabatiarakikapet.
9 Diosen Ovejasi'poa huabaniga̲' e'tiondapik ekkujde'te aratbutkudaken nok̲ire̲gtaj
ijbatiahuay'uy. Diostaj 'uhua e'nigbarakika' kutopa o̲'i̲ka'. Kutopatoyo aratbut
nok̲ire̲gtaj ijbatiahuay'uy. Kenomeya̲ Diosen hua'a on'manmadikika'uynig kenpa'ti
Diosensi'po Jesucristotaj yoknopo̲e̲ on'batia'pakika'nok kenomeytaj oknopo̲e̲hue'
hua̲e̲'eria on'barakuyate. Kenomey huaknopo̲e̲'erien nok̲ire̲gtaj ijbatiahuay'uy.
10 —Kenpa'da huadaknanada i̲'i̲ka', Dios Huairi. Kenda ijka'apoy ea'nayo i'kika'ne.
¿Huadariya' oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eria oro'omeytaj bo'arakuyne. Kenomeytaj menokata
castiga magka'dik ya̲'e̲a̲po? —'Utta'da huaknopo̲e̲'erikudaken nok̲ire̲ga̲ Diostaj
o'nona'uy.
11 Ken yereda yudtaj huaok Diosa o'bayokuy. Huaknopo̲e̲'erikudaktaj o'bayokuy.
"Nogi̲timon yan'nigi̲ka'. Nogok nogomey huaknopo̲e̲'eri huama'buy Jesucristotaj
huanigpe̲i̲ka'eritaj huehuea' dakhuapa kanakbarakene' daka'da yan'nigunhua'." Diosa
o'mana'uy.
12 Diosen Ovejasi'poa nogba'yo e'ayhua' e'tiondapik ekkujte doa e'tiahuayde'te
huadari diga̲'da o̲'i̲ye̲ga̲ponig, konig sikda yudtanig niokpo o'sikpakaponig, konig
mimia'da puug o'bedpakaponig kenda ijtiahuaymey. 13 Kenpa'ti konig huakka'da
e'bapokte higuera huada burada diga̲'da on'dakotika', huakka'da on'dakotika' ken
konigti huakka' siokpo kurudya̲' huadariyo o'bakotapetnig kenda ijtiahuaymey.
14 Kenpa'ti beroba' o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik o̲'i̲ka' konigti kurud o'korigonpo
onte'ti tiahuayhue'dik ya̲'e̲a̲petnig kenda ijtiahuaymey. Kenpa'ti aya' huakupa nogyon-
dakon yan'hua'apetnig, aya' hua̲gkuta'mej nogyondakon yan'hua'apetnig kenda ijti-
ahuaymey. 15 Aya'ada Diostaj on'me'pukpo huata' a'tiokaya'po huakogyo̲ yan'i̲re̲gapet
kenpa'ti sipana'kupatoyo yan'i̲re̲gapet. Gobierno huairi, huakupe huairi, sorotataj
huairi, huamata'moneri huairi, huanaba'ere aya'ada yan'i̲re̲gapet. Huakupataj huid-
tone'taj ona'po:
16 —Oro'omeytaj bo'tibuka' huidtone'. Diostaj mok̲ire̲ga̲'. Ovejasi'poa castiga
e'magka' mok̲ire̲ga̲'. —Huakupataj huidtone'eretaj ya̲'nona'apet. Kenda ijpe̲e̲mey
kenpa'ti ijtiahuaymey.

17 Oy aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa kenpa'da castiga ya'magka'apet. Diostaj be'api' okmonhue'dik o̲'ne.

7

Israel aratbuttaj o'batimadoya'uy. Diosen aratbut o̲'ne kan'matinopo̲ike'po o'batimadoya'uy.

1 Nogok botta' botta' Diosen huata'moneritaj do Juan ijbatiahuaymey. Huadariyo adyon nogyon nogyon en'bote ijbatiahuaymey. Bapoka huadarite bapokhue' ya̲e̲', e̲'po̲gte bapokhue' ya̲e̲', kenpa'ti o̲hue̲yte bapokhue' ya̲e̲' Diosen huata'moneria e'bapoktaj ya̲'nona'apet. 2 Nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Ke̲ya̲' niokpo o̲ro̲kika'yen o'tiakpo "In Diosensi'po o̲'e̲," huatimadoya' o'totiak. Huatimadoya' Dios huanoeonhuahuika'erien huadik huaka' o̲'e̲. Ke'na huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneri ene'te 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneritaj Diosa o'bateypaka'denok ke'poda o̲gka'dik ka'nike'po, huadaritaj e̲'po̲geretaj ke'poda o̲gka'dik ka'nike'po, kenomeytaj 'utta'da o'mana'po,

3 —Huanoyte Diosen huanigpe̲ika'eritaj "In Diosensi'po o̲'e̲," timadoyahued e̲e̲'ted ke'poda o̲gkahue' yane'. Huadaritaj e̲'po̲gtaj o̲hue̲ytapi' ke'poda o̲gkahue' yane'. —Botta' botta' Diosen huata'moneritaj 'utta'da ya'mana'apet.

4 Huanoyte "In Diosensi'po o̲'e̲," e'timadoya'de' inega̲' o'batimadoya'e'uyatenig huadik ijpe̲e̲'uy. Ciento cuarenta y cuatro mil aya'tada Israel aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. 5 Doce mil Judá aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Rubén aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Gad aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. 6 Doce mil Aser aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Neftalí aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Manasés aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. 7 Doce mil Simeón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Leví aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Isacar aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. 8 Doce mil Zabulón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil José aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Benjamín aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Kenda ijpe̲e̲'uy.

Dios e̲'hua̲e̲' huanegte huakka'ada o̲gkupopakpo on'bopo yere yudtaj yan'otapet.

9 Nogok kurudyo̲ Dios e̲'hua̲e̲' huanegte huakka'nada aratbuttaj ijbatiahuaymey. Kenomey aya' huadarierida hua̲e̲'eri o̲'neme', aya' aratbutda nogerida o̲'neme', aya' nogpa'da huaa'pakeri o̲'neme', aya'ada Dioste Ovejasi'pote huakkurupen yan'batoboapetnig ijtiahuaymey. Huakka'nanada o̲'nenok madikahue'dik ya̲'neapet. Yudtaj yereyo' on'otpo konig yan'mato̲e̲a̲pet. 10 Aya'ada 'utta'da o'dapo:

Oro'omeyen Dios o̲'e̲po Dios Huairitaj aya'ada nigpe̲ika'dik o̲'ne. Dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o̲'e̲po Ovejasi'poerea huamanoeanhuahuika'eri o̲'e̲. Ke'nayo'da dakhuea' huaka'eritaj o'manopo'yarea'ika'. 'Utta'da yada'apetnig.

11 Dios Huairi e̲'hua̲e̲' huanegte cuatro huanoeonhuahuika'eri kenpa'ti huairitone' o̲'nika'po. Huairitone' e'nahu̲ika' huaneg aya'ada Diosen huata'moneria on'tibopo Diostaj o'deretpakpo on'tihuedpo sorokyo o̲gkokbetpo yada'apet:

12 Kenda, Dios huadaknanada o̲'i̲ka'. Ka'nonike'. Diosnayo 'urua'nanada o̲'i̲ka'. Ka'nonike'. Diosnayo aya'da i'nopo̲e̲ne. Ka'nonike'. Dakiti, Dios. Ka'nonike'. Diosnayo huadaknanada o̲'i̲ka'. Kanonike'. Diosnayo teyda o̲'e̲po aya'da ka'dik o̲'i̲ka'. Ka'nonike'. Kenpa' ka'kike'. Yada'apetnig ijtiahuaymey.

13 —¿Inomey yudtaj yereda e'baot o̲'nenig be'a ya̲'ne? ¿Mey̲a̲' yan'tiakpo ya̲'ne? Huairitone'a nogtiada do'taj mename'ne. Do'taj Juantaj mename'ne.

14 —On i'nopo̲e̲ne, Huairi. —Yona'mey.

—Inomey Diostaj moknopo̲e̲po pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Moknopo̲e̲po okbatikhue' o̲'nepo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Diosensi'po konig ovejasi'po

o'manigbuey'uynok kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'uyate. Dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'uyate. 'Urunopoa' o'magka'uyate. 15 Konigẹpo Diosyo ọ'nika'po, huame'noe sikyoere okbatikhue'ada on'nigpeika'po Diosen jakyo kente Dios ọ'ika' on'nigpeika'. Dios kenomeyere ọ'ika'po o'batioka'ika'. 16 Onte'ti pai'da kusitokhue'da ọ'neonhuahuika'apo. Onte'ti "Digạ' maymaya' ijjay." Ahue' ọ'neonhuahuika'apo. Onte'ti niokpoa kenomeytaj digạ'da batita'tehue' ọ'eonhuahuika'apo. Onte'ti digạ'da 'ukpakhue' ọ'neonhuahuika'apo. 17 Diosen Ovejasi'po Jesúsa Diosere onteteyo' kenomeytaj daka' o'batiokadhuahuika'po konig ovejasi'potaj o'matọẹ'onhuahuika'po konig e'manoeanhuahuika' huẹ'ẹy sipajyo o'batohua'ika'. Kenpa'ti Diosa kenomeyen huakpotạ'huẹ o'baktihueyke'apo. Onte'ti suhue' ehue'da ọ'neonhuahuika'apo. — Huairitone'a nogtiada mename'ne.

8

Sietea' e'tiondapik ekkujde'te oro siropuya' e'bakpak 'uru'huịẹda Diostaj o'tibehuikuyate.

1 Ovejasi'poa beroba' sietea' e'tiondapik ekkujde'te konig ijhue'mon konig una hora pokhue' sigpi' a'pakhue'da ọ'nepo kurudyọ Diosya'. 2 Siete Diosen huata'moneri Diosere ọ'nepo Diosen huakkurute en'mabote ijbatiahuaymey. Diosa siete trompeta ya'bayokapetnig. 3 Kenta' nogtida Diosen huata'moneri ya'tiakapet. 'Uhua Diostaj huanigmahuịgạ' kutopate o'tibopo oro sirobaeg huakka' 'uru'huịẹda huasihuaj e'nigbakpaka' o'edepo ya'tohua'apet. Nog oro kutopate Dios huakkurute 'uru'huịẹda Diostaj ya'nigbakpakapet. Diosen huaknopọẹ'eriomey e'nigtiona'pakte kenokti 'uru'huịẹda ya'nigbakpakapet. 4 Ken oro sirobaeg Diosen huata'moneri o'bapadpo, 'uru'huịẹda o'nigbakpaka'po 'uru'huịẹda ẹ'sịhuị' Diosyo ya'nigbehuikika'apet. Diosen huaknopọẹ'eri on'tiona'pakpo konig 'uru'huịẹda Diosyo e'tiona'pakhuịẹkon ya'nigbehuikika'apet. 5 Nogok Diosen huata'moneri oro sirobaeg o'tọẹpo 'uhua huanigarak kutopaya' ta'ak e'nigbakpak o'etupo oro sirobaeg o'tihuedạ'po huadariyo kẹyạ' castiga huamagka' ta'ak ya'enapet. 'Utta'da kurud yaa'apet. 'Utta'da bapoka eapa' yaa'apet. Kenpa'ti digạ'da yạ'ọjbedapet. Huadariakon yạ'ịyịgạpet. Kenda ijtiahuaymey.

Siete trompeta yaa'apet.

6 Ken siete Diosen huata'moneri siete trompeta on'bapadpo huabogte a'toka'deya'po on'tọẹpo.

7 Diosen nogtia'da huata'moneri trompetate e'mogde'te huadarite huabada ọrẹ'okda ya'batikotapet. Huadarite huabada ta'ak e'bakpak mimionokpared kurudyạ' ya'batikotapet. Huadaritaj huakka'tada ya'bakpakapet, huakhuaraka' huadari ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka'tion ọhuẹytaj ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka' mirẹbakon ya'meyapet.

8 Diosen huata'moneri nogạkon botaa' trompetate e'mogde'te huakupatone'a o'bakpakpo ẹ'pọgtone'taj e'tienpa' ya'tikotapet. E'tikotde'te bapaa'tea' ẹ'pọg huẹ'ẹy mimida yạ'ẹạpet. 9 Ẹ'pọgyọ huạẹ'eri huakka'nanada bapaa'tea' ya'mabueyapet. Huakka'nanada bapaa'tea' barcotone' ya'batakotapet.

10 Diosen huata'moneri nogạkon bapaa'tea' trompetate e'mogde'te huaboro' siokpoada kurudyạ' ya'batikotapet. Digạ'da o'bakpakpo huadarite ya'batikotapet. Nogyọ nogyọ nog huạhuẹ nog huạhuẹyọ ya'batikotapet. Konig bapaa'tea' huạhuẹte huẹ'ẹy enhuipoika'yo ya'batikotapet. 11 Kenda huaboro' siokpo o'dikka' Ajenjo. Ajenjo pai'nanada huaean ọ'ẹ. Huakka'da huạhuẹ kenpa'ti poso huẹ'ẹy pai'da ọ'eandenok huakka'da aratbut yan'mabueyapet.

12 Diosen huata'moneri nogạkon botta' bottaa'kon trompetate e'mogde'te huakhuaraka' niokpotaj puugtaj siokpotaj dakhuea' ọgka'nok huakhuaraka' puug huakhuaraka' siokpo huakhuaraka' niokpo yasikon'apet. Konigẹpo huame'noe

sikkiregmon sue'da ya'ta'tika'apet. Sikkiregmon sikyokon yaeapet. Kenda ijtiahuaymey.

13 Kurudyo eretnopoyo konig e'yore'te nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaypo kenpa'ti ijpeemey. 'Utta'da oa'po:

—Ee'... dakhuea' huaka'eri pai'nanada yaneapet. Dakhuea'da o'manigeapo. Nog bapa' Diosen huata'moneria a'ti trompetate e'mogde'te digaeda pai'nanada yan'nopo'eapet. Diosen huata'moneria 'utta'da oame'.

9

1 Nogakon huabanigaa' Diosen huata'moneri trompetate e'mogde'te Diosen huata'moneri siokponig huadariyo e'kotte ijtiahuaymey. Sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuike' llave ya'eapet. 2 Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudakenbayo yakhuike'apet. Ekhuikede'te huakka' e'sihui'sikda o'orookika'po, konig huaboro'nanada ta'ak huakka'da e'sihui'sikda o'epo kurudtaj sikkiregnada yaea'apet. Niokpotakon sikkiregmon sue'da ya'ta'teapet. 3 E'sihuiya' tegkeresonig digaeda o'bahua'po huadaribayo nogyon nogyon yan'bahua'apet. Kenpa'ti tegkeres konig to'tid digaeda o'bahuekika' konigtikon tegkeres yan'bahuekapet. 4 "Huadarite miretaj huakpiburataj ohueytapi' dakhuea' ogkahue' yane'ti'. Diosen o'e e'timadoya' ehue' e'huaetayo'da digaeda' yamagkati'." Tegkerestaj Diosen huata'moneria ya'mana'apet. 5 Huabanigaeda' puuga' tiriodhuahuika'dik yaneonhuahuika'apet. Mabueyahue'dikada yaka'apet. Konig to'tid digaeda o'bahuekika' konigti kenomey tegkeresa digaeda yan'bahuekonhuahuika'apet. Kenda ijtiahuaymey. 6 Kenoka' tegkeresa konig to'tid digda o'bahuekpo e'bahuekonhuahua'te aratbut e'bueyta' e'eretpakada bueyhue'dik oneapo.

7 Tegkeresonigtaj ijtiahuaymey. Konig yaeapetnig ijmanbatia'pakapoy. Konig caballos taka'taj a'bahuahua'deya'po daka' yabakka'apet. Konig a'barakya'po o'bahuahua'po ken huatioka' on'otpo konig oro huakuot o'kuotpo, tegkeres e'eada aratbutkokonig o'epo 8 tegkeresenkuhuij konig ettone'kuhuijonig o'epo, kenpa'ti hua'id apetpetidonig o'epo, 9 huasotaj o'tiokka'po, siropeg o'beta'po okaa 'utta'da oa'. Konig carro caballoa o'oroapo o'totokpo taka'taj a'barakya'po idada o'huahua'po carro'i'a 'utta'da oa', konigti tegkeres okaa 'utta'da yaa'apet. 10 Konig to'tid huasig'a digaeda bahuekdik o'epo aratbuttaj digda mayaeda'dik o'epo huabanigaeda' puug digda mayanhuahua'dik yaeapet. 11 Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudaken huata'moneri huairi tegkeresen huairikon o'epo, Hebreoen hua'a o'dikka' Abadón. Griegoen hua'a o'dikka' Apolión. Ke'na huabarakeri o'ika'.

12 Huakkuruda dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'manopo'edepo, onte'ti botaa' pai'nanada yan'manopo'eapet. Ijtiahuaymey.

13 Ken, Diosen huata'moneri nogbayo e'ayhua' trompetate o'mog'uy. Oro kutopa Dios e'huaeyo o'huadpo botta' botta' huakupi ehua'nopoya' ea'pak ijpeemey.

14 —Huaboro'hueda Eufrateste botta' botta' Diosen huata'moneritaj e'matinukue'taj kan'hua'epo yabatikuj. —Nogbayo e'ayhua' huata'moneritaj Diosa ona'uy. Nogbayo e'ayhua'a huata'moneria trompeta o'toe'uy.

15 Ken botta' botta' Diosen huata'moneri huakka'tada huadariyo aratbuttaj huakhuaraka' kan'barake'po ya'batikujde'apet. E'barak horataj, e'barak huame'noetaj, e'barak puugtaj, e'barak huabayoktaj on'nige'onhuahua'de'uyate. 16 Botta' botta' Diosen huata'monerien sorotataj caballote on'bahuadpo huakka'nanada yaneapet. Sorotataj caballote on'bahuadpo doscientos millones yaneapet, kenda ijpeemey.

17 Huakka'nanada caballote sorotataj en'bahuadte ijbatiahuaymey. Konig o'eme'nig o'nonbatia'pakapone: Sorotataj caballote on'bahuadpo sirokusibega huakagkata' on'tiokika'po, sirokusibeg nogpa' nogpa' e'tihuit huabeda kihuea eyakon o'eme'.

Caballoenku konig apetpetkuonig o̲'e̲po caballokittaya' ta'akonig ya̲'o̲ro̲kapet. E̲'si̲hui̲'ere ya̲'o̲ro̲kapet. Kenpa'ti a'mati̲hui̲to̲g'onig juknanada ya̲'o̲ro̲kapet. 18 Konig castiga o'magka'po caballokittaya' ta'akonig o̲'o̲ro̲kpo o'mameypo, e̲'si̲hui̲e̲re a'mati̲hui̲to̲g'ereanig aratbuttaj castiga o'magka'po huakka'nanada on'mameypo yan'mabueyapet. Aratbut huadariyo huakhuaraka' yan'mabueyapet. 19 Caballokittaa barakdik ya̲'neapet. Caballo hua̲hue̲paakon barakdik ya̲'neapet. Hua̲hue̲pa bihuionig o̲'e̲po huakua huabueya'da diga̲' maboke'dik ya̲'neapet.

20 Nogomeytajnayo caballoa barakhue' e̲e̲'tada Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue'da ya̲'neapet. Kenpa'da dakhuea' o̲gkika'po batikhue' ya̲'neapet. Toto'taj diga̲'da on'pakika'po batikhue' ya̲'neapet. Oro diosa' e'ketka' o'deretpakika'po batikhue' ya̲'neapet. Kenpa'ti nog dios e'ketka' plata e'ka', siro eytada e'ka', 'uru huid dios e'ketka', hue̲ymey'en dios e'ketka' nama'da o'deretpakika'nig'a dios e'ketka' noehue' e̲e̲'tada tiahuayhue'dik e̲e̲'tada pe̲e̲hue'dik e̲e̲'tada hua'ehue'dikpi' e̲e̲'tada yan'pakika'apet. 21 Kenpa'ti kenomeya̲kon on'huadiaypo on'barakika'po e'nopo'korea'ta' pakhue' o̲'nepo. Kenpa'ti tidig e'magka'ta' o'deretpakpo batikhue' ya̲'neapet. Nogta nogta e'bakdejta' o'deretpakpo batikhue' ya̲'neapet. Kenpa'ti yan'bereika'apet. Kenda ijtiahuaymey.

10

Diosen huata'moneria beroba'si'po ya'bapadapet. Kenda Juana o'tiahuayuyate.

1 Kenoka' nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Teynanada o̲'e̲po kurudya̲' o'huarakpo, konig 'uru e̲'si̲hui̲'a̲ e'otonig o̲'e̲po kenpa'ti ke'nenkute to̲gke' o'bopo. Konig niokpo ke'nenkok eynanada ya̲'e̲a̲pet. Kenpa'ti ke'nen huabopi konig ta'ak e'bakpak oknonig ya̲'e̲a̲pet. Ken konig Diosen huata'moneria e̲e̲'te ijtiahuaymey. 2 Beroba'si'po e'bokhuike' o'bapadpo, huada'ko'ipen e̲'po̲gte o'bopo, ope'to'ipen huadarite ya'boapet. 3 Diosen huata'moneria 'utta'nanada o'okoy'uy. Konig apetpet 'utta'nanada e'huikpa' ke'na ya'okoy'apet. E'okoyde'te sieteaa' kuruda 'utta'nanada yaa'apet. 4 Kenoka' sieteaa' kurud ea'te huaboa'da a'madoyay' e'nopo̲e̲te kurudya̲' Diostaj ijpe̲e̲mey:

—Kenda sieteaa' kuruda ea'te soatayo' yadikto̲e̲' madoyahue' ya̲e̲'. —Diosa mename'ne.

5 Kenpa' enade'te ke'na Diosen huata'moneri e̲'po̲gte huadarite o'ibopo kurudyo̲ Diostaj huada'kopen o'ba'tepo 6 buttida ijjay. Diosa do'taj me'pe̲e̲ne. Dios o'noeonhuahuika'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e̲'po̲gtaj o'ka'uyate. Aya'da kurudyo̲ hua̲e̲' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huadariyo hua̲e̲' Diosa o'ka'uyate. E̲'po̲gyo̲ aya' hua̲e̲' o'ka'uyate. Buttida ijjay. Diosa kenda o'nopo̲e̲.

—Nogi̲ti ijhue' nige̲hue'dik mo'e̲a̲pone. I̲da o̲'e̲a̲po. 7 A'ti sieteaa' Diosen huata'moneri huaboa' trompetate e'mogde'te kenda ijka'apoy Diosen huanigpe̲i̲ka'eri e̲'e̲a̲da hua-manbatia'pakeritaj Diosa o'mana'uyatenig kenda Diosa ijka'deapoy. Konig soatayo' Diosa e'nopo̲e̲' kenda nopo̲e̲hue' o̲'nika'uynig. Kenda a'ti Diosa o'ka'deapo. —Diosen huata'moneria mename'ne.

8 Kurudya̲' Diosa ena'te onte'ti ijpe̲e̲po,

—Diosen huata'moneri ken e̲'po̲gte huadaritere o'ibonigtaj yahuahua'. Ke'nenba'te beroba' e'bokhuike' o'to̲e̲nig yabae'. —Mename'ne. 9 Diosen huata'moneritaj ijhuahua'po, "Beroba'si'po beyok," yona'mey.

—I̲ne yabape'. Huakittaya' setda konig ay'moro̲'noea' i'nounapone. Dakda o̲'e̲a̲' i'nopo̲e̲a̲pone. Hua'aypoya'nayo pai'da o̲'e̲a̲po. Diosen castigaba' o̲'e̲ i'nopo̲e̲a̲pone. —Diosen huata'moneria mename'ne.

10 Ken, beroba'si'po ijba'epo ijbapemey. Huakittaya' setda konig ay'moro̲'noea' ijnounmey. Ijye̲kdepo hua'aypoya' pai'nada ijnoeatomey.

11 —Huakka'nada aratbut, nogda nogda huadaribayo huaẹ'eri, nogda nogda hua'a huaa'pakeri, huadaribayo gobierno huairikon konig o'ẹaẹpo onte'ti manbatia'pakdik i'ẹne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

11

Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj o'manigmadoya'uyate.

1 Kenoka' jak huadik huẹypi menpiyokme'.

—Yahuahua'. Diosen jakyo huahuahua'. Diosen jaktaj yadikti'. Kenpa'ti kutopataj yadikti'. Jakyo menigaẹ' Diostaj on'nigtiona'pakika' yamadikati'. 2 Jak kurute nog aratbut ika'dik o'neapo. Kenta' kurutenayo tidikahue' yaẹ'. Esoeria Diosen huakka' jak Jerusalémtaj on'barakonhuahua'apo. Dakhuea' on'magkadhuahua'apo. Cuarenta y dos puug aya' me'noeda on'magkadhuahua'apo. 3 Do'taj Diostaj mentia'pake'po botta' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy. Jerusalén huaẹ'eritaj ijmata'mona'apoy. Mil doscientos sesenta huame'noe do'taj botta' huamanbatia'pakeria mentia'pakonhue'po ijmata'mona'apoy. Konig pai'da huaẹ'erien yudtaj konig saco yudtaj on'otonhuahua'apo. —Diosa mename'ne.

4 Inomey botta' huamanbatia'pakeri konig botta' olivo huẹymey o'ne. Konig botta' huakjey Diosen on'manopoeanhuahuika'po. Inomey botta' huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokireẹgaẹ o'manopo'toẹpo Dios Huairitaj on'manbatia'pakonhuahuika'apo. 5 Kenomey Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj be'api' dakhuea' e'magka'ta' e'paknayo dahuea' a'magkaya'po huaẹ'eritaj on'mahuigapo. Huamanbatia'pakeri huakittaya' ta'ak o'oroka'po kenomeyen taka'taj kenpa'da on'mahuigapo. Ken konigaẹ yan'mabueyapet. 6 Kenoka' Diostaj on'manbatia'pakonhuahua'po, Diosa botta' huamanbatia'pakeritaj o'bateypaka'ika'apo Diostaj en'manbatia'pakonhuahua'te kurudtaj yakhuik ena'nayo huihue'dik o'unhuahua'apo. Kenpa'ti e'paknayo huẹ'ẹytaj mimiakon yahuea'dik o'nea'apo. Kenpa'ti huadarieri aratbuttaj nogda nogda pai'da manopoẹ'ika'dik o'nea'apo. Ke'poda castiga magka'dik o'neapo. Menokapi' on'pakpo magkika'dik o'neapo. 7 Ken on'manbatia'pakonhuahua'depo en'kuhuitde'te. Ke'na toyahuugkahue' huaẹ'erionig huiyokda o'ẹpo sorokkogyaẹ' adteda dakhuea' huaka'erikudakenbaya' o'matioroẹkdepo. Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj a'barakya'po o'magka'po o'barakapo. 8 Jerusalényo huakka' jakyo dagte Diosen huamanbatia'pakeri e'bueyso' on'huedonhua'apo. Kenda huakka' jakyo aratbut dakhuea' huakka'eri o'nika'po, Diostaj pakhue' o'nepo konigti Sodoma huakka' jakyo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Kenpa'ti konigti Egiptobayo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Keyo Jerusalényo e'bueyso' on'huedonhua'apo. Ken konigti huakka' jakya'tion oro'omeyen Huairia cruzte mo'nigbuey'uyate. 9 Botta' huamanbatia'pakeritaj e'barakde'te bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete huakka'nanada aratbut e'bueyso'taj on'so'tiahuayonhua'po nogbayo nogbayo huaẹ'eri nog hua'a nog hua'a huatoẹ'eri huakka'nanada on'so'tiahuayonhua'apo. "Bakubarakkahue' yane'." On'mana'apo. 10 Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj huakka' aratbut e'peẹeta' pakhue' o'nika'po. Botta'a bueyhued o'nepoed Diostaj on'manbatia'pakika'po aratbuttaj pai'da on'manopo'eaẹgkika'nok nogok en'bueyde'te dakhuea' huakka'eria huakka'da on'durugpakatu'apo. Huayahuaya katetehue' on'bayokeapo. 11 Bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete e'bueyso' en'huedonhua'de'te Diosen Nokireẹgaẹ o'manopo'toẹpo o'manoyhuadaẹ'apo. Hua'ite on'boapo. Kentaj huakka'nanada on'tiahuayapo. On'tiahuaydepo huakka'nanada on'mamididapo. 12 Nogok kenomeyaẹ botta' huamanbatia'pakeria kurudyaẹ' on'peẹepo,

—Iyo yan'tiak. Kutayo yan'behuik. Ena'te on'peẹepo.

Ken on'peẹedepo kurudyo eẹ'sihuiyo en'behuikte kenomeyen taka'a yan'batiahuaya'apet. 13 En'behuikte huadari digaẹ'da o'iyẹgapo. Jerusalényo huakka'

judío aratbut sorok jakyo ene'te o'mahuẹkpo o'manbetapo. Sorok jak huakka' konig nog huakhuaraka' diez jaktion o'mahuẹkapo. Ẹ'iyẹgte siete mil aratbut huakka' jakyo huạẹ'eri yan'mabueyapet. Nogomeyạ huakka'ada on'me'pukpo "Dios kurudyọ huạẹ'eri huadakda ọ'ẹ. Teynanada ọ'ẹ." On'batia'pakapo.

14 Botaa'tea' dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'nopo'ẹde a'timon bapaa'tea'kon pai'nanada on'nopo'ẹạpo.

Siete'a trompetate o'mogapo.

15 Siete'a Diosen huata'moneria trompetate e'moge'te ijpẹẹmey. 'Utta'da kurudyạ' ea' ijpẹẹpo:

Oro'omeyen Dios Huairi ke'nen Cristoere huakhuairi ọ'nedepo Diosayo'da kenpa'da huairi ọ'eonhuahuika'po o'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijpẹẹmey.

16 Diosen huakkurute huairi huahuadte on'huadika'po veinticuatro huatone' huairia on'huadika'po Diostaj on'tihuedpo o'deretpakpo 17 o'nona'po,

Dakiti Dios Huairi. Teyda i'ẹne, Dios. Aya'da ka'dik i'ẹne. Aya'enda huairi i'ika'. A'nennada i'ika'uyate. Oyda kenpa'ti i'ika'. Nogokkon i'ika'apo. Huaboa'da konig teynada i'ẹpo aya'tada teyda i'manika'apo. 18 Ontaj digạ' bo'huadiayika'uyne. Huakka'ada nogbaya' nogbaya' huạẹ'eria digạ' bo'huadiay'uynig'a oynayo on Dios i'ẹpo dakhuea' huaka'eriomeytaj digạ' i'bahuadiaypo e'bueyomeyeretaj castiga i'magka'apone. Kenpa'ti oynayo ọ'nen huanigpẹika'eri, kenomey ọ'nen hua'a daka' on'manbatia'pakika'uy, kenomeytaj 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Kenpa'ti kenomey ontayo'da aya'da on'nigpẹẹpo ọgkika'uy. Kenpa'ti ọ'nendiktaj huakka' on'pakuynok 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Huasi'potaj huatone'eretaj huanaba'taj huairitaj 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Kenpa'ti huaboa'da aratbuttaj dakhuea'da huaka'eriomeytaj kenpa'da i'barakapone.

19 Kenoka' kurudyọ Diosen jak okhuikepo, "Kenda do'hued Israel aratbuttaj ijka'apoy," Diosa o'mana'uynig kenda e'madoyade' huaenokteg caja'poyo Diosen jakyo on'tiahuaypo ken en'tiahuayde'te ọ'ọjbedpo, kuruda ya'aapet kenokti huadari yạ'iyẹgapet kenpa'ti ọrẹ' ya'kotapet. Kenda ijtiahuaymey.

12

Ettone'taj kenpa'ti huamayụẹkeri bihuitone'taj kurudyọ Juana o'tiahuay'uyate.

1 Kurudyọ ka'tihuay: Ettone' eyda konig niokpo ọ'ẹpo, konig puugte o'bopo, doce siokpo konig huakuot ya'kuotapet. 2 Bogdakhue' ọ'ẹpo o'si'popakpo pai'da o'nopo'ẹpo ya'sagkia'eapet. 3 Kurudyọ onte'ti ka'tihuay: Huabed huamayụẹkeri bihuitone' yạ'ẹạpet. Sieteku diez huakupi yạ'ẹạpet. Sietekute siete huairi huakuot ya'kuotapet. 4 Huạhuẹpa'a kurudyạ' huakka'tada siokpotaj o'batotokpo siokpo huakhuaraka' o'batotokpo huadariyo ya'maenapet. Ettone'kokpen huamayụẹkeri bihuitonea yakboapet. Ẹ'yọbedẹte yọbedtaj a'yụẹkya'po yakboapet. 5 Ken ettone'ạ huabokereksi'po yasi'popakapet. Ke'na huasi'poa aratbuttaj nogba nogbayo aratbut huairitaj aya'tada teyda ya'mana'ika'apet. Konig siropa o'bapadpo teya'nanada ya'mananhuahuika'apet. Huasi'potaj o'etupo Diosyo ya'tobehuikapet. 6 Ta'ba bahue' ẹẹ'yọ kenpa'ti aratbut bahue' ẹẹ'yọ kenteyo ettone'ạ yakhua'apet. Kẹyọ aypopi' hueẹypi' katepi' kabae'po Diosa huakkuruteda ya'nigka'apet. Kẹyọ mil doscientos sesenta huame'noe aypo ya'beyokika'apet.

7 Kenoka' kurudyạ' on'barakpo, Diosen huata'moneri huairi Miguel ọ'ẹpo Miguelen huata'moneriere digạ'da on'barakpo huamayụẹkeri bihuitone'taj digạ'da on'barakpo, huamayụẹkeri bihuitone'en huata'moneritakon yan'barakapetnig kenda ijtiahuaymey. 8 Huamayụẹkeri bihuitonea menpa' huayakhue' magkahue'dik o'maepo kurudyạ' okbahua'dik yạ'neapet. 9 Ken konig huamayụẹkeri bihuitone'taj yan'maenapet. Kurudyạ' yan'maenapet. Ke'na a'neneri bihuitone' konogda o'dikka'

toto' kenpa'ti Satanás. Ke'na huadarieri aratbuttaj aya'tada dakhuea' kagke'po nama'da o'manika'. Ke'nen huata'moneritaj kenpa'ti kentaj huadariyo yan'maenapet. Kenda ijtiahuaymey.

10 A'timon kurudya' 'utta'da ea' ijpeemey:

—"Dakhuea'da ogkika'." Oro'omeyen huama'buy noga huaknopoe'eritaj o'batia'pakpo toto'a Diostaj o'bahuaa'ika'. Huame'noe kenpa'ti sikyo o'bahuaa'ika'. Kurudya' kentaj o'nendenok oy aya'ada huaknopoe'eriomey Diostaj on'nopo'yaredepo, oy Diosa teynanada o'epo ke'nen taka'tone'taj diga' o'magka'depo, oy Dios Huairiyo'da ke'nen Cristoere aya' huae'eritaj o'mana'ika'apo. Kenpa'ti oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene. 11 Huakka'ada Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyta' me'pukhue' o'nika'. Diosa e'paknayo bueydik o'ey, on'nopoepo kenpa'ti konigepo Jesucristo Diosen Ovejasi'poa o'manigbuey'uyate, ke'nen mimi mo'nighua'uy, o'noknopoe'nok kenpa'ti "Jesucristoen huaknopoe'eri o'ey." On'batia'pakika'po nama'da huaa'eri toto'taj huayakhue' ogkika'. 12 Kurud kenpa'ti kuruderi kan'durugpakike'. Huadariyo kenpa'ti e'pogyo huae'eri ke'poda pai'da mo'nopo'eonhuahuika'aponok toto'a opudomeytaj diga da mogkadhuahua'apone. Opudomeytaj on'huahuarakdenok sue'da ijhue'mon magkadhua'dik ijjeapoy o'nopoepo diga'nanada bo'huadiayapet. Kenda ijpeemey.

13 "Kurudya' me'endene." Huamayuekeri bihuitone'a o'nopoedepo ettone'taj ya'tahua'apet. Ke'na ettone' o'si'popakuynigtaj ya'tahua'apet. 14 Bihuitone'taj bidteda okmondik kae' konig aratbut bahue' e'ika'yo ta'ba ehue' e'ika'yo kabode'po konig hua'dik kae'po ettone'taj sigtone' botta' okajpetone' ya'yokapet. Keya' aypo o'baudhuahua'apo. Bapa' huabayok e'tionpok aypo o'baudhuahua'apo. 15 Huekurua ettone'taj kaoye'po kata'kotepo bihuitone'a konig huekurutone' huakittaya' ya'hueoroka'apet. 16 Ettone'taj soroka o'tihuapokpo konig sorok okhuikepo ettone'taj ta'kotahue' kae'po huekurutone' sorokyo yakhuekudapet. 17-18 Konigepo huamayuekeri bihuitone'a ettone'taj diga'da o'huadiaypo nog huasi'po ettone'en huayayotaj ya'bahuahua'apet. A'barakya'po ya'bahuahua'apet. Kenomey ettone'en huayayo Diosen hua'a on'nigpeika'po kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopoepo, "Jesucristo Diosen Huasi'po o'e." On'batia'pakika'. Kenomeytaj toto'a a'barakya'po ya'bahuahua'apet.

13

Botta' monstruo huiyoknanada huae'eritone'taj ijtiahuaymey.

1 E'pog kuhuadte do Juan ijbopo huiyoknanada huae'eritone' e'pogya' e'orokte ijtiahuaymey. Siete huaku kenpa'ti diez huakupi o'epo, aya' huakupi konig gobierno huairien huakuot o'otpo kenpa'ti huakute Diostaj tahuirigdika'da e'timadoya' o'eme'. 2 Ke'na huiyoknanada huae'eritone' konig apetpettone'onig o'epo hua'i konig ahuadtone'ionig o'epo kenpa'ti huakitta' konig león teynanada o'eme'. Ijtiahuaymey. Huamayuekeri bihuitone' toto' o'epo ke'na huiyoknanada huae'eritone'taj o'teypaka'po kentaj gobierno huairitone'onig ya'ea'apet. Kenpa'ti huiyokda huamana'eri kaike'po huamayuekeria bihuitone'a ya'ea'apet. 3 Huiyoknanada huae'eritone' nogkutida e'kuhuek o'eme' e'bueyayada ya'yareapet. Huiyoknanada huae'eritone' o'yarenok "kenpihuay" aya'ada nogbaya' nogbaya' huae'eria yada'apet. Huiyoknanada huae'eritone'taj yan'nigpeika'apet. 4 Huamayuekeri bihuitone'a huiyoknanada huae'eritone'taj huairi kae'po o'teypaka'nok huadariyo huabada aya'ada huamayuekeri bihuitone'taj ya'deretpakapet. Kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone'taj o'deretpakpo,

—In huiyoknanada huae'eritone' bepi' konigti ehue'dik o'epo teynanada o'e. Kentaj be'api' huayakhue' ogkahue'dik o'ne. —Kenda aya'ada ya'da'apet.

5 Huamayu̱e̱keri bihuitone'a o'paknok huiyoknanada hua̱e̱'eritone'a Diostaj
dakhuea'da ya'huaa'apet. Huakhuairida i̱jje̱y, Diosda i̱jje̱y, o'mana'po Diostaj
ya'tidi'keapet. Kenpa'ti huamayu̱e̱keri bihuitone'a o'paknok cuarenta y dos puugte
aya'tada teyda mana'dik ya̱'i̱ka'apet. 6 Kenda yaa'apet kenpa'ti yaka'apet. Diostaj
dakhuea'da o'huaa'po Diosen huadiktaj o'tidi'kepo Diosenba kurudyo̱ ehue'da
o̱'e̱, kenpa'ti Diosere aratbuttaj dakhue'da o̱'ne, ya'bahuaa'apet. 7 Diosen aratbut
huaknopo̱e̱'eritaj diga̱' magka'dik ya̱'e̱a̱pet. Huayakhue' yamagka'apet. Kenpa'ti
aya'tada aratbuttaj aya'tada huadaribayo hua̱e̱'eritaj, aya'tada nogda nogda hua'a
huaa'eritaj kenpa'ti aya'tada huadaribayo huairitaj teyda mana'dik ya̱'e̱a̱pet.
8 A'nennada Dios o̱'i̱ka'uyate. Huadari kahued e̱e̱'te aya' Diostaj huaknopo̱e̱'eri
Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dios o'manopo̱e̱depo kenomeyendik Diosen
huanoeonhuahuikaba'te o'manigmadoya'uyate. Kenomey huanoeonhuahuika'eria
Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eria huiyoknanada hua̱e̱'eritaj pakhue' o̱'nepo. Kentaj
nigpe̱e̱hue' ya̱'neapet. Nogomey, aya'ada nogyo̱ nogyo̱ huadariya' huiyoknanada
hua̱e̱'eritaj huakka'da on'pakpo yan'nigpe̱e̱a̱pet.
9 Kenda opudomeytaj o'nona'apone, kenda daka' yan'pe̱e̱'. 10 Be'api' a'bakuda̱ya'po
opudomeytaj e'batohua'nayo kenpa'ti nogok kentakon a'bakuda̱ya'po on'batohua'apo.
Nogok siroa opudomeytaj e'araknayo kenpa'ti nogok kentakon siroation
on'barakika'apo. Konige̱po opudomey Diostaj moknopo̱e̱po, Diosen mo'e̱po,
opudomeyen taka'taj Diosa castiga ya'magka'apet. Opudomeyanayo castiga
magkahue'dik mo'i̱ka'ne. Diostaj daka' e̱kpo̱e̱' yan'nigunhuahuika' kenpa'ti daka'
yanoknopounhuahuika'.
11 Nogok nog huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj ijtiahuaymey. Sorokya̱' ya̱'o̱ro̱kapet.
Konig ovejasi'po botta' huakupi o̱'i̱ka'nig konig huamayu̱e̱keri bihuitone' huiyokada
eapa'tion yaa'apet. 12 Huakkuruda huiyoknanada hua̱e̱'eritone' meyo̱hue'da o̱'e̱po
konig huakkuru huiyoknanada hua̱e̱'eritone' huiyokda mana'dik ya̱'i̱ka'apet.
Ke'na konigti kenpa'ti huiyokda manika'dik ya̱'e̱a̱pet. O'mana'po, "Ken huakkuru
huiyoknanada hua̱e̱'eritone' e'kuhuek o̱'e̱po bueydik e̱'e̱a̱da ya'noyhuadapet.
Kentaj eretpakdik ya̱'nepo yan'nigpe̱i̱ka'." Aya'tada huadari hua̱e̱'eritaj huiyokda
ya'mana'apet. 13 Kenpa'ti kenda konig aratbuta kahue'dik o̱'nika'nig yaka'apet. Aratbut
kentaj kanoknopo̱e̱'po konig 'urua'da konig tiahuayhued o̱'nika'uy ya'manigkika'apet.
Aratbut en'tiahuayte huiyoknanada hua̱e̱'eritone'a kurudya̱' ta'ak e'bakpaktone'
ya'manigkoteapet. 14 Huakkuru huiyoknanada hua̱e̱'eritone' e'tiahuayada kenda
aratbuta kahue'dik o̱'nika'nig 'urunanada o'ka'po aratbuttaj engañ̃a ya'magka'apet.
Huakkuru huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj konigso̱a̱'tion dios ya̱gketka'. Ya'mana'apet.
Kenda huakkuru huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj siro e'kuhuek o̱'e̱po bueydik e̱'e̱a̱da
ya'noyhuadapet. 15 Huakkuru huiyoknanada hua̱e̱'eritone'a nog huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'taj yateypaka'apetnok e'ketka'taj ya'noea'apet. E'ketka'taj pakhue'
hua̱e̱'eritaj ke'nada ya'barakapet. 16 Huaba' da'kobapen huanoytapi' aratbut
aya'tada ontojyo' e̱e̱'pi' huaboro' e̱e̱'pi' huakka' huamato̱e̱'eri e̱e̱'pi' pai'da hua̱e̱'eri
e̱e̱'pi' huanaba' e̱e̱'pi' huanaba' ehue' e̱e̱'pi' aya'tada yabatidoyae'ti' ya'mana'apet.
17 Aya'ada huaba'tapi' huanoytapi' huiyoknanada hua̱e̱'eritone'endik en'tidoya'nayo
katepi' bae'dik ya̱'neapet kenpa'ti katepi' bayokdik ya̱'neapet. Huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'dik tidoyahue' e̱e̱'nayo katepi' baehue'dik ya̱'neapet kenpa'ti katepi'
bayokhue'dik ya̱'neapet. 18 Daka' yan'nopo̱e̱'. E'nopoenka'ta' e'paknayo huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'en numerodiktaj daka' yan'nopo̱e̱po. Huabokerekdikonig o̱'e̱. Seiscientos
sesenta y seis huadik o̱'i̱ka'.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil aratbuta yan'batadi'kea'apet.

1 Nogok onte'ti ijmabopo, ote' Sión*te* Diosen Ovejasi'po o'bopo kenere ciento
cuarenta y cuatro mil aratbut Cristoen huaknopo̲e̲'eri o̲'nepo aya'ada huanoyte Ove-
jasi'poen huadik kenpa'ti Huaojendikere e'timadoya' kenda ya̲'e̲a̲petnig ijtiahuaymey.
2 Kenoka' a'ti kurudya̲' konig ea' ijpe̲e̲mey. Konig huakka' hua̲hue̲ hue̲kuru utta'da
eapa', konig kurud 'utta'da eapa' kenpa'ti 'urua'da konig huakka' arpas 'urua'da
mú*sica* e̲gka' ijpe̲e̲mey. 3 Dios eretnopote e̲e̲'te, cuatro hua̲e̲'eri Dios e̲'i̲ka' huanegte
ene'te, veinticuatro huairitone' e'nika' huaneg huakkurute o̲'nepo huakkurute ciento
cuarenta y cuatro mila̲ aratbuta on'batadi'kea'po kenomeya̲yo'da kenda e'batadi'kea'
nopo̲e̲'dik ya̲'neapet. Huadarieri aratbut e̲'ne'tada kenomeytaj Diosa dakhuea' e'ka'
yamanopo'yarea'apet. 4 Inomey ciento cuarenta y cuatro mil Jesucristoen 'uruyo'
huaknopo̲e̲'eri o̲'nepo konig nogen hua̲to̲e̲'taj bakdejhue' hua̲e̲'eri o̲'nepo konig
oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri o̲gkika' konig kahue' o̲'nika'po huadaknanada o̲'nika'po katepi'
Diosen Ovejasi'po o'manika' kenda on'nigpe̲i̲ka'po. Huakkuruda Diosa kenomeytaj
o'baeapo, konig huakkurueri Diosen o'tamaeapo kenpa'ti Ovejasi'poen o'tamaeapo.
Dakhuea' huaka'eriomey e̲'ne'tada o'manopo'yarea'uyate. 5 Da ahue' o̲'nika'uyate.
Diostaj daka' on'nigpe̲i̲ka'po Diostaj 'uru'nopo'da on'nigkika'uyate.

Diosen bapa' huata'monerien hua'a Juana o'mape̲e̲'uyate.

6 Kurudnopoyo nog Diosen huata'moneritaj okajte e'bodte ijtiahuaymey. Huadari
nogyo̲ nogyo̲ hua̲e̲'eritaj kenpa'ti nogbayo nogbayo gobierno hua̲e̲'eritaj, nogda nogda
aratbuttaj, nogda nogda hua'a huaa'pakeritaj, nogda nogda huakka' jakyo hua̲e̲'eritaj
dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huadak hua'a a'manaya'po yabahuahua'apet.

7 —Diostaj yanokme'pukpo yan'nigpe̲i̲ka' "Hueretda Dios i̲'e̲ne." "Teynanada Huairi
i̲'e̲ne, Dios." Ya̲'nona'i̲ka'. Konige̲po oy Diosa huadaka' huaka'eritaj o'baktie'ea'apo
kenpa'ti castiga a'magkaya'po dakhuea' huaka'eritaj huata' o'baktie'ea'apo. Diosa
aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e̲'po̲gtakon o'ka'uyate. 'Urua'da hue̲'e̲y sipataj
sorokya̲' o̲'o̲ro̲kika'nig kenpa'ti 'uruda hue̲'e̲y o'ka'uyate. Kentaj Diostaj yaderetpakika'
kenpa'ti dakiti yan'tiona'pakika'. —Ke'na huakkuruda Diosen huata'moneria 'utta'da
ya'mana'apet.

8 Nog huata'moneria kente'ti o'tatiakpo,

—Babilonia huakka' jakmon o̲'e̲po huakka'nanada aratbut o̲'nepo nog aratbut nog-
bayo nogbayo huabada aya'tada nama'da e'ka' yan'manopo̲e̲a̲'i̲ka'apet. Hua̲so̲'a̲da
e'eretpak kika'dik mo'e̲ne. Nogtaj nogtaj bakdeika'dik mo'e̲ne. Nama'da kenda
yan'manopo̲e̲a̲'ika'apet. Konige̲po huaboro' Babilonia kenpa'da o'mahu̲igde Diosen
castiga e'magka' o'mahu̲igde. —Ke'na Diosen huata'moneria yaa'apet.

9 Konoga̲dakon Diosen huata'moneri kente'ti o'tatiakdepo,

—Huiyoknanada hua̲e̲'eritone'taj be'api' en'pakika'nayo huiyoknanada
hua̲e̲'eritone' e'ketka'taj en'pakika'nayo huiyoknanada hua̲e̲'eritone'dik huanoyte
huaba'tepi' "be'tidoya'," ena'nayo 10 Diosen huata'moneri on'tiahuaypo
kenpa'ti Diosen Ovejasi'po o'tiahuaypo Diosa huiyoknanada hua̲e̲'eritone'en
huaeretpakeritaj diga̲' o'bahuadiaypo diga̲'da castiga o'magkadhuahuika'apo
konig ta'ak azufreere o'mabakpakadhuahuika'apo. 11 Nogok nogok batikhue'ada
pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo. Sigpi' yareatuhue' o̲'neonhuahuika'apo,
kenpa'da pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo, huame'noe sikyoere pai'nanada
yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenomey huiyoknanada hua̲e̲'eritone'taj o'deretpakpo
kenpa'ti huiyoknanada hua̲e̲'eritone' e'ketka'taj o'deretpakpo kenpa'ti ke'nendik
huanoyte huaba'tepi' e'tidoya'de' o̲'nepo pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.
12 Konige̲po Diosen aratbut Diostaj on'nigpe̲i̲ka'po Jesús*taj* o'noknopo̲i̲ka'po daka'
kan'nigunhuahuike'po. —Bapa'tea' Diosen huata'moneria 'utta'da yaa'apet.

13 Ken kurudya̲' do'taj ena'te ijpe̲e̲mey.

—“Oy kenpa’ti nogok aya’ada Huairi Jesucristotaj o’noknopo̲e̲po on’bueydepo durugda ya̲’neapet.” Yamadoya’. “Dapita’ Diostaj huanigkadhuahuika’eriomey ya’nokmapi̲e̲’onhuahuika’apet. Kenda Diostaj on’nigkadhuahuika’nigtaj Diosa okkahuehue’ o’maeapo.” Diosen Noki̲re̲ga̲ ea’te ijpe̲e̲mey.

Ta’baya’ aypo e’taboyogte on’totiakika’ konigti huadariya’ Diosa ke’nen huabaktie’ea’eritaj o’baeapo. Kenpa’ti konig aratbut uvas e’boyogte sirosi’poa o’nogkupoktegika’ kenpa’ti uva huada on’sapaika’ konigti huadariyo Diosa aya’ dakhuea’ huaka’eritaj castiga ya’magka’apet.

14 Onte’ti ijtiahuaypo yereda e̲’si̲hui̲te ya’huadapetnig. Huabokerek konig Diosen Huasi’po ya’huadapet. Oro sirotaj e’ka’ huairied huakuot e’kuotte kenpa’ti igku’etda siroenpi e’bapadte ijtiahuaymey. 15 Dios huana’pak jakya’ nog Diosen huata’moneri o’o̲ro̲kdepo “Siroenpia ta’bayo aypotaj ya̲gkupoktega̲’po yamagkupaya’. Huadariyo aypo konig o’boyogdenok.” Ken huata’moneria ’utta’da yana’apet. Diosen Huasi’po e̲’si̲hui̲te e’huadte yana’apet.

16 Ken Diosen Huasi’po konig siroenpia aypotaj o̲gkupoktega̲’po o’baea’po huadariyo ke’nen huabaktie’ea’eri e̲’hua̲e̲’taj ya’bae’apet.

17 Ken, nog Diosen huata’moneri Dios huana’pak jakya’ o̲’o̲ro̲konpo ke’nakon igku’etda siroenpi o’to̲e̲po. 18 Diostaj e’nigmahui̲g kutopaya’ noga̲ Diosen huata’moneri o̲’o̲ro̲konpo. Ke’na huamamey ta’ak huairia ona’po,

—Uva e’boyog o̲’e̲nok siroenpia uvas huadariyo yamagkupoktega’. —’Utta’da yana’apet. Nog Diosen huata’moneria siroenpi e’to̲e̲taj yana’apet.

19 In konig huadari hua̲e̲’eri dakhuea’ huaka’eritaj Diosa castiga o’magka’apo. Uvas konig dakhuea’ huaka’eri o̲’ne. Diosa huadariyo aya’da uvas o’magkupoktega̲’apo. O’magkupoktega̲’depo huaboro’kogyo on’togpo kenta’ o’batuga̲’apo. Konig aratbuta uva on’tuga̲’ika’ konigti dakhuea’ huaka’eritaj Diosa castiga ya’magka’apet. 20 Huakka’ jak adpen ken konig ya’batuga̲’apet. Castiga o’magka’apo. Huakka’nanada on’mabueypo huakka’nanada mimi ya̲’e̲a̲pet, odnanada konig caballo eakitta̲e̲’te mimia odnanada ya̲’e̲a̲pet. Kenpa’ti bidteda konig hua̲hue̲ mimi ya̲’hue̲hua’apet, konig trescientos kilómetros ya̲’hue̲hua’apet.

15

Siete Diosen huata’moneria sietea kene’hua̲ya̲’ ke’poda castiga yan’magka’apetnig Juana o’tiahuayme’.

1 Onte’ti kurudyo̲ ’uruda o̲’e̲nok ijtomepu’kepo ijtiahuaymey. Diosen huata’moneria kene’hua̲ya̲’ sietea’ nogpa’ nogpa’ ke’poda castiga e’magkapo’te ijtiahuaymey. Diosa diga̲’ o’bahuadiaypo castiga o’magka’depo aya’da ya’dakea’apet.

2 Nogdakon ijtiahuaymey. Konig ’urunanada e̲’po̲g irinada konig vidrionigere ta’akonigere ijtiahuaymey. Huiyoknanada hua̲e̲’eritone’taj kenpa’ti ke’nen e’ketka’taj huakka’ada, nigpe̲e̲hue’ o̲’nika’po kenpa’ti ke’nendik timadoyahue’ o̲’nepo irinada e̲’po̲g okta’bogpeirite on’mabopo arpas on’to̲e̲po Diostaj yan’batadi’kea’apet. Diosen arpas Diosa e’bayok yan’to̲e̲a̲pet. 3 Diosen huanigpe̲i̲ka’eri Moisésen e’batadi’kea’ kenpa’ti Ovejasi’poen e’batadi’kea’ on’batadi’kea’po:

Kenpihuay, ’urua’nanada i’ka’uyate, Dios. Konig huaboroa’da i’ka’uyate. Aya’da i’ka’uyatenig ’urua’nanada o̲’e̲, Dios Huairi. Dios Huairia aya’da ka’dik i̲’e̲po teynanada i̲’e̲. Q̲’nen hua’a buttida o̲’i̲ka’. Q̲’nen hua’a butukda o̲’i̲ka’, Dios Huairi. Nogbayo nogbayo hua̲e̲’erien Huairi i̲’eonhuahuika’. 4 Dapita’ aya’anada ontaj okme’pukdik mo’e̲ne, Huairi. Dapi’ Dios huadaknanada o̲’e̲ aya’ada ontaj tia’pakdik mo’e̲ne, Huairi. Onyo’da huadaknada i̲’i̲ka’ne. Onyo’da kenpa’da ’urunanada i̲’i̲ka’ne. Konige̲po nogba nogbayo hua̲e̲’eri yan’batiakapet. Diostaj

huikudate on'tibahuadpo o'deretpakpo 'uruda Dios i̲'unhuahuika', ya̲'nona'apet.
Huakka'ada e̲'po̲g oktabogpete on'mabopo yan'batadi'kea'apetnig ijtiahuaymey.
5 Nogdakon ijtiahuaypo kurudyo̲ Dios kente e̲'i̲ka' konig Diosen jakyo adkorepen
Moisésen huidpe̲gta' diez hua'a e'mana' o̲'i̲ka' konig ekhuike'te jakyoda ijtiahuaymey.
6 Ke̲ya̲' jakya' siete Diosen huata'moneri sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga
yan'magka'deapet. 'Uru yudtaj on'otpo yereda kenpa'ti senogda yudtaj on'otpo kenpa'ti
orobijso̲'daktone'tada e'ka' huaka̲gkate e̲'ti̲e̲' on'otpo. 7 Botta' botta' huanoe'eri Diosere
onteteyo' o̲'nika'po nogtiada ya'bayokeapet. Siete Diosen huata'moneritaj copa orotada
e'ka' ya'bayoke'apet. Siete copa orotada e'ka' ya'bayokeapet. Siete copa dakhuapa
dakhuea' o̲gka'deika'nigtaj Dios huanoeonhuahuika'eria diga̲'da o'bahuadiaypo castiga
diga̲'da ya'magka'apet. 8 Dios eynanada o̲'e̲po senognanada o̲'e̲po teynanada o̲'e̲po
Diosen jak kurudyo̲ Dios o̲'i̲ka'nok konig huakka' e̲'si̲hui̲' o̲'e̲nok aratbutpi' be'api' kud-
hue'dik ya̲'neapet. Diosen sietea huata'moneri nogpa' nogpa' ke'poda castiga dakhuapa
magkahued e̲'ne'ted Diosen jakyo be'api' kudhue'dik ya̲'neapet.

16

Siete copa orotada e'ka' dakhuapa dakhuea' o̲gka'deika'nigtaj Diosa diga̲'da o'bahuadiaynok sietea Diosen huata'moneria dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

1 Diosen jakya' 'utta'da ea' ijpe̲e̲mey. Diosen siete huata'moneritaj o'mana'po,
—Konig huadariyo siete copa dakhuapa castiga e'magka' yanoypo do'hued hua'ate
castiga yan'magka'. —Diosa ya'mana'apetnig ijpe̲e̲mey.
2 Diosen huata'moneri huakkuruda o'hua'po huadariyo copate yadoyapet.
Huadariyo Diosen hua'ate castiga ya'magka'apet. Aratbut huiyoknanada
hua̲e̲'eritone'dik e'tidoya'de' kenpa'ti huiyoknanada hua̲e̲'eritone' e'ketka'taj
o'deretpakika'nok huasi'dak diga̲'da on'setpo, dignada yan'batiriapet kenpa'ti pa̲gda
ya̲'neapet.
3 Diosen huata'moneria kenta' noga̲kon e̲'po̲gyo̲ copate o̲doypo, e̲'po̲gyo̲ konig Diosen
hua'ate castiga o'magka'po, e̲'po̲g hue̲'e̲y e'bueyen mimida yan'maeanapet. Aya'da
e̲'po̲gyo̲ hua̲hue̲yo̲ huanoe'eri yan'mabueyapet.
4 Diosen huata'moneri noga̲kon bapaa' hua̲hue̲yo̲ kenpa'ti kente hue̲'e̲y sorokya̲' en-
huipoika'yo copate o̲doypo hua̲hue̲ kenpa'ti hue̲'e̲y mimida yan'maeanapet. 5 Kenokati
nog Diosen huata'moneritaj ijpe̲e̲po, ke'na hua̲hue̲ huamato̲e̲'eri o̲'i̲ka'uyate.
—Castiga i'magka'po kenda castiga magka'dik i̲'i̲ka'po, huadakda i'ka'ne, Huairi. Dios
Huairi i̲'e̲po, kenpa'da huadaknanada i̲'e̲po, oy i̲'i̲ka'po, kenpa'ti a'nennada i̲'i̲ka'uyate.
6 O̲'nen huanigpe̲i̲ka'eritaj on'barakuyatenok kenpa'ti o̲'nen buttida hua'a huaman-
batia'pakeritaj on'barakuyatenok kenomeytaj siroa yan'baarakapet. Dakhuea'da
on'magka'nok mimi huakka' on'o̲ro̲kpo yan'mabueyapet. —Diosen huata'moneria
kenda yaa'apetnig ijpe̲e̲mey.
7 Diostaj huanigmahui̲g kutopaya' ea'te ijpe̲e̲mey:
—Teynanada Dios i̲'e̲ne. Aya'da ka'dik i̲'e̲ne, Dios Huairi. Buttida i'mana'ika'po,
butuknanada i'kika'po castiga i'magka'dene. Kenda Diosen huanigmahui̲g kutopaya'
ea' ijpe̲e̲mey.
8 Diosen huata'moneri noga̲kon botta' botta'a niokpote castiga copate o̲doypo
niokpotaj Diosa ukda ya'eanapetnok aratbuttaj diga̲'da kabatita'te'po mameydik ka̲je̲po
9 aya'tada o'batita'tepo hua̲so̲' e'mameytada nopo'koreahue' o̲'nepo, "'Uruda i̲'e̲ne."
Diostaj onahue' ya̲'neapet. Diostaj yan'tidike'apet. Ken Diosa sietea'a' ke'poda castiga
magka'dik ya̲'e̲a̲pet.
10 Diosen huata'moneri noga̲dakon huabaniga̲'a' huiyoknanada hua̲e̲'eritone'yo
copate yan'doyapet. Dios Huairia ka'poda castiga o'magka'po, huiyoknanada

huaẹ'eritone'en huanigpeika'eriomey sikkireẹgyọ ọ'nepo pai'nanada on'nopo'ẹpo huakka'nanada digaẹ'da e'tiriada 11 nopo'koreahue' ọ'nepo huadig dakhuea'da yaẹg'kika'apet. Digaẹ'da on'tiripo kenpa'ti huasi'dak on'basetpo Diostaj on'huadiaypo yan'tidike'apet.

12 Nog Diosen huata'moneriakon seisa Eufrates huaboro' huaẹhueyọ copate yandoyapet. Niokpo e'ọrọkyen gobierno huairi yan'batiakapet. Sorotataere yan'batiakapet. Huaboro' huaẹhuẹ kanoktege'po ya'manigaẹitapet. Konig dag ẹẹ'te oktegdik yaẹ'neapet.

13 Ken, huamayụẹkeri bihuitone' huakittaya' dakhue' nokireẹgda yaẹ'ọrọkapet. Huiyoknanada huaẹẹ'eritone' huakittaya' nog dakhue' nokireẹgda yaẹ'ọrọkapet. Nama'da huamanbatia'pakerien huakittaya' dakhue' nokireẹgda yaẹ'ọrọkapet. Bapa' dakhue' nokireẹg konig huaẹhuaẹnig o'norọkpo ke'na engañ*a* huamagka' yan'huapet. Kenda ijtiahuaymey. 14 Dakhue' nokireẹg konig toto' nokireẹyaẹ engañ*a* a'magkaya'po 'urua' yaẹg'kika'apet yan'bayarea'apet. Nogyon nogyon on'bahua'po kan'batiarake'po gobierno huairi sorotataere yan'bakupopaka'apet. Diosnayo teynanada ọ'ẹpo aya'da ka'dik ọ'ika'. Kenme'noe Diosenme'noete aya'nada yan'batiaraka'apet. 15 "Yan'pẹẹ'. Ẹkpọẹ' nigẹhue' ẹẹ'te huabereeri a'bereya'po on'tiakika'. Konigti aratbuta ẹkpọẹ' nigẹhue' ẹẹ'te ijtiakapoy. Ke'na ẹkpọẹ' on'nigika' durugnada yaẹ'neapet. Kenpa'ti konig yudtaj daka'da mo'toika'nig konigti do'taj moknopọẹpo mo'nigpeika'po okbatikhue'da moknopọẹpo do'a e'huatiakte durugda mo'eaẹpet. Do e'tiakde'te yudtaj othue' ẹ'ẹonig mo'ẹpo ehue' ọ'neapone. Kenpa'ti okbirahue'dik ọ'neapone." Jesucristoa o'uyate. 16 Ken Armagedónyo gobierno huairitaj yan'bakupopaka'apet. Kan'batiarake'po dakhue' nokireẹgaẹ yan'bakupopaka'apet. Armagedón hebreoen hua'adik ọ'ẹ.

17 Kene'huaẹyaẹ' Diosen huata'moneri sietea' copate kurudyaẹ' yadoyapet.

—Aya'da kenda o'dakea'de. —Huaẹ'enbaya'da Diosa 'utta'da yaa'apet.

18 Ken huakka' ọjbed ọ'ẹpo, 'utta'da o'adpo, kenpa'ti kurudakon yaa'apet. Menoka' huaẹehuepa' huadari digaẹ'da ọ'iyẹgpo, 'utta'da yaẹ'iyẹgapet. 19 Huakka' jak huaboro'nanada ẹẹ'tada bapata' ya'posaka'apet. Nogyọ nogyọ nog huadaribayo nog huadaribayo huakka' jak o'mahuẹkpo ya'basakapet. Kenpa'ti huakka' jak Babilonia, huaboro'nanada Babilonia, huakka'da dakhuea' huaka'eri on'maetaj Diosa o'noponpo digaẹ'da o'bahuadiaypo digaẹ'da castiga ya'magka'apet. 20 Kenpa'ti digaẹ' castiga o'magka'po ẹ'pọgte huaẹgkuta'mej ẹ'ikada ya'titikonapet. Kenpa'ti castiga ẹgkade'te huakupa ẹ'ikada yatitikonapet. 21 Kurudyaẹ' huaboro'da ọrẹ' ya'bakahua'apet. Orognanada ọ'ẹpo nogtida cuarenta kilos yaẹ'ẹaẹpet. Aratbut ẹẹ'yọ o'batikotnok aratbuta Diostaj yan'tidike'apet. Ke'ponadakon Diosa castiga ya'magka'apetnig kenda ijtiahuaymey.

17

Ettone' huabakdejeri huairi ẹẹ'tada kentaj castiga ya'magka'apet.

1 Diosen huata'moneri siete ọ'nepo, siete copa on'toẹpo, do'taj nogtiada behuatiakpo,

—Yatiak. Diosa ettone' huabakdejeri huairitaj castiga e'magka' o'tiahuayay'. Ettone' huabakdejeri huairi Babilonia huakka' jak konig ẹ'pọgte e'huadọnig konig huairitone' ọ'nika'. 2 Ken ettone' huabakdejeri huairi huakka' huadaribayo gobierno huairiere konig on'bakdejika'nig dakhuea' ọgkika'po, konigti aya'ada huadaribayo huaẹẹ'eria digaẹ'da on'bakdejika'nig e'anig dakhuea'da ọgkika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

3 Ken Diosen Nokiregaẹ me'nopo'toẹpo Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Aratbut bahue' ẹ'ika'yo be'tohuame'ne. Diosen Nokiregaẹ ettone'taj be'tiahuayame'ne. Huiyoknanada huaẹẹ'eritone' huabedte e'huadte ijtiahuaymey. Huabed huiyoknanada huaẹẹ'eritone' sieteku ọ'ẹpo diez huakupi ọ'ẹpo Diostaj taẹhuirigdikyo' o'huaa'ika'. 4 Ayagda yudtaj kenpa'ti bedda yudtaj ettone'aẹ o'otpo oro 'uru huidsi'po kenpa'ti 'uru

perlas sakbij yudtate o'mabetika'. Copa orotada e'ka' o'bapadpo, kenda dakhuea'da o'kika' eapa' Diostaj pagda o'nigepo konig copayo e'kika' huedа'da o'epo ke'na aya'tada diga'da dakhuea' o'kika'. 5 Ettone'noyta' huadik e'timadoya' ee'te kendik aya'ada nopoehue'da o'nika'. Ken huadik: "Babilonia huakka' jak huairi ijjey. Ettone' huabakdejeri nagonig ijjepo aya' huadariyo aratbuttaj dakhuea' huaka'eri ijjey." Kenda ijtiahuaydepo ijnopounmey. 6 Diostaj huaknopoe'eritaj ettone'a o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po kenpa'ti Jesústaj huamanbatia'pakeritaj o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po diga' o'pakpo o'magkika'. Kenda ijtiahuaydepo diga'da ijmepu'kemey.

7 —Me'pukhue' yaee'. Ken huabed huiyoknanada huaee'eritone' ke'na ettone'taj o'tohua'ika'. Sieteku kenpa'ti diez huakupi o'ika'. Ken be'a ya'e. E'tiokhue e'ika'tada ontaj o'nopoeea'apone. 8 Ke'na huiyoknanada huaee'eritone' i'tiahuaydenig o'noika'uy oynayo e'bueyonigti o'ede. Nogok soroktoya' dakhuea' huaka'erikudak nokiregbaya' o'orokpo kente pai'da o'nopo'unhuahuika'apopo o'bueyapo. Aratbut huadariyo huaee'eri Diosen huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nepo Jesúsen huaknopoe'eri ehue' o'nepo a'nennada Dios huadari e'ka'te huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nuyate kenomey huiyoknanada huaee'eritone'taj on'tiahuaydepo on'mame'pu'kepo on'nigpeika'apo konigepo ke'na a'nennada o'noe'uyate, oynayo e'bueyonigti o'e, onte'ti a'ti o'orokapo.

9 In kenda e'nopoeea'ta' ijpaki. Be'api' peee'dik eee'nayo men'peee': Huiyoknanada huaee'eritone'en siete huaku o'enig siete huakupa o'e. Kente siete huakupate huakka' jak Babilonia o'ika'. 10 Siete huaku o'enig siete gobierno huairi o'ne. Huabaniga' huairi a'nenda nogok nogok huairi o'nikame'te aratbuta on'nigpeikame'te. Kenomey on'bueyde'uyate. Nogtida oyedda gobierno huairi o'edenok aratbuta on'nigpeika'. Nogakon gobierno huairi ehued o'e. A'timon o'eapo aratbuta on'nigpeika'apet. Ke'na ijhuiti huairi ikahue' ya'eapet. 11 Ke'na huabed huiyoknanada huaee'eritone' o'noika'uyate. Oynayo e'bueyonig o'e. Siete gobierno huairi e'eada ke'na ocho gobierno huairi eee'pi' ke'na huiyoknanada huaee'eritone' kenpa'da ya'bueyapet.

12 Kenpa'ti diez huakupi i'tiahuaynig diez gobierno huairi ya'neapet. Konig gobierno huairi teyda manahued o'ne. Sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. Huiyoknanada huaee'eritone'ere sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. 13 Inomey diez gobierno huairi konigti on'pakpo huiyoknanada huaee'eritone'taj huiyoka'da kamane'po on'teypaka'apo. 14 Diosen Ovejasi'potaj dakhuea' o'nogka'aponig'a Ovejasi'ponayo huayakhue' ya'magka'apetnok Diosen Ovejasi'po aratbut huairien Huairi o'e kenpa'ti gobierno huairien gobierno Huairi o'e. Kenere Diosen e'baktie'ea' huaee'eri o'nepo okbatikhue' o'noknopoeonhuahuika'apo. —Kenda Diosen huata'moneria mename'ne.

15 —Ken huaboro' e'pogyonig ettone' huabakdejeri huairi o'huadika'nig. Kenda i'tiahueydenig o'nopoeea'ne. Huaboro' e'pog konig huakka' jak o'ne, nogda nogda huadaribayo huaee'eri, kenpa'ti nog hua'a nog hua'a huaa'pakeri konig e'pog o'ne. 16 Diez huakupi i'tiahuaydenig o'nopoeeapone. Diez gobierno huairi o'nepo ettone' huabakdejeri huairitaj diga'da on'huadiaypo, ettone' huabakdejeri huairitaj diga'da castiga ya'nogka'po yan'biradapet. Ta'akyo yan'huigapet. 17 Diosa o'paknok diez gobierno huairia huiyoknanada huaee'eritone'taj yan'nigpeeapet. Huiyoknanada huaee'eritone'a ettone'taj castiga yagka'apet. 18 Kentaj ettone' huabakdejeri huairitaj i'tiahuaydenig ke'na huakka' jakda o'e. Ken jaktaj aya'ada gobierno huairi nogbaya' nogbaya' on'nigpeika'po. —Diosen huata'moneria kendakon mename'ne.

18

Huakka' jak Babiloniataj castiga Diosa o'magka'po o'mahuigapo.

1 Kenta' a'timon nog Diosen huata'moneri kurudya' o'huarakpo teynanada
ighua'nanada mana'dik o'epo aya'tata mana'dik o'epo eynanada o'epo kenpa'ti
senognanada o'epo huadariyo nogbaya' nogbaya' huabada eynanada ee'te
ijtiahuaymey. 2 'Utta'nanada o'okoypo,

—Huakka'nanada jak Babilonia ehue' o'ede oynayo toto'enbayo o'ika'po, keyoda aya'
dakhue' nokireg o'nika'apo kenpa'ti aya' dakhue' bakoy huayorere'eripi' konig matuk
paga'da e'huie' keyoti o'ika'apo. 3 Babilonia huaee'eria huakka'nanada on'tamaika'nok
aya'ada nogbayo nogbayo aratbuttaj huakka' katetapi' on'baeretpaka'uynok nog-
baya' nogbaya' huaee'eri huakka'tada on'baeretpakika'. Kenpa'ti aya' huadaribayo
huairi Diostaj o'nokkahuepo Babiloniaen en'tamae diga'nanada o'deretpakika'po
on'bae'ika'. Konig e'bakde'ikanig kenpa'da katetapi' o'deretpakika'. Kenpa'ti huadarib-
ayo noga noga huabahuaya'eriomey Babilonia huaee'erien huakka'da on'bae'ika'po
huakka'nanada on'tamaika'nok. Kenda Diosen huata'moneria 'utta'da oa'uy. Kenda
ijpeemey.

4 Ken kurudya' noga ea' ijpeedepo,

—Ken Babilonia huakka' jakyo huaee'eritaj yan'bakhua', do'hued aratbut.
Kenomeyere konigti dakhuea' kahue' a'eya'po kenomeytaj yan'bakhua'. Kenpa'ti
castiga kenomeytaj Diosa o'magka'apo opudomeytaj castiga ogkahue' me'e'po
yan'bakhua'. 5 Kenomeya dakhuea'da ogkika'uy. Huakka'nanada dakhuea' e'ka'
o'tihueddenok konig huakupanig kurudnejneja' o'edenok kenda dakhuea' ogkika'nok
Diosa okkahuehue' o'epo castiga o'magka'apo. 6 Kenomey huakka' jak huaee'eria
nogomeytaj dakhuea'da on'bakika'uyatenok kenomeytaj castiga diga'da kamagke'.
Botaa' castiga e'magkapa' kamagke'. Nogomeytaj huakka' pai'da on'manopo'ea'uyate.
Nogomeytakon huakka'tada dakhuea'da on'batokika'uyatenok huakka' castiga konig
botaa' ee'pa' pai'da kan'manopo'e'. 7 'Urua'da ijjepo ijkikay nama'da on'nopoika'po
kenpa'ti konig kenomeya huakka'nanada on'eretpakpo on'tamaika'nok kenomeyakon
pai'nanada kan'manopo'ike'. "Iyo konig ettone' gobierno huairi ijjey. Ayhua ehue'
ijjey. Pai'da ehue' ijjeapoy. Pai'da nopo'ehue' ijjeapoy," huanopoya'da nama'da
on'nopoika'. 8 Konigepo nogme'noetida Diosa castiga kenomeytaj ya'magka'apet.
Huakka'nanada yan'mabueyapet. Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eapet.
Huakka'nada yan'bakusitokapet. Kenda Babilonia huakka' jaktaj ta'aka ya'mameyapet.
Dios Huairi teynanada o'epo kenomeya dakhuea' ogkika'uynok pai'da nopo'edik
o'neapo. Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Kenda kurudya' ena'te ijpeemey.

9 Nog huadariyo nog huadariyo gobierno huairi nogyo nogyo huaee'eri ken huakka'
jak Babilonia huaee'eriere katetapi' huakka'tada o'deretpakika'uyate. Huakka'nanada
on'tamae'ika'uyate. Diosa Babiloniataj castiga o'magka'depo o'mahuigpo. Go-
bierno huairia e'mahuigte on'tiahuaydepo yan'bahuikapet. Suhue'nada o'nepo
yan'bahuikapet. 10 Diga'da on'mame'pukpo castiga e'magkade'te huakka' jak e'meyte
adteda on'mabopo,

—Aaj, kenpihuay, pai'nanada mo'nopo'e, Babilonia huaee'eri. Hueretnada huairi
i'ika'nig'a teynanada i'ika'nig'a noghoratida ontaj Diosa castiga mogka'denok ehue'da
mo'ene. —Huakka' gobierno huairia Babiloniataj ya'da'apet.

11 Kenpa'ti huadarieri nogbaya' nogbaya' huabahuaya'eriomey
on'bahuikonhuahua'po kenomeyen huabahuaya' e'tamaika' ken be'taj bahuayahue'dik
o'nepo. 12 Kenomeyen oro, kenomeyen 'uru siro plata, kenomeyen 'urunanada
huidsi'po huakka'teda kenomeyen perlas sakbij huaka', 'uru tela lino e'ka', 'uru
tela seda e'ka', tela ayagda, tela bedda, kenomeyen 'uru'huieda ohueyen, katepi'
elefanteidtaj e'ka', nog 'uruda ohueyen huakka'teda, bronce siro, hierro siro, 'uru
mármol huid, kenomey e'bahuaya'ta' en'paktada 13 kenpa'ti canela, huasihuaj
'uru'hueda, 'uru'hueda huabakpaka', kenpa'ti 'uru'hueda mirra, 'uru'hueda

perfume, vino, huasihuaj aypo huamayaka', harina 'uruda, trigo, huabatohua'eri konig mula, oveja, caballo, konig carro caballo huatotok, aratbut huanaba'pi' e'bahuaya'ta' on'pakika'nig'a Babilonia huairi ehue'da o'nenok meyo bahuayahue'dikda o'ne. 14 Ken huakka' jak Babilonia huae'eritaj:

—Nogda nogda 'uruda e'huae' huada bo'eretpakika'nig oynayo ehue'nanada mo'taene. Onte'ti baehue'dikda mo'ene. Kenpa'ti katepi' 'uruda mo'tamae'ika'uyne. Katepi' huadaknanada mo'tamaika'uynig kenpa'da oynayo matoehue'da mo'eapone. Onte'ti maehue'da mo'taeapone. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

15 Nogya' nogya' huabahuaya'eria Babilonia huakka' jakya' huakka'nanada gana ogkika'uyate. Babiloniataj castiga e'magka'te on'tiahuaydepo on'me'pukpo adta'da on'tiahuaypo, suhue'da o'nepo yan'bahuikapet.

16 —Aaj, kenpihuay, huakka' jak Babilonia huae'eria pai'nanada o'ne. Babilonia huakka' jak konig ettone' 'urua'da o'otika', 'uru lino tela yudtaj, 'uru ayagda yudtaj, 'uru huabed yudtaj, yudtaj oro sakbij o'betika', 'uru huidsi'po o'betika', perla sakbijkon o'mabetika'. Ken konig Babilonia 'urunanada o'ika'uyate. 17 Ida konig nogminutotida aya'da ehue'nada on'tae'uy. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

Barco capitán, huabatohua'eriere marineroere e'pogya' huakjene'eriomeyere huakka' jak Babilonia bidteda ya'neapet. 18 Huakka' jak e'bakpakte on'tiahuaydepo,

—Ken jak huaboro' o'epo huakka'nanada on'matoika'po nog konigti huakka' jak ehue'da o'e. —'Utta'nanada yada'apet.

19 Suhue'nada o'nepo soroka huata' ogkusorokka'po on'bahuikpo:

—Aaj, menpa' ken huaboro' huakka' jak pai'nanada o'nede. Ken huakka' jakya' huakka'da o'matoika'nok kusi'pe barco huatae'erition gana ogkika'po ke'na huairion-igtion o'nika'po. Ijhuiti ehue' konig nogminutotida o'bakmamey'denok huakka' jak ehue'da o'ede. —'Utta'da ya'da'apet.

20 Kurudyo huae'eritaj, huaknopoe'eritaj, Cristoen huata'mona'eritaj kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj ken huaboro' jak huae'eriomeya dakhuea'da on'magkika'uynok Diosa castiga o'magka'denok yan'durugpakti'.

21 Kenoka' Diosen huata'moneri nogtida o'epo teyda o'epo kate'kidpi' huatarua' huidtone'taj o'toepo e'pogtone'yo o'huidenpo, o'okoypo,

—Ken konig huaboro' huakka' jak Babiloniataj ke'poda ya'magka'apet. Ehue'da ya'eapet. Onte'ti tiahuayhue'dikda ya'neapet. 22 Babilonia jak kurute dagta' arpa música, flauta música, trompeta músicakon onte'ti peehue'da ya'neapet. Onte'ti Babilo-niayo katepi' baahue' ya'nika'apet. Katekidpi' huatarua' huidtone'ya' e'tarua' onte'ti peehue' ya'nika'apet. 23 Huakjeypi' onte'ti ey ikahue'dik ya'ika'apet. E'toepak fiestapi' onte'ti música peehue' ya'nika'apet. Babilonia huabahuaya'eriomey konig huabada huadaribayo adteda konig huairitone' o'nuynig'a. Nama'da tidig e'magkapa' engaña on'magkika'uyate. Diosen huata'moneria kenpa' ea'te ijpeemey.

24 Ken, Diosen huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Diostaj huaknopoe'eritaj on'barakika'uyate. Nogbayo nogbayo on'barakika'uyate. Babilonia huae'eriomeya on'magka'uyatenok Dios Huairia castiga o'magka'apo. Kenda Diosen huata'moneria e'okoyte ijpeemey.

19

1 Onte'ti kurudya' huakka'nanada 'utta'nanada ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadaknanada mo'taika'ne.
Dios Huairiayo'da dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'. Huabatioka'eri mo'taika'ne. Dios Huairiyo'da 'urua'nanada i'ika'. Eynanada i'ika'. Teynanada i'ika'ne. 2 Diosayo'da buttida o'maknokotpo castiga magka'dik ya'ika'apet. Ettone' huabakdejeria nogda nogda huadariyo aratbuttaj

dakhuea' e'kika' o'manopo̲e̲a̲'ika'uyate. Kenpa'ti huakka'tada e'eretpakika' o'manopo̲e̲a̲'ika'uyate. Ke'nakon Diosen huanigpe̲i̲ka'eritaj o'barakika'uyate. Konige̲po ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga ya'magka'apet. Kurudya̲' 'utta'nanada ea'te ijpe̲e̲'mey.

3 Onte'ti ea'te ijpe̲e̲po,

—'Urunanada i̲'e̲ne, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadaknanada o̲'i̲ka'. Ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga o'magka'po o'mahui̲gika'. E̲si̲hui̲'kon kurudyo̲ ya'behuikonhuahuika'apet. Batikhue' ya'eonhuahuika'apet. Kenpa' kurudya̲' ijpe̲e̲mey.

4 Ken Diosyo veinticuatro huairitone' cuatro huanoeonhuahuika'eriere Dios e'huahuadte on'eretpakpo okkubuka' on'tibahuedpo,

—Amén. 'Urunanada i̲'e̲ne, Dios Huairi. —Diostaj ya̲'nona'apet.

5 Dios e'huahuadya̲' onte'ti ijpe̲e̲mey:

Oro'en Apag Dios huaboro'da i̲'e̲ne. Huadaknanada i̲'e̲ne. Teynanada i̲'e̲ne mo'nona'ika'. Diostaj huanigpe̲i̲ka'eri kenpa'ti Diostaj huakme'pukeriapi' huairiapi', huanaba'api' mo'nona'ika'.

Kenda Dios e'huahuadya̲' ea'te ijpe̲e̲mey.

Diosen Ovejasi'poen e'to̲e̲pak fiesta ya̲'e̲a̲pet.

6 Konig huakka'nanada aratbuta en'batia'pakte, konig huakka'nada hue̲kuru eapa' 'utta'da ea', konig kurud 'utta'nanada eapa' ea'te ijpe̲e̲mey:

'Urunanada i̲'e̲ne, Dios Huairi. Oro'en Dios Huairi teynanada o̲'e̲po o'mana'ika'de. Aya' huadarieria huairiapi' kentaj pe̲i̲ka'dik o̲'nede. 7 Mon'madurugpak. Kentaj dakiti mo'nona'ika'. Huadaknanada i̲'e̲ne, mo'nonika'. Jesúsa aya' huaknopo̲e̲'eritaj Diosen huabo jakyo o'matohua'depo Diosere Jesucristoere 'urua'nanada o̲'neonhuahuika'apo. Ken konig Diosen Ovejasi'po o'to̲e̲pakdepo, oro' ke'nen huato̲e̲o̲nig 'urunopo'nanada o̲'te̲depo 'urunanada o'baotdene. 8 Yudtaj 'uru lino tela otdik o̲'i̲ka'ne. Keregnanada senogda otdik o̲'i̲ka'ne.

Oro'omey Diosen huaknopo̲e̲'eri huato̲e̲o̲nig o̲'ta̲e̲po o'nigpe̲i̲ka'po huadakda o'kika'po ken konig 'uru lino yudtaj o'otika'ne. Kenda kurudya̲' eda'te ijpe̲e̲mey.

9 Kenda inpa' Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—Do'hued jakyo yan'tiakpo yan'kudti'. Do'huedsi'poed e'to̲e̲pak fiestate yan'tiakti'. Kenda yan'pe̲e̲po durugada ya̲'neapet. Kenda yamadoya'. Kenda Diosa buttida mena'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

10 Kenta' Diosen huata'moneritaj a'eretpakya'po huikudate ijtihuadme'nig'a,

—Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. Onere Diosen huanigpe̲i̲ka'erition i̲jje̲y. Kenpa'ti o̲'nen huaknopo̲e̲'eri huama'buyere Diosen huanigpe̲i̲ka'erition i̲jje̲y. Kenomey Jesústaj daka' o'noknopo̲i̲ka'po Jesúsen hua'ataj daka' o'noknopo̲i̲ka'. Kenomeyere huanigpe̲i̲ka'erition i̲jje̲y. Diostayo'da huikudate yatihuadpo Diostaj yaeretpakikati'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

Kenda Jesúsa buttida o'manmadika'onhuahua'uynig Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopo̲e̲a̲'ika'.

Yereda caballota'pite Cristo e'huadte Juana o'tiahuayme'te.

11 Kenoka' kurud ekhuike'te yereda caballotaj ijtiahuaymey. Caballota'pite Cristo o'huadpo Diostaj okbatikhue'da daka' o'nigpe̲i̲ka'. Buttida huaa'ika'eri o̲'e̲. Ke'na huadakda o'ka'po, castiga o'magka'po konig Diosen taka'taj o'barakika'po huadakda o'kika'. 12 Ke'nen huakpo konig ta'ak e'bakpakonig o̲'e̲po ken huakpoa aya'da tiahuaydik o̲'e̲. Huakute gobierno huairien huakka' 'uru huakuot o'ku'otpo aya' huadarien huairien huairi o̲'e̲nok aya'ada kentaj nigpe̲i̲ka'dik o̲'ne. Ke'nen huadik e'timadoya'de' e̲e̲' ke'nayo'da o'nopo̲e̲. 13 Ke'nen yudtaj huaok o'otpo mimia e'tibahuidbahuid o̲'e̲me'. Jesúsen huadik "Diosen Hua'a" o̲'e̲. 14 Huakka'nanada

kurudyo huaẹ'eria Diosen sorotataa on'ta'hua'po 'uruda lino yudtaj yereda on'baotpo yere caballota'pite on'bahuadpo on'ta'huame'. 15 Ke'nen ighua'da hua'a huakittaya' konig siroenpi igku'etda o'orokpo nogbayo nogbayo huakka' oknopoẹhue' huaẹ'eritaj e'batituktukapa' ke'nen taka'taj e'batituktukapa' huiyokda ya'manika'apet. Konig vino huaka'eria uvadataj e'basapaa'pa' Diosa o'mahuadiayondenok Cristoa huiyokda castiga ya'magka'apet. Diosnayo teynanada o'ẹpo aya'da ka'dik o'ika'. 16 "Aratbuten huairien Huairi o'ẹ. Gobiernomeyen huiri Huairi o'ẹ." Kenda huaokte e'timadoya' o'ẹme'. Huakutipotekon e'timadoya' o'ẹme'. Kenda kurudyo ijtiahuaymey.

17 Diosen huata'moneri niokpote o'bopo kurudte huayorere'eritaj:

—Diosa castiga o'magka'po huakka'nanada on'mabueyapo. A'bapeya'po yan'batiak. 18 Dakhuea' huaka'eri on'mabueyapo. Gobierno huairi on'mabueyapo, capitán huairi on'mabueyapo. Nogda nogda huairi on'mabueyapo. Caballo on'mabueyapo. Caballota'pite huahuaderi on'mabueyapo. Diosa castiga o'magka'nok aya'da aratbut on'mabueyapo. Huanaba' kenpa'ti huanaba' ehuepi' on'mabueyapo. Kenpa'ti noyẹhuepi' tone'yahuepi' on'mabueyapo. Yan'kupopakpo e'bueyenso' yan'bape'. —Huayorere'eritaj Diosen huata'mona'eria 'utta'nada ya'manokoyapetnig. Kenda ijtiahuaymey.

19 Nogdakon ijtiahuaymey. Huiyoknanada huaẹ'eritone'ere huadaribayo nogyo nogyo gobierno huairi sorotataere a'barakya'po ogkupopakdepo kentaj yere caballota'pite o'huadnigtaj ke'nen sorotatataj a'barakya'po yagkupopakapetnig ijtiahuaymey. 20 Diosa huiyoknanada huaẹ'eritone'taj teyda o'toẹpo, nama'da huamanbatia'pakeriereteaj teyda o'matoẹpo, huaboro' ẹ'pogtone' ta'akyo ya'maenapet. Huiyoknanada huaẹ'eritone'a e'tiahuayteda kenda aratbuta tiahuayhued o'nika'nig nama'da huamanbatia'pakeria o'manigkika'uy. Engaña a'magkaya'po 'urua'da nama'da o'manigkika'uy. Engaña o'magka'nok aratbuttaj huiyoknanada huaẹ'eritone'endik huaso'ta' on'timadoya'uy kenpa'ti huiyoknanada huaẹ'eritone'en e'ketka'taj on'eretpakika'uy. Huaẹ'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakeriereteaj teyda o'matoẹpo nohueẏ huaboro' ẹ'pogtone' ta'akyo ya'majenapet. Ta'ak azufreere digá'da o'bakpakika'. 21 Nogomey huiyoknanada huaẹ'eritone'en huadaribayo huairitaj sorotatatere siro o'barakuy. Ken siro huakittaya' o'orokpo ke'na caballota'pite o'huadpo kenkittaya' siro o'orokpo aya'tada o'barakuy. Aya' e'barakde'te kenomeyen huaso'taj huayorere'eria dapoteya'da kenomeyen huaso' ya'bapeapet. Kenda ijtiahuaymey.

20

Mil añosta o'tia'pak.

1 Nogdakon ijtiahuaymey. Kurudya' Diosen huata'moneri nogtida o'huarakpo, sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuik llave o'toẹpo sirobi cadenatone' o'toẹpo, 2 huamayuẹkeri bihuitone'taj teyda o'toẹpo sirobia o'tinukupo mil años tiokhuikehue' ya'unhuahuika'apet. Huamayuẹkeri bihuitone'taj o'dikka'uyate Satanás diablo toto'. 3 Kentaj sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo o'endepo o'tinokhuikpo teyda yatiokkasapet mil huabayok ẹ'unhuahuika'te huadaribayo aratbuttaj engaña kahue'dik kaunhuahuike'po. Mil huabayok e'tipokde'te sue'da huabayok kaunhue'po hua'dik o'ẹnok oroka'dik ya'eapet. Kenda ijtiahuaymey.

4 Kenokti huakka' huairi on'bahuadpo huaboa'da dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik ya'neapetnig ijtiahuaymey. Kenpa'ti huakka' aratbut Jesucristotaj on'tia'pakika'uyatenok kenpa'ti Apag Diosba' on'tia'pakika'uyatenok, oknopoẹhue' huaẹ'eria on'bakuokeg'uyate. Kenomey huaknopoẹ'eri huiyoknanada huaẹ'eritone'taj eretpakhue' o'nika'uyate. Huiyoknanada huaẹ'eritone' e'ketka'ta' eretpakhue' o'nika'uyate. Huanoytapi' huaba'tapi' huiyoknanada huaẹ'eritone'dik timadoyahue' mee' o'nona'ika'uyate. Kenomeytaj ijbatiahuaymey kenomey kubarakya'

on'noyhuadpo Cristoere o̲'neonhuahuika'po mil huabayok Cristoere huairia yan'mana'onhuahuika'apet. 5 Kenomeya̲ huakkuruda manoyhuaddik ya̲'neapet. Nog aratbutkudaknayo kubarakya' o̲'neonhuahua'po mil huabayok e'pokte yan'noyhuada̲pet. 6 Aratbut huakkuruda on'manoyhuadpo durugnanada o̲'neonhuahuika'apo. Diosenyo'da o̲'neonhuahuika'apo. Kenpa'ti 'urunopo'nanada o̲'neonhuahuika'apo. Onte'ti mabueyhue'dik o̲'neonhuahuika'apo. Kenomeynayo Diosenere Cristoenere konig sacerdote huamanigtionapakika'eri o̲'neonhuahuika'apo. Mil huabayok Cristo huairiere on'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijtiahuaymey.

7 Ken mil huabayok e'pokde'te Diosen huata'moneria Satanástaj yanokhuikeapet. Sorokkogya̲' ya̲'o̲ro̲kapet. 8 Huadaribayo nogyo̲ nogyo̲ aya'tada engaña a'magkaya'po ya̲'o̲ro̲kdeapet. Gog aratbuttaj Magog aratbuttaj engaña a'magkaya'po ya'bahuahua'apet. (Diostaj pakhue' huae̲'eri o̲'nenok) Diosen aratbuttaj kan'barake'po Gog sorotataj Magog sorotataeretaj ya'bakupopakapet. Huakka'nanada ya̲'neapet. Konig kuhuadonig huakka'nanada o̲'nepo sorotatayo' huakka'nanada ya̲'neapet. 9 Huadariya' aya'baya'da yan'batiakapet. Diosen huadi' aratbuttaj yan'bahuatiakapet. Diosen aratbuttaj kenpa'ti Diosen di' huakka' jak kurute ya̲gkupopakapet. Diosa kurudya̲' ta'aka aya'tada ya'mahui̲gapet. 10 Diabloa engaña huaka'eritaj huaboro' e̲'po̲g ta'akyo e'bakpakyo ya'enapet. Huaboro' ta'ak konig e̲'po̲gtone' uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet, azufreere uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet. Ke̲yo̲tion ta'akyo huiyoknanada huae̲'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretakon huakkuruda o'maendej. Ke̲yo̲ kenpa'da ya̲'neonhuahuika'apet. Ke̲yo̲ castiga o'magka'nok pai'da yan'nopo'eonhuahuika'apet. Huame'noeere sikyo'eta' pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.

Aya' e'bueykudak oknopo̲e̲hue' huae̲'eritaj Dios Huairia castiga o'magka'apo.

11 Huaboro' yereda huairien huahuadtaj ijtiahuaymey. Kente e'huadte Diostaj ijtiahuaymey. Diosya' huadari kurudere o'titikonme'. Onte'ti be'api' huahuayhue'da ya̲'neapet. 12 Dioste huakokpen e'bueykudaka on'tikupobopo aya'ada huairiere huanaba'ere aya'ada on'tikupobome'. Beroba' e'ba'korig a'batiahuaya'po o'ba'tikujme'. Nog beroba' e'noeonhuahuika'ba'kon o'ba'tikujme'. E'bueykudak katepi' e̲gkadhuahuika'uyde'te beroba'te e'timadoya'de' o̲'e̲nok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' Diosa beroba'taj o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. 13 Aratbut huahue̲ya̲pi' e̲'po̲gya̲pi' nogyo̲ nogyo̲ huadaritapi' on'mabueyika'uyatenig ke'na Dioste on'hua'depo on'tikupobonok beroba'te kenda e̲gkadhuahuika'uyde'te e'timadoya'de' o̲'e̲nok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. 14 E'bueyika' kenpa'da a'dakia'po a'batikaya'po kenpa'ti e'bueykudakenba a'dakia'po a'batikaya'po huaboro' e'mahui̲g ta'akyo ya'maenapet. Ken huaboro' e'mahui̲g ta'ak bottaa'tea' kene'huae̲e̲a̲'da huabuey o̲'e̲. 15 A̲yo̲ huaboro' ta'akyo a'mahui̲gikaya'po ya'maenapet. Huadik e'noeonhuahuika' beroba'te timadoyahue' e̲'huae̲'tanayo ya'maenapet. Huaboro' e̲'po̲g ta'akyo ya'maenapet. Kenda aya'da ijtiahuaymey.

21

Huabo kurud huabo huadari Juana o'tiahuay'uyate.

1 Nogok huabo kurud huabo huadari ijtiahuaymey. Huakkuruda kurud a'nennada o̲'i̲ka'uynig kennayo ehue'nada e̲e̲'te kenpa'ti huakkuruda huadari a'nennada o̲'i̲ka'uynig kennayo ehue'da e̲e̲'te kenpa'ti e̲'po̲gpi' ehue'nada e̲e̲'te ijtiahuaymey. 2 Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya̲' Diosya' e'huarakte do Juana ijtiahuaymey. Jak 'urunanada ijtiahuaymey. Konig ettone' huaboa'da a'to̲e̲pakya'po huato̲e̲'taj 'urunanada yudtaj onotika' konigti Diosen huabo jak 'urunanada ya̲'e̲a̲pet. 3 'Utta'da hua'a kurudya̲' Diosenbaya' ijpe̲e̲mey:

—Yan'pe̲e̲'. Oyda aratbutere Dios o'noika'. Aratbutere o'noika'apo. Ke'nen aratbut o̲'neapo. Aratbuten Dios a̲'e̲ya̲'po aratbutere o̲'i̲ka'apo. 4 Diosa o'manopo'yarea'denok onte'ti suhue' i̲kahue'dikda ya̲'neapet, onte'ti bueyhue'dikda ya̲'neapet, onte'ti huikhue'dikpi' ya̲'neapet onte'ti bahuikikahue'dik ya̲'neapet, onte'ti digpi' i̲kahue'dikda ya̲'neapet. Konig a'nen o̲'i̲ka'uynig konigti oynayo ehue'da ya̲'e̲a̲pet. Kenpa' kurudya̲' ea'te ijpe̲e̲mey.

5 —Yan'pe̲e̲'. Aya'da huaboa' ijka'nig. —Diosa kurudya̲' mename'ne. Kenpa'ti,

—In huadik ona'nig buttida huadik o̲'e̲nok yamadoya'. In do'hued huadik oknopo̲i̲ka'dik me'neapone. —Diosa mename'ne.

6 —Aya'da ijka'po ijkuhuitdey. Do huakkurueri i̲ji̲kay. Kene'huaya̲' hua̲e̲'eri i̲ji̲kay. Konig la letra A huakkuruda letra o̲'e̲. Konigti do huakkurueri i̲ji̲kay. Konig la letra Z kene'huaya̲' letra o̲'e̲. Konigti do kene'huaya̲' hua̲e̲'eri i̲ji̲kay. Maymaya̲' huaa'eria hue̲'e̲y huakka' on'pakika'. Konigti do'taj huakka' e'paknayo konig katetehue' mo'manounhuahuika'apone. 7 Aya'ada do'taj daka' moknopo̲i̲ka'po okbatikhue'ada o̲'nepo konig huayakhue' huaka'eri o̲'nepo aya'da do'hued yan'bae'apet kenpa'ti do'huedsi'po ya̲'neapet kenpa'ti kenomeyen Apag Dios i̲jje̲a̲poy. 8 Dakhuea' huaka'eri kenpa'ti huamidideri Cristotaj eknopo̲e̲'taj huame'pukeri, oknopo̲e̲hue' hua̲e̲'eri, dakhuea' huahuaa'eri, imahuadiaypo huabarakeri, ieretpakpo huabakdejeri, tidig huaka'eri, dios e'ketka'ta' huaeretpakeri, da huaa'eritakon huaboro' e̲'po̲g ta'ak huamahu̲i̲gyo̲ yan'mahu̲i̲gonhuahuika'apet. Azufreere yan'mahu̲i̲gonhuahuika'apet. Pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenda bottaa'tea' huabuey o̲'e̲. Dios kurudya̲' ena'te ijpe̲e̲mey.

Huabo Jerusalén Juana o'tiahuay'uyate.

9 Diosen huata'moneri siete copa huato̲e̲'eria o̲'nepo Diosen castiga huamagka'eri siete e̲'e̲a̲da nogtiada do'taj mena'po,

—Yatiak. Diosen Huasi'poen hua̲toeen jak ontaj o'totiahuayi'. Ke̲yo̲ huaknopo̲e̲'eri yan'noeonhuahuika'apet Diosere. —Do'taj mename'ne.

10 Diosen Noki̲re̲ga̲ do'taj a'tiahuayaya'po Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Huabidkupayoda be'tohuame'ne. Kurudya̲' Diosen Jerusalén huakka' jak e'huarakte be'totiahuayme'ne. 11 Konig Dios eynanada o̲'e̲po konig senogda o̲'e̲me'. Diosen jakkon eynanada senogda o̲'e̲po konig 'uru huidsi'po senogda o̲'e̲po, konig huid jaspe 'uruda o̲'e̲po, konig vidrionig irida o̲'e̲po Diosen jak 'urunanada o̲'e̲me'. 12 Jak kuru huanigte huaboro'da ekbiriktone' o̲'e̲po, huabidda o̲'e̲po ekbirikyo doce akbogpe o̲'e̲po, Diosen huata'moneri nogti nogtia' aya' akbogpete o'bopo, doce Israel aratbutdik doce nogendik nogendik e'timadoyae' o̲'e̲me'. 13 Niokpo e'o̲ro̲kyen' bapa' akbogpea' o̲'e̲po, niokpo e'sikpen bapa' akbogpeation o̲'e̲po, kenpa'ti e'dea' norteyon bapa' akbogpeation o̲'e̲po, nog e'dea' suryon bapa' akbogpeation o̲'e̲po. 14 Jak kuru ekbiriktone' doce huid huaboro'a enhuada̲' o̲'e̲po Ovejasi'poen doce huamata'mona'eridik nogdik nogdikti doce huidtone' enhuada̲'te e'timadoya' o̲'e̲me'. Kenda ijtiahuaydepo nogdakon ijtiahuaymey.

15 Ken Diosen huata'moneria do'taj menbatia'pakpo orotada e'ka' siropi jak huatidika' o'to̲e̲po Diosen huakka' jaktaj a'tidikaya'po, ekbiriktaj a'tidikaya'po, ekbirik akbogpekon a'tidikaya'po oro siropi jak huatidika' o'to̲e̲me'. 16 Diosen huakka' jak huabidnanada o̲'e̲po huabidda konigti huabidda e'dea'. Diosen huata'moneria huakka' jaktaj o'tidika'po oro siropi huatidika' o'tidika'po, dos mil doscientos kilómetros huabidda o̲'e̲me', konigti huabidda e'dea', kutayo konigti o̲'e̲me'. 17 A'timon ekbiriktone'taj o'tidikame'. O̲jkuya' e'dea' sesenta y cuatro metros Diosen huata'moneria o'tidikame'.

18 Huakka' jak ekbirik jaspe 'uru'huidtada e'ka' o̲'e̲me'. Diosen huakka' jak oroyo' e'ka' o̲'e̲me'. 'Uruda konig vidrionig o̲'e̲me'. 19 Ekbirik huid huaboro'a enhuadhuadte 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o̲'e̲me'. Nogda nogda 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o̲'e̲me'.

Huakkuru enhuadạ'ta' jaspe 'uru'huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. Burada ọ'ẹme'. Bottaa' enhuadạ'ta' 'uru zafiro huidsi'poa burada e'timabeta' ọ'ẹme'. Bapaa'ta' enhuadạ'ta' 'uru ágata huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme', botta' botta' enhuadạ'ta' 'uru esmeralda kihuey huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. 20 Huabanigạ' enhuadạ'ta' 'uru ónice bedda huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. Seista' enhuadạ'ta' 'uru cornalina bedda huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. Sieteta' enhuadạ'ta' 'uru crisólito nog kihueyada huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. Ochota' enhuadạ'ta' 'uru kihueyada berilo huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. Nueveta' enhuadạ'ta' 'uru jeyda topacio huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. Diezta' enhuadạ'ta' 'uru burada crisoprasa huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. Onceta' enhuadạ'ta' 'uru bed jacinto huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. Doceta' enhuadạ'ta' 'uru ayagda amatista huidsi'poa e'timabeta' ọ'ẹme'. 21 Ekbirik doce akbogpete nogti nogtia e'beta' perla ọ'ẹme'. Huakka' jak dag eretnopoyo dagtaj 'uru orotada e'ka' ọ'ẹpo 'urunanada ọ'ẹme'.

22 Diosen ẹ'huạịka' jak tiahuayhue' ịjjẹmey. Teyda Dios Huairi kenpa'ti Diosen Ovejasi'po aya' jakyoda ọ'nika'. 23 Niokpoa eyda nigẹhue'dik mo'ẹne kenpa'ti puugapi' ey nigẹhue'dik mo'ẹne. Dios kẹyọda ọ'ịka'po eyda ọ'ịka'nok. Kenpa'ti Diosen Ovejasi'poa aya' jakyoda huakjey ọ'ẹ. 24 Nog huadari nog huadari aratbut Diosen dakhuea' e'ka' huamanopo'korea'eri huaboda huakka' jak huakjeyyo on'noeonhuahuika'apo. Huadari gobierno huairia huakka' jaktaj 'urunanada ọ'ẹ on'huaa'ika'apo. Diostaj 'urua'da on'nigkika'apo. 25 Ekbirik akbogpe okhuikhue' ọ'ịka'apo. Huame'noe okhuikhue' ọ'ịka'apo. Sikhue'dik ọ'ịka'apo. 26 Kenda Diosen huakka' jak kenpa'da huadaknanada ọ'ẹ. 'Urunanada ọ'ẹ. Huakka' aratbut nog huadariyo nog huadariya' huạẹ'eria on'daika'apo. 27 Aya' dakhuea' huaka'eri, aya' Diostaj pakhue' huạẹ'eri, aya' nogtaj nogtaj huadiayeri aya' Diostaj nigpẹẹhue' huạẹ'eri aya'da nama'da huaa'erikon Diosen jakyo kudhue'dik yạ'neapet. Ovejasi'poen huanoeonhuahuika'ba'te kenomeyen huadik e'timadoya' ọ'nepo oro'omey huaknopọẹ'eri oro'omeyyo'da Diosen huakka' jakyo kuddik yạ'neapet. Kenda ijtiahuaymey.

22

1 Ken Diosen huata'moneria nogdakon be'totiahuayme'ne. 'Uru'huẹyda be'totiahuayme'ne. Huẹịrịda konig vidrionig ọ'ẹpo. Kenhuẹy'ạ Diosen aratbuttaj o'manoeanhuahuika'. Dios huahuadya' Ovejasi'po huahuadya' 'uru'huẹyda ọ'ọrọkonhuahuika'apo. 2 Huakka' jak dagnopoyo o'huẹhua'ika'po, huạhuẹte botpenpenda akta'bogpepen huamanoeanhuahuika' huẹymey o'bakerekika'po, ken huẹymey nog huabayoktida aya' puugda o'dapakika'. Ken huaba'a aratbuttaj o'bayarea'ika'. 3 Katepi' dakhuea' e'ka' kenpa'ti dakhuea' huaka'eri kẹyọ Diosen huakka' jakyo ehue'da yạ'neapet. Dios Ovejasi'poere huakka' jakyo ọ'nika'aponok Diosen huanigpẹịka'eria Diostaj on'eretpakonhuahuika'po Diostaj on'nigpẹịka'. 4 Diosenkoktaj yan'tiahuayonhuahuika'apet. Diosendik huanoyte e'timadoya' ya'nunhuahuika'apet. 5 Huakka' jakya' sikhue'dikda yạ'ẹạpet. Jakyo huạẹ'eria onte'ti huakjey huakpakata' pakhue' yạ'neapet. Niokpoa e'nigta'teta pakhue' yạ'neapet. Dios Huairiada huanigpẹịka'eritehuapa' huakjey ọ'eonhuahuika'apo. Huanigpẹịka'eriomeyạ Diosere konig gobierno huairi yạ'neonhuahuika'apet.

Jesucristo ịda o'tiakapo.

6 Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—In hua'a buttida ọ'ẹ. Daka'da oknopọịka'dik ka'nike'. Dios Huairien Nokịrẹgạ Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopọẹạ'ika'uyate. Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'de'uy. Diosen huanigpẹịka'eritaj kamane'po o'mata'mona'de'nok. Ken konigda ọ'ẹạpo, kenda Diosa o'ka'aponig kamane'po mo'ta'mona'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

7 —Idada ijtiakapoy. —Huairi Jesucristoa oa'uyate. In beroba'taj aya'ada
e'nigpeika'nayo durugda ya'nika'apet.
8 Do Juan ijjepo kenda aya'da ijpeemey aya'da ijtiahuaymey. E'peede'te e'tiahuayde'te
Diosen huata'moneri'ite kentaj a'eretpakya'po huikudate e'tihuadtada 9 kennayo do'taj
—Keje'. Kenda kahue' yae'. Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. On onigtion Diostaj
huanigpeika'eri ijjey. Kenpa'ti konig Diosen huamanbatia'paken o'nen huama'buy
huanigpee'eri onigti ijjey. Kenpa'ti in beroba'taj aya'ada huanigpeika'erionigti Diosen
huanigpeika'erionigti ijjey. Diostayo'da diga'da yaeretpakika'. Diostayo'da huikudate
yatihuadika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.
10 —In beroba'te huabodik yamadoya'po konig iregireg matoehue' yaeti'. Ken
i'tiahuaydepo i'madoya'denig a'ti kenda Diosa o'ka'apo. 11 Oynayo kenpa'da dakhuea'
huaka'eria nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. Kenpa'ti dakhuea' huaa'eri nogiti
nogiti dakhuea' on'bahuaa'ika'nok Diosa castiga ya'magka'apet. Kenpa'ti huadaka'
huaka'eriomeynayo batikhue'ada huadaka' kagkike'. Nogiti nogiti huadaknanada
kagkike'. Diosenyo'da huaka'eria Diosenyo'da nogiti nogiti kagkike'. —Diosen hu-
ata'moneria mename'ne.
12 —Yanpee'. Ida ijtiakapoy. Ijtiakdepo dakhuea' huaka'eritaj castiga
ijmagka'apoy. Huadak huaka'eritaj huadaka'nada ijmanigkadhuahuika'apoy.
Ijmanoeanhuahuika'apoy. 13 Do konig la letra A ijjepo, huakkurueri ijjey. Kenpa'ti
konig la letra Z ijjepo, huata'pote kene'huaya' huae'eri ijjey. —Jesús Huairia oa'uy.
14 Aratbuta on'manopo'korea'po Cristotaj o'noknopoika'po Jesúsa o'manigbueypo
dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'po o'bakkahuea'nok Diosere on'noeonhuahuika'apo
kenpa'ti huaboda jak Jerusalényo kuddik o'nika'apo. Durugnanada o'nika'apo. 15 Jak
kurute o'nepo konig kudhue'dik o'nepo, dakhuea' huaka'eriomey, tidig huaka'eriomey,
nogtaj nogtaj huabakdejeriomey, o'huadiaypo huabarakeriomey, dios e'ketka'taj
huaeretpakeriomey, kenpa'ti da huaa'eriomey Diosen huaboda Jerusalén jak kurute
o'nepo, kudhue'dik ya'neapet.
16 —Do Jesús ijjepo Cristoen huaknopoe'eritaj aya'da Juan i'madoya'denig buttida
o'e kamanopoeanhue'po do'hued huata'moneritaj o'nigta'mona'ne. Do Davidkudaken
adhuea'pane' ijjey. Oyda do'huakon Daviden huayayo ijjey. Konig siokpo magkesi eyda
o'ika'nig ken eyda konig 'urunanada ijjenok do'taj 'urua'nanada o'noknopoika'pone. —
Jesúsa oa'uy.
17 —Yan'tiak, Cristotaj yanoknopoe'. —Diosen Nokiregaa o'mana'. Kenpa'ti Ove-
jasi'poen huatoea, Cristoen huaknopoe'eria on'mana'. Be'api' kenda e'peenayo yan'tiak.
Kenomey Diostaj on'pakpo Jesucristotaj kanoknopoike' Diosere
yan'noeonhuahuika'apet. Konigti hue'eyta' maymaya' eapa' kada'po Cristotaj
kan'huahue', kenpa'ti Cristotaj kanoknopoe'. Konig Diosen huanoeanhuahuika' hue'ey
kan'maye'. Katetehue' kan'maye'.
18-19 In beroba'te Diosen hua'a ijnigmadoya'denig be'omeyapi' in hua'a inberoba'te
e'tiahuayika'ada nogpa'da on'mana'po nogda e'manmadika'nayo konigda Diosa castiga
ya'magka'apet. In beroba'te oa'ika' konigda kenomeytaj Diosa castiga ya'magka'apet.
In beroba'te Diosen hua'a be'omeyapi' e'tiahuayika'ada eknopoe' pakhue' o'nepo man-
madikahue' o'nika'nok kenomeytaj Diosen e'manoeonhuahuika'ba'yo kenomeyendik
yabaktihuekeapet kenpa'ti Diosen huaboda huakka' jakyo kudhue'dikda ya'neapet.
Diosen e'manoeonhuahuika'ba'taj kenpa'ti Diosen huabo huakka' jaktaj in beroba'te
ijtimadoya'dey. Aya' Diosen hua'a in beroba'te huapee'eritaj daka' ijmaboroay.
20 Kenda aya'da en'manade'te,
—Dapita' ida ijtiakapoy. —Huairi Jesúsa oa'uy.
Kenda ia'nig ida yatiak, Huairi Jesús. Do Juana yona'mey.
21 Opudomeytaj aya'tada oro'en Huairi Jesucristoa daka' mogkike', ken.